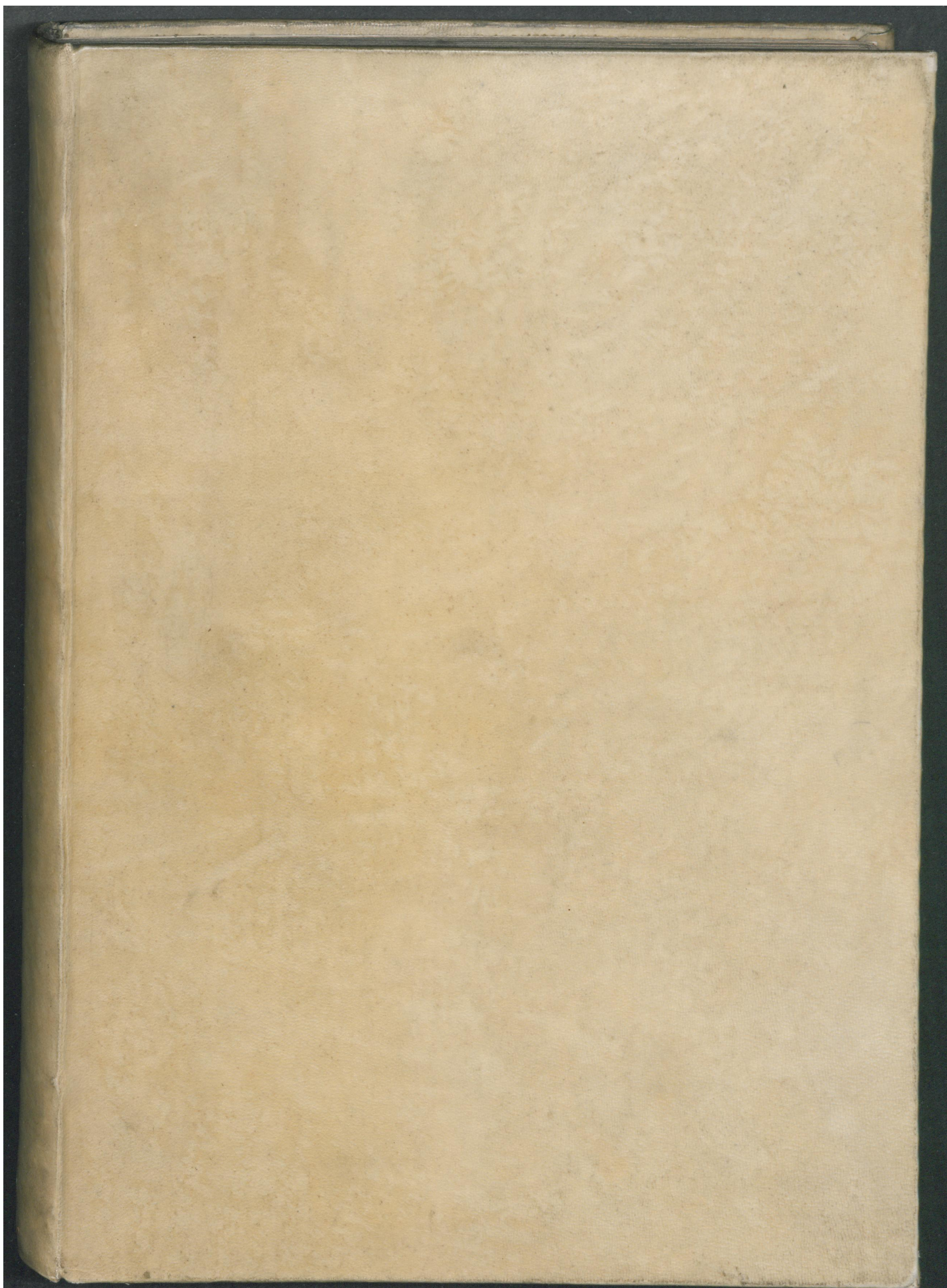

386

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
386/D

386

49. **ARCULANUS** (Arcolano, d'Arcoli), Herculanus, Johannes Veronensis. **Expositio in primam Fen quarti canonis Avicennae** una cum adnotamentis Symphoriani **Champerii. Black letter**. *Title printed in red.* With the large device of Vincentius de Portonariis on the title. 188 leaves. With woodcut initials. Folio. Modern vellum. **Lyons, Jacobus Myt, 1518**. Frs. 110.—

Allut, Champier, pp. 199-200.

« Johannes Arculanus of Verona is supposed to have taught first (1412-1427) in Bologna, then in Padua and Ferrara (died 1460, or possibly 1484). He wrote Expositio in primam Fen quarti canonis Avicennae and Practica Medica » (Neuburger-Playfair). Arculano is a typical expositor of Avicenna and Arabian surgery. He is memorable as one of the leading pioneers of dentistry and the surgery of the mouth. — A few brownstains, but good copy.

Joannis Herculani veronensis expositio perutilis
in primā Fen quarti canonis Auicēne vna cū ad-
notamentis prestantissimi viri domini Sym
phoriani Champerij siue chāpegij Lugdu
nensis equitis aurati: ac serenissimi prin
cipis calabrū ⁊ Lotharingorū pri
marij medici: necnō cum in-
dice tam capitum in Fen
prima quarti canonis
Auicēne: quā dubio
rū in expositione
Joannis Her
culani cōten
torum.

Cum gratia et priuilegio.

¶ Symphorianus Champerius siue Champegius eques auratus Francisco de bobio. Petro antonio rustico placentino. Mattheo de curte. Regulo campisio. Baptiste de belbello. Blasio de tignosis. Claudio de astariis. Frācisco de canib⁹. Paulo de tricio: aliisqꝫ ticinēsis gymnasij suis collegis. S. P. D.

Ignoscite collége amantissimi si neotericos vestros hoc in volumine insequar. Ita enī tēporū iniuria factū est: et facilis hic debet venie loc⁹ qui ad hec pro temporū conditione Herculanū (etsi neotericus) itroduxim⁹. Nā si q̄ ad Sycambros itarent: minus docti illis viderētur nisi quid sycābruz saperent. A gottica enī illa dudū latinorū litteris illata plaga: bone littere oēs nescio quid gotticū passe sunt: haud secus ac Ouidius seipsum aliquid vicij inter barbaros getas cōtraxisse ita cōqueritur. Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum: Esset crede mihi factus et ille getes. Ut ergo que ad peregrinas vulgaresqꝫ litteras ptineāt agnoscatis: hec in primis esse cognoscite. Questiōes Jacobi de forliuio. Sermonete. Calculatoris. Ugonis. Thome de garbo. Dini. Marsilij: et proinde hec a vera philosophia medicinaqꝫ reiecta putentur: et momentū nullum habere nisi adeo exiguū: neqꝫ suas questiones ad veram medicinā: neqꝫ ad verā philosophiā esse tradēdas: alioquin qui secus faciet: rem indignaz faciet: sed sophismatis sunt consentanea: que cum in cute quid promittāt: nihil intus habent: quo id qđ promittūt exhibeant: aperte enim loquor: neqꝫ vos: neqꝫ aliū quenqꝫ fallere volens. Eos oēs hac appello nomēclatura qui in Jacobi et Ugonis questiunculis sunt enutriti: quiqꝫ philosophiā: medicināqꝫ pulchritudine elocutiōis posthabita tradiderunt nouo quodā scribēdi genere: nec Platonem: Aristotelē ve: nec hippocratem: aut galenum: necnō priscoruz aliquem imitati: sed per questiūculas: et titillātes argutias: similes fortasse eis de quibus Cicero mentionem facit: qui quasi quibusdā pūctis quod versabat in dubio colligebāt: in hoc certe dissimiles qꝫ illi quanqꝫ orationis floreȝ nō sequebātur: minime tamē aspernabant lingue proprie idiomatis ve proprietatem. Quod ipsi fecerunt: vt est videre apud gentilem: Petrum aponēsem: Thadeum: Joānemqꝫ herculanū: reliquosqꝫ in eo philosophandi genere doctores illustres. Sed excusandi omnino cum is quo tradebant sua dogmata sermo tunc esset in vsu: latinaqꝫ eloquētia iuisset pessum. laudauere eam nec imitabātur detenti a seculi illius cōsuetudine homines: alioquin iudicio valētes ⁊ intellectu subtilissimo. Ceterū nec senescendum in Jacobi: et Ugonis cōmentarijs medicis ipis est atqꝫ philosophis. Medicos omnes recte eos appellauerim: q̄ i libris hippocratis co hi: et galeni pergameni incumbunt: vt hominis naturā cognoscāt: alijsqꝫ sint adiumēto. Multos tamē (quemadmodum alias fecimus) non eo inficias dari posse ad pristina studia reditus: aut relaxādi animi gratia: aut rememorādi que obliti sumus: aut cōponendi operis alicuius: aut alio quopiā genere iuuandi se et alios. hec sunt nature amatores feruētissimi: que de cōmentarijs Jacobi: Ugonis: aliorum ve sophistarum antris pro ingenij nostri capacitate perstrinxim⁹. Ualete igit et Symphorianum vestrum symphoniace amate.

¶ Joannis Herculani sui tp̄is medicorū ac philosophorum principis Expositio optima in quarti canonis Principis Fen primam feliciter incipit.

AVICENNA.

Febris est calor extraneus accensus ī corde ⁊ procedēs ab eo mediātibus spū ⁊ sanguine per arterias ⁊ venas ī totū corpus.⁊ inflāmatᷓ in eo inflāmatione que nocet opationibus naturalibus:nō sicut caliditas ire ⁊ laboris: cum non vltimatur:⁊ impedit operationē ita vt retineatur.

Empedocles ⁊ zenon necnō plerīqꝫ hippocratei febrem diffinierūt calorē ꝯ naturā a corde sumētē principium exeoqꝫ per arterias ac venas ī corp⁹ vniuersū progrediētē:naturalesqꝫ sensus offendētē actiones eē dixerūt.

¶ Chāperi⁹. Febris ē calor ꝯ naturam cordis et arteriarū vitalē firmitudinē offēdens:planeqꝫ deijciens:sublata e profundo ⁊ acuta: et vellicās tactui incidēs precipue in thorace et vbi arterie sūt magne. ad hmōi ꝟo caliditatē inequalitas quedā et ordinis īmutatio specie ipsa febris pulsib⁹ aduenit.

Expositurus primā quarti canonis Auicenne omissis plurimis in librorū principijs inquiri solitis que hoc ī loco prosequi esset supfluum accedam ad ꝯtinuationē huius quarti libri ad precedētes:diuisionē: et litere expositionē. Est enī satis ex dictis in principio primi canonis manifestū ꝙ subiectū huius quarti canonis Auicenne est corpus hūanū arte sanabile ſm egritudines particulares nulli membro appropriatas ad differentiā subiecti tertij canonis:qᵭ est corpus hūanū sanabile ſm egritudines pticulares mēbris organicis appropriatas. Ptꝫ scḋo q̄nta sit huius quarti libri vtilitas ⁊ maxime huius prime Fen:quā sumus expositurī: cū ꝑ eam oīm febriū notitiā ⁊ ipsarū ingeniū curatiuū adipisci valeamus que duo ꝓpter frequētem febrium euentū ⁊ ipsarū ingēs periculū sunt permaxime medico necessaria. Quapropter quisqꝫ ꝓ virili elaborare dꝫ pro harū noticia capescēda:cuꝫ sit tante rei doctrina pūo perstricta volumine:per quā facile paruo temporis decursu decus: vtilitatem:gloriā:⁊ amicorū copiam nobis polliceri valeamus. ¶ Continuaᵗ aūt hic liber ad precedētes in hūc modū. ¶ Postq̄ Auicenna determinauit in primo de rebus vniuersalibus scientie medicinalis.et in scḋo de virtutibus medicinarū simpliciū et in tertio de egitudinib⁹ pticularibus singulis membris organicis appropriatis placuit sibi in hoc quarto libro determinare ꝺ egritudinib⁹ pticularibus nulli mēbro appropriatis:et de decoratione.postea in quinto determinaturus de medicinis cōpositis qui dꝛ antidotarius. ¶ Pro quo notādū ꝙ lꝫ febres possint dici egritudines communes cōmunitate inhesiōis.et apostemata possint dici egritudines cōmunes cōitate ꝯtinētie:qꝛ continent tria genera morborū simpliciū:⁊ soluta cōtinuitas possit dici egritudo cōis: qꝛ primo ꝑ se ledit vnitatē que est natura cōis tam simpliciū q̄ compositorū:et dispositio venenosa possit dici egritudo ꝯmunis cōitate lesiōis:qꝛ ledit totū corpus:lꝫ principalius vnū mēbrū q̄ reliquū.⁊ oēs iste possint dici cōmunes:qꝛ nulli membro appropriate:attamē oēs iste egritudines de quib⁹ agiᵗ in quarto dicūtur pticulares particularitate predicationis:sunt enī tanq̄ spēs illorū generū de q̄bus agitur in p̄mo.⁊ potissime in scḋa Fen primi vbi agiᵗ de egritudine cōplexionali cōpositionali ⁊ vnitatis:que sunt genera ad oēs egritudines considerata in hoc quarto.

Diuiditur p̄ns liber iuxta ordinē Auicenne in septē fen. In prima agiᵗ de febribus. In scḋa de crisi. In tertia de apatib⁹ In quarta de solutiōe ꝯtinui. In quinta de algebra siue restauratiōe dislocationū ⁊ fracturarū ossiū. In sexta de venenis. In septima de decoratione. Partes facile patēt. ¶ Pria fen diuidiᵗ in quatuor tractatus. In p̄mo agit de quibusdā vl̄ibus ptinētib⁹ ad febriū noticiā ⁊ de effimeris. In scḋo de febrib⁹ humoralibus. In tertio de ethicis. In quarto de pestilētialib⁹ ⁊ sibi homogeneis.de febribus apostematuꝫ ⁊ febribus compositis. Partes facile patent.

Uniuersalia auteꝫ q̄ p̄mittit de febrib⁹ sunt quatuor p̄mū est quiditas febris.scḋm est diuisio eius in suas spēs:de quibus in primo capl̄o agit.tertiuꝫ est q̄ corpora sint ad febres paratiora:quod ptractat in secūdo capl̄o.quartū q̄ ⁊ quot sint tp̄a febriuꝫ de quibus agit in tertio ⁊ quarto capitulis. ¶ Primū autem capl̄m qᵭ intitulaᵗ de fe.cū duo maxime vniuersalia de febrib⁹ premittanᵗ diuidiᵗ in partes duas. In p̄ma ponit diffinitioneꝫ febris. In secūda ibi. Et sunt quidā hominū ponit diuisioneꝫ febris in suas species.p̄ma iterū in duas.nā p̄mo ponit diffinitionē.scḋo declarat duas pticulas in ea positas ibi.(Et inflāmaᵗ.) De pria pte dicit ꝙ feb.est calor q̄.s.est qualitas p̄ma ⁊ nō corp⁹ calīm extrane⁹.i.pternaturalis.⁊ hec est ꝓxima differētia fe. accēsus in corde.s.in fieri quo ad effimeras ⁊ humorales ⁊ in facto eē quo ad ethicas.⁊ ꝑ hāc pticulā manifestaᵗ p̄mū subm̄ febris.⁊ ꝓcedēs ab eo i.aptus ꝓcedere vel de facto ꝓcedēs deducto impedimēto sicut apparebit interi⁹ in capl̄o de lipparia. Ugo tn̄ exponit ⁊.i.vel vt hec diffinitio cōpetat febrib⁹ mēbrorū pticulariū aliorū a corde.licet hec non fuerit mens Aui.vt ptꝫ in cap.de liparia. Mediātib⁹ spiritu ⁊ sanguine supplete ⁊ vaporibus ⁊ per hāc particulā manifestanᵗ delatores febrilis caloris per venas ⁊ arterias supplete per neruos ⁊ reliquas corporis particulas ⁊ per hanc particulā manifestanᵗ vie delationis febrilis caloris in corpus vniuersum.in totū corpus ꝑ hanc particulam manifestatur totale ⁊ adequatū subiectum febris.nā licet cor sit primum subiectū febris:totum tamen corpus est totale et adequatuꝫ subiectum eius.

Pro declaratione diffinitionis notandū primo ꝙ febris penes Isidorū et Conciliatorem differentia.87.dꝛ a feruore:eo ꝙ per ipsaꝫ corpus ferueat et grece dꝛ pyreos a pyr qᵭ est ignis:eo ꝙ per ipsaꝫ corpus igneaᵗ.et febris que hic describitur nō est spēs:sed est terminus cōnotatiuus.q̄propter non vere essentialiter diffiniri pōt:sed describi ⁊ declarari. ¶ Notandū scḋo ꝙ calor nō est genus cuꝫ sit spēs spālissima:sꝫ poniᵗ loco generis est.n.oīs febris calor:sꝫ nō ecōtra ⁊ vt dictū fuit febris est calor qui est q̄litas prima nō corpus calidū. sic enī esset substātia ⁊ morbus in nūero:cū tn̄ 8°.terapētice cap°.primo sit accn̄s et morb⁹ in cōpl̄one:et est q̄litas p̄ma.et nō est cōpl̄o que est q̄litas secūda. Qᵭ ꝓbatur pluribus rōnibus. ¶ Prima:qꝛ calefactū esse humorū et calefactū esse spūum sunt cause ꝯiuncte febriū effimerarū et hūoraliū de intentione oīm auctorū:et nō sunt cause ꝯiuncte cōplexiōis ergo hmōi febres nō sūt cōpl̄ones:tenet consequentia.et minor probatur:quia complexio est qualitas secunda causata immediate ex actio

ne et passione qualitatū cōtrariarū in elementis repertarū: quarum partes ad tantā paruitatē reducte sunt vt minimū vnius contāgat minimum alterius prima p̄mi. doctrina tertia. cap̄. j. ergo cōplexionis causa coniūcta non est aliqua de supra scriptis. al'r eiusdē effectus essent plures cāe coniuncte: quod est impossibile. ¶ Scd̄a. si febris est complexio sequitur ꝙ febre aucta que est calor formaliter ⁊ siccitas v̄tualiter deberet febrientis cōplexio effici colerica: qd̄ est falsuꝫ: cū febrientes si sint flegmatici remaneāt flegmatici: ⁊ sanguinei sanguinei ⁊ sic de ceteris. ¶ Preterea sequit̄ ꝙ ī febribus habentibus multos paroxismos multotiēs homo efficeretur colericus et multotiēs flegmaticus si complexio sua radicalis fuerit flegmatica. ¶ Tertia sit sor. coleric⁹ q̄ īcipiat p̄mutari ad flegmaticū ⁊ pono dū p̄mutat̄ ad flegmaticum incipiat febrire febre augmastica. tūc si febris eēt cōplexio seq̄ret̄ ꝙ idē nūero ītenderet̄ in gradu caloris seu caliditatis ⁊ frigiditatis. p̄bat̄ q̄ feb. augmastica cōtinue ītēdit̄ in gradu caloris: sꝫ fe. est cōplexio iuxta opinionē ergo ꝯplexio sor. intēdit̄ in gradu caloris ⁊ eadē cōplexio infrigidat̄ q̄ sor. p̄mutatur ad flegmaticū. ergo idē calefit et infrigidat̄. ¶ Quarto suppono de intētione oīm ꝙ cōplexiones q̄ permutātur: magis p̄mutant̄ per cibos et potus q̄ꝫ per simplicē alterationē. hoc manifestū est: cū in p̄mutatiōe cōplexionū oporteat p̄portiones dictorum variari: sed variant̄ magis per cibos ⁊ potus q̄ꝫ per simplicē alterationem ⁊ manifestū est: ⁊ tūc accipio sor. colericū febrientem febre augmastica qui vtat̄ lactucis. ⁊ alijs notabiliter frigidis tūc manifestū est ex supposito ꝙ iste infrigidatur: q̄ cibi et potus sunt magis infrigidantes q̄ꝫ simplex alteratio febrilis: sed febris cōtinue intenditur in gradu. ergo febris sua non est cōplexio eius: q̄ eius cōplexio infrigidatur et febris cōtinue intenditur in calore: relinquitur ergo ꝙ febris nō sit cōplexio: qd̄ erat p̄bādū.

Dubitatur vtrū febris sit calor sup̄abūdans arguit̄ ꝙ non. nam in principio febriū interpolatarū adest frigus extremitatū. et in feb. sincopali cū frigore extremitatū est pulsus paruus tardus et rarus. ¶ Itē in morientibus ex febribus colliquatiuis cū frigiditate extremoꝝ est anhelitus frigidus: que oīa arguūt frigiditatē in corde ⁊ membris. Quare cōcluditur ꝙ febris nedū ꝙ nō sit calor superabūdans: sed non est calor. ¶ In oppositū est Aui. ⁊ reliqui ⁊ p̄cipue Gal. 8. terapentice. ibi dicēs. Est aūt immoderatio discrasie feb. in sup̄abūdantia caliditatis.

In hoc dubio sunt tres famose opiniones. Prima Marsilij de sancta sophia dicentis: ꝙ lꝫ nō omnis feb. sit calor superabūdās quo ad tactū neq̄ꝫ respectu caloris debiti t̄p̄e sanitatis. est t̄n̄ omnis feb. calor sup̄abundās respectu caloris naturalis in eodem subiecto reperti primā partē huius cōclusionis probāt argumenta adducta ante oppositum. secunda p̄s p̄batur: q̄ in quolibet febriēte est duplex calor. vnus naturalis: q̄ al'r nō viueret. alter preternaturalis: q̄ al'r nō febriret. nūc aūt febris est totus calor in febriente repertus qui est cōpositus ex naturali ⁊ preternaturali tanq̄ꝫ ex duabus partibus intensiuis. Et certū est ꝙ hic totus calor est intēsior q̄ꝫ aliqua pars eius. ⁊ sic est superabundans respectu caloris naturalis in eodē subiecto ex̄ntis sicut totū sup̄abundat parti. et hāc ꝯclusionem dicit esse de intētione Aui. ⁊ reliquorum precipue Auer. 3°. colliget dicentis ꝙ febris est calor compositus ex naturali et extraneo.

¶ Chāpersus Que cōtra naturā est caliditas ea ex aliq̄ extrinseca causa q̄ sit neq̄ꝫ familiaris nature neq̄ꝫ ab ipa capiēs principium corpori aduenīens nō proportionale existens instrumentū naturaliū potestatuꝫ neq̄ꝫ custodiēs ad cōgruā operationē hec ac q̄sititia ⁊ aliena est: que porro sua distēperātia neutiquā conseruās ad potētias ⁊ operaꝫ p̄portionē: eiusmodi etiā diceretur ꝯtra naturam complexio ad maiorem calorē de-

Contra hanc opinionem arguitur q̄tuor medijs. Primum: quia penes Auicennā prima quarti. tractatu tertio. febris ethica est facta complexio membro cōuenīens. si ergo febris sit totus calor. ergo totus calor est factus membro conueniens et naturalis et ipse etiam calor totus est preternaturalis: quia al'r non esset feb. ergo feb. non est intensior calore naturali. ¶ Iteꝫ secūda primi. capitulo de causis doloris dicit ꝙ in ethica cōplexio mala corrumpit complexionem principalem et facta est sicut principalis. ¶ Preterea calor naturalis in febriēte repertus non est per se lesiuus operationum. ergo non est febris, nec pars eius. ergo feb. non componitur ex calore naturali et extraneo. ¶ Tertio sequitur ex positione ꝙ non potest esse feb. per solam caloris intensionem. consequens falsuꝫ. multe enim sunt effimere per solam caloris intensionem. consequētia probatur. sit eni̇̄ calor sortis naturalis vt quatuor addātur duo grad⁹ a sole tunc certum est ꝙ calor vt quatuor est naturalis iuxta opinionem. ergo etiam calor vt duo qui est a quatuor vsq̄ꝫ ad sex est naturalis: cum sit minus intensus q̄ꝫ calor vt quatuor qui est naturalis. ergo cuꝫ nulla sit preternaturalitas nisi per intensioneꝫ sequitur ꝙ totus calor iste erit naturalis. et sic non erit febris: aut saltem ex hoc argumento conuincetur ꝙ febris non componitur ex duplici calore: scꝫ ex preex̄nti naturali et addito preternaturali: quod est fundamentum sue positionis. ¶ Quarto totus calor in febriēte repertus: et quelibet pars eius fortius imprimit in tactum et fortius dissoluit et desiccat q̄ꝫ solus calor naturalis preexistens ergo totus calor et quelibet pars eius est preternaturalis. ¶ Ultimo calor non variatus in gradu sed factus acutus: propter siccitatem sibi coniunctam est febris: cum sibi competat diffinitio feb. et tamen nō est cōpositus ex duplici calore: scilicet naturali preexistenti et preternaturali addito cum sit illemet calor qui erat primo ergo ⁊c.

Secunda opinio est Gentilis de fulgineo in questione sua. vtrum febris sit calor additus calori naturali. nam tenet in summa ꝙ febris est calor superadditus calori naturali. qui calor superadditus est preternaturalis aut per intensionem aut malam proprietateꝫ: quia forte putredinalis aut venenosus sicut ī pestilētialibus: et isto modo saluat ꝙ febris est calor superabundans calori naturali: quia sibi superadditus: ille enim solus est febris s̄m hanc opinionem: cum solus sit per se lesiuus operationum et in moriente cuius extrema sunt frigida et anhelitus frigidus licet totus calor sit diminutus ad tactum et in comparatione ad calorem sibi debituꝫ. est tamen febris calor superabundans: idest superadditus calori suo naturali pauco: per quem viuit qui licet differat sp̄ē a calore febrili secum coextenso: fit tamen ex illis duobus specie differentibus vna forma media. et vniuersaliter dicit quod omnes duo calores habentes diuersas proprietates specie differunt. et dicit quod proprietas illa est idem realiter cum calore. et ꝙ ex oībus caloribus sp̄ē differentibus si coextendātur in eodē subiecto p̄ōt resultare vna forma cōplexionalis media. s. cōplexio. ⁊. h̄ maxime manifestat̄ in febre ethica. et motus est ad dicendum hoc: p̄pter dictū Arist. 5° metaph̄. ꝙ duo accidentia

clinantē iuxta eaꝫ qua insita cognataq̄ꝫ caliditas. Nos aūt ne p̄tereat qd̄ queādmodum insitā: ita et aduenticiaꝫ dicimus caliditateꝫ: nec t̄n̄ vt aduenticiā a sciticiāq̄ꝫ: ita et cognatā dicimus frigiditatē: cui⁹ oīno causa non simpliciter: at p̄se frigiditas nature opus sicut ⁊ caliditas: ex trarium eni̇̄ et corruptorium aīatorum ⁊ im primis aīaliū frigiditas atq̄ꝫ incommobilitatis potius q̄ꝫ motus causa: nā q̄uis naturam comitari quodāmodo vident̄ non vti ꝙ per se: sꝫ per accidens.

accidētia solo nūero differentia nō sunt in eodez
subiecto adequato: et ꝑpter dictuz Gale. ꝑmo de
differētijs febriū. ꝙ febris est in gn̄e caloris ꝑter
naturā. vn̄ voluit ꝙ calor extraneus sit genus ad
plꝛes calores specie dr̄ntes. s. ꝑternaturales. Pro
pterea dicit ꝙ q̇ dicit ꝙ feb. sub a est in gn̄e calo-
ris ꝑter naturā: meli⁹ dicit ꝛ ꝑdicationē eēntialez
facit. Sed qui dicit ꝙ febris est calor naturalis
mutatus in igneum facit predicationem deno-
minatiuam.

Cōtra hanc opinionem procedunt ar-
gumenta adducta contra
hanc opinionem Marsilij de calore ethici et de
calore non habente preternaturalitatē nisi meri-
to intēsionis. et ꝑter hec sequit̄ ex dictis suis mul-
tas esse caliditates spē differētes que sunt quali-
tates ꝑme. ꝛ ꝯn̄r ꝙ nō tm̄ quatuor sunt q̄litates ꝑ
me: nec tantū quatuor elemēta. Et si diceret hm̄ōi
caliditates nō esse primas qualitates sequit̄ a sil̄ri
ꝙ caliditas putrefactiua et digestiua nō sunt pri
me qualitates ꝯtra phm̄ et Cōmentatorē 4°. me
taurorū. ¶ Preterea sequit̄ ex dictis suis idē indi-
uiduū migrare de spē in spēm. et ꝙ idez differat a
seipso que implicant ꝯtradictionē. nam pono in
corde sor. esse. a calorem putriduz pendentem ab
humore putrido: ꝛ ꝙ illo calore nō mutato in gra
du ꝑ inspirationē aeris venenosi si fiat humor ille
venenosus. et ꝯn̄r calor ab ipso ꝑueniens ad cor.
¶ Et sequit̄ prima cōclusio q: calor ille primo hꝫ
ꝓprietatē putredinalē. et sic est vni⁹ spēi ꝺm exigē
tiā illius ꝓprietatis: deinde cū acq̇rit ꝓprietatē
venenosam fit alterius speciei iuxta opinionem.
¶ Et ex eodem fundamento secunda conclusio fa-
cile deduci potest: quia habet duas proprietates
specie differentes.

Tertia opinio est Ugonis senensis:
quam reputo veritati
ꝯformiorē qui premittit aliqua notata q̄ summa
tim referā. Primū ꝙ tres sunt modi caloris. vnus
est calor elementalis: scd̄s naturalis: tertius cele
stis: nō ꝙ isti sint tres calores spē distincti: sꝫ vn⁹
et idē calor ē elemētalis naturalis ꝛ celestis. ꝛ hec
est qualitas prima sicut calor exn̄s in semine aīa-
lis. Dicit̄ aūt elementalis ꝑ quāto dirigit̄ a for-
ma ignis vel aeris et agit opera elemētalia: vt q:
calefacit: subtiliat: disgregat: resistit infrigidanti
bus. et d̄r naturalis ꝑ q̄to dirigit̄ ab idolo pater
no et agit ad gn̄ationē fet⁹ et cōplementū dispo
sitionū eius. et ꝙ hec sit intentio Auer. 4° metau
rorū ptꝫ. Nā ipse vult ꝙ digestio fiat a solo calo-
re naturali. postea vult ꝙ digestio et gn̄atio mix-
torū q̄ est per digestionē fiat ab elemento ignis.
vn̄ loquens de gn̄atione mixtorū in primo cap. di
xit. et elementū qd̄ est gn̄atiōis cā prima an̄s ope
rans in rebus cōpositis est ignis. Et Aui. dixit ad
hunc sensuz prima ꝑmi. ca°. de elemētis. ꝙ ignis
ducit qualitates elementorū de ꝓprietate elemē
taria ad cōplexionalitatē: qd̄ nō est nisi ꝑ digestio
nē. et id̄ calor ignis digerit. et sic seq̇tur ꝙ est na-
turalis. Sil̄r calor qui est in seminib⁹ aīalium d̄r
celestis pro q̄to agit in vigore formarū superce-
lestium vt apparet. 7° de gn̄atione aīalium. ergo
idē calor exn̄s q̄litas prima est simul elemētalis
naturalis et celestis. ꝛ scd̄m hanc sil̄itudinē calor
existēs idē numero et qualitas ꝑma pōt dici natu
ralis preter naturaliter digestiu⁹ et putrefactiu⁹
ꝺm ꝙ agit diuersas oꝑatiōes et a diuersis coagē
tibus dirigitur. ¶ Notandū 2° calor actualis q̄-
tuncūq̄ naturalis nō absoluit̄ ab aliquo oꝑe ele
mentali agēdi aut resistendi. nā īfrigidat magis
calidū et resistit frigido corrūpenti. verūtn̄ qn̄q̄
magis: qn̄q̄ minus agit elemental̄r. Cū eīn̄ bene
regulat̄ a forma mixti et agit in obiectū ꝓportio
natū nō ita eliquat et dissoluit nisi forma dirigēs
ipsum intendat talē dissolutionē vel eliquationez
et multotiens nō tā velociter calefacit qn̄ forma
dirigens intendit determinatū modū calefacien-
di. ¶ Tertio notandū ꝙ qn̄cunq̄ aliq̇s calor agit
magis elementaliter q̄ conueniat forme mixti in
quo est ille calor d̄r esse minus naturalis et ma-
gis igneus. hoc aūt pōt dupl̄r contingere: aut q:
calor ille nimis excrescit in gradu aut multitudie
forme. i. in q̄titate ꝛ hoc mō calor effimere pendē
tis a sole: exercitio et sil̄ibus est min⁹ igne⁹ et ele-
mētalis. Scd̄o qn̄ hꝫ aliqd̄ coagēs ad hm̄ōi ope
rationes elementarias. sicut si caliditas esset co-
iuncta nimie siccitati aut esset calor putredina-
lis directus ab humore vel vapore putrente vel
a veneno calido: et hoc modo in moriente ex fe-
bre colliquatiua q̄tūcūq̄ calor in ipso reptus sit
valde remissus in gradu: est tn̄ magis igne⁹ ꝛ ele-
mētalis q̄ cōueniat illi: q: dirigit̄ ab hūore vel va
pore putrido vel venenoso: vel q: cōiūctus est ni-
mie siccitati. ꝛ ita cōtingit in quacūq̄ febre ꝙ ca-
lor febrilis est magis igne⁹ q̄ ꝯueniat forme illi⁹
hoīs. in ethicis eīn̄ q: vel intēsus in gradu saltem
quo ad ꝑmā spēm et forte scd̄am: aut q: cōiūctus
nimie siccitati quo ad secundā ꝛ tertiā spēm. in ef
fimeris aūt est calor igne⁹ ꝓpter excessum in gra-
du aut multitudinē forme: sꝫ in putridis est calor
igneus: q: directus a vapore aut humore putrido
coagente et in pestilentialibus a vaporib⁹ vene-
nosis. Ex his tandē ꝯcludit̄ ꝙ oīs feb. est calor su
perabundans in igneitate: q: magis est factiuus
oꝑationū caloris ignei q̄ cōueniat forme hoīs fe
brientis. Et ex his tandē etiā pōt patere r̄n̄sio ad
argumēta ꝓbantia ꝯtrariū in ꝑncipio q̄ōnis ad-
ducta. ¶ Ad primū d̄r ꝙ in ꝑncipio interpolatarꝫ
sꝫ extrema nō febriant cū frigida sint: cor tn̄ febrit
ꝓpter vapores putridos ad ipsum delatos. Uel
aliter d̄r ꝙ etiā extrema febriū q̄tūcunq̄ ad tactū
sint frigida ꝛ totus calor sit in ipsis diminutus in
cōꝑatiōe ad naturalē: q: calor ille delatus cū spi-
ritibus et vaporibus putridis ad mēbra q̄uis re-
missus est magis igneus q̄ conueniat forme aut
saltez q̄ conueniat gradui caloris ita remisso. Et
ꝯn̄r oportebit cōcedere in eadē ꝑte adequata esse
simul morbū calidū et frigidū et eos simul inten-
di posse nō inq̄tū talis forme: sed inquantū pre-
ternaturales. et hoc idē manifestius verificat̄ in
moriēte ex febribus colliquatiuis. ¶ Ad scd̄m de
febre sincopali dicūt quidā ꝙ dū cor friget in ꝑn-
cipio paroxismi. ꝛ est pulsus paru⁹ tardus et rar⁹
tūc nō est feb. ꝛ improprie d̄r ꝑncipiū feb. sed post
ea cū cor calefit febri. Uel dicendū sicut in prece-
denti argumēto ꝙ cor simul febrit et patit̄ malaz
cōplexionē frigidaz. ¶ Ad vltimū argumentū de
moriente ex febrib⁹ colliquatiuis d̄r ꝙ febrit nō
q̇dem per suꝑabundantiā caloris in gradu neq̄
in multitudine forme: sed per abūdantiā in ignei
tate. ꝛ sic exponendū est dcm̄ Gal̄. 8. terapētice su
perius allegatū: immo in moriēte calor continue
remittit̄. sꝫ cōtinue efficiat̄ magis igneus mō su-
perius dicto. et sil̄r est itelligēdus ꝺmo Gal̄. ꝑma
afforismorū in cōmēto illius. huīde diete: cū dixit
ꝙ fe. est calor naturalis mutat⁹ in igneū. i. q: cū h̄
ꝙ est ꝑtim naturalis est factus magis igne⁹ q̄ cō
ueniat: q: cū sint duo gradus coextēsi in eodē sub-

fecto: et sunt eiusdē spēi ex illis fit vnus calor nu-
mero iuxta sniam phi. 5°. metaphi. ꝙ accidentia
solo nūero differētia nō sunt in eodē subiecto ade
quato. et pñr cōcedēdū est ꝙ totus calor in febriē
te repertus et qlibet pars eiꝰ est simul naturalis ⁊
preternaturalis et ignea: cum quelibet pars illiꝰ
caloris agat simul opa naturalia et elementalia.
¶ Deinde cū dicit extraneus. i. pternaturalis. ex-
traneꝰ eñi distinguit̄ ꝯ ppriū. pprius eñi calor in
tendit perfectionē eius cuius est ⁊ opationē eius
extraneus eñi corruptionē ⁊ ipfectionē. et per hāc
differentiam differt feb. a calore naturali et pro-
prio qui non est feb.

Hic dubitat Gētil. an feb. sit calor ex̄neꝰ ex̄neatiōe opposita sanita
ti an vite. et nō est duᵐ ꝙ oīs feb. ē calor extraneꝰ
extraneatione opposita sanitati: qr cum febre nō
stat sanitas: sed etiaꝫ tenendū est ꝙ oīs feb. preci
pue pendens a putredine aut venenositate est ex-
traneatiōe opposita vite. lꝫ eñi plures febres sint
salubres propter defectum in gradu caloris aut
preternaturalitatis et defectum proportionis in
comparatione ad virtutem illius qui febrit: tamē
ex natura sua inquantum feb. cum tali proprieta
te ex toto genere vite inimica est et nata occidere:
cuius signum est: qr feb. ꝗtuncunqꝫ remissa occi-
deret illum ad cuius virtutem habet proportionē
maioris inequalitatis. vt verbi gratia. senē in vl-
timo decrepitatis. est enim necessarium virtuteꝫ
ex decursu etatiuo remitti ad non gradum. queli-
bet autem febris est certe potentie ad ledendum
et interficiendū. et sic dicimus de napello ꝙ ex na
tura sua est aptus interficere. causa autem ꝙ ali-
quando non interficit est defectus in ꝗtitate et
multitudine forme venenose in comparatione ad
sumentem.

Dubitat Utrū fe. sit calor additꝰ calori na
turali: vl' sit calor naturalis priꝰ
existens nunc factus extraneus vel sit aggregatū
ex vtroqꝫ scꝫ addito et preexistente. ¶ Arguitur pri
mo ꝙ feb. sit solum calor additus: quia solus ille
calor debet dici feb. qui est preter naturam: sed so
lus calor additus est preter naturam cum preexi-
stens sit naturalis pendens a sanguine et spiriti
bus naturaliter dispositis. ¶ Secundo. si loco ca-
loris fuisset inducta frigiditas impediens opera
tiones sola frigiditas esset morbus et non calor
preexistens neqꝫ aggregatum ex calore preexisten
te et frigiditate inducta. ergo a simili solus calor
inductus est feb. siue morbus. ¶ Tertio medicus
intendit seruare calorem preexistentem et corrum
pit nouiter inductum. ergo solū inductus est mor
bus. tenet cōsequentia. et assumptum est manife-
stum. nam colerico et flegmatico equaliter febriē
tibus frigidiora offeruntur flegmatico ꝗ coleri-
co propter conseruationeꝫ complexionis natura
lis flegmatici que fit a cōsimilibus. ¶ Quarto re
moto calore addito. exempli gratia. pendente a
putredine remouet̄ fe. sꝫ remoto p̄ex̄nti nō remo-
uet̄ fe. ī movita. ergo solꝰ calor additꝰ ē fe. ¶ Quin
to sīl'e est de morbo in cōplexiōe sicut de morbo in
cōpositiōe: sꝫ si quinqꝫ digitis sit additꝰ sextus di
gitus ille sextus digitus est morbus in numero et
non primi quinqꝫ neqꝫ aggregatuꝫ ex omnibus
sex. ergo simile erit de calore addito. ¶ Quod aūt
solus calor preexistens sit feb. arguitur: quia solꝰ
calor fixus non variatus in gradu per independē
tiam potest fieri preternaturalis et ledere: ope-
rationes. ergo solus est febris. tenet consequen-
tia ex diffinitione febris et assumptum satis est
manifestū. qr gradu caloris non variato pōt cor-
pus exiccari; et idem calor fieri acutior et magis
igneus ꝗ cōueniat. ¶ Iteꝫ idem calor numero nō
variatꝰ in gradu potest per aeris venenosi inspi-
rationē fieri venenosus. et certū est ꝙ sibi cōpetit
diffinitio febris. ¶ Quod auteꝫ aggregatum ex
vtroqꝫ calore sit feb. ostenditur: quia tali aggrega
to competit diffinitio febris. ¶ Iteꝫ accipiamus
febres nō ledentes nisi per intensionem sicut sunt
multe effimere. et sit exempli gratia calor preexi-
stens naturalis vt quattuor et superadditus a so
le vt quatuor. tunc aut calor preexistens est febris
aut superadditus: aut aggregatum. si dicatur pri
mum. ergo etiam superadditus erit feb. et a for-
tiori aggregatum ex vtroqꝫ. si dicatur secundum.
ergo a pari calor preexistens est feb. cum sit equa
lis. et ex casu hic nō est feb. neqꝫ lesio operationū
nisi per intensionem. ergo multo magis aggrega
tum erit feb. Preterea quocūqꝫ gradu remisso re-
mittitur febris. ⁊ quibuscunqꝫ quatuor gradibus
ablatis aufertur febris et remanet sanitas. ergo
quicunqꝫ gradus est febris aut pars febris. Et si
militer quicunqꝫ gradus qnantum est ex se est sa-
nitas aut pars sanitatis. et quilibet quatuor gra
dus sunt sanitas tota. ¶ Preterea quicunqꝫ gra-
dus vt toti ꝯiunctus p se ledit operationes. ⁊ qui
cunqꝫ gradus vt toti coniunctus aliquo modo p-
ficit operationes. ergo quicunqꝫ gradus aliquo
modo est sanitas ⁊ aliquo modo egritudo. Sicut
duobus trahentibus nauim quorum nullus sit
per se sufficiens nō est aliqua pars tracta ab vno
que nō sit tracta ab alio. Ex quo sequitur ꝙ a quo
libet est tota nauis tracta. Et similiter in proposi
to a quolibet gradu pēdent omnis lesio et omnis
perfectio operationum.

In hac questione sunt due famo-
se opiniōes. vna
est Gen. de fulgineo que omnino est errōea: nec
potest saluari. tenet tamen vniuersaliter ꝙ febr.
est solum calor superadditus calori preexistenti.
¶ Pro hac opinione sunt quinqꝫ argumenta su-
perius adducta in principio questionis. Uerum
G. volens fugere aliqua argumenta et precipue
auctoritatem Aristotel'. quinto metaphisi. dicen-
tis ꝙ duo accidentia solo numero differentia nō
possunt esse in eodem subiecto adequato: dixit ꝙ
duo calores. scilicet additus extraneus: et preexi
stēs naturalis sunt specie differentes. Et similiter
quicunqꝫ calores habentes diuersas proprieta-
tes specie differentes specie differunt: sicut calor
putredinalis et venenosus. et sic de alijs. Et di-
xit secundo ꝙ proprietas caloris est ideꝫ realiter
quod calor ille. Et tertio dixit ꝙ ex omnibus calo
ribus specie differentibus si sint in eodem subie-
cto adequato potest resultare et vna forma me-
dia sicut ex caliditate et frigiditate que satis eui-
denter sunt reprobata in dubio precedenti.

Sed cōtra hāc opinioneꝫ Gen. dicētis ꝙ febris sit solū calor addi-
tus procedunt argumenta ante oppositum addu
cta quorum aliqua probant febrem esse calorem
preexistentē factum preternaturalem. aliqua ve-
ro probant febrem esse aggregatum ex calore ad-
dito et preexistente. ¶ Sed iterum adducūtur due
demonstrationes omnino illam opinionem re-
probantes. prima. duo calores iam dicti scilicet
additus et preexistens non absoluuntur in actio
nibus suis, ergo quecunqꝫ lesio prouenit a calore
addito

¶ Champerius. Ex eis q̄ herculanus ceteriqꝫ neoterici dicunt non dubiū q̄n naturalis ⁊ insita caliditas ab ea que contra naturam differat primo q̄dē causis dein bona tēperie: ac mala temperie ac omnino vt extremū medio. Nam quē admodū virtꝰ ad viciuꝫ hinc quoqꝫ cōsequēter spē ac forma tanꝗ sanū ab egroto corpore differt. Nempe ambo circa ideꝫ subiectū. At quoniam cōtra naturā ipsam dicimus esse caliditatē: par erit primo quid sit naturalis aperire quidqꝫ cōtra naturā caliditas genere nanqꝫ manifesto (vt Alexādro placet) fortassis etiaꝫ cuius sit genus non ignorabitur. Naturalis itaqꝫ caliditas: talis inquam est ⁊ insitus calor cuius natura est aīalis principium cū animali nanqꝫ nascitur ⁊ ob hoc dicitur naturalis: instrumentum existēs in totum animalis potentie. Neqꝫ eñi possibile est animā citra eiusmodi calorem in aliqd agendi munus descēdere. Oīnē nēpe instrumentum pportionale cū eo cuius instrumentum esse necesse est.

addito prouenit etiam a calore preexistente. Ex quo sequitur ꝙ si vnus est preter naturam et alter si vnus est morbus ⁊ alter. cum per lesionẽ operationum per se pendentẽ morbũ arguamus: et probatur assumptũ: et presuppono ꝙ remissum non intendit intensum. hoc assumptũ est de mente omnium philosophantiũ. Et tunc arguitur sic. caliditas cordis febriẽtis calefacit preternaturaliter sanguinem ⁊ spiritũ: sed non per caliditatem additam: ergo per preexistentem aut aggregatum ex vtraqꝫ. ꝙ non per additã arguitur. nam caliditas addita i calore febriẽtis ẽ remissior ꝙ̃ vt q̃ttuor: sꝫ caliditas. sanguis et spũs ẽ supra q̃tuor: et supra gradum mediuꝫ latitudinis: ergo ex supposito caliditas addita non intendit caliditatem sanguinis. Qꝺ autez caliditas addita in corde sit remissior ꝙ̃ vt quattuor manifestũ est: quia cor naturaliter dispositum habet caliditatẽ supra mediũ põderale. si ergo caliditas addita eẽt intẽsa vt quattuor: tunc cor esset ita calidus sicut ignis: immo calidius igne: ergo dicẽdũ est calefactionem sanguinis et spiritus: et omnes similes actiones preternaturales esse a toto calore in corde reperto. ¶ Secunda demonstratio. accipiamus corpus temperatum habens in sua naturali dispositiõe quinqꝫ gradus caloris. addatur a sole vnus gradus vt sit febriens: tunc si per approximationem infrigidãtium remoueatur vnus gradus caloris de quinqꝫ preexistentibus remanẽte gradu caloris inducto a sole: hoc corpus erit curatum et reductuꝫ ad suũ proprium temperamentum: ergo gradus caloris induct⁹ a sole ẽ ita naturalis sicut aliq̃s ex quinqꝫ preexistentibus: tenet consequentia: et probatur assumptum. nam accipiamus aliquod corpus tẽperatum primo simile: in quo corrumpatur vnus gradus caloris per aeris frigiditatẽ: ita vt corp⁹ illud perdat proprium temperamentum. Deinde pono ꝙ a sole corrũpatur gradus frigiditatis inducte et inducatur vnus gradus caloris: tunc hoc corpus redibit ad proprium temperamentũ: ergo gradus caloris additus a sole est ita naturalis sicut preexistẽs deperditus in hoc casu et in p̄cedẽti igitur non est dicenduꝫ ꝙ calor additus sit magis febris: ꝙ̃ calor preexistens: nec calor preexistens magis sanitas ꝙ̃ calor addit⁹. Multa enim sunt alia argumenta contra hanc opinionem: sed vt breuitati indulgeam his ero contentus.

Secunda opinio est Jacobi forli. Vgonis senensis: et quorundam modernorum: licet per quosdaꝫ antiquos recitata: sed non sufficienter dilucidata tenet hec opinio ꝙ febris sit totus calor actualiter in corpore vel membro scd̃m se totum in febriẽte repertus ad hunc intellectum ꝙ totus ille calor est febris et quelibet pars eius: ita vt omnis lesio operationum que prouenit a toto calore p̄ueniat a quocunqꝫ gradu caloris prout toti inexistit et ꝙ toti et cuilibet parti prout toti inexistit competat diffinitio febris: similiter totus calor et quelibet pars eius est vite conseruatiua et productiua operationum: quas habet corpus febriens et non mirum. nam ex omnibus gradibus caloris in eodem subiecto repertis fit vnus calor totalis: neqꝫ illi gradus caloris differunt specie: sed ex ipsis fit vn⁹ calor idem numero. ¶ Si tamen queritur vtrũ duo gradus caloris sint idem numero: dicitur ꝙ non: quia vnus non est alter. Et si arguatur ꝙ materia sit causa indiuiduationis. quinto Methaphi. ergo cum conueniant in materia sunt idem numero. respondetur ꝙ in habentibus materiam distinctaꝫ materia est causa indiuiduationis. in non habentibus autem materiam aut in cõmunicantibus in eadem materia adequate materia nõ est causa indiuiduationis: sed vnum differt ab alio numero per seipsum: q2 hoc non est illud. Et ad autoritatẽ philosophi ꝙ non est possibile duo accidentia solo numero differentia esse in eodem subiecto adequato. dicitur ꝙ verum est ad hunc intellectum qꝺ ex omnibus his oportet ꝙ resultet vnum accidẽs numero. ¶ Aliter tamen dicenduꝫ esset scd̃m Thomam et Albertum magnũ ꝙ calor qui intenditur manet vnus et idem a principio vsqꝫ ad finem: et ꝙ gradus caloris est quidam modus et non calor. Et scd̃m Burleum esset dicendum ꝙ in quocunqꝫ instanti producitur nouus calor scd̃m se totum.

Thomas. Albertus magnus. Burleus.

¶ Prima tamen opinio est cõmunior tenens ꝙ intensio fiat per additionẽ partis ad partem vtraqꝫ remanẽte. Unde scd̃m opinionem iam dictam est tenendũ qꝺ si calori naturali preexistenti addatur vnus gradus caloris venenosi vel putridi tot⁹ calor et quilibet gradus eius efficitur putridus vel venenosus. Si autem sit febris per solaꝫ intensionem caloris sicut sunt effimere: dicitur similiter ꝙ totus calor est febris et quelibet pars eius: nec est assignãda aliqua lesio operationũ neqꝫ aliqua p̄fectio que non pendeat a quocũqꝫ gradu.

His visis respondeamus ad argumenta Gentilis adducta in contrariũ. ¶ Ad primũ cum dicitur solus ille calor debet dici febris qui est preter naturam: sed solus ille calor additus est preter naturam. conceditur maior et negatur minor: immo quilibet gradus caloris preexistentis efficitur preter naturam. Et si instetur: quia preexistens dependet a sanguine ⁊ spiritibus. sed superadditus dependet a putredine vel venenositate. Respõdetur qꝺ quilibet gradus huius caloris et totus iste calor pendet a sanguine spiritibus et a putredine. ¶ Ad scd̃m cuꝫ arguitur si loco caloris fuisset inducta frigiditas ⁊c. Respõdetur ꝙ sola frigiditas inducta non est morbus: sꝫ aggregatum ex frigiditate inducta ⁊ preexistente Similiter dico ꝙ aggregatum ex calore inducto ⁊ calore preexistẽte est morbus. ¶ Ad tertium respõdetur ꝙ medicus intendit conseruare tantum calorem quantum est expediens pro sanitate: et si calor sit superfluus intẽdit aliquem gradum ipsius corrumpere siue corrumpat aliquem de preexistentibus siue de nouiter inductis mõ redeat ad gradum illi indiuiduo cõuenientẽ. Et si pendeat a putredine vel venenositate intendit remouere illam quia quicunqꝫ gradus caloris preexistentis et nouiter inducti est similiter putridus aut venenosus Si vero calor non superfluat: sed sit dependens indebite intendit remouere causam indepẽdentie conseruato calore in eadẽ graduali mẽsura. Quomodo autem colerico et flegmatico equaliter febrientibus supra proprium temperamentum frigidiora offerenda sint flegmatico et potẽtius frigida colerico alibi sentietur. ¶ Ad quartum dicitur ꝙ quocunqꝫ gradu remoto siue de preexistentibus siue de nouiter inductis: ita vt remaneat gradualis mẽsura et remoueatur causa putredinis remouetur febris. nam quicunqꝫ gradus: vt dictum est pendet a putredine etiam pẽdet a sanguine ⁊ spiritibus. ¶ Ad quintuꝫ negatur similitudo: quia ex illis sex digitis nõ constituitur vnum numero: sed ex oĩbus gradibus caloris resultat vnus calor. et sic sufficiẽter soluta sunt argumẽta pro opiniõe

Galeni. ¶ Deinde cum dicit. accēsus in corde. per hanc particulam Auicenna nobis manifestat qđ sit subiectū febris: et cum quibus circūstantijs dicens ꝙ calor extraneus qui est febris est accensus in corde. et pro vel procedens ab eo corde vel calore cordis mediante spiritu et sanguine per venas et arterias in totum corpus: vnde nō solum cor est subiectū febris sed totum corpus et quelibet eius pars: modo calor ille procedat a corde dans intelligere ꝙ si calor existens in toto corpore vel in aliqua parte eius procederet ab alio mēbro q̄ꝫ a corde calor ille quantūcunqꝫ extraneus nō diceretur febris. Exponitur autem et pro vel: quia si teneretur copulatiue diffinitio non competeret febri existenti in alijs partibus vltra cor: quia calor illarū non esset accensus in corde.

Hic solet dubitari Utrū cor sit primum subiectuz febris. In quo dubio tenende sunt iste ꝯclusiones. ¶ Prima conclusio. capiendo subiectum pro subiecto inhesionis ⁊ denominationis non cuiuslibet febris cor est subiectum. probatur. nam alia membra habent febrem sibi inherentem a qua denominantur febrire. Talis autem febris non est in corde cum non sit possibile vnum accidens esse in pluribus subiectis loco distinctis: nec etiam ab illa febre aliorum membrorū cor denominatur febrire: vt manifestum est satis. ¶ Secunda conclusio. totum corpus est totale et adequatum subiectum febris. ad hunc intellectū ꝙ nunq̄ꝫ est febris nisi sit in toto corpore aut in aliqua eius particula. Hanc conclusionem sensit Auer. Tertio colliget. cap. iij. *Auerrois.* dum dixit: ꝙ febris est calor qui continet totuz corpus: et parum post dicit ꝙ diffinitio febris continet ꝙ sit calor extraneus missus a corde in totum corpus et ledit omnes actiones et passiones eius cui etiam sententie alludit Auicēna in presenti diffinitione. ¶ Pro tertia conclusione premittendum ꝙ cor esse primum subiectum febris potest dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ febris sit passio fluēs a principijs essentialibus cordis. sicut dicimus ꝙ risibilitas est passio hominis. Secundo modo qđ cor sit subiectum febris: licet alia membra non febriāt nec febrierint: et īpossibile est aliquod aliud membruz febrire nisi cor febriat. ¶ Quo sic premisso sit hec tertia conclusio: licet cor non sit primum subiectū febris primo modo. est tamē primū subiectum febris secundo modo. prima pars conclusionis probatur: quia aliter oporteret cor semper febrire: quod forte quis concederet actu vel aptitudine: sed forte non est possibile febrem que est per se cordis corruptiua fluere ex principijs essentialibus cordis per que cor est illud quod est. secunda *Auicenna.* pars patet de mente doctorum ⁊ est diffinitio Auicenne. Est enim febris diffinitione calor extraneus accensus in corde aut calor extraneus procedens ab eo scilicet calore cordis in totum corpus. quare constat necessario qud febris aut est calor cordis aut procedens a febre cordis. Hanc etiam sententiam Auicenna innuit in capitulo de febre effimera ex calore aeris. vbi dicit calefit aer et peruenit ad cor et fit febris. Deinde spargitur. hoc idez *Galenus.* innuit Galenus primo de differentijs febrium capitulo primo. vbi vult ꝙ distinctio febris in prima genera sumatur per distinctionem subiectoruz calefacti esse in corde existentium. ⁊ tertio colliget ca. iij. Et dicimus ꝓ hoc ꝙ subiectū ꝓpinquū isti⁹ caloris est cor.

Cōtra quā determinationem oritur dubium a multis doctoribus longis ambagibus vētilatum. Nunquid si calor extraneus ab alio membro a corde toti communicetur sit dicendum febris: vt puta si ab epate apostemato apostemate calido calor extraneus toti communicetur ledens operationes totius quid prohibet talem calorem esse febrem a quocunqꝫ membro sit cōmunicatus: et eo magis: quia quid nominis feb. sibi conuenit. ¶ Preterea quo nomine magis congruo deberet hic calor extraneus nuncupari.

In hac questione licet sint multe opiniones clarissimorum doctorum: scilicet Antonij de parma. Dini. Gal. Marsilij de sancta Sophia. Ugonis senensis: ne prolixus sim recitabo tantū opinionē Ugōis sen. doctoris modernissimi ac subtilissimi deīde ponā opinionē q̄ mihi vr̄ ꝟitati cōformior. ¶ Dixit Ugo ꝙ cā quare caliditas extranea exn̄s *Ugo* in corde aut toti a corde cōicata dꝫ dici feb. non aūt caliditas extranea epatis aut alterius mēbri: neqꝫ ab eo toti cōicata dꝫ dici feb. est: qꝛ siue calor ab extra veniat vt ab aere vel ab alio cōtinente siue ab intra nō est possibile aliqđ membrū totū calefacere caliditate actuali per se ledēte opationes oīm partiū nisi ista totalis caliditas pēdeat a corde. nā si ab extra veniat calor iuxta dicta istius necessario anteq̄ꝫ cōicet toti accēdit in corde ꝑ spūs qui ab aere vel alio ꝯtinēte inflāmant: ⁊ si sit putredo vel apostema in cerebro aut in epate ꝓpter magnā cōitatē mediāte magna vena aut mediātibus arterijs anteq̄ꝫ hec mēbra possint tāto gradu caloris totū calefacere ꝙ opatiōes ledātur: inflāmatur cor ⁊ cōicat caliditatē toti ledētē opatiōes Causa ergo eius est: qꝛ īpossibile est totum febrire nō febriente corde: et quia nomen feb. dꝛ a feruore et de feruore qui p̄io radicaliter est accēsus in mēbro, quod est aptū totū inflāmare: ⁊ sine cui⁹ inflāmatiōe nō ꝯtingit totū inflāmari mō dicto: iō nomē feb. nō dꝛ nisi de calore extraneo cordis aut ab ipso dependēte. ¶ Nō si dicatur epar naturaliter calidū p̄t totū reddere calidū corde exn̄te frigido ergo etiā epar ꝑternaturalr̄ calm̄ p̄t totū inflāmare ⁊ facere ita calidū ꝑter naturā vt ledant opationes sensibiliter sine ꝑternaturali īfluxu cordis. negat argumentū: cū epar calidū nō possit totū reddere calidū s̄m naturā nisi multomagis hic actualis calor pēdeat a corde q̄ꝫ ab epate dato ꝙ cor ab epate nō reddatur calidū: nō tamen pōt epar aut aliud membrū preternaturaliter totuz calefacere nisi primo hic calor preternaturalis cordi cōicetur et deinde cor preternaturalr̄ calefactū totū calefaciat. Accedit ad hoc ꝙ epar apostematum apostemate calido non mittit sanguinem calidum supra totum nisi paulatim: et ante istud inflāmatur cor: et forte non est sanguis inflāmatus calidior spiritu cordis: sed quia prohibetur spiritus euentari: ideo inflāmatur: et postea inflammat totum.

Cōtra ex hac opinione simul cū fundamento suo seqtur ꝙ calor extraneus epatis et cerebri debet dici febris: quia cor preternaturalter inflāmatum non potest totū calefacere calore extraneo sensibiliter ledente operationes nisi ab eo primo calefiat epar et cerebrū calore extraneo: que calefacta cōmunicabunt calorem extraneum residuo corporis mediantibus spiritibus animalibus: naturalibus et sanguine: sicut in naturali dispositiōe cōmunicant calorem animalē et naturalem toti mediantib⁹ eisdem. ergo ex fundamēto suo sequit oppositū eius quod intendit,

intendit.assumptū manifestū est propter magnā
propinquitatē cordis ad mēbra illa et latitudinē
viarum inter cor et illa membra. ¶ Preterea.dicit
ipse ꝙ epar naturaliter calm̄ potest facere totum
corpus naturaliter calm̄ corde existente frigido:⁊
tamen epar p̄ternaturaliter inflāmatū nō potest
totū preternaturaliter inflāmare nō inflammato
corde. ¶ Cōtra.talis potest esse proportio epatis
naturaliter frigidi preternaturaliter inflammati
ad cor frigidū:qualis est epatis naturaliter cali-
di ad idem cor frigidum:sed epar naturaliter cali
dum non sufficit inflāmare cor naturaliter frigi-
dum.ergo etiam epar naturaliter frigidū preter-
naturaliter inflāmatum nō sufficit inflāmare idē
cor frigidū.quare totum preternaturaliter inflā-
mabitur ab epate p̄ternaturaliter calefacto cor-
de preternaturaliter non inflāmato. assumptum
probatur.ponēdo ꝙ cor naturaliter frigidum ba
beat caliditatem vt sex cum dimidio. Epar autē
naturaliter calidum babeat caliditatem vt q̇nq₃
cum dimidio.semꝑ eñ cor naturaliter frigidum ē
calidius epate naturaliter calido: sed epar natu-
raliter frigidum babeat caliditatez vt quatuor cū
dimidio et acq̇rat vnum gradū caliditatis p̄ter-
naturalis.ita vt babeat caliditatem vt q̇nq₃ cum
dimidio. et sequitur veritas assumpti.quia q̄cūq₃
sunt equalia se babent in equali proportione ad
tertium. ¶ Ad primam rationē forte responderet
ꝙ licet cor preternaturaliter calefactum non pos
sit totum preternaturaliter calefacere nisi prius
calefaciat epar et cerebrum.que calefacta postea
cōmunicabūt caliditatē preternaturalem toti:si-
cut econtra epar et cerebrum preternaturaliter ca
lefacta non possunt totum preternaturaliter cale
facere nisi prius calefaciant cor:quod calefactuz
cōmunicabit caliditatem toti. attamen inter ea
multum interest:quia semper cor magis cōmuni-
cabit caliditatem toti q̄ epar et cerebrum cuz sit
calidi⁹.certe si sic intelligit bene dicit:sed bec opi
nio coincidit cum opinione Marsilij quam ipse
recitat vt apparebit statim. ¶ Ego autez opinor
Marsilius. opinionem Marsilij esse magis veram et confor
men mentibus auctorū. Dicit eñ causam in que-
sito esse.s.ꝙ caliditas extranea epatis:et ꝑ ipsum
toti cōmunicata non dr̄ feb. sed caliditas extra-
nea cordis et per ipsum toti cōicata solū dr̄ feb.
quia medici vocauerunt febrem caliditatem illi⁹
membri qd̄ maxime est aptum inflāmari.et quod
inflammatum est maxime aptū alia inflāmare.et
similiter vocauerunt febrē caliditatez ab eo alijs
membris cōicatam.solum autem cor est buiusmo
di.epar autem et cerebrum licet possint inflāma
ri et inflammata cōmunicare caliditatem toti. ca
liditas tamē sua est remissa in comparatione ad
caliditatem cordis:cum cor sit calidius et magis
aptum inflammari ceteris membris: et babens
plus de multitudine caliditatis ⁊ magis comuni
catiuum caliditatis toti q̄ aliqd̄ aliud membruz
tam in naturali q̄ in preternaturali dispositione.
Propterea omnes auctores in boc cōuenientes
congrue dixerunt febrem dictam a feruore esse ꝓ-
priam passionem cordis: quod maxime feruet et
est aptum facere vt alia ferueāt:et nō epatis neq₃
alterius membri.sic enim sibi placuit et nō absq₃
ratione. Unde licet epar possit inflammari et in-
flammatum communicare toti caliditatē vt duo
in sor.equalem caliditati cōmunicate a corde toti
in platone.et in vtroq₃ caliditas illa sensibiliter
lederet operationes et equaliter: caliditas ta-
men platonis esset febris et non caliditas sortis
sic eñ placuit auctorib⁹ propter causam assigna
tam. Et scd̄m banc opinionem euitant̄ longe am
bages ⁊ controuersie quas inutile esset multipli-
care.vt bene sensit Auicēna p̄ma quarti. p̄mo ca-
pitulo. ¶ Ad argumētū autē in oppositū.dr̄ ꝙ ca-
liditas illa toti cōicata ab epate vocabitur mala
cōplexio calida totius pendens ab epate et non
febre:licet vt bene sensit Ugo raro cōtingat cali-
ditatem extraneam toti ab epate ꝯmunicari sine Ugo.
cordis influxu. ¶ Concludit̄ itaq₃ ꝙ nulla calidi-
tas dr̄ feb.nisi caliditas extranea cordis aut ab
extranea caliditate eius pendēs et cū boc sensibi
liter ledens operationes. ¶ Opinio autē Genti-
lis de fulginco ē bec:qd̄ illud debet esse subiectū Gētilis de ful
primū feb.que per se ledit omnes opationes cu- gineo.
iuscūq₃ membri.vt est apud Auerroym tertio col-
liget.cap.iij.qd̄ est primū subiectū caloris per se
oim̄ operationū perfectiui:sed cor est bm̄oi. ergo
cor erit primū subiectū feb.tenet ꝯn̄a. et maior ē
manifesta:quia cuius tēperies est sanitas eius in-
temperies est egritudo.et minor est de intentione
oim̄ medicorū.calor eñ cordis perfectiu⁹ est oim̄
operationū.calor autē ep̄is solum perficit opera
tiones naturales sicut calor cerebri solum anima
les. ¶ Contra banc opinionem possent fieri mul
te instantie quas vt breuitati indulgeā in presen-
tiarum omittam.

Quartum dubium.

Utrū fe.exn̄s in corde ꝓcedat ab eo mediātib⁹ spū et sanguine per venas ⁊
arterias in totū corpus. Arguit̄ ꝙ non. accn̄s nō
migrat de subiecto in subiectū.igit̄ q̄stio falsa ꝓ
parte affirmatiua. ¶ Scd̄o. in oibus febrib⁹ in q̇-
bus extrema frigēt:sicut in principijs paroxismo
rum:in febre liparia: in morientib⁹ ex febre colli-
quatiua non ꝓcedit calor extraneus cordis in to
tum corpus.ergo ⁊c. ¶ Et cōfirmatur ex sentētia Auicenna.
Auicenne in cap.de liparia in qua s̄m ip̄m est im-
peditus transit⁹ caloris ad extrema. ¶ Tertio.stat
multa alia mēbra a corde fuisse p̄ternaturalr̄ calia
anteq̄ cor febriret.g̊ postea corde febriēte nō ꝓce
det caliditas ab eo ad mēbra illa:cū iā vt pono in
casu āte babuerit tātū calorē extraneū q̄tū cor talr̄
febriens possit sibi tribuere. ¶ Et ꝯfirmat̄:q₂ pōt
causa extrinseca totū corpus ꝑus calefacere:⁊ vl-
timo cor.sim⁹ in instāti in quo cor ē p̄mo febriēs.
et certum est ꝙ in illo instāti feb.illa non ꝓcedit:
sed forte īcipit ꝓcedere:sicut si nūc p̄mo cor sit fe-
briens reliq̇s mēbris nō calefactis p̄ternaturalr̄
ꝓ tunc a corde febriēte nō ꝓcedit feb. ¶ Quarto
feb.ethica existens in mēbris non procedit a cor
de:quia est feb.facta a nullo procedens aut depē
dens speciali depēdentia.sic enim esset fiēs et nō
facta:⁊ ꝙ talis feb.ethica possit esse ī mēbris ma-
nifestū est:quia aliquando facta est sicut natura-
lis secunda primi.et membra nō sentiunt suū calo
rem:infra tractatu tertio.⁊ confirmat̄:q₂ feb.ethi
ca esset bumoralis vel effimera si penderet a cor-
de per sanguinē ⁊ spm̄. ¶ Quinto sequitur omnez
febrem exn̄tem in mēbris esse effimerā vel sangui
neam.nā feb. debet denominari s̄m veritatē sub-
iecti in quo fundatur calor a quo ipsa procedit.
Cū ergo iuxta titulū questionis ois feb.membro
rum procedat a calore sanguinis ⁊ spirituum:ois
talis erit sanguinea vel effimera assumptū autez
manifestum est:q₂ febres cordis distinguunt̄ pe-
nes distinctionē subiectoꝝ in quibus fundat̄ ca-
lor a quo dependēt iuxta doctrinam Auicē.⁊ Gal.

ergo simile erit in febribus alioꝝ mēbroꝝ. ¶ For/
te dicit̄ ꝙ febres alioꝝ membroꝝ a corde specifi
cant̄ et denominātur denomīatione feb. exn̄tis ī
corde. ¶ Cōtra. ex hoc sequit̄ ꝙ aliqua caliditas
facta esset feb. effimera. Sequit̄ scd̄o ꝙ aliqua ca
liditas fiens esset ethica vtrūqꝫ falsum. et primuꝫ
probatur ponendo ꝙ cor febriat febre effimera ⁊
spiritu et sanguine ab eo delatis foueatur mala
complexio cal'a fixa in aliquo mēbro et sequit̄ ꝙ
caliditas illius mēbri est feb. et non nisi effimera:
quia cor non febrit nisi febre effimera. Pro scd̄o
ponatur ꝙ caliditas febrilis figatur in corde an/
teꝙ̄ figatur in alijs mēbris. et per spiritū et san/
guinē ponant̄ mēbra in calefieri ledente opatio/
nes. Et sequit̄ ꝙ calor ille membroꝝ est feb. iuxta
diffinitionē et non nisi ethica: quia cor non febrit
nisi ethice: et tamen calor membrorū est fiens vt
ponitur in casu. ¶ Sexto pos'e est febriēte corde ca
lefieri solum spiritū aut solum sanguinē: sed solo
spiritu calefacto defertur per solum spiritum. et
similiter solo sanguine calefacto defertur per so/
lum sanguinē. ergo non per spiritū ⁊ sanguinem.
patet assumptū: quia in effimera spūs sunt inflā/
mati et nō sanguis. et in putrida est inflammatꝰ
humor et non spiritus: īmo in ethica est inflāma/
ta cordis suba et nō spiritus nec sanguis nec alīꝰ
humor. igitur a fortiori potest inflāmari sanguis
sine spiritu. et econtra. ¶ Confirmatur. quia cum
spiritus sit paratior calefieri ꝙ̄ sanguis ⁊ magis
aptus moueri stabit ꝙ spiritꝰ deferātur ante san/
guinē et calefiant mēbra. et sic pro aliquo tēpore
potest deferri per solum spiritū. ¶ Septimo feb.
pōt procedere a corde in totum corpus per vapo/
res ⁊ putridas fuligines ⁊ simplicem alterationē
ergo non solum per sanguinem et spm̄. ergo diffi
nitio insufficiens. ¶ Octauo. potest ꝓcedere a cor
de in totū corpus per neruos ⁊ reliquas corporis
particulas. igitur ⁊c. ¶ Et confirmatur. quia vene
et arterie non sunt extense per totuꝫ corpus. ¶ In
oppositum est auicē. in diffinitione feb. et Gal'. in
ꝑmo d̄ differētijs febriū. ⁊ Auerro. tertio colliget.

Pro decisione questionis notandum
primo ꝙ caloreꝫ a cor
de ꝓcedere in totum corpus potest dupliciter in/
telligi. Uno modo. ꝙ nouꝰ calor actualis spargat̄
a corde in mēbra ad hoc vt febriāt. Scd̄o modo ꝙ
extraneus existēs in mēbris causet̄ a calore extra/
neo cordis sanguinis ⁊ spirituū siue illud causari
sit de nouo produci siue sit solum conseruari. Pri/
mus modus videt̄ magis de intentione Auicē. in
Auicenna. cap. de febre effimera a caliditate aeris. nā dicit
ꝙ cor primo febrit. postea defert̄ feb. ad alia mē/
bra. calefit eñ aer eius et ꝑuenit ad cor. et fit feb.
deinde spargit̄ ⁊c. Et in cap. de liparia mouet q̄/
stionē quomodo potest esse feb. et nō procedat ex
ea caliditas in totū corpus. Respondet ꝙ in ter/
minis. i. diffinitionibꝰ harum dispositionū atten
ditur vna conditio. s. ꝙ non sit qd̄ prohibeat. po/
test ergo īpediri delatio caloris sicut ipse exēpli/
ficat in textu propter aliqd̄ prohibēs: aut qꝛ non
esset tēpus sufficiens. ipse ergo per ꝓcessum illuꝫ
intelligit noui caloris sparsionē. Secūdus auteꝫ
modus est magis amplus et veritati conformis.
et de mente doctoꝝ nec Auicē. contrarius. lꝫ ꝑmū
magis specificauerit. seruabimus itaqꝫ hunc ꝭm
modum in determinatione istius q̄stionis. ¶ Se/
cundo notandū ꝙ omnia mēbra alia a corde sunt
minus calida spū et sanguine cordis in naturali
dispositione. ptꝫ: quia inter alia membra a corde
epar est calidissimū: qd̄ tamen est minus calidum
sanguine. prima primi. ¶ Tertio notandū ꝙ cum
duo vel plura calida approximant̄ alicui tertio:
qd̄ vtroqꝫ illoꝝ sit minus calidum se inuicē iuuāt
ad calefaciendū illum tertiū: ita ꝙ nullū illorum
agit caliditatem in tertium: que caliditas etiam
non agatur ab alio tanꝙ̄ a partiali agente: sicut
cum duo homines trahūt nauim vterqꝫ tanꝙ̄ par
tiale agens trahit totam nauim.

His ita notatis sit prima conclusio
licet non omnis fe
bris existens in corde sit procedens ab eo mediā/
tibus spiritu et sanguine in totum corpus. oīs ta
men febris existens in corde deducto impedimen
to est apta procedere mediātibus spiritu. s. ⁊ san
guine in totū corpus. Ista cōclusio quo ad vtrāqꝫ
partem est de intentione Auicē. in cap. de liparia Auicenna.
que est febris in qua īteriora calent ⁊ exteriora fri
gent: cuius est hic textus. Et habet aliquis vt di/
cat quomodo erit febris et non procedat in ea ca
liditas ex corde in totuꝫ corpus. Responsio itaqꝫ
ꝙ in terminis. i. diffinitionibus harū rerū atten/
ditur vna cōditio vt non sit quod prohibeat sicut
diffinimus aquā frigidā et humidā quādo dispo
sita est ꝭm naturā suam et nō fuerit qd̄ prohibeat
et diffinimus graue quod est illud quod tēdit in/
ferius quando dimissum fuerit cum natura sua: ⁊
in omnibus istis caliditas peruenit ad cor et ꝓce
dit in arterias et spargitur: at vero accidit prohi
bitio illius in quibusdam locis: sicut accidit ei su
per quem ponuntur pruine. ¶ Et ex hac cōclusio/
ne sequūtur duo correlaria. Primum in omni cor
de febriente est calor ex se sufficiens ad cōmunicā
dum calorem febrilem toti corpori. Secundum. ꝙ
in liparia et febribus omnibus in quibus exterio
ra frigent non est dicendum illa exteriora febrire.
¶ Contra. sequitur ꝙ sincopalis in qua exteriora
frigent et pulsus est paruus tardus et rarus non
est febris. ¶ Sequitur scd̄o. ꝙ morientes ex febri/
bus colliquatiuis nō febriunt. ¶ Sequitur tertio
omnem morientem ex febre ante mortem fieri in/
febrientem: et in summa ꝙ nullum mēbruꝫ febrit
nisi in eo calor sit intēsior calore sibi debito. Hoꝝ
solutio ponetur in solutione argumentoꝝ facto/
rum ante oppositum questionis. ¶ Secunda con/
clusio. omnis febris existēs in alio membro a cor/
de procedit ab eodem mediātibus spiritu et san/
guine. probatur. quādocūqꝫ aliqd̄ membrū aliud
a corde febris habet caliditatem preter naturaꝫ
sufficientem ledere operationes pendentem a cor
de: vt patet ex questione precedenti. sed talis cali
ditas: si pendet a corde: pendet etiam a spiritu et
sanguīe igitur ꝓcedit a spū et sanguine. tenet cō
sequētia. et minor ꝓbatur de tertio notato. si duo
vel plura calida iuxta ponātur vni reliquis minꝰ
calido: illa duo vel plura se iuuant ad calefacien
dū minus cal'm. sed in fe. cor sāguis et spūs iuxta
ponūtur alijs mēbris q̄ sunt ipsis minꝰ cal'a. igit̄
cor sanguis et spūs se iuuāt ad calefaciendū illa
mēbra: ita ꝙ nulla cal'itas ducet̄ ī mēbra illa q̄ nō
pcedeāt a quocūqꝫ illoꝝ tāꝙ̄ a ꝑtiali agente iuxta
notatū. Qd̄ aūt cor sanguis et sp̄s sint calidiores
alijs mēbris: ptꝫ ex scd̄o notato. qꝛ sāguis minus
cal's spū ⁊ corde ē calidior epate magis calido re
liquis mēbris alijs a corde. ꝑma ꝑmi. et hec ꝓcl'o
ꝟitatē habet de sanguīe et spū existētibꝰ in venis
et arterijs: sicut de spū et sanguine existētibus in
corde: similiter de vaporibus in his ꝑtibꝰ cōtētis
¶ Ex hac cōclusione sequit̄ primo ꝙ si alicui mē/
bro cōmunicaretur

bro comnnicaretur caliditas per simplicez altera
tionez absq; presentia sanguinis:aut spiritus in
illo membro adhuc calor ille procederet a corde
mediantibus spiritu et sanguine.quia illis adiu
uantibus agit cor caliditatem illam.¶ Sequitur
secundo.ꝙ licet in membris alijs a corde sint fe/
bres more medicorum specie vel genere diffe/
rentes:nō oportet illas a corde ꝓcedere per alios
delatores ꝗ̃ per sanguinem idest massam humo/
ralem spiritus et vapores.illi enim simul cum cor
de agunt omnem caliditatem febrilem in mem/
bris repertam.¶ Tertia cōclusio.non oportet ad
hoc vt dicamus aliquam febrem procedere a cor/
de ipsam esse caliditatē que producitur:aut fuerit
a corde producta. Ista cōclusio probatur. potest
enim aliquod membruz prius esse calefactum ca
liditate per se sensibiliter ledēte q̄ caliditas post
ea corde a febriente mediantib' spiritu et sangui
ne conseruabitur:et cum conseruabitur dicetur fe
bris cum antea non esset febris.igitur cōclusio ve
ra.tenet consequentia.et assumptum probatur ex
primo notato.

Superest vt respodeamus ad argumē
ta facta in principio que/
stionis.¶ Ad primū dicitur.ꝙ licet accidens non
migret de subiecto in subiectuz.potest tamen sub
iectū illius accidētis īducere sil'e accn̄s in pte sibi
propinqua illius susceptiua.¶ Ad scōm sunt duo
modi respōdendi.vnus vt existimo magis confor
mis mentibus auctorum:et est ꝙ nulluz membrū
dicatur febrire nisi habeat caliditatem extraneaz
excedentem et superabundantem caliditati sibi
debite tempore sanitatis.hec in verum sunt de in
tentione auctorum si nō volumus eorum dicta ex/
torquere.Primo hoc manifeste sonat textus Aui/
cenne superius allegatus in capitulo de liparia
et prima quarti capitulo primo.vbi declarans
particulas in diffinitione positas dicit.Et inflā/
matur in eo scilicet corde aut corpore inflamma/
tione que nocet operationibus naturalibus:non
sicut est caliditas ire:aut laboris cum nō vltima/
tur.Item iste textus Gal'.octauo terapentice su/
perius allegatus.et statim inferius ponendus. et
primo de differētijs febriū et Auerrois tertio col
liget capitulo tertio vbi diffiniens febrez dicit ꝙ
est aggregatum ex calore naturali et extraneo su/
peradito.Hoc idez ostendit quid nominis febris
dicta a feruore:et grece dicta pyreos. ¶ Item pro
hac parte sunt rationes.quia aliter oporteret di/
cere ꝙ non omnis cura fit per contrarium forma/
liter aut virtualiter.nam quando extrema sunt fri
gida.sicut in principijs paroxismorum in liparia
in sincopali in morientibus calefaciēdo extrema
omnibus auxilijs cum his que sunt formaliter et
virtualiter calida.ergo non febriunt.debet enim
febris curari per frigida iuxta doctrinam Gale.
octauo terapentice.Est autem immoderatio dis/
crasie febrium in superabūdantia caliditatis.via
igitur que in eucrasiam per infrigidationem erit.
¶ Preterea si febris in casibus iam dictis debe/
ret curari oporteret ꝙ ipsa remitteretur:et cum
ipsa sit calor oporteret calorem remitti.sed cōse/
quens est falsum.quia curantur per caloris inten
sionem:et hec argumenta procedunt contra Gal'.
dicentem ꝙ calor existens in membris infrigida/
tis de quibus supra. est febris propter malam a
calore cordis extraneo dependentiam:q; in mo/
rientibus anhelitum frigidum aut pulsum par/
uum tardum et rarum:si debet curari febris opor
tet ꝙ curetur per caloris intensionem tam in cor/
de ꝗ̃ in extremis:ergo nec in extremis nec in cor/
de.est feb.et ꝑm hanc opinionē concedendū est ꝙ
nō solum in liparia extrema nō febriunt:sed neq;
in principijs aliarum febrium quando sunt frigi
da.et ꝙ principium sincopalis nō est febris.et ꝙ
morientes ex febribus colliquatiuis necessario
ante mortem fiunt infebrientes.et ꝙ nō est possi/
bile aliquem mori febrientem. ¶ Alia tamē opi/
nio est doctorum dicentium ꝙ in liparia extrema
febriunt.et similiter in principio interpolatarum
Et ꝙ in principium sincopalis est febris:et ꝙ ha
bentes anhelitum frigidum et extrema frigida ꝓ
pter febres colliquatiuas febriunt tam ꝑm cor ꝗ̃
ꝑm extrema.ille enim puus calor qui est taz in cor
de ꝗ̃ in extremis:licet sit in gradu diminutionis
respectu caloris sibi debiti:et etiam in multitudi
ne forme:tamen quia superabundat in igneitate
et preternaturalitate propter quam superabun/
dantiam ledit operationes dicitur febris.vt su/
perius dictum fuit in determinatione prime que
stionis.et consequenter isti concedunt ꝙ in eadez
parte adeq̄ta est febris que est mala cōplexio ca/
lida:et est mala complexio frigida:que duo pos/
sunt intendi in preternaturalitatem:licet simul
nō possunt calor et frigiditas in eadez parte ade
quata esse.¶ Et ad argumenta adducta pro alia
opinione respondetur.¶ Ad primum cum infert
ꝙ nō omnis cura fieret per contrarium formali/
ter nec virtualiter.dicitur ꝙ qui approximant ca/
lida cum extrema sunt frigida curant frigiditatē
et non febrem:nisi forte de per accidēs intenso ca
lore virtus fortificata expelleret humorem putri
dum:aut venenosum a quo dependet ille paucus
calor igneus.intentio enim in casibus in curatio
ne febris nō est remittere calorem febrilem in ca
lore.sed igneitate:quod fiet expellendo humorez
putridū:aut venenosum a quo dependet ille pau
cus calor igneus.In his autem febribus in qui/
bus calor febrilis est simul intensus in gradu ca/
loris et igneitatis intentio est simul remittere ca/
lorem et igneitatem.¶ Et similiter ad secundum
dicitur.ꝙ curare febres non est semper remittere
calorem:sed bene est semꝑ remittere igneitatem
ꝙ si in aliquo calor esset diminutus in gradu ca/
loris ⁊ igneitatis : tunc non esset febris:nec mala
complexio calida:sed bene malus calor:qui est di
minutus:sicut calore aucto frigiditas pauca se/
cum coextensa nō dicitur mala complexio frigi/
da nisi forte penderet a re venenosa:⁊ eēt magis
elemētalis et magis ledens operationes ꝗ̃ cōue
niret:tam remisso gradui frigiditatis. ¶ Aliqui
tamen dicūt ꝙ in habentibus anhelitum frigidū
et in principio sincopalis cor febrit:et ꝙ ibi ca/
lor vsq; ad mortem est intensus in gradu calo/
ris:sed est diminut' in ꝗ̄titate siue in multitudine
forme.ideo aer expirat' infrigidat.q; potētia rei
insequit multitudinem forme. ¶ Sed contra hāc
opinionem essent instantie efficaces quas prose/
qui esset inutile.dicta aūt auctorum:priores dicē
tes oēm febrē esse calorē igneū:lʒ aliquādo sit in
gradu diminutionis.Et similiter isti posteriores
dicentes oēm febrez esse calorē intensuz supra na
turalem:sed aliquādo diminutū in multitudine
forme.Primi glosant extorquendo dicta auctorū
ad igneitatem scōi gradus ad intensionem absq;
multitudīe forme.tu vero dic vt libet. ¶ Ad tertiū
argumentū ptʒ ex tertia cōclusione q̄d sit rn̄den/
dū.illa eīm caliditas exn̄s in mēbris lʒ a corde nō

de nouo ꝓducatur:tñ a febre cordis cõseruatur. ¶Et ad cõfirmationẽ admittitur casus:lꝫ sit ma
le verisimilis.et dꝛ ꝙ in pꝛio esse febris cordis qd
est primũ esse feb.aliorũ mẽbrorũ:feb.aliorũ mẽ-
brorũ a fe.cordis ꝯseruat̃:lꝫ nõ de nouo ꝓducat̃.
sed in alio casu in quo ponit̃ nũc pᵐo cor febrire:
dꝛ ꝙ febris cordis nõ ꝓcedit ad alia mẽbra:neqꝫ
forte incipit ꝓcedere:lꝫ bñ post hᵒ ꝓcedet.reqrit̃
enĩ tp̃s sufficiẽs ad ꝓcessum illũ.¶Ad quartũ de
febre etbica exñte in mẽbris dꝛ ꝙ est facta et a nul
lo dependet speciali dependẽtia:sic enĩ esset fiẽs
gñali tñ dependentia pendet a calore cordis san
guinis et spirituũ et bocfacit ipsam esse fientem
qꝛ etiã absqꝫ boc ipsa ex se esset apta cõseruari.lꝫ
bec gñalis dependentia posset ipsam intendere
et facere magis resistentẽ causis ipsam corrũpen-
tibus.Et ad cõfirmationẽ qd dicendũ sit videbi-
tur ex solone secũdi argumẽti.¶Ad quintũ nega-
tur sequi oẽm febrem esse effimerã aut sanguineã
et cõcedo ꝙ febres cordis specificãtur et denomi
nantur sm diuersitatẽ subtorũ:in qbus sunt cale-
facta esse a qbus pendent:non tñ specificant̃:aut
denominant̃ sm diuersitates subtorũ in qb⁹ sunt
caliditates fiẽtes a quibus pẽdent.tales aũt sunt
sanguis et spũs:a quib⁹ pendet ois febris in mẽ-
bris generali dependẽtia:et dꝛ scdo ꝙ febres alio
rum membrorũ a corde specificãtur et denominã
tur sm denominationẽ febriũ que sunt in corde:⁊
cõsequenter cõcederentur ille due cõclusiones il-
late in argumento et nõ absqꝫ rõne.Nã sicut cali
ditates existentes in mẽbris denominãtur febres
ꝓpter febres cordis:ita propter easdem debent
denominari spãlibus nominibus ipsarum.¶Et
si instetur:quia tunc esset eadem feb.fiens ⁊ facta
dependens et independens.negatur ꝯña.nõ enĩ
omnis effimera,est fiens et dependens:neqꝫ ois
etbica facta est independens.¶Ad sextuꝫ dicitur
ꝙ non est possibile cor febrire quin sanguis spũs
calefiant caliditate fiente et nõ facta.Et ad con
firmationem licet spiritus citius calefiat q̃ san-
guis:et calefactus citius ad membra deferatur
q̃ sanguis:nõ tamen est possibile corde febriente
quin ista sint calefacta:et sic ab ambobus simul
pendebit quelibet febris aliorum mẽbrorũ q̃tun
cunqꝫ citius deferãtur ad membra spiritus q̃ san
guis.¶Ad septimũ ꝯceditur ad qd deducitur.sed
per spiritus Auicen.dedit intelligere vapores et
putridas fuligines:⁊ quantuncunqꝫ per simplicẽ
alterationeꝫ membra aliter calefiant:illa tamen
calefactio fit per sanguinẽ et spiritus.¶Ad octa
uum dicitur.ꝙ per venas et arterias dedit intel-
ligere neruos et ceteras particulas per quas po
test corpus calefieri:expressit tamen principalio
ra.¶Deinde cum dicit.Et inflammatur ineo.In
bac parte Auicenna exponit duas particulas in
diffinitione positas.primo declarat qualiter fe-
bris est calor accensus.in corde.in secũda ibi.(Et
impedit operationem) declarat qualiter febris
est calor extraneus.De pꝛia dicit ꝙ feb.q̃ est calor
accensus in corde taliter inflammatur in eo cor-
de vt per inflammationeꝫ noceat operationibus
naturalibus idest omnibus operatiõibus que in
sunt bomini sm naturam scilicet vitalibus ani-
malibus et naturalib⁹.ledit enim febris iuxta do
ctrinam Auerrois tertio colliget capitulo tertio
omnes actiones et passiones cuiuscunqꝫ membri
Et subdit ꝙ non ledit ita remisse:sicut caliditas
ire:aut laboris cum non vltimatur:quia cum ca-
liditate ire:aut laboris non vltimata remanet bo
mo in latitudine sanitatis.sed cum febre non re-
manet in latitudine sanitatis sed febris ledit bo-
minem:ita intense sicut caliditas ire ⁊ laboris cũ
vltimãtur.illa enim caliditas vltimata ledit ope
rationes bominis sensibiliter:sicut et febris:im-
mo forte est febris.¶Pro qua particula notan-
dum ꝙ calorem sequentem iram aut laborem vl-
timari potest dupliciter intelligi.vno modo sicut
dictum est:quia sensibiliter ledit operationes:se-
cundo modo:quia figatur caliditas in aliqua no
stri corporis particula:sicut in spiritibus:bumo-
ribus aut membris.et vterqꝫ modus est ad propo
situm.In secunda autem particula declarat ly ex
traneus.est enim febris calor ita extraneus vt im
pediat operationem:ita vt retineatur:que parti-
cula potest tripliciter exponi.Primo vt operatio
retineatur:idest non sit omnino ablata:sed dimi-
nuta vel corrupta.nam cum ablatione omnium
operationum non stat vita.licet cum ablatiõe ali
cuius vt visus:aut appetit⁹:quandoqꝫ stet vita in
febribus.operatio enim leditur tripliciter.dimi-
nute:scꝫ cum minuitur a mensura sibi conuenien-
te.corrupte:quando nõ cõuenit alicui indiuiduo
de specie bumana naturaliter disposito:ablate
quando operatio omnino aufertur.Exemplũ pri
mi:sicut quando bomo diminute appetit et vno
bolo satiatur:corrupte quando appeteret carbo-
nes et res nõ conuenientes bumane speciei.abla-
te si nibil appeteret:nunc autem in febribus reti
netur operatio:qꝛ nõ omnes auferuntur:qꝛ sic es-
set mors.Aliqua tamẽ potest totaliter auferri:vt
dictum fuit.Secũdo potest exponi ꝙ fe.impedit
operationem:ita vt bomo retineatur.i.impediat̃
ab operationibus sibi conuenientibus et solitis.
Tertio exponitur a Gentile ꝙ febris impedit ope
rationem:ita vt ipsa febris retineatur.i.non sit
dependens a causa primitiua.voluit enim de intẽ
tione Gal.primo de differentijs febrium.nullam
posse esse in corpore bumano sanitatem aut egri
tudinem oĩo a causa primitiua dependentem.
Exemplum.nam si sor.babeat malam cõpositio-
neꝫ manus in digitis manus:vt verbi gratia.tor
turaꝫ vt nõ posit scribere:est eger.Si vero plato
baberet torturam in digitis factam a ligatura vt
nõ posset scribere esset sanus:qꝛ impedimentum
illud pendet oĩo causa primitiua absqꝫ lesione in
aliqua natura membri sui.Eodẽ modo põt exẽpli
ficari de sanitate.nam si quis babet bonã cõposi
tionem manus.i.vt possit scribere est sanus.Si ve
ro quis babens digitum paraliticum vel tortum
non posset scribere ex se socius tamen ducendo di
gitos suos faceret ipsuꝫ scribere:non esset sanus
quia operationes ille penderent omnino a causa
primitiua.Similiter oportet de febre dicere ꝙ nõ
sit omnino depẽdens a causa primitiua:sed sit fa-
cta lesio:et caliditas sit fixa in aliqua corporis
particula:scꝫ:in spiritibus bumorib⁹ aut mẽbris.

Contra. temperamentum

cordis pendet ab aere respirato et est sanitas.er-
go sanitas pendet a causa primitiua.¶Secũdo
frustum lapidis positum in vesica est egritudo in
numero et est causa primitiua:⁊ opilatio vrine est
egritudo immediate pendens ab eadẽ causa pri-
mitiua.ergo determinatio falsa.¶Ad primum re
spondetur ꝙ temperamentum cordis non omni-
no pendet ab aere respirato:sed a spiritibus com
positione

positione complexione et vnitate. ¶ Ad secunduʒ credo ꝙ lapis positus in vesica opilans viam vrine sit ita morbus in numero: ⁊ opilatio facta ab eo sit ita morbus in compositione: sicut fieret a lapide ibidem nato. Credo itaq; addendum esse in diffinitione sanitatis et egritudinis ꝙ sint independentes a causa primitiua ad placitum remouibili quod non est in proposito. hec tamen argumenta licet apparenter procedant contra opinionem Gentilis Marsilij ⁊ Jacobi de forliuio: non tamen procedunt contra opinionem quā sequor. Ego credo vna cum principe medicorum. secunda primi pmo caplo. ꝙ. egritudo est dispositio nō naturalis in corpore humano ex qua in operatione eēntialr ꝓuenit nocumentū ꝓuentū prio: ⁊ est aut cōplexio nō naturalis aut cōpositio nō naturalis. Et ecōtra sanitas ē dispositio naturalis in corpe hūano ex qua eēntialr perficiunt opationes ꝓuentu primo. et hec est complexio naturalis aut compositio naturalis: et sub compositione comprehēditur vnitas. Et similiter secunda primi. secundo capitulo. Sanitas est dispositio per quaʒ corpus hominis in sua complexione et compositione tale existit: vt ex eo operationes omnes proueniant incolūes: et egritudo est dispositio hominis huic contraria nec credo addendum esse in diffinitione sanitatis: aut egritudinis ꝙ sint independētes a causa primitiua: sed sufficit ad esse egritudinis ꝙ sit dispositio mala fm aliquam corporis naturam per se sensibiliter lesiua operationum. Similiter ad eē sanitatis sufficit ꝙ sit dispositio bona fm omnes corporis naturas per se operationum perfectiua siue he dispositiones pendeant a causa primitiua siue non. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Alexander aphrodiseus. Febrium differentia vna quidē essentialis. Altera vero accidentalis siue qualitatis eēntialis: ⁊ eēntialis quidē q̄ ex ipsa fit febriuʒ eēntia. Qualitatis ꝟo essentialis q̄ ex ipaꝝ accidētib⁹ eēntie ꝑpetuo ac lōge assumpta eēntia nāq; febriū ꝯ naturaʒ caliditas harū siquidē eēntia magis suscipit ⁊ min⁹. Est aūt etiam in subiecto accidēs qō dā existens qō per se esse non pōt vel ēt vt in efficiente eius cā insup ⁊ moduʒ hʒ motus nature in quo est ⁊ qualitate siue subiectum siue causa sit.

Et sunt quidam hominum qui diuidūt febres in duas diuisiones primas: scilicet in febrem egritudinem: et in febrem accidens: ⁊ ponunt febres apostematū de genere febris accidentis.

¶ In hac parte determinat de febribus diuisiue: et diuiditur in tres. in prima ponit diuisionē vnā que fm aliquos: precipue Rasim. 16. continentis ca° 2° est principalis. In secunda parte ibi. (Procedamus ergo) ponit aliam diuisionem febris q̄ fm communem medicorum opinionem est principalior. In tertia ibi. (Et diuiduntur febres) ponit alias diuisiones minus principales. prima pars diuiditur in tres. in prima ponit diuisionem dictam de intentione Rasis. secundo declarat intellectum diuisionis ibi. (Et intentio quideʒ). in tertia parte ibi. (Et contradicenti quidē). arguit contra hanc diuisionem. de prima parte dicit qō sunt quidam hominum: scilicet Rasis et sequentes eum: qui diuidunt febres in duas diuisiones primas: idest in duo membra que dicunt esse prima. Putant enim hanc diuisionem febris esse pncipalem inter omnes: scilicet ꝙ febris diuiditur in febrem accidens et febrem egritudinem: et ponunt febres apostematū de genere febriū accidētis et febrem sequentem humorum putredinem: aut calefactum esse spirituum et similes causas q̄ non sunt egritudines de genere febrium egritudinalium.

Et intentio quidem huius sermonis est ꝙ febris egritudinalis est illa inter quā et causaʒ que non est egritudo non est medium sicut febris putredinis. putredo enim est causa eius absq; medio: et non est putredo in seipsa egritudo: immo est causa egritudinis. Febris vero apostematis est accidens apostemati existens: dum est apostema sequens ipsum: et apostema est egritudo in seipso.

¶ In hac parte declarat huius diuisionis intellectum dicens ꝙ febris egritudinalis fm intentionem diuidentis: scilicet Rasis est febris cuius causa immediata non est egritudo: sicut febris sequētis putredinem causa est putredo: siue per putredinem intelligas calorem putredinalem: siue intelligas putridam fuliginem. putredo autem nō est egritudo sed egritudinis causa. febris autem accidens est cuius causa immediata est egritudo: sicut febris sequens apostema: aut vlcus aut opilationem.

Et contradicenti quidem inest vt dicat: quoniam si propterea ꝙ febris apostematis sequitur caliditatem eius: et sequitur ex dolore ipsius est simile vt sit febris accidens: tunc oportet vt sit plurimum febrium effimerarum accidens: et si ipsa sequitur putredinem que est in apostemate. tunc apostema nō est causa eius prima. vnde est apostema: immo quantum ad putredinem que est in ipso. Causa igitur eius q̄ est essentialis est putredo: et apostema nō est causa eius nisi per accidens.

¶ In hac parte presenti primo arguit contra diuisionem. in secunda parte ibi. (Uerum occupatio). excusat se ab vlteriori argumentatione. prima in duas. nam in prima arguit contra dictam diuisionem fm vnum intellectum. in secunda parte ibi. (Et dicimus. arguit contra eandeʒ fm aliū intellectum. In prima parte arguit sic. febris sequens apostemata: aut sequitur calorem apostematis: aut dolorem: aut putredinem. si sequatur dolorem aut calorem: et propter hoc fit febris accidens sequitur effimeras fm plurimum esse febres accidentia. Ille enim fm plurimum sequuntur dolorem: aut calorem: vt patet discurrenti consequens est contra Rasim et sequaces qui nolunt aliquam effimeram esse febreʒ accidens nisi effimeram sequentem bubonem. Si vero febris sequatur putredinem: sequitur ꝙ putredo est causa essentialis: et immediata eius et non apostema nisi quantum est ratione putredinis: quare apostema non erit causa febris nisi de per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

Et dicimus ꝙ si non significauerit per febrem accidens hoc: immo non intellexerunt per eam: nisi ꝙ ipsa sequitur apostema hoc: et inueniunt eam per intentioneʒ apostematis. Similiter ergo est dispositio febrium putredinis per comparationē ad putredinem.

¶ Arguit ꝯ diuisionē fm aliū intellectum: dicens ꝙ si intellectus ponētiū hanc diuisionē nō fuerit

supꝛascriptus:immo ꝙ febꝛis dicat accidēs apostematis:q: per ipsam inueniūt apostemata.i.deueniūt in noticiā apostematis silr erit febꝛis putredinis:q: per hanc deueniūt in noticiā putredinis.nam per febrem exacerbantē de tertio in tertium:aut de die in diem:aut de quarto in quartū veniūt in noticiā humoꝛis putrentis.

Uerū occupatio in hmōi cōtradictionibus est illud qd̄ non cōfert in scia medicine aliquid:⁊ facit medicū ꝓcedere ex arte sua ad inquisitiones que foꝛtasse impediūt ipsum ab arte sua.

¶ In hac parte excusat se ab vlterioꝛi argumentatione cōtra hāc diuisionē:dicēs ꝙ occupari in huiusmodi ꝯdictionibus nō ꝓfert aliquid in medicina:immo magis impedit medicū ꝙ iuuet faciēs eū ꝓcedere ad inquisitiones que impediūt euz in arte sua. ¶ Hūc passuz bene aduertāt terentes oē tp̄s suū in his altercationibus ⁊ qōnibus Jacobi de foꝛliuio ⁊ Ugonis ⁊ Thome de garᵒ.qui tādem nesciūt oꝛdinare vnū clistere:⁊ fine artis frustrātur.Sūt.n.iste res a quibus in pꝛimis ānis se debēt expedire postea ad finē artis intendētes ꝑ quam medici vocati sunt.

Hic dubitatur. Utꝝ diuisio supꝛa posita sit conueniēs.⁊ vr̄ ꝙ sic:q: datur a Gal.7ª.ꝑticula affoꝛismoꝝ.si febꝛis nō a colera.hāc eandē vt supꝛa ponit Rasis. 16.⁊.17.continētis.necnō Auēzoar in theisir. Itē Aui.in ꝑticula sequēti ⁊ statim acceptabit eā. Rndet Dynus:⁊ bene ꝙ febꝛis duplr ꝯsideratr:aut in se:⁊ sic est moꝛbus:⁊ nō est diuidēda in febrē accidēs ⁊ febrē egritudinē. Alio mō cōsideratr in relatione ad cognitionē ⁊ oꝑationē medici:⁊ hoc mō est conuenienter diuisa.per hoc eñ ꝙ scimus febrē esse accñs scimus pꝛincipalr esse intendenduz illi moꝛbo a quo dependet.secus cū est moꝛbus a moꝛbo nō dependet. ¶ Possumus etiā dicere secūdo ꝙ nō est acceptāda tanꝙ pꝛincipalis. pꝛincipalioꝛ.n.est immediate sequēs:quā Aui. positur⁹ est:lȝ hec diuisio sit vltimata ⁊ maxime medico deseruiēs:quā pre oculis medicus semꝑ dȝ hr̄e ne incidat in erroꝛes in quos pleriqȝ incidūt credentes febrē nō ab alio moꝛbo ꝯpēdere:cū tñ frequētius decipiētur erroꝛe ꝑsepe incoꝛrigibili.nec Aui.arguit contra eā vt impꝛobaret eaȝ:qd̄ ptȝ ex modo loquēdi suo cū dicit. Et cōtradicenti quidē inest vt dicat.quasi dicat aliq̇s posset sic arguere ꝯ eū: ideo ad rōnes Aui.rn̄deamus. ¶ Ad pꝛimū cū dr̄. ꝙ febꝛis aut sequit doloꝛē:aut caloꝛē apātis:⁊ ꝓpter hoc sit accñs:sequitr vt plimū ꝙ effimere sunt fe.accñtia.negatur ꝯña.ille.n.nō sequunt doloꝛē nec caloꝛē apātis nisi que fiūt a bubonibus. ¶ Ad aliud cū dr̄ si sequātur putredinē apātis ergo putredo est per se ⁊ immediata cā eius non aūt apā. negatur ꝯña.nam lȝ apā nō sit per se pꝛimo cā ei⁹ est:tñ per se.scd̄o cā ipsius cū pꝛoducat febreȝ per partē ipsius.s.putredinē. Et ad argumēta sua penes aliū intellectū huius diuisionis cū arguit ꝙ ita febꝛis ducit in notitiā putredinis:sicut ducit ī notitiā apātis ꝯcedit:sed est drīa:q: feb.putredinis ducit in notitiā putredinis:que nō est egritudo:sed feb.apātis ducit in notitiā apātis quod est egritudo. Credo tñ ꝙ ꝓpter euitare cauillatiōes ꝙ eēt tutius dicere ꝙ febꝛis accñs est que pēdet a moꝛbo mediate vel immediate:⁊ hoc dico ꝓpter febrē sequētem oppilationē que est accñs: cuȝ tñ nō possit sequi eā nisi mediate. illa aūt feb.que ē moꝛb⁹ est q̄ sequit nō moꝛbū. ¶ Deinde cū dicit.

Procedamus ergo ſm id qd̄ cōsuetuȝ est. Dicamus ergo ꝓpterea ꝙ febꝛes apātum ⁊ opilationum sunt febꝛes accñtes ⁊ alie febꝛes sunt egritudines:tūc cōueniēs est vt dicamus.quoniaȝ ꝓpterea ꝙ omnia que sunt ī coꝛpoꝛe hoīs sunt tria gña.s.mēbꝛa continentia illud qd̄ est in eis de hūiditatibus spiritib⁹:quoꝝ cōparatio est comparatio parietum balnei:⁊ hūiditas recōdita et eius comparatio:est comparatio aque balnei:⁊ spūs aīalis vitalis ⁊ naturalis ⁊ vapoꝛes effusi:⁊ cōꝑatio eoꝛum:est cōꝑatio aeris balnei:⁊ aer balnei:qñ infrigidatur illud qd̄ est vicinū ei:non opoꝛtet vt ip̄e extinguatr:immo possibile est vt remaneat:⁊ redeat ⁊ calefaciat illud qd̄ ei vicinū est. Similiter est vnū istoꝝ triuȝ generū extra quod non inuenitur in homine genus coꝛpoꝛeum.

¶ In hac parte Auicen.positurus diuisionē quaȝ credit esse pꝛincipalē.pꝛimo acceptat diuisioneȝ superius positā vt sequatur opinionē alioꝛum:et ponit fundamenta diuisionis sequentis:in secunda parte ibi.(Nam si accendatur).ponit diuisionem illam.in tertia parte ibi.(Hec ergo diuisio febꝛis est).dicit ipsam esse pꝛopinquam diuisioni que datur per essentialia. De pꝛima parte dicit in sententia.pꝛocedamus ergo ſm illud quod consuetū est de hac diuisiōe supꝛascripta ab alijs et dicamus sicut ipsi ꝙ feb.apostematum et opilationū.et supplete vos vlcerum et alioꝝ mēbꝛoꝛum sunt febꝛes accidētia:que aūt sequuntur putredinē calefactū eē spirituū:⁊ hmōi:que nō sunt moꝛbi debent dici feb.egritudines. Postea Auicenna ponēs fundamēta diuisionis sequentis.dicit ꝙ in humano coꝛpoꝛe sunt tria genera coꝛpoꝛea:scȝ mēbꝛa que in se continent humiditates et spiritus.secundo humiditates ipse.tertiuȝ est spiritus animales vitales et naturales et vapoꝛes effusi:scȝ in membꝛis coꝛpoꝛis qui vapoꝛes nondum receperunt foꝛmam spūs vel sunt spūs coꝛrupti vel foꝛte vapoꝛes a mēbꝛis eleuati.nā vapores ⁊ putride fuligines sub hūoꝛibus eleuate ab hūoꝛibus ꝯtinentr.hec aūt tria cōparātur ad tria coꝛpoꝛa que in balneo sunt reperta:membꝛa quidem ad parietes balnei.humoꝛes ad aquam balnei.spiritus et vapoꝛes effusi ad aereȝ balnei:aer autem balnei quando infrigidatur illud quod ei est vicinum:scȝ parietes et aqua balnei non opoꝛtet pꝛopter hoc vt ipse aer extinguatr:immo possibile est vt calidus remaneat vel de nouo calefiat et calefactus calefaciat parietes et aquam balnei:sicut est videre in balneis que calefiunt a foꝛnace sibi pꝛoxima mediāte ductu ferreo per queȝ aer ignitus peruenit ad balneū. Similiter parietes balnei calidi possunt calefacere aquam balnei et aerem:et aqua balnei calida potest calefacere parietes et aerem balnei. Similiter potest accidere in humano coꝛpoꝛe pꝛopter illa tria genera coꝛpoꝛea vltra que non inuenitur aliquod coꝛpoꝛeum.

Sed contra. Naȝ pꝛeter hͦ tria genera coꝛpoꝛea sunt in humano coꝛpoꝛe elemēta aer inspiratus aq̄ bibita cibi et similia.

¶ Alexander aphꝛodiseus. Cuȝ sint in nobis tria:solidi hūoꝛes ⁊ aerosa eēntia:⁊ poꝛtiones coꝛpoꝛis nr̄i que solide ad hūoꝛū humectoꝝ naturalisqȝ flat⁹ aerose essentie ꝯtigit ꝯ naturaȝ caliditatē qñqȝ ex alio dictoꝛuȝ capere pꝛincipiū. Distribui āt atqȝ disponi a patiēte reliq̄ duo gña nisi p⁹ dissolutū ꝑuenerit atqȝ distrahi ⁊ hic tres nobis que ad siluā febꝛiū drīe refeꝛuntr:vna q̇deȝ q̄ aerosa essentia sola satis calefacta est at hūida ⁊ solida calefiūt quidē ipsa quoqȝ at necduȝ calefacta:nec eñ paruȝ differt calefieri ⁊ calefactū eē.hoc eñ fit potētia que cōmixtū semꝑ et necdū entelechia hȝ vt sit hͦ ꝟo iaȝ factū est nec potentia cōmixtū ē: estqȝ actione. Alia vero qua hūoꝛū essentia calefacta est. At necdū calefacta est aerosa essentia neqȝ solida adhuc calefiunt necduȝ calefacta sunt. Tertia et vltima q̄ iam calefacta sunt solida. Cetera vero calefiunt quideȝ at calefacta ñ possunt. Pꝛia igitur differentia quotidianas siue effimeras. Scd̄a in putridis humoꝛibus succēssiones hȝ. Tertia ethicas ōñdit febꝛis.

similia. ¶ Dicendū qḋ elemēta sunt partes istorū triū iam dictoꝝ. Sed Auic. intellexit in littera qḋ preter ista tria corporea cōcurrētia ad cōstitutionē corporis humani nō est aliqḋ genus corporeū qḋ nō sit pars alicuius istoꝝ. nūc aūt elemēta, sūt partes vniuscuiusq₃ istoꝝ. aer autē inspiratus et aq̄ bibita et cibi bibiti nō sunt partes constituentes corpus hūanū. chillus aūt lac et hūiditates secūde stercora et similia: sub hūiditatibꝰ comprehendūtur: capilli aūt nō sunt partes integrantes corpus humanū. i. necessarij ad constitutionē corporis humani. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nam si accendaꝛ febris in mēbris radicalibus accensione prima sicut accenditur adustio: verbi gratia: vt in parietibus balnei: aut per follē ferrarij: aut per ollā coci: tunc illud genus febriū noiaꝛ febris ethica. ¶ Et si accēdiꝛ febris accēsione prima in hūoribꝰ: deinde accēdatur ex eis in mēbris: sicut accidit vt accendaꝛ aq̄ calida in balneo: et igneāꝛ lateres eius: aut ius calidū in olla cā eiꝰ: tūc illud genus feb. noiaꝛ febris hūoris. ¶ Et si accēdaꝛ febris accēsione sua pria in spiritibꝰ ꝛ vaporibꝰ: deinde accēdaꝛ ex eis in mēbris ꝛ hūoribꝰ: sicut accidit vt ꝑueniat ad balneū: aer ignisq̄ accēdaꝛ in eo: ꝛ calefaciat aerē eius: ꝛ ꝑuenit ad aquā et parietes: tūc genꝰ illḋ febris noiaꝛ febris effimera: qm̄ est accēsa in re subtili: q̄ resoluiꝛ cū velocitate: ꝛ raro ꝑtrāsit diē cuꝫ nocte sua: nisi ꝯuertaꝛ ad genꝰ aliud febriū.

¶ Hic Auicen̄. ponit diuisionē quā intēdit dicēs. qḋ si accēdaꝛ febris in mēbris radicalibus q̄ sunt oīa mēbra ꝓter adipē et pinguedinē: licet mēbra spmatica maxime īter oīa vocēꝛ radicalia. q̄a sūt tanq̄ radices et fundamēta alioꝝ. Accēsiōe ꝑma vt det exēplū ethice alijs febribus nō cōplicate: tūc dicitur febris ethica. i. habitualis. vel q̄ iuxta Isidorū habitū corpis ꝛ fixas corpis partes posdeat. q̄ ethica dꝛ: vel teneꝛ sicut adustio: caloꝛ em̄ ethicus magis cōuenit cū calore adustiuo quā cū putrefactiuo q̇ est caloꝛ febriuꝫ putridaꝝ: mēbra nāq₃ ethica adurūtur et exiccātur: sed non putrēt. hūores aūt faciētes putridas putrēt. Que aūt sit differētia īter putrefactionē et adustionē diceꝛ in ꝑncipio tractatus scḋi huius fen. declarat autem hoc exēplariter in parietibꝰ balnei: follibꝰ fabri: ꝛ in olla coci. ¶ Deinde notificans humoralem alijs nō contiuctā replicat qḋ si accēdaꝛ febris accensiōe ꝑma in hūoribus: deinde in mēbris. s. cuꝫ ex aq̄ calida accēdūtur parietes balnei et ex brodio calido olla coci: tunc est febris humoralis. et dixit hūoralis vt cōprehēderet putridas ꝛ nō putridas. lꝫ G. nono terapētice. viij. cap. ponat sinochas sine putredine quasi medias inter putredinem ꝛ effimerā. ¶ Deinde hoc idem dicit de effimera ostendēs q̄ dicatur effimera qḋ raro ꝑtransit diē naturalē nisi cōuertaꝛ ad aliud genꝰ febriū. Est em̄ caloꝛ accēsus ī spiritibꝰ q̄ facile aut resoluunꝛ: aut ad tēperamētū propriū reducunꝛ ꝓpter tenuitatem sue substātie. effi. dꝛ ab hymera grece qḋ est dies latine. vnde effimera febris diei. Et lꝫ dicat ysach q̄ effimera dicaꝛ ab effimeron pisce: cuiꝰ vita et ꝑiodus finiꝛ in die naturali. credo potius qḋ tam effimera q̄ effimeron dicanꝛ ab effimeris grece idem sonante qḋ opus diei.

¶ Hec ergo diuisio febrium est per modū ꝓpinquū diuisioni euenienti ꝑ differētias.

¶ Hic extollit hāc diuisionē dicēs q̄ est ꝓpinqua diuisioni euenienti per differētias essentiales.

Super hac particula cadūt duo dubia ꝑmo vtrū q̄libet febris specificeꝛ et denoīetur scḋm subiectū calefacti eē in corde. ¶ Pro cuius decisione ponēde sunt iste due conclusiōes. Prima. licet oīs feb. cordis pēdeat a calefacto esse alicuius subiecti existētis in corde: nō tamen oīs febris aliaꝝ partium dependet ab hmōi calefacto esse depēdētia speciali. prima ꝑs est de intētione G. ꝑmo de differētijs febriū. et ꝓbaꝛ inductiue. effimera nāq₃ cordis pendet a calefacto esse spūs existētis in corde. et ethica a calefacto esse substātie cordis: et hūoralis a calefacto esse hūoris: vel vaporis existētis in corde. Secūda pars probaꝛ. nā possibile est febrem fixam esse in aliquibꝰ mēbris sola febre fiente existente in corde vtputa effimera. sed oīs talis feb. fixa est independēs depēdētia speciali. igiꝛ ꝛc. Assumptū autē declaratum fuit in q̄stione precedēte. ¶ Scḋa cōclusio. oīs febris siue cordis: siue aliaꝝ partiū specificatur et denoīatur ꝫm aliqḋ subiectum calefactum esse existentis in corde. ꝓbaꝛ. oīs feb. cordis specificaꝛ et denoīatur scḋm aliqḋ subiectū calefacti esse existētis in corde. sed oīs feb. aliarū partium specificaꝛ et denoiatur scḋm exigentiā feb. cordis. ergo oīs febris aliarū partiū specificaꝛ et denoīaꝛ ꝫm aliqḋ subꝫ calefacti eē ī corde. tꝫ ꝯña et minoꝛ ꝓbaꝛ inductiue vt supra et ē de intētiōe G. primo de differentijs febrium.

Contra determinationē instatur ponamꝰ qḋ per caliditatē fientē in sanguine et spū et in alijs partibus corpis ꝓducaꝛ caliditas fiens in corde sensibiliter ledēs opationes tūc manifestū est qḋ caliditas cordis est feb. quia sibi cōpetit diffinitio feb. et tamen nō pendet ab aliquo calefacto esse cū nullū sit. ergo ꝛc. ¶ Forte nō admittitur casus. Contra per caliditatē fientem in sanguine et spū potest deferri caliditas a corde in totū corpus iuxta determinata. ergo cuꝫ coꝛ sit ceteris mēbris inflāmabiliꝰ poterit caliditas ad ipsum deferri. mediāte caliditate fiente sanguinis et spūs. ¶ Ad hāc rationē diciꝛ admisso casu q̄ illa caliditas cordis licet sensibiliter ledat opationes: tamen non est feb. nec sibi cōpetit diffō fe. nō em̄ est caloꝛ accēsus in facto esse ī aliqua corpis ꝑticula qḋ req̄riꝛ ad esse cuiuscūq₃ feb. siue facte siue fiētis in corde. ¶ Scḋa rō cōtra determinationē est: qꝛ de intētiōe Hypocratis et G. in afforismo illo. In bubonibus oēs febres male exceptis effimeris. Effimera in corde fit per solā cordis calefactionē absq₃ q̄ deferaꝛ vapoꝛ putridus ad coꝛ. qꝛ sic esset pu. neq₃ appet ibi aliquod calefactū esse. ¶ Rn̄deꝛ q̄ ī corde est calefactū esse spirituū qui spūs erāt ꝑmo in mēbro bubonato: et postea sunt ad coꝛ delati spūs em̄ lesi trahūtur ad coꝛ vt fomentū inde recipiant. ¶ Tertio cōtra determinationē arguiꝛ. qꝛ sequitur q̄ omnis feb. putrida esset continua conclusa. cōsequēs falsum et ꝓbatur ꝯña. qꝛ illa est fe. cōtinua cōclusa q̄ pēdet a pu. hūorum in corde existētiū. ¶ Ad hec rn̄deꝛ q̄ si putrerēt humores ꝓprij ipsius cordis facerēt cōtinuā cōclusaꝫ. sed si vapoꝛ putridus aliūde ad coꝛ deferatur: potest facere febrem interpolatā et continuam proportionalem secundum exigentiā humoris putrentis: aut extra venas: aut in venis a corde distantibus qui vapoꝛ gerit vicem et sapit

naturam hūoris a quo eleuatur. quapropter ipso existente in corde possumus dicere aliqđ subiectū calefacti esse in ipso corde a quo feb. cordis pendet specificatur et denominatur. Que aūt sit differentia inter calefactum esse et calefieri patuit ex questione precedenti.

Secundum dubium vtrum diuisio feb. ī effimeras humorales et ethicas sit per differentias essentiales. ¶ In qua questione primo tenendum est ꝙ feb. cū sit quid minus cōmune calore q̇ est species specialissima nō potest diuidi ꝑ differentias essentiales quibus diuidunẗ genera apđ physicū et metaphysicū. ¶ Dicendū scđo. ꝙ licet nō habeat differentias essentiales: habet tamen species et differentias similes essentialibꝰ: de q̇bꝰ physicus et medicus cōsiderāt. sicut eñi ille differentie essentiales ducunt physicū et methaphysicum in cognitionē specierū et inuentionē diffinitionū et tandē in finē suum qui est scire: ita iste differentie et species siue modi feb. ducunt medicuꝫ in finem suum: ita vt per has cognoscat naturaꝫ febrium: causas: pronostica: ⁊ tandē curam. Nam si medicus scit ꝙ feb. est ethica scit ipsam esse fixā subo denso ⁊ difficulter remouibilē: ꝑcipue si ventum sit ad secūdam speciem: scit etiā intentiones curatiuas esse infrigidationē humectationem et restaurationē. Si aūt sciuerit ꝙ sit effimera scitur ipsam esse breuis terminationis et curandā esse ꝑ infrigidationē et humectationē absq̧ euacuatione. Si aūt sciuerit ꝙ sit humoralis scit ipsam esse breuem: aut longam: mortalem: aut salubrem ꝭm exigentiam humoris a quo pendet: et alias circūstantias. scit etiam in cura eius duplicem esse intentionē vnam circa causam cōplendā per digestionē et euacuationē. alterā circa febrem cōplendam per infrigidationē et hūectationē. Est itaq̧ hec diuisio propinqua vel similis. vt dicit Auicē. diuisioni eueniēti per differentias essentiales ad intellectum dictum. ¶ Et ex determinatis manifestum est qđ omnis febris est effimera ethica vel humoralis. ¶ Contra ponamus qđ ad esse febris et sensibilis lesionis operationū requiranẗ tres gradus caloris preternaturalis. in corde sit soluꝫ vnus gradus fixꝰ. in suba cordis addatur scđus a calefacto esse spirituū: et addaẗ tertius a calefacto esse humorum: tunc aggregatum ex his tribꝰ gradibus est febris; et quilibet illoꝝ trium per se non esset febris: sed neutralitas. tunc arguiẗ sic. hic totus calor est feb. et nō est ethica. quia si hic totus esset ethica totus esset independens. consequens contra casum: neq̧ totus hic calor est effimera: aut humoralis. quia sic totus esset dependens dependentia speciali: qđ est contra casum. Ad hoc diciẗ qđ hic totus calor est febris ethica effimera et hūoralis de copulato extremo et non copulatiue nec diuisiue propter rationes dictas. ¶ Secūdo arguitur. ponamꝰ a mēbro putrefacto scꝫ a substātia mēbri eleuati putridā fuliginē ad cor et facere febrem in corde: tunc hec est febris ⁊ nō effimera. quia nō dependet a calefacto eē spirituū: nec humoralis. quia nō dependet a calefacto esse humorū: sed solum a membri suba: neq̧ ē ethica: q̄ꝛ est dependēs dependētia speciali. ¶ Ad hoc diciẗ. qđ est hūoralis ⁊ putrida pēdēs ab humiditate mēbri euaporāte. ¶ Cōtra ponamꝰ qđ aliq̄ pars cordis putrefiat et faciat febrē: tūc hec est ethica: q̄ꝛ fixa in corde: et est fixa et putrida: q̄ꝛ pendēs a putredie. ergo aliqua erit ethica et putrida. diciẗ qđ hoc est concedendū. vt ꝓbat argumentū. Alia ꝟo argumēta de spmate ꝟmibꝰ chillo: et silibꝰ hūiditatibꝰ putrētibꝰ facilei soluūtur. q̄ꝛ oēs iste sunt putride pendentes ab humiditatibus putridis.

¶ Et diuidūtur febres alio mō: dr̄ eñi qđ de febribꝰ sunt febres acute: et de eis sunt nō acute: et de eis sunt cronice: ⁊ de eis sūt nō cronice. Et de eis sūt nocturne: ⁊ de eis sunt diurne: ⁊ de eis sunt salubres recte: et de eis sunt habentes accidētia horribilia. Et de eis sunt dimittētes: et de eis sunt inseparabiles. Et de inseꝑabilibꝰ sunt q̄daꝫ q̇bꝰ sunt remissiones: ⁊ de eis sunt q̇bꝰ sunt intēsiōes. Et de eis sunt q̇bꝰ sunt fortiores et de eis sunt similes. Et de eis sunt frigide habētes rigorē: aut horripilationē. Et de eis sunt simplices: ⁊ de eis sunt composite. ¶ In hac ꝑte ponit septē diuisiōes minus ꝑ̇ncipales. ꝑ̇ma qđ aliq̄ fe. sunt acute: ⁊ aliq̄ nō acute: aliq̄ cronice. febres aūt acute sunt breuis terminatiōis ⁊ seuoꝝ accidētiū: vt ꝑꝫ in cōmēto afforismi. Acute egritudies ī q̄tuor diebꝰ terminanẗ. Ex quo īferẗ ꝙ lꝫ effimere ī breui terminenẗ: tñ cum nō sint seuoꝝ accñtiū nō dicūtur acute. acute aūt ad mīmū terminātur ī q̄tuor diebꝰ et vocāẗ pacute. ad maximū aūt in. xiiij. et vocātur acute absolute. nō acute aūt absolute dicūẗ acute tropice. i. ꝯuersiue. q̄ꝛ ex acutis absolute ad cronicas ꝯuertunẗ. et iste terminātur a. xiiij. vsq̧ ad. xl. inclusiue. crōice aūt. i. tꝑales terminātur a. iiij. supra. ¶ Secunda diuisio. febriū q̄dā sūt nocturne. i. solū affligētes ī nocte: aut saltē notabiliꝰ in nocte q̄̄ ī die. aliq̄ dicūtur diurne ex cāis ꝯt rariꝭ. ¶ Tertia diuisio. quedā sunt salubres recte. i. non cū accñtibꝰ terrorē facientibꝰ: quedam sunt habētes accidētia horribilia: siue ad mortē terminēẗ siue nō. ¶ Quarta diuisio. febres q̄dā sunt dimittētes. i. interpollate: q̄dā sunt inseꝑabiles. i. ꝯtinue. ¶ Quinta diuisio. febres ꝯtinue sunt quadruplices: sunt eñi q̄daꝫ hñtes remissiōes. i. q̄ ꝓcedūt remittēdo a p̄ria sua inuasione vsq̧ ad finē: ⁊ dñr ꝑaugmastice. Quedā sunt hñtes intēsiones. i. ꝓcedūt intēdēdo a sua manifesta inuasiōe vsq̧ ad finē: ⁊ dñr augmastice. Quedā sunt hñtes exfortiatiōes. i. q̄ aliqñ intēdunẗ: et qñq̧ remittūtur: et iste sunt ꝯtinue ꝓportionales. Quedā sunt similes. i. a sua p̄ria manifesta inuasione vsq̧ ad finē equaliter affligētes ⁊ dñr omotene. ¶ Sexta diuisio. quedā sunt frigide. i. hñtes rigorē frigus aut horripilationē: quedā sunt calide. i. sine tipo. ¶ Septima diuisio. quedā sunt simplices vt tertiana quartana ⁊ quotidiana. quedā cōposite sicut emitriteus. ¶ Iste autē diuisiōes dñr minus principales q̄̄ suprascripta in ethicam effimerā ⁊ humoralē. q̄ꝛ minus medico deseruiūt ad cognitionem ꝓnosticationē ⁊ curaꝫ: sicut pōt patere ex dictis in solutiōe dubiꝭ immediate ꝑcedētis.

Dubitatur hꝭ a doctoribꝰ vtrū fe. sit morbꝰ cōpositꝰ ex calđo ⁊ sicco. huius dubiꝭ solđo erit māifesta ex dicēdis. Et arguiẗ ꝙ sic. ex intētione Gal'. in particula ꝑ̇ma afforismorū in cōmento illius afforismi. Humide diete ⁊c. Dicit eñi qđ febris est morbus calidus et siccus. ¶ Et confirmaẗ: q̄ꝛ ex afforismo preallegato humide diete oibus febricitantibus conferūt: ergo cum cura fiat per ꝯtrariū: sequiẗ qđ febris sit morbꝰ siccus; et cū sit calidus vt māifestū ē ex diffinitione:

Champerius. Cū sint ī nobis tria: solidi hūores: ⁊ aerosa essentia: ⁊ portiones corpis nostri q̄ solide. At hūorū hūectoꝝ. Et hec ipsa gñā multas subeūt differentias preter magis et minꝰ contra naturā caliditatis quā etiā essentialem febriū dicimꝰ eē differētiaꝫ: qua longas et breues febres nominamus et ꝑ̄ter modū motꝰ quo tarde et celeres dicunẗ febres relinquentesq̧ et nō. Dicere etiā cōsueuimus febriuꝫ alias quidē rubentes: alias pallidas: alias liuidas: ⁊ alias aliter.

finitione: erit morbus cōpositus ex calido et sicco. ¶ Quid aūt sit dicenduz de hoc dubio ptz ex snīa Galeni. nono terapētice. et primo de differentijs febrium. vbi dicit ꝙ febris est de essentia caloris siue in genere caloris. Constat aūt ꝙ calor est forma vna simplex nō includēs siccitatē tanꝙ ptem suā: neqꝫ in essentia sua. et in hoc oēs antique diffinitiones cōueniūt. Itē scdo cōcedendū est ꝙ aliquis est febriens in quo nō est siccitas preter naturam. pbatur. nam aliquis pōt habere humiditatem superfluā. si ergo febris in illo accendat per tēpus stabit febris anteꝙ inducatur siccitas sensibiliter ledēs operationes. immo forte per febrē ad tpamentum in passiuis reducet. quare in isto febris nō erit morbus calidus et siccus. ¶ Tertio dicendū est oēm febrē esse morbū preternaturaliter exiccatiuuz. Est eñi oīs febris caliditas ignea humani corporis exiccatiua. Ex quo infert ꝙ oīs febris est morbus virtualiter siccus: lz nō sit essentialiter siccitas: sed solum calor: et hoc voluit G. affori smo allegato. Et similiter Hypocrates cū dicit humidas dietas oībus febricitantibus conuenire actu. scz vel aptitudine. ¶ Et hec sufficiant pro determinatione huius dubij omissis multis superfluis positis a doctoribus: quorum inquisitio magis conueniret philosopho naturali ꝙ medico.

Galenus

Hypocrates.

¶ De preparatis ad febres Cap. ij.

Ixerūt qdā ꝙ corpa vehemēti⁹ prepata ad febres sunt corpa calida et humida: et ꝓprie cum hūiditas ē fortior caliditate: ⁊ isti qdē sūt fetidi sudoris ⁊ vrie: ⁊ egestiōis

¶ Hoc est scdm capitulu3 primi tractatus prime fen quarti canonis: in qua agitur de corporibus preparatis ad febres. sic enim dicit rubrica capli Habet hoc capitulum partes duas. in prima agitur de corporibus preparatis ad febres. In secūda ibi (. Et corpora frigida) agitur de corporib⁹ longinquioribus a febribus. Primam partem diuido in quatuor ꝫm quatuor gradus corporum preparatorum. in primo gradu ponūtur calida ⁊ humida. in secūdo ibi. (Et corpora calida. ponūtur corpora calida ⁊ sicca colerica.) in tertia ibi. (Et sequuntur hec ambo) ponūtur corpora calida tantū: q equātur in humiditate et siccitate. in quarta ibi. (Postea illa) ponūtur humida tantū que equantur in actiuis. De prima parte dicit ꝙ quidā dixerunt: et isti nō fuerūt Rasis neqꝫ Galenus sicut male opinatus est Gentilis cum isti dicant oppositum vt videbitur. sed fuerunt alij qui nobis sunt ignoti. Dixerūt ergo illi ꝙ corpora paratiora ad febres sunt corpora calida et humida: et proprie que sunt magis lapsa ad humidum ꝙ ad calidum. hec enim corpora sunt fetidi sudoris et vrine et egestionis.

¶ Et corpa calida et sicca: iterū sunt ꝑpa rata ad feb. calidas: ⁊ incipiūt prius effimere. deinde festināt ad putredinē et adustionē: et qñqꝫ faciūt cadere in ethicam.

¶ In secūda parte ait ꝙ iterū corpora calida ⁊ sicca sunt multum ad febres preparata: sed ꝫm plurimum prius icipiunt in eis febres effimere. deinde festinant ad putredinem et adustionem et ad febres putridas et adustiuas. que febres iam dicte quandoqꝫ faciunt cadere in ethicam.

Notandum pro declaratione partiu3 ꝙ corpora calida et humida sunt ad febres parata ⁊ maxime putrida propter caliditatem actiue concurrentem et humiditatem disponentē ad putredinē. ⁊ proprie qñ humiditas superat calorem: ita vt obtundat et suffocet ipsum. ¶ Contra. plurimum minus putrescit pauco. quarto metheororū. ergo ꝙtum humidu3 est maius: maius erit putrescibile. Dicēdū ꝙ quātum humidum est maius et bene a calore regulatū min⁹ putret ꝙ paucū humidū eque hñ regulatum: sicut apparet in aqua multa et hmōi humidis que cum multa sunt minus putrent ꝙ pauca. sed in proposito humidum illud multum non est bene a calido regulatū: vnde multiplicantur superfluitates ad putredinem disponētes. Item humidum illud superfluum disponit ad putredine3 opilando: prohibendo euētationem: et calorē suffocando: quapropter sua caliditas efficitur extranea. ¶ Notandum secūdo ꝙ hmōi corporora sunt fetidi sudoris vrine et egestiōis ꝓpter plurimas superfluitates acuitate participantes multiplicatas in prima scda et tertia digestione quapropter fetent sicut corpa hircorū. octauo terapētice ¶ Utrū aūt aliqua putredo stet cū latitudine sue sanitatis nō intendo ad presens disputare. Credo tamen ꝙ nō sit inconueniens ꝙ in huiusmodi corporibus cū latitudine sue sanitatis stet in aliqua leuis putrefactio cuius signum est fetor exeūtium. Quod aūt dicat Auic. tertia primi. ꝙ ars cōseruatiua sanitatis facit securitatem de prohibitione putrefactionis omnino intelligitur in corporibus inculpate sanis. ¶ Notandum tertio ꝙ corpora calida et sicca sunt ad febres parata propter simboleitatem: cū febris sit calor formaliter et siccitas virtualiter. ¶ In istis aūt et fere in omnibus añcedunt febres effimere propter spiritus inflammabilitatem et subtilitate3. vult eñi Gal. primo de differētijs feb. primo capitulo. ꝙ spūs facilius ꝙ humores: et humores facilius ꝙ membra vt plurimu3 recipiunt calefactū esse. vbi dixit ꝙ oīs leptomeris substantie facilius alterat per achimera: et q: humores eorum sunt mordaces inflammabiles nō multū amici nature facile putrefiunt et aduruntur: et sic facilius transeūt ad feb. putri. et adustiuas: inter quas inferius in capitulo de causone ostendetur differentia. cadūt etiam faciliter in ethicas: cum corpora eorum sint calida: et sicca ethice proportionata. permutatio eñi in genere proportionali est facilior.

Auicenna.

Galenus.

Dubitatur vtrū corpora calida et humida sint ad febres ceteris paratiora. et videtur ꝙ sic. ex snīa Auicenne in capitulo presenti auctoritate aliorū quos non reprobat quare sibi videtur cōsentire. ¶ In oppositū est. G. octauo terapentice. 10. caplo quem sequitur Rasis. 16. cōtinentis scdo capitulo qui in pmo gradu inter parata a feb. ponūt corpa calida et sicca. in secūdo gradu calida et humida. ¶ Pro soĺone dubij premittendum primo ꝙ aliqd corpus esse paratū ad feb. pōt dupl'r intelligi. vno mō q: facil⁹ est aptū ad febres ꝑmutari. et ecōtra. illud est minus patū ad febres qd difficili⁹ ad feb. ꝑmutatur et cū difficultas actionis iuxta cōe3 opinionē habeat attendi penes potentiam necessariā ad opationē illud corpus erit magis paratū ad fe. qd a minori cā pōt ad feb. trāsmutari: et ecōtra. illud erit min⁹ patum qd fortiorē exigit cām ad ipsum transmutādū ad fe. Scdo mō pōt intelligi aliqd

corpus esse paratū ad feb.qñ aggregatū ex oib⁹
preparationibus ad fe.est mai⁹ in ipso q̄ in alio
preparationes aūt iste sunt.s.preparatio ad ethi
caȝ:preparatio ad effimerā et ꝑparatio ad humo
ralem.¶ Premittendū.scđo ꝙ aliqđ corpus esse ꝑ
paratū ad fe.pōt itelligi:aut ad fe.absolute:aut
ad feb.facile cognoscibiles.dicimus eñi ꝙ putri
de facile cognoscunt̄.sed effimere ⁊ ethice in suis
ꝑncipijs difficulter vt inferius Auicē.vbi agit de
effimeris ī particulari:et tractatu tertio.vbi agit
de ethicis.

Quibus ita premissis sit hec prima cō
clusio.accipiendo paratuȝ
primo mō corpora colerica sunt magis ꝑata ad
feb.q̄ sanguinea q̄ et quecūq̄ alia ꝓbat̄.nā cor
pora colerica facilius trahunt̄ ad effimerā q̄ san
guinea:et tā colerica q̄ sanguinea facilius trahū
tur ad effimerā q̄ ad quācunq̄ aliam febrē.ergo
corꝑa colerica sunt magis parata febrire q̄ san
guinea.¶ Scđa pclō.accipiēdo paratū.scđo mō
colerica sunt magis parata ad feb.q̄ sanguinea
et quecūq̄ alia ꝓbatur:q: in colerico est maior ꝑ
paratio ad feb.effimeras q̄ in sanguineo:aut ali
quo alio.⁊ in ipso est etiā maior ꝑparatio ad ethi
cas.iuxta textū Auic.et cū hoc est valde paratum
ad feb.adustiuas et putridas:iuxta textū Aui.er
go absolute est magis paratū ad febres q̄ sangui
neū.¶ Et he due cōclusiōes sunt ꝓ opinione Ga.
et Rasis.Et ex istis infertur ꝙ corpora colerica fa
cilius febriunt q̄ sanguinea.¶ Tertia cōclusio ꝓ
opinione Aui.corpora sanguinea sunt magis pa
rata ad febr.facile cognoscibiles.i.ad putrida q̄
corpora colerica.¶ Correlarium.corpora sangui
nea frequētius febriunt pu.q̄ colerica.Hec tñ ter
tia cōclusio nō hȝ demonstrationē:sed persuasio
nem.q: in sanguineo simul cōcurrunt cause agen
tes ⁊ patiētes cōcurrētes ad putredinē.⁊ cū h̄ē in
eis mlt̄a opilatio ꝓhibēs euētationē ⁊ plime sūt
supfluitates facile putrescibiles.¶ Deide cū dic.

¶ Et sequuntur ea ambo que equantur in humiditate et siccitate: et dominatur caliditas: et ista sunt de genere eorū quibus incipit febris vaporis calidi.deinde permutatur ad febres humoris.

¶ In hac tertia parte ponit tertiū gradū corpoꝝ
ꝑparatorū ad febres que sunt corpora calida tm̄
i.lapsa a tēperamento per caliduȝ:et in passiuis
tempata.et dicit ꝙ ista sunt minus parata q̄ duo
precedētia et magis parata q̄ sequētia.et in ipsis
icipiūt febres vaporis calidi.i.effimere:quarū ca
lefactū esse est in vapore calido qui est spūs demū
cōtinuata actione caloris permutat̄ ad feb hūo
rales:incipiūt aūt febres effimere:q: habēt spūs
multos:et valde calidos et inflāmabiles.hec eñi
cōplexio ꝓportionata est multiplicatiōi spirituū
qui sunt magis calidi q̄ humidi.sunt aūt hec cor
pora minus parata ad febres ⁊ ꝓprie putrida q̄
calida et humida.q: habent paucitatē supfluita
tū:nec ita sunt parata opilationi cū habeāt mi
nus de humiditate q̄ calida ⁊ humida.lȝ forte nō
sint minus parata febribus effimeris.Sunt etiā
minus parata ad feb.q̄ corpora colerica que
ꝓpter vtranq̄ qualitatē sunt incendio parata ad
febres effimeras ethicas et humorales:et ꝓprie
colericas tam putridas q̄ adustiuas.

¶ Postea illa in quibus equantur calor et frigus et multiplicatur humiditas: et istis quidem febres putredinis accidunt s̄m plurimum incipientes.

¶ Ponit hic quartū gradū et sunt humida tm̄ tē
perata in actiuis et lapsa a tēperamento per hūi
dum:et in istis incipiūt feb.putredinis ꝓpter hu
miditatē superfluā ad putredinem disponentem
Ista aūt corpora lȝ forte sint magis ꝑata ad pu
tridas q̄ calida tm̄:sunt tamē minus parata q̄ il
la ad ethicas et effimeras:quapropter absolute
comparata triplici preparatione sunt absolute
minus parata ad feb.q̄ calida tantū.¶ Contra:
hec corpora sunt magis parata ad feb.q̄ calida
et humida.igit̄ ordo malus.tenet cōsequētia.q:
ex sñia Auic.corpora calida et humida sunt maxi
me parata ad feb.qñ humiditas vincit calidita
tē.sed in humido tm̄ humiditas magis vincit ca
liditatem quā in calido et humido cū humiditas
in ambobus sit equalis et caliditas sit remissior
in hūido tm̄ q̄ in calido et hūido.¶ Dicenduȝ ꝙ
nō solū sufficit dominiū humiditatis supra cali
ditatē ad disponendū corpus ad putredineȝ:sed
requirit̄ etiā ꝙ sit caliditas notabilis potens pro
mouere ad putredinē qđ nō est in humido tantū:
sed bene in calido et humido.Et ꝙ hec rñsio sit ve
ra manifestū est.nā ex eodē argumnetoꝫ ꝓbaret̄ ꝙ
frigida et humida sunt magis ad putredinem pa
rata qđ est contra omniū determinationem. Auicēna.

¶ Et corpora frigida et humida et frigida et sicca sunt longinquiora corpora a febribus et proprie effimera.

¶ In hac pte vltima ꝑsentis capl'i ponit corpora
longinqora a febrib⁹ dicēs ꝙ sunt corꝑa frigida
et hu.et frigida ⁊ sic.⁊ ꝓprie ab effimeris.non eñi
habent hec corꝑa spūs incēdio ꝑatos.et corpora
frigida et hu.resistūt s̄m vtranq̄ qualitatē lapsui
febrili q̄ est calor formal'r et siccitas virtualiter.et
ista corpora inter oīa sunt maxime longinqua ab
ethicis et effimeris.frigida aūt et sicca magis lō
ginqua a putridis quā aliqua ex ꝑcedentibus.

Dubitatur cū nouē sint cōplexiōes octo
distempate quatuor simpli
ces.s.calida tantū:frigida tm̄:sicca tātū:et hūida
tātū.et quatuor distempate cōposite calida ⁊ hūi
da.calida ⁊ sicca.frigida et hūida.frigida et sicca.
et nona est tempata s̄m vtrasq̄ cōtrarietates.q̄re
Auic.graduauit solū sex et omisit frigidā tantum
siccā tantū et tempatā.¶ Rñdet̄ s̄m G.de inten
tione Tadei ꝙ graduatio harū cōclusionū trium
quas omisit dat̄ intelligi per reliquas.nā cōple
xio tempata inter ceteras plus resistit:et frigidaȝ
tantum intelligit ordinari vt frigidam et siccam.
et vltimo siccam tantum.

Contra hanc determinationē est sñia
G.octauo terapentice.
et Rasis.16.continentis qui graduando has cō
plexiōes posuerūt in ꝑmo gradu ꝑparatiōis cali
dā et siccā.i scđo calidā et hūidā.i tertio calidā tā
tū.in quarto siccā tantū.in q̄nto tꝑatā.ergo tꝑa
ta nō maxīe resistit causis trahentibus ad febres
nec est maxime longinqua a febre.et ꝓbat̄ rōne.
accipiamus corpus temperatum in extremo ca
lidiori et sicciori tempamenti ⁊ aliud corpus tem
peramentū in extremo frigidiori et humidiori tē
peramenti:tunc certuȝ est ꝙ in hoc resistit magis
causis febris facientib⁹ quā illud qđ est in extre
mo calidiori et sicciori.ergo in aliqua ꝓportione
sit ergo ꝙ in dupla.volo.tunc ꝙ labat̄.hoc corp⁹

extra

extra temperamentū per frigidū et humidū. et sequitur q̄ immediate post hoc erit distemperatū. Et patz q̄ magis resistet causis febrē facientib⁹ q̄ tēperamentū in extremo calidiori et sicciori tēpamēti cū nulla pportio subito depdat. ¶ Et cōfirmatur: q: corp⁹ frigidū et hūidū et sir frigidū tm̄ et frigidū ⁊ siccū magis resistūt ne trahant ad effimeras ethicas et putridas ppter complexiones suas his lapsib⁹ magis ɔ̄rias. Quare vna cū Galeno et Rasi tenendū est corpa tēperata in q̄nto gradu pparatorū ad feb. esse situāda. Si aūt queratur de lapsib⁹ in spāles febres est dicēdū q̄ sanguinea magis sunt parata ad sanguineas: colerica ad colericas: melancolica ad melācolicas: flegmatica ad flegmaticas ppter simboleitates sicut quotidiana experientia comprobatur.

¶ De horis febrium Cap. iij.

Febriū hore sunt sicut reliquarū egritudinū: principiū et augmentū et status apud vltimū et declinatio. Et sunt quandoq̄ particulares cause cuiusq̄ paroxismi.

¶ Champerius. Febres q̄tuor habent tempora principium. Ascensum: acumē: et declinationē. Principiū febris est cū natura non amplius opponitur supata ab ea q̄ gignit materia. Ascēsus est cū dolores capiunt incremētū et febris intenditur: doloresq̄ exulcerant. Acies seu acumē cū hec oīa temp⁹ custodiūt: neq̄ mai⁹: neq̄ minus. Declinatio seu d̄cessio cum dolores: difficultas anhelit⁹: et si ita euenit tussis cū febri in corpore diu agantur: hic intendenda medico acies in egri pariter et morbi naturam.

¶ In hoc tertio caplo ⁊ sir in quarto seq̄nti agit de horis siue tēporib⁹ fe. et in hoc tertio caplo inuestigat numerū tēporū et descriptiones ipsorū. et ī quarto capitulo docet hmōi tpa cognoscere. Hoc aūt tertiū caplm diuidit in tres ptes. Prio ponit nūerū tēpoꝝ quaternariū. in scda pte d̄scribit vnūqdq̄ tps. ī tertio pōit canones cōpletiuos huius doctrine. scda ibi. (Et pncipiū q̄dē) tertia ibi vltra mediū capli. (Et status q̄dem diuersificat). pma in duas. in pria ponit duas diuisiōes tēporuz. in scda pte ponit duos canones. scda ibi (Et timor est a pncipio). ¶ De pria parte dicit q̄ feb. hore sunt quatuor sicut reliquarū egritudinū s. pncipiū augmentū et status apud vltimuz .i. in quo accn̄tia vltimant vel vltimat victoria ɔ̄tutis ɔtra materiā: aut ecōtra. quartū ē declinatio. Et subdit q̄ hec quatuor tpa: q̄nq̄ sunt paticularia cā vniuscuiusq̄ paroxismi. ¶ Pro quo sciendū q̄ tpa dn̄r vlia: q: mensurāt toti⁹ morbi ɔsistentiam Et dn̄r particularia: q: mēsurāt partē. s. poxismū vel exarcerbationē. et per tpa quatuor debetis intelligere quatuor varietates diuersas q̄ accidunt in totius morbi cōsistentia. aut in paroxismo: que varietates tpe mensurātur. l3. etiam per quatuor tpa possumus intelligere quatuor mēsuras illos quatuor varios motus totius morbi aut paroxismi mensurātes. sed hic scd̄s intellectus pertinet magis ad physicos: qui diffiniunt tēpus esse numerū motus s̄m prius ⁊ posterius. et pars intellectus est magis medicorum.

Dubiū difficile in hac parte dignum discussione paucis pstringendū est. Utrū q̄lz morb⁹ hēat quatuor tpa. ¶ Pro decisione huius dubij p̄mittendū q̄ morb⁹ apud Aui. scda p̄mi ca. prio et scd̄o est dispositio nō naturalis in corpe hūano ex qua puenit ī opationibus nocumentū eēntialiter prio puentu. i. p se et īmediate: et illa ē cōplexio nō naturalis: aut cōpositio nō naturalis sub qua soluta ɔtinuitas cōprehēdit. ¶ Notandū scd̄o q̄ tp̄s morbi duplr accipit. prio pprie sicut accipiūt phi p mensura mot⁹ morbi. scd̄o accipit magis pprie: apud medicos p motu morbi tpe mensurato. Un̄ s̄m hāc acceptionē quatuor tpa morbi sunt quatuor varietates morbi distincti tpe mensurate. sed penes phos quatuor tpa essent mēsura q̄tuor varietatū.

¶ Tertio notandū q̄ tpa sunt duplicia vlia et particularia que sunt superi⁹ descripta. ¶ Tpa vlia distigunt triplr aut penes morbi essentiā: aut penes accn̄tia: aut penes materie alterationē. ¶ Penes morbi eēntiā pncipiū est tp̄s in quo apparet egritudo et ei⁹ similant dispositiones: nec apparet in ea augmētū. s. notabile. ¶ Augmētū est tp̄s in quo egritudis manifestātur signa oī hora post horā. s. manifeste intendēdo vsq̄ ad statū. ¶ Status est tp̄s in quo egritudo manet s̄m vnam dispōnez. i. postq̄ aucta est: ita vt nō appareat notabilis mutatio intendēdo: aut remittendo. ¶ Declnatio est tp̄s in quo ei⁹ appet diminutio. et quāto plus pcedit minoratio est magis manifesta. q̄ diffinitiones sunt istorū tēporū etiā penes accidentia cū cā ⁊ effectus debeāt pportionari: ⁊ iste sunt descriptiones tēporū vniuersaliū morbi s̄m Aui. scda p̄mi. c. septio. ¶ Principiū aūt penes alterationē materie ē tp̄s in quo materia cruda est nec appet in ea vestigiū digestiōis manifestū: aut digestioni ɔ̄riū. ¶ Augmētū est in quo apparet in materia vestigiū digestionis manifestū aut digestioni ɔ̄riū: diminutū tm̄ a summa digōne vel dispōne ɔtraria digestioni. ¶ Status aūt est in quo appent signa digestiōis cōpleta: aut dispōnis cōtrarie digestiōi. ¶ Declinatio aūt est cū materia digesta notabilr expellit aut permutat. Si. n. sint signa oīo digestioni ɔtraria post statum nō sequitur declinatio: cuz mors accidat in eo. ¶ Tpa aūt pticularia in febrib⁹ distingūtur penes modū se habēdi caloris. ita vt dicat pncipiū qn̄ calor prefocatur a materia submersa in mēbro. Augmentū quādo calor p̄focat⁹ excitat et manifeste ad extremitates corporis pcedit. Status aūt est cuz oēs partes corporis intēsiori gradu calefiunt. Declinatio aūt cuz calor putredinalis incipit remitti. ¶ Tpa tm̄ febrium ab Aui. in presenti capitulo statim describentur.

His igitur prenotatis fit hec pria distinctio. morborū quidā sunt materiales quorū cā cōiuncta est materia: quidā immateriales q̄ nō īmediate pendent a materia: p materiā aūt intelligo humorē hūiditates scd̄as: chillū feces: sudorē: vrinā et hmōi: exēplū naturalium sicut feb. humorales et apata: exēplū scd̄i. sicut ethica et effimera: et de vtrisq̄ est sermo in questione. Unde nota q̄ materia de qua est s̄mo apd̄ medicos descriptiue est corpus mixtū inaīatum aīa hūana corpori intrinsecū manifeste sensibile sensu visus ⁊ tactus. ¶ Secūda distinctio morboꝝ quidā sunt salubres: quidā mortales et de vtrisq̄ similiter est sermo. ¶ Tertia distinctio morboꝝ naturaliū salubriū q̄daz sunt seruātes materiam ad vnā creticā expulsionē sicut causon sinocha ⁊ similes. quidā nō seruātes materiā ad vnā creticā expulsionē sicut pleuresis empima tussis et similes ¶ Quarta distinctio. morbi q̄nq̄ incipiūt a materia cruda: q̄nq̄ incipiūt a materia digesta aut a materia maligna habente dispōnē digōni ɔ̄riaz. Exēplū p̄mi sicut si feb. incipet a flegmate aut colera in qua nullū appareret signū digōnis aut digestioni ɔ̄rium. Exēpluz scd̄i. si incipet ab aliqua materia cū manifestis signis digōnis in pncipio aut ɔtrarijs digōni. Est. n. possibile q̄ aliqua materia digerat in venis a corde distantib⁹. ⁊ p distātiā feb. nō faciāt. Si aūt ista moueat versus cor faciet feb. pp. ppinquitatē eius ad cor. q̄ fe. incipiet a materia digesta. Idē casus pōt fieri de materia malignata in locis a corde distātib⁹ q̄ postea mo-

ta versus cor faciet fe. icipiētē. cū signis digestiōi cōtrarijs. ¶ Quita distinctio. morbi q̄dā incipiūt post pnᵐ gn̄ationis: quidā in pncipio. nō. n. est in cōueniens ꝙ aliquis incipiat esse cū febre. lꝫ ante primum instans esse sui caliditas: illa non diceretur febris: sed solū modo caliditas, extranea. est em̄ febris passio viuentis.

His ita premissis sit hec prima cōclusio. In morbis pēdentibus ab vnica materia durante a principio vsqꝫ ad statum nulla facta notabili subtractione aut additione alterius materie tpa paroxismi et tpa vl'ia coincidūt. Scd̄a cōclusio. lꝫ ita sit vt precedēs asserit cōclusio stat tn̄ pncipiū pticulare includere pnᵐ augmentū ⁊ statū vl'es. pbat̃ nā moriat̃ q̄s in pn° pticulari pmi paroxismi cuꝫ frigiditate extremorū: tūc certū est ꝙ iste morit̃ in statu vl'i quo ad accn̄tia: q2 ō necessitate pcesserūt pncipiū et augmentū vl'ia. est. n. status cū accn̄tia vltimant̃: sed nō possunt magis vltimari ꝙ̄ cum morit̃. ¶ Tertia ꝯclusio. ī nullis morbis nō habē tibus aliquā varietatē a medico sensibileꝫ cōtingit aliqd̄ tps esse. pꝫ de cecitate incipiente in. pn° gn̄ationis et durāte vsqꝫ ad extremū vite. hec em̄ cū nō hꝫ varietatē a medico sensibilē nō hꝫ tēpus ¶ Quarta cōclusio. in morbis incipientib⁹ in pn° gn̄ationis aut ad mortē terminādis nō sunt quatuor tpa assignanda: cū frequenter careant primi pn°. scd̄i semp declinatiōe ¶ Quita ꝯcl'o. in morbis materialib⁹ aut immaterialibus nō recipientibus notabilē variationē: nō opꝫ assignare quatuor tpa penes ipsius materie variā dispositionē ptꝫ in opilatione. ¶ Sexta ꝯcl'o. in oī morbo siue materiali siue, immateriali incipiente post pnᵐ gn̄ationis et ad salutē terminando sunt quatuor tpa tā penes morbi eēntiā ꝙ̄ accn̄tia. pꝫ ꝯcl'o. cū oē qd̄ incipit: deinde declinabit necesse est intēdi et aliq̄n in vltima sui intensiōe existere. ¶ Septima ꝯcl'o. nō q̄lꝫ morbus materialis incipiēs post pnᵃ. gn̄ationis ⁊ ad mortē nō terminādus ſm dispositionē materie notabiliter variabilis hꝫ quatuor tpa penes materie alterationē: pꝫ de incipiē te a materia digesta nō habēte prinᵐ aut a materia q̄ reducit̃ ad benignū q̄ nō hꝫ declinationē sicut in apate curato p repcussionē aut in sinocha: cū materia ad benignū reducit̃. ¶ Octaua cōclusio. in oī morbo materiali incipiente post pncipiū gn̄ationis et ad salutē terminando notabil'r variabili in suis dispositiōibus ſm materie varietatem et incipiente a materia nō reducibili ad benignū cruda processura vsqꝫ ad cōplementū digestionis illi materie cōuenientis sunt ad min⁹ quatuor tpa ſm materie dispositionē. Hec cōclusio taliter limitata est de intentione auctoris. ¶ Nona ꝯcl'o. possibile est in aliquo morbo simul inchoare pricipiū augmentū ⁊ statū declinationem quo ad materie dispositionē. Hec ꝯcl'o manifesta est posito ꝙ aliqua febris incipiat a materia difformi: cuius vna pars sit cruda: alia manifeste digesta et alia summe digesta. et cū hec materia sūme digesta incipiat expelli: et ita vsqꝫ ad finē cōsumptionis materie totius pcedat̃ ita vt ps cruda digeratur. et sil'r manifeste digesta cōplete digerat̃: ⁊ tādē oēs expellant̃. ¶ Decima ꝯcl'o. poſe est post statū vl'em seq̄ pnᵐ ⁊ augmentū. ꝯcl'o ptꝫ exponendo ꝙ p noue materie aduentū materia digesta incrudet̃ et fiat inepta expulsioni. vn̄ videmus pse pe post manifestā digōnem appentē in vrina: iteꝝ appere vrinā crudā subtilē sine ypostasi. Correlarium. pl'a pncipia augmenta status et declinationis sunt ī eodē morbo repibiles. ¶ Undecima cōclusio. q̄lꝫ poxismus febrilis: et salubris hꝫ. 4. tpa penes modū se habēdi caloris distincta. dr̄ febrilis ad differētiā paroxismi nō febrilis: sicut esset paroxism⁹ colice: q̄ nō distinguit̃ penes moduꝫ se habēdi caloris: sed penes doloris intēsionē: ⁊ reliqua accn̄tia. dr̄ salubris ad differētiā mortalis. in cuius quolꝫ tpe pōt eger mori. Hec cōclusio sic limitata est de intētiōe auctoris. et ex his pōt apparere sol'o omniū fere argumētoꝝ que in hac materia fieri cōsueuerunt.

¶ Et timor ē a pncipio vsqꝫ ad statū: apd̄ declinationē ṽo nō morit̃ eger ex ipsa feb. nisi per id qd̄ dicemus de ea communiter.

¶ In pte pn̄ti ponit duos canones pnosticos. pmus est ꝙ timor est a pn°. vl'i vsqꝫ ad statum vl'em inclusiue. nā in quocūqꝫ istorū pōt eger mori. scd̄s canō ꝙ in declinatione vl'i ṽa nō ꝯtingit egrū mori merito ipsius febris: sed bene propter id quod ipe dicet scd̄o hui⁹. de causis potentib⁹ iterficere ita in declinatione sicut in alijs tpibus.

¶ Champerius. Ad tēpus declinationis vigoris peruenire, nullo modo potest egritudo raro nāqꝫ moritur quispiā in vigoris declinatiōe ratione egritudinis nisi altera egritudo pri⁹ occuparit. preterea neqꝫ necesse est, vt ad pubertatis tēpus moritur⁹ pueniat: vt plurimū autē languentes in pncipio: aut aicēsu moriuntur: ascēsus est cuꝫ dolores capiunt incrementum et febris intenditur doloresqꝫ exulcerant. Acies cū hec oīa ad tēpus custodiū neqꝫ ma1⁹: neqꝫ minus.

Notandū primo ꝙ cū tēpora tripl'r distinguant̃. s. penes essentiā morbi accn̄tia: ⁊ materiā in h̄ prīo canone intelligit ꝙ cōtingit egrū mori in quolꝫ istorū tēpoꝝ pncipij augmēti et status distinctoꝝ penes alterationē materie: nō aūt penes accidētia: neqꝫ morbi essentiā. nā oīs q̄ morit̃: morit̃ in statu accn̄tiū sequēte essentiā morbi. in pn°. n. augmento et statu penes materiā pōt mori pter materie multitudinē: aut grossitiē suffocantē: aut propter ipsius malignitatē manifestā: aut occultā p pter ṽtutis debilitatē: immo ēt appentibus manifestis signis digōnis: nisi materia sit difformis pōt mori merito ptis maligniōris nō recipientis digōnem. ¶ Gentilis tn̄ dicit ꝙ vbi tota materia sit vniformis vniformitate a ṽtute vicibili appentibus signis digōnis nō contingit egrū mori. q2 postꝙ̄ natura fuit sufficiens ad dandū sibi digestionē manifestam: cū pri⁹ nō haberet: multo potentior erat ad dandū cōplementuꝫ digestionis. ¶ Hec tn̄ rō Gentilis nō est multū efficax: pcipue apud ipsum q̄ tꝫ ꝙ digestio et putrefactio simul intendant̃. possent em̄ appere signa digōnis manifeste: et tn̄ putredinē plus intendi in materia ꝙ̄ digōneꝫ: et sic tandē interficiet. ¶ Preterea lꝫ virtus pcedat in morbo digerēdo materiā: procedit etiā debilitando. cū ergo sit possibile ipsam plus debilitari pportionabil'r ꝙ̄ materiā digeri poterit accidere mors an̄ cōplementū digōnis. ¶ Preterea dato ꝙ cōplete digesserit forte non poterit ipsam expellere pter ineptitudinē viarum. et q2 materia erit in loco distante a vijs ductuū. quare tandē succūbit. ¶ Est ergo vna cū Aui. dd̄ m ꝙ cōtingit egrū mori a pn°. vsqꝫ ad statū siue materia sit vniformis: siue difformis: immo ēt appentib⁹ signis cōplete digōnis: qd̄ etiā quotidiana experientia pbat̃. Idē etiā dixit Ga. ꝙ signa digōnis sunt dātia fiduciā sanitatis. dixit. n. fiduciam et credulitatē nō aūt sciam aut salutis necessitateꝫ. Galenus.

Pro declaratione scd̄i canonis dubitatur vtrū cōtingat egrū mori in declinatione vl'i vi morbi illius cuius est declinatio. ¶ Et arguit̃ ꝙ sic. q2 cōtingit egrū mori in declinatione particulari. ergo etiā vl'i. tꝫ pn̄a. cū nō videatur cā diuersitatis. ¶ In oᵐ est Auicē. in ca. pn̄ti: et Gal. in tertio de crisi

crisi·ca°.9°.et dicit Gal.ibi hoc esse experimēto ꝛ
rōne. Ratio aūt eiꝰ hec est:qꝛ nō ē possibile ꝙ eger
moriatur vi illius morbi:cuius materiā vincit vir
tus,et cui ꝑfecte dn̄atur.nā si in tꝑibus ꝑoribꝰ nō
succubuit vbi nō erat tanta ꝓportio virtutis ad
morbū q̄uo poterit in declinatione succūbere in
qua maiorata est ꝓportio virtutis ad morbum et
causam et accidentia eius.

Pro solutione dubij dicendū:ꝙ du-
plex est declinatio vni
uersalis.vera et nō vera vel mētita.vera declinatio est
illa in qua virtꝰ ꝑfecte dn̄atur morbo et cause eiꝰ
et accn̄tibus.et nō mirū.est em̄ vera declinatio via
in salutē.vbi aūt nō fit verū dn̄ium sup oibus his
cū fixione virtutis et cōstantia eius est necessaria
via in salutē. Declinatio aūt nō vera siue mentita ē
qn̄ sup his tribus virtꝰ nō ꝑfecte dn̄atur cū fixio-
ne et cōstātia eiꝰ:sed solū appenter. ¶ De hac aūt
declinatione vl'i nō vera auctores cōmonefaciūt
medicū ne facile ꝓpter appentē declinationē sa-
lutem ꝓmittat. Et posuerūt sex casus false decli-
natiōis freq̄nter ꝯtingētes. ¶ Primꝰ.mltotiēs cō
tingit ꝙ calor naturalis resoluit ad cuiꝰ minora-
tionē minorat extraneꝰ.vn̄ mēbra q̄ priꝰ erāt nota
bil'r calida ad tactū iā incipiūt tepere tepore sil'i
calori naturali.hic tn̄ tepor est transitꝰ in frigidi-
Auicenna. tatē extremorū et mortē caloris inati.et de h' Aui.
cōmonefacit.ꝑma quarti ca°.4°.quasi in fine ca-
pituli ibi. Et multotiens q̇dē accidit apud mortē
dispositio q̄ est sicut declinatio.et est sicut eger iā
euaserit:sꝫ opꝫ vt nō occupis i h:imo cognoscas
dispositionē pl'ius an magnificet:an finiat. ¶ Se
cūdus casus est.qn̄ materia ē difformis ꝛ subtile
qđ putruit aut forte nō putruit resoluit:ꝛ aliquo
mō eūatur.sꝫ remanet grossuꝫ qđ nondū putruit
malignius subtili.qđ tandē ducit ad interitum si
cut in emitriteis. ¶ Tertius casus.qn̄ materia per
mutatur de vno mēbro in quo facit fortiora accn̄
tia ad aliud mēbrū nobile in quo cū figit interfi-
cit:tūc cū materia ē in via trāsitus de vno ad alte
rū videt manifesta alleuiatio accn̄tiū:ꝛ estimatur
declinatio cū qua tn̄ mors seq̇tur ꝓpter fixionem
materie in alio mēbro.exēpla sicut squinātia mu-
tatur ad periplemoniā:aut ad frenesim:et sicut cū
colica ꝑmutat ad paralisim ꝛ apoplexiā. ¶ Quar
tus casus est qn̄ morbi materia minorat.et similr
morbus:sꝫ virtus etiā cū hoc minorat:sed equalr
aut forte plus:tunc est deuenire ad instās in quo
fere simul deficiet virtus et egritudo.et ista apud
Galenus. Gal.tertio de crisi.et in lib. sectarū et apud Cōci
liatorē differētia.cvij.vocat pugna cadmica:hūit
em̄ Cadmus rex persarū filius Agenoris duos fi
lios teucron:et polinicē:q̇ se mutuis vulneribus
interfecerūt.sic in hoc casu virtꝰ ꝛ morbus sese in-
terimūt. ¶ Quintus casus est qn̄ ꝓpter multū co-
natū virtutis vident accidentia remitti et virtus
fortificari:sicut accidit illi q̇ cū erigit caput in sin
copi morit:et multotiens ista accidūt in febribꝰ
apud mortē:ꝓpter vltimos conatus nature.qꝛ in
firmi se erigūt:recti loquūtur.et post pusillū defi-
ciunt. Et de hoc te cōmonefacit affor.scđe ꝑticule
Non ꝟm rōnem alleuiatis opꝫ nō credere.i.cōsi-
dere. ¶ Sextus casus est qn̄ ad aliquē morbū ma-
terialeꝫ sequit alius morbus immaterialis:vt cū
ad apostema renis declinans et rupturā ad inte-
stina sequitur vlcus morbus tandē mortalis. Si-
militer cū ad periplemoniā declinantē ruptura se
quitur et ptisis:sed oēs iste sunt declinationes nō
vere qꝛ nō sunt cum perfecto dn̄io virtutis supra
morbum cām eius et accidentia eius cū fixione et
cōstātia ipsius virtutis:ꝓpterea nō facile salutē
ꝓmittas nisi alleuiatione perseuerante.et postꝙ
cognoueris esse veram declinationem.

Ad rationem in oppositū de declina-
tione vera ꝑticulari.ꝛ ve
ra vl'i dr ꝙ similitudo nō est bona.illa em̄ ꝑticula
ris fit a calido putredinali euaporāte cū qua pōt
extingui calor inatus.et etiā pōt mori.merito ma
terie q̄ est sub forᵃ cause antecedētis cui virtꝰ nō
dn̄atur:sed dn̄etur materiei faciēti paroxismum.
¶ Et nota ꝙ lꝫ sicut determinatū est possit mori
eger in declinatione vera vl'i merito illius egritu
dinis:pōt tn̄ mori merito alterius dispositionis
q̄ illi egritudini cōplicetur. Item pōt mori ꝓpter
inordinatū regimē in aliqua sex rerū nō naturaliū
vt forte.qꝛ debilis surgit ad assellā et taliter sur-
gens sincopizat:quapropter esto certus vbi virtꝰ
fit debilis maxīe summope opꝫ cauere oē hmōi
regimē inordinatū.et hoc est qđ dixit Aui.in textu
ꝙ nō morit eger i fe. ipsa nisi ꝓpter illud qđ dice
mus scđa quarti.de cā cōiter accn̄te tam in decli-
natione ꝙ in alijs temporibus.

¶ Et principium quidē est hora:qua ca-
lor naturalis prefocat a materia submer-
sa in mēbro taꝫ diu donec nō appareat ma
turationi:aut diuersitati eius cōtrarie ma
turationi vestigiuꝫ.

¶ In hac ꝑte describit quatuor tꝑa supra scripta.
et prio pn̄ᵐ.scđo augmentū.tertio statuꝫ.quarto
declinationeꝫ.scđa ibi(et augmentū.) tertia ibi
(ꝛ statꝰ.)quarta ibi (et declinatio) ꝑma in duas
nā primo facit sicut dictuꝫ est.in scđo ibi (et pn̄ᵐ
quidē est inuentū),remouet qđdā dubiū.de prima
ꝑte describens pn̄cipiū dicit ꝙ est hora in qua ca
lor inatus ꝓfocatur a materia submersa in mem-
bro durās tandiu donec nō apparet maturatio-
nis aut dispositionis ꝯrie maturationi vestigiū
scꝫ manifestum.nam cum incipit apparere hmōi
vestigiū manifestum incipit augmētum.

Notandum prio.ꝙ pn̄ᵐ capit tripl'r
qn̄ꝙ ꝓ pn̄cipio initiatiuo Principiū tri-
morbi.qn̄ꝙ ꝓ ꝑmis tribus diebus.et neutro isto plex.
rū modoꝝ hic dscribit pn̄cipiū.tertio mō accipit
vt est vnum de quatuor tꝑibus morbi:ꝛ tal'r sum-
ptū hic describit. ¶ Notādū scđo ꝙ calorē ꝓfoca
ri nō est nisi calorē cōstringi et disponi ad extin-
ctionē qđ fit ꝟm plurimū ꝓpter materiaꝫ ꝛ ꝓprie
grossam ꝛ viscosaꝫ aut multā:aut ꝓpter vapores
multos grossos et viscosos.hec aūt materia sub-
mergitur in mēbro:qꝛ tegit mēbrū.et forte implet
ipsius porositates.ꝓpter qđ tegmentū calidum
actuale et ꝓprie spumosum indigēs ꝓ sui ꝯserua
tione vt euētet iā ꝓpter materiā tegentē aut ꝓpter
vapores cōstringit:qꝛ nō pōt dilatari sicut dꝫ et
tendit ad extinctionem sicut ignis sub multis li-
gnis viridibꝰ suffocatur:aut etiā sub scutella po-
situs. Et qn̄ꝙ hec ꝓfocatio est tanta vt nō solū mi
nuat calorem sed destruat ꝓpterea qn̄ꝙ accidit
mors in pn̄cipijs ꝑoxismorū. ¶ Et ex his apparet
q̄ sit differentia inter calorē extingui ꝑ viā suffoca
tionis mō iā dicto:et calorē extingui ꝑ viā resolu
tionis ꝓprij subiecti. ¶ Notandū tertio.ꝙ calor
magis ꝓfocat in pn̄cipio vl'i et in principijs ꝑo-
xismorū:qꝛ materia est magis grossa et minꝰ pas-
sa a calore. ¶ Cōtra.in pn̄cipijs ꝑoxismorū statꝰ
calor magis ꝓfocatur:qꝛ frigus durat diutius ꝙ
in pn̄cipijs paroxismoruꝫ pn̄cipij.ergo hec noti

ficatio magis cõuenit statui ꝙ ꝑn° .¶ Dicendũ:
ꝙ in ꝑncipijs paroxismoꝝ status multotiẽs ca/
lor magis pͥefocat̃ ꝙ in ꝑncipijs paroxismoꝝ ꝑn
cipij v̓lis: q2 materia est pluris quãtitatis aut for
te mouetur ad mẽbra maiori cũ impetu. Sed in/
tentio Aui. est ꝙ in ꝑn° magis ꝑfocat̃ a materia
rõne grossitiei sue: q2 paꝝ passa est a cal'o. Vñ reli
quis exñtibus parib⁹ in prin° et statu ꝑterꝙ ex ꝑ
te grossitiei materie ⁊ suorũ vaporũ semꝑ magis
prefocaretur calor in prin. ꝙ in statu. ¶ Cõtra in
tertianis puris materia est subtilior in prin. ꝙ in
statu que digerit̃ ꝑ ingrossationẽ. ergo calor ma/
gis ꝑfocat̃ ĩ statu ĩ hmõi tertianis puris ꝙ ĩ ꝑn°.
¶ Rñdetur ꝙ cõparãdo materiã grossam ad sub/
tilẽ magis prefocatur grossa ꝙ subtilis: cũ hoc tñ
stat ꝙ materia subtilis magis prefocet ꝙ medio/
cris: q2 magis submergit̃ in porositatibus mẽbri.
¶ Notandũ quarto. ꝙ in ꝑncpio põt apparere ve
stigiũ digõnis aut dispositionis cõtrarie digõni
occultũ sicut exẽplificat Galenus tertio de crisi. Galenus.
Cuꝫ vrina aliqualiter rubefit aut subtilis aliqua
liter ingrossatur et hmõi vestigia digõnis occul/
ta nõ excludunt principia sed solũ manifesta sicut
cũ apparet ypostasis. ¶ Notandũ quinto ꝭm Gẽ
tilẽ ꝙ hec notificatio pͥcipij cõuenit tã pͥcipio
ꝑticulari ꝙ v̓li. In vtrisꝗ enĩ ꝑfocat̃ calor a mate
ria submersa in mẽbro magis ꝙ in alijs tꝑibus.
Similiter etiã tꝑe quietis principij merito cause
añcedẽtis magis ꝑfocatur calor ꝙ in quiete alio
rum temporũ. ¶ Contra instatur ꝭm Gentilẽ: q2
in principio particulari status v̓lis apparet ma/
nifestum vestigiũ digõnis cũ tota materia sit ma
nifeste digesta et ꝑfecte. ergo hec notificatio ꝙtũ
ad ꝑtem illã nõ ꝯuenit prin°. ꝑticulari ¶ Rñdet
ipse prio ꝙ hec descriptio cõuenit principio ꝑti/
culari quantuꝫ ad primam particulã: sed quantũ
ad scðam cõuenit solũ principio vniuersali: lꝫ ẽt
prima cõueniat principio v̓li. ¶ Scða rñsio. ꝙ ẽt
in prin° particulari status lꝫ materia sit digesta
motus tamẽ eius est suffocatiuus caloris et con/
clusiu⁹: ita vt appareat in pulsu submersio ⁊ in vri
na subtilitas. ¶ Tertia rñsio sibi placens ꝙ mate
ria faciens paroxismũ in statu nõ est illa que ẽ di/
gesta: sed noua materia q̃ mouet̃. ¶ Sed hec rñsio
oĩo est absurda cũ possibile sit in statu esse aliam
materiaꝫ nisi q̃ digesta est. in statu enĩ materia est
summe digesta. ¶ Prime due rñsiones magis mi/
hi placent lꝫ credã intentionẽ Auic. fuisse hic de/
scribere solũ tꝑa v̓lia penes materiã. lꝫ alique ꝑ/
ticule conueniant temporibus particularibus et
alique tꝑibus vniuersalibus penes accidentia.

Dubitatur ꝑpter q̃situ Gentilis vtrũ in ꝑn° v̓li possint apperere si/
gna manifesta digõnis aut dispositionis cõtra/
rie digõni. ¶ Et arguit̃ ꝙ sic. nã in prin. hõ potest
mori ⁊ ꝑñt etiã in prin° appꝑe signa mortis lꝫ
ꝓ tunc nõ moriatur. Silr̃ possunt in ꝑncipio ap/
parere signa ⁊ salutis: sꝫ hec in morbis materiali
bus sumunt̃ a digestiõe materie aut a dispositio/
ne digestioni cõtraria. ergo questio vera ꝓ parte
affirmatiua. ¶ Et confirmatur. nam in principio
potest vrina apparere nigra aut viridis q̃ est cer/
tum signum mortis si sit perseuerans. similiter in
principio põt apparere vrina laudabilis febre in
cipiente a materia summe digesta. ¶ In opposi/
tum est Auic. in diffinitione principij.

Pro solutione premittit Gale. ꝙ di/
spositionem esse dige/
stioni cõtrariam potest dupliciter intelligi. vno

modo ꝙ priuet digestionẽ actu. et hec dispositio
ꝓprie vocatur cruditas tollens tam digestionem
ꝙ dispositionem cõtrariam digestioni actu lꝫ nõ
aptitudine. scðo modo potest intelligi dispositio
nem esse digestioni cõtrariam: q2 priuet digestio/
nem actu et aptitudine sicut est dispositio cole/
re cinarie aut materia herpetis estiomeni carbũ/
culi ⁊ similium que nullo mõ possunt digeri. Quo
premisso ponit hanc cõclusionem. lꝫ in principio
appareant signa cruditatis priuantis digestio/
nem actu: et nõ aptitudine: licet etiaꝫ possint ap
parere signa occulta digestionis et dispositionis
cõtrarie: nõ tamẽ est possibile in principio appa/
rere signa manifesta digestiõis aut dispositionis
cõtrarie. prima pars ꝑꝫ cum morbi incipiãt vt
plurimum a materia cruda. Scða pars ꝓbatur.
q2 de intentione Galeni tertio de crisi signa di/
gestionis aut dispositionis cõtrarie occulta non
separant principium ab augmento: sed solũ ma/
nifesta. Tertia pars cõclusionis est de mente Aui.
in diffinitione principij.

Ad argumenta aũt in oppositũ rñ/
detur ꝙ licet hõ pos/
sit mori in ꝑn° quo ad alterationeꝫ materie: et li/
cet possint apparere signa certa salutis et mortis
in principio. ista tamẽ non sumũtur a digestione
aut putrefactione materie: sed multotiens a quã
titate materie intensione morbi virtutis debilita
te et similibus quibus medicus prudens iudicio
rationabili iudicabit morbũ esse mortalem. sicut
econtra iudicabit salubrem ex dispositionib⁹ cõ/
trarijs. ¶ Ad secũdum respondet ipse ꝙ licꝫ mor/
bus incipiat cũ vrina nigra aut viridi: est tamen
adhuc in principio. Nam quãuis illa sint manife
sta signa dispositionis cõtrarie: illa tamẽ dispo/
sitio nõ ẽ acquisita in materia merito caloris pu/
tredinalis agentis in materia tẽpore morbi: sed
ante morbum. ⁊ hec apparitio nõ excludit princi
pium ab augmento. Augmentũ autẽ huius mor/
bi erit quando preexistenti malicie per actionem
caloris putredinalis tẽpore morbi noua addetur
malitia. ¶ Sed instat ipse pone ꝙ morbus inci/
piat a materia ita maligna vt nihil possit addi su
pra illam malitiã. tunc respondet ipse ꝙ hic mor
bus hꝫ solum principium quo ad malitiã in quo
principio morietur. Similiter respondet de mor/
bo incipiente a materia digesta. ¶ Sed cõtra po
no ꝙ morbus incipiat a materia summe digesta:
tunc per ipsum est in principio: et cũ euacuabitur
hec materia digesta erit declinatio. ergo fiet trã/
situs de extremo scꝫ de pͥcipio ad extremum scꝫ
ad declinationem sine medio: qð est satis absur/
dum. Tutius itaꝗ est dicere sicut dictum fuit in
questione de tẽporibus morbi. ꝙ hic morbus inci
piens a materia digesta incipit a statu et ꝙ nũꝙ
precessit principiũ aut augmentum et post ipsuꝫ
statum sequitur declinatio. Similiter de morbo
incipiente a materia summe maligna qui incipit
in statu in quo morietur quẽ neꝗ ꝑcessit aliud tẽ/
pus neꝗ sequetur. Unde apud me tenẽda est hec
conclusio licet inchoante morbo possint appare/
re signa manifesta: immo completa digestionis
aut dispositionis contrarie digestiõi: non tamen
est possibile ꝙ in principio appareant nisi occul
ta signa digõnis aut cõtraria digestioni.

¶ Et principum quidem est inuentum in
omni egritudine. verum quandoꝗ occulta
tur sicut est eius occultatio in sinocha et
epilensia et

¶ Champeri⁹. Pͥcipiũ mor
bi est cum na/
tura non am/
pli⁹ opponi/

tur supata ab ea que gignit morbum materia. Et principiū accessionis feb. vt plurimum est correptio omniū extremarum ꝑtium precipue nasi: quādoqꝫ totiˀ corporis frigiditas. Est quādoqꝫ exigua tussicula irritet se frigiditati immiscēs oscitatio: ⁊ pruritus vel nausea: vel vomitus lassitudo deficiente aīa: capitis dolor vel alteriˀ partis. In somnū sepe delapsus. plˀius preterea paruus: tarde rescindens. Ascēsus est cū dolores capiūt icremētū: et febris intēdit. Acies cū hec oīa tempus custodiūt. Decliatio seu decessio: cū dolores: difficultas anhelitus et si ita euenit tussis cū febri in corpore diu agūtur. In pubertate aūt paroxismorū moriuntur vi ⁊ vehemētia egritudinis supata natura: vbi egri potestas visqꝫ fuit. H aūt modo ꝯtingit etiam in additamento paroxismi ipos mori: in deficiētibus autem vigoribusˀ ꝑoxismorū moriunt soluta ipsis vitali firmitudine. hinc videt vulgaribus: et imperitis: tuz melius habere cū exurgit: ⁊ vēter ducit aīa deficiētes.

epilensia et apoplexia: ⁊ quandoqꝫ principium est occultū paucorū accidentium: et estimatur ꝙ nō sit principiū in ea. Et similiter quandoqꝫ in die primo febrium acutarum videt nubes et signum maturitatis ⁊ estimat ꝙ nō sit ei principiū: et nō est ita. ¶ Hic remouet dubiū ostēdens ꝙ in oī morbo est p̄n^m lꝫ aliquādo occultet dās tres modos q̇bus pōt occultari. ¶ Primus modus qn̄ principiū est ita breue ꝙ nō est cognoscibile sicut ī sinocha augmastica que post p̄mā apparentē inuasionē ꝓcedit fere semꝑ augendo. in hoc eñ occultat p̄ncipiū status et declinatio. ⁊ sicut in sinocha paraugmastica que a pria manifesta inuasione ꝓcedit declinando occultat ꝓpter breuitatem p̄ncipiū augmentū ⁊ statˀ. Et in omotena que a prima manifesta inuasione vniformiter se hꝫ et fere tota est status occultant ꝓpter breuitatē p̄ncipiū augmētumˀ ⁊ declinatio. Similiter dicendū est de paroxismo apoplexie et epilensie. ¶ Secūdˀ modus est quādo morbus est paucorū accidentiū. estimatur eñ ꝓpter paruā lesionē ꝙ nō sit principiū et proprie hoc accidit in hoīe forti ⁊ nō delicato. lꝫ tamen in veritate hūerit pricipiū sensibiliter ledēs opationes: qđ cognitū fuisset a medico si fuisset p̄sens. ¶ Tertiˀ modus qn̄ in die p̄ma febriū acutarum apparent in vrina nubes, siue ypostasis et alia signa maturitatis quapropter estimatur nō habere p̄ncipiū lꝫ hūerit. hec aūt nubes aliqn̄ est vera. qꝛ forte morbˀ īcepit a materia digesta. aut qꝛ forte ꝓpter benignitatem materie calide acq̇sita est. aut tertio qꝛ hec nubes decisa est a materia nō infecta que erat tp̄e sanitatis: sicut aliqn̄ accidit in pestilentialibus. Aliqn̄ aūt nō est vera ypostasis: sed qđdā flegma liquefactū simile ypostasi inter que duo est differentia. qꝛ illud flegma ante finem hore petit fundū. ypostasis vero nō ita cito descendit. Item ypostasis attinet cuidam relucentie: sed nō flegma.

Et augmentū quidē est hora in qua cōmouetur caliditas innata ad resistendum materiei motu manifesto. et apparēt signa digestionis aut signa contraria digestioni.

¶ In hac parte describit augmentū duo dicens p̄mū qđ ē hora in qua cōmouetur caliditas inata ad resistendū materiei motu manifesto. Scōmˀ dictū est ꝙ in hora augmēti apparēt signa digestionis aut dispositionis cōtrarie digōni. ¶ Notandū circa primā ꝑtem ꝙ per caliditatē innatā debemus intelligere totū calorē in febriente reptuz qui ꝑtim est naturalis ꝑtim p̄ternaturalis. hic q̇dem totˀ calor q̇ primo erat a materia p̄focatus iam mouetur motu manifesto ad resistēdum materiei ne prefocetur: ⁊ ad agendū in ipsam ad hūc finez vt digeratur: sicut ignis qui primo sub lignis viridibus suffocabatur iam spagitur et dilatatur vt ligna calefiant. sic est de calore nostro respectu materie. si ergo calor iste taliter agit ī materiam vt fiat in ipsa manifesta impressio ratione cuius sint apta sequi manifesta signa digestiōis vel cōtraria tunc est augmentum. Si autem diminute ipsam agitet vt non sint apta sequi vestigia digestionis aut dispositionis digōni cōtrarie. nisi occulta tunc est principium de quo sermo precessit. ¶ Notandū secūdo ꝙ hic calor ab anima directˀ licet intendat digestionem materie: nō tamē semper materiam digerit. Si enim sit fortis ⁊ materia obediens sequitur digestio intēta ab eo. Si autem sit debilis ⁊ materia multum resistens ratione quantitatis aut ratione qualitatis male manifeste vel occulte: tūc sequit dispositio cōtraria digestioni. Nec est credendum ꝙ ille calor semper resistat dispositioni male in materia a calore putredinali inducēde: immo plerūqꝫ accelerat ipsiˀ inductionem materie calefaciendo.

Et status quidem est hora in qua vehemens est pugna inter naturaz et materiaz et apparet victoria vnius ambarum earuz super aliā et est hora pugne.

¶ In parte presenti notificat statū: ⁊ hꝫ duas ꝑtes. in p̄ma describit statū. in secūda ibi. (Et eiˀ spacium) declarat tēpus durationis eius. In prima parte describens statū dicit tria. Primū est ꝙ status est hora in qua fit vehemens pugna inter naturam ⁊ materiā. Scōm ꝙ in hac pugna apparet victoria vnius ambarum super alterā. s. nature supra materiam aut ecōtra. Tertiū qđ est hora pugne. ¶ Circa primā partē notandum ꝙ vehemens pugna inter naturā ⁊ materiam accidit ex resistentia materie ad naturā sicut in ceteris trāsmutationibus et motibus mere naturalibˀ q̇ oēs sunt successiui et fiunt in tempore ꝓpter resistentiam passi ad agens. Deducta enim resistentia transmutans ageret in nō tempore. hec autez pugna est maior in statu q̄ in alijs temporibus licꝫ quocunqꝫ tempore sit aliqua pugna inter naturā et materiam sed nō vehemens sicut in statu.

Contra in augmento multotiens est maior pugna q̄ in statu eiusdem morbi. vt quando materia in statu est pauca. quia in temporibus precedentibˀ est ẜm partem expulsa. tūc eñ in statu paroxismi sunt remissiores ⁊ minus durātes q̄ in augmēto. ⁊ per ꝯñs minor pugna. ¶ Ad hoc dicūt aliqui ꝙ status hic descriptˀ est solū morborū in q̇bus cōcidunt tp̄a penes alterationem materie et accn̄tia: ⁊ isti sunt morbi reseruantes materiā ad vnā creticam expulsionem. In alijs eñ nō est incōueniēs pugnā esse maiorē in augmēto et p̄n° quo ad digōnē. ⁊ plerunqꝫ includat p̄n^m augmentū ⁊ statū quo ad accidentia: et status quo digestionē nō includat in illis nisi declinationē quo ad accn̄tia: sicut in pleuresi ⁊ in oībus morbis materialibˀ in q̇bˀ materia in pluribus vicibus in principio ⁊ augmento est expulsa. ¶ Verū ẜm hanc rationē opꝫ dicere hāc descriptionem nō cōpetere cuicūqꝫ statui vniuersali, penes materiā. ¶ Aliter ergo đꝛ ꝙ aliorum paritate supposita precipue ex ꝑte quātitatis materie maior est pugna in statu q̄ in augmento. qꝛ materia in statu hꝫ oīm digōnem ⁊ putrefactionē quā recipit in augmento. ⁊ per ꝯñs est apta magis stimulare virtutem q̄ in augmēto. Et precipue hoc est veruz apud tenentes digestionem et putrefactionem simul intendi. Et est etiaz in statu maior agitatio materie non solum ex parte alteratiōis sed etiam motus localis cum in statu magis q̄ in temporibus precedentibus fiat commotio antecedens crisim per quam separatur iuuatiuum a nocitiuo. Et tertio etiā in statu fit pugna cretica per quam materia expellitur ad extra aut permutatur. hec enim omnia licet aliquando possint accidere in augmento: non tamen sunt de ratione augmenti. ¶ Contra sequitur ꝙ in declinatione est tanta pugna quanta est in statu. cum habeat omnē digestionem ⁊ putrefactionē quā ha

debat materia in statu: et cum hoc materia localiter mouetur et expellitur. ¶ Respondetur ꝙ licet in multis sit paritas: tamen in hoc est differentia ꝙ in ratione declinationis includitur ꝙ materia sit paucificata respectu eius qđ erat in statu. non autem hoc includitur in ratione status respectu augmenti. ¶ Secūdo instatur cōtra descriptionē quia motus digestionis et dispositionis contrarie digestioni sunt velociores in augmento q̃ in statu cū magna pars digestiōis aut putrefactionis acquiratur in augmēto: parua autem in statu In statu enim fit solum complementum digestionis aut dispositionis cōtrarie: quare valde paruꝫ intenditur. ¶ Ad hoc respondetur ꝙ quantūcunqꝫ hoc assumptum sit verum et conueniens diffinitioni augmenti: tñ negatur consequentia ꝓpter tres causas dictas statim que faciunt maiorē esse agitationem et maiorez pugnaꝫ in statu q̃ in augmento. ¶ Circa secūdum dictum est notandum ꝙ post hanc vehementem pugnam in statu apparet dominium aut nature supra materiam cum apparent signa complete digestionis sumpta maxime ex vrina. aut apparet dominium materie supra naturam cū apparent signa completa dispositionis digestioni contrarie. ¶ Circa tertium dictum notandum ꝙ status est hora pugne scilicet cretice. fiunt enim crises maxime in statu. tuꝫ quia virtus est multum irritata. tuꝫ qꝛ materia est summe digesta: ⁊ sic parata expulsioni. aut summe maligna virtutem facile oppressura. ¶ In hac ergo ꝑticula vltima diffinitionis loquitur de pugna cretica. sed in prima particula: cum dixit qꝛ est vehemens pugna loquitur de pugna nō cretica.

¶ Et eius spacium est in habentibus paroxismos acutos paroxismus vnus. et non cognoscitur nisi per illum qui sequit̃ ipsuꝫ aut duo paroxismi et cognoscitur in tertio eius: ideo ꝙ non addit super illos ambos in pluribus nisi in egritudinibus macronoxijs. fortasse enim assimilantur paroxismi plures in omnibus iudicijs suis. et illic apud statum completur vestigium digestionis aut contrarij eius.

¶ In hac parte declarat quod sit spacium status et quomodo cognoscitur. et tria dicit. Primum ꝙ status in morbis habētibus paroxismos acutos idest in morbis valde acutis est vnus paroxism⁹ aut ad plus duo paroxismi sed ĩ egritudinib⁹ macronoxijs. i. longi tp̃is possunt esse valde plures ꝑoxismi status q̇ vel erunt similes in oĩbus iudicijs suis. s. in longitudine intēsione ⁊ lesione opationū et similibus. Scđo dicit ꝙ status nō cognoscitur nisi per ꝑoxismū sequentē. Si eñ ꝑoxismus sequens sit valde remissus tunc precedentes omnino similes fuerunt status. Tertio dicit ꝙ in statu cōpletur vestigiū digestiōis aut dispositionis ei contrarie. ¶ Contra scđm dictum est sententia Gal. primo afforis. cōmento 7°. et primo de crisi. dicentis ꝙ status cognoscitur anteq̃ sit ⁊ quando est presens. ¶ Preterea cū omnis dieta ordinetur in relatione ad statum quomodo nō p̄cognito statu potest medicus egrum dietare. Respondetur ꝙ iudicio cōiecturatiuo ⁊ estimatione veritati ꝓpinqua cognoscitur status anteq̃ sit. ⁊ multo magis cum est presens. que cognitio sumitur ex natura morbi: quātitate materie: qualitate ipsius: tempore: et virtutis cōstantia vel debilitate et ceteris de quibus in sequenti caplo: cum sciētia certa nō cognoscatur status nisi cū p̄terijt per paroxismuꝫ sequentem. ¶ Ex tertio dicto collige ꝙ digestio et similiter cōtraria dispositio intendūtur in statu. dicit eñ ꝙ cōpletur vestigiū digōnis aut sui contrarij in statu. Et hoc idē sentit Gal. primo affo. cōmēto. 12. et primo de crisi. lꝫ quidem ꝭm verba Auer. 3°. colliget dicentis ꝙ cum cessat digestio aut putrefactio tunc est status. q. d. ꝙ in statu materia nō digeritur: neqꝫ putrescit. sed omnis talis trāsmutatio fit in augmento glosandus est ꝙ nō ita manifeste ꝓcedit digestio aut putrefactio in statu sicut in augmento.

Decliatio seu decessio.

¶ Et declinatio quidē est hora qua calor innatus iam dominatur materiei ⁊ vincit eam ⁊ existit in cōgregationis eius separatione. s. rei post reꝫ: et alleuiatur caliditas caloris occulti. et expellit̃ ad extremitates donec resoluit̃ et multotiēs ingrossatur.

¶ In parte presenti describit declinationem. ⁊ dicit quatuor. primo ꝙ declinatio est hora in qua calor inatus iā dñatur materie ⁊ vincit eam. scđo dicit ꝙ existit in separatione cōgregationis eius. s. rei post rem. i. ꝑtis post partem. tertio dicit ꝙ per hanc expulsionem alleuiatur caliditas occulti. i. partiū occultarū intrinsecarū et expellitur ad extremitates. s. pars materie et caliditas. Ultimo dicit ꝙ hec declinatio durat donec resoluitur: et destruitur caliditas aut donec resoluitur. i. totaliter expellitur materia siue sensib tiliter: siue ĩsensibiliter. et multotiens ingrossatur. i. ap̄atur aliqđ membrū materia ad illud membrū cretice ꝑmutata. aut ingrossatur. s. materia quando resolutis partibus subtilibus remanet cinericium: qđ non est amplius vehiculū caloris putredinalis. ⁊ hec maxime accidit quādo materia est difformis ita vt habeat ꝑtem subtilem et partē grossam. si eñ esset vniformiter subtilis tota resolueretur. ¶ Circa primū dictū est notandum. ꝙ lꝫ in statu salubri natura dñetur materie quantū ad digestionez et seꝑationem nocitiui a iuuatiuo: tamen in declinatione dñatur materie magis q̃ in statu: ⁊ alijs tp̃ibus quantū ad expulsionem materie ad extra corpus vel saltē permutando eā a loco in quo est ad aliqđ mēbrū: quantūcūqꝫ eñ in alijs tēporib⁹ possit fieri materie expulsio. ⁊ permutatio: hoc tamen fit pl⁹ ꝓportionabil̃r in declinatiōe q̃ in aliquo tēporū precedentiū. ¶ Circa 2^{m} nota ꝙ fit expulsio materie per partē post partē. qꝛ expellitur nocitiuum et remanet iuuatiuū in crisi laudabili que est in declinatiōe ad differentiā mot⁹ sintbomatici q̇ pōt esse in quocūqꝫ tp̃e alio cū quo quasi subito expellitur iuuatiuuꝫ ⁊ nocitiuū. ⁊ ideo in declinatione vera illa expulsio fit cū bona egri tolerantia ⁊ cōferentia: nō sic in alijs tp̃ibus. ¶ Circa tertiū nota ꝙ lꝫ alleuietur caliditas tam partium intrinsecarum q̃ extrinsecarum tamen plus proportionabiliter alleuiatur caliditas partiuꝫ intrinsecarum a quibus materia expellitur cū de ipsa forte aliquid ad partes extrinsecas expellatur. ¶ Ultimo nota duplicem crisim accidentē in declinatione frequentius q̃ in alijs temporibus vnam euacuationis: alteram permutationis.

Pro declaratiōe descriptiōis hoꝝ tēporū dubitat̃ vtrū he descriptiones sint temporū vniuersalium aut particularium. Et si vniuersalium an ipsorum

distinctorum

distinctorū penes alterationē materie: an ipsorū vniuersalium, distinctorū penes morbi essentiam et accidentia. ¶ In qua questione tenenda est hec cōclusio ꝙ intentio Aui. fuit hic diffinire tempora vl'ia febrium penes alterationem materie distincta. et sic videbis oēm particulaȝ in his descriptionibus positam cōuenire tēporibus vl'ib⁹ penes materiā distinctis. Non aūt intētio sua fuit diffinire tempora particularia cū eorum diffinitionem ponat in sequenti cap'lo ꝙuis alique particule in his diffinitionib⁹ posite eis possint adaptari. nec etiā intentio sua fuit diffinire tempora vniuersalia penes morbi essentiam et accidentia cum has diffinitiones posuerit scd'a primi ca°. 7°. que diffinitiōes ibidem posite sunt cōmunes febribus et omnibus morbis.

Stat⁹ seu acumen siue acies

¶ Et status quidē diuersificātur in egritudinibus. egritudinū eñi valde acutarum lōginquior status est vsqȝ ad quatuor dies et febres effimere sunt de hac summa: veruntamen ipse non numerantur acute: qm̄ nō sufficit in acuitate egritudinis vt sit status eius proximus: immo sit de egritudinibus habentibus timorem. Et sequuntur eas febres acute absolute nō valde. ⁊ sunt ille quaruȝ status peruenit vsqȝ ad quatuordecim dies: et quod est supra id.

¶ In parte presenti Auic. ponit quatuor cano. cōpletiuos huius doctrine de temporibus morbi. Et sic posset diuidi in quatuor partes. scd'a ibi. (Et cognitio quidē egritudinum). tertia ibi. (Et plures quidem febrium.) quarta ibi. (Et febres quidem diuersificantur). Primus canō est ꝙ status diuersificantur in egritudinibus quantuȝ ad propinquitatem et longinquitatem. Egritudinū enim valde acutarum quas Ga. appellat acutas in vltimo. prima particula affori͛smorū. status ꝓpinquior est vsqȝ ad quatuor dies. huius autē tacite terminationis causa est ꝙ natura nequit tam fortes motus tolerare nisi paruo tēpore. Est eñi necessarium vt natura cito vincat aut vincatur. et effimere quantū ad hāc propinquitatem sunt ex hoc numero. terminantrur eñi in quatuor diebus et proprie effimera ex apostemate et nauseatiua satietate: nō tamen dicūtur acute cum nō sit in eis seuitas accidentium que preter breuem terminationem requiritur ad hoc vt egritudo dicatur acuta. Similiter diceretur de tertiana pura duorum aut trium paroxismorum. Sunt in secūdo loco alique egritudines absolute acute distinguēdo eas cōtra peracutas. ⁊ istarum quedam sunt quarum status ē. 14. dierum. Alie autem vocātur acute tropice idest cōuersiue quaruȝ status est a. 14. vsqȝ ad 40. supplete vos. Alie sunt cronice quarum stat⁹ est supra. 40.

¶ Et cognitio quidē egritudinū acutarū in ordinibus suis et cronicarum est iuuatiua in regimine cibi egri s'm ꝙ dicemus in sequentibus.

¶ Secūdus canō est ꝙ cognitio egritudinum acutarum ⁊ cronicarum in ordinibus suis idest temporibus suis est iuuatiua in regimine cibi s'm ꝙ dicetur in capitulo de regimine febricitantium. medicus nanqȝ ordinat dietam in comparatione ad statum. Si enim status est longinquus aliorū paritate supposita ordinat dietam grossiorem. Si vero propinquus subtiliorē: et quanto magis accedit ad statum quantum est merito status non sumendo indicationē a repletione nec ab alia re tanto ordinat dietam subtiliorem.

¶ Et plures quidē febriū complēt principiū augmentū et statū in paroxismo vno. et faciūt poxismum alium declinando.

¶ Tertius canon est. ꝙ plures febres cōplent principium augmentum et statum in vno paroxismo deinde faciunt scd'm paroxismum ꝑtinentem declinationi: immo etiam quod plus est plures febres tertiane quartane et quotidiane complent in vno paroxismo. Et dicuntur tertiane quartane et quotidiane merito materie a qua pendēt apte paroxismareꝫ huiusmodi ꝑiodis.

¶ Et febres quidē diuersificantur in his temporibus. de eis quidem sunt quarum augmentū prolongatur. et de eis sunt quarum declinatio prolongatur.

¶ Quartus canon est. ꝙ febres diuersificantur in tēporibus penes longitudineȝ aut breuitatē vni⁹ tp'is in cōparatione ad alia. Sunt eñi quedam in quibus augmentū ꝓlogatur. et quedam in quib⁹ declinatio est longa in cōparatione ad alia tēpora. Et tu dic similiter de statu ⁊ prin°. Harum aūt diuersitatum causa diffuse perquiretur inferius in capitulo intitulato de rebus in quarū quibusdam cōueniunt febres ⁊ in quibusdā differūt.

¶ Cognitio horarum egritudinis vl'ium quādoqȝ est ex spē egritudīs. nā spasmus sicc⁹ ⁊ epilēsia ⁊ apoplexia ⁊ sinachia sunt ex acutis valde: ⁊ tertiana pura ⁊ causon d' acutis nō valde: et quartana et paralesis de macronoxijs.

¶ Postqꝫ Aui. in p̄cedenti ca. notificauit tp'a egritudinum ⁊ ꝓprie febriū quantū ad eorū q̇ditates hic docet cognoscere huiusmodi tēpora et maxie statum vniuersalem iuxta rubricam. qr s'm ipsius exigentiam est dieta vniuersalis ordinanda vt est apud Gale. prima afforismorꝫ. et primo de crisi. Sed qr etiam varianda est dieta ꝑticularis s'm exigentiam temporum particularium docuit Auic. in presenti capitulo non solum cognoscere tempora vniuersalia sed etiaȝ particularia. hȝ igitur hoc cap'lm duas partes. in prima docet cognoscere tēpora vniuersalia. scd'a. ibi. (Cognitio aūt horarum ꝑticularium) docet cognoscere tempora particularia describendo. Prima ꝑs diuiditur in duas. nam in prima docet cognoscere tempora vl'ia et proprie statum per signa preapparētia. in scd'a parte ibi. (Et quādoqȝ cognoscitur ex dispositione euacuationum) docet cognoscere hm̄oi tēpora ꝑ signa post appꝫentia. p̄a pars iterū diuiditur in plures ꝑtes s'm ꝙ plures sunt maneries signorū p̄apparētiū. ꝑtes vero patebūt discurrendo per textū. ¶ Pro cuius notitia sciendū ꝙ signa illa dicuntur preapparentia que scd'm plurimum preapparent in principio egritudinis. Sed illa dicuntur postapparentia que secūduȝ plurimum non apparent in principio egritudinis. Exemplum primorum. sicut species egritudinis. regio tempus complexio ⁊c. Exemplum secūdorum. sicut euacuatio ⁊ digestio. In p'ria parte docet Auicenna cognoscere tempora vniuersalia et proprie statum ex specie egritudinis. Nam spasmus siccus. i. de inanitione et epilensia vnius paroxis-

Galenus.

mi et apoplexia et sinantia sunt egritudines val/
de acute quatuor diebus terminā de: quarum sta/
tus est valde propinquus. Sed tertiana pura cō/
tinua et causon sunt ex acutis non valde qua/
rum terminatio est inter quartum et decimūquar
tum. sed quartana et paralesis sunt ex macrono/
xijs idest valde longis quarum status est longin/
quus. ¶ Notandum circa hāc partem ꝙ licet hec
noticia sumpta ex specie egritudinis valde iuuet
medicum in cognoscendo longitudinem aut bre/
uitatem egritudinis et cōsequenter vtrum status
sit longinquus aut propinquus vel medius. tamē
hec nō ē certa noticia nec limitata sm̄ species egri
tudinū. nam quartana ponitur inter cronicas. et
tamen quandoqꝫ quartana in tribus aut quatuor
paroxismis finitur. ¶ Similiter quādoqꝫ vidi pa
ralesim in septem diebus liberatam. et similiter
multotiens vidi tertianam vnius poxismi. ¶ Pre
terea esto ꝙ omnes flegmatice aut pluresint cro
nice. maxime tamen est differentia inter duratio/
tiones earum: et consequenter in propinquitate
et longinquitate status earum. quare hec noticia
nō est omnino limitata nec certa sed ipsa cū alijs
multum iuuat medicum in cognoscendo propin/
quitatem aut distantiam status. Et qr exempla
hic posita sunt aliqualiter dubia ideo declaratio
ne indigēt. primo spasmus siccꝰ particularis po/
test esse coeternus patienti: quia nec interficit nec
liberari potest: vt puta spasmus digiti combusti:
sed spasmus siccus vniuersalis iam factꝰ est egri
tudo peracuta occidens infra quartum. ⁊ de hoc
est sm̄ hic. Spasmꝰ tamē humidus scd̄m plurimū
est magis acutus frequenter occidens in die na/
turali propter nocumentum in anhelitu. ¶ Tenē/
dum tamen est ꝙ spasmus siccus eque intēsus cū
spasmo humido citius interficiat cum eque bene
impediat anhelitum sicut humidus. ⁊ cum hoc in
sicco est virtus magis debilis per essentiam. Epi
lensia quoqꝫ quantū ad totam sui cō sistentiam est
egritudo cronica. nec potest dici ꝙ hic Auicē. in/
telligat de paroxismo vno epilensie cum hic non
declarat tempora particularia sed vniuersalia.
¶ Est ergo dicendū ꝙ hic loquitur de epilēsia ha/
bente vnicū paroxismum. Apoplexia autē est egri
tudo acuta valde: nō quia citoterminetur ad mor
tem aut ad salutem. sed qr aut terminatur ad mor
tem aut desinit apoplexia cum permutetur ad pa
ralisim. Vel dicatur ꝙ intelligit hic de forti apo/
plexia que semper cito ad mortem terminatur in
quarta vel infra: maxime squinantia anhelitum
impediens que fit in musculis epiglotis maxime
intrinsecis. hec enim sm̄ plurimum occidit circa
quartam: immo frequenter in prima die natura/
li. squinantie autē que fiunt in musculis mere in/
trīsecis aut extrinsecis aliquādo trāscēdunt quar
tam ⁊ non sunt semper ex peracutis. Tertiana au
tem pura ponitur inter acutas valde si sit conti/
nua. qr habet vtrasqꝫ conditiōes. Est enim seuo
rum accidentium: et terminatꝛ inter quartam ⁊ se
ptimam. Si autem sit interpolata numeratur in
ter acutas absolute quantum ad terminationem
nō quantum ad seuitatem accidentium. Causon
autē q̄ pendet a colera aut flegmate salso peccan
te aut in venis totius aut in locis cordi propin/
quis cōiter terminatꝛ inter quartū ⁊ decimūq̄rtū.

De attonitio/
ne et morbo
herculeo siue
comitiali.

Squinantia si
ue sinantia vel
angina.

¶ Et quandoqꝫ ex motu egritudinis. naꝫ
si paroxismi sunt breues significant ꝙ sta/
tus est propīquus: sicut tertiana pura. tem
pus em̄ paroxismorū eius est ex tribus ho
ris vsqꝫ ad quatuordecim horas. et si sint
prolixi significant ꝙ materia est grossa et
status loginquus: sicut tertiana non pura. ⁊ si
nō fuerint illic paroxismi: imo materia eiꝰ
fuerit acuta: sicut sinochi tūc egritudo erit
acuta. et si fuerint signa eius signa frigide
grosse aut decliuis ad grossitudinem tunc
egritudo erit nō acuta. et si remanserint cū
dispositione sua tunc egritudo non erit il/
lius acuitatis.

¶ In hac scd̄a parte ponit scd̄am manerīē signo/
rum sumptā a motu egritudinis. Et dicit quinqꝫ.
¶ Primū ꝙ si paroxismi sint breues significant ꝙ
status est ꝓpinquus. ⁊ ꝙ egritudo est breuis: sicut
in tertiana pura. tp̄s em̄ paroxismorū eius ē ex tri
bus horis vsqꝫ ad. xiiij. Si vero poxismi sunt ꝓli/
xi significant ꝙ materia est grossa aut multa et cō
sequenter ꝙ egritudo est longa ⁊ status est longin
quus: sicut tertiana nō pura. paroxismi em̄ ipsius
durant vsqꝫ ad triginta horas et supra interdum.
¶ Tertiū dictum ꝙ si in aliqua febre non fuerint
paroxismi: tunc debemus cōsiderare materiam.
Si em̄ fuerit acuta ⁊ calida ⁊ subtilis: sicut mate/
ria sinochi. i. febris sanguinee: tunc egritudo erit
acuta terminā da a quatuor vsqꝫ ad quatuordeciꝫ.
¶ Quartuꝫ dictum. ꝙ si adsint signa frē et grosse
materie aut declinantis ad grossitiem: tūc egritu
do erit nō acuta scꝫ absolute. erit em̄ tropica. sed
sm̄ plurimū cronica vltra. 40. terminā da. ¶ Qui
tum dictum est. ꝙ si egritudo remanserit cum di/
spositiōe sua. qr sit continua in qua non sint signa
materie acute neqꝫ materie frē grosse. sed supple/
te vos signa materie mediocris: tunc nō erit illiꝰ
acuitatis cuiꝰ acuitatis est sinochꝰ neqꝫ ita longa si
cut cōtinua pendens a materia frigida et grossa.

Quinqꝫ sunt no
tatu digna.

Dubitatur circa duo prima dicta vtrum
paroxismi breues significent
morbū breuē: et cōsequenter statū esse ꝓpinquuꝫ.
¶ Et similiter ecōtra significent paroxismi longi.
¶ Et arguitur ꝙ non. nam paroxismi epilensie
sunt valde breues et breuiores q̄ paroxismi ter/
tiane: cum tamē ipsa sit longissima. est enim fre/
quenter coeterna patienti. ¶ Et cōfirmatur. quia
apoplexia est breuis sm̄ plurimum ante quartuꝫ
terminā da: paroxismus tamē eius longior q̄ pa/
roxismus epilensie. ¶ Secūdo febris existēs in pn
cipio est longior q̄ ipsamet existens in statu: cū tm̄
in prinº poxismi sint breues: in statu vero longio
res. ¶ Forte dr ꝙ intentio Auic. nō est comparare
candem egritudinē ad seipsam sm̄ diuersas egri
tudines. ¶ Contra accipiamus vnam aliā egritu
dinem cuius totalis materia ab ipso initio sit ita
disposita sicut materia in statu alterius egritudi
nis. et certum est ꝙ hec secūda erit breuioris ter/
minationis et habebit paroxismos longiores.
¶ Tertio: sit a. febris pendens a materia diffor/
mi cuius vna pars sit subtilis ⁊ alia grossa. ⁊ sit b
feb. pendēs a materia vniformiter grossa sicut est
materia a. sed minoris q̄titatis. Et sequitꝛ ꝙ po/
xismi a. dependentes a mā subtili erūt breuiores
q̄ paroxismi b. ⁊ tamen a. erit longior b. vt pa/
tet ex casu. ¶ Quarto possibile est propter subti/
litatē materie naturā totam materiam simul ex/
pellere que tm̄ faciet vnum poxismum cuꝫ tamen
ipsa sit breuissima. Vltimo. paroxismi continua/
rum sunt longiores q̄ paroxismi interpolataruꝫ.

cum tamē

eñ tamen cõtinue febres sint breuiores interpolatis vt est apud Gale. tertio de crisi. caplo tertio ergo longitudo paroxismorum nõ significat egritudinis longitudinez. igitur &c. ¶ In oppositũ est Auicẽ. in parte presenti.

Pro solutione qõnis pmittendum q varietas poxismorũ & egritudinũ q̃ fiunt in hũano corpore puenit ex tribus causis. primo ex varia dispositione mẽbrorũ mittentiũ et recipientiũ. scdo ex varia dispositione materie. tertio ex his que vtrisq causis iaz dictis superueniũt. ex pte qdem mẽbrorũ mittentiũ fit magna variatio in paroxismis et egritudinibus sz potentiã eorũ vel debilitatẽ. Nã si mẽbruz est potens in expellendo expellit multã quãtitatẽ materie in vna vice aut aliqd corpis mẽbrũ aut ad extra corp' sicut cõtingit in stomacho forti qui vnica vice multũ euomit et debilis parũ. Similiter cerebrũ apoplecticũ forte expellit materiã multam ad neruos vt se deoneret. debile aũt nõ sic. & silr epar aut mẽbra fortia itrinseca expellerẽt vna vice multã materiã ad extra venas facturã paroxismos longos. et si debilis sit nõ tantã poterit expellere. Et similiter si mẽbrũ recipiẽs fuerit forte nõ tm̃ recipiet: debile autẽ recipiet plus. Silr est diuersitas ex parte mẽbrorũ postq̃ materiã receperunt. fortia eñi facillime materiã expellũt sensibiliter aut insensibilr. similiter habentia vias latas facilius expellũt q̃ habentia ipsas angustas. vñ in hoĩbus latorũ pororũ citius paroxismi terminant q̃ in hñtibus poros strictos. tertio cõtingit hmõi diuersitas pter fortiorẽ conatũ virtutis ad expellendũ materiã receptã qui conat' põt puenire ex duobus: aut ex nimia sensibilitate. propterea in colericis et corporib' siccis tm̃ poxismi citius terminant. natura eñi pter sensibilitatez magis irritata est ad materie expulsionẽ. scdo puenit hic conatus ex parte nobilitatis lese actionis. et pter hãc cãm cerebrũ apoplecticũ cito expellit materiã apoplexie ad neruos nõ sufferens tantã lesionẽ. scdo principalr pueniт hec diuersitas paroxismorũ et egritudinũ in sua duratione ex parte dispositionis materie. qr si multa sit aut grossa aut viscosa aut per aliquã qualitatẽ manifestã vel occultã virtuti inimica opprimens ipam est cã longitudinis poxismorũ & egritudinum. Si vero habeat õrias dispositiões est cã breuitatis et pprie si sit digesta. tertia cã pncipalis hui' diuersitatis ex pte rerũ extrinsecarũ respectu istarũ duarũ causarũ que sunt magis pncipales est hec. Certũ eñi est q cõplexio calida regio calida tps calidũ et silia abbreuiant egritudines et paroxismos et contraria plogant.

His ita pmissis sit hec cõclusio rñsiua ad q̃situ de intentione Aui. in parte pñti. q oĩ paritate supposita preterq̃ ex parte materie multe grosse viscose aut modis ɔtrarijs cõditionate breuitas poxismorũ sm plurimũ significat breuitatẽ egritudinis. et ecõtra longitudo poxismorũ significat longitudinẽ egritudinis. pbat nã si paroxismi sunt breues significãt q materia est pauca aut subtilis et ecõtra. si longi significãt q sit grossa aut viscosa aut multa. & silr oz esse disposita q̃ ẽ sub forma cause añcedentis sic materia poxismalis. g poxismi breues significãt breuitatẽ egritudinis et longi longitudinẽ sm plurimum.

Ad rationes in oppositũ. Ad pmaz de epilẽsia dr. q nõ est intentio Aui. cõparare epilensiã ad feb. sed intẽtio sua in his signis est cõparare adinuicẽ egritudines eiusdẽ spẽi. Vñ ɔñr dico q epilensia habens poxismos breues est breuior q̃ hñs poxismos lõgos. ¶ Et ad cõfirmationẽ de apoplexia q̃ est breuis: et tñ hz paroxismũ longũ in cõparatione ad epilensiã dr q nõ seruat paritas in situ materie. Est eñi materia in apoplexia cõtenta sm plurimũ ei' in scdo. et vltimo ventriculo cerebri. sed materia epilensie magis in anteriori ventriculo quare materia apoplexie permutat ad nucham. nã qr multa et grossa non põt facilr resolui aut alio mõ ad extra expelli: sicut materia epilensie q̃ est paucior et subtilior. ¶ Ad scdm dr q nõ seruat paritas. in statu eñi est materia magis digesta q̃ in pricipio quapropter paroxismi fiunt longiores cũ sit magis parata vt expellatur de venis ad extra venas. ¶ Ad tertiam de materia difformi dicit illud cõcludere propterea in cõclusione dictũ fuit sm plurimũ. et similiter respondet. ¶ Ad quartũ. neq de hoc miretur aliquis. vnũ eñi signũ non sufficit ad significandũ longitudinẽ aut breuitatẽ egritudinis: sed oĩa tredecim de quib' agitur in presenti ca. sunt adinuicẽ cõparãda vt defect' in vno suppleat dfectũ alteri'. ¶ Ad vltimã dr. q cũ cõpant quartana cõtinua et tertiana interpolata nõ seruatur paritas ex parte sit' materie cũ in cõtinuis cã cõiuncta paroxismi sit ad intra venas: sed in interpolatis extra venas. Sed si cõparent tertiane cõtinue adinuicẽ aut due interpolate adinuicem ille quarũ poxismi erũt breuiores abbreuiabũtur et quarũ longiores elongabũtur. ¶ Ultimo solet q̃ri an continua sit breuior interpolata. ¶ Ad qd dr. q cõtinua ad totã interpolatam cõparata est breuior vt vult Ga. q̃rta pticula affor. afforis. illo. tertiana pura in septem periodis iudicat lõgissima. Sed si cõparet ad totũ tps afflictionis in interpolatis certum est q illud est maius. s. tempus afflictionis continue q̃ interpolate aliorum paritate supposita.

¶ Et quãdoq est ex ṽtute cui velociter accidit debilitas. q̃re est egritudo acuta aut non appet illud & est egritudo non acuta.

¶ In hac tertia parte docet cognoscere; morbi longitudinem ex virtute. nam si virtuti aduenit debilitas significatur q egritudo est acuta idest breuis terminationis. Si autem ei nõ accidat debilitas. scilicet notabilis: tunc egritudo est nõ acuta idest nõ breuis terminationis. ¶ Notandum primo q virtutem debilem arguimus ex opationibus cum ipsa nõ est bene potens ad illas perficiendas: & secũdo ex pauca resistentia causis alterantibus. ¶ Notandum secundo de intentione Auicen. scda primi virtutem ex tribus debilitari: aut propter nocumentum in membro: sicut cum est lesa sua complexio compositio aut vnitas. secũdo propter nocumentum in spiritibus: sicut cũ sunt pauci aut aliqua mala qualitate infecti manifesta vel occulta sicut est venenositas. tertio debilitatur propter defectum in ipsa virtute idest in ipsa anima cum est distracta per multiplices & fortes operationes. sic enim preter modum vacans operatiõibus animalibus debilitatur scdm operationes naturales etiam absq hoc q spiritus membrorum naturalium resoluantur aut conuertantur ad membra animalia: immo solum quia anima non applicatur ad illas operationes per agẽdas. Sic enim intenti fortibus imaginationibus delata sub oculis nõ videmus. scdo de aĩa

¶ Champeri'. Quidaz enim morbi breues sunt: q̃ cito vel tollunt hominẽ vel ipsi cito finiunt. Quidam longi sub q̃bus neq sanitas in propinquo: neq exitium est. Tertiunq gen' eorũ est: qui modo acuti: modo longi sunt. Atq etiã preter hos q̃rtum est: qd neq acutũ dici potest qr nõ perimit neq vtiq longũ: qr si occurritur facile sanatur. Acutus quidẽ morbus quo vetustior est: longus autem quo recẽtior: eo facili' curatur.

¶Ad ꝓpositū cū dicit hic Aui.ꝙ debilitas virtu
tis significat morbuȝ breuē intelligit̄ de quacūq̄
debilitate:sed potissime de pͥma et secunda .Ge/
tilis ⁊ Marsilius reddētes rōnē huiꝰ passus dn̄t
ꝙ in morbo mortali virtutis debilitas est signum
breuitatis:et virtutis fortitudo signū longitudi/
nis morbi.q꞉ in morbo mortali necesse est virtutē
debileȝ citius succūbere ꝙ̄ v̄tutē forteȝ.sȝ in mor/
bo salubri est ꝯtrariū.nā v̄tus debilis significat
longitudinē morbi salubris et v̄tus fortis signifi
cat breuitatē cū maioreȝ ꝓportionē habeat v̄tus
fortis supra morbū ꝙ̄ debilis.quare citius ad sa
lutē virtus fortis terminabit morbū salubrem ꝙ̄
virtꝰ debilis.et hāc dicūt esse itentionē Ga.vltio
caͦ scd̄i de dr̄ntijs febriū cū dicit ꝙ v̄tus debilis
significat lōgitudinē egritudis.s.salubris.⁊ h̄ mō
auctores istos appenter aduersantes cōcordant.

Ugo senensis.

¶Sed lȝ dicta sua sint v̄a:vt dicit Ugo senensis:
tn̄ nō sunt ad mentē Aui.in pte p̄nti.hic em̄ vt pȝ
in textu loq̄tur de debilitate adueniente merito
morbi.sed hec debilitas adueniens merito mor/
bi absolute significat breuitatē morbi siue sit sa/
lubris siue sit mortalis. Nā si morbꝰ sit salubris
et adueniat velociter debilitas ex morbo oȝ plꝰ
ꝓportionabilr̄ debilitari ꝙ̄ virtutē.et sic de neces
sitate ad salutē terminabit̄ ꝙuis in hoc casu v̄tu
te existente forti citius ad salutē terminaretur .si
vero morbus sit mortalis res clara est:cū maiorē
ꝓportionē habeat morbus supra virtutē debilē
ꝙ̄ supra fortem.ergo gn̄aliter debilitas virtutis
accn̄s ex morbo est signū breuitatis morbi.Sed si
virtꝰ in morbo remaneat fortis ⁊ morbus sit mor
talis de necessitate ꝓlongabit̄. q꞉ lȝ morbus ille
mortalis habeat ꝓportionē maioris inequalita
tis supra virtutē:illa tn̄ parua est q꞉ virtꝰ nō debi
litatur.Si aūt morbus sit salubris velocius aut
citius ad salutem terminabitur s̄m variam ꝓpor
rionem virtutis ad morbum.

Signa longitudinis morbi.

¶Et qn̄q̄ est ex etate et tpe.nam in etate
cal'a et tpe calido festinat status egritudi/
num.et in temporibus frigidis et etatibus
frigidis tardatur status egritudinū.et si/
militer est dispositio regionum.

¶In hac.4ᵃ pte Auic.ponit quartā q̇ntā ⁊ sextā
manerié signorū lōgitudis aut breuitatis in mor
bo dicens ꝙ hoc cognoscitur ex etate ⁊ tpe anni.
Nā in tpe calido et etate calida festinat statꝰ egri
tudinū:⁊ sic egritudo abbreuiabit̄.sed in tpibus ⁊
etatibus frigidis sicut seniū ⁊ hyems tardat̄ sta/
tus.⁊ sic egritudo ꝓlongat̄. Et idē iudiciū est de
regione calida ⁊ frigida.Tu v̄o potes addere cō/
plexionē calidā et frigidā q̄ silr̄ significat sicut iaȝ
dicta cā ē.q꞉ i etate:tpe regiōe ac cōplexiōe frigi
dis multiplicant̄ hūores grossi frigidi ⁊ viscosi q̄
faciūt egritudinē longā.¶Item pori et alij ductꝰ
cōstringunt̄ et virtꝰ debilitat̄.s. expulsiua. sed in
his calidis multiplicant̄ hūores calidi subtiles:
pori et ductus aperiuntur:virtus expulsiua forti/
ficatur:et irritat̄:et cū hoc cōtinua fit hūorū re/
solutio quare egritudines abbreuiātur.

Cōtra virtus est fortior tpe frido ꝙ̄ tpe ca/
lido iuxta affori smū pͥme pticule.vē/
tres vere et hyeme.ergo morbi salubres erunt lō/
giores tpe cal'o ꝙ̄ tpe frigido.¶Ad h̄ dr̄ ꝙ rō ꝓ/
cederet si cetera essent paria.sed est magna dispa
ritas.Nā tp̄s calidū apit poros:ꝓuocat sudores
subtiliat:resoluit:paucificat.q̄re morbi salubres
citius ad salutē terminant̄.hec em̄ plus ꝓmouēt
ꝙ̄ fortitudo virtutis in hyeme.etiā morbi morta
les citius ad mortē terminant̄ tpe calido ꝙ̄ frigi
do. q꞉ adsunt hūores calidi fortius iprimētes.et
cū hoc fit spūum maior resolutio et v̄tutis debili/
tas ꝙ̄ tpe frigido.et hec v̄a sunt s̄m plurimū.naȝ
in morbis calidis inmaterialibus sicut est effime
ra secꝰ esset q꞉ caliditas sua a frigiditate tpis ci/
tius remouet̄. Silr̄ si morbi essent mortales:q꞉ vir
tutē suffocātes ꝓpter materiā multā malā gros/
sam et viscosam citius accideret mors tempore
frigido ꝙ̄ calido.

¶Et ex pulsu.nam si est velox:magnꝰ:fre
quens tunc egritudo est ad acuitatem de/
clinans.et si non:tunc non est acuta.

¶Champeriꝰ Pulsus is vocatur motꝰ vitalisq̄ potentia cuius cor ē principiū ingenitamq̄ sibi vitalem caliditatem omni corporis particule per arterias distribuit sicut iecur ꝑ venas alimētum.proinde estuante corde cōfestim totum corpus cōtra naturaȝ exestuat et frigente friget.

¶In hac pte 5ᵃ.docet ex pulsu significare lōgitu
dinē aut breuitateȝ morbi dicens.ꝙ si pulsus est
magnus velox ⁊ frequens:tūc egritudo est ad acui
tatem declinās.⁊ si nō:tunc egritudo nō est acuta
i.breuis terminatiōis.cā dicti est.q꞉ pulsus ma/
gnus velox et frequēs significat necessitatē euen/
tationis.hec aūt ceteris paribus significant ma
teriā esse calidā et ꝑ ꝯn̄s merito huius egritudi/
nem ab ea pendentē esse citius terminandā ꝙ̄ qn̄
pulsus non est tante magnitudis velocitatis aut
frequentie.cū illa significent febrē pendere ab hu
more frigidiori.Si tn̄ cōtingeret in febribꝰ pul/
sum esse paruū tardū ⁊ rarū:tūc significat s̄m plu
rimū ꝓpinquitatē mortis.hoc em̄ aliqn̄ accidit
in fine febriū acutarū cū ꝓpter extremā calidi re
solutionē cor infrigidet̄.et multotiens accidit in
sincopali tā minuta ꝙ̄ hūorosa que frequenter ad
mortē terminantur. Si vero pulsus esset paruus
valde velox et frequens significat magnā virtutis
oppressionē aut ꝓpter multitudinē materiei: aut
eius maliciā.⁊ tunc si morbus sit mortalis citius
s̄m plurimū ad mortē terminabit̄ ꝙ̄ si pulsus eēt
magnus velox ⁊ frequēs nō significans tantā vir
tutis oppressionē.Si vero morbꝰ sit salubris cre/
do ꝙ citius ad salutē terminabitur habens pul/
sum magnū velocem et frequentē:cum significet
maiorem ꝓportionē supra morbum.

¶Et ex rigore.nam si est prolixi spacij tūc
egritudo est decliuis ad prolixitatem. Et
si est breuis spacij tunc egritudo ad acui/
tatem tendit.et quando nullo modo est ri
gor tunc abbreuiabitur eius extensio.

¶In hac sexta parte docet cognoscere longitu/
dinem aut breuitatem morbi ex rigore dicens tria
primum ꝙ si rigor fuerit prolixus egritudo est
longa.secūdo si vero breuis cito terminatur. ter/
tio dicit ꝙ quando nullus est rigor sicut in febri/
bus continuis abbreuiatur eius scilicet febris ex/
tensio.quia cito terminatur.Causa autem predi/
cti est q꞉ rigor prolixus significat multitudinem.
aut grossitiem materie cui nō facile virtus domi/
netur.breuitas autē eius significat dispositiōes
cōtrarias in materia et virtutem facilius domi/
nantem.Causa auteȝ tertij quando nullus est ri
gor significat febrem esse continuam.q꞉ propriuȝ
est continuarum nō horrere.primo de differentijs
febr.febres autem continue sunt breuiores inter/
polatis .Causa autem quare continue non hor/
rēt est q꞉ nō spargitur extra venas materia supra
membra sensibilia. ¶Contra duo prima dicta
instatur .quia tertiana non pura et flegmatica
habēt minorem rigorē ꝙ̄ tertiana pura.¶Respō
detur qd̄ rigor dupliciter accipitur. vno modo
ꝓpter

ꝓprie pro motu mēbrorū cōcussiuo et taliter non sumit̄ hic.2°.cōiter vt cōuertit̄ cū typo.⁊ sic est q̄d cōmune ad frigus rigorē et horripilationē.⁊ hoc mō acceptus est lōgior in flegmatica et tertiana pura ꝙ impura.¶ Cōtra tertiū dictū arguit̄.qꝛ in febribus cōtinuis accidit aliqñ rigor ⁊ significat eorū velocē terminationē ad salutē vel ad mortez iuxta affor.A causone hito rigor superueniēs soluit si p̄cesserunt signa manifesta cōpleta digōnis Si vero nō significat mortē festinā natura tentāte crisim:et nō potente pficere.Itez iuxta afforismum.Si in febribus nō deficiētib⁹ rigores interciderūt iam debili existe ꝟtute mortale.significat̄ eñi vltimus nature conatus ad materiā expellendā q̄ nō potens expellere sucūbit.¶ Ad hoc d̄r ꝙ h̄ est sermo de typo accn̄te in p̄ncipio exacerbationū et paroxismorū.nō aūt in medio natura tentāte crisim.¶ Utrū aūt in p̄n° exacerbationū febriū cōtinuarū possit accidere typ⁹.tenēdū ē ꝙ sic sicut in p̄n° flegmatice ꝯtinue.dicit Aui.exacerbatiōes ipsius incipere cū frigore rigore et horripilatiōe sed illi typi nō ꝓueniunt merito sparsiōis materie supra mēbra sensibilia:sed ꝓpter multitudinē materie mote ad venas minores calidū naturale suffocantes.¶ Utrū aūt sit possibile febres interpolatas in p̄n° suorū ꝑoxismorū incipe sine typo. Dicit Ugo senensis:et silr̄ Gentilis h̄ nō esse possibile cū materia spargat̄ supra mēbra sensibilia rōnes aūt et experiētie efficaces sunt in ꝯriū.Nā possibile est materiā venientē ad mēbra esse taliter dispositā:sicut est disposita materia in augmēto alicui⁹ ꝑoxismi post rigorē.sed illa nō facit rigorē.ergo nec est ista tꝫ ꝯñia.et assumptū ꝓbat̄.qꝛ possibile est materiā aliquā benignā tarde moueri ad membra sensibilia.et sicut mouetur ita calefieri.et acq̊rere silr̄em dispositionē materie q̄ est in augmēto alicuius ꝑoxismi post rigorē:et tunc nullo mō faciet rigorē.Scđo quotidie videm⁹ in paroxismis iterpolatarū subintrantib⁹ īcipe.2m ꝑoxismū in statu p̄cedētis.et nullo mō seq̊ rigorem.

¶ Et cognoscunt̄ hore egritudinis qñq ex ꝑte horarū paroxismorū.nā si fuerint ꝓcedentes ſm accessionē superfluentē:ita vt vn⁹ antecedat supfluitatē alterius tendēs ad additionē:tunc egritudo erit in augmēto:qm̄ de egritudib⁹ sunt q̄ currūt vsq ad finē horarū suarū ſm augmētū.⁊ sunt quādoq de genere tertiane:et de genere assidue.si aūt steterit antecessio et steterint superfluitates:tunc sine dubio erit egritudo in statu.Et seruans horam vnam est longi spacij et si postponuntur tunc egritudo est in declinatione.

¶ In hac septima parte docet cognoscere tꝑa febriū ex mō paroxismandi.Et dicit quatuor.p̄m ꝙ cognoscunt̄ hore.s.vl̕es ex parte horarū ꝑoxismorū.i.ex parte paroxismorū cū inuadūt.nā si paroxismi fuerint ꝓcedentes ſm antecessionem superfluentez vt antecessio vnius excedat antecessionez alterius tunc egritudo est in augmēto et remouēs dubiū dicit:ꝙ ideo dixit ad significandū augmentū esse necessariū.aliqñ ꝙ anticipatio vnius paroxismi excedat anticipationem alterius.qꝛ sunt alique egritudines que semper procedūt anticipando a p̄n° vsq ad finē.Et đ istis sunt q̄dā tertiane: q̄dam continue.In istis enim per solaz anticipationem nō cognosceretur augmentū:sed requiritur ad cognoscendū ipsum ꝙ anticipatio vni⁹ paroxismi augmenti addat super anticipationē alterius.¶ Dicit scđo ꝙ si steterit antecessio.i.ꝙ paroxismi inuadant eadem hora ⁊ steteriut supfluitates.i.excessus vnius paroxismi supra reliquū tūc egritudo est in statu. ¶ Tertio dicit ꝙ illa febris in qua paroxismi inuadunt eadem hora a principio vsq ad finem est longi spacij et est sn̄ia illius afforismi.quibus exacerbationes aut paroxismi. ¶ Quarto dicit ꝙ qñ postponunt̄ paroxismi tunc egritudo est in declinatione.

Notandum primo pro declaratiōe huius ꝑtis ꝙ alique sunt febres in quibus a principio vsq ad finem paroxismi inuadunt eadē hora:alique sunt febres in quibus paroxismi in aliqua parte sui inuadūt eadez hora.et hoc est cōiter in principio et statu.in aliqua ꝑte postponūt et ē ſm plurimū declinatio.in aliq̄ anticipāt:et est ſm plurimū augmētū.¶ Tertio sunt alique febres in quibus paroxismi anticipant a p̄ncipio vsq ad finē.¶ Quarto alique in q̊bus postponūt a principio vsq ad finem. ¶ Notandū scđo ꝙ cā harum varietatuz sumitur a quatuor.a materia.a membris.ab astrorū influxibus quarto a regimine in sex rebus nō naturalibus. Cause varietatum quatuor.

A materia q̊dem.nā cū est vniformis quantum est merito illius est apta vt paroxismi equaliter inuadāt.maxime aūt hoc fit qñ est vniformiter grossa et viscosa q̄ nō pōt faciliter ab ordine suo remoueri.Itez merito quantitatis.nā quāto est pluris quātitatis est magis apta vt paroxismi anticipēt ecōtra qñ est pauce quātitatis est apta vt paroxismi postponāt.Item ex parte digōnis.nā quanto velocius digerit̄ aut velocius putret est causa anticipationis.q̄to aūt est magis cruda est cā postpositionis cū semꝑ primus paroxismus incipiat a subtiliori:et scđs a minus subtili:⁊ sic dein ceps. Ex parte aūt mēbrorū mittentiuz .nā quādo sunt fortia aut magis fortificātur:aut absolute aut in cōparatione ad materiā merito huius paroxismi anticipāt.quādo aūt magis debilitant̄ magis postponunt. Similiter ex parte acuitatis sensus eorū.Nā q̄to sensus eorū est acutior et intendat̄ eius acuitas forte ꝓpter hūidi resolutionē q̄ sensum faciebat obtusum tunc paroxismi anticipāt qꝛ irritat̄ virtus semꝑ magis ad expellēdum materiā.Ex parte aūt membrorū recipientiū fortitudo eorū est cā postpositionis paroxismi et debilitas anticipatiōis.Sꝫ ex ꝑte astrorū et ꝓprie lune nobis inter ceteros planetas ꝓpinque et hn̄tis dñiuz suꝑ hūiditatē nr̄i corꝑis qñ mouet̄ veloci⁹ sicut in auge sui epicicli paroxismi anticipāt.sed qñ tardus sicut in opposito augis ꝑoxismi postponūt.Ex ꝑte aūt regiminis.nā regimen in sex rebus nō naturalibus calefaciēs faciet ꝑoxismos anticipare.et ecōtra infrigidās faciet ꝑoxismos postponi.¶ Ad ꝓposituz cā ꝙ paroxismi inuadāt eadē hora est viscositas materie:et grossities et⁹ vniformis cū ꝑua ꝓportione ꝟtutis ad ipam. Et sic ista eq̄lis inuasio significādo materiā grossam et viscosam significat morbi longitudinem. ¶ Si autem queratur quis morbus sit longior an inuadens eadem hora: aut nullum seruans ordinem in inuasione. Respondetur ꝙ si hec inordinatio prouenit ex debilitate virtutis secūdum plurimum breuior erit.quia citius ad mortem terminabitur. Si autem hec inordinatio proueniat ex multa difformitate materie ⁊ sit salubris sic cete-

ris paribus erit longior cū sit difficilius virtuti dn̄ari materie tante diuersitatis ꝙ̄ materie vniformiter grosse. et eo magis quia medici male possunt exhibere digestiua quia si digerunt materiam subtilem ingrossando nocebunt materie grosse. Si vero digerūt materiam grossaȝ subtiliando nocebūt subtili. Causa aūt secūdi quare in aliquibus febribus ſm principium et statum paroxismi inuadāt eadē hora est. qꝛ in p̄ncipio materia sē cruda. nec ꝓcedit manifesta alteratio ipsi⁹ a calore naturali nec a calore putredinali: et sic est fere equalis pugna inter virtuteȝ et materiam. et hinc est ꝙ materia paroxismat equaliter vel quasi In statu etiā nō velocitatur digestio nec putrefactio cū sit fere cōplementum digestionis aut putrefactionis in ipso. quare natura paroxismando equaliter mouet̄ cōtra ipsam. Sed in augmento qꝛ velocitatur digestio et sil̄r putrefactio est apta materia cōtinue et velocius moueri. et sic paroxismi anticipabūt. ¶ Itē qꝛ maior quātitas cōtinue mouetur vsqꝫ ad statū: sed maior quātitas est causa anticipationis. In declinatiōe aūt fit postpositio. qꝛ paucificata est materia. et virtus nō multum a materia irritatur. Causa aūt ꝙ paroxismi in aliqua egritudine semꝑ anticipent est. qꝛ materia aut cōtinue subtiliatur. aut qꝛ membrorūȝ sensus continue fit acutior. Causa aūt quare postponūt semper est difformitas materie. vnde prim⁹ paroxismus incipit a materia magis subtili. secūdus a minus subtili. et sic deinceps. quare postponūt. cū materia grossa tardius moueat̄. ¶ Scd̄a causa pōt eē obtusio sensus mēbrorū que crescat a p̄ncipio vsqꝫ ad finem. ¶ Relique etiā due cause sumpte a regimine sex rerū nō naturaliū et ab astris potissime possunt esse cause tantarū varietatum. ergo verificando primū dictū Aui. in his morbis quorū paroxismi semꝑ anticipāt pura anticipatio nō est signū augmēti: sed anticipatio suꝑflua. nā in principio et statu lȝ sint anticipationes: nō tn̄ sunt superfluentes. In declinatione autem lȝ fiant anticipationes ille cōtinue remittūtur. Similiter in morbis quorū paroxismi semꝑ postponunt postpositio sola nō signū declinatiōis: sed postpositio superfluēs. In principio ⁊ statu erit sola postpositio absqꝫ superfluitate. In augmento aūt lȝ fiāt postpositiōes ille erūt ꝯtinue minores

Et similiter cognoscitur dispositio horarū ex augmento accidentiū febriū et statione eorum et declinatione ipsorum.

¶ In hac octaua parte ex accidentibus et morbi essentia docet cognoscere tēpora vniuersalia. nā cū accidētia incipiūt nec apparent in ipsa manifeste intendi est principiū vniuersale. cū aūt manifeste augmentādo ꝓcedūt est augmentū: cū auteȝ stāt in sui vltimitate vel circa tūc est status. cū aūt manifeste declinant est declinatio. ¶ Nota p̄mo ꝙ si distinguamus tēpora morbi penes accidētia res clara est. si aūt simul penes accn̄tia et materie alterationē vt sit p̄ncipiū qn̄ est materia cruda et accidentia incipiūt. augmentū qn̄ ꝓcedit manifesta digestio vel putrefactio manifesta et accidentia augmentant̄. Status qn̄ accn̄tia vltimātur et materia sil̄r hȝ cōpletā digestionē aut putredinē: tūc dicta Aui. clara sunt. Sed si distinguant̄ tꝑa penes alterationē materie: tunc dicta sua nō sunt vl̄r vera. in morbis em̄ non seruantibus materiaȝ vsqꝫ ad statū: sicut in pleuresi: et multis alijs febribus in q̄bus materia expellit̄ ꝑ magna parte in principio et in augmēto et in statu quo ad digōnem remanet pauca. pricipiū quo ad digōnē aliqn̄ icludit p̄ncipiū, augmētū et statū quo ad accn̄tia et status quo ad digestionē icludit declinationē accidentiū vt in pleuresi et multis febribus. sȝ in morbis reseruantibus materiā totā aut quasi totā vsqꝫ ad statū dicta sua continent veritatem. ¶ Notandū scd̄o ꝙ ista accidētia de q̄bus hic loquitur sunt sicut dolores capitis sitis vigilie ⁊c. ¶ Notandū tertio ꝙ cū dr̄ ꝙ in statu accidētia vltimant̄ dȝ intelligi cōparādo partes ꝓportionales paroxismorū inter se. Nulli em̄ est dubiū ꝙ in declinatiōe paroxismi stat⁹ sunt accn̄tia remissiora ꝙ̄ in statu paroxismi augumēti aut declinatiōis.

¶ Et ex additione paroxismorum eius in lōgitudine ⁊ breuitate ipsorū et fortasse diuersificātur et nō assimilantur.

¶ In hac parte docet cognoscere tꝑa ex ꝑte eēntie morbi. Nā cū paroxismi sunt breues et parū intensi est p̄ncipiū. cū manifeste intendūtur et ꝓlongātur est augmētū. Cū aūt fere stāt in vltiata sui intentione et longitudine est status. cū v̄o minuūtur est declinatio. ¶ Subdit tn̄ Aui. ꝙ aliqn̄ paroxismi diuersificant̄ et nō assimilant̄: qꝛ in statu poterit esse vnus paroxismus breuis valde in cōpatione ad paroxismos augmēti. Et sil̄r aliquis breuis in augmento in compatione ad paroxismos p̄ncipij aut declinationis: qd̄ totū ꝓuenit ꝑpter etherogeneitatē materie: et regimen nō cōueniēs: ⁊ silia Auicenna.

¶ Et qn̄qꝫ cognoscuntur ex dispōne euacuationū. nā cū accidit in paroxismo aliquo sudor aut vētris fluxus: et paroxismus scd̄s qui est post ipsuȝ est in similitudīe vehemētie p̄mi: et fortitudine eius: aut supra ip̄m tūc eūatio ei⁹ ē ꝑꝑ multitudinē: nō ꝑpter fortitudinem: et egritudo iudicat̄ longa.

¶ In parte p̄nti docet cognoscere longitudinē et breuitatē morbi. et ꝯn̄r longinquitatē aut ꝓpinquitatē status ex signis post apparentib⁹. hȝ hec ꝑs duas ꝑtes. In p̄ma docet hoc cognoscere ex eūatione. In scd̄a ex digōne. scd̄a ibi. (Et qn̄qꝫ cognoscunt̄). In prima parte dicit ꝙ longitudo et breuitas morbi ex euacuatiōe cognoscunt̄. nā qn̄ in paroxismo vno accidit sudor aut fluxus vētris et vos supplete vomitū fluxū sanguis nariū: et ceteras hmōi eūatiōes: cū q̄b⁹ v̄isil̄r educit̄ aliq̇d de materia factura morbū si sequēs paroxismus fuerit in vehementia primi: quo ad accidentia. et in fortitudine quo ad intensionē et longitudinē ipsi⁹ aut excesserit precedenteȝ debem⁹ iudicare ꝙ eūatio illa est ꝑpter multitudineȝ materie: nō ꝑpter dn̄ium magnū virtutis supra materiā totā. quapropter egritudo illa iudicāda est lōgior. Si aūt fuerit ecōtra ꝙ paroxismus sequens breuis fuerit iudicandum est egritudinē esse breuem. ¶ Circa quam partem notandū ꝙ si materia fuerit valde multa aut maligna natura multum irritata vehementi conatu materie ad ipsius expulsionem non digeste expellit aliquam partem ipsius simul cuȝ iuuatiuo. Isti sunt motus sinthomatici. i. ruinosi: et cū nō habeat dominiū supra totam materiam partem solam expellit. reliqua auteȝ materia agitata forte faciet paroxismum sequentem maioreȝ precedente: qui tamen forte erit minor ꝙ̄ si precedens materia non fuisset euacuata. Cum auteȝ materia est digesta aut propinqua vijs ductuum natura expellit multam quantitatem non agitando residuum

tando residuū taliter φ ꝟm plurimū sequēs ꝑoxis
mus est minor p̄cedente. et si nō sequēs saltē ter-
tius minor erit. ¶ In p̄mo aūt casu arguimus lon
gitudinem egritudinis si morbus sit salubris. si
vero mortalis arguimus breuitatē materia mul-
ta cito oppressura virtutem. sed in scđo casu ar-
guimus breuitatē morbi et salubritatē. ¶ Notā
dum scđo φ lȝ hec dicta sint vera ꝟm plurimum:
tamē quādoqȝ contigit error. nā materia existen-
te etherogenea forte sequens paroxismus pen-
dens a materia subtili erit breuis nōdū mota ma
teria grossa ⁊ multa ad putredinē que postea erit
causa longitudinis morbi: et forte mortis. Simi-
liter possibile est econtra materia existente beni-
gne et subtilis aut mediocris substātie ꝑoxismuȝ
sequenteȝ esse valde longū: qꝛ forte tota causa an̄
cedens transibit in cōiunctā facturam scđm paro
xismū. et sic egritudo in scđo paroxismo erit termi
nata sicut multotiēs vidi. Propterea do tibi sanū
consilium vt in his casibus expectes saltem duos
paroxismos anteq̄ꝫ de longitudine aut breuitate
morbi prenosticeris.

¶ Et qn̄qȝ cognoscūtur ex ꝑte digestio-
nis et cōtrarij digestionis ꝟm φ diximus.
verbi gratia qn̄ apparet sputū cū digestio
ne aliqua: aut vrina in qua ē nubes aliqua
tunc est principiū augmēti. deinde quādo
multiplicatur illud ⁊ apparet. aut cōtrariū
eius: tūc ē status. Et iterū quādo apparet
digestio aut cōtrariū eius velociter ex spu
to aut nube: tunc scias φ status est ꝓpin-
quus. et si tardatur: tunc scias φ status est
longinquus.

¶ Docet cognoscere tēpora morbi qn̄ sunt et lon
gitudinem et propinquitatem status ex parte di
gestionis et dispositionis contrarie digestioni.
Dicit eñ φ qn̄ apparet sputum cū digestione ali
qua aut vrina in qua est nubes aliqua: tūc est p̄n-
cipium augmenti. Deinde qn̄ multiplicatur illđ
scȝ digestio: aut dispositio digestioni ꝯtraria est
status. in principio eñ nō apparet aliqđ princi-
pium digestionis nec dispositionis cōtrarie di-
gestioni manifestū. ¶ Declinatio aūt in salubrib⁹
cognoscitur per materie euacuationem mortales
eñ nō habent veram declinationē. Deinde noti-
ficans propinquitatem aut longitudinē status di
cit φ quando apparet digestio aut cōtrariū eius
velociter ab initio egritudinis in sputo aut nu-
be: tunc status est propinquus. et si tardatur tunc
est longinquus. hi canones ꝟm plurimū sunt veri
lȝ nō semꝑ. nā materia existente difformi poterit
ex materia subtili cito apparere vestigiū digestio
nis. materia tamē grossa erit causa prolongatio-
nis egritudinis. Similiter quādo apparet in vri
na nubes que nō erit decisa a materia morbi: sed
ab humoribus sanis qui preerant tꝑe sanitatis.

¶ Chāpersus Principiū ac-
cessiōis febris vt plurimū est
correptio oīm extremaꝝ ꝑtiū
p̄cipue nasi qn̄qȝ tot⁹ corpo-
ris frigiditas

¶ Cognitio aūt horarū particulariū. nā
hora p̄ncipij ꝑoxismi ē hora in qua coarta
tur pulsus et tu iam sciuisti intentionē ei⁹
et plūbeus fit color extremitatū et infrigi
dantur extrema et ꝓprie extremitas au-
ris et nasi vsqȝ ad horam in qua sentitur
sparsio caliditatis.

¶ In hac parte docet cognoscere tpa particula-
ria. et tria facit. primo describit tpa ipsa. in scđa
ibi. (Et si tibi videt̃) declarat ipsa per exēpliū. in
tertia ibi. (Et scias qđ egritudo) ponit causas
longitudinis feb. p̄a pars diuit̃ in quatuor ꝟm φ
quatuor sunt tpa. scđa ibi. (Et hora augmenti)
tertia ibi. (Et hora status) quarta ibi. (Et hora
declinationis). Prima iterū in tres. nā primo de-
scribit p̄ncipiū ꝑticulare. scđo ponit accidētia fre
quenter in eo cōtingentia. tertio ōndit ꝟtutē ma-
gis debilitari in principio et statu q̄ꝫ in augmen-
to et declinatione. scđa ibi. (Et qn̄qȝ associātur)
tertia ibi. (Et vehementius quidē debilitantur.)
¶ In prima parte describēs primū dicit quatuor
Primū φ principiū est hora in qua pulsus coar-
tatur. et tu iam sciuisti. s. scđa primi ⁊ scies infert⁹
in ca. de signis febriū putridarū intentionē istius
scȝ quid sit pulsus coartatio. Scđo dicit φ in prin
cipijs paroxismorū calor extremitatū fit plūbe⁹
tertio φ infrigidant̃ extrema et ꝓprie extremitas
auris et nasi. quarto dicit φ primū durat vsqȝ ad
horā in qua sentit̃ sparsio caloris. s. inclusiue ⁊ nō
exclusiue. ¶ Circa primū notandū φ pulsus coar-
tatio est paruitas pulsus cū diuersitate pendens
a cā tegente et suffocante calorē. fit eñ hui⁹ pul-
sus coartatio in p̄ncipijs ꝑoxismorū ꝓpter mate
riam que expargit̃ de venis magnis ad minores
in exacerbationibus aut de venis ad extra venas
in paroxismis: qđ ꝟm plurimū est in ambitu to-
tius corporis q̄ꝫtū ad ꝑtes extremas. hec aūt ma
teria taliter exꝑsa suffocando calorē mēbrorū ad
que spargit̃. et ēt mittēdo vapores grossos ad cor
est cā φ spūs et sanguis subtilior ad cor retrahat̃
ꝓpter cuius retractionē cū suffocatione materie
iā dicta opȝ pulsum fieri ꝑuum ⁊ diuersuȝ: ꝓpter
virtutis debilitatē ꝯsequētē caloris suffocationē
¶ Circa scđm dictū notandū φ color fit plūbeus
permixtus ex albo ⁊ nigro. Nā ꝓpter p̄sentiā san
guinis nigri grossioris sine relucentia ꝓpter de-
fectū spirituū cū albedie cutis resultat color plū
beus. ¶ Cōtra tertiū arguit̃. nā si in statu paroxis
mi precedētis occurrat p̄ncipiū sequētis paroxis
mi extrema nō infrigidabunt̃. qꝛ calor feb. prece-
dentis magis suffert extrema calefacere q̄ꝫ suffi-
ciat p̄ncipiū febris infrigidare. ¶ Ad hoc đr argu
mentum cōcludere. sed posita in hac descriptione
dȝ intelligi deducto impedimēto: sicut đr in cap.
de lyparia. Infrigidātur aūt extremitates auris
et nasi magis: qꝛ ille ꝑtes sunt magis exangues
spiritib⁹ magis priuate q̄ꝫ cetere extreme. ¶ Vlti-
mo nota φ p̄ncipiū durat quousqȝ extrema īfrigi
data īcipiūt tepere. nam tūc est p̄n[m] augumenti.

ē qn̄ exigua tus
sicula irritet se
frigiditati im-
miscēs: oscita
tio: ⁊ pruritus
vel nausea: vl̄
lassitudo defi-
ciente aīa: ca-
pitis dolor vel
alterius ꝑtis.
In somnum
sepe delapsus
pulsus p̄terea
paru⁹ ⁊ corre-
ptus: tarde re
scindēs: ⁊ q̇ co
mitari ꝯsueue
runt egritudi-
nes casuū pre
sentium irrita
tio.

¶ Et qn̄qȝ associant̃ pricipio alteratio co
loris ⁊ pigricia: ⁊ angustia: ⁊ tarditas mo-
tuū: ⁊ ꝓfunditas somni: ⁊ mollificatio pal-
pebraꝝ: ⁊ horripilatio īter spatulas: ⁊ gra-
uitas sermōis: ⁊ fortasse accidit in eo rigor
fortis: ⁊ qn̄qȝ accidit cursus saliue ⁊ saltus
temporuȝ ⁊ tinnitus auriū ⁊ sternutatio: et
cōmotio membroꝝ corporis.

Accidentia fe-
brium in prin-
cipio.

¶ Narrat. iȝ. accidentia frequenter in p̄ncipio pa
roxismorum cōtingentia. Primū alteratio calo-
ris: quare fit color plumbeus de quo supra: sicut
cū in sincopalibus apparet facies sicut mortui fe
re omnibus spiritibus ⁊ sanguine ad cor redeūti
bus. ¶ Secūdum est pigricia: scȝ ad mot⁹ incho**ā**

dos: cū ꝓpter vapores exparsos per corpus musculi mouētes membra sint debilitati: et etiam qr inclinatur ad somnū. ¶ Tertiū est angustia cōsurgens merito nocumenti oris stomachi ꝓpter humores motos ad ipsum in principio paroxismorum. ¶ Quartū est tarditas motuū. s. ad ipsos cōtinuandos. ¶ Quintum est ꝓfunditas somni propter multos vapores: ⁊ ꝓprie frigidos aut humidos petentes cerebrū anterius: ⁊ ꝓprie rete mirabile: lʒ in causone ⁊ febribus colericis posset accidere subhet ꝓpter vapores sua mľtitudine opilantes. ad hoc forte adiuuat eleuatio vaporum a sanguine ⁊ flegmate: lʒ nō putreat. ¶ Sextum est mollificatio palpebrarum a vaporibus multis ad ipsarum musculos eleuatis. ¶ Septimum est grauitas sermonis. tum ꝓpter somnū. tum propter vapores ad musculos epiglotis eleuatos. ¶ Octauum est horripilatio inter spatulas ⁊ in dorso: et fortasse accidit rigor fortis: quorum cā inferius ponetur in capľo proprio fiunt aūt maxime in dorso et inter spatulas: qr ille partes sunt multū sensitiue propter neruos per illas partes disseminatos: ⁊ quia sub loco illo transit vena chilis: ⁊ arteria adorti in quibus multe materie occulte continentur: que facile p̄nt ꝓpter ꝓpinquitateʒ illis ꝑtibus cōicari. ¶ Nonū est ꝙ qñqꝫ accidit cursus saliue ꝓpter liquefactionē hūiditatū a capite et qñqꝫ ꝓpter multos vapores a stomacho ad ꝑtes oris eleuatos. ¶ Decimū est saltus timporum: idest tectigatio accidens in musculis illis qui sunt in timporibus ꝓpter ventositatem materie illis ꝑtibus cōicate. Et fortasse materia mordicans illis musculis cōicatur: que propter nocumentum sensatum ꝓpter nimiam eorum sensibilitatem cōmouētur ad illā excutiendā: que sibi nocet: et propterea fit motus ille. ¶ Undecimū est tinnitus ille auriū vaporibus ad miringā auditus: et ad neruū auditiuū delatis. ¶ Duodecimuʒ est sternutatio vaporibus aut humoribus acutis superioribus ꝑtib⁹ nasi cōicatis. ¶ Decimūtertiū est cōmotio mēbrorum corporis: scʒ in allicibus ꝓpter multos vapores membris sensibilibus cōmunicatos.

Et vehementius quidem debilitatur virtus propter debilitatem que est in principio aut statu.

¶ In hac parte dicit virtutem magis debilitari in principio et in statu: q̄ꝫ in augmento aut declinatione. in principio quidē debilitatur ꝓpter calidi innati suffocationē. vnde fit multorum spūuʒ corruptio. hec aūt suffocatio nō est i augmēto aut declinatione. similiter in statu ꝓpter caliditateʒ intēsam fit maior resolutio spūum q̄ꝫ in augmento in quo: caliditas non est tanta quanta in declinatione. in qua iam calor putredinalis exhalat materia pro magna parte resoluta: ⁊ materia est a corde magis longinqua. hec autem intelligūtur aliorum paritate supposita. nam possibile est virtutē ꝓpter nocumētū ꝑncipij augmēti. ⁊ stat⁹ esse tantū debilitatā: vt in declinatiōe ꝓportionabiliter possit min⁹ resistere q̄ꝫ in ꝑncipio vel statu.

Et hore augmenti medietas prima est hora in qua pulsus incipit apparere ⁊ magnificari ⁊ velox fieri. ⁊ spargitur calor in toto corpore ꝫm equalitatē: ⁊ medietas eius altera est hora in qua non cessat hec caliditas sparsa cū equalitate augmenti.

¶ In hac parte describit augmentū diuidens ipsum in duas medietates dicens ꝙ prima medietas augmenti est hora in qua pulsus qui primo erat suffocatus incipit apparere et magnificari et velox fieri: ⁊ spargitur calor in toto corpore ꝫm equalitatem. Sed scđa medietas est hora in qua hec caliditas sparsa cū equalitate ꝓcedit augendo. ¶ Circa quā partē notandū ꝙ Galen⁹ in libro de tꝑibus particularibus posuit quinqꝫ tempora ꝑticularia. s. principium: anomaliā: augmētum: statum: et declinationeʒ: quē Auicēna sequēs diuisit augmentū in duas medietates: quarū prima a Galeno đr anomalia. i. sine norma. nō eīm calor est eque ꝓportionabiliter sparsus in toto corpore: immo partes extreme valde parum calēt in comparatione ad calorem sibi debitum partibus centralibus magis calentibus debito. ⁊ hoc in principio ipsius: sed in fine huius prime medietatis est calor sparsus per omnia membra equaliter. i. ꝓportionabiliter. Scđa autē medietas que a Galeno vocatur augmentū est hora in qua nō cessat hec caliditas sparsa cū equalitate augmenti seruata debita ꝓportione ad calorem sibi debitum. Non dico tamē ꝙ in oībus mēbris semꝑ seruet̃ hec ꝓportio: sʒ mľto magis seruat̃ q̄ꝫ in ꝑncipio prime medietatis. Aliter possumus intelligere caliditatem cum equalitate augmentū in omnibus membris. i. ꝙ omnia membra in caliditate intenduntur in secūda medietate et in fine prime medietatis oīa sunt calida et debent dici calida sed in principio prime medietatis nō. Uñ hoc mō exponēdo equaľr idē significat qđ vniuersaliter.

Et hora status est hora in qua remāet caliditas sparsa cum equalitate ⁊ accidentia cum dispositione sua ⁊ pulsus fit maior q̄ꝫ vnq̄ꝫ ⁊ fit vehementius velox ⁊ freq̄ns.

¶ Describit statum particularem dicens ꝙ stat⁹ est hora in qua caliditas est facta intensior q̄ꝫ vnq̄ꝫ ⁊ remanet cum intensione illa ita vt non appareat ipsam notabiliter intendi aut remitti. ⁊ pulsus est maior q̄ꝫ vnq̄ꝫ fuerit in tali paroxismo. s. si virtus constet ⁊ est velocior ⁊ frequētior q̄ꝫ in alijs temporibus propter maiorem esse necessitateʒ in illa hora q̄ꝫ in alijs. Si tñ virtus multum debilitaret̃ nō esset incōueniens ipsuʒ esse minorem ⁊ tardiorem lʒ esset frequētior. Et credendū ꝙ aliquādo ex forti oppressione virtutis in principio: non potentis magnificare pulsum: immo nec forte velocitare fiat pulsus frequētior in principio q̄ꝫ in statu. Similiter aliqñ in declinatiōe mortali fit pulsus formicans valde frequentior q̄ꝫ fuerit pulsus in statu eiusdeʒ paroxismi: sed intelligitur sic debere esse sicut textus dicit merito necessitatis q̄ est maior in statu q̄ꝫ in reliquis temporibus.

Et hora declinationis est hora in qua incipit diminutio: et incipit pulsus temperari et equatur deinde illa in qua incipit corpus sudare ⁊ producit corpus ad eradicationem.

¶ In hac parte đscribit primo declinationē. scđo ostendit q̄ꝫdam cōtingentiā ad monendū medicos ne sint faciles ad ꝓnosticandum. secunda ibi. (Et multotiēs). Dicit quoqꝫ ꝙ declinatio est hora in qua incipit diminutio accidentiū et incipit pulsus tꝑari. i. redire versus tēperamentū in suis differētijs. et equatur illa. s. caliditas febrilis. qr ducitur

Decliatio q̄d sit.

ducit versus equalitatē egro cōnaturalē. Deinde incipit corp⁹ sudare: ⁊ ꝑducit ad febris eradicationē nisi alter subintraret paroxism⁹. Hoꝝ aūt cā est qꝛ materia paroxismalis est multū ꝑ pacificata et subtiliata ⁊ fumi resoluti ⁊ a fōte caloris elōgati. ¶ De sudore aūt nota ꝙ duplex est ꝗdam materie paroxismalis: ⁊ hic ſꝫ accidere ſm plurimū accidit in declinatiōe. Verū aliqñ materia existēte difformi accidit in augmēto ⁊ statu: ⁊ est signū longitudinis nō solū paroxismi: sed etiā toti⁹ egritudinis: et hic est afforismus quarte particule. ¶ Si sudor inciderit nō deficiēte febre. Alter est sudor materie que est sub forma cause āntis cretice expulse: ⁊ hic ſm plurimū incboat in statu vlꝭ: ꝗ est hora pugne: et etiā ſm plurimū incipit in statu particulari. Et cōsimiliter tam in declinatione vniuersali ꝙ̄ particulari: licꝫ frequenter in pluribus declinationibus particularibus cōpleatur.

¶ Chāpegius. In deficiētib⁹ aūt vigoribus paroxismorum moriūtur soluta ipsis vitali firmitudīe Obscurior nāqꝫ ꝓcidēs ſꝑ in ꝑniciosis deficientibus vigorib⁹ paroxismi fit pulsus. defluit nāqꝫ cū alijs in corꝑe: tū etiaꝫ febrilis calor. Hinc videt̄ vulgaribus: ⁊ īperitis: tū melius habere cū exurgit: ⁊ vēter ducit̄: vel alio modo mouet̄: aīa deficiēs. Aliq aliquātulū tuꝫ sudorē glutinosum educentes vita decesser̄t.

¶ Et multotiēs ꝗdē accidit apud mortem dispō que est sicut declinatio: et est ꝗ̄si eger euaserit: et nō opꝫ vt tu occuperis in hoc: immo cognoscas dispōnē pulsus: et an magnificetur et fortis fiat.

¶ In hac parte ponit ꝯtingentiā qua medici eruditur vt nō sint faciles ad ꝓnosticandū dicēs: qꝺ multotiēs accidit apud mortē dispō que est sicut decliatio: ⁊ est quasi eger iam euaserit. ¶ Scd̄o dicit ꝙ ad certificandū te ne error ꝯtingat nō debes solūmodo occupari. i. ꝯsidere in illa apparēti declinatiōe: imo cognoscere dispōnē pulsus an magnificet̄ ⁊ acquirat dispōnes ꝯueniētes an finiat tendēs versus formicularē aut formicantē.

Notandū ꝙ hec dispō similis declinationi pōt esse in trib⁹. In caliditate ad tactū sensata: qꝛ vbi erat valde calidus propter defectuꝫ caloris innati intendit ad frigiditatē: ⁊ cū nō sit trāsitus de extremo ad extremū nisi ꝑ mediū: aliqñ veniet ad tepiditatē siue qꝺdā tēperamentū graduale ꝓportionatū sanitati. ¶ Scd̄o pōt esse in opationib⁹: qꝛ forte natura agēs ſm vltimū conatū ꝑficiet aliquas opationes: ꝗs antea nō ꝑfecerat sicut cū homo ꝓpinquus morti se erigit: et loquit̄ cuꝫ antea hoc nō fecerit. ¶ Tertio est apparēs decliatio: qꝛ apparet remissio accidētiuꝫ qꝛ virtus defecta nō audet aggredi ꝯtra materiā ꝗre materia nō agitata apparēt accidētia remitti: et hec multotiēs apparēt in pestilētialibus. ergo in huiusmodi casibus nō ꝯfidas nisi pulsuꝫ cōsideres an fortificet̄: ⁊ tunc audacter pronosticare salutem: vel mortem ipso deficiente.

¶ Et si tibi vr̄ ponā tibi exemplū de tertiana. attēde ergo ꝙ cū tertiana in plurib⁹ dispōnibus incipit horripilatio: deinde frigus et rigor. postea sedat̄ rigor et minorat̄ frigus: et incipit calefactio. postea equatur calefactio: deinde additur: postea stat: deinde incipit minui vsqꝫquo eradicetur.

¶ In hac parte docꝫ Auicē. exēplo cognoscere hec quatuor tꝑa particularia. Nā in principio tertiane ſꝫ plurimū incipit horripilatio ꝗ fit ex remissioribus causis ꝙ̄ frigus ⁊ rigor: vt infra in ca. ꝓprio post horripilationē sequit̄ frig⁹ ⁊ rigor: cū est augmentū pricipij. postea sedat̄ rigor: ⁊ minorat̄ frigus: ita vt in extremis fiat ꝗdā tepiditas: ⁊ ē finis principij. ⁊ postea augmēto incipiēte incipit calefactio: ita vt sentiātur aliqua mēbra notabilit̄ calefieri. Postea in scd̄a parte ꝑme medietatis augmēti equat̄ calefactio. i. ꝙ oīa mēbra efficiunt̄ manifeste calida. nō tamē ꝙ caliditas sit eq̄lis in oībus. Deinde in scd̄a medietate augmēti addit̄ calefactio in oībus mēbris: ita vt in ipsis manifeste caliditas intendēdo ꝓcedat: ⁊ est finis augmenti: postea caliditas in statu in vltimata sui intēsione stat vt nō videat̄ manifeste addi aut minui. Vltio in declinatiōe icipit minui manifeste vsqꝫquo eradicetur. Et scias in hac vltima parte hui⁹ capl'i ponit causas ꝓlongatiōis feb. quaruꝫ sufficiētia ita sumēda est: qꝛ cā ꝓlōgatiōis febris aut sumitur a causis incorporeis: aut a causis corpeis. Si primū habētur tres cause scꝫ regio frigida: tꝑs anni frigidum: ⁊ reliquū regimē sex rerū nō naturaliū multiplicatiuū materie inepte digestiōi: aut euacuatiōi aut opilationē faciētes. Si vo cāe sunt corporee: aut sumit̄ a materia: aut a mēbris: si a materia sic mꝭta grossa: aut viscosa: aut frigida: aut difformis in partibus suis est cā ꝓlōgatiōis. Si vo a membris aut a cōplexiōe eoꝝ: aut a cōpositiōe: si a cōplexione tunc cōplexio frigida merito ꝓportiōis elemētoꝝ: sicut flegmatica: melācolica: frigida tñ et suꝑflue humida sensum obtūdēdo: ⁊ similes essent cause ꝓlōgatiōis: ⁊ silr̄ frigida ex decursu etatiuo sicut seniū. Si vo a cōpositiōe: tunc soliditas corporis. i. meatuū ⁊ poroꝝ strictura ꝓhibēdo materie euacuationē est cā ꝓlōgatiōis: sunt etiā multe alie cause ꝑter naturā: de quib⁹ hic nō egit Auicenna: sicut duricies viscerū: debilitas ṽtutis ⁊ similes: sꝫ tm̄ egit de naturalib⁹ aut nō naturalib⁹. Et tu ex causis cōtrarijs collige morbi abbreuiationem. Et he cause prolongationis intelligūtur in putri. non in effi. aut ethicis.

Dubium difficile discussione dignum est. vtrum feb. putrida salubris pendens a materia non reducibili ad benignum sit maior morbus in statu ꝙ̄ in augmento: ⁊ maior in augmēto ꝙ̄ in ꝑncipio loquēdo de his tꝑib⁹ distinctis penes alterationē materie: nō aūt penes accidentia nec morbi essentiā. ¶ Fit aūt in dubio mētio de febre putrida: qꝛ de effimera ⁊ ethica nō est dubiū: qꝛ cū sint morbi immateriales nō hn̄t tꝑa distīcta nisi penes morbi essentiā ⁊ accn̄tia. Et certū est ꝙ sunt maiores morbi in statu ꝙ̄ in augmento: ⁊ in augmēto ꝙ̄ in ꝑncipio. Silr̄ loq̄tur ī dubio de materia nō reducibili ad benignū: qꝛ certuꝫ est ꝙ morbus ꝑpēdens a materia reducibili ad benignū est minor in statu quo ad digōnē ꝙ̄ in alijs tēporib⁹: imo cū est sūme digesta ampli⁹ nō est morbus. ¶ In hoc dubio omissis argumētis ad ꝑtes: qꝛ de his aget̄ inferi⁹. primo ponā quedā notāda. scd̄o ponā opinionē plusꝙ̄ Cōmentatoris. tertio opinionē gentilis. ¶ Notandū prio ꝙ febris putrida hꝫ duplicē causam: antecedētē: ⁊ ꝯiūctā. Est aūt causa coniūcta febris putride cā corporea immediate febris ꝓductiua. hec aūt est humor putridus et vapor inde cōsurgens et non solus vapor vt opinatus est Cōciliator differētia cētesima ꝗnquagesima nona. quoniā humor putridus cordi cōtiguus: sicut sanguis putrescēs in dextro vētriculo cordis ꝓducit īmediate caliditatē putredinalem in corde ⁊ nō solū vapor eius: sed de humore a corde distante qui solus absqꝫ vapore ab ipso eleuato nō possit calefacere cor est magis dubiū. Sꝫ certe tenendū est ꝙ si vapor ab ipso cōsurgēs sit eiusdem speciei cum ipso humore a quo eleuat̄ ꝙ ipse humor est causa ꝯiūcta febris: sicut si ignis sit applicat⁹ alicui cōbustibili tam medietas ignis ꝓ

ꝓpinqua cōbustibili ꝙ̄ remota est causa īmediata calefactiōis cōbustibilis. Silr̄ in ꝓposito tam humor putrens ꝙ̄ vapor inde ꝯsurgēs cordi cōtiguꝰ est īmediata cā febris. Sed ponēdo vaporē specie distinctū ab eo a quo eleuat̄ magis est dubium.

¶ Sed tenendū est adhuc ꝙ humor est cā coniūcta febri: sicut sol calefaciēs hoiem ꝑ radios suos est immediata cā caloris illius: qꝛ causat illū: ⁊ nulla est cā īmediata q̄ sit ꝑncipalis: sed solū instr̄alis sicut si q̇s deberet nauē mediāte fune trahere: aut ꝑcutiēs aliquē cū baculo dicimꝰ ip̄m eē cām īmediatā: qꝛ nō mediat nisi cā instr̄alis. Est eñ vapor putridus: sicut instr̄m hūoris putridi. Cā ꝟo añs est cā corꝑea mediata causans febrē mediāte cā ꝯiuncta: ⁊ solū de ꝑ accidēs. sicut. x. ʒ. cholere exn̄tes in venis sunt cause febris: qꝛ stimulādo naturā sunt cause vt natura irritata expellat aliquā partē extra venas ad poros ⁊ cutē: q̄ expulsa ꝓpter motū illū putrefit: ⁊ fit cā ꝯiuncta febri. ¶ Nō dico tñ ꝙ q̄libet febris habeat duplicē cām: sed aliq̄ hꝫ soluꝫ cām coniūctā: vt qñ tota materia ad putredinē mouet̄ vt in tertiana vniꝰ paroxismi. Aliqñ nō hꝫ nisi causam antecedētem sicut in tertiana pluriū paroxismorū in tp̄e q̇etis in qua tertiana seruat̄ vnitas in cā antecedēte. Aliqñ nō hꝫ cām añtē neq; ꝯiunctā si ꝓpter caliditatē epatis ⁊ venarū ex cibo sumpto hodie generent̄ due. ʒ. colere q̄ putreāt ⁊ faciāt paroxismū. Deinde ex eadē cā gn̄ent̄ due alie. ʒ. ⁊ faciāt aliū paroxismū: ⁊ sic de alijs. Est ei manifestū ꝙ aliqñ nō habebit cām ꝯiūctā, nec añtē q̄ sit materia: vnitas aūt huiꝰ febris seruat̄ in cā añte q̄ est caliditas epatis ⁊ venarū. ¶ Scd̄o notandū ꝙ distinctio tēporū feb. penes alterationē materie debetur febribꝰ putridis tā interpolatis ꝙ̄ cōtinuis Est eñ febris interpolata febris inter cuiꝰ paroxismos cadit quies media: cuiꝰ cā cōiuncta putret extra venas. Cōtinua aūt est q̄ semꝑ affligit cuius cā coniūcta est humor putrens intra venas. Hec āt est duplex: cōtinua ꝓportionalis ⁊ est nota: licꝫ eñ ꝯtinue affligat: habet tñ excrescētiā de die in diem aut de tertio ī tertiū: aut de quarto in q̄rtū ſm analogiā ad suam materiā. Alia est ꝯtinua ꝯclusa ꝯtinue affligēs: et nō habēs hmōi excrescentiā de q̇bꝰ supra: ⁊ hec est duplex: quedā pēdet ab vnica materia durāte a principio vsq; ad finē cui nulla fit additio: sicut esset tertiana vnius paroxismi. Aliqua aūt pendet ab aliqua materia durāte a principio vsq; ad finē: cui tamē aliqua fit additio. Et hec est triplex. augmastica: in qua de materia plus addit̄ prime materie putrēti ꝙ̄ sit illud qd̄ ab eo resoluit̄ quapꝓpter augēdo ꝓcedit: ⁊ est fere tota augmentū. Scd̄a est peraugmastica q̄ declinando ꝓcedit. huiꝰ causa est: qꝛ de materia prima plus resoluitur ꝙ̄ sit illud qd̄ addit̄. Tertia est omotena q̄ vniformiter affligit: et est fere tota status. cuius causa est qꝛ tantū de materia addit̄ quantū est illud qd̄ de prima putrēte resoluit̄. Febres aūt iste quibꝰ nulla fit additio sunt rarissime: vt ꝑꝫ discurrendo.

Distinctio temporū. ¶ Distinctio aūt temporꝝ in his penes alterationem materie sumitur hoc modo: quia in principio nō est nisi vestigiū digestionis aut dispositiōis digestioni cōtrarie occultū. In augmento signa digestionis cōtraria sunt manifesta: ⁊ digestio aut putrefactio manifeste augēdo procedit. In statu licet aliq̄liter digestio intendatur: saltē vsq; ad medium status: in medio status est summa digestio: ⁊ ita summa putrefactio. ¶ Cōtra. maior est ꝓportio ꝟtutis digestiue ad materiā dirigendā a principio status vsq; ad mediū ꝙ̄ vnquā ante. ergo digestio magis intēditur: ⁊ velocitat̄ in hoc tēpore ꝙ̄ in augmēto: ⁊ si sic: sequit̄ ꝙ augmētū digestiōis dꝫ eē in statu magis manifestū ⁊ sensibile ꝙ in augmēto. ¶ Ad hoc dꝛ negādo vltimā ꝯsequentia. naꝫ ꝙ̄tūcunq; digestio velociꝰ ꝓcedat in statu ꝙ̄ in augmēto: illd̄ tñ nō est ita sensibile sicut ī augmēto. sicut ꝙ̄titas digitalis alicui corꝑi magno nō est ita manifesta: sicut quātitas eadem addita corꝑi paruo. ¶ Notādū tertio ꝙ licꝫ plures sint febres eiusdem speciei: nō tamē seruāt eandem ꝓportionē in motu materie suorū paroxismorū. pōt eñ esse vna tertiana: in qua materia vnius paroxismi sit maior ꝙ̄ materia scd̄i: ⁊ materia scd̄i ꝙ̄ tertij: ⁊ sic deinceps vsq; ad statū. Alia tertiana se hēbit oīno ecōtra: in q̄ materie suorū paroxismoꝝ erūt eq̄les: ⁊ sic paroxismi erūt fere eq̄les in lōgitudie: ⁊ in suis accidētibꝰ. ¶ Qd̄ aūt hoc sit verū oñditur. nā in continuis cōclusis hoc est possibile: sicut in augmasticis in quibus magis de materia mouet̄ ad putredinē in tēpore sequēti ꝙ̄ in precedēti. Et in omotenis in quibꝰ tantū de materia addit̄ ad putredinem in tp̄e sequēti quantū in tp̄e ꝓcedēti: ergo ita erit possibile in interpolatis. ¶ Harū autē diuersitatū causa potissime sumit̄ ex diuersitate materie. nā materia exn̄te difformi ⁊ etherogenea m̄lta ꝑs subtilis poterit moueri in p̄io paroxismo: ⁊ in secundo paroxismo materia erit paucior: qꝛ magis grossa ⁊ difficiliꝰ mobilis. in tertio ꝑoxismo paucior: qꝛ adhuc magis grossa: ⁊ sic deinceps. Aliqñ etiā res se habebit econuerso: ⁊ sic accidit ſm plurimū: ⁊ ꝓprie quādo materia est vniformis vel q̄si Nam primus paroxismus pēdet ja pauca materia quia nō est digesta: nec a iuuatiuo separata. Scd̄s pēdebit a pluria materia: qꝛ erit magis digesta ⁊ motui magis parata: ⁊ sic de alijs. ¶ Et ex hoc notato inferūtur q̄daꝫ correlaria. ¶ Primū. materia que mouetur in statu febris salubris aliqñ est pluris quantitatis ꝙ̄ illa que mouet̄ in principio: aliquando econtra ꝓpter causas suprascriptas. aliquando sunt equales ſm ꝙ aliqñ febris erit maior in statu: qꝛ longioꝝ et seuiorū accidētium ꝙ̄ in principio. aliquādo ecōtra: et aliquādo equalis. ¶ Ex quibꝰ sequitur ꝙ questio in eodē est īdifferēs et neutralis: cum aliquādo febris sit maior morbꝰ in statu ꝙ̄ in augmēto: et in augmento maior ꝙ̄ in principio. aliquādo ecōtra. aliquādo in omnibus erit equalis. nam materie multitudo et paucitas est causa potissima ad faciendū morbum magnū vel paruū. ¶ Tertio ex notato sequit̄ ꝙ tēpora febris quo ad accidētia: et penes alterationē materie raro coincidūt: immo fere non coincidunt nisi in morbis seruātibus materiā ad vnā creticā expulsionē. Et quia dubiū hoc modo est neutrale a quibusdam limitatur. Albertus eñ bononiensis dicit non aliter limitandū esse ꝙ̄ fuerit dictū in prin Albertus bononiensis.
cipio questionis. ipse tamē sequens plusq̄ cōmentatorem ponit generalē cōclusionem: ꝙ oīs febris putrida salubris ⁊c. est minor morbus in statu ꝙ̄ in augmento. et minor in augmento ꝙ̄ in principio. Et cōsequēter dicit ꝙ licꝫ plus de materia putreat in statu ꝙ̄ in principio: attamē quia illa materia est facta benigna per digestionē morbus est minor. ¶ Cōtra. malignitas materie principij est finita: et malignitas materie est aliquāta: īmo notabilis cum putreat et faciat febreꝫ et accidentia sequētia febrem. Sed certum est ꝙ contingit maiorem proportionē esse quātitatis materie status ad quantitatē materie principij ꝙ̄ sit malitia principij ad malitiā status. ergo plus promouebit ad magnitudinē

magnitudinem morbi quantitas materie in statu
ꝙ̄ ad remissionē morbi ꝓmoueat benignitas eius/
dem in comparatione ad principium. ⁊ añs est sa
tis manifestum volentibus absq̃ passione metiri
huiusmodi cōtigētias. in statu enī materia cōiter
Gentilis. magis nocet siccando imprimendo: sꝫ in pricipio
magis suffocando. ¶ Gētilis ãtꝫ in sua magna qō/
ne limitat titulum questionis ad febres incipien/
tes ab aliqua materia que tota incipiat putresce/
re: ⁊ ita ducatur ad statū absq̃ noue materie addi/
tione: sꝫ quia iste sunt paucissime: iō titulus q̃stio/
nis est valde artatus: ⁊ nō se extendit nisi ad feb. q̄
reseruant materiā ad vnā creticā expulsionē: ⁊ non
etiā ad omnes istas. Sunt enī multe ex istis reser
uantibus in quibus tota materia in principio nō
incipit putrefieri. Et sunt ēt multe ex istis in qui/
bus in augmēto ⁊ statu additur materia: que om/
nes postea vna crisi expelluntur. Ad paucissimas
itaq̃ febres se extēdit titulus questionis. Propter
ea Ugo senēsis dicit ꝙ q̃stio dꝫ limitari alijs pa/
ribus: exceptis illis in quibus fit cōparatio ⁊ ne/
cessario sequentibus. et ideo iuxta doctrinaꝫ secū
di cōplexionū in cōpatiōibus seruādā debet titu/
lus questionis sic formari. vtrū feb. putrida salu/
bris pendens a materia nō reducibili ad benignū
sit maior morbus in statu ꝙ̄ in augmento ⁊ maior
in augmento ꝙ̄ in principio. supposito ꝙ precise
sit tanta materia sub forma cause cōiuncte in ho/
ra status: sicut in principio vl'i partis status sibi pro
portionabili in principio cōparando: ita ꝙ si ē cō
tinua: q̄to plus est dissolutū in hora stat⁹ ꝙ̄ in p̄n
cipio tāto plus transiuit in tp̄e intermedio in pu/
tredinis actū. Et si est interpolata ꝙ precise tan/
tum trāseat de cā añte sub forma cause cōiuncte
in statu in vno paroxismo ꝙ̄tum trāsiuit in parox/
mo p̄ncipij. ¶ Quarto notādum ꝙ digō in nociti
uo non reducibili ad benignū q̄ est preparatio ma
terie ad expulsionem est duplex. quedā est adequa/
tio subiecte materie digerēde. vt qꝛ si subtil' sit im/
bibita ingrossetur. si grossa nō potēs per meatus
angustos trāsire subtilietur. Si visco sa adherens
membrorū superficiei incidatur. Altera autē est
proprietas occulta q̄ acquiritur materie per actio
nē caliditatis innate agētis in materiam ⁊ assimi
lant eam mēbris radicalibus: quorū est instrumē/
tum: cuiusmodi digōnis efficax argumentum est.
quia in apate fctō in corpore tēperato a percussio
ne ꝙ̄tūcūq̃ sanguis sit mediocris indigem⁹ matu
rantibus. non quidem vt sanguis ille acquirat sub
stantiam mediocrē: cū sit temperatus: sꝫ vt acqui/
rat proprietatē illam q̄ facile obediat virtuti ex/
pulsiue. Sil'r in sinocha facta in corpore tempera/
to nō fit crisis in prima ꝙ̄tūcunq̃ sit sanguis quo
ad modū sube mediocris ⁊ optime digestus: sꝫ fit
crisis in septima post actionem caloris in sangui/
nem dātis sibi proprietatē de q̄ supra. ¶ Itē si so/
la adequatio sube sufficeret nō oporteret ad signi
ficandum digestionē cōpletā ꝙ ypostases eēnt al
be. nā incipiente febre a cola rubea mel'ia vel san/
guine: cum q̃nq̃ huiusmodi humores sint medio/
cris substantie sufficeret ad significandum cōple
mentū digestionis ꝙ ypostases essent mediocris
substātie citrine rubee vel nigre. quod tamen fal/
sum est: ⁊ contra experientiā: que etiam debebant
apparere in prima die. ergo cōcluditur ꝙ preter
modū substantie requiritur proprietas de qua su
pra que acquiritur in materia per actionem mem
brorum radicalium in materia. que ꝓprietas ma/
xime cognoscitur per albedinē ypostasis. ¶ Quin/
to notandum ꝙ digestio debetur taꝫ cause añti ꝙ̄
coniuncte: licet de hoc dubium non paruum fue/
rit apud antiquos: sed ꝙ debeatur cause coniun/
cte manifestū est in apostematibus in quibus ma/
teria putrens ⁊ faciēs febrē digerit̃ ⁊ tandē sania Galenus.
tur. hoc idē penes Galenuꝫ. j. de differētijs febriū
ca. vj. reperitur in causa coniūcta febriū putridaꝝ
vbi dicit: ꝙ putredo humoꝝ qui in venis ⁊ arterijs
sunt est similis illi qui scd̄m apostemata: sed vincē
te natura in apostematibus fit pus laudabile. in
humoribus vero qui sunt scd̄m arterias et venas
ꝓportionale puri illud quod in vrinis subsistit hy
postasis. videmus etiā in cōtinuis ꝯclusis appa/
rere in ꝓcessu hypostasim laudabileꝫ: cum prius
non apparuerit: que aliquādo nō habent nisi cau
sam coniūctam. Qd̄ aūt debeatur cause antecedē
ti ostenditur in interpolatis: in quib⁹ apparet hy/
postasis laudabilis: cum prius nō apparuerit. Et
certum est ꝙ hypostasis illa nō decidit̃ nisi a mate
ria existente in venis que nō est putrida. A materia
enim putrēte in poris cutis nō eēt possibile decidi
materiā hypostasis: que venas ingrediēs cum vri/
na descēderet. Et etiā apud Auicen. scd̄a primi ca.
de hypostasi. hypostasis laudabilis principaliter
significat digestionē humorū qui sunt in venis. Et
idē Gal'. j. de crisi. Est aūt certū ꝙ in interpolatis
materie nō sunt putrētes intra venas: quia facerēt
continuā. ¶ Et ex his manifestū est ꝙ extranee lo/
cutus est cōciliator. differētia. clix. qui dixit ꝙ cau/
sa coniūcta febri est vapor putridus antecedēs hu
morem nō putridū: sed humor putridus est quodā
modo mediū inter causam antecedentē ⁊ ꝯiunctā
Et dicit ꝙ cause coniūcte qui est vapor pauca de/
betur digestio: quia nō habet substantiā impediē
tem: merito tamē qualitatū: quibus est nature re/
bellis: aliqua debet̃ alteratio. humori vero putri
do qui est causa media ꝓprie et per se debetur di/
gestio: quia oportet in eo facere cessare putredinē
manente substātia: sed humori qui est sub forma
cause antecedentis non debetur proprie digestio:
cū non sit putridus: sed bene ei debetur aliqualis
digestio per quā sua substātia adequetur. nō autē
est proprie digestio: nisi illa que facit cessare putre
dinem manēte suba iuxta diffinitionē digōnis. iij
tegni. Error aūt totus est in expōne textus Gale.
iij. tegni. ¶ Pro cui⁹ intellectu est sciendū ꝙ si ma/
teria fuerit putrens leui putredine: tūc digestio fa
cit cessare putredinē manēte suba. i. manente for/
ma hūoꝝ: qꝛ per digōnē hūor reducit̃ ad benignū
Si vō sit humor nō putrēs: ⁊ sit cā añs febris ꝑ ali
quā malā dispōnē in ipo: tūc sibi ꝯuenit digō que
facit cessare putredinē nō p̄ntē sꝫ secuturā merito
sue male dispōnis q̄ remouebit̃ ꝑ digōnē ꝑ quam
vel adequabit̃ suba eius: vel remouebit̃ eius ma/
la ꝯplō disponēs ad putredinē. Nō est tñ credēdū
ꝙ quilibet hūor possit tal'r digeri. naꝫ aliq̃n est ita
putridus vt necessariuꝫ sit ipsum resolui aut inci/
nerari: aut aliter sensibil'r expelli. tenendū est itaq̃
iuxta suprascripta ꝙ tam cā añti ꝙ̄ ꝯiūcte ꝓprie
debet̃ digō: ⁊ ꝙ descriptio data a Gal'. cōpetit so
lū digōni ī nocitiuo reducibili ad benignū. ¶ No
tandū sexto ꝙ ī feb. salubrib⁹ hūor q̄ mouet̃ poste
rius ſm p'mū est magis digest⁹ ꝙ̄ ille q̄ prio mo/
uet̃: vtputa in interpolatis tota cā añs a p̄ncipio
incipit digeri: vñ mā scd̄i parox̄ismi est magis dige
sta ꝙ̄ materia p̄mi. Et ita mā tertij mag' digesta ꝙ̄
materia scd̄i: ⁊ ita in ꝯtinuis ꝓportionalib⁹ ⁊ cōit̃
in oīb⁹ feb. salubrib⁹. Uerū aliq̃n ꝯtinḡit oppositū
tū ꝑꝑ etherogeneitatē materie sicut ī flegmaticis

nā qñq3 materia seq̄ntiū paroxismorū q̄ est grossior
q̄ materia p̄cedentiū: ⁊ nō facile passibilis a v̄tu-
te digestiua est minus digesta q̄ materia p̄cedētiū
⁊ hec est cā quare aliqñ perdūtur signa digestiōis
⁊ post statū redit principium: ⁊ quare fiūt recidiue
vere. ¶ Et ex hoc notato seq̄tur p̄mo q̄ in plurib⁹
materieb⁹ p̄cedit digestio in quib⁹ nō p̄cedit pu-
trefactio: p3 in materieb⁹ interpolatarū ⁊ multa-
rū aliarū febriū. ¶ Sequit̃ scdō q̄ vt p̄limū in ma-
terieb⁹ putrētib⁹ in statu nō p̄cessit putrefactio a
principio vsq3 ad finē. Jstud p3 in interpolatis in
quib⁹ materia paroxismi stat⁹ solu3 incipit putre-
re in p̄ncipio eiusdē paroxismi: ⁊ ita dōm est de mate-
ria exacerbatiōis stat⁹. Jtē in multis cōtinuis con-
clusis in q̄b⁹ stat⁹ in .xiiij. die est verisimiliter existi-
mandū est nihil esse de materia mota a p̄ncipio.
¶ Ex his seq̄tur q̄ licz ɔcederet̃ digestionē ⁊ putre-
factionē simul intēdi posse: ex hoc tñ nō seq̄tur q̄d
hora stat⁹ vt plurimu3 in feb. putredis materia sit
magis putrida q̄ in p̄ncip. Nā nō op3 q̄ pluri tē-
pore putruerit q̄ materia q̄ est sub forma cāe ɔiun-
cte in p̄ncip. imo stat q̄ p̄cise eq̄li tp̄e aut m̄lto mi-
nori. hoc p3 ī interpolatis in q̄b⁹ tā in statu q̄ ī pri-
cipio materia incepit putrere in principio suorū
paroxismorum. si enim sint in pūctis eque distan-
tib⁹ a p̄ncip. suo⁊ paroxismo⁊ ille materie sūt equa-
liter putride. Si v̄o sint in pūctis ineq̄ distātib⁹ il-
lam in⁹ putret q̄ magis vicinat̃ suo p̄ncipio. idem
iudiciū est in ɔtinuis p̄portionalib⁹. ¶ Ex q̄b⁹ tā-
dē seq̄tur q̄ via vera ad soluēdū q̄ōnē p̄positā non
est ex hoc q̄ digō ⁊ putrefactio sil̄ intēdant̃: l3 Gen-
tilis putauerit illud esse fundamētū solutiōis du-
bij p̄positi. ⁊ p3 q̄ꝛ isto ɔcesso nō seq̄tur in statu v̄l
putredinē eē intēsiorē in materia q̄ fuerit a p̄nci-
pio: nisi solū in casu in quo vna materia a p̄ncipio
vsq3 ad statū putruerit: ⁊ simul digesta fuerit: q̄ eēt
tota cā morbi q̄ casus rarissime ɔtingit: ⁊ nō v̄r eē
de intentiōe auto⁊: q̄ ponūt regulas q̄s volunt in
plurib⁹ v̄ificari: sicut sunt canōes in ordinādo die-
tam ⁊ siles. ¶ Septimo notandū q̄ illud d̄r magis
putridū q̄d magis appropinq̄t termino putrefa-
ctiōis q̄ est incineratio: aut magis distat a termīo
a quo: siue a non gradu putredis ¶ Ex quo seq̄tur
q̄ nō oē q̄d est magis putridū est magis calidū: cū
ea q̄ m̄ltū appropinq̄nt incineratiōi min⁹ habeāt
de humido: ⁊ p̄ ɔñs minus de calido actuali q̄ ea
q̄ aliq̄tulū magis distāt: sicut videm⁹ in stercorib⁹
que putrēt q̄ min⁹ sunt calida cū vicinant̃ incinera-
tiōi. Cū g̃ tā in p̄ncip. q̄ in statu v̄l materia ter-
minet̃ ad incinerationē: g̃ vtrobiq3 erit magis pu-
trida. q̄re fundamentū Gētilis nullū q̄ dicit febrē
eē maiorē morbu3 in statu q̄ in p̄ncip. q̄ꝛ materia
status est magis putrida. ¶ Forte r̄ndebit̃ q̄ illud
d̄r magis putridū: q̄d h3 plus de calido putredina-
li: q̄ꝛ putredo nō est aliud q̄ calor fixus in materia
putrida: vt vult Auicē. ij. primi in ca. de cāis calefa-
ciētib⁹. vbi dicit q̄ intētio putredis est q̄ caliditatē
extraneā euenit̃ facit: ⁊ nō aliud. putredo itaq3 nō
est aliud q̄ calor putridus: ⁊ b̄m istud illud est ma-
gis putridū q̄d est calid⁹ c̄liditate putrida: nō aūt
q̄d magis appropinq̄t incineratiōi aut q̄d magis
distat a termīo a quo. ¶ Cōtra seq̄tur q̄ tā in p̄nci-
pio v̄l q̄ in statu materia eq̄l̄r erit putrida cū vtro-
biq3 trāseat a nō gradu putredis vsq3 ad terminū
eius: g̃ fundamētū Gētilis nullū: cū in vtroq3 trāsi-
tu tā materia p̄ncipij q̄ materia stat⁹ erūt eq̄liter
calide caliditate putredinali. ¶ Notandū tñ q̄ nō
oē q̄d est magis putridū est maligni⁹ minus putri-
do: sicut in materia pestilentiali: q̄ licz sit min⁹ pu-
trida: p̄ōt tñ esse malignior alijs magis putridis:
cū etiā absq3 putredine esset malignior. videm⁹ eñi
q̄ materia antracis est malignior p̄l̄ib⁹ alijs mate-
riebus a p̄atū magis putridis ⁊ fetētib⁹ cū corrū-
pat oīe sibi vicinū. ¶ Octauo notandū q̄ digō in
materia: ⁊ si nō p̄hibeat oīno ipsam putrefieri p̄-
hibet tñ ipam putrefieri valde maligna putredīe.
¶ Prima p̄s notādi est manifesta ī a p̄atib⁹ in q̄b⁹
sanies laudabilissima adhuc faciet feb. putrida3.
Jtē in febrib⁹ in q̄b⁹ materia ī statu ⁊ declinatiōe
est summe digesta: ⁊ adhuc facit febrē putridam.
¶ Secūda p̄s notādi p̄bat̃ q̄ꝛ tam sanies laudabi-
lis q̄ sedimē laudabile decisum a materia invenis
digesta sunt dantia fiduciā sanitatis cū q̄bus non
timem⁹ malignā putredinē. p̄ hoc ē s̄nia Gal̄. ij.
de crisi. vbi dixit. nō est possibile apparēte sedimi-
ne laudabili q̄ febri sit difficultas v̄l dominiū. Et
idem sentit Auicē. ij. q̄rti cū dixit ca. de signis dige-
stionis. Et scias q̄ nō febris cū apparitiōe digō-
nis neq3 sublimatio fit cum declinatiōe a p̄atis ti-
mor vehemēs. ¶ Notādū nono q̄ est possibile ca-
lorē naturalē ⁊ p̄ternaturalē in eandē materiā age-
re vnum digerēdo alterū putrefaciēdo: ita vt digō
⁊ putrefactio adequate in eade3 materia intēdan-
tur. hoc p̄mo manifestu3 est in sanie laudabili que
cū generat̃ putrefactio intēdit̃: q̄ꝛ febris putrida
crescit ⁊ alia accñtia tp̄e ebullitiōis. Jdē ēt accidit
in materijs in cōcauitate venarū: vt est apud Gal̄.
p̄mo de differētijs febriū. vi. ca. gñat̃ eñi ypostasis
laudabilissima p̄ ebullitionē cū qua etiā fit febris
intēsio. ¶ Decimo notandū q̄ trāsmutatiōes fa-
cte in corp̄e hūano sunt triplices: q̄dam oīno natu-
rales facte a calore naturali solū: sicut digestiōes
quib⁹ cibus in chilū: chilus in sanguinē: sanguis
in hūiditates scd̄as trāsmutat̃. Quedā oīno p̄ter-
naturales sicut putrefactiōes q̄ fiunt in cācrenis
ascachilos estiomeno. Quedā āt sunt medie sicut
est trāsmutatio humorū in saniē. Et hec est triplex
quedā in qua agit principaliter calor naturalis ⁊
parū extrane⁹: sicut cū fit sanies laudabilissima: et
sicut cū materia hypostasis laudabilis in cōcaui-
tatibus venarū gñat̃ in febrib⁹. Quedā in q̄ mag̃
cōcurrit calor extrane⁹ putredinalis: sicut qñ gña-
tur sanies maligna: fetida: nigra v̄l viridis. et qñ
generat̃ hypostasis maligna sil̄r tēdens in viride
vel nigrū. ¶ Et est tertio alia transmutatio in qua
calores isti equaliter cōcurrunt: ita vt in materia
vtriusq3 vestigiū appareat et equale. Credo tamē
tenendum esse vnū et eundem calorem numero re-
pertū tam in mēbris q̄ in materia esse simul natu-
ralem ⁊ p̄ternaturalē talia noīa sortiri b̄m diuersi-
tatem operationū ⁊ effectuū qui sequūtur. ¶ Un-
decimo notandū q̄ feb. possunt cōparari duplici-
ter in malignitate: ⁊ fortitudine. nullū eñi incōue-
niens est vnā eē alia maligniorē: q̄ tamē sit remis-
sior: sicut pestilētialis cōparata causoni. fortitudo
eñi febris sequit̃ caloris intēsionē: ⁊ multitudinē.
malignitas āt p̄ternaturalitatē qua magis ledat
et occidat: q̄ malignitas seq̄tur aut venenositatem
aut putredinē intēsiorē ⁊ huiusmodi: licet etiā se-
quatur caloris intēsionē et m̄ltitudinē. Et ita vna
febris ad seipsam cōparata diuersis temporibus
p̄ōt esse vno tp̄e malignior ⁊ min⁹ intēsa. ⁊ alio tē-
pore se habet econtra. Et cum malignitas febris
tanq̄ penes effectū habeat attendi penes lesionē
operationū illa febris est malignior q̄ ampli⁹ est
operationū lesiua: siue merito caloris naturalis
siue p̄ternaturalis: siue merito vtriusq3 hoc notādū
p̄ōt elici ex dictis Gal̄. iij. de crisi, ca. iiij.

Quantū ad

Galenus. ij. de crisi.

Galenus:

Quantũ ad secũdũ articulũ ꝑ opinione plusꝗ̃ cõmentatoris et sequentiũ pertractãda supponitur primo titulum questionis sic esse limitanduz: sicut ab initio dictum fuit: scꝫ vtrũ febris putrida salubris pendens a materia nõ reducibili ad benignũ sit maior in statu ꝗ̃ in augmẽto: ⁊ maior in augmẽto ꝗ̃ in principio: loquẽdo semꝑ de his tẽporibus distinctis penes materie digestionẽ. Secũdo supponit̃ ꝙ in tota materia que in statu facit feb. continue ꝓcesserit digestio a princip. vsqꝫ ad statum. Tertio ꝙ digestio facit materiã putrere min⁹ mala putredine ꝗ̃ si nõ fuisset digesta. hoc suppositũ ptꝫ ex notatis. ¶ Quarto supponit̃ ꝙ in rõne feb. includũtur duo. vnum ꝙ sit calor. alteruꝫ ꝙ sit p̃ter naturam. ⁊ ratione vtriusqꝫ potest dici febris maior: scꝫ aut qꝛ sit magis preter naturã: aut qꝛ sit calor intẽsior. Hoc suppositũ est manifestũ ex vltimo notato suprapposito. ¶ Quinto supponitur: ꝙ accidentiũ in febribus ⁊ in aliis morbis q̃dam sunt ꝓpria morbo: ⁊ quedã sequũtur morbũ ⁊ nature incitationem: sicut sunt propria febribus coartatio pulsus. frigus extremitatuꝫ corporis: exiccatio: sitis: dolor capitis: instãtie vigiliarũ: ⁊ similia. Sequentia autem febrem et nature incitationẽ sunt sicut rigor: vomitus: fluxus ventris: et omnia accidentia cretica.

Rõ respõsiua. **His suppositis** sit hec ↄclusio respõsiua ad dubiũ. Ois febris putredinis salubris pendẽs a materia non reducibili ad benignũ in qua tota ⁊ sola putrente in statu processerit digestio a principio vsqꝫ ad statum est maior morbus in aliqua parte principii: ꝗ̃ in aliqua parte tẽporũ sequentiũ: ⁊ maior i aliqua parte augmẽti ꝗ̃ in aliqua parte status. ¶ Ista cõclusio est de intentiõe Gal. in cõmento illius affo-

Galenus. rismi. incohoãtibus morbis: ⁊ rationib⁹ sic ꝓbatur. ¶ Prima: quia materia in statu est magis digesta ꝗ̃ in augmẽto: ⁊ magis in augmẽto ꝗ̃ in pricipio: ergo cuꝫ digestio iuxta tertiũ suppositũ faciat materiam minus mala putredine putrere: ꝗ̃ si nõ digeratur materia putrẽs erit magis maligna in aliqua parte pricipii ꝗ̃ in aliqua parte tẽporũ sequẽtium. et sic dicendũ est de augmento statui cõparato: sed materia magis maligna ceteris paribus maiorem facit morbũ. quare ↄclusio vera. ¶ Secũda ratio est virtus maiorẽ habet ꝓportionẽ ad materiã in statu ꝗ̃ habeat in augmẽto: et maiorem in augmento ꝗ̃ in pricipio: ergo materia minoreꝫ in his tẽporibus habebit ꝓportionẽ ad virtutẽ alterandã: et sic morbus erit minor in statu ꝗ̃ in augmento: et minor in augmẽto ꝗ̃ in pricip. ¶ Tertia continue post principiũ talis morbi salubris corpus mouetur ad sanitatẽ: et digestio ↄtinue procedit: ergo cõtinue post minus participat de termio a quo: qui est: egritudo in statu. itaqꝫ morbus erit minor: cum tunc corpus sit magis motũ ad sanitatem ꝗ̃ tempore precedẽti. ¶ Quarta: qꝛ in statu accidentia ꝓpria morbo sunt remissiora ꝗ̃ in principio. ptꝫ in pleuresi suppurata: in qua dolor ⁊ cetera accidentia sequentia pleuresim sunt remissiora ꝗ̃ in principio. Et ita scd̃m plurimũ est in ceteris apostematibus suppuratis: nam circa generationem saniei fiũt dolores ⁊ febres magis ꝗ̃ facta sanie iuxta afforismũ. ¶ Quinta maiori ⁊ minori eq̃liter decrescẽtib⁹ cõtinue crescit proportio maioris ad minus: sꝫ virtus q̃ est maior in morbo salubri: qꝛ hꝫ ꝓportionẽ maioris ineq̃litatis ad sp̃m: ⁊ morbus q̃ est minor ↄtinue decrescũt a p̃ncip. vsqꝫ ad statũ: virtus q̃dẽ decrescit: qꝛ resoluit̃: sp̃ũs paucificat̃: ⁊ huĩdũ ↄsumit̃: ⁊ morb⁹ decrescit qꝛ materia digerit̃: ⁊ efficit̃ min⁹ maligna: ⁊ etiã ex actione caloris ꝑ parte resoluit̃: ergo cõtinue decrescit proportio morbi ad virtutẽ quare morb⁹ nedũ absolute: sed in cõparatiõe ad virtutẽ erit minor in statu ꝗ̃ in augmẽto: ⁊ minor in augmẽto ꝗ̃ in p̃ncipio. ¶ Sexta ois febris putredis salubris est malignior in p̃ncipio ꝗ̃ in augmẽto: et in augmento ꝗ̃ in statu: ergo est maior morbus ⁊c. Assumptũ ꝓbatur: qꝛ malignitas morbi habet attendi penes preternaturalitatẽ tanꝗ̃ penes causam ⁊ lesioneꝫ opationũ ꝑ se ductiuarũ ad mortẽ tanꝗ̃ penes effectum: vt põt elici ex vltimo notato: sed ois talis feb. in p̃ncipio a quo materia nõ est digesta est magis p̃ternaturalis aliorũ paritate supposita ꝗ̃ in statu in quo materia est digesta: ⁊ est ad mortẽ periculosior ꝗ̃ in statu in quo ꝓpter digestionẽ ↄpletã sunt certa signa salutis. igit̃ est maior morbus in p̃ncip. ꝗ̃ in statu: sꝫ i augmẽto iudiciũ est mediũ et ad intellectũ ↄclusiõis suprascripte itellexit Rabi moyses cũ dixit: ꝙ egritudo in tp̃e status est melior qñ infirmus dꝫ saluari. ¶ Ex q̃ ↄclusiõe sequitur neutralitatẽ precedentẽ febrẽ esse maligniorẽ ꝗ̃ sit febris tp̃e status: quia magis preternaturalis ⁊ periculosior. ¶ Scd̃o sequit̃ oẽm febrem putridam salubrẽ aliorũ paritate supposita esse minorem febrẽ in statu ꝗ̃ in principio partes ꝓportionales istorũ tempoꝝ ad inuicẽ cõparãdo: nam postꝗ̃ materia putrens est eq̃lis ⁊ magis benigna ꝓpter digestionẽ: minorẽ debet facere febrẽ: sicut videm⁹ in apostematibus suppuratis minorẽ esse febrẽ ⁊ remissiora accidẽtia: taliter etiaꝫ dꝫ esse in materia summe digesta in cõcauitate venarũ: cum Gal. j. de differentiis febriũ cõparet digestionem que est in venis ꝑ quã fit materia hypostasis laudabilis digestiõi materie apostematũ in q̃bus generatur sanies: ⁊ hunc intellectũ habuit Auicen. ii. q̃rti ca. de iudiciis digõnis: cũ dixit: ꝙ nõ est sublimatio febris cũ apparitiõe signoꝝ digõnis: sicut nõ est cum digestione apostematis dolor fortis. ¶ Ex his itaqꝫ tandẽ cõcludit̃ ꝙ febris putredis salubris est maior morbus in p̃ncip. ꝗ̃ in statu: ⁊ secundo ꝙ est malignior: et tertio ꝙ est intensior febris aliorum paritate supposita. in augmẽto aũt in omnibus his iudicium est medium.

Sed contra hãc determinationẽ arguitur: qꝛ febres seruãtes materiã ad vnicã creticã expulsionẽ sunt maiores in statu ꝗ̃ i tp̃ib⁹ p̃cedẽtib⁹: ergo determĩatio falsa. tꝫ ↄña. assumptũ. ꝓbat̃ prio de intentiõe Gal. ii. de crisi. ii. ca. vbi dixit ꝙ febris in p̃ncip. est parua debilis respectu ei⁹ qñ in statu est cõpleta ⁊ fortis. ¶ Amplius accñtia ꝓpria q̃ sequũtur ipressionem materie in mẽbro sunt fortiora in p̃ncip. ꝗ̃ in statu ⁊ cũ hoc in statu accñtia cõia ⁊ ꝓprie accñtia cretica sunt fortiora ꝗ̃ in p̃ncip. illa eñi remississime accidũt in principio. ergo absolute accidentia sunt fortiora ꝗ̃ in principio. ¶ Ad hec dr̃. ¶ Ad p̃mum ꝙ in seruãtib⁹ materiã ad vnicã crisim cetera non sunt paria: qꝛ plus de materia est in statu ꝗ̃ in p̃ncipio: cũ scd̃m plurimũ in ꝓcessu noua addat̃ materia que postea tota in crisi expellitur. Et sic r̃ dr̃ ad Gal. ii. de crisi. ¶ Ad scd̃m negat̃ assumptũ: ⁊ dr̃ ꝙ accidentia omnia tam sequentia impressionem materie ꝗ̃ sequentia oppressionẽ fortiora sunt in p̃ncipio ꝗ̃ in statu aliis paribus. accidentia tamen cretica que sunt ad salutẽ fortiora sunt i statu ꝗ̃ in princip. cum raro in principio accidat crisis. Con

cedēdū tñ est ꝙ vt plˀimū febres putride salubres
sunt maiores in statu q̄ in ṗncip. licz in statu mate-
ria sit digestior: tñ multo est amplior q̃ est sub for-
ma cause coniūcte in statu q̄ in princip. Preterea
cōtra determiatione instaṫ: quia febris nō est nisi
calor ṗter naturā: ⁊ iste est maior in statu q̄ in ṗnci
pio: vt ptz ad tactū: et qꝛ pulsus sunt maiores velo
ciores ⁊ frequētiores: ⁊ similiter anhelitus. ¶ Se-
cundo: quia status est hora pugne prima quarti.
capitulo tertio: et Galenus prima affori smorum
et hoc nō est nisi propter fortem stimulationē quā
facit materia in naturaz: ideo crisis fit magis in
die paroxismi: sed causa maioris irritationis na-
ture nō est nisi maior impressio a materia in mem-
bro: quare febris fit maior in statu. ¶ Itē acciden-
tia omnia sunt in statu maiora tam q̃ merito men-
sure sunt preter naturā: q̄ que ex toto gñe ṗter na-
turam: vt dolores ⁊ similia: quare intēsior ⁊ magis
preter naturā. ¶ Itē oēs opatiōes animales vita
les et naturales sunt magis lese in statu q̄ in pri-
cipio: vt apparet intelligēti. ¶ Itē si febris est ma
ior in pricipio q̄ in statu: tūc sequiṫ ꝙ neutralitas
sequēs pricipiū est maior q̄ febris in statu. ¶ Item
Galenus in libro de tēporibus morbum: cō parat (Galenus.)
plante et aīali in pricipio paruis postea augmen-
tatis: postea magnis. ¶ Itē pro hac parte est Ga-
le. ij. de crisi. c. ij. cū dixit. Iam ergo opz vt exerci-
tes teipsum donec cognoscas vnāquāqꝫ egritudi-
nem singularē ꝫm seipsam: an est integra et cōple
ta cum velocitate. nam si nō antecesseris ⁊ exercita
ueris teipm in hoc cum studio ⁊ solicitudine nō co
gnosces egritudinē quādo incipit: cum sit pauca
et debilis. ¶ Ad hec respōdetur. ¶ Ad primū diciṫ
ꝙ calor nō est maior in statu q̄ in ṗncipio aliorum
paritate supposita: comparādo partem calidiorē
status ad partē calidiorē in pricipio. ¶ Sz vt plu-
rimū nō est paritas: qꝛ amplior ē cā ꝯiūcta febris
in statu q̄ in ṗncip. ⁊ silr negaṫ ꝙ pulsus sint maio
res etiā aliorꝫ paritate supposita. ¶ Ad scōm dꝛ ꝙ
maior est pugna in statu q̄ in principio quia plus
de cā antecedēte trāsit in coniūctā in statu q̄ in ṗn
cipio ꝓpter materie digestionē: ⁊ sic nō seruaṫ pa-
ritas. Nō si seruetur paritas: dico ꝙ non erit maior
pugna ꝓpter obediētiam materie: ꝑ quā facile se-
parabiṫ. ¶ Silr ad tertiū diciṫ ꝙ accn̄tia nō sunt
maiora ꝫuata ꝑitate sz vt plurimū nō ꝫuaṫ ꝑitas.
¶ Ad quartū diciṫ ꝙ oēs opatiōes sunt magis le
se in statu q̄ in principio. Nec per hoc sequitur ꝙ
morbus sit maior: quia tota lesio illa nō est acqui-
sita tēpore status: sed in tēporibus precedētibus.
¶ Utrū aūt in equali tpe status acquiraṫ maior le
sio q̄ in equali tpe pricipij aliorū paritate suppo
sita est dubiū nō paruū. ¶ Cuius solutio fiat in vi
dendo ī quo tpe est maior ꝓportio ꝟtutis ad mor
bū in statu vel in pricip. Et credo vtrāqꝫ partē fa-
cile defendi posse. ¶ Ad quintū diciṫ ꝙ febris au-
getur tpe pricipij: nec hic sumiṫ ṗncipiū ꝑ instāti
initatiuo morbi: sed ꝑ vno de tpibus morbi. ¶ Si
que aūt autoritates Gal. ⁊ aliorū videntur sonare
oppositū. Dic ꝙ intelligunt de tpibus distinctis
penes accidētia. aut ꝙ nō seruaṫ paritas: qꝛ plus
de materia repitur de forma cause coniūcte in sta-
tu q̄ in pricipio. ¶ Sed cōtra hanc determiationē
est hic argumentū. Febris est maior in statu paro-
xismi q̄ in pricipio eiusdē: ergo simile erit in febre
in casu cōclusionis. illa enī est sicut vnus paroxis-
mus. ¶ Rn̄de sicut scis. ⁊ maxime argumētū proce
dit de paroxismo status vniuersalis in quo mate-
ria est magis digesta q̄ putrida.

Quantū ad tertiū articulū ꝓ opinio
ne Gētilis sit hec (Gentilis opinio.)
pria cōclusio. In materia febris putride salubris
que nō reducitur ad benignū post initium febris
procedit putredo intendendo: vsqꝫ ad certū tēpus
ꝓbaṫ cōclusio in pricip. putredo materie ē aliquā
te intēsionis aliter nō faceret febrē: qui gradus pu
tredinis est acq̄situs in tēpore neutralitatis prece
dentis febrē. ¶ Et ꝓcedit augmētum vsqꝫ ad cer-
tum tēpus: qꝛ aliter nō augereṫ feb. nō potest enī
febris augeri nulla addita noua materia: nisi per
augmētum putredinis in ea: aut qꝛ materia magꝭ
cordi vicinaṫ: q̃ rarissime accidit: qꝛ ꝫm plurimum
augmētū febris fit per cremētum putredinis ī ma
teria. hec autē putredo ⁊ similiter febris sequēs eā
nunq̄ cessat nisi materia expellaṫ aut incineretur.
¶ Secūdo: qꝛ simile est de materia febriū putredi-
nis: ⁊ de materia apatū. prio de drijs febris. ca. vi.
¶ Sz in materia apatuz post ipsorꝫ initiū intēdiṫ
putredo: ergo silr fiet in materia putridarū: ptz mi
nor ꝑ augmentū fetoris in materia cū maturatur.
¶ Tertio hoc manifestū est ī materia sinoche: in q̃
cum fit flobotomia in principio euacuaṫ sanguis
parū distās a naturali. postea cum fit flobotomia
euacuaṫ sanguis mltū alteratꝰ ⁊ fetēs. ¶ Scða cō
clusio ī mā feb. putride salubris ꝓcedēte putredi
ne procedit etiam digestio. ¶ Hec ꝯclusio q̃ est fun
damentū positiōis Gētilis ꝓbatur: qꝛ quādo cūqꝫ
vni passo duarū dispositionū susceptiuo applicā
tur duo agentia illas intēdētia. ille due dispōnes
in illo passo inducētur. sed materie febris putride
salubris applicaṫ calor naturalis intendēs digō-
nē: ⁊ calor ṗternaturalis intendens putrefactionē
quare vtraqꝫ dispō induceṫ. ¶ Scða ratio ex Gal. (Galenus.)
prio ꝓnosticorū. cōmento vltimo. Et ex Auicē. ij.
quarti cap. de iudicijs saniei. sanies fit a calore na
turali: qui intēdit digestionē: ⁊ a calore preter na-
turā intēdēte putrefactionē. probaṫ. in sanie est al
bedo intenta a calore naturali et fetor intentus a
calore preternaturali: ergo idem accidet in mate-
ria febriū iuxta Gal. vbi supra. ¶ Tertia ratio: qꝛ
egestio nigra apparens in statu et silr hypostasis
aut vrina nigra nō significant ita male: sicut quan
do apparēt in pricip. quarta particula afforismo
rū. Egestiones nigre qualis sanguis ⁊c. ⁊ scða pri
mi. Etiā Isaac de vrinis. ¶ Sed hoc nō pōt eē nisi (Isaac.)
qꝛ cum putrefactiōe in statu etiaz ꝓcessit digō que
nō ꝓcessit in principio quare ⁊c. ¶ Tertia conclu-
sio de intentiōe gētilis responsiua ad dubium vel
quesitū est ista: ois febris putrida salubris pēdēs
a materia nō reducibili ad benignū que tota ꝓces
sit sub forma cause coniūcte a pricipio vsqꝫ ad sta
tum illius saltē nulla facta notabili diminutione
est intensior ⁊ fortior in statu q̄ in augmento: et in
augmento q̄ in principio. ¶ Ista conclusio est de (Galenus.)
intentione Galeni. in libro de temporibus vni-
uersalibus vbi assimilat morbuz plāte que primo
incipit. postea augetur. postea stat. et Auicenna se
cunda primi. dixit ꝙ in augmēto manifestaṫ con-
strictio: ⁊ ꝙ in statu consistit ex multis suis parti- (Aliabas theo. iiij.)
bus. Et Aliabas quarto theorice dixit ꝙ augmen
tum est quādo incipit maturatio: ⁊ tunc augeṫ vir-
tus morbi ⁊ virtutis debilitas. ¶ Et hoc idē clare
dicit Auicenna prima quarti ca. iij. ⁊. iiij. Et certū
est ꝙ ibidem loquitur de tēporibus distinctis pe-
nes alterationē materie. ¶ Et ꝓbatur ratione. qꝛ
illo tempore febris putrida est fortior ⁊ intēsior in
qua materia est magis putrida in statu q̄ in prin-
cipio cū a ṗncip. vsqꝫ ad statū ꝓcesserit itendēdo.
¶ Et confirmatur

¶Et cōfirmatur: qꝛ simile est de tota consistētia febris in casu ꝯclusionis: sicut de vno paroxismo febris: sed paroxismus continue ꝓcedit intendēdo a principio vsq̄ ad statū: vt pȝ ex quotidiana experientia: ⁊ nō est nisi qꝛ materia magis putrefit ⁊ calefit. ergo ⁊c. ¶Tertio in febre putrida virtus etiā ꝓcedit debilitādo notabiliter vsq̄ ad statū. ⁊ morbus augetur aut saltē ſm oēm opinionē nō notabiliter diminuitur. Huiꝰ rei exemplū manifeste habemus in paroxismis. ergo cōtinue crescit ꝓportio morbi ad virtutē: ergo in equali tēpore plus ledentur et minuentur operationes in statu ꝙ̄ in augmento: et in augmēto ꝙ̄ in principio quare accidētia fortiora fient. ⁊ sic morbus intensior.

Sed cōtra hāc determinationē instatur p̄io qꝛ si digestio ⁊ putrefactio intendātur equaliter aut magis digō ꝙ̄ putrefactio: et digō facit materiā benignaȝ ⁊ putrefactio malignā: seq̄tur ꝙ eq̄lr aut magis ītendetur in materia benignitas ꝙ̄ malignitas. ¶Ad hoc dꝛ ꝙ putrefactio magis intēditur ꝙ̄ digō ⁊ ī plibꝰ ptibꝰ: qꝛ licȝ aliq̄ pars materie dealbetur a qua decidit hypostasis ſm digōnē summā: nō tm̄ totalr dealbatur. pȝ ex hisq̄ accidūt ex crisi in qua expellunt humores sub ꝓpꝛijs formis: vt colera citrina sanguis ruber ⁊ melācolia nigra. Et si queratur quō signa digōnis sunt signa salutis si maior ps humoꝝ non digeritur ⁊ forte oēs putreāt? ¶Rñdet ꝙ nō obstāte putrediē virtus mēbroꝝ remanet fortis q̄ significatur ꝑ hypostasim: quapꝑ pōt totā expellere materiā tā dealbatam ꝙ̄ nō dealbatā. Et ista etiā hypostasis ē signū ꝙ ⁊ si humores nō digerātur: nō tm̄ putrefiāt maligna putredine: ⁊ ꝯcedendū est in residuo materie aliquā digōnē esse. ¶Scdo instatur: qꝛ digō ⁊ putrefactio sunt cōtraria: sȝ ꝯtraria nō pñt intēdi in eodē subiecto: sicut nec caliditas ⁊ frigiditas ⁊ hmōi. ¶Ad hoc rñdetur ꝙ isti motꝰ sunt aliquo mō ꝯtrarij tm̄ nō ꝓpꝛie: imo sunt vnus motꝰ diuersa noīa sortitus ſm diuersas dispōnes q̄ inducunt: in q̄bꝰ

Galenus.

apparet vtriusq̄ caloris tā naturalr ꝙ̄ ꝓternaturalis vestigiū. Et hoc voluit Gal. j. de differētijs febriū cū dixit altera vocatur putredo quā ⁊ digōnē dicimꝰ in vnā spēm sempꝑ trāsmutatur ps. ¶Et iō qñ materia est hoc mō summe digesta: ⁊ etiā summe putrida facit maiorē febrem. Et huius exemplū est sicut quādo aliq̄d nō coloratū rubescit: licȝ nō formalr tm̄ virtualr acq̄ritur albedo ⁊ nigredo. Et crescēte rubedine crescūt ꝟtualiter albedo ⁊ nigredo: ita vt rubefactio possint aliquo mō dici albefactio ⁊ nigrefactio. Qō aūt putrefactio ⁊ digestio nō sint ꝓpꝛie ꝯtraria: sed participēt naturā ꝯtrarioꝝ ē manifestū: qꝛ putrefactio quarto metauroꝝ ē ꝯtrariū magis gñationi mixtoꝝ: sȝ tm̄ vnū vni est ꝯtrariū. Qō aūt participēt naturā ꝯtrarioꝝ pȝ: qꝛ nō pñt sub quibuscūq̄ gradibꝰ se cōpati. ꝑfecta em̄ digō que est in corꝑe tēperato nō patitur secū summā putrefactionē que est in hisq̄ incinerātur: sȝ gradꝰ summe digōnis ⁊ putrefactiōis se cōpatiētes sunt in statu febriū ⁊ apostematū salubrium: qñ apparet optīa hypostasis ⁊ sanies laudatissima. ¶Cōtra sanie laudabili ꝑfecta febris remittitur iuxta afforismū. Circa gñationē saniei ⁊c. et simlr dolores ⁊c. ergo ꝯclusio falsa. ¶Preterea ē silr de hypostasi ⁊ sanie. p̄io. de differētijs febriū. ca. vj. ergo hypostasi laudabili ꝑfecta debet febris remitti. hoc argumentū est mihi difficile. ¶Tertia rō: quia nō valet hoc argumentū longiori tēpore ꝓcessit putrefactio in statu ꝙ̄ in principio vel augmēto: ergo febris est maior. Nam ex hoc fundamēto sequeretur ꝙ feb. esset maior in declinatiōe: et sic fundamētū gentilis nullū. ¶Dicitur ꝙ argumētū illud sic absolute nō valet: sed bene valet cū hac additiōe: ⁊ materia tunc p̄io est summe digesta: ergo tūc est summe calida calore putredinali: et fit febris maior. Unde dꝛ ꝙ intētio putredis hȝ attēdi penes distātiam a nō gradu putredis: ⁊ penes accessioneȝ ad summū gradū caloris putredinalis. nō aūt penes accessum ad terminū putredinis qui est incineratio. que em̄ sunt valde vicina incinerationi paruȝ habent de calore actuali putredinali: licȝ tamen Gētilis in qōne sua dicat oppositū: ⁊ male possit rñdere ad argumentū factū statim. ¶Quarto arguitur sic. digestio ⁊ putrefactio sunt diuersi motus cū velit Gal. v. de simplici medicina. digestionē fieri a calore naturali. putrefactionē ꝟo a calore preternaturali. ¶Respondetur scdm gentilem qō est vnus motus dictus digestio et putrefactio: licet fiat a diuersis agentibus. Propterea in materia digesta sicut in sanie apparet vestigiuȝ caloris naturalis: scȝ albedo ⁊ vestigium caloris preter naturam: scȝ fetor: licȝ ſm veriorē opinionē sit vnus et idem calor numero perficiēs hunc motū: qui dꝛ naturalis ⁊ ꝓter naturā ſm diuersos effectus. ¶Et si adducatur textus. A. in sermone vlī vlcerū ꝙ in laudabilissima sanie nō est putrefactio. dic ꝙ non est putrefactio maligna qualis in herpete estiomeno sed bene aliqualis putrefactio. ¶Quinta rō positio Gētilis est volūtaria. licȝ em̄ supponat verum ꝙ scȝ digō ⁊ putrefactio vsq̄ ad aliquē gradū possint simul in eadē materia adequate intēdi: ⁊ se cōpati: tm̄ nō ꝓbat vsq̄ ad quartū gradū: est em̄ certum ꝙ cū putredine qualis est in herpete ⁊ silibus nō intēditur digō: imo diminuitur: ⁊ silr cū materia denigratur: vñ fit sputū nigruȝ: et hypostasis nigra: ergo ꝯsilr cum materia est summe digesta: vt qꝛ sanies ⁊ hypostasis sint albe ⁊ laudabilissime dȝ putredo esse remissa. Huius autē signum est: qꝛ sanie laudabili perfecta febris ⁊ calor remittitur iuxta afforis. Circa generationē saniei ⁊c. Et silr debet esse hypostasis apparēte laudabili: quia potius ante perfectā digestionē febris est intēsior: scȝ in augmento in quo fit ebulitio ꝓparās ad summā digestionem: et tunc debet esse summa putredo que deinceps remittitur. certe hec rō sicut ⁊ instantia superior est mihi difficilis. ¶Sexta rō. digestio materie facit ipsam putrere minus maligna putredine ꝙ̄ si ipsa nō esset digesta: ergo in febre salubri habente plures paroxismos ceteris paribus ex parte quātitatis materie. materia paroxismorū principij que nō est digesta debet putrere magis maligna putredine ꝙ̄ materia paroxismoꝝ status que est digesta ergo hec febris in principio erit maior morbus ꝙ̄ in statu. Hinc dicitur concedēdo illud ad qō deducitur. sed non sumus in casu gentilis. loquitur enim gentilis de febre pendente a materia in qua putredo et digestio processit vsq̄ ad statum. ¶Cōtra digestio facit materiā benigniorē: putrefactio maligniorem. sed possibile est scdm variam dispositioneȝ materie ꝙ digestio in aliqua materia magis ꝓcedat et intēdatur ꝙ̄ putrefactio. sicut in materia benigna. et possibile est econtra: sicut in maligna. ergo possibile est ꝙ equaliter intendantur. quo posito sequitur ꝙ febris aliquando erit benignior: aliquando malignior in statu ꝙ̄ in temporibus precedentibus: aliquando equalis.

Ego autem credo nullam positionū superiorū defēdi posse: ⁊ multa ex argumētis supra positis contra eas militare:

Sed credo in hac materia has ꝯclusiones esse te-
nendas. ¶ Prima conclusio. omnis febris putri-
da salubris est salubrior in statu ꝙ in augmēto: et
in augmēto ꝙ in principio: ⁊ voco febrē tunc salu-
briorem in qua apparent magis certa signa salu-
tis: et que est sanitati propinquior. probatur. qꝛ in
statu apparent completa signa digestionis q̄ sunt
dantia fiduciā sanitatis. ¶ Secunda cōclusio oīs
feb. putrida salubris est maior morbꝰ ⁊ malignior
in principio ꝙ in augmēto: ⁊ in augmēto ꝙ in sta-
tu oīum paritate supposita: preterea in quibus fit
cōparatio: ⁊ que necessario sequūtur ad cōparatio
nem: opʒ enim supponi paritatē ex parte quātita
tis materie ⁊ ex parte gradus putredinis in oībus
his tēporibus: et reliquorū que faciunt ad morbi
magnitudinē vel remissionē. nemo enī dubitat qđ
tertiana vniꝰ paroxismi est maior in statu ꝙ in aug
mento: ⁊ maior in augmēto ꝙ in principio: sed nō
seruatur paritas ex parte gradus putredis: quia
in pricipio materia est occulte digesta. in augmen
to manifeste. in statu summe digesta: sed quāto est
digestior est aptior putrere minus mala putrediē
quare ⁊c. Et pro hoc sunt omnes autoritates pro
opinione plusꝙ Cōmētatoris superius adducte.
¶ Tertia cōclusio vbi nō seruatur paritas in oībꝰ
contingēs est febrē esse maiorē morbum aliquādo
in pricipio: aliquādo ī augmēto. aliqñ in statu ma
xime propter disparitatē in ꝗtitate materie ī gra
du putredis. ptʒ. nā maior gradus putredis ⁊ ma-
ior ꝗtitas materie faciūt morbū esse maiorē. Cuʒ
aūt hec possint cōtingere in quocūqꝫ istorū trium
tēporū sequit̄ veritas cōclusiōis. ¶ Quarta cōclu
sio. licʒ ita sit vt asserit scđa ꝯclusio: nō tamē oīs fe
bris putrida salubris est intēsior in pricipio ꝙ in
augmēto: et in augmēto ꝙ in statu. ꝯclusio pʒ. naʒ
multe febres putride per digōnē intendūtur in ca
lore: sicut pendentes a materijs frigidis que per
digestionem calefiunt. non est autem necessarium
ꝙ omnes materie calide per digestionem calefiāt
immo qñqꝫ infrigidātur. Digerimus enim mate-
riam colericam subtilem ⁊ sanguinem supercale-
factum per potum aque frigide: sicut etiam acci-
dit in digestione que est in iuuatiuo: sicut cum san-
guis in lac transmutatur. ¶ Rationes autem que
possunt adduci contra hanc opinionem superius
posui et solui cum pertractaui opinionem plusꝙ
Commētatoris. Et sic cum dei gratia sit finis hu-
ius questionis.

¶ De causis effimere oīs speciei. Ca. v.

C Chāperius. Fiūt quotidiane febres circa humorꝫ tabem solo cōflagrante spiritu: et iō a latinis quotidianea neotericis vero effimere vocitantur.

Ause omnium specierū febris
effimere sunt cause ꝑmitiue ca-
lefacientes essentialiter et cale
facientes per accidens de sum
ma occurrentium et assumpto-
rum: scilicet in cibo et potu et passionum
corporearum et animalium et ex dolori-
bus et apostematibus apparētibus: ⁊ sunt
de eis ex opilationibus quarum causa non
est primitiua.

C Postꝙ Auicenna in quattuor capitulis prece-
dentibus egit de quattuor vniuersalibus de febri
bus presciendis. In hac parte agit de effimeris. et
primo in generali. secundo in speciali ibi. (De fe-
bribus effimeris sunt.) in principio sexti capituli.
Primam partem diuido in quattuor. Nam in pri
ma parte premittit sermonem generalem de febri
bus effimeris. in secūda parte ibi. (Et de proprie-
tatibus.) in principio sequentis capituli ponit si-
gna generalia febriū effimeraꝝ. in tertia parte ibi
(cum expedit.) in pricipio tertij capituli ponit cau
sas et signa permutationis feb. effime. ad alias
feb. in quarta ibi. (in omnibus speciebus.) in prin
cipio quinti capituli ponit curationē generalem
feb. effimerarū. In p̄io capitulo ponit quattuor
generalia de febribus effimeris presciēda. ꝓpter
ea hoc caplm̄ dicit̄ sermo gn̄alis in feb. effimeris.
Primū est cause cuiuscūqꝫ effimere in gn̄ali. Scđʒ
est tempus duratiōis feb. effi. ⁊ incipit ibi. (Et iste
quidem feb.) tertium qualiter se habeant in faci-
litate et difficultate cognitionis et cure ibi. (Et
hec quidē febris.) quartū est q̄ corpa sint paratio-
ra ad ipsas ibi. (Et hoīes quidē.) primā partē di-
uido in tres. Nam p̄io in gn̄ali ponit causas effi-
merarū. in scđa ibi. (Et nō ꝓueniūt.) ponit modū
quo hm̄ōi cause ducūt ad effimeras ⁊ nō ad alias
febres. in tertia ibi. (Et sunt quidaʒ hoīm.) remo-
uet quendā errorem. Et si q̊s q̄reret quare Auicen.
in hoc primo tractatu simul egit de generalibus
presciendis de febribus et de effimeris. nō aūt sic
de putridis aut etbicis. Dicendū obmissis amba-
gibus ꝙ hoc fecit quia sibi placuit. C De p̄ia āt
parte dicit ꝙ cause oīum specierū feb. effime. sunt
cause primitiue calefaciētes essentialr̄. i. ꝑ se ⁊ im-
mediate ⁊ calefaciētes per accidens: sicut opilan-
do aut ꝑ antiparistasim. Et iste cause sunt de sum
ma occurrentiū: sicut aeris solis balnei ⁊ similium
que corpori occurrūt. Et sunt de summa assumpto
rum in cibo ⁊ potu sicut cibi et potus calidi actua
liter aut potētialiter ⁊ silr̄ medicine. Et sunt etiam
iste cause de summa passionum corporearū sicut
est exercitiū: ⁊ de summa aīaliū. s. passionū sicut est
ira ⁊ reliq̄ animi accn̄tia: ⁊ ex doloribꝰ ⁊ a patibus
apparētibꝰ. i. extrinsecis. Nā intrinseca scđm plu
rimū faciunt feb. putri. licet non negādum sit ipsa
posse facere effimerā: sed extrinseca frequenter fa
ciunt effimeram raro putridā nisi sint magna aut
maligna. Et sūt de eis. s. causis alique sunt ex opi
lationibꝰ quaꝝ scʒ effimerarū cā nō est primitiua
vel aliter. quarū opilationū cā nō est primitiua. s.
semper cū opilatiōes etiam perducētes ad effime
rā possint a causis pēdere corporeis: lʒ frequētius
pendeāt a causis primitiuis sicut aere frigido bal
neo stiptico et similibus. C Notandum primo qđ
duplex est effimera: vera ⁊ nō vera. vera est illa que   Duplex effimera.
pēdet a cā primitiua: sʒ nō vera pendet a cā corpo
rea: licʒ tamē ambe in veritate debeāt dici effime-
re cum ipsis competat diffinitio effimere: sed pen-
dentes a causis primitiuis: ideo dn̄r vere: qꝛ scđm
plurimū durāt solū per vnā diem: ⁊ sic sibi cōpetit
quid noīs effimere. Sed pendētes a causis corpo
reis durant lōgiori tempore. scđa causa: quia pri-
mis vnica tantū debetur intētio que est alteratio
cum non habeant aliquā causam corporeā a qua
pendeāt. Secūdis autem duplex debetur intentio
vna ad causam corporeā que est ipsius remotio al
tera ad febrem: que est alteratio. ¶ Notandum se-
cundo. quod Auicenna numerando causas preter
passiones corporeas ⁊ animales dixit quasdā cās
sumi ex doloribus: qđ fecit quia dubium erat apđ
aliquos an dolores sint inter dispositiones cor-
poreas aut animales numerandi: quod dubium
tamē solui posset. Nam dolores corporis sunt in-
ter dispositiones corporeas numerandi sicut exer-
citium et similia que incipiunt cum manifesta cor
poris passione: sed dolor siue tristitia mentis ira ⁊
cetera

cetera animi accidentia numerantur inter dispo/sitiones animales cum incipiant sine manifesta corporis passione: sed solum anime: quāuis quā/doqꝫ perducāt ad manifestas corporis passiōes.

¶ Et non proueniunt cause earū cum ve/hemētia sua ad hoc vt pertrāseat illud qđ inflammat spm̄: nam si pertrāseāt illud fa/ciunt cadere in ethicā: aut in speciez febriū humorū quam dicemus. ¶ Cause eñ pri/mitiue quādoqꝫ mouent antecedentes: ꝙ si mouerint eas ad putredinē erunt febres putredinis.

¶ In secunda parte dicit ꝙ iste cause iam nume/rate faciūt solū effimerā quādo nō calefaciūt nisi spūs ponendo in ipsis calefactū esse. Si eñ cum vehementia sua ꝑuenirēt ad ponendū calefactuz esse in humoribus aut mēbris tunc fieret humora/lis aut ethica. nā cause primitiue plerūqꝫ mouent antecedētes. et si mouerint eas ad putre. faciunt febres putridas. si autem fixerint caliditatem in membris fiet ethica.

Dubitatur circa partē presentem. qꝛ effimera est morbus factus. pri/mo de feb. ad glauconē. ꝛ. viij. terapētice. ergo nō habet causaz a qua pēdeat spāli depēdētia. ¶ Di/cēdū ꝙ apud tenētes spiritum esse formal'r aiatū effimera est morbus factus siue mala ꝯpl'o facta est: eñ calefactū esse qđ est in spiritib⁹. ¶ Sz apđ tenētes ꝙ spūs nō sit formaliter aiatus febris ef/fimera est ꝯpl'o fiens in corde. et nō est calefactuz esse qđ est in spū. quia oīs morb⁹ est passio vnien/tis. verū calefactū esse in spiritib⁹ est imediata cā eius. Gal'. tamē qui vt credo nō tenet spm̄ eē for/maliter animatū est interpretādus ꝙ dixit effime/ram esse morbum factuz ſm quandā metaphorā: quia sicut ethica que ē morbus factus indiget so/lum intentione que est ad febrem ꝛ nō ad causaz: ita effimera. s. vera indiget solum intentione que est ad febrem. s. alteratione.

Secundo dubitatur vtrū effimera sit pu/tri. ¶ In quo dubio tenendū est ꝙ licet aliquādo effime. sit putri. illud tamē ra/ro cōtingit. prima pars ꝓbatꝛ. nam spūs possunt putrefieri. et certū est ꝙ effimera pendēs ab eis ē putrida sicut feb. ꝑendēs ab humore putrido di/citꝛ humoralis putrida. assumptū autē probatur de intentiōe phi. iiij. metau. qꝛ oīa putrescūt ꝑter ignem. Item qꝛ aer cui spūs in modo substātie et in cōplexione assimilatꝛ putrescit ergo et spūs po/terit putrere. assumptū est Auicē. scđa pmi. in ca. de mutationib⁹ aeris ꝯtra naturā. et prima q̄rti. ca. de pestilētia. tertio. qꝛ de intentione Arist. iiij. metau. putrefactio opponitꝛ generationi mixtoꝝ. qꝛ sicut in mixtiōe fit elemētoꝝ coniunctio ita in putrefactione fit ipsoꝝ sepatio. Ex quo infertꝛ ꝙ oīa mixta possunt putrere. ¶ Secūda pars cō clu/sionis ꝓbatꝛ. qꝛ spūs propter substātiā suā remis/siuā et humidū suū facile euaporabile. et qꝛ sunt magis calidi quā hūidi raro putrent. sed ſm pl'm cū inflāmantur resoluuntꝛ et corrūpuntꝛ absqꝫ pu/tredine. et ꝑ ꝯn̄s feb. effimera pendens ab eis est ſm pl'm nō putrida. Ecōtra aūt est de feb. hūora/li: qꝛ est ſm plurimū putrida. raro eñ ebuliūt hu/mores sine putredine: licet aliqn̄ illō sit pol'e: sicut in sinocha nō putrida. ¶ Et ꝑpter hāc cām aucto/res nō fecerūt mētionē de effimera putrida. qꝛ ra/ro cōtingit. Itē qꝛ nō diuersificatꝛ morbus cura/tionis siue sit putridus siue sit nō putridus. soluz eni opus ē alteratiōe. Et si spūs sint valde dimi/nuti opus ē eoꝝ restauratiōe. ¶ Alij tñ dicnnt ꝙ effi. nūqꝫ est putrida. s. manifesta de qua est sermo apud medicos q̄ fit cū manifesta hūidi eductiōe absqꝫ ipsius resolutiōe. Et ꝑpterea oīa q̄ putrēt hac putredine efficiuntꝛ mollia et humida. Sps eñ non possunt putrere hac putredine manifesta cū sint remissiue substātie habētes humidū faci/le vaporabile: cuius non pōt apparere sepatio a partib⁹ terreis. Sed hūores possunt putrere hac putredine manifesta. ꝑpterea hūorales ſm pl'm sunt putride. ¶ Et si instetꝛ ꝙ spūs possunt putre/re putredine descripta ab Aristo. iiij. methauroꝝ dr̄ ꝙ ē verū. sed tñ illa putredo spūs. qꝛ nō est sen/sibil' nō facit vt apđ medicos effi. dicātꝛ putride.

Tertium dubium discussione di/gnū est nūq̄d ef/fimera possit ꝯiungi cū putrida vel ethica. ī quo dubio sunt due famose opiniones. ¶ Una Tha/dei doctoris antiq̄ssimi q̄ tenet effimerā nō posse cōiūgi cū ethica vel putrida motus auctoritate Isaac. 2°. febriū. et auctoritate Gal'. pmo de diffe/rētijs febriū. 8. cap. vbi dixit. Calefiunt eñ āpli⁹ Isaac israelita / Galenus.
ī effimeris supfluitates. deinde principiū putre/factionis huic assumētes accēdunt aliā febrē spe/cie priore iā q̇escēte. Ecce vult ꝙ qn̄ putrefiūt hu/mores accenditꝛ alia species feb. ab effimera et ꝙ effimera q̇escit cum accenditur putrida. ¶ Huius aūt causam reddens Thadeus dicit: ꝙ caliditas Thadeus flo/rētinus.
putride ꝛ ethice pertrāsit spm̄. qꝛ cal'itas nō figitꝛ in substātia spūs. qꝛ substātia sua ꝑ actionē cal'i/tatis putride febris aut ethice nimis subtiliatꝛ et exterminatꝛ vt nō sit potēs ad retinēdū cal'itatē in eo īpressaz deducto spāli cōseruāte. Quare licet spūs ita subtiliat⁹ ageret caliditatē in corde sen/sibiliter ledentē opatiōes: nō tamen illa cal'itas debet dici feb. effimera: cum non sit aliqđ calefa/ctum esse in spiritibus.

Secunda opinio fuit thome de garbo q̇ in ꝯmēto libri de differentijs Thomas de garbo.
febriū recitans opinionē Thadei dicit illam opi/nionē esse ita vilē vt non sit digna redargui. quasi dicat ꝙ ex seipsa manifeste falsa est. ¶ Sed tamē si quis bene cōsiderauerit erit difficile repire me/liorem viā ad saluandū dicta Gal'. et Isaac locis supra allegatis. Ipse ergo vna cuz Gentili tenet Gentilis.
effimerā posse causare putridā et ethicam cū q̇b⁹ coniungi potest. et similiter putridam et ethicam posse causare effimerā cum qua cōiungi possunt. Et tertio ꝙ ipse possunt simul coniungi penden/tes ab vna aliqua causa vel pluribus. ¶ Primum sic ꝓbatꝛ. ponatꝛ sor. habere talem dispositionem in humorib⁹: vt hinc ad duas horas debeat īcur/rere febrem putridā. et ꝙ nunc ex calefactione so/lis incurrat effimeram: que agens in humoribus sortis ad putredinē dispositis velocitet eorū pu/trefactionē ita vt sequatur putrida. Et certum ē in hoc casu effimerā per aliqđ tēpus posse cōiun/gi cū putrida. aliter sequeretur latitudinem fixio/nis caliditatis spirituum subito deperdi vtputa initiante putrida. ¶ Et confirmatur: quia in casu priori ex actione caliditatis solis possunt spirit⁹ taliter disponi vt in fine secunde hore incipiat ef/fimera: et per casum etiam incipiet putrida. ergo ambe possunt simul incipere. et cum nulla latitu/do subito deperdatur: vt supra per aliquod tem/pus remanebunt coniuncte.

¶ Secundo ꝑncipaliter arguitur sic. quācūqꝫ ca/

Aristoteles.

liditatē potest recipere in facto esse. ergo putrida calefaciēte spm̄ poterit q̄cunq̄ gradus caloris a putrida ipressus i spm̄ recipi in facto eē. Et si sic effi. et putridi. simul cōiungūtur. tenet pn̄a. et assumptū manifestū est. quia frequenter omnem caliditatē quam recipit spūs a causis extrinsecis recipit in facto esse: aliter non sequeretur effimera. ergo etiā potest esse per actionem febris putride in spiritum. ¶ Et cōfirmatur: quia ille motus est calefactio. sed terminus cuiusq̄ motus est mutatū esse. v. phy. ergo terminus calefactionis spūs est calefactū esse: ipsius qd̄ est causa effime. quare putri. et effimera simul coniungentur. ¶ Tertio sic. humor putridus existēs in bubone potest esse causa effimere ponēdo spūs in calefacto esse. Et potest esse causa putredinis cōicādo vapores putridos cordi. ergo bubo erit simul causa vtriusq̄. ¶ Quarto sic. potentior est caliditas febrilis ad calefaciēdum spm̄ quā sint multe cause extrinsece. sed ille possunt inducere in spūs caliditatē factā sufficiētem ad effimeram. ergo etiā febris putrida poterit inducere eandē vel similē caliditatē in spiritū sufficientem ad causandū. ¶ Quinto argumento Thome qd̄ est sicut demr̄atio. accipiamus cor sortis ethicū. putrefiat sanguis in ipso existens et faciat putridā durantē per quatuor dies. tūc in hoc tpe necessariū est nouos spūs in corde ex sanguine ibi reperto generari qui spūs erunt putridi sicut sanguis ex quo generātur. et si sic seq̄tur q̄ habebunt caliditatē fixam q̄ est causa effimere. ergo simul ethica effimera et putrida pendēs a sanguine putrido cōiungētur. ¶ Sexto p̄suppono q̄ stantibus causis sufficientib' ad productionē alicui' effectus: ille effectus producatur et tam diu duret effectus quā diu durant cause sufficientes ipsum conseruare. ¶ Presuppono scd̄o q̄ calefactū esse humorū sufficiens causare caliditatē in corde sensibiliter ledentē operatiōes sit causa putride ita vt quā diu duret tam diu cōseruetur putrida. Et silr̄ q̄ calefactū esse spūs ponens caliditatē in corde sensibiliter ledentē operationes sit causa effimere: ita vt quā diu duret tam diu cōseruetur effimera. Hoc suppositū manifestū est ex diffinitione effimere et putride. ¶ His suppositis arguitur sic. caliditas medicine calide in tertio: sicut est confectio anacardina sumpta in potu ponit in spiritibus calefactum esse sufficiens ad febrem effimeram: sed tantā proportionē ad calefaciendū spm̄ calefactū esse humorū potest habere quātā habet confectio anacardina. ergo si cōfectio anacardina ponit in spiritibus calefactū esse sufficiens ad effimerā: etiam calefactū esse humorū agens ab eadem vel simili proportione idem poterit facere quo stāte sequitur q̄ putrida et effimera simul cōiungentur. assumptū aūt probatur qꝛ tanta precise potest esse potētia calefacti esse humorū quāta ē potentia confectionis anacardine. Et quecumq̄ sunt equalia se habent in equali proportione ad tertiū ex primo Euclidis. ergo &c. assumptū autē probatur. quia potētia calefacti esse humorū potest esse maior quam potentia confectionis anacardine. et pōt eē minor. ergo pōt eē eq̄lis: q̄re &c.

Thomas de garbo

Tertia opinio nondū vulgata que ē Agonis et quorūdam modernorū ponit quatuor cōclusiones. ¶ Prima q̄ effimera potest esse cā putride vel ethice cū q̄bus pōt cōiungi. ¶ Scd̄a q̄ ambe possunt ab eadē cā vel plurib' simul pēdere. et sic p aliquo tpe simul coniungi. ¶ Tertia q̄ illud tēpus est ita paruū vt non sit medico sensibile. ¶ Quarta q̄ nulla putrida vel ethica pōt eē causa effimere nec aliquo pacto cōiungi cū effimera ab ipsis pendēte nec pro tpe: neq̄ p instāti. p̄ma cōcl'o et vltima sunt de intētione Isaac et Galeni p̄mo de differētijs febriū. Dicūt em̄ q̄ effimera pōt esse cā aliorū modorū fe. sed q̄ ipsa nō potest ab alijs causari. qꝛ spūs non habz materiā q̄ possit retinere calorē cessāte alia febre q̄ est cā. ¶ Et hanc cōclusionē p̄mā probant rationes adducte p opinione Gētilis et Thome et similiter per easdē pbatur cōcl'o scd̄a. Et cōclusio tertia est de intētiōe Isaac et Galeni. in libris iam allegatis cū dicūt q̄ spūs nō habēt materiā que possit retinere calorē cessāte alia febre que est cā. Propterea auctores parū faciūt mentionē de cōplicatione effimere cū alijs modis febriū. ¶ Vltima aūt cōcl'o pbatur etiā experiētia. Nūq̄ em̄ vidimus post parorismū tertiane etiā in corpe colerico qd̄ est patissimū ad effimeras remanere effimerā. qd̄ tamē deberet esse si putredo posset causare effimeram. Et similiter nūq̄ cōpertū est effimeram sequi putridam vel ethicam. quare &c.

Galenus. Isaac.

Sed opus est vt respōdeam' ad argumenta Thome et Gētilis q̄ pcedunt contra hāc cōclusionē. Obmisso ergo primo argumēto suo qd̄ facit p p̄ma cōclusiōe respōdetur ad scd̄m q̄ quācūq̄ caliditatē ab aliquo determinato agēte impressam: vt puta a sole vel vino que nō sunt fortia agētia pōt recipe spūs i facto esse: sed nō a febre putrida q̄ exterminat spūs substātiam ita vt caliditas nō possit figi. ¶ Et ad cōfirmationē cōceditur q̄ termin' intrinsecus calefactionis est calefactū esse. i. gradus caliditatis inducte. nō aūt est calefactū esse more medicorum qd̄ ē caliditas fixa. ¶ Ad tertiū dicitur q̄ humor putridus existēs in bubone si causat putridā nō causat effimerā. qꝛ pter fortitudinē sue actionis exterminat spirit' substātiā. ¶ Ad quartū negatur cōsequentia. et cōceditur q̄ minus potēs caliditas pōt inducere in spiritibus calefactum esse: qd̄ fortior caliditas nō pōt inducere: licet possit inducere valde intensiorem caliditatē. Et cōsequēter cōceditur q̄ quāto caliditas magis intenditur in aliquo subiecto tāto minus figitur. Exēplū manifestū habes i carnib' in q̄b' figitur calitas putredinalis a calore ptinēte. s. aere: et tm̄ nō figitur in eis caliditas a caliditate ignis assante aut elixāte. nā remote ab igne statim ifrigidantur. sed licet remoueantur ab aere calido et ponantur in aere frigido aut i aq̄ nūq̄ ampli' remouetur calor putredinalis. Sz si deberet remoueri poti' remoueretur per actionē fortis caliditatis. ¶ Ad q̄ntū Thome dr̄ q̄ sp̄s genit' ex sanguine putrido nō ē putridus. qꝛ nō hz calitatē fixam pter nimiā tenuitatē sue substātie. neq̄ est necessariū q̄ oē genitū ex putrido sit putridū. vt ē apd̄ Auic. de fe. sāgui. ¶ Ad sextū admissis suppositis forte cōceditur q̄ calefactū eē hūorū pōt iducere calefactū eē i spiritib' sufficiēs ad effimerā. Sz dr̄ q̄ illd̄ calefactū eē hūorū nō sufficit causare febrē putridā: sz solū neutralitatē febris. Et si esset ita potēs q̄ causaret putridā nō poneret calefactū eē in spiritib'. qꝛ nimis subtiliaret eorū substātiā. ¶ Cōtra. calefactū eē hūorū ē potētius aut eq̄ potēs ad calefaciēdū cor q̄ calefctm̄ eē spūum: cū pducatur ab eo: sz calefactū eē spūum pducit in corde caliditatē sensibilr̄ ledētē opatiōes. ergo etiam calefactū esse humorū pducet in corde caliditatem sensibiliter ledentē operatiōes. Replicatio ē efficax. quare est aliter respondendum.

Vltimo cōtra

Ultimo contra ultimam conclusionez arguitur. nā effimera potest couiungi cū putrida cuius ipsa effimera est cā iuxta primā cōclusionē. sed tanta precise potest esse proportio putride non sequentis effimerā ad calefaciendum spiritus: quāta est putredo sequētis effimere. ergo si effimera potest cōiungi cum putrida sequēte ipsam effimeram: etiā effimera sequens putridaz poterit coniungi cum ipsa putrida. Nam postq̄ est eadem pportio vtriusq̄ putride ad calefaciendum spiritus non magis vna subtiliabit spiritus substantiam q̄ altera. ¶ Et confirmatur. quia a duobus agentibus s. a causa effimere et putrida magis subtiliat̄ substantia spiritus q̄ a putrida tantū. ergo ꝛc. Opinio tamen dicens ꝙ nullo modo possunt effimere et putride coniungi potest facilius defendi q̄ hec vltima: et est mentibus auctorum magis conformis. et maxime Galeni ꝛ Isaac in locis supra allegatis. Et Auic. i capitulo presenti. vbi dicit. Et intentio quidem permutationis est ꝙ retentio caliditatis pertransit spiritū ad corpus aut humorem. quasi dicat non retinetur in spiritu cum figitur in corpore aut humore. et in hoc sequitur Ga. primo de differentijs febriū. loco supra allegato et ratio mea vltima suprascripta est efficax contra opinionem Ugonis. et tu potes formare casum in quo manifestius apparebit vis illius rationis.

Auicenna.

¶ Et sunt quidam hominum qui estimāt ꝙ febris effimera non fit nisi ex labore spiritus et corporis et illud est error.

¶ Hic narrat falsam opinionem circa causas effimere. et patet ex labore spiritus. i. accidentibus anime et labore corporis. i. exercitio. Est. n. certuz ꝙ a multis alijs causis preter istas potest effimera contingere.

¶ Et iste quidem secunduz plurimum recedunt in die vno et raro pertranseunt tertium diem. nam si pertranseant illam quātitatem estimatur de esse earum ꝙ ipse permutātur. Et intentio quidem permutationis est ꝙ retētio caliditatis pertransit spiritum aut ad corpus aut humorem. licet sint de hominibus qui dicant ꝙ ipsa quandoq̄ remanet sex diebus ꝛ consumitur integra cōsumptione cui non esset similis si permutaretur ad aliud genus.

¶ In hac parte ponit tempus durationis effimerarum. et dicit tria. primum ꝙ feb. effimere secundum plurimum recedunt in die vno. i. in. xxiiij. horis. et raro pertranseunt tertiam diem. et si pertrāseant tertiam diem estimatur ꝙ ipse permutantur ad humoralem vel ad ethicam. Secundo dicit ꝙ intentio huius permutationis. i. ꝙ hec permutatio sic intelligitur ꝙ retentio caliditatis. i. caliditas fixa pertransit spiritum ad corpus aut humorem. quia figitur in corpore aut humore et non in spiritu. Ex quo manifeste collige ex modo loquendi Aui. ꝙ cum fit ethica aut putrida cessat effi. que prius fuerat. quod etiam est de intentione Galeni et Isaac locis supra allegatis. Tertio dicit ꝙ quidam ex hominibus dicunt ꝙ effimera quandoq̄ remanet sex diebus et consumitur integra consumptione cui consumptioni integre non esset similis si permutaret̄ ad aliud genus febriuz quasi. d. ꝙ in his sex diebus remanet effime. absq̄ transitu in aliud genus febrium. Causa quare durat vera effi. solum. xxiiij. horis est. quia spūs sunt tenuissimi quare vel corrūpuntur in hoc tempore vel per infrigidationem ad benignum reducunt̄ nisi habeant causam continue fouentem. pertranseunt autem aliquando vsq̄ ad diem tertiū et vltra quando sunt non vere pendentes a causa corporea continue calefacientis. Nec est credendū ꝙ idem spūs nūero faciat effi. durātē trib⁹ aut pluribus diebus cū fere in quacūq̄ cibatione restaurētur noui spūs. ij. terapēti. primis ergo spiritibus corruptis accenditur caliditas in alijs donec remoueatur causa corporea a qua pēdet calefactuz esse spiritus. ¶ Contra tertium dictū instatur. qr potest vna putredo cōsumi in paucioribus q̄ sex dieb⁹. ergo dictū Aui. non verū. assumptū manifestum de tertiana vnius paroxismi ꝛ de febrib⁹ peracutis q̄ in. iiij. terminantur. ¶ Respondendū ꝙ cōsumptio illarū non est similis consumptioni effi. qr cum manifesta euacuatione consumuntur effi. vero nō: cum substantia spirituosa non possit sensibiliter euacuari.

Galenus.
Isaac.

¶ Et hec quidem febris ē facilis curationis et difficilis cognitiōis. et similiter principium ethice.

¶ In hac parte dicit ꝙ feb. effi. est facilis curationis et difficilis cognitionis. ¶ Contra effimera ē facilis cognitionis apud Gal. primo de differētijs febrium. ¶ Dicendū dupliciter. primo ꝙ effi. comparata ad putredinem est ꝫm p̄lm difficilioris cognitionis quā putredo. et hoc voluit Auicē. sed comparata ad principium ethice est faciliorıs cognitiōis. et precipue cum ethica est alijs febribus complicata: et hoc voluit Gal. ¶ Aliter dicendū ē ꝙ effimera cum incipit est difficilis cognitionis. cum autem processit vsq̄ ad statum vel declinationem est facilis cognitionis. primum voluit Aui. ꝫm Gal. Est autem difficilis cognitiōis: quia parum impedit hominem in suis operationibus. et calor suus est parum mordax vix recedēs a dispositiōe sanitatis. ¶ Item videt̄ ꝙ ethice p̄ncipium sit difficilis curationis: cum sit caliditas fixa in membris non facile remouibilis. ¶ Dicendum ꝙ est facilis curatiōis comparata ad putredinem ꝫm p̄lm occurrentes. quia sibi non debetur in principio nisi infrigidatio que faciliter per applicita et assumpta ꝑfici' potest: sed putridis preter infrigidationem que debetur feb. est alia intētio circa digestionem humoris et ipsius euacuationem que non facile completur.

¶ Et homines quidē velocius cadētes in febres effimeras: et qui vehemētius leduntur ab eis si erretur in eis: sunt illi in quib⁹ calor et siccitas sunt magis vincentes: q̄m perueniunt velociter ad ethicā et tertianā. Deinde illi in quibus calor et humiditas vincunt: quoniā perueniunt velociter ad febrē putredinis. deinde illi in quibus calor ē plurim⁹. deinde illi in q̄b⁹ ē plus siccitas.

¶ In hac vltima parte ponit que corpora sint ad feb. effime. paratiora. secūdo dat quendam canonem. ibi scōa. (Et cum illi.) In prima parte ponit quatuor ordines preparatorum tam ad casuz in effimera quā ad hoc vt ledantur ex effimera. In primo gradu sunt corpora calida et sicca: quoniā

peruenīunt velociter ad ethicam et tertianam. in scōo ordine sunt calida et hūida: qm̄ ꝑueniunt velociter ad feb. putredinis. in tertio gradu sunt calida tātū: in quarto sunt sicca tm̄. ¶ Cōtra calida tantū sunt magis ꝑparata ad effi. ꝙ calida et humida humiditate prohibente spirituum inflāmationem. igitur ordo malus. ¶ Respondetur concedēdo illud ad quod deducit. sed intētio Auic. fuit ordinare ista corpora non solū in preparatiōe ad casum in effimeras: sed ad casum in effimeras et ad lesionem ab eis simul. Nunc autē corpora calida et humida sunt magis apta ledi ex trāsitu ad effi. ꝙ corpora calida tantū. q2 citius transeūt ad putredinē ꝙ calida tantum. Aggregatum ergo ex vtraq3 preparatione est maius in calidis ⁊ humidis ꝙ in calidis tantum.

¶ Et cū illis qui habēt cōplexionē calidam et siccā accidit fames ⁊ adueniūt cum ea vigilia et labor aīalis et labor coporeus festinat ad ipsum febris effimera cum horripilatiōe quadā: ꝙ si nō succurrat ⁊ cibet statim festinabit ad ipm febris putredis.

¶ Quid dicat in hac parte vltima est satis manifestum. Sed est dubium quomodo febris effimera incipiat cum horripilatione: cum nō cōueniat effimere incipere cum typo nec pulsus coartatione. vt in cap. sequenti. Dicendū horripilationē fieri in corpore colerico ex quibusdā vaporibus ad cutim sparsis per calefactionez effimere et nō accidit merito spirituuz. nisi ergo succurrat iuxta textum his corpibus colericis cū cibo quiete animi et corporis somno ⁊ huiusmodi infrigidantibus facile trāseūt in effi. et ex effimera ī putridā.

¶ De signis effimerarum in generali.

E proprietatibus earum est ꝙ ipse non fiunt a causis antecedentibus.

¶ In hoc capitulo agitur de signis febriū effimerarum in generali. et habet hoc cap. viij. partes ſm ꝙ sunt octo maneries signorū ipsius effimere. ¶ Prima est sumpta a causis. scōa a priuatione coartationis pulsus. tertia a caliditate miti. quarta a pulsu et vrina simul. quinta a pulsu tantū. sexta ab accidētibus. septima a sudore. octaua ab experientia per balneū. partes patebūt discurrendo per textū. ¶ Prima maneries signoꝝ effimeraꝝ est ꝙ nō fiūt causis antecedentibus. i. corporeis. sed a causis primitiuis. et hoc intelligit de effimeris veris. nam non vere possunt fieri a causis corpeis iuxta determinata superius. et hoc est signum ꝓpriū effimerarū verarū. quia conuenit omni effimere vere non soli. cum etiam multe putride fiant a causis ꝓmitiuis.

Alexander aphrodiseus. Manifestū est qđ facillime oīm spūs succenditur et celerrime dissoluitur: minusq3 fuerit quotidiana: absunt aūt humores.

¶ Neq3 incipiunt cū coartatione et est ꝙ ipse nō incipiunt scōm plm cū rigore et frigore extremitatū et profundatione caliditatis ⁊ declinatione ad pigritiā ⁊ somnū ⁊ submersionē pulsus et subtilitatē ei9 et diuersitatē eius et paruitatē ipsius: īmo fortasse accidit in principio earum similitudo frigoris ⁊ horripilationis ⁊ punctio cuius causa est vapor chimi mali et remouet velociter et accidit: sed raro rigor ꝓpter multitudinez vaporū ledentiū lacertos ꝓpter punctionem suam superflua multitudine.

¶ Ponit scōam maneriem signorum sumptorum a priuatione coartationis pulsus. et dicit duo. primum ꝙ non incipiunt effimere cum coartatione pulsus: et est ꝙ non incipiunt ipse ſm plm cū rigore frigore extremitatum ⁊ horripilatione notabili neq3 ꝓfunditate caliditatis pigritia ⁊ somno et submersione pulsus cum diuersitate ⁊ paruitate ipsius. Nam hec paruitas cum diuersitate a materia suffocante et tegente propter dicit pulsus coartatio. ¶ Secundo dicit ꝙ fortasse in principio accidit similitudo frigoris et horripilationis: sed nō frigus: nec horripilatio notabilis. Huius autem simultatis horripilationis et frigoris causa est vapor mali chimi. i. humoris vnde faciliter remouetur. Et similiter accidit sed raro rigor ita vt membra se concutiant propter multitudinem vaporum ledentium lacertos extrinsecos et cutim per punctionem suam superflua multitudine. maior enim multitudo requiritur ad faciendum rigorem siue similitudinem rigoris ꝙ similitudinem frigoris aut horripilationis. Et bene dictum est huiusmodi typos fieri a vaporibus ⁊ nō ab humoribus ſm ꝙ accidit in principio feb. interpolatarum. sic enim feb. essent fortes et diu durantes. isti tamen vapores non sunt putridi neq3 habent caliditatem fixam sed eleuati sunt per caliditatem febrilem ab humoribus non putrentibus. nam si essent putride ⁊ peruenirent ad cor esset feb. putri.

¶ Et est eius inflammatio nō mordicatiua aspera: immo bona sicut caliditas corporis laborantis et ebrij.

¶ Hic ponit tertiam maneriem signoruz sumptā a caliditate. dicēs ꝙ eius caliditas nō est mordicatiua. i. acuta fortiter imprimens in tactum neq3 aspera. quia non est cum siccitate et inequalitate sed bona. i. mitis sicut caliditas laborātis et ebrij ad differentiam caliditatis putredinalis que est mordicans. et caliditatis ethice que est aspera. ¶ Contra calor fundatur in substātia subtili ergo est mordicatiuus. negatur consequentia. quia dolor mordicatiuus fit ab humore qui qualitatem habet acutā. secunda primi. cap. de speciebus doloris. et similatur calori ebrij: quia est mitis sicut ille quāuis calor ebriorum quandoq3 occidat: vt in cōmento afforismoruz. Si inebriatus aliquis. Credo tamen ebrium non mori merito caloris vt calor est: sed merito multitudinis vaporum vini cerebrum opilantium ⁊ perducentium ad apoplexiam. vnde prohibito anhelitu fit suffocatio.

¶ Et cum vrina est in primo die digesta et pulsus bonus tunc iudica ꝙ est febris effimera. et illud ideo quoniam vrina non alteratur in ea inquātum ipsa est effimera: et ē sedimen eius digestum non decliue ad colorem humoris. et est quandoq3 nubes eius pendens. quādoq3 est natans eius boni coloris. et quandoq3 accidit vt non equetur color eius. tamen eius substātia est equalis: et non alteratur color eius nisi propter id quod associatur ei de causa alterationis vrine: quāuis non sit illic feb. effimera ex eo quod dicemus in tertiana et similibus ei.

¶ Ponit quartam maneriem signorum sumptaz ab vrina et pulsu simul dicens: ꝙ qñ vrina est in

primo die

primo die digesta et pulsus bonus.i.non coartatus sicut in principio iterpolatarū necꝫ etiā paruus et frequēs sicut in principio ethicarū: sed magnus velox et frequens sicut dicetur inferius. tūc iudica ꝙ est febris effimera. Et illud idō qm̄ vrina nō alterat̃ in ea.s.effi.nisi inquātū effime. q̄ ꝑ caliditatem simplicē suā absqꝫ alioꝝ humoꝝ mixtione potest vrinā tingere sed parum. et ideo subiungit ꝙ sedimen.i.ypostasis est digestū et non decliue ad colorē hūoris.s.peccātis:cū effimera sit immaterialis. Eius aūt nubes.i. ypostasis est qn̄qꝫ pendens circa mediū vrine.et quādoqꝫ est natans existens circa superficiē ꝑm ꝙ cōsueuit esse in sua dispositione naturali.boni coloris.i.non multuꝫ permutati a colore naturali. Et subdit ꝙ quādoqꝫ accidit vt nō equetur color eius.tamen eius suba est equalis.i.mediocris ꝑm ꝙ consueuit esse ī sua dispositione naturali. Et demū dicit ꝙ color vrine non alterat̃.s.notabiliter nisi propter illud qđ ei associatur de causa alterationis vrine quāuis illic nō sit feb.effi.et sunt cause que possunt esse īdifferēter in effi.in tertiana et quibuscūqꝫ alijs febribus sicut caliditas epis superflua: nimia abstinentia et similes. Ex quo infert̃ ꝙ per simplicē alterationem vrina potest aliqualiter tingi licet illud parum sit.magna eñi tinctura est per admixtionē rei tingentis:licet de hoc non sit paruū dubiuꝫ quia si textus dicit:et illud ideo qm̄ vrina nō alterat̃ in ea inquātū effi.textus ē clarus:et optime concordat particulis sequentibus. ¶ Sed cōtra hunc textū est textus Aui.in cap.de febre effi. ex āgustia cū dixit ꝙ signa eiꝰ sunt igneitas vrine et acuitas eius. Item in cap. de feb. effi.ex ira est aqua rubea acuti tactꝰ. Respondebit̃ ꝙ illud non est merito effi.inquātū effi.i.inquātum caliditas immaterialis accēsa in spiritibꝰ sed est merito inflammationis epatis et humorū:qđ potest etiam accidere in alijs febribus. vnde aliquid humoris cum vrina permiscetur tingens ipsam.

Dubitatur vtrum digestio apparens in vrina in principio et in toto processu feb.sit signū sufficiens ad concludenduꝫ effimeram. ¶ In quo dubio tenendū est ꝙ sic. vbi feb.incipiat a materia digesta. in quo casu sola digestio non est signum efficax sed digestio simul cum bonitate pulsus. ¶ Cōtra.qꝛ effimera ē morbus immaterialis.ergo signū eius non debet esse sumptū a materia. ¶ Ad qđ dicit̃ ꝙ licet non habeat materiā a qua pēdeat:et licet signa digestionis non sumant̃ a materia eius: sumuntur tamen signa digestionis maxime bona ypostasis et mediocritas substātie ab humoribꝰ naturalibus in corpore effimerante repertis. ¶ Et si instet̃ scđo ꝙ digestio potest apparere in feb. tertiana q̄ habet tantū duos paroxismos in prima die. ergo illđ non est signum efficax ad significandū effimeraꝫ. ¶ Dicēdū ꝙ signū digestionis:licet appareat in in fine p̄mi diei:non tamen apparet in principio sicut in effimera. ¶ Et si instetur tertio qꝛ ī effi. ex nauseatiua satietate et opilatione apparet vrina cruda. Dicendū illud non esse merito effimere:sed merito cause eius.

¶ Et pulsus est decliuis ad spissitudineꝫ et fortitudinē et magnitudinem nisi in ea q̄ est a passiōibus debilitātibus.et nisi fuerit in stomacho hūor mordicatiuꝰ aut frigidus aut causa alia de his que mutant pulsum preter febrem.

¶ In hac quinta parte ponit q̇ntā manerīē signorū sumptā a pulsu.⁊ p̄mo declarat qualis debeat esse pulsus effimerantis ꝑm q̇nqꝫ conditiones. in scđa parte ponit canonē correctiuum circa dicta de pulsu et vrina ibi.(Et scias) p̄ma cōditio ē ꝙ pulsus est spissus fortis et magnꝰ. Ex quo cōcluditur ꝙ sit velox nisi in ea effi.q̄ prouenit a passionibus debilitātibus:sicut dolore vehemēti ⁊ huiusmodi:⁊ nisi fuerit ī stomacho hūor mordicatiuus:aut frigidus:sicut frigꝰ fl'atis: aut cā alia de illis que mutāt pulsum preter febrem sicut exercitium forte resoluens et nimia fames.

¶ Et raro quidē diuersificat̃.si vero diuersificet̃ erit ei ordo.nam si diuersificet̃ illud tūc erit ꝓpter causam aliā antecedentē febrem:aut vicinātem ei sicut est labor vehemens:aut mordicatio vehemens in visceribus:et similia his.

¶ Scđa cōditio.ꝙ pulsus effimerātis raro diuersificatur.⁊ si diuersificet̃ erit ei ordo in diuersitate sua. Causa aūt diuersitatis nō est effi.inquātū est effi.sꝫ cā an̄s febrē:sicut exercitiū vehemēs aut ꝓpter causam vicinā.i.existentē simul cum effi. sicut mordicatio vehemens in visceribus.⁊ similia his que faciunt pulsum diuersum resoluendo aut opprimendo aut propter fortem pugnam.

¶ Et quādoqꝫ accidit vt induret̃ ꝓpter frigus vehemēs et inspissans infrigidans: aut ꝓpter caliditatē solis vehementē exiccantē:aut ꝓpter vehementē laborē exiccātem:aut famē: aut angustias:aut vigilias: aut euacuationes.

¶ Tertia conditio ꝙ pulsus effimerātis non debet esse durus:licet quādoqꝫ induret̃ aut propter frigus vehemēs.s.extrinsecū indurās arteriā: aut ꝓpter solis caliditatē vehemētē exiccantē arteriā aut ꝓpter laborē vehementē aut famē:aut angustiam.s.oris stomachi.aut vigilias: aut euacuationes:que oīa exiccant et indurant arteriam.

¶ Et quādoqꝫ festinat in eo dilatatio et tardatur constrictio et nō festinat plus q̄ꝫ naturalis nisi raro et cum velocitate pauca:qm̄ necessitas euētationū in eo est vehementior q̄ꝫ necessitas educendi vaporē corruptum.vapor eñi in eo non est corruptus cōparatiōe sui ad equalem:imo est bonus comparatione sui ad eum:⁊ cum ambiguꝰ sit tibi pulsus ⁊ constrictio eius tunc scias ex anhelitu.

¶ Quarta conditio pulsus est ꝙ diastoles siue dilatatio festinat.i.velocitatur et tardatur constrictio siue sistoles et non festinat.s. constrictio plus q̄ꝫ naturalis nisi raro.i.parum.⁊ est cum pauca velocitate.in comparatione ad diastolem. Omniū horū causam reddens dicit ꝙ necessitas euentationis est vehementior in effimerante q̄ꝫ necessitas educendi vaporem corruptum.quia vapor nō est corruptus in effimerante cōparatione sui ad eum. ¶ Circa quas partes notandū ꝙ diastoles in effimerante est maior velocior ⁊ frequentior q̄ꝫ sit sistoles.quia necessitas euentandi est maior q̄ꝫ necessitas mundificandi et educendi vapores corruptos.constrictio tamen in effimera est maior velocior ⁊ freq̄ntior q̄ꝫ sit ꝯstrictio sui sani sꝫ nō multū.qꝛ vapores effimerātes sunt calidiores q̄ꝫ ipsiꝰ

sani:tamen non peccant in grossitie aut multitu dine magna respectu sui sani. et hoc est qđ dixit. vapor nanq̄ in eo nō est corruptus in comparatio-ne sui ad eum. qđ intellr̄ in materia subiecta: non aūt in caliditate. Est enī natura calidior ī effime-rante ꝙ̄ in nō effimerante. et cum ambiguus sit ti bi pulsus ꝙ tu non ꝯprehendas eiꝰ constrictionē que a paucis cōprehendit̄ nisi a Gal̄. tu debes iu dicare per anhelitū. nam pulsus et anhelitus ꝓ-portionant̄. ¶ Preterea videbis dilatationē an-helitus maiorem velociorē et frequentiorē in effi merante ꝙ̄ sit constrictio. et cōstrictionē maiorez velociorem et frequentiorē ꝙ̄ tempore sanitatis.

¶ Et pulsus quidē redit post eradicatio-nem eius ad consuetudinez eius naturalē in corpore illo et hoc est signum bonum.

¶ Quinta conditio ꝙ pulsus post eradicationem febris redit ad consuetudinē naturalez. et hoc est signum valde efficax sup̱ effimera. in hūoralibus nanq̄ quāuis sint interpolate s̄m ph̄m non oīno re dit ad dispositionem naturalez propter aliquas reliquias humoris putrētis.

¶ Et scias penitus ꝙ quotiēs vrina ⁊ pul sus sunt boni significāt ꝙ febris est effime ra. et quādo non sunt boni non oportet ꝙ nō sit effimera. multotiēs enī est ī ea vrina tincta, ⁊ pulsus diuersus ⁊ debilis: et pūus.

¶ In hac pte ponit canonē correctiuū signi sum-pti a pulsu et vrina dicens. ꝙ quotiēs vrina ⁊ pul sus sunt boni significant̄ ꝙ feb. est effimera. sed qn̄ nō sunt boni non opꝫ ꝙ tu iudices ꝙ non sit effi-mera. nam multotiēs est vrina tincta .s. notabili-ter et pulsus diuersus debilis paruus ꝓpter cau sas alias ab effimera. ¶ Contra. ad cuius esse se-quitur aliquid: ad eius non esse sequitur contra-rium: vt Mesue. ij. cap. ergo si vrina bona signifi cat effimeram: quādo nō est bona significat ꝙ nō est effimera. ¶ Dicendū ꝙ propositio illa verifica tur in causis et effectibus cōtrarijs et adequatis.

¶ Et de illis que significant ꝙ ipsa est fe-bris effimera est vt sit principiū eius facile et leue. et sit augmentū eius non addēs su pra duas horas: et neq̄ associentur statui accidentia vehementia. et vt non accidant in ea accidentia praua. et nō sit in ea ebuli tio caloris vehemens: et minorantur cū ea dolores. ꝙ si cū ea fuerit dolor capitis aut dolor alius nō sit fixus inseparabilis post eradicationem eius. Et hec quidem signi-ficant ꝙ ipsa est effimera.

¶ Ponit sextam maneriem signorū sumptam ab accidentibus dicens. ꝙ febris effimera habet pͥn cipium facile .i. paucoꝝ accidentiū et leue .i. facile tolerabile. aliter leue .i. cum caliditate remissa. se-cundo dicit ꝙ augmentum eius nō est addens su pra duas horas. calor enī actualis in re tenui in paruo tēpore tendit ad summū. ⁊ in statu sunt ac-cidentia parua ⁊ dolores .s. capitis et aliorū mē-brorum minuuntur. Et subdit ꝙ si aliquando ac-cidat dolor capiti aut alius dolor sicut in corpo-ribus valde sensitiuis: ille dolor non est fixus sed immediate eradicatur cessante effimera. et hoc ē signū efficax. non enī ita accidit in putridis.

¶ Et ph̄m quidem eradicationis eius fit per sudorem et humorositatem similem su dori naturali non humoroso. et non sit ve-hemens superfluitas iterum in quātitate sua: immo appropinquat sudori naturali in quātitate sua sicut est ꝓximus ei in qua-litate sua. si enim videris sudorem plurimū tunc febris erit non effimera.

¶ Septima cōgeries signorū est ꝙ s̄m ph̄m termi natur effimera per sudorem ꝓpinquū naturali in qualitate et quātatite. nā si esset multus non esset effimera. Similiter si esset mordax aut acutus aut sapiēs naturam extraneā alicuius humoris signi ficaretur ꝙ non esset effimera.

¶ Et de eis de quibus febris effimera ex-peritur: est vt ingrediatur balneum habēs eam: cūq̄ morā fecerit euenire in eo quasi horripilationem non consuetam scitur ꝙ febris est febris putredinis: et egrediatur habens eam ex balneo ilico. et si nihil alte rat̄ a dispositiōe sua tūc febris ē effimera.

¶ Ultimo docet cognoscere effimeraꝫ per experiē tiam de balneo. Et patet qđ dicit. per balneū enī in febre putrida liquefiūt humores qui peruenie-tes ad membra sensibilia faciunt horripilationē non consuetam. hoc autē non accidit in effimera.

¶ Gētilis super hoc capitulo mouet duo dubia. Duo gentilis dubia.

Primum dubitatur vtrū effimera habeat quatuor tempora. ¶ In hoc du-bio tenenda est hec cōclusio. licet effimera nō ha-beat quatuor tēpora penes materiā distincta. ha bet tamen quatuor tēpora penes morbi essentiaꝫ et accidentia distincta. prima pars est manife-sta. quia est morbus immaterialis. scđam partem declarat Auicē. in sexta manerie signoꝝ effimera-rum qui attribuit sibi principium leue. augmen-tum breue: statum non prauuꝫ: declinationē per-fectam.

Secundum dubium vtrum aliqua ef-fimera sit mortalis. ¶ In quo dubio teneatur hec conclusio. licet effimera s̄m plurimū sit salubris ⁊ ad salutem terminetur. Aliqua tamen est mortalis de necessitate ad mor tem terminanda. prima pars questionis proba-tur. nam effimera est egritudo parum seua non timorosa. et proprie non numeratur inter acutas quāuis sit breuis terminationis: vt est apud Aui-cen. superius in capitulo tertio. huius prime fen. secūda pars conclusionis probatur. Nam in effi-mera possunt esse spūs cordis: et ipsum cor infe-cti qualitate venosa: vtputa per inspirationem aeris pestilentialis: quapropter spiritus cordis poterunt corrumpi anteq̄ noui regenerentur. et sic accideret mors. et hoc modo concederetur ali-quam effimeram esse morbum pestilentialeꝫ mor talem. ¶ Secūdo etiam si non essent spiritus in-fecti maligna qualitate nec esset pestilētialis: po test tamen esse mortalis respectu alicuius subie-cti. nam ipsa est morbus: et ledit sensibiliter ope-rationes: et est alicuius potentie ad debilitandū virtutem. ¶ Cum autem sit necessarium ex decur-su etatiuo hominem tēperatum deuenire ad non gradum virtutis: aliquando effimera habebit ꝓ-portionem maioris inequalitatis ad virtutē eius quare morietur ex effimera. Ampliꝰ sicut dicit Gē-tilis ex auctoritate Galeni ī libro de quatuor tē-poribꝰ morbi. effimera poterit esse mortalis vni homini et non alteri. qꝛ vnus habet sanitatē vniꝰ modi nō potentē resistere effimere. alter facillime resistet. Gentilis.

resistet. sanitates enim quorundam in indiuisibili cōsistunt: ita vt a quocunq excessu supra tēperamētū suum facillime et multū patiunt. Quidam autē difficillime et vnus multū leditur ab vna re et nō ab alia. alter ecōtra. Tante aūt varietates cōtingunt sm varias proportiōes elementorum et qlitatū elementorum et sm variā proportionē mēbrorum inter se. vnde in vno indiuiduo cor cōpatit vni mēbro et nō alteri: in alio indiuiduo ecōtra. et tertio sm proportionē variā naturarū inter se. s. cōplonis cōpositiōis et vnitatis. et quarto sm varias qlitates insequētes materiā. et qnto sm varios influxus celestes. et sexto in plerisq cōtingūt sm varietatem acuitatis sensus. et eius obtusionē. ¶ Utrū autem effimera sit porismalis videbit in cap. de effi. ex opilatione et nauseatiua satietate.

PERMUTATIO FEBRIS EFFIMERE.

¶ Cum expedit vt febrē effimerā patiens cibetur et errat medicus sup eam et nō cibet ipsum: pmutatur febris in corporibus colericis ad ethicā incedentē et in corporibus carnosis ad sinochā que est absq putredine. et fortasse permutatur ad illam q̄ est cum putredine.

¶ In hoc capitulo ponit Auicē. causas permutatiōis feb. effime. ad alias febres. Et habet hec pars duas partes sm q sunt due cause siue duo errores hic specificati quib' fit trāsit' ex effimera ad alias feb. &c. ibi scda. (Et similiter) In pma dicit q si expedit vt patiēs febrē effimerā cibet et medicus erit omittēs cibatonē tunc febris effimera permutat in corporibus colericis ad ethicā incēdentē et in corpib' carnosis que sunt sanguinea ad sinocham sine putredine. et fortasse cōtinuata actione caloris febrilis permutat ad sinochā cū putredine. Ratio quia obmisso cibi est causa huius permutationis et cibatio prohibet ipsam. qr cibus refrigerat corpus et proprie conuenienter exhibitus. et humectat ipsum: quapropter prohibet vlteriorē calefactionē et exiccationem. ¶ Notandum q per ethicā incendentem debet intelligi ethica habens calorem intensum. non enim omnes ethice habent eundē gradū caloris sed diuersificant sm corporū cōplexiones et sm causas faciētes eas. in calidiorib' enim corporib' fit ethica cū maiori gradu caloris pter simboleitatem. sed in frigidioribus est remissioris gradus. Agentia etiam valde calida caliditatē figunt intensiorem. et ecōtra remissius calida remissiorē. non est tamen negandum quin corpora colerica possint per cibi omissionē produci ad febres colericas: immo forte valde citius q̄ sanguinea in sanguineas. sed maxime locutus est de ethica. in hanc enim multo magis parata sunt q̄ reliqua corpa. alter textus habet ethicam intendentē. i. procedentē vel aptam procedere et diu durare. alter textus habet ethicā incendentem. i. causonem. sunt enim apta perduci ad ethicam et causonem.

Ethica incendens.

¶ Et similiter quando necessariū est adiutoriū in aperiendo poros rarificando corpus: et non fit: inflāmatur in humoribus retentis in corpore inflammatione eius quod calefacit cum fortitudine eius quod putrefacit.

¶ In hac scda parte ponit scdm errorē. Nā quando poris opilatis esset necessarium ipsos aperire vt fieret transpiratio et non aperiuntur accenditur caliditas in humoribus et accenditur interdum fortis absq putredine: et fit febris humoralis absq putredine: et accēditur interdum fortis cum putredine: et fit febris putrida. et hoc est qd dicit textus, ille inflammatur in humoribus retentis in corpore inflammatione eius qd calefacit. s. absq putredine et inflāmatur inflammatiōe eius qd putrefacit. Sunt autē et multe alie cause transitus effimere in alias species febrium preter istas. sed has duas posuit loco exempli vt medicū cōmonefaciat. ¶ Notate tamē q licet sit possibile ex caliditate accensa in alijs humorib' fieri febrem humoralem sine putredine: vt inferi' in cap. de causone. medici tamen non fecerunt mentionē nisi de febre sanguinis sine putredie eo q illa frequentius contingit natura existente magis sollicita de sanguine q̄ de alijs humoribus. quapropter illum magis a putredine preseruat.

¶ Significatio illius est q ipsa declinat absq sudore aut humorositate. aut cū sudore absq mūdificatione per sudorem. et est declinatio longa difficilis et absq mundificatione pulsus: immo remanet in pulsu aliquid et remanet dolor capitis si fuerit. et hoc totū significat pmutationem ad febrē putrefactiōis humoris aut ethicam. nam si cause fuerit vehemētes aut plōget mora eius permutabitur ad ethicā.

¶ In hoc capitulo ponit signa trāsitus effimere in alias febres sicut dicit rubrica. et primo in generali. scdo in speciali. scda ibi. (q si) prima pars adhuc diuidit in quatuor partes sm q sunt quatuor signa. primum est quando effimera declinat absq sudore aut humorositate. s. sudore mediocri secūdum quia licet declinet cum sudore tamē non fit mundificatio integra per sudorem illum. tertiū est declinatio longa. s. vltra. xxiiij. horas et difficilis. s. cum seuis accidentibus absq mundificatione pulsus. quia pulsus non oino redit ad differentias naturales. quartum q remaneat dolor capitis si fuerit: et supplete vos alios dolores sequentes febrem: qd non solet accidere in effimera. nam recedente effimera q̄ primum recedunt oēs dolores et cetera accidentia: vt dictum est in caplo de signis effimerarum. Et hoc totum. s. aggregatum ex his quatuor signis significat transitum iā esse factum aut saltem esse in fieri ad febrem humoralem aut ethicam. nam si cause fuerint vehemētes aut prolongentur in hora actionis talis fit trāsitus in ethicam. Si vero non sint vehementes aut non diu durauerint fit transitus in humoralem.

Contra primum signum instatur. quia cū effimera sit morb' immaterialis declinare sine sudore qui est materialis non videtur proprium signum transitus in aliam febrem. ¶ Dicendum q quāuis immaterialis sit: tamē propter actionem sue caliditatis liquefiunt humores aliqui aut humiditates scde que declinante effimera sub forma sudoris euacuantur cum quarum euacuatione perfecte declinat effimera. Nō si non sudet in declinatiōe est aliqua quatuor causarum. aut quia superuenit typus aliquis prohibēs sudorē. aut qr subseqt fortis caliditas p quā fit illarum hūiditatū que debent sub forma sudoris

euacuari insensibilis euacuatio. Aut tertio. qr est
multitudo malorũ humidorũ qui nõ facile virtuti
obediũt. et hec tria significãt transitũ in putridã
Aut quarto. qr est ꝑuatio huoꝝ ⁊ hũiditatũ scdaꝝ
et hoc vltimũ significat trãsitũ in ethicã. Qd autẽ
accidat sudor ⁊ febris nõ mũdificeꝛ significat ꝙ
calor nõ est fundatus ĩ re facile euaporabili: sicut
est spũs. Et similiter ꝙ declinatio sit longa vltra
24. horas et difficilis. i. seuoꝝ accñtium: et rema/
nẽtia dispositionũ ꝑter naturã in pulsu: et rema/
nentia doloris capitis oĩa magis significant ca/
lorem ꝑter naturã esse fundatũ in huore ꝙ ĩ spũ q̃
est res tenuissima facile euaporabilis. ¶ Et si in/
stetur quõ declinet effimera si permutaꝛ. ¶ Rñde
tur ꝙ remittiꝛ aut oĩno recedit alijs febrib⁹ sup/
uenientib⁹. aut forte obumbraꝛ ꝓpter alia fortia
accñtia supuenĩẽtia. Et si poxism⁹ interpolate su
peruẽiat declinat forte cũ paroxismo illo. Penes

Thadei opi/nio.

tamen Thadeũ qui non vult effimerã et putridaꝫ
simul coniungi posse. Dicendũ febre putrida su/
perueniente ipsam omnino desinere.

¶ Qd si ad ethicã ꝑmuteꝛ videbis tactum
arteriarũ calidũ valde. et videbis febrem
similẽ vel fixam. et in oĩbus mẽbris addiꝛ
calefactio sup repletionẽ. et ĩ tꝑe acceptio
nis cibi aut videbis pulsum seruare equa/
litatẽ cũ duritie et paruitate. et videbis si/
gna reliqua q̃ diximus de signis ethice.

¶ In hac parte ponit signa spãliũ ꝑmutationum
primo ad ethicã. scdo ad sinochã sine putredine.
tertio ad fe. putridas. scda ibi. (Et qñ) tertia ibi.
(Et qñ) In ꝑma pte dicit ꝙ si cause fuerint vehe/
mentes aut multũ prolongate sicut valde longa
aut intẽsa tristitia aut longa statio sub sole: et sic
de singulis effimera ꝑmutaꝛ ad ethicã. cui⁹ ꝑmu/
tationis signa sunt quatuor. ¶ Primũ. qr videbis
tactũ arteriaꝝ cal'm valde in cõparatiõe ad reli/
quas partes corꝑis. vnde caliditas ꝑcepta in tẽ/
porib⁹ vbi est multitudo arteriaꝝ apparebit ma/
ior ꝙ reliq̃s partib⁹ priuatis arterijs. et sic de reli
quis ꝑtibus arteriosis. ¶ Scdm. qr caliditas fixa
in oĩbus mẽbris est similis. qr non addiꝛ neq3 mi/
nuitur sicut in reliq̃s febribus. ¶ Tertiũ. qr calefit
corp⁹ tꝑe acceptiõis cibi notabiliter ꝭm omnia
mẽbra. ¶ Quartũ. qr pulsus seruat equalitatẽ cuꝫ
duritie et paruitate. et in summa videbis reliqua
signa que inferius ponẽtur in ethica. hec quidem
signa ante permutationẽ sunt debilia: sed permu
tatione facta valde manifesta. horum signorũ ve/
rificatio reseruetur vsq3 ad capitulũ de ethica.

¶ Et quando ꝑmutatur ad genus febriũ
qd nominaꝛ sinochus absq3 putredine vi/
debis additionem et repletionem calidita
tis et inflammationem faciei.

¶ Ponit signa ꝑmutationis ad sinocham sine pu
tredine. et sunt tria. s. repletio venarũ. additio ca/
liditatis supra caliditatem proportionatam effi
mere. tertiũ est inflammatio faciei cum rubedine.
hec tria simul significant caliditatem accẽsam in
sanguine. et tu supple reliqua signa inferius po/
nenda in capitulo de sinocha.

¶ Et quando ꝑmutatur ad febres putre
dinis apparent horripilatio et diuersitas
pulsus et ꝑuitas et coartatio. et est calidi/
tas mordicatia sicca et vehemẽtia accñtiũ
in vrina vero fortasse remanet digestio ex
substãtia ⁊ in pluribus non apparet in ea
digestio.

¶ Ponit signa permutatiõis ad putridas. ⁊ sunt
quinq3. primũ est horripilatio. i. typus cum spar/
gitur materia ad aliqua membra in quibus pu/
trere debet. scdm est diuersitas pulsus paruitas ⁊
coartatio. Diuersitas quidem ꝓpter pugnam: qr
virtus diuerso modo conatur supare materiã ⁊ di
uerso modo opprimitur a materia. Paruitas. qr ĩ
principio talis motus cor retrahit spiritus et in/
clinatur non multũ remittere. Est eñi natura ma/
gis sollicita de mẽbris nobilibus intrinsecis ꝙ
extrinsecis. Coartatio eñi in pulsu nõ est nisi par
uitas eius cum diuersitate a materia suffocante
et tegente calorẽ actualiter sicut ignis suffocatur
sub lignis viridibus. tertiũ est caliditas mordica
tiua sicca ꝓpter fumos putridos. quartũ est vehe
mentia accidentiũ. s. doloris capitis sitis instan/
tie vigiliarum cũ similib⁹ ꝓpter fumos putridos
multo magis ledentes ꝙ spũs inflãmati. quintũ
qd in vrina forte remanet digestio quãtũ ad sub/
stãtiam eius cum nondum impresserit calor putre
dinalis in principio permutationis. sed in pluri
bus dispositionibus vrine non apparet digestio
scilꝫ in colore ⁊ ypostasi: cum iste facilius permu/
tentur ꝙ substãtia vrine. Credo tamẽ ꝙ Auicẽ. lo/
quitur de pluribus effi. non de pluribus disposi/
tionibus vrinarũ. nam ꝭm pl'm etiã ante ꝑmuta/
tationẽ in putridam apparet vrina male cõditio
nata ꝓpter humores malos in venis repertos ad
putredinẽ ꝑatos. hi eñi sunt causa huiusmodi ꝑ/
mutatiõis. licet non sit negandũ in principio pu/
tride posse apparere vrinã bene conditionatam.
sicut quando febris incipit a materia digesta aut
a materia benigna q̃ facile digeri potest.

¶ De curatione generali feb. effi. Cap. ix.

In omnibus specieb⁹ febris effi/
mere oportet vt afferãtur super
corpora patiẽtiũ eas ea que nu/
triant eos nutrimẽto bono cum
velocitate digestionis: quoniam febriens
est eger: et eger est lesus.

¶ In hoc capitulo ponit curationẽ generalem fe
brium effimerarũ. et habet tres partes. In prima
docet curare effimeras per assumpta nõ eũantia
in scda ibi. (Et cõcediꝛ eis balneũ) docet curare
per extrinsecus applicata. in tertia ibi. (Eũone
autẽ) docet curare per eũantia. prima pars diui
ditur in septem partes ꝭm ꝙ septeꝫ sunt canones
quos ponit circa assumenda. partes patebunt.

¶ Primus canõ est iste. omnes patientes effimerã
debent nutriri nutrimento bono. quia boni chimi
et paucarum superfluitatum. et cuꝫ hoc sit facilis
digestionis: quoniã omnis febriẽs est eger. ⁊ om/
nis eger est lesus in operatiõibus respectu sui sa/
ni. quare cum digestiua sit debilior debent conce
di ea que sunt faciliores digestionis ꝙ tempore
sanitatis.

¶ At quibusdã eorũ conceditur delitia/
ri in eo sicut patienti ex labore et angustia
et fame ⁊ in illis in quorum corporib⁹ cho/
lera plurima est. Et qui conqueritur se pa
ti horripilationem in principio deglutiat
cibum infusum in aqua aut vino vt sit ma/
gis penetrans.

¶ Secũdus canõ. quibusdam eorum effimerãtib⁹
conceditur

cõceditur delitiari.i.comedere quãtũ bene potest digerere:et isti sunt quattuor:scz patiẽtes effime/ram ex labore:⁊ effimerãtes ꝑpter angustiaz:idest propter nocumentũ in ore stomachi aut ex angu/stia:idest ꝑpter ingẽtem tristitiã propter rẽ amis/sam irrecuperabilẽ.⁊.iij.effimerãtes ex fame.⁊.iiij corpora in quibus abundat multa colera. Isti enĩ debẽt a cibo delitiari:cum sint exiccati ⁊ ꝯsumpti. ⁊ in quibusdã eorũ si multũ ieiunẽt timet̃ sincopis propter resolutionẽ spirituũ:aut ꝑpter raptũ co/lere ad os stomachi. Et qui cõqueritur se pati hor ripilationẽ.i.tipũ deglutiat in princip.huius hor ripilatiõis cibũ infusuz in aqua aut in vino aque cõmixto. Nã per hanc cõmixtionẽ facilius pene/trat cibus ad loca in quibus colera cõmouetur fa ciens horripilationem.

¶ Et ista q̃dẽ cibãt̃ etiã in p̃ncipio febris.

¶ Tertius canon.ꝙ isti quattuor supradicti ciban di sunt in pricip.feb.ꝑpter causas supra scriptas.

¶ Contra.nõ pura corpora quãto magis nutries **Hippocrates scdo afforis.** tanto magis ledes.ij.afforis.sed corpora abundã/tia in multa colera sunt nõ pura. ergo non sunt ci banda:et maxime in principio feb. Respondetur quod regulariter non sunt cibandi: sed coacte ti/mendo sincopim.

¶ Et q̃busdã ꝓhibet̃ delitiari ĩ ea ⁊ inuitur eis vt fiãt subtiliatiua sicut ĩ patiẽte ex opi/latione et soliditate ⁊ ex apostemate.

¶ Quartus canon ꝙ quibusdam effimerantibus probibeutr delitiari:immo precipit̃ eis subtilia/tio cibi sicut in effimerãtibus ex opilatione: scz in venis intrinsecis:et in effimerãtib⁹ ex soliditate.s. ex opilatiõe in poris cutis ⁊ in effimerantibus ex apostemate:et sil'r ex nauseatiua satietate ⁊ ĩ silib⁹: quorũ effimera pẽdet a cã corporea repletionali.

¶ Et meli⁹ quidẽ est vt postponat̃ cibatio vsq; ad declinationẽ nisi ĩ illis q̊s excepim⁹.

¶ Quintus canon ꝙ scdm plurimuz melius est vt postponatur cibatio vsq; ad declinationẽ effime/re nisi in illis quattuor quos excepimus. Cibatio namq; nõ est regularis nisi in declinatione. auget enim caliditatem et prolongat febrẽ:et in quibus/dam materiam causat feb.

Et aqua frigida quidem oportet vt nõ pro hibeatur in principio rei: quoniã virtus est fortis quare nõ timetur debilitas:et est me lior cura in infrigidando.

¶ Sextus canon:ꝙ aqua frigida nõ debet ꝓhibe/ri in princip.effimere:quãdo virtus est fortis: ⁊ nõ timetur debilitas caloris innati: ⁊ cũ hoc optime curat effimeram in frigidando.

¶ Verũ si fuerit illic debilitas in viscerib⁹ ⁊ febris iam extẽdit̃ aut fuerit vehemẽs tunc melius est vt de ea non multuz sumatur.

¶ Septimus canon:si fuerit debilitas in visceri/bus:scz in membris naturalibus aut propter ra/ritatem texture:aut propter frigiditatem:aut apo stema:aut lubricitatem aut fit presentia multoꝝ humorũ paratoruz putredini: qđ comprehẽditur quia feb.extẽditur neq; cessat in tempore in quo cessare debet.aut fuerit vehementior ista feb.q̃ cõ ueniat effimere. Ista quidem indicãt transitum in putridã in cuius principio non conuenit aqua fri gida. Et vos supple te alias causas ꝓhibentes ex hibitionem aque frigide de quibus infra in ca.ge nerali curationis febrium putridarum.

¶ Et concedit̃ eis balneũ cũ eoꝝ paroxis/mus cõsumitur in febribus effimeris ꝑpter accidẽtia de q̃bus est humectatio ⁊ de qui/bus est sudatio et rarificatio poroꝝ: ⁊ de eis est infrigidatio in quieta dispositiõe.

¶ In parte presenti curat effimeras per exteri⁹ ap plicata:et posset hec pars diuidi in octo partes scdm ꝙ octo sunt cañ. Primus ꝙ effimerantibus conceditur balneũ cum eorum paroxismi declinãt propter quatuor iuuamenta accidentia ex balneo primũ:q2 balneum facit sudare.scdo poros rarifi/cat.tertio humectat.quarto tandẽ in quieta dispo sitione infrigidat:scz cũ homo iam exiuit balneuz et est quietus.aqua enim in poris retenta sedu/cit ad suam frigiditatem naturalẽ vt est apud Aui cen.ij.primi ca.illo.quidam ornate loquẽtium.

¶ Et ꝓhibet̃ vbi timet̃ casus putredinis.

¶ Secundus canon.balneum probibetur vbi time tur casus putredinis vel in feb. putridas propter presentiam multorum humorũ maloruz.nam per balneum calefiunt humectantur agitantur: et sic ad putredinem disponuntur.

¶ Et non oportet vt euitet balneũ nisi ha/bens eam ex opilatione: propterea ꝙ bal/neum generet egritudinẽ putridam.

¶ Tertius canon.nõ oportet vt probibeatur a bal neo nisi qui patitur effi.ex opilatione.quasi dicat. ꝙ hic maxime inter omnes debet euitare balneuz: et propter opilationem hic intellige opilationem intrinsecam aut extrinsecã ab humoribus pendẽ/tem multis grossis aut viscosis. Si enim opilatio intrinseca penderet a frigiditate aeris aut a spissi tudine cutis aut a balneo a luminoso balneũ cõ/peteret:quia poros aperit et rarificat et remouet causam opilationis:sed in opilatione ex humori/bus multis forte amplius opilat et ad putredinez disponit.

¶ Et sil'r patiẽs eã ex satietate nauseatiua nisi ĩ fine rei et cũ dilatant̃ pori et descẽdũt nauseatiua satietas illic enĩ opz vt balneet.

¶ Quartus canon ꝙ patiẽs effime. ex nauseatiua satietate non debet balneari nisi in fine rei.i.nau seatiue satietatis:scz cum paucificata est nausea/tiua satietas per vomitũ secessum et abstinentiã.⁊ cum dilatant̃ pori:idest tempus dilatationis po/rorum:hoc est quando homo in fine nauseatiue sa tietatis sumpsit cibum qui iam digest⁹ est prima et secunda digestione:et iam digeritur digestione tertia. et est in via vt ad membra spargatur. tunc enim est tempus balnei vt pori dilatẽtur:et nutri/mentum per membra dispargatur vel distribuat̃ ⁊ residuum nauseatiue satietatis resoluatur.

¶ Et habens catarrum nõ balneet̃ nisi sit adustiuus.

¶ Quintus canon ꝙ habens catarrum nõ balnee/tur nisi sit adustiuus:idest calidus. Scitur enim ex quinta terrij.de cura catarri ꝙ balneum non cõue nit in catarro frigido nisi p̃digesta materia ⁊ pau cificata.sed bene conuenit in catarro calido bal/neum aque dulcis parum calide ad sedãdum eius acuitatem et etiam ad ipsum dirigẽdum.

¶ Et omnes habentes febres effimeras oportet vt nõ prolongent morã in aere bal nei:immo in aqua eius quantuz volunt nisi habentes eam ex soliditate et ex spissitudi-

ne.eis enim conuenit vt prolongent moraz
in aere balnei donec sudent.
¶ Sextus canon.habentes feb.effime.non prolon
gent moram in aere balnei: scꝫ calido: quia addit
caliditatem spirituũ:et non refrigerat neqꝫ hume
ctat:immo morentur in aqua balnei:quãtum volũt
idest quantũ eos delectat.Ab hoc canone excipiũ
tur patiẽtes effime.ex soliditate ꝛ spissitudine cu/
tis siue pori sint naturaliter stricti siue opilati fri/
gore aeris aut ab aliquo stiptico sicut balneo alu
minoso.aut etiam a materia pauca. Istis enim lꝫ
competat balneum aque calide:tamẽ multo ma/
gis cõpetit balneũ aereũ.quare non.est ita aptum
reddere inopilationẽ sicut balneũ: que remanens
in poris reddunt postea se ad suam frigiditatẽ no
tabilem:et est apta aliquo modo opilare. Posset
etiã balneum maxime aereuꝫ cõcedi habentibus
opilationẽ intrinsecã a paucis humoribus pen/
dentem. Nam rarificando poros ꝛ sudorẽ prouo/
cando posset educere materiã opilantẽ.

¶ Embrocatio autẽ si fuerit infundendo
aut liniendo tantum opilat poros.

¶ Septimus canon.aqua dulcis calida embroca
ta aut linita super corpus effimerantis aut epi/
thimata opilat poros.propterea nõ conuenit effi
merantibus ex opilatione. aqua enim hoc modo
applicata cito infrigidatur circa corpora eorum
et infrigidata addit inopilationem: sed balneum
aque calide minus noceret aut forte iuuaret opila
tione existente leui cum longiori tempore maneat
calidum. Similiter in effimerãtibus in quibus in
tendimus materiã resoluere propter materiaꝫ su
prascriptam.magis conuenit balneũ aque dulcis
calide quã ipa aqua calida embrocata aut epithi
mata. Neqꝫ hic canon cõtrariatur dictis Auicen.
quarta primi.ca.de embrocis.vbi dicit.ꝙ embro/
ca est medicamen congruũ ei qđ oportet dissolui.
Hic enim canon intelligitur vbi nõ est opilatio no
tabilis:et etiam licet vbi non est opilatio conue/
niat ad resoluendũ:multo tamẽ magis balneum
cõuenit cum diutius caliditatem suam retineat.
Et licet casus ab alto sicut fit in embrocis faciat
virtutem aque profundius penetrare ꝙ̃ penetrat
in balneo.tamẽ hec cita infrigidatio aque embro
cate magis impedit resolutioneꝫ ꝙ̃ ipse casus ab
alto iuuet faciendo penetrare virtutẽ.vbi aũt esset
opus solum infrigidare aut humectare:ꝛ nõ resol
uere hec aqua embrocata magis cõpeteret ꝙ̃ bal/
neũ.magis eñi ĩfrigidaret et hũectaret ꝙ̃ balneũ.

¶ Et in curatione omnis febris effimere
que est ab opilatione extrinseca aut intrin-
seca fricatio aperit poros habentis eã.dein
de si obuiat hũiditati plurime resoluit eaꝫ:
ꝛ si nõ obuiat hũiditati parue exiccat eam.

¶ Octauus canon et vltimus est:ꝙ fricatio aperit
poros habentis effimeram ex opilatione:ꝛ si frica
tio obuiat materie multe resoluit eam:et si obuiat
pauce exiccat eam. Dinus itelligit ꝙ si obuiat hu/
miditati multe resoluit eam:idest paulatim ꝛ tar/
de transmutat eã in vaporem Sed si materia fue/
rit pauca exiccat eam:idest cito resoluit ꝛ cõsumit
Gentilis opinio. Gentilis autem dicit ꝙ fricatio obuians materie
multe resoluit ipsam:quia subtiliat:dilatat ꝛ spar
git ipsam. Sed si obuiat pauce,extrahit eam a cor
pore.vtraqꝫ expositio põt saluari.tutius tamẽ est
materia existente multa premittere euacuationeꝫ
et si fiat fricatio materia existente multa fiat frica
tio nõ fortis nec valde lõga: sed tanta vt pori ape
riantur:et materia aliqualiter subtilietur:et ad re
solutionẽ disponat:sꝫ materia exñte pauca frica
tiones fortiores et diuturniores concedi pñt.

¶ Euacuatione autem nõ indiget aliquis
eorum nisi habens opilationem repletiona
lem et habens nauseatiuam satietatem et
qui habet febrem effimerã ex soliditate cu-
ius corpus est repletum.

¶ In hac tertia et vltima parte huius capituli po
nit canonem circa euacuationẽ:ꝛ dicit ꝙ neqꝫ effi/
merans indiget euacuatione scꝫ per vias sensibi/
les ad differẽtiam euacuationis que est per poros
cutis qui non sunt vie sensibiles nisi habens reple
tionaliter opilationem:scꝫ intrinsecã pendentem
a materia et habens nauseatiuã satietatẽ. Et qui
patitur effimeram ex soliditate que est opilatio in
poris cutis corpore existente repleto. In his enim
tribus casibus:ꝛ similiter in effimera ex apostema
te conuenit euacuatio per vias sensibiles: scꝫ per
vomitum per secessum per fluxum emorroydalem
menstrualẽ sanguinis narium et similes scđm exi/
gentiam materie euacuande et diuertende. Cano
nis causa est satis nota. ¶ Ex dictis in presenti ca
pitulo possumus elicere quinqꝫ intentiones cura/
tiuas fe.effimerarũ. Prima remouet causam eius
et vicinam si qua sit. Secunda alterat discrasiam
febrilem. Tertia prohibet transituꝫ effimere in hu
moralem aut ethicaꝫ. Quarta corrigit accidentia
tam sequentia febres ꝙ̃ causas febris. Quinta or/
dinat debitum regimen sex reruꝫ in contrariũ cau
se discrasie febrilis et accidẽtibus. ¶ Si ergo pen
det a sole ponatur in vmbra loco frigido ꝛ humi/
do et remoueatur causa vicina:scꝫ caliditas ĩpres/
sa in cerebrũ cum succis et aquis frigidis exterius
applicatis. Similiter remouenda est quecũqꝫ cau
sa corporea et incorporea ꝛ vicina eius si qua sit si
cut dicetur clarius in capitulis proprijs. ¶ Secũ/
da intentio perficitur cum frigidis et hũidis actu
vel potentia cum expediat aliquãdo approximare
calida actu sicut facere balneũ fricatiões: tum ad
remotionẽ cause:tum ad vaporis et sudoris educa
tionem. ¶ Tertia prohibens transitum in alias fe
bres perficitur remouendo causam transitus aut
aperiendo poros et faciẽdo materias et vapores
exalare:et aliquando cibando ipsos in principio
febris:et permittendo ipsos in illo delitiari:et ali
quando euacuando cũ fuerit superfluitas in quã/
to aut in quali. ¶ Quarta autem intentio corrigit
dolores capitis instantiã vigiliarum sitim ꝛ simi/
lia sequentia febrem. Et corrigit aliquando sinco
pim epilensiam et cetera que aliquãdo sequuntur
causaꝫ febris. Vidi enim plures sincopizare ꝛ epi
lenticos fieri ex tristitia ad quam secuta est febris
effimera. ¶ Quinta intentio ordinans debitũ regi
men sex rerum naturaliuꝫ nõ scđm plurimũ debet
magis intendere ad causam ꝙ̃ ad feb.et scđm plu
rimũ magis ad feb.ꝙ̃ ad accidentia feb.licꝫ opor
teat magis intendere ad accidẽtia ꝙ̃ ad fe.aut ad
cãm feb.cũ modũ excedũt sicut sincopis ꝛ epilẽsia
Regimẽ tñ ꝑm plurimũ dꝫ declinare ad frigidũ et
humidũ.et regulariter debemꝰ cibare paroxismo
declinãte:licꝫ aliquando cogant cibare in princi/
pio:sicut particulariter videbiť in ꝓprijs caplis.

¶ Species febris effi. CAP. X.

De febribus effimeris sunt que om
nino cõparantur ad dispositiones
animales:et de eis sunt que cõpa-
rãtur ad

¶ Chãpertus. Cause quoti/diane febris quã effimeram

neotericivocāt sunt labores: frigora:vigilie cure:merores: animi irritationes in iram: rigor:estus:incococtio:et cutis densitas vt difficilliē possit erumpere spiritus.

rantur ad dispositiões corporeas: et de eis sunt que proportionantur ad res que eueniunt deforis.

¶In hac parte agit de febribus effimeris in speciali. In primo capitulo enumerat oēs species effimere de quibus est acturus. In secundo cap'o. ibi.(Quādoꝗ accidit.)incipit sigillatim de vnaquaꝗ specie determīare. Primū capitulū diuido in partes duas:q: in prima ponit vnā diuisionem et numerat effimeras que sub vno mēbro diuisionis illius ptinent. in secūda ibi.(Et de comparatis.)ponit subdiuisionē. ¶In prima parte dicit ꝙ in febribus effimeris sunt quedā que omnino cōparantur:idest pendent a dispositiōibus aīalibꝰ. et quedam pendēt a dispositionibus corporeis. ⁊ quedā a rebus que veniunt a foris: quia non sunt dispositiones animales neꝗ corporee. ¶Notandum prīo ꝙ effimera nō habet species ꝑprie sumptas:sed habet quosdā modos diuersificātes curam medici qui sumuntur a causis ipsarum remotis. Superius eñi in diffinitiōe febris ostēsum est ꝙ febris nō habet species cum cōtineatur sub calore que species est specialissima. ¶Notandū secundo ꝙ sunt alij modi feb. effimerarum qui sunt magis proprij q̄ isti:licz nō sint species proprie sumpte:⁊ isti sumūtur a diuersitate spirituū a quorum calefacto esse immediate pendet effimera. Et dicimus ꝙ alique effimere pendent a calefacto eē spirituū animaliū:alique a calefacto esse spirituū vitaliū:alique a calefacto eē spirituū naturaliū de quibus agetur in sequētibus. ¶Notādū tertio q̄d veniens de foris nō conuertitur cum causa primitiua:sed per causam de foris venientē intelligēda est causa extra nos que nō pertinet ad corpus nec ad animā:sicut sol calor aeris cibus potus et similia:vnde causa de foris sub causa ꝑmitiua ptinet.

Effimera spēs non habet.

¶Et de comparatis ad dispositiones animales est illa que fit ex angustia et illa que fit ex tristitia:et de illa que fit ex estimatione et cogitatione ira et vigilijs et somno et tranquillitate et timore et gaudio.

¶In hac pte ponit octo spēs effimerarum q̄ pēdent a dispōnibꝰ aīalibus: idest que se magis tenēt ex parte aīe q̄ corpis:licz vtriꝗ aliquo mō pertineāt Prima est effimera ex angustia. Secunda ex tristitia. Tertia ex estimatiōe que est operatio virtutis estimatiue que est in secūda medietate scōi ventriculi cerebri:et cogitatiua q̄ est opatio virtutis cogitatiue exn̄tis in prīa medietate scōi vētriculi. quarta est pendēs ab ira. quinta a vigilijs. sexta a somno ⁊ trāquillitate scz aīali. septima a timore. octaua a gaudio. Iste eñi oēs dispōnes magis se tenēt ex pte aīe q̄ ex pte corpis:lz alique inter istas sint magis subleuate ad gradꝰ dispōnum imaterialiū.

¶Et de proportionatis ad dispositiones corporeas sunt ille que comparātur ad res que sunt actiones et motus: et de eis sunt que comparantur ad non actiones et motus et ad contraria eorum.

¶In hac parte enumerat Auicen. effi. pendētes a causis corporeis penes hanc diuisionē: ꝙ alique ex istis cōparant̄ ad res que sunt actiones et motꝰ et alique ex istis cōparant̄ ad res q̄ nō sunt actiones et motus:neꝗ contraria eorū:et per motus intelligit hic motus locales:et per actiones intelligit motus qui non sunt locales.

¶Et cōparate ad res que sunt motus est que fit ex labore et illa que ex tranquillitate: et illa que fit ex euacuatione:et de eis est febris effime. ex dolore:et de eis est febris effimera que est cum sincopi:et de eis est illa que fit ex fame:et de eis est illa q̄ fit ex siti.

¶Hic enumerat effi. q̄ pendent a rebus que sunt motꝰ et actiones aut ꝯtraria eorū:et sunt iste. ꝑmo effi. ex labore ex motu siue exercitio. scōo illa q̄ est ex trāquillitate. s. corpali q̄ motui ⁊ opationi ꝯ̄riatur. Est eñi cessatio a motu ⁊ opatiōe corpali. quarto est illa q̄ est ex euacuatiōe: q̄ euacuatio sub motu cōprehendit̄. quinto ē effi. ex dolore q̄ dolor sub actiōe cōprehēdit̄. sexto feb. effi. cū sincopi q̄ ꝯ̄riatur actioni ⁊ motui cū ipa sincopis tollat hmōi. septimo ē illa q̄ fit ex fame. octauo est illa q̄ fit ex siti ⁊ certū ē ꝙ fames ⁊ sitis sub actiōibꝰ ꝯprehēdunt̄.

¶Et de comparatis ad ea que non sunt actiones est illa que fit ex opilatione: et ex illis est illa que fit ex nauseatiua satietate:et de eis est illa que fit ex apostemate: ⁊ de eis est illa que fit ex soliditate.

¶Enumerat effimeras pendētes a causis corporeis que nō sunt actiones aut motus:aut eorū contraria:et sunt quattuor. Prīa est effi. ex opilatione scz intrinseca. Secūda est effi. ex nauseatiua satietate. Tertia est effimera ex apostemate. Quarta est effi. ex soliditate ⁊ opilatiōe cutis non notabili:sicut ab humoribꝰ ⁊ terrestreitate cutis. s. ab opilatione cutis propter naturalē pororum stricturā.

¶Comparate autem ad res que accidūt de foris sunt sicut illa que fiunt ex adustiōe quecūꝗ adustio fuerit:et sicut que fit ex frigore et soliditate et ex ablutione. dicā itaꝗ vnamquāꝗ earum cum curatione sua.

¶In hac parte numerat effimeras q̄ pendēt a causis de foris nō ꝑportionatis aīe neꝗ corpori. Prima est illa que fit ab adustiōe quecūꝗ adustio fuerit siue a sole siue ab igne. Scōa est illa q̄ fit a frigore:et soliditate:et opilatione q̄ fit ex ablutiōe:scz cum rebus frigidis et stipticis:nō aūt a causa corporea:q: pertinēt ad dispōnes corporeas. Et subdit Auicē. se de oībus istis determinaturū quantū ad motū prouētus earū ex causis suis: ⁊ signa ⁊ curam. Si aūt bene cōputent̄ iste effimere sunt. xxiij. Sed hic opz supplere illā q̄ fit a cibo ⁊ potu ⁊ similibus:de quibꝰ infra:et sic faciet viginti tria cap'a.

¶De feb. effi. ex angustia ⁊ signis eius. ca. xi.

Quandoꝗ accidit ex motu spiritus ad interiora et occultatione eius in eis propter superfluitatem augustie febris spiritualis.

¶Hic in speciali prosequitur de effimeris. ⁊ prīo de effi. pendētibus a dispōnibꝰ animalibus. In secūda parte de effimeris a causis corporeis. In tertia de effi. a causis que sunt extra corpus ⁊ aīam: secūda ibi.(Labor.)tertia ibi.(Qñꝗ accidit ex calore.) Prima pars posset diuidi in octo partes ꝭm ꝙ sunt octo capitula de febribꝰ effi. pendētibus a dispositionibꝰ aīalibus. partes patent in principijs capitulorū. Primum capitulū diuidit̄ in tres partes. In prima ponit modum prouentus effime. ex augustia. In secūda signa. In tertia curam. partes patent. ¶Pro notitia terminorum sciendū: vt potest elici ex dictis Auicē. esse differentiā inter augustiā

tristitiā ⁊ cogitationē. Est enim angustia dolor de amissione alicuius boni in cuius recuperatiōe nō est spes sicut de amissione filij: aut amissione patrie: aut pecunie: cuius recuperatio non speratur. Sz tristitia est dolor de amissione alicui⁹ boni cuius recuperatio speratur. Aut dolor quādo homo non potest assequi bonum quod vehementer exoptat: in cui⁹ tamē adeptione nō omnino cadit desperatio. ꝓpter qđ dixit in textu. quādo rem quesitam. Sed cogitatio est profunda meditatio circa aliquid cōtemplādum: sicut accidit aliquibus qui deum et causas altissimas profunde contēplant in quibus nō cadit angustia: aut tristitia. In maximis enim speculationibus proprie nō gaudemus aut tristamur: sicut in hisque prosequimur in ratiōe boni vel mali. iij. proble. proble. ix. Nec in his proprie cadit spes aut desperatio. Estimatio aūt est profunda meditatio circa aliquod eligendum aut prosequendum: in quo etiaz nō cadit spes aut desperatio: neq̧ delectatio aut tristitia accidit cito ex angustia motus vehemens spirituū ad interiora et ipsoruz vnio in interioribus: propter que duo spiritus acquirunt calefactū et taliter supcalefacti inducūt caliditatē fientē in corde que dicit febris spiritualis: idest effime. Et credo ſm Isaac magis appropriari spirituali vitali. Quidam aūt propter harū conformitatē posuerunt eas in vno capitulo sicut Aliabas. iij. practice.

¶ Cuius signa sunt igneitas vrine et acuitas eius. ita vt habens eam sentiat acuitatem ipsius propter dominiū siccitatis in ea et est motus oculi ad clausionē decliuis: et est oculus submersus propter resolutionez cum quiete ⁊ subclusione: et facies est tendens ad citrinitatē propter ꝓfunditatē claritatis: et pulsus est ad debilitatē ⁊ paruitatem decliuis: et forte declinat ad duritiem.

¶ Ponit quattuor signa hui⁹ effi. Primū est igneitas vrine. i. color igneus ipsius: qui est sextus color in genere citrinitatis. q. d. ꝙ vrina ē multū citrina et acuitas eius ita vt habens eam sentiat acuitatem: idest mordicationē ipsius ꝓpter siccitatis dominiū. Calor enī siccitati coniūctus est acutior. aliter: igneitas vrine: idest acuitas: ⁊ acuitas eius: scz caloris effimerantis: ita vt habēs eam effime. sentiat acuitatē ipsius propter dominiū siccitatis: et humidi consumptionem. ¶ Secundū signū est motus ad clausionem decliuis: ita vt fere teneat oculos clausos: et est oculus submersus: scz in orbita propter resolutionem humidi: et est cum quiete et subclausione: quia nunq̄ dilatatur exterius cū nulla fit species in recuperatiōe amissi: secus in tristitia. ¶ Tertium signuz est ꝙ facies est tendens ad citrinitatem: idest fuscitatem: scz viriditatem. Arabes enim per colorem citrinum: quādoq̧ fuscum. quandoq̧ viridem: quandoq̧ vero citrinū intelligunt. Istud autem accidit propter profunditatem caliditatis spirituū: ⁊ sanguinis subtilis: vnde apparet in corpore fuscedo. ¶ Quartū q: pulsus tendit ad paruitatem ⁊ debilitatē propter debilitatē virtutis: ⁊ fortasse declinat ad duriciem arteria superflue exiccata: licet id nō frequenter accidat.

¶ CURA. CAP. XII.

Oportet vt habēs eam multiplicet introitum tine. Et ponat plurimū sue intētionis in balneatione cum aqua balnei absq̧ aere eius. Et multiplicet etiā inunctionē cum fricatione post illud. oleum enim aliqđ est magis iuuatiuum ei quā balneū: et vtatur letificantibus ⁊ odoriferis frigidis: ⁊ ponat sup pectus suum epithimata infrigidantia ex muscillaginib⁹ ⁊ succis ⁊ aquis bonis: et in potu sumat vinum plurime cōmixtionis. Est enim bonum medicamen ei.

¶ Hic ponit curam. sed ante omnia sciendū est qđ in cura cuiuscūq̧ effime. he exiguntur intentiōes sicut superius dictum fuit. ¶ Prima est remotio cause tam principalis q̄ vicarie. Exempli gratia dicimus solē esse principalem causam effi. sed caliditatem ab eo in caput ipressam dicimus esse causam vicariam: idest vicem eius gerentē: et sic possumus in alijs exēplificare. ¶ Secunda intentio est infrigidatio et humectatio que debetur effimere. ¶ Tertia est prohibitio transitus effime. ad aliud genus feb. ¶ Quarta est correctio accidentiū: scilz sitis et huiusmodi que sequuntur effime. ⁊ causas eius. ¶ Quinta est regimen vite in sex rebus nō naturalibus. Ad propositū. nihil hic ponitur: et similiter in reliquis capitulis: qđ non sub aliqua istaꝝ intentionū comprehendat. introitus quidem tine ex aqua dulci tepida est ad humectationē sudorez prouocandū et infrigidādum. Balneū aūt aereuz nō conceditur: quia calefacit et exiccat. Inunctio aūt cum oleis infrigidātibus et humectātibus cū fricatione vt penetrēt est cōuenientior q̄ sit balneatio. Magis enī humectat q̄ balneū. neq̧ prio occursu calefacit sicut balneum. debet vti letificātibus idest cordialib⁹ ⁊ odoriferis frigidis ad remotionem cause et ad infrigidandum: ⁊ ꝓpter hanc causam ponūtur super pectus epithimata infrigidantia facta ex muscillaginibus: ⁊ succis: ⁊ aquis bonis. i. ꝯuenientib⁹ ad hoc propositū cum infrigidatione: humectatiōe ⁊ cordialitate. Debet aūt sumere in potu vinū plurime cōmixtiōis cū aqua q: letificat ⁊ bonificat spiritū ⁊ facit frigiditatez aque et humiditatē eius penetrare ad extrema corporis.

¶ De feb. effi. ex tristitia. Ca. xiij.

Quandoqz accidit ex mltitudine tristitie ꝓpter rem quesitam motus laboriosus spirituū calefaciēs faciens cadere in febrē.

¶ Ponit curā effimere ex tristitia: ⁊ habet tres partes. Primo ponit modū prouentus eius. Secūdo signa. Tertio curam. partes patent. In prima dicit ꝙ ex multitudine tristitie quādo homo nō pōt assequi rem quesitā siue fuerit amissa: siue nō amissa accidit motus laboriosus in spiritu: calefaciēs ipsum et faciens cadere in febrem effimeram.

¶ Cuius signa similia sunt signis eiusque ex angustia nisi quia motus oculi cū profunditate sua propter resolutionem que est ad partem extrinsecā et pulsus non est demissus et depressus: immo est in eo cum debilitate: sed est cum eo saltus.

¶ Cuius signa silia sunt signis effi. ex angustia nisi q: motus oculi cū ꝓfunditate sui ī orbita ꝑꝑ resolutionē humidi est aliqn ad partē extrīsecā ꝓpter dilatationē caloris ad extra: qn apparet sibi inuenisse mediū consequēdi rem cōsideratā. ¶ Scđm signū est ꝙ pulsus nō est demissus et depssus sicut in effi. ex angustia: īmo est cum debilitate oppressionis: q: nō multū depressus: sed est cū saltu: idest

cū iectigatiōe

cum sectigatione quadam apparente in pulsu ex motu caloris exterius. Aliter cum saltu. id est pulsus dilatatione .i. quia aliquando dilatatur quando apparet sibi inuenisse medium consequēdi qđ intendit. Et hec omnia sunt ad differentiam effimere ex angustia in qua nulla spes est recuperandi deperdita.

¶ Et cura eius est sicut cura ei⁹ que est ex angustia.

¶ Dicit ꝙ curatur sicut effimera ex angustia.

¶ De febre effimera ex cogitatione. Ca.xiiij.

Quandoqꝫ accidit ex multitudine cogitationis in rebus febris similis illi que est ex tristitia nisi quia mot⁹ oculi est eq̄lis nō ad clausionē: neqꝫ ad exitū decliuis: et est decliuis ad profunditatem. et pulsus est diuersus in dilatatione et constrictione. Et plurimū quidem est equalis et facies est ad citrinitatē decliuis: et cura eius est cura illius que est ex tristitia.

¶ In hoc capitulo curat effime. ex cogitatione et estimatione dicens ꝙ quandoqꝫ accidit propter multam cogitationem in rebus circa quas contēplatur. aut propter multitudinem estimationis in eligendo res quas prosequi intendimus feb. similis illi que est ex tristitia propter motū spiritus ad interiora. et non est aliqua differentia nisi ꝙ mot⁹ oculi in effimera ex cogitatione est equalis nō ad clausionē neqꝫ ad exitū decliuis. Nō eīn qñqꝫ clauditur: qñqꝫ aperitur sicut in tristitia. ⁊ si qua est diuersitas illa ē valde modica. quia in maximis speculationib⁹ nō cadit spes aut desperatio sicut in his que ꝓsequūtur rōne boni vel mali. Scōm signum ꝙ pulsus est diuersus in dilatatiōe ⁊ cōstrictione q: nō habet dilatatiōes neqꝫ ꝯstrictiōes equales immo vnā maiorē altera scđꝫ ꝙ apparet sibi cogitatū esse cōprehēsum vel esse longinquū a cōprehensiōe. scōm plurimū tñ est equalis ī cōparatiōe ad pulsum in effi. ex tristitia. In illa eīn valde maiores diuersitates accidunt: cuꝫ in ea ꝓprie cadat spes aut desperatio: sed in hac nō. Ultimo dicit ꝙ curatur sicut effimera ex tristitia.

¶ De feb. effi. ex ira. Cap.xv.

Quandoqꝫ accidit ꝓpter superfluitatem motus spiritus ad exteriora in dispositione ire calefactio superflua adurēs spiritū et feb.

¶ In hoc caplo agit de feb. effi. ex ira: ⁊ habet tres partes. In prima ponit modum ꝓuentus effi. ex ira. In scđa: signa. In tertia curā. partes patebūt.

¶ Sed ante oīa sciendū ꝙ ī irato duo sunt motus. Primus est motus spirituū et sanguinis subtilis ab exterioribus ad interiora: scꝫ ad cor. Propterea irati in principio pallescunt: et cum sanguis et spiritus sunt delati ad cor inflāmātur circa spm. Propterea ira describitur ꝙ est feruor sanguinis circa cor ꝓpter appetitū vindicte ob iniuriā illatam. Scđs aūt motus est sanguis ⁊ spūum a corde ad exteriora ꝓpterea rubet facies cum prius palluerit. De hoc scđo solū Auicē. facit mētionē cum hoc coniūgatur effimere: sed primus antecedit effimerā: accidit igitur propter hos duos motus calefactū eē in spiritib⁹. et ꝯñr febre effi. Signa.

¶ Cuius signa sūt rubedo faciei nisi permisceatur ei timor: quoniā citrinatur: ⁊ inflatio faciei similis ei qui inflatur in dormitione. Et sunt oculi rubei: tendentes exterius propter vehementiaꝫ motus spiritus ad exteriora: et quandoqꝫ accidit quibusdam eorum tremor propter motum humoris: aut propter debilitatem naturaꝝ: ⁊ est aqua rubea acuti tactus propter acuitatē suam. Et quandoqꝫ est cum ea aliquantulum claritatis: et pulsus est grossus plenus pulsans frequens.

¶ Ponit signa sex. ¶ Primū est rubedo faciei nisi ꝑmisceat̃ ei timor qñ iniuria est illata a maioribus tūc eīn nō est in facie ꝓfūda rubedo sꝫ remissa quā appellat citrinitatē. ꝓhibet eīn timor motū spūs et sanguinis ad exteriora cū inclinet vt moueātur ad intra. quare nō omnino ad extra: nec oīno ad intra mouentur. ¶ Scōm est inflatio faciei sil'is illi qui inflat̃ ex dormitiōe: sꝫ est differētia: q: inflatio ex dormitiōe est cuꝫ pallore: sed inflatio ꝓpter iram est cum rubore. ¶ Tertiū est: q: oculi sunt rubei tendētes ad exterius ꝓpter vehemētiā motus spūs ad exteriora. ¶ Quartū. q: q̇busdā irascentibus acidit timor ⁊ sil'itudo timoris ꝓpter tremorē. Et si text⁹ dicat tremor est manifestior. Accidit eīn tremor ꝓpter motū spirituū et sanguinis inordinatū. q̄ ꝓpter nō pōt figi spūs ƀm exigētiā motus volūtarij. vñ brachia ⁊ crura eoꝝ tremūt. ⁊ sil'r labia: ⁊ nō pñt mouere labia ⁊ lnguā ƀm exigētiā orōnis ꝓferēde: ⁊ accidit debilitas suarū naturarū .i. potētiarū cōcurrentiū ad motū volūtariū ꝓpter hūc motū inordinatū spirituū. aliter. accidit quibusdā eorū timor ꝓpter motū humoruꝫ ad os stomachi propter debilitatē naturarū suarū. hic aūt timor est de maiori nocumento q̄ꝫ sit feb. effi. vt puta de sincopi ꝓpter cōpassionem cordis ad stomachios: et hoc vult Ysaac in ca. ij. Sunt eīn q̇dā debiles qui propter fortem iram modo iam dicto perducuntur ad sincopim: aut ad quandam lippotomiā. ¶ Quintū signū. quia aqua sua: idest vrina sua est rubea: idest tincta: ⁊ acuti tactus: q: mordicans propter acuitatē idest incensionē effimere inflāmantis epar. Et quando est in vrina aliquātulum claritatis: cū nō est tanta inflāmatio: aut cum multum humores mouentur exterius. ¶ Sextū signum. q: pulsus est grossus .i. magnus ƀm oēm dimensionē: ⁊ plenus sanguine ⁊ spū motis ad arterias: et illas replētib⁹: ⁊ pulsans .i. fortis: vel pulsans .i. velox: vt ƀꝫ oēꝫ drīaꝫ necessitati satisfaciat

Curatio. Cap.xvi.

Hac eos quiescere: et fac vt occupētur letificantibus et vocibus bonis et narrationib⁹ et ludis mirabilibus: et fac eos ingredi balneū in aquā tepidā non plurimi caloris: et inungātur plurimū cū aliquo oleo plurimo. illđ est eīn magis conueniens q̄ꝫ aqua calida: ⁊ cibētur eis que infrigidāt: ⁊ hūectāt et ꝓhibeant̃ a vino oīno. nō est eīn eis via ad ipm.

¶ Hic ponit curā. et manifestū est ꝙ aliqua remedia sunt ad remouēdū cām .i. irā. quedā ꝯ effi. ad infrigidādū. quedā remouēt accñtia: ⁊ docꝫ aliqñ regimē vite ꝯueniēs. ordinat aūt balneū in aqua nō plurimi caloris ne addat inflāmationē. ꝓhibet vinū; q: addit in irā. In hoc tñ ꝯsidera ꝯsuetudinē in

quibusdã effi opz vt detr:sz sit notabilr limpbatũ.

¶ De feb. effi. ex vigilijs. Cap. xvij.

Uandoqz etiã accidit ex vigilijs febris effimera.

¶ Ponit feb. effi. ex vigilijs inflãmã/tur: effi spũs in lõgis vigilijs: cũ cõtinue sint in motu fm exigentiã operationũ a quib⁹ hõ vigilãs nunq̃ cessat: ⁊ inflãmati ponũt caliditatẽ in corde: que dicitur effi. ꝑpter/ea somnus a natura institutus est vt spũs fatigati et resoluti in vigilijs redeãt ad sua principia: ⁊ ibi fomẽtũ acquirãt: ⁊ noui regenerẽtur: q̃ regñatio fit per digõnẽ meli⁹ celebratã in somno q̃ i vigilijs.

¶ Cuius signa sunt antecessio vigiliarum et grauitas palpebrarũ quoniã fortasse nõ aperit eas: et profundatio oculi propter resolutionem. et inflatio palpebrarũ propter corruptionẽ cibi et multitudinem vaporis: et conturbatio vrine propter priuationẽ digestiõis: et debilitas pulsus: et citrinitas faciei propter malitiam digestionis: et inflatio eius ꝑpter excitationem ex malitia digestionis: sed non est cum rubedine sicut in illa que est ex ira.

Signa. vij. effi. ex vigilijs. ¶ Ponit septẽ signa. ¶ Primũ est antecessio vigi/liarũ modũ excedentiũ. ¶ Scdm est grauitas pal/pebrarum et difficilis earum apertio ꝑpter nocu/mentum in lacertis earum ex vaporibus et humi/ditate ad ipsas defluxis cum paucitate spirituũ. ¶ Tertiũ est ꝓfundatio oculi ꝑpter hũidi substãtifici resolutionẽ. ¶ Quartũ inflatio palpebrarũ ꝓ/pter nutrimẽti corruptionẽ et multitudinẽ vaporũ venientes ad ipas. Uidetr ɔ̃dictio q̃ oculi sint ꝓfundi ⁊ palpebre inflate. ꝓterea somn⁹ est causa inflationis palpebrarũ et faciei. ergo vigilie debẽt esse causa tumefactionis. tenet cõsequẽtia. quia cõtrarie cause cõtrarios producunt effectus. ¶ Ad pri/mum dicitur q̃ oculi sunt profundi propter humidi substãtifici cõsumptionẽ: ⁊ cũ hoc palpebre sũt tumẽtes ꝑpter mltitudinẽ vaporis nec est ɔ̃dictio ¶ Ad scdm dicitur q̃ nõ est incõueniẽs q̃ ɔ̃rie cause causent siles effectus: qm illi effectus nõ sunt immediati. Sed qd due cause ɔ̃rie causent siles effect⁹ per se et immediate est incõueniens: sed vigilie causant tumorẽ palpebrarũ corrumpẽdo digõnẽ somnus aũt propter priuationẽ resolutiõis vaporum. ¶ Quintum signum est conturbatio vrine.

Contra quia vigilia incrudat vrinã: ⁊ sic fit tenuis et clara. ¶ Dicendũ q̃ per turbationẽ intelligit ꝓuationẽ luminositatis que ꝓuenit ex diminutione digõnis. scda primi ca. de signis coloris vrine: et hec priuatio luminositatis in multis alijs est signũ diminute digestiõis: sicut in sanie et silib⁹. ¶ Uel dõz q̃ i vigilijs fit vria turbida si sint materie mote ad vias vrine. q̃ si nõ tẽdit ad claritatẽ. ¶ Uel dicendũ q̃ vigilie quãdoq̃ tingunt vrinã propter caloris ebulitionẽ in principio: sz in pricip. ꝑpter nimiã eius resolutionẽ di/scolorat q̃ discolorationẽ vocat ɔturbationẽ. Ci/trinitas faciei: tum ꝑpter malitiam digõnis: tum

Auerro. ij. col/liget. ꝑpter sanguĩs adustionẽ: quare citrinatr vt est apd Auer. scdo colliget. inflatio faciei ꝑpter excitationem consequẽtem malitiaz digestionis: sed nõ est cum rubedine: sicut in ira: sed cũ pallore ⁊ citrinitate. Excitatio autẽ apud arabes duo importat. scz expergefactionẽ: et taliter nõ sumitr hic. scdo apo/stema flegmaticum simile cazesie et taliter sumi hic: fiunt effi cazetici ex mala digestione

Curatio eius. Cap. xviij.

Uratio aũt eius est ociari: quiescere et dormire: et embrocare caput cum eis que infrigidant et humectant et balneũ humidũ et cibi bonorum chimorũ et inunctiones humectantes. et vinum est ex rebus magis conferẽtibus eis: et sumãt in potu ipsum sine timore nisi fuerit dolor capitis.

¶ Nota sunt omnia. vertit enim intentionem suã: quandoq̃ ad causam: quãdoq̃ ab feb. ipsam: quãdoq̃ ad accidentia. vinum aũt est ex rebus magis conferẽtibus: sed debet esse limpbatũ et vnius anni tm: mediocriter vinosum: ⁊ potius dulce q̃ acre vinum autem potens antiquũ puruz copiose sumptum occidet multiplicãdo vigilias: sicut accidit seruo notarij. tertio de interioribus. ca. v. existente tamen dolore capitis notabili timendo de apostemate vitandum est vinum. Galen⁹. iij. de mẽbris affectis

¶ De feb. effi. ex somno ⁊ quiete. Ca. xix.

Piritu quãdoq̃ resoluũtur vapores calidi per vigilias et mot⁹. Cũ ergo prolongatur somnus et trãquillitas: et non resoluuntur accidit ex eis calefactio spiritu et feb. eius. Cuius signa sunt ista. significat enim eam antecessio somni et tranquillitas plurima: et proprie que nõ est in cõsuetudine: et cadit contrarium consuetudinis: et significat ipsam resolutio vaporosa et pulsus.

¶ Hic agit de effimera ex somno ⁊ quiete tam corporis quam animi vtranq̃ quietem cuz somno in eodem comprehendens: quia somnus quieti vehementer similis existit. scda primi. Et primo ponit modum prouentus effimere ex somno. secundo si/gna. tertio curam. Sz que dicit in duabus primis partibus sunt manifesta. Signant ipsam resolu/tio vaporosi pulsus: quia ab arteria eleuantr qui/dam vapores calidi retenti propter longuz som/num qui venientes ad digitos ostentant caldita/tem quandaz vaporosam: immo forte vaporibus existentibus grossis sentire ad modum iectigatio/nis nunc eleuata: nũc depressa cute tegẽte arteriã.

¶ De curatiõe eius. Cap. xx.

Uratio eius est sudatio in aere balnei et ablutio equalis cũ aqua calida: et paucitas cibi: et declinatio eius ad id quod infrigidat et humectat ipsum: et exercitiũ temperatum: et non oportet vt bibat vinum. Cura.

¶ Facit ipm sudare ipm in aere balnei vt vapores plurimi retẽti meli⁹ resoluãtur. Cõcedit tñ post h ablutionẽ equalẽ cũ aqua calida ad hũectandũ ⁊ infrigidãdũ: ⁊ declinãte feb. dat parũ de cibo de/clinãte ad frigidũ ⁊ hũidũ aliqlr. nõ effi opz ipsum tantũ infrigidare ⁊ humectare q̃tuz patiẽs effi. ex vigilijs. Concedit exercitiũ tẽperatũ. nã licz hic ꝓ se calefaciat: ꝑ accidẽs tñ infrigidat vapores resol/uendo. prohibetur vinum quia somnũ inducit. Fertr effi Amasus Amessi⁹ nimietate gaudij qd illi subituz superuenit: in/terijsse.

¶ De feb. effi. ex gaudio. Cap. xxi.

Uandoq̃ accidit ex gaudio feb. sicut illa que fit ex ira. Cuius signa sunt proxima signis eius que est ex ira: nisi

ira: nisi quia forma oculi est forma gaudentis: non forma irascentis. est enim frequentia in pulsu minor. Et cura eius ē proxima curationi eius que est ex ira.

¶ Habet hoc capitulum tres partes. In prima ponit modum prouētus effimere. Secūdo signa. Tertio curam ex gaudio. partes patent. Accidit enim febris effimera ex gaudio sicut febris effimera ex ira. s. ex motu spirituum ad extra. in quo motu inflāmantur: verū motus spirituū in gaudio fit magis paulatim. q̄propter nō ita intēdunt nisi fit magnū gaudiū ⁊ repētinū. ꝑpterea frequentia in pulsu est minor ī effimerāte ex gaudio ꝙ̄ in effimerāte ex ira. ¶ Cura huius effi. est proxima cure effimere ex ira quātum ad secundam intentionem: q̄ est infrigidatio. ⁊ quantum ad quartam q̄ est correctio accidentium. et quantum ad quintam que est debitum regimen in sex rebus: nō est differentia: nisi quia regimen totum debet magis ad frigidum declinare in irascente ꝙ̄ in gaudente. sed quantū ad primam intentionem que est remotio cause ē magna differentia quia in effimerante ex ira debemꝰ irā lenire cum his que ibidem precepta sunt. sʒ in effimerante ex gaudio debemus gaudium minuere: vt quia res illa qua tantum gaudet non est ita cuta sicut ipse credit ⁊ forte in futurum est sibi magnam tristitiam illatura: sicut persepe res humane cōsueuerūt. ¶ De fe. effi. ex tiore. Cap. xxij.

Quandoqꝫ accidit ex timore febris secundum semitam que accidit ex angustia. proportio namqꝫ timoris ad angustiam est proportio ire ad gaudium ex hoc ꝙ motus timoris est ad interiora: et ire ad exteriora: et fit subito et aliorum modorum fit gradatim. Cuius signa sunt proxima signis eius que fit ex āgustia nisi quia diuersitas in pulsu est vehementior: ⁊ forma oculi est forma territi. curatio eiꝰ est ꝓxima curatiōi eiꝰ q̄ fit ex angustia. ⁊ oportet vt securet̄ a timore ⁊ veniat̄ ad eū cum nūcijs gaudere facientibus et letificātia sunt iuuatiua ei.

¶ Habet hoc capitulum tres partes. Primo ponit modum prouentus effimere ex timore. secundo signa. tertio causam. partes patent. Dicit enī eādem esse proportionem timoris ad angustiaʒ que est ire ad gaudium. motus enim spirituum et humorum est in timore ad interiora: sed in ira est motus spirituum ad exteriora: et vterqꝫ horum est vehemens et repentinus. aliorum autem duorū motus fit gradatim: quare timentes aliquando incurrunt fluxum ventris et vrine. xviij. probleu. probleumate primo et secundo. motus etiā in timore magis diuersificat pulsum ꝙ̄ motus spirituum in angustia: nisi fit valde vehemens et repentinus. ceteris tamen paribus vehementius accidens est timor ꝙ̄ angustia: sicut ira ꝙ̄ gaudiū. habet autē angustiatus formam tristis: sicut timens formam territi. Curatur sicut effimera ex augustia quantū ad secundam tertiam quartam et quintam intentionem: sed quantum ad primam differunt. In angustia enim oportet lenire dolorem: sed in timore lenire timorem. Propterea dicit Auicenna oportet vt securetur a timore ⁊ veniatur ad eum cum necessarijs gaudere facientibus. letificātia autē vtriqꝫ iuuatiua sunt.

¶ De fe. effi. ex labore. Cap. xxiij.

Labor quandoqꝫ ꝑuenit ad summum in calefaciendo corpus et spiritum ita vt fiat febris nocēs operationibus. et est ꝑlurimi nocumenti: et grauitas ipsius super vitalem et animalem.

¶ Hic agit de febribus effimeris pendentibus a dispositionibus corporeis. ⁊ habet duas partes. In prima agit de effimeris pendentibus ab actionibꝰ ⁊ motibꝰ: ⁊ sibi contrarijs. In scđa ibi. (Opilatis). agit de fe. effi. pendentibus a dispositionibus corporeis que non sunt actiones aut motus aut sibi contrarie. ¶ Prima pars diuiditur in sex ſm ꝙ sex facit capitula. dimisit tamen capitulum de febre effimera ex tranquillitate corporis. qꝛ de illa egit in capitulo de effimera ex somno: et merito. quia somnus quieti similis vehementer existit secunda primi. ¶ Sed hoc primum capitulum de febre effimera ex labore habet tres partes in prima ponit modum prouentus effimere ex labore: in scđa signa. in tertia curam. partes patent. In ꝑma parte dicit: ꝙ labor. s. corporeus quandoqꝫ prouenit ad summum. i. quia fit multum fortis ꝑpter ipsius intentionem aut vtroqꝫ modo. vnde calefit corpus et spiritus ex quorum calefactione fit febris effimera nocens operibus ⁊ est modus loquēdi. vel aliter. nocens operibus maxime animalibus et vitalibus cum plurimum nocumenti sequētis exercitium cadat supra spiritū vitalē ⁊ aīalē qꝛ sunt instrumēta motus voluntarij. Signa.

¶ Signa sunt antecessio laboris et additio calefactionis iuncturarum super alia. et tactus lassitudinis et siccitas corporis. et quādoqꝫ accidit in fine eius humectatio si fuerit labor temperatus in eo. i. quando non est in eo exiccatiuum aut frigus prohibens sudorem. si autem labor fuerit superfluus minoratur humectatio ⁊ sudor. ⁊ quādoqꝫ sequitur ipsum tussis sicca propter cōmunitatem pulmonis. et quādoqꝫ declinatio complexionis ē et pulsus eius paruus debilis. et quandoqꝫ declinat ad duritiem: et vrina est citrina calida propter motū subtilem et propter resolutionem.

¶ Ponit octo signa. ꝑmū est antecessio laboris tā dicti. Scđm additio calefactiōis iūcturarū super alia mēbra: qꝛ magis laborāt iūcture ī exercitio ceteris mēbris. Tertiū est tactus. i. perceptio lassitudinis vlcerose apostemose extēsiue aut arefactiue: sʒ stati ageṫ. Quartuʒ est corꝑis siccitas ꝑꝑ hūidi cōsumptionē. Quintū est humectatio corꝑis ⁊ sudor accn̄s in fine. s. effi. ⁊ hoc accidit si labor fuerit tēꝑatus. i. nō multū excessiuus hūidū ꝑter moduʒ ꝯsumēs. Et qn̄ nō est ī eo. s. labore exiccatiuū. i. nō fuerit factus prope materiā exiccantē: sicut est arena: ignis: ⁊ silia. ⁊ qn̄ nō fuerit frigus ꝓhibēs sudorē. lʒ enī labor eēt supfluꝰ aut factꝰ circa hmōi materias aut forte tp̄s frigoris minorās humectatio ⁊ sudor. Sextū est tussis sicca ꝑꝑ cōītatē pulmōis ꝑpter vapores acutos ad ip̄m ꝑueniētes aut malā cōplexionē calidā sine materia. Septimū signū est pulsus paruus debilis ꝑpter debilitatē ꝟtutis et aliqn̄ durus arteria exiccata. Octauuʒ est vrina

citrina calida ppt motū. fit aūt citrina aut ppter caliditatē supfluā sine materia: aut ppt mixtionē pauce colere mote ppter exercitium. Est aūt vrina subtilis ppter resolutionē. multe eñ materie q̄ cō sueuerūt cū vrina permisceri pp forte exercitiū re/ soluūtur: vñ dato ꝙ vrina citrina ppter colere mi/ xtionē sit grossior q̄ꝫ vrina aquosa: ista tamē est sub tilior q̄ꝫ tēpore sanitatis propter dictā causam.

Cura. Ca. xxiiij.

Curatio eorū est trāquillitas ꝛ bal/ neatio in tina: et inunctio fricādo proprie super iuncturas: et acce/ ptio cibi boni chimi humectantis scōm quantitatē qua digeratur de genere carnium pullorū: et edi: et pisciū paruoruꝫ Et quoniā virtutes eorum sunt debiles: tūc non oportet vt confidant de se posse digere re: qđ digerebant in dispositione sanitatis: immo minus illo: et ppter hoc cibentur eis quorū paucū nutrit plurimū: sicut ea que di ximus: ꝛ sicut vitelli ouorū sorbiliū: ꝛ testicu li gallorū sunt eis boni.

¶ Hec pars hꝫ tres ptes. prio ponit curā. In scđa ibi. (Quidā tñ.) remouet errorē quorūdam. In ter tia ibi. (Et oportet vt sumātur.) cōplet curam. In prima parte ponēs curā q̄nq̄ꝫ vertit intētionē suā cōtra causam p̄cipiēdo ociū ꝛ trāquillitatē. q̄nq̄ꝫ cōtra feb. ꝛ accidētia. s. corpis siccitatē: p̄cipiendo balneationē in aqua calida dulci: ꝛ inungēdo iun cturas: quādoq̄ꝫ vertit intētionē suā ad regimē vi/ te dādo eis cibū boni chimi humectātis scōm q̄ꝫti tatem q̄ possit digeri. nō eñ tantū possunt digere re quātuꝫ tēpore sanitatis. Propterea oportet vt cibi dentur eis quorū plurimū nutrit pauca quāti tas: sicut carnes pullorū: edorum: et vitelli ouoruꝫ sorbilium: ꝛ testiculi gallorum.

¶ Quidam tamē estimauerūt ꝙ opꝫ vt pa tientiū lassitudinē regimē plus subtilietur q̄ꝫ aliorum. Sed illud non est rectum.

¶ Remouet errorē quorūdā dicentiū ꝙ regimē pa tientiū lassitudinē debet plus subtillari q̄ꝫ regimē aliorū: sed illud nō est rectū: idest nō est bene dictū Copiose eñ debēt cibari: ꝛ etiā feb. initiāte: ꝛ ma gis q̄ꝫ effimerātes ex multis alijs causis: ꝛ etiam q̄ꝫ febrientes putride.

Contra. nā Gal. iij. de reg. sani. ponit ꝙ in lassitudine apostemosa valde di/ minuat cibus: sed talis pōt esse ex labore. ¶ Pro horū ɔcordia sciendū ꝙ lassitudo est q̄druplex vl/ cerosa: apostemosa: extēsiua: et arefactiua. Lassitu do vlcerosa ē q̄n hō sentit fīkitudinē vlcerū in sup ficie cutis: et etiā in musculis: ꝛ est multotiēs ac si sentiret pūctiones acuū et puenit ex hūorib⁹ acu/ tis subtilib⁹ ad illas ptes delatis. Sꝫ apostemo/ sa est q̄n hō sentit in cute ꝛ in lacertis tēsionē ꝛ du ritiē cum grauitate quadā ꝛ interdū rubore: ꝛ aliq̄ li tumore: ꝛ prouenit ex multitudine hūorū qui flu xerunt ad partes illas. Sed lassitudo extēsiua est illa in qua hō sentit se totū etiā fractū: ꝛ fit ex hūo ribus ad musculos delatis: q̄ tñ sunt bone substā/ tie. Arefactiua aūt est q̄n hō sentit se arefactū ꝛ cō sumptū: ꝛ est pp hūidi nimiā resolutionē siue seq̄/ tur exercitiū: aut quācunq̄ꝫ aliam cām. ¶ Iste autē quattuor spēs lassitudis duob⁹ modis puenīunt. aut ab exercitio: aut a cāis corporeis: ꝛ he sunt ille de quib⁹ loquit affori sm⁹ q̄ntus scđe pticule affo. Labores spōtanei narrāt morbos. ¶ Ad ppositū si iste lassitudines fiāt a cā intrinseca opus est atte nuare dietā cū fm plurimū minētur febrē putridā futurā: ꝛ hoc intelligit Gal. iij. terapētice. Si autē sequātur exercitiū est dieta min⁹ attenuāda: et hoc mō loquit Auicēna in pte pñti. ¶ Preterea in lassi tudine aposa ꝛ vlcerosa opus est multū attenuare dietā ꝛ hoc voluit Gal. Sꝫ in extēsiua ꝛ arefactiua dieta dꝫ esse grossior: et proprie in arefactiua: ꝛ sic intellexit Auicenna in parte presenti. Hippocrates. Galenus.

¶ Et oportet vt sumant de fructibus hu/ midis: et sumant in potu vinū plurime com mixtiōis si fuerint assueti: aut iuleb: ꝛ aliud si nō fuerint cōsueti: et oportet vt eorū inun ctio sit plurima q̄ꝫ inunctio alioꝝ cum oleo aliquo vt humectētur eorum mēbra ꝛ iun/ cture ex siccitate: et iterū vt mollificet illud qđ accidit eis de tensione. Et oleum viola/ tum est de oleis melioribus eis. Et oportet vt cōmunicet inunctio eorū corpori: ꝛ pro/ prie capiti: et collo et spondilibus dorsi: et iuncturis oībus: et proprie post balneatio/ nem. Et oportet vt asternantur strata eorū et aromatizentur indumenta eorum: ꝛ sedi lia eorum: et si indigent iteratione balnei propter reliquias iterentur omnia que scri pta sunt in capitulo suo.

¶ Cōplet curam cōcedēdo fructus humidos: sicut sunt pepones: pruna: sed maxime illos qui sunt mi nus apti putrere: hos aūt ɔcedit ad humectandū et infrigidandū. Sꝫ cibaria de quib⁹ supra multi nutrimēti ad restaurandū humidū deperdituꝫ. Et ɔcedit vinū plurime cōmixtiōis assuetis potare vi num. Multū eñ infrigidat ꝛ humectat faciendo aquā secū mixtā ad extrema corporis penetrare. Si vero nō fuerint vino assueti da iuleb frigidum ex aqua et zuccaro aut aquā ordei ꝛ similes potus licet Aliabbas cōcedat vinum limphatum etiam non assuetis. Curat etiam inungendo corpora eo rum: ꝛ proprie iuncturas que sunt exiccate cū oleo viola. et similibus cū quo debite calido debet in/ ungi caput collum et spondiles dorsi et iuncture oēs. Sunt enim aut pricipia motus volūtarij: aut instrumenta. et proprie inungantur post balneum vt inunctio retineat aquā in poris que rediens ad frigiditatem naturalē amplius infrigidat et hu/ mectat. Docet etiā applanare strata: idest lectos vt sint mollia in quibus bene quiescant: et docet aromatizare strata et sedilia cum rosis sandalis ꝛ similibus ad infrigidandū et virtutē confortandū et si opus est reiterare balneū reiteretur: et proce/ datur sicut dictum est in hoc capitulo. Aliabbatis de vino diluto opinio.

¶ De febre effime. ex euacuatiōe. Ca. xxv.

Quandoq̄ꝫ accidit ex cōmotione hu morum post ventris solutionē mo tus spirituū superfluus et inflam/ mans in ipso febrem propter mul titudinem lassitudinis que sequitur ipsam Et quādoq̄ꝫ faciunt eam medicine solutiue propterea ꝙ calefaciunt et quādoq̄ꝫ sequi/ tur flebotomiā. propterea ꝙ redire facit hu miditatem vaporum et sanguinitatem eo/ rum ad porositatem colericam.

¶ Hic agit

¶ Hic agit de febre effimera ex euõne. Et primo ponit modũ ꝓuẽtꝰ eiꝰ assignãs quattuor cãs qbꝰ euõ facit febrẽ effimerã. ¶ Prima. qꝛ in euõne humores cõmouẽtur. in quorũ cõmotiõe accidit motus spũs. et ɔ̃nter iflãmatio ipsorũ. sunt eñ spũs humoribꝰ ꝑmixti. ¶ Scda. qꝛ ad euõnẽ sequiť aliqua spẽs lassitudinis de qbꝰ supra. aut ꝓpter frequentẽ surrectionẽ ad assellã. aut qꝛ hũores agitati ꝑ aliquã euõnẽ. s. ꝑ fluxũ vẽtris aut vomitũ: aut sanguis euõnẽ fluũt ad cutĩ ⁊ ad lacertos: ⁊ sic inducũt aliquã spẽꝫ lassitudĩs. ¶ Tertia cã qꝛ medicine exoluẽtes aut fortiter vomitiue sũt calẽ apte corpus inflãmare. ¶ Quarta cã est. qꝛ ffomia aut euõ sanguis ꝑ aliũ modũ ducit ad inflãmationẽ ⁊ furiositatẽ colericã ꝓprie de corpibꝰ abũdãtibꝰ in colã aut ĩ sanguĩe colerico. Et ad hãc inflãmationẽ seqtur aut effimera: aut ĩ humoribꝰ inflãmatio ꝑꝑ quã euaporant absqꝫ putredine. Et qñqꝫ ẽt putrent. i. faciunt aliquam febrem putredinis.

¶ Curatio. Capitulum. xxvj.

Oportet vt subtilietur in retinẽdo vrinã per ea que sunt ordinata in capitulis suis: ⁊ vt cibetur eger cum eo quod cõfortat plus ⁊ scdm quãtitateꝫ qua digerať de eis que infrigidant ⁊ humectãt: ⁊ sint ĩ eo põtica stiptica: ⁊ ponanť suꝑ stomachũ emplastrũ: ⁊ embroce cõfortãtia calefacta nõ tepefacta. Naꝫ omne tepidum est mollificatiuũ ⁊ resoluit virtutẽ. Et de hac sũma est lana infusa in oleo nardino: aut oleo frigidiore eo aromatizato. Et exprimatur adeo dõec separeť ab ea ꝑtes olei: ⁊ ponanť super cor ⁊ epar ea que infrigidãt.

¶ Hic ponens curam quãdoqꝫ vertit intentioneꝫ ad causam. vnde docet retinere fluxuꝫ ventris per ea que ordinata sunt ĩ capitulis suis. s. scdo canone et. xv. tertij. Quandoqꝫ vertit intentionem suam ad accidens maxime ad debilitatem virtutis sesequentẽ euacuationẽ. Unde dat cibaria cõfortatiua ſm quãtitatẽ q̃ ɔ̃ueniẽter possit digeri q̃ cibaria ꝓpter febrem sint infrigidãtia et humectãtia. et sint in eis aliqua põtica aut stiptica ad retinendum fluxũ. ponticoꝝ eñ actio magis ꝓfundať ꝙ̃ stipticoꝝ et sunt frigidiora ꝙ̃ stiptica. Exemplum horum ciboꝝ est succus carniũ pulloꝝ: vel ꝑdicũ: vel ipsa caro cõtusa et ꝑmixta cũ pauco vino granatorũ aut citoniorũ. Exterius aũt suꝑ ventrem ⁊ stomachũ ponit emplastrũ et vnctiões: et embrocas stipticas ɔfortãtes: actu calidas: nõ tepidas qꝛ omne tepidũ est mollificatiuũ: et resoluit virtutem. hec aũt calida applicata sunt: sicut oleũ nardinũ. i. de spica. aut aliud oleũ frigidius. i. minus calẽm sicut oleũ masticinũ: qd̃ est minus calẽm nardino. vj. de regi. sani. ca. pe. Et ꝑ hoc intellige alia olea frĩda: ꝑcipue oleũ citonioꝝ: qd̃ ẽ ꝓpriũ. et sint hec olea aromatica cũ aliquibꝰ rebus boni odoris: sicut rosis siccis semine eaꝝ cũ gallia musca. ⁊ similibꝰ. In quibꝰ oleis potest infundi filtruꝫ: aut lana: aut stomacho: aut ventri applicari. Sed cuꝫ applicanť sint optime expressa donec non remaneat nisi virtus oleorum et non humiditas oleaginea fluens.

Sed contra instať. quia tepida applicita stomacho et vẽtri sunt conformia calori innato ipsum agentia. ergo non debent virtutẽ debilitare. ¶ In oppositũ est Auicen. hic et Gal. viij. terapẽtice. ¶ Pro solutiõe huius dicendũ ꝙ licet ea que tepida sunt ratiõe sue conformitatis quã habent cuꝫ calore innato sint per se cõfortatiua caloris innati et spũum: tamẽ per accidens adiuuant fluxum dilatando meatꝰ. Galenus. Sed ea q̃ sunt actu notabiliter calida de per accidens sua acuitate retinẽt pungẽdo et stimulãdo. vnde virtus ɔtrahit mẽbra ⁊ claudit meatꝰ. Propterea Mesue docet retinere fluxum ventris a cathartico cũ approximatione oleoꝝ valde calidorum actu: et aspersione gallie muscate et similiuꝫ aromaticorũ super ventrẽ. Mesue. hec aũt maxime cõuenit in stomacho ⁊ in intestinis: q̃ sunt mẽbra naturaliter frigida. vbi autẽ esset intẽtio sedare dolorem melius est vt applicita tepida habẽtia caliditatem cõformẽ caliditati innate. hec aũt q̃ applicatur debẽt esse expressa ne humiditas ipsorũ actualiter plus noceat faciẽdo fluere quã virtus ipsorum potentialis constringendo.

¶ De febre effimera et dolore. Capitulum. xxvij.

Dolor qñqꝫ calefacit spũm adeo donec inflammeť febris. Signa. dolor in capite: aut oculo: aut dẽte: aut iuncturis: aut extremitatibꝰ: aut colica: aut emorroy[…]ibus: aut alijs doloribꝰ furunculorum.

¶ Habet hec pars tres partes. primo ponit modum ꝓuentꝰ. scdo signa. tertio curã. partes patẽt. dolor aũt inflãmat spũs: qꝛ natura intendẽs subuenire ꝑti dolẽti trãsmittit ad ea instrumẽta sua q̃ sunt sanguis et spũs: ex quoꝝ motu ⁊ vnione in loco dolente accidit ipsoꝝ inflãmatio. aut extremitatibus. i. dolor extremitatum. i. vnguis quemadmodum accidit in panaricio potest esse cã feb. effimere furũculorũ. i. adhemenul. de qbꝰ Auiceñ. tertia. iiij. et sunt apata calida ad cupum tendentia que ſm plurimũ sunt exiture incipiendo.

¶ Cura eius que fit ex dolore. Capitulum. xxviij.

Regatur dolor cũ eo qd̃ oportet in capitulo suo. deinde curetur cura eiꝰ que fit ex labore. Quod si timeatur ex potu vini motus doloris: nõ detur in potu.

¶ Uertit intentionẽ nunc ad causam sedando dolorem tripliciter. aut remouendo causam. aut cuꝫ anodinis. aut tertio cum stupefacientibus: vt est apud Auicen. iiij. primi. cap. iij. aut regatur dolor cum eo quod est in cap. doloris cuiuscũqꝫ mẽbri. Quãdoqꝫ vertit intẽtionẽ ad febrem ⁊ ad accidentia cum dicit ꝙ curatur cura eius que fit ex labore cum infrigidantibus et humectantibus. Et si timent ex potu vini augmentum doloris: vt qꝛ dolor esset in capite: aut in iũcturis dimittatur. licet potus vini frequenter iuuet sicut in dolore vẽtoso vel pendente a materia frigida: vt in colica q̃ fit vtroqꝫ modo.

¶ De febre effimera ex sincopi. Capitulum. xxix.

Quandoqꝫ accidit ei cui superuenit sincopis propter cõmotioneꝫ spũs diuersa calefactio ⁊ cõuertitur in febrem. ⁊ quandoqꝫ remouent de ea post ablationem timoris in sincopi reliquie.

¶Primo ponit modum prouẽtus effimere ex sincopi. scḋo signa. tertio curam. partes patent. accidit enim effimera propter motum spirituũ ad cor et ipsorum vnionem in corde. quapropter supercalesiunt. ideo fit diuersa corporis calefactio. in sincopi enim cor calet et extrema sunt frigida. sed recedente sincopi caliditate sparsa exterius simul calet cor ⁊ extrema. ¶Et subdit ꝙ post ablationẽ timoris in sincopi remanent quandoqꝫ reliquie febris. Si enim sit vna sincopis remanet maior pars feb. post ipsam. Si vero sint plures sincopes: sicut quandoqꝫ accidunt per cõmunitatez a stomacho aut matrice multe sincopes in vno aut duobꝰ diebus remanet minor pars febris post sincopes illas siue post ablationem timoris de alia sincopi.

Contra. sincopis infrigidat ⁊ extinguit caliditatem. ergo nõ est cã febris. Dicẽduz ꝙ sincopis. ij. tertij est destructio maioris partis plurium virtutum sensibilis et motiue propter retractionẽ spiritus in corde propter causam mouentem ipsum interius: aut propter aggregationem spũs in corde vt non inueniat spiraculum. aut propter paucitatem et subtilitatem ipsius vt non superfluat supra illum qui est in minera. destruitur enim in sincopi virtꝰ sensibilis intrinseca ⁊ extrinseca. ⁊ destruitur virtus motiua mere volũtarie. sed non destruitur virtus motiua naturalis. s. cordis neqꝫ mixta naturali et voluntario sicut pectoris. ¶Subdunt autem tres cause sincopis. s. aggregatio spiritus propter causam mouentẽ spm̃ interius que causa non est nisi nocumentũ cordis per essentiã aut cõmunitatem. scḋa est propter causam prefocantez spũs in corde vt non inueniãt spiraculũ neqꝫ pñt debite euentari. sicut exempli gratia. per motum multi sanguinis ad cor suffocantis spũs. ⁊ ex his duabus causis possunt spũs inflammari. ⁊ sic fieri febris effimera. Sed ex tertia causa que est paucitas et subtilitas spũs nõ est apta contingere febris effime. ¶Sed ad rationem dicitur ꝙ licet sincopis infrigidet extrema calefacit tamẽ cor. vnde feb. est in corde: licet pro tunc non sit. in extremis.

Signa.

Vicinitas sincopis ⁊ casus virtutis absqꝫ signis febrium aliarum que non sunt ex febribus effimeris ⁊ pulsus in ea est diuersarum specierum: qñqꝫ enim cadit ⁊ destruitur quãdo vincit frigus. et qñqꝫ fit velox ⁊ apparet cum dominatur caliditas ⁊ similatur pulsui patientium extenuationẽ exiccatiuam in duritie cum verminatione.

¶Sed que dicit ĩ scḋa parte quãtũ ad signa sunt manifesta. ¶Similatur pulsui patientiũ extenuationem exiccatiuam. i. tertiam speciẽ ethice in duritie. quia in sincopi pulsus fit durus propter infrigidationem: sed in tertia specie ethice propter exiccationẽ ⁊ vtrobiqꝫ potesti esse formicularis ꝑpter defectum virtutis. Et potest etiaz pulsus indurari humido consumpto propter sincopes frequentes.

De curatione Capitulum. xxx.

Cura eius est cura sincopis ⁊ dare cibos velocis digestiõis boni chimi de illis quos sciuisti: ⁊ si indigueris vt des ei in potu vinum fac: et non cures de febre. Cum ergo liberatur ex sincopi ⁊ remanet febris similis ei que est cuz extenuatione curetur cum eo qḋ est in canone de ĩfrigidatione et humectatione.

¶In cura vertit considerationem seu intentionez principaliter ad sincopim dando vinum et cibaria boni chimi. Sed recedente sincopi curẽtur cuz infrigidantibus et humectantibus sicut curatur ethica. ¶Sz nota ꝙ hec cura maxime cõuenit vbi fit necessarium spm̃ restaurare: sicut in tertia causa sincopis: ⁊ in hac non conuenit euacuatio: neqꝫ diuersio: sed in alijs duabus causis: et forte euacuatio: et forte pauca spirituum restauratio cum vino et similibus. Sed in oĩbus conuenit egri excitatio ab actu sincopis cum vocibus altis: et cuz aspersione faciei. motus autem et eleuatio corporis sincopicati: licet posset iuuare in duabus primis causis nullo modo conuenit in tertia. imo iaceat supinus: neqꝫ eleuetur: neqꝫ fricetur.

De febre effimera ex fame. Cap. xxxi.

Quandoqꝫ acuunt vapores in corpore quando non inueniunt nutrimentum et generant febrem: ⁊ eius pulsus est debilis ⁊ paruus: ⁊ quandoqꝫ declinat ad duritiem.

Curatio.

Cibatio quidem in febre est sicut ex sorbitionibus factis ex chist ordei cum oleribus: et post illas cum cibis bonis confortantibus: et balneetur: ⁊ effundatur super caput eius aqua plurima tepida: et sedeat in ea et humectetur corpus eius cum eis q̃ sunt sicut oleum violatum: et rosatum: ⁊ cucurbita.

¶Agens de febre effime. ex fame. ꝑmo ponit modum prouentus et signa. scḋo curam. ¶Circa primam partem sciendum ꝙ cum cibus inter cetera cõmoda habeat temperare calorem ex fame vapores. i. spũs exacuuntur. i. inflammantur: quia a vaporibus cibalibus non debitum fomentum recipiunt non est tamen credendum ꝙ spiritus per vapores vere nutriunt. scḋm quod quidam arbitrati sunt tenentes esse spiritus formaliter animatos sed solũ humectantur: refrigerantur: et fouentur. Pulsus debilis est et paruꝰ virtute deficiente sed est durus aliquando arteria exiccata ex defectu cibi. In cura vertit intentionem circa causam cibando: que cibatio statim a principio fieri debet et stante febre: sed cum cibis infrigidantibus et humectantibus: sicut est ptisana ordei et similia: que tamẽ non sint facile corruptibilia ne a stomacho inflammato corrumpãtur: sed in fine dẽtur cibi boni et multi nutrimenti infrigidantes et humectantes vt simul intendantur cause febr. et accidentibus. cetera manifesta sunt.

De febre effimera ex siti. Cap. xxxij.

Hec prima est ei que ẽ ex fame et dignior vt accidat ꝑpter defectuz eiꝰ quo sedatur: de aqua caliditas fortis in vaporibus.

¶Primo cõparat feb. ex effi. ex siti ad fe. effi. ex fame dicens: ꝙ

me dicens: ꝙ dignius est vt accidat feb.effi.ex siti quā ex fame.et ita frequentius debet accidere. In siti enim est defectus frigidi et hu.et est apud Aristo.viij.probleumatum.probleumate.vij. Sed in fame in comparatione ad sitim est defectus calidi et sicci. Propterea dicit Auicen. propter defectū ei⁹ de aq̄ quo sedaꝛ calitas fortis ī vaporib⁹. Propterea sublato humido aqueo quod auferꝛ in siti:et non in fame dꝫ multo magis ꝑꝑ sitiꝫ caliditas in vaporibus.i. in spiritib⁹ accendi ꝙ ꝑpter famem.q̄ dicit in cura manifesta sunt.

¶ Cura.

¶ Dare in potu aquā frigidaꝫ: et aquas fructuū frigidorum: et proprie granatorū: et humectare corpus cū tina et si possibile est ei balneatio cum aqua frigida faciat.

¶ Et si possibile est ꝙ balneetur cū aqua frigida fiat ad citi⁹ infrigidandū et humectādū.timeꝛ tñ balneū aq̄ frigide si sit extenuatū ⁊ resolutū ī aq̄s frigidis balneari: ne virtutes naturales debilitētur: et calor innatus extinguatur.

¶ De febre effimera ex opilatione. Cap.xxxiij.

Opilatiōes fiūt in poris cutis ꝑpter spissitudinē eius et paucitatē ablutionis et multitudinē ciborū ⁊ ꝑpter frigiditatē: et ꝑpter ablutionē cum aquis frigidis: stipticis: ⁊ ꝑpter adustionē solis et q̄nq̃ꝫ fit in vijs venarū et meatibus eaꝝ: et orificijs ipsarū et cursibus et vijs earū.

¶ In hac parte agit de effi.a causis corpeis q̄ nō sunt actiōes aut mot⁹: neqꝫ cōtraria eoꝝ. Et sunt quatuor species.s.febris.effi.ex opilatione intrinseca.effimera ex satietate nauseatiua. effimera ex ap̄ate.quarto effi.ex opilatione extrinseca.de q̇b⁹ q̄tuor ageꝛ in sequētib⁹ capitulis. ¶ Capitulum p̄mū de effi.ex opilatiōe intrinseca hꝫ tres ꝑtes. In p̄ma ponit species opilatiōis: modū ꝓuēt⁹ et cās opilatiōis. In scd̄a signa. In tertia curaꝫ. partes patēt. prima pars diuidiꝛ in q̄nqꝫ. In prima ponit duas species opilationis. In scd̄a ibi. (Et cum diciꝛ.) innuit de qua specie opilationis vel opilatione in presenti locuturus sit. In tertia ibi. (Nam plereqꝫ.) ponit modū prouent⁹ febris ex opilatiōe. In quarta ibi. (Et huiusmodi q̇dē) ponit causaꝫ opilationis. In quinta ibi. (Et hec quidē) ponit canones ꝯpletiuos hui⁹ doctrine.

Species due opilationis.

¶ In p̄ma parte ponēs duas species opilationis intendit ꝙ vna est opilatio extrinseca in poris cutis que pendet a quinqꝫ causis. vna est strictura pororum in creatione sua. scd̄a ē sordities q̄ est sup̄fluitas quarte digōnis in poris ꝯgregata ꝑpter paucitateꝫ ablutionis. tertia causa est multitudo hūorū opilantiū poros cutis ꝑpter multitudinē ciborū. quarta est fr̄itas extrīseca aeris aut ablutio siue balneatio cuꝫ aq̄s fr̄idis ⁊ stipticis. q̇nta causa est ꝑpter adustionē solis inspissantis cutē ¶ Scd̄a opilatio fit in vijs venarū ⁊ meatib⁹ eaꝝ et forte dixit vias quātū ad venas ꝑuas. meatus q̄ntum ad magnas: et in orificijs ipsarū venarū q̄ sunt ipsarū extremitates. et fit in cursibus et vijs. s. in poris ipsarum venarū. ¶ Et q̄d hic diciꝛ de venis intelligiꝛ de ceteris meatibus intrinsecis.

¶ Et cū dicitur febris effimera ex opilatione non innuitur nisi ad hanc speciem.

¶ In hac scd̄a parte declarat ꝙ hic vult determinare de febre effimera ab opilatione intrinseca.

¶ Nam plerūqꝫ accidit vt minoreꝛ resolutio ⁊ multiplicetur repletio et coartario et priuetur respiratio et aggregeꝛ vapor plurimus et non resoluitur: et tunc eueniet caliditas superflua.

¶ In hac tertia ꝑte ponit modū ꝓuēt⁹ feb.ex opilatione. ⁊ p̄mo ī ḡnali. scd̄o ī sp̄ali ibi (Et dū ꝑseuerat) In p̄ia dicit ꝙ feb. effimera accidit q̄n minoraꝛ solū.i.euō hūorū manifesta: vel occulta. et m̄ltiplicaꝛ repletio et coartatio. i. repletio coartans et ꝑuaꝛ respiratio ita vt vapores nō possint trāspirare: tūc aggregaꝛ vapor plurimus faciēs euenire caliditatem superfluam.

¶ Et dum perseuerauerit eius inflammatio in debiliori ex corporibus q̄d est spirit⁹ erit febris effimera. Cum ergo inflāmaꝛ in sanguine est species famosa sinoche quaꝫ dicemus. et est illa que est de summa febriū hūoꝝ: et nō est ꝑpter putredinē: imo est ꝑpter inflāmationē ⁊ ebulitionē. Q̄d si pertranseat illud ad putredinē quā facit opilatio et priuatio respirationis permutatur ad febres putredinis.

¶ Ondit in sp̄ali modū ꝓuēt⁹ feb. dicēs ꝙ si inflāmatio ꝑseueret in debiliore ex corꝑib⁹ q̄d est sp̄ūs q̄ ē magis tenuis substātie erit feb.effi. Cū aūt inflāmaꝛ in sanguine. est sp̄ēs famosa feb. que dicitur sinocha: que est de summa feb. sine putredine s. per solam inflāmationem ⁊ ebulitionē. Si vero ꝯtinuata opilatione ⁊ priuatiōe respirationis accidat putredo: tūc ꝑmutatur ad feb. putredinis.

¶ Et huius quidē opilatio aut fit a multitudine humorū et sanguinis: aut ex grossitudine eorum: aut ex viscositate eorū: aut propter casum rei de causis opilationis in instrumēto: nō in cursu: immo sicut frigus constringēs: aut ap̄a coartans: aut nascentia rei: aut aliud de illis: quarum te oportet rememorari.

¶ In hac quarta parte innuit tres sp̄ēs opilationis. prima est coartatoria: in qua cā opilās est in via: et est multitudo humorū grossities aut viscositas. scd̄a sp̄ēs diciꝛ attenuatoria: ⁊ cā opilās in instr̄o: nō in cursu: sicut frigus ꝯstrigēs: aut aliq̄d ap̄a coartās meatū. tertia opilatio dr̄ carnosa: cuius cā dr̄ nascētia carnis de illis q̄ dicta sunt. secūda primi. ⁊.14. tertij. sicut exempli gr̄a esset verucca: aut ablatio magne ꝑtis cutis ꝑꝑ vlcera sup̄ficialia corrodētia: sicut q̄nq̃ꝫ accidit in sup̄ficie intrinseca matricis: aut ꝑpter cōbustioneꝫ ab igne. ¶ Sed forte aliq̇s instabit ꝙ nō possit effi. ꝓuenire ab opilatione carnosa: cū opilatio carnosa nō possit remoueri ꝭꝫ plimuꝫ. seq̄tur ergo ꝙ feb.effi. illa erit coeterna patiēti. ¶ Ad hoc respōdeꝛ ꝙ si opilatio erit cā totalis effimere ex illa effi. erit trāsit⁹ in putridā q̄ forte erit coeterna patiēti: q̄ morietur cum illa. Si autem illa opilatio non sit totalis causa effimere: poterit effimera remoueri remanente opilatione: vt manifestum est.

Species tres opilationis.

¶ Et hec quidem febribus effimeris parum permutatur ad ethicā: q̄m corpus in ea est plurime materie.

¶ In hac quinta parte Auic. ponit septē canones

Primus canon ¶ Primus. hec feb. parū permutat ad ethicā: qm̄ corpus in ea ē plurime materiei: quapropter multum resistit causis exiccantibus.

Et in hac febre iterum est sitis et inflāmatio: et adherentia caliditatis: et vrina media inter igneam.

¶ Secundus canō. in hac feb. sunt accidentia que

Secundus. consueueunt accidere in alijs feb. s. sitis: inflammatio: adherētia calitatis. i. ꝯtinuitatis: sicut continua ē opilatio. raro em̄ accidit: lꝫ habeat paroxismos: vt dr̄ ꝙ sit īntegra quies inter paroxismū et paroxismū: et vrina ē media īter igneā. ¶ Sed tu dices vbi est aliud extremū. ¶ Dicūt quidā ꝙ vult dicere inter igneā et rubeā: ita vt color sit partim citrinus et partim rubeus. Aliter ⁊ meli⁹ īter igneā. s. inter gradus citrinitatis: sicut multis effi. debilis calitatis: neqꝫ intēse citrinitatis: sicut ī colericis.

¶ Et hec febris est difficilis ad cognoscēdum cuius similitudo est proxima similitudini febrium humorum.

Tertius. ¶ Tertius canon. hec febris ē difficilis cognitionis: quia multum habet similitudinis cum putridis propter opilationem ⁊ multitudinē materie.

¶ Et hec febris quandoqꝫ remanet vsqꝫ ad diem tertiū: et in eo qđ est post ipsum si sunt opilatiōes plurime: fortes: et nō sunt inspissantes: ⁊ non sunt condēsantes de foris: et si sunt parue festinat eius eradicatio si non fuerit error.

Quartus. ¶ Quartus canon. hec feb. quādoqꝫ durat vsqꝫ ad tertiū diē: et etiam post ipm si opilatiōes fuerint fortes: sed nō in vltimo fortitudinis: qꝛ tūc fieret trāsit⁹ in putridā: et nō fuerint inspissantes: neqꝫ cōdensantes de foris. i. nō fuerint inporis: qꝛ iste sunt leues in ꝯpatiōe ad opilatiōes intrinsecas ꝙ si opilationes sunt parue cito eradicantur: nisi accidat error.

¶ Et hec febris īter febres effimeras qm̄qꝫ accidit et redit propter fixionē opilationis que est causa quare fiunt ei paroxismi.

Quintus. ¶ Quintus canō. hec feb. inter effi. qn̄qꝫ accidit ⁊ redit. i. hꝫ paroxismos siue exacerbatiōes ꝓpter fixionē opilatiōis: q̄ est cā quare ei fiant paroxismi.

Dubitatur pro declaratiōe hui⁹ partis vtrū fe. effimera sit paroxismal' siue periodica. Arguit̄ ꝙ nō. ṗmo feb. effi. est facta: ergo nō est periodica. tenet ꝯn̄a. ⁊ assumptū ē Gal'. viij. terapētice. ¶ Scđo. si aliq̄ effi. esset periodica maxime esset effi. ex opilatiōe: sed hec nō ē periodica. ergo nulla alia. assumptū probat̄: qꝛ opilatio fixa debet facere feb. fixam et non periodicam: cū causa ⁊ effectus debeant proportionari.

In oppositum est Auic. in parte p̄senti in cap. sequēti de effi. ex nauseatiua satietate. vbi dicit ꝙ hꝫ quatuor periodos vsqꝫ ad septimū. ¶ Scđo ꝓ hac parte sunt rationes. potest em̄ effimerans ex sole iterum ad solem redire: et sic fiet nouus paroxismus. ¶ Tertio spūs inflammatus faciens effi. potest inflammare aliū siue genitū siue de nouo producendū qui inflammatus faciet scđm paroxismū. ¶ Quarto reperitur tertiana vnius paroxismi q̄ est periodica. ergo etiā effimera vnius paroxismi potest esse periodica. ¶ Quinto quecunqꝫ cause faciunt putridā esse periodicā pn̄t in effimera reperiri: et ꝙ causa cōiuncta vnius effimere disponit cām cōiunctā scđe effimere: et sic de alijs causis que in putridis reperiunt̄. ergo effimera poterit periodica esse sicut et putrida.

Distinctio de periodicatiōe. Pro solutione hui⁹ q̄stionis premittēda ē hec distinctio ꝙ periodicatio accipitur dupl'r. cōiter et ꝓprie. Cōmuniter sumpta est discretiue reditus febriū similis ṗme ꝓpter causam corporeā ṗme disponētē ad scđam. voco aūt febrē similem ṗme in eadē denominatione specifica. Periodicatio autē ꝓprie sumpta est reditus febris similis ṗme ꝓpter cām cōiunctā prime disponentē ad cām ꝯiunctā secūde et attrahentē ipsam ad locum determinatum vbi prima causa fecit ṗmā febrem. et hoc ꝓpter vestigiū ex ṗma causa derelictū ī loco illo. ¶ Hac distinctione ṗmissa sit hec prima cōclusio. nulla feb. ethica est periodica. probat̄. qꝛ nulla feb. ethica habet cām a qua dependet speciali dependentia. ¶ Scđa cōcl'o. feb. effi. tam vera quā nō vera ē periodica. ṗma pars ꝓbat̄. Nā aliquo efficiente ex sole potest causa coniūcta illius effimere. s. spūs inflāmatus a sole disponere alium spm̄ ad inflāmationē. vnde cessante ṗma effimera redibit secunda similis ṗme ꝓpter cām corporeā. q̄re hec effimera vera est periodica. Istud tamen est rarissimum ꝙ vnus spūs inflāmatus absqꝫ alia causa corporea alium spm̄ disponat ad inflāmationē taliter vt scđam faciat effimeram. scđa vero pars probatur. opilatio em̄ remanēs fixa iuxta textū est causa inflammationis spūs prohibita euētatione quo spū resoluto et cessante effimera tādē opilatio fixa erit causa inflāmationis alioꝝ spirituū venietiū ad eadē loca opilata. et sic vsqꝫ ad plures paroxismos donec opilatio remoueat̄ aut effimera trāseat in putridā. hoc aūt manifestum est in effimera ex nauseatiua satietate. potest em̄ vnus chilus corruptus faciēs effimeram disponere ad aliū chilum corruptū facturū scđam effimeram: et sic abibit ṡm Auicē. quandoqꝫ a quatuor paroxismis vsqꝫ ad septimū. Item apa intrinsecū inflāmans spm̄ ⁊ faciēs effimerā spū illo inflammato resoluto. et sic ṗma effimera cessante potest inflāmare nouū spm̄ et nouā facere effimeram. et sic non est incōueniēs in vno bubone in pluribus dieb⁹ plures accidere effimeras. Et ex hac cōclusione seq̄tur ꝙ periodicatiōe cōiter sumpta: potest etiā putrida esse periodica. ¶ Tertia cōclusio. accipiendo periodicationē ꝓprie sola feb. putrida est periodica. Et ꝓbat̄ ꝯcl'o. Nā cā ꝯiūcta ṗmi paroxismi disponit cām ꝯiūctā scđi paroxismi et attrahit ipam ad locū illū ī quo ṗma cā ꝯiūcta putrēs fecit paroxismū. ⁊ hoc ꝓꝑ vestigiū derelictū a ṗma cā putrēte siue illđ vestigiū sit cinericiū: qđ est terminus putrefactiōis siue mala ꝯpl'o ī loco derelicta nihil aūt tale pōt cōuenire effimere qꝛ cā cōiūcta effimere nō pōt trahere cāz scđaz ꝯiūctā ad locū determinatū ꝓꝑ vestigiū derelictū: cū spūs sit substātia tenuissima nihil tale potēs reliq̄re post sui putredinē aut inflāmationē. ¶ Quarta ꝯcl'o tertiana vni⁹ paroxismi: lꝫ nō sit periodica actu: est tn̄ periodica aptitudine. Causa. n. cōiūcta illi⁹ paroxismi est apta attrahere nouā materiā ad locū ī quo putret ꝓꝑ vestigiū de relictū: nō aūt attrahit̄. qꝛ defecit materia. nihil em̄ remāsit sub forma cāe antecedētis supra illā q̄ fecit illū paroxismū. ¶ Et ex dictis in p̄senti questione et parti ex dictis supra pōt facile rn̄sio patere ad rōnes factas in principio questionis tā an̄ oppositū q̄ post oppositū.

Et hec quidem

¶ Et hec quidē febris permutatur ad frigus ⁊ horripilationem et significat ꝙ ipsa sit putrida.

¶ Sextus canon. hec feb. multotiēs permutat᷑ ad frigus et horripilationē. supplere et rigorez: et significat ꝙ sit putrida. Effimere eñ non sunt cuz tipo notabili. et hoc signuz manifestum est si pri⁹ precedat feb. et postea sequitur tipus.

¶ Et cum illa que est ex opilatione facit accidere dolorem post flebotomiam in latere sinistro nō est excusatio iterationis flebotomie: precipue cum sedatur feb. et perseuerat dolor.

¶ Septimus canon. cum feb. effi. ex opilatiōe facit accidere dolorem in aliqua parte corpis post flōmiā in latere sinistro .i. ex basilica sinistra non ē excusatio iterationis flōmie precipue cū sedatur feb. et perseuerat dolor. est eñ sedata feb. ꝑ remotionē repletionis vaporose per flōmiā basilice sinistre maxime ad hoc cōferētis: vt est apō Auicē. ij. tertij. cap. de curationibus generalibus cōplexionum malarum cordis: sed dolor ꝑseuerat post flōmiā. q: sanguis agitatus et nō sufficiēter eductus per prima flōmiā īcipit aliqō mēbrū apare ꝓpterea necessariū est flōmiā iterare. ¶ Scōa expositio est vt textus sic ordinet᷑ cum feb. effi. ex opilatiōe facit accidere dolorē in ꝑte corpis sinistra post flōmiā factā in aliqua parte corporis est necessarium vt reiteret᷑ flōmia: ꝑcipue cū fe. sedat᷑: ⁊ ꝑseuerat dolor. est eñ signū dolorē illum non seq̄ febrē: sed potius agitationem alicuius humoris melici in latere sinistro incipientis partē sinistrā apare. quapropter ē necessaria reiteratio flōmie. ¶ Sed ex qua parte ⁊ qua vena debeat fieri flebotomia: et quātum sanguinis sit haurienđ tuo relinquitur iudicio estimatiuo.

¶ Signa.

¶ Quādoqz accidit febris effimera nō est a causa primitiua ⁊ est longe declinatiōis: tunc estima ꝙ ipsa est opilatio: et ꝓprie qñ declinat sine euacuatione cū hūectatione.

¶ Hic ponit signa. ⁊ prio dātia notitiā estiatiuā. scōo magis certā ibi. (Et ꝟifica᷑.) Signa aūt prima sunt tria. Primū nō fieri a cā primitiā. sꝫ hoc signū lꝫ excludat effimeras ꝟas: ē tñ cō e oib⁹ effimeris pēdētib⁹ a cā corꝑea. ¶ Scōm signū ē. ꝙ est lōge declinatiōis. ⁊ hoc ē cōe plib⁹ pēdētib⁹ a cā corꝑea. ¶ Tertiuz magis ꝓpriū precedētib⁹ est qñ decliat sine euōne. i. sine sudore sili nāli. nā cetere effimere sūt magis apte teriari cū sudore sili nāli ꝙ̄ pēdēs ex opilatōe. ē eñ opilatio tā intrīseca ꝙ̄ extrīseca mltū apta īpedire sudorē: nisi forte effimera pēdēs ab euacuatōe: ē eñ parū apta terminari ꝑ sudorē: sed illa facile ꝑ cām suā cognoscit᷑.

¶ Et verificant estimationē tuaz signa repletionis: et in corporibus plurimi sanguinis et generātibus eū: aut grossorū hūorū viscosoruz: et dr̄ia quidē inter ea ambo est qñ si opilationes in eis sunt ꝓpter grossitudinem humorū et viscositatē eorū significant ea signa nota eis: et nō est illic inflāmatio corporis et rubedo et extensio et ad summū signa multitudinis. Et illis in qb⁹ causa est repletio sunt signa repletionis. ex rubedine faciei exuberatione venarū et inflatione et tensione et alia apparentia. Et si superfluūt opilationes pulsus est paru⁹ et si non superfluunt: non oportet vt minoretur pulsus.

¶ Ponit signum magis certum: ⁊ est pñtia opilationis cognita per signa sua siue opilatio fiat a multitudine: siue ab humore grosso et viscoso. ¶ Signa autem opilationis sunt extensio et grauitas in loco opilato precipue. si locus ille fuerit transitus multarum materierum sicut epar ī quo plerumqꝫ propter opilationem est maior grauitas ꝙ̄ in apate ei⁹. scōa pmi. in cap. de signis opilationum. Opilationes quoqꝫ in venis habentes habent colorem citrinum: aut saltem non bonuz. qñ. sanguis per foramina sua ad cutis superficiē non accedit. ¶ Signa autem ꝙ opilatio fit a multitudine sanguinis est membroꝝ grauitas: in motibus pigritia: faciei rubedo: venaꝝ inflatio ⁊ tēsio: plenitudo pulsus. licet aliquādo ꝓpter nimiā plenitudinē suffocantem appareat paruus iuxta textum: et habent somnia que grauitatem protendunt: vt somniare se mouere non posse: sicut econtra. somniare se volare significat humores subtiles in quātitate tēperata. ¶ Signa autē opilationis ab humore grosso et viscoso ē calor malus tēdens in plumbeū: pigritia ad mot⁹: albedo vrine extrema somnus multus et ociositas: membrorū lassitas et pigritia: pulsus paruus precipue opilatione superfluente.

Signa opilationū plurima.

¶ De cura.

¶ Cum causa est multitudo hūorū et repletio: tūc oportet vt in principio propes ad flōmiā et euōnē: et vt flōmes eum cū iaz non febrit: tunc est melius. Et quando febrit si non fuerit necessitas: tunc statio est magis conueniēs. flōmia eñ facit hūores currere et permiscet inter eos. Si aūt non fuerit excusatio: tunc nō oportet vt postponatur et tardet᷑ flōmia et euō: deinde fiat occupatio in eis que aperiūt opilationes et mūdificāt meatus. Et non ꝓperes ante euacuationē ad mūdificandos meatus et apertionē. illud fortasse fit causa ad attrahendū hnmores subito ad quosdā meat⁹ et inuiscandū in eis: et illud est res in qua sunt errores plurimi ⁊ fortasse addit ī opilationib⁹ si fuerint grossi ⁊ proprie si meatus in creatione sua fuerint stricti.

¶ Hic ponens curam. primo ponit curam magis conuenientem in principio. scōo conuenientez in processu. scōa ibi. (Deinde oportet.) Prima in tres. nam in prima parte curat effimeram pendētem ab opilatione propter multitudiuem materie. in scōa ibi. (Et si non sentis.) curat effimeram pendentem ab opilatione propter grossitiem et viscositatez hūoꝝ. in tertia ibi. (Et cibus fit.) ponit cibos conuenientes in curatione huiusmodi effimere. prima in duas. nam in prima curat per euacuationem. in scōa per apertionem ibi. (Deinde fiat in eis occupatio.) In pma dicit ꝙ si fuerit multitudo hūoꝝ et repletio. i. mltitudo replēs sicut qñ est sanguis ꝑter modū exuberās tūc fiat flōmia ⁊ euō. sed euō dꝫ eē cū clisterib⁹: ⁊ cū his q̄

sanguinē mundificāt. Aliter ⁊ si fuerit multitudo būoꝝ. s. alioꝝ a sanguine: et repletio quātum ad sanguinē: fiat flōmia propter sanguinē: ⁊ euō ꝓpria alioꝝ humorum electiua ꝓm ipsoꝝ exigētiā. Et hec flōmia dꝫ fieri cum nō febrit siue. fiat ante icboationē siue postꝗ declinauerit primʼ paroxismus. flōmia eñ agitat būores: et per corpus fluere facit: et miscet bonum cum malo. hoc aūt plus fit pn̄te febre. Et de hoc est canon inferius in ca. de cura generali febriū. vbi dicit. et non moueas in die paroxismi. hec aūt intelligunt in cura regulari. coacte eñ quādoqꝫ opꝫ parare ad flōmiam et alias euacuationes in feb. timendo suffocationē: aut raptū materie ad aliqđ membruꝫ nobile: aut forte in ruptura vene et alia similia nocumenta.

Deinde oportet vt demus aperiētia et mundificantia meatus opilatos. sed nullo pacto hec aperientia debent exhiberi ante euacuationē. illđ eñ esset causa attrahēdi multos būores ad meatus illos ⁊ ad inuiscandū multos būores ī illis meatibus. ꝓpter quā rem multi sequerētur errores. s. nocumenta vt quia augerent opilationes: ⁊ proprie humoribus existentibus grossis ⁊ meatibus strictis in creatione sua. et forte fieret transitʼ effimere in putridam.

¶ Cū flōmia iterū et euacuatio quādoqꝫ educant superfluitates viscosas fumosas facientes coartatione sua hanc febrem et prohibeant vt permutetur ad putredineꝫ et proprie cum ad vltimū facis eam peruenire: et facis approximare sincopi.

¶ Ponit secundā. quare est inchoandū a flōmia ⁊ euacuatiōe. quia huiusmodi euacuationes qn̄qꝫ sufficiunt absqꝫ exhibitione alioꝝ apparentiū ad curationē opilatiōis ⁊ febris inde sequentis siue sit effimera siue sinocha. et ꝓhibēt transitū in putridam. qꝛ propter huiusmodi euacuationem educuntur materie opilātes: ⁊ sup̄fluitates fumose. s. que vaporant absqꝫ putredine: queʼ coartate: ⁊ nō potētes transpirare ꝓpter opilationē sunt cause effimere. et forte sinoche sine putrediē: et proprie quando existente multa repletione sanguinis facis flōmiam vsqꝫ ad sincopim exclusiue: sicut inferius dicetur in sinocha. et hec sunt dicta Gal. ix. terapentice.

¶ Et si nō sentis multitudinem humorū: immo sentis opilationes: et ꝙ ipse sunt accidētes a grossitudine eorum ⁊ viscositate ipsorum: tūc fortasse nō indiges flōmia superflua et euacuatione superflua: īmo indiges apertione.

¶ Hic ponit curā effime. pendētis ab opilatione ꝓpter humores grossos ⁊ viscosos: et patꝫ. ¶ Sed hic nota ꝙ si būores fuerint a sanguine separati sola īdigemʼ ipsoꝝ euacuatiōe: et aliqn̄ incipimʼ a flōmia sanguine ⁊ his humoribus equato proportionabiliter: aut ipso dominā te. Si v̄o fit ecōtra ab euacuatiōe incipe debemus: ⁊ raro in huiusmodi casibʼ oportet huiusmodi euacuatiōes esse valde copiosas: nisi forte materia optime digesta: aut ipa repēte ad aliquod membrū nobile.

¶ Et apertio quidē est cū abstergētibus ex medicinis et cibis: et ꝓpterea ꝙ egritudo est febris nō est possibile vt redeas in aperiēdo ad abstergentia cal'a: immo ad illa q̄ sunt inter sirupū acetosum purū vsqꝫ ad illum qui est cum seminibʼ: et aquā endiuie vsqꝫ ad aquam feniculi.

¶ Hic ponit ꝙ post euacuationē iā dictā est aperiēdū cū abstergētibʼ tā ex cibis ꝗ̄ ex medicinis: sꝫ ꝓpter feb. debēt eē remisse cal'a sicut cū sirupo acetoso. suppleatis īclusiue: siue mellinū: siue zucharū vsqꝫ ad sirupū acetosū ꝯpositū ex seminibʼ in quo etiā sint radices apꝫientes: et ab aq̄ endiuie vsqꝫ ad aquā feniculi inclusiue. ¶ Circa quā partem nota ꝙ medicine deseruientes apertioni opilationū sunt qn̄tuplices: subtiliatiue: abstersiue: incisiue: lauatiue: et apꝫitiue. ¶ Subtiliatiua autē medicina ē cuiʼ ꝓprietas est vt faciat būoris substantiā subtiliorē cuꝫ cal'itate tꝑata: sicut ysopus alasse et camomilla. ¶ Abstersiua aūt ē cuiʼ ꝓprietas est vt remoueat humiditates viscosas et congelatas ab orificijs meatuū siue poroꝝ qui sunt in mēbri sup̄ficie: ita vt longet eas ab eis: sicut aq̄ mellis: et q̄ ex melle fiunt. quapropter oīs medicina abstersiua est corꝑis solutiua: licet nō ꝓpter proprietatē occultā: et oē amarū est abstersiuum. ¶ Incisiua vero est cuius proprietas est vt subtilitate sua penetret inter duas sup̄ficies. s. būoris viscosi: et sup̄ficiē mēbri: in qua est viscatus et remouet ipsum ab ea; et cū hoc etiā diuidit ip̄m humorē in partes: licet nō faciat substantiam suam subtiliorem: sicut sinapi et oximel. incisiua eñ ꝓprie opponitur viscoso. subtiliatiua autem grosso ⁊ spisso. ¶ Lauatiua autē est cuius proprietas vt mundificet meatus cuꝫ humiditate sua quam adiuuat motus. nā currēs subtile cū transit super orificia: et ꝑ meatus suo cursu remouet sup̄fluitates: sicut aqua ordei: et aqua cucurbite. ¶ Aperitiua v̄o medicina ē cuiʼ ꝓprietas ē vt moueat materiā existentē in concauitate meatuū ad exteriora et remanere cōcauitatem meatuum apertam efficit hoc subtilitate sua: sicut petrosillum: aut qꝛ subtilis est et incisiua: aut qꝛ subtilis est ⁊ lauatiua: aut qꝛ subtilis et abstersiua: et omne acutum aperitiuum est. Et melius est in apertione opilationum vt inchoes ab abstergētibus et incisiuis. deinde procedas ad subtiliantia et aperientia: et omnia sint liquida et fluxibilia.

¶ Et cibʼ sit ille in quo est ablutio: et non in quo est viscositas sicut chist ordei. Et zucharū cū hoc ꝙ ipsum est ꝓpinquū cibo ē in ipso apꝫtio et abstersio. non est ergo malum si misceatur cum chist ordei.

¶ Ponit quales debēt esse cibi. et patet. krist. ordei id est ptisana ordeacea.

¶ Demū opꝫ vt cōsideres cū eūaueris: si necessaria fuerit euō eius ⁊ appꝫuerit: sicut diximus an minuat febris et deficiat: et an si paroxismos hūerit frāgat et debilitet paroxismus eiʼ scđs a prio. Et cōsidera vrinā: ⁊ si inuenis eam non priuatā digestione: ⁊ in pulsu et si inuenis eam nō significare putredinem procedes scđm hoc regimē. Et intromitte egrum in die tertio post paroxismum in balneū hora mollificationis paroxismi expectati si fuerit febris vsqꝫ ad qn̄qꝫ horas et inunge eum. Et frica ipsum cū rebus in quibʼ est abstersio equalis: sicut quod est inter farinā fabaꝝ vsqꝫ ad farinā horobi et farinā radicum lilij et aristologie

emollite cũ aliquãtulo mellis et aque. Qꝫ si fueris ausus uti fortiori hoc: tũc utere spuma baurach: ⁊ si estimas ꝙ balneũ alterat naturã ei⁹ in aliquo et facit accidere quasi horripilationẽ non moretur in eo ictu oculi. opilationes enim iste non sunt de genere earum quas aperit balneum.

¶ In hac parte ponit curã cõuenientẽ in ꝓcessu: et est administratio balnei et fricationis. in scd̃a parte ponit quid post exitũ a balneo: faciẽduz sit. scd̃a ibi. (Cũ ergo egredit̃.) In prima parte ponit octo cõditiones seruandas in usu balnei. Prima ꝙ precesserit euacuatio. Scd̃a ꝙ facta sit opilationũ apertio. Tertia ꝙ paroxismus si fuerit un⁹ solus sit in declinatiõe. Si aũt sint plures paroxismi ꝙ cũ balneat̃ sit paroxismus declinatiõis uniuersalis. Quarta ꝙ urina significet digestionẽ. Quinta ꝙ pulsus sit coartat⁹ significãs putredinẽ. Sexta ꝙ ponatur in balneo in die tertio qꝛ in hoc tẽpore uerisimile est egrum esse in declinatione et precessisse euacuationẽ ⁊ apertionẽ que ꝓmittẽde sunt. et ante paroxismũ sequẽtis si fuerit aliqs uerisimiliter secuturus saltẽ per quinq̃ horas: ita ut possit fieri balneũ fricatio ⁊ cibatio si fuerit expediẽs. Septima ꝙ post balneũ fricet̃ et ungat̃ cum abstergentibus q̃ in textu describit. Hoc tamẽ usus non est apud nos: et magis cõueniret opilationi existenti in cute spuma baurach. i. pars subtilior salis: qꝺ dicit̃ baurach: sed loco ipsius accipim⁹ sal nitrum. Octaua ꝙ si balneũ alteraret ipsuz faciendo opilationẽ ilico de balneo egrediat̃. significatur enim ꝙ balneum non est aptuz aperire huiusmodi opilatiões immo potius disponit ad febrem putridam.

¶ Cũ ergo egreditur de balneo nõ oportet ut approximet cibo neq̃ uino: nisi post securitatẽ ex paroxismo. Si aũt exigit dispositio ut cibetur aliquãtulum et nõ tolerat: detur in potu id ĩ quo est apertio ut aqua ordei subtilis plurime aque pauci ordei plurime decoctiõis decocta cum apio. ¶ Qꝫ si paroxismus non iterat̃ ei: tũc balnea euz scd̃o: si desiderauerit illud et ciba ipsum: et si fuerit paroxismus diminutus a paroxismo primo et urina fuerit bona: tunc confide in ueritate curationis et paucitate opilationis: et cura eum post eradicationem eius sicut curasti: et ciba ipsum. Et si uenerit paroxismus sicut fuit: aut fortior illo: ⁊ urina non fuerit sicut oportet: tunc egritudo est tendens ad putredinem: et curatio ei⁹ est curatio putredinis.

¶ Ponit quid operandũ sit post exitum a balneo. nam regul'r non debemus exhibere cibum paroxismo proxime secuturo. Si autem uirtus non toleret detur aqua ordei subtilis. i. in qua sit parũ ordei et multũ de aqua. ⁊ proprie decocta cũ pauco apio ad maiorem apertionem. Nos autem loco huius daremus aliquid ptisane ordeacee. Si uero alius paroxismus non superueniat: iterũ balneandus est ad resolutionem residui. Et si superueniat: et sit ualde diminutus respectu precedentis. et cum hoc urina fuerit bona: tũc significatur paucitas opilationis: et ꝙ non fiet transitus in putridam: et potest eger grossius dietari. si uero fuerit paroxismus sequẽs equalis primo aut fortior et urina non digesta: tunc fit permutatio ad feb. putridam. et curandus est cura putride.

¶ De febre effimera ex nauseatiua satietate et repletione.

Capitulum. xxxiiij.

Uandoq̃ accidunt ex nauseatiua satietate uapores mali ex quibus accenditur caliditas ⁊ inflammatur spiritus quare accidit febris.

¶ Hoc capitulum de febre effimera ex nauseatiua satietate habet tres partes. In ꝑma ponit modũ ꝓuentus fe. effimere ex nauseatiua satietate. Secũdo signa. Tertio curã. partes patent. Prima in tres. in ꝑma ponit modũ prouẽtus ei⁹ in generali. scd̃o in speciali. tertio canonẽ. scd̃a ibi. (Proprie in corporibus. (tertia ibi. (Et isti quidẽ) ¶ In prima parte dicit ꝙ quãdoq̃ accidũt ex nauseatiua satietate. i. ex corrupta digestione in stomacho uapores mali: ex quibus accẽdit̃ caliditas in corde et inflãmant̃ spiritus q̃re accidit feb. ¶ Notandũ ꝙ cũ digestio stomachi ledatur tripliciter: diminute ablate: corrupte. per nauseatiuã satietatẽ debemus intelligere digestionẽ corruptã: per quaz generatur chilus corruptus. Dicit̃ autẽ digestio corrupta: qꝛ nõ conuenit alicui indiuiduo de specie humana naturaliter disposito: aut qꝛ per ipsã producit̃ chilus solũ equiuoce non proprie ponẽdus in specie chili. Aliquãdo tamẽ ꝑ nauseatiuã satietatẽ intelligimus chilũ corruptum nauseare facientẽ. Et aliquãdo per nauseatiuã satietatem ĩtelligimus satietatẽ et plenitudinẽ stomachi cũ nausea. ita ut corruptio digestionis sit causa chili corrupti: et chilus corrupt⁹ causa plenitudinis stomachi cum nausea. Lesio stomachi triplex.

Sed dubitatur q̃re ex corrupta digestione epatis non generatur feb. effimera. ¶ Dicendum ꝙ ex corrupta digestione epatis est apta generari feb. putrida et non effimera. Cui⁹ ratio est. quia humor genitus per corruptam digestionẽ epatis ponit̃ inter causas corporeas: sed chilus inter causas primitiuas. est enim longinquius a corporib⁹ nr̃is chilus quã humor. Item quia chilus non ponit̃ inter res naturales: sicut humor. quia non necessario ĩgredit̃ ꝯstitutionẽ corporis humani. multotiens enim homines sunt sine chilo: sed nũq̃ sine humorib⁹. Sed ponitur dignius inter res non naturales. quia necessario occurrens corpori humano potest cõuenienter et incõueniẽter applicari: sicut cibus et potus: et ex eodem fundamento feces. qꝛ per primã digestionez immediate ex chilo in stomacho generãtur: sicut et chilus reponi debent inter causas ꝑmitiuas: uapores itaq̃ ex chilo et ex febribus eleuati cor inflãmantes dignius faciunt effimeram quam humoralem. Responsio.

¶ Et proprie in corporibus colericis: ⁊ illis qui non habẽt amplos poros. nam plurimum superfluitatũ eorum uaporat uaporationes fumosas et minoratur in eis eructuatio acida. Et de illis qui sunt uehemẽtius dispositi ad illam sunt illi qui incipiunt post nauseatiuam satietatem uti exer-

citio et motu:et ire sub sole et balneatione postꝙ accidit eis hoc: multiplicantur eīm eis vapores fumosi et proprie quando habuerint in corporibus suis dolorem et proprie in visceribus eorum.

¶ Hic ponens in speciali modum ꝓuētus effimere ex nauseatiua satietate ostendit ꝑmo q̄ corpora sint ad hanc parata. 2°. que imparata. scd̄a ibi. (De materia vero.) In parte ꝑma dicit ꝙ corpora magis ꝑata ad huiusmodi febres sunt corpora colerica: aut saltē colerica ꝑm stomachuꝫ q̄ poros strictos habēt siue a creatione: siue accidētaliter. In his eīm ꝓpter stomachi caliditatem cibus ad fumosum corrūpitur. vapores aūt fumosi nō potētes trāspirare ꝓpter clausionē poroꝝ inflammāt cor et spūs. et in his nō accidit eructuatio acida cū illa pendeat a frigiditate aut a caliditate diminuta. Illi aūt maxime ad hanc dispositionē sunt parati qui post repletioneꝫ stomachi exercent et mouent motibꝰ inordinatis: et ꝓprie sub sole. nam ꝑ huiusmodi calefacientia spūs ad corruptionē fumosam disponit: et ꝓprie cū cibo agitato stomachus non bene complectit eum. et etiam quando balneatur maxime in balneo calido. Spūs eīm tamen per solem quā per balneuꝫ: trahunt a cētro ad circūferētiā. et maxime ad hāc dispositionem sunt qui habent aliquo modo dolorem intrinsecum per quē stomachus a debita digestione impedit: tamen per hec calefaciētia ad fumosum fit corruptio: et ꝯñr fit feb. effimera.

De materia vero eructuationis acetose et in habentibus eam raro contingit vt generetur febris. si autem generetur erit debilis: immo non generatur.

¶ In hac parte innuit q̄ corpora sunt imparata ad febrē effimerā ex nauseatiua satietate. et sunt corpora fleumatica siue frigida: aut habētia stomachum frigidū. in his eīm est aptus corrūpi cibus ad acetosum: sed de materia eructuationis nō est apta sequi feb. effimera: cū ꝑm plurimū potiꝰ infrigidet quā calefaciat. Uerū aliquādo: vt ē apd̄ Auicē. iꝫ. tertij. et Auerro. iij. colliget cibus corrūpitur in chilum acetosum a caliditate diminuta putrefaciente. et ab hac est apta generari fe. effimera: sed ita remissa et debilis vt possimus dicere ꝙ nunꝙ generatur.

Sed contra si per putredinē cibus corrumpit ad acetosum feb. inde cō surgens debet esse frigida: et ꝯñr fortis.

Febris pēdēs a vapore putrido.

¶ Dicendū ꝙ oīs febris pendens a vapore putrido. aut a materia putrida est putrida. sed tamē illa est putrida q̄ pendet a causa corporea putrida. Et ꝯñr dicitur etiā ꝙ febris effimera taliter facta non est fortis: eo ꝙ illa putredo est leuissima. Si enim esset fortis esset facta corruptio ad fetidum vel ad alium odorem calidum.

Et estimamꝰ ꝙ generatur ab eructuatiōe acetosa nō ē nisi satietas nauseatiua.

¶ In ista parte dicit. ꝙ illud qd̄ generatur ab eructuatione acetosa. i. ex vaporibus eleuatis a chilo acetoso nō est nisi nauseatiua satietas: sed non febris.

Contra. sequitur ꝙ idem est causa et effectus ⁊ priꝰ ⁊ posterius. ¶ Dicendū ꝙ nō est incōueniens idē esse causam ⁊ effectū: et ꝯñr prius et posterius in diuersis generibus causaꝝ: sicut ī hoc proposito: nauseatiua satietas. i. chilus corruptus ad acetosum est cā materialis eructuationis acetose. sed eructuatio acetosa est cā nauseatiue satietatis in genere cause efficientis infrigidādo stomachum qꝛ stomachꝰ infrigidatꝰ corrūpit cibum. Itē nauseatiua satietas est causa immediata eructuationis acetose. sed eructuatio acetosa est causa solū mediata nauseatiue satietatis: et hoc non est inconueniens.

Et isti quidē cum eorum soluuntur nature iuuātur valde ⁊ remouetur febris eorum propter expulsioneꝫ superfluitatis superflue fumose.

¶ In hac parte ponit sex canones. Primꝰ quādo patiētes nauseatiuā satietatē soluunt siue a natura: siue ab arte iuuantur valde: ⁊ remouet feb. ꝓpter expulsionē suꝑfluitatis fumose. Sex canones.

Et diuersificatur quidem curatio eius cuiꝰ retinet natura ex illis et cuius soluit.

¶ Secundus canō multū diuersificatur curatio a medico facienda quādo venter soluitur et quādo retinetur. Si eīm sponte soluat illud forte sufficit ad curā. Si vero non sponte soluatur: opus est vt medicus chilum corruptum educat vomitu: aut secessu aut vtroqꝫ modo.

Et si natura illius qui febrit ex nauseatiua satietate leuiatur duabus assellatiōibus: aut tribus: deinde flōmetur fortis fit super eam fluxus ventris: et fortasse fiet super eam fluxus epaticus quē significabāt pulsus cordis et nigredo lingue.

¶ Pro notitia tertij canonis est notādū ꝙ stante nauseatiua satietate non debet fieri flōmia. quia esset causa vt chilus corruptus ad epar traheret: qui esset cā infectionis humoꝝ in epate existētiuꝫ et ꝯñr multoꝝ nocumentorū. Dicit ergo Auicē. ꝙ si venter febrientis nauseatiua satietate soluatur bis aut ter: deinde flōmet: vt qꝛ forte medicus videt vrinā grossam rubeam et iam precessisse euacuationē chili corrupti: tunc fit fortis fluxus q̄ forte erit epaticus qui fluxus fiet a materia que dominiū habet suꝑ residuū materie in epate reꝑte. ad quē tamen fluxum sequitur pulsus cordis qui est via in tremorem eiꝰ et nigredo lingue vaporibus acutis in fluxu cordi et lingue cōmunicatis. Et his nō obstantibꝰ. fluxus tamen erit salubris. ⁊ hec est prima expositio Gentilis: cui tamen non multum assentio. ¶ Scd̄a expositio eiusdem est ꝙ quando patiens effimerā ex nauseatiua satietate Gētilis expō. soluitur bis aut ter. deinde flōmat a medico credente totū chilum corruptū esse eductū in tribus asselationibus: cum tamē non sit eductus integre vnde corruptum qd̄ est in stomacho per flōmiam attrahitur ad epar: et corrūpit humores in epate repertos: ita vt natura irritata expellat eos ⁊ faciat fluxum fortem epatis malum et forte mortalem ad quē sequitur pulsus cordis et nigredo lingue vaporibus malignis cordi ⁊ lingue cōicatis.

Et similantur accidentia febris effimere ex repletione accidentibus febris ex ira. rubent enim oculi et facies valde: et fit inflāmatio vehemens ⁊ magnificatur pulsus: et fit velox: et rubet vrina.

¶ Quartus. ꝙ accidētia feb. effimere. ex nauseatiua satietate ⁊ accidētia feb. effi. ex ira multū assimilātur. In vtrisqꝫ enim rubent oculi ⁊ facies inflammatio fit

flāmatio fit vehemens. magnificat͛ ꝛ velocitatur pulsus. rubet vrina: sed in patiēte nauseatiuā satietatē hec fiunt: ꝑpter vapores fumosos cōicantes cordi epati: ꝛ toti corpori. in ira autē ꝑpter ebulitionem in sanguine ꝛ spiritu.

¶ Amplius: cum plus remanet nō excedit tres dies.

¶ Quintus canon. feb. effimera ex nauseatiua satietate cū pl⁹ remanet nō transit tres dies. in hoc enī tempore chilus corruptus est eductus et febr. effi. debet esse corrupta: si eger bene rectus fuerit.

¶ Et scias ꝙ febris effime. ex nauseatiua satietate: quandoqꝫ venit cū ꝑiodis q̄tuor aut septem: et cum hoc est febris effi. verū pulsus eius est sanus.

¶ Sextus canon. ꝙ feb. effimera ex nauseatiua satietate hꝫ aliqñ a quatuor ꝑiodis vsqꝫ ad septimū absqꝫ hoc ꝙ transeat in putridaꝫ: ꝛ illud maxime cognoscitur per pulsum q̄ est sanus nō coartatus ſm ꝙ consueuit in paroxismis putridis coartari. He aūt periodi a quatuor vsqꝫ ad septē accidunt ſm numerum cibationū in tribus dieb⁹ in quarū qualꝫ cibus assumptus ad fumosuꝫ corrumpitur Quod aūt tot periodi possint ex vnica cibi corruptione ꝑuenire est longinquū et male verisimile. possibile tñ est ꝙ duo vel tres accidant in vnica repletione ꝑpter ciborū diuersitatē: vt si cōederet lac et oua et carnes. lac primo corruptum posset facere periodum ꝛ oua secundū. et carnes tertiū.

DE SIGNIS.

¶ Signa eius sunt alteratio eructuationis ad acetositatem aut fumositatē. Cum ergo alteratur eructuatio ad sanitatē indicat sanitatem. Et vrina quidem istorum est priuata digestione aquosa. Et quando causa nauseatiue satietatis est vigilia est in facie et faucibus eorum inflatio et in palpebris eorum est grauitas.

¶ Hic ponit tria signa. Primum ꝙ precessit hmōi corruptio cibi signata per eructuationem fumosam aut acetosam. Cuꝫ enī est eructuatio sana nō redolens aliquē saporē extraneū indicat sanitatē ¶ Scōm signum. cum vrina istorum est priuata digestione aquosa.

Cōtra q̄ supra dixit ꝙ rubet vrina. ¶ Dicendū ꝙ vrina aquosa est signum corruptionis ad fumosum. Uel al͛r. ꝙ vrina est priuata digōne aquosa: q꞉ subtilis: lꝫ tincta. Uel tertio ꝙ in ṗncipio est aquosa similis aq̄ significās indigestioneꝫ: sed postea in processu efficit͛ rubea per actionem caliditatis febrilis. ¶ Tertiū signū est manifestū ex his que dicta sunt superius in. c. de effimera ex vigilia.

¶ De cura. Cap. xxxv.

FAciens hanc nauseatiuaꝫ satietateꝫ nō eūatur quin aut sit natura ei⁹ nō soluta: aut sit soluta.

Hic ponit curā ꝛ hꝫ tres ꝑtes. in prima ponit vnam diuisioneꝫ. in scđa ibi. (Et si natura) ꝓsequit͛ mēbra diuisionis. in tertia ibi. (Et si per seuerat solꝰo) ponit quosdam canones. Qđ dicit in prima parte est manifestū. q꞉ est vna distinctio facta ex ꝑtibus cōtradicentibus. Est enī necessariū vt neuter horū patiētiū sit solutus. s. a natura aut nō solut⁹. et est dictum Ga. 8°. terapentice.

¶ Et si natura eius fuerit nō soluta: tūc ꝓculdubio opꝫ vt soluas eaꝫ: ꝛ si fuerit aliq̄d cibi: aut fecis: aut grauitatis remanens in stomacho tūc oportebit vt facias vomere ipsum: deinde solue ipsum ꝛ considera vbi inuenit grauitatem.

¶ In hac ꝑte curans effimeraꝫ ex nauseatiua satietate exequitur mēbra diuisionis. ꝛ primo curat qñ natura nō est soluta. scđo ibi. (Quod si natura fuerit) curat qñ natura est soluta. Prima iteruꝫ in duas. nā primo ponit curā in gn̄ali. scđo in spāli scđa ibi. (Et cōsidera). in prima ꝑte dicit ꝙ si natura nō fuerit soluta opꝫ vt soluas eā. si tamen in stomacho fuerit aliq̄d cibi aut chili corrupti grauantis: aut inclinantis ad vomitū. primo dꝫ premitti vomitus: postea ventris solꝰo. quando tamē stomach⁹ esset repletus ꝛ nō est maior inclinatio ad vomitum q̄ ad secessum ventris solutio debet premitti vomitui.

¶ Et cōsidera tunc an sit rectius eūare illud cū clisteribus et suppositoriis: aut cuꝫ aliquo qđ bibitur desuper vt soluat aut deponat aut digerat: ꝛ significat illud qđ rectius est de hoc dispositio eructuationis. fortasse enī necessariuꝫ erit: si fuerit cibus stans fortiter et sit difficilis vomitus vt nō aspiciatur ad febrē: sed administretur dyapipereon vt precipitetur et descendat cum digestione: aut administret͛ qđ est debilius eo: et administrent͛ embroce ꝛ emplastra digestiua cognita in capitulo digestionis: et solutiua cognita in capꝰlo solutionis. Cum ergo descenderit: tunc aut egredietur per seipsum: aut iuuabitur cum suppositorio.

¶ In parte presenti docet curare effimerā in spāli qñ venter nō est solutus. ꝛ hꝫ duas ꝑtes. in ṗma curat ꝑ ventris solutionē. in scđa per dietam ibi. (Et toleretur famis). ¶ In prima dicit ꝙ medic⁹ dꝫ cōsiderare: an chilus corruptus debeat eūari per vomitū: aut per vētris solutionē. Hoc aūt fiet sibi manifestum ex duobus ex grauitate ꝑcepta ꝛ eructuatione. Nam si senserit grauitatē in stomacho ꝛ eructuationē: tūc chilus corruptus est in stomacho. ergo si nauseauerit: primo ꝓcurādus ē vomitus. deinde ventris solutio per quā chilus corruptus oīo eūetur extra corpus: aut minuat͛: aut salteꝫ descendat a stomacho ad intestina. Si aūt nō senserit grauitatē in stomacho: neqꝫ hūerit eructuationem: sed senserit grauitatē in intestinis: vt puta īter vmbilicū et stomacū vel ab vmbilico infra. nā per primū sequit͛ chilū corruptū esse in intestinis gracilibus. ꝑ scōm in grossis: est ꝓcedēdū mō īfra scripto. Existēte g° chilo corrupto ī stomacho vel in intestinis gracilib⁹ dandū est aliq̄d per os qđ precipitet chilū corruptū ad inferiora. Clisteria nō ascendūt ad stōm: neqꝫ ad intestina gracilia superiora. ¶ De maxime autem cōuenientibus ad hec est dyatriōpipereon. i. electuarium de tribus piperibus. cuius descriptio est apud Mesue ꝛ Aui. hoc enī sumptū a. ʒ. iij. vsqꝫ ad. vj. ꝑcipitat corruptū ad inferiora. Et si aliquid de cibo sit et nondū digestū adiuuat ad digōnem. hꝫ enī thimū ꝛ piper q̄ adiuuāt ad ventris solutionē: et nō respiciatur: dūmō educatur chilus corruptus. Si tñ videt͛ nimia inflāmatio dandū est aliq̄d min⁹ Mesue.

calidũ ventris lenitiuũ: sicut aqua mellis: aut aq̃ zuc. debite calida quantitate. 5. aut. 6. ℥. Exterius aũt approximent̃ emplastra vnctiones epithimata: aut embroce q̃ cõfortant digestiuã: ⁊ cũ hoc vẽtrem leniãt: sicut esset decoctio facta ex absinthio spica ⁊ assaro: quibꝰ apud maiorẽ necessitatẽ posset addi parũ artanite. hec eñi exterius applicata cũ hꝰ ꝙ cõfortãt chilũ corruptũ deponũt. Si aũt ꝑ signa suprascripta cõphẽsum fuerit corruptũ chilũ esse in intestinis grossis clisteri educendus est.

Sed dubitatur vtrũ dyatriõpipeon cõueniat ĩ cura huiꝰ effimere. ⁊ arguit̃ ꝙ nõ de intentione Alexãdri in caplo de corruptione digestionis reprehendentis Gal. in hoc passu qui in octauo terapẽtice cõcedit dyatriõpipereon. ¶ In oppositũ est Gal. 8° terapentice ⁊ Aui. hic. ¶ Hoc dubiũ facile põt solui dicendo ꝙ Gal. et Aui. cõcedũt ipsum quando corruptus est ad acetosum ⁊ fit corruptio a mala cõplexione frigida. ¶ Aliter põt dici ꝙ in hac corruptione ad fumosum est duplex intentio. vna ad deponedum chilum. et ad hoc optime valet dyatriompipereon. nam cum hoc ꝙ deponit chilum corruptum: si quid remansit ex cibo indigestum adiuuat ad ipsius digestionem et cura est cõueniens in principio. Alia aũt intentio est ad malam cõplexionem calidam corrumpentẽ: ⁊ ad feb. ⁊ ratione huius nõ conuenit. sed cõueniunt frigida: sicut dicetur inferius. ¶ Ego tamẽ credo ꝙ stante hac corruptione cũ feb. ⁊ a mala complexione calida sit tutius adhibere aquaz mellis: ordei: aut zuchari vt simul chilus corruptus deponatur ⁊ mala cõplexio calida corrigatur.

¶ Et toleratur fames super eũ diu donec non remaneat hesitatio in destructione satietatis nauseatiue: deinde sumat cibuz leuem: velocis digestiõis boni chimi: et sit intentio ad famẽ et somnum tantũ: qđ excusat sollicitudinẽ in alleuiatiõe repletionis.

¶ In hac parte dicit ꝙ fames in hoc casu dꝫ tolerari donec satietas nauseatiua sit destructa: ita vt nõ sentiat eructuationem: neq̧ grauitatem in stomaco ⁊ intestinis gracilibus. postea sumat cibum leuem boni chimi et velocis digestionis: ⁊ in summa toleret famem: multum dormiat super famẽ. hec enim excusant ab alia euãtione. Conuertuntur enim spiritus in somno circa stomacũ ⁊ iuuant ad digestionem vt ad benignuz reducat̃ qđ põt reduci: ⁊ reliquũ ad euacuationẽ disponatur.

Quod si natura fuerit soluta considera an res que euacuatur sit illud quod est corruptum: et si fuerit illud nõ retineatur donec totum euacuetur vsq̧ ad postremum eius: et expecta declinationem paroxismi et fac ingredi ipsum tunc balneum: et ciba ipsum nisi fuerit illic superfluum destruens fortitudinem. tunc enim nõ facias ipsum ingredi balneum: immo ciba ipsum: et conforta stomachũ eius cuz rebus quas scies: ⁊ quarum quedaz scripte sunt in capitulis de solutione ventris. ¶ Et de illis est lana infusa in oleo in quo est virtus absinthij: aut etiam in oleo nardino postq̧ fuit expressa et separata fuerit ab ea maxia pars olei.

¶ Hic curat effimeraz ex nauseatiua satietate qñ venter sponte soluitur. Et dicit ꝙ medicus debet cõsiderare an res q̃ euacuatur sit id quod est corruptum. ⁊ si ita fuerit nũq̧ retineat donec totus chilus corruptus euacuatus sit. quo euacuato declinante paroxismo debet ingredi balneum ⁊ postea cibari. Verum si adsit virtutis debilitas dimittat balneum et cibetur: sed ante cibationem cõfortetur stomachus cũ medicinis descriptis .16. tertij. in capitulo de solutione ventris ex quibus est lana infusa in oleo de absinthio: aut in oleo nardino: idest de spica que lana sit expressa ab oleis et notabilit̃ calida sup stõ: ⁊ intestinis applicetur.

¶ Et si perseuerat solutio et inuenis id quod egreditur absq̧ genere eius quod corruptum est: administra oleum de citonijs tepidum recens ꝯm hunc modum et oleum de mastice et non est iterum in oleo nardino cõtrarietas eis. Et fortasse administramus cerotaria: et proprie quãdo nõ suffert dispositio stricturaz eorum super vẽtres eorum. Et quandoq̧ indigemus emplastris fortioribus hoc de emplastris predictis in colica passiõe: ⁊ da ei in potu aq̃s fructuum si tolerat eas: et da ei ad comedendum illud cuius alleuiatur nutrimentum et facilis fit digestio: sicut testiculi galli et pisces aradrach. et premitte super illud aliquid de fructibus et succis ⁊ robub stipticis.

¶ In ista parte ponit quosdam canones qui sunt maxime ad corrigendum accidentia. corrigit aũt tria acidentia. primũ est fluxus vẽtris superfluus scdm est defectio appetitus. tertiũ difficultas trãsitus chili ad epar. Pro primo igitur corrigendo dicit. ꝙ si vẽtris solutio ꝑseuerat: et illud qđ euãtur nõ est chilus corruptus: imo forte hũores quorũ euãtio nõ cõfert: tunc administra oleuz de citonijs tepidũ i. calidum: et oleum de mastice vel de spica nõ est cõtrariũ: immo iuuatiuũ. hec eñi stomacho ⁊ ventri applicata sistũt fluxũ. aliqñ administramus cerota: sicut cerotũ ex mastice et similibus cõstringẽtibus que cerota sint tenacia: ⁊ ꝑ se adhereant ꝓprie quando eger nõ vult sufferre ligaturam. ⁊ apud maiorẽ necessitatem administra magis stiptica supra dicta in caplo de colerica passione. ⁊ detur in potu aqua fructuũ stipticorũ sicut citoniorũ et granatoꝝ: ⁊ cibi eorũ sint facilis digẽnis ⁊ boni chimi sicut testiculi gallorũ et pisces aradrach. i. ꝑui petrosi. ⁊ añ hmõi cibaria da aliquid stipticum sicut dyacitonitem. similiter succi et rob stiptici.

Canones ad corrigendũ accidentia.

¶ Et si abscindit̃ de appetitu aliquid admone ipsum cum eis que sciuisti: ⁊ proprie cum eis que fiunt ex citonijs.

¶ Hic ꝓstrationẽ appetitus corrigit ⁊ ꝓprie dãdo citonia: et ea que cum citonijs fiunt.

¶ Et cum euacuatum est non est malum vt administres ei electuarium forte de illis que digerunt et confortant stomachum et aperiunt opilationes: et illud post ablationem febris et accidentium.

¶ Hic administrat ea que faciunt chilum ad epar penetrare ex quibus est dyacalamentum. tyriaca

et vinum

et vinum potens.sed hec nõ sunt administranda nisi in fine cũ iam eductus est totus chilus corruptus: et cessauerit febris. et correcta sit stomaci mala complexio calida.

¶Et iter quidẽ ad flebotomiã est vt non fiat in ea donec declinet:tunc enim fiat.

¶In hac parte dicit nõ esse faciendã flebotomiã nisi postꝙ totus chilus corruptus est eductus.

¶Et illud quod prius datur in potu est aqua ordei et cibus sit sicut ille qui fit de agresta cũ cucurbita et amigdalis paucis et infrigidetur locus eius:odoramentũ eiꝰ et trocisci de camphora in quibus nõ ponitur reubarbaruz.

Diete regimẽ.

¶In hac parte ponit regimẽ per dietã in declinatione cõuenientẽ:⁊ in summa cõcedit agresta cucurbitam cum paucis amigdalis.qꝛ sunt difficilis digestionis:⁊ infrigidat lectũ ipsoruz:⁊ dat odoramenta frigida:sicut trociscos de cãphora in quibus nõ ponitur reubarbarum vt sint frigidiores.Hec enĩ conueniunt tam rõne feb. ꝙ rõne caliditatis superflue stomachuz corrumpentis. ¶Et in hoc textu manifeste elicis quatuor intentiões.Pria ẽ remotio cause.s.nauseatiue satietatis.pro qua remouẽda si nõ sufficeret vomitus et opus est solutione in nauseatiua satietate ad acetosum ventre existente stiptico darem vnã.ʒ.pilꝉ. elefanginarũ:aut stõicarum.⁊ nõ essem contẽtus solo dyatriõ pipereon.⁊ si esset corruptus ad fumosum darẽ.x.ʒ.floris cassie ventre existente stiptico.nõ enĩ fiderẽ ꝙ aqua mellis vꝉ zucharĩ:aut ordei possit chilum corruptum educere.scõa intẽtio est infrigidatio que debetur febri.tertia correctio accidentiũ:sicut dictum fuit circa textũ.quarta est regimẽ in sex rebus qð in corruptione ad fumosum declinet ad frigidum.in corruptione vero ad acetosum declinet ad calidum.magis enĩ intendendũ est ad cãm ꝙ ad febrem.¶Ultimo nota ꝙ administrata exterius ad retinendum fluxũ aut vomitũ debẽt esse aut notabiꝉr calida:aut notabiliter frigida.nõ aũt tepida vt superiꝰ ostensum fuit in febre effimera ex euacuatiõe.

¶Febres effimere ex apate. Cap.xxxvi.

Febres sequẽtes apostemata interiora sunt putride:et quãdoqꝫ associatur eis ethica:et non sunt de numero feb.effimerarum.

¶In p̃senti capitulo Aui.agit de febribus effimeris sequentibus apostemata.Habet hoc capitulum tres partes.In prima ponit modũ ꝓuentus effimere ex apostemate.in scõa signa.in tertia curã.partes patent. Febres autem diuersificantur ꝓm diuersitatem apostematum. sed apostemata diuersificantur loco et causa. Primo ergo ponit que febres sequuntur apostemata ꝓm locorum diuersitatem.secũdo ꝓm diuersitatem causarum.secũda ibi.(Et plurimum accidit).Prima in duas nam primo ostendit que febris sequatur apostemata intrinseca. secundo que extrinseca.scõa ibi (Apostemata vero apparentia.) ¶In prima parte dicit ꝙ febr. sequentes apostemata intrinseca sunt putride:et quandoqꝫ associatur eis ethica:et non sunt effimere.

Contra primum instatur:quia non sunt putride:quia nõ cõtinue cum materia cõtinuarum putreat ad intra venas.primo de differentijs febrium.materia autẽ apostematum est extra venas scilicet in cõcauitatibus membrorũ neqꝫ interpolate ex sententia Ga.in cõmẽto illius affor.Febres q̃cunqꝫ.

Contra secundum instatur: quia ethice sunt facte propterea non dependẽt a causis corporeis.

Conclusiones tenende in febre ethi.

¶Pro solutione tenẽde sunt iste cõclusiões.¶Prima.febres sequentes apostemata intrinseca ꝓm plurimum sunt putride cõtinue.scõa ꝙ aliquãdo sunt interpolate.tertia ꝙ aliquando sunt ethice. quarta ꝙ rarissime sunt effimere. Prima ꝓbatur ꝓpter tria:scꝫ propinquitatem materie putrentis.ad cor rectitudinem vie.et tertio ꝓpter latitudinem viarũ.Et ex oppositis causis febres putride sequentes apostemata extrinseca ꝓm plurimũ debent esse interpolate ꝙ febres sequentes apostemata intrinseca.Quod aũt sint aliquando interpolate iuxta secũdã cõclusionem ostenditur.⁊ pono ꝙ sit aliquod apostema colericum intrinsecum ita paruum ꝙ nõ possit facere febrem nisi qñ caliditas sequens ipsum excrescit. ¶Presuppono scõo ꝙ merito colere caliditas sequens ipsum crescat de tertio in tertium.hoc enim est intentione Aui.inferius in caplꝰo de febribus apostematum.Dicit enĩ ꝙ vnicuiqꝫ humorum inest periodus qui sibi cõuenit ex quibus facile deducit̃.conclusio.Quod autẽ aliquãdo sequantur ethice ostẽditur tũ ꝓpter caliditatem febrilẽ putridã ducentem ad ethicam.tũ ꝓpter nocumentum digestiue membrorum naturalium nec obstat ꝙ ethice sint facte:et per cõsequẽs independẽtes cũ facte sunt qꝛ tunc in fieri fuerunt dependentes a causis iam dictis.Quod aũt effimere possint sequi apostemata intrinseca iuxta quartam cõclusionẽ ostenditur qꝛ sequuntur apostemata extrinseca quando inflammantur spũs:nõ tamẽ possunt mittere putridam fuliginem ad cor:sed tantũ ꝓportionem potest habere precise apostema intrinsecum ad inflãmandum spirituz nõ mittendo putridam fuliginem ad cor:sicut apostema extrinsecuz.ergo ⁊c.tenet cõsquentia.et assumptũ est satis manifestum Põt enĩ apa intrinsecũ esse ita paruũ vt possit inflãmare spũs:nõ mittendo putridam vaporẽ ad cor cum illud sit facilius ꝙ mittere vaporem putridum ad cor sufficientem ad feb.putridam Dicta aũt Auicen.veritatem habẽt in pluribus. Et tu adde quintã cõclusionem ꝙ febres sequentes apostemata intrinseca plurimũ sunt vagãtes nõ seruantes periodũ sui humoris vt est apud Auic. 1ª. tertij caplꝰo.de apatibus renum.Et experiẽtia comprobatur et ratione.qꝛ piodicatio fit per nouum aduentũ materie:aut per crementum putredinis eius. sed hec non fiunt temporibus determinatis in apostematibus.quare ⁊c.

De furunculis et exituris.

¶Apostemata vero appentia: sicut sunt furunculi:et exiture vel bubones que eueniunt in ea:et ꝓprie apostemata magna q̃ fiunt in membris glandulosis et in carnibus que vocantur molles: sicut illa que fiũt in inguinibus a superfluitatibus epatis:et in assellis a superfluitatibus cordis: et sub aure a superfluitatibus cerebri:quãdoqꝫ sequuntur febres et nõ euacuantur quin aut sit illud quod peruenit ex eis ad cor donec igneat ipsum calefactio sola:aut cum putredine.Qð si fuerit calefactio sola

tunc erit de genere febrium apostematum intrinsecorum.

¶ In parte presenti ostendit que feb. sequātur ad apostemata extrinseca dicens ꝙ apata apparentia: sicut sunt furūculi. i. apata acuti capitis dicta ademanul apud Aui. tertia quarti: ⁊ exiture. i. apata colligētia humorem calidum siue fiant incipiēdo siue permutando bubones. i. apostemata inguinum. bubon. n. grece inguen latine que veniūt in ea. s. parte extrinseca siue apparenti. Et similiter apostemata magna que fiunt in mēbris glandosis: idest carnibus glādosis mollibus: sicut illa que fiunt in inguinibus a superfluitatibus epatis cuius inguina sunt emunctoria: et in assellis a superfluitatibus cordis: cuius sunt emūctoria: ⁊ sub aure a superfluitatibus cerebri: quandoqꝫ sequuntur feb. que aliquādo sunt effimere quādo inflammando spiritus igneunt cor: nō cōmunicando tamen putridam fuliginem cordi: aliquando sunt putride si putredo cordi cōmunicetur. Appellat tamē Auic. effimeras de genere feb. apostematum. qꝛ frequenter sequuntur apostemata extrinseca: licet translatio iudayca dicat de genere febrium effimerarum que sequūtur apostemata: et est textus ille clarus.

¶ Et plurimū quidem accidit de istis febribus sequentibus apostemata sequentia causas primitiuas ex vlceribus ⁊ scabie et doloribus et percussionibus et casibus ad que expelluntur materie et retinentur in vijs apud carnes molles est de genere febris effimere. Et plurimum quidem accidit de istis febribus sequētibus apostemata quorum cause sunt antecedētes: sicut repletiones ⁊ opilationes preterite sunt putride. ⁊ 𝔰𝔪 plurimum febres sunt radices et apostemata sequentia: licet quādoqꝫ accidat ecōtrario. Hypocras nomiauit has febres malignas que ex eis sunt effimere ⁊ que nō sunt effimere. Et febres quidem sequentes ea 𝔰𝔪 plurimum sunt effimere: et si nō sunt effimere sunt male.

¶ In pte pñti Aui. ponit que feb. sequantur apata diuersificata 𝔰𝔪 causas. ⁊ primo 𝔰𝔪 causas generales. scḋo 𝔰𝔪 causas speciales. scḋa ibi. (Et plurimū quidē harū). Prima in tres. In pria ponit que feb. sequātur apostemata extrinseca pendentia a causis primitiuis. In secunda que febr. sequātur apostemata extrinseca pendentia a causis corporeis. In tertia parte ponit quandā comparationem. secūda ibi. (Et plurimum quidē accidit). tertia ibi. (Et febres quedam). ¶ In prima parte dicit ꝙ febres sequentes apostemata extrinseca pendentia a causis primitiuis: sicut sunt vlcera scabies. i. excoriatio dolores percussiones casus nocētes aliquibus membris ad que fluūt materie sufficienter retinentur in vijs apud carnes molles: q̄ sunt in locis emūctorijs: sunt effimere. ¶ Deinde in secūda parte dicit ꝙ 𝔰𝔪 plurimum febres sequētes apata extrinseca pendētia a causis corporeis: sicut repletiones et opilationes ꝓterite idest antique sunt putride. ¶ In tertia parte dicit ꝙ febres sequentes apostemata extrinseca 𝔰𝔪 plurimum sunt effimere: ⁊ si nō sunt effimere sunt male: et est afforismus quarte particule. In bubonibus omnes febres: male exceptis effimeris. pessime aūt sunt putride sequentes apostemata pestilentialia. ¶ Notandum primo ꝙ licet vlcera scabies et dolores sint cause corporee appellātur tamē ab Auic. primitiue in comparatiōe ad opilationem ⁊ repletionem que magis videntur corporee et directius apostemata causantes. Aliter tamē possumus dicere ꝙ Auic. per vlcera scabiem ⁊ dolorem intelligit causas primitiuas horum factiuas. ¶ Notandū secūdo ꝙ per vlcera dolorem et scabiē in membris ettrinsecis: sicut in pedibus ⁊ virga attrahuntur materie a corpore ad membra illa que fluentes iuxta inguina retinētur in carnibus mollibus existentibus in inguinibus que spongie sunt: ⁊ ad hoc deputate vt recipiant superfluitates epatis. Et similiter si huiusmodi sint in brachijs fiūt ex simili causa apostemata in subassellis. et si in mento aut labijs aut dentibus fiunt apata post aures vel sub auribus.

Ultimo instatur cōtra dicta. qꝛ si febres sequētes apata extrinseca 𝔰𝔪 plurimū sunt effimere et ad apostemata extrinseca pendentia a causis primitiuis sequantur pluries effimere q̄ꝫ putride. ⁊ econtra ad apostema extrinseca pendētia a causis corporeis pluries sequantur putride q̄ꝫ effimere. sequitur ꝙ apostemata extrinseca pluries fiūt a causa primitiua q̄ꝫ corporea. Ad hoc dicitur primo cōcedendo ad qḋ deducitur maxime sub causis primitiuis comprehendendo vlcera scabiē et dolorem ac huiusmodi Aliter potest dici ꝙ Aui. superius locutus est cōparatiue vt ꝙ fe. sequentes apostemata extinseca pendentia a causis corporeis sunt pluries putride q̄ꝫ effimere in comparatione ad febrem sequentem extrinseca a causis primitiuis que rarissime sunt putride.

¶ Et plurimum quidem harum sequūtur apostemata sanguinea: et quandoqꝫ accidunt sequentes herisipilam et similia ei.

¶ In parte presenti dicit ꝙ feb. effimere pluries sequūtur apostemata sanguinea q̄ꝫ colerica: sicut herisipillam formicā et similia: tum qꝛ dolor est maior in apte sanguineo q̄ꝫ colerico. qꝛ est extēsiuus et pulsatiuus: ⁊ in apate colico est pūgitiuus: ⁊ qꝛ plures vapores: licet nō ita acuti eleuantur apate sanguineo q̄ꝫ colerico.

SIGNA.

¶ Signa earum sunt ea que diximus de antecessione apostematum ante eas et facies est inflammata et rubea: et est additū in ea super dispositionem sanitatis et non est caliditas vehementer mordicans quāuis sit multitudo eius in eis: quoniam huius apostemata sunt sanguinea nisi sint fe. sequentes herisipilā: et tunc istis febribus succedit hūectatio: et est pulsus in eis velox magnus frequens propter repletionem et caliditatem: et est vrina aquosa: alba propter cursum materierum ad apostemata ⁊ vlcera.

¶ In parte presenti ponit sex signa huiusmodi febrium effimerarum. Primum est antecessio apatū. ¶ Secūdum. qꝛ facies est inflammata rubea notabiliter supra dispositionē sanitatis: qḋ scḋm nō est vniuersaliter verum. sed maxime verificatur in his qui multo sanguine abundant. in his enim corporibus

Sex signa febrium quottidianarū quas effimeras dicunt.

poribus frequenter fiunt furūculi ad quos sequū tur febres effimere. scḋa primi. ¶ Tertiuz quia caliditas quāuis sit multa: ꝓpter multitudinē vaporum: et ꝓprie in pendēte ab apāte sanguineo: nō tamen est multuz mordax. mordacitas enī argueret febrem putridā. verum si apā sit colericū caliditas etiā est mordacior. lꝫ sit minor in quātitate. nunꝙ̄ tamen ceteris paribus est ita mordax: sicut est quādo est a putredine. ¶ Quartū. qꝛ istis succedit sudor lenis similis naturali: cuius causa pꝫ ex supradictis. ¶ Quintum qꝛ pulsus est magnus velox et frequens vt satisfaciat necessitati. ¶ Sextū est vrina aquosa. i. subtilis alba. s. albedine translucente ꝓpter cursum materie ad apostemata. vnde diuertitur a vijs vrine: ⁊ hoc in principio: licet postea in fine precedente actiōe caliditatis febrilis et amplius non fluente materia ad apostemata tangatur. CURATIO.

¶ Oportet vt antecessio fiat in ea cum flebothomia et fluxu ventris et curetur apostema cū eo quod oportet in capitulo suo et subtilietur regimē et non bibat vinū omnino: et nō cibetur nisi post declinationem cōpletam: et necessaria sunt ei extinguentia ⁊ infrigidantia humectantia et emplastra infrigidata cum niue super membrum infirmum apostemosum: ita vt noceant nō apostemati: neqꝫ faciant ipsum crudum: immo infrigidetur via inter ipsum et cor infrigidatione penetrante in profundum.

¶ Hic ponit curā. pro cuius notificatione memorande sunt intentiones sepe dicte. Prima est euacuatio apostematis. scḋa est infrigidatio que debetur febri. tertia correctio accidentiū. quarta regimen vite in sex rebus. ¶ Curatio autem apostematis duplex exigit regimē. Primuz debet cause antecedēti exigens tres intētiones: scꝫ euacuationem diuersionem et fluxus interceptionem. Euacuatio aūt complēda est cum flebotomijs ⁊ alijs euacuationibus ẜm humorum exigētiam. Diuersio aūt complet cum ventosis cū sacrificatiōe cū sanguisugis ligaturis et similibus. Sed fluxus interceptio perficit cum repercussiuis positis super mēbro: per qḋ materia fluxura est. Et aliquando materia existente subtili acuta cū bibitis que materiam ingrossant et immobilitant sicut sirupus de papauere ⁊ similia. Sed regimē particulare exigit tres intentiones. repercussionē cōuenientem in principio. repercussionem cū resolutiōe cōuenientem in augmento vsqꝫ ad mediū status. resolutionem conuenientem a medio status vsqꝫ ꝑ totam declinationem. Si vero maturatur in augmento ministranda sunt repercussiua cū maturatiuis ⁊ ī statu maturatiua sola quo maturato erūpendum est ⁊ cura vlceris curandum. Repercussiua tamē in oībus apātibus nō sunt applicanda. horum tamē inuestigatio nō pertinet huic parti. sed perquirenda sunt hec quarta primi. et tertia quarti. ¶ Scḋa intentio est infrigidatio que debetur febri cū interius et exterius applicitis. ¶ Tertia intentio corrigit dolorem ẜm ꝙ oportet ⁊ corpus humectat: et si vapores respirent ab apostemate ad cor: aut ad alia membra nobilia: aut materia retrocedat: approximāda sunt emplastra infrigidata cum niue supra mēbrum apostemosum infirmum ita vt nō noceatur apostemati: nec fiat ipsum crudum. tertio infrigidetur via inter membrum apostematum ⁊ cor infrigidatione penetrāte in profundū: et huiusmodi etiam debent esse stiptica. ⁊ hoc magis conuenit in augmento et statu ꝙ̄ in principio. Et hec nō debent applicari super hoc apostemate sed distāter ab eo vt intercipiant vapores et materia ne tenderet ad cor et ad membra nobilia. regimen autem in cibo et potu subtilietur: et nō bibat vinū: neqꝫ comedat carnes: et nō cibetur nisi apud declinationem completam: scꝫ paroxismi. et aliquando regimen administretur ẜm exigentiam apostematis et febris.

¶ Febris effimera ex terrestreitate. i. qn̄ cutis fit dura vt testa.

Capi. xxxvij.

De duritie cutis.

Hec febris iteruz sequitur priuationem resolutiōis propter opilationes non profundatas. Et plures quidem hoīum cum dimittūt cōsuetudines suas balneādi febriūt. ⁊ plures eorū sunt illi in quorum corporibus generatur vapor colericus propter complexionem corporum eorum et ciborum ipsorum et aquarum ipsarum malarum: et propter dispositiones eorum accidētes ex vigilijs. ¶ Curatio eius est extinctio et administratio balnei et sudare in eo post declinationem: et fricari cū eis que sunt sicut furfur et farina fabarum et amigdale amare et semen melonis et aliquid de alusen et baurach. Et sit cibus eius extinguens et humectās ⁊ vinū eius sit plurime mixtionis: et iteret balneū multotiēs.

¶ In hoc capitulo agit de febribus effime. ex terrestreitate cutis: idest ex opilatione que fit in poris cutis a causis intrinsecis que sunt tres: scꝫ strictura pororū in creatiōe sua. lutū retentum in superficie porum resecatum in quarta digestione et tertia humores grossi: aut viscosi in poris inuiscati. et quarta causa potest esse noue cutis nō porose restauratio. Iste autem vocantur opilationes non profunde. quia sunt in poris cutis ad differentiam opilationum de quibus supra: et que dicit in hoc capitulo satis manifesta sunt. Aquaz malam sicut aqua termarum. ꝓpter dispositiōes eorū accidentes ex vigilijs: sicut sunt artes et exercitia. Alusen est herba salsi saporis inuenta in littore maris que comburitur et eius cinis vocatur cinis alkadi: ex quo fit vitrum. hic cinis valet ad cutis abstersionem.

¶ Febris effimera ex calore. Cap. xxxviij.

Quandoqꝫ accidit ex calore aeris et calore balnei et similium febris effimera. Et plurimum eius non accidit nisi ex vehemētia caloris solis.

¶ Determinat de effimeris comparatis ad causas que veniunt de foris: et sunt quinqꝫ. et sic facit quinqꝫ capitula. ¶ Capitulum primum est de effimera ex calore quod habet tres partes. In prima ponit causas et modum prouentus. secūdo signa. tertio curam. partes patent. Prima in duas primo enumerat causas: secūdo diuersitatem impressionis illarum. secūda ibi.) Et est prima). In prima dicit ꝙ ex calore balnei. calore aeris ⁊ simi-

lium:scilicet calore ignis accidit febris effimera sed ſm plurimum accidit ex vehementia caloris solis cum communiter plus nobis occurrat.

¶ Et est prima suspensio eius cum spiritu animali cum primum quod eo leditur sit caput: calefit enim aer eius et peruenit ad cor et fit febris: deinde spargitur in totum corpus.

¶ In parte ista ostēdit que causa ex predictis magis alteret cerebrum. secūdo ostendit que magis alteret cor. secunda ibi. (Et quandoq; fit eius). ¶ In parte prima dicit ꝙ prima actio caliditatis solis est in spiritum animalem eo ꝙ primum quod leditur cum caliditate solis est cap. Calefacit enim aer eius: scilicet spiritus cerebri qui est de natura eius et peruenit ad cor: scilicet caliditas illa per spiritum vitalem qui contiguus est animali maxime in rethe mirabili vt est apud Auicennā. prima tertij caplo de melancolia. ¶ Uel aliter. calefit aer eius scilicet inspiratus ad cerebrum per eius euentationes. quinta tertij. et peruenit ad cor. quia talis aer supercalefactus potest cordi cōmunicari. Cum autem peruenit ad cor fit febris. eo ꝙ cor est primū subiectum febris deinde spargitur in totum corpus. Ex quo infert sparsionem caloris febrilis in totum corpus non esse de essentia febris. quod verum est quātum ad sparsionem actualē nō quantū ad aptitudinalē.

¶ Et quandoq; fit eius suspensio cuz corde propter caliditatem anhelitus: et quādoq; custoditur caput a calore. ¶ Sed illa que ex sole accidit plurimum incipit in cerebro et capite: et propter illud: qui non est mundus impletur caput eius. Et illa que non fit ex sole: sed fit ex diebus canicularibus: et ex balneatiōe: et ex alijs impressionem facit in cor.

¶ In parte ista ne aliquis crederet ꝙ a calore extrinseco semper in primis alteraretur cerebrum: ostendit ꝙ aliquando in primis calefit cor per aerem inspiratum. et ꝓprie quando tegitur cerebrum cum capello: aut alia re ne primo calor cōtinētis imprimat in ipsuz. Et in summa cōcludit ꝙ quando fit impressio in corpus humanum a sole actu radiante prima impressio incipit in capite. propterea cum caput nō est mundum repletur humiditatibus liquefactis in eo que liquefacte ad diuersas partes fluunt: ⁊ sic homines algorantur. incurrunt enim grauedinem capitis: et ipsis fluentibus ad nares incurrunt nasitatem: et fluentibus ad cānam incurunt raucedinē. Si vero fiat impressio in corpus humanum a sole nō actu radiante sicut fit in diebus canicularibus hominibus stantibus in vmbra: ⁊ sicut in balneo a caliditate balnei ⁊ hominibus stantibus prope ignez valde magnum propter eius caliditatē. tunc prima impressio incipit in corde propter aerem inspiratū. Sunt autem dies caniculares a .x^a. iulij vsq; ad vigesimā augusti. taľr dicti ꝓpter stellā q̄ canis appellatur: in quibus diebus sunt in aere vapores exusti venenosi. vt dicit Auicenna. in tertia tertij. in capitulo de conseruatione sanitatis oculi.

Qui sint caniculares dies.

SIGNA.

¶ Signa sunt causa eueniens ex vehementia inflammationis capitis in parte solari cerebri: et fortasse est cum grauitate et repletione: si non fuerit corpus mundum: et magnitudo anhelitus in parte cordiali.

¶ Et est illud quod apparet de corpore vehementis calefactionis calidius interiore eius. Et de illis quibus scitur illud est ꝙ sitis est mior siti illi⁹ cui⁹ caliditas est illa caliditas: et est in hac habitudīe cōtraria vel diuersa ei que est ex densitate.

¶ Signa sunt quatuor. primum est ipsa causa immediate precedens. secūdum vehementia inflammationis capitis in parte soli exposita et fortasse sequitur grauitas capitis et algoratio si caput fuerit repletum. tertium magnitudo anhelitus in parte cordiali propter caliditatem cordi impressam ⁊ in his dictis innuit magis magnificari anhelitū quando prima impressio est in cor. ¶ Quartum. quia pars exterior capitis est calidior interiore eius: nō quidez absolute: sed in comparatione ad alias febres in quibus magna est caliditas interius et pauca exterius: sicut maxime accidit in effimera ex opilatione a vento: aut continente frigido. hoc autē declaratur per sitim que est pauca in hoc effimerante a calore continentis respectu sitis in alio effimerante ex alia causa qui habet tantam caliditatem exterius: sicut iste. ille em̄ plus sitiet propter vehementiorem caliditatem intrinsecam.

Signa q̄tuor.

CURA.

¶ Est necessariuz vt incipiatur in curatione ei⁹ cū eo quod infrigidat ex embrocis super caput et pectus et ex oleis frigidis ⁊ proprie oleo rosato infrigidato super niuem quod fundatur super caput ⁊ pectus ex loco longinquo: et detur in potu aqua frigida et que currunt cursu eius: et sine cessatione eius fiat illud vsq; quo declinet febris. Cunq; aufertur ingrediatur tinam et non tangat eum tina si fuerit cum eo febris: et balnea eum cum aqua tepida: ⁊ nō permittas aerem eius calefacere ipsum: et non timeas ex effusione aque calide super caput eius: quoniam ipsa humectat et resoluit febrem et necessitas ad balneanduz plus est q̄ꝫ necessitas ad vngendum. Cum ergo egreditur tunc frica caput eius cum oleis frigidis: sicut est oleum rosatum et de nenufare.

¶ Que dicit in cura sunt manifesta. non tangat eum tina. quia timetur caliditas: equalis enim caliditas in tina que est subiectum densum sic cū magis imprimit q̄ꝫ equalis caliditas aque. et necessitas ad balneandum est pl⁹ q̄ꝫ ad vngēdum. q: balneum infrigidat humectat ⁊ excludit vapores sed vnctio solum infrigidat et humectat sed non excludit vapores.

¶ De febre effimera que accidit ex frigore et balneatione. Capitulum. xxxix.

Uandoq; accidit ex frigore et balneatione cum aquis frigidis vt condensentur pori apparentes et coartentur vapores fumosi:

fumosi: sm q̄ dictū est in illa que ex testuositate quare accidit febris et multotiens perducit ad putridam: et non perducit ad illam febrem nisi quando vapor prefocatus est acutus non suauis. suauis enim nō generat eam.

¶ Signa

¶ Sunt eius cause et corpus in ea: in primis cum tangitur non est vehementis caliditatis. Cumq; figitur manus sentitur calor eleuari: et pulsus non est in paruitate: in qua est in in illa que fit ex angustia et tristicia et fame: quoniam non est illic resolutio: sed est velox propter necessitatem: scilicet attrahendi aerem nisi sit frigus vehemens et fortasse declinat ad duriciē et oculus non est profundus immo quandoq; est inflatus propter vaporem coartatum: et vrina quandoq; est alba: quoniam caliditas est prefocata: et quandoq; est tincta: quoniam caliditas que resoluitur ex poris expellitur ad viam vrine.

¶ Curatio.

¶ Cooperiantur in febre donec sudent: cum ergo declinant ingrediantur balneuz et balneentur cum aqua ad caliditatem decliui et cum aere calido et embrocentur super ipsos aque in quibus decocta sunt sicut amaracum et anetum et sisimbrium: et fricetur cum eis que diximus que abstergunt poros et mollificant eos: et postponatur in eis inūctio vsq; quo sudent: et fricentur et balneentur cum aqua calida valde. Et oportet vt antecedat balneatio cum aqua balneationem cum aere: deinde inungatur cum aliquo ex oleis dilatantibns poros et fundatur super capita eorum iteruz sicut oleum de aneto et keyri et de camomilla. Et cibentur de cibis leuibus et aromatizentur. Et sumant in potu vinum album subtile commixtum: et est melius eis q̄ aqua propter quod est in eo de sudatione et prouocatione. Et inuncti o cum oleo aliquo patientibus ex labore est magis iuuatiua q̄ patientibus ex soliditate.

¶ Que dicit in prima parte quantum ad causam et modum euentus eius sunt manifesta et non perducit ad illam scilicet putridam nisi vapor acutus insuauis. suauis enim nō faceret putridā licet possit facere effimeram: et forte sinocham sine putredine si exuberet in quātitate. Signa sunt quinq; et satis nota. pulsus velox vbi propter vehementem frigiditatem sit arteria indurata. tunc enim oportet satisfieri necessitati per frequentiā. vrina quandoq; est alba scilicet quando caliditas est obsessa ab exteriori frigore vt fere extinguatur et materia non remouetur ad vias vrine. Et quandoq; tincta est quando materia que per poros consueuit resolui retenta propter opilationem pellitur ad vias vrine.

Sed contra si caliditas est diminuta vel extincta non est febris ¶ Dicendum vt patet ex superius dictis non esse incōueniens cum caliditate fere extincta esse febrem sicut in moriente ex febre cum anhelitus est frigidus de quo dictum est superius. ¶ Pro cura. Uertit intentionem principaliter contra causam scilicet opilationem non negligendo tamen relíquas intentiones. Isti ergo operiantur pannis donec sudent. et declinante febre balneentur in aqua notabiliter calida: ita tamen vt non mordicet: quia poros constringeret septimo terapenti. Et si in ipsa essent decocte alique herbe sicut maratrum idest maiorana anetum et sisimbrium qd̄ est species mente esset magis pororū dilatatiua. Deinde si oportet succedat balneatio in aere. balneum enim aqueum debet precedere vt poros dilatet et mollificet. aereum autem subsequēs vt materiā sudorosam educat et aquam in poris retentam ne reducens se ad frigiditatem opilet. Postea fiat inunctio cum oleis dilatantibus poros sicut oleuz de keyri. idest viola sarracenica de aneto et camomilla. postponit autem inunctionem: quia timet opilationem propter viscositatez olei quapropter liberius conceditur innunctio effimerātibus ex labore q̄ effimerantibus ex opilatione cum in illis non timeatur opilatio: cibantur autē his peractis et cum iam febris declinauerit: et bibant vinum mixtum: quia magis prouocat vrinam et sudare facit.

¶ De feb. effimera ex soliditate ex aq̄s stipticis.

¶ Capitulum. xl.

Quandoq; accidit illis qui balneantur in aquis stipticitatem facientibus sicut super quam vincit virtus aluminis: aut dragāti vt vehemens fiat spissitudo pororum apparentium quare comprimuntur eorum vapores: et accidit eis quod diximus aliquotiens et multotiens quidem perducit ad putredinem.

¶ De signis. Capitulum. xlj.

Significant eam cause et quod significatur de nigredine cutis q̄si ipsa sit extensa preparata preparatione qua preparantur coria et sicut si tangatur cutis infusa in aqua draganti: et est dispositio in additiōe caliditatis post tempus: idest nō statim ex tactu cutis sicut in aliis de illis que accidunt ex opilatione pororum et pulsus est debilior et minor et vehementioris velocitatis. Et vrina est vehementius alba et tenuis sicut vrina mulieris et non est in corporibus eorum diminutio: neq; in oculis eorum profundatio.

¶ Curatio.

¶ Oportet vt curetur cum propinquitate curationis eorum qui sunt ante eos. Ueruntamen eis non datur in potu vinū nisi

post fiduciam vehementie amplitudinis pororum nisi sit condensatio parua. fortasse enim tunc aperit eam vinum. Et oportet vt subtiliatio regiminis eorum sit maior: et mora eorum in aere balnei: et balneatione eorum cum aqua calida maior: et oportet vt tardetur inunctio eorum plus.

¶ Que dicit in prima parte quantum ad causas et modum euentus eius sunt satis manifesta: timet tamen in hac opilatione magis euentum putride quam in opilatione a frigore: cum hec sit fortior. Draganti idest vitrioli: quod est valde stipticum. Signa sunt sex in litera posita et satis nota.

De pulsu.

Sed de pulsu dubitatur quomodo sit multum velox ipso existente multum debili et arteria facta per siccitatem inobediente. Respondetur quod forte per velocitatem intelligit frequentiam. Vel dicitur quod propter magnā necessitatem ex multitudine fumorum propter fortem opilationem nam nō potente satisfacere per magnitudinem cogitur satisfacere necessitati per velocitatem et frequentiam. Et licet virtus sit debilis et arteria inobediens ad magnificandum: nō tamen ad velocitandū. vrina est alba sicut mulieris: non tamen est tenuis sicut mulieris. Vrine namque mulierum sunt cōmuniter grossiores vrinis virorum. Cā autem subtilitatis et albedinis vrine est suffocatio caloris a forti opilatione. CVRA est similis curationi effimere de qua statim sermo precessit. Sed quia hec est fortior opilatio timetur magis vinum in hac quam in precedente ne inflāmādo et nō aperiēdo ducat ad putridā. Propterea non conceditur nisi postquam confidimus quod per balneum et reliqua remedia iam sit facta deopilatio: aut nisi opilatio sit parua: vt quia paruo tēpore steterit in aquis stipticis. Vinum superfluū et proprie vinosum et antiquum in corporibus repletis et inconsuetis minatur periculum apoplexie aut apostematis cerebri: propterea primo laborandum est in vomitu vt educatur. pro quo vomitu si non fiat faciliter detur multa aqua tepida. nam aut eum faciet vomere aut reprimet vapores vini: et fiat lenitio ventris cum aqua: vt puta ex bibendo cassiam tractam cum aqua decoctionis prunorum et tamarindorum ad educendum vinū et vapores. et si perseueret dolor capitis fiat flebotomia ad euitandum.

De vino superfluo.

¶ Febris effimera ex vino. Cap. xlij.

Quandoque accidit ex vino feb. effimera. et cura eorum est cura ebrietatis. et fortasse indigent solutione cum aqua fructuum et similibus et flebotomia et vomitu: et proprie quādo perseuerat dolor capitis eorum. et oportet vt ingrediatur balneum post declinationem.

¶ Pro cura ebrietatis redit ad primum tertij. et ad tertiam primi.

¶ Febris effimera ex cibis calidis. Cap. xliij.

Cibi calidi faciunt febrem effimeram sicut illa que est ex sole sed plurimum est cerebralis et in spiritu animali. et illa que fit ex balneo est cordialis et in spiritu vitali. similiter illa que fit ex cibo est epatica et in spiritu naturali.

¶ Cuius curatio. Capitulum. xliiij.

Est prouocatio cum infrigidātibus notis. et solutio nature est melior cum siracost et tamarindis et rectificare epar cum eis que sunt aqua endiuie et oleum et syrupus acetosus et emplastra infrigidātia ex sandalis et camphora et aqua rosarum et oleo de succo eius et ex succis oleorum infrigidatis actu Et extinctio cum cibis frigidis et humidis.

Cibi calidi.

¶ Cibi calidi sicut alia cepe aromata. et huiusmodi calida in tertio aut quarto gradu febrem faciunt effimeram inflammādo spiritus et proprie naturales. Et ex his accipe triplicem modum verum effimere secundum triplicem spiritum animalem vitalem et naturalem qui est subiectū calefacti esse quod est causa coniūcta effimere. ¶ Pro cura vertit intentionem ad educendum cibum calidum et materias inde genitas, cum siracost idest māna distemperata cum aqua decoctionis prunorum tamarindorum et similium lenientium et infrigidātium. ¶ Secundo vertit intentionem suam ad infrigidandum et confortandum epar quod est spirituum principium naturalium cum aqua endiuie sumpta cum syrupo acetoso. et conueniens est syrupus de granatis et oxizaccara. Et infrigidādū est epar. et etiam cor cū exterius applicitis compositis ex sandalis. cāphora. et aqua rosata et succo rosarum quod licet sit calidus valet tamen ad cōfortandum sua aromaticitate. et similiter frigidis actu et potētia sicut semperuiue. solatri et plantaginis. nenufaris et similibus. et regimen in cibo et potu declinet ad frigidum et humidum.

¶ Et sic cū dei gratia sit finis expositionis huius primi tractatus prime Fen quarti Auicenne.

¶ Principiū sermōis de febribus putridis et cōplementū sermonis est in feb. sanguineis et colericis.

¶ Tractatus secūdus. sermo vniuersalis de febribus putridis. Rubrica.

Hec rubrica sit exponitur. tractatus secūdus est principiū sermonis in febribus putridis de quibus pricipaliter agitur in p̄nti tractatu. et est cōplementum in febribus sanguineis et colericis que nō sunt putride sicut sinocha sine putredine. et sicut febris adusta siue causon que pōt fieri absque putredine colere per solā eius adustionem. oēs tn̄ he febres dicuntur huorales. Deinde sequitur sermo vniuersalis in febribus putridis. hec enim est rubrica huius primi capituli.

Putredo accidit aut propter cibum malū cū est pparatus vt putrefiat illud quod generatur ab eo propter malitiam sue substantie. Aut propterea quod velociter recipit corruptionem quāuis sit bone substantie sicut lac. Aut quoniam est aquosus nutrimenti mali cuius aquositatē recipit sanguis sicut illud quod generatur a fructibus tardis humidis valde. Aut quoniā est ex illis que nō cōuertuntur ad sanguinē bonū: immo remanet

Aristoteles quarto metheororum Putrefactio est corruptio quedā in vnoquoque humido proprie et secūdum naturam caliditatis ab aliena caliditate que est ambientis.

remanet humor malus frigidus quem ab
horret calor innatus ꝛ succedit ei extrane⁹
sicut ille qui generatur a cucumere et citru
lo et piris et similibus. Aut malicia artifi/
cij eius. Aut hora ipsius Aut ordo eius se
cundū ꝙ scis.

Galenus deci/mo de ingenio. Si recte a no/bis monstratū est putrefactio nem humorum multorū dierū febriuz causam esse: hanc sana/re oportet pri/mum: nō negli gētes extingue re febrem, que ex ea accēdi an/ticipauit.

Hic tractatus secundus diuiditur in
duas partes. In prima
parte agit Auicenna de febribus putridis in ge/
nerali. In secūda in speciali. secunda ibi. (Febres
colerice). prima in tres. In prima agit de causis
putredinis et diuersitatibus eius. et de diuersita/
tibus febrium putridarum. In secunda ibi. (Si/
gnificant). in principio sequentis capituli ponit
signa febrium putridarum in generali. In tertia
ibi. (Scias) ponit generalem curationem febriū
licet forte magis ad intētionem conditoris possit
hic tractat⁹ diuidi in tot partes quot sunt capitu
la. Primum capitulum diuiditur in tres partes.
In prima ponit causas putredinis. in secūda ibi.
(Et putredo quidem quandoqꝫ est cōmunis) po
nit diuersitatem putredinis. in tertia ibi. (Et pu/
tredo colere) ponit diuersitatem febrium putri/
darum. Prima in quatuor sicut quatuor sunt cau
se putredinis: scilicet cibus. opilatio. aer: et hūor.
secūda ibi. (Aut propter opilationem). tertia ibi
(Aut propter dispositiones extrinsecas). quarta
ibi. (Et plurium causarum putredinis). Et licz
multe alie possint esse cause putredinis sicut vene
num. medicina putrefactiua. accidentia animi.
vsus venereorum et similia tamen mentionem fe/
cit de causis contingentibus pluries dans per
ipsas reliquas causas intelligere. ¶ Prima pars
potest diuidi in septem partes secūdum ꝙ septē
modis ex parte cibi potest in humano corpore ac
cidere putredo. partes patebunt discurrendo per
textum. Prima causa est malitia substantie. idest
proprietates cibi per quam nō est paratus vt pa
tiatur a calore humano transmutationem perfe/
ctam in chilū sicut fungi et fruges collecte tempo
re pestilentiali carnes crude et similia. vnde geni
tum ex eo est ad putredinem paratum. et ad hanc
causam reducūtur cibi habētes ꝓprietatem indi
uidualem nocentē vni hoī et nō alteri sicut in me
caseus. ¶ Scđs mod⁹ est qꝛ quāuis sit bone sub/
stantie est tñ ex illis q̄ velociter recipiūt corruptio
nem: sicut lac. est eñ bone substātie: qꝛ currit pro/
prietas inter ipsum ꝛ hoīem vt a calore hūano si
bi ꝓportionato et debite aplicato fit in chilū bo/
nū trāsmutabile: sed tñ est ita facile alterabile ꝓ/
pter modū sue substātie vt a calore sibi dispropor
tionato facile putreat. ¶ Tertia cā qñ est cib⁹ nu
trimenti mali aquosi cui⁹ aquositatē recipiat san
guis sicut illud qđ gñatur a fructibus tardis hu/
midis. ¶ Pro quo nota ꝙ sunt multi cibi aquosi
quoruz aquositates stomachus et epar separant
ab illo: qđ in sanguinē cōuertit. ꝛ istorū aquosita
tez nō recipit sanguis. Et quidā sunt quorū aquo
sitas nō facile sepatur per primam digōnem neqꝫ
scđam. et istorū aquositas remanet in sanguine. ꝛ
sanguis iste qui est calor naturalis: nō habēs suf
ficiens dñium ad humidū suū regulanduz facile
putret. Et primi penes Auicēnā scđo canone. ca.
primo habēt cōplexionē debilē: ꝛ scđi cōplexionē
fortem: ita vt non sue substantie facile separentur
Exemplum primi. sunt ficus et vue recentes quo/
rum humiditatis, pars magna separatur in pria
digestione a chilo. ꝓpterea ventrē leniunt: et a pe
ponibus humiditatis separat pars magna in se
cūda digestione que multū vrinare facit. ꝛ ista ha
bent cōplexionem debilē. Exemplum scđi. sunt si
cut ꝑsica pruna cerasa et similia quoruz hūiditas
nō bene separata per ꝑmā aut scđam digōnez re
manet in sanguine. Et ista habēt cōplexionē for/
tez in cōparatiōe ad calorē hūanū. lz absolute. s.
in cōparatione ad igneū habeāt cōplexionē debi
lem. Oleum aūt absolute hꝫ cōplexionē ꝛ mixtio
nem fortē cuius ꝑtes nō possunt ab inuicē separi
ꝑ actionē ignis. Fruct⁹ aūt isti dñr tardi: qꝛ ꝓpter
supfluā hūiditatē tarde digerunt sicut persica ꝛc.
¶ Quarta cā est qñ cibi sunt multū frigidi et diffi
cilis digōnis: ex qb⁹ nō est aptus bonus sanguis
generari: imo gñatur hūor frigid⁹ crudus cui ca/
lor naturalis nō pōt dñari vñ succedit in eo calor
extraneus ducēs ad putredinē. et iste modus dif/
fert a prīo: qꝛ ille ducit ad putredinē merito ꝓprie
tatis hic aūt merito supflue frigiditatis. Et dif/
fert a scđo mō: qꝛ ille est merito modi substātie fa
ciliter ad putredinē paratus. Et differt a tertio:
qꝛ ille parat ad putredinē merito hūiditatis sup
flue. Exemplū hui⁹ quarti modi sunt cucumeres
citruli et pira. cucumeres aūt sunt qui nostro ideo
mate vocant taliter frigidi in scđo. citruli autez
sunt minores adhuc frigidiores ꝛ deteriores: ex q̄
bus hūores grossi frigidi gñantur q̄ putrentes ꝑ
pter cām dictā sunt cā febriū cronicarū flegmati
carum. Pira silr nō oīa: sed illa maxīe q̄ sunt strā/
gulosa et nō pñt comedi nisi cocta. ¶ Quinta cā
est malitia artificij vt cū cibi nō debite coquātur
aut indebite preparentur sicut cū pisces cum la/
cte miscentur aut cū pisces elixi tenētur cooperti.
cōuertunt eñ in venenū. sexta tertij. ¶ Sexta cau
sa est hora cibi siue tempus inconueniens. s. quā/
do sumitur cibus super alio semidigesto. prohibe
tur enim digestio primi per aduentū secūdi: ꝛ for/
te vterqꝫ corrumpitur. ¶ Septima causa est ordo
malus vt cum cibus grossus preponitur subtili
qui subtilis primo digeritur et cum non possit
pelli extra stomachum cum nō amplius sit aptus
pati a calore stomachi vt naturalis patitur ab eo
tanqꝫ a calore absolute et putrefit. Et hec oīa de
bent esse scita tertia primi caplo. de regimine ei⁹
qđ comeditur et bibitur. iō dicit fm ꝙ scis. Sunt
aūt preter has alie cause sicut nimia quātitatis ci
bi aut paucitas eius de quibus. 13ª. tertij: sed per
istas septem ab Auicenna positas possunt reli/
que intelligi. Quid autem sit putredo dicetur.

¶ Aut ꝓpter opilationē prohibentē re/
spirationem ꝛ euentationē ꝓpter comple/
xionē corporis malam cū non potest dige/
stionem facere bonam.

¶ In hac ꝑte ponit scđam cām putredīs q̄ est opi
latio. Et diuidit in quatuor ꝑtes. in prima ponit
ꝙ opilatio est causa putredinis mediāte mala cō
plexiōe quaz opilatio causat. In secūda ostēdit ꝙ
opilatio est causa putredinis debilitādo virtutē.
In tertia ponit qb⁹ modis mala cōplexio cāt pu/
tredinez. In q̄rta oñdit qūo opilatio ꝛ effect⁹ ab
ipsa pendentes sunt reciproci: ꝛ sese mutuo augēt
et fouent. scđa ibi. (Et sunt iterū virtutes) 3ª. ibi
(Et hui⁹ q̄dē cōplo). 4ª ibi. (Et iste cause sunt).
¶ In pria ꝑte dicit ꝙ putredo fit aut ꝑꝑ cibos sicut
dictū fuit: aut ꝑꝑ oplonē ad quā oplonē seq̄tur ꝓ
hibita trāspiratio: qꝛ ꝓhibet aeris fridi īspiratio
ꝛ ipsi⁹ fcti cali ꝛ inutilis simul cū vaporib⁹ expira/

tis. Et sequitur etiam prohibita euentatio: quia calidum actuale tam spirituum ꝙ mēbrorum nō potest debite infrigidari. ad prohibitam autem respirationem et euentationem sequitur mala cō plexio que ſm plurimum est calida saltem in prin cipio licet postea tandem fiat frigida cum spiri/ tus corrumpuntur et calor extinguitur. Ad com/ plexionem autem malam sequitur mala digestio per quam malam digestionem humor de nouo generādus fit malus: et qui genitus est corrūpit.

¶ Et sunt iterum virtutes de illis que nō faciunt in cibo aut humore aliquid pro/ pter priuationem respirationis humorum quare dimittunt eum crudum.

¶ In hac parte secūda ostendit quomodo virtu/ tes debiles sint causa putredinis: quarum virtu/ tum debilitas sequitur opilationem propter pri/ uationem respirationis. nō enim faciunt in cibo neqꝫ in humore aliquid: quia dimittunt eum cru/ dum: et quando est crudus nō regulatur a virtu/ tute q̄re capit a calore agente vt elemētaris: et sic paratur ad putredinem et putrefit cum calor in nobis rarissime habeat vim adustiuam.

Sed dubitatur quia videtur ꝙ hec causa non differat a prima. nam virtus nō debilitatur nisi propter ma lam complexionem sequentem opilationem.

¶ Dicendum ꝙ in prima causa licet sit mala com plexio et debilitas virtutis sicut in secunda: atta/ men aliud est humorem non regulari a virtute: et aliud est ipsum alterari propter maliciam com/ plexionis agentis in ipsum sicut fit in prima cau sa. In secūda autem solum derelinquitur a regi/ mine nature mala complexione non concurrente positiue ad ipsius putredinem. ¶ Nota etiam ꝙ multotiens accidit ꝙ stante debita complexione membri cum sufficientia spirituum virtus tamē non sufficit bene digerere: eo ꝙ anima est alteri operi intenta. sicut accidit in illis qui ꝓfunde spe culantur Sicut enim attenti fortibus imagina/ tionibus delata sub oculis non videmus. secūdo de anima. sic etiam attenti fortibus imaginatio nibus non bene digerimus: ſm plurimum tamen virtutes deficiunt ab operando propter defectū in spiritibus aut membris.

¶ Et huiusmodi quidem complexio aut generat humorem malum aut corrumpit id quod generat propter abbreuiationem suam in digestione: et quia mouet eum mo tu pigro.

Mala comple xio cā putrefa/ ctionis.

¶ In hac tertia parte ostendit ꝙ mala complexio est causa putredinis tribus modis. ¶ Primus. qꝛ generat humorem malum siue generet ipsum per digestionem corruptam. sicut quando stomachus generat flegma acetosum aut rem fumosam qua lis non debet in stomacho hominis sani secun/ dum speciem generari. et sicut epar generat co/ leram vitellinam aut citrinam siue generet humo rem malum per digestionem diminutam per re/ missionem. sicut si generaret sanguinem flegma/ ticum non decoquendo chilum sufficiēter aut per digestionem diminutam per intensionē sicut si ge neraret sanguinem nimis calidum nimis exco/ quendo chilum. ¶ Secūdus modus est: quia cor/ rumpit illud quod generat per diminutionē suā quia generando corrūpit illud quod generat cor/ ruptione proxima in putredinem: quia deficit a perfectione digestionis quomodocunqꝫ deficiat et non est differentia inter causas primam et secū dam: nisi qꝛ in secunda generando disponit ipm dispositione proxima ad putredinem: sed in pri/ ma non. ¶ Tertius modus est: quia mouet ipsum motu pigro ad finem suum. quare tardatus ca/ pitur a calore extraneo et putrefit siue illum hu/ morem actu generet siue iam generatus sit. nam cum a virtute digerente mouetur subiectum a ter/ minato in terminatum per viam terminatam si/ cut quando de cibo fit chilus: ⁊ de chilo sanguis: et de sanguine humiditates secūde nisi debita ve locitate agat: quandoqꝫ preoccupatur materia a calore extraneo et non peruenit ad suum inten/ tum: sed putrefit sicut chilus bene digestus in sto macho putrefit quando non potest transire per pileron: eo ꝙ in pileron est aliquis cibus nō dige stus viam preoccupans. Exemplum huius est vas plenum aqua quod circunducitur qđ tamē aqua non cadit deorsum si circunducatur velo/ citer dato quod aliquando fundus vasis sit su/ pra aquam. Si vero tarde circunduceretur tunc caderet deorsum et motus rectus preoccuparet motum circularem.

¶ Et iste cause sunt iuuantes in genera/ tione opilationis generantis putredinem.

¶ In ista parte ponit ꝙ opilatio et effectus sui re ciproce se augent et fouent. Nam iste cause: scili/ cet mala cōplexio et debilitas virtutis sunt iuuā/ tes in generatione opilationis generando humo res malos qui opilant. que opilatio est causa pu tredinis causando malam complexionem et de/ bilitando virtutem.

¶ Aut propter dispositiones extrinsecas ex aeribus malis sicut est aer pestilentie et aer lacunarum et locorum infusorum in quibus madefiunt res vt linum et aspal/ tum. Et quandoqꝫ aggregatur de eis nu/ merus rerū plurimus. — De aere corru pto.

¶ In hac tertia parte ponit tertiam causam pu/ tredinis dicens ꝙ putredo fit propter disposi/ tiones extrinsecas ex aeribus malis. sicut est aer pestilens et aer lacunarum siue paludum et aer locorum infusorum in quorum aquis ponuntur res ad macerandum sicut linum et aspaltū. aspal tus autem est iuncus ex quo fiunt in hispania fu/ nes sicut apud nos fiunt ex canabe qui etiam fun/ ditur in aquis vt maceretur. nam aque ille et si sint laudabiles putrent cum huiusmodi infundū tur in eis. et vapores ab eis eleuati corrumpunt aerem: qui inspiratus simul cum vaporibus illis putrefacit humores. Aer tamen pestilentialis pre ter putredinem habet proprietatem venenosam qua inducit malignam putredinem paruo tem/ pore occidentem. et ideo febres pestilentiales sunt febres acutissime. febres autem pendentes ab aeribus putridis non habentibus hanc pro/ prietatem venenosam secundum plurimum sunt cronice. Et quandoqꝫ agregatur numerus rerum idest causarum putredinis: quia plures simul con currunt ad causandum putredinem scilicet cibus opilatio aer ⁊c.

¶ Et plurimum causarum putredinis hu morum est aut propter multitudinem hu/ moris: aut propter grossitudinem suam aut viscositatem sui.

¶ In hac

¶ In hac quarta parte ponit quartã causam putredinis sumptam ex parte humoris. Et diuidit in tres. in prima narrat istas causas. in secunda excusat se. in tertia dat modum quo ex humorum talibus dispositionibus coadiuuantibus alijs causis fit putredo. secunda ibi. (Et cause). tertia ibi. (Ergo quando fecerint). In prima dicit ꝙ plurimum causarum putredinis est ex malis dispositionibus humorum: scilicet propter multitudinem aut viscositatem aut grossitiem eorũ. Cũ enim hũores sunt multi nõ possunt bene a calore regulari. suffocatur enim et opprimitur a multitudine. ⁊ multitudo etiam est causa opilationis est causa putredinis. similiter grossities et viscositas vt est apud Auicennã secũda primi.

¶ Et cause multitudinis humorum et viscositatis et grossitiei humorum sunt note: et inceptio opilationis est nota.

¶ In secunda parte dicit ꝙ cause multitudinis grossitiei et viscositatis humorum sunt note: scilicet secunda primi. Et similiter inceptio opilationis idest causa quare incohoet opilatio est nota. Sunt etiam nota signa opilationis ex dictis secũda primi. et in tertio canone in multis locis. et ideo de istis nõ oportet hic dicere.

¶ Ergo quando fecerint opilationem accidit putredo propter euentationis priuationem proprie cum fuerint succedẽtes motibus in non sua hora super repletionem ⁊ nauseatiuam satietatem: et balneationes similiter: aut sol calidus: aut sumere calefacientia super repletionem: et dimissio cautele obseruationis digestiõis in stomacho et epate. Et succurrendi defectui si acciderit propter calefactionem amborũ in epithimatibus et vaporatoribus.

¶ Hec coniunctio ponitur hic continuando nõ inferendo quãdo humores aut multi aut grossi aut viscosi fecerint opilationem: tunc accidit putredo propter prohibitionem euentationis. et maxime accidit putredo. quando cõiungitur vna aut plures de causis sequentibus. ¶ Prima cum motus fuerint succedentes his opilationibus ⁊ ꝓprie facti in hora non conuenienti scilicet super repletionem ⁊ nauseatiuam satietatem. ¶ Secũda est balneatio in aqua aut in stufa succedens opilationi. et proprie si cum opilatione sit repletio aut nauseatiua satietas. ¶ Tertia sol calidus tali hora. ¶ Quarta sumere calefacientia sicut piper zinziber et similia. ¶ Quinta dimissio cautele obseruande pro bona digestione stomachi aut epatis scilicet in quantitate et qualitate ciborum et quibusdam alijs auxilijs necessarijs quibusdam hominibus sicut quidam portant circa stomachum pellem vulturis vel agninam. ¶ Sexta dimissio cautele ad succurrendum defectui: idest nocumento maxime stomachi aut epatis si acciderit cum calefactorijs epithimatibus et ceteris huiusmodi aliquando calefacientibus aliquando infrigidantibus secundum exigentiam nocumenti inducti.

Sed dubitatur hic de q̃tuor causis sã dictis. primo motus prohibet putrefationem. quarto methaurorum ergo nõ est causa putredinis. ¶ Item balneatio in aqua calida resoluit et minuit multitudinem ⁊ repletionem. secunda primi capitulo. Quidã ornate loquentium. Et similiter sol calidus fortificat calorem et resoluit superflua. res autem calide sicut piper et zinziber fortificant digestionem et resoluunt superflua. quare prohibent putredinem. ¶ Ad hoc respondetur ꝙ stomacho multum repleto cibo et epate chilo et venis humoribus fortes motus succedentes. proprie stante opilatione agitant has humiditates et agitando calefaciunt et cum nõ possint bene a calore naturali regulari tum propter opilationem: tũ propter multitudinem succedit in eis extraneus. Balneũ autem et sol calefaciunt et trahunt spiritus a centro ad circunferentiam: vnde calor innatus circa membra digestiõis debilitatur ⁊ per calorem rerum suprascriptarum humiditates calefiunt qui calor agit elemẽtaliter. Similiter res calefaciẽtes sumpte in his casibus calefaciendo ad putredinem cito disponunt: quia humiditates ille nõ regulantur: sed tamen nõ in omnibus sunt iste res calefacientes causa putredinis sicut in illis quorum virtus regitiua est fortior ad prohibendum putredinem q̃ res suprascripte ad ipsam causandam sicut in rusticis et his qui consueti sunt similibus inordinationibus.. ¶ Sed ad argumenta. ¶ Ad primum dicitur ꝙ motus prohibet putredinem illarum rerum que pro sui conseruatione a putredine nõ indigerent aliquo speciali cõseruãte sicut aque: sed tamen multotiens preparat ad putredinem ea que indigent aliquo speciali conseruante sicut humiditates nostri corporis. Similiter non sequitur ꝙ si balneum et sol resoluant superflua ꝙ non sint causa putredinis sui: precipue cum occurunt corpori hominis et conditionibus indebitis. ¶ De medicinis autem calidis dicitur ꝙ debite administrate et in corporibus frigidis et quando oportet iuuant: sed indebite administrate nocent.

Dubitatur vtrũ putredini sit semper adiuncta opilatio aut prohibita transpiratio. Arguitur ꝙ sic. primo ex Galeno. xj. terapentice. ¶ Item Auicenna in parte presenti ponens modum quo humor multus grossus et viscosus causat putredinem dicit ꝙ eã causat mediante opilatione.

In oppositum arguitur. quia nulla existente opilatione potest calor extraneus corrumpere humores et membri caliditatem naturalem cum ceteris circũstantijs ad putrefactionem requisitis igitur potest esse putrefactio absꝫ ꝙ ei coniuncta sit opilatio ⁊ absꝫ ꝙ sit coniuncta prohibita trãspiratio que est effectus opilationis.

Pro decisione dubij notandum ꝙ reperiunt isti termini opilatio obstructio prohibita transpiratio prohibita euentatio. Opilatio autem proprie sumpta est clausio vie siue ĩ orificio siue in aliqua parte inter media. Obstructio autem est clausio orificij et proprie pororum. prohibita vero transpiratio est prohibitio exitus aeris facti inutilis. ideo dicta est transpiratio quasi vltra spiratio. Aer enim spiritus dicitur et sic prohibitio exitus vaporum et aeris facti inutilis dicitur prohibita transpiratio. Euentatio autem dicitur quasi ventiactio infrigidans caliditatem superfluam spirituũ ⁊ mẽbrorũ que necessaria est pro ipsorũ cõseruatione. Prohibita aũt euẽtatio dicit cũ ꝓhibet actio vẽti vel aeris debẽtis hmõi calidũ refrige-

rate ne superfluat que prohibita euētatio maxi/
me fit cum prohibetur aeris frigidi ad aliquem
locū trāspiratio propter alicuius vie opilationē.

His premissis sint he cōclusiōes ad
questitum responsiue

¶ Prima.possibile est esse putrefactionem in hu/
mano corpore absq; opilatione idest preternatu/
rali clausione alicuius vie vel orificij .patet con/
clusio de chilo putrente in stomacho :aut de hu/
more putrente in aliquo corpore latarū viarum tē
pore pestilentie.¶ Scd̄a conclusio.possibile est in
humano corpore esse putrefactionē absq; ꝓhibi/
ta transpiratione que sit causa efficiēs aut cōco/
mitans. ꝓbatur q2 possibile est in aliquo humo/
re esse putrefactionem in sui principio in quo hu/
more fit proprius calor extraneus.nondum tamen
vapores sunt educti ad sui corporis superficiem
tunc patet ex diffinitione putrefactionis inferius
ponenda ꝙ ibi est putrefactio.et tamen ibi nō est
ꝓhibita transpiratio cum ibi nulli sint vapores
qui transpiratione indigeant.¶ Tertia conclusio
possibile est esse putrefactionem absq; prohibita
euentatione que sit causa efficiens aut cōcomitās
ꝓbatur.q2 possibile est in aliquo humore vel mē/
bro fieri putrefactionem quāuis suus calor euen
tetur quantū debet euentari qui calor si fieret re/
missior adhuc esset magis preter naturam.igitur
cōclusio vera.assumptum patet.quando aliquid
putrefieret ꝓpter nimiaʒ frigidatem sicut in his
que congelantur et sunt vicina congelationi.

¶ Quarta cōclusio.de intentione auctoris nō po/
test esse putredo cum febre quin ibi sit prohibita
transpiratio et ꝓhibita euentatio saltem cōcomi
tanter.ꝓbatur.naʒ semper in febre putrida vapo
res putridi ad cor perueniunt qui non sufficiēter
trāspirant.Similiter semper in corde febriēte est
caliditas preter naturam euentatione indigens.
Hic tamen esset instantia de corde febriente cuius
calor esset remissus respectu caloris sibi debiti.
¶ Sed ad hoc pōt patere rn̄sio ex dictis superius.

Galenus scd̄o de differentijs febrium aucto ritate Aristotelis.
Uidetur quidē recte Aristo.dixisse: putrefactionem a calore extraneo fieri: dixit aūt extraneum exteriorē: nō innatum: neq; proprium vniuscuiusq; eorum que sunt: nā hic qdē coquere aptus natus est: extraneus vero corrumpere quod est putrefacere.

Ex his tandem patere potest putrefactionem ſm
plurimum esse coniūctam opilationi que sit cau/
sa efficiens aut cōcomitans.

**¶ Et putredo quidem quādoq; est com/
munis corpori:et quādoq; est in membro
propter debilitatem suam:aut propter ve/
hementiam caliditatis sue extranee et sue
acuitatis :aut doloris eius.**

¶ In ista parte ponit diuersitatem putredinis.et
habet hec pars duas partes.In prima parte po/
nit diuersitates putredis contingentes merito lo
ci.In secūda ibi.(Et humor recipiens) ponit di
uersitatem putredinis contingētis merito humo/
rum putrētium.¶ In prima dicit ꝙ putredo quā
doq; est communis corpori:quādoq; est in mem/
bro determinato propter causas quatuor.primo
propter debilitatem suam.secūdo propter vehe/
mentiam caliditatis sue extranee.tertio propter
acuitatem suam .quarto propter dolorem eius.
¶ Nota igitur primo ꝙ per putredinem hic de/
bes intelligere humorem putridum:sed per esse
cōmune toti corpori intellige ꝙ humor putridus
sit in ambitu totius sicut in tertiana interpolata
quando materia colerica esset sparsa hora paro/
xismi extra venas in omnibus poris corporis ex/
trinsecis et in tertia continua in venis paruis ad
membra extrinseca terminatis. Sed minus pro/
prie dicitur putredo cōmunis toti quando mate/
ria putrida est contenta in venis siue concauitati/
bus que sunt deputate ad retinendum humorem
comunem toti. sicut si putredo esset cōtenta in ve
na chili aut vena porte aut arteria adorti aut in
corde aut in stomacho.Dicitur autem esse in mē/
bro determinato quando non esset in ambitu to/
tius:sed in loco determinato sicut in pleura ingui
ne coxa pectore et similibus siue sint organica si/
ue cōsimilia:in quibus materia coadunatur pro/
pter causas in textu dictas:scilicet ꝓpter debili/
tatem illius membri.que debilitas potest esse in
virtute digestiua:ita vt non bene digerat nutrimē
tum sibi aduenienes:quod remanens ibi non dige
stum putrefit.et potest esse debilitas virtutis ex/
pulsiue nō expellentis superfluitates que neces/
sario in quacunq; digestione multiplicantur.et
quocunq; istoruʒ modorū adunatur humor putri
dus in loco per viam paulatine congestionis siue
apostement siue nō.Aliquando potest esse debili
tas expulsiue humorum fluentium ad membrum
vel virtutis resistitiue siue respuitiue superfluorū
ad ipsum venientium:que tamē est vna virtus:sed
effectus sunt diuersi.aliud enim est resistere ne hu
mores fluāt ad aliquod membrū. aliud est postq̄
fluxerunt ipsos expellere.Propterea secūdum di
uersos effectus sortitur diuersa nomina. Et pro/
pter huiusmodi debilitatem coadunantur humo
res putridi per viam defluxus siue apostement :si
ue nō.hec autem virtutis debilitas existens in ali
quo membro aliquando est absoluta comparan/
do membrum ad medium sui generis:aliquando
est respectiua.verbi gratia.esto ꝙ stomachus sit for
tis:potest tantum accipi de cibo:et ita difficilis
digestionis ꝙ nō poterit neq; digeri: neq; expelli
quin prius putrefiat.Similiter intestinis existen
tibus fortibus stat materiam tanto impetu ab
alijs membris moueri ꝙ intestina nō poterūt resi
stere:imo recipiēt ꝓpter respectiuā et nō absolutā
debilitatē.¶ Secūda cā est vehementia calidita/
tis trahentis ad se humores aliorū membrorum.
vt dicit Gale.scd̄o de differentijs febrium.et nos
experimur ꝙ fricando membrum ad ignem rube/
fit et tumescit ꝓpter attractionē sanguinis et alio
rum humorum ad ipsum.¶ Tertia causa est acui/
tas caliditatis quando est coniuncta siccitati.ita
vt mordicet.aliter.acuitatis sue:scʒ membri. for/
tis enim acuitas sensus mēbri facit vt a quacūq;
causa facili patiatur. ¶ Quarta causa est dolor
membri qui est causa attractiōis humorum:quia
natura nō vtens preuisione intendens succurere
membro dolenti transmittit spiritus sanguinem
et alios humores cum sanguine qui indebite ibi
retenti putrent.

**¶ Et humor recipiens putredineʒ aut est
colera talis modi vt ab ea vapor egredia/
tur qui sit subtilis fumosus valde. Aut san
guis talis modi vt euaporet ab eo vapor
subtilis. Aut flegma talis modi vt illud qd̄
euaporat ab eo sit vapor spissus. Aut me/
lācolia talis modi vt illud quod euaporat
ab ea sit vapor fumosus puluerulentus.**

¶ In parte ista ponit diuersitatem putredinis cō
tingentis merito humorum. Et dicit ꝙ humor re
cipiens putredinem idest qui putrefit et est sub/
iectū putredis:aut est colera talis modi.i.nature
vt ab ea vapor egrediatur:q̄ ē fumosus subtilis val
de aut est sanguis talis modi vt ab eo vaporet va
por subtilis:

por subtilis: et nō dixit fumosus: quoniam vapores sui sunt humidi non sicci actu fumosi: aut flegma talis modi vt vapor suus sit spissus: aut melācolia talis modi: vt quod vaporat ab ea sit vapor fumosus pulverulentus: et quia est admixtus partibus terreis propterea fumante melancolia apparet in lingua sicut lutum terreum. et climia non fit nisi ex effumatione metallorum. ¶ Nota primo ꝙ nō fuit intentio Auicenne ꝙ solū humores primi putreant: immo possunt putrere membra ⁊ humiditates secunde lac chilus et similia: sed facit solum mentionem de humoribus: eo ꝙ frequēter putrent. et sunt frequenter causa febrium putridarum. Alia ratio et per humores dedit alia intelligere. nō enim est dubiū ꝙ humiditates secūde possunt putrere et facere febrem putridam. Illud raro tamen accidit et iam vidit febriētem ex spermate putrido per cuius expulsionē sanat' est. Similr putrent vermes et faciunt febres. ⁊ similiter membra et reliqua huiusmodi.

Sed dubitatur vtrum spiritus possit putrefieri. ¶ In quo dubio tenēde sunt iste cōclusiones. ¶ Prima omne mixtum potest putrefieri preter flammam ignis. Hec cōclusio est de mente Aristote. quarto methaurorum. vbi dicit ꝙ omnia putrescunt preter ignem. Huius autem ratio est: quia in omnibus mixtis calidum suum potest fieri impotens ad proprium humidum regulandum preter quā in flamma ignis propter sui caloris intensionem ⁊ paucitatem sui humidi. quapropter suo humido appropriatur adustio nō putrefactio. ¶ Secunda conclusio. spiritus licet raro: possunt tamē putrefieri: qr habent calidum intensum cum paucitate sui humidi. Raro ergo contingit ꝙ sua caliditas nō possit proprium humidum regulare. ¶ Tertia cōclusio. aliqua febris effimera est putrida. patet de spiritibus putrentibus in sinistro vētriculo cordis: immo potest esse pestilētialis si accidat in eis putredo per aerem pestilentialem ad cor inspiratum. Auctores tamen de hac effimera putrida nō fecerunt mentionem propter raritatem sui euētus: ⁊ quia curatur sicut relique effimere lꝫ putrida pestilētialis exigat pro sui curatione ꝙ frigida sumpta ⁊ applicata sint confortatiua virtutis vitalis et a putredine preseruatiua.

¶ Notandum ꝙ lꝫ aliqua colera sit certo sanguine grossior. ⁊ similiter certo flegmate. et consequēter vapor suus sit grossior vapore ab illo sanguine et flegmate eleuato. ¶ Auicenna tamen dicens vaporem colere esse subtiliorem vapore sanguinis ⁊c. intellexit huiusmodi comparationem seruata paritate humorum in situ sue latitudinis vt subtilis subtili: grossus grosso: mediocris mediocri comparetur. Quomodo autem vapor et humor sint causa coniuncta feb. dictum fuit superius in questione de maioritate morbi. ¶ Notandum secundo. ꝙ lꝫ aliqua putredo possit esse sine istorum vaporum eleuatione: attamē putredo faciens febrem putridam nō potest esse sine horum vaporum eleuatione quantuncunqꝫ humor putridus possit esse in ventriculo cordis ⁊ possit se solo causare febrē: attamē quancundoqꝫ hꝫ tantam caliditatē putredinalem que sufficiat ad causandum febrem: tūc ab eo vapores putridi eleuabuntur adiuuātes ipsuꝫ in causando feb. quapropter nunꝙ̄ est febris. putrida quin vapor putridus cōcurrat ad ipaꝫ causandā. lꝫ hūore euacuato possit per tēpus remanere vapor putridus cōseruās febrem. quapropter semp vapor est causa cōiuncta feb. si febris putrida sit: licet nō semp humor. Possemus tamē aliter dicere ⁊ cōformius determinationi superius facte de causa cōiuncta morbi in questione de maioritate morbi: ꝙ etiā hūor postꝙ̄ est eūatus est causa cōiuncta feb. causans ipsam per aliquid sui. s. per vaporē. sicut etiā diceimus sortē esse causam mortis platonis: qui cum iecerit iaculū in platonem moriatur anteꝙ̄ iaculus attingat platonē. ⁊ sor. esse causaꝫ gñationis platonis: qui post missionem spermatis in matricem moriatur anteꝙ̄ plato aiatus sit. ¶ Hic qr facta est mentio de putredine ⁊ putrefactiōe dignū est declarare quid sit putredo: q̄d putrefactio. et quō putrefactio differt a cōbustione. Horum tamen declarationē decreui ponere in fine huius capituli: qr alqualiter ꝓlixa est. ⁊ sic deinceps questiones longas si que erunt ponam in fine capitulorꝫ ne textus expositio interrūpatur.

¶ Et putredo quidem colere facit tertianam: et putredo sanguinis facit continuā et putredo melācolie facit quartanam et q̄ currunt cursu eius. et putredo flegmatis similiter vt multum facit quottidianam et que currunt cursu eius.

Postꝙ̄ in parte precedenti posuit causas putredinis et diuersitatem eius. Hic ponit diuersitatē febrium putridarum. et diuidit in tres partes. In prima ponit diuersitatē febrium putridarum ꝫm diuersitatem humorum. In secūda ponit diuersitatem earuꝫ ꝫm diuersitatem locorū. In tertia ponit quasdam diuersitates magis speciales cum quibusdaꝫ canonibus. scōa ibi. (Et sanguinis locus). tertia ibi. (Et iste quideꝫ febres). In prima parte dicit ꝙ putredo colere facit tertianā. putredo sanguinis facit continuam. putredo melancolie facit quartanam et que currunt cursu eius. putredo flegmatis facit quottidianā et que currunt cursu eius. ¶ Notanduꝫ primo. ꝙ lꝫ colera faciat tertianā tam cōtinuā ꝙ̄ interpolatā: ⁊ flegma et melancolia faciāt quottidianā et quartanā tam cōtinuam ꝙ̄ interpolatam: tñ faciunt cū putrent etiam alios modos febriū nā colera facit causonem. ⁊ similiter flegma salsum. ⁊ melācolia facit quintanā ⁊ sextanā vt īfra in ꝓprio caplo. Et est possibile ꝙ melancolia putrens in locis ꝓpinq̄s cordi faciat cōtinuā nō hñtē manifestā exacerbationē de quarto in quartū. attamē Aui. facit solū mentionē de febribus ꝫm plurimū ab his hūoribus cōtingentibus. sicut etiā est possibile. lꝫ rarissime accidat sanguinē posse facere interpolatam. ¶ Notandū scōo ꝙ cū dixit ꝙ flegma et melancolia faciunt quottidianam ⁊ quartanam ⁊ que currunt cursu ei'. i. alias feb. similes illis. flegma eñ preter quottidianā cōiter cōtingentē facit sincopalē hūorosam empialā liparia diurnā nocturnā et similes q̄ currūt cursu quottidiane ꝙ̄tū ad multa accñtia ⁊ modū periodicādi. ⁊ facit causonem multū differētē a quotidiana cōiter ꝯtingente in accñtibus et modo paroximandi. Et etiam facit aliquando quandā febrem vniformem in qua nō apparet manifesta ꝑiodicatio de die in diē sicut sepe vidi. licꝫ in multis accidentibus assimiletur quotidiane cōiter contingenti. ¶ Et melancolia facit interdum febrem vniformem que est sicut cōtinua conclusa. ⁊ facit quintanam sextanā. Non autē addidit in sanguine et colera: et quod currit

Aristoteles.

De putredine.

Pituita cum atra bili.

cursu eius.qꝛ licet alique diuersitates possint acci dere p̄ter cōclusam proportionatam sanguini: qꝛ sanguis potest facere interpolatā ⁊ p̄ter ter/ tianam proportionatā colere:qꝛ colera facit cau/ sonem ⁊ sincopalem diminutam.ille tamē diuersi tates sunt pauciores et rarius contingentes.Uel dic ꝙ potuisset facere si voluisset:et ꝙ dedit per istas pertinentes flegmati et melācolie illas in/ telligi.¶ Hic cadit questio pulcherrima ⁊ diffici/ lis de periodicatione. Cuius determinationem: qꝛ prolixa est reseruabo in fine capituli.

¶ Et sanguinis locus est intra venas. Co lera autē et flegma et melancolia quādoq̧ putrefiūt ītra venas ⁊ quādoq̧ extra venas

Aristoteles de historijs aīa/ liuz .Sanguis venas vasa si/ bi habet nec in vllo alio nisi in corde preter ve nas cōtinetur Sanguis si in/ teger est ⁊ non natura vel mor bo vitiatus ru bet :et dulcis saporis est.

¶ In parte presenti ponit diuersitatem febrium ꝑm diuersitatem locorū in quibus putrent humo res.et diuiditur in duas partes. In prima ponit loca in quibus ꝑm plurimum putrent humores. In scđa parte ponit que febres sequunt̄ ꝑm illoꝝ locorum diuersitatem.scđa ibi.(Et quando putre fiunt extra venas). In prima parte dicit ꝙ locus sanguinis scꝫ vbi putret ꝑm plurimū est intra ve/ nas colera autē flegma et melancolia quandoq̧ putrefiunt intra venas quandoq̧ extra quasi in/ differenter.ita ꝙ putrefiūt ītra venas sicut extra.

Dubitatur vtrū sanguis possit putrefie ri extra venas.¶ In quo du/ bio est tenendum ꝙ sic:qꝛ in quo cūq̧ loco reperi/ tur sanguis ibi pōt putrefieri: sed in multis lo/ cis reperitur extra venas: vt puta in ventriculo dextro cordis in poris membrorū.et in his duob⁹ locis naturaliter continet̄.lꝫ in poris membrorū non cōtineatur sub dispositionibus ꝓprijs san/ guinis cum iam dealbetur transiens in duas hu/ miditates. Reperitur aūt preternaturaliter in cō cauo pectoris in stomacho in intestinis in vesica et poris mēbrorum:ꝓpter cōtusionez aut qñ facit apostema. Et certum est ꝙ in oībus his locis pōt putrefieri:⁊ tamē cū incipit putrefieri adhuc re/ manet sanguis per certū tēpus.vt vult Aui.in ca. de feb.sanguis.¶ Scđa cōclusio ad intentionem Aui.⁊ ceterorum auctorū ꝑm plurimuz cum facit febrem putridam putret intra venas.¶ Tertia cō clusio ceteri humores in naturali dispositione in/ differenter cōtinentur intra venas et extra. Cole/ ra nanq̧ naturaliter cōtinetur in chisti fellis que est eius receptaculum. Melancolia in splene.fle/ gma in stomacho in intestinis et iuncturis. Simi liter ad intra venas naturaliter continetur.⁊ cōse quenter sequitur ꝙ ad intra venas et ad extra in/ differenter possunt putrefieri et facere febres pu tridas.¶ Ad Auerroyz aūt tertio colliget dicentē ꝙ sanguis nō repitur actu nisi ī venis. Simil'r ad Aristo.tertio de historijs aīalium dicentem ꝙ nō reperitur extra venas nisi in corde dicendū ꝙ in/ telligūt ī naturali dispositiōe ⁊ sibi ⁊ corpi.ꝙ pri mū eñ incipit esse in loco p̄terq̧ in corde aut ve/ nis tā primū incipit p̄ternaturaliter disponi.

Auerrois.

Aristoteles.

¶ Et quando putrefiunt extra venas et non est causa alia :neq̧ est putredo in apo stemate intrinseco qđ det cordi putredinē continuam faciunt periodos quos diximꝰ Sed vnicuiq̧ accidunt:et eradicant̄ quā/ uis flegmatica nō eradicetur:quin ibi sint relique occulte.

¶ In parte ista ponit diuersitatez feb.ꝑm diuersi tatem locorū in quibus putrefiunt. Et diuiditur in duas.primo ponit has diuersitates. scđo po/ nit causam earum precipue cōtinuitatis et inter/ polationis.scđa ibi.(Et feb.quidē putredinis). Prima in quatuor.in prima ponit quales febres fiūt cum putredo est extra venas.scđo quales qñ putredo est intra venas.tertio quales quando est intra venas oēs aut cordi vicinas.quarto quales fiunt quando putredo est solum in venis paruis nō vicinis cordi.secūda ibi. (Et quando putre/ fiūt).tertia ibi.(Et quādo putredo est ītrinseca) quarta ibi.(Cum autem sunt). In prima dicit ꝙ quando materie facientes febres putrefiunt ex/ tra venas:tunc faciunt febres interpolatas cum modis paroxismorum suprascriptoruz:scilicet fle gma de die in diem:colera de tertio in tertium. et melancolia de quarto in quartum:que omnia ve/ ra sunt obseruatis duabus cōditionibus. prima ꝙ propter multitudinem materie nō fiant diuer/ si paroxismi.quorum vnus alterum subintret aut ꝙ paroxismi sint ita longi propter multitudinez materie vt primo non finito alter incipiat.¶ Pri mus casus accidit quando cōiunguntur plures febres quarum quelibet esset interpolata:sed om nes simul continue affligunt propter multitudi/ nem et grossitiem materie.¶ Secundus casus ac cidit aliquando in flegmatica: aliquando in ter/ tiana nota:quarum paroxismi sunt due tertiane: que adeo prolongantur vt sequēs subintret prece dentē:et hos casus tetigit cū dixit.et non est alia causa.¶ Secūda cōditio ꝙ nō sit aliquod aposte ma intrinsecum:quod det cordi putredinem con/ tinuam ꝓpter propinquitatē aut magnitudinem non eñ est necessarium oē apostema intrinsecum cuius materia putreat facere febrē continuam:vt superius dictum fuit.¶ Subdit in fine quāuis fle gmatica non eradicetur quin ibi sint reliquie oc/ culte feb.quod accidit propter propinquitatē pa roxismorū.scđo qꝛ materia putrens est multa ⁊ vi scosa.vnde nō sit fit integra resolutio.lꝫ tamē re/ liquie iste que cōiter durant sex horis inter vnum paroxismum ⁊ alium nō debeant dici feb.sed neu tralitas q̄dā.in alijs aūt interpolatis fit integra eradicatio obseruatis duab⁹ p̄mis cōditionib⁹.

Sed dubitatur quare nō fecit men/ tionem de sanguine quem periodum seruet cum putret extra venas. ¶ Dicendum ꝙ hoc nō dixit.qꝛ iā dixerat sangui nē putrere ad ītra venas ꝑm plurimū:⁊ raro extra si tñ putreat ex̄ venas sicut in cōcauitate pecto/ ris vt multotiens vidi:facit feb. cōtinuam cū qui busdam excrescētijs ordinē nō seruantibus. Et si militer in ap̄atibus ītrinsecis sicut ī pleuresi:ap̄a te epatis:ap̄ate renū ⁊ similiū quā diuersitatē cre do accidere.qꝛ alij hūores simul cū sanguie expel luntur ad hec loca. Nam cōiter quando massa hu moralis in qua sanguis dñatur ad hec loca expul sa facit ap̄a dicimus illud apostema esse sangui/ neū.ḡ cōfundunt̄ p̄iodi ꝑm hūorū varietatē ⁊ for te ꝑm cuiuscūq̧ eorū variā etherogeneitatē.⁊ ꝓꝓ hoc in sinoca pendente a cā humorali videmus excrescentiarū multitudinē et cōfusionē vt nō pos sint ad certū ordinē reduci. Si vero sanguis q̄ est humor quartus distinctus contra tres expellitur ad hec loca facit cōtinuam febrē nō habentē no/ tabiles varietates quousq̧ stat forma sanguinis et non conuertitur ad alios humores per putre/ factionem:sed seruat periodum illius hūoris ad quem cōuertitur. Et hoc est quod dicit Gal.scđo de differētijs

Galenus.

de differentijs febrium. ꝙ pleuresis sanguinea seruat periodum colere. quia sanguis ad colerā per putredinem transmutatur. ergo periodus pōt in apostematibus duob⁹ modis seruari. vno modo nulla materia fluente: sed solum ratione materie que actu facit apostema que mouetur periodo illi humori cōuenienti. et similis periodus pōt seruari ī quocūqꝫ humore vbicūqꝫ putreat siue faciat apostema siue non. scḋo modo pōt seruari periodus per noue materie fluxum que fluit ad locum apostematis determinato tēpore illi humori appropriato sicut materia noua mouetur ad locum minere putredinis de tertio in tertiū: aut de quarto in quartum ſm naturam humoris. ⁊ hoc modo qꝛ sanguis nō seruat in motu determinatam periodum nō mouetur aliquo trium modorum proportionatorum tribus humoribus supradictis: sed seruat motū vniformen cōtinuum siue sit tot⁹ putrēs in vna massa collectus. siue moueatur ad aliquem locum siue apostematum siue nō: quando mouetur ſm suam naturā. i. cum resistētia causis mouentibus que est sua forma substantialis ⁊ sua forma specifica. ⁊ hoc est qḋ dicit Auic. in particula sequenti hui⁹ capituli. ꝙ humores amittūt periodicationē sibi ꝓpriam quando transmutātur in aliam speciem. q. d. ꝙ habent periodū propriam ſm speciem in quā transmutātur. hoc idez dicetur inferius in capitulo de febribus ap̄atuz vnicuiqꝫ hūorum inest periodus qui sibi cōuenit. Si vero sanguis ⁊ alij humores nō moueātur ſm naturam suam. i. formā substantialem ⁊ formam suā specificam resistentē modo dicto: sed solū ſm dispositionē mēbri mittentis suscipientis ⁊ generantis ⁊ ſm alias dispositiones manifestas. s. modum sub̄e quantitatis et hmōi tunc cuiuscūqꝫ periodus pōt in infinitum variari vt quilibet de die in diez: de tertio in 3^{m}. de q̄rto in q̄rtū: de octauo in octauū de mēse in mensem: de anno in annū periodicare possit. Sed de hac materia latius dicetur in questione de periodicatione.

Et qñ putrefiunt intra venas faciūt adherentiā febris ⁊ nō eradicat̄: neqꝫ est proxima ei que eradicatur: immo est assidua inseparabilis: sed ei est vehementia per quaz cognoscitur paroxismus qui est ei.

In hac parte duo dicit. primū ꝙ quando humores putrent ad intra venas: qḋ intelligit̄ de hūoribus alijs a sanguine: faciunt adherentiā feb. i. febrem cōtinuam que nō eradicatur nec est ꝓxima ei que eradicatur: qḋ dꝛ ad differentiā flegmatice sed est assidua inseparabilis: qꝛ semper est feb. et nunq̄ neutralitas feb. vsqꝫ ad finem consistentie ipsius. Secūdo dicit ꝙ est ei vehemētia. i. pars intensioꝛ feb. siue exacerbatio per quā cognoscit̄ paroxismus qui inest ei. i. paroxismus quē faceret talis materia quando putreret extra venas: qꝛ flegmatica exacerbaret oī die colerā de tertio in tertium: melancolia de quartū in quartū. ⁊ hoc intelligit ſm plurimū. Causa aūt quare materia putrens ad intra venas facit cōtinuā habentē exacerbationes dicetur inferius. Et q̄uis dixerim ꝙ loquitur de tribus humoribus ⁊ nō de sanguine qꝛ sanguis non habet aliquam periodū de supra scriptis: tamen hec particula sanguini adaptari potest: qꝛ habet motum cōtinuum per quem facit cōtinuā conclusam qui est paroxismus idest modus afflictionis ⁊ proprius. Nota tamen multotiens accidere ꝙ vnus paroxismus incipiat a materia putrente intra venas que feb. incipiet sine typo. et ita durabit febr. pendens ab illa materia putrente ad intra venas per aliquot horas. Deinde illa materia que antea nō potuit expelli extra venas pre grossitie sua subtiliata expelletur et incipiet rigor in actu expulsionis: tandem durabit paroxismus donec tota materia consumpta sit ⁊ multotiens terminabitur cum sudore. et certum est ꝙ est paroxismus vnus: siue vnitas paroxismi attendatur penes materiam vnam facientem ipsum: siue attendatur penes continuitatem caloris febrilis in corde. Ex quo infertur aliquem esse paroxismum in cuius medio accidit typus et nō in principio. et consequenter ꝙ post augmentum ⁊ statum redit principium.

Et quandoqꝫ putredo est intrinseca dominans super venas oēs: aut super plurimum eius qḋ sequitur ex eis nō sunt forsitam additiones et diminutiones apparentes. Cum autem est scḋm cōtrarium eius apparent alterationes manifeste.

In his duabus partibus quas legā simul duo dicit. primū ꝙ quando putredo est intrinseca dominans super omnes magnas venas et paruas tam cordi propinquas q̄ꝫ remotas aut dominās super plurimuz quod sequit̄ cor ex eis venis. idest quādo putredo est in magna parte venarū ꝓpinquarum cordi: tunc fit feb. cōtinua dicta cōclusa in qua forsitan nō sunt additiones et declinationes paroxismales apparētes. Scḋo dicit ꝙ qñ sunt ſm cōtrarium eius. i. qꝛ materie putrent in venis a corde distantibus apparent alteratiōes poxismales manifeste ſm naturā humoris. fiunt eīm cōtinue ꝓportionales. Harum aūt diuersitatum causa est: qꝛ sicut in interpolatis materia paroxismi mittit̄ de ītra venas ad extra venas aut quotidie si sit flegma: aut de tertio in tertiū si sit colera aut de q̄rto in quartū si sit melancolia: ita in cōtinuis ꝓportionalibus materia factura exacerbationes q̄ putret in venis paruis mittitur de venis magnis ad paruas periodicatione cōsimili. q̄ periodicatio inter ceteras causas potissime fit propter formam substantialem ⁊ ꝓprietatē occultā humorum per quas vnus humor magis resistit q̄ꝫ alter ne putreat ⁊ ne moueat̄ de vno loco ad aliū qꝛ ille motus disponit ad sui corruptionem. forma nanqꝫ melancolice magis resistit ceteris. propterea mouet̄ tardius. s. de quarto in quartū. Colera scḋo loco. ideo mouetur de tertio in tertium: et flegma in tertio loco. ideo qutotidie mouetur. Sanguis autē per formā suam minus resistit. ꝓpterea paratus est ad motū cōtinum ⁊ putredinē cōtinuam. Cum aūt materia putret aut in venis omnibus aut venis plus cordi propinquis: tunc nō apparent iste exacerbationes manifeste: qꝛ ꝓpter magnā putredinē in hūoribus: ⁊ cordis vicinitatē virtute debilitata nō pōt materiā saltez in notabili q̄ꝫtitate pellere de venis magnis ad ꝑuas. quapropter fit febris fortis vniformis continua que dꝛ cōtinua cōclusa. Cā aūt quare apparent alique excrescentie et diminutiones occulte est: qꝛ aliq̄d de materia putrente expellit̄ de venis magnis ad paruas ſm naturam humoris de qua supra. et in tempore in quo materia putrens expellitur et fit a corde distātioꝛ fit remissio febr. reliquo tp̄e apparet feb. intensioꝛ. ideo in causone colerica apparet remissio feb. lꝫ occulta de ter

Duo Auicēne documenta.

Causon siue causus ex flegmate siue pituita.

tio in tertiuʒ. In causone flegmatica quottidie. Ille aūt remissiones sunt parue: qꝛ paucuʒ est illud qđ expellitur ob virtutis debilitatē. ⁊ etiā qꝛ aliqualis feb. remissio i comparatione ad febres ita intensas vix pōt apparere sicut diminutio parua a quātitate magna vix sentiri pōt. Et ex his infertur ꝙ causones et cōtinue ꝓportionales se habēt modo cōtradictorio quantuʒ ad icās huiusmodi. Cum enim materia expellitur de venis magnis ad paruas fiunt intensiores in cōtinuis ꝓportionalibus: sed in causonibus fiunt remissiores. licʒ tamē nō videam causam cur ex venis paruis nō possit pelli materia ad venas magnas ꝗ̄ sit causa excrescentie.

Sed dubitatur a doctoribus an per cuiuscunqꝫ humoris putredinem possit fieri cōtinua cōclusa. ¶ Pro cuius dubij decisione premitto ꝙ cōtinua conclusa pōt tripl'r dscribi. primo ꝙ cōtinua cōclusa sit fe. cōtinua intensa nō habens intēsiones neqꝫ remissiones ꝑiodicas manifestas neqꝫ occultas. ⁊ hoc modo soli sanguini cōuenit facere cōtinuam conclusam ꝓpter suas causas tam manifestas ꝗ̄ occultas. ¶ Scđo per cōtinuaʒ cōclusam possumus intelligere continuam intensam non habentem manifestas exacerbationes. et hoc modo accepta pōt fieri a colera. multū eñ de ipsa reperit' in venis pulmonis que sunt ꝓpe cor. et pōt fieri a flegmate salso: qꝛ multuʒ de eo in pulmone reperiri pōt. ¶ Et tertio ex melancolia adusta. lʒ hec rari⁹ cōtingat tamē eaʒ aliquando vidi. Pōt eñ colera. ⁊ similiter sanguis ꝓpe cor existēs ꝑ adustionē in melīaʒ cōuerti que nō erit minus calida ꝗ̄ flegma salsum. videmus eñ disinterias a melīa adusta ⁊ ꝓprie genita per adustionē colere fortiores ꝗ̄ a flegmate salso. Et sicut fit flegma salsuʒ ex flegmate et colā simul mixtis: ita pōt fieri melīa ex melīa et colera simul mixtis que nō erit minus calida ꝗ̄ flegma salsuʒ. est eñ hec magis sicca. ¶ Et cōfirmatur: quia sicut datur colera minoris fame facta ex colera et melācolia simul mixtis colera dñante in mixtione. ita pōt reperiri melancolia facta ex melācolia et colera simul mixtis melancolia domināte. Cōtinua conclusa hoc modo sumpta nō pōt fieri ex alijs specieb⁹ flegmatis neqꝫ ex melācolia naturali propter suam frigiditatem ¶ Tertio per continuā cōclusam possumus intelligere febrem cōtinuam nō habētem manifestas exacerbationes. et hoc modo ex multis speciebus flegmatis et melancolia naturali pōt fieri continua cōclusa. Et vidi multas laticas non habentes manifestas exacerbationes.

Quid cōtinua cōclusa.

¶ Et febris putredinis quidem extrinsece nō eradicatur et redit nisi quoniā materiei que putrefit superuenit putredo in tēpore paroxismi ⁊ finit ei⁹ hūiditates ex quibus pēdebat caliditas ⁊ resoluunt' et egrediuntur ex corpore: quoniam nō sunt retēte in venis ita vt prohibeant eas illud a cōplemento resolutionis et remanet cinereitas eius ⁊ ipsius terreitas que nō sunt vehiculū febris et caliditatis sicut videt' de dispositione cumulorum stercorum paulatim donec fiat cinis totum: deinde remanet caliditas. Et quando nō remanet in humore adusto per putredinem caliditas destruit' febris quousqꝫ aggregetur vice alia ad locum putredinis.

¶ In ista parte ponit causas aliquarū diuersitatum suprascriptarum. ⁊ primo quare feb. pendēs a putredine extrinseca est interpolata. Scđo quare feb. pendens a putredine intrinseca. i. quando materia putret ad intra venas est continua. scđa ibi. (Cum aūt putredo est intra venas). Prima diuiditur in tres. in pria ponit quare primus paroxismus recedit ante cōplementum feb. in secūda parte. quare scđs paroxismus post primum redit. in tertia epilogat. secūda ibi. (Etiaʒ remāserūt) tertia ibi. (Res ergo putredinis). In prima parte dicit quatuor. Primum est ꝙ febres putredinis extrinsece. i. pendentes a materia putrente extra venas nō eradicant' quo ad ipsum paroxismū et redeunt quo ad scđm: nisi qꝛ materiei que putrefit debēti facere paroxismū superuenit in tempore paroxismi putredo. i. calor putredinalis qui calor putredinalis finit humiditates illius materie ex quibus pendebat caliditas tam putredinalis ꝗ̄ febrilis. ¶ Scđo dicit ꝙ humiditates illius materie resoluuntur et egrediūtur ex corpore sub forma fumi et vaporis: quoniaʒ iste materie nō sunt retente in venis: ita vt ꝓhibeat eas illud scʒ retinere in venis a cōplemēto resolutionis. ¶ Tertio dicit ꝙ post harū materierum resolutionē remanet in loco vbi putrebant cinereitas ⁊ terreitas que nō sunt vehiculum feb. et caliditatis putredinalis sicut videt' in stercorib⁹ que putrefiunt paulatim donec totuʒ fiat cinis. ¶ Quarto dicit ꝙ in materia cū est incinerata nō remanet amplius caliditas actualis. ⁊ quādo talis caliditas nō remanet in materia per putredinē adusta destruit' feb. vsqꝫquo aggreget' vice alia materia ad locū putredinis que putrens facit aliū paroxismum.

Notatu dignum.

Hic cadunt aliqua dubia. Primū. qꝛ videtur ꝙ putredo non semꝑ veniat tempore paroxismi: immo ante tēpus paroxismi sicut in materia causonis cuʒ expellitur extra venas: ⁊ facit rigorē iuxta affori smum quarte particule. A causone habito rigore superueniente solutio fit. ¶ Secūdo qꝛ multotiens videm⁹ materiam prio putrere itra venas ⁊ facere feb. postea expelli extra venas cum rigore tandē terminari cum sudore. quare ⁊c. ¶ Tertio ante oēm febrē precedit putredo in materia: sed oīs paroxismus est feb putrida. ergo ante oēm paroxismū feb. put. ꝓcedit putredo in materia. cōseqñtia est nota cū minori. ⁊ maior arguitur. qꝛ ad faciendū feb. putridā requiritur aliquanta putredo que non subito in materia acquiritur.

Dubia putredinis.

Pro solutione dubij dicendum ꝙ necessario ante oēm paroxismū febrilem pendentem a materia putrida precessit putredo in materia que propter eius remissionē adhuc nō sufficiebat facere feb. cū quo tamē stat ꝙ in paroxismo supueniat aliquis gradus putredinis qui prius nō fuit. ¶ Nota tamen ad intentionem Aui. ꝙ quādo materie sunt in venis sub forma cause antecedētis nō putrent in febrib⁹ interpolatis. sunt tamē taliter male dispositе ꝙ tenent' ipsas expellere ⁊ quando expelluntur in ipso motu agitantur et incipiunt putrefieri. ita vt ꝭm plurimum simul cū typo incipiat feb. lʒ sit possibile ꝙ ante expulsionē putreant etiam putredine faciente febrem. Et similiter est possibile ꝙ stent per tꝑs notabile postꝗ̄ expulse sunt anꝗ̄ putreant. ⁊ possibile est rigorem cuʒ coartatione

pulsus

pulsus incepisse sine febre: ⁊ ꝙ postea materia putrente supueniat febris, sicut possibile est a flegmate vitreo fieri rigorem siue febrē. cap. de rigore: sed quōcūqꝫ sit superueniet putredo tempore paroxismi: quia nouus gradus putredinis qui nō prefuit ¶ Utrum autē incipiente rigore a materia que nō putreat: et postea putrebit: et faciet febrem: paroxismus incipiat incipiente rigore: et quando coartatur pulsus aut solum quando incipit febris.

¶ Dicendum ꝙ paroxismus incipit incipiente rigore qui non est paroxismus febrilis: sed solū paroxismus febrilis incipit febre incipiēte. vnde primum principiū a quibusdam dicitur principium exclusiuum feb. Scđm vero principiū inclusiuum.

Secundum dubium

cadit cōtra scđm dictū videtur enim ꝙ citius debeant resolui materie putrentes ad intra venas: quia in venis calor est fortior ceteris paribus q̄ extra quare ⁊c. ¶ Dicitur ꝙ tres sunt cause quare materie putrētes ad intra venas tardius resoluūtur q̄ materie putrentes extra. Prima quia sunt tecte a venis que sunt fortes et dense texture. Scđa quia sunt in vno loco collocate: ⁊ vnite: sꝫ quādo sunt extra venas sunt sparse in poris. ita vt minimū materie tangatur a minimo membri: ⁊ hec est causa quare apostemata maturata nō possunt resolui vel difficillime resoluuntur et ante maturationē facilius. Et huius habemus exemplum. Nam aqua in ciato posita sub radijs solis difficillime et tarde resoluitur. Eadem tamen aqua posita in loco lato q̄ primū resoluit etiā in vmbra. Tertia causa. quia materia putrēs existens in venis est mixta cum alijs materijs non putrentibusque prohibent ipsius resolutionem sicut acetum mixtum multa aqua in lebete nunq̄ resoluitur nisi tota aqua resoluatur. eadem tamen quantitas aceti in vno lebete de per se posita ad ignem q̄ primū resoluitur. ¶ Et ex his ad rationē in contrariū adductā patet solutio. iste enim tres cause sunt fortiores in prohibendo resolutionem q̄ magnitudo caloris ad resoluendum.

Contra tertium

dictuꝫ arguitur: q̄r non semper ex materijs putrentibus relinquitur cinericiū. sicut quā do putret materia colica subtil' aut flegma aquosum. Preterea videtur ꝙ cinericiū derelictuꝫ nō sit oīno hūiditate priuatū: imo ꝙ sui hūiditate sit iterum vehiculū caloris putredinalis cum experiamur ex cinericijs in venis per febres derelictis febres quartanas accēdi. nā hoc mō fiunt quartane permutādo. ¶ Itē cinericiū ex stercore putrēte derelictū iuxta exēplum suū nō est oīno priuatū humiditate: cum positū apud plantas īpinguet eas. ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ rōnes iste ꝯcludūt. nō eīm oīs hūor putrēs derelinquit cinericiū qui notabiliter participat partib⁹ terrenis. ¶ Et dr̄ scđo ꝙ cinericiū illud nō est oīno humiditate priuatū: sed est priuatum humiditate putredinali que pro tunc erat subiectum caloris putredinalis. licꝫ in reliqua humiditate ipsius postea possit accēdi caliditas putredinalis q̄ iterum faciet febrem. Exemplum habemus in carnibus putrētibus aliqualiter a quibus positis ad ignē cum sale ⁊ aqua remouet̄ humiditas putredinalis quā pro tunc habebāt: ⁊ stant sine fetore per duos dies. Deinde iterū accensa putredine in reliquis hūiditatibus de nouo incipiūt fetere et putrere.

Contra quartum

dictuꝫ arguitur ꝙ nō possit esse aliquis humor adustus ꝑ putredinem cuꝫ adustio ⁊ putrefactio ex opposito distinguātur. quarto metaurorū. Respōdet̄ ꝙ per adustionē intelligit quā cunqꝫ hūidi resolutionē et cōsumptionē ducenteꝫ ad cinericiū siue illa sit adustio proprie sumpta siue putrefactio. ¶ Ultimo nota ꝙ exemplū istud de stercorib⁹ est Galeni primo de differētijs febrium cap. v. quorū vna pars primo putrefit et effumat. secūdo alia iam prima desinēte fumare: et sic proceditur quousqꝫ totū putruit. Simile est in humoribus nostris cum putrēt ⁊ faciūt paroxismos. primo enim pars magis disposita mouet̄ ad putredinem fumat ad cor ⁊ facit febrē. deinde incipit alia prima cessante. et sic succedūt ꝑoxismi inter quos cadit quies tanto tēpore quātum est tēpus in quo nulla ꝑs effumat effumatione sufficiēte ad febrē. Aristoteles.

¶ Et iam remanserunt in ea reliquie caliditatis ex putredine prima: quāuis non remaneat materia. Aut propter inuentioneꝫ cause prime putredinis in materia prima ⁊ inflāmatur in materia scđa: scđm semitam putrefactionis.

¶ Hic ponit duas causas reuersiōis paroxismi sequētis post recessum ꝑcedentis. prima est reliquie caliditatis derelicte ex putredine. prima cū cinericio aut absqꝫ cinericio. que quidem reliquie caliditatis nō sunt nisi caliditas remissa que est pars caliditatis ꝑcedentis que erat intensa dum actu putreret seu putrebat materia et putrens faciebat febrem: quāuis in loco putredinis nō remāserit materia saltē apta pro tunc facere febrē: eo q̄r a caliditate putrēte est in totū resoluta aut saltē. ita resoluta vt nō remāserit nisi cinericiū: qđ ꝓ tunc non est aptū facere febrē. ¶ Secūda causa scđm expositionem Gētilis ⁊ Marsilij est: q̄r calor putredinalis existens in materia ꝑcedētis paroxismi dū erat intensus et actu febrem faciebat: disposuit aliam materiā simili dispositiōe illi quā habuit materia precedētis paroxismi: quapropter attracta ad eūdem locum vbi putruit prima putrebit et faciet sequentē paroxismū. Gentilis: Marsilius. ¶ Et si bene cōsideres verba textus manifeste sonāt hanc sententiā. Et scđm hāc expositionē differētia inter primā causam ⁊ scđaꝫ est: quia p̄ma causa est solū caliditas remissa q̄ est pars precedētis intēse que agit tēpore quietis inter paroxismū et paroxismū: sed secunda est ipa caliditas intensa materie actu putrētis ⁊ faciētis febrem que tēpore paroxismi disponit aliā materiā ad faciendū paroxismū sequentē. Item secūda est cum presentia materie actu putrētis prima non. Ugo senensis.

¶ Alia expositio est Ugonis dicētis ꝙ scđa causa factiua sequētis paroxismi est dispositio in aliqua alia parte materie que stat sub forma cause antecedentis similis dispositioni illi que fuit in materia precedētis paroxismi: vt si sint sex vncie colere sub forma cause antecedētis cōtingit vnā magis ceteris dispositaꝫ que expellitur natura irritata ⁊ stimulata extra venas: et facit paroxismum interim simili dipositione disponetur secunda vncia et expelletur tertia die et faciet scđm paroxismum et sic de ceteris paroxismis. ¶ Qualiter autem differat hec secunda causa a prima est manifestū satis: ⁊ credo vtranqꝫ expōnem saluari posse: ⁊ vtraqꝫ est cōsona textui. Sed expositio Ugonis dat causam magis efficacem reditus paroxismi. Si enim non esset materia disposita stans sub forma cause antecedētis esset difficile ꝙ per alias causas redi

ret paroxismus. Et si rediret solum ꝓpter illas cau
sas nō deberēt deficere paroxismi vnus post alte/
rum vsꝗ ad mortem cum oībus esset ꝯsimilis cau/
sa reditus. ¶ Preterea medici in febribus interpo
latis plurimū paroxismoruꝫ euacuant materiam
que est sub forma cause antecedentis estimantes
ꝙ illa euacuata debeant cessare paroxismi cū po/
tius tali materia nō existēte sub forma cause ante
cedentis deberent febres periodice curari per al/ Gentilis. Marsilius.
terantia ꝗ̄ per euacuantia. Et melius fuisset Gen
tili et Marsilio facere ex illis duabus vnam cau/
sam: quia eadem est caliditas primo intensa agēs
tempore paroxismi. secūda remissa agens tempo
re quietis. ¶ Sed credo ꝙ diceret ꝙ licꝫ sit eadē ca
liditas: tamen in prima causa cum est remissa nō
est cōiuncta materie putrenti: sed in secūda causa
est coniūcta materie putrenti. Et certe credo quā/
tum ad causas reditus paroxismi inter hos docto
res nō esse differentiā: licꝫ sit discordia ī expositio/
ne textus. Omnes eñ concederēt ad reditū paro/
xismi cōcurrere dispositionē materie que stat sub
forma cause antecedētis et hanc esse principalio
rem scd̄m plurimū: ⁊ etiā concurrere caliditatē pu
tredinalē agentē tā tp̄e quietis ꝗ̄ tp̄e paroxismi.

Notandum primo ꝙ reliquie ca/
liditatis siue ca
lor derelictus a materia putrēte est causa reditus
paroxismi attrahēdo materiam ad locum vbi pu
truit prima: et etiā aliquādo corrumpendo nutri/
mētum aduenīens membro illi in humorem simi/
lem illi qui primo putruit: sicut corrumpendo san/
guinem aduenientem pro nutrimento illius mem
bri dum adhuc est in venis illius membri in colerā
vel melancoliā scd̄m exigentiā illius humoris qui
ante putruit. difficile tamē esset ꝙ illuꝫ ꝯuerteret
in flegma. hec tamē caliditas verisimilius ꝯcurre
reret ad generationē humoris similis illi qui pu/
truit si reperiret nō solū in loco vbi putruit mate/
ria: sed etiam in epate ⁊ venis ita ꝙ in hec mēbra
esset impressa similis caliditas illi que erat ī hūo/
re putrente: sicut est possibile. ¶ Notandū secūdo
ꝙ quia hec caliditas habet determinatā proprie/
tem proportionatā humori qui putruit et nō agit
solū vt caliditas: ideo scd̄m plurimuꝫ reaggregat
humorē similē illi qui putruit et nō humorē diuer
sum a primo: et proprie stante simili regimine: ad
qd̄ etiā concurrit ꝙ scd̄m plurimū notabilis quāti
tas reperit in venis de illo humore qui prius pu/
truit: et quia cōtingit humorē huiusmodi aliqñ va
riari: hinc est ꝙ aliquādo variātur paroxismi ⁊ mul
tum a precedētibus diuersificātur tam scd̄m natu/
ram ꝗ̄ scd̄m accidētia. et multotiens ex vna febre
fit transitus in aliā specie differentē. ¶ Notanduꝫ
tertio ꝙ vnitas febris interpolate habētis plures
paroxismos saluatur in materia antecedēte rema
nente scd̄m aliquā eius partē a principio vsꝗ ad
finē si habeat illam. si vero nō habeat hm̄ōi mate
riam: et fiat reaggeratio nouarū materierū ꝓ no/
uis paroxismis propter malaꝫ cōplexionē epatis
et venarū saluatur vnitas in illa mala cōplexione
que est causa horū paroxismorū. Si ꝟo nulla ta/
lis sit mala complexio ⁊ redeant paroxismi ꝓpter
caliditatem in loco derelictā vbi putruit materia
saluatur vnitas in caliditate illa. paroxismi enim
illi sunt magis similes ꝗ̄ duarum febriū: quarum
vna esset flegmatica alia colerica aut duaꝝ tertia
narum: quarū vna esset tēpore estatis altera tem/
pore hiemis. Tempora autem in his febribus nō
habentibus materiā sub forma cause anteceden/
tis distinguūtur penes accidentia hoc modo: quia
primo per illam caliditatē aggregabit aliquali/
ter de materia: postea plus: et deinde iteruꝫ plus:
postea minus scd̄ꝫ hm̄ōi aggregatiōes distinguū
tur principiū augmentū status et declinatio quo
ad accidentia. Sꝫ qualiter distinguant penes ma
terie alterationē est difficile cognoscere: precipue
si sit salubris: quia parū nocente hac mala quali/
tate in primo paroxismo debent magis apparere
signa digestiōis. in scd̄o min⁹. in tertio adhuc mi/
nus. in declinatiōe vero magis. et sic in primo pa
roxismo esset statusquo ad digestionē. in scd̄o aug
mentū. in tertio principia. in quarto rediret aug/
mentum. Si vero esset mortalis in primo paroxis/
mo appareret cruditas aut vestigiū occultum pu
tredinis. in secūdo signū manifeste putredinis. in
tertio signa complete putredinis. cum qua seque/
retur mors. ¶ Notanduꝫ quarto ꝙ rarissime acci/ Notatu dignū
dit ꝙ inter vnum paroxismū et aliū febris interpo
late homo redeat ad dispositionē sibi sanam: quia
secundū plurimū aut ꝓpter materiaꝫ que stat sub
forma cause antecedētis: aut ꝓpter malam quali/
tatem existentē in mēbris: aut propter aliqd̄ cine/
ricium derelictū ex materia prius putrente non re
dit ad dispositionē sibi sanā: immo scd̄m plurimū
est eger aut neuter. tamē aliquando potest accide
re ꝙ redeat ad dispositionē stantem in latitudine
sue sanitatis inter paroxismū ⁊ paroxismū. Si eñ
homo quotidie euomeret colerā propter latitudi
nem pori fellei venientis ad stomachū est sibi sarius Galenus.
secūdo cōplexionū. ⁊ tertio tegni. Cum tamen stet
semper latitudo pori fellei nō naturalis qd̄ ꝓhi/
bet: si etiā inter vnuꝫ paroxismū et alteꝝ remaneat
dispositio aliqua nō naturalis leuis hominē pos/
se redire ad intra latitudinē sue sanitatis inter pa
roxismū et paroxismū. dicitur hoc esse possibile lꝫ
longinquū. sicut si imaginarer ꝙ colera illa q̄ euo/
mitur ab habente porū felleum latū tendētem ad
stomachū expellatur ad aliquē locum determina/
tum. et ibi putrēs faceret vnam interpolatā. Aut si
imaginaremur ꝙ habēs caliditatē superfluā epa
tis et venarū multiplicaret colerā que de tertio in
tertium paroxismaret. posset enim in tempore in/
termedio redire ad dispositionē stantē in latitudi/
ne sue sanitatis. ¶ Notandū etiā ꝙ sicut materia
putrente extra venas reliquie caliditatis possunt
esse causa reditus paroxismorū: ita materia putrē
te ad intra in loco determiato possunt reliquie ca/
liditatis derelicte siue cum cinericio siue sine cine
ricio esse causa reditus paroxismi et multo magis
tum quia plus remanet de cinericio materia pu/
trente ad intra venas. tum quia calor materie pu/
trentis ad intra venas est magis aptus inficere
epar ⁊ venas ꝗ̄ calor materie putrētis extra venas
¶ Notandū sexto ꝙ vtraꝗ causa reditus paroxis/
mi scd̄m expositionē Gentilis et Marsilij concur Gentilis et Marsilij opinio.
rit ad faciendū redire paroxismū tripliciter. Pri/
mo disponēdo materiaꝫ que stat sub forma cause
antecedētis si que sit talis. et scd̄m hoc vna pars
materie prius mouetur ꝗ̄ alia scd̄m ꝙ est magis
disposita. et quantū ad hoc directe cadit exemplū
de cumulo stercorū secūdo generando materiā de
nouo: et ꝓprie quando similis dispositio est in epa
te et venis. et nō solum vbi extra venas putruit ma
teria: que generatio materie pōt esse dupliciter.
Uno modo ꝙ in epate ex chilo generatur materia
disposita ad putredinē propter malam epatis cō
plexionem sibi impressam a causis iam dictis. Se
cundo modo ꝙ generet in epate aut venis per cor
ruptionē

ruptionem sanguinis aut alterius humoris in humorem similē illi, qui putruit. Tertio vtraqꝫ cōcurrit attrahendo materiā ad locum minere putredinis: et nō mirum quia ambe cause sunt vna caliditas differens scd̄m magis et minus. ¶ Notanduꝫ septimo ꝙ dixit ꝑm semitā putrefactiōis: idest secundū dispositionē ad putredinē: eo ꝙ tam prima causa ꝙ̄ scd̄a non actu putrefacit materiā debentem facere sequentē paroxismū: sed disponit ipaꝫ que dispositio nō est nisi remissa putredo que non est sufficiens facere febrē: aut forte est alia dispositio a putredine: sicut superflua caliditas ⁊ similes que etiaꝫ non dicunt aliquē gradū putredinis Si enī materia sequentis paroxismi actu putrefieret dum materia primi putret tunc febris esset cōtinua ⁊ non paroxismalis. illud autē quod intendit putredinē in materia sequētis paroxismi est caliditas continentis: licꝫ nō sit impossibile aliquā qualitatem intendere seipsam cum est directa ab aliquo agente intendente ipsius intensionē sicut frigiditas aque calide intendit seipsam directa a forma aque. ¶ Notanduꝫ octauo ꝙ omnes cause reditus paroxismi hic ab Auicē. tacte scd̄m omnē expositionē sunt solum tres: scꝫ dispositio in materia que est sub forma cause antecedentis. Secūda caliditas materie actu putrētis. Tertia caliditas remanēs in mēbris post paroxismū: et ꝑter has est dispositio epatis et venarū generans materiam aptā facere paroxismū: quā omisit solum loquēs de causis reditus paroxismi propter febrem aut causam febris propinquā.

Que ꝯsequātur ex pōne gētilis et marsilij.

Dubitatur qꝛ ex secūda causa penes expositionē Gētilis ⁊ Marsilij sequitur ꝙ paroxismus colere citius redit ꝙ̄ paroxismus flegmatis. consequens falsum. probaꝫ cōsequentia: quia colera pro sequēti paroxismo citiꝰ disponitur ad putredinē sufficientē facere paroxismum ꝙ̄ flegma: igitur ⁊c. ptꝫ consequētia. assumptum declaratur: quia putredo colere actu putrētis est intensior ⁊ fortior ꝙ̄ flegmatis actu putrentis: et propter hoc colera pro sequenti paroxismo est magis apta calefieri et putrefieri ꝙ̄ flegma: cū sit calidior et subtilior ⁊ quātitas sit equalis ⁊ cetera paria vt pono: ergo citius disponetur colera pro sequenti paroxismo ꝙ̄ flegma. tenet consequētia: quia actio caliditatis insequitur proportionem potentie ad suam resistentiā. ¶ Et confirmaꝫ quia qualis est putredo ad putredinē cōparata talis est dispositio ad dispositionē cōparata. Videtur enī ꝙ iste dispositiōes sint debiles putredines sed putredo colere citius procedit in materia colerica sicut ignis in lignis siccis. putredo autē flegmatis tarde sicut ignis in lignis viridibus: ⁊ intm̄ ꝙ Rasis. xviij. cōtinentis in cap̄. de quartana credidit augmentum paroxismi flegmatice esse lōgius ꝙ̄ melācolice. ergo dispositio sufficiens ad putredinē citius acquireretur in colera ꝙ̄ in flegmate.

Ad hoc dubiū respōdet Gentilis ꝙ materia ꝑma vel secūda vel sunt in vno cumulo: vel de secūda materia nihil est actu: sꝫ debet actuari: vel de nouo generari. Si quidē materia prima et secunda sunt in vno cumulo a quo ꝓpter causam superius dictā separareꝫ primo vna pars alia remanēte. Dico ꝙ quantū est ex substantia et qualitate cū habeat vt ꝓsuppono quātitatem parem est magis parata putredini colera ꝙ̄ flegma. Et subdit ꝙ si in corpore sortis. verbi gratia sunt. ʒ. ij. colere et in corpore platonis due. ʒ. flegmatis ꝙ quantū est ex parte dispositionū manifestarum citius reuertetur paroxismus colere ꝙ̄ paroxismus flegmatis: cum colera sit lōge habilior vt inflāmetur. Nec valet qđ quidā dicunt ꝙ durat plus calor paroxismi flegmatis ꝙ̄ colere. nam durat quinqꝫ horis plus: sed intensio caloris colere videtur plus facere ad actionē ꝙ̄ ꝑduratio obtusi caloris flegmatis. Si ergo reseruaꝫ motus colere ad tertium diem ⁊ motus flegmatis ad scd̄m non erit nisi a proprietate insequēte naturā humorum Et credo ꝙ Gentilis bene dicat si loquatur de ꝓprietate vt resistitiua ⁊ nō actiua sicut declarabiꝫ in questione de periodicatione. Verūtamē non valet hoc argumentū. a. est inflāmabilius et subtilioris substātie ꝙ̄ sit. b. ergo citius putrescibile: sicut patet de vitello oui extra corticem cōparato ad vinum maluaticū. ¶ Secundo dicit Gentilis ꝙ si secunda materia debeat generari aut actuari ꝙ tūc paroxismat tardius colera ꝙ̄ flegma: quia de proprietate colere est scd̄m tertiū diem habere cōplementum generationis vel actuatiōis vt putrefiat sed de proprietate flegmatis vt citius putrefiat.

Sed istud dictum Gētilis videtur satis absurdū: quia si colera de proprietate sua habet cōplementuꝫ sue generationis solum in tertio die quero an proprietas sua fuerit ante tertiū diem aut nō. si sic ergo colera fuit et habet cōplementū etiaꝫ ante tertium diem aliter non fuisset proprietas sua quā ipse appellat formam specificā. si nō fuit. quomodo ergo illa proprietas habuit cōplementū generationis cōplete in tēpore in quo nō fuit. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ itellectus Gentilis fuit bonus. licet verba sint extranea: ⁊ tunc ad formā argumenti dicitur ꝙ ante tertium diē proprietas colere nō fuit. Et ꝯsequenter dicitur ꝙ nō prohibuit cōplementuꝫ generatiōis sufficientis ad paroxismū nisi in tertio die. et hoc dictuꝫ est cōmune apud nos. Dicimus enim ꝙ de ꝓprietate masculi ē vt animeꝫ in q̄dragesimo die et nō ante. de ꝓprietate autē femine solum in. 5°. idest ꝙ cause facientes ad animandū masculū nō possunt hoc facere ante. 40. diem. Similiter cause de nouo producētes colerā sufficientē ad paroxismum nō possunt hanc producere nisi in tertio die sed flegma produceret in secundo.

Sed ad rationes in ꝯtrariū. ¶ Ad primā negatur ꝙ colera sit magis apta putrefieri ꝙ̄ flegma. Et licꝫ sit magis apta inflāmari ꝙ̄ flegma nō sequiꝫ ꝙ sit aptior. Sicut vino ⁊ pisce positis ad soleꝫ vinum est magis aptū inflāmari ꝙ̄ piscis: nō tamen magis aptū putrefieri. resistit enim putrefacienti magis ꝙ̄ piscis suo modo substantie et sua proprietate. Similiter est de colera ad flegma cōparata. ¶ Et ad confirmationē negatur similitudo. Nam quantūcunqꝫ putredo accensa in colera citius intendatur et finiat colerā ꝙ̄ putredo accēsa in flegmate ꝓpter tenuitatē substātie colere ⁊ paucitatē viscositatis et caliditatē eius. nō tamen sequitur ꝙ ipsa nō existēs putrida citius disponatur ad putredinem ꝙ̄ flegma sicut est in exemplo suprascripto. piscis citius disponitur ad putredinē ꝙ̄ vinū. tamen cū vtrūqꝫ incipit putrefieri et calefieri a calore proprio putredinali: ⁊ a calore continentis citius finietur vinum ꝙ̄ piscis. ¶ Et cōsequenter dicitur ꝙ non est necessariū ꝙ dispositio ad putrefactionem sit diminuta putrefactio.

¶ Res ergo putredinis habet reuolutiones scd̄m inuentionē caliditatis non deficientis putrefacientis et resoluentis ⁊ fa-

cientis cinerem et pertranſeuntis ad vicinum donec abſcindat terminū et finiat materiam et non inueniat vicinū aliud: ⁊ remaneat febꝛis expectans materiam aliam et atrahat ad locum ſuum.

¶ Hic epilogat qđ dixit de cauſa interpolatiōis cum putredo eſt extra venas dicens ꝙ ergo .i. ex dictis apparet ꝙ res putredinis .i. febꝛis que eſt effectus putredinis habet reuolutiōes vel circūitus: ⁊ nō debet dicere reſoluit᷑: ſicut quidā dicunt: ideſt per intenſionē caliditatis nō deficientis in putrefaciendo reſoluēdo et faciēdo cinerem de materia vnius paroxiſmi et pertrāſeuntis in reſoluendo de vna parte ad aliam ſibi vicinā pꝛeparatā putredini donec abſcindat terminū: ideſt finiat materiā. quia reſoluitur in eā et nō inuenit aliud vicinū pꝛeparatum putredini: et pꝛo tunc remanet: ideſt ceſſat febꝛis expectans aliam materiam vt attrahat ad locū ſuū: ideſt ceſſat feb. quouſqꝫ noua materia mouetur ad locum vbi pꝛimo putruit. ſiue illa materia de nouo adueniens ad locū illū pellatur: ſiue in membꝛo vbi fuit putrefactio pꝛima remanſerit aliquid per quod fiet attractio: aut ſiue de nouo illa materia generet᷑: ⁊ genita ad locū trahatur vel pellatur: licꝫ ſm̄ plurimū vtrūqꝫ concurrat qđ trahitur ⁊ pellitur.

¶ Cum autē putredo eſt intra venas tūc accidit vt ſit reſolutio completa difficilis et non reſoluitur putredo per continuitatem que eſt in quibuſdam venis cum alijs et putrefit omnis res que vicina eſt ei: deinde reuoluitur ad vicinum aliud. ¶ Et iterum illud qđ cōpꝛehenſū eſt in venis eſt vehemētioꝛis continuitatis ad coꝛ.

Cauſe mãte putrefactionis.

¶ In hac parte oſtēdit quare materia putrens ad intra venas facit continuā adducens tres rōnes. ¶ Pꝛima quia materie putrētis ad intra venas difficilis fit reſolutio integra taliter vt nō remaneat aliquid ſufficiens facere febꝛē: pꝛopterea ante cōpletam reſolutionē materie pꝛecedētis exacerbationis incipit putrere materia ſequētis exacerbationis vbi econtra materie putrentis extra venas fit reſolutio cōpleta facilis: ita vt ex toto reſoluat᷑ materia ſufficiens facere feb. ante aduentū ſequētis paroxiſmi. ¶ Secunda cauſa: quia putredo ad intra venas nō reſoluitur cum paroxiſmis ⁊ quietibus intermedijs: ſicut reſoluitur putredo ad extra venas. aliter non reſoluitur putredo ad intra venas et textus eſt clarus. cuius cauſa eſt continuitas in quibuſdam venis cum alijs. ideſt continuitas materierū quarundā in venis cōtinuis ꝓpter quā continuitatē putrefit oīs res: ideſt omnis materia que eſt vicina ei que pꝛimo incipit putrere et tranſit ad vicinū aliud: ſcꝫ pꝛo ſequenti exacerbatione nōdum integre reſoluta materia pꝛecedētis exacerbatiōis. ¶ Tertia cauſa. quia materia q̄ eſt cōpꝛehenſa in venis eſt vehemētioꝛis ꝯtinuitatis ad coꝛ per vacuitates amplas venarū ita vt ꝑpaucum de materia putrente remanens pꝛopter magnam continuitatē ad coꝛ ſufficiat continuare putridam fuliginē ad coꝛ quā cōtinuitatē nō ſufficit facere equalis materia putrens extra venas: quia non eſt in loco habente tantam continuitatē cum coꝛde ⁊c. ¶ Pꝛimo notandū ꝙ ſuperius fuerūt poſite tres cauſe quare materia putrens ad intra venas difficulter et tarde reſoluitur. materia autem putrens ad extra venas faciliter et cito reſoluitur pꝛima quia materia ad intra venas eſt circundata vena foꝛtis texture per quā tardatur reſolutio. Secunda quia tota materia eſt in vno loco collecta. Tertia quia permixta cum alijs humoꝛibus pꝛohibentibus ipſius reſolutionē. Tres cauſe contrarie accidunt materia putrēte ad extra venas. ¶ Notādum ſcđo circa partē ꝓſentē ꝙ quattuoꝛ ſunt modi febꝛiū cōtinuarū quibus poteſt pꝛeſens textus adaptari.

Quattuoꝛ modi febꝛium ꝯtinuarum.

Pꝛimus modus ꝙ vna materia: tota ad intra venas incipiat putrere cui nulla fiat additio immo cū hec materia erit integre reſoluta erit tota febꝛis terminata recte ſicut in tertiana vnius paroxiſmi tota materia mouetur ad putredinē in pꝛincipio paroxiſmi et cōtinuatur caloꝛ ſicut cōtinuatur reſolutio. ſicut enim aqua feruente non omnes partes ſimul reſoluūtur: ſic nec illa materia que tota ſimul incipit putrefieri. Si eñ omnes partes ſimul reſoluerētur ſubito deuenirēt ad non quātum ¶ Variātur aūt tempoꝛa in hac febꝛe penes accidentia et moꝛbi eſſentiā ſcđm variā intenſionē caloꝛis in tota materia vt in pꝛincipio caloꝛ ſit remiſſus: in augmēto ſit intenſioꝛ. in ſtatu vltimate intēſus. in declinatiōe remittat᷑. ¶ Variantur ſecūdo tempoꝛa huius febꝛis ſcđm diuerſitatem partiū materialiū in quibus de nouo caloꝛ accendit᷑. Nā licet omnes partes foꝛmales huius materie a pꝛincipio incipiant putrefieri: nō tamen omnes partes materiales: ergo paucioꝛes finiunt in pꝛīcipio in augmento plures in ſtatu adhuc plures in declinatione paucioꝛes: et in ſtatu nō reſoluitur putredo reſolutione integra vſqꝫ ad totalē conſumptionem ipſius materie que febꝛis diutius durat q̄ duraret a ſimili ⁊ tanta materia putrente extra venas pꝛopter cauſas dictas in pꝛimo notato.

¶ Et ſecundo nunq̄ ceſſat febꝛis nec putredo vſqꝫ ad totalem cōſumptionem materie pꝛopter continuitatē materie in quibuſdā venis ⁊ putrefit omnis res que vicina eſt ei et trāſit ad aliud vicinum loquendo de partibus materialibus. ¶ Et tertio illa materia que eſt compꝛehēſa in venis cōtinuat febꝛem vſqꝫ ad vltimū eius et diutius cōtinuatur q̄ ſimilis et tanta materia putrens ad extra venas: quia pꝛopter magnam continuitatem ad coꝛ pauca materia remanēs in fine ſufficit facere feb. que putrens extra venas nō faceret febꝛē. ¶ Scđs modus cōtinue febꝛis eſt ꝙ a pꝛincipio mouet᷑ certa quantitas materie cuius aliquid actu putrens duret a pꝛincipio vſqꝫ ad finem: ſed tamē ſibi aſſociantur alie materie ſibi vicine que putrentes adiuuant ad febꝛē. Et ſi bene ꝯſideres huic ſcđo mō cōtinuarū textus poteſt adaptari. ¶ Tertius modus eſt: quia aliqua materia a pꝛincipio incipiet putrefieri cui fiet additio materierū ſibi vicinarū. que tamē materia ſm̄ ſe totam reſoluetur ante finem hoꝛe. Et ſicut de illa materia aliq̄d reſoluit᷑ ita fit additio. Et ſm̄ hunc modū diſtinxit Galenus tres ſpēs ſinocharum. ſ. homotenā: in qua tm̄ additur quantū eſt qđ reſoluitur. augmaſticam: in qua plus additur quā ſit illud qđ reſoluitur. ⁊ per augmaſticā in qua minus additur q̄ ſit illud qđ reſoluitur. Et licꝫ his tribus modis poſſit text⁹ Auicē. adaptari. cōgruentius tamē adaptat᷑ 4°. mō ſtatim dicendo. Nā de iſtis tribus modis erat clarum ꝙ ſunt cōtinue: ſed de quarto erat magis dubium: ideo de hoc quarto pꝛincipaliter Auic. locutus eſt: et de hoc modo textū expoſui. He āt febꝛes ꝯtinue q̄rti modi dn̄r cōtinue ꝓpoꝛtionales. Vult ergo dicere ꝙ quādo putredo humoꝝ alioꝝū a ſanguine eſt

Tres ſpēs ſinochaꝝ ſm̄ Gal.

guine est intra venas precipue que sunt lõge a corde fit feb. continua. que tamen habet excrescẽtias scd̃m naturã humoris. quia ante resolutionẽ hũoris moti ad putredinẽ superuenit alius humor missus a venis magnis ad paruas: et cõtinuat febres faciendo nouã excrescentiã: ⁊ ita ante finem noue excrescentie mouebit tertius humor pro tertia excrescentia: et sic deinceps.

Dubitatur circa partẽ presentẽ: quia si humores sunt vicini ⁊ ratiõe huius trãseat humor vicinus in putredinẽ: sicut dixit textus: tunc febris colerica vel melãcolica deberet facile verti in sanguineã vel flegmaticam: cum illi duo humores maxĩe in venis dominẽtur ⁊c. ¶ Ad qd̃ dicitur ꝙ cum incipit aliqua febris scd̃m plurimũ tota massa humoralis est alterata versus naturam illius humoris a quo pẽdet febris. Et ꝓpterea exacerbatiões vel paroxismi sequẽtes pendent ab eodẽ humore a quo incipit febris. ¶ Preterea putredo humoris precedẽtis est magis apta inficere humorẽ sibi homogeneũ ꝙ dissimilẽ cum calor ille putredinalis agat nõ solum vt calor: sed vt calor determinate ꝓprietatis infectiuus humoris sibi similis in specie. ¶ Uerũtamen multe aliquãdo accidũt varietates in febribus que multũ molestãt mentes medicorũ: vt quia primo incipit aliqua febris que per signa bene a medico põderata visa fuit. Exempli gratia. colerica ⁊ salubris: vnde medicus cõfidens signis digestiõis et signis creticis laudabilibus forte promisit salutẽ: que deinde ꝓpter materierũ vicinitatẽ intẽditur vel cum altera cõplicatur: et forte perduntur signa digestiõis cum debilitate virtutis et cogitur medicus mutare sententiam tam circa curã ꝙ circa ꝓnosticũ. Hoc aũt

Gẽtilis opinio vt dicit Gentilis magis accidit tẽporibus modernis ꝙ superioribus tẽporibus cum nunc homines magis gule indulgẽtes sint magis repleti ꝙ tempore superiori. ¶ Item quia medici tempore moderno nimis grosse dietant vel cõcedunt nõ concedenda ducti lasciuia egrorũ et sua et incitamento mulierum sicut mihi sepe accidit: et possem iurare me paucos dietasse egros sicut est expediens scd̃m rigorem medicine. ¶ Nota tamẽ ꝙ raro contingũt febres continue que euntes ad salutem continuẽt signa digestionis omni die in qualibet hora diei. Et si que tales reperiũtur sunt de materia vna satis vniformi: immo hec diuersitas digestiõis scd̃m diuersas horas frequẽter contingit in continuis in interpolatis nõ totiens. ¶ Ultimo notandũ qd̃ sicut materie putrentes extra venas aliquãdo possunt facere continuam propter grossitiem viscositatem aut multitudinem. ita materie putrẽtes intra venas possunt aliquando facere interpolatas propter sui paucitatem et subtilitatem: ita vt materia primo putrẽs resoluatur anteꝙ secunda succedat. propterea dixit ꝙ resolutio cõpleta est difficilis non impossibilis.

¶ Et iste quidem febres quibus sunt paroxismi eradicatiõis: ⁊ temporis quãdoque dimittunt ordinem suum propter diuersitatem materierum in multitudine et paucitate et grossitie ⁊ tenuitate. Et propter diuersitatem in eis in genere ita vt permutentur quedam materie et fiant de genere materiei alterius que diuersificatur in eis in specie non in multitudine et paucitate et tenuitate et grossitie tm̃. Et quandoque fit ex malitia regiminis egri: aut propter debilitatem eius. Aut ꝓpter multitudinem sensus eius.

¶ Cum superius posuerit diuersitates feb. ex parte humorũ: et secundo ex parte locorum in quibus humores putrent. In hac parte tertia ponit diuersitates magis speciales et causas ipsas: et habet pars ista partes tres. In prima ponit causas quarundã diuersitatũ in febribus. in scd̃a ibi (Et deteriores quidem) cõparat febres continuas interpolatis. in tertia ibi (Pulsus vero dispositiones) ponit causas quarundã diuersitatũ pulsuũ accidentium in febribus. Primã partem diuido in quinque partes scd̃m ꝙ ponit causas quinque diuersitatum paroxismorum febriũ. scd̃a ibi (Et paroxismi quidẽ) tertia ibi (Et quãdoque opponũtur) quarta ibi (Et periodi quidẽ febriũ) quinta ibi (Et paroxismi iterum.) In prima parte ponit causas variatiõis ordinis paroxismãdi quecunque variatio sit illa siue scd̃m diem: vt quia flegmatice nõ paroxismãt quotidie: nec colerice de tertio in tertiũ Et similiter de ceteris: siue sit variatio scd̃m anticipationẽ aut postpositionem in eodẽ die aut quouis alio modo. Et sunt quattuor cause: licet prima que ẽ ex parte humoris subdiuidatur. Dicit ergo ꝙ ille febres quibus sunt paroxismi eradicationis: idest qui ex toto eradicãtur sicut interpolate ⁊ tẽporis: idest que remittuntur ⁊ nõ eradicãtur sicut continue ꝓportionales. quãdoque dimittũt ordinem suũ: scilicet paroxismãdi propter diuersitatẽ materierũ in multitudine et paucitate grossitie ⁊ subtilitate: et tu supple viscositate: et eius opposito et diuersitate etiam in gñe materie cum materia vnius gñis siue speciei trãsmutatur in aliam speciẽ vtputa cũ colera trãsmutatur in melãcoliã: ⁊ vniuersaliter cũ vnus humor trãsmutatur in aliũ specie differentẽ: et hec est prima cã. ¶ Secũda causa est sumpta ex malitia regimĩs nam regimẽ calidũ et multiplicans humores aut faciens ipsos magis malignos accelerat paroxismos: ⁊ econtra frigidũ retardat. ¶ Tertia causa ex parte debilitatis egri. nam quãdo virtus est debilis et nõ potest regulare eueniunt paroxismi sine ordine. ¶ Quarta causa est multitudo sensus egri que est causa acceleratiõis paroxismi ex omni pauca materia quãdo sunt nerui dispositi virt⁹ stimulata mouetur ad ipsius expulsionẽ: sicut ecõtra obtusio sensus est causa tarditatis. Aliqui per multitudinẽ sensus intelligũt dolorẽ qui scd̃m plurimũ inflãmãdo erit causa acceleratiõis. Cause tñ suprascripte pñt esse cause varietatis paroxismorũ scd̃m intensionẽ ⁊ remissionẽ tam caloris febrilis quam accidẽtium ⁊ multarũ aliarũ diuersitatũ potẽtiũ in febribus ꝯtingere. ¶ Primo nota circa primam causam ꝙ multitudo subtilitas priuatio viscositatis sunt cause acceleratiõis paroxismorũ: ita vt colera ꝓpter multitudinẽ paroxismet quotidie: quãuis medici dicant ꝙ est duplex tertiana vel due tertiane qd̃ verum est ex natura hũoris siue ex forma sua specifica precipue quãdo vidẽtur ꝑoxismi duarum tertianarũ sibi correspõdẽtes in suis accidẽtibus. Qd̃ si paroxismi oĩno sint similes nõ video cur nõ possit dici vna feb. colerica quotidie paroxismans precipue si sit minera vna: sicut etiã flegma si ꝓpter sui grossitiẽ viscositatẽ paucitatẽ paroxismet de tertio in tertium dicitur tertiana: ꝙuis ille mot⁹ de tertio in tertiũ repugnet forme specifice ipsius flegmatis scd̃m qd̃ dicitur in questione de periodicatione. Et qd̃ illa forma specifica sit ponenda vide textũ Auic. hic cũ dicit ꝙ variatio ĩ paroxismis fit propter diuersitatẽ in gñe cũ vna ma-

Causa diuersitatũ in febrib⁹

teria permutaẗ in aliud genus mõ superius exposito. ¶ Variantur enim propter hãc transmutationem mixtio et forma specifica siue proprietas occulta. ¶ Secũdo nota circa tertiam causam ꝙ motus materierũ paroxismales fiunt a virtute et calore naturali: ideo virtute cõstante in materia siĺis modi fiet ꝓcessus ordinatus: sed cũ virtus est debilitata nõ seruaẗ ordo: qꝛ tũc multe materie etiã diuersarũ specierũ mouẽtur ad putredinẽ: qꝛ virtus debilis nõ põt eas tueri a putredine. ¶ Itẽ virtus debilis ab omni leui cã cõtristata ⁊ notabiliter cũ ea facit varios conatus quibus vario materie modo mouẽtur vnde blasphematur hec multa diuersitas quarto colliget.

Galenus in libro de tremore et rigore.
Rigor nõ soluꝫ cãtur ex cholera rubea vel nigra: sꝫ cãtur ẽt a flegmate mlťe frigiditatis. qđ flegma vocauit anaxagoras vitreuꝫ. Si tñ rigor causeẗ ab isto flegmate nõ est fortis ⁊ rigidus licet duret sepe diebus pluribus quã al⁹ rigor.

¶ Et paroxismi quidem qui eradicantur incipiunt scđm plurimũ cum horripilatiõe aut frigore aut rigore et resoluũtur per sudorem et non incipiũt cum frigore aut horripilatione scđm plurimũ nisi aut propter frigus humoris: aut ꝓpterea quia humor mordicat lacertos aut propter profundationem caliditatis ad interiora redeuntis ad partem materiei: aut propter debilitatẽ virtutis: aut ꝓpter frigus aeris sicut cõtingit tempore hiemis. Et illud qđ fit ex mordicatione caliditatis est dignius vt proporционetur ad horripilationẽ quã ad frigus. Et plurimũ quod accidit de eo ẽ vt sit sicut punctio acuũ in omni membro. verum resolutio materiei cum sudore est: quoniã caliditas putrefaciẽs resoluit humiditatẽ ⁊ remanet cinereitas. cum ergo sit illa humiditas nõ obsessa in venis facilis fit expulsio eius per sudorem in poris.

¶ In hac parte Auic. ponit scđaꝫ diuersitatẽ ⁊ causas ei⁹: ⁊ hꝫ hec pars tres ꝑtes. In pria ponit causas quare paroxismi interpolatarũ incipiũt cum typo ꝭm plurimũ ⁊ terminãtur frequẽter cũ sudore. in scđa ꝑte ponit cãsq̃re paroxismi ꝯtinuaꝝ nõ incipiũt cũ typo nec terminanẗ cũ sudore nisi raro In tertia parte ostẽdit quib⁹ ex causis in aliq̃bus febrib⁹ frigus ⁊ horripilatio cõplicãtur. scđa ibi (Paroxismi quideꝫ inseparabiles.) tertia ibi) Et in quibusdã febrib⁹.) In prima parte Auicẽ. dicit quattuor. ¶ Primũ ꝙ paroxismi qui eradicãtur .i. febriũ interpolatarũ incipiũt vt plurimũ cum frigore horripilatiõe ⁊ rigore et resoluũtur cũ sudore: scꝫ frequẽter. ¶ Scđo dicit ꝙ causa quare incipiunt cũ aliquo typo est vna aut plures de infrascriptis. Prima est frigus humoris. nã humor frigidus cum expelliẗ extra venas ad mẽbra sensibilia calida sicut sunt musculi sentiẗ frigus: ⁊ ita fit frigus in principio febriũ interpolatarũ. Scđa cã est. qꝛ humor mordicat lacertos cũ in princip. ad eos expelliẗ: nõ autem mordicabat venas ex quibus expelliẗ qꝛ sunt pauci sensus ⁊ erat sibi assuetus. mordicat ãt sui acuitate lacertos: qꝛ sunt mlťum sensibiles: ⁊ nõ est sibi assuetus: ⁊ qꝛ est in motu. postea aũt licꝫ fiat mordacior ⁊ acutior per putredinem. nõ tamen mordicabit ita fortiter facta assuefactione ⁊ deficiẽte motu. hic autem humor mordicãs scđm plurimũ est calidus .lꝫ non sit impossibile flegma acetosum mordicare: ⁊ est hic humor calidus causa frigoris fugãdo calidum interius. vnde simul coniungentur rigor ⁊ frigus: et ille due cause magis pertinẽt interpolatis. Tertia cã est ꝓfundatio caliditatis .i. spũs ꝑ quẽ caliditas actualis in mẽbris seruaẗ ad interiora tendentis ad partẽ materiei .i. ad membrũ vbi est materia nociua sui multitudine aut malitia manifesta vel occulta siue apostemet: siue non. Quarta cã est debilitas virtutis maxie ꝑ resolutionẽ. vñ natura cogiẗ tenere illos paucos spũs qui suꝑsunt in mẽbris nobilib⁹ intrinsecis: de quib⁹ est magis solicita. Quinta cã est frigus aeris extrinseci. nã reuocato calido interi⁹ in princip. paroxismoꝝ nõ tam magnũ frigus sentireẗ exterius nisi cuꝫ adiutorio aeris circũdantis. ⁊ proprie quãdo illa reuocatio esset valde multa: et he tres cause sunt cões continuis ⁊ interpolatis. ¶ Tertio dicit Aui. ꝙ illud qđ est ꝓpter mordicationẽ caliditatis ẽ dignius vt ꝓportioneẗ horripilationi quã frigori: et hic accipitur horripilatio vt est cõis rigori ⁊ horripilationi proprie sumptis. Et istud qđ accidit ex ea horripilatione est: sicut pũctio acuũ in omĩ mẽbro in quo est talis passio. licꝫ magis proprie debeat dici qđ illa pũctio que est lassitudo vlcerosa est cã horripilationis aut saltẽ est pars quidditatis horripilationis: sed de hoc in cap. ꝓprio diceẗ quantũ erit expediẽs. ¶ Quarto dicit ꝙ cã quare paroxismi interpolatarũ finiantur cũ sudore est. quia caliditas putrefaciẽs resoluit humiditatẽ ⁊ remanet cinereitas: ⁊ ideo cum ista humiditas nõ est obsessa ⁊ cõstricta in venis tunc est facilis expulsio ipsius ꝑ sudorẽ in poris. ¶ Vbi nota ꝙ in rebus corpulentis multã habentibus humiditatẽ per putrefactionẽ separãtur partes humide a terrestrib⁹. Vnde manifeste videmus cadauera stillare hũiditatẽ cũ putrent. talem ergo separationem vocat hic Auicẽ. resolutionẽ quasi retro solutionẽ vel dissolutioneꝫ cum soluãtur illa que per digestionẽ fuerunt complexa: ⁊ nõ sumit hic resolutionẽ pro conuersione in vaporẽ. Et cinereitas remanet .i. pars terrestris precipue vbi materia fuerit multa ⁊ grossa sꝫ semper aut fere semper aliquid remanet post humidi separationẽ. hec ergo humiditas in interpolatis: quia est in ambitu totius propinqua poris nõ cõtenta in tunicis venarũ: nec multis humiditatib⁹ aliĳs coniũcta facile ꝓpellitur per poros in fine paroxismi: ⁊ quandoqꝫ ante.

¶ Paroxismi aũt inseparabiles minuũtur ⁊ non eradicantur per sudorẽ: neqꝫ incipiũt cum frigore nisi propter debilitatẽ virtutis aut propter profundationẽ caloris innati: tunc enim infrigidãtur extremitates: et illud est signuꝫ malum.

¶ In hac parte duo dicit. Primũ ꝙ paroxismi inseparabiles .i. exacerbatiões febriũ cõtinuarũ minuũtur .i. remittunẗ ⁊ nõ eradicãtur ꝑ sudorẽ ita ꝙ fiat eger in febrib⁹. tũ quia raro sudant ⁊ si sudent nõ tamẽ fiunt oĩno infebriẽtes: qꝛ materia exacerbationis non ex toto resoluiẗ ꝓpter cãs cõtrarias illis q̃ sunt in interpolatis de quibus statim dixi. Scđo dicit ꝙ nõ incipiũt cum frigore: neqꝫ etiam cum alio typo nisi ꝓpter debilitatẽ virtutis ⁊ proprie per resolutionẽ caloris innati .i. sanguis ⁊ spiritus ad mẽbra intrinseca tunc extremitates infrigidantur et est signũ malum. ¶ Notandũ prio circa primũ ꝙ licꝫ materie putrẽtes ad intra venas facientes excrescẽtias raro ita resoluãtur aut sensualiter aut per sudorem vt homo fiat infebriens: tamen experientia comprobaẗ hoc aliquãdo accidere sicut qñ materia est pauca et subtilis. Si eñ

materia

materia causonis pōt per sudorē terminari qd prohibet materiā vnius exacerbationis posse per sudorem expelli. ¶ Notandum secundo circa scdm dictum ꝙ licet plurimum frigus accidens in cōtinuis fit propter duas causas posita sin textu.s. debilitatem virtutis et profundatiōem caloris innati: tamen propter alias tres causas potest accidere. Potest enim vna pars materie facientis exacerbationem expelli ad mēbra sensibilia: si erit frigida faciet membra frigere. Si autē erit calida mordicando faciet rigorem aut horripilationem: ꝙ ēt a frigiditate aeris posset contigere in extremis frigus est satis manifestum. he tamen tres cause frequentius faciunt frigere rigere horripilari in principijs paroxismorum interpolatarum ꝙ̄ in excrescentijs continuarum. ⁊ hec fuit intentio Auicēne. ¶ Notandum tertio ꝙ frigus extremitatum accidens in continuis si sequitur debilitatem virtutis est malum signum. significat enim fere vltimatam spirituum resolutionē ⁊ paucitatem caloris inati. si vero sequatur profundationem caloris significat magnum nocumentum in aliquo mēbro intrīseco nobili quod erit propter apostema aut vlcus illius membri. aut quia membruz illud multū opprimitur mltitudine materie aut malitia eius manifesta vel occulta. ¶ Sz dices nōne infrigidatio ista extremorum potest sequi causas istas in interpolatis: et sic esse malum signum. Dicitur qđ secundum plurimum non est signum valde malum sicut in continuis. Nam sparsio materie ad membra sensibilia est causa scdm plurimum typi accidentis in interpolatis. quia propter tristem sensationem fit retractio caloris. sed quia vene intrinsece parum sentiunt raro est hec causa: sed ſm plurimum alie due. verumtamen si ille due essent caussa typi in interpolatis esset. malum signum. ⁊ tunc illud frigus extremitatum esset continuum.

¶ Et in quibusdam febribus componunt frigus et horripilatio. quoniam materia q̄ putrefit est composita ex frigido et mordicatiuo.

¶ In hac parte dicit ꝙ quandoq̧ frigus ⁊ horripilatio complicantur in principijs paroxismorū. Cuius causa est quia materia istarum febriū est cōposita ex parte frigida ⁊ ex parte mordicatiua. ⁊ ꝑ partem frigidam fit infrigidatio ⁊ per mordicatiuam horripilatio. ¶ Et nota ꝙ licet frigidum possit esse mordicatiuum: loquitur tamen de mordicatiuo calido. non enim est incōueniens humorem compositum ex flegmate ⁊ colera: que nō sunt redacta ad vnam formam facere febrem vnā. ⁊ seruabit periodum humoris dominantis.

Sed circa has partes cadit dubiū cum infrigidātur extrema propter fugam caloris interius. ad quas partes tendit calor ille fugatus interius. ¶ Ad quod dubium dicitur ꝙ calor siue spiritus tendit ad partem vnde expellitur materia. ⁊ sic in continuis tendit ad venas magnas: ⁊ in interpolatis tēdit ad paruas in principio suorum paroxismorum. ⁊ hoc ē quod dicit texttus. ad partem materiei. virtus enim adiuta calore naturali fortius expellit. ¶ Sed contra sequitur ꝙ in principijs exacerbationum cōtinuarum magis debent infrigidari extrema ꝙ̄ in principijs paroxismorum interpolatarum. ¶ Item ꝙ non esset malum signum sicut neq̧ est malum frigiditas extremorum in principijs interpolataruz ¶ Tertio videtur ꝙ ad istam partem debet trahi calor in qua fit punctio et tristis sensatio. semper enim sanguis pellitur ad locū dolentē. Et hoc est qđ dicit textus ad partem materie: idest ad partem a materia lesam. ¶ Ad has instātias rn̄detur Ad primā ⁊ scđaz negat̃ ad qđ deducit̃. raro enim spūs tēdunt ad magnas venas cū ibi sit magna copia spūum ⁊ sanguinis. Et si retrahunt̃ ad venas magnas significat̃ aut ꝟtutis debilitas sequens paucitatē spūuz: aut magnū nocumētū intrīsecuz sed ad venas paruas vbi paruz est de spū opz qđ spūs retrahant̃ ad fortificandū ꝟtutē expulsiuam nec hoc est malū signū. ¶ Ad tertiā instātiā đr qđ etiā ad loca extrīseca sensibilia calor attrahit̃. vn̄ in principio trahit̃ ad loca a quib⁹ expellit̃ materia. ergo ī pricipijs ꝑoxismoꝝ anteq̄ hō incipiat manifeste frigere horripilari aut rigere calor trahitur ad venas. deinde cū materia incipit expādi ad mēbra sensibilia fortificata virtute interi⁹: tūc calor incipit ꝓ ꝑte pelli ad mēbra sensibilia q̊bus infert̃ nocumentū ꝑ aduentū materie ad ipsa. Sz cū membra sensibilia sint duplicia: intrinseca ⁊ extrinseca: natura prīo mittit sanguinē ⁊ spm̄ sensibilib⁹ intrinsecis de quib⁹ est magis sollicita: et tunc incipit calefieri notabiliter frigētibus ⁊ rigētibus mēbris sensibilibus extrinsecis. postea tā extrinseca ꝙ̄ intrinseca notabilr̃ calefiūt tā ꝑ delatione sanguinis ⁊ spūs super ea ꝙ̄ ꝑꝑ calorē putredinalē qui intendit̃ in materia: ⁊ ꝯ̄nter in mēbris.

Responsio argumentorum.

¶ Et qn̄q̧ cōponunt̃ quedā feb. putredis tali cōpōne qua fiāt in forma inseꝑabiles: et illud est. v. g. qn̄ incipit humor putrefieri in loco: et cum superuenerit ei putredo putrefit tota: et cōsumit̃ ab ea. deinde incipit humor de gn̄e ei⁹: aut nō de gn̄e ei⁹ putrefieri: tunc obuiat paroxism⁹ scđs tpi eradicationis paroxismi primi: deinde cōtinuat̃ res ita et quādoq̧ cōponūtur feb. putredinis modis alijs cōpositionis quos distinguam in capitulis suis.

¶ In hac ꝑte on̄dit aliā diuersitatē dicēs ꝙ feb. interpolate. i. quarū quelibet est interpolata cōponunt̃ tali ꝯpositiōe qua fiunt in forma. i. apparēter inseꝑabiles. exēpli gr̄a. hūor incipit putrefieri in loco aliquo extra venas: et cū suꝑuenit. s. de p̄terito ei putredo. i. calor putredialis ⁊ putrefit tota materia: ⁊ ꝯsumit̃. i. resoluit̃ ab ea: scz caliditate putredinali. deinde incipit hūor de gn̄e primi: aut de alio a prīo putrefieri: ⁊ tūc obuiat ꝑoxism⁹ scđs tpi eradicatiōis primi. i. ꝑmo nondū eradicato et ita terti⁹ scđo obuiat: et ꝯtinuat̃ res ita vsq̧ ad finē toti⁹ egritudis. Et subdit ꝙ cōponūtur febres alijs modis quibus dicet inferius in cap̄. de febribus compositis.

¶ Et paroxismi quidē febrium ꝓlongant̃ qn̄q̧ ⁊ abbreuiātur ꝓlōgatio eorū est ergo aut ꝑꝑ grossitudinē materiei ⁊ viscositatem eius et multitudinē ipsius: aut eius quietē aut ꝑꝑ debilitatē ꝟtutis: aut ꝓpter debilitatē sensus: aut ꝓpter spissitudinē pororū quare nō resoluit̃ humor: et eorum abbreuiatio est propter contraria eorum.

¶ In ista parte ponit aliā diuersitatē. et est ꝙ periodi feb. qn̄q̧ prolōgant̃: qn̄q̧ abbreuiātur. Cause aūt ꝓlongatiōis sunt septē. Prīa grossities materie. scđa viscositas. tertia multitudo. quarta q̊es

materie.nā cū in vno loco quiescit nō ita spargit. et sic remanens vnita non facile dissoluit: aut per quietē intelligamus paruā ebulitionem: et ideo quidam per quietē intelligunt frigiditatē que est causa pauce ebulitionis et agitationis. Et alij intelligūt carentiā mordicatiōis: aliqui tardam delationem super membra. Quinta causa prolongationis paroxismorum est debilitas virtutis tam digestiue ꝙ expulsiue. Sexta causa ē debilitas sensitiue.nam ꝟtus sensitiua debilis nō patitur.et sic tardius agit. Ultima est spissitudo pororū siue naturalis siue accidētalis: vnde materia nō potest facile per poros sensibiliter aut insensibiliter expelli: et licet sint alie cause prolongationis: iste tamē sunt fortiores ⁊ ad quas facile alie reducunt: ⁊ subdit ꝙ breuitas paroxismorū est ex causis ꝯtrarijs.

¶ Et paroxismi iterū festinant ⁊ tardātur et tarditas eorū est aut propterea q₂ eorū materia est pauca aut tardi motus ad mineram putredinis propter grossitiem suam. et hec quidem est sicut materia quartane: ⁊ velocitas eoꝝ est qm̄ ipsa ē mlta sicut flegma nisi sit vitreum qm̄ paroxismi eius qnꝫ tardātur: aut subtilis sicut colera.

Quinta diuersitas poxismorum.

¶ In hac quinta parte superius diuisa Aui. ponit quintam diuersitatē paroxismorū febriū.nam paroxismi quandoꝫ festināt quādoꝫ tardant. Causa autē tarditatis est.quia materia est pauca aut tardi motus ad minerā putredinis propter grossitiem suam.quare tarde expellitur ad locū minere putredinis sicut materia quartane. Uelocitas autem siue festinatio est: quoniā ipsa est multa sicut flegma nisi sit flegma vitreū: quoniam paroxismi eius quādoꝫ tardātur propter vehementē grossitiem eius: aut subtilis sicut colera est causa festinationis. ¶ Hic nota: ꝙ dicimus paroxismos tardare quando multū tempus cadit inter principium vnius et principiū alterius: ⁊ econtra festinare. Et est hic intentio Auic. ponere causas cuiuscunꝫ tarditatis et cuiuscūꝫ festinationis siue varientur dies siue varietur solum hora diei vt patere potest exēplis suis: scꝫ de melancolia et de colera ⁊ flegmate. ¶ Unde sciendū ꝙ multitudo ⁊ subtilitas faciunt ad accelerationē paroxismoꝝ: sicut econtra paucitas grossities et viscositas faciūt ad tarditatem: verum iste dispositiones nisi multum excrescant variant solūmodo horam et non diem faciendo paroxismū anticipare aut postponere. Sed variatio scd̄m spēm per quā diuersificat tam forma substantialis ꝙ proprietas occulta: et modus mixtionis est causa principalis variatiōis scꝫ diem. insequitur enim motus determinat⁹ humoris siue periodicatio ipsius scd̄m determinatū diem proportionē virtutis mouentis ad humorem resistentem per formā substātialē ꝓprietatem occultā et modum mixtionis que sunt principales cause resistētes: sed minus pricipales sunt dispōnes manifeste iam dicte. scꝫ quātitas modus subē ⁊ siltes.

¶ Et deteriores quidem febres sunt inseparabiles in quibus putredo est intra venas. deinde ille q̄ eradicant in qb⁹ est putredo in toto corꝑe aut in partibus cordis.

Primus canō.

¶ Hic ponuntur canones. primus ꝙ deteriores febres sunt continue in quibus putredo est ad intra venas. in secundo gradu sunt ille que sunt interpolate in quibus putredo est in toto corpore. i. in ambitu totius corporis extra venas. aut in partibus corporis: idest in partibus ambitus corporis extra venas. Si dicat textus in cordis partibus iunge cum particula superiori: vt sit sensus deteriores feb. sunt ille in quibus putredo est intra venas aut in partibus cordis.

¶ Et parum quidē accidit senibus febris valde accensa ꝓpter frigus cōplexionis eorum et paucitatem carnis ipsorum.

Scd̄s canon

¶ Scd̄s canon: ꝙ parū idest raro accidit senibus febris accensa valde ꝓpter frigus cōplexiōis eoꝝ q₂ habent calorē naturalē remissum ⁊ paucitatem carnis. i. q₂ habent parū de humido: ⁊ sic parū de multitudine caloris. ¶ Ubi nota ꝙ ea que sunt calida cū inflāmantur efficiunt calidiora. Et hoc est qd̄ dicit Auerrois. iiij. colliget: ꝙ calor ꝑter naturam mensurat mensura caloris naturalis. Et est hic canon positus in afforismo prime ꝑticule. qui cunꝫ crescunt plurimū habent ⁊c. 14

¶ Pulsus vero dispositiones diuersificantur in febribus putridis secūdum diuersitatem earum in generibus suis et secundū diuersitatem speciei vnius earum in vehementia et debilitate eorum et in fortitudine accidentium et debilitate eorum.

Diuersitates pulsuum.

¶ Hic ponit quasdam diuersitates pulsuum ⁊ sunt quattuor. Pria: ꝙ dispōnes pulsuū diuersificātur in febrib⁹. puta scd̄m diuersitatē earū in gn̄ib⁹ suis: vt q₂ ali⁹ est pulsus flegmatice: alius colerice ⁊c. Et diuersificat etiā scd̄m diuersitatē speciei vnius in vehementia ⁊ debilitate. i. in intēsione ⁊ remissiōe et fortitudīe accidentiū ⁊ debilitate eorū: vt q₂ pulsus in vna colerica diuersificabit a pulsu alteri⁹.

¶ Et quandoꝫ accidit ei durities aut propter apostema calidum vehementis extensionis: aut propter apostema calidum in membro duro: aut propter vehementiā siccitatis: aut cū dominat frigus in pricipijs.

Cāe duritiei pulsus.

¶ Hic ponit. iiij. cās duritiei pulsus. vna ē apa calidū vehemētis tēsionis. ꝑꝑ qd̄ tēdūt arterie ⁊ fiūt dure. scd̄a est apa cal'm in membro duro sicut sunt nerui pāniculi: ⁊ silīa. accidit em̄ ex hoc tēsio arteriarū. tertia ē vehemētia siccitatis q̄ acq̄rit corꝑi ꝓpter quā arteria indurat. quarta ē frigus accn̄s in ꝑncipijs ꝑoxismoꝝ. nā ꝑꝑ tale frig⁹ induratur arteria.

¶ Et quandoꝫ fit lenis propter materiā lenem flegmaticam et sanguineam: et propterea ꝙ apostema est in membro leni sicut illud qd̄ est in epate et ꝑipleumonia ⁊ litargia: aut propter humorositatē cū expectabatur quando vult vt sudet.

Cāe lenitatis pulsus.

¶ Hic ponit tres cās lenitatis pulsus. Pria ē materia fluida hūida sicut flegma ⁊ sanguis. sunt em̄ in febrib⁹ flegmaticis ⁊ sanguineis pulsus molles. scd̄a est apa in mēbro molli sicut apa epis ⁊ litargia qd̄ est apa frm in cerebro: ⁊ maxime intelligit de litargia flegmatica ⁊ nō melācolica ⁊ peripleumonia qd̄ est apa pulmonis ⁊ maxīe qn̄ pendet a flegmate facit pulsū mollem. tertia est cum natura vult expellere humiditates sub forma sudoris. vnde medici experti per mollitiē pulsus et vndositatē eius ꝓnosticātur sudorē futurū.

¶ Et pulsus quidem fit in principio paroxismorum debilis coartationis propter aduentum virtutis supra materiam et occupationem

pationem eius in mundando et euētando.

Quarta dispositio pulsus.

¶ Ponit quartam dispositionem pulsus. et est ꝙ pulsus in principijs paroxismorū fit debilis: cuius debilitas arguit̃ ex paruitate ꝛ diuersitate cū debilitate impressionis in digitum tangētis. nō eñ pulsat fortiter constanter et perseuerāter que tres conditiones requiruntur ad pulsum fortem. ꝛ est coartatus. coartatio eñ pulsus est paruitas eius cum diuersitate a materia suffocante ꝛ tegēte. ideo subdit propter aduentum virtutis supra materiā. pugnat eñ virtus cōtra materiam subtiliando ipsam resoluendo et quātum potest expellēdo. et ecōtra materia cōtra virtutem suffocando: sicut ignis sub lignis suffocatur et occupationes eius in mundando fumos putridos ꝛ euentando calidum membrorum et spirituū. Est eñ his operationib' tunc temporis multum intenta. sed forte melius est vt aliter exponatur propter occupationem eius. s. virtutis ad resistendū materie dum suffocat̃ ab ipsa in mundando et euentando. i. dū mundat fumos putridos et euentat calidum suffocatum ita vt li. mundando et euentādo stent tēporaliter: et non causaliter. nā mundando ꝛ euentando non est causa cur pulsus fiat debilis coartatus: immo potius est causa magnificandi pulsum tam ſm Sistolem ꝙ ſm dyastolem. sic eñ melius fiet mundificatio et euentatio. et sic cum dei gratia sit finis huius expositionis difficilis capituli. ¶ Sed pro completa declaratione dictorum in presenti capitulo superest vt ventilemus duas materias difficiles. vna est de putrefactiōe. alia est de periodicatione.

Notatu dignū

Utrum ex indebito regimine sex rerū nō naturalium possit in humano corpe accidere putrefactio. Qđ sic declarat Auic. prima q̃rti. tractatu. ij. cap. ꝛ. iz. tertij. necnō Gal. primo de differentijs febrium. et experientia facile comprobatur cū ex huiusmodi inordinato regimine frequenter accidāt febres putride. ¶ Pro solutione hui' dubij primo videbitur quid sit putrefactio. quid putredo: quid cōbustio. et quomodo putrefactio differt a combustione resolutione cruditate digestione. In secundo articulo videbitur de quesito.

Quantum ad primum omissis aliorum opinionibus dicam ea que videntur mihi magis ꝓbabilia et sententie Aristo. ceterorumq̧ philosophorum et medicorū illustrium magis conformia. Aristo. oīm philosophorum ꝓnceps. iiij. metaurorū diffinit putrefactionē dicens. ꝙ est corruptio quedā in vnoquoq̧ humido proprie ſm naturam caliditatis ab aliena caliditate. hic autem est que ambientis. Que diffinitio sic intelligēda est. putrefactio est corruptio quedam. i. via vel motus in corruptione mixti inquātuz mixtum in vnoquoq̧ humido proprie ſm naturam caliditatis. id est per corruptionem caliditatis proprie inquātum naturalis in vnoquoq̧ humido complexionali mixti ab aliqua caliditate caliditatē propriam extraneāte: cōnotādo ꝙ per caliditatem propriam extraneatam et caliditatē alienam qualis est ambientis fiat vel sit apta fieri ipsius humidi eductio et elemētorum separatio: ita ꝙ vtraq̧ notabiliter concurrit ad mixti corruptionem: humidi eductionē: et elemētorum separationē. Corruptio in hac diffinitione posita est genus. nam putrefactio est cōtraria generationi simplici mixtorū apud philosophū in eodē. iiij. metau. Sed corruptio adequate opponitur generationi. primo de generatione. ergo putrefactio ē corruptio: nō tamē omnis corruptio ē putrefactio: vt patet. Et corruptio hic posita pro genere dicit causam formalem putrefactionis. Intelligit autem Aristo. putrefactionez opponi generationi simplici mixtoruz. quia a terminus a quo putrefactionis est terminus ad quē generationis mixti ex elemētis. Et econtra terminus ad quem putrefactionis est terminus a quo generationis. et sicut generatio mixti ex elementis fit a calore naturali et celesti ꝑmiscēte et vniente elemēta ſm exigentiā alicui' speciei mixtorum ita putrefactio ē a calore intrinseco ꝑternaturali ꝛ extriseco agētib' elemētaliter ꝛ soluētib' mixtū in elemēta. Dicit̃ q̄dā. quia putrefactio nō ē corruptio ꝓprie sumpta que est mutatio subita de esse ad non esse. sed est via vel motus in hanc corruptionem proprie sumptā. vt est apud Auicen. prima quarti cap. de feb. sanguis. nec est quicūq̧ talis motus: sed limitatus circunstantijs in diffinitione positis ꝛ exprimendis. non eñ corruptio elementorū est putrefactio. neq̧ combustio. neq̧ transmutatio vnius mixti in aliqua dicitur putrefactio. per hanc particulaz in vnoquoq̧ humido intellectaz: vt supra declaratur causa materialis in qua siue subiectum ipsius putrefactiōis qđ est mixtū ſm ipsius humidū. tum quia humidum mixti est propriū subiectū caloris mixti qui inquātum naturalis ꝛ proportionatus forme mixti tenet et conseruat mixtionem que in putrefactione corrumpitur inquātū naturalis et agit ad demixtionem. quia humidum mixti separatur a partibus terreis in putrefactione ꝛ ducitur ad circūferentiam ipsius mixti. ¶ Per hanc particulam ꝓprie ſm naturam caliditatis tangitur agens ꝓximum putrefactionis qđ est caliditas propria ipsius mixti que facta preternaturalis ipsi mixto coagit caliditati continētis ad ipsius corruptionem et humidi eius eductionē. que caliditas continentis aliena a caliditate ipsius mixti q: contrariatur ipsi inquātū ipsa est naturalis e. nō inquātum caliditas est agens remotum in putrefactione. quapropter hec diffinitio est proprie naturalis. quia in ipsa ponitur genus exprimēs formam et subiectū di. materiam et agens propinquū et remotum. et tangitur causa finalis que ē elementorum separatio. cum dicitur. ꝙ est corruptio mixti inquātum mixtum. Modus autē putrefactionis penes Alb. ma. est iste. nam calidum extrinsecum trahit ad se calidum intrinsecum. qđ quia non potest educi sine humido proprio simul ad se trahit humidum proprium: qđ est ipsi' subiectum a qꝛius eductionem ipsum calidū intrinsecum adiuuat subtiliando. et ipsum educendo ꝑ poros quos dilatauit calor extrinsecus. et ad huius humidi eductionez coadiuuat frigiditas intrinseca mixti exprimens humidum simul cū calore. Et hoc est qđ dicit Aristo. in littera. putrefactio est communis passio frigiditatis proprie et caliditatis aliene ita ꝙ ad putrefactionem tria agentia concurrunt. primū caliditas intrinseca. scđm caliditas extrinseca. tertium frigiditas propria. frigiditas autem extrinseca: licet possit corrumpere calorem naturalem mixti ipsum remittendo paucificando et facere ipsum improportionatū forme mixti ꝛ hūido regulādo tñ nō pōt eē imediata causa eductiōis hūidi mixti. imo ipsi

eductioni contrariatur claudendo poros et calo/
rem mixti fugando interius nisi sit adeo vehemēs
vt se ꝓfundādo exprimat humidā cum calore suo
verū hec non est putrefactio licet ducat ad incine
rationē mixti. qꝛ hanc non ꝯsequūt accn̄tia putre
factionis. s. fetor. et quia qđ tunc incinerat est ma
gis humidū interius ꝙ̄ exterius. cuius cōtrarium
est eo qđ putrefit. frigiditas tamē extrinseca de ꝑ
accn̄s pōt esse causa putrefactionis faciendo ca
lorem mixti preternaturalem qui factus preter/
naturalis et agēs p̄ternaturaliter facit ad mixti

Quid putredo.

corruptionē et humidi eductionē. ¶ Putredo autē
est caliditas putredinalis intrinseca mixto. sicut
voluit Auicē. scđa p̄mi ca. j. vbi exēplificans de cā
cōiuncta de feb. dixit ꝙ eius cā cōiuncta est putre
do licet p̄ma q̄rti tractatu. ij. ca. j. et in plerisqꝫ pu
tredo accipiat pro humore putrido. humor autē
putridus et similiter vapor est causa cōiūcta feb.
per caliditatem suā putredinalem. ¶ Combustio
aūt descriptiue ē corruptio velox in vnoquoqꝫ mi
xto cū humidi ipsi⁹ sublimatiōe et ꝑtiū terrestriū
descensu a caliditate extrinseca absqꝫ notabili cō
cursu alicuius principij actiui ipsius mixti. Et ex
his patēt drīe. viij. īter putrefactionē et cōbustio

Differētia cō/bustionis ꝛ pu trefactionis.

nem. ¶ Prima qꝛ putrefactio est naturalis. Combu
stio aūt violēta iuxta philosophum. nam in putre
factione ad corruptionē mixti et hūidi eductionē
coadiuuat notabiliter aliqđ principiū intrinsecū:
immo plura. s. caliditas propria facta extranea ꝛ
frigiditas ꝓpria exprimens humidū simul cū ca/
lore. sed nihil tale adiuuat in cōbustione saltē ad
iutorio notabili: immo vt plm̄ fit resistente calore
intrinseco. ¶ Scđa differētia: qꝛ qđ putrefit ē ma
gis humidū ꝛ calidū exterius ꝙ̄ interius: interius
eñ exiccatur et friget. et qđ cōburit est exteri⁹ ma/
gis calm̄ et siccū quā īterius. Cū eñ cōburit a ca
liditate extrinseca forti humidū sublimāte forti⁹
agēte in partes ꝓpinquas ꝙ̄ in partes remotas
est necessariū vt exterius magis calefiat et exicce
tur ꝙ̄ interius. ¶ Tertia differētia est. quia putre/
factio est tarda ad incinerationē: sed ꝯbustio ve/
lox. fit eñ a fortiori caliditate. sed in putrefactio/
ne caliditas innata est debilis respectu ꝓprij hu/
midi regulandi ꝛ tarde ducens ad incinerationē.
¶ Quarta ꝙ putrefactio facit mixtū fetere: cōbu/
stio vero non: imo aufert fetorem. ¶ Quinta qꝛ ꝑ
putrefactionē generātur quedā alia imperfecta ꝑ
cōbustionē minime. ¶ Sexta qꝛ putrefactionē im
pedit caliditas feruens: sed cōbustionē minime.
¶ Septima qꝛ cōbustio facit cessare putrefactio/
nem. sed putrefactio nō facit cessare cōbustionē.
Utrū autē sit possibile putrefactionē ꝛ cōbustio/
nē per certū tēpus simul intendi videbitur infra.
¶ Octaua differētia. qꝛ difficilius ceteris parib⁹
prohibetur putrefactio ꝙ̄ cōbustio: qđ arguit ca/
liditatē magis esse fixam in eo qđ putrefit ꝙ̄ ī eo
qđ cōburit: immo stat in eo qđ cōburit calidita/
tem nō esse fixā. ¶ Cōueniūt aūt qꝛ vtraqꝫ fit a ca
liditate extrinseca. scđo qꝛ vtraqꝫ est passio mixti
simplicia eñ nō cōburunt neqꝫ putrent. nō tamē
omne mixtū potest putrere. licet omne possit cō/
buri. nam flāma ignis pōt cōburi: nō tamen pu/
trefieri. tertio qꝛ vtriusqꝫ finis est incineratio et
elementorū separatio. Ex quo sequitur ꝙ neutra
ipsarū est transmutatio mixti in aliud mixtum.

Differētia pu/trefactionis et resolutionis.

¶ Differt autē putrefactio a resolutione. qꝛ reso/
lutio est cōuersio humidi in vaporē: que licet pos/
sit fieri a caliditate tam ītrinseca ꝙ̄ extrinseca: nō
tamen exigit caliditatē innatā debilem respectu
proprij humidi regulādi neqꝫ corruptionē mixti
inquātū mixti aut elementoꝝ separationē a dige
stione que descriptiue est completio a proprio et
naturali calō ex passionibus cōtraiacentibus hu
moꝝ que sunt propria materia corporū mixtoꝝ.
Uel clarius et in idem redit ē perfectio a proprio
et naturali calido ex oppositis passiuis. Nam di
gestio tendit in generationē mixti aut cōpletionē
eius. Putrefactio vero tēdit in corruptionē mixti
et eius demixtionem. Item illa fit a proprio ꝛ na
turali calido: hec autē a caliditate propria corru/
pta. Item in illa ꝑmiscet humidū cū sicco: in pu/
trefactione autem demiscentur. Differt autē pu/
trefactio a cruditate. quia cruditas ē diminutio a
complemento caloris digerentis aut putrefaciē/
tis in humido aut ipsarum operationū priuatio.
putrefactio vero non est huiusmodi operationū
priuatio: immo putrefactio dicit operationē ca/
loris p̄ternaturalis putrefacientis sicut digestio
dicit operationem caloris naturalis digerentis.

Cruditas a pu trefactione dif fert.

Quantum ad scđm articulum p̄mit/
tendū est primo ꝙ per
debitum regimē sex rerum non naturalium debe/
mus intelligere debitā ipsarū administrationē
tam s̄m quātitatē et qualitatem ipsarū ꝙ̄ s̄m de
bitam proportionem ipsarum inter se in compa/
ratione ad corpus regendū. Sunt autem res non
naturales descriptiue que necessario occurrētes
corpori humano possunt cōueniēter et incōueniē
ter applicari. et sunt sex aer cibus et potus. som/
nus et vigilia: motus et quies inanitio ꝛ repletio
ꝛ accn̄tia animi. ¶ Ex quo patet ꝙ per indebitum
regimen rerum non naturalium debemus intelli
gere indebitam administrationē ipsarum s̄m q̄li
tatem aut quātitatē. aut indebitam proportionē
inter se in comparatione ad corpus regendum.

Res nō natura les necessarie.

¶ Scđo notandū ꝙ humores corporis nostri nō
tantū cōseruant per propriū eorum calorem sed
maxime et principalius per calorem naturalem
eis debite proportionatū. patet. qꝛ aliter nō pos
set assignari causa cur sanguis in venis diu sine
putredine seruetur. sed extra venas cito putrefit.
¶ Notandum tertio humorē indebite qualitatis
aut quātitatis aut non debite calori nostro pro/
portionatum a caliditate nostra non debite regu
lari. hoc patet ex precedenti notato. ¶ Ex quo se/
quitur tales humores facilius quā alios ceteris
parib⁹ a calore extraneo putrefieri. ¶ Et ex his
patet cōclusio responsiua ad quesitum. s. pars af/
firmatiua questiōis que auctoritatib⁹ ante oppo
situm inductis et quotidiana experientia cōpro/
batur. Quotidie eñ ex indebito regimine in hu/
iusmodi rebus corpora etiam sanissima feb. pu/
tridas incurrunt.

Ad partē negatiuā dubij argr̄. si ex īdebi/
to regimīe ī sex reb⁹ nō naturali
bus posset ꝛc. hoc maxīe eēt qn̄ cib⁹ īdigest⁹ sumi
tur supra cibū ꝑtiꝫ digestū. sꝫ hoc non sufficit neqꝫ
facit ad putredinē: īmo potius īpedit. qꝛ si cib⁹ p̄/
mo assūpt⁹ nullo mō eēt digest⁹ nō fieret putredo
sꝫ p̄exn̄t cibi digō poti⁹ iuuat ad digestionē ꝙ̄ ī/
pediat: cū totū min⁹ resistit ꝟtuti digerēti ꝙ̄ si to/
tū eēt īdigestū. ¶ Et ꝯfirmat. ponat ꝙ seq̄ns cib⁹
sit in ea proportione facilius digestibilis in qua
proportione digestio cibi precedentis excedit di
gestionē cibi sequentis. et sequitur ꝙ ambo erūt
in eodem tempore digesti. ¶ Preterea si requiri/
tur hoc maxime esset quando cibus grossus diffi/
cilis digestionis ꝓponeretur subtili: sed hec non
est causa

Argumēta ad partem negati uam.

est causa putrefactionis. quia ponamus ꝙ in ea proportione in qua pars inferior stōi est fortioris digestionis quā pars superior cibus sequēs sit facilioris digestionis quā precedēs. ⁊ sequitur ꝙ totum erit in eodē tēpore digestum. ¶ Preterea. si ex indebito ⁊c. maxime esset quādo quis vterek cibis grossis difficilis digestionis sicut carne buffali: sed hec nō est causa putrefactiōis sed cruditatis que opponitur putrefactioni. quia aliter in morbo materiali mortali non distingueretur status a principio. ¶ Ad primū dicitur negando minorez. et dicitur aggregatū ex cibo semidigesto et ex cibo nullo modo digesto magis īpedit digestionez quā si totus cibus esset indigestus. eo ꝙ indigest⁹ miscek cum semidigesto. Et sequitur alterū duorū aut ꝙ semidigestū corrūpik aut cum semidigesto pars indigesta permixta attrahik ad epar ex qua generātur humores indigesti. Et ad confirmationem admisso casu negatur ꝙ in eodez tēpore erūt digesti: immo potius in eodē tēpore erunt corrupti. ¶ Sed cōtra sicut in lebete primo ponitur caro difficilior. et postea caro facilior ad hoc vt sint in eodem tēpore cocte. ita debet esse in stomacho quare nō videk esse causa diuersitatis. Similiter sic fit in decoquēdo medicinas. q̄ꝛ que parum sustinent de decoctione ponunk in fine et que mediocriter in medio. et que multū in principio. Dicitur negando similitudinē. q̄ꝛ cū stomachus incipit digerere primū cibuz clauditur os ei⁹ et optime ipsum amplexatur: ita vt nō cadat mediū inter partes stōi et cibum. Cū autē sumitur scōs cibus primo nō digesto stat per certum tempus supra illum anteꝙ secum misceak. Et interim cum non bene digeratur a calore naturali: cum non sit ī loco idoneo: capitur a calore extraneo. et postea descendens est causa corruptionis illius. ¶ Ad secundū dicitur ꝙ ratio cōcludit si posset ꝓportionari ſm ꝙ ponitur in casu. sed q̄ꝛ hoc est difficile laudatur ꝑmissio cibi subtilis. q̄ꝛ cū digestus est paulatim potest trahi per meseraicas: ⁊ iterū alt⁹ digerik. Non est tamen bonū vt cibi sint multum drñtes. quia cū aperitur pilerō descendēte subtili facile secum descendit grossus. ¶ Ad tertiuz dicitur. ꝙ cibi grossi difficilis digestionis sunt causa cruditatis que opponitur putrefactioni: attamen cū generatur humor crudus et cum sanguie permiscetur est causa ꝙ sanguis ille tarde cōuertitur in humiditates scōas. et in fine non potens bene regulari a calore naturali capitur ab extraneo et putrens est causa egritudinū cronicarū. Et sic breuiter sit expedita hec questio per me Joānē de arculis. qui autem vult videre hanc materiam prolixe legat questionem meaz generalem de putrefactione.

Utrum pro assignandis causis periodicationis preter causas manifestas sit necessariū in vnoquoqꝫ humore ponere proprietatē occultam indiuidualem: aut specificam que determinata periodo moueatur. vt puta flegma quotidie. colera de tertio in tertiū. melancolia de quarto in quartum. sanguis cōtinue. Nō enim hi humores moueātur periodis de q̄b⁹ supra docet quotidiana experientia. Et pro hoc maxime quātū ad febrem est auctoritas Auicen. prima quarti tractatu. ij. cap. j. Et putredo colere facit tertianā: et putredo sanguinis facit cōtinuā et putredo melancolie facit quartanā et que currunt cursu eius. et putredo flegmatis facit quotidianam et que currūt cursu eius. Idē asserit Gal. scōo ō drñtijs fe. et Rasis. 10 Almansoris. ⁊ Auerrois. iij. colligz. et Aliabbas. viij. theorice. ¶ Pro ītellectu tituli questionis est sciēdū primo ꝙ ꝑiodus cōiter sumpta est reditus morbi vnius post tēporez: aut quietē ad dispositionē similem ꝑme. sic eñī descripta conuenit recidiue: q̄ꝛ ex ea et sua radice efficitur morbus vnus. Et differt a reditu alicuius morbi ex quo ⁊ precedente nō constituik morbus vnus sicut si quis vulneratus in brachio post consolidationē iterum in eodē loco similiter vulneraretur. ¶ Periodus aūt proprie sumpta ē reditus vnius morbi post tēporem aut quietē ad dispositionē similez precise ꝓpter causam primi paroxismi aut exacerbationis disponentē ad causam coniunctā scōi propter vestigiuz derelictum in loco in quo ꝑma cā coniūcta facit primū paroxismū attrahens similem causam coniunctam ad eundē locuz. et sic descripta cōuenit putride. non ethice neqꝫ effimere. Sed cōiter sumpta conuenit effimere. non ethice. quia non est dependēs ab aliqua causa speciali dependentia. ¶ Paroxism⁹ autem ſm cōem acceptionē medicorū nostri temporis est reditus febris aut alteri⁹ egritudinis post quietē. Excrescētia autē siue exacerbatio est reditus eius post tēporē. ¶ Est scōo sciendū ꝙ cause periodicationis ab auctoribus et doctorib⁹ assignate sunt duplices. quedam manifeste. quedā occulte. Manifeste sunt duplices. quedā extrinsece ⁊ ex malitia regiminis egri: necnon influxus ſup celestis vt placet astrologis: ꝑcipue Cōciliatori drīa. 88. licet huiusmodi cause sint īproprie ⁊ multū longinq̄. q̄dā sunt ītrinsece: et istaꝝ q̄dā se tenēt ex ꝑte mēbrorū q̄ sūt dispōes mēbroꝝ mittētiū dispositiōes mēbroꝝ suscipiētiū et attrahētiū. necnon mēbrorū materias generātiū. Et ponunk he a Gal. ij. de drñtijs febriū. ad quas reducik acuitas aut obtusio sensus membrorū. Item egri fortitudo aut debilitas. quedā se tenēt ex parte hūorum et sunt eorū cōplexiones multitudo aut paucitas. aut grossities. aut subtilitas. viscositas aut eius oppositum. Et iste colligūtur ab oībus auctoribus: ꝑcipue ab Auicē. prima quarti. ij. tractatu. cap. j. Et iste quidē febres quibus sunt ꝑoxismi eradicatiōis ⁊ tēporis q̄nqꝫ dimittūt ordinez suū ꝑꝑ diuersitatē materierū in multitudine paucitate grossitie ⁊ tenuitate et ꝑꝑ diuersitatē ī eis in gñe ita vt ꝑmutenk q̄dā materie et fiāt de gñe materie alterius q̄ diuersificak in eis in specie nō in multitudine aut paucitate tenuitate et grossitie tantum. Et q̄nqꝫ fit ex malitia regiminis egri. aut ꝓpter debilitatē eius. aut ꝑꝑ multitudinem sensus eius. Et infra in cap. de febribus ap̄atuz. Unicuiqꝫ humori inest periodus que sibi ꝯuenit. Item Alyabbas. viij. theorice. ¶ Ex quibus autē causis ꝑiodi varie sunt circulariū febriū. Si q̄ras scias tres esse causas. ꝑma est cōgregatiōis velocitas et mora eius. scōa est facilitas putrefactionis humoris et difficultas. tertia est eūonis eius acceleratio aut mora. flegma nāqꝫ febrem excitat que singulis accēdik diebus: eo ꝙ cito ad putrefactionis currit loca in corpore multitudine quātitatis sue et putrefactionis accelerationis humiditatis cā eūonisqꝫ mora ꝑꝑ suā viscositatē. Cola aūt nigra febrem facit q̄ vno die accēdik: duobus ꝯo nō: eo ꝙ tarde adunak propter sue paucitatis quātitatē. Difficile aūt putrescit propter suā frigiditatem et siccitatem. celerisqꝫ est eūonis quare minime est viscosa. Colera autem rubea febres generat que vno die fit et alio die nō: quoniā inter

Alyabbas.

flegma et coleram nigram media est in huiusmodi quas diximus habitudinibus. Occulte autem sunt forme substantiales ipsorum humorū: necnō ꝓprietates specifice que sunt qualitates toti speciei cōes attribute mixtis in sue generationis pn̄cipio per influxus particulares ſm exigentiā sue forme substātialis et complexionis. et de his fecit Auicē. mentionē loco superius allegato. Et ex hoc genere sunt ꝓprietates indiuiduales siue cōsequētes materiā: que vt patebit infra necessario sunt ponende. Dicuntur autē huiusmodi occulte: quia nō subiacēt sensibus: nec facile discernunť. Alie autē que dicuntur manifeste subiacent sensibus: aut saltē facilius discernūtur. ¶ Tertio sciendum ꝙ non potest fieri nouus paroxismus aut excrescentia feb. nisi noua ebulitio superueniat in aliqua materia. Hoc aūt dupliciter erit: aut quia in vna ⁊ eadem materia que prius fecit fe. noua fiat ebulitio: sicut si sanguis ebuliēs ṗus fecerit sinocham siue putredine qua extincta: vtputa per potum aque frigide propter opilationē: aut malam membroꝝ dispositionem hic sanguis incipiat putrere: et facere sinochā putridam. Similiter si sanguis aut alius humor prius putruisset leui putredine: iterum incipiat putrere putredine intensiori. Aut fiat nouus paroxismꝰ: quia noua materia ebuliat qđ erit dupliciter: aut quia de nouo generetur: et postea putreat siue sit generatio propria sicut humores ex chilo: et sanguis ex flegmate generantur ꝑ vlteriorem digestionē siue generetur ꝑ corruptionē: sicut sanguis corrumpitur in coleraꝫ vel melancoliā. et similiter reliqui humores ꝑ putredinē aut adustionē in melācoliā: aut quia ṗus erit genita: sed nunc nuper ebuliat. Et hoc contingit dupliciter. aut qꝛ mouetur de loco ad locū: sicut cū materia emittitur de venis maioribꝰ ad minores in quibus putret: quomodo fiunt continue proportionabiles: aut qꝛ mittiť de ītra venas ad extra venas quomodo fiunt interpolate. Aut scđo quia ipsa existens in eodē loco incipit putrefieri: sicut si .x.3. colere sint in eodē loco: ⁊ due .3. ṗmo putrefacte faciūt vnā febrem. deinde alie due faciūt aliam: et sic deinceps, et huic modo paroxismandi exēplum Gal. de cumulo stercoꝝ optime accōmodatur. et similiter post putredinē colere posset flegma aut alius humor in eodē loco existens putrefieri: ⁊ facere feb. alterius speciei. Et que dicta sunt de modo periodicandi febriū possunt accommodari non periodicandi doloris: ⁊ multaꝝ aliarum egritudinum: saltem in parte.

In hac materia sūt due famose opiniones. altera ⁊ ṗma fuit Gentilis de fulgineo doctoris excellētissimi quā sequūtur oēs fere moderni: qui tenent partem affirmatiuā questionis. Altera vero et posterior huic fuit Ugonis senēsis doctoris subtilissimi qui tenet partē negatiuā. primo ergo ponā rationes vtriusq3 partis vt videamus quātum vna pars cōtra aliā militet. scđo ponā opinionem q̄ vt mihi videť est veritati conformior. et respondebo ad rationes que contra illam possent adduci. ¶ Prima ergo ratio pro parte affirmatiua ⁊ opinione Gentilis est hec. omnis effectꝰ eueniens circa determiātā speciē omni tēpore. s. estate hyeme et temporibus medijs: ⁊ in omni etate complexione et sexu. ⁊c. semper vel vt plurimū qui nō potest reduci in causas manifestas: de quibus supra debet reduci in formas specificas siue proprietates occultas. sed flegma periodicare quotidie. colerā

Ugo senensis.

de tertio in tertiū. melancoliā de quarto in quartum. sanguinē facere febrem continuam non potest reduci in causas manifestas. ergo opus est vt reducatur in causas specificas ⁊ proprietates occultas. tenet cōsequētia. et maior est manifesta: cū non sit aliquod genus causarum. minor probať. nam quātumcūq3 sanguis esset eque multꝰ: eque grossus: sicut est colera. et cuꝫ alijs paribus: tamē colera semper vel vtplurimum moueretur de tertio in tertium. et sanguis faceret continuā. similiter quamtumcumq3 flegma esset similiter dispositū sicut melancolia cum alijs paribus ⁊c. tamen flegma faceret quotidianā et melancolia quartanam. Cum ergo isti effectus non possint reduci in causas manifestas: opus ē vt in causas occultas de quibus supra reducantur. ¶ Secūda mensure rerum non possunt esse causa determinatoꝝ effectuum nisi inquātum determinētur formis rerum naturalium: sed iste paroxismationes sunt determinati effectus. ergo non poterunt ꝓcedere a mēsura vel quātitate humorū nisi pro quāto illi humores determinantur per formas rerum naturaliū: sed iste forme sunt specifice. ego ipse sunt cause periodoꝝ. maior autē est Auer. iij. celi. cōmēto. lxxij. di. Causa non est causa alicuius propter suā quātitatem nisi accidentaliter. quātitas em̄ non est terminata: cause autem agentes et patientes sunt terminate. ꝙ. s. non quelibet causa facit qđlibet causatum. cause autem et causata sunt terminata propter suas formas. ¶ Tertia quilibet effectus finitus ⁊ terminatus habet causam finitam ⁊ terminatā: sed paroxismatio colere de tertio in tertium: flegmatis quotidie est effectus determinatus et finitus. ergo habet causam immediataꝫ determiātā et finitā. sed dispositiones mēbri mittentis ⁊ accipientis sunt variabiles in infinitum et similiter dispositiōes humorum. ergo tales dispositiones manifeste non sunt illius effectus cā immediata ⁊ adequata: sed preter illas nulla potest poni nisi occulta proprietas illorum humoꝝ quare ipsa erit illius periodicationis causa. maior est manifesta. et minor ꝓbatur: quia in infinitum potest virtus membri debilitari: ⁊ in infinitū pōt materia paucificari. ¶ Quarta in feb. tertiana continua est ꝑiodicatio: sed ista non sequitur dispositiones particule mittētis aut recipientis. ergo aliqñ ē ꝑiodus ⁊ nō illa cā. Et cū alia cā dari nō possit ṗter ꝓpetatez seqť ꝙ ꝑiodicatio seqť ꝓprietatē hūoris. maior ē manifesta. et minor ꝓbať: qꝛ in tali tertiana materia putrefit intra venas: ⁊ ibi erat ante putredinē. nō ergo fit trāsmissio de vna ꝑte ī aliā. ¶ Quinta rō. possē ē ī aliquo fieri duas tertianas īterpolatas sic se hn̄tes ꝙ paroxismi ṗme q̄ incipit die lune sibijnuicē corrn̄dēt in hora īuasiōis ī intēsiōe duratiōe ⁊ accn̄tibꝰ. ⁊ silr ꝑoxismi scđe q̄ icipit die martis sibijnuicē corrn̄dēt in oibꝰ. nō tn̄ ꝑoxismi scđe corrn̄dēt ꝑoxismis ṗme: imo sint multū dissiles. sꝫ hmōi cā nō pōt assignari nisi ponēdo ꝓpetatē occultā īdiuidualē relictā ī ṗmo ꝑoxismo q̄ respicit materiā ṗme tertiane: ⁊ aliā ꝓpetatē relictā ī ṗmo ꝑoxismo scđe tertiane. q̄re sequiť ꝙ hmōi ꝓpetates sūt cā ꝑiodorū. Casus em̄ ē possibilis. ⁊ quotidie accidit. ¶ Sexta ratio. sequiť sanguinē posse ꝑiodicare q̄cūq3 ꝑiodo si nō ponātur cause ꝑiodoꝝ hmōi ꝓprietates nam pōt sanguis ad aliā partē mitti ⁊ ibi putrefieri. ⁊ postea ipso per putredinē cōsumpto: mitti aliam partem sanguinis ad eundem locum in tempore determinato et resolui. ⁊ sic deinceps fieri paroxismos

Auerrois tertio celi.

fieri paroxismos ex causis similibus qui paroxismi poterunt esse de tertio in tertium. de quarto in quartũ. de quinto in quintũ. et sic de singulis ꝫm ꝙ periodus sanguis mittiť. et hoc ꝓpter varias dispositiones tã mẽbri mittẽtis ꝙ̃ accipiẽtis. Qꝺ autez sanguis possit mitti ꝫm varias et diuersas periodos declarat quotidiana experiẽtia ĩ fluxu epatico emorroydali. in fluxu sanguinis nariũ et menstruali. si ergo hic sanguis putrefieret fierẽt diuerse et distincte periodi pro diuersitate tẽporis in quo mittereť. et ꝙ eodẽ fundamento possit probari quẽcũq; humorem posse multis ⁊ varijs modis periodicare si solũmodo periodicatiões in dispositione membroꝝ mittentiũ et suscipientium resoluanť. ¶ Septima ratio. si nõ ponantur huiusmodi proprietates cause periodorũ sequiť ꝙ vltimus paroxismus flegmatice salubris deberet tardius redire. post penultimũ ꝙ̃ tertiane scðs post primũ. probať. qꝛ posita paritate in fortitudine virtutis respectu vtriusq; febrientis tam ex parte mittẽtis ꝙ̃ recipientis humor colericus debet citius ad putredinẽ moueri. qꝛ amplior calidior et subtilior ⁊ magis stimulans virtutẽ ꝙ̃ flegmaticus. consequens tamen est falsum. qꝛ videm⁹ ꝙ flegmaticus redit scða die. sed colericus tertia die. ꝙ nõ prouenit nisi propter proprietatẽ motiuam colere de tertio in tertiũ. et proprietatẽ motiuam flegmatis de die in diem siue quotidie. ¶ Vltimo arguiť ratiõe excellẽtissimi philosophi dñi Nicolai varij. Quicũq; effectus reperitur in oĩb⁹ indiuiduis alicuius speciei nisi in aliquo sit notabile accidentale impedimentũ debet habere causam cõmunẽ oĩbus illis indiuiduis. sed periodicatio de tertio in tertium est effectus cõis oĩbus indiuiduis colere nisi adsit in aliquo eoꝝ aliquod impedimentũ accidẽtale valde notabile. ergo debet habere aliquã causam cõmunẽ oĩbus huiusmodi indiuiduis: sed nulla causa potest esse oĩb⁹ his cõis nisi sit de essẽtia speciei colere aut fluat ab ipsa: quare talis causa erit aut forma substantialis colere: aut proprietas insequens eam. ¶ Et ꝯfirmatur: qꝛ eligere colerã est effect⁹ cõis cuicũq; ĩdiuiduo speciei reubarbari: nisi sit accidẽtaliter impeditum per antiquitatem aut putredinẽ: et huic effectui corespõdet causa cõis. s. proprietas specifica illius. ¶ Similiter attrahere ferruz est effectus cõis cuicũq; indiuiduo magnetis nisi sit accidentaliter impeditũ: vt puta per inunctionem allij. ⁊ huic corespõdet cã cõmunis. s. ꝓprietas specifica illius. ¶ Similiter potest explicari in ijs in quibus est proprietas passiua: sicut in ferro ⁊ similibus. quare simile est in colera ⁊ reliquis humoribus. et hec ratio est efficacissima pro parte affirmatiua q̃stionis.

Nicolai varij ratio.

Ad partem autem negatiuã q̃stionis: et ꝓ opinione Vgonis arguiť ratiõibus infrascriptis: quaꝝ ipse fuit inuẽtor ꝓbando ꝙ hmõi ꝓprietates nõ sunt causa ꝑiodicationis. Quia aut iste proprietates ponũtur in hũore: aut in membris. sed nullo istoꝝ modorũ potest dici. quare ⁊c. ¶ Et primo arguitur ꝙ non possint poni in humore: qꝛ ista proprietas posita in humore: aut est virtus agẽdi: aut patiendi tale motum. Si sit virtus agendi: aut est virtus que vno tempore intendit mouere et non alio: aut est virtus oĩbus alijs positis parib⁹ semper similiter mouetur: tamen qꝛ oportet inter vnũ paroxismum et alium coleram que debet moueri aliquo modo disponi ad hoc; vt sit apta moueri

Vgonis rationes et argumẽta.

ad putredinem. et ista virtus limitato gradu velocitatis intendit agere: et agendo gradu illo in coleram remanentem nõ est colera disposita nisi in tertio die. In flegmate autem est alia ꝓprietas ꝑ quam fit ista ꝓportio velocior: et accidit hoc mouendo et preparando flegma: qꝺ fit preparatum in secunda die. et ideo colera mouebitur de tertio in tertium. flegma quotidie. proportionabiliter loquendo de melancolia mouebitur de quarto in quartum. et hoc modo dicem⁹ ꝙ fit periodicatio propter proprietatem: non ꝙ illa intendat plus vno tempore mouere ꝙ̃ alio. sed quia intendit certo gradu mouere. ad qꝺ sequiť ꝙ in colera est ꝑfecta preparatio in tertio die: et in flegmate in secũda: et in colera nigra in die quarta. Alius modus non videtur quo proprietas actiua sit causa ꝑiodicationis: sed nullum istorũ potest dici. ergo opinio non potest stare. Et primo incipiamus a primo modo: probatur ꝙ non sit possibile poni huiusmodi virtutem actiuam ĩ humore que moueat et intendat mouere in vno tempore: et nõ in alio. Nam dato isto sequuntur tria impossibilia. Primum ꝙ nõ est vniuersaliter verum: ꝙ causa quare motor non mouet. est: quia non habet sufficientez dispositionem ad mouendum: intelligendo ꝑ talem dispositionem sufficientem totum qꝺ requiritur ex parte dispositionis agentis et passi ⁊ applicationis vnius ad alterum: cõsequens falsum. quia cum ista ponũtur oportet ꝙ agens aut agat aut incipiat agere. Et est contra Auer. viij. phisicoꝝ. ꝯmento. vj. consequentia tamen arguitur. qꝛ in die quietis tertiane etiam si omnia alia cõcurrant ad motum: tamen quia proprietas non intẽdit mouere talis proprietas non mouet: nec incipit mouere: et tamen pro tũc nulla res deficit de requisitis ad mouendum sicut nulla deficiet die sequenti: et cetera erunt paria. si igitur in secunda die nulla res deficit: nec in agente: nec in patiẽte: nec in applicatis: et tamen non mouent sequiť ꝙ mouens nõ mouet: et tamen causa non mouendi non est: quia non habeat sufficientem dispositionem ad mouendum. ꝙ si dicatur ꝙ deficiat intentio ad motum: tunc oportet assignare causam: qꝛ tunc deficit intentio: et nõ deficiet in sequẽti die cum omnia sint paria nunc et in sequenti die.

Auerrois.

¶ Secundo sequitur ꝙ ab agente mere naturali potest prouenire motus nou⁹ absq; causa noua. consequens falsum: et contra sententiam Aristo. ⁊ Auer. in eodem cõmento. viij. phisicorũ. Nam ꝫm Aristo. si motor non mouet nec incipit mouere: et post mouebit: tunc cum non mouet est in potẽtia. et quando mouet erit in actu. sed hoc non potest esse absq; causa noua. aut in mouente: aut in moto: aut in remotione impedimenti: aut in appropinquatione vnius ad alterum propter que fiat ĩ actu vbi plus erat in potentia. ergo impossibile est ꝙ sit motus nou⁹ post quietem absq; noua cã illius motus. ¶ Sed ꝙ hoc sequatur ex positione patet. quia proprietate manente eadem et alijs dispositionibus ex parte agentis et patientis: et applicatione motoris ad mobile et remotiõe impedimẽti proprietas colere mouet in tertia: quia ita appetit et non mouet in secunda: quia nõ appetit etiam omnibus existentibus paribus. motus igitur in tertia die erit de nouo et nulla causa motus erit noua. Qꝺ si dicatur ꝙ apppetit⁹ proprietatis erit cã noua. patet ꝙ hic appetit⁹ cum ꝑus nõ eẽt est oportunũ ꝙ ꝓducať. et iõ erit aliq̃ cã appetit⁹: quã oʒ eẽ de nouo: ⁊ ꝓduceť ĩ ifinitũ.

Aristotelis sententia.

aut dabit aliquid qd̄ fit de nouo absq̧ cã noua. ¶ Tertio ex positione ponēte huiusmodi proprie-
tates sequit ꝙ stat agens naturale esse in disposi-
tione in qua aptum ē mouere: et habeat quicquid
ex parte sui requiritur ad motum. ⁊ passum esse in
dispositiōe in qua aptū est moueri habens q̇cq̇d
requiritur ad hoc vt moueatur et deductū esse ipe-
dimentū: et agens sufficienter esse applicitū pas-
so: ⁊ tamē mobile nō moueri: nec incipere moueri.
ponat enī ꝙ proprietas colere sit motiua crasti-
na die que est in tertia: et nō hodie que est in scd̄a
tunc col'a mouebit cras: et habebit oīa req̄sita ad
motū: et tamē non mouebit hodie: cū tamē hodie
habeat oīa que habebit cras. quare sequit cōcl'o
q̄ repugnat Auerroy cōmēto. viij. octaui ꝓhis. di- Auerrois.
centi. Cum ergo vtrumq̧ eoꝝ fuerit in dispositio-
ne qua hoc mouet: et hoc mouet et fuerit propin-
quū vnū alteri: et nō fuerit illic impediēs necesse
est vt hoc moueat: et hoc moueatur. ¶ Quarto ex
hac positione sequit ꝙ non oportet si aliquid mo-
uet qd̄ pri⁹ nō mouebat ꝙ auferat causa quietis:
vt patet ex dictis. ¶ Quinto sequitur ꝙ non est ve-
rum qd̄ dicit Cōmētator infra ī eodē ꝯmēto. viij.
ꝙ res naturales que nate sunt mouere aut moueri
nō mouent et nō mouent: nisi q2 diminuta est di-
spositio per quaꝫ hoc mouet et hoc mouet aut q2
distant a seinuicē. aut q2 est illic aliqd̄ impedimē-
tum. ¶ Ex his tandē manifestū est ꝙ nō potest da-
ri ꝓprietas in humore vel in mēbris vel in aliquo
naturali q̄ habeat ꝟtutē mouendi vno tp̄e et non
alio si cetera sint paria. Quapropter ex parte ta-
lis ꝓprietatis actiue nō potest ꝓuenire ꝑiodica-
tio. et ꝑ similes rationes ꝓbat ꝙ non potest dari
virtus passiua que alijs paribus faciat ꝙ humor
sit mobilis vno tēpore et non in alio. sicut in ferro
nō potest repiri virtus passiua inclinās ipsuꝫ ad
obediendū virtuti attractiue magnetis. Et dicit
Ugo in gētilē. Ugo ꝙ si bene ꝑspiciatur mens Gentilis ipse vo-
luit hanc sniam q̄ hic est impugnata. nā dicit ꝙ si
colera mouetur in die scd̄a vel quarta ipsa nō mo-
uetur ſm naturā sue ꝓpꝛ̄etatis: sed hoc pōt esse
ex alio accidente. q2 hec ꝓprietas hoc nō appetit
Ugonis ipro-batio. ¶ Postea Ugo reprobat alios duos modos resol-
uentes ꝑiodicationeꝫ in. huiusmodi ꝓprietates.
¶ Primus modus est ꝙ proprietas siue actiua si-
ue passiua propter quā colera mouet de tertio ī
tertiū est virtus que alijs paribus semꝑ similiter
mouet. sed ꝓprietas illa ꝓpter quā mouetur co-
lera anteq̄ ipsa colera transeat in putredineꝫ aut
in ꝑparādo eam: aut in generando eā aut in reag-
gregando eam post primū paroxismū habet limi-
tatam velocitatē quā intēdit. aut in agendo: aut ī
patiendo propter quā accidit ꝙ colera nō est pre-
parata nisi in tertio die: et tunc mouet ad putre-
dinē. flegma aūt citius propter suā proprietateꝫ
preparatur aliquo trium modorū dictorū merito
sue proprietatis actiue vel passiue hoc intenden-
tis. ideo mouetur scd̄a die. et ꝓportionabiliter di-
citur de melācolia. ¶ Secūdus modus est ꝙ iste
proprietates acquirunt in his tēporibus in col'a
in tēpore medio inter primū et tertiū diem. et non
est acquisita nisi in tertia. et in flegmate est acq̄si-
ta in scd̄a. in melancolia in quarta. ⁊ cū sunt acq̄si-
te: tūc mouetur materia siue fuerint proprietates
actiue siue passiue. ¶ Sed hunc ſm modum dicit
esse oīno vanū. nam oportet assignare causam pe-
riodice acq̄sitionis proprietatis: et illa erit causa
periodicatiōis de qua nihil habēt ꝑ hunc modū
dicere nisi redeant ad aliquē modū de dictis. Nō
autē dicit Gentilis ꝙ proprietas acquiratur in
humore cū certis circunstantijs. s. loci quātitatis
et virtutis corꝑis et nō aliter: sicut etiā medicine
solutiue acq̇runt proprietatē non in quolibet mē-
bro nec in qualibet quātitate non ē ꝙ dicat taleꝫ
proprietatē acquiri et acquisitā esse solū quando
incepit humor moueri: nam tūc oporteret ꝙ ipse
daret causam quare in tertia die acq̄rit colere et
non flegmati. Sed vult exempli grã. ꝙ in tp̄e pri-
mi paroxismi tertiane acquirit aut in colera. aut
in mēbris proprietas que nō habet mouere de se
scd̄a die. sed in tertia. et hoc prius est improbatū.
¶ Preterea si moueretur colera scd̄a die non esset
cōtra inclinationē ꝓprietatis: cū tunc nō esset ta-
lis proprietas: cuius oppositū dicit Gētilis. Pri-
mo ergo patet ex dictis ꝙ hec nō est mens gentil':
cū dicat hāc proprietatē nō appetere mouere die
scd̄a. Hec aūt positio dicit ꝙ si alia essent paria:
ita moueret in scd̄a die sicut in tertia. ¶ Alia vero
positio supponit falsuꝫ ꝙ ꝟtutes naturaliter mo-
tiue appetant mouere certa velocitate nō maio-
ri. nam tunc sine dubio non sequeretur ꝙ dato va-
cuo simpliciter positū in illo moueretur in nō tē- Auerrois.
pore. cōtra Aristo. iiij. ꝓhisicoꝝ. ⁊ Auer. cōmento.
vij. et patet cōsequētia. q2 si virtus grauis aut le-
uis simplicis nō appeteret nisi terminatā veloci-
tatem: et nō maiorem: tunc non oportet ꝙ vbi nō
est resistentia infinita velocitate moueatur. ¶ Se-
quitur scd̄o ꝙ velocitas motus non sequitur pro-
portionē potentie ad resistentiā scd̄m excessum. ⁊
ꝙ proportio velocitatis in motibus non est sicut
proportio proportionū. Et ꝙ mouēs manēs ideꝫ
et resistentia minor non est causa diuersitatis ve-
locitatis et tarditatis. et in summa doctrina Ari- Aristo.
sto. de velocitate ⁊ tarditate motus periret. ¶ Ter-
tio hoc dato sequeretur ꝙ ab eadē proprietate il-
la colera citius mouebitur ad putredinem que est
magis propinqua termino dispositiōis prius po-
sitis causis sufficientibus ad hūc motū. Cum er-
go cōtingat vnam colerā in duplo plus propin-
quare q̄ aliam stabit facilius vnam moueri in du-
plo: citius alia ad paroxismandū: ⁊ sic in die secū-
da: et non in tertia. ¶ Quarto sequit ꝙ totalis co-
lera inuenta in corpore tēpore primi paroxismi q̄
nō fuit mota ad putredinem in primo paroxismo
mouet in scd̄o: q2 in tota acq̄rit hec proprietas q̄
hoc modo ꝑparat: vt in tertio die moueat ad pu-
tredinē. sed hoc est falsum: q2 tunc nunq̄ tertiana
vel quartana de colera vel melācolia naturali du-
raret vltra paroxismos duos: nisi ꝓpter noue ma-
terie regenerationē cum tota materia residua in
scd̄o paroxismo remoueat. ¶ Forte dicit ꝙ nō to-
ta materia residua ē vniformis: nec eque vicina il-
li dispositioni: cū qua mouet ad putredinem: sed
aliqua magis vicina aliqua minus. ideo illa que
magis parata est citius mouebit: vt puta in scd̄o
paroxismo que vero min⁹ tardius: vt puta in ter-
tio. ¶ Contra sequitur ꝙ multotiens in talibus
casibus non remaneret materia post primaꝫ que
mouetur vel paucissima: ⁊ sic sepe post primū pa-
roxismū nullus seq̄retur. et sepe secundus esset mi-
nor primo cuius oppositū notat experientia vsq̧
ad paroxismum status. et consequentia patet: q2
sepe materia est vniformis. aut saltem non tante
diuersitatis quin possit esse facta preparatio in
tertio aut quarto paroxismo. ¶ Et si dicatur di-
uersitatem esse tantam vt non possit esse facta ꝑ-
paratio nisi in plurimis paroxismis: tunc se-
quitur quod secundum varietatem difformitatis
materie erit

materie erit varietas tēporis motꝰ. Et ꝯñr ꝙ hec
difformitas est causa periodicationis nō ꝓprie-
tas per quā ꝯtinue fiet motꝰ sil'is alijs deductis.
¶ Uerum quia credo has duas opiniones a ve-
ritate declinare: et vtriusqꝫ rationes cōtra alterā
militare sequar opinionē infrascriptā: q̄ vt mihi
videt̃: est ꝟitati et mentibus auctorū cōformior.

Presupposita. **Premitto ergo** ꝑmo ꝙ hūori vnicui-
qꝫ immo vnicuiqꝫ mi-
xto sunt a natura tributa ad sui tutelam conserua
tionē: ⁊ ad resistendū causis corrūpentibus. natu
ra enī sicut dat esse: ita dat conseruantia esse. hec
autē mixtis attributa sunt forma substātialis cō-
plexio et proprietas specifica. ¶ Ex quibus infer
tur ꝙ proprietas specifica humoribus attributa
non est ordinata ad motū hūoris extra locum suū
naturalem. neqꝫ ad ipsorum putrefactionez. sicut
nec cōplexio nec forma sua. Cuiꝰ tamē oppositū
Gentilis affirmat: cū dicat colere inesse proprie-
tatē qua mouetur ad periodicandum de tertio in
tertiū. et flegmati proprietatē qua mouetur quo-
tidie: et melancolie de quarto in quartū. ¶ Ex q̇bꝰ
sequit̃ his humoribꝰ esse datas ꝓprietates q̇bus
moueant̃ ad putredinē: ⁊ extra locū suū naturalē.
¶ Sequitur scd̄o. formas substātiales eorū simi-
liter ordinari in sui corruptionē: cū forma substā-
tialis vtat̃ propetate specifica: et similiter ꝯple-
xione tāq̄ instrumētis. Si ergo instrumēta q̇bus
forma vtitur tendāt in humorū corruptionē vide
tur multo magis formā substātialem eorū tende-
re in ipsorum corruptionē: cū instrumēta illa agāt
a forma directa. hoc autem est oīno absurdum.
¶ Et hoc premisso sequit̃ ꝙ ꝓprietates specifice:
sicut et ꝯplexiones sunt resistētes ꝑiodicationibꝰ
humorū: cum nō possint ꝑiodicare nisi moueant̃
ad putredinē et extra locū suū naturalē: quorum
vtrūqꝫ prohibet forma substātialis cū instrumen
tis suis intēdens hūorū cōseruationez. ¶ Premit
to scd̄o. ꝙ velocitas motus et actionis insequitur
proportionē agentis ad passum. vij. phisicoꝝ. cō-
mento. xxxiij. vbi inquit Cōmē. Uelocitas ꝓpria
vnicuiqꝫ motui sequit̃ excessū potētie motoris su-
per potentiā moti. Nam ꝓportiones velocitatū
in motibus sunt sicut ꝓportiones ꝓportionū po
tentiarū ad suas resistētias. et cōmento. lvj. inq̇t.
Uelocitas motus quā habet totū motū ad totuz
motorē est ꝟm excessum ꝓportionis potētie moto
ris sup potētiā moti. Ex quo seq̇tur ꝙ stāte ꝑitate
ex parte agentis ille humor citius mouebitur ad
periodicandū: cuius resistentia est minor. Cū er-
go ex quotidiana experientia manifestuz fit: et de
intētione auctoꝝ superius ostēsum fuit sanguinē
facere febrem ꝯtinuā. fl'a quotidianā. coleraz ter-
tianā. melancoliā quartanā. sequit̃ ꝙ stante ꝑita
te ex parte causaꝝ mouentiū ad putredinē: ⁊ alio
rum paritate supposita sanguis cū sua forma cō
plexione et ꝓprietate minus resistet ceteris hūo-
ribus causis putrefaciētibus. deinde fl'a. deinde
col'a. deinde melancolia: ⁊ ꝯñr hi hūores ꝟm hūc
ordinē resistūt fortius vnus altero causis mouēti
bus ipsos ad periodicandū. ꝓpter qđ accidit ꝟm
varias ꝓportiones causarū mouentiū ad horum
humorū resistentiā: vt ꝟm plurimū sanguis faciat
cōtinuā. flegma quotidianā. colera tertianā. me-
lancolia quartanā. ¶ Dico notāter ꝟm plurimū.
non enī est impossibile: imo quandoqꝫ accidit ꝓ-
pter varias dispositiones mēbrorū et humorum
hos humores: et quēlibet eorū posse quacūqꝫ pe-
riodo periodicare. Latitudo enī virtutis mēbroꝝ

est valde magna cum possit remitti ad nō gradū.
¶ Similiter latitudo quātitatis humoꝝ possit re- An latitudo quātitatis hu-
mitti ad nō quātū. Et certū est ꝙ debilitas est cā morū possit re-
prepositiōis paroxismorum periodoꝝ. ꝑma. iiij. mitti ad non
tractatu scd̄o de differētijs febriū. Similiter mul quātum.
titudo humorū accelerat periodicationem pauci
tas retardat. ꝓpter qđ accidit colerā multā quo-
tidie ꝓducere paroxismos omnino consimiles vt
nō possit affirmari duplicē esse tertianā. sicut ali-
quando ꝓpter multitudinē et ꝓpinquitatē ad cor
facit causonē. Et ecōtra ꝓpter paucitatē cū gros
sitie de quarto in quartū. et melancoliā aliquādo
facere quintanā et sextanā. Et sanguinem febres
periodicas: scd̄m varias dispositiōes mēbrorum
mittentium et recipientium: ⁊ sic non solum acce
lerari aut retardare paroxismos colericos intra
latitudinem tertie diei. Et similiter de ceteris cau
sis tam mouētibus q̄ resistētibus in colera ⁊ vno
quoqꝫ humoꝝ posset exemplificari. Attamē vt di
ctum fuit ꝟm plurimū ita est ꝙ scd̄m varias dispo
sitiones et ꝓportiones causarū mouentiū ad hu-
mores resistentes scd̄m suas formas complexio-
nes et ꝓprietates fiunt paroxismationes de q̇bꝰ
supra.

His premissis sit hec ꝑmo conclusio.
ad saluandum causas
determinate ꝑiodicationis est necessariū in vno-
quoqꝫ humore ponere formā substantialem ꝯple
xionalē et ꝓprietatē specificā resistentē causis mo
uentibꝰ ad ꝑiodicationē vel periodicandū. ¶ Istā
cōclusionē quātū ad primā partē probāt octo ra-
tiones deducte pro parte Gētilis. ¶ Quātum ad Gētil' opinio.
scd̄am partē. s. ꝙ huiusmodi cause sint resistētes ⁊
nō actiue huiusmodi ꝑiodicatiōis. probat ꝑmuz
ꝓmissum necnō ratiōes adducte pro parte Ugo
nis. ¶ Scd̄a cōclusio scd̄m varias proportiones Ugonis opi-
mēbrorū mouentiū hūores ad periodicanduz ad nio.
ipsorū resistētias fiunt ꝑiodi determinate diuerse.
¶ Pro declaratiōe huius cōclusionis et sequētiū Questionis de
est sciendū ꝙ cause mouentes ad periodicandum claratio.
sunt virtutes expulsiue mēbrorū stimulate a pre-
sentia humorū ledentiū sua multitudine aut ma-
litia manifesta vel occulta ꝓpter quod mouentur
ad expellendū eos. aut de intra venas ad extra si-
cut in interpolatis. aut de venis maioribꝰ ad mi-
nores: sicut in continuis. ¶ Aliquando in cā sunt
virtutes attractiue mēbrorū propter dolorez aut
superfluā caliditatē in eis existentē aut absolutā
aut determinati modi siue proprietatis. Et hoc
modo caliditas derelicta in mēbris exterioribus
post primum ꝑoxismū tertiane est causa vt aggre
getur noua colera pro sequenti paroxismo: et non
fl'a neqꝫ alius humor. ¶ Aliquando in causa est
dispositio mēbri generātis materiā. siue vere ge-
neret eā sicut epar. siue mēbrū illud generet corrū
pendo vnū humorē in alium. vtputa sanguinē in
colerā vel melancoliā. et hoc modo membra alia
preter epar ꝓpter malam dispositionē in eis exi-
stentē generant humores corrumpendo vnum hu
morem in aliuz. Et ad has reducitur acuitas sen-
sus membri non tolerantis presentiam humoris
nocentis. Est enim causa vt acceleret paroxismꝰ:
sicut sensus eius obtusio est causa tarditatis. Iste
ergo sunt cause se tenentes ex parte membrorum
mouentes ad periodicationem mediate vel im-
mediate. ¶ Cause autem principales se tenentes
ex parte humorum sunt resistētia ne humores mo
ueantur extra locum suum naturalem: et ne pu-
trefiant. et sunt eorum forme complexiones et ꝓ-

pꝛietates. Et ad has reducitur multitudo et paũ
citas: grossities et subtilitas: viscositas ⁊ eius op
positum: inter quas grossities paucitas et viscosi
tas sunt causa tarditatis ꝑoxismi. Opposita acce
lerant eos.

Quid attẽdatꝛ penes velocitates et tarditates motuum.

Ex hoc notato et scđo premisso faci/
liter deducitur ꝯclu/
sio. Nã vniuersaliter velocitates et tarditates mo
tuum iuxta scđm premissuȝ insequũtur pꝛopoꝛtio
nes causarũ mouẽtiũ ad suas resistẽtias: sed ꝑio/
di diuerse sunt motus hũoꝝ diuersificati in velo/
citate et tarditate aut eos insequuntur. ergo ꝑio/
di diuerse insequũtur diuersas pꝛopoꝛtiões cau/
sarũ mouentiũ ad humoꝛum resistentias. sed cau
se mouentes iuxta notatũ immediate precedens
sunt ipsa membꝛa ſm varias ipsoꝛum dispositio
nes. igitur ſm varias dispositiones mẽbꝛoꝝ mo/
uentiũ humoꝛes ad periodicandũ ad ipsoꝛũ resi/
stẽtias fient periodi determinate. ¶ Coꝛrelariũ.
pꝛopter minoꝛem ꝓpoꝛtionẽ mẽbꝛoꝛũ mouentiũ
ad resistentiã melancolie quã sit in alijs humoꝛi/
bus ſm plm tardius ꝑiodicat. deinde colera: oĩbꝰ
velocius flegma. Sanguis autẽ postꝗ̃ putrere ĩ/
cepit facit ꝯtinuã donec finiat. ¶ Tertia ꝯclusio
ſm varias ꝓpoꝛtiones causarũ extrinsecarum ad
humoꝛes resistentes seu humoꝛũ resistentiã fiunt
frequenter periodi indeterminate. Hec conclusio
clara ẽ tum ex quotidiana expiẽtia. tũ qꝛ cãe ex/
trinsece multo maioꝛes recipiunt varietates suffi
cientes ad periodicandũ quã membꝛoꝛũ disposi/
tiones. Quapꝛopter frequẽtius accidit vt ſm ea/
rum ꝓpoꝛtiones ad humoꝛũ resistentias fiant pe
riodi indetermiate quo ad diẽ quã ſm pꝛopoꝛtio
nes dispositionũ membꝛoꝛũ ad humoꝛũ resisten/
tias. et hic loquoꝛ de periodo impꝛopꝛie sumpta
pꝛo quocũꝗ reditu feb. ¶ Quarta cõclusio. expe/
rientia inuentũ est sanguinẽ ſm plurimum facere
continuã conclusaȝ. fl'a quotidianã col'am tertia/
nam. melancoliã quartanã. Nam oĩs notitia me
dicinalis inuenta est ratione aut experientia scđo
canone. c. ij. et pꝛimo metaph. Cum aũt huiusmo
di non possint cognosci via ratiocinatiõis opus
est vt experientia inuẽte sint: sed minoꝛ est manife
sta: cum huiusmodi ad periodicationũ pꝛincipa/
les cause sint occulte. s. foꝛme huiusmodi comple/
xiones et ꝓpꝛietates: nec non pꝛopoꝛtiones mem
bꝛoꝛum ad huiusmodi resistentias: que via ratio/
cinij cognosci nõ possunt. ¶ Quinta cõclusio. ꝓ/

Cause indiuiduales siue specifice.

pꝛietates indiuiduales in mẽbꝛis sunt quandoꝗ
causa determinatarũ periodoꝛũ. ¶ Hanc conclu/
sionẽ pꝛobat quinta ratio supꝛascripta facta pꝛo
ꝑte affirmatiua q̃stionis de duabꝰ tertianis: q̃ sic
se habent ꝙ paroxismi pꝛime tertiane coꝛrespon
dẽt sibi inuicẽ. Et similiter paroxismi scđe sibi in/
uicem in hoꝛa inuasionis duratione intensione et
modo terminatiõis. non aũt paroxismi scđe coꝛ/
respondent paroxismis pꝛime: qđ nõ est nisi pꝛo/
pter indiuidualem ꝓpꝛietatem in mẽbꝛis q̃ sunt
minera putredis materie ꝑme tertiane q̃ ꝓpꝛie/
tas ĩdiuidual' respicit materiaȝ ꝑme tertiane sicut
ꝓpꝛietas ĩdiuidualis materie scđe tertiane respi
cit materiã scđe tertiane. ¶ Similiter iste ꝓpꝛie/
tates indiuiduales remanent in materijs coleri/
cis que stant sub foꝛma cause añtis. quapꝛopter
vnaqueꝗ disponitꝛ pꝛo sequenti ꝑoxismo ſm exi/
gentiã pꝛopꝛietatũ relictarũ in pꝛimis ꝑoxismis
donec finiãtur. ¶ Cõtra pꝛimã conclusionẽ argui
tur. Pꝛo seruandis causis periodicationis nõ est
necessariũ ponere pꝛopꝛietatẽ specificaȝ. igitꝛ ⁊c.

antecedens multipliciter pꝛobatur. pꝛimo. quia
oẽs effectus apparentes reduci possunt in com/
plexionẽ et foꝛmã substantialẽ. non est autem ho/
num multiplicare entia sine necessitate. ¶ Scđo.
quia huiusmodi non est substantia nec accidens.
quare non est ponenda. sed ꝙ non sit accidens ar/
guitur: quia tertio cõpl'onũ Galenus dicit eã na
turam et vniuersam substantiã. complexionẽ vero
esse ex quatuoꝛ elemẽtis. et moyses in epistola de
regi. sani. foꝛma specifica est tota essentia. i. sub/
stantia: non simplex q̃litas. ¶ Preterea. qđ nõ de/
struitur destructis accidẽtibꝰ est substantia. talis
aũt est foꝛma specifica: eo ꝙ moꝛtuo tyꝛo adhuc ĩ
carne eius remanet foꝛma pluriũ aĩaliũ ꝑempti/
ua. Qđ vero non sit substãtia arguitur. nam tertio
animaliũ dicitꝛ attractionẽ fieri ꝓpꝛietate et q̃li/
tate. ¶ Preterea. qđ sequitꝛ ꝯplexionẽ est accñs: eo
ꝙ aduenit enti in actu: qđ autẽ sic aduenit soꝛtitũ
est naturam accidentis: sed foꝛma specifica post
cõplexionẽ aduenit penes Auicẽ. ¶ Contra scđaȝ
cõclusionẽ arguitur ꝙ nulla est assignanda deter/
minata periodus respectu alicuius humoꝛis: im/
mo ꝙ q̃libet põt infinitis ꝑiodicare ꝑiodis. ꝯñs
falsum: et cõsequẽtia ꝓbatur. qꝛ ꝓpoꝛtio causarũ
mouentiũ ad humoꝛũ resistentiã potest in infini/
tum variari: cum possit virtus in infinitũ remitti.
similiter stante virtute potest humoꝛis resistentia
minui in infinitũ per deperditionem quãtitatis.
¶ Secũdo. ponamus resistentiaȝ melãcolie q̃ stat
sub foꝛma cause antecedẽtis paulatim augeri ꝑ
acquisitionẽ grossiciei aut viscositatis: donec ĩ fi/
ne mensis sit equata potẽtie mouẽti ad periodi/
candũ: et tunc sequitur cum ꝓpoꝛtio potẽtie mo/
uentis ad resistentiam remittatꝛ ad nõ gradum: ꝙ
ꝯtinue tardius ⁊ tardiꝰ ꝑiodicabit. Cũ ergo ꝑmꝰ
paroxismus fuerit quartanus. secũdus erit quin/
tanus. tertius sextanus. et sic vsꝗ ad finem mẽsis:
immo ꝙ in ĩfinitũ tarde mouebitꝛ aliqua pars hu
ius melancolie ad periodicandũ. consequens fal
sum. ergo ⁊c. Et per similia argumenta facile ꝓ/
bari posset paroxismos continue velocitari ponẽ
do resistentiam paulatim diminui: vt quia mate
ria continue efficiatꝛ subtilioꝛ causa mouente nõ
variata. aut simul crescere et minui resistentiam.
Itẽ sequitꝛ ꝙ frequẽter quartane deberẽt in tribꝰ
aut quatuoꝛ paroxismis terminari nisi alia mate
ria de nouo generetur. cõsequens contra experiẽ/
tiam. et ꝯña declaratꝛ. quia tanta est ꝓpoꝛtio mo
uentis ad residuũ melãcolie. in scđo tertio aut q̃r/
to paroxismo quãta sit ad melãcoliã motã in pꝛi
mo cũ continue melancolia digerẽdo ꝓcedat. Si
ergo potuit mouere pꝛimã magis resistentẽ mul/
to magis poterit mouere reliquã in tribꝰ paroxis
mis sequentibus. Nec potest dici ꝙ causa quare
non moueatur sit etherogeneitas materie. qꝛ fre/
quẽter accidit ꝙ materie non sint tantũ etheroge
nee: quin possint ad vnifoꝛmitatẽ quãdam reduci
in tribus sequẽtibus paroxismis per digestionẽ.
¶ Item cõtra hanc cõclusionẽ pꝛocedũt rationes
facte superius tam pꝛo parte affirmatiua quã ꝓ
parte negatiua. ¶ Contra tertiam conclusionẽ ar
guitur non minoꝛes varietates recipiũt cause in/
trinsece. s. membꝛoꝝ et hũoꝛũ dispositiones quaȝ
cause extrinsece. s. se tenentes ex parte sex rerũ nõ
naturaliũ et causarũ extranearũ. ergo qua ratiõe
cause extrinsece sunt frequẽter cause indetermina
tarũ periodoꝛũ eadem ratione ⁊ cause intrinsece
ꝯña tenet. et assumptũ pꝛobatꝛ. quia membꝛoꝛũ ⁊
hũoꝝ dispositiones sunt variabiles in infinitum
vt fuit deductũ

vt fuit deductū in ratiōibus contra secundā ꝯclusionem. ¶ Cōtra quartā ꝯclusionē arguitur. sequitur ꝙ colera deberet velocius moueri ad periodicandum ꝗ̄ flegma. cōsequentia probaṫ: qr stante paritate ex parte cause mouētis colera minus resistit ꝗ̄ flegma. tum quia calidior. tū quia subtilior tum qr min⁹ viscosa: ⁊ tandē qr magis acuta plus stimulās expulsiuā. ¶ Preterea sequiṫ ꝙ sanguis deberet tardius moueri ꝗ̄ colera. tum quia viscosior et grossior. tum quia minus acutus: minus stimulans expulsiuā. tum quia natura de eius cōseruatiōe est magis sollicita. ¶ Ultimo cōtra vltimā cōclusionem arguiṫ. si proprietates indiuiduales essent causa periodicatiōis sequeretur vnum gen⁹ febriū nō posse in aliud permutari. cōsequētia cōtra experientiā: cum videamus sanguineā in colericam: necnō flegmaticas et colericas in quartanas permutari. consequentia facile deduci potest.

Responsio ad rationes.

Ad rationes suadentes cōtrariū determinationis nostre respōdeo. ¶ Ad primā negādo assumptū. in formas enī substantiales nullus effectus reduci potest immediate cum ipsa sit substātia cui nihil est cōtrarium omnis enī actio est inter cōtraria. Necq̄ etiā in cōplexionē effectus apparētes reduci possunt sicut attractio ferri in cōplexionē magnetis cum multa sint similia magneti in cōplexione que nō attrahunt ferrum: et eo magis quia inuenitur magnes que scd̄m vnam extremitatē attrahit ferrum secūdum aliam fugat ipsum. quam diuersitatē difficile est reducere in cōplexionē aut in proprietatem nisi forte indiuidualē. Item Mesue in de consolatione medicinarū cap̄. primo vult virtutes medicinarum soluentium eligēdo esse proprietates specificas: et in proposito nostro quō colera poterit tardius moueri seu periodicare ꝗ̄ flegma: cū habeat valde plures manifestas cās velocitandi periodicationē ꝗ̄ flegma: vt ptꝫ cōsiderāti. ¶ Ad secundum dicendū: ꝙ aliqua forma specifica est substantia: scꝫ illa que dat esse rei: et per quā res est id qd̄ est. aliqua est accidens que proprius dicitur ꝓprietas specifica. hec autē est vna ex potētijs forme. propterea inest omnibus indiuiduis vni⁹ speciei. licꝫ aliqua adueniat enti in actu scd̄m exigentiam cōplexionis. aliter difficile esset saluare quō mortuo tyro in carnib⁹ eius remanet proprietas pluriuꝫ animaliū interēptiua que primo erat. hic enim aperte cōcludit ipsam nō esse formā substantialem necq̄ eius potentiā. destrueret enī corrupta forma substātiali eius. necq̄ est eius materia cum ipsa de se nullius sit actiuitatis. quare relinquiṫ ꝙ sit accidens adueniēs cōposito. Et ex his ptꝫ solutio ad reliqua argumēta cōtra hanc cōclusionē. et quō autores nō sunt ꝯtrarij: quoꝝ aliqui ponūt esse substātiā: aliqui accidēs. ¶ Ad argumētū primū cōtra secundā cōclusionē negeṫ ad qd̄ deducitur: nec pōt aliquis humor infinitis periodis ꝑiodicare: ⁊ ꝯñr negatur ꝙ proportio causarū mouētium ad resistentiā humorū sufficiēs ad periodicationē possit in infinitū variari. nam licꝫ possit humor diminui ad nō quantū: nō tamē quelibet parua quātitas erit sufficiens ad periodicandum.

¶ Ad secundū argumentū contra eandem conclusionem conceditur ad qd̄ deducitur: scꝫ ꝙ paroxismi continue retardabūtur: sed negetur reliquū ad qd̄ deducitur. scꝫ ꝙ secūdus erit quintanus. terti⁹ sextanus ⁊c. fiet enim postpositio paroxismorum intra latitudinem quarti diei: sed nō fiet diuersa periodicatio: et conceditur vlterius ꝙ in infinituꝫ tarde mouebitur aliqua pars melancolie. Ex quo tamen nō sequitur ꝙ paroxismus in infinitū tardabitur. Et consimiliter ad confirmationē conceditur paroxismū posse continue anticipare. ¶ Ad tertiam rationē contra eandem conclusionē negatur ad quod deducitur: necq̄ in causa soluꝫ est etherogeneitas materie imo multitudo eius. dato enī ꝙ tota materia est vniformis: nō potest tamen virtus expulsiua totuꝫ vnica vice mouere. magis enī resistit multa ꝗ̄ pauca. ¶ Ad rationē contra tertiā conclusionē negetur assumptū: immo dicitur ꝙ varietates causarū extrinsecarū sufficientiuꝫ ad periodicandū sunt multo maiores ꝗ̄ varietates causarum intrinsecarū sufficientiū ad periodicanduꝫ nec alique extrinsece: aut intrinsece sufficientes ad periodicandū possunt in infinitū variari varietatibus sufficiētibus facere diuersas periodos scd̄ꝫ diem. ¶ Ad responsionē contra quartaꝫ conclusionem respondeṫ ꝙ quātumcūq̄ colera merito qualitatum manifestarū sit facilius mobilis ad periodicandū: tamen ratione ꝓprietatis specifice magis resistit ꝗ̄ flegma. ¶ Ad secundū contra eandē conclusionē dicitur ꝙ sanguis ratione qualitatuꝫ tā manifestarū ꝗ̄ occultarū est paratissimus inter omnes ad putrefactioneꝫ precipue cum putrefactio inceperit in aliqua parte eius: licꝫ nō sit paratior ad motum extra locum propriū propterea facit ꝯtinuā ⁊ nō periodicā. Nec obstat ꝙ natura sit de eo magis solicita: inchoante nāq̄ putrefactiōe in aliqua parte facile procedit ad reliquas. ¶ Ad rationem contra vltimā ꝯclusioneꝫ negetur ad qd̄ deducitur. nam quātumcūq̄ ꝓprietas indiuidualis ex aliquo hūore putrēte derelicta sit causa motus similis hūoris stantis in venis sub forma cause antecedentis. tamen si ille humor verteretur in aliud genus humoris periodicaret humor ex p̄io genitus scd̄m exigentiā proprietatis specifice sibi acquisite ad intellectū suprascriptū: ⁊ nō secūduꝫ exigentiā proprietatis indiuidualis ex primo humore putrēte derelicte. ¶ Rationes aūt superius adducte pro opi. Gentilis non procedunt contra hanc determinationē: immo sunt pro ea: et plures earum probant conclusiones suprascriptas. Similiter rationes adducte pro opi. Ugonis nō ꝓcedunt contra hanc determinationē: sed solūmodo probant ꝙ nō datur forma specifica: necq̄ proprietas occulta specifica: aut indiuidualis: actiua aut passiua que intendat mouere vno tempore et non alio.

Rōnes gētilis et Ugonis.

Ego aūt nihil horū pono: sed pono hm̄ōi formas et proprietates resistētes his motib⁹. Et pono virtutes ⁊ dispōnes mēbroꝝ esse causas mouētes hos humores ad periodicandum. Et scd̄m varias ꝓportiones horū mēbroruꝫ mouentiū ad humores qui mouētur fieri diuersas periodos. Et hec opinio ꝯsonat oībus doctorib⁹ et autoribus scribētibus in hac materia siue resoluant hm̄ōi motus in mēbrorum varias dispōnes sicut Gal'. siue in humorum varias dispōnes sicut Aui. Et aliqñ ipe Gal'. ⁊ reliq̄ autores ⁊ doctores Qua pp vr̄ hec opi. v̄itati ꝯformior. Nā v̄o oīa cōsonant: falso cito dissonat verū. primo ethicoꝝ. Et sic dei auxilio est finis huius questionis difficilis.

Herculani opinio cōtra gētilē ⁊ Ugonem.

¶ Sermo vl'is. De signis feb. putredinis. Cap̄. ij.

Significant febres putredinis aduentus causarum antecedentium eas: et proprie quando non est in eis causa primitiua.

¶ In capitulo precedēti Aui. posuit causas putredinis: nec nō causas diuersitatis feb. putridaruꝫ. In hac parte iuxta rubricā ponit ī generali signa feb. put. et habet hec pars tres partes. In prima facit illud qđ dictum est. In scđa ex oībus signis ⁊ accidētibus collectis ponit generalē modū significandi eorum. Tertio ponit causas quorūdam accidentiū. scđa ibi. (Scias ꝙ acceptio.) in princip. quarti cap. sequētis. tertia ibi. (Horripilatio.) in princip. sexti cap. Prima iterū in duas. In prima vt dictū est: ponit signa fe. pu. in gñali. In secūda signa quibus inter se distinguūtur. scđa in principio sequentis capituli in continua. Hoc capitulū primo habet duas partes. In prima ponit tredecim collectiones signorū que patebunt discurrrendo per textum. In secūda ponit duos cañ. scđa ibi (Et scias) in fine capituli. ¶ Pria collectio signorum est antecessio causarū febriū putridarū: siue ille cause sint corporee sicut opilationes repletiōes cacochimie: siue fuerint incorporee: sicut cibus ⁊ potus generatiui mali chimi et reliquū regimē disponēs ad feb. putridas absq; antecessione cause primitiue de proximo que verisimiliter potuit esse causa effimere. sicut exercitiū forte ⁊ similia: ⁊ hoc est signū satis efficax feb. putride. Posset tamē exponi aduētus causarū antecedentiū. idest corporearū distinctarū cōtra causas ꝑmitiuas: ⁊ ꝓpter qñ nō est causa primitiua q̄ verisil'r sit cā effimere.

An febris putrida possit eē sine causa.

Quod si quis quereret vtrum feb. putrida possit eē absq; cā. ¶ Dicendū ꝙ potest esse absq; causa primitiua et antecedente: sed non potest esse absq; causa coniuncta. ¶ Cōtra possibile est humorē putrentē educi simul cum vaporibus suis. et tamē remanere caliditatē fientem in corde cum nō subito corrumpatur. ergo ⁊c. ¶ Respōdetur ꝙ sicut nō subito corrūpitur caliditas existēs in corde: ita humor putrēs cum vaporib' nō subito educitur. vnde si aliquid caliditatis in corde remanebit educto humore putrido cum suis vaporibus illud est ita remissum vt non sensibiliter ledat operatiōes. ¶ Preterea dato ꝙ sensibiliter lederet operatiōes nō debet dici febris cum ad esse febris requirat caliditatem accensam esse in aliqua re que sit in corde siue sit cordis substātia quantū ad ethicas siue spūs quantū ad effimeras siue humor aut vapor quantū ad humorales. Hoc tamē superius in diffinitiōis declaratione sufficiēter discussum fuit. aliter eñ sequeretur ꝙ cuicūq; febri esset coniuncta humoralis et effimera cum in omni febre sit necessariū calefieri humores cordis et spūs cum sit facilius hec calefacere quā cordis substantiā. Sed licꝫ in omni febre calefiant: non tamen in omni febre habent caliditatem fixam.

¶ Et pulsus ⁊ anhelitus cuius cōstrictio est velox: quoniā necessitas ad mundificandum est vehemens valde.

Signum putridarum febriū.

¶ Secūda collectio signorꝫ putridarū est velox cōstrictio pulsus et anhelitus ꝓpter necessitatē vehementē mundificādi cor et arterias a fumis ⁊ vaporibus putridis. ¶ Pro cui' declaratiōe est sciendum ꝙ signū apud Gal'. prīo de differētijs febriū. viij. ca. Est valde propriū cum cōueniat omni putride et solum tali. Inquit eñ. Propriū vero ⁊ inseparabile generis earū que in humorib' accendūtur febriū est velocitas sistoles pulsus. Et cum anhelitus currat cursu pulsus idem erit iudicium de sistole anhelitus. Unde superius Aui. in capl'o de signis effimerarū quibus distinguūtur ab alijs febribus inquit. Et cum ambiguus sit tibi pulsus et constrictio eius scias ex anhelitu. ¶ Sed vt tollantur instantie que cōtra hoc dictū Galeni fieri consueuerūt quē Auic. sequit' est sciēdum ꝙ sistolē siue ꝯstrictionē pulsus et anhelitus esse propriū ⁊ inseparabile signū' putridarū: ⁊ qđ cōueniat omnibus ⁊ solis putridis potest quadrupliciter intelligi. ¶ Primo ꝙ sistoles sit velox respectu tēperate sistolis ⁊ hoc modo nō est propriū signuꝫ putridarum cum cōueniat plurimis effimeris et ethicis in quibus multiplicātur fumi plures aut acutiores ꝗ̄ in corpore tēperato: quare necessariū est ꝓpter eorum expulsionē sistolē velocitari in cōparatione ad sistolē tēperatā.

Sistoles velox respectu sistolis.

¶ Secundo ꝙ sistoles sit velox respectu sistolis dispositiōis naturalis. et hoc modo etiā nō est propriū signū febriū putridarū: cuꝫ pluribus ethicis et effi. conueniat sistolē esse velociorem sistole naturali ꝓpter fumos plures ⁊ acutiores multiplicari ex actione caliditatis febrilis quā tēpore sanitatis. ¶ Tertio ꝙ sit velox respectu diastolis eiusdē pulsus: et hoc mō est propriū signū putridarū: vt in pluribus. Nam scđm plurimū in putridis est velocior sistoles ꝗ̄ diastoles: ꝓpter maiorē necessitatē mundificādi fumos quam euentandi. nō enim cōtingit oppositum nisi in febre vehemēti: sicut causon aut sibi similis pendēs a materia colerica subtili: pauca ꝓpinqua cordi ⁊ in casibus similibus qui sunt paucissimi: sed in ef. et ethi. scđm plurimū est maior necessitas euentādi ꝗ̄ mundificādi: q2 vapores in eis multiplicati sunt pauci et parū acuti. ¶ Et oppositū non accidit nisi in paucis casibus: sicut in corde tēperato aut humido effimerāte. Et quia apud medicos ꝓpositiones vere: vt in pluribus habentur pro vniuersalibus: possemus dicere apud medicos hoc signum conuenire oībus putridis: ⁊ solum talibus. ¶ Quarto modo potest dici sistolē in putridis esse velociorem ꝗ̄ sistoles in alijs febribus esse ꝓpriū signū putridarū: et hoc modo est verū vniuersaliter. Nam semper sistoles putridarū est velocior sistole aliorū generū febrium aliorum paritate supposita ex parte corporū febrientiū: et gradus intēsionis feb. in genere suo cum fumi plures et acutiores multiplicētur in feb. materialibus quā in immaterialib'. Et similiter posita paritate ex parte regiminis et extrinsecus occurrentium.

Sed contra hanc determinationē instatur. Nam sistoles arteriarum ordinatur in cordis euentationē: cum per eam impellatur aer frigidus in cor pro eius euentatione. Et econtra diastoles arteriaruꝫ in cordis mundificationē ordinatur: cum per eam recipiāt arterie a corde fumos ⁊ aerem factū inutileꝫ. ergo vbi est maior necessitas mundificationis cordis: sicut in putridis diastoles arteriarū debet esse velocior. Et econtra. vbi est maior necessitas euentationis cordis sicut in effi. et ethi. sistoles arteriarū debet esse velocior. ¶ Ad hoc respōdetur ꝙ sistoles arteriarum ordinatur in multos fines. est enim facta ad expellēdū fumos malos ⁊ vapores malos et aerem calefactum extra poros: et ad expellendū spiritum vitalem in membra: et ad venas spirituꝫ vitalē: et sanguinem arterialē: et etiam ad impellendum aerem frigidū in cor: et sic est ordinata in multos fines: nō tamē eque principaliter. magis enim operatur pro cōmodo proprio quaꝫ alieno ita ꝙ supposito ꝙ necessitetur arteria mittere in cor: aerem frigidū: et a se expellere fumos malos

Et sint iste necessitates ad modum medicorꝫ equales magis conabitur arteria pro expellēdo fumuꝫ q̄ in expellēdo aerem frigidū in cor: ⁊ sic sistolabit velocius sue proprie necessitati mundificādi inseruiens q̄ necessitati euentādi cordis: nō obstāte qd̄ ad illam quodāmodo ordinetur. ergo ad formam argumenti respōdendo negetur consequētia. licet enim sistoles arteriarū ordinetur in cordis euentationem: ⁊ diastoles in cordis mundificationē: non tamen sequitur ꝙ existente in corde maiori necessitate mūdificationis quā euentationis: diastoles arteriarū debeat esse velocior q̄ earum sistoles: immo sistoles arteriarū est velocior quā earuꝫ diastoles propter maiorem necessitatē propriā mundificandi q̄ euentādi. Et similiter sequitur ꝙ sistoles cordis debet esse velocior quā diastoles eius vnoquoqꝫ istorum membrorū inseruiente magis commodo proprio quā alieno.

¶ Et est caliditas mordicatiua nō suauis sicut est caliditas effimere febris.

Cause mordicationis.

¶ Tertium signum ꝙ caliditas putride febris est mordicatiua: nō suauis sicut caliditas effi. ¶ Pro quo sciendum ꝙ mordicatio caliditatis ex quattuor causis contingit. primo quia intensior. secundo quia velocius imprimēs. tertio quia in subiecto magis denso: quarto quia siccitati cōiuncta. Ex quo sequitur propter has quattuor causas caliditatē putride esse mordaciorem quā effimere: et caliditatem ethice inter has mediam.

¶ Et plurimū quidem febriū putredinis antecedit halmelileti. Et halmelileti quidem est dispositio cui admiscetur caliditas nō proueniens ad hoc vt sit febris.

¶ Hic ponitur quarta maneries signorum: vel collectio febr. putr. et habet hec pars quattuor partes. Primo ponit quid nominis huius dispositionis significātis feb. putridā. Secundo ponit quid rei. Tertio declarat que accidētia huic dispositioni cōiungantur. Quarto ponit quando incipit febris post hanc dispositionē. secūda ibi. (Et almelileti.) tertia ibi. (Et associatur.) quarta ibi. (Cū igitur accidit.) ¶ De prima parte dicit ꝙ dispositio antecedens scd̄m plurimū febres putredinis est almelileti et a Rasi. xvij. continentis. cap. ij. vocatur almelia aut almelidia. In scd̄a parte describens eam dicit ꝙ almelileti est dispositio cui admiscetur caliditas non perueniens ad hoc vt sit febris propter paucitatē lesionis. Ex quo textu aliqui elicitunt ꝙ almelileti est quid aggregatum ex mala cōplexione mala compositione mala vnitate cui admiscetur caliditas nō perueniens ad hoc vt sit febris propter paucitatē lesionis: sed sit solum neutralitas febris insensibiliter ledens operationes. ¶ Alij autem aliter exponunt hunc passum et melius et conformius mentibus autorū ꝙ almelileti est dispositio cui admiscetur caliditas non perueniens ad hoc vt sit febris. idest in cuius quidditate includitur vt nō sit febris: sed neutralitas febris: idest caliditas preter naturā insensibiliter ledēs operatiōes: ⁊ hec est mens Rasis. xix. ꝯtinentis ca. ij. qui dixit esse ipsam febrem paruā et qd̄ antecedit febrem. est eñi neutralitas decidētie in febrē: ⁊ qd̄ seq̄tur febrē: q: est neutralitas cōualescētie. Et ex his seq̄tur oēm febrē incipientē post principia generatiōis et ad salutē terminandam antecedit et sequitur almelileti.

Sed contra nam Auicen. statim dixit ꝙ plurimū febris putredinis antecedit almelileti. ergo nō semper almelileti antecedit febrem. ¶ Ad hoc respondetur de intentione Gal. primo de creticis capitulo sexto ꝙ omnem febrem incipientē post principia generationis precedit almelileti: sed aliquādo febres sunt ita cito incidentes sicut pestilētiales sinocha omotena aut augmastica causones: et similes ꝙ almelileti propter breuitatē eius nō percipitur. Similiter est aliquando ita remissa vt non percipiatur sicut qd̄ antecedit effimeras veras. Auicē. itaqꝫ intendit ꝙ almelileti manifestum scd̄m plurimū antecedit febrem licet non semper.

¶ Et associatur ei lassitudo et pigritia et alices et saltus et cōmotio somni et vigilie et constrictio anhelitus et tensio venaruꝫ et hipocundriorum et dolor capitis et pulsatio capitis. Cum ergo prolongatur facit cadere in febres putredinis aut facit accidere debilitatem et citrinitatem coloris: et quandoqꝫ associantur almelileti antecedēti febres multitudo superfluitatis et mucus nausea et vrina plurima et egestio plurima putrida et grauitas capitis et excitatio et accidit frequentia in pulsu non a causa extrinseca: immo ex labore aut ira aut alijs.

¶ Hic ponit sexdecim accidentia que associantur almelileti. ¶ Primū est laxitudo maxime extēsiua que est tristis sensatio in musculis cum tētatur motus accidēs propter humores aut vapores grossos in ipsis: et de hac loquitur afforismus secunde particule. labores spontanei narrant morbos. ¶ Secundū est pigritia: idest ineptitudo et difficultas ad incheandū et cōtinuandum motuꝫ propter lassitudinem et causam eius. ¶ Tertium alices: idest extēsio brachiorum propter vapores stimulātes expulsiuam eorum. ¶ Quartuꝫ est saltus idest motus mēbrorum quasi subitus inordinatus propter humores ventosatos in musculis eorum. ¶ Quintum est cōmotio somni et vigilie: idest permutatio somni et vigilie a dispositione naturali: quod potest esse vel quia somnus est longior aut profundior: aut vigilie permixtus nō purus: et sic vigilia sit longior et acutior: idest a somno distantior: aut somno permixto secundum veritatem dispositionis humorum qui sunt in almelileti: et vaporum qui ab eis eleuantur. Et hic accipio vaporem vt est communis ad fumum ⁊ vaporē proprie sumptum. ¶ Sextum est constrictio anhelitus et per hanc intellige etiam difficultateꝫ eius: ⁊ quācunqꝫ notabilem permutationē eius a differētijs et dispositionibus naturalibus ad differētias et dispositiones non naturales que sequuntur repletionem partiū pectoris humorū ventositates aut vaporum. ¶ Septimum est extēsio venarū et hypocundriorū ex eadem causa. ¶ Octauū. dolor capitis: et pulsatio eius propter motum humoruꝫ: aut vaporum: aut ventositatē ad caput facientē scd̄m plurimū dolorē extēsiuū aut pulsatiuū. ¶ Alia tamen littera dicit dolor epatis et pulsatio capitis et pendent ab eisdem causis quarum quedam tendunt ad epar: quedam ad caput. sit enim dolor extensiuus a repletione superflua extendēte: siue sit humorum: vaporum: aut ventositatū. Dolor autē pulsatiuus a caliditate superflua: quādoqꝫ tamē dolor est grauatiuus quādo materia est in membro sicut in epate nō sentiente per se: sed per pan-

niculū suspēdentē. ¶ Nonū quādo almeliletu plō
gatur facit ex nō putridis cadere in febres putri/
das calore magis exacuto. Aut ꝓpter intensionez
aut propter humidi exiccationez. Aut facit cadere
in febres putridas: cum prius esset solum neutra/
litas: nō quidem propter intensionē aut cremētuz
almelileti scd̄m se: sed propter paucitatē resisten/
tie virtute debilitata: aut facit accidere debilita/
tem in virtutibus naturalib⁹: digestiua precipue:
siue ledat eas sensibiliter siue īsensibiliter. Et hoc
est decimū signū. ¶ Undecimū: quia facit citrini/
tatem coloris permutādo sanguinez: vel faciendo
generari sanguinē non ita bonum: et cui colera est
(De almelile/tu.) permixta. ¶ Duodecimum quādoqꝫ associatur al/
melileetu antecedētis febrē ad differentiā almelile
tu sequentis febrem multitudo superfluitatis: et
pro. idest mucus: et nausea. idest humor repens ad
stomachū nauseare faciens: vrina plurima: ⁊ ege/
stio plurima putrida. que omnia contingunt pro/
pter presentiā malorum humorū ⁊ malaz digestio
nem: propter quas multiplicātur superfluitates
aliquādo in cerebro: et fit multitudo mucorum: et
aliquādo in stomacho fit nausea: et forte vomitus
et multiplicatur vrina propter debilitatē digesti/
ue epatis: et egestio plurima fetida propter mul/
tas superfluitates reseratas in prima digestione:
cum cibus nō bene trāsmutet̄: et quia in almelile/
tu est caliditas preter naturā: licz nō sit febris ad/
ditur fetor in egestiōe. Potest etiā esse quando an
te morbi initiū alique partes malorū humorū de
riuantur ad intestina: que ibi recipientes aliquem
modum putredinis augent quātitatem fecis ⁊ fe/
torē: ⁊ hoc habeat̄ ꝓ vno signo sumpto ab exn̄tib⁹.
¶ Decimūtertiū est grauitas capitis ei⁹. cā ptz ex
suprascriptis. ¶ Decimūquartū est excitatio. i. di
spositio, ī facie similis dispositiōis faciei hoīs ex/
citati a longo somno: in quo partes circa oculos
sunt inflate propter vapores illuc eleuatos: pro/
pter longū somnū nō resolutos. et ista dispositio
est similis cacesie eueniens propter defectū dige/
stiue epatis: per quē fit nutrimētum valde vaporo
sum. ¶ Decimū quintū est ꝙ accidit frequentia in
pulsu: nō a causa extrinseca: scz forti et inconsueta
immo ex labore aut ira parua: et similibus paruis
causis consuetis: ex quibus nō consueuit pulsus tē
pore sanitatis frequentari: et non est absqꝫ causa:
cum almelileetu fit, caliditas preter naturā excedēs
caliditatem naturalē. Quidaz tamen exponunt ly
immo pro sicut: vt sit sensus ꝙ accidit frequētia in
pulsu: nō a causa primitiua: sicut ira aut labore: et
potest tolerari: quia cum sit virtus grauata et ne/
cessitas aucta pulsus frequentatur.

¶ Cum ergo accidit in eo coartatio: tunc
iam venit paroxismus: ⁊ coartatio quidem
est submersio pulsus et paruitas diuersi in
quo accidunt pulsationes magne, fortes: ⁊
non est velocitas eius fortis.

¶ In ista parte ostendit quando post almelileetu
initiat febris: ⁊ que sint signa distinguentia initiū
feb. ab almelileetu: et dicit duo. ¶ Primum ꝙ quan
do accidit coartatio in pulsu: tunc iam venit paro
xismus. et hoc veruz est si febris illa sit putrida: nō
tamen continua conclusa: quia illa non habet ex/
crescentias neqꝫ paroxismos. ¶ Secundo descri/
bens coartationē pulsus ꝙ coartatio est submer/
sio pulsus: et paruitas diuersi: idest paruitas cum
diuersitate. Est itaqꝫ pulsus coartat⁹: pulsus sub/
mersus paruus et diuersus in quo accidunt pulsa
tiones magne et fortes: et nō est velocitas eius for
tis. Nam vt est apud Galenū in cōmento pulsuuz
cōmento. xiiij. aggrauata virtute propter vehemē
tem pugnā inter virtutem et morbuz fiunt pulsus
diuersi: intra quos sunt pulsationes alique fortes
et magne. Et si virtus sit multū debilis per aggra
uationē percussiones fortes sunt valde pauce. in
virtutibus autem dissolutis semper procedit pul
sus debilitādo: nisi aliquādo ageret scd̄m vltimū
conatum. non autem est velocitas fortis. quia nō/
dum additio multa facta est in calore. Galen⁹ eñi (Galenus.)
primo de differētijs feb. ca. viij. describēs pulsum
coartatum quem ipse appellat constrictū dicit qd̄
est paruus et inequalis nihil plus addens in eius
descriptione. Auicē. tamen preter hec addidit duo
primum ꝙ in ipso accidunt pulsationes magne ⁊
fortes. et scd̄m ꝙ velocitas eius nō est fortis. ¶ Cre
do non fuisse intentionē Auic. hec duo debere po/
ni in descriptione pulsus coartati: sed voluit hec
frequēter cōcomitari pulsum coartatū.

Solet queri vtrum semper in pricipijs
febrium putridaruz fiant
pulsus veloces. Et videtur ꝙ sic de intentiōe Gal.
primo de differētijs febriū. ca. viij. ¶ Et ratione ar
gu. cum sit necessitas aucta respectu dispositionis
naturalis. ¶ In oppositū est Aui. in ca. de flegma/
tica. ⁊ Auer. quarto colliget. Et Galenus. ij. de cri
si. et de signis quartane. ¶ Preterea in sincopali
quādoqꝫ sunt pulsus parui tardi et rari. ¶ Pro so
lutione pretermittēdum duplex esse principiū qd̄/
dam exclusiuū: quoddā inclusiuum febris: quid sit
vtrūqꝫ ptz. ¶ Quo premisso dicitur ad dubiū de in
tentione Thome de garbo ꝙ in principio exclusi/ (Thomas de garbo.)
uo febris sunt aliquādo pulsus parui tardi ⁊ rari.
Nam in hoc tēpore cor multotiens et alia mēbra
interiora sunt frigidiora quā in dispositiōe natu/
rali sicut in sincopali humorosa flegmatica ⁊ quar
tana. Sed in principio inclusiuo feb. pulsus semꝑ
sunt veloces nisi virtus sit aliūde debilitata ꝑter/
quā merito febris: quia nō obstāte ꝙ virtus sit ag
grauata a materia: tamen quia nō est notabiliter
debilitata potest velocitare pulsum.

Ego autem credo etiā in pricipio inclu
siuo febris posse pulsum eē (Herculani opinio.)
tardiorē quā in dispositiōe naturali. Nam cōtin/
git hominē sincopizari in principio tam vniuersa
li quā particulari febris. quapropter multū debi/
litata virtute nō poterit satisfacere necessitati per
velocitatem. assumptū manifestū est tam in sinco
pali minuta quā humorosa in qua potest accidere
sincopis etiam in primo paroxismo: et tamen hec
debilitas accidit solum merito febris et materie
eius. ¶ Et cōfirmat̄ quia potest mori in hoc prin
cipio. Preterea cōtingit in principio inclusiuo cor
esse frigidius ꝙ̄ in dispositiōe naturali vaporib⁹
nō putridis eleuatis, a flegmate vitreo ad cor exi/
stentibus pluribus ꝙ̄ sint putridi sicut in empia/
la in qua interiora frigent. ¶ In hoc enim casu ⁊ si
milibus cor est minus actu calidū quā in disposi/
tione naturali. ¶ Nec potest dici ꝙ quādo cor ⁊ in
teriora sunt frigidiora quā in dispositiōe natura/
li: tunc nō est febris. sic eñi empiala nunqꝫ esset fe/
bris cōtra Auicē. et ceteros. Dictū autem Gal. ad
ductum in principio questionis sonans cōtrariū
veritatem habet in pluribus.

¶ Sed diuersitas in principio ⁊ in augmē
to est ex proprietatibus significantibus pu
tredinem: quāuis nō appareat in tertiana
plurima

plurima apparitione propter leuitatē materiei.

¶ Hic ponitur quinta collectio signorum et est qđ diuersitas pulsus in prīcipio: ⁊ in augmēto est de signis ꝓprijs feb. putride q̄uis hec diuersitas nō appareat in tertiana quantū in alijs febribus ꝓpter leuitatem materiei. ¶ Pro quo sciendū ꝙ hec diuersitas est in principio propter suffocationem caloris et in augmento propter non esse materiaꝫ vniformiter calefactā: sed in tertiana pura fit minor hec diuersitas: quia materia est leuis: subtilis parum aggrauans virtutem: et cum hoc cito vniformiter inflāmabilis.

¶ Et de signis quidem ꝙ febris sit putrida ē euacuatio periodi primi sudoris ⁊ humectationis. effimera enim est econtrario illius: licet in initio sit in tertiana propter leuitatem predictaꝫ: si tamen effimera non permutatur ad putredinē. Et quando fuerit augmentum eius non permixtum: non proportionatum: non simile.

¶ Hec est sexta collectio signorū. In hac parte dicit duo indigentia expositione. ¶ Primuꝫ ꝙ de signis ꝙ feb. est putrida est euacuatio periodi p̄me sudoris et humectationis: idest ꝙ prima periodus putride terminatur sine sudore humectatiuo simili sudori naturali: vt superius dictum fuit in cap. de signis effim̄. licet in principio: ita sit in tertiana propter leuitatem predictā: quia in tertiana: sciꝫ pura propter leuitateꝫ subtilitatē materie: ⁊ eius paucitatē accidit aliquando sudor similis illi: qui est in effimera: saltem in paucitate: licꝫ nō in alijs conditionibus cum sit magis acutus. ¶ Scđs modus exponendi hunc passum est: ꝙ de signis ꝙ febris est putrida: est euacuatio periodi primi sudoris et humectationis: idest ꝙ prima periodus prime terminat̄ cum sudore humectante copioso qđ aliquādo accidit ꝓpter multitudinē materie eius Sed effime. est ecōtrario eius: quia terminat̄ cum sudore pauco simili sudori naturali: et etiā aliquādo tertiana terminat̄ cum sudore simili sudori effimere. In hoc em̄ ab alijs putridis aliquādo tertiana pura excipit̄. (Si tamē effimera.) hoc est scđm indigēs expositiōe. et intēdit ꝙ hec que dicta sunt de effimera vera sunt si effimera nō mutat̄ ad putredinē: idest ad febrē putridā. Cuius nō permutationis signa sunt tria. ¶ Primū quando nō fuerit eius augmētum permixtū ex dispositiōe principij que est caloris profundatio: ⁊ calore ꝓcedente intendendo in omnibus mēbris. nā quādo effimera permutatur ad putridā apparet primo caloris ꝓfundatio cum coartatione pulsus: postea pulsus subleuatio et caloris processus: ⁊ intensio ꝑ vniuersum corpus. horū ergo ꝑuatio significat ꝙ nō permutatur ad putridaꝫ. ¶ Secundū signum non permutatiōis est quādo augmentū nō fuerit non proportionatū: idest fuerit proportionatuꝫ. Nam augmentū effimere que nō permutat̄ ad putridaꝫ vniformiter intendēdo ꝓcedit. Nō enim fit diuersitas ex parte etherogeneitatis materie: scꝫ in partibus augmēti putridarum: in quibus aliquando apparēt stationes: et non fit vniformis intēsio caloris. ¶ Tertiū signū. quādo augmētuꝫ non fuerit nō simile principio: idest fuerit simile prīcipio: qꝛ in effime. que nō permutatur ad putridā augmentum in calore similatur principio: sed quādo permutatur multum dissimilatur cū post calorē principij effi. absq̄ pulsus coartatione appareat postea caloris occultatio cū pulsus coartatiōe ⁊ postea subleuatio pulsus: et caloris cū acuitate. ¶ Aliter possumus exponere ꝙ hec tria signa sunt signa permutationis effimere in putridā. ¶ Primuꝫ em̄ signuꝫ est: quia augmentū paroxismi est distinctū a principio: nō aūt est sibi permixtū. Dicitur enim permixtū cum principio quando modus caloris principij et augmenti parum differāt. Uel dicitur permixtum: quia subito ascendit nullam faciens moram. ¶ Similiter augmentū putride est nō proportionatum: idest non seruans proportionem in partibus suis modo superius exposito. ¶ Et tertio augmētum non fuerit simile prīcipio modo superius exposito: nam scđm hanc vltimā expositionem duobus vltimis signis ly non semel additur: sed in prima bis.

Signa permutationis effimere in putridaꝫ.

¶ Et prolixitas augmenti iterum significat ꝙ ipsa est putrida: et additio pulsus in magnitudine secundū processionem significat augmentum.

¶ Hic ponit septimā collectionē signorum: ⁊ duo dicit. ¶ Primū ꝙ prolixitas augmenti significat ꝙ ipsa est putrida. nam augmentum effimere non transit duas horas: vt dixit Auic. superius in cap. de signis effimere in generali: et causa ibidem dicta est. ¶ Secundū ꝙ augmentū cognoscitur per additionem pulsus in magnitudine scđm proportionem: scꝫ arismeticaꝫ. hoc enim verum est scđm plurimū constante virtute deductis accidentalibus impedimentis. Et quāuis aliquando contingat contrariuꝫ sicut in flegmatica et plerisq̄ alijs in quibus nō vniformiter pulsus magnificatur in augmento: hoc tamen verum est ꝙ pulsus magis vniformiter magnificatur in toto augmento quā in alijs temporibus: vt patꝫ intuenti.

¶ Amplius autē est interpolata incipiēs cum rigore aut horripilatione: et dimittit secundū plurimum cum sudore et humorositate: et resoluitur cum paroxismis: aut est inseparabilis cum tepore.

¶ Ponit octauaꝫ collectionē signorū dicēs: ꝙ febris putrida differt ab effimera ⁊ ethica: quia si est interpolata incipit cum rigore et horripilatione. supplete aut frigore: et dimittit scđm plurimū cuꝫ sudore aut humorositate: idest sudore multo: aut pauco: et resoluitur cum paroxismis. hec autē tria simul non reperiūtur in effimera: aut ethica. si aūt sit putrida inseparabilis est scđm plurimū cum tepore: idest remissione inter vnam exacerbationem et aliam. scđm plurimū dico propter sinochā que est omnino siue tepore: ⁊ propter causonem que est sine tepore manifesto.

¶ Et non est similis effimere in vrina ⁊ pulsu et complemento mundificationis ⁊ quiete accidentium.

¶ Ponit nonā collectionē signoꝝ dicens ꝙ differt putrida ab effimera in vrina: quia in ea est parum permutata a dispositione naturali sed in putrida magis. ¶ Item in pulsu: quia in effimera secunduꝫ plurimū est magnus velox et frequens absq̄ coartatione et diuersitate et debilitate: sed in putrida est frequens diuersus debilis coartatus. in ethica vero est purus paruus manens secundū habitudinem vnam. De pulsu tamen dictum est quantum

oportet in signis generalib⁹ effimerarū. Item differt ab effimera in complemento mundificatiōis. nam post paroxismum effimere subsequitur vera quies: non ita post paroxismū putride. Nam scđ3 plurimū vapores et materia nō integre resoluuntur. Item immediate post effimeram accidētia sicut dolor capitis: et similia integre sedantur: non ita post paroxismos putride: quia remanēt vapores grossi qui non ita resoluūtur.

¶ Et plurimum quidem putride sunt accidentia plurima: ex siti et dolore capitis ⁊ nigredine lingue: et proprie apud statum et multiplicatur inquietudo ex angustia ⁊ agitatione vehementi quā facit pugna materiei: et virtutis. quādoq3 enim eleuatur materia: et quandoq3 consurgit virtus Et pulsus similiter quandoq3 tendit ad magnitudinem et fortitudinē3. et quandoq3 ad paruitatem et debilitatem ⁊ coartationem.

¶ Hic ponit decimā collectionem signorum et est sumpta ex accidentibus. accidētia nāq3 seua multiplicantur in putridis sicut est dolor capitis nigredo lingue et proprie tempore status quando scilicet vapores et materia sunt magis acuti materia magis calefacta: et multiplicat̄ inquietudo ex augustia propter nocumentū oris stomachi sequens raptum materie ad ipsum. Item multiplicatur inquietudo ex agitatione vehementi sequēte pugnam inter virtutem et materiam: Nam quādoq3 materia vincit quādoq3 virtus: et virtute vincente pulsus magnificatur et fortificatur. Et ecōtra vincente materia pulsus debilitatur et paruificatur. huiusmodi aūt accidentia nō accidunt in effimeris neq3 in ethicis.

¶ Durities autem fit quādoq3 et nō oportet semper vt sit nisi sit cum febre apostema durum in quocunq3 membro sit. Aut apostema in membro duro quāuis non sit durum. Aut iam acciderit potus aque frigide: aut aliq̄d aliud de illis q̄ indurāt pulsu3 de illis que dicūtur in libro pulsuum.

¶ Hec est vndecima collectio signorū ⁊ vult ꝙ pulsus durus non appropriatur putridis sed accidit propter causas quas ponit. Et ponit eas Gal. ij. de differētijs febr. Non enim accidit solum quando apostema durum est in aliquo membro: quodcunq3 membrum sit illud: siue durū siue molle. Aut quando apostema est in mēbro duro quāuis apostema non sit durum sed sequitur aliquando potū aque frigide aut aliam causam de illis que dicuntur in libris pulsuum. Sunt enim preter has plurime alie inter quas est siccitas membrorū sequēs ethicā. propterea durities pulsus ethicis appropriatur: ⁊ in hoc differunt a putridis et effimeris.

¶ Diuersitas autem in pricipio et augmēto est ex proprietatibus febris putride ⁊ de significationibus eius fortibus quāuis nō appareat in tertiana scđm plurimu3 propter leuitatem materiei. et dum non fit pulsus fortis et nō fit velox velocitate predicta tunc febris adhuc est effimera et nō permutatur ad putredinem.

¶ Hec est duodecima collectio signorum: et dicit primo ꝙ diuersitas pulsus in principio: et in augmento sequens varium modum se habendi caloris quo ad principiū ⁊ augmentū particulare nec non varium modum se habendi materie penes digestionem et cruditatem quo ad principiu3 ⁊ augmentum vniuersale est de signis proprijs putridarum per que distinguuntur ab effimeris et ethicis In principio enim particulari pulsus etiam coartatus propter caloris suffocationem sub materia et in augmento dilatatur cum calor expandit̄. Similiter ceteris paribus materia existente cruda sicut est in principio vniuersali pulsus non ita dilatatur et expanditur sicut in augmento materia existente manifeste digesta tanta diuersitas nō apparet in tertiana in principio: ⁊ in augmento quāta in alijs propter materie subtilitatem. ¶ Aliter potest dici ꝙ diuersitas de qua hic loquitur est diuersitas caloris cum calor principij magis diuersificetur a calore augmenti in putridis quā in effimeris aut ethicis. ¶ Dicit secundo et cum non fit pulsus fortis et non fit velox. velocitate predicta: sc3 magna tunc febris adhuc est effimera ⁊ nō permutatur in putridā. quasi dicat. ꝙ quando fit fortis et velox tunc permutatur ad putridam. ¶ Contra. in effimera ē virtus fortior quā in putrida que facit pulsu3 fortem. igitur fortitudo nō significat transitum in putridā. ¶ Quidam faciunt litteram affirmatiua3. Et dum fit pulsus fortis et nō fit velox ⁊c. ¶ Alij dicunt ꝙ lic3 virtus sit fortior in effimera quā in putrida: tamen quia non est ita necessitata non facit pulsu3 sic fortem. Nam naturales virtutes necessitatem aliquam assumētes fortius operantur tertio interiorum. ¶ Aliter dicitur ꝙ virtur est vere fortior in effimera quā in putrida. attamen in putrida est apparēter fortior. nam magnitudo cum velocitate facit vt pulsus appareat fortis licet fortitudo vera nō iudicetur per magnitudinem et velocitatem: sed per pulsationes fortes constantes et perseuerantes.

¶ Et est vrina in pricipio indigesta aut parum digesta et fortasse est acuta.

¶ Hec est decimatertia collectio signorū: ⁊ dic it ꝙ in princip. putridarū est vrina indigesta aut paru3 idest occulte digesta: et fortasse est acuta aut mordax ⁊ acuti odoris. ¶ Hic nota primo ꝙ principiū non excludit occulta digestionis. ¶ Nota secundo ꝙ lic3 aliq̄n in principijs putridarū appareāt manifesta signa digestionis sicut quando febris incipit a materia digesta aut quando ipostasis nō deciditur a materia faciente febrem. tamen secūdu3 plurimū in principijs putridarū est vrina indigesta. Et econtra in effimeris scđ3 plurimū apparet digesta et pauce tincture ⁊ mordacitatis.

¶ Et scias ꝙ a febribus acutis inficientibus raro fit euasio nisi cū cōtractiōe mēbri.

¶ In presenti parte Auicen. ponit duos canones quorum primus est iste ꝙ a febribus acutis: idest velocis terminationis interficientibus in quibus apparent signa mortalia raro fit euasio, nisi cum contractione membri: idest cum impedimēto motus alicuius membri siue illud impedimentum sit contractio que est spasmus siue īpedimentum alterius generis. ¶ Causa dicti: quia apparētibus signis mortalibus vtputa sumptis ex multitudine materie aut malignitate et inobedientia materie cum debilitate virtutis si debet sequi euacuatio. oportet scđm plurimū vt materia cretice permutetur ad aliquod membrum. non enim est virtus sufficiens crisi perfecta ipsam euacuare q̄ materia deriuata

Duo canones.

teria deriuata ad illud membrum facit apostema malignum sui multitudine aut malitia: quod erit causa impedimenti motus illius membri. Apostemata enim ⁊ vlcera cretica sunt secundū plurimū valde maligna ⁊ difficilis curatiōis. quarta quarti. tractatu tertio. Et hoc vidi in domino malatesta de cesena ⁊ in plerisq̄ alijs. ¶ Dixit autē raro quia ex conditionibus indiuidualibus aliquādo mirabiles procedunt effect⁹ inopinati aliquando ad bonum aliquando ad malum. Unde fit aliquādo vt nulla precedente digestione fiat crisis perfecte euacuationis. hanc autem sententiā accepit

Hyppocrates.

Auicēna ex Hyppocrate scđo pronosticorum sup illo verbo. vt si labor. ⁊ illa secundum translationē arabicam. exiture autē que in pedibus.

¶ Et quando alleuiatur febris post quietem apātis in pleuresi ⁊ similibus. tūc scias ꝙ de materia remansit aliquid et ꝙ materia declinat ad locum vbi apparet dolor.

Canō scđs.

¶ Hic ponit secundum canonē. ⁊ est sensus ꝙ qñ alleuiatur febris post quietem apostematis sicut in pleuresi ⁊ similibus apostematibus intrinsecis in quibus fit sedatio febris ⁊ doloris per resolutionem materie: non tamen integra: est signum ꝙ remansit aliquid de materia sub forma cause antecedentis. ⁊ ꝙ materia illa declinat ad locum vbi apparet dolor. Propterea videm⁹ aliquādo apostemata intrinseca post eorum sedationem diu ꝓlongari. et similiter febres ipsa sequentes. qđ prouenit aut quia materia q̄ remansit est grossa inepta resolutioni: aut quia materia antecedens trāsit in coniunctam. ¶ Aliter potest exponi ꝙ quādo alleuiatur febris post quietem apostematis: sicut in pleuresi ⁊ similibus apostematibus intrinsecis ⁊ dolor fit in aliq̄ alia parte. scias ꝙ de materia remansit aliquid. quia non fuit in totū resoluta. sꝫ pars eius est permutata ad locū vbi appet dolor.

¶ Signa febris inseparabilis. Cap. iij.

In continua est diuersitas pulsus que est secundum febrē apparēs valde. et est in plurimo eius nō habens ordinem neq̄ pondus.

¶ Postq̄ Auicenna in precedenti capitulo posuit signa febrium putridarum in generali: hic magis in speciali ponit signa quibus abinuicem distinguntur. et primo ponit signa febris continue: quibus ab interpolata distinguitur. in secunda parte ibi (Febris que est) ponit signa quibus colerice sanguinee flegmatice ⁊ melancolice abinuicem distinguntur. ¶ Primam diuido in quatuor scđm q̄tuor signa. Primum est diuersitas pulsus que est

Diuisio optīa.

merito febris valde manifesta in cōtinua. ⁊ dixit merito febris. ad differentiam diuersitatum que ex causis accidentalibus contigere possunt q̄ sunt communes tam febribus continuis q̄ interpolatis. Uel dixit merito febris. ad differentiam diuersitatū merito typi. he enim manifestiores sunt in interpolatis q̄ in continuis. Et est in plurimo ei⁹ non habens ordinem. est enim inordinatus in diuersitate sua. et hec omnia fiunt. quia virtus magis grauatur et leditur in continuis q̄ in interpolatis. Nec pondus. ¶ Pro quo nota ꝙ pondus accipitur dupliciter. aliquando pro pondere musico

Duplex acceptio pōderis.

in quo notantur consonantie musicales. Aliquando accipitur pro proportione pulsus ad dispositionem habentis eum. et taliter sumit̄ hic. ¶ Pro quo sciendum est ꝙ quidam pulsus est boni ponderis. et est proportionatus dispositionibus naturalibus habentis eum complexioni etati sexui. Quidam est mali ponderis. et est triplex. quidam dicitur mutatus id est parum distans a dispositione habentis eum sicut cum iuuenis haberet pulsum pueri. ¶ Aliter dicitur separatus sicut si puer haberet pulsum senis. Tertius est egrediens a pōdere: vt si quis haberet pulsum qui nō assimilatur pulsui alicuius etatis. Et sicut exemplificatum est in etate: ita potest exemplificari in sexu et complexione. Et multa egressio pulsus a pondere magnā in dispositionibus arguit mutationem. hec autē magna mutatio magis est apta fieri in continuis q̄ in interpolatis. Pondus autem apđ Rasim decimosexto cōtinētis scđo capitulo. dicitur trutina.

¶ Et perseuerat febris et non separatur post viginti quattuor horas.

¶ Hoc est secundum signum ꝙ quando perseuerat febris et durat vltra viginti quatuor horas est signum ꝙ non est tertiana pura interpolata cuius paroxismus non transit duodecī horas. nec quotidiana interpolata q̄ durat. xvij. vel. xviij. ad plus horis. nec quartana que non transit viginti quattuor horas. quapropter iudicatur ꝙ non sit interpolata. hoc autem iudicium habet veritatem secū dum plurimum sed non semper. durat enim paroxismus tertiane note. qñq̄ triginta horis.

¶ Et non associatur ei quod diximꝰ đ dispositionibus eradicalibus ex antecessione rigoris et alijs.

¶ Hoc est secundum signum in quo dicit ꝙ non associatur ei. id est continue de dispositionibus eradicalibus quas diximus ex antecessione rigoris ⁊ terminatione cum sudore et similibus. Incipiunt enim continue secundum plurimū sine typo et nō terminantur cum sudore. Interpolate autem incipiunt cum typo fere semper ⁊ frequenter terminātur cum sudore.

¶ Et de illis que significant eā est eius assiduitas. et vehementia diuersitatis dispositionis eius apud augmentum. minuitur enim quādoq̄ et augetur vice alia.

¶ Hoc est quartum signum. et intendit ꝙ assiduitas ⁊ vehementia diuersitatis eius tempore augmenti significat eam. Nam tempore augmēti quādoq̄ minuitur quandoq̄ augetur calor febrilis. sꝫ in interpolatis magis vniformiter augetur ⁊ intēditur vsq̄ ad statum cum in continuis materia sit magis difformis et virtus minus potens ad inflāmandum materiam vniformiter: cum quādoq̄ superet quandoq̄ superetur ita ꝙ ly assiduitas ⁊ vehementia debent exponi cum ly diuersitatis: ⁊ nō debent poni duo signa distincta. sic enim sequeretur ꝙ idem esset signum ⁊ significatum.

¶ De rebus in quibusdam quarū differūt febres putredinis ⁊ cōicant in quibusdā. Cap. iiij.

Febris que est propter putredinem colere motus est tertianus siue sit motus principij paroxismi aut principij vehementie. nisi species eius que dicitur adusta cuius motus est occultus valde. et est sicut inseparabilis conclusa. Et tertiana quidem pura ē acuta propter subtilitatem materiei. ⁊ eius

Galenus. ij. de crisi.
Cū febris tertiana sit generata a cholera cū mouetur et spargit̄ in corpore tunc opꝫ

vt veniat in ei⁹ pricipio fortis rigor: febris er go tertiana nō est possibile vt sit nisi cū ea sit rigor fortis et sentiat bō q̄si caro ei⁹ plena est aculeis ⁊ pū gat̄ acub⁹. Et cū dico febrem ꝯtinuā aut con clusam: tūc nō significo nisi il lam q̄ nō euel/ litur donec ple ne consumat̄ ⁊ q̄n in ea nō fit declinatio que sentiat̄ oīno: et morat̄ febris ī dispositionem vnā sꝑ a prici/ pio inceptiōis siue vsq̄ ad cri sim.

caliditas est magna mordicatiua propter fortitudinem colere. sed est salutifera pro/ pterea ꝙ colera est leuis super naturam et quoniam ipsa facit quietem. Tertiana vero non pura est longioris spacij q̄ꝫ pura. et pu ra quidem raro pertransit septez periodos nisi ab errore. Continua quandoq̄ꝫ consu/ mitur in hebdomada.

¶ In hoc capitulo ponit signa generalia quibus ab inuicem differūt febres putredinis scd̄m ꝑma genera: et quib⁹ adinuicē couenīūt. Et hꝫ tres par tes: primo ponit signa quibus abinuicē differunt. secūdo signa quibus adinuicē couenīūt. tertio po nit canones. scd̄a ibi (Et quartana quidē.) tertia ibi (Et scias.) Prima iterū in quattuor. P●io po/ nit signa colericarū. Secūdo sanguinearū. Tertio flegmaticarū. Quarto melācolicarū. scd̄a ibi.) Et illa.) tertia ibi (Flegmatica.) quarta ibi (quarta/ na aūt.) De prima parte dicit ꝙ febris pendētis a putredine colere motus est tertianus siue sit mo tus principij paroxismi quo ad interpolatas. siue pricipij vehemētie quo ad cōtinuas nisi sꝑēs q̄ di citur adusta: idest causon cui⁹ motus est occultus valde: ⁊ est sicut inseparabilis conclusa. ¶ Ex qua parte elicim⁹ febres colericas esse tres: scꝫ tertia/ nam interpolatā: tertianā continuam et causonē. ¶ Secūdo elicimus ꝙ oēs habēt motū de tertio in tertiū. verū due prime manifestū: sꝫ tertia. s. cau son occultū: ideo dixit ꝙ est sicut ꝯtinua conclusa licet nō sit vere conclusa sicut sanguinea cui nō est aliquis motus scd̄m proportionē ad aliquē diem manifestus aut occultus. ¶ Scd̄o dicit ꝙ tertiana pura est acuta. i. velocis terminatiōis. nō eñ trā/ sit septem periodos. hoc autem est ratione subtili tatis materie cū paucitate. eius autē caliditas est magna mordicatiua ꝓpter acuitatez colere pure. nā colera pura inter oēs humores nō adustos est calidissima et siccitati cōiuncta. est tamē salubris q̄ꝛ colera pura nō aggrauat virtutē cum sit subti/ lis et pauca: et scd̄o q̄ꝛ cadit quies inter paroxis/ mos. ¶ Tertio dicit ꝙ tertiana nō pura est longio ris spacij q̄ꝫ pura: et hoc ꝓpter multitudinē ⁊ gros/ sitiem colere nō pure. nam pura raro pertrāsit se/ ptē ꝑiodos nisi sit ab errore: ⁊ est afforis. lvij. quar te particule. Tertiana vero in septē periodis iudi catur lōgissima. cōtinua aūt consumit̄ in hebdo/ mada. Nā qd̄ interpolata facit in periodo conti/ nua facit in die: vt est apud Gal. cōmēto afforismi allegati. Causon citius autē terminat̄ q̄ꝫ cōtinua cum sit seuiorū accidētiū que natura nequit diu to lerare. vnde aliquādo terminat̄ in quarta.

Contra. quia tertiana pura terminat̄ per euacuationē colere pure que requirit ipsius digestionē per ingrossan tia ⁊ infrigidātia. Simus ergo instanti in quo est ad mediū per digestionē reducta. ¶ Et arguit̄ sic. possibile est imo de facto frequēter cōtingit ꝙ ali qua colera nō pura non facta digestiōe in ipsa sit cum pura digesta equalis grossitiei: ergo sequitur ꝙ magis est parata expulsioni q̄ꝫ ipsa pura in sui principio fuerit: ergo sequitur ꝙ procedēte dige/ stione in vtraq̄ꝫ a sui principio citius expellet̄ ma xime supposita paritate ex parte quātitatis vtri/ usq̄ꝫ tā nō pure q̄ꝫ pure: ⁊ sic tertiana nō pura bre/ uior erit ipsa pura. Nec obstat ipsa proprietas q̄ per digestionē acquirit̄ q̄ꝛ ita deest i sui principio colere pure ex quo nondū digestio ꝓcessit sicut co/ lere nō pure. ¶ Verū pro autoritate Aui. qd̄ dicit̄ intelligit̄ vt in plurib⁹ sicut ⁊ alie ꝓpōnes medici nales: nam nō semꝑ: imo raro reꝑitur colera non pura eque grossa: imo frequēter est grossior q̄ꝫ de/ bet: quā per digestionē opꝫ subtiliari. ¶ Adde ad/ huc ꝙ maior est mlt̄itudo nō pure q̄ꝫ pure. etiā ꝑs pure per resolutionē terminat̄: et multo maior q̄ꝫ nō pure: q̄ꝛ est magis subtilis. ¶ Et si instet̄ ꝙ fleg matica et sanguinea sit minus grauis q̄ꝫ tertiana pura autoritate Gal. ij. pronosticoꝝ cōmēto. xlvj. intelligit̄ illud dictū merito acuitatis materie. nō aūt merito subtilitatis et facilitatis resolutiōis.

¶ Et illa que est ex putredine sanguinis est continua inseparabilis: et eius calor est plurimus cōmunis cum leuitate non cum mordicatiōe cholere: et quandoq̄ꝫ perue/ nit ad statum in quattuor diebus.

¶ Notificat sanguineā dicens ꝙ est cōtinua inse/ parabilis cōclusa. ¶ Scd̄o dicit ꝙ calor ei⁹ est plu rimus quātitatiue ꝓpter multitudinē vaporū nō aūt intēsiue: ⁊ est cōis ꝑꝑ eādē cām. nā multitudo vapoꝝ facit vt calor toti cōicet̄ notabil'r: ⁊ est cū le uitate nō mordicatiōe colere: q̄ꝛ caliditas sangui nis est cōiuncta hūiditati. ¶ Tertio dicit ꝙ q̄nq̄ꝫ peruenit ad statū in quarta die in qua cretice ter/ minat̄ fluxu sanguinis nariū aut alio modo: licet raro visa sit crisis quarte diei. scd̄a quarti. ⁊ tertio de crisi.

¶ Flegmatica accessionē faciēs omni die est leuis caliditatis per cōparationē ad co lericam: longa propter viscositatē materiei et frigus eius et multitudinem eius. et est magni timoris: quoniam habet paruū spa cium interpolationis et quietis: et quoniaz ipsa associatur corruptioni et debilitati in ore stomachi que non excusatur. et illud est de illis que attrahūt accidentia mala ex sin copi et pulsu cordis et casu appetitus.

¶ Hic ponit res appropriatas flegmatice īterpo late. secūdo cōtinue. scd̄a ibi (Et qd̄ de ea.) In pri ma parte dicit tria. primū ꝙ flegmatica paroxis/ mans oīni die est remisse caliditatis per ꝯpatio/ nē ad colericā. Scd̄m ꝙ est lōga tam scd̄m paroxis mos quā scd̄m totā eius cōsistentiā ꝑꝑ viscosita/ tē frigiditatē et multitudinē materie flegmatice. Tertiū ꝙ est magni tioris ꝑꝑ paucitatē interpola tiōis q̇etis. Cū hoc ei ꝙ nō hꝫ nisi sex aūt septē ho ras interpolatiōis ⁊ quietis. illa tamē nō est vera quies: sed est neutralitas febris et etiaz cum ipsa coniūgitur debilitas et corruptio oris stomachi que nō excusat̄. i. que quasi de necessitate secum cō iungit̄. Et hec corruptio ⁊ debilitas oris stōi ē de illis q̄ interdū ꝑducūt ad accidētia mala sicut ē sin copis pulsus cordis ⁊ casus appetit⁹. ¶ Nota pri mo ꝙ cū appetit⁹ appropriet̄ ori stōi ꝑ corruptio nē debem⁹ intelligere corruptionē appetit⁹ eius: q̄ꝛ appetūt res nō ꝯueniētes speciei hūane: ⁊ ꝑ de bilitatē diminutionē ei⁹ aut ablationē. hec āt fiūt ꝑꝑ mlt̄iplicationē flegmatis in eo. Est eñ stoma chus minera flegmatis: ⁊ plm̄ qd̄ in eo mlt̄iplicat̄ est flegma vt ē apd̄ Aui. xiij. tertij. Cū aūt adest fe/ bris flegmatica multo magis mlt̄iplicat̄: ⁊ sic ma gis ledit: sicut febres colerice ledunt epar ꝓpter chistim fellis: et melācolice splenē: vt dicit Rasis xvj. ⁊ xvij. cōtinentis. ¶ Et ex his nocumentis stōi Rasis.

sequuntur

sequuntur accidentia mala de quibus supra .s. sincopis pulsus cordis et tremor eius. et nō differūt nisi ſm magis et minus. Est em̄ tremor cordis cū maiori debilitate. quapropter pulsationes nō fiunt magne sicut in pulsu cordis. sed cū maiori diuersitate. Est ergo pulsus cordis via in tremorem et tremor in sincopim. nam ori stōi facile cōpatit̄ propter sensibilitatē et propinquitatem.

¶ Et que de ea est inseparabilis ē res magis similis ethice si nō esset lenitas pulsus: quāuis quandoq̧ fiat durus etiā: et quantum est minus pura est minoris et breuioris paroxismi nisi declinet cū paruitate sue puritatis ad melancoliam.

¶ In parte p̄senti ponit duo que appropriantur flegmatice ꝯtinue. ¶ Primū qd̄ assimilatur ethice multū: sed distinguit̄ ab ea. q: in latica pulsus ē mollis: in ethica durus. quāuis quādoq̧ in latica pulsus reperiat̄ durus ꝑpter alias causas indurātes pulsū q̄ dicte sunt superius. ¶ Scd̄o ꝙ quāto est minus pura est breuioris paroxismi: et similiter est breuior quo ad totā consistentiā nisi cum paucitate puritatis sue declinet ad melancoliaꝫ. Similitudo.

¶ Circa primū notandū. ꝙ latica similatur ethice in modo caloris. q: nō est acutus ⁊ mordax neq̧ mult' sicut calor colicaꝝ et sanguineaꝝ. scd̄o ī cōtinuitate. tertio in corporis extenuitate ꝑpter nocumentū stōi. ¶ Notandū scd̄o ꝙ sicut ī latica reperitur aliquādo pulsus durus ꝑpter alias causas: ita in ethica aliquādo reperitur pulsus mollis sicut ī ea q̄ sequitur empima. quapropter hoc signū sumptū a mollicie et duritie non est efficax. sed inuestiganda sunt alia signa distinctiua ex ꝓpriis ipsarū capitulis colligenda. ¶ Ratio scd̄i dicti est. q: si flegmati admisceat̄ sanguis vel colera flegma calefit et subtiliat̄. et sic digeritur et paratur expulsioni. Si vero misceatur ei melancolia ingrossatur et fit ineptum expulsioni. nam melancolia addit viscositati flegmatis grossitiē terream. ¶ Contra tamē hanc determinationē sunt instantie plurime. Nam quādoq̧ colera mixta cū flegmate est causa vt faciat flegma in porositatibus magis imbibi et ꝓfundari. quapropter fiat ineptius expulsioni. sufficit tamē ꝙ ſm plurimuꝫ ita est sicut dicit Auicen̄.

¶ Quartana aūt est non acuta ꝑpter frigus materiei longa ꝑpter illud et fortasse extendit̄ que de ea pura est anno vno. et nō pura est breuioris spacij. verū in ea non est timor quoniā quietē facit spacio longo. et quoniā ipsa non est talis acuitatis quā sequuntur accidentia vehementia. Propa q̄rtane

¶ Res q̄ appropriat̄ quartane interpolate ⁊ continue est. primo q: nō acuta ē .i. nō ē acuti caloris ꝑpt̄ frigiditatē materie licet calor ei' sit acutior ꝙ calor flegmatice cū sit cōiunct' siccitati. Existimandū tamen est illam q̄ pendet a putredine melancolie genite per adustionē colere esse acutiorē aliqua certa colerica. ¶ Aliter est non acuta. id est non velocis motus. scd̄o est longa ꝑpter frigus ⁊ grossitiē materie. Et licet aliqua melācolia adusta sit calida facit tamen febrē longā ꝑpter grossitiem terreā. ¶ Tenendū t̄n est quartanā pendentem a melancolia naturali esse ceteris longioreꝫ. nam q̄ pendēt a melācolia adusta sunt breuiores: cū materia per adustionē calefiat. Et licet melācolia genita per adustionē melancolie naturalis forte sit grossior: citius tamen perducit ad cineritiū qd̄ amplius nō potest facere febrē. Melancolia autē per congelationē forte est grossior ⁊ frigidior: sed raro facit febrem. et si facit est ſm plm̄ de gn̄e q̇ntane et sextane. siliter melia mixta cū alijs hūorib' facit q̄rtanā breuiorē. nā q̄ pura est durat ꝑ annū ⁊ non pura ē breuioris spacij iuxta textū.

Contra. quia posset fieri non pura ꝑ flegma qd̄ inuiscat melācoliā et ꝓhibet ei' resolutionē. ¶ Respōdet̄ primo. ꝙ flegma nō ꝓhibet ei' resolutionē imo mouendo a fixione terrea et ducendo ad aqueā ꝓparat ad resolutionē. Ex toto em̄ genere melancolia difficilius resoluit̄ flegmate. ¶ Tertio dicit ꝙ nō est timorosa: tum ꝑpter quietē longā inter ꝑoxismos: et q: non ē tante acuitatis vt faciat accn̄tia vehemētia. quartana autē continua est timorosa ex causis contrarijs.

¶ Et quartana quidē et tertiana assidua et interpolata cōsumunt̄ per vomitū et solutionē vētris aut sudorē aut ꝓuocationē vrine. Incensiua aūt consumitur per hm̄ōi ⁊ per fluxum sanguinis narium.

¶ Hic ponit quedā in q̇b' cōicāt. ⁊ dicit: ꝙ q̄rtana tertiana ꝯtinua ⁊ interpolata terminātur ꝑ vomitū solōnē vētris sudorē aut ꝓuocationē vrine. Incēsiua aūt .i. causon terminat̄ ꝑ hm̄ōi ⁊ fluxū sanguis narīū. Et ꝙuis q̄rtana et t̄tiana possint fluxu sāguis narīū t̄miari: de his t̄n nō fecit mētionē: cū hoc rarius ꝯtingat. Sepius em̄ accidit causonē fluxu sanguis narīū termiari cū colera exn̄s in venis magnis circa cor sit multū sanguini admixta. nō ita est de melia nec de colera faciēte tertianā. Possum' etiā ꝑ incēsiuā ītelligere sinochaꝫ q̄ fluxu sanguis sepe terminat̄. et q̄nq̧ vomitu solutiōe vētris sudore et ꝑ vias vrine. Nā ꝙ sudore t̄minet̄ testat̄ Arist. ij. d ꝑtib' aīaliū. illo c. habitū aūt vtiq̧ ē. Nō aūt ꝑ vomitū fluxū vētris ⁊ vrinā testat̄ Auicē. xiij. xvj. xvij. tertij. ⁊ Gal̄. vij. terapentice. De flegmatica nō fecit mētionē. Sed certū ē ipsam termiari vomitu solōne vētris sudore et vrine ꝓuocatiōe. Frequēter t̄n accidit flegmaticam paulatim ꝯsumi absq̧ notabili euacuatione manifesta: sicut etiam cōtingit de quartana. In q̇bus cōicāt t̄tiana ⁊ q̄rtana

¶ Et scias ꝙ principium prolongatur in tertiana et status in cōclusa et decliātio in incensiua. et status et declinatio in quotidiana: quāuis raro inueniatur quartana cōtinua ⁊ quotidiana ītegre eradicatiōis.

¶ Hic ponit duos canones. scd̄a ibi. (Et febres) Prima in duas. nam ṗmo ponit can̄. scd̄o remouet dubium. scd̄a ibi. (Quāuis.) De ṗma dicit ꝙ ꝓlongat̄ principiū in tertiana: status in cōclusa: declinatio in incensiua. status et declinatio in quotidiana. in secūda parte remouet dubiū. quia enim superius in hoc capitulo diuiserat febrē colericā in continuā et interpolatā. et similiter flegmaticam: non aūt melancolicā. potuisset aliquis q̄rere: quare nō sic diuisit melācolicā: sicut fl̄aticaꝫ ⁊ colicā. Tacite r̄ndet. q: raro repit̄ q̄rtana continua ⁊ quotidiana ītegre eradicatiōis. ¶ Et si instetur. ergo a simili nō debebat diuidere fl̄aticā ī cōtinuā et interpolatā postq̧ raro integre eradicat̄. Respōdet ꝙ lꝫ fl̄atica īterpolata raro ītegre eradicet̄: t̄n in t̄pe ītermedio nō est febris: sed cuꝫ hoc etiā pendet a materia putrente extra venas. Canōes duo.

¶Contra materia melancolica difficilius expel/
litur extra venas ꝙ alij humores propter grossi/
tiem et frigiditatem suam: ratione quarum est tar
di motus. ergo frequenti⁹ deberet putrere ad in/
tra venas ꝙ reliqui humores. ¶Respondetur ꝙ
sicut melancolia tardius mouetur extra venas ꝙ
alij humores: ita tardius putrefit ꝑpter causas
suprascriptas et proprietatem suam resistentem
putrefactioni. licet ergo virtus expulsiua mēbro/
rum non posset expellere melancoliā ita cito sic/
ut expellit coleram aut flegma: vtputa in secunda
aut tertia die. non tamen obstat quin possit expel
li longiori tēpore vtputa in quarto die. nā equa/
lis potentia potest inducere eundem effectum in
passum magis resistens in longo tempore: quem
potest inducere in minus resistens in paruo tem/
pore: precipue cum melancolia det inducias sue
putrefactionis vsqꝫ ad quartum diem.

Dubium maximū ſm gētilē.

Circa primam partem huius cano/nis cadit dubium nō

paruum: qḋ vt dicit Gentilis difficultat multos
medicos. Utrum principium prolongetur in ter/
tiana: status in cōclusa: et declinatio. in quotidia
na. ¶Pro intellectu tituli questionis est intelligē
dum ꝙ duplex est tēpus febris: particulare ⁊ vni/
uersale. Etiam vniuersale est duplex: quoddā di/
stinctum penes materiaꝫ: quoddā penes accn̄tia
aut morbi essentiam. quid vtrūqꝫ istoꝝ sit est ex su
prascriptis manifestum. ¶Sciendū scḋo ꝙ prin/
cipium similiter et quodcūqꝫ aliud tempus ꝓlon
gari potest intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ cō/
paretur principiū et quodcūqꝫ aliud tempus ad
alia tempora eiusdem morbi. Scḋo modo ꝙ com
paretur principiū vnius febris ad ṗncipia aliaꝝ
febrium de quibus hic fit mentio. et similiter sta/
tus vnius statui alterius. et sic de alijs. et hec ꝯpa
ratio potest esse dupliciter. vno modo absolute vt
verbi gratia. an principiū tertiane sit longius ṗn
cipio aliarum febrium. Alio modo respectiue an
principium tertiane sit longius in cōparatiōe ad
sua tempora ꝙ quotidiane principium in compa
ratione ad sua: et sic de alijs. Arguit̄ primo ꝙ ṗn/
cipiū nō prolongetur in tertiana in comparatio/
ne ad sua tempora. nam humor colericus est cito
accēsibilis velut ignis in lignis siccis. scḋo de dif
ferentijs febrium. ideo cito ad augmentū et statū
deueniet. Si enim principium tertiane compare/
tur ad principium flegmatice absolute manifestū
est ipsum esse breue. Si ergo respectiue manifestū
est ex fundamento prioris rationis ipsum etiam
non prolongari in comparatione ad principium
flegmatice. ¶Qḋ autem status non prolongetur
in conclusa manifestum est tam de conclusa aug/
mastica ꝙ peraugmastica ī quibus abbreuiat̄ in
ꝯparatiōe ad alia sua tpa ⁊ ad stat⁹ aliarū febriū
siue fiat cōpatio aliaꝝ febriū absoluta: siue respe
ctiua. ¶Qḋ aūt declinatio nō prolōget̄ ī cōtinua
i. ī causone. Nam ſm plurimū crisi terminatur cū
incipit in statu et finit in declinatione ſm plm̄ in
die naturali. et sic declinatio est breuissima. ¶Qḋ
aūt status et declinatio non prolongentur ī quo/
tidiana. arguitur. quia Auic. in capitulo proprio
longior partium flegmatice est augmentū. Am/
plius tertio de crisi. cap. iij. ponit Gal. ꝙ quando
febris est longi status etiā est acuti motus. ⁊ quā/
do est breuis status est tardi motus. ſm hoc igit̄
videtur ꝙ egritudo tardi motus non possit habe
re statum longū. q2 si haberet statum lōgum esset
velocis et acuti motus. ¶Et quia reperitur alia

Galen⁹ tertio de crisi.

littera licet in paucis libris que dicit. ꝙ status et
declinatio prolongatur in ꝯtinua. Cōtra arguit̄
quia cōtinua nō potest cōparari nisi interpolate.
sed certū est interpolatam habere oīa sua tēpora
longiora ꝙ continuam. vnde. 16. continētis. Con
tinuū est breuius interpolato sui generis. Huius
dubij solutionem omissis longis ambagibus do
ctorum paucis perstringam.

Opinio gentilis que inter ceteras ꝑitati est satis cō

Opinio gentilis quā summo pere laudat herculanus.

formis est hec. Dicit primo ꝙ textus Auicē. est ac
ceptus a Rasi. xvj. continētis: cuius est hec series.
Partes tēporis febriū diuerse sunt. in tertiana ꝓ/
lixum est ṗncipiū. in sinocha status ꝓlixus: in cau
sone declinatio prolixa. sed illa tria tēpora ꝓlixa
erunt in quartana. scḋo dicit ꝙ Auicē. solum loq̇/
tur hic de trib⁹ tēporibus: nō aūt de augmēto. q2
cōsuetudo est Auicen. frequēter diuidere augmē/
tum in duas partes. et primā partē cōiungit ṗnci
pio. scḋam statui sicut supra fecit. iiij. cap. huius
prime fen. Et quecūqꝫ dicit de principio statu et
declinatione vera sunt cōparando has egritudi/
nes de quibus hic loquitur tam in tempori⁹ vni
uersalibus ꝙ particularibus. hoc mō in tertiana
tam principiū particulare paroxismi ꝙ vniuersa
le est longum: eam ad sinochā omotenā cōparan
do: in qua principiū est occultū. in conclusa omo/
tena prolōgatur status respectu status tertiane.
quia omotena est fere tota status. ¶Sed diceres
ꝙ poterat dicere ꝙ in tertiana declinatio est lon/
ga respectu omotene. Dicendū ꝙ verum ē sed nō
placuit sibi omnia tēpora cōparare. In causone
declinatio est longa respectu declinatiōis omo/
tene ⁊ etiam tertiane continue vel interpolate. q2
ī causone ī qua materia cretice euacuat̄ remanet
longiori tempore flamma circa spiritualia ꝙ in
alijs colericis: et etiam in sanguinea omotena. et
hoc ex intēsiori calididitate ꝙ sit caliditas tertia
ne aut omotene. quapropter non ita cito remitti/
tur. ¶Postea dicit ꝙ status et declinatio prolon
gatur in quotidiana. ¶Pro quo sciendum ꝙ tem
pus prolixius in flegmatica est augmentū vt in/
fra. Et causa est quia flegma ē humor difficile ac
censibilis. Et ideo si sermones Auicen. fuissent de
augmento distincto ab alijs temporibus dixisset
augmentum prolōgatur in flegmatica. sed sequē
do Rasim non loquit̄ de eo hic: sed partitur aug/
mentum in duas partes. Uel aliter dicitur ꝙ pla
cuit sibi tacere de ea cum notissimum sit augmen
tum quotidiane esse longius alijs tēporibus ei⁹.
Et placuit sibi dicere ꝙ in flegmatica stat⁹ et de/
clinatio sint prolixi respectu ṗncipij flegmatice.
Flegma enim cum recipit calorem diu retinet et
de difficili declinat sicut a viridi ligno semper est
aliquid effumans. vt intelligit Gal. ij. de differen
tijs febriū. Si autem littera dicit status et decli/
natio prolongatur in cōtinua oportet ꝙ compa/
ret cōtinuam interpolate. Si enim vna colera cō/
tinua terminatur in septem diebus: et interpola/
ta in tredecim: status et declinatio in cōtinua ma
gis prolongatur non absolute, sed proportiona/
biliter in comparatione ad principiū et augmen
tum eius ꝙ interpolata: vtputa status et declina
tio occupabit quatuor dies in continua. et prin/
cipium et augmentum tres. Sed in interpolata
status et declinatio occupabit septem dies prin/
cipium et augmētum sex. Nunc certū est ꝙ maior
est ꝓportio quatuor ad tria ꝙ septem ad sex. ⁊ ita
dico de flegmatica continua et ceteris in cōpara

Rasis.

Galenus.

tione ad suas

tione ad suas ĩterpolatas. Nã ꝓportionabiliter
status et declinatio sunt longiores q̃ principium
et augmentũ. difficillima enĩ accidẽtia ĩ cõtinua
multũ tẽpus occupãt et flãma maior tardiꝰ rece-
dit. maxime hec vera sunt quãdo febris hmõi non
crescẽ terminatur. ¶ Si aũt queras q̃ tempora in
his febribus absolute magis prolongantur. Cre
do q̃ in flegmatica magis augmentũ: et ita sen-
tiũt auctores. In quartana credo q̃ magis decli
natio. in sinocha omotena status. in augmastica
augmentũ. in paugmastica declinatio. in tertia-
na cõtinua status. in interpolata nunc vnũ tẽpus
nunc aliud. Et que hic dico maxime vera sunt de
temporibus vniuersalibus distinctis penes acci
dentia. Breuiter pertranseo in hac materia. quia
horum determinatio nec dictis auctorum nec eui
dentibus rationibus concludi potest.

¶ Et febres quãdo nõ curantur scdm̃ q̃
oportet et ꝓprie apostemose cõuertuntur
ad arefactionẽ. et proprie in febribus acu
tis in quibus oportet vt patientes eas ci-
bentur: et nõ cibãtur propter intentionem
vt perueniat natura supra materiam: aut
oportet vt detur ĩ potu aqua frigida. et nõ
datur in potu propter intentionem vt non
fiat cruda. et nõ succurritur cum extinctio
ne alia: qm̃ si fuerit alia intentio q̃ dicturi
sumus in cibatione. ⁊ dando in potu aquã
frigidã. fortior duarum intensionum predi
ctarum premittatur super eas ambas ⁊ di
mittatur obseruatio illarum duarum.

Nota. ¶ Hic ponit alium canonẽ dicens q̃ febres et ꝓ-
prie apostemose acute quãdo non curãtur sm̃ q̃
oportet vtputa exhibẽdo cibum et dando in po-
tu aquã frigidã. quia medicus timet ne per cibuz
exhibitũ suggerat̃ materia febri et natura diuer-
tatur a pugna contra morbum. et per potũ aque
frigide ne materia incrudetur nec succurrat̃ cum
epithimatibus: et alijs auxilijs exigentibus per-
ducunt egrũ ad arefactionẽ ad quã sequitur ethi-
ca: et fortasse spasmus de inanitione. Quãdo due
intẽtiones. s. de exhibẽdo cibum et potũ aque fri-
gide fuerint fortiores q̃ due opposite. s. augmen-
tũ materie cum diuersione nature a pugna et ma
terie incrudatio. quapropter iste due. s. exhibitio
cibi et potus aque frigide sunt supra alias duas
premittende. Et tu supple q̃ quando alie due fue
rint potiores premittantur. nam ꝓpter exhibitio
nem cibi et potus aque frigide materia multipli
catur et incrudat̃. et sic prolongatur egritudo: et
forte sequitur mors festina extincto calore natu-
rali et virtute facta impotẽte ad materie expulsio
nem. In his igitur ambiguis p̃ualent medici sciẽ
tifici et exercitati et bone existimationis alios nõ
tales. Et ideo bene dicit Gal̃. vij. terapentice. Ex
ercitatũ et natura prudentẽ oportet esse medicũ.
In his aũt casibus et similibus nõ sunt opposite
intentiones minus potentes negligende. et hec
nota sunt quarta p̃mi. vltimo capitulo. ¶ Sed q̇d
faciendũ sit si huiusmodi indicationes contrarie
sunt equipotentes. Aui. non dicit. ¶ Sed ego cre
do potuz aq̃ ordei tepide esse ꝯueniẽtẽ ĩ hoc casu.
et etiam vbi indicatio de non exhibendo aquam
frigidã esset potentior sicut in febre apostemosa
tam ratione feb. q̃ ratione materie. ¶ Similiter
credo in his casibus potius aliquid cibi esse exhi
bendũ subtilis alteratiui sicut ptisana ordei sub-
tilis. et maxime tempore nostro in quo homines
pluri cibo sunt assueti quã tẽpore Hyppocratis ĩ
quo huiusmodi diete valde tenues precipiebant̃.

¶ De significationibꝰ accñtiũ febrium. Cap. v.

SCias q̃ acceptio significationuz
febriuz est ex regimine antecedẽ-
te et quomodo fuit ⁊ ex dispositio
nibus antecedentibus et presentibus. ⁊ ex
regionibus et temporibus et ex etate et cõ
plexione ⁊ ex pulsu et vrina et vomitu ⁊ ege
stione et fluxu sanguinis nariũ et ex dispo-
sitione febris in rigore et sudore et quali-
tate caliditatis. ⁊ ex paroxisimis ⁊ ex dispo
sitione appetitus et siti. et ex dispositione
anhelitus et ex coniunctis sicut dolore ca-
pitis et vigilijs et alienatione et inquietu-
dine et alijs.

¶ Hoc capitulum intitulat̃ de signis accidentiuz
febriũ. i. conditionũ que accidunt febribus. verbi
gratia. vtrum sint magne vel parue. vtrũ flegma-
tice vel colerice. vtrum salubres vel mortales. Si-
miles enim conditiões que accidunt feb. docet ꝑ
propria signa cognoscere. Diuidit̃ hoc capl̃m in
duas partes. In prima parte ponit quedã gene-
ra signorũ que debemus cõsiderare pro cognoscẽ
dis febrium dispositiõibus. In scd̃a per hmõi si-
gna docet significare super varias febriuz dispo
sitiones. scd̃a ibi. (Febribus enĩ adsunt.) ¶ In p̄-
ma ponit. xix. collectiones rerum per quas signi- Collectiones. xix.
ficamus super febrium dispositiõibus. ¶ Prima
est regimen precedens sex rerum nõ naturalium.
et quomodo fuerit in particulari quãtum ad ordi
nem et mensuram earum. non enĩ exempli gratia
sufficit cognoscere q̃ regimen precedens fuit ca-
lidum vel frigidum sed quãtum ad calidum aut
frigidum declinauerit. et q̃ in speciali fuerint res
huiusmodi calefacientes aut infrigidãtes. ¶ Se
cunda est sumpta ex dispositionibus antecedenti
bus. i. que ante diu precesserint. i. quas egritudi-
nes et dispositiones alias non egritudinales su-
periori tempore passus fuerit. ⁊ presentibus. i. q̃s
egritudines vt alias dispositiones ad p̄sens pa-
titur preter febres. ¶ Tertia nam secundum di-
uersitatem regionum et ciuitatum et locorum di
uersificantur febres et in aliquibus magis coleri
ce. in quibusdam magis flegmatice. et in q̇bus-
dã longiores sicut in maritima senarum ⁊ vbi ae-
res sunt grossi. et in quibusdam breuiores sicut in
regionibus calidis aut subtilis aeris. ¶ Quarta
est ex temporibus anni. estas namq̃ facit feb. co-
lericas breues. hyems flegmaticas longas. autũ-
nus frequenter melancolicas diu durantes. Ego
enĩ vidi febres incohoantes in autũno diutius du
rantes q̃ incohoantes in alijs temporibus. Debe
mus etiam considerare cõstitutiones tẽporũ vtrũ
pluuiales vel sicce calide vel frigide. nam in cali
dis et siccis fiunt febres acutiores. in contrarijs
minus acute et lõgiores. ¶ Quinta ẽ etas. Sexta
complexio. Septima pulsus. Octaua vrina. No-
na vomitꝰ. Decima egestio. Undecima fluxus san
guinis narium. et per hunc alios fluxus sangui-
nis intelligamꝰ. Duodecima ex rigore. idest vtrũ
febris incipiat cum typo et cum quo typo vel in-

cipiat absq̃ typo. ¶ Decimatertia vtrum sit cum sudore vel absq̃ et quali sudore. ¶ Decimaquarta est qualitas caliditatis vtrum mitis vel mordax vel multa. ¶ Decimaq̄nta paroxismi quo ad tempus inuasionis et durationis. Decimasexta ē dispositio appetitus. Decimaseptima est sitis. Decimaoctaua dispositio anhelitus. Decimanona sunt accn̄tia cōiuncta aliter coniugata cū febre sicut dolor capitis vigilie alienationes inq̄etudo et similia que dicuntur coniuncta cū feb. qꝛ plurimum sequūtur feb. inquātum feb.

Sed contra paroxismi et qualitas caliditatū sequūtur feb. inquātum feb. ergo sunt ex coniunctis. ¶ Respōdet̄ ꝙ non sequūtur feb. sed sunt ipsa feb. nā paroxismus febris est feb. et caliditas ipsa mordax aut acuitas est ipsa febris. ¶ Aliter dicitur ꝙ ly ex cōiunctis est quidā modus loquēdi vt sit sensus ꝙ p̄dictis signis hec signa addunt̄. Alij dicūt ꝙ hec dicūtur coniūcta. qꝛ nō ita essentialia sicut p̄ora: imo sunt accn̄tia virtutis aīalis non ita īmediate sequētia dispositiones virtutū naturaliū sicut sitis et fames. ideo remota videntur et magis accidentalia febri. ¶ Aliter dicūt ꝙ quia statim dixerat de siti et fame que pertinēt ad virtutes naturales. et de anhelitu qui est magis volūtarius q̄ꝫ naturalis addit has dispositiones q̄ sunt coniuncte cū illis tribus in hoc ꝙ sunt dispositiōes animales. Tu ergo de istis collige. ¶ Sed hic nota ꝙ iste res ex quib⁹ significamus sup̱ dispositiones febriū possunt ad ordinē reduci. qꝛ res hm̄ōi aut sunt intrinsece aut sunt extrīsece. Si extrinsece sic est regio tēpus et regimē p̄teritū et in summa res nō naturales ⁊ sibi annexe. et quedā res extranee que nō cōputant̄ inter res nō naturales. oēs em̄ res extrinsece ad res nō naturales aut extraneas reducūtur. sicut sunt p̱cussiones ⁊ huiusmodi. Si autē hm̄ōi res sint intrinsece aut sunt res naturales: sicut cōplexio etas. aut res preter naturā: ⁊ sic actio lesa qualitas mutata aut exiens mutatum. et predicta oīa ad hec reduci possunt. et quāuis somnus et vigilia de q̄bus hic agitur possint computari inter res nō naturales eo ꝙ necessario corpori humano occurrētes possunt cōuenienter et incōueniēter applicari. possunt tamē ꝯputari inter res naturales pro quāto sunt op̱atiōes ingredientes constitutionē corporis hūani. et possunt ꝯputari inter res preter naturam pro quāto p̄n̄t esse morbus causa morbi et accidens morbi. et sic p̄n̄t cōputari inter res intrinsecas ⁊ extrinsecas.

Notatu dignū

¶ Febribus em̄ adsunt accn̄tia ex quib⁹ significātur dispositiones earū de quibus sunt accn̄tia significantia magnitudinem earū et ipsarū paruitatē sicut qualitas caliditatis et quātitatis ipsius. Et de ea est q̄ est mordicatiua vehementer ex quo prius inuadit vsq̃ ad finē suū. Et de ea est q̄ mordicat in primis: deinde minuitur ꝑpter resolutionē materiei et lenitur. Et de eis sūt que mordicant. et de eis sunt quarū caliditas est humida. ⁊ de eis quarum caliditas est sicca.

Hic text⁹ noue3 habet partes.

¶ In parte p̄senti ex hm̄ōi generib⁹ signoꝝ docet significare sup̱ varias febriū dispōnes. Hab3 hec nouē p̱tes. In prima p̱ signa docet cognoscere an febris sit magna vel p̱ua. in scd̄a speciē febris. in tertia febris malitiā. in quarta digestionē vel oppositū. in q̄nta ꝑmittit dicturū signa crisis. ī sexta ꝑmittit dicere signa salutis vel mortis. in septima docet cognoscere dispōnē virtutis et mēbroꝝ et hūorū. in octaua tp̱a febrium. in nona redit ad docendū significare febriū species. scd̄a ibi. (Et sunt accn̄tia.) tertia ibi. (Et sunt accn̄tia significantia malitiā.) quarta ibi. (Et accn̄tia significantia digestionem.) quinta ibi. (Et accn̄tia que significant crisim.) sexta ibi. (Et accn̄tia significātia sospitatem.) septima ibi. (Et forme.) octaua ibi. (Et accn̄tiū febriu3.) nona ibi. (Et res ex q̄bus.) ¶ In p̄ma p̱te dicit ꝙ febrib⁹ adsunt accidentia significātia magnitudinē ipsarū ⁊ ipsaꝝ paruitatē sicut q̄litas caliditatis et quātitas ipsi⁹. De ea em̄ est aliq̄ q̄ mordicat tactū a p̄ncipio cū sibi occurrit et cōtinuat suā mordicationē continue dum tact⁹ p̱seuerat sup̱ infirmū. Et aliqua ē caliditas siue febris q̄ mordicat solū p̄mo occursu. sed p̱seuerāte manu minuit̄ mordicatio ꝑpter resolutionē materie et leuiter. qꝛ apparet minus mordax in fine sicut tertiana īterpolata. tertio sūt alique febres q̄ parū mordicāt a p̄ncipio cu3 occurrūt tactui. sed postea ī fine mordacitas intenditur sicut flegmatice q̇ntane. et similes pendentes a materia multa et grossa nō facile resolubili. scd̄o dicit ꝙ de febrib⁹ sunt alique q̄rū caliditas est hūida sicut caliditas sanguinee ⁊ fl'atice. Et de eis sunt q̄ꝝ caliditas est sicca sicut caliditas ethice febriū colericarū et mel'icarū. ¶ Notandū p̄mo. ꝙ per accn̄tia febriū intelligit q̄cūq̃ potētia significare aliq̄s febriū dispōnes. ¶ Notandū scd̄o. ꝙ per q̄litatē caliditatis intelligit mordicationē caliditatis. et p̱ quātitatē caliditatis ītelligit longā ⁊ extensam actionē eius vel hoꝝ opposita. Nā mordicatio fortis. Itē longa et extēsa actio caliditatis significant febris magnitudinē. sed parua mordicatio et breuis ⁊ remissa eius actio significāt paruitatē febris sicut effectus significat suas causas ¶ Notandū tertio. ꝙ cause mordicatiōis caliditatis necnon longe ⁊ intense actiōis eius sunt tres. sc3 intēsio caliditatis multitudo forme eius et coniunctio siccitatis cū ea. Dēsitas em̄ et multitudo sui subiecti concurrūt solū de per accn̄s cū materia de se nullius sit acuitatis. Qn̄ ergo caliditas febrilis est intēsa habet multū de forma. et siccitati coniūcta mordicat et fortiter agit a p̄ncipio vsq̃ ad finē sicut causon et tertiana continua a multa materia. Quedam aute3 mordicat a p̄ncipio sed postea cessat cito mordicatio qn̄ caliditas ē intēsa cū pauca multitudine forme sicut tertiana pura pendens a materia pauca subtili. Quedam parū mordicat a principio postea in fine mordicat qn̄ caliditas est remissa non cōiuncta siccitati. habet tamen multū de forma sicut flegmatica. Melancolia tamen magis mordicat qꝛ est cōiuncta siccitati. Quedam autem parum mordicat a p̄ncipio et in toto processu sue actionis que habet omnino oppositas conditiones sicut effimera. ethica autem est intra has media. Nam licet ratiōe siccitatis deberet esse mordax attamen f̄m plurimum est remissior q̄ꝫ febres colerice: immo q̄ꝫ multe melancolice et flegmatice. et cū hoc habet minus de multitudine forme cum sit immaterialis.

Febriū accidētia.

Cause mordicationis.

¶ Et sunt accn̄tia q̄ significant gen⁹ earū sicut accn̄tia ꝑpria cū tertiana. sicut principium paroxismi cum punctione et horripilatione et mordicatione caliditatis in eo.

¶ Hic docet

Cognitio feb. per accidētia.

¶ Hic docet cognoscere genus siue speciē febris que cognoscit̄ p̄ accidentia propria vniuscuiusq̄ speciei necnon per accn̄tia cōmunia de q̄b⁹ agit̄ in p̄prijs capitulis. Sed exēplificās de tertiana pura dicit: sicut p̄ncipiū paroxismi primi cū punctione in ambitu totius ac si acubus pungeret̄ ⁊ cum horripilatione de qua infra in proprio capitulo et mordicatiōe caliditatis in primo occursu tactui licet non p̄seueret multum. Et hec sunt satis propria. sed cōmunia sicut dolor capitis vigilie sitis et huiusmodi iuuāt ad cognoscendū eam de quibus infra.

¶ Et accidentia significantia maliciā earum sicut inquietudo et alienatio ⁊ vigilie.

¶ Tertium significatū est malitia febris ⁊ cognoscitur per inquietudinē quādo homo nō potest in vno situ quiescere. q̄r plurimū molestatur a materia febris. Alienatio autē significat plurimū nocumentū cerebro cōmunicari. et similiter prolixe vigilie. et tu ex his concipe alia accn̄tia timorosa malitiam febris significantia.

¶ Et accidentia significantia digestionē sicut illud quod dicemus de dispositionibus vrine.

¶ Aut eius oppositum que potissimū sumunt̄ ex dispositiōibus vrine de q̄bus dictū est. scd̄a p̄mi. et dicetur scd̄a quarti. Sputum etiā et feces et sudor habent hoc significare sed magis vrina precipue in febribus humoralibus que nō sunt apostemales eo ꝙ ipsarum materia a qua deciditur ypostasis plurimum in venis continetur.

¶ Et accidentia que significant crisim q̄ dicemus.

¶ Hic ponens quintum significatū promittit se dicturū accidētia significātia crisim. vz scd̄a q̄rti.

¶ Et accidentia significantia sospitatem et contrarium eius et dicemus omnia illa.

¶ Hic ponit sextum significatum promittens se dicturum accidentia significantia ipsam. s. sospitatem aut eius contrariū. s. scd̄a quarti.

¶ Et forme insunt iudicia plurima sicut ille cuius conuertitur color ad plumbeitatē ex albedine ex viriditate. et significat frigiditatem humorum et paucitatem caloris innati aut excitationem et inflationē sicut accidit ei cuius causa ē satietas nauseatiua et sicut velocitas detumitionis faciei et tornalitas eius et tenuitas nasi. ⁊ significant aut vehementiā caliditatis aut subtilitatem humorum et velocitatem resolutiōis eorū propter amplitudinē pororum et motus in seipsis et exitus eorum a consuetudine aut casus eorū habent significationes ⁊ res de illis quas dicemus.

¶ Hic ponit septimū significatū dicens ꝙ forme habitudinū insunt iudicia plurima: q̄r per eā possumus significare super dispositionē humorum: necnon super dispositionem corporis febrientis sicut ille cuius color cōuertit̄ ad plūbeitatem ex albedine et viriditate. i. que plumbeitas est color mixtus ex albedine et viriditate. hec enī plumbeitas significat abundantiā humorum frigidor̄. s. flegmatis aut melācolie aut vtriusq̄. nā alij humores sunt rubei aut citrini. ¶ Aliter tamen potest exponi ꝙ ly ex dicat terminū a quo. et erit sensus ꝙ ille q̄ p̄mo erat albus aut viridis fiat plumbeus. et per viridē possumus intelligere citrinū. talis enī cōuersio ex naturali albo aut citrino ad plumbeitatē nō erit nisi ex humoribus frigidis q̄ verisimiliter debent facere febrem si qua adsit. cū fere semp̄ febris pendeat ab humoribus dominātibus. Aliquādo tamen hec conuersio significat paucitatē caloris innati cum qua oportet esse parum spūs et sanguinis. vnde corpus nō est rubeū. illud enī paucū sanguinis qd̄ reperit̄ prope cutē p̄pter frigiditatē denigratur. Ex isto igitur et colore cutis in se albo resultat color plūbe⁹. ¶ Scd̄z exēplū ē de illo cui⁹ facies ꝯuertit̄ ad excitationē et inflationē. i. cazesiam aut dispositionē sibi propinquā que dispositio dicitur excitatio. similatur enim dispositiōi hominis nuper ex longo somno excitati: ī quo partes oculos circūdātes sunt tumide. et hec dispositio significat repletionem vaporosaz sequentē nauseatiuā satietatē: ⁊ aliquādo errorem digestiue ēpis cōuertentis chilum in massam flegmaticā vaporosam. ¶ Tertium exemplum est velocitas detumitionis faciei. i. ꝙ facies cito perdat suos tumores naturales quos habet ex presentia carnis mollis et spongiose in fronte naso ⁊ timporibus. que dispositio vocatur tornalitas. et significat vehementiā caliditatis: hūorū subtilitatē: pororū amplitudinē: propter que fit velox resolutio. et est malum signū nisi ex aliqua causa primitiua contigerit sicut ex vigilijs timore tristitia parcitate cibi potu medicine soluētis et similibus. Propterea subiungit. Et motus eorum. i. egror̄ in seipsis propter aliquā aut plures ex causis statim dictis: vt q̄r vigilat nimis timet tristatur preter modum ⁊c. Et motus eorū egror̄ a consuetudine sua: vt quia consueuit multum comedere deliciari nunc vero non. aut casus eorū a cōsuetudine sua in contrariū. Aliud enī est dimittere consuetudinē aliud est non solum dimittere: sed cadere in contrariū. hec omnia significāt tornalitatem faciei sicut cause significant effectus. Sunt aūt alij modi exponēdi hunc passum quos omitto. quia hic ceteris est melior. Et res alie habent significationes super dispositionem corporis et humorum. sicut etas sexus complexio regio tempus anni et similia a medico considerāda cū vult venire in notitiam febris necnon dispositionem corporis patientis.

¶ Et accn̄tiū febriū quedā sunt quorum hora est hora status sicut alienatio et commixtio mentis propter inflāmationē capitis. et de illis sunt quorum hora est principium sicut horripilatio ⁊ frigus et sicut p̄funditas somni que cōsequit̄ plurimū principiorū febriū p̄pter debilitatē cerebri et declinatio caliditatis ad īteriora corp̄is vbi est materia. et multitudo vapor̄ eleuator̄ ab eo p̄ cōmixtionē incipientē in corp̄e vsq̄ quo resoluit eos inflāmatio: et adiuuat̄ illud frigus cerebri ī seipso et frigus hūoris qui vult putrefieri et calefit.

¶ Hec est octaua pars in qua docet significare tēpora particularia febrium propter accn̄tia propria in illis contingentia. Et dicit ꝙ sunt quedā que appropriantur statui sicut alienatio. i. imaginationis corruptio cū imaginatur aliquid esse

Tp̄a particularia feb.

presens quod nõ est. et mixtio rationis.i.estimatione cũ non recte iudicant de honesto et vtili et similibus que nõ sensu percipiunt. licet forte melius propter corruptionẽ rationis possumus intelligere corruptionẽ cogitatiue circa discursum compositionẽ & diuisionẽ. Et huiusmodi accidũt propter magnã inflãmationẽ capitis tẽpore status et multitudinẽ vaporũ ad ipsum peruenientium. Et de eis sunt que appropriant̃ pncipio sicnt frigus rigor et horripilatio: quorũ causa ponetur in sequẽti capitulo. ¶ Et sicut pfunditas somni que accidit magis in principijs febriũ ppter causas infrascriptas. ¶ Prima ppter debilitatẽ cerebri. vnde cogit̃ retrahere sanguinẽ et spiritũ. est eñi cerebrũ febriens debilius q̃ in dispositione naturali. ¶ Secũda est declinatio caliditatis ad interiora vbi materia continetur vt succurrat eorum nocumento et ea fortificet ad expellendũ materiam ad exteriora. ¶ Tertia causa est multitudo vaporum eleuatorũ ab eadẽ materia ppter cõmotionẽ.i.ebulitionẽ illius materie in corpore durantem vsq3 quo inflãmatio.i. calor putredinalis necnõ mẽbrorũ resoluit illos vapores. ¶ Et nota q̃ nõ solum eleuãtur vapores a materia putrente: imo etiam ab alijs non putrentibus. propterea in causone quãuis sit colerica accidit aliquando subeth ppter vapores a sanguine & flegmate eleuatos. ¶ Quarta causa est frigus cerebri in seipso.i.in dispositiõe naturali. Est eñi magis pronũ ad somnũ seu somni profunditatem q̃ cerebrum naturaliter calidum. ¶ Quinta causa est frigus humoris qui dum putrefit calefit p quam calefactionem multi vapores nõ putridi eleuantur simul cũ putridis qui non putridi sunt frigidi cum ipse sit ex se frigidus sicut flegma. non enim subito totus hũor putrefit. et hi non putridi sunt causa somni infrigidando et opilando. oẽs enim iste cause adiuuant ad faciendũ somnum profundum in principio paroxismorum.

Sed contra spiritus animalis & vitalis in pncipio paroxismi attrahitur ad cerebrum igitur calefit et fortificatur. ¶ Respondetur. q̃ licet spũs trahat̃ ad cerebrum et ratione huius debeat fortificari. tamen cũ ipso trahũtur etiã humores et vapores q̃ debilitant ipsum et sunt causa somni ipsum opilãdo. ¶ Vel dic q̃ hi spũs magis trahunt̃ ad cor & partes vicinas quarũ lesio in talibus paroxismis est maior: et sic cerebrum remanet magis debile: & sic impotens ad transmittendum spiritus ad membra exteriora sensitiua. & hoc modo est causa prolongationis somni.

¶ Et res ex quib9 scitur dispositio febris & ex qua specie sit: sũt dispositio febris ĩ acuitate sua et sua lenitate. et dispositio febris in hoc q̃ ipsa accidit a causis primitiuis & añtibus scdm conditionem predictam: et dispositio febris adherentia sua & eradicatiõe: & dispositio febris in acuitate sua cũ rigore et frigore et horripilatiõe aut eius cõtrario et qd est ex eo: et dispositio febris in dimissione sua cum sudore pauco aut plurimo. Aut dispositio preterita regiminis et etas et forma et tempus et ars. et dispositio pulsus et vrine.

¶ In presenti parte Auicen. cõplet modũ cognoscendi conditiones febriũ tam accñtales q̃ essentiales. sed maxime essentiales ptinẽtes ad cognitionem speciei eius. Et per species intelligite nõ solum speciẽ specialissimã sed etiã subalternam speciem ppterea dicit Auicen. Et res quibus scitur dispositio febris quo ad conditiones accidẽtales ex qua specie sit quo ad essentiales sunt.

¶ Prima dispositio febris in acuitate sua et lenitate. Nam p hoc cõprehẽdo quãtitatem febris. & si est acuta cõprehẽdo q̃ est de genere colericarũ. Febriũ disposi tiões duodeci.
¶ Et scda dispositio febris in hoc q̃ accidit a causis primitiuis. nam per hoc cõprehendo q̃ est effimera. si autẽ prouenit a causis añtibus cum alijs conditionibus superius dictis in capitulo de signis putridarũ in generali cõprehendo q̃ est putrida. ¶ Et tertia dispositio fe. in adherẽtia sua.s. vniformi vel quasi: qd pertinet ad conclusas vel causonẽ: et eradicationẽ quãtũ ad interpolatas. et tepore quãtum ad continuas pportionabiles. ¶ Et quarta dispositio febris in acuitate.i. in reditu suo. tunc eñi acuitur cũ redit.s. an redit cum typo.s. rigore frigore et horripilatione. et tũc scit̃ q̃ est interpolata. aut ecõtrario.i. sine typo. et tũc scitur q̃ est continua: et q̃ est ex eo.i. si redeat cum accñtibus sequẽtibus typum q̃ sunt pulsus paruitas submersio et coartatio: et significãt magis interpolatã: aut sine his et significatur magis cõtinua et proprie conclusa. nam in continuis proportionalibus parua in conclusis nulla. ¶ Et q̃nta dimissio febris in dispositione sua.i. merito eius absq3 magno auxilio cum sudore plurimo. & significatur putrida et maxime interpolata: aut pauco et significatur effimera. ¶ Et sexta ẽ dispositio preteriti regiminis an fuerit regimẽ multiplicatiuũ humorũ calidorũ aut frigidorũ. & quorũ s. sang. cole. fleg. an melãcolie. nã hoc iuuat ad cognitionẽ speciei febris. ¶ Septima etas. ¶ Octaua forma que est habituatio in toto cõsurgens ex carne pinguedine & colore grossitie et extenuatione. ¶ Noua tempus anni. ¶ Decima ars. ¶ Undecima dispositio pulsus. ¶ Duodecima vrine. hec eñi quomodo significẽt super dispositionem febris necnõ alias dispositiones magis accñtales manifestũ est satis. ¶ Hoc ergo capitulum est ad dandũ nobis notitiã oĩm dispositionũ febriũ. idest oĩm que medicus diligens debet inquirere. et scire de febribus vt per hec sciat ponere casum in terminis. et scdo pronosticari. et tertio habere ingeniũ curatiuũ qd nullaten9 poterit habere nisi cognita egritudine fm has octo dispositiões q̃s omnes particulariter docemur in hac prima fen. quarti. preter quintam et sextam. Non eñi signa crisis neq3 signa salutis et mortis hic particulariter docemur: sed secunda huius quarti.

¶ Signa de rigore frigore horripilatione et fractione. Capitulum. vi.

Horripilatio ẽ dispositio in qua inuenit corpus diuersitatem in frigore & punctionem in cute & lacertis: et antecedit eã pigritia et fractio. Quid horripilatio fm auicẽ.

¶ Quia huiusmodi dispositiones frequẽter añcedũt putridas feb. puentiẽs fuit post fmonẽ gñale de cãis diuersitatis & signis ipsarũ vt de his determinet̃. Hoc caplm h3 tres partes. In pma describit hmõi dispões. In scda põit cãs earũ & significatiões. In ttia subdit canões. scda ibi. (Et de cãis vehemẽtie rigoris.) ttia ibi.) Et pmotio aie periodi.

periodi. Prima ī q̄tuor. in p̄ma notificat horripilationē. in scd̄a fractionē. ī tertia frigus. in q̄rta rigorē. scd̄a ibi. (Et q̄si fractio.) tertia ibi. (Frig⁹.) quarta ibi. (Rigor vero.) ¶ In p̄ma parte describens horripilationē dicit: ꝙ est dispositio in qua corpus inuenit diuersitatē in frigore. i. frigus diuersum nō equale nec vniforme in partibus cutis immo sentit diuersitatē et delationē frigoris ꝭm partes diuersas cutis quasi nūc deferatur ad vnā partem: nunc ad aliam in cutis superficie. que diuersitas accidit ꝓpter humores et vapores ad cutem delatos non equaliter ꝭm oēs partes ⁊ punctionē in cute et lacertis qui sunt instrumenta motus voluntarij eo ꝙ huiusmodi humores ⁊ vapores acuitate participant. Et vos addite de intentione Gal'. in libro de tectigatione et tremore cōmotionē in superficie cutis et partibus musculorum propinquis cuti que cōmotio sequitur frigiditatē cutis ꝯtrahentē ipsam ad quam cōtractionem sequitur pilorū erectio. propterea dicit̃ horripilatio horror in quo fit pilo⁊ eleuatio. hec aūt infrigidatio raro per se sequitur humores aut vapores ad cutim delatos: cū illi ꝭm ph'm sint calidi. sed reuocationē caloris. s. ad intra. fit etiā commotio: quia virtus expulsiua cutis conatur ad expulsionē nocitiui et cōmouet cutim: ⁊ sic habem⁹ descriptionē horripilationis: ꝙ est dispositio in qua corpus. s. horripilantis inuenit diuersitatem in frigore et punctionē in cute et in lacertis. et cōmotionē quādā solum in cute et partibus vicinis ad d'iam rigoris in quo fit toti⁹ corpis cōcussio. et ātecedit eā pigritia. i. difficultas ad mot⁹ īchoādos ⁊ continuādos. Et fractio. i. lassitudo ꝭm ph'z vlcerosa sequēs hūores et vapores acutos ad cutim et lacertos delatos. Et potest esse aliquando extensiua sequēs humores non acutos. fit em̄ aliquando sed raro horripilatio sicut et rigor ab humoribus frigidis. quos lassitudo extensiua et non vlcerosa antecedit. Et de vtraq; loquitur afforismus secunde particule. Labores spontanei narrant morbos.

Galenus.

Et quasi fractio est maneries eius.

¶ Hic describit lassitudinē dicens: ꝙ ipsa est maneries horripilationis. i. via in horripilationem. cause em̄ parue q̄ faciunt lassitudinē aucte faciūt horripilationē. Vel aliter est maneries horripilationis. i. aliquid inclusum in quiditate eius. Na⁊ lassitudo vlcerosa est sensatio punctionis in cute ⁊ lacertis que includit̃ in q̄ditate horripilatiōis.

Frigus autē est vt sentiat in membris suis et dorsis lacertorum suorum frigus purum.

¶ Frigus autem est vt sentiatur in membris suis s. extremis et pro vel dorsis lacertorū. i. partibus grossis ⁊ carnosis eorum frigus purum. i. sine admixtione punctionis et cōmotionis. que punctio et cōmotio sentiunt̃ in horripilatione et rigore. ¶ Querēti autem vtrū si quis patiatur horripilationem aut rigorem in quo⁊ quiditate includitur sensatio frigoris: possumus ꝯueniēter dicere ip̄m pati frigus quod est dispositio hic descripta: pōt responderi ꝙ sic. Et si instetur ꝙ illud frigus non est purum cum sit punctioni ⁊ cōmotioni admixtum. Respondetur ꝙ licet sit illud admixtum tamen non cōnotat in quiditate sua eorum admixtionem. Melior tamen responsio et cōmuni opinioni cōformior est ꝙ illud nō debeat dici frigus hic descriptum cum non sit purum.

Galenus q̄nto de simplici medicina. Et cause frigiditatis mēbri sūt tres: vna ea⁊ ē res q̄ occurrit corpori extrinsec⁹: sicut aer et aqua et medicīa: quē admodū medici multotiēs faciunt illō ī egritudine noīata herisipila. Et iterū alia ē cōplexio propria mēbro īfirmo. Et tertia est ꝓpter materiam

Rigor vero est vt non possit continere membra sua ex commotiōe et tremore eueniente in eis et motibus inuoluntarijs.

¶ Hic describit rigorem. secundo remouet dubium. scd̄a ibi. (Et fortasse.) De prima parte dicit: ꝙ rigor est supple dispositio vt non possit ipse rigens continere membra sua a commotione et tremore. i. concussione et motibus inuoluntarijs. q̄ non corrigibilibus per voluntatem. Et vos supplete de intentione Gal'. in libro de tectigatione et tremore sensationem frigoris et punctionis q̄ debent includi in quiditate rigoris. Et ex hoc patet non esse differentiam inter rigorem et horripilationem nisi quia in rigore totum corpus cōmouetur et concutitur: sed in horripilatione sola cutis cōmouetur et motu satis paruo. ¶ Et querenti que istarum dispositionū debeat dici rigor. Respondetur ꝙ ad mentem medicorum rigor p̄ncipalius debet dici ille motus concussiuus cōnotando sensationem frigoris et punctionis: cum ille sit manifeste et magis notatus. sed in horripilatione principalior est punctio et commotio cutis. ¶ Ex his manifestū est horrorem esse horripilationem. et certa⁊ infrigidationē esse frigus. Typus autem est terminus cōmunis ad frigus rigorem et horripilationem. Sed nota tremorē positum in descriptione rigoris accipi cōmuniter ꝓ quacūq; corporis cōcussione: et non accipi prout describitur scd̄a tertij. s. ꝓ aggregato ex motu volūtario facto a ꝟtute ⁊ inuolūtario facto a grauitate membri. Nam rigor solum fit īmediate a virtute animali motiua que est in lacertis: que sunt instrumenta motus voluntarij stimulata ab humore et vapore pungēte: licet non sit rigor ille corrigibilis per volūtatem. Et similiter differunt rigor a saltu cum saltus sit dispositio neruorum. q̄ aliquando ab aere immediate fit. aliquando ab humore ventositate vel vapore: et non connotat punctionem vel frigiditatem sibi admixtas. Differt autem tectigatio ab horripilatione cum connotet frigiditatem aut punctionē sibi admixtas sicut horripilatio et eius causa immediata est vapor aut ventositas et non virtus sicut in commotione horripilationis. Pruritus autem licet cōueniat cum horripilatione in sensatione rei pungētis et etiā in motu cutis prurientis ad excussionē nocitiui iuxta Gal'. differt tamen ab ea: quia non connotat frigus. Et ex his manifestū est ꝙ pigritia antecedit fractionem. i. lassitudinem. et fractio antecedit horripilationem et horripilatio rigorem. Nam inferius in hoc cap̄. horripilatio fit ex causis paucioribus causis rigoris. nam cause cum sunt pauce siue remisse faciūt pigritiā: aucte faciunt fractionem: magis aucte horripilationē: maxime aucte rigorem. Et nota ꝙ aliquādo rigori associatur tremor membrorum virtute mēbro⁊ motiua debilitata. Similiter ante frigus p̄cedit pigritia et lassitudo extēsiua. et aliquādo ex frigore fit transitus ad rigorem acceptum pro motu cōcussiuo membrorum: sicut aliquādo ad frigus fit transitus ex horripilatione accepta pro commotione cutis.

que effunditur ad ip̄m: ⁊ illud est qm̄ accidit multotiens vt materia q̄ effūdit̃ ad ip̄ꝫ sit calefacta: aut qm̄ ipsa ꝯputruit: aut qm̄ mēbra q̄ occurrer̃t rei alterauer̃t ipsam: ⁊ dissoluerūt eam: ꝓpter illud est sup̄ ea de caliditate: ī natura eorū: et frigiditas quā generauit illa medicina ī mēbro: cui ī natura sui ē sup̄flua frigiditas moratur tēpore lōgo: manens in ipso.

Et fortasse est frigus forte: et non fit rigor fortis sicut in febribus flegmaticis et quartana

¶ In presenti parte remouet dubium. posset enim quis dubitare an frigori forti semp̄ associetur rigor fortis. Respōdet ꝙ aliquādo est frigus forte

⁊ nō fit rigor fortis sicut in febribus flegmaticis et quartana. Et accipit hic frigus nō cōnotando ꝙ non sit admixta punctio ⁊ mēbrorū cōmotio. nā cum pūctio et mēbrorū cōmotio sint de quiditate rigoris ꝓprie sumpti ⁊ excludant a quiditate frigoris hic descripti nō possent frigus et rigor coniungi. et sic de hoc nullū esset dubiū. sed accipit hic rigorē pro sola mēbrorū concussione: ⁊ frigus pro frigiditate. Et certū est ꝙ in multis flegmaticis et quartanis est frigus forte absq; rigore forti immo absq; rigore notabili. nunq̄ tamē in his febrib' ē rigor fortis absq; notabili frigore. in multis tamen earū contingit rigor fortis cū frigore forti. harum diuersitatū cause statim patebunt.

Gentilis. ¶ Gentilis tamen et Marsilius de hac parte faciunt duas. et primā dicunt esse aliam notionem rigoris. vt dicat et fortasse rigor est frigus forte. qd ꝯfirmant auctoritate Gal'. in li. de iectigatiōe et tremore. Dixit eñ ibi: ꝙ frig' forte potest dici rigor. sed in scd'a parte dicit Auicen. ꝙ non fit rigor fortis: sicut in febribus flegmaticis et quartana. Nam fortis rigor est a forti mordicatione. et fortis mordicatio est a materia cal'a mordicāte impetuose mota ad mēbra. Et sic a frigida q̄lis ē materia quartane aut flegmatice non fit fortis rigor sumēdo rigorem pro motu ꝯcussiuo. Alio modo potest intelligi ꝙ in nulla febre fit ita fortis rigor sicut in flegmatica et quartana. et hoc sumēdo fortē pro diuturno. est eñ in his febribus longior rigor quā in alijs. Et tertio modo potest intelligi iste textus sumēdo rigorem ꝓ frigore. et est sensus ꝙ in nulla febre sit ita fortis rigor. i. frigus sicut ē in flegmatica ⁊ quartana: cū in istis sit materia frigida. Prima tamen expositio mihi videt̄ melior. Sed infra erit dubiū a qua materia fiat maior rigor. ¶ Notandū tamē ne huiusmodi termini faciant te errare ꝙ medici multū his abutūtur ita vt aliquādo rigor accipiatur ꝓ horripilatione. aliquando econtra. similiter aliquando rigor pro frigore et econtra. Nōnunq̄ rigor est cōmunis ad omnē typum iuxta afforis. Quib' quotidie rigores fiunt quotidie febres exoluūtur. quapropter omissis nominibus rebus intēdendū est.

¶ Et de causis vehementis rigoris est vehementia virtutis expulsiue in lacertis: et propter illud quāto est causa rigoris viscosior est rigor vehementior.

¶ In parte p̄senti Auicē. ponit causas ⁊ significationes harum quatuor dispositionū. Habet hec pars tres partes. in prima ponit causas rigoris ⁊ frigoris. in scd'a ipsorū significationes. in tertia ponit causas horripilationis. scd'a ibi. (Et qñq; significāt) tertia ibi. (Horripilatio vero.) Primā partē diuido in octo partes ꝫm ꝙ octo ponit modos causarum. scd'a ibi. (Et sanguis.) tertia ibi. (Et scias.) quarta ibi. (Et multotiens.) quinta ibi. (Et qm̄ accidit.) sexta ibi. (Et rigor et frig'.) septima ibi. (Et quandoq; accidit.) octaua ibi. (Et quandoq; accidit rigor.) Et hic notate ꝙ ponendo causas rigoris et frigoris et horripilationis. ponit etiā causas fractionis: cum eedem sint cause fractionis ⁊ aliarum licet remissiores. nam cause remisse que faciunt fractionē aucte faciunt alias dispositiones. Sed de prima parte dicit ꝙ de causis vehementie rigoris est vehemētia. i. fortitudo cum conatu virtutis expulsiue que est in lacertis. ¶ Pro cuius dicti notitia sciendum est ꝙ cause rigoris sunt duplices. Quedā se tenētes ex parte humorū. Quedā se tenētes ex parte virtutū.

Cause rigoris. Prime sunt tres. s. quātitas humoris. requirit̄ eñ notabilis quātitas. et quāto est maior alijs paribus tanto rigor est maior. scd'a est humoris acuitas. nam quāto mordacior magis stimulat expulsiuam. tertia est impetuosus motus ipsius in mēbra sensibilia. Sed cause se tenentes ex parte virtutū sunt quatuor ꝫm quadruplicē virtutē ad rigorem cōcurrentē. vna est virtus vitalis que tāq̄ agens vniuersale concurrit ad omnes operationes scd'a est virtus naturalis et proprie expulsiua que quāto fortior impetuosius expellit materiam in mēbra sensibilia. tertia est virtus sensitiua in mēbris sensibilibus ad que expellitur materia: que quāto acutior magis stimulat expulsiuam que est in lacertis sibi subordinatā. quarta est expulsiua mēbrorū. et sic ipsa expulsiua que est quarta mouet fortius et cōcutit mēbra ad nocitiui expulsionē. et ex hoc notato patet v̄itas dicti. Nam quāto humor faciens rigorem est viscosior ⁊ difficili' expellibilis oportet virtutem expulsiuam lacertorum magis conari et mēbra concutere ad ipsi' expulsionē. Et certū est ꝙ maior virtus cum equali conatu magis concutit membra q̄ debilior.

Sed hic cadit dubium discussione dignum. Nunq̄d fortitudo virtutis expulsiue que ē in lacertis sit causa rigoris. Et videtur ꝙ sic auctoritate Auicen. in presenti parte. Et confirmatur ratione. Nam de intētione Gal'. in libro de accñti et morbo. Causa immediata rigoris ē virtus expulsiua stimulata ab aliquo preternaturaliter imprimente qd virt' illa nititur a membris expellere membra concutiendo. illa aūt membrorū concussio est rigor de quo est sermo in p̄senti titulo. ¶ In oppositū est Gal'. x. terapentice. cap. iiij. d. Rigor quidē erit ꝓpter multitudinē et acredinē eorū que ferūt: et propter velocitatē delationis. et ꝓpter virtutis imbecillitatem. Nam multa paucis ⁊ subtilia his que nō talia mordent magis: sicut ⁊ demū que citius ferunt̄ his que tarde. Et virtus fortis quidem exñs contēnit et sustinet oīa. imbecillis vero facta a q̇busdam contristatata succumbit. Hec Gal'. Si ergo debilitas virtutis est causa rigoris: non ergo fortitudo;

Galenus.

Gentilis Pro decisione huius dubij dat tres respōsiones. Prima ꝙ materia est duplex. quedā subtilis. et respectu huius virtus fortis nō est causa rigoris: cū eā insensibiliter resoluat. Sed virtus debilis non potēs ipā insensibiliter resoluere expellit ipsam agitando eam et cōmouendo. et sic est causa rigoris. Et dicit hanc fuisse intentionē Gal'. loco superius allegato. Quedā est materia grossa et respectu huius virtus fortis est causa rigoris: cum nō possit eam insensibiliter resoluere: sed solum ipsam expellit sensibiliter eam agitando ⁊ cōmouendo. et respectu huius quāto virtus est fortior rigor ē vehemētior: cū eam impetuosius moueat. et hec fuit intētio Auicē. ¶ Hanc solutionē non acceptat Gentilis. d. ꝙ sicut datur virtus fortis potens materiā subtilem insensibiliter resoluere: ita et datur fortis respectu materie grosse: et sic poterit ipsā insensibiliter resoluere. hoc tamē assumptum Gentilis non probat ꝙ necessario a respōdente deberet negari. Cum etiam virtus fortissima non habeat tantam proportionem ad materiā grossam notabilis quātitatis sufficientis ad faciendum rigorem vt eam insensibiliter resoluat. Hee tamē

Tres respōsiones ꝫm gētilē.

responsio

responsio nō est conueniens: cū videamus virtutem fortem materiā subtilē qualis est in tertiana nō insensibiliter resoluere: sed eā agitare et commouere ita vt faciat rigorem.

Gētilis rn̄sio.

Secunda responsio Gentilis. ꝙ virtus aliqñ est fortis in interiorib⁹ et hec est causa rigoris pellēdo materiā impetuose ad mēbra sensibilia extrinseca. ⁊ de hac loquit̃ Aui. ꝙ quāto est fortior ē cā maioris rigoris. alia est virtus fortis ī exterioribus: vt puta in cute ⁊ in lacertis. ⁊ hec quāto est fortior est cā minoris rigoris: eo ꝙ magis resistit virtuti pellenti humorē ad mēbra sensibilia exteriora. et cū resistētia sit cā tarditatis mot⁹ erit tardior ⁊ sic minor rigor aut forte nullus ꝓpter superfluam tarditatem.

Hanc solutionem nō acceptat Gētilis neq̧ Ugo senensis immo dicit Ugo eā nō esse dignam verbo: eo ꝙ sicut materia pulsa ad exteriora est causa rigoris: ita pulsa ad interiora per mēbra sensibilia erit causa rigoris intrinseci que materia pellitur a virtute forti in parte extrinseca. Ratio tamen Ugonis est parum valida cōtra ꝯtra hāc rn̄sionem. Est em̄ certum tam resistentiam intrinsecam q̄ extrinsecā esse cām tarditatis motus materie tā ad exteriora q̄ interiora. ⁊ sic esse cām diminutionis aut nullitatis rigoris. hec tn̄ responsio nō est ad mentē Aui. nec Gal. cū Auicē. loquat̃ de virtute expulsiua que est in lacertis. ⁊ Gal. loquat̃ de alia virtute sicut ostendetur inferius.

Ugonis ratio.

Responsio autē Gentilis tertia sup quā q̇escit est ꝙ duplex est virtus. quedā fortis in cōparatiōe ad sua superflua insensibiliter resoluenda. ⁊ hec dicitur fortis absolute. quedā aūt est fortis respectiue in cōparatione ad sua superflua sensibiliter expellēda: sed non insensibiliter. Et dicit ꝙ virtus fortis absolute nō est causa rigoris. est em̄ illa que apud Gal. contēnit oīa. sed scd̄a virtus fortis respectiue est de qua loquitur Aui. in p̄senti. que quāto fortior rigorem facit vehementiorem.

Contra. Ex hac opinione sequitur hec cōclusio: ꝙ per solam debilitatē virtutis oībus alijs paribus rigor fortissimus subito acquiret̃. cōclusio est impossibilis vt ondet̃: et sequitur ex rn̄sione. quare ⁊c. Sed cōclusio sic deducitur. Certū est em̄ ꝙ fortitudo absoluta est maior q̄ respectiua. Signemus ergo absolutā fortitudinem ipsius esse ab octo vsq̧ ad sex exclusiue. ⁊ signemus fortitudinē respectiuā esse a sex inclusiue vsq̧ ad certum gradū. vt puta vsq̧ ad quatuor tunc pono fortitudinē virtutis absolutā remitti successiue donec in fine diei sit vt sex: stantib⁹ oībus alijs paribus ad rigorem sufficiētibus. tunc manifestū est ꝙ nunq̄ erit rigor nisi cū virtus erit vt sex: ⁊ tunc erit fortissimus: qr per positionem quāto fortitudo respectiua est maior rigor est vehementior. Qd̄ aūt cōclusio sit impossibilis ostenditūr. nā cause effectui debēt ꝓportionari. ergo si cause rigoris successiue acquirūtur: ⁊ rigor sit successiue acquisibilis. rigor etiā dʒ successiue acquiri. sed cause rigoris successiue acquirentur. ergo similiter ⁊ rigor. sed minor arguit̃. nā cause rigoris sunt debilitas virtutis: et maior conatus ipsius ⁊ minor cōtēptus. sed he successiue acquirunt̃. ergo et rigor. Et sic sequit̃ ꝙ prius fiet rigor remissus q̄ intēsissimus. ¶ Et cōfirmatur. sumus in instāti in quo rigor est per respōsionē intensissimus. tunc arguitur. imēdiate post hoc rigor erit intensior q̄ nūc fit. ergo nūc nō est intēsissimus. tʒ ꝯn̄a. ⁊ añs ꝓbatur. qr cause rigoris imediate post hoc intendentur. s. maior conatus minor cōtēptus ⁊ virtutis debilitas: ergo ⁊c. ¶ Forte dr̄ ꝙ plus facit ad minuendū rigores debilitas virtutis q̄ intensio conat⁹ ad ipsos intēdendū. ¶ Cōtra nūc. et immediate ante hoc plus faciebat conatus ad intēsionem rigoris q̄ debilitas virtutis ad ei⁹ remissionem. ergo in aliqua ꝓportione. Cum ergo nulla ꝓportio subito deperdat̃ imediate post hoc pl⁹ faciet conatus ad intensionem rigoris q̄ debilitas virtutis ad eius remissionem.

Ugo autem senensis volens ponere cōcordiā inter Aui. et Gal. loquitur de virtute vitali. hec em̄ cū fortis est ꝯtēnit oīa. sed facta debilis a quibusdā cōtristata succumbit. Aui. aūt loquitur de virtute expulsiua que est in lacertis que quāto fortior pōt magis membra cōcutere, ⁊ sic maiorē facere rigorem. Modus aūt est iste vt summatim referam q̄ dixi longo sermone. Dicit em̄ de mente Gale. ad rigorē esse necessarium caloris reuocationē interius: ⁊ postea ipsius reuocationem exterius expansionē ad materiam que est causa rigoris: vt ipsam expellat. oībus em̄ mēbris dolentibus cor cōpatitur. ita vt Aris. ꝓpter hanc cām dixit tactum et gustū cordi cōtinuari. ⁊ cū cōpatitur retrahit calorē et spiritū interius: vt deinde ipsum ad mēbra lesa transmittat ad tuendū ea ⁊ excutiendū nocumētū ab ipis. Quapropter cū mēbra extrinseca infrigidant̃ aut mordentur ab hūoribus ad ipsa delatis spiritus nō potens ꝓcedere suo cursu naturali ad mēbra oppressa cōfugit ad suū p̄ncipiū ibiq̧ fortificat⁹ iuxta Ga. in lib. de tre. et rig. reuertitur ad pugnādum ⁊ expellendū rē nociuam. ¶ Cum ergo addit ad rem nociuā necessario ꝓhibet cōtinuare processum suū tremitq̧ tūc forte totū corpus collisione caloris naturalis ⁊ reluctatione ad rē nociuā. Hec Gale. in dando modū euentus rigoris. ¶ Ex q̇bus sequitur ꝙ ad esse rigoris requiritur spiritū retrahi ad interiora: ⁊ iterum ad exteriora remitti. nunc aūt quāto virtus vitalis est fortior magis spū et sanguine fulcita minus retrahit spiritū et sanguinē ad interiora oīa cōtēnens. et ꝯsequēter ipsos minus impetuose expellit ad membra lesa ad expellendū rem nociuā: ⁊ sic fit minor pugna cōmotio ⁊ agitatio: ⁊ cōsequēter minor rigor. Si vero sit debilis: nō tn̄ multū debilis retrahit multum calorem ad interiora quem attractū postea impetuosius expellit ad pugnandum cū re nociua agens ꝺm vltimum conatum. ꝓpterea fit maior membrorum concussio

Cōcordia Galeni cū Auicenna ꝺm vgonē.

Alia responsio est vt dicam⁹ ꝙ Gal. ītelligit de v̓tute sensitiua que est in lacercis q̄ quāto est fortior est causa minoris cōcussionis contēnendo cām īprimentem. sed quanto est debilior est cā maioris ꝓpter maiorem conatū dū mō nō sit multū debilis. Sʒ Aui. loquitur de expulsiua que est in lacertis que quanto fortior cuʒ equali conatu est magis apta membra cōcutere. ¶ Sed cōtra. quanto virtus sensitiua esset fortior magis sentit cām imprimentē sed quanto magis sentit eā magis stimulat expulsiuam sibi subordinatam ad cōcutiendū membra ergo ⁊c. ¶ Respondet̃ negando minorem: nō em̄ maior sensatio est cā vt magis stimulet expulsiuā sed maior eius lesio a cā imprimente. nunc autem quanto est fortior: lʒ magis sentiat: nō tn̄ magis leditur a sensibili: sed minus. ⁊ quanto minus le/

Symphonia Galeni cū Auicenna.

dit:tanto minus stimulat expulsiuā.fortitudo em̄
virtutis expulsiue penes duo attenditur:⁊ penes
melius sentire:⁊ penes magis resistere causis im/
primētib⁹ q̄ maiori resistētia ⁊ miori lesiōe arguit

Secundum dubium

vtrū maiores vigores fiant a causa frigida q̄ a causa calida. Et ar/
guitur ꝙ sic.primo ex textu Auic.in parte presenti
dicentis ꝙ quāto causa rigoris est viscosior rigor
est vehementior. Item ex snīa eiusdem.scḋa primi
d. ꝙ humores frigidi sunt causa rigoris:sed cali/
di horripilationis. ¶ Et cōfirmatur ratione quia
quanto causa difficilius expellitur requirit maior
cōcussio:sed causa frigida cū sit magis viscosa q̄
calida difficilius expellitur.ergo exigit maiorē cō
cussionem. ¶ Secūdo arguitur auctoritate Auer.
tertio colliget.et rationibus eius.quaꝝ prima est
Simile ē d causa extrinseca ⁊ intrinseca:sed causa
extrinseca frigida maiorem facit rigorez q̄ causa
extrinseca calida. ergo simile erit de humoribus
qui sunt corpori intrinseci .sed antecedens ꝑbat
nam aer frigidus ⁊ aqua frigida occurens corpo/
ri maiorem facit rigorem q̄ aer calidus aut aqua
calida. ¶ Secunda ratio Auerro.qꝛ vna de causis
rigoris:immo nō fit sine ea ē cōclusio caloris inte
rius:vt vult Gal.in lib.de tre.et rigo.sed causa fri
gida magis cōcludit calidum interi⁹ q̄ causa ca/
lida.ergo erit causa maioris rigoris.tenet conse/
quentia.et assumptū ꝑbatur.qꝛ causa frigida fu/
gat calidum interius.tū ratione mordicationis.
tum qꝛ sibi cōtrariatur:sed causa calida fugat ca
lidum interius soluz rōne mordicationis:nō aūt
rōne cōtrarietatis cū calidum nō cōtrarietur ca/
lido. ¶ Preterea calidum naturale fugatum inte
rius mouet ad expellendū suuz cōtrariū siue sit ca
lidum:siue frigidum.sed frigidū est plus sibi con/
trarium . quare mouet fortius contra ipsum. Et
cum ipsum fortius resistat opus est ad ipsius ex/
pulsionē maiori cōcussione.he sunt ratiōes Auer.
¶ Preterea medici curāt rigorem a causa frigida
nō a calida. ergo videt ꝙ ille rigor sit intensior cū
indigeat cura. ¶ Preterea rigor a causa frigida si
cut quartane est longior q̄ rigor tertiane:vt om̄es
concedunt.Sed ꝟm plurimū vsq̄ ad mediū tem/
poris intendendo ꝑcedit:ergo magis dꝫ intendi
cū longiori tempore intendatur q̄ rigor tertiane.
¶ Preterea fortiores tusses fiunt a causa frigida
in pulmone inuiscata ꝑpter difficultatē sue ex/
pulsiōis ergo ⁊ similiter rigor a causa frigida erit
intensior propter difficultatem expulsionis mate
rie frigide.assumptum autem declarat experien/
tia:⁊ est de intentione.

In oppositum

et ꝙ rigor a causa calida sit intēsior argui
tur:qꝛ tres cause cōcurrūt ad intensionē rigoris se
tenentes ex parte materie. Prima est multitudo
materie.scḋa ipsius acuitas.tertia lesio impetuo
sa in membra sensibilia.sed hec tria sunt in causa
calida scꝫ materia colerica:⁊ nō in causa frigida.
nam in causa frigida deficit acuitas ⁊ delatio im
petuosa ꝑpter grossiciem materie:lꝫ in quātitate
supponi possit ꝑitas.Nam semper in compara/
tione supponitur oīm paritas preterq̄ eoruꝫ que
sequuntur ad comparata.Iste em̄ tres conditio/
nes requisite ex parte materie ad fortitudinem
Rationes gentilis. rigoris sunt de intentione Gal.in libro de tremo
re et rigore necnon.5.de accidēti et morbo. ¶ Pro
solutione huius dubij Gētilis ponit duas ratio/
nes.Prima ꝙ dupliciter dꝛ rigor magnus inten/
siue qn̄ fit fortis membrorum concussio et extensi
ue sine duratione.⁊ tunc dicit certum esse ꝙ rigor
a materia frigida sicut in flegmatica ⁊ quartana
est lōgior.sed rigor a materia colerica est intēsior.
Et cōsequenter dicit ꝙ intentio Gal.fuit ꝙ rigor
a materia calida esset intensior.Sed de intentiōe
Auic.et Auer.fuit ꝙ rigor a materia frigida esset
diuturnior.Et hoc modo vult ponere concordiaꝫ
inter illos qui volunt esse discordes. ¶ Scḋa solu
tio eiusdem est ꝙ duplex est causa rigoris que de
mente auctorum elicitur.Una est conclusio calo/
ris interius.⁊ hec fit magis a causa frigida.Alia
est vehemens membrorū mordicatio.⁊ hec fit ma
gis a causa calida.Prima est de intentione Aui.
et Auer.secūda Gal.Sed tamen nō ꝑpter hoc po
nit inter eos concordiam.qꝛ adhuc restat dubiuꝫ
qui rigor sit intensior an qui sequitur cōclusionem
caloris sicut ille qui magis pendet a causa frigi/
da.an qui sequitur membrorum mordicationem
sicut magis pendens a causa calida.

Ego itaque

credo nō esse ponendā cō/
cordiam inter eos qui a ꝑposito volunt esse discordes precipue inter Auer.
et Gal.qui quarto colliget dicit sentire cōtra me/
dicos.Uideamus itaq̄ cui⁹ partis rōnes sint po
tiores .qḋ maxime patebit ex solutione rationum
partium ipsarum. ¶ Ad rationes ergo Auicen.et
Auer.respondetur. ¶ Ad primam negetur maior
ꝙ quanto causa rigoris difficilius expellitur ma/
ior fiat ꝯcussio.sed bn̄ sequit ꝙ fiat maior vel diu
turnior .naꝫ motus debilis facit in multo tēpore
quod motus fortis facit in paruo.minor tamē cō
cussio fit a causa frigida.qꝛ minus stimulatur ex/
pulsiua ab ea. ¶ Ad rationes Auer. ¶ Ad primam
negetur ꝙ simile sit de causa intrinseca ⁊ extrinse/
ca.Ratio diuersitatis est.qꝛ causa extrinseca siue
calida siue frigida eque cito occurit cuti et mem/
bris sensitiuis corporis.sed causa intrinseca cali/
da citius occurrit membris sensibilibus cuꝫ velo
cius sua subtilitate feratur in membra sensibilia
q̄ causa frigida. ¶ Ad secundam rationem Auer.
dicitur ꝙ licet causa frigida magis concludat ca
lidum interius ⁊ ratione huius deberet fieri intē/
sior rigor : tamen causa calida est causa maioris
rigoris pungendo magis et stimulando membra
sensibilia q̄ causa frigida.negetur itaq̄ consequē
tia secūde rationis Auer. ¶ Ad aliā rationem rn̄/
tur concedendo ꝙ medici magis curāt rigorem a
causa frigida sicut quartanarum flegmaticaruꝫ
q̄ rigorem colericarum . hec enim faciunt quia
ille plus ledit longa duratione q̄ rigor colerica/
rum intensione. ¶ Ad aliam rationem concedi/
tur ꝙ rigor a causa frigida diutius intenditur:a
quo tamen nō sequitur ꝙ magis intēdatur. ¶ Ad
vltimam rationem pro hac parte respondetur ꝙ
longiores tusses fiunt ꝟm plurimum a causa frigi
da propter difficultatem expulsionis materie fri/
gide.Non tamen sequitur ꝙ fiat intensio tussis:
cum causa calida magis stimulet expulsiuam pul
monis.Esset tamen dubium a quo humore fieret
longior et intensior tussis :an a b humore colerico
subtili ibibito:aut ab humore flegmatico salso in
uiscato.vterq̄ enim multuꝫ imprimeret in pulmo
nem:⁊ vterq̄ difficulter resolueretur.ꝟm tamē opi Auerrhous.
nionem magis cōsentaneam Gale.esset tenendū
ꝙ longior et intensior tussis fieret ab humore ca/
lido. ¶ Contrarium esset tenendum ꝟm Auicen.⁊
Auer.Simile iudicium est de sternutatione. ¶ Ad
rationem autem Gale.respondetur tenendo Aui

cen.et

cen. et Auer. ꝙ ꝓpter tres causas rigoris sumptas ab humore scilicet multitudine: acuitate ⁊ velocitate motus est ponēda viscositas humoris que facit vt humor difficilius expellatur. ¶ Ego tamen credo sicut etiā sentit Gētilis Marsilius et Ugo ꝙ cōiter maiores ⁊ intēsiores fiunt rigores in flegmaticis ⁊ quartanis ꝙ̄ in colericis. Et hoc quia ſm plurimum pendent a pluri materia ꝙ̄ colerice. Ubi tamen supponeretur paritas ex parte quantitatis materie credo colericas intensiores facere rigores.

¶ Et sanguis submergitur cum rigore ad interiora.

¶ Hic dat causam frigoris accidentis in rigore. Et dicit ꝙ sanguis. ⁊ supplete spiritus cum rigore. i. dū fit rigor submergitur ad interiora: et recedit a partibus extremis: q2 extrema infrigidant̄. et hoc verum est ex quacunqꝫ causa rigor ꝓueniat Ex frigus illud lꝫ dicat̄ priuatiuū: q2 sequitur priuationem sanguinis et spiritus in parte exteriori est tamen positiuuꝫ sequēs causas positiuas que sunt tres aut aliquam earū. vna est frigiditas elemētorum. scđa frigide humiditates in membrorum poris inuente. tertia est frigiditas continentis. ¶ Notandum primo ꝙ in rigore cōiungitur infrigidatio: vt dicit Gal. in li. de rigore vbi dicit. Mihi ergo videtur et expedit ei qui vult vt eius sermoni fides adhibeatur in notificatiōe rigoris vt huius prorsus recordetur ꝙ rigor est apud infrigidationem caloris naturalis frigiditate subito ⁊ fortiter ledente. Idem pꝫ auctoritate Gal. superius posita in descriptione rigoris.

Sed contra. Aliquis rigor curatur sola infrigidatiōe. ergo cū illo nō cōiungitur frigiditas preter naturā. tꝫ cōsequentia. cum oīs cura fiat per cōtrarium antecedens tamē est de intentione Gal. quinto de accidenti. q2 diximus rigorem fieri a calore siue frigore si ex causa contingit calida. Et est de genere cuius sola infrigidatio sibi sufficit ad curationem.

Respondetur tenendo vt supra: q2 in q̇ditate rigoris includat̄ frigiditas. Et ad textum Gale. ꝙ rigor contingēs a causa calida est sine frigore: quod sit causa eius saltem principalis: lꝫ sequatur vt supra fugam interius. Et hic curatur per sola infrigidātia remouentia causam principalē eius per medicum applicita. frigus autē sequens fugam caloris interius remouetur a calore redeunte ad exteriora.

Galenus.

¶ Notandū secundo de intentiōe Gal. quinto de accidenti. ꝙ in rigore sanguis et spiritus mouent̄ ad exteriora a cordis virtute. Et probat per hoc: q2 sanguis et spiritus mouent̄ vno modo ſm exigentiam passionum cordis. Nam quādoqꝫ ad exteriora sicut in gaudio. quādoqꝫ interiora sicut in timore. Si aūt mouentur ex se nō concurrente virtute cordis semꝑ mouentur ad vnam differentiā. scꝫ interius aut exterius precipue tenendo: sicut tꝫ cōis opinio ꝙ sint inanimati.

Sed dubitatur circa partem presentē: q2 videtur ꝙ sanguis et spirit⁹ debent mitti ad cutim: ⁊ ad musculos extrinsecos cū illis inferatur nocumentum in rigore. sicut etiam natura mittit sanguinē et spirituꝫ ad mēbra dolorosa: sicut in percussiōib⁹ in quibus ꝓpter sanguinem ad illam membra delatum fit tumor et apostema. ¶ Respondetur dupliciter. primo ꝙ mittit ad mēbra sensibilia lesa. hec aūt non solum sunt membra sensibilia extrinseca sed etiam membra sensibilia intrinseca: de quib⁹ natura est magis sollicita. vnde plus de sanguine ⁊ spiritu ad illa transmittit̄. s. ad pāniculos: et ad musculos intrinsecos. quapropter sanguine ⁊ spiritu ad illa mēbra cōuerso extrema infrigidātur interioribus calefactis. ¶ Secūdo respondet̄ de intentione Gale. in lib. de tremore ⁊ rigore. ꝙ primo sanguis ⁊ spūs trahunt̄ ad cor tanꝙ̄ ducē et fontem caloris postea fortificati mittuntur a corde ad mēbra lesa: et ꝓprie a quib⁹ materia expellenda est: vt eorum vigoretur expulsio. ⁊ postea ad membra ad que fit materie expulsio scꝫ ad cutim et ad musculos vt materia cito resoluatur. Et videtur velle Gale. ꝙ reluctatio que est inter malum humorem ⁊ sanguinem qui ad ista loca mouetur sit causa agitationis ⁊ cōcussionis que sunt in rigore.

Galenus.

¶ Et scias ꝙ humor frigidus est quietus quē iam consueuit membrum in quo est et quiescit passio eius ab eo quare non sentit frigus eius. Cum ergo mouetur et spargit̄ sparsione plurima aut pauca ꝓpter aliquā earum: scꝫ ꝓpter caliditatem separatam. aut aliud patitur ab eo membrum qđ erat nō occurrens ei: et sentit frigus eius ꝓpter causam cōplexionis diuerse. et tu quidem iam sciuisti hoc in radicibus vniuersalibus scientie medicine.

¶ Hic ponit tertiam cām rigoris quantuꝫ ad frigus in eo perceptū dicens ꝙ humor frigidus q̇escens in aliqua parte nō sentit̄. tū q2 est cōsuetus illi parti. tū q2 nō mouetur. qui humor motus ad aliquod mēbruꝫ motu pauco aut plurimo ꝓpter aliquā cām mouentē ipsum ⁊ separantē eū a loco in quo est: sicut caliditas. s. intrinseca aut extrinseca sicut balnei. solis estiui et similium sentitur ab illo mēbro ad qđ mouet̄ ꝓpter malitiam cōplexionis diuerse quaꝫ inducit in mēbro illo cui nuꝑ occurrit et tu iam sciuisti hec in sermone vniuersali scīe medicinalis. scꝫ scđa primi in caplo. de causis doloris absolute. ⁊ 6°. naturalium. ca. de tactu

Tertia causa rigoris.

¶ Pro quo sciendū ꝙ cōplexio equalis est que est in mēbro cōsueta fixa ⁊ habituata et non dependens ab aliqua cā diuersa speciali dependētia sicut ethica. ⁊ hec ⁊ similes nō sentiūtur. Cōplexio aūt diuersa nō est mēbro cōsueta neqꝫ fixa: immo pendens ab aliqua causa speciali dependētia. q2 ex se nō ē apta ꝯseruari. ⁊ hoc sentitur. hūor itaqꝫ frigidus q̇et⁹ in aliquo mēbro in quo diu steterit nō sentitur. motus aūt ad aliquod mēbrum sensibile cui nō est cōsuetum sentitur ab illo ꝓpter malam cōplexionē diuersaꝫ quam imprimit in membruꝫ illud. ¶ Sed diceres sequit̄ ꝙ cū primo venit ad illud mēbruꝫ debebat ab eo sentiri cū nō esset adhuc sibi cōsuetus. Dicitur ꝙ ab illo mēbro forte nunꝙ̄ sensatus fuit. q2 forte illud membrū non sentit: aut est pauce sensibilitatis sicut os. scđo lꝫ illud membruꝫ esset sensibile forte ille humor fuit in eo paulatine cōgestus. aut forte ad illud paulatine defluxit: quod aūt paulatine fit non sentit̄ q2 nunꝙ̄ imprimit cōplexionem diuersam sufficientem ad sensum.

Cōplexio equalis.

¶ Et multotiens quideꝫ accidit a flegmate vitreo sparso in corpore rigor nō perducens ad febrem: et quandoqꝫ sunt ei perio-

di. et non est fortitudo eius fortitudo rigo
ris perducentis ad febrem.

Quarta causa rigoris.

¶ In parte ista ponit quartã cãm rigoris. secũdo
remouet duas diuersas dubitationes. scđa ibi.
(Et materia). De prima dicit quatuor. ¶ Primũ
ꝙ multotiens accidit a flegmate vitreo sparso in
corpe. s. ꝑ mẽbra sensibilia rigor. ¶ Scđm ꝙ nõ ꝑ
ducit ad fe. cuius causa est. qꝫ nõ putret. ¶ Tertiũ
ꝙ insunt ei ꝑiodi qui verisimiliter debẽt esse quot
tidiani ẜm proprietatem flegmatis. ¶ Quartum
ꝙ fortitudo huius rigoris nõ est fortitudo rigo/
ris perducentis ad febrẽ. i. ꝙ nõ fit tantus rigor
ab hoc flegmate nõ putrefacto quantus fieret si
putrefieret. eo ꝙ si putrefieret subtiliaretur ⁊ mo
ueretur velocius in mẽbra sensibilia. ⁊ hoc verum
est quando totum subtiliaretur: nõ tamen totum
putrefieret. qꝫ si totum putrefieret totum acqui/
reret caliditatem fixam et nõ noceret mẽbris sen/
sibilibus sua frigiditate. ¶ Aliter ꝙ fortitudo hu/
ius rigoris nõ est tanta quanta fortitudo multo/
rum rigorum aliarum febrium.

¶ Et materia que facit lassitudinem rigo
ris per paucitatem suam facit rigorem per
suam multitudiuem anteꝙ̃ putrefiat. nam
si nõ putrefiat non perducit ad febrem.

¶ In parte presenti remouet dubia. ¶ Primũ nũ/
quid eadem materia sit causa lassitudinis siue fra
ctiõis et rigoris. Et respondetur ꝙ sic. qꝫ materia
que facit lassitudinẽ paucitate sua facit rigorem
multitudie: eo ꝙ sua multitudie magis terreat et
cõmouet mẽbra sensibilia magis stimulans ad ex
pellendum. Nec solum est differẽtia ex parte qua
litatis: sed etiam ex parte motus. nam eadem ma
teria quiescens facit lassitudinem que mota facit
rigorem magis expulsiuam stimulando. et hec est
sententia Gale. quinto de accidẽti. Horripilatio
autem inter has duas dispositiones est media ex
parte magnitudinis cause.

Secundum dubium. nunquid incohã/
te rigore perducente ad fe
brem incipiat feb. Et respõdet ꝙ nõ semꝑ: qꝫ põt
incohoare rigor materia nõdũ putrefacta putrefa
ctione sufficiente ad feb. ⁊ sic post rigorem sequẽ
feb. ¶ Unde ẜm hoc nota ꝙ aliquando feb. ante/
cedit rigorẽ. aliquando sequitur ad rigorẽ. et ẜm
plurimum incohoat incohoante rigore. nam cũ mo/
uetur ad membra sensibilia putrefit: ⁊ sic ẜm plu/
rimum incipit febris incipiẽte rigore. De hoc tñ
fuit supius dubium spãle in. c. de putredi.

¶ Et quandoqꝫ accidit frigus et rigor ꝓ
pter submersionem caloris in corpore cau
sa cibi: et que sunt ei similia.

¶ Hic ponit quintã cãm. d. ꝙ quãdoqꝫ accidit fri/
gus et rigor ꝓpter submersionẽ caloris causa ci/
bi ⁊ similium rerũ primitiuarũ sicut timoris som
ni aeris. Huius aũt cã põt esse duplex. ¶ Prima.
qꝫ calor trahitur interius a natura ad stomachũ
ad vigorandũ eius digestionem. ¶ Scđa qꝫ cum
cibus sit cõtrarius cibato in principio: vt dicitur
scđo de aĩa. nam põt suis vaporibus quodãmo/
do calorem suffocare in interioribus: ꝓpte quod
cogitur virtus retrahere calorem ab exterioribus
ad interiora. Ex quibus infertur hoc esse malum
signum a quacunqꝫ causa proueniat significat enĩ
paucitatem caloris naturalis: licet aliquo modo
posset esse bonum per viam cause.

¶ Et rigor et frigus antecedunt febres

Galenus in li/bro de tremore et iectigatione Ad generatio/nẽ rigoris nõ sufficit vincere et domiari hu/morẽ frigidũ siue calidũ: sed oportet aliqđ aliud ꝓprium cõcurrere: pro/pter hoc nõ expedit illud cũ pigritia decla rare: verum suf ficienti et lato sermone ita vt amãtibus veri tatem pateat. id vero qđ con cedunt oẽs cõ/corditer est ꝙ ri gor est nocumẽ tum accidens in calore ꝑ na/turã inuẽto i oĩ bus aĩalibus.

quoniam humor crudus effunditur ad la
certos in primis: et nocet frigore suo ꝑ cõ/
parationem ad lacertos. deinde cum inci/
pit putrefieri incipit calefieri.

¶ Hic dat sextam cãm rigoris et frigoris añtium
febres putridas precipue interpolatas. Et dicit
ꝙ rigor ⁊ frigus antecedunt febres. qꝫ in illa ho/
ra effunditur materia ad lacertos que est cruda. i.
frigida: sicut flegma aut melancolia. et nocet fri/
gore suo ꝓpter cõparationem ad lacertos. q. d. lꝫ
illa materia esset actu calida tamẽ lacerti sunt ca/
lidiores. deinde cũ illa materia frigida incipit pu
trefieri incipit calefieri: qꝫ omne quod putrefit ꝑ
se calefit. et sic cessat rigor et frigus in lacertis
succedẽte febre.

¶ Et quandoqꝫ antecedit rigor febres ꝓ
pter mordicationem humoris et fortitudi
nem virtutis expulsiue que est in lacertis si
cut excutitur homo ex effusione aque cali/
de valde super cutem. et proprie cũ est sal/
sus. et fortasse fit nocumentum eius quod
mordicat eaꝫ vt refugiat calor innatus ad
interiora et dominetur frigus quare fit cũ
mordicatione caloris frigus quasi frigus
dominetur. et mordicatio quidẽ caloris est
apud panniculũ tegentem interius.

¶ Hic dat septimam causam. d. ꝙ quandoqꝫ ante
cedit febres rigor propter mordicationem humo
ris sicut colere flegmatis salsi ⁊ similium. Et scđo
ꝓpter fortitudinẽ virtutis expulsiue que est in la/
certis: sicut excutit homo ex effusione aque valde
calide super cutim et humor est causa huius pro/
prie cũ est salsus. ¶ Secũdo dicit ꝙ fortasse nocu
mentum eius qđ mordicat est causa vt fugiat ca/
lor innatus. i. sanguis et spũs ad interiora et do/
minetur frigus in exterioribus. quare cũ mordica
tione caloris fit frigus: quasi frigus dominetur. i.
quasi frigus superet mordicationem caloris. Ali/
ter quasi frigus dominetur. i. quasi fiat indicium
materiam illam effusam ad lacertos esse a predo
minio frigidam. ¶ Tertio dicit ꝙ mordicatio ca/
loris est apud panniculum tegenteꝫ interius. i. in
panniculo qui tegit interius.

Sed circa partem istã cadũt qua/
tuor dubia. Pri
mo. si humor calidus ꝓpter suam mordicationeꝫ
est causa frequentis rigoris sequeretur ꝙ quanto
humor est calidior deberet facere maiorem rigo/
rem: et cum continue caliditas acquiratur per pu
tredinem: et cõsequenter mordacitas sequeretur
ꝙ in statu paroxismi deberet eẽ maior rigor ꝙ̃ in
principio. ¶ Respondetur ꝙ ad mordicandũ mẽ/
bra sensibilia mordicatione faciente rigorem: nõ
solum sufficit acuitas humoris: sed etiam requiri
tur velox motus eius ad mẽbra sensibilia qui mo/
tus deficit ꝓpter collectionem humoris in mem/
bris sensibilibus. ¶ Ad hoc facit: qꝫ humor in mẽ
bro interim assuefit. vnde mala cõplexio per ipm
inducta que in principio erat diuersa fit equalis.

Secundum dubiuꝫ. qꝫ dixit ꝙ rigor fit
ab humore ꝓprie cum est
salsus. Nam videtur ꝙ acutus cum magis mordi
cet sui acuitate et subtilitate maiorem deberet fa
cere rigorem. ¶ Respondetur ꝙ dedit exemplum
de humore salso. qꝫ facit rigores longiores ꝙ̃ hu
mor acutus sicut colera. Aliter magis ad mentem

Auic. qꝫ

Auicen. dr ꝙ humor salsus maiorẽ facit rigorẽ in tensione ⁊ duratione ꝗ̄ humor acutus cum plus faciat ad intensionem adherentia salsi ꝗ̄ subtili tas acuti.

Tertium dubium. qꝛ non dixit de mordicatione materie frigide. qꝛ frigidũ mordicat: vt dixit Ga. quarto de simplici medicina. dans exemplum de mordicatione aeris hyemalis. ¶ Preterea frigi dum vlceribus mordax affor. quinto. Respondet Gentilis ꝙ humores frigidi in corpore nostro nõ veniũt ad hanc dispositionez cũ qua possint mor dicare. qꝛ ad mordicationem materie acetose de qua est, magis verisimile ꝗ̄ de vitreo aut de alio humore frigido requirit̃ acetositas intẽsa ⁊ ipsi⁹ subtilitas cũ qua possit cito moueri. nunc aũt lꝫ primum sit scd̃m deficit. materie eñi acetose sunt grosse in corpore humano. Et Auic. inferius in de signis flegmatice dixit. Et hec quidẽ feb. nõ est de materia que faciat punctionẽ ita vt sit causa rigo ris. et tamẽ in eodẽ ca plo dixit ꝙ fit quandoqꝫ a flegmate acetoso. Uel dici põt ad dubiũ ꝙ locu tus est de mordicatione materie calide. qꝛ fortior est ꝗ̄ mordicatio materie frigide. Unde frequẽti⁹ accidit ab humore calido fieri mordicationẽ suffi cientem ad rigorem ꝗ̄ ab hũore frigido.

Quarta dubitatio quare dixit qd̃ mordicatio est apud panniculũ tegentẽ interius. dubitatur enim de quo panniculo intelligat. Rñdet Gẽtilis ꝙ in telligit de panniculis tegentibus musculos. sunt eñi sensitiui magis alijs partibus musculorum. ¶ Et tunc ſm hanc rñsionẽ textus dꝫ ordinari sic. Mordicatio caloris est interius apud panniculũ tegentẽ. i. in panniculo tegente musculum. Et de hoc fecit magis mentionẽ ꝗ̄ de alijs partibus ex terioribus sensibilibus: lꝫ reperiant̃ chorde exte rius multum sensibiles. quia pãniculi sunt valde multi et maiores ꝗ̄ sint chorde: et sunt in ambi tu totius corporis in quo rigor percipit̃. ¶ Aliter tñ dici põt ꝙ loquitur de panniculis intrinsecis. sicut est pleura dyafragͣ. mediastinũ panicul⁹ tegens pulmonez. nã isti vt manifestũ est tegũt in terius. hoc aũt dixit ne quis crederet ꝙ oĩs rigor ⁊ frigus sequat̃ solũ mordicationem mẽbrorum ex teriorum: immo etiam sequitur mordicationem membrorum sensibilium interiorum.

¶ Et quãdoqꝫ accidit rigor propterea. qꝛ refugit calor ad interiora sicut fit in apẽati bus intrinsecis.

¶ Hic ponit octauam cãm dicens ꝙ quandoqꝫ ac cidit rigor. qꝛ calor fugit ad interiora: sicut in apo stematibus intrinsecis magnis. ⁊ nõ solũ hoc acci dit ꝓpter apostemata: sed accidit qñqꝫ ꝓpter ma teriam stimulantẽ ⁊ deprimentem mẽbra intrin seca sua multitudine aut malitia: immo aliqñ vi di hoc accidere ꝓpter vlcus in epate. Et per rigo rem nõ tm̃ intellige rigorẽ ꝓprie: sed etiã frigus purũ. ⁊ hec est sñia affo. primi. septime particule ¶ Et ex iam dictis potes colligere tres modos fu ge caloris ad interiora. Unũ ꝓpter mordicationẽ vel frigus materie q̃ spargit̃ sup mẽbra sensibilia extrinseca. scd̃m ꝓpter cibos somnũ aerẽ acciden tia aĩe et similia. tertiũ ꝓpter apẽata vlcera mate riã multã ledentẽ interius sicut nuꝑ dictũ ẽ. ¶ Hi aũt rigores qui sequunt̃ cãs dictas eueniũt ime diate: aut ꝓpter conatũ expulsiue: aut ꝓpter relu ctationem que est inter calorẽ naturalẽ ⁊ materiã differt tñ ille q̃ sequit̃ apẽata aut hmõi nocumen ta intrinseca duratione. diutius enim ceteris du rat: ita vt qñqꝫ perseueret rigor pluribus horis. frigus aũt aliquando pluribus diebus.

¶ Et qñqꝫ significãt rigor et horripilatio sanitatẽ in febrib⁹ inseparabilib⁹: qm̃ signi ficant ꝙ materia expellit̃ ex venis: et egre dit̃: verũ quãdo nõ est cũ digõne et in hora cretica: ⁊ nõ sequit̃ eã leuitas est significa tio ꝙ expulsio illius quãtitatis nõ est qm̃ virtus est vincens: immo qm̃ materia mul ta expellitur propter multitudinem suam.

¶ In pte pñti ponit duas significatiões rigor(. 2ͣ ibi. (Et de rigore). Prima in duas. prĩo ponit si gnificatiões. 2° remouet errores q̃ ɔtigere posset 2ͣ ibi. (Uerũ qñ nõ ẽ.) In prĩa dicit ꝙ rigor ⁊ fri gus superuenientes in feb. inseparabilibus. i. cõti nuis. qñqꝫ significãt sanitatẽ futurã: qꝛ significãt ꝙ materia expellit̃ a venis: ⁊ egredit̃ vel egrediet̃ a corꝑe: qua expulsa sequet̃ sanitas. ⁊ ẽ sñia affo. quarte ꝑticule. A causone hito rigore superueniẽte solutio fit. ¶ Ubi notandum ꝙ ad hoc ꝙ iste rigor significet sanitatẽ req̃runtur quatuor' cõditiones posite a Gal. 5°. de accñti. ⁊ in lib. de rigo. Prima ꝙ istũ rigorẽ sequat̃ eũo: aut per sudorẽ: aut ꝑ vo mitũ aut ꝑ aliũ modũ: lꝫ frequẽter fiat per sudorẽ nisi eñi sequeret̃ eũo potius esset malus tã ꝑ viaz signi ꝗ̄ ꝑ viã cãe. ¶ Scd̃a ꝙ ꝓcesserint signa digõ nis. nã qñ fit añ signa digestiõis rigor aut eũo si gnificant materie multitudinẽ: aut malignitatez ꝑ quã ita stimulat̃ virt⁹ vt cogat̃ añ cõplementũ digestionis expellere vel conari ad expellendũ: ⁊ talis significat potius malũ ꝗ̄ bonũ. Et ꝓprie si virtute conãte nulla sequat̃ expulsio. Ubi vero aliq̃ sequat̃ expulsio: nõ ẽ ita pessima significatio nec necessario mortalis. hꝫ eñi virtus dñium supra ꝑ tem quã expellit: lꝫ nõ supra totã. ¶ Tertia cõdi tio ꝙ fiat in die cretica: ⁊ ꝓcipue nõ fiat in die se xta que significat recidiuam: vt est apud Gale. in lib. de mirabilibus pronosticorum de filio regis. ¶ Quarta qꝛ sequat̃ alleuiatio. ille eñi rigor seq̃ tur expulsionẽ materie mordicãtis velociter supra mẽbra sensibilia siue ad stõm: siue ad ĩtestina: aut suꝑ ambitũ toti⁹. verũtñ cũ aliq̃s rigor nõ est cuz eũatiõe: ⁊ in hora cretica. s. laudabili: ⁊ nõ sequit̃ leuitas: tũc iste dispositiões. s. rigor ⁊ horripilatio cũ eũatiõe materie signãt ꝙ eũatio nõ fit ex victo ria vtutꝭ supra totã materiã: sꝫ expellit̃ ꝑꝑ multi tudinẽ ei⁹ aut maliciã ꝓter modũ vtutẽ stimulãtẽ

¶ Et de rigore est q̃ significat mortẽ: ⁊ est ille quez sequit̃ debilitas virtutis: et casus caloris innati: et siccitas.

¶ Hic ponit scd̃am significationẽ. d. ꝙ aliq̃s est ri gor in feb. ɔtinua: q̃ significat mortẽ ⁊ iste est rigor quẽ insequit̃ debilitas virtutis: casus caloris ina ti ⁊ siccitas. ⁊ ꝑ debilitatẽ virtutis intelligit debi litatẽ triũ virtutũ simul: aut saltẽ virtutis vitalis notabilẽ q̃ maxĩe ex pulsu dinoscit̃. Casus aũt. i. notabilis diminutio caloris innati cognoscit̃ ꝑ frigiditatẽ extremorũ. Sed siccitas. i. arefactio ꝑ faciẽ tornalitatẽ. ⁊ de hoc rigore est sermo in affo. Si in feb. nõ deficiẽte rigor inciderit iã debili exñ te virtute mortale. ¶ Ubi nota ꝙ duobus modis possumus intelligere rigorẽ his tribus accñtib⁹ cõplicari vno mõ qꝛ hec añcedant rigorem: ⁊ ad hũc intellectuz loquit̃ affo⁹. scd̃o mõ qꝛ sequãtur rigorẽ aut eius cãm. ⁊ ad hunc intellectũ loquitur

Galenus in libro de rigore Cui accidit rigor cũ desipiẽtia ⁊ ꝑturbatione intellectus: est pessimum signum: et iterũ rigor incipiẽs a lumbis ex posteriori ꝑte sepi⁹ accidit corporibus: quoniam ex parte superiori ⁊ ãteriori. Opinor aũt hyppocratẽ dixisse qd̃ si

acute febricitãtibus superuenit rigor soluitur egritudo nec intelligas ita si fuderis super egrotantem aquã frigidam donec accidat ei rigor. Sed intẽdo ꝙ intẽtio hyppocratis in h' fuerit illõ fieri quãdo causa rigoris mouet ab interiorib' corporis.

Auic. et vtroqꝫ mõ talis rigor significat mortem. nã siue ãncesserint rigorẽ siue subsecuta fuerit virtute iã exñte debili. aut rigor est cũ eũatione aut sine. Si sine significabit naturã tẽptasse eũationẽ et fuisse impotentẽ: ꝛ erit pessimũ signũ. ꝛ cũ hoc materia agitata ꝛ nõ educta citius iterficiet. ꝛ sic erit etiã malũ per viã cause. Si ṽo sequat eũatio forte nõ tolerabit eã: ꝛ ꝑprie si fuerint multi rigores cũ multis eũationibus. Rigore tñ semel eueniente. cũ eũatione cõpleta hũoris faciẽtis: lꝫ nõ necessario sequat mors erit tñ illa crisis nõ absqꝫ maxia molestia. ¶ Et nota ꝙ hic rigor nõ solum significat mortẽ in feb. cõtinuis: sed etiã in vulneribus mẽbrorũ nobiliũ: sicut i fractura cranei vulnerib' mẽbroꝝ neruosoꝝ ꝛ silib'. Significat. n. nocumẽtũ cõicari aut dilatari i aliquo mẽbro nobili: ꝛ ꝑprie significat mors si fuerint rigores plures. ꝛ hi rigores fiũt a virtute tẽptãte crisim. Sꝫ ẽ aliqs motus ꝑpe mortẽ siue rigor siue tremor appellandus sit q̃ nõ fit a ṽtute ð quo est sermo apð Auer. 3° colliget. in. c. de cãis accñtiũ virtutis expulsiue totius corporis q̃ sunt: tremor: rigor: ꝛ horripilatio. ꝛ in fine. c. cui' text' series est hec. Sed tremor q̃ fit in hora mortis est mot' ṽtutis expulsiue ꝑꝑ impotentiã sustẽtãdi mẽbra. ꝛ ꝑpterea extinguit calor extrinsec': ꝛ ex toto resoluit. ꝛ assimilat iste mot' motui q̃ nõ hꝫ prinm: nec finẽ: neqꝫ cãm sꝫ solũ defectũ: sicut vr̃ in motu flãme cãdele: et in casu foliorũ siccoꝝ citrorũ ꝑꝑ cõsumptionẽ. ꝛ ꝑpterea qñ aduenit aliq̃d ab extrĩseco qð sit mortiferũ ĩpa expellit tunc superfluitates ꝑpter tremorem: sicut accidit in illis qui decapitantur.

Ego credo quicq̃d alij dicãt ꝙ h' textus Auer. sit intelligẽd' de tremore ꝑprie sumpto q̃ est mot' cõposit' ex volũtario motu intẽdẽte mouere vel q̃etare mẽbra. ꝛ ex motu fctõ a grauitate mẽbroꝝ huic ꝯrio ꝛ nõ de rigore ꝑprie sumpto ꝑꝑ duo. Primũ ꝙ Auer. intitulauit hoc caplm de cãis tremoris ꝛ rigoris ꝛ horripilationis. Cũ aũt in h' ca. posuisset cãs rigoris ꝛ horripilatiõis ꝯgruũ erat vt ipse poneret cãs tremoris. alr caplm frustra fuisset ĩtitulatũ de tremore. sꝫ nullibi posuit cãs tremoris nisi hic. Scðo. qꝛ totus text' adaptat tremori ꝛ nõ rigori. Ecce. sed tremor q̃ fit in hora mortis. i. valde ꝑpe mortẽ est motus ṽtutis expulsiue. s. q̃ est in lacertis ꝛ nõ naturalis. qꝛ subiũgit ꝑꝑ ĩpotentiã sustentandi mẽbra. In hoc. n. s. sustentare mẽbra ꝑtinet ṽtuti motiue lacertorũ. cui' duplex ẽ oꝑatio: ꝑma ꝑmi. doctrina. 6a. vna mouere mẽbra altera ipsa q̃etare: et hec ṽtus motiua est simul q̃etiua mẽbrorũ ꝛ motiua eorũ ꝛ expulsiua suꝑfluitatũ q̃ sunt in ipis: vt mãifestũ est: nõ aũt ꝑtinet ṽtuti expulsiue naturali sustẽtare mẽbra vt notum est. Et ꝑpterea cũ hic eger est ꝑpe mortẽ. s. i eo extinguit calor extrĩsec'. i. spũs q̃ ẽ in lacertis extrinsecis deseruiens virtuti motiue ꝛ ex toto resoluit. ¶ Deinde dicit ꝛ assimilat hic mot' motui q̃ nõ hꝫ ꝑnm neqꝫ cãm. s. totalẽ tenentẽ se ex parte hoĩs inq̃tuꝫ viuẽs. neqꝫ finẽ. s. intẽtũ ab aliquo aut ab aliq̃bus agentib' se tenentib' ex ꝑte hoĩs ĩquantũ viuẽs. Sed hꝫ solũ defectũ. i. ĩpotẽtiã cõtinẽdi mẽbra. fit. n. hic tremor a duab' causis simul. quarũ nulla intẽdit ĩpꝫ qꝛ virt' intẽdit quietẽ ꝛ grauitas mẽbrorũ motuꝫ deorsum: sicut videt in motu flãme cãdele palpitantis cũ vult extigui: q̃ palpitatio ꝑuenit a duplici cã. s. a leuitate ignis mouẽte sursum: ꝛ a forma ignis intẽdente ĩpam adherere licinio ꝑꝑ sui cõseruationẽ. ꝛ in casu foliorũ arboꝝ ꝑpter ꝯsumptionẽ. i. hũido ipsorũ ꝯsũpto. nã grauitas foliorum inclinat deorsuꝫ. ꝛ stipes cui foliũ adheret intendit ipsi' adhesionẽ. ꝛ sic fit ĩporũ agitatio donec cadãt ꝑpterea in hoĩb' q̃ sunt decapitãdi suꝑfluitates ꝑpter timorẽ egrediunt inuolũtarie ꝑpter grauitatẽ suꝑfluitatũ suꝑantẽ ꝯtẽtiuã musculorũ. s. ani ꝛ colli vesice. nõ qꝛ intẽdat illorũ superfluorum expulsio ab aliqua virtute hominis.

Dubitatur circa predicta. qꝛ ꝑter supra scriptas sunt alie cause rigoris: vt puta rigoris sequẽtis subitã eradicationẽ materiaruꝫ siue fiat ab arte: siue a natura de quo loq̃tur Aui. 2a hui' i ca. de narratione signorũ bonorũ. ꝛ ponit ibi ĩter signa bona. ꝛ hic rigor sequitur infrigidationẽ fctãm ab aere ingrediente poros cutis q̃ occurrẽs mẽbris sensitiuis sub cute et exñs eis frigidior est cã cur rigeãt etiã tꝑe estatis. Et si sequat hanc cãm reducit ad q̃ntã cãm supra scriptã. Nã sub cibo de quo ibi loq̃tur cõꝑhendit aer: ꝛ relique res nõ naturales q̃ pñt esse in cã. Alr posset dici ꝙ roride ꝑtes et flegma sub cute infrigidant ꝑtes illas ꝑꝑ depauꝑationẽ spũs sequẽtẽ eũationẽ. ꝛ aliqñ immediate post mictum accidit rigor aere frigido subingrediente per poros ꝛ foramen vrine ad vesicam.

¶ Horripilatio vero fit a causis paucioribus causis rigoris.

¶ In hac ꝑte suꝑius diuisa ponit causas horripilationis dicens: ꝙ horripilatio fit a paucioribus'. i. debilioribus causis rigoris. ꝛ h' põt esse manifestũ ex sepe dictis. Nã hũor paucus parũ acut' tarde motus poterit causare horripilationẽ: q̃ si augeatur in quãtitate: aut acuitate: aut velocius moueat ad mẽbra sensibilia erit cã rigoris. Põt etiã intelligi ꝙ horripilatio fit a paucioribus causis numero: vt puta: si ad rigorẽ requirũtur tres dicte cause: due ex ipsis sufficient ad horripilationem.

Nota ergo circa ꝑdicta ꝙ pigritia est leuior ĩter oẽs illas. maior ea est fractio. i. lassitudo vlcerosa: vel extẽsiua. deide frigus: deinde horripilatio: deide rigor. Vltio de intentiõe Ga. in li. de rigo. ꝛ est tremor sequẽs debilitatẽ ꝑꝑ fortẽ ꝯcussionẽ. ¶ Nota 2° ꝙ lꝫ sint posite hoc ordine: nõ tñ necessario q̃libet de priorib' est leuior aliq̃ de posterioribus. Qñqꝫ eñ ꝯtingit frig' esse fortius: ꝛ a fortiorib' causis contingere aliquo certo rigore. silr fractionẽ aliqua certa horripilatiõe: nec ĩtelligas ꝙ semꝑ sit manifesta gradatio de leuioribus ad maiorẽ: cũ q̃nqꝫ ꝑꝑ fortitudinẽ cause velociter occurrentis nõ ꝑcipiatur ab egro prioritas aut posterioritas in illis. Sꝫ bene dico ꝙ si oẽs iste dispositiones deberẽt cõtingere ab eisdeꝫ cãis paulatim ꝛ successiue actis ꝑcipetur manifestus transit' de minorib' ad maiores.

¶ Et cõmotio aĩe periodi indicat ꝑiodũ. ¶ In ꝑte ista Aui. ponit quosdã canones. ꝛ posset diuidi i sex ꝑtes ꝓm ꝙ sunt sex canones. Prim' canon ẽ iste. cõmotio aĩe ꝑiodi. i. imaginatiõis ꝑiodi ĩdicat periodũ de ꝑximo secuturũ: qꝛ imaginatio casus facit casum. Et ꝑprie apud Auic. q̃ voluit imaginationes nõ solũ ꝑpriũ corp' sed etiã alienũ ĩmutare: et ꝓm hunc intellectũ est hic text' cõiter allegat'. ꝑpterea ꝑcipiũt febrientes debere diuerti a cogitatiõe ꝑoxismi. ¶ Et nota ꝙ imaginatio ꝑiodi indicat ꝑiodum tã per viã cause: vt dictũ est q̃ꝫ ꝑ viã signi: eo ꝙ hũores cõmoti aduentante ꝑoxismo mittũt vapores ad cerebrũ: ꝛ causant hmõi imaginationes in cerebro ꝑpter obedientiam Sex canones de virtute imaginatiua.

dientiam virtutis inter se. Nā hoc modo cū aliqñ sperma cōmouet̄ i somnis est cā cur fiat imaginatio mulieris: cū qua imaginatur coire. Alius sensus ꝙ cōmotio aīe periodi. i. sequens causas periodi indicat periodū: ⁊ tunc dicimus ꝙ cōmotio aīe. i. oris stomachi. naꝫ aīa ꝓ ore stomachi aliqñ accipit̄: sicut inferius in. c. de quartana. cōmouet̄ nanqꝫ stomachus frequenter in principijs paroxismorum: ⁊ exacerbationum ꝓpter deriuationeꝫ materierū ad os stomachi colericarū in febribus colericis: flegmaticarū in flegmaticis: melancolicarum in quartanis ꝓpter viam que est a splene ad os stomachi: ⁊ sic per has fiet iclinatio ad vomitum: aut fortis dolor in stomacho incipit fieri. Tertius sensus. cōmotio aīe. i. permutatio operationum aīalium: vt qꝛ multū dormit male libēter loquitur et difficilis ad motū. aut forte irascitur aut tristatur. ista quidem sequūtur causas periodi. s. motus hūorū ⁊ vaporū peruenientiū ad cerebrum: ⁊ ad cor: ⁊ ad reliqua mēbra que sunt causa mutationū hmōi. Propterea. cū videm⁹ has mutationes in egro fieri ꝫm tres sensus suprascriptos iudicamus periodum de ꝓximo secuturū: et hoc est bonū signuꝫ: ⁊ notandū in febribus maxīe cōtinuis: in qb⁹ latēt aliqñ initia exacerbationū.

Aia aliquādo pro ore stomachi. accipitur.

Et senū quidē febres sunt sepulte.

De febre sepulta que accidit senibus.

¶ Hic ponit scōm canonē di. ꝙ feb. senum sunt sepulte: ⁊ per febrem sepultā intellige feb. multū ledentem interiora: cuius tñ calor est mitis exterius Et nō intelligit hic per se. sepultā febrē remissam iuxta intentionē affori smi prime ꝑticule. ꝓpter h̄ eñ senibus feb. nō fiunt simpl'r acute. frigida eñ corpora habēt: sed intelligit vt iā dixi feb. fortē et valde ledentē interius: lꝫ exterius quo ad tactū leues appareant. Qđ intelligit̄ nō solū in pricipijs paroxismorū: aut exacerbationū: sed etiā in reliquis tꝑibus. harū cause sunt humores grossi: ⁊ ꝓprie ingrossati per adustionē: q̄ ꝓpter multitudinē caliditatis cū putrent: que est in subiecto dēso multū ledūt ꝑtes vicinas. vapores tñ eorū grossi nō possunt exterius expandi. ad qđ etiā cōcurrit virtutis impoᵃ maior in senibus ꝙ̄ in iuuenibus aut pueris. ⁊ he sunt male ꝫm plurimū significātes humorē multū ledentē: nec virtuti facile obedientē et cū hoc ipsius ꝟtutis impotentiā. Et he feb. lꝫ possint accidere in alijs etatibus: tñ illud rarius euenit cū nō adsit in eis tanta virtutis impotentia: nec humores ita grossi tardi. Exēplum aūt harū feb. est ferrū ignitū nondū candens: qđ subito ledit multū tangentē: ⁊ tñ nō calefacit multum ad distantiam. Oppositūꝫ est in flamma que non multum ita immediate calefacit tangentem que tamē ad maiorem calefacit distantiam.

Et quandoqꝫ est causa in lōgitudine febris grossitudo in visceribus: quare resupinetur febriēs et extendat pedes suos ⁊ tangantur viscera sua.

¶ Hic est tertius canon. in quo đꝛ ꝙ qñqꝫ causa in longitudine feb. est grossitudo in viscerib⁹. Et ex isto infert egrū debere resupinari et extēdere crura ⁊ tangere viscera ad ꝑcipiendū in qua parte est grossitudo. ¶ Pro cuius canonis declaratiōe nota ꝙ per grossitudinē in visceribus intelligit aut apā alicuius membri intrinseci sicut epīs splenis stomachi intestinorū vesice matricis mesenterij. ⁊ nō solū intellige apā. sed etiā grossitiem nō apostemosam siue sit opilatio: siue sit humor alicuius membri intrinseci: in cuius poris sint humores collecti: nō tamen soluentes continum. cā canonis est. qꝛ per hmōi grossitiē debilitata digestiua ⁊ expulsiua horum mēbrorū multiplicant̄ superfluitates que suggerunt materiā febri. et cū hoc suis malis vaporibus ledunt cor ⁊ reliqua mēbra. ¶ Sed nota ꝙ aliqñ grossitudo ista tactui occurrēs nō est in visceribus: sed est in siphach ⁊ mirach ventris. et cōprehendit̄. qꝛ leui cōprehensiōe occurrit tactui nec adsunt nocumenta tanta quanta solent euenire ꝓpter grossitiem mēbrorū intrinsecorū nobilium. ¶ Nota tertio. ꝙ licet crura egri resupini debeant esse aliqualiter extensa: non tñ oīno. sic eñ nimium tenderet cutis ⁊ tactus viscerū ipediret̄.

Et quando denigrat̄ ligua febriētis cū alleuiatiōe febris tunc feb. eius est sepulta.

¶ Hic ponit quartū casum dicēs. ꝙ qñ denigrat̄ lingua ⁊ febris est leuis exterius tunc febris est sepulta. significatur eñ per nigredinem lingue fortitudinē feb. in interioribus et ꝑuitatem ei⁹ in exterioribus q̄ iuxta dicta supius est feb. sepulta.

Sed contra si lingua multū distans a minera putredinis multū patitur. qꝛ multū denigratur et arefit ꝓpter hūores ⁊ vapores putridos sibi cōicatos: etiam deberēt exteriora multū calefieri: similiter vaporibus notabiliter cōicatis. ¶ Rñdetur ꝙ nō sunt cetera paria: lꝫ sit equalis substantia. nā vie peruenientes ad linguaꝫ ab interioribus sunt valde ample et multe sicut canna pulmonis ⁊ arterie per quas a spūalibus ad linguā possunt facile transire humores ⁊ vapores. ⁊ similiter meri ⁊ vene per collū ascendentes per quas a mēbris naturalibus lingue possunt facile vapores cōicari. ¶ Et nota hic ꝙ magis mirabile videtur ꝙ quāuis pulsus nō sit multum in his febribus a differentijs naturalibus permutat⁹: tamē ꝫm plurimū sunt mortales. parua eñ fit pulsus ꝑmutatio. qꝛ cor parum calefit et leditur in cōparatione ad reliqua mēbra intrinseca natura existente magis sollicita de eo ꝙ̄ de reliquis. Tandē tamen virtute debilitata propter longitudinē feb. sequentis materie grossitiē et inobedientiā opus est egruꝫ succūbere. aut forte causa est. qꝛ materia huius feb. magis ledit cor malitia occulta ꝙ̄ manifesta.

Et quandoqꝫ associatur febri paralisis: ergo curetur febris in primis: et de illisque conueniunt eis est sirupus acetosus permixtus cum geleniabim et aqua ciceris cū oleo sit tolerat febris.

¶ Hic est quintus canon in quo dicit ꝙ quandoqꝫ associatur febri paralisis: ⁊ tunc oportet ꝙ cura fe. sit dignior in quo casu cōuenit syrupus acetosus permixtus cum geleniabim idest melle rosato. et conuenit etiam via cibi aqua ciceris cum oleo cōt ¶ Nota primo ꝙ per palisim intelligimus mollificationem nō vniuersalem: qꝛ hec est feb. periculosior non dans inducias nisi paruas. sed intelligimus mollificationem vnius medietatis: aut vnius membri particularis. et per febrem intelligit febrem fortem: sicut causonem sinocham tertianam continuam: ⁊ similes que sunt periculose. nam de febribus leuibus nō intelligit: immo iste pro cura paralisis ꝓuocant̄ cū exhibitione confectionis anacardine. ¶ Nota scđo ꝙ lꝫ ꝑncipalis intentio sit ad febres: nō tamen negligēda est paralisis. ꝓpterea pro digestiuo dat syrupum acetosum conuenientem in febre: ⁊ secum permiscet

gelenìabim cõueniens in paralisi. similiter exbi-bet aquam cicerũ cõuenientem inpluribus febri-bus ⁊ iuuantem in paralisi. addit aũt oleũ pro cõ-dimento. Est enim mos arabum. immo etiã hy-spanorum tẽpore nostro oĩa vsq̃ ad carnes cõdi-re cum oleo. Dixit aũt Auicẽ. si tolerat feb. qꝛ pos-set esse tanta feb. vehementia ꝙ mel rosatum no-ceret: loco cuius esset exbibendum iuleb roſ. ⁊ zuc-carum optimum. et nõ esset exbibendum ius cice-rũ cũ oleo: sed ptisana ordeacea: aut aliqđ simile.

Nota.

¶ Et rasio capitis est ex eis que ĩspissant cutem eius. quare reuertuntur vapores et fit febris fortis.

¶ Hic est vltimus canon in quo dicit ꝙ nõ fiat ra-sio capitis et tu intellige etiam de rasione barbe et est de illis que inspissant cutim capitis ⁊ barbe et opilant: quare retinentur vapores cõsueti per illas regiones transpirare: ita vt redeat fe. fortis nam magnificatur aut fit recidiua. ¶ Huius aũt causa est: qꝛ in rasione fit pilorum cõtractio ⁊ do-lor quidam per quẽ humores fluunt ad poros et opilant ad qđ adiuuat maior infrigidatio aeris pilis remotis. Ex quo canone nobis cõsulitur vt nõ facile egris cõcedamus abrasionẽ capitis aut barbe nisi forte propter magnam necessitatem. Quandoq̃ enĩ opꝫ radere caput in febre: vt appli-centur medicine capiti necessarie ꝓ sedatione do-loris: aut ꝓhibitione aduentus apostematis ⁊ si-milium. sed nõ cõcedamus hmõi rasionẽ vt cõpla-ceamus eis q̃ conquerũtur a pilis noceri ⁊ fasti-diri. sed cum forpice possumus concedere hmõi amotionem pilorũ. ¶ Ultimo nota ꝙ si oporteat concedere elaborandum est ad transpirationem vaporum ne febris redeat aut fortificetur vaporã-do partem faciei cũ panno calido. et prohibẽdo ne se cõmutet ad aerem frigidum.

hār tõsionez etiã[illegible] dit [illegible] qꝛ ba-pores ex q̃bꝰ pili generan-tur: facilius egrediũt dũ magni capili nõ obstãt. qđ q̃dẽ mul-tũ egro ꝯfert postq̃ bapores tales [illegible] sunt & pessimi / propter qꝛ natura magis est aggrabata tempore e-gritudinis & maiori in-diget adiutorio /. falso tñ nõ admittit dicit .n. ꝙ sunt creati a na-tura vt protectores & et ꝙ habent quandã ꝓte-tatem attrahendi illos ta-les humores ex q̃bꝰ gene-rãtur / patet et nõ per-mittit qꝛ etiã in tõsio-ne est repentina mu-tatio protectionis /.

¶ Intentio ad curationes vl'es fe. pu. Cap. vij.

Scias ꝙ intentio in medican-do has febres quandoq̃ verti-tur ad partem febris: quare est necessariũ vt infrigident et hu-mectent. quãdoq̃ ad partẽ ma-teriei vbi necesse est vt maturetur vel dige-ratur: aut necesse est vt euacuetur.

¶ Postq̃ Auicen. in parte precedenti posuit cau-sas et diuersitates febrium putridarũ: ⁊ signa ea-rum in generali. necnõ signa quorundã accñtium que frequenter añcedunt febres ⁊ ꝓprie interpo-latas. In parte presenti ponit curationes vniuer-sales feb. putri. ¶ Habet hec pars quatuor ptes. In prima parte que est primũ capl'm ponit duas intentiones generales ꝓ curatione vniuersali fe. putri. necnõ canonẽ: ⁊ instrumenta quibus he in-tentiões perficiũtur. In secũda parte docet ciba-re febricitantes hmõi febribus putridis. In ter-tia parte ponit curatiões feb. acutarum. In quar-ta parte curat accidentia quedã q̃ frequenter fe-bribus: ⁊ proprie acutis cõplicantur. secũda pars incipit ibi. (Scias ꝙ cõuenientiores cibi.) in prin-cipio capl'i immediate sequentis. tertia ibi. (Qđ dictum est de regimine.) in principio quarti cap. sequẽtis. quarta ibi. (Loquimur itaq̃.) in princi-pio quinti ca. Primum autem capitulum in quo si-cut dicit in rubrica Auic. ponit intentiones ad cu-rationes feb. putri. diuiditur in quinq̃ partes. In prima ponit duas intentiones generales pro cu-ra harum feb. Postea notificando ⁊ comparando eas adinuicem. scđo ponit ea cũ quibus cõplẽtur dicte intentiones ponendo in vsu eorum cano-nes. In tertia parte ponit canones obseruandos pro cura quorũdam accidentium que aliquando febribus complicãtur. In quarta parte describit quedam solutiua. In quinta parte pro cõplemen-to doctrine subdit quosdam canones. secũda ibi. (Et cũ tu infrigidas.) tertia ibi. (Et scias ꝙ quã-doq̃ aggregantur.) quarta ibi. (De solutiuis.) quinta ibi fere in fine capi. (Et febricitans qui-dem.) Prima in tres. nam primo ponit intentio-nes predictas. secũdo alteram ipsarum declarat. tertio cõparat eas quo ad vsũ nostrũ. secũda ibi (Et digestio.) tertia ibi. (Et quandoq̃ sunt con-traria.) ¶ In prima pte dicit ꝙ tu debes scire ꝙ intentio in medicando feb. putri. quandoq̃ verti-tur ad partem feb. ⁊ ratione huius oportet ꝙ in-frigidet et humectet. quandoq̃ ad partem mate-riei. ⁊ ratione huius oportet ꝙ ipsa materia ma-turetur aut digeratur. aut oportet ꝙ euacuetur.

Notandum primo ꝙ licꝫ in rubrica fit mentio solum de feb. putridis. tamen Aui. ponit hic regulas cõmunes ꝓ curatione oĩum feb. humoralium. ¶ Notandũ se-cũdo ꝙ medicatio accipitur dupliciter. vno modo pro remotione morbi: ⁊ taliter nõ sumitur hic se-cundo mõ ꝓ opatione per quam tandẽ morbus remouetur: ⁊ tal'r accipit' hic. ¶ Notandũ tertio ꝙ statim sicut feb. cõprehenditur hũoralis. cõprehẽ-duntur due res preter naturã abijciende. s. febris et hũor faciens febrẽ. ꝓpter qđ in oĩ tali feb. recte curanda occurrũt due intentiones. vna ad febrẽ remouendã ⁊ est infrigidatio ⁊ humectatio. Alte-ra cõtra hũorem ⁊ est digestio vel maturatio: per quas humor est ad benignũ reducendus aut euo-ni preparandus. ⁊ ratione reductionis ad beni-gnum dꝛ digestio. sed ratione preparationis ad euacuationẽ dꝛ maturatio. ꝓpter qđ in textu ad-dit tertium sub disiunctione. aut necesse est vt eua-cuetur: qꝛ non debet' euacuatio nisi illis que non possunt ad benignum reduci. ideo intẽtio que est ad humorem tripartitur in digestionẽ maturatio-nem ⁊ euãtionem. ¶ Notandum quarto ꝙ istarũ intentionũ: quarum vna vertitur ad febrem: alte-ra ad humorẽ. quãdoq̃ vna est fortior altera. i. ꝙ si omittatur maius imminet periculũ ⁊ medicus magis se cõuertet ad illam alia nõ neglecta. pro-pterea vt dicet quandoq̃ magis se vertit contra febrem. quandoq̃ magis cõtra humorem. ⁊ quã-doq̃ sunt eque fortes. ⁊ tunc equaliter cõtra am-bas se conuertit. de hac tamẽ Auic. nõ facit men-tionem dans ipsam per alias intelligere. ¶ No-tandum ergo ꝓ cura febriũ putridarũ nõ potuit Auic. ponere intentiones magis gñales istis per quas medicus dirigeret' in verã curam ipsarum: cum sumãtur a febris essentia et a modo essendi ipsarũ. pendẽt enĩ febres putride immediate ab humoribus putrentibꝰ: sed mediate ab hũoribꝰ nõ putrentibus opilationibus ⁊ sil'ibus. Sed cũ febris sit formaliter calor et effectiue siccitas sibi debet' infrigidatio ⁊ humectatio. Sed ratiõe cau-se sibi debetur digestio maturatio aut euacuatio. Omisit autẽ Auicen. intentionem ad virtutem: qm̃ supponit ipsam esse notam ex canonibus ge-neralibus. quarta primi capitulo primo.

Regule cõmu-nes febriũ hu-moralium.

Hic penes Gentilem ⁊ reliquos cadũt tria dubia. Primum vtrũ sit prior intentio ad causam q̃ ad febrẽ aut ecõtra. Et videt' ꝙ prior sit intententio ad cãm ex intẽtiõe

Dubia tria no-tatu digna.

Gal. tertio

Gal. tertio tegni. Oportet prius cām abscindere
deinde venire ad eaȝ que facta est discrasiam. Idē
dicit. 6. terapentice. caplo. 8. ⁊. 7. terapentice. ca.
13. ¶ Et cōfirmatur. q: illi prius est intendendum
sine cuius remotione reliquū remoueri nō pōt. sȝ
sine remotiōe cāe feb. nō pōt fe. remoueri: q̄re ⁊c.

In oppositum est Auic. in hoc capi. parum distante a pn-
cipio illi parato. Et scias ꝙ febris quandoqȝ est
tante vehementie. Item Gale. 8. terapentice. ca°
vltimo vbi dicit. qđ indicatio a febre obumbrat
omnes alias. ¶ Et confirmatur ratione. q: prior
intentio medici est ad id quod magis infestat et
est magis preter naturam. talis autem est febris
et non humor qui est causa febris. ¶ Pro notitia
tituli huius dubij premittendum primo. qđ ali-
quid esse prius potest intelligi dupliciter vno mo
do prius in intentione. i. primum quod medicus
intendit. et hoc modo certum est quod prior inten
tio est ad febrem. nam gratia curationis eius in-
tendimus reliqua. nam primum in intentione est
finis operis. et finis est prius et principalius in-
tentus his que sunt ad finem. Alio modo aliquid
dicitur prius executione. scȝ a quo prius operan-
do incipere debemus: ⁊ de priori hoc modo sum-
ptum est presens dubium.

Galenus.

Cura febr. duplex regularis et coacta.

Pro cuius decisione premittēdum ꝙ cu-
ra feb. est duplex. regularis et
coacta. Regularis est aliqua cura dupliciter. vno
modo. q: accepta a modo eēndi feb. idest ꝙ sicut
se hȝ febris ad esse: ita se habet ad curari. scđo mo
do dicitur cura regularis: q: sine nocumento nota
bili. ⁊ hec a Gal. ij. terapentice vocaƭ sine fallacia
¶ Similiter cura coacta dicitur dupliciter. vno mo
do vt opponiƭ cure regulari: primo mō sumpte. et
est que alio modo oppositionis opponitur febri
q̄ sit eius modus essendi a causis suis. secundo
modo dr̄ cura coacta que opponitur scđo modo
cure regularis: ⁊ est cura facta cum notabili nocu
mento: lȝ magis sit iuuatiuū nocumēto. ¶ Hac di-
stinctione premissa sit hec prima cōclusio. Cura
regulari primo mō sumpta prior est intentio ad
cām q̄ ad feb. pbaƭ: q: ꝓm hunc modū sicut se hȝ
febris ad esse: ita se hȝ ad curari. sed feb. hȝ esse a
cā sua. ergo prior est intentio ad causam. modus
eñ destruendi febreȝ dȝ esse proportiōalis modo
producendi ipsam: ⁊ ꝓm hunc modū prior erit in-
tentio ad causam antecedentem q̄ ad cōiunctam
et hec est intentio Gal. 14°. terapentice in princi-
pio ꝙ in febribus que habent cām antecedentem
prima intētio est causa. ⁊ secūdo terapētice. quar-
to caplo. nō cessat febris nisi cesset putredo. ¶ Se
cūda ꝯclusio. cura regulari scđo mō sumpta eque
prima intentio est febri ⁊ cause ꝓm plurimū. pba
tur. q: ꝓm plurimū nō posset fieri cura sine nocu-
mento notabili: nisi illa cura cōferret vtriqȝ. Sed
illa conferente vtriqȝ est eque prio a cura vtriusqȝ
inchoandum. ergo ⁊c. Dixit aūt ꝓm plurimuȝ: q:
possibile est ꝙ fiat cura regularis. scȝ absqȝ nota
bili nocumēto: que tamen nō debetur eque primo
febri ⁊ cause. Nam possibile est ꝙ feb. sit valde ve
hemens. ⁊ causa eius sit colera citrina non multū
grossa: cuius tamen nocumentum per ingrossatio
nem factaȝ a potu aque frigide non sit notabile.
tunc manifestum est in hoc casu hunc potuȝ aque
frigide prius deberi febri q̄ cāe: scȝ colere citrine.
¶ Tertia cōclusio. cura coacta primo mō prior in
tentio est ad febrem q̄. ad cām. pbatur. q: aliqñ
febris est tante vehementie sicut causon: ꝙ addi-
tione aliqua facta in feb. eger succumbet. Et cer-
tum est ꝙ in hoc casu dimissa causa oportet attē-
dere ad febrem infrigidando vltima infrigidatio
ne. Et hec cura vt manifestum est sumitur a modo
contrario modo essendi febris. ¶ Quarta conclu-
sio cura coacta secundo modo quandoqȝ prior in
tentio est ad causam quandoqȝ ad febrem. proba
tur. nam quandoqȝ opponuntur intentio ad cau-
sam ⁊ intentio ad febrem: vt statim dicet Auicen.
quia id quod confert vni nocet alteri. prior ergo
intentio erit ad illud cuius cura potest perfici cū
maiori iuuamento et minori nocumento. ¶ Sed
iam superest vt respondeamus ad rōnes in con-
trarium. ¶ Ad primas tres auctoritates Gale. dr̄
illas habere locum in cura regulari primo modo
sumpta. ¶ Ad rōnem negatur maior. nam febris
aliquando est tante vehementie quod nō licet vti
regimine cause: vt statim dicet Auicen. verum si-
cut ipse dicet ibidem sedata febre: et confortata
virtute oportet postea redire ad causam. febris
enim non potest perfecte sanari nisi remota causa.
¶ Sed ad positiones in oppositum respondetur
primo ad auctoritates qđ verū dicūt. s. priorē esse
aliquādo intentionē ad febrem q̄ ad causam: sed
nō semper. ¶ Ad rationem negeƭ maior si vniuer-
saliter accipiatur. immo aliquando minus leden
ti opȝ prius et potius intendere q̄ magis ledēti
qm̄ minus ledēs est cā magis ledentis sine cuius
remotione magis ledens remoueri non potest.

Dubitatur scđo an digestio debeaƭ cau
se antecedenti an coniuncte.
Et arguitur ꝙ cause coniūcte per Auicen. inferi⁹
dicentem quod sedimen laudabile nihil aliud est
q̄ humor faciens egritudinem: sed humor faciēs
egritudinem est causa coniuncta egritudinis.
¶ Secundo. digestio debetur humori putrido: sed
humor putridus est causa coniūcta. ergo ⁊c. tenet
ꝯña. et assumptū est Gal. tertio tegni. dicentis: ꝙ
digō facit cessare putredinē manente substātia.

Dubium singulare.

In oppositum arguitur. quia hu-
mor putridus ē qui
per putredinem aduritur. idest incineraƭ humido
exhalante. Sed huic non debetur digestio: q: non
potest ad benignum reduci. nec oportet vt prepa
retur ad euacuationem: cum cōtinue finiatur hu-
midis partibus euaporantibus: ⁊ cineritio rema
nente. ⁊ hanc sniam voluit Gale. primo regiminis
acutorum. super illo verbo. Ptisana ordeacea.

Pro cuius dubij decisione tenenduȝ est
ꝙ tā cause āntiq̄ cause cōiū
cte debeƭ digō: lȝ qñqȝ soli cause āncedēti: sicut in
feb. interpolatis hn̄tibus materiā ꝑ plurib⁹ po-
xismis: sicut cōiter accidit. Aliqñ soli cāe cōiūcte
debeƭ digō: sicut in feb. tā iterpolatis q̄ cōtinuis
q̄ nō hn̄t nisi cām cōiūctā. Aliqñ vtriqȝ debeƭ di-
gō: sicut in feb. cōtinuis q̄ habēt cām cōiunctā et
āntem ad intra venas 4° aliqñ in febrib⁹ nec cāe
ānti nec cōiuncte debeƭ digestio. ¶ Pri^m^ declara
tur. nā in fe. interpolatis. exēpli grā. tertiana ha-
bēte materiā ꝑ plurib⁹ poxismis debeƭ digō cāe
ānti: vt ipa vel ad benignū reducaƭ: vel euōni pre
paretur faciēde: vel a natura: vel ab arte. Cāe aūt
ei⁹ cōiuncte putrēti ad ex̄ venas ⁊ actu faciēti po-
xismi nō debeƭ digō ad intentionem medicorum:
cum neqȝ possit ad benignuȝ reduci. neqȝ oportet
ipsam euātioni preparari: cum in puo tempore fi
niaƭ ⁊ ꝑ poroscutis sensibilr̄ sub forā sudoris aut
insensibilr̄ trāspirādo euacueƭ. Et si qua digestio
huic debetur nō esset, nisi subtiliatio quedam fa-

Opinio auctoris.

eta per fricationem: aut similia: vt cito euacue/
tur. sed de hac non est sermo impresentiarū apud
medicos. ¶ Secundum autem scilicet quod soli
cause cōiuncte debeatur digestio ostenditur in fe/
bribus nō habentibus nisi causam coniunctā: si/
cut in cōtinuis in quibus incipit tota materia pu
trere a principio. ita vt non remaneat causa ante
cedens in cōiunctā trāsitura. In his eñi febrib⁹ si
hūor ille q̄ actu facit febrē nō ī sit digestus: ꝛ nō sit
paruo tpe finiendus debet digestio vt vel ad be/
nignū reducat si nōdū sit multū infectus aut eūo
ni pparet. ¶ Tertiū aūt. s. ꝙ vtriqꝫ debeat digestio
manifestū est in cōtinuis siue sint cōtinue ꝓportio
nabiles. siue ꝯcluse q̄ habēt materiā nō solū actu
putrentē: sed de ꝑxio putrefiendā. ¶ Quartū aūt
s. ꝙ neutri debeat digō ōnditur in febribus inter
polatis vnius ꝑoxismi. ꝛ in febribus interpolatis
plurium paroxismorū nō hñtibus cām añtez q̄ sit
materia. sed solū malā cōplexionē epatis: ꝛ vena
rum gñatiuā hūorū q̄ debent esse causa cōiuncta
ꝑoxismi. Similiter hoc manifestū est ī febribus in
cipientibus a materia summe digesta.

Sed iā superē vt rñdeam⁹ ad rōnes
fctās i ꝯtriū. ¶ Ad ꝑmā
cū dr̄ ꝙ sedimē laudabile ñ ē nisi hūor faciēs egri
tudinē dr̄ ꝙ illud est vex. Sed dr̄ ꝙ hūor est faciēs
egritudinē dupl'r. s. actu: ꝛ hoc facit cā cōiuncta ꝛ
aptitudine: ꝛ hoc facit cā añcedēs. ꝛ certū est hy/
postasim apparentē in vrina ab vtraqꝫ posse deci
di. ¶ Ad 2^m dr̄ ꝙ digestio debet humori putrido.
et etiā nō putrenti q̄ de ꝑximo putrefaciēdus est.
Et ad auctoritatē Gal. rñdetur ꝙ digō facit cessa
re putredinē manēte subā. i. humore nō corrupto
imo remanēte cū sua forma subali. Intelligit eñi
Gal. de digōne per quā hūor ad benignū reducit
siue sit sub forma cāe añtis siue cōiuncte. Nā in il
lo q̄ nō est aptu putridus facit cessare putredinez
futurā. sed in illo q̄ est actu putridus facit cessare
putredinē presentē illū ad benignū reducendo si
semiputridus sit. i. nō valde putridus. ¶ Ad rōnē
aūt in oppositū dr̄ ꝙ hūor putrid⁹ nō dz digeri di
gestione reducente ipm ad benignū. qꝛ hec redu/
ctio esset impossibilis. Nec etiā dz digeri digōne
ꝑparante ad euōnē qñ iā esset digest⁹. aut qñ esset
ita paucus aut tal'r disposit⁹ vt breuissimo tpe fi/
niendus sit. sicut accidit in materijs febriū inter/
polatarū. Qñ aūt esset multus ꝛ nō in breui tpe fi
niendus sicut accidit in continuis in quibus tota
materia incipit putrere: tunc humor putridus di
geri dz. ꝛ hec est sentētia Gale. primo regimis acu
torū super illo passu. ptisana ordeacea.

Notatu dignū

Tertiū dubiū vtrū sint eadē digestiua
cause añtis et cōiuncte
Pro cuius dubij decisione ꝑmittitur ꝙ digestiua
sunt cōtraria ei qḋ digerit. datur eñi digestiua ad
remouendū ea q̄ ꝓhibent ne hūor euacuet aut ne
ad benignū reducat. Istorū aūt que ꝓhibēt ne hu
mor euacuetur aut ad benignū reducatur. quedā
sunt in quibus cōueniūt cā añs ꝛ cōiuncta: vt ꝓpu
ta grossities et viscositas tam in flegmate nō pu/
trente stante sub forma cause añcedētis in flegma
tica q̄ꝫ in flegmate putrente sub forma cause con/
iuncte eiudem et ratione istorum digestiua debēt
esse eadez vt puta equaliter incisiua ꝛ subtiliatiua
Sed in quibus nō cōueniunt nō debent esse eadē
vt puta in caliditate. Nam flegma putridū est fa/
ctum calidum per putredinē. flegma aūt non pu/
tridum stans sub forma cause antecedentis est fri
gidum. digestiua itaqꝫ flegmatis putridi deberet
esse minus calida q̄ꝫ digestiua flegmatis nō putri
di stantis sub forma cause antecedētis. Ex quo se
quitur ꝙ tempore quietis digestiua debēt esse ma
gis calida q̄ꝫ tempore paroxismi. vnde in flegma
tica tempore paroxismi dabimus sirupum aceto/
sum compositum de zuccaro. sed tempore quietis
oximel compositum. sunt enim equaliter incisiua
et subtiliatiua. sed oximel cōpositū calidius.

¶ Et digestio quidem in grossa est equa/
tio eius cū subtiliatione. in subtili est equa
tio eius cum ingrossatione.

¶ Positis duabus intentionibus generalibus ꝑ
curatione febrium putridarum. quarū vna est cō
tra febrem et est infrigidatio et humectatio. Alia
contra humorem ꝛ diuiditur in digestionē et eua
cuationem. Digestionem accipiendo generaliter
vt est cōmunis tam digestiōi nocitiui reducibilis
ad benignum q̄ꝫ digestioni nocitiui preparabi/
lis ad expulsionem: sicut Aui. hic accipit eam no/
tificans. Sed cum sint tres tantū vnam illarum
trium Auicen. describit reliquas omittens tanq̄ꝫ
notas. est enim satis notum ꝙ infrigidatio et hu/
mectatio est inductio frigiditatis ꝛ hūiditatis.
Similiter est manifestum ꝙ euacuatio est humo/
ris a corpore eductio. sed nō est bene notum quid
sit digestio de qua hic loquitur. ideo eā notificat
dicens: ꝙ digestio est equatio. i. reductio versus
equalitatem siue mediocritatē materie grosse cū
subtiliatione. et subtilis cum ingrossatione. am/
bo enim debēt ad medium reduci in grossitie ꝛ sub
tilitate: nō autem ad extrema. ¶ Pro cuius descri/
ptionis declaratione est primo sciendum ꝙ Aui.
intendit hic describere digōem in nocitiuo tā re/
ducibili ad benignum q̄ꝫ preparabili ad expulsio
nem. Si enim Auicen. describeret solum digestio
nem in nocitiuo preparantem ad expulsionem si/
cut opinatur Gentilis posset argui de insufficiē/
tia. ¶ Notandum scdō ꝙ hec descriptio nō est cō/
pleta sed nobis est hoc modo supplenda. Dige/
stio in nocitiuo est equatio idest versus mediocri/
tatem reductio materie nociue grosse cum subti/
liatione. subtilis cum ingrossatione. viscose cum
incisione. incise cum inuiscatione: necnon ꝫm om/
nem dispositionem manifestam cū acquisitione
proprietatis occulte: per quam fiat nature obe/
diens vt expellatur aut ad benignum reducatur.
¶ Pro cuius notitia sciēdum est: ꝙ digestio in no/
citiuo debet remouere quascūqꝫ dispositiones im
pedientes ipsius dispositionem ad euacuationez
aut benignum reductionem. Hec autem sunt gros
sities superflua per quam fit vt nō sit nature cōue
niens neqꝫ etiam facile possit expelli cum nō pos
sit per meatus angustos transire. Item per subti/
litatem superfluam est nature inconueniens: ꝛ qꝛ
in poris imbibitur non potest facile expelli. Item
viscositas facit ipsam nature inconuenientem et
etiam expulsioni vt si materia sit aspera facere
ipsam lenem ꝛ lubricam. Idem de reliquis dispo
sitionibus manifestis est iudiciū. Proprietas au
tē occulta est addēda. Videmus eñi in sinocha pē
dente a sanguine quantuncunqꝫ temperato a na/
tura in pricipio non fieri crisim: sed post aliquos
dies: in quibus est sanguis fctūs secūdū oēs eius
dispositiones manifestas deterior: fieri crisim: qḋ
nō pōt esse nisi per acquisitionez alicuius ꝓprie/
tatis occulte per quam facile expulsioni obedit.
¶ Notandū tñ ꝙ finis ꝑ se intētus a virtute dige
rente nō est materie expulsio sed ipsi⁹ ad benignū
reductio

Galenus in li. de constitutio ne artis medi/ catiue. Cōe au tez est in his ꝫ scilicet qñ nō ē possibile sol ui egritudinez anteq̄ꝫ in egre diētibus ꝛ sup fluitatibus ap pareant signa digestionis si/ ue aures se ma le habeāt: siue oculi: siue ali/ qua particula fuerit vlcerata. Et in summa dicendo dige/ stiōes velocita tem criseos in/ fallaciam sa/ natiuaz signāt cruda vero ꝛ in digesta in ma/ las apostases conuersa acri/ sias: vel labo/ res: vel motus vel eorum re/ uersiones.

reductio vt nutriat. conat eñi virtus digestiua q̄ est in mēbris radicalibus sibi assimilare materiā in quā agit sicut est ꝓprium vniuscuiusq; agētis ꝓpterea ipsam dealbat sicut videmus in saniē ⁊ ypostasi. dat eñi sibi dispositiones p̄cedētes actū nutricationis. Accidit aūt ꝙ prepareṭ expulsioni vel q2 equaṭ suba. vel q2 acquirit ꝓprietatē ꝑ quā fit cōuenientius obiectū virtutis expulsiue lȝ forte in mō substantie fiat ineptior expulsioni quapropter cū virtus nutritiua nō pōt ipsum assimilare sicut intēdebat ipsa grauāte mēbra et eis nocente: virtus expulsiua mouetur ad eius expulsionem cui facile obedit propter causas iam dictas aut alteram earum.

Dubitatur vtrū digestio in iuuatiuo ꝓcedat ingrossando. nā de digestione in nocitiuo iuxta iam dicta est satis manifestū ꝙ qn̄q; ingrossando qn̄q; subtiliando ꝓcedit. Nō aūt digō in iuuatiuo īgrossando ꝓcedat est snīa Ari. 4°. meteororū. ¶ In cōtrariū aūt sunt que quottidie apparēt. Nam digestio in piris ficubus subtiliando procedit. subtiliora eñi fiunt quanto digestiora. similiter cuȝ sanguis in spūm cōuertitur subtiliando ꝓcedit. ¶ Pro noticia tituli questiōis est sciendū ꝙ digestio accipiṭ dupłr. quādoq; ꝓ motu quo res digeriṭ. qn̄q; ꝓ complemento eius qd̄ digestum est: ⁊ vtriq; diffinitio data per Ari. cōgruit. In dubio tñ nr̄o digestio accipitur ꝓ motu quo res digeriṭ. ¶ Notandū scd̄o ꝙ digestio apud Ari. quarto meteororū. sic describiṭ Digestio est ꝑfectio in vnoq; hūido a ꝓprio et naturali calido ex oppositis passiuis. ꝑfectio poniṭ loco generis: ⁊ significat idē qd̄ cōplexio siue complemētū in vnoq; hūido. s. cōplexionali mixti. i. in quo est ipsa cōplexio mixti postq̄ genituȝ est. aut in quo futura est ipsa cōplexio mixti anteq̄ mixtū genitū sit humidū ꝑficiṭ ꝑ actionē calidi naturalis ꝓprij illi mixto. q2 intendentis formā illius et cōplementū dispositionū eius. Nā si nondū genitum sit mixtū intendit ipsius ꝓductionē. ⁊ si genitum est intendit ipsius geniti cōseruationē et cōplementū dispositionū eius quib⁹ dȝ ꝑfici et cōseruari ex oppositis passiuis. vel ꝺm aliā translationē ex ꝯiacentibus passiuis: ⁊ in idē redit. adinuicē debite permixtis. s. hūido aqueo et aereo ex vna parte. ⁊ sicco terreo ⁊ igneo ex alia pte q̄ sunt elementa inuicē ꝑmiscenda ꝺm exigentiaȝ forme mixti et cōplementi dispositionū eius que elemēta vt passiua debent adinuicē agere et pati. Permiscentur aūt debite per actionē calidi ꝓprij naturalis intendentis illius mixti esse ⁊ ꝑfectionē.

Sed contra sequitur ꝙ per actionē huius caloris ꝑmiscentis nō intenditur nisi cōplexio media inter passiuas q̄litates cum ipsa elementa nō agāt nisi vt passiua. ¶ Scd̄o sequitur hanc digestionē nō reperiri nisi in mixto ex alio mixto gn̄ando. q2 nō exn̄te mixto nō est cōplexio. ⁊ sic nō est humidū cōplexionale. ¶ Ad primū dr̄ ꝙ elemēta q̄ ꝑmisceṭ debent adinuicē agere ꝺm qualitates actiuas ⁊ passiuas vt resultet cōplexio media īter ambas cōtrarietates ꝓpterea posset exponi ex oppositis passiuis. i. ex elementis oppositis patientibus adinuicem ꝺm oēs qualitates. ¶ Aliter dr̄ ꝙ magis ī diffinitiōe expressit qualitates passiuas. q2 id quod magis manifestatur post digōnē est durities ⁊ mollities et similes que magis cōsurgūt ex qualitatib⁹ passiuis. tertio aliter dr̄ ꝙ expressit qualitates passiuas ⁊ nō actiuas. q2 ille passiue sunt materia actiuarū ꝺm quarū ꝓportionē ⁊ tēperamentū acquiritur tēperamentū actiuarum ꝺm pl'm. ¶ Ad scd̄m dr̄. ꝙ si volumus digestionē hic descriptā cōpetere digestioni cuiuscūq; mixti tā ex mixtis q̄ ex elementis immediate gn̄andi ītelligamus in vnoq; humido. s. tā aqueo q̄ aereo ex oppositis passiuis scȝ sicco terreo ⁊ igneo secū ꝑmiscendis et nō subdamus illā particulaȝ cōplexionali mixti. Vel si vis eā addere sicut addit Alb. ma. dicamus ꝙ hūidum aereum et aqueū pōt dici cōplexionale: non q2 sit subiectū cōplexiōis: sed q2 est futuruȝ ꝑtiale subiectū cōplexionis. nam ly complexionale non solum dicit actum sed etiā aptitudinem.

His premissis ad dubiū respondeṭ ꝙ digestio ī iuuatiuo aliquando ꝓcedit ingrossando aliqn̄ subtiliādo. aliqn̄ neq; ingrossando: neq; subtiliando. ¶ Primuȝ manifestū est in his in quib⁹ humidū aqueū ⁊ aereum ꝑficitur ꝑ siccū terreū sibi aduenies sicut in amigdalis auellanis ⁊ similibus. aut in quib⁹ fit sepatio humidi aquei per digestionē sicut cū vinum cōuertitur in chilum ⁊ humiditates scd̄e in carnem et ossa. ¶ Scd̄m est manifestū in quib⁹ ecōtra siccū terreū ꝑficitur per hūidū aqueū ⁊ aereū sibi aduenienś sicut in piris ficubus ⁊ similib⁹ in principio duris ⁊ terreis. qd̄ humidū attrahitur a calore digerente tanq̄ cōueniens ad ꝑfectionē et cōplementū eorū q̄ digerūtur. Similiter in quibus per digestionē excludunṭ partes terree. sicut cū panis vel caro cōuertitur in chilum et sanguis in spiritū. ¶ Tertiū est manifestū in quib⁹ per digestionem separaṭ tantū de partib⁹ terreis grossis quantū de partibus aqueis et aereis. sicut cuȝ sanguis cōuertitur in primā hūiditatē aut in lac aut in sperma. sed tamen credā lac ꝺm plurimum esse sanguine subtilius. Itē sicut qn̄ ptisana ꝯuertitur in chilū. Et similiter pōt esse qn̄ per digestionē tātū traheret ad id qd̄ digeriṭ de hūido aqueo et aereo quantū attrahitur de sicco terreo. aut qn̄ tantū excludatur de vno cōtrario quantū attrahitur de alio quorum exempla difficile est reperire. ¶ Scd̄a cōclusio. ad intentionē Ari. qui vult ꝙ digestio ꝓcedat ingrossando exclusa quacūq; additione aut sepatione hūidi aquei aut aerei. ⁊ silr̄ sicci terrei p̄ter hūidi resolutionē q̄ fit ꝑ actionē caloris digerētis. oīs digō ī iuuatiuo īgrossādo ꝓcedit. ꝓbaṭ. q2 ꝑ actionē calidi digerētis semꝑ hūidior ꝑs dissoluitur. Vn̄ qd̄ digeriṭ cōtinuo efficiṭ terrestrius. ¶ Correlariū. hūidū adequatū qd̄ digeritur siue digō p̄paret ad nouā formā mixti siue cōpleat in mixto dispōnes sibi cōuenientes cōtinue ingrossaṭ. ¶ Et nota. vt supra dictū fuit ꝙ digestio de qua fuit q̄stio nr̄a accipiṭ ꝓ motu quo res digeritur. ⁊ similiter ꝑfectio siue cōpletio posita ꝓ genere. ꝓ motu accipitur quo mediante res ꝑficiṭ digeritur et cōpleṭ. Vn̄ si queraṭ que res sit digestio. Rn̄r ꝙ est motus. Si vo digestio acipiaṭ ꝓ cōplemēto et integritate ei⁹ qd̄ digestū est. Rn̄detur ꝙ ē termin⁹ ⁊ finis a calore naturali ꝑ motum intent⁹. ⁊ illud est integritas et ꝑfectio mixti q̄ integraṭ ex cōpłone ꝓpria duritie ⁊ mollitie colore ⁊ odore sapore ⁊ silib⁹ necnō ꝓprietate ⁊ forma ꝑ q̄ mixtū hȝ esse et est perfectū in specie sua. Aristoteles.

¶ Et quādoq; sunt cōtraria illa q̄ reqrit feb. de infrigidatione. ⁊ illud qd̄ reqrit humor de digestione et euacuatione et resolutione. Quandoq; eñi est digestiuum et euacuatiuuȝ calidū immo est ꝺm plurimū ita.

¶ In hac parte tertia prime partis cōparat Aui. has intentiones adinuicem quo ad casum nostrū et hʒ tres partes. In prima ondit istarū intentionum cōtrarietatē: quarū altera debet febri. altera cause, declarans in generali cui magis vacandū sit. in secūda parte ostendit harū conuenientiam in quadā re iuuante respectu vtriusqʒ. ⁊ est sirupus acetosus simplex. in tertia parte ostēdit in speciali quō vtriqʒ vacandū sit. scōa ibi. (Et multotiens). tertia ibi. (Et scias ꝙ quandoqʒ). ¶ Primā partē diuido in tres. In pria Aui. innuens cōtrarietatem inter duas intentiones quarū altera debetur febri altera humori: declarat quō illud qō cōuenit rōne humoris nocet rōne febris. In secūda parte ostendit in generali cui intentioni magis vacandū sit. In tertia pte declarat quō illud qō conuenit rōne febris nocet rōne humoris. ex hoc inferens tria correlaria. scōa pars incipit ibi. (Et tunc opʒ). tertia ibi. (Et fortasse cōtrariuʒ). ¶ In prima parte dicit duo. primuʒ ꝙ quandoqʒ sunt cōtraria: illud qō requirit febris de infrigidatione ⁊ illud qō requirit humor de digestione euacuatione ⁊ resolutione. scōm dictū est ꝙ digestiuū et euacuatiuum aliquando: immo ſm plurimum est calidū. Unde hoc quod ꝓfert rōne humoris digerendo ⁊ euacuando nocet ratione febris que curatur per frigida. primū dictū est manifestum.

De digestiuis.

Sed pro declaratione scōi cadūt duo dubia. ¶ Primū vtrū digestiuum sit ſm plurimuʒ calidum. ad partem negatiuaʒ primi dubij arguitur. qꝛ frequenter digestio materie est ingrossatio vt patuit ex diffinitione digestionis. hoc aūt fit a frigido. ¶ Item aqua frigida vt patebit inferius digerit materias calidas subtiles. Item feb. ſm plurimū sunt colerice. scōo de crisi. caplo sexto. ergo materia febriū digerēda ſm plm est colera que cū sit calida naturaliter ⁊ per putrefactioneʒ frigido digerēda est. ¶ Preterea plures febres accidūt tempore calido q̄ frigido in quibus opʒ totū regimen rōne tpis ad frigidū declinare. ¶ Preterea plurime febres sunt pestilentiales in quibus pro digestiuis vtimur oxizachara sirupo de acetositate citri aqua frigida et similibus extinguentibus cor cōfortantibus et a maligna putredine preseruantibus. ¶ Preterea medici pro digestiuo in febribus vtuntur sirupo acetoso simplici. sirupo bisantino siru. acetoso cōposito. ⁊ aq̄ ordei endiuie que oīa ad frigidum declinant. et plures istis vtūtur in feb. ꝙ in oibus reliquis simul. In oppositū est hic Auicenna.

A

Triplex digestiuum.

Pro solutione premittit primo ꝙ digestiuū est triplex. qōdam est vis aīe et hec non est calida nec frigida: qōdam est calor naturalis quod est calidum ⁊ humidum siue per ipsum intelligamus spiritum siue complexionem naturalem. hec enim sunt instrumenta anime in quacunqʒ operatione. Quodam est virtus medicinarum siue medicine ipse q̄ gratia digestiōis adhibentur. et de hoc vltimo digestiuo est questio nostra. ¶ In hac parte dicit plusq̄ Comentator tertio tegni in cōmēto illius partis. Sed dicta quidem species alterationis. Et similiter sequentes eum quod digestio cause coniuncte scilicet humoris putridi que apud Ga. est alteratio faciens cessare putredinem manente substantia perficitur per frigida et sicca: tamen quia frigida ⁊ sicca opponuntur causis putrefacientibus que sunt caliditas ⁊ humiditas: cuius signum qꝛ auster facit et conseruat putredinem q̄ est calidus ⁊ humidus. Econtra boreas frigidus et siccus prohibet eam. ¶ Preterea omē quod putresit calefit et humectatur. quare frigidis ⁊ siccis auferenda et prohibenda est putrefactio. Huius viri et sequentium ipsum dicta sunt vera loquendo de digestione putridi vt putridum est: per quam debet ad benignum reduci. omne enim tale vt putridum est calidum et humidum respectu sue dispositiōis naturalis. quare cū cura fiat per contraria opus est per frigida et sicca hi lapsus corrigantur. et nō solum hoc verum est in humoribus putridis ad benignum reducendis: sed etiaʒ ꝓ ipsorum preseruatione a putredine huiusmodi frigida et sicca adhibenda sunt. ¶ Auicenna tn̄ et medici nō curantes de reduplicatiuis dicūt digestiua esse vt plurimū calida. Nam multotiens humor putrefit ꝓpter grossitiem ⁊ viscositatem: ⁊ ꝓpter opilationem ꝓhibentem ipsius euentationē. Et multotiens idē humor factus putridus ꝓpter easdem causas nōt pōt ad benignum reduci. quare multotiens opus est calefacientibus incidentibus subtiliantibus et aperientibꝰ. hec necessaria sunt in hūore putrido aut nō putrido ad expulsionem preparando. Raro eñ contingit ꝙ humores putrentes etiā leui putredine ad benignū reducātur. Cū ergo diligens cōputatio facta fuerit oim digestiuorum quibus medici vtuntur tā pro hūoribus ad benignum reducēdis siue putridi sint siue nō putridi q̄ in humoribus ad expulsionē preparandis inueniemus esse plura digestiua calida q̄ frigida. Nam digestiua frigidorū humoruʒ semper sunt calida: sed digestiua calidorum etiā ſm plurimū sunt calida cum ſm plurimū hūores calidi sint grossi aut viscosi aut opilationi coniūcti. raro eñ fiunt febres ex putredine colere naturalis. Sed plurime fiunt ex putredine colere citrine vitelline et colere minoris fame. Similiter sanguis putrens raro peccat subtilitate: sed plurimū grossitie. ⁊ horum putredines sunt ſm plurimum opilationibus ꝯiuncte. ¶ Preterea humores siue sint cōiuncta causa febrium siue antecedens ſm plurimum preparātur ad expulsionem ⁊ raro ad benignum reducuntur. cuius signum qꝛ ſm plurimum post digestiones fit ipsorū euacuatio ab arte vel a natura: sed humorum euacuatio impeditur ſm plurimum ꝓpter grossitieʒ ⁊ viscositatem faciētes ipsos figi ⁊ adherere: ⁊ impedientes trāsitum eorū per vias angustas sicut super extremitates venarum. ⁊ raro impediuntur ꝓpter subtilitatem qua in membrorū porositatibus imbibātur. quare ſm plurimū necessaria sunt calida subtiliantia incidentia et aperientia. Et similiter q̄ ad benignū reducendi sunt frequēter ꝓpter tales causas impediūtur: quare ⁊c. Nec obstat ꝙ inueniantur aliqua frigida aperitiua sicut aqua endiuie. ⁊ similia. Et aliqua frigida incisiua sicut acetum qō adiuuat ad subtiliationē. qꝛ ista sunt leuiter aperiētia ⁊ subtiliantia q̄ vt plurimū nō sufficiunt: sed opus est fortioribꝰ q̄ sunt calida. quare nō solū in causis añcedētibꝰ febriū putridarū digerendis: sed etiā in cōiunctis. aut saltē oibus cōputatis tā añtibꝰ q̄ cōiunctis siue ad benignū reducendis siue ad expulsionē ꝑparandis digestiua ſm plurimum sunt calida. Et hoc voluit Auicen.

b

Galenus.

Ad rationes autem in contrarium conceditur ꝙ aliquādo digestio est ingrossatio que fit a frigido. ⁊ ꝙ aqua frigida est digestiua humoris calidi subtilis: sed hi

humores

humores subtiles taliter digerendi raro reperiuntur in comparatione ad humores qui digerendi sunt per subtiliationem. Sed ad Gale. secũdo de crisi respondetur ꝙ quocunq; vnico humore capto ſm speciem plures accidunt febres a colera ꝙ̄ ab alio hũore. ⁊ non solum hoc est verũ sed etiã plures accidunt febres a colera ꝙ̄ a reliquis hũoribus simul vt manifestum est his qui diu versati sunt in practica. et hec fuit mens Gale. ex qua tamen nõ concluditur contra determinationem. q2 ille colere ſm plurimum sunt grosse. Unde febres ſm plurimum occurrentes sunt tertiane nõ pure quarum materia subtiliatione indiget ⁊ ſm plurimum sunt coniuncte opilationi quare ⁊c. ¶ Ad rationem aliam conceditur ꝙ plures febres accidũt tempore calido ꝙ̄ frigido: cum quo tamẽ stat ꝙ pendẽt ab humoribus grossis cum maxime accidant in autũno. ¶ Ad quintaʒ conceditur plurimas esse febres pestilentiales in quibus ab initio vtimur aqua frigida et digerentibus frigidis quantuncũq; ſm plurimum pendeant ab humoribus grossis. sed illud facimus coacte nõ regulariter. sed postea in processu procedimus cum subtiliantibus et aperientibus cura regulari. ¶ Ad vltimum conceditur ꝙ pluries sirupo vtimur acetoso simplici ⁊ composito et sirupo bisantino. q2 valent in materia calida et frigida et aperiũt opilationes. ¶ Sed nisi esset auctoritas Mesue dicerem sirupum bisantinum et acetosum compositũ ad calidum declinare. Sed quicquid sit digerunt maxime per calida ipsorum compositioneʒ ingredientia que sunt subtiliantia aperientia et prouocatiua. ¶ Ad rationem autem plusꝙ̄ Cõmentatoris que videtur vniuersaliter concludere ꝙ digestiuum cause coniuncte est vniuersaliter frigidum et siccum cum debeat opponi caliditati et humiditati eius quod putrefit. Respondetur ꝙ multotiens grossities et viscositas sunt causa putredinis. et mutotiens prohibita transpiratio: que remouende sunt per calida: et per frigida ⁊ sicca fouerentur et augerentur. vnde magis nocerent ꝙ̄ iuuarent corrumpendo caliditatem et humiditatem superfluam eius quod digeritur.

Secundum dubium

vtrũ euãantia sint ſm plurimum calida. Arguitur ꝙ non quia euãntia comprimẽdo sunt ſm plurimũ frigida sicut mirabolani citonia et similia. ⁊ euacuantia leniendo sunt frigida sicut viole. ⁊ aliquando sunt circa tẽperamentum sicut manna cassia. Et euacuantia labificando sunt frigida sicut pruna. ⁊ euacuantia eligendo quedam sunt frigida sicut rose mirabolani. Item euacuantia per vomitum sunt frigida sicut acetum et aqua ordei simul mixta. Similiter euacuantia per vrinam sicut semina cõmunia. Item euacuantia per sudoreʒ sicut aqua ordei cũ pauco vino. ¶ In oppositum est Auic.

Pro solutione

notandum ꝙ euacuãtia sunt sexcuplicia q̄dam euacuant per secessum quedam per vomitũ quedam per vrinam. quedam per sudorem. quedam aperiendo orificia venarum apertione sanguinem manare faciente. quedam euacuant membra particularia per ductus et vias sibi proprias sicut cerebrum per nares et colatorium. pulmonẽ per cãnam eiusmatricem per colluʒ eius. ¶ Euacuantia autem per secessum. quedam euacuãt cõprimendo idest constringendo intestina in parte superiori ita vt per constrictionem fiat expressio

Quot modis fit solutio.

obiecti expellendi ad inferiora. et ex hoc genere sunt mirabolani: licet etiam euacuent eligendo. Item citonia pira: ⁊ similia stiptica post alium cibum sumpta. ¶ Et quedam euacuant labificando sicut pruna idest applanando superficiem mẽbri: idest intestinorum per que fit expulsio: ita vt superficies ipsorum fiat plana nõ aspera et inequalis vt obiectum expellendum lubrificet per ipsaʒ ¶ Quedam euacuant leniendo idest humectando et mollificando obiectum expellendum sicut viole manna et cassia. Euacuare autem lubricando credo ꝙ sit idem quod euacuare labificãdo vt vocabuluʒ sonat aut si differt credo quod simul comprehendat euacuationem labificatiuam et lenitiuam sicut euacuatio facta per oleum et iura pinguia que simul obiectum mollificant et superficiem applanant. ¶ Quedam autem euacuant eligendo: idest determinatum humorem per suam proprietatem ad se attrahendo. ¶ Et hec sunt duplicia. quedam fortia dicta exoluentia: ⁊ hec vniuersaliter sunt calida. quedaʒ sunt debilia que dicuntur solutiua benedicta. ¶ Et horum quedam sunt calida sicut reubarbarum aloes: ⁊ similia. q̄dam sunt frigida sicut mirabolani viole rose. ⁊ similia. licet forte huiusmodi secũdum partem ſm quam eligunt sint calida. ¶ Ordinauit nanq; natura vt proprietati specifice attrahenti coniungeretur qualitas prima attractiua scʒ caliditas vt per eam iuuaretur. quapropter comprehẽdimus violis: et ꝓprie siccis amaritudinem quandam significanteʒ caliditatem qua sua proprietas specifica iuuatur in attrahendo hoc. ¶ Quedam euacuantia per secessum euacuant dissoluendo sicut piper. quedam abstergendo vt mel: quedam pungendo et stimulando sicut acetum et similia acuta. quapropter. 16ª. tertij. inuenies quedã antidota solutiua in quibus nullum est solutiuum scdm aliquem quatuor modorum suprascriptorum. Multa tamẽ reperiũtur solutiua que multis modis ex suprascriptis possunt euacuare sicut mirabolani qui euacuant comprimeendo et eligendo: sicut pruna et tamarindi qui euacuãt labificando et eligendo. et mãna et cassia leniendo et eligendo. Succus autem granati acris et granati dulcis expressus cum cortice interiori quãtitatis quatuor. ʒ. cuʒ duabus. ʒ. zuccari euacuant abstergendo per zucca. leniendo per succum granati dulcis. incidendo pungendo stimulando per succũ granati acris et cõprimendo ꝑ stipticitatẽ suã

Sed respondendo

ad quesitum dico ꝙ solutiua exoluentia sunt vniuersaliter calida. Soluentia benedicta quedam calida: quedam frigida. Soluenda cõprimendo sunt ſm plurimũ frigida Solutiua leniendo sunt humida. quandoq; frigida. quandoq; calida. quandoq; temperata. Solutiua labificando. quandoq; frigida. quandoq; calida. Euacuantia autem dissoluendo abstergendo pungẽdo et stimulando sunt ſm plurimũ calida. Euacuantia autem per vomitũ leuia quedam sunt frigida sicut semẽ atriplicis et aqua tepida cum pauco aceti. quedam sunt calida sicut flos genestre agaricus. Fortia autem vomitiua sunt vniuersaliter calida sicut succus raphani granũ regum siue catapucia. Elleborus autem est vlimus et hec vomitiua quandoq; prouocant per qualitates manifestas vt puta pungendo stimulando et in stomacho leuigando. Quedam per proprietates occultas eligendo proprios humo-

De solutiõib⁹ et spẽbus solutiuorum notatu dignum.

res sm naturam vomitiui. euacuantia autez per vrinā q̄dā euacuāt per ꝓprietates hūores eligendo sicut assarū eligens coleram ⁊ flegma. Quedā a proprietate petunt vias vrine licet non eligant humores determinatos sicut cantarides. quare tanta est vis vt etiam exterius applicitis prouocent vrinam et quandoqꝫ excoriant vias vrine et proprie vesicam ita vt ex ea sanguis emanet. et he omnes sunt calide. Quedam euacuant per qualitates manifestas. et hec sunt duplicia. quedam ꝓuocant vrinam sua aquositate lauāte sicut aqua cucurbite melonis ⁊ angurie et hec sunt frigida. Quedam sunt diuretica idest prouocantia vrinaz dissoluendo humiditates in humiditatem aquosam sicut apium radices sparagi et similia. et hec sunt calida. Sed dubium est de seminibus communibus frigidis quomodo prouocant vrinam. Aliqui credunt hoc esse ex humiditate aquosa in ipsis derelicta. Aliqui credunt hoc esse propter caliditatem aliquam in ipsis existentem. Aliqui dicunt hoc esse a proprietate et forte omnia hec simul concurrunt. hec autem frigida sunt. Euacuātia autem per sudorē quedaz sunt leuia sicut aqua ordei cum pauco vini subtilis. et hec sunt frigida. Quedam sunt prouocantia sudorem dissoluendo humiditates in vaporem grossum. et hec sunt calida et calidiora q̄ prouocantia vrinam preter cantarides. opus enim est maiori caliditate ad dissoluendum humiditatem in vaporem grossum q̄ ad subtiliādum humiditates grossas in aquositatem. Et medicamen de assa est de fortiter prouocantibus sudorem. Euacuantia autem aperiē do extremitates venarum apertione sanguinem manare faciente. quedam faciunt hoc a proprietate sicut aloes necnō multe ex medicinis exoluētibus. quedam faciunt illud per qualitates manifestas sicut omnia aperitiua. ⁊ manifestum est hec omnia esse notabiliter calida. Euacuantia autez membra particularia sicut cerebrum pulmonem et matricem omnia hec sm plurimum sunt calida ¶ Ex quibus tandem concluditur responsio ad quesitum per has conclusiones. Prima conclusio. Euacuantia autem de entibus mundi per quancunqꝫ viam ex iam dictis plura sunt calida q̄ frigida. hec cōclusio patet ex suprascriptis. ¶ Secūda cōclusio. euacuantia quibus vtimur pro curatione febrium putridarum sunt sm plurimum calida. probatur. nam electiue euacuantia materias proprias febris per secessum quibus vtimur sunt sm plurimum calida. euacuantia autem materias communes aliquando sunt calida. Similiter euacuantia per alias vias quibus vtimur sm plurimum sunt calida: vt patet discurrendo per singula. Et ex his facilis est responsio ad ratiōes adductas ante oppositum.

Conclusiones de natura solutiuorum valde notande.

¶ Et tunc oportet vt obseruet̄ magis timorosa de vna duarum.

¶ In hac parte Auicen. ostendit in generali que harum duarum intentionum cum adinuicem contrariantur sit obseruanda dicens: q̄ oportet vt obseruetur magis timorosa de vna duarum reruz id est duarum intentionum adinuicem contrariarum. Illa autem dicitur magis timorosa que si omitatur maius imminet periculum. ergo si intētio ad febrem sit magis timorosa obseruabimus illam et procedemus cum infrigidantibus et extinguētibus non neglecto tamen humore. Si vero intentio ad humorem sit magis timorosa digeremus ⁊ euacuabimus nō negligendo febrem. Et hanc sententiam vult Auicenna quarta primi vltimo capitulo.

¶ Et fortasse contrariū est illud quod conuenit febri de infrigidatione cum eis que sunt sicut melones indi: et reliqua olera: ei quod conuenit materiei de minoratione.

¶ In parte presenti Auicen declarat ꝙ aliquādo illud quod conuenit ratione febris nocet ratione humoris. secūdo infert tria correlaria. secūda ibi (Quare.) ¶ De prima parte dicit. ꝙ fortasse. idest aliquando illud quod conuenit febri de infrigidatione cum eis que sunt sicut melones indi et reliqua olera: contrariantur illi quod requirit humor de digestione euacuatione et resolutione.

¶ Quare ꝓhibet illud dare ea in potu nisi vbi nō est materia. et omnino solicitudo sit vt postponatur aqua fructuū vsqꝫ ad hebdomadam. ⁊ sit contentus aqua ordei. Et omnes fructus nocent febricitantibus cuz ebulitiōe sua ⁊ corruptiōe sua ī stomacho.

¶ In presenti parte infert tria correlaria. ¶ Primum ꝙ illud: scilicet conferre febri et nocere humori prohibet ea scilicet melones indos et reliqua olerea et aquam eorum dari in potu nisi vbi non est materia idest nisi in febribus immaterialibus sicut est ethica et effimera. ¶ Secundum correlariū ꝙ omnino solicitudo sit idest medicus sit sollicitus ꝙ hec aqua fructuum scilicet melonis indi ⁊ reliquorum similium sicut cucumeris citruli et similium fructuum facile putrescibiliū postponant̄ vsqꝫ ad hebdomadam in febribus putridis et interim sit contentus aqua ordei. ¶ Tertiū correlarium. omnes fructus nocent febricitanti scilicet febre putrida cum ebulitione sua et corruptione sua in stomacho. ¶ Nota primo. ꝙ melo indus melo magnus viridis: cucumer sarracenicus. dualba anguria idem significant. Et apud Serapionem auctoritate Rasis. est fortis humectationis et extinctionis. et conuenit in febribus adurentibus ⁊ est frigidior alijs speciebus melonum. Cucumer vero aliter dictum chiar est dure digestionis generans chimum malum paratum corruptioni siue corrumpi et fieri materiam febrium putridarum. quanuis melo sit citius corruptibilis et frigidus et humidus in secūdo. et hoc est illud quod vocatur cucumer in Lombardia et in marchia triuisana et mollificat ventrem ⁊ prouocat vrinam. Citrullus autem aliter dictus gache est frigidior cucumere et generat chimum viscosum et humores crudos in venis et accidūt ex vsu eius febres antique male. nec prouocat vrinā sicut melo: ⁊ nocet stomacho. aqua cucumeris et citrulli confert inflammationi febrium ⁊ sedat sitim et laxat ventrem laxatione bona et sine nocumento aliquo: ⁊ debet buliri cum zuccaro albo. dosis cuiuscunqꝫ eorum est ab. ℥. iiij. vsqꝫ ad. vj. non oportet tamen vt detur habenti naturam duram ad mouendum quia non laxaret. ¶ Credo ꝙ citrullus minor sit cucumere. Melo aliter dictus batbeca apud Serapionem cuius substantia dum est maturus est subtilis et non perfecte maturi substātia est grossa infrigidat ⁊ humectat in secundo gradu. et secunda virtus abstergit et incidit. sed tertia prouocat vrinā. ¶ Credo ꝙ apd Aui. batbeca sit termin⁹ cōis ad pluresspēs melonū. dicit eīm ꝙ melo est melioris hūoris q̄ reliqne batbece

Tria correlaria.

Quid melo indus.

De cucumere.

De citrullo.

Serapio.

Batbeca.

batbece. Concordat tn̄ cum Serapione in virtu/
tibus eius. Pepo aūt est melo. sed dr̄ pepo quasi
pepasim passus. Et Symon Januēsis nō discre
pat ab Auicenna. nec Serapione. dicit enim sic.
Dulla arabice melo magnus viridis. batbeca
arabice melo magn⁹ viridis q̇ anguria a q̇busdā
vocatur vel alius melo qui aprecuneti vocatur sic
locutus est enim sub disiunctione. ¶ Ego tamen
credo ꝙ pepo siue melo bene conditionatus parū
transcendat primum gradum propter bonitatez
sue dulcedis. Et qr Aui. in cap°. de q̄rtana cōpa/
rās ipm lactuce inuit ipm esse min⁹ frigidū lactu
ca. cum tamen lactuca secūdo canone sit frigida
in secūdo. Est tamen multum prouocans vrinam
cum; nō concedat ipsum in quartana ꝓpter vehe
mentiam prouocationis ꝑ ducendis ad ingrossa
tionem sanguinis. ¶ Cucurbita autem frigida et
humida in secūdo pauci et boni nutrimenti ⁊ ve/
locis digestionis si nō corrumpitur in stomacho
et cōfert febribus colericis. ¶ Melongena apud
Auicen. scd̄o canone capitulo ꝓprio. est calida et
sicca in secūdo: licet apud quosdam sit frigida ge
nerat humores melācolicos preparātes ad egri/
tudines melancolicas. recens tamē est minus ma
la antiqua. Cum ergo hic dicat Auic. melonem in
dum ⁊ reliqua olera cōuenire ratione febris intel
ligit de oībus preterꝙ̄ de melōgena. Nocent aūt
ratione humoris cum neruos infrigident et hu/
mectent ⁊ ꝓhibeant resolutionem et generent chi
mos malos putrescibiles. Cucurbita tamē est mi
nus mala ceteris: immo optime confert in febri/
bus colericis. ⁊ ꝓprie si debite coquat̄ ⁊ ꝑparet̄.
¶ Notandum scd̄o. ꝙ hoc vocabulum holus est
latius apud arabes ꝙ̄ apud nos. Naz apud nos
solum herbas significat sed apud Arabes signifi
cat herbas ⁊ etiam fructus; qui nō nascūtur ex plā
ta lignea sicut illi de quibus sermo precessit.

Dubitatur vtrum aqua fructuuz debeat
postponi vsqꝫ ad hebdoma/
dam. Pro solutione huius notandum aquam fru
ctuum et cuiuscūqꝫ alteri⁹ rei tria apud medicos
significare. Quandoqꝫ eīm significat succū. quan/
doqꝫ aquam decoctionis. quandoqꝫ aquam distil
lationis. Et de his tribus modis est sermo in tex
tu presenti. ¶ Notandum secundo tres apud me/
dicos reperiri aquas fructuum differentes s̄m di
uersitates eorum ex quibus fiunt. Prima est aqua
decoctionis quorundam fructuum solutiuorum si
cut prunorum tamarindorum iuiubarum sebesten
cum quibus ad bulliendum aliquando adduntur
viole. ⁊ cum horum decoctione aliquando cassia
vel manna distemperatur. Et hec aqua fructuum
multotiens datur in principio febriū ante hebdo
madam ad infrigidandum lenidendum ventrem.
et quandoqꝫ ad minorandum materias proprias
et sunt eius varie descriptiones apud auctores
s̄m diuersarum febrium exigentiam. Et Mesue
ponit distinctione septima descriptionem aque
fructuum et multas alias decoctiones ⁊ infusio/
nes. et de hac aqua fructuū nō intelligit hic Aui.
¶ Secūda aqua fructuum est succus quorundam
fructuum acetosorum sicut granatorum limonuz
citrullorum acetositas citri. ⁊ hec multotiens da/
tur in principio febrium ante hebdomadam ad
extinctionem caliditatis et ꝓhibendam mali/
gnam putredinem aut ipsius additionem ⁊ cor/
dis confortationem s̄m ꝙ multotiens est necessa
rium in pestilētialibus. ⁊ de hac nō est hic sermo.
¶ Tertia aqua fructuum est aqua decoctiōis aut
expressionis aut distilationis fructuum superius
memoratorum sicut angurie melonis cucumeris
citrulli cucurbite. His adde aquam pomorum pi
rorum persicorum: et similium facile putrescibi/
lium que aqua non est lenitiua sicut prima licet
sit prouocatiua. nec prohibet putredinem. sicut se
cunda: immo potius est parata ad inducendum
aut augendum putredinem de hac est sermo in
textu. Et prohibetur ante septimum quousqꝫ ma
teria sit manifeste digesta ⁊ multum minorata. tūc
enim minora potest facere nocumenta.

Sed contra quia Haliabasiꝰ principio
tertiane concedit aquam
angurie. Idem facit Auerroys septimo colliget. Halyabas.
¶ Amplius Auicenna in regimine acutorum. dat
aquam cucurbite cucumeris et melonis gratia
extinctionis caloris putredinalis sed necessitas
extinctionis potest esse ante digestionem. ¶ Am/
plius Auicen. multotiens laudat melonem cucu/
merē et cucubitam in tertiana nō determinando
tempus digestionis. ¶ Amplius Auicen. in cura
sincopalis minute dat panem in aqua fructuum
et videtur ꝙ intelligat de aqua melonum: ⁊ simi/
lium: necnon pirorum et pomorum: quod appa/
ret. nō enim intelligit ꝙ panis detur cum aqua in
qua sit cassia ⁊ huiusmodi solutiua: nec cum aqua
granatorum aranceorum. ⁊ similium. quia statim
de his dixerat in isto capitulo. ¶ Amplius cassius De aqua an/
felix in causone vtitur succo cucurbite. ¶ Preter gurie.
ea si aqua huiusmodi disponit ad putredinem
non debet concedi ante hebdomadam nec post
hebdomadam.

Pro solutione horum sciendū ꝙ aq̄
angurie cucumeris et
similium facile putrescibiliuz ex parte iuuat in fe
bribus putridis extinguendo caliditatem febri/
lem propterea dixit ꝙ melones indi et reliqua
olera conueniunt febri infrigidando et similiter
eorum aqua. Ex parte autem nocet. quia aqua
huiusmodi et similiter fructus ipsi ex quibus fit
sunt parati corruptioni propter humidum aqueū
aptum ebulitioni ⁊ putrefactioni. et quia a pro/
prietate quasi generant materias malignas vt in
telligitur a doctoribus arabib⁹ omnib⁹. vnde hec
aqua est apta multum nocere ratione humoris.
Uerum si detur post hebdomadam idest apparen
tibus signis manifeste digestionis et materia mi
norata est apta minus nocere cum virtus magis
dominetur materiei nec sinit in eam malignam pro
cedere putredinem. verum s̄m diuersitatez febriū
putridarum est apta magis aut minus nocere et
iuuare. In flegmaticis quidem nullo modo con/
uenit. quia ratione febris non est proportionatū
infrigidans: immo nimium excedens et ratione
humoris. vt manifestum est apta maxime nocere
nisi forte esset causon a flegmate salso. ¶ In me/
lancolicis autem similiter ratiōe febris est nimis
excessiuum infrigidans. et ratione humoris non
conuenit quia nimis ingrossat et facit ineptum
euacuationi. et forte superflue prouocando nocet
vt voluit Auicenna in capitulo de quartana lo/
quens de melone dulci qui minus ceteris fru/
ctibus de quibus supra infrigidat. ¶ Uerum in
quartana continua pendente a melancolia geni
ta per adustionem colere fortasse posset concedi
aut saltē minus noceret ꝙ̄ in reliquis quartanis.
¶ Sz in sanguinea esset ꝓportionatū infrigidās
sed forte noceret sup̄flue hūectādo: sz rōne hūoris
s. sanguis putrētis est apta multū obesse ⁊ paruz

Auerroys.

prodesse:ꝫ in febribus colericis ⁊ proprie pendẽ
tibus a materia subtili est apta multũ ꝓdesse.tuꝫ
ratione febris tum ratione humoris. Propterea
in his auctores quidam sicut Aliabas Auerroys.
Aui.in caplo de tertiana.cõcesserunt eam a prin/
cipio estimantes ipsam plus iuuare q̃ nocere.sed
in colericis pendentibus a colera grossa est meliꝰ
expectare digestionem et aliqualem minorationẽ
In colericis itaq; a colera subtili ab initio cõces/
sa posset magis iuuare q̃ nocere. Sed ĩ colericis
a colera grossa ab initio magis noceret q̃ iuua/
ret.Sed post hebdomadam ad intellectum datuꝫ
est apta magis iuuare q̃ nocere. In reliquis autẽ
putridis est ante hebdomadam et post apta mul
tum nocere et parum ꝓdesse.minus tamẽ noceret
in causone a flegmate salso.⁊ in quartana conti/
nua a melancolia genita per adustionem colere.
sed in pestilentialibꝰ est multomagis apta obesse
q̃ ꝓdesse cuꝫ in eis semꝑ oporteat tueri cor ⁊ de/
fendere a maligna putredine. quod magis facit
aqua fructuum acetosorum. In effimeris autem
est apta conferre. In ethicis infrigidando ⁊ hu/
mectando confert.verum superflue ꝓuocando no
ceret.Uerum aqua ordei est conuenĩetior q̃ aqua
huiusmodi.cõuenit enim ratione humoris et ra/
tione febris.Propterea dixit Auicẽ.Sis contentꝰ
aqua ordei et postponatur aqua fructuum.¶Ue/
rum in febribus ardentibus fortasse nõ esset in ea
sufficiẽs infrigidatio ⁊ humectatio sicut in aqua
angurie et cucurbite.¶Sed hic cõsiderandũ quã/
do cogit te necessitas ad vsuꝫ hmõi aque.fructuũ
medicus debet eius malitiam corrigere cũ deco/
ctione que fiet hoc modo. Inuoluimus anguriaꝫ
aut cucurbitam in pasta ⁊ponimus in furno.⁊ qñ
pasta exterius apposita erit decocta confidimus
ꝙ aqua intrinseca angurie aut cucurbite erit de/
cocta ⁊ tunc remota pasta perforamus cucurbitã
aut anguriã ac si esset veges et extrahimus aquã
quam volumus:et postea claudimus cuꝫ spina et
haurimus de ea ꝫm opportunitatem. verum non
est ita gustui delectabilis saltem aqua angurie si/
cut succus eius ore expressus. Et ex his ptꝫ respõ/
sio ad rationes ꝓbantes aquam hmõi compete/
tere in ꝑncipio.⁊ ad vltimam rationem probantẽ
ipsam conuenire post hebdomadam.

An omnes fru/ ctꝰ noceãt sua ebulitione.

Dubitatur pro declaratione tertij corre
larij.vtrũ omnes fructus no/
ceant cum ebulitione sua et corruptiõe sua in sto
macho.¶Arguitur ꝙ nõ.primo q꞉ granata aceto
sa:et pruna damascena:acetositas citri ⁊ limõis
recentis ⁊ arãcei ꝓhibent ebulitionẽ ⁊ corruptio
nem in stomacho et reprimunt coleram:quod non
facerent si ebulirent ⁊ corrumperentur in stoma/
cho.ergo nõ nocent febricitanti.tenet cõsequen/
tia.⁊ assumptum est Aui.et reliquorum auctorum
in capitulis ꝓprijs.¶Et cõfirmatur.q꞉ ab omni
bus auctoribus ⁊ ex cõmuni vsu practicantiũ con
ceduntur in febribus pestilentialibꝰ ad extinctio
nem caloris febris ⁊ prohibitionem maligne pu
tredinis.¶Amplius in capitulo de cura tertiane
vult Aui.ꝙ quando est necessaria subtiliatio regi
minis detur in potu aqua granatorũ et aqua me
lonis indi.constat autem ꝙ subtiliatio est necessa
ria in statu quando est maxima ebulitio.ergo vi/
detur ꝙ isti fructꝰ nõ sint apti ebulire. ¶Amplius
dicit Auic.ꝙ melo indus est vehementis iuuamẽ/
ti in tertiana et ꝙ fortasse nõ nocet nisi parum.⁊ si
militer de succo limonis nõ saliti ⁊ de succo ace/
tositatis citri.¶Preterea in febribus multe inflã
mationis sicut est causon tertiana ab omnibꝰ au/
ctoribus hi fructus cõceduntur.Et dicunt de me
lone indo ꝙ ẽ maximi iuuamẽti.Naꝫ cũ hoc ꝙ sol
uit ⁊ ꝓuocat et frangit vehementiam caloris ⁊ fa
cit sudare fortasse nõ nocet nisi parum. ¶Preter/
ea medici moderni ꝯcedũt febricitãtibꝰ poma ⁊
pira cocta.et aliquando concedũt amigdalas pi
neas ⁊ pistica.

Pro solutione huius dubij premittẽ
dum ꝙ aliqui fructus
sunt opiri.i.multuꝫ hũidi siue succi:sicut vue ficus
pepones angurie cucurbite poma pira cerasa ꝑ/
sica:⁊ similia.Quidam sunt pauci succi sicut auel
lane castanee pinee nuces amigdale fistica:⁊ simi
les.Sed de primis fructibus multi succi prĩo du
biũ expediemus.deinde de fructibus pauci succi.

Propositiões notande.

Pro declaratione primi premittã/
tur quedam ꝓpo
sitiones.¶Prima omnes fructus multi succi ha/
bent aliquam partem sui humidi aptam ebulire
⁊ in stomacho corrumpi.¶Secũda ꝓpositio.Nõ
omnes fructus multi succi equaliter participant
de hoc humido apto ebulitioni ⁊ corruptioni:im
mo quidam multum de ipso participãt sicut vue
ficus ⁊ alia suprascripta.Quidam parũ sicut gra
nata ⁊ ꝓprie muza:et acetosa acetositas citri arã
cei limonis pruna damascena:⁊ similes.¶Tertia
ꝓpositio.multum participantes de humido pu/
trescibili quidã sunt debilis complexionis quorũ
aquositas per primam digestionem separatur a
parte in sanguinem cõuertendã sicut ficus ⁊ vue.
hinc est ꝙ tales lubricant ventrem. Quidam sunt
fortis complexionis quorum humiditas nõ sepa
ratur a sanguine nec a parte in sanguinem cõuer/
tenda.nec per primam digestionem nec per secũ/
dam sicut pira poma persica et similia.⁊ isti cum
comeduntur nec; leniunt ventrem nec; prouocãt
vrinam.⁊ istorum humiditas remanet in sangui/
ne qui sanguis facile putret.quia calor naturalis
nõ potest sufficienter suum humidum regulare.
¶Quidam autem sunt complexionis medie ⁊ ho
rum humiditas non separatur a parte in sangui/
nem conuertẽda per primã digestionem propter
ea nõ lubricat ventrem :sed bene separatur per
digestionem secundam propterea prouocant vri
nam sicut.pepones angurie:et similes.Comple/
xio autem ista fortis debilis et media ita etiã po
test reperiri in parum participantibus de hoc hu
mido putrescibili sicut in multum participanti/
bus de eo.¶Quarta propositio.in multis fructi/
bus preter partem ebulitioni et corruptioni pa/
ratam inuenitur pars infrigidatiua que in stoma
cho prohibet ebulitionem malam et corruptio/
nem.et que ad venas tracta infrigidat sangui/
nem in venis et reprimit calorem. Et istorum
quidam habent talem partem multum resisten/
tem putrefactioni sicut granata et alia aceto/
sa de quibus supra sicut acetositas citri limonis
arancei prunorum damascenorum:et similium.
Quidam habent talem partem non multum resi/
stenteꝫ sicut poma pira cerasa:⁊ similia.¶Ex quo
infertur ꝙ in multis fructibus reperitur virtus re
primens ebulitionem dominans supra virtutem
ebulire facienteꝫ.⁊ prohibitio maior putredinis
q̃ aptitudo ad putrefactionẽ.⁊ in aliquibꝰ ecõtra

Conclusiones in materia fructuuꝫ valde notande.

His ita premissis respondeamus
ad quesitũ per
infrascriptas conclusiones.¶Prima.omnes fru/
ctus et ꝓprie opiri nocent febricitantibus febri/
bus putridis

bus putridis cū ebulitione sua et corruptione sua
in stomacho: et quādoq; in alijs membris. Ista cō
clusio patet ex prima propositione: ⁊ hec est respō
sio ad dubium. ¶ Secunda conclusio. fructus ma
gis participātes humido ebulitioni et corruptio
ni parato magis vitandi sunt in febribus putri/
dis: et econtra qui minus participant liberius cō
cedi possunt. horum autem exempla patent ex su/
prascriptis. ¶ Tertia conclusio. fructus debilis et
medie complexionis liberius concedi possunt quā
fructus fortis cōplexionis ceteris paribus. Pro/
batur. nam in primis humiditas putrescibilis se/
paratur a sanguine, ⁊ a parte in sanguinem cōuer
tenda per primam aut secundam digestionem: in
alijs autem minime. Quapropter ex ipsis genera
tur sanguis maxime putrescibilis. ¶ Preterea in
his est apta fieri ebulitio et corruptio in prima se
cunda et tertia digestione magis quā in alijs. ho/
rum exempla superius posita sunt. ¶ Quarta con/
clusio. fructus in quibus reperitur humidū multū
resistens ebulitioni et corruptioni: cum hoc tamē
est de humido ebulitioni et corruptioni parato: li
berius ceteris in febribus putridis concedi pos/
sunt sicut granata acetositas citri limonis ⁊ simi/
les. Et econtra opposito modo se habentes ma/
gis prohibendi sunt in febribus putridis sicut po
ma pira persica: et similia. In primis enim domi/
natur virtus resistens ebulitioni et corruptioni su
pra virtutem parantem ebulitionem et corruptio
nem: in alijs autem econtra. ¶ Quinta conclusio.
hi fructus multū ebulitioni et corruptioni parati
multum per decoctionem corriguntur sicut poma
pira et psica. Unde in febribus putridis magis cō
cedi possunt quā ipsa cruda propterea persica co/
cta conceduntur aliquando in quartanis ⁊ poma
cocta in colericis. ¶ Similiter dicitur de succis ad
solem vel per decoctionē inspissatis. eorum enim
humidum putrescibile euaporat. Et similiter de
vuis ⁊ ficubus soli solatis: aut in furno coctis. Ue
rum ista poma et pira cocta similiter vue subsola/
te: et similia conceduntur multotiēs gratia restau/
rationis appetitus magis quā gratia febris. Et
huiusmodi poma pira et citonia cum concedun/
tur ratione appetitus et vt minus sint putrescibi/
lia debent assari. Si vero queris eorum maiorem
infrigidationem et humectationē in febribus po
tius elixentur. De pomis tamen dicit Auerroys
quinto colliget autoritate Auēzoar ꝙ sunt pessi/
ma generantia ventositates in digestione tertia
que difficulter dissoluūtur. Et Rabi Moyses se/
cunda particula afforismorū autoritate filij zoar
Maluz sui odore corroborat cor et cerebrū: ⁊ eius
odor est vtilis ptisicis et melancolicis: sed cibatio
eius est peior omni cibatione fructuū: quia sui pro
prietate generat ventositatem in neruo et lacerto
que non nisi cum difficultate dissoluitur: propter/
ea non ex leui causa in putridis concedenda sunt
neq; cruda neq; cocta et non concedantur in mul/
ta quantitate. Pira tamen ⁊ citonia vbi cum febre
coniungeretur fluxus ventris conceduntur ratio/
ne fluxus non ratione febris. Similiter ad sisten/
dum vomitum Et hec sufficiant de fructibus opi
ris de quibus maxime in parte presenti intellexit
Aui. ¶ Sz de fructibus pauci succi nūc agendum
est sicut sunt castanee auellane amigdale pinee
nuces phistica. hi quidem fructus in comparatio
ne ad opiros habent parum de humido ebulitio/
ni et corruptioni parato. Nocent tamen commu/
niter in febribus putridis. ¶ Castanea nocet quia

De succis ad solē ispissatis.

Auerroys.

Auenzoar.

Rabi moyses.

stiptica opilatiua difficilis digestionis. ¶ Auella
ne calide sunt nullo modo comedēde in febribus
acutis. Sed aliqualiter rorefacte cōmuniter ab ip
sis medicis conceduntur in confortatione epatis
frigidi. ¶ Sed amigdale sunt temperate in acti/
uis declinantes ad humidū difficilioris digestio/
nis quā nuces. Quapropter si volumus eas con/
cedere mundande sunt cum aqua calida a cortice
exteriori. Et terende sunt forti contritione ⁊ in fer
culis ponende. sunt enim gustui delectabiles.
¶ Pinee declinantes ad calidum et humidum sa
tis nutriunt et pulmonem mundificant a sanie: sz
ante exhibitionem preparande sunt quater ipsas
lauando cum aqua calida et quater ipsas exic/
cando: et hoc modo preparate conueniunt ptisi/
cis et febricitantibus in quibus est necessarium
mundificare pulmonem. ¶ Phistica calida in fine
secundi declinantia ad humidum multum valent
in confortatione epatis et stomachi frigidi: ⁊ ape
riunt opilationes. conceduntur ergo in febribus
flegmaticis et melancolicis et proprie iam dige/
sta et minorata materia quando esset opus cōfor
tatione stomachi et epatis. ¶ In nuce nullum in/
uenio iuuamentum in febribus, est enim notabi/
liter calida scdm aliquos in pricipio tertij. est ma
la stomacho difficilis digestionis mali chimi cō/
uertibilis ad coleram.

Ad rationes in oppositum. ¶ Ad pri/
mam dico ꝙ granata ace
tositas citri: et similia: licet habeāt aliquid humi/
di ebulibilis: et corruptioni parati: conceduntur
tamen in febribus acutis cum magis iuuent per
partem frigidam resistentez putredini quā noceāt
per paucum humidum putrescibile. ¶ Ex quo in/
fertur ꝙ si succi huiusmodi fructuum essent depu/
rati aut inspissati ad solem aut per decoctionem
essent prestantiores et securius administrarentur
quā ipsi nouiter expressi. ¶ Et ad confirmationē
dicitur similiter ipsos magis conferre in pestilen/
tialibus et reliquis febribus ardentibus per par/
tem resistentem putredini quā noceant per partez
ebulitioni paratam. ¶ Ad aliam confirmationem
respondetur similiter ꝙ quando in statu est maxi/
ma ebulitio confidimus ipsos per partem infrigi
dantem magis sedare ebulitionem quam augere
per paruam partem ebulitioni paratam. Et simi/
liter respondetur ad reliquas replicationes.
¶ Ubi vero febris non esset tante intensionis ⁊ pē/
deret ab humore grosso horum nocumētum quod
faceret ingrossando materiam: et per partem ebu
litioni paratam esset maius ꝙ̄ iuuamentum per
partem infrigidantem: immo simul nocerent per
vtranq; partem. ¶ Conceduntur itaq; in febribus
multe inflāmationis et pendentibus ab humori/
bus subtilibus etiam ab ipso initio. Sed vbi esset
grossities materie cum multa inflammatione con
cedātur post hebdomadam: idest materia digesta
et minorata. Ubi vero materia esset grossa et fe/
bris pauce inflāmationis nullo modo concedun/
tur. ¶ De pomis autem et piris dico ꝙ multotiēs
conceduntur per errorē et pro voluptatibus egro
rum: cum aliquando plus conferāt rectificando
appetitum et faciendo stomachum melius ample
cti cibum quam noceant propter humidum. ebuli
bile: vt dictum fuit in corpore questionis: et ppie
quando sunt sufficienter assata: sed de his satis.
¶ De fructibus autem pauci succi sicut amigdale
auellane castanee nuces pinee phistica sufficiēter
dictum est in quibus casibus conferunt: in quibus

De pomis et piris.

noceant et quomodo sint preparandi.

Et multotiens quidē inuenitur res que digerit et subtiliat et infrigidat cum euacuatione sicut sirupus acetosus.

In parte presenti Auicenna ostendit in vsu cuiusdam rei vtilis et conuenientis quandoq; duas intentiones cōuenire suprascriptas: scilicet in vsu sirupi acetosi. Dicit ergo quod multotiens reperitur res que digerit et subtiliat et euacuat: infrigidans etiam sicut sirupus acetosus. Circa quam partem notandum quod quando absolute profertur sirupus acetosus intelligitur de illo qui fit ex aceto aqua et zuccaro quorum proportio ponetur inferius in capitulo proprio. et dicentur ibi iuuamenta sua. Sed hic dicemus quantum est expediens huic proposito. Hic ergo sirupus per aquā et acetum infrigidat: et sic conuenit ratione febris. et per acetum incidit materias viscosas. et per zuccarum abstergit eas a membrorum superficie. et sic per vtrunq; digerit. Euacuat autem q2 omne abstersiuum est quodammodo ventris subductiuum et proprie vbi fuerit incisiuo coniunctuz adiuuante abstersiuuz diuidendo obiectum expellibile et punctione sua expulsiuā stimulando.

Et scias quod febris quandoq; est tante vehementie et acuitatis: quod non licet vti regimine cause: immo indiget infrigidatione vltima: et proprie cum nō inuenis virtutem fortem resistentē tolerantem.

Cum Auicenna in parte generali ostenderit stāte contrarietate in executione duarum intentionū quarum altera debetur febri altera debetur humori ad quam intentionem debeat medicus se cōuertere quia ad illaz que est magis timorosa. idest de cuius omissione minor sequitur timor. In parte presenti ostēdit hoc in speciali. Et habet hec pars tres partes. In pria ostendit in quo casu et ex quibus causis medicus se debet conuertere ad febrē. In secunda parte ostēdit in quo casu et ex quibus causis medicus debet se conuertere ad causam: scilicet ad humorem. In tertia parte remouet dubium. secunda ibi. (Quod si.) tertia ibi. (Quod si) In prima parte dicit. Scias quod febris quandoq; est tante vehementie: scilicet quo ad multitudinem caliditatis et acuitatis quo ad intensionez quod non licet vti regimine cause: idest humoris ipsum digerendo ⁊ euacuando: immo indiget: scilicet ipsa febris infrigidatione vltima ad festinaz ipsius extinctionem. et proprie cum non inuenis virtutem resistentem: scilicet ipsi humori tante inflammationis tolerantem: scilicet tantam resolutionem absq; cibo. Et hec est sententia Galeni. decimoquarto terapentice in principio cum dicit. Si intolerabilis fuerit laboranti magnitudo febris non oportet per ea per que causam abscindimus augere febrem. Simul enim interimemus hominem et febrem. Notandum primo quod vltime infrigidare potest intelligi duobus modis. Uno modo quod infrigidetur quantum est possibile: et hunc modum nunq̄ sequi debemus quia interimit. Secundo modo possumus intelligere qd̄ infrigidemus: cum medicina vna vice aut in paruo tempore remouente totum aut quasi totum excessum caloris supra temperamentum proprium patientis. Et hic modus est hic obseruādus et vniuersaliter quando timemus ne operando paulatim ita virtus dissoluatur vt in pauco tempore succumbat. Hec autem extinctio fit per potum aque frigide. epithimata: et similia. Ratio autem canonis quare oporteat attendere febres et dimittere causam est: quia quāuis digestiua et euacuatiua non adherent in calore: vita tamen cum tanta inflammatione non posset tanto tempore durare quantum requiritur ad digestionem et euacuationem. Propterea opus est quasi subita et festina extinctione. Notandum secundo quod medicus tunc est certus esse opus tanta festinantia ad extinctionem caloris febrilis quādo cum tanto caumate febrili inuenit virtutem non resistentem calori febrili dissoluenti: eo quia forte habet humidum subtile. poros latos. et est colerice complexionis et pauci humidi: et forte paucorum spirituū vnde non potest multū dissolutionem tolerare et forte non potest tolerare ieiunium: quia est paratus sincopi propter easdem causas: aut forte propter debilitatem oris stomachi. Nam si cum magno caumate febrili esset resistens dissolutioni et tolerans abstinentiam a cibo. quia forte esset humorum grossorum densorum pororum et fortis oris stomachi non aptus sincopi cōsuetus ieiunare flegmatice complexionis: medicus non curabit infrigidare vltima infrigidatione: immo vtetur digestiuis ⁊ euacuatiuis scd̄m exigentiam cause ⁊ leuibus extinctiuis nō incrudantibus humorem.

Quod si inuenis eam resistentem tolerantem abscinde causam et expelle humorem: et abscinde cibum: et non infrigides infrigidatione que prohibeat resolutionē.

Quando medicus vertit se ad causam.

Hic est secundus canon in quo ostendit quando medicus intentionem suam vertit ad causam: scilicet materiam et negligit febrem: aut parum illi intendit. et dicit. quod si inuenis eam: scilicet virtutem resistentem dissolutioni et tolerantem eam: ⁊ a cibo abstinentiam propter causas statim suprascriptas abscinde causam et expelle humorem manifeste euacuando per secessum vomitum et alias manifestas euacuationes: et abscinde cibū vt fiat hūoris insensibilis euacuatio: neq; natura diuertatur a pugna contra eum: et nō infrigides infrigidatione que prohibeat humoris resolutionem et ingrossando faciat ipsum ineptum ad alias manifestas euacuationes. Notandum primo quod causa quare virtus resistit dissolutioni et facile tolerat est duplex. vna sumpta ex parte agētis: quia forte calor febrilis non est valde magnus. altera sumpta ex parte resistentie: quia licet calor febrilis sit magnus: resistentia tamen ex parte egri est fortis propter causas statim enumeratas. Et quomodocunq; fit si eger bene tolerat procedendum est cura regulari digerendo euacuando humorem et pro parte extinguendo caliditatem febrilem. ita tamen vt illa extinctio non incrudet humorē. Auicenna tamen hic non fecit mentionem de digestione dans ipsam intelligi. Notādum secundo qd̄ non debemus penes hunc canonem semper cum equalibus extinctiuis procedere. Nam caumate existente magno et virtute bene tolerante debem9 ceteris paribus cum fortioribus extinguentibus procedere quam caumate existente paruo et virtute non bene tolerante. oportet enim quod gradus et potentia frigiditatis extinguētis sit gradui et potentie caloris extinguendi proportionatus.

Quod si inuenis virtutem deficientem

sis: occupatus

sis occupatus in equando complexionem contrariam ei: quare infrigida eam: et viuifica virtutem cum cibo. Tunc fit fortis per viuificationem suam: et vincit contrarium suum: redi ad causam suam.

¶ In parte presenti Auicenna remouet dubium circa primum dictum. Diceret enim quis quamuis medicus extinxerit febrem et viuificauerit virtutem cum cibo: tamen adhuc eger non erit curatus cum remaneat humor a quo pendet febris. quid ergo tunc erit agendum? Respondet quod cum tu feceris hec: redi ad causam: scilicet ad humorem dirigendum: aut euacuandum secundum quod erit expediens. Dicit ergo quod si inueneris virtutem deficientem: scilicet aut ex parte resistentie egri propter causas suprascriptas: aut vehemẽtiam caloris febrilis sis occupatus in quietando complexionem contrariam ei: scilicet egro in extinguendo caliditatem febrilẽ. quare infrigida eam: scilicet complexionem febrilem. et viuifica: idest conforta virtutem cum cibo non curãdo de humore que duo fiunt cura coacta. Tunc virtus fit fortis per viuificationem suam: idest per cibi assumptionem et vincit contrarium suum: idest calorem febrilem: redi ad causam: idest ad humorem ad ipsum digerendum et euacuandum. hec enim est cura regularis: quia humore digesto et euacuato facile cessat febris cum ipsa pendeat ad humore in esse et in conseruari: quo non remoto non potest integre curari.

Galeni documentum.

Sed dubitatur de prĩo dicto. Naz huius contrarium dicit Galenus decimo terapentice primo capitulo vbi dicit. primuz predictorum: scilicet sanare febrem et contemnere causam non laudatur. ¶ Pro concordia Auicenne et Gale. Dicit Franciscus de pedemontium quod Galenus vult quod non intendatur ita ad vnum quod non intendatur ad aliud. Hec respõsio: vt bene dicit Gẽtilis nõ est ad mentẽ Gal'. q2 hoc ẽ tertiũ mẽbrũ diuisiõis. s. intẽdere plus ad vnũ reliquũ nõ omittendo. ¶ Sz pro horum concordia sciendum quod Galenus loco allegato sic dicit ad litteram. Scrutatio vero diligentie vtriq3 tibi generabitur diuidenti totam intentionem in tres has scrutationes. Primũ vtruz ne febris est sola sananda te contemnente causaz aut causa abscindenda te nullam curaz febris habente vel plurium auxiliorum ad alterutrum eorum est faciendum: non autem reliquum negligendum. Deinde dicit. igitur primum quidem predictorum non laudatur. Si enim quibuscunq3 sanauerimus auxilijs id febris quod sem̃ generat hec nobis augebũt cãm q̃ facit eam nec interimemus vnquam generationẽ eius: nec magnitudinez destruemus. Nam et generatio sequitur speciem cause que facit eam et magnitudo illi coaugebitur. Ex quibus verbis elicimus triplicem scrutationẽ Prima vt intendamus febri omnibus auxilijs omnino causa neglecta. Secunda vt intendamus cause omnibus auxilijs omnino febre neglecta. Tertia vt vtriq3 attendamus notabiliter sed principalius vni quam alteri. ¶ Sed pro concordia Auicenne et Galeni dicamus quod attẽdere febri neglecta causa potest esse dupliciter. Uno modo q̃ omnibus aut fere omnibus auxilijs intendamus febri omnino causa neglecta: vtputa cum potu aque frigide balneo eiusdem epithimatibus capiti et cordi et epati. Et breuiter omnibus auxilijs que precipiuntur ab Auicenna inferius in capitulo curationis febrium acutarum. Et nihil faciamus circa causam. Et hic modus non laudatur a Galeno. Nam auxilia que faciemus ratione febris augebunt putredinem opilando et vaporum putridorum transpirationem prohibendo et putredo aucta augebit febrem. Et ꝙ hoc sit verum vide textum Galeni supra positum. Si enim quibuscunq3 sanauerimus auxilijs ꝛc. ¶ Secundo possumus intendere febri pluribus auxilijs non tamen omnibus. Uitabimus enim illa que verisimiliter possunt augere causam. Sicut exẽpli gratia. balneationem in aqua frigida sed solum ipsam dabimus in potu. Nihil tamen proprium faciendo circa causam. Et hic modus placet Auicenne in parte presenti quem non vituperat Galenus. Nam tertius modus Galeni multũ differt ab hoc. Naz secundum illum modum notabiliter attendimus vtriq3. sed principalius vni quam alteri: sicut exempli gratia. volentes attendere magis febri quã cause causa non neglecta daremus aquam ordei notabiliter frigidam in magna quãtitate aut daremus sirupum acetosum cum aqua valde frigida mixtum in notabili quantitate. ¶ Et econtra volẽtes magis attendere humori quam febri non neglecta febre darem⁹ aquam ordei aut endiuie calidam cum oximelle simplici aut oximelle composito. Si autem vellemus magis attendere humori quasi omnino febre neglecta daremus simplex aut compositum in flegmatica cum aqua feniculi. Et ex his patet concordia et modus procedendi cum his intentionibus.

Symphonia Galeni cũ Auicenna.

f. diuisionis galeni

Triplex scrutatio circa causã et febrem.

¶ Et cum tu infrigidas de istis febribus: tunc non infrigides eam cuz eo in quo sunt stipticitas et exiccatio: sicut sunt trocisci infrigidantes: nisi post digestionem et euacuationem.

¶ In hac parte que est vna de quinq3 principalibus partibus huius capituli ponit cũ quibus dicte intentiões pficiantur ponẽdo in vsu earũ canõ. Et habet tres partes. In prima ponit vnum canonem in vsu infrigidantium que debentur febri. In secunda ponit duo documenta. In tertia redit ad ponendum canonem tam circa euacuationem quam circa infrigidationem. secunda ibi. (Et scias quod cura febris.) tertia ibi. (Et prouide.) In prima parte dicit quod quando tu infrigidas aliquam de istis febribus nõ infrigides eam cum aliquo in quo sit stipticitas et exiccatio sicut sunt trocisci infrigidantes qui sunt stiptici secundũ plurimum, nisi digesta materia et pro parte euacuata. ¶ Notandum circa partem presentem quod Auicenna ante digestionem et minorationem materie prohibet infrigidationem cum frigidis siccis et stipticis. nõ autem prohibet infrigidationez cum frigidis et siccis absq3 notabili stipticitate sicut est acetum vini. Prohibet autẽ frigida stiptica sicut sunt trocisci de spodio de berberis et similes. Nam trocisci frigidi ab autoribus descripti secũdum plurimum sunt stiptici. Nocent autem huiusmodi stiptica imobilitando materiã necnon claudendo ductus ꝛ vias per quas debet fieri euacuatio. licet igitur stantibus duabus intentionibus vna infrigidandi ratione febris, altera digerendi ꝛ euacuandi ratione humoris: fit aliquãdo maior intentio ad febrem propter vehementiã inflammationis quam ad humorem: Attamẽ non debes

mus infrigidare cum his stipticis que noceāt magis prohibendo digestionē et euacuationem propter stipticitatem quam inuenit infrigidando. Et etiam quia non tam faciliter alijs partibus penetrant infrigidando vsqꝫ ad venas distantes a stomacho. et precipue trocisci sicut sirupi et aque nō stiptice. ¶ De trociscis tamen erit speciale dubiū in fine capituli qualiter ꝯferant aut non conferāt in febribus et que fuit necessitas eorum. ¶ Notandum secundo quod cum dicimus nō esse infrigidādum cum stipticis ante digestionē et euacuationē intelligimus merito duarū intentionū generaliū dictarum. nō enim est dubium quod aliquādo merito nimie fluxibilitatis cōtingentis in principio febrium putridarum conueniūt stiptica. Est enim tunc eorum maius iuuamentū prohibēdo casum virtutis: quam nocumētum prohibendo digestionem materie.

Sed quia zuccarum rosatum multotiēs a medicis conceditur in febribus putridis. Solet hic dubitari vtruꝫ conueniat in principio putridaruꝫ nōdum digesta aut minorata materia. Et arguit꜀ ꝙ sic: quia practicātes cōmuniter concedunt ipsum et iuleb rosatū distemperantes ipsum cum aqua. ¶ Preterea Auicenna in principio de cura flegmatice a principio concedit geleniabim quod est conditū de rosis cum zuccaro aut melle: et sic est mel rosatum aut zuccarum rosatum. ¶ Preterea Rasis sexto continētis in almelileru. ergo multo magis cōcedendū est in principio feb. ¶ Amplius apud Mesue in antidotario confortat stomachū et cor quorū confortationem maxime in febribus intendim⁹. Et apud Auicennā quinto cañ. tractatu septimo iuuat ad febrē ¶ Amplius zuccarum rosa. per zuccarum abstergit. per rosas infrigidat et lenit ventrem et confortat: et ad lenitionē iuuat zuccarū sua abstersione.

In oppositū est Auicen. in parte presenti. Nō infrigidas cū eo in quo est stipticitas et exiccatio: sed in zuccaro rosato sunt hec duo. ¶ Item rasis tertio tractatu Almā. loquens de zuccaro rosato dicit qđ qui patiuntur calorem et ardorem nullo modo ipsum comedere debēt maxime si estas fuerit. Calefacit eñ et sitim affert. licet Simon ianuēsis innuat qđ trāslator errauit: quia loquitur Rasis de melle rosato et credo quod errauit: vt patet ex textu sequenti. dicit enim Simon quod in textu arabico principiuꝫ capituli nō dicit zuccarū rosatum: sed geleniabin quod est ꝯmune ad illud quod fit de zuccaro ⁊ melle. ¶ Et ideo dicit Rasis in fine quod si necessitas cogit dare geleniabim ad abstergēduꝫ stomachū in calefactis detur illud quod est factum de zuccaro innuens quod nocumenta que dixit fiunt ab illo quod est factū cum melle: et hoc est calidum.

De zuccaro rosato ⁊ melle rosato.

Pro solutione huius dubij premittēdum est quod geleniabim arabice est rose cōdite siue cum zuccaro: siue cum melle. Est itaqꝫ duplex: scilicet zuccarum rosatum et mel rosatum. ¶ Descriptio zuccari rosati. Recipe foliorum rosarum albarum aut rubearum partem vnam expandātur super tabula in vmbra vsqꝫ dum superfluū humiditatū resoluatur: ⁊ sint rose habentes mediocritatē inter cōpletionem et acerbitatem: terātur in vase lapideo. deinde projciatur super eas zuccari tabarzet: idest albissimi ⁊ depuratissimi triplum ponderis earum reponantur in vase vitreo ⁊ obturetur os eius cum pergameno; et opponatur soli mensib⁹ tribus omni die sepe agitando cum pistello vel spatula. deinde remoueatur a sole et reseruetur. Et quidam faciunt illud cum rosis nō habentibus aliquid de complétione ⁊ est magis stipticū. Et quidam non terūt rosas sed incidunt cum forficibus et fricāt manibus fricatione vltima rosas et zuccarum: deinde exponunt soli. ¶ Mel rosatum sic fit. Recipe foliorum rosarū preparatarū: vt supra partem vnam mellis partes tres coquātur cum facilitate sicut oportet Et sunt qui ponunt mellis et succi rosaruꝫ partes equales ⁊ nō ponunt ex folijs aliquid. Et sunt qui ponunt foliorū rosarum partem vnam semis succi eius partē vnam semis mellis partes tres. Primum est magis cōfortatiuū et minus lenitiuum. secundū minus confortatiuū magis abstersiuum ⁊ plus solutiuū. tertium vero est medium inter hec et prestantius forte est ceteris. ¶ Et mel rosatum factum cum folijs est duplex. quoddam colatum a rosis et est minus stipticum et minus confortatiuum. ¶ Quoddā non colatum et est magis stipticum et magis cōfortatiuū. ¶ Sed iuleb rosatum fit ex aque infusionis aut distillationis rosarū lib. iij. zuccari optimi lib. ij. bulliāt cum facilitate vsqꝫ ad sufficientē inspissationē. Et qđ fit ex rosis recētibus est magis lenitiuum: sed ex siccis aut aqua rosata est magis stipticum. ¶ Et ex his manifesta est virtus zuccari rosati. Declinat enim leuiter ad frigidum et est magis siccum quam frigidum: eo quod zuccarū tabarzet ponitur quasi temperatuꝫ in vtraqꝫ cōtrarietate licet sit discordia de eius cōplexione. Rose auteꝫ sunt frigide in primo sicce in secundo quare ⁊c. Est tamen differētia ex parte rosarum. Naꝫ albe sunt frigidiores quam rubee: sed minus cordiales. et complete minus frigide ⁊ minus stiptice quam minus nō complete. ¶ Et siluestres sunt frigidiores sicciores ⁊ magis stiptice domesticis. et similiter rose sicce quam recentes. Succus tamen rosarum est calidus et siccus resolutiu⁹ abstersiuus aperitiuus opilationum. ¶ Similiter est differentia ex parte zuccari. nam rubeum notabiliter declinat ad calidum et est magis abstersiuum. Sed zuccarum duarum coctaruꝫ est mediū inter hec. zuccarum tamen rosatum debet fieri ex zuccaro depuratissimo per trinā decoctionem aliter forte declinaret ad calidum. ¶ Mel autem rosatum est calidum et siccum. ⁊ calidius est illud qđ fit cum succo rosarum et minus stipticum. ¶ Iuleb autem rosatum est in virtute zuccari rosati: sed minus stipticum. et magis lenitiuū est illud quod fit cum aqua infusionis quam illud quod fit cum aqua distillationis. Et zuccaruꝫ rosatum antiquū est magis stipticū quā nouū: et nouū est magis abstersiuū et cordiale et aliqualiter solutiuū.

His ita premissis pro solutione dubij ponuntur iste conclusiones. ¶ Prima. in nulla febre fortis inflāmationis competit zuccarum rosatum: quia non est proportionatum infrigidans. Nam si aqua cucumeris aliquādo in eis inflammatur quinto colliget multo magis zuccarum rosatum. ¶ Secūda conclusio. zuccarum rosatum quantum ad duas intentiones generales non competit in febribus putridis ante digestionem et euacuationem. probatur primo quia nullus autorum concedit ipsuꝫ in principio. Cum enim autores nominent plurima conuenientia in principio febrium putridarū de zuccaro rosato nunqꝫ fecerunt mentionem. ⁊ locus ab autoritate negatiue tenet in practica medicine nisi manifesta ratio aut experientia sit in contrarium.

trarium. Ratione autem confirmatur: quia stiptica non conueniūt a principio ratione digestionis cum vias opilent ⁊ materias faciant ineptas euacuationi. Nec etiam conuenit ratione euacuationis materie: quia a principio non debet fieri euacuatio cum re que succedat cum stipticitate. vnde mirabolani prohibentur ab initio vt post apparebit. ¶ Tertia conclusio. zuccarum rosatum aliquādo conuenit a principio ratione confortatiōis stomachi aut cordis: quia aliquando indigemus in principio febrium. et proprie vbi sit aliqua materia subtilis euacuanda. propterea in flegmatica aliquando conceditur mel rosatum ab initio.

¶ Quarta conclusio. digesta materia et minorata zuccarum rosatum conuenit in febribus putridis et proprie in declinatione cum opus est confortare membra lassata ex egritudine et precedentibus solutiuis. ¶ Ad rationes in oppositum respondetur. ¶ Ad primam quod practicantes aliquando male operantur. ¶ Ad secundū cōceditur aliquādo mel rosa. in flegmatica coacta intentione confortationis stomachi: et minus nocumentum facit quando pendet ab humore subtili. ¶ Ad tertiū dicitur quod Rasis cōcedit ipsum in almelileti sequente febrem. ¶ Et ad reliquas rationes ex his que dicta sunt facilis est respōsio.

Chāpersius. In oībus tabescentib⁹ febrib⁹ putridi sunt hūores purgādi: per vrinas ⁊ aluū ⁊ sudores. Hoc ei offiī tabi cōe est: qđ si qñq ipet⁹ spōte in vētris os fiat: vt per vomit⁹ exinaniat ferende suppetie sunt: alioqn cōtra naturam difficilē irritare non expedit: ne vētris vis cōuellatur oris: q̄ i egritudinib⁹ p̄cipue vtimur. Deligēda vero sunt oīa q̄ citra calefactionē et arefactionē sufficiunt ad iam dictos mot⁹ efficiendos: quēadmodū ptissane succus: ⁊ melicratū. oxymel q simplicissimū et apomel: et apij radix cū potanda aqua decocta.

¶ Et scias quod cura febris putride est diuersa a curatiōe febris ethice. Curatio enī ethice est contenta super contrarietatem egritudinis et curatio febris putride non est contenta super contrarietatem egritudinis tantum: immo super abscisionez cause eius: quamuis illud quod est conueniēs egritudini et cibationi sit amicum virtuti ex parte sui: scilicet virtutis: et inimicum virtuti ex parte: quoniam est amicū inimico eius et est materia quare est adiuuans vtrūq3 earum: quāobrem indigem⁹ in regimine eius canone: et nos singulare capitulū ei si deus voluerit faciemus.

¶ Hic Auicenna ponit duo documenta: et sic diuiditur in partes duas. In prima ponit primum. in secunda secundū. secūda ibi. (Et scias quod nō est tibi.) De prima parte dicit quod cura febris putride est valde diuersa a cura febris ethice: quia cura febris ethice est contenta super vna contrarietate tantū: q2 sufficit sola infrigidatio. S3 cura putride vltra contrarietatē egritudinis oportet quod fiat cum abscisione cause eius a qua dependet: quāuis sit etiam alia differentia: scilicet ex parte cibationis et infrigidationis: quoniā illud quod est conueniens egritudini et cibationi: scilicet infrigidatio et cibi exhibitio est amicū virtuti ex parte sui: scilicet virtutis: quia virtus confortatur per infrigidationem rectificantē complexionem que est instrumentum virtutis et per cibationez restaurantem spiritus ⁊ sanguinē. Est etia3 ex parte sibi scilicet virtuti inimicum: quia est amicum inimico eius. scilicet materia a qua pendet putrida febris q2 infrigidatio multotiens incrudat materiam et cibus auget ipsam. quare sequitur quod infrigidatio et cibatio est adiuuans vtrunq3: scilicet virtutem et materiam. Et ideo propter hanc contrarietatem indigemus in vsu ciborum in putrida febre cañ. siue regula supple magis quam in vsu ciborum in ethica. Et ideo nos Auicenna faciemus de cibatione febricantium singulare capitulum statim post presens. capitulū vt cibemus febricitantem cum minori nocumento quam sit possibile. ¶ Notandum primo quod quia febris ethica est febris facta et non habet causam corpori intrinsecam a qua pendeat speciali depēdentia: ideo circa cause remotionem inquantum talis febris non oportet solicitari: sed oportet ipsam extinguere cum contrario: scilicet infrigidante: sicut dicetur in capitulo proprio. Febris autem putrida vt huiusmodi habet causam ad intra corpus a qua dependet speciali dependētia. quapropter oportet ipsius causam abscindere iuxta superius dicta: et cum hoc infrigidare secundu3 quod est expediens. ¶ Notandū secundo quod licz Auicenna statim dixerit quod infrigidatio et cibatio ex parte amicantur virtuti: quia infrigidatio rectificat complexionem et cibatio auget sanguinem et spiritus ex parte inimicantur virtuti: quia amicantur inimico eius: scilicet materie incrudando et augendo ipsam non dixit tamen se velle dare canonē quibus infrigidemus cum minori nocumēto possibili: sed solum se facturum capitulum generale vt cibemus cum minori nocumento possibili: eo q cañ. circa infrigidationē iam incepit prosequi et prosequitur in presenti capitulo.

¶ Et scias q non est tibi possibile curare febrem nisi cognoueris eam. quod si ignoraueris: tunc subtilia regimen.

Documēta in cura feb.

¶ In parte presenti ponit tertium canonem siue tertium documentum dicens duo. Primum quod non est tibi possibile vt cures febrem nisi postq̄ cognoueris eam. Secundum quod si ignoraueris eam tunc subtilia regimen. Primum sic intelligitur quod non est possibile vt cures febrem cum proprijs secundum quod oportet nisi a casu. nisi post integram eius cognitionem. Unde non sufficit scire genus egritudinis nec speciem: sed oportet scire vtrum materia sit grossa vel subtilis cruda vel digesta multa vel pauca quanta sit febris. Et sic de ceteris dispositionibus: quarum sermo precessit in capitulo de signis accidentiu3 febriū. ¶ In secundo dicto Auicen. respondet tacite questioni. Posset enim quis querere cum ignorauero egritudinem: sicut sepe mihi contingit debeo ne aliquid facere. Dicit quod tu debes subtiliare dietam. In subtiliando enim non potest esse error: cū quilibet eger debeat subtilius dietari quam tempore sanitatis saltem in vna cibatione: cum virtus sit debilior: et etiam secundum plurimum in toto egritudinis processu precipue in egritudinibus materialibus debet subtilius dietari quam tempore sanitatis. Et hoc dictum conforme est sententie Auicenne quarta primi dicentis: quod cum tu ignoras egritudinem committe eam ~~materie~~ nature: quoniam aut superabit aut manifestabit. Attenuando nanq3 dietam committimus egritudinem nature ipsa enim cibo non impedita mouebitur contra egritudinē vnde eam aut superabit: aut saltem manifestabit. ¶ Sed dices hec dieta quantum debet esse subtilis. Respōdeo quod hoc non potest determinari: sed respice ad virtutem: tunc presentem et ad egri consuetudinem et ceteras cōditiones que possunt esse pro tunc tibi manifeste. secundum plurimū tamen minus errabis si ordinaueris sibi dietam mediam que est ptisana ordeacea tempore nostro in brodio pulli aut panis

lotus in eodem. Non enim tempore nostro propter hominum consuetudinem multe comestioni oportet ita attenuare dietam sicut preceperunt antiqui. Cum hac enim dieta media minus potes errare quam si tu ordinaueris dietam extremam. cum extrema magis distent inter se quam mediuz ab extremis. ¶ Secundo quereres quanto tempore licet stare in hac ignorantia. Respondeo quod Rasis decimosexto continentis tibi assignat tempus duorum dieruz cui Auicenna consentit in hac fen. in capitulo de febribus compositis: vbi dicit. Turpe est medico cognoscenti significationes cuiuscunq̄ febris non cognoscere earum complexionem a prima die vel a secunda. ¶ Tertio quereres translatis duobus diebus si non cognouero eam quid mihi agendum est? Respondeo quod debes querere socium: quod si forte eum non possis habere facias aliqua cōmunia que ita possint prodesse quod non obesse sicut clisteria communia exhibe sirupum acetosum cum aqua zuccari et similia.

¶ Et prouide ne occurrat paroxismo nisi ventrem habeat vacuum.

¶ Hic Auicenna redit ad cano. et primo ponit canones magis concernentes opus contra materias communes. Secundo magis concernentes opus contra calorem febrilem. Tertio ponit canones magis concernentes opus cōtra materias proprias febrium. secūda ibi.) Et non prohibeas ei aquam. tertia ibi. (Et cū administraueris istos) ¶ Canones autem communiter dati contra materiam quidam sunt ad prohibendum impedimenta digestionis et euacuationis. quidam directe respiciunt euacuationem. Hec pars diuiditur in tot partes quot sunt canones. partes patebunt legēdo litteram. Primus canon est de prohibendo impediens digestionem et euacuationem materie. Et dicit. prouide ne eger occurrat paroxismo nisi ventrem habeat vacuum. Et per ventrem intelligite tam stomachuz quam intestina inferiora. hec regulariter operando debent esse vacua ante aduentum paroxismi et exacerbationis. Non dico quod omnia intestina et grossa: et subtilia debeāt esse vacua. hoc enim esset valde difficile et raro cōtingens etiam si eger abstineret a cibo per duodecim horas aut plures ante aduentum paroxismi. Ratio autem canonis est: quia cibus in stomacho corrumpitur a paroxismo superueniente: et corruptus suggerit materiam morbo. Et secundo natura circa cibum occupata non potest vacare digestioni et resolutioni materie. Feces autem in intestinis reperte in magna copia euaporantes per actionem caloris febrilis addunt inflammationē et iuuant ad corruptionem cibi chili et humoris.

Canones cō-
tra materiam.

¶ Et ex his patet quomodo hic canon est ad prohibendum ea que possent impedire materie digestionem et euacuationem. propterea pro huiusmodi canonis obseruatione multis fecibus existentibus in intestinis ipsas educimus cum suppositorio aut clisteri lenitiuo. et similiter ante aduentum paroxismi cibamus tanto tempore in quo verisimiliter cibus sit digestus in aduētu paroxismi et hec omnia intelligantur cura regulari. Nam cura coacta multotiēs ab huiusmodi canonis executione impedimur.

¶ Et non moueas in die paroxismi aliquid quantum possibile est tibi: ne𝑞 cures febrem.

¶ Hic est secundus canon in quo dicitur quod nō moueas in die paroxismi aliquid: scilicet euacuando materiam quantum est tibi possibile. Et subdit incidentaliter quod in tali die non cures febrem. ¶ De prima parte canonis statim erit dubium cuius decisio declarabit ipsam. ¶ Sed est sciendum pro notitia secunde partis. licet de hoc erit specialis sermo inferius vbi dicit Auicenna quod non debemus frangere paroxismum: etiam cum iuleb. Auicenna hic remouet errorem quorundam medicorum qui fere in omni febre etiam mediocris intensionis quam primum in paroxismo et exacerbatione properant ad epithimata infrigidantia circa caput cor epar renes et cetera mēbra exteriora quorum error est non paruus. Nam opilando poros ingrossando materiam prolongant paroxismos: cum oporteat materiam paroxismalem transpirare per poros. Non enim opus est vt faciamus hec nisi in febribus acutis in quibus timemus corporis arefactionem. Et si omnino velint hec approximare vt videantur plura facere melius est vt approximent in hora quietis ad extinctionem caliditatis superflue in membris illis forte fouentis febrem et reaggregantis materiam pro sequentibus paroxismis. De his autem que sumuntur pro curatione febris tempore paroxismi sicut aqua cocta iuleb. et similia erit specialis sermo inferius quando et in quibus casibus cōueniant et qualia debeāt esse.

Sed pro declaratione prime partis

Questio digna notatu.

dubitatur vtrum medicus debeat euacuare in die paroxismi. arguitur quod sic. Primo. quedam febres sunt paroxismantes omni die in quibus necessaria est euacuatio. ergo ⁊c. ¶ Secundo in febribus continuis siue sint continue proportionales siue concluse oportet euacuare. Et certum est quod non potest fieri nisi in die paroxismi: immo non nisi in hora afflictionis. ¶ Et confirmatur: q2 in continuis licet euacuare hora afflictionis. ergo multo magis in interpolatis licebit euacuare hora afflictionis. tenet consequentia. cum in continuis sit virtus debilior maior ebulitio et agitatio quam in interpolatis que omnia in euacuando timentur. ¶ Tertio medicus tunc debet euacuare quando materia est maxime apta motui: sed in paroxismo est magis apta motui quam tempore quietis: quod manifestū est: cum tunc maxime agitetur et cōmoueatur. ¶ Et confirmatur: quia propter hanc causam plures medici in quartana precipiunt euacuationem inchoante paroxismo. ¶ Amplius propter hanc causam quidā flebotomant quartanarios in reuolutione lune. ¶ Preterea dixit Galenus prima afforismorum afforismo secundo quod medicus debet mouere hora motus humoris: sed hora motus humoris est hora qua mouetur ad paroxismandum. ¶ Quarto principaliter medicus debet esse imitator nature: et sic debet euacuare eo tempore quo natura euacuat: sed natura creticat et euacuat in paroxismo. tertio de crisi. ¶ Quinto. quādocun𝑞 natura tentat euacuationem adiuuanda est. sed frequenter natura tentat euacuationem in principijs paroxismorum et proprie per vomitum. quare est iuuanda. ¶ Et confirmatur hoc idem de intentione Auicenne in presenti capitulo. et secūdo afforismo. Undecū𝑞 natura reperit inde ducere oportet ⁊c. ¶ Sexto. sudor frequētior

dor frequentior et electiue a medicis prouocat in paroxismo. et similiter euacuatio insensibilis per poros cutis cum fricantibus. ¶ Septimo medici frequenter coguntur euacuare in paroxismis ⁊ exacerbationibus timore apostematis aut cum materia fuerit furiosa aut venenosa: ⁊ in omnibus casibus in quibus non dantur indutie. ¶ Ultimo arguitur autoritate Rasis decimosexto continentis. capitulo vltimo: et ratione eiusdem. Dicit enim quod euacuatio que non debet fieri in hora paroxismi est euacuatio per fluxum ventris: sed euacuatio per vomitum potest fieri: ⁊ assignat causam in his verbis. vtendum est euacuatione in temporibus paroxismorū per superius: in tēporibus quietis per inferius: quoniā in temporibus paroxismi humores sunt turbati declinantes ad superius: et in maiori parte fit vomit⁹ et fluxus sanguinis narium. Sed in tempore quietis eo quod tunc natura et humores quiescūt facilis erit euacuatio per vrinam et egestionem.

Pro solutione dubij premittendū ꝙ per euacuationē intelligimus quancūq; euacuationem sensibilem aut insensibilem. Et per diem paroxismi possumus intelligere diē scilicet vigintiquattuor horarū in q̄ accidit paroxismus. et etiam horam afflictionis ipsius paroxismi. ⁊ de vtroq; modo est sermo apō Auicennā. ¶ Notandum secūdo ꝙ duplex est cura.

Duplex cura.

quedam regularis. et est cum iuuamento notabili absq; notabili nocumento. ⁊ ecōtra coacta fit cū notabili iuuamento ⁊ notabili nocumento. sed iuuamentum est maius nocumento.

Hora euacuandi in febre.

His premissis sit hec prima cōclusio. in interpolatis ꝑ euacuatione eligenda est dies quietis. ⁊ si habeat plures dies quietis eligenda est magis distās ab hora febris preterq̄ in euacuatione que ē per poros cutis. vnde in quartana eligim⁹ tertiam diē a die paroxismi. ⁊ similiter in quintana. Dixi preterq̄ in euacuatione que est per poros cutis. nā secundū plurimum sudor paroxismalis ⁊ cretic⁹ sunt in declinatione paroxismi prouocandi. ⁊ similiter euacuatio insensibilis per poros cutis. ⁊ si interpolata inuadit quottidie eligenda est hora quietis. cōclusio probatur. cum tunc virt⁹ sit magis tolerās et corpus minus resolubile et hūores minus agitabiles et corpus minus a farmaco inflammabile. ⁊ etiam quia in hora periodi materia mouetur a centro ad circunferentiam. ⁊ farmacum trahit a circunferentia ad centrum. ¶ Secunda conclusio. in continuis proportionalibus eligēda est hora teporis. sed in conclusis hora frigidior diei: sicut hora matutina. in his enim horis corpus est minus inflammabile et resolubile ⁊ humores minus agitabiles ⁊ virtus magis tolerans. ¶ Tertia conclusio: quacunq; hora natura tentauerit aliquam euacuationem per aliquam regionem si natura non fuerit potens ad complendum eam est adiuuanda per eandem regionem. hec conclusio ē de intentione Auicēne in presenti capitulo. Est q; afforis. secunde particule. Undecunq; natura reperit inde ducere oportet per conueniētes regiones. ¶ Quarta conclusio. aliquando medicus: cogitur et debet in hora paroxismi et exacerbatiōis flebothomare et farmacare: ⁊ alijs modis euacuare gratia maioris nocumenti euitandi q̄ sit nocumentū consequens euacuationem. cōclusio manifesta est cum aliquādo fere subito oporteat flebothomare gratia apostematis euitandi in membro nobili. ⁊ aliquando oporteat materias furiosas aut venenosas subito educere: ⁊ sic de alijs euacuationib⁹ posset exemplificari. Et aliquando materie sunt ita propinque vijs ductuum ꝙ sine magna molestia egri possunt educi cum leui clisteri aut cum leui vomitiuo: et si in hoc casu esset cognitum possē regulariter euacuare quacunq; hora.

His ita determinatis superest vt respōdeamus ad rationes in contrarium. ¶ Ad primā et secundam ex dictis patet solutio. ¶ Sed ad confirmationem negatur ista consequentia in continuis debemus euacuare tempore afflictionis ergo multo magis in interpolatis. Nam quāuis virtus sit fortior et corpus minus inflammabile ī interpolatis q̄ in continuis et in summa minus noceret euacuatio: tamen quia debemus semper eligere maius bonum et vitare maius malum: debemus in interpolatis eligere horam quietiorem in qua nō est afflictio. sed in continuis non possum⁹ istud facere cum corpus semper febriat: eligimus tamen horam minoris febris. ¶ Ad tertiam rationem dicitur ꝙ in periodo natura est magis apta motui. sed ille motus est contra motum euacuationis farmaci. et cum hoc sunt alia nocumēta dicta in probationibus conclusionum. ¶ Ad confirmationem ꝙ quidam curant quartanarios dando solutiuum in principio paroxismi. Respondetur ꝙ licet aliquando succedat: immo hoc modo curaui meipsum a quartana: vt plurimum tamen non succedit: ⁊ maiora sequuntur nocumenta q̄ iuuamenta. ¶ Ad aliam confirmationem de illis qui flebotomāt quartanarios in reuolutione lune ego quantum est in me illam flebotomiam vitupero. nec vidi aliquem nec audiui qui ex illa flebotomia iuuaretur: sed bene multis nocuit. ¶ Ad aliam confirmationem de Galeno dicente quod debet fieri euacuatio hora motus humoris. Respōdetur qd hora motus humoris de qua loquitur non est hora paroxismi qui est motus preternaturalis: sed est hora motus naturalis: vnde vnicuiq; humori est aliqua hora diei attributa. Flegmati enim prima hora noctis inclusiue. vsq; ad sextam: sed melancolie a sexta vsq; ad duodecimā. sanguini vero a duodecima vsq; ad decimamoctauam: sed colere a decimaoctaua vsq; ad vigesimamquartam. In his enim horis si apte possent fieri euacuationes essent humores paratiores euacuationi. ¶ Ad quartum respondetur secundū Marsilium quod medicum debere imitari naturam nō intelligitur quod medicus ita operetur semper sicut natura: immo intelligitur quod medic⁹ debet agere id quod est melius nature. Nunc autem quia melius est nature quod fiat euacuatio in hora quietis. ideo hoc debet facere medicus. hoc modo imitatur naturā. ¶ Hec tamen solutio non est ad mentē ponentiū dictum illud. ¶ Aliter dicitur quod medicus debē imitari naturam inquantum potest. Unde si medicus posset operari cum instrumentis quibus vtitur natura: scilicet cum calore naturali ⁊ villis mēbrorum. tunc forte deberet facere euacuationē hora paroxismi sicut facit natura: sed quia nō potest vti his instrumentis quibus vtitur natura: immo oportet quod vtatur farmaco aut flebothomia q̄ calefaciunt et agitant humores et debilitāt: ideo debet facere euacuationē in hora quietis in qua sunt apta minus sequi hec nocumenta. ¶ Aliter et clarius dicitur quod medicus debet imitari naturam mere naturaliter operantem inquantū potest

Galenus.

Responsio marsilij.

nunc vero quia natura facit fortia accidētia ⁊ molestus virtuti molestos: sicut quotidie videm⁹ in crisi: que omnia veniunt preter intētionem nature. ideo medicus non debet in hoc imitari naturam: quia non mere naturaliter operat̄. immo hoc facit natura tempore paroxismi stimulata a forti impressione materie propter quā stimulationez mouetur ad euacuationez. In tempore autem quietis: quia non est stimulata non mouetur ad crisim. Medic⁹ itaq; non debet ipsaz in hoc imitari: quia nō agit mere naturaliter: immo debet facere euacuationē cum minori nocumento possibili. hoc autem fiet in die quietis. ¶ Ad quintum et sextum cum confirmationibus suis: patet responsio ex his que dicta sunt in determinatione questionis. ¶ Ad septimū dicitur argumentum illud ꝓcedere. Nam sicut dictum fuit in determinatione questiōis: oportet aliquando in paroxismis et exacerbationibus flebotomare et farmacare cum egritudo non dat inducias vsq; ad horam quietis aut minoris temporis Propterea dixit Auicenna in cañ. Nō moueas in die paroxismi quantū est possibile: quia aliquādo non est possibile sicut determinatuz fuit in questione. ¶ Ad vltimum dicitur quod intentio Rasis decimosexto continentis fuit quod medic⁹ debet adiuuare naturam in quibus deficit: et quia natura in tempore paroxismi pluries tentat euacuationē per vomitum quam per secessum a cuius complemento frequenter deficit oportet medicum ipsam adiuuare. ¶ Quod autem hoc sit verum manifestū est. nam in colericis quoruz materia leuigat ad os stomachi frequenter accidit inclinatio ad vomitū In flegmaticis similiter propter multitudinē flegmatis reperti in stomacho. ¶ Similiter in melancolicis propter cōmunitatez splenis ad os stomachi mediante vena deferente melancoliam ad os stomachi: sed non ita frequenter in paroxismis inclinatur ad fluxum ventris. Similiter fluxus sanguinis narium frequētius prouocatur in paroxismis quam quicunq; alius fluxus sanguineus: ideo medicus frequentius debet adiuuare naturam ad has duas euacuationes quam ad alias tempore paroxismi et semper cum leuibus. Si autem natura nullam istarum euacuationū tentaret medicus nō debet ipsam inchoare nisi coacte gratia minoris nocumenti euitandi: et sic est finis ⁊c.

Rasis intentio.

¶ Et oportet vt obserues in omnibus illis dispositionem virtutis: quod si fuerit fortis ⁊ fuerit illud quod vincit sanguis: aut cum humore qui vincit sanguis: tunc flebothomia est magis conueniens et proprie cum vrina est rubea grossa nō citrina ignea ex qua timeat̄ apud flebothomiaz victoria colere et acuitatis eius.

Champerius. Acutos curabis morbos sāguinis missiōe si valida appareat egritudo: ⁊ si lāguentes etate floreāt vires; eis supetāt. Expedit aūt cōsiderare eū qui velit sāguinē mittere: ne stercorismꝰ titudo cohibeat coartetq; intestia: q̄ nobis molli clisteri euacuāda sunt ne fortassis vene ab itestinis attrahāt super fluitatū putridam substātiā. Si ergo fuerit angia: hoc purga r̄medio: nec nō si laterū dolor: sin ībecillio res videātur: si plus auferas sanguinis ledere posse videaris: clisterib⁹ et aluuz subducito ad tertiū diē nēpe cū eger in tuto fuerit: ⁊ abstinētia op⁹ fuerit. Detrahēd⁹ ergo sāguis ex brachio dextro vena interiore: sanguisq; auferēdus iuxta ei⁹ habitū et etatē pl⁹ minusue diligenter metiēdo. Eueniūt āt hoꝝ ī plurimis talia: rubores faciei: ⁊ oculorū mobilitates et manuū pādiculamēta: dentiū stridor: pulsus maxillarū: coactio: et refrigeratio extremarum partiū spirituuz defectiōes: ꝑ venas statim a principio sanguis detrahēd⁹. qō oīb⁹ succurrat ad auxiliuz spiritib⁹ abeuntibus necnō fluorib⁹.

¶ Hic est tertius canon. et est cum quattuor alijs sequentibus principaliter de euacuatione materierum que communiter peccant in febrientibus preter naturam propriam febrium. quarum euacuatio a medicis dicitur exiccatio. Et iste primus canon de flebotomia cum quattuor alijs sequentibus sunt magis speciales precedentibus: quia sunt de speciali modo euacuationis: scilicet flebothomia: lenitione ventris: prouocatiōe vrine: prouocatione sudoris: et prouocatione vomitus. ¶ Et dicit primo quod in omnibus illis febrientibus febre putrida oportet vt obserues dispositionem virtutis: vt non cōtradicat operationi tue maxime in flebotbomia. ea enim non consentiente nulla facienda est euacuatio: sed maxime flebotbomia. Si ergo virtus febrientis fuerit fortis et humor qui vincit fuerit sanguis: aut cum humore qui vincit fuerit sanguis: tunc flebotomia est melior res: scilicet inter euacuationes. et proprie cum videris quod vrina est rubea grossa. ¶ Sed si fuerit citrina ignea tunc non est facienda flebotbomia: quia ex isto vrina ignea timet̄ quod apud flebotbomiam sequat̄ victoria colere ⁊ acuitas eius.

Pro declaratione huius canōis dubitatur vtrum in qualibet febre humorali competat flebotbomia. Et arguitur quod sic. autoritate Galeni. secundo terapētice. decimoquinto capitulo. vbi dicit. optimum est venam incidere non solum in sinochis febribus: sed in omnibus alijs que ex putredine humorum fiunt. ¶ Amplius quarta primi. capitulo de flebotbomia: licet flebotbomia non sit necessaria est tamen cōueniens: quia efficit vt natura fiat fortis supra residuum materie. ¶ Et confirmatur: quia quādocūq; sanguis peccat in quāto aut quali competit flebotbomia alijs non contradicentibus: sed in omni febre sanguis peccat saltē in quali: quia est ita inflāmatus vt per ipsum a corde ad alia membra febris deferatur.

In oppositum est Auicenna in parte presenti qui negat flebotbomiam cum vrina est acuta ignea.

Pro solutione huius est sciendum qō febris dicitur humoralis: quia pendet a calefacto esse humorum siue illi humores sint in corde siue in alijs membris dū modo vapor calefactus ab illis eleuatus cordi communicetur. Et consequēter febris dicitur sanguinea quia pendens a calefacto esse sanguinis et non calefacto esse aliorum humorum. Et febris aliqua specie denomiatur ab aliquo humore quādo pendet a calefacto esse eius et non alterius. Si vero pendeat a plurium denominatione denominatur vt sanguinea colerica et cetera. Et per calefactum esse humorum in proposito intelligo taz calefactum esse cum putredine quam sine putredine. ¶ Et ex his infertur quod si aliqua febris penderet a calefacto esse alicuius humoris et calefieri sanguinis. non diceremus ipsam sanguineam nec a sanguine pendere ad intellectū dictū. Nam sic omnis febris esset sanguinea. ¶ Et ex his patet quod in textu per humorem vincētem debemus intelligere illum a cuius calefacto esse pendet febris. Et sic sanguinem dicemus vincere si a calefacto esse eius pendeat febris. Et si pendeat a calefacto esse alterius humoris dicemus alium humorem vincere. Et si pendeat a calefacto esse plurium humorum nos dicemus plures humores vincere. scilicet in comparatione ad alios a quorum calefacto esse non pendet febris. ¶ Tunc restat vt videamus quid Auicenna intelligat cum dicit qō cum humore qui vincit fuerit sanguis. Et potest dupliciter intelligi. vno modo qō vltra humorē in quo fundat̄ calefactū esse faciens febrē sit in corpe sanguis āplior opportuno aut in cōparatione ad proprium temperamentum aut amplior quam debeat esse in isto corpore taliter febriente.

siue sanguis

siue sanguis sit admixtus peccanti humori siue non. Secundo modo intelligit ꝙ cum humore q̄ vincit fuerit sanguis mixtus .i. secum ad minima diuisus vt per apertionē vene facile cum sanguine egrediatur. Nam quāuis largo modo possem⁹ dicere omnem humorem existentem in venis esse sanguini mixtum: tamen sic non intelligitur hic. quia si sit parietibus venarum adherens sua viscositate: aut in ipsarum porositatibus imbibitis sua subtilitate. aut stans in magnis frustis sit in venis cum sanguine non dicitur sanguini mixtus et multo minus dicitur mixtus si sit extra cor et extra venas et arterias. ¶ Ad hoc ergo ꝙ humor dicatur mixtus cum sanguine requiritur ꝙ sit in corde venis aut arterijs cuꝫ sanguine ad minima diuisus. ita vt minimum vnius tangat minimum alterius. Sed preter hanc conditionem addamus aliam de intentione Dini et Gentilis ꝙ ille humor qui est admixtus cuꝫ sanguine modo suprascripto sit etiam vicinus nature sanguinis tam in qualitatibus primis q̄ƀ secūdis .i. ꝙ non obtineat in latitudine sua gradus contrarios nature et dispositioni sanguinis: sed sit sibi satis proportionalis. ¶ Hec tamen sola conditio non sufficit. stat enim ipsum paruo tempore stetisse in venis ita vt nondum secum potuerit ad minima diuidi: aut forte naturam ipsum separauisse a sanguine sicut aliquādo fit in crisibus ante exitum eius a venis. Sed quando adsunt iste due conditiones: tunc est maxime mixtus cum sanguine: et aptus educi cuꝫ euacuatione sanguinis absqꝫ nocumento .i. absqꝫ hoc ꝙ corpus ducatur ad colericorum ebulitionē aut ad frigidorum crudationem seu cruditatem.

¶ Notandum tertio ꝙ per humorem vincentem non solum debemus intelligere humorem q̄ actu facit febrem: sed etiam humorem qui stās sub forma cause antecedentis est de proximo facturus febrem. Non enim solum in continuis facimus flebothomiā: sed etiam in interpolatis tempore q̄etis qn̄ null⁹ humor actu putret vt educamus humorem qui de proximo facturus est febrem. ¶ Notandum quarto ꝙ quando humor faciens febreꝫ est mixtus sanguini scd̄m duas conditiones iam dictas vrina plurimum apparet rubea grossa. qr per talem mixtionem cum humore putrente fit qd̄ quando natura pellit aliquam partem humoris peccantis cum vrina etiam secum pellitur aliqua pars sanguinis ad minima diuisi cum humore illo. Unde vrina tingitur scd̄m exigentiam humoris peccantis: et etiam scd̄m exigentiam sanguinis qui secum pellitur: et dat vrine colorem rubeum et substantiam grossam. Quando autem cum sanguine peccat colera aut plurimum dominans in quantitate aut plurimum distans a natura sanguinis vt plurimum nō fit vrina rubea grossa: sed subtilis ignea vel notabilis citrinitatis. Similiter quando esset flegma plurimum aut valde crudum multum distās a natura sanguinis communiter non fit vrina rubea grossa. sed grossa alba. aut subtilis alba propter opilationes et priuationem digestionis. ¶ Similiter quando esset melancolia plurima aut multum distans a natura sanguinis non esset vrina rubea grossa: sed tendens in fuscedinem nisi forte propter opilationem fieret subtilis alba. ¶ Auicenna autem per hoc qd̄ dixit non citrina ignea: voluit etiaꝫ alios modos vrinarum intelligi, qui significant aut humorem multum distare a natura sanguinis aut esse multum superātē sanguinem proportionabiliter in qualitate. Nam in his casibus etiā peccante sanguine non debet flebothomia fieri nisi precedat purgatio si aliud indicans non fuerit. nam timetur aut colericorum ebulitio: aut frigidorum incrudatio.

His premissis sit hec prima cōclusio. In omni specie febris humoralis potest a principio competere flebothomia. Nam in colericis flegmaticis melancolicis tam continuis q̄ƀ interpolatis potest humor faciens febrem esse mixtus cum sanguine ad intellectum datum propter quam mixtionem flebothomia euacuans sanguinem et humorē peccantem exonerabit virtutem. vnde fiet potentior supra residuum digerendum et euacuandum. et sic sequetur magnum iuuamentū absqꝫ notabili nocumento. ¶ In sinochis autem non est dubium flebothomiam summe iuuare. et hec est mens Gal. scd̄o terapentice. capitulo .xxv. in auctoritate posita ante oppositum. ¶ Secunda conclusio. non in qualibet febre pendente a putredine aliorum humorum a sanguine etiam constante virtute conuenit flebothomia probatur. naꝫ multe sunt febres pendentes a putredine aliorum humorum a sanguine. quarum humores non sunt mixti sanguini nec sunt vicini nature sanguinis. et aliquādo multum sanguini dominantur. Unde euacuato sanguine per flebothomiam qui est frenum aliorum humorum et pauco de humore peccante euacuato fiet notabile nocumentum. vtputa colericorum ebulitio aut frigidorum incrudatio absqꝫ iuuamento notabili. Et ex his patet clarus intellectus multorum textuum. quorū aliqui precipiunt flebothomiam: vtputa quando humor peccans ē mixtus sanguini propinquus nature eius. Aliqui prohibent flebothomiā: vtputa quando non est mixtus sanguini multū distans a natura eius aut forte minus proportionabiliter excedens ipsum. Non enim tunc cōuenit flebothomia nisi ipso humore multum domināte prius euacuato. Et hec fuit mens Gal. quarto de regimine sanitatis. vbi dixit. quando humor parum distat a natura sanguinis audacter flebothoma. quando vero plus distat flebothoma cum reuerentia. idest parum. Quando vero plurimum distat nequaquam.

Et ex his patet solutio ad duo argumēta facta ante oppositum. ¶ Sed ad confirmationem negatur maior. nō enim quandocūqꝫ sanguis peccat in quāto aut quali etiam constante virtute competit flebothomia. sic enim in effimeris et ethicis competeret flebothomia cum in omnib⁹ calefiat sanguis. si tamē sanguis calefieret caliditate fixa alijs cōsentientibus competeret flebothomia.

¶ Deinde fac sequi flebothomiam solutionem ventris subtilem proprie si fuerit illic siccitas cum eis que sunt sicut aqua ordei et alsiracost pauco et aqua ordei: cū sirupo acetoso. Et si natura non fuerit lenis adde ī eo qd̄ est sicut siracost qd̄ sit sicut sirupus violatus. et sit vltimitas lenificatio non fluxus ventris et non solutio laboriosa. Et magis dilectum est apud me admi-

nistratio clisteriorum scđm vltimitatē qua indigetur in virtute. Et de clisteribus communis iuuamenti lenibus est clistere factū ex oleo violato et succo foliorum sicle et vitello oui: et zuccaro rubeo et baurach. Cū ergo lenieris hac lenificatiōe: fortasse indigebis eo debiliore q̄ illud quo īdiguisti in principio: et illud est quādo natura est obediens.

De euacuatiōe per ventrem.

¶ Hic est quartus canon. et est de euacuatiōe per ventrē et dicit tria. ¶ Primum deinde post flebotbomiā fac sequi solutionē ventris subtilem. i. facilem siue paruā. Et propter hanc debes facere si venter fuerit siccus cū eis que sunt sicut aqua ordei sūpta quātitate. v. aut. vi. ℥. debite cal'a. ¶ Secundū lenitiuū est paruuz siracost. i. māne: vtputa a quinq̄. ʒ. vsq̄ ad vnā. ℥. cum quatuor. ℥. aque ordei aut circa. ¶ Tertiū ē sirupus acetosus qui debet dari solus quātitate quatuor aut q̄nq̄. ℥. si sit longus. si vero sit abbreuiatus per decoctionē sicut cōiter fit debet accipi de eo a quātitate duarū ℥. aut trium cū tribus. ℥. aque cocte aut pluribus vt cōmode bibi possit et nō debet misceri cum aq̄ ordei vt dicetur inferius. Et si natura nō fuerit leuis. i. venter nō fuerit facile obediēs medicinis solutiuis adde in eo. s. sirupo acetoso aut in aliquo ex solutiuis de quibus supra aliquid adiuuās qđ sit sicut siracost. aut sirupus violat' maxime factus ex violis recentibus. quia est magis lenitiuus aut addas vtrūq̄. Et sit vltimitas. i. vltimū qđ intendis in hac euacuatiōe lenitio ventris educēs materias que in intestinis reperiūtur. Non fluxus vētris. i. non euacuatio per quā materie trahātur a longe ad fluendū per intestina. Nec solutio laboriosa. i. solutio difficilis requirens forte farmacū. ¶ Secundo dicit q̄ magis dilectum est apud ipm administratio clisterioꝝ ꝺm vltimitatē qua indigetur in virtute ipsorū. i. que clisteria sint magis aut minus vigorosa ꝺm necessitatē. Sunt enī aliq̄ corpora que pro educendo materias cōes que in intestinis continētur indigent clisteribus magis acutis: aliqua minus acutis: immo vnus et idem ꝺm maiorem aut minorem ventris constipationē indiget clisteribus aliquādo magis acutis aliq̄n minus. aliquādo magis mollitiuis: aliquādo magis incisiuis aut abstersiuis. ¶ Et subdit q̄ ex clisteribus cōis iuuamēti. i. ꝺm plurimū in tali casu sufficiētibus lenibus. i. ventris lenitiuis est qđ fit ex oleo violato succo foliorū sicle. i. blitis: vitello oui: zucca. rubeo et baurach. i. salis. ¶ Descriptio potest esse talis. Recipe succi sicle lib. vnā. olei violati. ℥. vi. vitelli oui numero. i. vel duo. zuccari rubei. ℥. i. salis. ʒ. ij. et est satis acutū abstersiuum et lenitiuum. Et potes facere magis acutum addendo plus de sale ⁊ succo blitis: et magis abstersiuū multiplicando zuccarū et succum blitis et magis lenitiuum multiplicando oleum et vitellos oui. ¶ Tertio dicit q̄ cū tu lenueris hac lenitione siue per clistere siue per medicinam exhibitaz fortasse indigebis debiliori lenitiuo q̄ illud quo indiguisti in principio. Et illud erit quando natura. i. vēter erit factus obediens per lenificantia precedētia. ¶ Et dicit fortasse. Sunt enim quidam q̄ post vsum clisteriorum et medicinarum lenentiū efficiuntur magis stiptici. aliqui efficiūtur magis lenes orificijs meseraycarum deopilatis que p̄mo erant a fecibus duris et flegmate constipata.

Notandum primo circa partem p̄sentem q̄ euacuatio de q̄ hic est sermo est ad educendum materias communes q̄ in stomacho intestinis et venis meseraicis aut saltem earum extremitatibus continentur. Quapropter si huiusmodi superfluitates fuerint in intestinis grossis sola sufficiunt clisteria. Si vero in intestinis gracilibus et stomacho indigem' medicina exhibita per os: cum clisteria non ascendant nisi vsq̄ ad yleon. et huiusmodi lenificatio est necessaria in principio omnium febrium putridarum nisi vēter sponte fuerit lenis. ¶ Si vero in febribus sit opus flebotbomia primo. precedat huiusmodi lenificatio. deīde fiat flebotbomia. Deinde post flebotbomiā iterum venter leniendus ē si non fuerit lenis. Si vero non sit necessaria flebotbomia ab hac lenitione incboandum est. nec regulariter in p̄ncipio sunt exhibende medicine euacuantes materiam febris. Hec autem lenitio facienda est ad educendum superfluitates prime digestionis chilum corruptum humores et quecūq̄ nociua continentur in stomacho intestinis et extremitatibus venarum meseraycarum. Hec enim materie in febrientibus putride facile corrumpūtur. et corrupte fouent ⁊ augent febrem: quamuis non sint materie proprie febris. Et secundo ad cōtemperandum caliditatem febrilez. Quapropter debent diuersificari ꝺm gradum caloris febrilis. Et tertio ad aperiendum vias vt natura faciliter possit expellere superflua a toto corpore ad intestina. ¶ Notandum secundo q̄ solutiua superius scripta i textu posita sunt satis lenia: et i habente ventrem notabiliter stipticum parum operarentur aut forte nihil. forte enim inter ea est māna qđ exhibitū in parua quātitate sicut iubet parū operaretur. Et si detur in notabili quātitate: vtputa ij. ℥. solum coleram sua proprietate et aliquando flegma ꝺm diuersitatem rerum super quibus cadit. Horum autem humorum electio non est illud qđ queritur ab Auicē. in hac lenitione. propterea necessarium est ipsum in parua quātitate miscere cū notabili quātitate aq̄ ordei aut alteri' lenientis et nō eligētis. ¶ Medici tamē huius temporis cōmuniter vtuntur cassia dissoluta cum decoctione fructuum. vt Recipe floris cassie. ℥. vnam aut. ʒ. x. trahantur cū decoctione fructuuz que hoc modo est ordinanda. Recipe prunorum numero. iiij. iuiubarum sebesten. añ. numero. x. violarū. ʒ. i. buliant in sex. ℥. aque ad consumptionem medietatis: sed viole ponantur in fine decoctionis et cum hac cassia trahatur et dissoluatur. q̄ si calor febrilis fuerit magnus his potes addere tamarindos. Et quamuis cassia electiue educat coleram ⁊ flegma de hoc non curat cum operetur sine agitatione et molestia. et in melancolicis ponerentur ad coquendum cum suprascriptis flos boraginis ⁊ buglosse et in flegmaticis aliq̄d mellis. ¶ Tertio notandum q̄ clisteria sunt magis dilecta q̄ medicine exhibite per os maxime post flebotbomiam regulariter factam que nō debet fieri nisi stomacho et intestinis prius a superfluitatibus mundatis. Clisteria enim sufficiunt ad educendum feces que in intestinis grossis continentur que de facili in eis in paruo tempore congerūtur. et cum hoc minus agitant et debilitant quaz medicine sumpte per os. Sed vbi nō est opus flebotbomia aliquādo melius est vti clisteribus. aliquando medicina leniēte ꝺm diuersitatē repletionis intestinoꝝ grossoꝝ tantū aut stomachi ⁊ intestinorū graciliū

De euacuatione materierum communium.

Prefert clisterium ceteris medicinis.

stinorum gracilium ad que clistere non ascendit. ¶ Notandum quarto ꝙ licet clistere ab Auicen̄. descriptum sit cõmunis iuuamenti. describuntur tamen alia a medicis antiquis et modernis. que etiam sunt cõmunis iuuamenti. Clistere cõmune apud medicos nostri tẽporis est huiusmodi. Recipe ordei. maluarum. blitis. an̄. M. vnum bulliant in sufficienti quãtitate aque vt in. vj. lib. aque in q̄ prius ordeum per. xij. horas fuerit infusuȝ vsq; ad sufficientẽ decoctionẽ de qua decoctione accipiã tur. ℥. xviij. olei cõis vel violati si indiges maiori infrigidatione. ℥. iij. vitelli oui numero. j. salis. ʒ. ij. misce. Et aliquãdo huic addimus duas. ℥. mellis violati vbi opus est maiori abstersiõe. Aliqui tamẽ sicut Gal'. ij. terapẽtice. et moderni q̃daȝ faciũt clistere ex aq̃ mellis. ℥. 15. et olei. ℥. iij. et ẽ optimũ in febrib' pauce inflãmatiõis. Et potes facere aquã pluris mellis aut paucioris ꝫm necessitatem maioris aut minoris absterfiõis. In febrib' autem incensiuis sicut causones tertiane cõtinue et similes: et proprie tempore estatis facimus clisteria notabiliter ifrigidãtia ex aqua decoctionis ordei et matrũ violarũ quibus addimus succos infrigidantes sicut semperuiue solatri: et similium quantitate duarũ aut trium. ℥. et aliq̃n. ℈. 5. camphore. ⁊ ponimus in eis oleum violatum aut nenufarinum et parum zuccari loco salis et supponitur tepidũ. Meliores tamen essent succi angurie citrulli cucumeris ⁊ portulace. quia sunt frigidi et humidi lenientes et possunt poni in maiori quãtitate. ¶ Notãdũ q̃nto ꝙ sicla: idẽ est qđ bleta. ⁊ est duplex. domestica et siluestris: q̃ siluestris vocatur blitis siue ollus lamenũ. Domestica autem est duplex. altera alba. altera nigra. i. viridis obscura. et alba est melior. quia in ipsa est virtus abstersiua et pungitiua iuuans ad lenitioneȝ. sed in nigra est virtus stiptica que non conuenit huic proposito. vtraq; tamen declinat ad frigidũ licet in vtraq; sit virtus cõposita. ¶ Utrum autẽ stante necessitate flõmie et farmacie eligentis materiaȝ propriã que sit premittenda non est hic discutiendum: sed determinabitur inferius. ¶ Similiter si queratur vtrũ clisteria acuta notabiliter exoluentia competant in febribus. Dicendũ est ꝙ merito febris nõ conueniũt. Nam quarta primi. cap. de enegmate que ex eis sunt acuta debilitant epar ⁊ perducũt ad febres. et proprie in principio nõ cõueniũt quãdo materie sunt crude cum de intẽtiõe Auicẽ. xvj. tertij. cap. de cura colice. Clisteria acuta exigant digestionem materie. digesta tamen materia possumus vti clisteribus acutis sicut vtimur medicinis exoluentibus per os. sed merito aliorũ que aliquãdo cõiunguntur febribus: q̃nq; conueniũt sicut in colica subeth stupore dolore capitis ab humore fl'atico apoplexia et similib'. q̃n fortius indicarẽt ꝙ febris indicet oppositũ. nam in his casibus etiã ab initio nulla precedente digestione est eorum vsus necessarius. ¶ Similiter si queratur vtrum in omnibus febribus humoralibus debeat premitti hec lenificatio. Dicendũ est ꝙ sic nisi venter fuerit lenis que aliquando debet perfici cũ clisteri: aliquando cũ medicina sumpta per os ꝫm ꝙ materie rationes educende cõtinentur in intestinis grossis: aut in stomacho ⁊ intestinis gracilibus ad que clisteria non attingũt. ⁊ ꝫm varietatem dispositionis recipientium in aptitudine ad clistere aut ad medicinam per os sumendam. Uerum aliquando oportet ab initio non solum educere materias cõmunes: sed etiã proprias

Deficla.

De lenificatione ventris in febre.

sicut ostendetur inferius.

¶ Deinde fac ipsam sequi ea que vrinam prouocant. sicut sirupus acetosus decoct' cum radice apij et similibus.

¶ Hic est quintus canon. in quo docet euacuare ꝑ vrinam. ⁊ dicit. deinde. i. post flebothomiã si expedierit et post lenitionem ventris fac ipsum egrum sequi ea que prouocent per vias vrine. sicut est sirupus acetosus decoctus cum radice apij: et similibus aperientibus et prouocantibus. ¶ Pro cuius declaratione primo nota non esse intentionẽ Auicen̄. educere per vias vrine materias ꝓprias febriũ: sed quasdã aquositates et partes serosas in venis contẽtas ⁊ pro magna parte multiplicatas per actionẽ caliditatis febrilis agẽtis in massam sanguineã: que licet nõ sint materia propria feb. fouent tamen ipsam impediũtq; naturã a digestione et euacuatione materierũ propriarum. Uerũtamen aliquãdo accidit vt cum his euacuetur materia propria feb. propter propinquitateȝ aut mixtioneȝ ei' cum huiusmodi serositate. licet eius euacuatio hic non principaliter intendatur. Iuuant etiã huiusmodi prouocãtia ad materie ꝓprie digestionẽ incidendo et subtiliando: necnon ad viarũ apertionẽ. ¶ Secũdo notandũ ꝙ Auicẽ. dixit deinde: ad significandũ ꝙ hmõi prouocatio debet sequi flebothomiã si fuerit expediẽs aut vẽtris lenitionem. flebothomiã quidẽ ne per huiusmodi cum sint calida fiat inflãmatio. et secũdo ne stante plenitudine fiat precipitatio materierum cũ huiusmodi aperientibus ad vias vrine et loca angusta et sequatur opilatio. sed ventris lenitionem ne materias corruptas in stomacho et in intestinis contẽtas precipitẽt ad epar et ad venas. ¶ Tertio notandũ ꝙ per sirupum acetosum decoctum cum radice apij et similibus possumus duo intelligere. s. aut sirupum acetosum simplicẽ exhibitum cũ decoctione radicis apij et similiuȝ: sicut est radix brusci feniculi sparagi aut petrosilini. ex quib' aut aliquib' eorũ potest fieri decoctio. cui' tres. ℥. possunt exhiberi cũ duobus sirupi acetosi simplicis. Et possumus intelligere sirupum acetosum compositũ descriptione Mesue. et alioꝝ qui si non sit liquidus debet cũ aliquo liquorũ distemperari iuuante ad prouocationem sicut cum aqua decoctionis aut distillationis feniculi apij et similium. Et hi sirupi aliquando possunt fieri ex zuccaro: aliquando ex melle in febribus minus calidis et vbi necessaria esset maior abstersio. Et dicuntur oximel simplex et compositum. et vbi necessaria esset maior infrigidatio darem' duas. ℥. sirupi acetosi simplicis cuȝ tribus. ℥. decoctionis aut emulsionis seminum cõmuniũ frigidorum.

De sirupo acetoso.

Sed quereres si sirup' acetosus simplex cum decoctione apij et sirupus acetosus compositus. aut oximel compositum conueniat in principio quãdo exhibendus erit sirupus acetosus. s. zuccarin' aut mellinus qui est prouocatiuus minus et minus aperitiuus: cum notabiliter aperientia et prouocantia debeant postponi. ¶ Ad qđ respõdetur dicendo ꝙ cõueniet ante compositum: vtputa in initio principij exhibebis sirupum acetosum. s. zuccarinum aut mellinum cum aqua zuccarata aut simili non aperiente aut prouocante saltem notabiliter. postea parum post eductis materiebus communib' ⁊ facta flõmia: si expedierit dabim' huiusmodi aperiẽtia et ꝓuocantia hoc ordine seruato:

Questio de sirupo acetoso.

vt gradatim procedamus a minus aperientibus et prouocantibus ad magis aperientia et prouocantia: sicut incipiendo a sirupo acetoso composito duarum radicum. s. apij et feniculi zuccarino aut mellino ꝯm diuersitatē materie. et procedendo ad compositū de quinq radicibus. et si materia erit notabiliter calida dabimus in principio principante sirupum acetosum simplicem zuccarinum cum aqua cocta. deinde parum post cū aq̄ endiuie. deinde post cum emulsione seminum cōmuniū frigidoꝝ. postea digesta materia propria et notabiliter minorata vtendum est magis aperientibus et prouocantibus intensiue et quātum ad multitudinem: et proprie cum volumus ꝑ vrinam educere materiam propriam feb.

¶ Deinde fac ipsum sudare et aperi meatus cum illis in quibus nō fit calor fortis: sicut cum inunctione ex oleo camomillino et fricatione cum vino albo: et cum aqua dulci tepida.

¶ Hic est sextus canō. et est etiam de euacuatione materierū ꝯmuniū. Et dicit ꝙ post flebotbomiā lenitionē ventris prouocationē dictam facias infirmū sudare ⁊ aperi meatus. i. poros cum bis in quibus non est fortis calor sicut est inunctio cum oleo camomillino: et fricatio cū vino albo potēte et cum aqua dulci tepida in qua balneetur aut cū qua fomētetur. ¶ Et subdit ꝙ si febris fuerit acuta nō inuenis excusationē ab inunctiōe et embrocatione. ¶ Notandū circa partem presentem primo ꝙ stante plenitudine euacuabili per flōmiā ante ꝓuocationē sudoris debet ꝓcedere flōmia. Nam prouocatiuū sudoris inflāmando et dissoluendo augeret illam. Similiter debet ꝓcedere vētris lenitio ne prouocans sudorem trabat materias corruptas intestinales ad epar et ad venas.

De ꝓuocatiōe vrine ⁊ sudoris

Sed an prouocatiuū vrine debeat precedere prouocatiuum sudoris est dubium: qd̄ boc modo et bene a Gentili determinatur. Premittit ergo ꝙ medicamen prouocans sudorem est duoꝝ modorum. Unum ab extra approximatū qd̄ prouocat sudorem temperata caliditate aperiente et leuiter trabente materias ad exteriora sicut fricatio debita coopertura pānorū et inunctio cū oleo camomillino et similibus. de quorum numero est etiā retentio anbelitus. Aliud est prouocatiuum sudoris ad intra sumptū. s. ꝙ facit illud aliquādo materias subtiliando ⁊ mouendo eas versus cutim. Et secundū boc idem potest esse ꝓuocatiuū sudoris et vrine ꝯm diuersas aptitudines corporis in vijs vrine et in vijs sudoris et ineptitudies. Nam radix funiculi subtiliādo sanguinem et q̄si eliquādo in omnib⁹ aptis ꝯm renes ad receptionem materierum propter latitudinem eorum et babentibus fortitudinem attractiuam cuz notabili caliditate prouocabit vrinam. in alio vero bomine debilium renū in attrabendo: et cū boc babente vias strictas: sed raro in poris versus cutim faciendo eliquationem euaporosam prouocabit sudorem. ¶ Ex quibus apparet ꝙ medicamen ꝓuocans sudorem sumptum ab intra est fortius q̄ prouocans vrinam ceteris paribus: loquendo de prouocantibus per qualitates manifestas ⁊ non per proprietates. Cuius ratio est. quia prouocās per vrinam subtiliat ad aquositatem et facit eos transire ad renes et iuuatur in boc a renibus trabentibus aquam a qua proprium est, eoruz aquosum de bumoribus trabere. Sed medicamē prouocans sudorem subtiliat ad aquositatem vaporosam debentē penetrare ad loca strictiora q̄ sint vie vrinales. et cum boc non iuuantur ab attractiua membrorum sudantium. s. cutis et sibi affiniuz sicut medicina vrinatiua a mēbris vrinalibus.

His premissis respondetur ꝙ medicamen prouocans sudorem primo modo. s. vias dilatando occurrens ab extra: licet posset cadere ī vsu statim facta aliqua minoratione aut lenificatione. securius tamen est ꝙ euacuationes et prouocationes vrine precesserint si aderunt in venis materie debentes precipitari cum vrina. vel si essent in venis oplatiōes iudicantes boc prouocatiuo vrine nō vt prouocatiuo vrine. sed vt aperitiuo viarum. ¶ Dicit secundo ꝙ prouocans sudorē secūdo modo multo magis debet subsequi prouocatiuum vrine. cuz prouocare sudorem fit difficilius q̄ prouocare vrinaz ex causis suprascriptis ceteris parib⁹ ex parte sit⁹ materie et reliquorum.

Contra quia natura multotiens facit contrariū. ¶ Respondetur ꝙ boc est. quia natura meli⁹ distinguit materiam a materia quā ars. vnde non semper licet arti que potest facere natura. Si enim constaret medico materias esse circa extremitates venaruz que terminātur ad cutim et non in venis magnis que terminātur ad vias vrine inciperet a prouocatione sudoris. et forte omnino obmitteret prouocātia vrinam. sed boc sibi verso in dubium incipit a via faciliori. Auicen̄. itaq considerans ordinem predictorum in arte dixit. deinde fac ipsuz sudare: et declarauit de sudatiuo debili cum dixit aperi meatus. i. poros. et si bec leuis prouocatio sudoris debet sequi predictas euacuatiōes multo magis prouocatio fortis. ¶ Nec obstat dictū Gal. secūdo terapentice dicētis. ꝙ euacuato corpore: licet rarificare cum tepidum calorem babētem: quale est oleum camomillinum. nam quāuis liceat: tutius tamen est vbi vertatur in dubium de situ materierū aptarum prouocari per vtraq viā incipere a prouocatione vrine. ¶ Notanduz scd̄o bunc texum debere exponi sicut dictū fuit ab initio: vt Auicen̄. bic velit aperitionez pororum et ꝓuocationem sudoris cum trib⁹ auxilijs. ¶ Primū est inūgendo cum oleo camomillino et bene fricando vt subtilietur ⁊ penetret. et etiam abstergatur a pororum superficie ne eos opilet sua viscositate. ¶ Secundū auxilium est potus vini. s. subtilis qd̄ debet esse limpbatū magis aut minus ꝯm exigentiam caloris febrilis et vini potentiā tempus anni et egri consuetudinem. cōmuniter tamē debet esse vinū si est notabilis vinositatis a sexta parte vsq ad octauam. et debet sumi notabiliter calidum. ¶ Tertium auxilium est balneum siue fomentatio cum aqua calida. et fomētatio fit infundendo petias in aqua calida et bene compressas applicare multotiens partibus aptis ad sudorem sicut sunt ꝯm plurimum dorsum et pectus: et postea ipsum bene pannis cooperiendo vt dormiat. Et bec expositio est conformis dictis Galeni secundo Terapentice: vbi dicit. Totū corpus anteq̄ euacuetur rarificare non oportet. euacuato tamen licet rarificare per oleum camomillinum. et in boc tempore vinum aquosum album subtile bibitum vniuersas mouet excrationes

Galenus.

et euacuationes

et euacuationes et balneum ex aqua dulci. verum si hoc vinum aquosum album sufficeret medietas aque idest vt aqua pro medietate poneretur.

¶ Et si febris fuerit acuta non inuenis excusationē ab inunctione et embrocatione.

¶ Hic respōdet tacite questioni. Posset enim q̄s querere: licet ne cum istis in febribus acutis ꝓcedere. ¶ Respōdetur ꝙ si febris fuerit acuta non lꝫ procedere: cum his etiam si sint temperate caliditatis: maxime quando illa febris fit multi caumatis dissoluens corpus et ducens ad ethicam: imo procedendum est cum vnctionibus frigidis sicut oleo violato nenufarino et similibus et procedendum est embrocatione .i. epithimatibus frigidis ex aqua rosata spodio ſm exigentiam qd̄ dicitur in curationibus febrium acutarum. Qd̄ autē embrocatio possit exponi pro epithimate apparet quarta primi. capitulo de embrocis in littera Gerardi extra. sed de his latius in capitulo de regimine febrium acutarum.

¶ Qd̄ si inuenis humorem in primis declinare ad stomachum: fac vomere cuꝫ eis in quibus non fit diuersitas cōsuetudinis: immo cum eis que sunt sicut sirupus acetosus cū aqua calida: cum natura mouet humorem ad vomituꝫ et nō diuersifices eam.

¶ Hic est septimus canon. de prouocatione vomitus. Et dicit ꝙ si tu inuenis humoreꝫ in primis .i. principaliter declinare ad stomachum supple faciendo nauseam. Aut aliter in primis idest in ꝑ̇ncipijs tā vniuersali q̄ particulari. ⁊ supplete quocunqꝫ alio tempore fac ipsum vomere cuꝫ eis que sunt sicut sirupus acetosus mixtus cum aqua calida et similibus leuibus cum natura mouet ad vomitū. et non diuersifices eam idest nō facies operationem diuersam illi euacuationi quā intendit natura facere iuxta affor. Undecūqꝫ natura repe- rit inde ducere oportet. Et hic etiam est text⁹ Galeni scd̄o terapentice. Si a casu quandoqꝫ impetum ad os ventris ad os stomachi per vomitū fecerit aliquid non oportet preter idem contra naturam prouocare. ¶ Notandū primo ꝙ in principio vniuersali regulariter operando non debem⁹ vomitū prouocare nisi cū lenibus. sed digesta materia licet. ¶ Notandū secundo ꝙ huiusmodi vomitiua debent esse non calida neqꝫ frigida: ideo expone cum aqua calida idest tepida. ¶ Notandū tertio ꝙ vbi natura non temptaret vomitum non licet ipsum in principio quantum est merito cure febris prouocare neqꝫ cum lenibus neqꝫ cum fortibus. Dico merito curationis febriū: quia ꝓpter aliam causam licet ipsuꝫ prouocare. vtputa propter doloreꝫ stomachi aut alia huiusmodi.

Galenus.

¶ Qd̄ si fuerit illic declinatio ad intestina et senseris rugitum et descensum fecis: tūc adhibe qd̄ soluat ventrem.

¶ Hic est octauus canō. et dicit ꝙ si est illic declinatio ad intestina qd̄ comprehenditur per rugitum .i. sonitum ventositatis descendentis. et per descensum fecis versus anū. tunc adhibe qd̄ soluat ventrem .s. leniendo aut clisteri aut medicina sumpta per os leniente: aut saltem cum suppositorio. illa enim est conueniens regio per quaꝫ debet fieri euacuatio. Hi tamen duo can̄. sicut priores sunt principaliter de euacuatione materierū cōmunium q̄ accidentaliter febribus complicantur licet non sint materia propria febris. ¶ Et nota ꝙ in ponendo istas duas euacuationes nō dixit. deinde non enim est opus euacuationes de q̇bus supra ante has premitti: immo quacunqꝫ hora natura temptauerit vomitum ad secessum: qd̄ frequenter accidit in principio vniuersali et in ꝑ̇ncipijs particularibus. et etiam in alijs temporibus tam vniuersalibus q̄ particularibus est per eadem regionem adiuuanda.

Sed contra sequitur ꝙ similiter in ꝓuocando vrinam et sudorem non debeat ponere ly: deinde cum etiam natura per illas regiones quandocunqꝫ temptauerit euacuationem sit adiuuanda. ¶ Respondetur ꝙ quandocunqꝫ natura temptauerit aliquā quatuor istarum euacuationum est adiuuanda. Sed inter eas est hec differentia. quia natura non temptante euacuationem per vrinam: nec per ventrē nec per sudorem. est tamen merito curationis febris quelibet istarum a medico temptanda in ꝑ̇ncipio. Sed si natura non temptaret euacuationē per vomitum in principio vniuersali nō est a medico in eodem principio artificialiter temptanda. ¶ Dicitur secundo ꝙ stante equalitate istarū quatuor euacuationum premittenda est euacuatio per ventrem. deinde sequitur vomitus. tertio prouocatio vrine. quarto prouocatio sudoris. ꝓpterea loquens de prouocatiōe vomitus post ꝓuocationeꝫ vrine et sudoris non dixit. deinde. Similiter loquens de solutione ventris post vomitum non debuit dicere deinde.

Pro declaratione dictorum dubitatur. Utrū medicus iuxta quinqꝫ canones suprascriptos faciēs quinqꝫ euacuationes .s. flebothomiā. lenitionem ventris. prouocationem vrine. prouocationem sudoris. prouocationem vomitus euacuet aut euacuare intendat materias cōmunes aut materias proprias febrium humoralium. — Quinqꝫ canones euacuādi.

¶ Et arguit̄ primo ꝙ euacuet materias proprias. Nam faciens flebothomiā. iuxta primuꝫ canonem si febris fuerit sinocha euacuat et intēdit euacuare sanguineꝫ qui est materia febris propria. Similiter in alijs febribus non pendentibus a sanguine cuꝫ faciat flebothomiā intendit euacuare cum sanguine humorem facientem febrem. Cuius signum. qꝛ iuxta determinata superius de intentione Auicen̄. non faceret flebothomiam nisi humor faciens febrem esset mixtus cum sanguine aptus cū eo simul euacuari. ¶ Secundo cum lenit ventrem cum prouocat vomitum multotiens euacuat materias proprias que quādoqꝫ precipitantur in principio ad stomachum et intestina. et quia vtile est ipsas euacuare debet intendere ipsarum euacuationem.

¶ Et confirmatur quia frequenter chilus et humiditates corrupte existentes in stomacho ⁊ i intestinis cum putrent faciunt febrem putri. Earum itaqꝫ euacuatio est euacuatio materiaruꝫ ꝓpriarum febriū. ¶ Tertio aliquando contingit aquositatem sanguinis aptam cum prouocatione vrine educi esse causam coniunctam febris putride. ergo ⁊c. ¶ Et confirmatur. quia frequenter cum aquositate illa admiscētur humores qui sunt materia propria febris. et sic illi humores et aquositas cum medicina prouocante educuntur. ¶ Ultimo cum medicina sudatiua educitur frequenter causa coniuncta febris: vt patet in interpolatis. et etiam in alijs. quarū paroxismi cum sudore terminantur.

In oppositum arguitur de intētione Auicen̄. in hoc capitulo illo. §. Et cum administraueris cañ. predictos. vbi manifeste ostēdit huiusmodi euacuationes nō esse ordinatas ad euacuationem materierū propriarum. ¶ Et cōfirmatur. quia in pncipio nondum digesta materia non debent educi materie proprie febris. propterea ꝑ lenitione ventris dicit sibi clisteria magis dilecta. Et certum est clisteria saltem lenitiua non euacuare causam antecedentem que est in venis. neqꝫ coniunctam que ē in ambitu toti⁹. ¶ Preterea euacuātia materias proprias per vrinam et sudorem a principio non conceduntur: immo non concedūtur nisi materia propria predigesta et euacuata.

Quid materia febris.

Pro solutione premittendum primo ꝙ per materiam feb. non intelligimus fumos aut vapores quātūcūqꝫ sint causa cōiuncta febris. ⁊ quāuis per suprascriptas euacuationes possint educi: et medicus intendat ipsorum euacuationē. sed materiaꝫ febris intelligimus humores chilum feces ⁊ similes res corpulentas que possunt visu comprehendi potentes facere febres aut ipsas fouere: aut agere. Et sunt duplices. quedaꝫ proprie. quedam cōes. Proprie sunt antecedentes et coniūcte. Causa cōiuncta febris est a cuius calefacto esse immediate pendet febris. Sed causa antecedens est que ē notabiliter disposita vt acq̇rat calefactuꝫ esse ⁊ fiat causa cōiuncta febris. ¶ Et ex his infertur ꝙ semper est causa antecedens febris quecūqꝫ sit feb. eo ꝙ semꝑ est causa antecedens febris anteq̄ꝫ fit causa coniuncta febris. et nō potest esse febris nisi fit causa coniuncta eius loquendo semper de febribus humoralibus. Materie aūt cōes sunt duplices. nam quedā sunt necessarie in oībus febribus saltem putridis reperte. quedam contingenter. ¶ Prime sunt triplices. s. feces et quedā viscositates que in stomacho: et in intestinis continētur. et ꝟm plurimū superfluitates prime digestiōis que in febribus putridis inflāmanꝫ et inflāmate euaporantes ad cor fouent et augent febrem et iuuāt ad corruptionē digestionū. ¶ Secūde sunt aquositates serose que generantur in secūda digestione et generate transeunt permixte cum alijs humoribus ad venas. he etiam per actionem caliditatis febrilis et vapores putridi secum permixti inflāmanꝫ: et etiā multiplicantur per viam cuiusdā liquefactiōis per quā separatur pars aquosior a massa sanguinea: et inflāmate et multiplicate fouent ⁊ augent febrem quāuis non sint materia ꝓpria febris antecedens aut ꝯiūcta. ¶ Tertie sunt superfluitates que reserantur in tertia et quarta digestione. necnon vapores qui ex actione caliditatis febrilis eleuātur a materijs non putrentib⁹ et sparguntur in ambitu totius. et aliquādo condensati circa cutim sub forma sudoris educūtur. Vapores aūt putridi siue vadāt ad cor siue ad reliqua membra numerantur inter causas coniunctas febris putride. licet oppositū senserit Gentilis in hac questione. non volens ꝙ aliqui vapores putridi sint causa febris nisi qui reperiūtur in corde. de hoc tamen dictum est superius in primo capitulo huius prime fen. quātū est opportunū. et etiā in q̄stione de maioritate morbi. et he materie ꝟm plurimū nō sunt causa añs neqꝫ coniūcta febrium: licet quādoqꝫ febrem foueāt et augeant. ¶ Materie aūt cōes que nō necessario: sed cōtingenter in febribus reperiūtur sunt sicut sanguis q̄ aliquando peccans quantitate aut qualitate existens in venis cū humoribus facientibus febrem permixtus aggrauat virtutē: prohibet materie ꝓprie digestionē. et cū inflāmatur fouet et auget febrem. licet em̄ nō sit materia ꝓpria febris: pōt tn̄ coniūgi cum materia ꝓpria febris et facere nocumenta de q̄bus statim. et hi aliquādo p̄cipitanꝫ ad stomachū et ad intestina. aliquādo cum vrina. aliquādo cū sudore expellunꝫ a natura stimulata sua multitudine: aut malicia. Et horū euacuatio est euacuatio materie cōis accidentaliter reperte in febriētibus que nō debet dici minoratio ꝓprie sed apud arabes dicitur exiccatio.

His premissis sit hec prima ꝯclusio. Medicus euacuās ꝟꝫ canones predictos quādoqꝫ euacuat materiā ꝓpriā febris. et cū hoc frequēter eius euacuationeꝫ intendit. Istā conclusionē probāt rationes facte ante oppositū. ¶ Scđa conclusio. intētio Auicen̄. non fuit ꝑ hos canones principaliter docere euacuare materiam propriam febris humoralis: sed materias cōmunes. ¶ Ex qua sequitur ꝙ medic⁹ operans ꝟm intentionē horum canonū non oportet ꝙ euacuet materiā propriam febris. conclusio patet discurrendo. Nam in primo canone de flebothomia constat ꝙ sanguine abundante cū humore qui facit febres docet flebothomare nō obstante ꝙ sanguis pro tunc nō sit materia propria febris. Qđ aūt dixit esse faciendū si hūor q̇ vincit fuerit sanguis est positū incidenter. Nam infra in hoc capitulo ponet canonē in vsu flōmie qn̄ est intensio sanguinis. Sil'r pꝫ de lenitiuo ī quo magis diligit clistere cōis iuuamenti: per qđ vt pl'm non eūaꝫ materia ꝓpria. Idem vr̄ de ꝓuocatiōe vrine et sudoris: q꞉ infra p̄cipiet in p̄ticularib⁹ capl'is non esse prouocandā nisi paucificata materia ꝓprie qn̄ loquiꝫ de ꝓuocatiōe ꝑ quā materia ꝓpa eūatur. Et idem apparet de vomitu q꞉ non precepit educi materiā propriā. sed q̄cūqꝫ ad stōm p̄cipitatur. Et argumenta reliqua adducta post oppositum ad huius conclusionis faciunt confirmationem.

Ad argumenta ante oppositum respondetur omnia illa concludere ꝙ medicus aliquando in principio euacuat et intendit euacuare materiam propriā febris. Sed dicitur ꝙ intentio principalis horuꝫ canonum non est euacuare materiam propriā febris: sed principalis intentio est euacuare materias ꝯmunes quarū alique de necessitate alique contingēter in febribus humoralibus reperiunꝫ.

Contra determinata in presenti questione arguitur. sequitur ꝙ in effimerāte et ethico medicus deberet facere huiusmodi eūationes. s. lenitionem ventris: prouocationem vrine: et prouocationem sudoris cum in eis reperiantur superfluitates prime scđe et tertie digestionis: necnon vapores ab humoribus non putrentibus ex actione caloris febrilis eleuati indigentes transpiratione. Respondetur ꝙ ceteris paribus non reperiūtur in eis tot ⁊ tante superfluitates nec sic infecte propter defectum vaporum putridorum qui reperiuntur in febriēte putride. ¶ Secundo dicitur ꝙ dato ꝙ reperirentur: medicus non ita tute potest facere huiusmodi euacuationes in febrientibus ethice aut effimere timore exiccatiōis corporis. vnde si lenit: lenit cum infrigidantibus et humectantibus pauce abstersionis et attractionis: sicut cum

sicut cum clisteribus factis ex lacte et similibus. Et multo minus audet prouocare vrinam et sudorem timore exiccationis.

Secundo contra determinationē arguitur. pbando q intentio horū canonū sit educere materias proprias. quia pro lenitiuo exhibet Auicē. māna et sirupum violatū que eligunt colerā. vt Mesue in cap. de māna. et viola. ¶ Preterea prouocatio per radicem apij appropriat humorib' frigidis sicut prouocatio cum seminibus frigidis appropriatur humoribus calidis. ¶ Ad primum dicitur q licet electiue euacuent humorem colericum virtus tamen sua electiua est ita modica et virtus sua lenitiua est tanta vt potius operentur leniendo q eligendo. Et cum hoc si aliquid operentur. eligēdo id faciūt sine inquietudine et molestia vnde tute sicut et cassia pcedi possunt etiā in notabili quātitate. principaliter tamen ex horū administratione intēdimus lenitionē et superfluitatū pmuniū et materierū eductionē. ¶ Ad scōm dicit. q licet diuersis puocantibus vtendū sit in diuersis materijs: vtputa i calidis decoctiōe aut emulsione seminū cōmuniū frigidorū: in frigidis decoctione radicū apij et similiū. hoc tamen non facimus vt intendamus cū his prouocantibus eligere materias pprias: sed radicē apij et similia notabiliter calida vitam' in febribus calidis timore inflāmationis que cōceduntur in frigidis: tum ratione prouocationis: tum ratione digestionis et ex simili causa vtimur frigidis in febrib' calidis.

Mesue.

Utrum autem sicut reperiūtur medicine solutiue eligētes propriū humorē vt scamonea colerā: turbith flegma: ita reperiantur medicine vrinatiue eligentes propriū humorē: est dubiū nōdū vt dicit Gentilis ab auctoribus discussum. Credendū tamen est q sic. Nam assarū a pprietate respiciens flegma et colerā notabiliter diureticū verisimilius ōz euacuare per vias vrine hos hūores q melācoliā ad quā non est eius pprietas. ¶ Et cōfirmatur quia medicine a pprietate sua eligētes euacuāt humores quos eligūt ipsos ad se trahēdo: deinde a presentia humorū et medicine natura stimulata ipsos eūat p regionē magis aptā illi eūationi. sed medicine diuretice petūt vias vrine: ergo ipse aliquo tēpore in illis vijs debēt ad se trahere humores quos respiciūt: et sic natura illis humoribus et medicina stimulata illos p vias vrine eūabit. ¶ Et cōfirmat quia in paratis ad vrine puocationē medicine solutiue frequēter prouocant vrinam et ventrē non soluunt. Sicut mihi accidit cū dedissem pillulas aggregatiuas spectabili legū doctori domino Christoforo de cāpo causa soluendi ventrem: multotiēs cum magno dolore vrinam prouocauerūt nihil soluētes. ¶ Preterea de intentione Auicen. scdo canone multū scamonee exhibitū euacuat per vrinā. Parum autem aut in quātitate moderata exhibitum soluit ventrē. Est tamen credendū eam per regionem illam esse magis prouocatiuam colere q flegmatis vel melancolie. Et ex his infertur q si misceremus medicinam eligendi aliquem humorē quicūq sit ille in pauca quātitate cū medicina multū diuretica ille humor per vias vrinales educeretur: sicut si misceremus turbith aut coloqntidā cū cantaridib'. ¶ Et cōfirmat de intētione Aui. in ca. de cura singultus vbi dicit ad litteram. Et iam laudati sūt trocisci huiusmodi. ¶ Recipe costi. croci. rosarum recentium. masticis spice. oīm ana. 4. aureos: assari aureos duos: aloes: opij: amborum ana aureum. s. conficiantur cum succo psilij: exhibeatur ex eis medietas aurei psilium et opium stupefaciunt: spica confortat et resoluit: assarū inclinat humiditates ad partes vie vrine et educit eas p eam. Aloes inclinat eas ad viam fecis et extrahit eas ex ea. Ecce q partificat assarū et aloem inducendo humiditates q̄ faciūt singultū: aloes in educendo per vias secessus: assarum per viam vrine. educit ergo eligendo. ¶ Satis itaq ex predictis rationibus constat q sicut reperitur medicina solutiua eligēs determinatos humores quos euacuat per viam secessus: ita reperitur medicina vrinatiua eligens determinatos humores quos euacuat per viam vrine. ¶ Ultimo vt hi canones propter iuuenes ponātur in practica. Cum tu superuenis febrienti febre putrida et videris in prima die necessitatē flōmie: flōma eadem die vel q citius potes: expectando tamen horam quietiorem: nisi fuerit ex pestilentialibus: aut similibus q non dant inducias: nam in his casibus opz ea hora qua occurris flōmare. Sed ante flōmiā regulr operando premitte lenitionē ventris si oportuerit cum clisteri lenitiuo si superfluitates prime digestionis nō ptineantur nisi in intestinis grossis. Si vero ptineantur in stomacho: aut in intestinis gracilibus: qd cognosces: quia vides egrum nauseantē et sentientē extensionē supra vmbilicū: melius est exhibere lenitiuum per os. postea sequēti die: aut q citius potes fac flōmiam. Deinde post flōmiā fac etiam iterum lenitionem ventris die sequenti si nō sit lenis. sed fm plurimum sufficiet clistere: aut forte sufficiet sirupus acetosus: et aq ordei: aut vtrūq premittendo sirupum acetosum per duas horas ante aquam ordei debite calam. Et iam fm plurimū transiuerūt tres dies et operatus es cum duobus canō. Et cum scdo sibi exhibuisti sirupum acetosum: aut aquam ordei tam lenisti et digerere incepisti. Et iam opus est vt quarta die: aut q citius potes opereris cum tertio canone prouocando et potentius digerendo. dabis ergo sirupum acetosum simplicem cum emulsione lactis seminū cōmuniū frigidor: fm q melius tibi videbit īspecta quātitate caloris febrilis. Nec tamen obliuiscēris in toto cure processu lenificationis ventris cum clisteri: aut saltem cum suppositorio si sponte sua nō fuerit lenis. ¶ Postea aperies poros exhibendo aliquod sudatiuum et ipm pannis cooperiendo eligendo horam in qua magis est aptus sudare. Sudatorium fit simul materie digestiuū sicut aqua ordei notabiliter calida cum pauco vini subtilis et precipiendo somnum. hoc enim magis gratum est egro et magis proficuum q vngere cum oleo camomelino et similib': et iam operatus es cum quatuor canō. Et quocūq tempore vides egrum nauseantem siue ante flobothomiam siue post: siue etiam non facta flobothomia exhibe sirupum acetosum cum aqua tepida et cum impositione penne aut digitorū in ore procures vomitum. hoc tamen fac nisi habuerit cibum in stomacho quem oporteat retinere et nisi multotiens euomuisset: et esset dubium ne stomachus suus fieret cloaca superfluitatū. Et hoc modo rectus est eger tuus cum quinq canō. supra scriptis. Et hi canones hoc modo exequendi sunt cura regulari. Nam cura coacta in quinq casibus q inferius ponentur in hoc capitulo oportet incipere a medicina eligente materiam propriam.

De assaro.

De christoforo de campo.

Trocisci ad singultū valētes

Modus practicandi in febre continua.

Notatu dignū

¶ Et prohibe eum a somno in principio febriū proprie quādo est horripilatio: aut frigus et rigor: quoniā prolongatur super eū frigus et rigor: ipsa nāqꝫ exprimūt materias si fuerint euntes ad quedam viscera et prohibent digestionem humorū. Apud declinationem vero est iuuatiuus valde et fortasse non nocet apud statum.

Quatuor notāda de somno in febre.

¶ Hic est nonus canō et ē de somno qui quādoqꝫ iuuat: quādoqꝫ nocet in febribus. Et dicit q̄tuor. ¶ Primū ꝙ tu medice debes prohibere febrientē febre humorali a somno in ꝑncipio.s.particulari. ¶ Scdm ꝙ proprie.i.maxime debes ipsum prohibere quādo est horripilatio: aut frigus: aut rigor: aut hec oīa. Et assignat tres causas. Prima: q̄m per somnū prolongat̄ supra eū.s.egrū frigus rigor aut horripilatio.q: somnus non ꝑmittit calm̄ occupare materias ⁊ expādi qua expāsione et occupatiōe cessant huiusmodi tipi. Secūda q: ipsa scꝫ frigus et rigor et horripilatio exprimūt materias si fuerint euntes ad quedā viscera.i.faciūt ꝙ materie que sunt prone ad fluendū ad aliqd mēbrum intrinsecū: sicut epar stomachus ⁊ similia citius et in maiori quātitate fluāt ad ipm siue apātes siue non. Nam ista sunt causa motus sanguinis et spūs ad interiora: et per cōsequēs etiā aliarum materieruꝫ. Tertia causa.quia ista prohibēt digestionē humoꝝ.non permittūt eīm calm̄ expādi in materia: immo suffocant illud sub ea. ¶ Tertium dictum ꝙ somnus in declinatione est valde iuuatiu⁹. ¶ Quartū apud statum forte nō nocet.

Argumēta circa materiā sōni.

Pro declaratione huius canonis dubitatur. vtrū sit somnus prohibēdus in principio particulari febrium humoraliū: et ꝑprie cū sunt frigus rigor et horripilatio. ¶ Negatiue arguit̄. nam somnus in principio particulari multotiēs fit ⁊ nō nocet: ergo nō est prohibendus. assumptum est Auicen. secūda huius.capitulo de signis sumptis ex parte somni et vigilie. Scdo.in somno vigorant̄ oēs virtutes naturales. et per cōsequēs vigoratur digestio ciborum et humorū.sed hec ꝯueniūt in ꝑncipio febriū: ergo somnus nō est prohibēdus. tenet cōsequētia: et assumptū est Auicē.scda primi. capitulo de his que ꝯueniūt ex somno. ¶ Tertio in forti rigore Aui.prouocat somnū cū opio infra in capitulo de regimine rigoris.q̄re ⁊c. ¶ Ex quo sequitur ꝙ propter somnū non prolongatur.contra primā causam hic ab Aui.assignatā. ¶ Quarto somnus prohibet motū materie ad viscera cōtra secundā causam Aui.quare ⁊c. antecedens ꝓbatur.quia de intentione Auicen̄.loco allegato. Sōnus oēs fortes prohibet euacuationes excepto sudore quē prouocat: et per cōsequēs potius mouet exterius q̄ꝫ interius ad viscera. ¶ Quinto somnus vnit calorem interius per quem digestio fortificatur.ergo non prohibet digestionē: sed iuuat contra tertiā causam. ¶ In oppositum est hic Auicen.et Gal.scda afforismoꝝ.et Rasis.xvj.continentis: cap.de his que sequūtur febres.

Notāda de sōno scdm rasim penum.

Pro solutione dubij notabo aliqua. deinde ponam cōclusiones responsiuas ad quesitū. Hic obmitto quiditatē somni et multa alia huic proposito nō necessaria. Nam de his expediti sumus super nono Almansoris.cap.de subet. ¶ Notandū tamen ꝙ in principio somni sanguis et spūs trahūtur de exteriorib⁹ ad interiora.trahūtur eīm de extra venas ad intra venas: et de ꝑuis venis ad magnas: et tandē ad mēbra nobilia: sicut sunt cor: epar: ⁊ cerebrū: et reliqua mēbra sibi propinqua: et cū spiritibus trahuntur ad eadem loca vapores secum permixti per viam sequele: et cū sanguine trahuntur alij humores sibi permixti. ¶ Propterea scda primi.exterioribus infrigidatis pluribus indigemus cooperimētis in somno q̄ꝫ in vigilia: quia in vigilia fit motus oppositus. ¶ Hanc etiam attractionē ad interiora operatur aīa sentiens mordicationē membroꝝ sensibiliū in principio paroxismorū vt eorū nocumento succurrat: propter queꝫ motum ad interiora sequentē tam somnū q̄ꝫ rigorem materie maligne. simul cū vaporibus suis q̄ deberent expandi exterius mouent̄ interi⁹ ad mēbra nobilia: et sic necesse est paroxismū prolōgari ꝭm oīa sua tēpora. et scdo materias motas interius multo magis ledere membra nobilia et digestionē humoꝝ impediri calore naturali sub ipsis suffocato. ¶ Notandū scdo ꝙ licet somnus naturalis in vniendo calorem interius deducto impedimento oēs fortificet oꝑationes naturales: multotiens tamen accidit per motū materie male interius sua multitudine suffocantis: aut sua malignitate corrūpentis spūs oꝑatiōes naturales īpediri. Et multotiens ipse vnitus interius inuenit materiā malam ipsam calefaciendo agitat dilatat et vapores malignos eleuando nocet membris nobilibus eoꝝ impediens oꝑationē. ¶ Notandū tertio ꝙ licet somnus sit valde similis q̄eti: et faciat corpus quiescere a motu volūtario: et ꝑ hoc habet motū humorū cōpescere.nō tamen facit eorū omnimodā quietē.immo in principio sui quando sanguis et spūs mouētur interius: mouētur etiā alij hūores et vapores secum.s. cū sanguine et spū permixti.postea spūs interius fortificati mouent materias bonas nutrimentales ad extra et diuidūt in mēbra corporis.ad quē motū sequitur vlterius exuberatio sudoris. Propterea si somnus inuenit in principio sui motū aliquarum materierū interius ipsuꝫ fortificat ⁊ auget. Propterea dixit Auicē.ꝙ exprimit materias si fuerint euntes ad quedā viscera siue ad ipa apostemādū siue aliter opprimendū absqꝫ apate. licet ergo ex parte qua fecit corporis quietem a motibus voluntarijs sit aptus quietare humores: cū tamen īuenit motum alicuius humoris ad interiora ī sui principio ipsum fortificat. Similiter cuꝫ inuenit materias cuꝫ expandit̄ extra eas mouet exterius frequenter ipsas euacuans cum sudore.

Somnus naturalis.

Somnus similis quieti.

Contra. sequitur ꝙ somnus in sui principio deberet facere vomitū et fluxū ventris cū moueat materias ab extra ad intra versus regiōes illas. Aut saltem sequitur ꝙ in sui principio nō deberet ipsos sistere. cōsequēs cōtra experientiā. ¶ Et confirmatur quia in fine somni cū expandunt̄ materie ad extra sudor prouocat̄ materijs motis a cētro ad circūferētias. ¶ Preterea sequit̄ ꝙ incohoāte somno sudor īchoatus tempore vigilie: aut de proximo inchoādus magis exuberet in principio somni. ¶ Ad primū negetur id ad qd deducit̄: cuꝫ sanguis et spūs et quecūqꝫ alie materie moueantur ad mēbra principalia ꝭm plurimū eorū nō ad stomachū et intestina nisi ꝭm modicū eorū et sic ī sui principio somnus non est causa vomitus neqꝫ fluxus vētris in mobilitando materias que sunt proxime stomacho aut intestinis: aut in eis contenentur et

nentur et minuendo acuitatē sensus intestinorū et stomachi prohibet vomitū ⁊ fluxū vētris: nō tamē sicut in fine somni: cum materie moueantur extra: et sicut somnus aliquas materias mouet interius in sui principio: aliquas mouet exterius in fine siue in ꝓcessu eius: aliquas q̄ sunt circa mobilia: nō tamē pricipalia: aut sunt in eis imobilitat: ⁊ sic ratione huius sistit vomitū et fluxū ⁊ oēs alias euacuationes preter sudorem tam in principio q̄ in fine. ¶ Preterea minuēdo sensum debilitat virtutem expulsiuā que irritaꝛ a presentia materie: tam in fine quā in pricipio. ¶ Et ex his ptz solutio ad ꝯfirmationē. ¶ Ad scōam rōnē respōdeꝛ ꝙ aliqñ sudor incboat in vigilia: aut de proximo incboandus sistiꝛ ⁊ ꝓhibeꝛ in pricipio somni: et non semꝑ cū alique materie sudorales sint ita proxime poris vt nō possint ꝯuerti interi⁹: imo agitate in motu sanguis ⁊ spiritus ad interiora amplius fluūt per poros cutis per quos inceperāt fluere. ¶ Notandū quarto ꝙ somnus obtūdit oēs sensus exteriores: nō soluz qꝛ ab ipsoꝝ instrumētis retrahat spm̄ aīalē: aut ipm retineat interius: sed qꝛ reddit ipsorū substātiā turbidā: vt sentit Auic. ij. primi. c. de his q̄ ꝓueniūt ex somno. Et iō per ipz sensationes ⁊ motus iperficiūꝛ impediūtur et obtūdūtur vnde quāuis mēbra exteriora infrigidētur et adsit in eis humorū mordicatio in pricipio paroxismi. prouocato tamē somno sensus infrigidatiōis et mordicatiōis remoueꝛ: aut obtūdiꝛ: ⁊ sic rigor qui per has sensatiōes sequiꝛ remoueꝛ. ¶ Ex quo apparet ꝙ rigēs i pn° ꝓoxismi aliquo mō iuuaꝛ somno: quia prohibeꝛ sensatio rei irritātis ad rigorē: ⁊ sic cessat rigor. Aliquo etiā mō noceꝛ somno pro quāto materierū cita sparsio ⁊ partialis resolutio impediꝛ ⁊ mēbrorū calefactio. Et ideo cum dicit Auic. in lr̄a ꝙ per somnū prolōgatur supra febriētem rigor ⁊ frigus nō debet intelligi ꝓprie de rigore: qꝛ iste ꝑ somnū remoueꝛ: sed intelligendū est de causa faciēte rigorē que est humor. huiusmodi em̄ sparsio subtiliatio ⁊ resolutio īpeditur: ⁊ cōseqūeter membroꝝ exteriorū calefactio. ¶ Notādū quinto ꝙ licet in pricipijs paroxismoꝝ particularium materia moueaꝛ ad exteriora: moueꝛ tm̄ motu prefocatiuo caloris naturalis. primo qꝛ ꝓpter horribilitatē materiei ⁊ nocumētum qō iprimit in mēbra calor ꝓfundaꝛ et submergiꝛ. Scōo quia vapores in pricipio a materia eleuati sunt hūidi crudi grossi spirituū ⁊ caloris membrorū extinctiui: sicut superius per similitudinē dictū est de vaporibus lignorū viridiū qui extinguūt paruū ignem ⁊ prefocāt. Verūtamē nō oēs dispōnes principioꝝ in prefocādo sunt equales: immo scōm varietatez materierū in multitudie paucitate ⁊ subtilitate digestione et cruditate et celeritate mot⁹ et tarditate: et scōm varietatē dispositiōis patiētis mēbrorū super que ferꝛ talis materia fiunt multe varietates in principijs particularibus: et multo maiores et maior prefocatio: cum adsunt in principijs frigus et rigor ac horripilatio et maxime quando istis somnus coniūgitur. omnino em̄ hec quatuor scilz materie horribilitas. scōo vapores grossi ab ipsa eleuati. tertio frigus rigor ⁊ horripilatio. q̄rto somnus subtilis concurrūt ad caloris innati ꝑfocationē iuxta paroxismātis tardam inflāmationem et resolutionē ⁊ mēbroꝝ tardā calefactionē.

Somni' ꝓprietas.

De somno ⁊ de iuuamentis et nocumentis.

Ex quibus apparet solutio ad quesituz in his cōclusionibus. Prima semper somnus in principio particulari est aptus facere notabile nocumētum. Conclusio ptz ex hoc vltimo notato. adiuuat em̄ ad caloris prefocationem. tardat materie paroxismātis resolutionez et mēbrorum debitā calefactionē quare cū paroxismus debeat terminari per materie paroxismātis resolutionē: opus est ipsum ꝓpter somnū ꝓlongari. ¶ Secūda ꝯclusio. scōm plurimū somn⁹ in principio particulari est magis aptus obesse quā prodesse. probatur. nam semꝑ facit notabile nocumētum ex precedēti cōclusiōe: rarissime autē facit notabile iuuamentū nisi cū rigor est ita intēsus ⁊ longus vt ipedireꝛ anhelitus propter nocumentum in lacertis pectoris: et esset dubium de egri suffocatione. Aut quando virtus ex nimia ꝯcussiōe preter modū resolutereꝛ: hec autem raro eueniūt. ¶ Ex quibus sequitur cōclusio respōsiua ad quesitū qō scōm plurimū est somnus prohibendus in principio particulari febriū humoralium.

His sic determinatis superest vt respondeamus ad argumēta ante oppositū. Ad primū quod est autoritas Auicē. scōa quarti caꝑ. allegato. In principio vero eius: scz paroxismi multotiens fit somnus ⁊ nō nocet: exponiꝛ et non nocet: idest nō est signū magni nocumēti cōparatus ad somnum factum in statu de quo parum ante locutus est cū dixit: et hoc totū in statu paroxismoꝝ febris est deterius: scilicet per viam signi licet ecōtra per viam cause somnus fit deterior in pricipio quā in statu. ¶ Ad scōm respōdeꝛ negādo qō virtutes ⁊ opationes naturales vigorētur in somno in principio paroxismi. quia licet rōne vnionis spirituuz deberēt vigorari: tamen plus debilitanꝛ ex delatione materierū malarū ad mēbra nobilia que delatio fit ꝓpter somnū in principio paroxismi. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ somnus est prouocādus in pricipio paroxismi aliquādo ꝓpter accidētia fortia sequentia fortem et diuturnū rigorē de quibus dictuz est. Et dicitur qō rigor tunc nō prolongatur propter sensus obtusionē: licet adsit humor qui de se est causa rigoris: et in his casibus potius eligitur paroxismi prolōgatio quā nimia ꝟtutis dissolutio ⁊ forte mors. ¶ Ad reliqua duo argumenta patet solutio ex dictis in questione.

Secūdum dubium. Utrū somnus sit iuuatiuus apud statum ⁊ declinationē particularē. Et arguitur ꝙ nō: quia tam in statu quā in declinatione trahūtur vapores ⁊ materie interius versus mēbra nobilia et prohibeꝛ ipsorū resolutio. ⁊ sic paroxismus ꝓlōgatur. ergo nō est iuuatiuus. tenet cōsequentia: et assumptū patet scōa afforismorū. cōmento prio: et ex determinatis in ꝓcedēti questione. ¶ Et confirmaꝛ quia in statu vapores: et materia sunt vltimo inflāmati et in maiori quātitate q̄ in alio tēpore: quia aliter nō esset status. ergo cōuersi interius propter somnū sunt magis apti obesse quā in aliquo tēpore. ¶ Et confirmatur: quia tunc virtus est debilior quā in precedētibus temporibus: ergo magis est apta succūbere ex ꝯuersione materierū et vaporū ad mēbra nobilia. ¶ Secūdo nocumentū ex somno est perniciosius in declinatione quā in statu: et in statu quam in augmento. ergo questio falsa pro parte affirmatiua: tenet cōsequētia. assumptū colligi potest ex dictis Gal. scōa afforismorū cōmento primo. ¶ In oppositū est Auicē. in parte presenti. apud declinationez est iuuatiuus valde: et fortasse nō nocet apud statum.

De somno apꝰ statuz.

Pro solutione huius notandū primo in declinatione parti/

An somnus sit aptus ⁊ bonus in declinatiõe.

culari paroxismi deductis alijs materia et fumi sunt paucificati subtiliati versus extrema trans/missi longe a fonte caloris pro maiori parte: qua/re difficul'r trahũtur: ⁊ si retrahũtur minꝰ sunt ꝓfo/catiui propter paucitatẽ et subtiliationẽ: qꝛ spũs sunt resoluti in tẽporibus ꝓcedentibus. virtus est debilis: et indiget refo cillatione. prouocato ergo somno spũs interius retrahũtur ad membra nobilia: et ibi vniũtur et confortãtur quia nõ prefocantur a multitudine vaporũ secum tractoruꝫ: sicut in partibus precedẽtibus: vnde virtus fortificata il/lud parũ qđ superest intus de vaporibus ⁊ humoribus superat: et cum sparsione nutrimẽti parum post expellitur extra: et cum hoc fortificatis virtu/tibus naturalibus fit humorũ digestio et spiritũ et regeneratio. ¶ Ex quibꝰ ptꝫ qđ sine notabili nocumento in declinatiõe particulari merito dispositionis paroxismi: ⁊ sue ꝓprie materie alijs deductis somnus est aptus multũ iuuare. Contingit tamen aliquãdo propter malignitateꝫ materie cuiꝰ omnis parua pars retracta multum nocet: sicut in materia antracis et similibus. propter aliquã la/tentem materiaꝫ q̃ agitatur a calore fortificato in somno in declinatiõe fiat nocumentum. Et similiter ex alijs paroxismis ꝯplicatis: aut ex errore regiminis: sed merito dispositiõis declinatiõis febris putride somnus est aptus multũ ꝓferre ⁊ parum obesse.

Somnus in statu differens.

¶ Notandũ scđo ꝙ somnꝰ in statu paroxis/mi est fere equaliter indifferẽs ad iuuandũ ⁊ nocẽ/dum qđ potest declarari tam ex parte cause imprimentis: scꝫ vaporũ ⁊ humorũ quã ex parte corꝑis patiẽtis. Nam status particularis in sua quiddi/tate includit vltimatam caliditatẽ que possit esse in paroxismo. Hec autẽ vltimata caliditas potest esse propter maiorẽ multitudinẽ vaporũ cum magna quãtitate materie reseruate vsq; ad statum. Et potest esse etiam propter valde intensam cali/ditatem vaporum et materie. dato qđ vapores et materie sint paucificate notabiliter tẽpore status Utrũq; enim frequẽter ꝯtingit: licet semꝑ sit necessarium merito status paroxismi materiã et vapo/res eẽ calidiores quã antea. Et tũc manifestum est qñ sunt paucificati vapores ⁊ materia notabiliter licet sint calidiores notabilꝰ quã ante magis prodesse somnũ ꝙ obesse: cũ tunc per magnã eoꝝ subtilitatẽ sequentẽ eorũ intensam caliditatẽ sint valde apti trãspiratiõi: et eo magis: qꝛ pori corporis sunt tunc multũ dilatati. Paucitas eñi ⁊ eorũ sub/tilitas cum pororũ dilatatiõe faciũt ad eorũ faci/lem trãspirationẽ et paucã eorũ conuersionẽ interius ꝓpter somnũ. Ecõtra quãdo multũ de mate/ria esset reseruatũ in statu: et vapores essent pluri/mi et grossi. somnus in statu esset magis aptus obesse quã prodesse. Silr hec equalis indifferẽtia ad iuuandũ ⁊ nocendũ potest cõtingere ex parte cor/poris. Sunt eñi quedã corꝑa parata exiccationi ⁊ resolutioni: sicut corꝑa colerica et silia habentia poros latos ⁊ humores subtiles parũ de humido quorũ virtus facile dissoluit: ⁊ istis somnus tẽpo/re status multo magis prodesset quã obesset. Ecõtra sunt aliqua corꝑa habentia oppositas ꝯditiones minime apta exiccatiõi ⁊ humorũ ⁊ spirituuꝫ dissolutiõi: ⁊ istis somnus in statu magis obesset quã prodesset. Propter ergo hanc fere equalem indifferentiã ad iuuandũ et nocendũ Auic. locutꝰ est sub ambiguo dicens: et fortasse nõ nocet apud statum. Et Gal. in cõmento prio scđe particule dixit ꝙ quãdoq; iuuat in statu ⁊ in augmẽto statui vici/no: nõ tamẽ dixit semꝑ. In augmẽto tamẽ licꝫ possit iuuare et nocere est minus aptus ad iuuandũ et magis ad nocendũ ꝙ in statu. Econtra in cõparatione ad principiũ. ꝓpterea dixit Aui. fortasse nõ nocet apud statũ: per ly apđ statũ intelligẽdo augmentũ et statũ. Pria itaq; medietas augmẽti ma/gis attestat' principio quo ad iuuandũ ⁊ nocendũ merito somni. Scđa ꝟo medietas magis attestat' statui.

De nocumẽto somni in prin/cipio febris.

¶ Et ex his apparet qđ deductis alijs som/nus est magis aptus nocere in principio paroxis/mi febris putride quã in alijs tẽporibꝰ eiusdẽ pa/roxismi. Et scđo loco magis aptus nocere in aug/mento. et tertio magis in statu et quarto minus in declinatiõe. Nam nocumentũ somni factũ in principio est maius intẽsiue ⁊ extẽsiue quã nocumentũ alicuius alterius tẽporis alijs paribus: secũdo nocumentũ augmenti: et sic de ceteris.

De somno in declinatione ⁊ iuuamẽto ipsiꝰ.

Et ex his ptꝫ respõsio ad questionẽ ꝙ somnus vt plurimũ est iuuatiuus ⁊ cõcedendus in declinatiõe. Dixi aũt scđm plurimuꝫ propter causas dictas in prio notato. scꝫ de materia venenosa q̃ rarissime cõtingit: sed in statu somnus est fere equaliter indifferẽs ad iuuandũ ⁊ nocẽdum: sed in augmẽto frequẽter est magis aptus iuuare quã nocere frequẽter. Ecõtra licꝫ frequẽtius sit aptus magis nocere quã iuuare. in princip. aũt scđm plurimũ magis nocet quaꝫ iuuet: ⁊ rarissime est cõcedendũ: sicut determinatũ est in prima q̃one Rarissime eñi accidũt rigores illi fortissimi cogẽ/tes administratiõeꝫ somni in principio. adsunt raro materie venenose ꝓhibẽtes eius administrationem in declinatiõe. in augmẽto autẽ et statu indi/cia sunt media. propterea dixit Auicẽ. fortasse non nocet apđ statũ: verũ medietas pria augmẽti magis attestat' principio: ⁊ secunda magis statui.

His ita determiatis supest vt respondeamꝰ ad rõnes adductas in oppositũ. ¶ Ad primã dicit' qđ licet aliq̃d de vaporibus ⁊ materia retrahatur intra: et licꝫ ratione huius fiat aliquid nocumenti hoc modicissimũ est in cõparatiõe ad iuuamentũ qđ sequit' ex somno de fortificatiõe virtutis sequẽte vnionẽ spirituũ circa mẽbra nobilia: cũ tũc ma/teria ⁊ vapores sint pauci ⁊ multũ subtiliati. ¶ Sꝫ de somno in statu dictũ est ipsum esse indifferentẽ ad magis iuuandũ quã nocendũ ⁊ ecõtra. Et somnus in declinatiõe scđm plurimũ abbreuiat paroxismũ ꝓuocãdo sudorẽ: aut faciẽdo materias: aut vapores citius resolui insensibiliter ꝓpter fortificationẽ virtutis. ¶ Et ad ꝯfirmationẽ dicit': quod licet vapores ⁊ materia sint magis inflammati in statu quã in reliquis tẽporibus: tamen nõ necessa/rio sunt plures. Item sunt magis subtiliati: et sic magis parati resolutioni. De hoc tamẽ in questione dictũ est quantũ est opportunũ. ¶ Ad aliã cõfirmationẽ dicit' ꝙ licꝫ virtus sit debilior ĩ statu ⁊ declinatiõe quã tẽporibꝰ precedẽtibus: ⁊ equale no/cumentũ minus possit tolerare: tamẽ nocumentũ retractiõis vaporũ ⁊ materia interius sequẽs somnum est valde minus in statu ⁊ declinatiõe quã in tẽporibus ꝓcedẽtibus. ¶ Ad vltimã rõnem que est autoritas Gal. cõmento prio scđe affforismorũ đꝛ ꝙ nocumentũ somni in declinatiõe est deterius ꝑ viam signi quã in aliquo tẽporũ precedentiũ. et similimodo est deterius in statu quã in augmẽto: et in augmẽto quã in principio. cum quo tamẽ stat ꝙ per viã cause sit contrariũ: sicut determinatum est. Est eñi pessimũ signũ et frequẽter pernitiosum qđ somnus in declinatiõe in qua maxime iuuare de/bet noceat. ¶ Ex his ptꝫ solutio ad. q. solitã queri

an sit iudiciũ

an sit iudiciū idem de conceptiōe somni in temporibus vniuersalibus ꝛ particularibus. Et respōdetur ꝙ sic: vnde liberius ꝛ longiorē somnū ꝯcedim⁹ in declinatiōe vl'i ꝙ̄ in statu vl'i: et in statu ꝙ̄ in augmento: ꝛ in augmēto ꝙ̄ in pricipio vniuersali. Est tamē somnus in vl'i magis aptus prodesse: ꝙ̄ obesse scd̄m diuersitatē crisiū. nam in crisi per sudorē est multum aptus prodesse: sed in crisib⁹ alijs magis aptus obesse quā prodesse: cū somnus retineat omnes fortes euacuatiōes preter sudorē.

Chāperius. Ad exbibēdam aquā frigidā ꝑ ueniēdū. est integre metiēdo quantū ex ipsa posset esse detrimentū si potandaȝ des vel paucā quantā sibi dari eger postularit: tradē igit̄ aquā frigidā cū in vrinis videas signa ꝯcoctiōis neq̄ ei in pricipio neq̄ in ascēsu dāda est aq̄ frigida: sed ī ipsa toti⁹ egritudinis puberta te: ꝑticularīq̄ ꝑoxismo: suo nāq̄ tēꝑe data aq̄ frigida solidarū partiū naturam corroborat: ossa: neruos ceteraq̄ eiusmodi. Robusti or aūt facta natura imittit se in humores ꝑti us attenuatos ꝛ bonos ꝯtinet et malos eiectat per aluum aut ꝑ vomituȝ aut ꝑ sudores. Qd̄ si egrot⁹ assuetus sit sanitatis tēꝑe aquā frigida potare multo magis intrepide: fiduciaq̄ plen⁹: frigidā aquā dato: ipsa edoct⁹ experiētia: eleuātur nāq̄ aq̄ frigide accessu cūcta intestina omnino autē si aqua frigida pars est sanitatis tēꝑe si a frigore tāgat̄ languet: ab aqua frigida ꝑs nulla offendit̄: ita pota quideȝ in febri offendit̄.

Et non prohibeas ei aquā frigidaȝ nisi fuerit humor qui est in eo crudus ꝛ grossus tunc enim prohibet digestionem.

Positis quibusdā canonibus respiciētibus materias maxie cōes. hic ponit canones quibus docet extinguere calorē febrilē: minus tamē gn̄ales illis quos superi⁹ posuit. docet eñ vsum aque frigide in febribus: ꝛ habȝ hec pars duas partes. in prima docet vsum aque frigide in potu. scd̄o ꝑ extrinsecā applicationē. scd̄a ibi. infra per vnā colūnam. (immo cū videris calefactioneȝ.) Primam partem diuido in septē partes. nā in prima ponit cañ. in vsu aque frigide. in scd̄a ibi. (Nisi sit stomachus.) docet ꝯditiōes ꝓhibētes potū aque frigide: et indicātes ipsius exhibitionē. in tertia parte ibi. (Et quādoq̄ datur in potu.) ponit quātitateȝ que quādoq̄ datur de aqua frigida in potu febriētibus cum effectib⁹ eius. in quarta parte ibi. (Et quādoq̄ iterū sunt) docet quid faciendū est qñ cōiūgunt̄ ꝯtrarie indicatiōes in exhibitiōe aque frigide. in quinta parte ibi. (Et sirupus quidē acetosus) docet rem vnā infrigidātem: nō ita nocentem sicut aqua frigida quādo sunt prohibētia. in sexta parte ibi. (Et cū nō licet). ostēdit nocumēta sequētia potū aq̄ frigide incōueniēter sumpte. in septima parte ibi. (Et ille quē plurimum) docet q̄ sunt corpora quibus aqua frigida magis debet prohiberi. Primā partē diuido ī tres. in pria ponit cañ. cū ꝓbatiōe scd̄e partis. in scd̄a ponit ꝓbationem vtriusq̄ partis: tamē satis cōfusam. in tertia ꝓbat primā partem cañ. scd̄a ibi. (Et scias). tertia ibi (Humores aūt colerici). In pria ꝑte dicit ꝙ medicus nō debet prohibere febriēti febre humorali aquā frigidā: nisi humor q̄ est ī febriēte fuerit grossus et crudus: er probat partem secundā exceptā per hoc: qꝛ humor qñ fuerit grossus ꝛ crudus aqua frigida in potu exhibita ꝓhibet digestioneȝ: ideo tunc dȝ ꝓhiberi. Includit itaq̄ canon duas particulas. prima est ꝙ humore nō existēte in febriente grosso et crudo non debet ei aqua ꝓhiberi: scȝ quātum est merito hūoris. Scd̄a est: quia ipso existēte crudo et grosso debet ꝓhiberi febriēti febre humorali aqua frigida. Notandū igit̄ prio ꝙ ꝑ aquā frigidā intelligim⁹ aquā dulcem habentē oēs, aut plures ex decē et octo ꝯditiōibus laudabilis aque de quibus secūda primi. Et intelligim⁹ oēm modum exhibitiōis eius per os: scȝ aut pure aut permixte cum vino vel sirupo vel zuccaro vel vino granatorū: aut aceto vel quacunq̄ alia re huic proposito deseruienti. Et similiter tam tēpore cibatiōis quā extra in multa: pauca: aut mediocri quātitate tam cruda quā cocta. Maxime tamē Auicen. intelligit: in hoc canone de ipsa exhibita cruda in magna quantitate. Nota secūdo ꝙ cum Auicenna dicit nisi in febriente fuerit humor grossus et crudus. licet maxime loquatur de humore: qui est causa antecedēs aut coniūcta febris: tamen intelligi potest etiam de alijs humoribus: qui licȝ non sint causa coniūcta febris: tamē possunt ipsam fouere hi etiā ꝓhibēt aque frigide exhibitionē. Tertio notādū ꝙ dixit copl'atiue nisi fuerit hūor grossus et crudus. Nam si fuerit grossus ꝛ digest⁹: sicut aliquando reperit̄ colera nota aut colera adusta digesta nō prohibet̄ potus aque frigide. Sil'r si fuerit crudus et subtilis: sicut colera subtilis superflue calida nō prohibet̄ potus aque frigide. Similiter si fuerit etiā subtilis: immo optime ꝯfert ipam digerendo. vbi vero sil'r sit grossus ꝛ crudus nō cōuenit potus aque frigide. Quarto nota ꝙ lȝ existēte humore calido subtili ꝛ digesto cōueniat potus aque frigide quātum est merito humoris: ꝛ licȝ ipso existēte crudo grosso discōueniat attamē merito aliarū dispositionū aliqñ in primo casu prohibetur saltē in multa quātitate: vt puta qñ homo esset insuetus potui aque frigide cū apostemate intrinseco cū paucitate caloris innati: et de singulis dispōnibus ꝓhibētibus potū aque frigide. Et similiter ecōtra hūore existēte grosso crudo: vbi esset extrema caliditas corp⁹ arefaciēs exhibet̄ potus aque frigide potius eligēdo ꝓlongationē egritudinis quā corporis extremā exiccationē: ꝛ proprie in consuetis potui ipsius. Canō itaq̄ superius positus respicit humorē solū. nō autem reliquas dispositiones indicantes aut prohibentes potum aque frigide.

Et scias ꝙ quando flebothomia iuuat: deinde vteris via mala: tunc nō purgabit̄.

In hac parte probat vtrāq̄ partē cañ. ꝓbatiōe tñ satis confusa. dicens. scias ꝙ quādo flebothomia cōfert in febre: quia facta est scd̄m ꝙ oportet Deinde tu vteris via mala: scȝ ꝯtraria canoni nostro: vt puta: quia prohibebis aquā frigidā humore existēte subtili nō crudo grosso: aut qꝛ forte dabis aquam frigidā humore existente crudo grosso corpus nō purgabit̄ a residuo qd̄ remāsit post flebothomiā. Nō eñ sequetur sudor vomitus aut secessus qui solent sequi quando aqua frigida datur scd̄m ꝙ oportet: et qui secuti fuissent: aut salteȝ aliquis eorū in primo casu: et sic salus secuta fuisset: et similiter in secūdo casu nōn sequetur: immo potius fieret humoris incrudatio et fe. prolongatio: quia aqua frigida exhibet̄: vbi nō oportet: ꝛ sic canon probatus est quo ad vtrāq̄ partē. Et ex hoc canone cum probatione sua elicere possumus cōmuniter ante exhibitionē aque frigide in magna quātitate debere precedere flebothomiā: aut aliā euacuationē. vt minorata materia et confortata natura per exhibitionem aque frigide extinguentis cauma febrile natura fiat potens ad residuum expellendum.

Humoris autem colerici digestio est vt cōuersus a sua subtilitate fiat spissus et aq̄ quidem frigida facit illud.

Hic probat primā partē canonis sic: aqua frigida digerit humorem colericū subtilē. ergo exhibēda est. tenet cōsequentia. et assumptū probat̄. quia humoris colerici subtilis digestio fit ꝯuertēdo ipsum a sua subtilitate ad spissitudinē siue grossitiē sed aqua frigida facit hoc. ergo digerit ipsuȝ. hic tamē per fieri spissum nō intelligitur respectu mediocris: sed respectu eius quod primo erat. Est tamen digestio iuxta prius determiata equatio subtilis per ingrossationē ꝛ grossi per subtiliationē: ꝛ sic canō sigillatim ꝛ coniūctim quo ad vtrāq̄ partē probat⁹ est. Cōfert etiā aqua frigida nō solū digerendo: sed etiam calorē febrilem extinguēdo.

¶ Nisi sit stomachus aut epar debile: aut frigidum: aut sit in visceribus apostema: aut sit in visceribus dolor: aut sit complexio eius pauci sanguinis: aut caliditas eius innata debilis: quare debilitatur post potum aque frigide: aut si non sit consuetus potare aquam frigidã: sicut illi qui sunt de regione calida. Isti enim spasmantur velociter: ⁊ associatur eis singultus et extenuat⁹ est de hac summa.

¶ In hac parte narrat cõditiões. primo prohibẽtes potũ aque frigide. scdo indicãtes tolerantiam potus eius: scda ibi (Ubi aũt materia calida.) in prima parte ponit octo ꝯditiões ꝓhibentes potum aque frigide. ¶ Prima est debilitas stomachi aut epatis per quorũ debilitatem datur intelligi aliorꝝ membrorꝝ debilitas: sicut diafragmatis intestinorũ et aliorũ: expressit tamẽ stomachũ ⁊ epar quia frequẽtius ⁊ facili⁹ potu aq̃ frigide ledi possunt. ¶ Secũdo notandũ. ꝙ licꝫ hec cõditio possit verificari de quacũꝙ debilitate siue ex tẽpore: siue ex generatiõe cõtracta siue naturali. i. cũ qua homo ad intra latitudinẽ sue sanitatis propter malam cõplexionẽ malã cõpositionẽ solutam ꝯtinuitatem apostema ⁊ similia. hic tamẽ ne idem his replicet intelligit de debilitate sequẽte pororum superfluam largitatẽ raritatẽ texture: aut parum cõpactam membri substantiã dato ꝙ nõ esset ex villis contextũ. Nõ enim est omne membruꝫ ex villis contextũ sicut epar cerebrũ ⁊ multa alia. et hec debilitas scd̃m aliquẽ istorũ triũ modorum põt vnicuiꝙ mẽbro inesse: et per eam fit debile in resistendo causis egris tam calidis quã frigidis. primo q: minus habet de qualitate per quã resistit. secũdo quia causa ledens facilius applicat penetrans in profundũ eius. ⁊ de hac loq̃tur Aui. scda primi doctrina secũda ca. de causis debilitatis mẽbrorũ: et causa partis nota est. nã his membris existẽtibus debilibus per potũ aque frigide superflue infrigidantur: et preter modũ debilitãtur: vt aliquando mors inde sequatur: vt narrat Galenus. vij. terapẽtice. cap̃. de cura male cõplexiõis vẽtris calidi ⁊ sicci immo dicit ibidẽ ꝙ aliquando partes stomachi sunt differẽtes vna fortis altera debilis. quapropter ex potu aque frigide aliquãdo ledũtur operationes frigidi stomachi vt puta digestio et retentio aliquãdo oris eius et meri: vt puta deglutitio. ¶ Ultimo nota ꝙ licet huiusmodi debilitas indicet nõ dari aquã frigidã tamẽ aliquãdo contingit ꝙ alie conditiões indicantes potum aque frigide sunt ita fortes ꝙ medicus preeligit dare aquã frigidam existimãs per ipsius exhibitionẽ maiora nocumenta posse vitari. ¶ Secũda conditio est frigiditas stomachi aut epatis aut naturalis merito cõplexiõis: aut etatis: siue preternaturalis cũ materia aut sine materia. Et sic itelligẽdũ de friditate reliquorꝝ mẽbrorꝝ q̃ sũt apta ledi ꝑ potũ aq̃ fride nã ꝑ potũ aq̃ fride augebit̃ horꝝ mẽbrorꝝ friditas et impediẽtur mẽbri lesi operationes. Et vt dicit G. vij. terapẽtice loco statim allegato: cum aliquãdo cõtingat vnam partẽ stomachi esse calidaꝫ: vt puta fundũ stomachi: et aliã frigidã vt puta meri ledetur vni⁹ partis operatio ⁊ nõ alterius: et exemplificauit de hoĩe quadragenario qui ex potu aq̃ frigide sanatus est a mala cõplexiõe calida vẽtris et stomachi et cessauit sitis: sed ꝓhibita est deglutitio: ita vt tandem mortuus sit. ¶ Tertia conditio ꝓhibẽs potũ aque frigide est apostema in visceribus: imo q̃dcũꝙ ap̃a itrinsecuꝫ in cerebro mẽbris spũalib⁹ mẽbris naturalib⁹: sed maxĩe in his q̃ sũt apta magis ledi potu aq̃ frigide: sicut sunt stomachus epar intestina. Nã si apostema sit fridũ certũ est materiã eius magis infrigidari ⁊ incrudari: poros cõstringi. ⁊ oĩno materie resolutionẽ ꝓhiberi dolorẽꝙ augeri. Silr̃ si fuerit mixtũ ex calido ⁊ frigido. Si ṽo fuerit sanguineũ etiã incrudat̃ ⁊ igrossatur ⁊ prohibet̃ materie ipsius resudatio ⁊ dolor auget̃: quapropter nõ ꝯuenit. Si ṽo fuerit colericum a colera pura cũ multa flãma ex parte nocet̃ potu aque frigide: q: pori opilãtur ⁊ ꝓhibet̃ materie resolutio et resudatio ex ꝑte iuuat̃ ꝑ extinctionem sup̃flue caliditatis neꝙ timet̃ incrudatio que timet̃ in alijs apostematib⁹ ꝓpter materie subtilitatem: ⁊ dolor ex parte sedatur remittẽdo causaꝫ doloris: q̃propter aliq̃n cõcedit̃ flãma existẽte magna: ⁊ precipue ꝯsuetis potui aque frigide. Unde Gal'. ix. terapẽtice. Herisipilas ṽo nullo alio sanabis auxilio q̃ cũ aqua frida. ⁊ Aui. iij. quarti capi. de herisipila. Et ad vltimũ infrigidatio in herisipila est magis necessaria: quoniã flãma ⁊ dolor inflãmatiuus est in ea plus. Et licꝫ ibi loquat̃ de herisipila extrĩseca: tamẽ hec dicta accõmodant̃ etiã herisipile extrĩsece. ¶ Quarta cõclusio prohibens fridã aquã exhiberi est dolor in visceribus. ¶ Pro cuius dicti verificatiõe sciendũ ꝙ dolor in visceribus: aut ꝓuenit ab apostemate: ⁊ statim supra determinatũ est in quo casu ꝯueniat potus aq̃ fride et in quibus nõ. Aut pendet a soluta continuitate absꝙ apostemate: et certũ est nõ ꝯuenire: q: friduꝫ vlceribus mordax. quinta affori smorꝝ: aut ꝓuenit a mala ꝯplexiõe que si fuerit frida nõ ꝯuenit pot⁹ aque frigide: q: augeret cãm. Si ṽo esset mala cõplexio sicca licꝫ ꝯuenit: humectãdo tñ m'lto magis noceret actuali fridate forti indurãte mẽbrorũ ⁊ spasmãte. Si ṽo esset mala complexio calida remissa: aut mediocris nõ ꝯuenit: q: nimis ĩprimeret in mẽbrum q̃d est facile passibile propter dilatationẽ pororũ sequentẽ caliditatẽ: et ꝓpter debilitateꝫ ex resolutione spirituũ propter dolorẽ. Si vero esset mala cõplexio calida intensa valde conueniret. esset enim proportionatũ infrigidãs tanto gradu caloris: q̃d experiẽtia declarat̃ in his qui ab igne aut aqua calida cõburuntur quorũ dolor sedatur per aquam frigidissimã diu et sepius applicitam. Si vero dolor sequeretur ventositatẽ certum est nõ conuenire. ¶ Quinta cõditio prohibẽs potũ aque fride est quãdo cõplexio eius qui dꝫ sumere est pauci sanguinis: sicut cõplexio flegmatica melãcolica: ⁊ vniuersaliter cõplexio sicca superflue: aut q̃n eẽt pauci sanguis ex etate: sicut in decrepitis: aut q̃n esset pauci sanguis ꝓpter longaꝫ egritudinẽ: aut ꝓpter sanguinis euacuationẽ spõtaneã: aut a causis primitiuis. Rõ aũt huius dicti est ista: q: calor hoĩs non resistit remittẽtibus ipm infra gradũ sibi conuenientẽ solũ inquantũ calor sꝫ inquantũ ab aĩa directus que aĩa resistit per instrumenta sua que sunt sanguis et spiritus. Unde quãtumcũꝙ corpus vnũ colericũ esset calidius certo sanguineo: aut tꝑato: tamẽ melius tẽperatũ toleraret: aut sanguineũ ceteris parib⁹ potum aque frigide: ⁊ magis resisteret fridis remittentib⁹ calorem suũ infra gradũ ꝓprium q̃ colericũ: aut aliud corp⁹ pauci sanguis calidi⁹ tꝑato: aut sanguineo naturaliter aut p̃ternaturaliter ꝓpter causam dictam. Et scda cã. quia licꝫ illa sint intẽsius calida quã corpus habẽs notabilẽ sanguis quãtitatem: tamen

De dolore visceKrum.

Cause ꝓhibentes potũ aque frigide multe.

tamē habēt minus de m'titudine caliditatis, quā potentia rei insequit᷑. Propterea Galenus septimo terapentice. loco allegato: in corpore sicce cōplexionis equalis caliditatis cum corpore habente notabilem quantitatē sanguinis minus concedit de aqua frigida. ¶ Sexta conditio prohibens aquā frigidaȝ est quādo caliditas innata debētis sumere aquam frigidā est debilis: et ista conditio est cōmunior precedēte: quia omnis cōplexio pauci sanguinis habet innatam caliditatē debilē: sed non ecōtra. Potest enim innata caliditas esse debilis ex defectu spirituū: licet quātitas sanguinis sufficiens non desit. Item ex malitia sanguinis: lȝ in quanto non peccaret. Item ex raritate totiꝰ corporis: aut substantie membrorū nobilium. Item propter modum mixtionis: aut occultam proprietatem vel celestem influxuȝ. Et ista tria vltima nō cognoscuntur a medico nisi per experientiaȝ: sicut infra dicetur in capitulo de cibatione febricitātiū de quibusdā corporibus carnosis que cito dissoluuntur ex ieiunio. ⁊ patet veritas conditiōis: quia talis caliditas parū resistit aque frigide. ¶ Septima conditio. est cum sint inconsueti potare aquā: sicut habitantes in regione calida. Isti enim per potum aque frigide spasmātur velociter: ⁊ associatur eis singultus qui est spasmo ꝓportionabilis: licȝ nō sit spasmꝰ: vt declaraui. ix. Almāsoris de intentione Auicēne decimatertia tertij. ¶ Pro cuius conditionis declaratione notādum vt potest elici ex dictis Galeni secūda particula afforismorū: afforismo illo. Ex multo tempore consueta. quod cōsuetudo mēbri vel corporis respectu alicuius cause imprimētis duo facit. Primū: quia minus alteratur a re consueta imprimēte. Secunduȝ facilius et cum minori nocumēto tolerat impressioneȝ sibi factam. vnde consuetus potui aque frigide minus infrigidabitur quam insuetus. Et secūdo dato qđ equaliter infrigidetur minus propter illaȝ infrigidationem ledet᷑. quapropter stomachus insuetus potui aque frigide spasmabitur ⁊ singultabit cum sit sibi propter insuetudineȝ valde horribilis. Unde Auicenna decimatertia. tertij. capitulo de dolore stomachi dicit. Et quandoq; prouenit ex potu aq̄ frigide dolor estuosus clamosus ⁊ q̄nq; moritur subito propter euentum doloris ad cor: qđ maxime de insuetis potui aque frigide intelligit᷑. Et dicit Auic. hic. habitantes regiones calidas: sicut ethiopiā non potant aquas frigidas. qđ etiaȝ confirmat Gentilis ex relatu cuiusdam sui scholaris qui ibidem fuit referentis ꝙ si hoīes illius regionis potarent aquam frigidam putarent se debere spasmari: qđ potest esse: q: valde macri sunt ⁊ acuti sensus. Et credendum est ꝙ consueti potare aquā calidam si potarent aquam frigidam preter modum lederentur frigiditate aque subito penetrante ad intrinseca ob latitudinem pororū ex potu aque calide precedenti. ¶ Ultima conditio: est corporis extenuatio et causa est manifesta. naȝ isti habēt partes neruosas discoopertas que facile a frigiditate aque percutiuntur: et cum hoc habent paruȝ de carne: ⁊ consequenter parum de multitudine caloris. Sunt enim acuti sensus quapropter facile multum et velociter ex potu aque frigide leduntur. ¶ Sȝ hic nota. ꝙ licet sint multe alie cause prohibentes potum aque frigide: iste tamen sunt principaliores: quibus reliqua dantur intelligi.

Galenꝰ. ij. afforismorum.

¶ Ubi autē materia calida aut grossa iam digesta est: et corpus est carnosum et caliditas innata exuberans: et virtus est fortis et viscera sana non frigida eorum complexio radicalis non insueta aque frigide: immo assueta aque frigide valde: tūc aqua frigida est melior res.

¶ Hic primo narrat octo ꝯditiōes indicantes aut consentientes potui aque frigide. Scđo narrat effectus bonos ꝯsequētes aque frigide potū cū his ꝯditiōibus. scđa ibi. (Multotiēs adiuuat). Prīa cōditio ꝙ materia sit calida subtilis siue digesta siue nō digesta. Scđa ꝙ materia sit grossa digesta sȝ calida: q: materia existēte frigida nō ꝯuenit aq̄ frigida: etiā si esset digesta. Tertia ꝯditio qđ corpꝰ sit carnosum. Quara ꝙ caliditas naturalis sit exuberans: idest multa. Quinta ꝙ virtus sit fortis qđ intelligitur de triplici virtute. Sexta ꝙ viscera sint sana: idest nō dolorosa neq; apostemosa nō habētia solutionē cōtinui: neq; opilationē fortē. Septima ꝙ cōplexio viscerum radicalis nō sit frigida. Octaua ꝙ potās eam sit valde cōsuetus aque frigide. cum his enim conditiōibus in febre aqua frigida est melior res. ¶ Circa primā cōditionē nota ꝙ materia existente calida subtili etiā nonꝰ digesta aqua frigida cōuenit: quia iuuat ad eius digestionem: sed multo magis cōuenit ipsa existente calida subtili digesta. ¶ Circa secūdam cōditionē nota ꝙ si materia sit calida grossa nō digesta nō conuenit aqua frigida: ꝙ si materia sit calida grossa ⁊ digesta ꝯuenit. virtus em̄ fortificata per extinctionem sui cōtrarij ipsam expellit si ipsam inuenit digestam. ¶ Et si querat᷑ cuiusmodi est ista materia grossa. Dicit᷑ ꝙ pōt eē cholera grossa: ⁊ pōt eē sanguis grossus: ⁊ in cuiꝰ febre expectat᷑ digō. ¶ Ex quibus infert᷑ in mā frīda nullo pacto cōuenire aquā frigidā ante digōnē: neq; post digōnem. Autores nāq; non cōcedunt aquā frigidaȝ nisi in febribus in quibus est fortis flāma que non est in febribus pendentibus a materia frigida. esto etiam ꝙ esset cordi propinqua. Putandū tamē ꝙ si materia eēt mixta et cōplete digesta: ⁊ febris esset fortis cōpetere aquam frigidā nisi alie cōditiones obstarent. Et iste due ꝯditiones indicant potum aque frigide: relique autem sex conditiōes nō indicant dari aquā frigidā: sed bene consentiunt. non em̄ exēpli gratia. si corpus sit carnosuȝ indicat ꝙ detur aqua frigida: sed bene consentit: sȝ cauma febrile indicat dari aquam frigidā. sic dico de alijs quinq; cōditionibus. ¶ Notandū circa tertiā conditionē qđ per corpus carnosum intelligit quodcūq; corpus existens medie habitudinis. aut parum lapsum a media habitudine versus maciem dicet᷑ carnosuȝ. ¶ Notandum circa quartam cōditionem ꝙ per caliditatem innatā exuberantē intelligimus corpus habens multum de sanguine ⁊ spiritu: quibus potest resistere causis infrigidantibus. Et hec conditio opponitur duabus causis suprascriptis prohibentibus potum aque frigide: scilicet complexioni pauci sanguinis et caliditati innate debili. ¶ Notandum circa quintā conditioneȝ quod per virtutem fortem intelligimus qđ virtus animalis vitalis ⁊ naturalis sit fortis. Et sic oportet tria mēbra prīcipalia eē fortia: scilicet cerebrū cor ⁊ epar et etiam membra his seruientia. vnde oportet qđ sint bene spirituosa et substātie bene compacte. et quod habeant bonum modū mixtionis cum bona proprietate et bonitate aspectus. ¶ Notandū circa septimā conditionē quod cōplexio radicalis. i. membrorum principaliū: et sibi deseruientiū non dȝ

Octo ꝯditiōes indicātes rectā exhibitionē aq̄ frigide.

Quid per corpus carnosum intelligat.

esse frigida: quia facile offēdit a frigiditate aque. de consuetudine aūt que est octaua conditio sufficienter dictuꝫ sit. ¶ Notandū vltimo ꝙ ad dandū aquā frigidā in quantitate notabili vt dicetur debent iste octo conditiōes cōuenire: aut saltem plures earum et principaliores que sint fortiores ad indicandū aut consentiendū potui aque fride quā opposite ad prohibendum.

¶ Multotiens eñ adiuuat ad expellendū materiam cum solutione nature: aut per vomitum: aut vrinā: aut per sudorē aut ꝑ omnia illa quare fit statim vt sanetur.

¶ Hic ponit vtilitatē sequentē ex potu aque frigide date cum his conditiōibus: dicēs ꝙ multotiēs potus aque frigide adiuuat naturā ad expellendū materiā facientē febrē cum solutione ventris. aliquando per vomitū: aliquādo per vrinā: aliquādo per sudorē: aliquādo per omnes has regiones: aut plures earū. quare fit vt materia faciente febrē expulsa statim sanetur. ¶ Et ex hoc possumus ꝯcludere quod aqua frigida exbibita cum conditionibus suprascriptis est melior res patienti febrem: quia illa res est melior res febrienti: per quam fit vt statim sanetur. se dqua frigida exbibita cū his conditionib⁹ est huiusmodi: quare ꝛc. ¶ Notandū primo ꝙ auicenna dixit multotiens: ꝛ non semper propter particulares conditiōes medico ignotas prohibentes materie expulsionem: aut quia si tota expellatur forte derelinquet aliquod notabile nocumentuꝫ ex aqua frigida: sicut in quadragenario fuit qui factus fuit impotēs ad deglutiendū post potum aque frigide. de quo Galenus facit mētionem septimo terapētice. quāuis mala complexio fundi stomachi: et calor febrilis cessauerit. ¶ Notandum secūdo ꝙ cā expulsionis materie post potū aque frigide est: qꝛ fortificat̄ ꝑ tēperiē cōplexionis q̄ est instrumentū eius que cōplexio tēperat̄ ꝑ extinctionē superflue caliditatis. ¶ Notandū tertio ꝙ humores qui per has regiones expelluntur sunt humores cuiuscunq̄ generis. De flegmate colera ꝛ melancolia est certum ꝙ multotiēs per has regiones extrahunt̄: sed de sanguine etiā est verū: lꝫ rarius ꝯtingat. ¶ Pro quo sciendū est ꝙ sanguis aliqñ in sinochis corrūpit̄ i hos hūores p̄cipue in colerā ꝛ melācoliā: que deinde ꝑ has regiones expelluntur: aliquādo vero sanguis per has regiōes sub propria forma expellitur. Nam ꝙ per fluxum sanguinis expellat̄. patet decimoquarto. tertij. capitulo de humiditatibus quibus accidit vt egrediantur causa epatis. Et per vomitum apparet. xiij. tertij. cap̄. de vomitu sanguinis. immo ibidem dicit Auicenna ꝙ in vomitu duarū librarū sanguinis aliquando est sanitas. Et ꝙ per vrinam apparet. xviij. tertij. Sed ꝙ per sudorē affirmat Arist. xiij de partibus aīaliū. Sanguis tamē vtiliter cōmuniter euacuat̄ per has regiones: scꝫ per nares venas emoroydales et mēstruales. ¶ Ultio nota de intentiōe Galeni nono terapētice. naturā per potum aque frigide nō soluꝫ iuuari in expellendo disconueniens: sed etiam in attrahēdo conueniens ꝛ separando ab inconueniētti: ita vt sequat̄ mali expulsio et boni nutrimenti ad mēbra attractio. Dicit enim sic. Natura enim solidā animalis particulam roborata humoribus qui sunt ꝑsubtiliati apponit: vt quicunq̄ et nutrire sufficientes hos quidem attrahit ad eas: inutiles vero abijcit: aut per cutim: aut per ventrem.

¶ Et quādoq̄ dat in potu medic⁹ de aqua frigida infirmo quātitatem plurimā adeo donec color eius fiat viridis: et tremat que sit saltem perueniens vsq̄ ad minam vnam et dimidiam: et fortasse conuertitur febris ad flegmaticam: et fortasse confortatur natura et expellit materiam cum sudore ꝛ vrina et fluxu ventris: et est sanitas.

¶ In ista parte superius diuisa Auic. narrat quantitatem quā dat aliquādo medicus de aqua frigida et ipsius effectus dicens: qꝺ quandoq̄ dat medicus febriēti quātitatem plurimā adeo donec color eius fiat viridis et donec eger tremat: que quātitas aque est quandoq̄ ꝑueniens vsq̄ ad minam vnam et mediā. Et deinde ponens effectus qui sequuntur dicit ꝙ fortasse febris conuertitur ad flegmaticam: ꝛ hoc est minus malū quā ꝙ eger arefactus moriatur. Et fortasse: idest aliquando natura confortat̄ et expellit materiā cum sudore vrina et fluxu ventris et fit sanitas. ¶ Notandū primo circa partem presentē ꝙ quātitas aque exbibēde huiusmodi febriētib⁹ nō est per autores limitata. verum quando adsunt omnes vel plures conditiōes indicātes potum aque frigide et pauce obstent. secundū Galenū nono terapentice. ca. superius allegato. deberet eger bibere de aqua frida quantum appetit. Estimat enim appetitū suuꝫ incensum secundū exigētiā caliditatis ꝛ siccitatis febrilis corrumpende. Auic. vero concedit aquā frigidā quousq̄ color egri efficit̄ viridis. idest liuidus siue pallidus. Et quousq̄ ipse eger tremat. i. rigeat. pallescit nanq̄ calore naturali minorato aut interi⁹ fugato. Riget aūt nocito stomacho ꝛ membris sensibilibus a superflua frigiditate cuius nocumentū ipsa mēbra nituntur per motum illū concussiuū a se excutere. Dicit enim Auicen. ꝙ exbibendū est de aqua tm̄ ꝙ sit saltē perueniens ad eminā vnam et semis. nō limitās tamē determinatā quantitateꝫ Emina diuersificatur scd̄m diuersos antores. naꝫ secundū Isidorū est lib. j. Emina scd̄m Auic. ꝛ Iohannē serapionis est ponderis. 11530. granatoruꝫ ordei: et ipsa est sextaria. 40. sextariū aūt est vigesima pars lib. vnde facta bona cōputatione emina est pondus duarum librarū scd̄m hos autores: sed emina romana est. 20. ʒ. italica xvo ꝛ egyptiaca est. xvj. ꝛ ita cōcludēdo hoc pondus positū ab Auicē. hic scꝫ emina vna et semis est apud Isidorū. 18. ʒ. et hec est pauca quātitas et minor debito quando adsunt conditiōes oēs indicantes potū aque frigide. Sꝫ apud Auic. ꝛ Iohā. serapiōis. emina vna et media est tres libre: ꝛ est pondus cōueniēs obtinens extremū maius pōderis aque que debet exbiberi: sed emina vna ꝛ media egyptiaca est. 24. ʒ. et est extremū minus ponderis aque que debet exbiberi omnibus cōditionibus indicantibus potum aque frigide. Emina autē romana que est. 20. ʒ. est mediū per equedistantiā inter has extremas quātitates que conueniēter possunt exbiberi: ꝛ hoc pōdus. 30. ʒ. est conueniens dictis Gal. qui precipit dari de aqua quantū appetunt bibere. ¶ Ego eñ cum sepe dederim aquā frigidā febriētibus valde sitientibus quantū poterāt bibere nūq̄ inueni aliquem qui posset bibere vltra. 36. ʒ. sed secundum plurimum biberūt circa. 30. ʒ. ꝛ cum hac quantitate accidebat sibi rigor et pallor: iuxta sententiam Auicen. ¶ Quod si querat aliquis quando nō sunt omnes conditiones indicantes potum aque frigide: sunt tamen tot: et ita potentes quod medicus indicat

Quantitas aq̄ frigide.

Galenus de aqua frida.

Consilium actoris.

indicat dandam eis aquā frigidā. Alique tamen obstant et satis potentes quantū est dandū de aq̄ frigida. Respōdetur ꝙ hoc nō potest certe limitari: sed standū est in discretiōe medici presentis qui sit doctus in vniuersalibus et expertus in particularibus. Certum est enim minus esse dandum quā quando omnes conditiones indicant dandū esse aquam frigidam.

Sed circa secundā partē huius dicti dubitatur quō febres in quib⁹ exhibet̄ aqua frigida possunt conuerti in flegmaticas. Nam iste febres sunt sanguinee aut colerice. Constat autē ꝙ necꝫ sanguis necꝫ colera pōt in flegma conuerti per infrigidationem: q2 coctū nō pōt incrudari quarto methaurorum: et transiēs terminū decoctiōis non pōt ad terminū redire. tertio colliget. ¶ Preterea nunꝙ visum est per infrigidantia exterius aut interius applicita sanguinem in flegma conuerti: nam quantumcunꝫ sanguinis infrigidetur aut congeletur. nunꝙ tamen accquirit albedinē. Melius est itaꝫ dicere quod in massa sanguinea est flegma. cuius complexio per minus infrigidantia corrumpitur et existens in loco conclusum corruptum et non rectum a calore naturali tandem putrefit: et facit flegmaticam. Sanguis autem inflammatus per infrigidationem illam reducitur ad benignum et desinit febris ab illo pendens. et si fuerit colera illa expellitur natura vigorata per corruptionem sui contrarij: aut ad benignū reducit̄. ¶ Vel aliter dicitur: ꝙ sanguis ingrossatus et quodammodo congelatus: licet non induat formam flegmatis tamen mouetur motu flegmatis: scilicet quotidie non propter proprietatem: sed propter dispositiones manifestas ad quod adiuuat. quia multū flegmatis permixtum cum sanguine illo facit vt sanguis motu flegmatis moueatur quod flegma putrefit cum antea non putreret. ¶ Quomodo autē natura confortata per corruptionem sui contrarij expellat materiam febris tam colericam quam alterius generis sudore vrina et fluxu ventris statim dictum est superius. Et etiam si constaret medico quod natura non posset expellere materiam modis dictis: immo potius per potum aque frigide conuerteretur in flegmaticam medicus potius illud eligeret quam egrum arefieri et marasmari: vt statim patebit de intentione Auicenne.

¶ Et quandocꝫ iterum sunt quedam prohibentia deinde timetur malitia caliditatis et sitis: et estimas quod peruenitur per eam ad ariditatem vel extenuationem non prohibeas aquam frigidam. nam additio apostematis et cruditatis eius melior est quam extenuatio.

Nocumenta aque frigide.

¶ In hac parte superius diuisa Auicenna ostēdit quid medicus agere debeat indicationibus de exbibendo aquam frigidam extstentibus contrarijs Dicitur ergo quod quando sunt quedam prohibētia potum aque frigide: vt verbi gratia. apostema intrinsecum et similia. Ex alia parte timetur malitia caliditatis: et sitis: et quod perueniatur per eam ad extenuationem vel ariditatē non est prohibenda aqua frigida. Nam augmentum apostematis et cruditas eius est minus malum quam ariditas et consumptio eius. Et sic econtra indicationibus contrarijs existentibus fortioribus contrarium indica: scilicet quando magis timeres cruditatem apostematis quam ariditatem et consumptionem: et tu simile intellige de quibusdam conditionibus cōtrarijs. nam hec cōmittenda sunt iuditio medici qui sit doctus in vniuersalibus et expertus in particularibus. horum enim certa doctrina dari non potest. In his tamen cōtrarijs indicationibus cōmonemur vt alterum duorum faciamus: aut quod demus aliquid loco aque frigide: quod conferat in omni dispositione: et non noceat saltem nocumento notabili: sicut sirupus acetosus: aut aqua ordei. Aut si eligamus dare aquā frigidam demus in pauciori quantitate quam quādo omnes: aut plurime cōsentiunt exhibitioni ipsius.

De sirupo acetoso.

¶ Et sirupus quidem acetosus: quādocꝫ etiam sedat sitim et incidit et soluit: et nocumentum ipsius apostemati nō est plurimū: sicut nocumentum aque: et non est ei vis aggregandi materiam et inspissandi eam: et similiter iuleb plurime cōmixtionis.

¶ In hac parte superius diuisa dicit Auicenna q̄ sirupus acetosus quādocꝫ sedat sitim: scilicet quādo non est valde vehemens cauma incidit et soluit: et nocumentū ipsius apostemati non est plurimum: sicut nocumentū aque. Et pro quia non est eius vis aggregandi materiā et inspissandi eam. et similiter iuleb plurime cōmixtionis quod componitur ex aqua et zuccaro. Habet enim virtutem abstersiuam per zuccarū: sed aqua in magna quātitate debet esse zuccaro permixta vt notabiliter infrigidet. hi autem potus debent dari actu frigidi aut non frigidi secundū exigentiam indicationum contrariarū. quapropter consulo indicationibus existentibus contrarijs et satis fortibus vt potius des aquam zuccharatā aut ordei: aut sirupum acetosum plurime aque permixtum.

¶ Et cum non licet non bibat aquam frigidam et sit audax super eam: timet̄ quod non faciat accidere constrictionem pororū quare sit causa febris alterius cum euentu opilationis alterius: et fortasse erit vehementior prima. Et quādo obuiat membro debili corrumpit operationem eius et multotiens facit deglutionem difficilem: et facit difficultatem anhelitus: et facit accidere tremorem et spasmum et debilitatem vesice aut renis aut colon. Et ille quem oportet plurimum ex eis prohibere a potu aque frigide est cui nocet in sanitate sua.

Nocumenta aque frigide.

¶ In hac parte ostendit que nocumēta sequantur quando exbibetur aqua frigida cōditionibus omnibus: aut pluribus oppositum indicantibus. Et dicit quod cum non licet vt bibat aquam frigidā: et exbibetur timetur quod faciat constrictionē pororum et opilationem meatuum ad quam sequatur febris alia noua facta opilatione: que febris fortasse erit vehementior prima. Et secundo dicit quod quando aqua frigida obuiat membro debili corrumpit operationes eius: et exemplificat dicens quod multotiens impedit deglutionem no-

cendo meri:et facit difficultatem anbelitus nocē/
do diafragmati:et facit accidere tremorez ⁊ spas/
mum nocendo neruis:et debilitatem vesice:renis:
aut colon:idest intestinorū nocendo eis:quare ali
quando retinetur vrina ⁊ fit colica aliquando. Ul
timo dicit ille plurimum probibendus est a potu
aque frigide cui nocet in sanitate sua. ¶Notandū
circa secundū dictū quod aqua frigida potata no
cet bis mēbris extinguendo calorem tam innatuz
quā influentem:vnde fiunt īpotentia ad suas ope
rationes:er quandoqꝫ propter superfluā frigidita
tem si fuerit aliqđ borum mēbrorum valde sensibi
le:sicut stomacbus:aut intestina accidit dolor for
tis:quādoqꝫ ducēs ad mortē: sicut dicit Auicenna
xiij.tertij.capitulo de dolore stomacbi loquēs de
dolore sequente potum aque frigide: et quandoqꝫ
moritur subito propter euētum doloris ad cor.ma
xime autem patiūtur quando sunt inconsueti po/
tui aque frigide.vt narrat Galenus in libello de
ꝟtute ꝯsuetudinis de quodā summo ꝑipatbetico
vocato Aristotele q̇ ex potu aq̄ frigide mortu⁹ est.

Dubitatur. Utrum in febribus bumora
libus:in quibus non est bu/
mor crudus grossus competat aqua frigida. Ne/
gatiua arguitur ex Auicenna decima tertia.tertij.
qui in capitulo de anxietate stomaticba ꝓbibet
aquam frigidam dicens:quod non oportet vt bi/
batur in febre nisi aqua calida duabus ex causis:
prima quia multotiens addit in febrem:vt ibidem
dicit.secunda: quia facit bumorem magis imbibi
et sic addit in anxietatē stomaticam. ¶Secundo
aque nullus est vsus.nisi quia in acutis bibiť mor
bis:vt est a pud bypocratē tertio regiminis acuto
rum .textu commenti quadragesi.~~octa~~: sed mul/
te sunt febres bumorales nō acute nō pendentes
ab bumore crudo grosso:vt puta flegmatice pen/
dentes a flegmate aquoso.ergo ⁊c. ¶Tertio eodē
textu commenti quadragesi .~~octa~~. Aqua in co/
lericis:et in quibus colera dominatur sub diafra/
mate mutatur in colerā:ergo in talibus nō conue/
nit:multi autem sunt tales. ¶Quarto eodez textu
in febriētibus babentibus colerā aqua frigida nō
sedat sitim:immo potius incitat:ergo nō cōuenit.
¶Quinto eodem textu corꝑibus inanitis potus
aque frigide non conuenit:sed febrientes sunt ina
niti. ¶Sexto eodē textu dicit.et nō; inuenim⁹ aquā
sedare sitim:⁊ cā ē lōgitudo sue more ī stomacbo;
et intestinis:aut submergitur aqua in ꝓfundo cor
poris:nec rorē tribuit:nec bumectat ariditatē ei⁹.
¶Septio in nulla egritudine dꝫ aqua administra
ri sola in aliqua bora.cuius oppositū sentit Auic.
ergo. assumptū est Ga.eodē cōmēto dicētis:ꝙ iste
quidē sunt cause q̄ ꝓuocauerūt bypocratē ad vten
dum aqua ordei secaniabim et vino in infirmis et
dimittere vti aqua ꝓm ergo bas res nō opꝫ vt ad/
ministretur aqua sola in infirmitatibus in aliqua
borarū. ¶Ultimo in pestilētialibus apud Auicē.
prima quarti.ca. ꝓprio. Aqua plurima subito est
iuuatiua.pauca autem frequēter exbibita fortasse
excitat caliditatē. Cuius nulla pōt esse causa:nisi
qꝛ aq̄ nō est proportionatū infrigidās nisi subito
detur in magna copia. Cū g̊ sint multe febres acu
te,calidiores:aut eque calide sicut pestilētiales: se
quitur ꝙ in oib⁹ bis nō est exbibēda aqua frigida
nisi subito detur in magna quātitate. Et consequē
ter sequitur:ꝙ neqꝫ sirupi:neqꝫ aqua ordei:neqꝫ si/
miles potus infrigidātes sunt exbibendi nisi den
tur in magna copia.s.a.30.ʒ.aut circa.cuius oppo
situm faciunt practicantes exbibentes sirupos et
similes potus quattuor aut quinqꝫ.ʒ.⁊c. ¶In op/
positum est bic Auiccen.et Gal.nono ⁊ decimo te/
rapentice.⁊ Rasis .x.Almāsoris ⁊ in diuisionibus
et.xvj.continētis.⁊ Auerrois.vij. colliget.⁊ Hypo
crates tertio regiminis acutorum.

Dubiū notan/
dum de aqua
frigida.

Pro decisione dubij notandū pri
mo qđ aqua
de qua in canone fit mētio est aqua naturalis qua
cōmuniter vtimur in potu ⁊ ad decoquendum res
que,ad vsum bumanum ordinantur que aqua se/
cunda primi. doctrina secunda. capitulo decimo/
quinto debet babere omnes aut plures ex decem
et octo conditionibus que gratia breuitatis bis
versibus perstringuntur.

Fons casus fundus cursus ab origine distans.
Subtilis non tecta leuis passibilis apte.
Multa et clara parum vini toleransqꝫ saporē.
Sit et odore carens linquens bypocūdria presto.
Non rebus confecta malis residentia paruo
Tempore descendit coctum dissoluitur ipsa.
Quamprimum decem et octo modis cognosci/
tur vnda.

Decē ⁊ octo cō
ditiones bone
aque.

¶Nam vt est apud Galenū tertio regiminis acu/
torum commento quadragesimo ~~quarto~~ allegato
vbi dicit. Aque nullū vsum inueni nisi quia in acu/
tis bibitur morbis.debet intelligi de aqua bona
nō babente aliquez defectū. Et ibi generalizat ꝙ
sermo medicorū laudantiuz aut vituperantiū rem
aliquā intelligitur in melioib⁹ cuiuscunqꝫ rerum
quas experiuntur.et boc idem ait Auicenna secun
do canone capitulo secundo. ¶Notandū secundo
quod questio nostra querit de aqua buiusmodi da
ta in multa aut parua quantitate sola:aut cū alijs
potibus cōmixta. Non enim semper pura nec sem
per in equali quantitate exbibēda est:sed eius quā
titas varianda est secūdum diuersitatez quantita
tis caloris:et secūdum consuetudinem:necnō reli/
quas egri conditiones indicantes:aut probiben/
tes potum eius:quarū alique sunt dispositiones
naturales.alique nō naturales: alique preter na/
turam:de quibus Auicenna in textu. ¶Primo ta/
men videbitur qualis debeat esse vsus ipsius pu/
re:et in multa quātitate exbibite. Secūdo qualis
debeat esse vsus in pauca quantitate exbibite: et
cum alijs rebus cōmixte. ¶Tertio notādum quod
aqua de qua supra quādo est actu frigida i est infri
gidatiua et bumectatiua. Est enim talis in actu re
spectu corporis bumani.immo etiam actu calida
sumpta aut exterius applicita est apta infrigida/
re et bumectare.retēta eīm in corpore reducit se ad
suam frigiditatem naturalē per quam infrigidat.
Et aliquando infrigidat superflue bumectando.
que omnia colliguntur ex Auicēna secunda primi
doctrina secunda.capitulo decimonono. Nec pro
buiusmodi effectu causando est necessarium vt re/
ducatur a calore nostro sicut relique medicine fri/
gide que dicuntur tales ī potētia . Non eīm babet
complexionem que sit virtualiter talis:sicut ille.
¶Preterea.quantūcunqꝫ aqua sit summe frigida.
tamē propter quancunqꝫ leuem ebulitionē:aut in/
fusionē in ea rerum calidarum efficitur calida vir/
tualiter. Et quia aqua dicta est infrigidatiua ⁊ bu
mectatiua.ideo.est sedatiua sitis:⁊ suo cursu est ab
lutiua.magis tīn abluit calida ꝙ frida: ⁊ qꝛ sīplex
est:non est nutritiua:nec in aliquē bumorem cōuer
tibilis:quaꝓpter nō sedat sitim:quia restauret bu
midum roridū:sed solū infrigidādo ⁊ bumectādo
¶Notandū.

Notandum quarto vt patet ex dictis in textu: ꝙ sicut ex aqua cōuenienter exbibita: sequitur extinctio caloris febrilis: et aliquādo subito salus materia febris euacuata vomitu secessu prouocatione vrine: aut sudoris aut saltem conuersio ad flegmaticam facilius tolerabilem. ita ex aqua inconuenienter exbibita sequitur aliquando mors aut destructio operationis alicuius membri nobilis: quapropter in eius vsu oportet medicum omnes conditiones indicātes potum aque frigide ⁊ probibentes maturo iudicio equilibrare ne cōtingat error.

His ita notatis sit hec prima conclusio. licet nec in febribus pendētibus ab humore frigido neqꝫ ab humore calido grosso cōpetat potus aque frigide. ī febribus tamen pendentibus ab humore calido grosso digesto aut ab humore calido subtili siue digesto siue crudo ꝯpetit potus aque frigide. hec cōclusio ex textu elicitur. ¶ Scd̄a conclusio. febres in quibus cōpetit potus aque frigide sunt causon tam colerica quā flegmatica salsa. tertiana pura tam cōtinua ꝙ̄ interpolata. febris sanguinea putrida. febres pestilentiales. Item febres sequentes herisipilas intrinsecas. et quedā immateriales sicut multe effimere et ethice. s. prime aut scd̄e speciei: non autē tertie. Ista conclusio partim sequitur ex conclusione precedenti. partim est manifesta ex dictis auctoꝝ in particularibus capitulis. Nō eñi conueniat in febribus sequētibus herisipilas intrinsecas de quo est magis dubium fuit ostensum circa textum de intētione Galeni octauo terapentice. ¶ Tertia cōclusio. licet potus aque frigide ꝯpetat in quolibet tēpore paroxismi aut exacerbatiōis febrium periodicarū de q̄bus supra et etiā tēpore quietis. securius tamē cōceditur in statu et declinatione: deinde in augmento: deinde in principio. Ista conclusio quātū ad primā partem satis nota est ex sepe dictis quantum ad augmentū statum et declinationē: sed ꝙ aliquādo cōueniat in p̄ncipio de quo est magis dubiū p꞉ ex sententia Gal. x. terapentice. qui cū cibaret patientem tertianā interpolatā parū ante paroxismum de cuius sincopi timebat: dedit in potu quandoqꝫ duos: quādoqꝫ tres pugillos aque sincere frigide fontis. per cuius auctoritatē admonemur in principio febrium sincopalium minutarum potuꝫ aq̄ frigide competere. Quātum vero ad secundā partem probatur. est eñi magis apta nocere in principio ꝙ̄ in augmēto: quia in principio est magis apta suffocare calorem: probibere sparsionē materie ꝙ̄ in alijs tēporibus: cū tunc calor minꝰ possit ei resistere et humor sit minus subtiliabilis et resolubilis. Et ex simili fundamēto ē magis apta nocere in augmento ꝙ̄ in statu. ¶ Sed vbi conuenientius possit exbiberi in statu an in declinatione est dubium: quia in statu plures sunt humores et vapores quorū resolutio est apta per potuꝫ aq̄ frigide īpediri ꝙ̄ in declinatione. Sed ex alia parte in declinatione est magis apta nocere cum calor in declinatione sit minus resistēs sue extinctioni ꝙ̄ in statu. et per ꝯn̄s mēbra et spūs sunt apta magis ledi per superfluā infrigidationē. In statu etiā videtur magis necessaria caumatis febrilis extinctio. Oportet itaqꝫ medicū omnia equilibrare et certe magis consonū est mentibus auctorum vt detur tempore maioris flāme. Unde Auic. in cap. de cura febris sanguinee. Et melior hora rum ad hoc est hora vehementie ebulitionis ⁊ angustie et inflāmationis et frequentie pulsus cordis. Conuenientius itaqꝫ tēpus exbibitiōis aque frigide est status vl̄is quo ad accidentia. cum quo si coniungatur status quo ad digestionē tanto est melius. ⁊ similiter status particularis verūtamen existēte materia subtili calida non est ita necessarium expectare digestionē sicut in grossa. ꝑmittēdum tn̄ est in oībus ventris lenitio et flebothomia si fuerit oportuna. ⁊ etiā euacuatio aliq̄ materie ꝓprie si fuerit valde sup̄flua. Dicit nāqꝫ Auic. in cap. de cura feb. sanguinee. Et scias ꝙ esse contentus infrigidatione et dimittere flebothomiaꝫ et solutionē ventris addidit in opilationē et coartationem. quare additur putredo in reliqua dispositione. ¶ Quarta cōclusio. aqua frigida multa subito exbibita aliquādo est ꝯueniēs. et si pauca daretur noceret. Ista cōclusio quātū ad vtrāqꝫ partē est de intētione Auicēne in cap. de febre pestilentiali vbi ad litteraꝫ inquit. Et aqua frigida plurima subito est iuuatiua valde. pauca autem consequēter exbibita fortasse excitat caliditateꝫ. De causone autem idē sentit Rasis. x. Almāsoris ꝙ multa aque frigide quātitas infrigidata in niue dari debet tēpore vehemētie caloris. Sed quātum ad primā partē patet de intentione fere oīm auctorum in febribꝰ incensiuis sicut in causone sinocha tertiana febre pestilentiali. Sed ꝙ pauca quātitas exbibita in his febribus incensiuis aliquando noceret vt patet supra ex Auicēna in cura febris pestilentialis. ¶ Item de intentione hypocratis in tertio regiminis acutorū. s. in illis in quibus colera sub diafragmate dominatur cuius simile debemus arguere in alijs febribus valde incēsiuis. Causa eñi excitationis caliditatis a pauca aqua est: quia nō est proportionatū infrigidās vnde pauca multū inflāmatur postea inflāmata et in vapores conuersa calefit: sicut si solū stuphe asp̄gatur pauca aq̄ frigida cōuertitur in vapores calidos qui magis stuphā calefaciūt. Si aūt ꝓijciatur in stuphā magna quātitas infrigidat vehemēter: et nō potest caliditas stuphe aquā in vapores conuertere. ¶ Si aūt q̄raꝛ in qua istarū maior quātitas et tutiꝰ aqua cōcediꝛ. Respōdeꝛ ꝙ tutiꝰ et maior quātitas quātū est merito febris ⁊ cause eiꝰ concediꝛ in febribꝰ maioris flāme et q̄ pendēt ab hūore magis subtili: sed quātū ē merito aliaꝝ dispositionū vel conditionū pōt patere ex suprascriptis circa textū. Et ex his īfertur ꝙ vbi nō adsint conditiōes ꝓhibētes potū aque maior quātitas debet exbiberi in cōtinua ꝙ̄ in iterpolata. vbi aūt contradiceret in vtraqꝫ cruditas humorū magis periculum esset exbibere in continua ꝙ̄ in interpolata: eo ꝙ humorū incrudatio est periculosior in continua ꝙ̄ in interpolata.

De potu aque frigide in pregnante.

Utrum autem in pregnāte existentibꝰ oībus aut pluribꝰ cōditionibꝰ indicātibꝰ et cōsentiētibus potui aq̄ frigide debeat exbiberi est mihi dubiū. cū ex vna parte nisi detur timeaꝛ mors vtriusqꝫ. ex alia parte si detur fortasse extinguet calorem naturalem fetus q̄ minus potest resistere frigiditati aque. et sic fetus et forte tandem mater interimetur. ¶ Huius dubij a nullo vidi determinationem: sed magis credo aquam frigidam multam non esse exbibendā: tum quia in rebus dubijs melius est omittere ꝙ̄ committere: tum quia est remedium multum notatum. vnde si res transiret in sinistrum nō pauca

medico sequeretur infamia. Et tertio quia cū aq̄
ordei ʒuccharata sirupo acetoso ⁊ similibus potē
tibus iuuare et parū nocere possumus sibi succur
rere. licet forte nō sint tante efficacie ad extinguē/
dum calorem febrilem. Et quarto. quia locus ab
auctoritate negatiue valet in medicina. Et ex his
tibi cōsulo non solum in hoc casu: sed in ceteris: in
quibus alique notabiles conditiones obstent po
tui aque frigide vt potius abstineas ꝓpter ratio/
nes suprascriptas. Et quia nō video cur aqua or/
dei et similes potus notabiliter infrigidati non
possint eque bene extinguere cauma febrile si den
tur in notabili quātitate sicut aqua frigida: cū illi
sint frigidi actu et potētia. aqua vero sit solū actu
frigida. et sic determinatum sit qualis debeat esse
ipsius vsus in multa quātitate. et non alijs poti/
bus cōmixte.

Cōditiões ob/seruāde in exhi/bitiõe aque fri/gide.

Nunc vero determinandū est qualis de
beat esse vsus eius in parua
quātitate. et alijs rebus cōmixte sicut quando ad
sitis extintionem aliq̄d aque cōcedit̄ aut quando
aliquid ei⁹ ꝑmiscet̄ cū sirupo aliquo aut electua/
rio vino granatoꝝ aceto et similibus. Et sicut q̄n
aliq̄d ipsius hora cibi cum vino permiscet̄ aut q̄n
secuʒ aliq̄d ʒucchari ꝑmiscet̄. ¶ Pro huius decla
ratione consideranda sunt duo. Primo qualis sit
feb. in qua exhibetur. scđo cōsiderande sunt cōdi/
tiones indicātes et prohibētes potū aque. Si er/
go febris fuerit incensiua multū sicut causon aut
aliqua pestilentialis intensi caloris. tūc in his nō
est exhibenda pauca aqua frigida. timemus eniʒ
maiorem ebulitionē sicut dictum est de intētione
Auicen̄. in cap. de cura pestilentialis. et de inten/
tione Gal. tertio regiminis acutoꝝ de habētibus
coleram multā sub diafragmate: in quibus aqua
addit inflāmationeʒ. Et sicut: in illis febribus in
quibus succus angurie cōuertitur in colerā. q̇nto
colliget. cap. penultimo. in his non est danda aq̄
frigida in pauca quātitate: sed ī multa. ¶ Sed di/
ceres pono ꝙ adsint alique conditiones ꝓhiben
tes potum aque frigide sicut ꝙ materie sint crude
grosse aut nondū venter sit lenitus aut ꝙ sit stoma
chi debilis et similes. Dico ꝙ in his casibus ē ex/
hibenda aqua ꝑmixta cū sirupo acetoso vino gra
natorū aut aceto et similibus potentia frigidis. ⁊
detur in notabili quātitate. non eñ timēda est fa/
cilis ipsius inflāmatio sicut quādo daretur pura
his potentialiter frigidis prohibētibus ipsi⁹ ebu
litionē: et quia faciunt ip̄am citi⁹ penetrare. Vel
aliter scđm Gentilem detur calida et in notabili
quātitate. adiuuabit eñ ad digestioneʒ humoris

Gentilis.

sitim extinguet humectando. et humores qui sunt
causa sitis a stomacho lauādo neq̧ timetur inflā/
matio corporis per ip̄am. tum q̄ citius penetrat
⁊ a corpore educitur. tum quia per antiparistasim
non inflāmat corpus sicut aqua frigida. ¶ Utruʒ
autē ipsa cōmixta cū alijs rebus debeat dari ī fe/
bribus non multi caumatis calida vel frigida fa/
cile potest innotescere ex dictis. Si eñ eger sit cō
suetus potui aque frigide et tēpus sit estiuū ⁊ hu/
mores non sint grossi crudi neq̧ patiatur anxieta
tem stomaticā neq̧ ap̄a intrinsecū aut alia ꝓhi
bentia aquā frigidā debet dari actu frigida: et cū
ea distemperari sirupi siue electuaria et reliqua q̄
secum permiscentur. Si vero ad sint conditiones
contrarie debet dari actu calida.

Sed his ita determinatis superest vt re
spondeamus ad rationes
adductas in ɔtrariū. ¶ Ad primā cū dicit̄ ꝙ Auic.
in anxietate stomaticha ꝓhibʒ potū aque frigide.
Respōdetur ꝙ ꝓhibet potū aque frigide quando
humor ē imbibitus. tūc eñ non debet potare nisi
aquā calidā ad abluendū humorē illū nisi alie cō
ditiones indicantes potū aque frigide essent for/
tiores. tunc eñ postponeretur anxietas stomati/
cha vt ꝓhiberet̄ in corporis exiccatio. Et quāuis
Auicen̄. dicat ibi ꝙ potus aque frigide addat in
febrem intelligit de aqua frigida exhibita: quan/
do nō oportet: vt ibi se exponit: vt quia forte ad/
sunt opilationes et humores sunt multi grossi in/
digesti. ¶ Ad scđam cū hypo. dicit ꝙ aque nulli⁹
est vsus: nisi quia ī acutis bibitur morbis. licet nō
in oībus vt pʒ ex determinatis in questione. et q̄n
hūores sunt frigidi non cōuenit siue sint subtiles
siue grossi. Ad tertiā dicitur ꝙ aqua: in q̇bus valde
multa colera dñatur sub diafragmate nō cōuenit
ī pauca quātitate: sed ī multa: eo ꝙ in pauca quā/
titate calefit euaporat: et amplius corpus inflā/
mat: sed m̄ltā caliditatē subito extinguit: neq̧ cre/
dendū est ꝙ conuertatur in colerā cum sit simplex:
sed in pauca quātitate calefaciendo facit coleraʒ
ebulire. ita vt videat̄ in colerā conuerti. ¶ Ad quar
tam dicitur ꝙ aqua frigida nō sedat sitim quā se/
dant multi alij potus sicut aqua frigida cum vi/
no granatorū aut aceto et similibus: non tamē est
absolute negandū ipsam sedare sitim. ¶ Ad q̇ntā
dicitur ꝙ aqua frigida multū innanitis non con/
uenit pura in magna quātitate: sed esset cuʒ alijs
rebus permiscēda vtputa iuleb et similib⁹: sed nō
oīa corpora febrientia sunt multuʒ inanita. ¶ Ad
sextā dicitur ꝙ non tantū sedat sitim neq̧ tantum
humectat quātū multi alij potus. ¶ Ad septimaʒ
loquitur ɔparatiue ad alios potus sicut dictū est.
¶ Ad vltimam dicitur iuxta determinata in que/
stione ꝙ in pestilentiali et in febribus ardentibus
debet exhiberi in magna quātitate: ita etiam aq̄
ordei. et alij potus: non tamen alij potus sunt ita
apti corpus inflāmare sicut pauca aqua frigida
cum sint actu et potentia frigidi. ¶ Preterea non
tanto tēpore retinentur: sed transeunt et transmu
tantur in humiditates. sunt enim magis a natu/
ra dilecti quā frigida aqua.

An sit expectan/da digestio in/exhibitione aq̄/frigide.

Dubitatur scđo an ꝓ exhibendo aquaʒ
frigidam in febribus hūora
libus sit expectanda digestio. ¶ Pro cuius decisio
ne premitto ꝙ febres humorales in quibus con/
uenit copiosus aque frigide pot⁹ sunt febres san/
guinee vel colerice. longinquū est enim ꝙ in fleg/
maticis aut melācolicis conueniat copiosus aq̄
frigide potus. ¶ De sanguineis autem dicenduʒ
est ꝙ si pendeant a sanguine buliente absq̧ putre
dine in quo nō sit aliud peccatum preter multitu/
dinem et ebulitionē statim nulla expectata dige/
stione ē exhibenda aqua frigida. Si vero sanguis
sit putridus tunc aut cum putredine sua declinat
ad grossitiem et est expectanda digestio. Si vero
declinet ad subtilitatem non est expectanda dige
stio cum per potuʒ aque frigide digeratur. Si au
tem feb. fuerit colerica ⁊ pendeat a colera subtili
per simile fundamentum non est expectanda dige
stio. Si vero pendeat a colera grossa debet dige/
stio expectari. ¶ Contra determinationem istam
instatur per Ga. nono terapentice. qui vult quod
quamuis flebothomia in omni tempore conue/
niat tamen potus aq̄ frigide cōuenit apparētib⁹
signis digestiōis. Idē sētit Auer. vij. colligʒ dicēs
ꝙ prima

ꝙ prima conditio attēdēda in potu aque frigide
Auerroys. est ꝙ materia sit digesta. licet Auerroys ibidē si/
bi cōtrarius videatur cū dicit. melius est exbibere
aquā frigidā in principio sine apparitiōe signoꝝ
digestionis et nō curare de dictis antiquoꝝ ꝯtra
boc. ¶ Preterea natura ꝓ faciendo crisim in sino/
cba expectat digestionē. ergo medicus q̄ est imita
tor nature debe idē expectare. ¶ Preterea in cau/
sone que pēdet a materia subtili expectatur dige
stio ab aliabate tertio practice de regi. sa. febriuz
per victū et a Cassio felice in cura causonis. ¶ Ad
primū dicendū. ꝙ licet nō sit necessariū i sinocba
sine putredine expectari digestionem pro dando
aquā frigidam. vtile tamē esset si apte posset expe
ctari digestio. dicit ꝙ illud est cōuenientius si apte
fieri potest. Cū vero dicit Auer. nō esse expectādā
digestionē intelligit ꝙ imminēte necessitate non
bene dante indutias nō opꝫ ipsam expectari. Et
similiter est Ga. interpretādus qui iubet digestio
nem expectari ad boc. ¶ Ad aliā rationeꝫ dicit̄ ꝙ
natura expectat in sinocba quātūcūqꝫ sit sanguis
optime digestus ꝓm qualitates manifestas vt im
primat in eū proprietateꝫ qua facile sibi obediat
et vt babeat adiutoriū supercelestē quo fortificet̄
in sua opatione: sed non opꝫ medicuꝫ boc expecta
re. satis eñi natura iuuabitur ꝑ extinctionem sui
Aliabas. cōtrarij ab aqua frigida. ¶ Ad Aliabatē autem ⁊
Cassiū felicē expectātes digestionē in causone dr̄
ꝙ expectant ipsam in causone pendente a colera
grossa. ¶ Et ex bis patet solutio ad questionē an
medicus debeat expectare diē creticā pro dando
aquā frigidā. dicitur eñi ꝙ si apte potest expecta/
ri esset melius vt cū auxilio aque frigide cōiunge
retur auxilium supcelestē: sed iminente necessitate
festinationis nō debet tardare. ¶ Cōtra. sequit̄
ꝙ si materia esset grossa et cruda imminēte neces/
sitate festinationis non debet expectare digestio/
ne contra determinata superius de intētione Aui
ceñ. ¶ Respōdet̄ ꝙ si egritudo nō daret indutias
vt materia possit digeri: aut forte vides alteratio
nem in materia ꝓcedentē in malignū: vt quia inci
pit vrina tepefieri aut denigrari. meli⁹ est nō expe
ctata digestione dare aquam frigidā: sicut et qn̄qꝫ
in materijs malignis damus solutiuuꝫ non dato
digestiuo. Qd̄ autē dictū est superius ꝙ in mate/
ria cruda expectāda est digestio intelligit̄ vbi nō
īminet magna necessitas festinātie sed in sangui
ne ebuliēte et col'a subtili nō tantū cogimur expe
ctare digestionē sicut in colera cruda grossa. etiaꝫ
imminēte pauca necessitate festinātie dabim⁹ in
sinocba sine putredine et febre pendente a colera
subtili aquā frigidā sperādo ꝙ ꝑ eam colera sub/
tilis digeratur et sanguis ebuliens nō incrudet̄.

¶ Jmmo cum videris calefactionem for/
tem et complexionem et siccam et euacua/
ueris: tunc quandoqꝫ concedes infusioneꝫ
fieri in aqua frigida apud declinationem
et apparitionē digestionis et euacuationē
humorum et non est malum vt administre
tur balneum et potus vini cōmixti subtilis
et inunctio cum oleis lenificantibus.

¶ Jn parte presenti docet vsum aque frigide ab
extra. s. per modum infusionis aut balnei. et gra/
tia buius loquitur de balneo aque calide ⁊ de vsu
vini ⁊ similibus dicēs ꝙ cum videris bec quatuor
scꝫ calefactioneꝫ fortē febrilem et complexionem
naturalem calidam et siccam. et tertio ꝙ euacua/
ueris. et quarto ꝙ egritudo sit apud declinationē
idest in statu aut declinatione vniuersali: qd̄ co/
gnoscitur per apparitionem digestionis et eua/
cuationē bumorum. tunc quandoqꝫ concedes in/
fusionem fieri in aqua frigida ita vt in ea infrigi/
dentur extrema ꝓm ꝙ dicetur in cura tertiane: aut
ꝙ totū corpus balneetur ī ea scd̄m ꝙ placet Ga.
xj. terapeñ. ix. ca. scd̄o dicit ꝙ non est malum vt ali
quando in febribus administretur balneuꝫ aque
dulcis calide et potus vini subtilis cōmixti. s. cuꝫ
aqua. ¶ Jtem ꝙ administretur inunctio cuꝫ oleis
lenificantibus. idest poros aperientibus et dila/
tantibus.

Dubitatur gratia primi dicti vtrum bal
neum aque frigide aut eius De balneō aq̄ frigide.
infusio competat in febribus putridis. ¶ Pro so
lutione buius dubij premittendum ꝙ iuuamenta
aque frigide exterius applicite in febribus sunt.
primum caumatis febrilis extinctio. secūduꝫ are
factionis et superflue siccitatis probibitio. et ter
tium caloris naturalis confortatio. Nocumenta
aūt sunt caloris naturalis extinctio. et cōsequēter
virtutum omnium debilitatio. Secundū est mem
brorum neruosorū percussio. et consequenter eoꝝ
dolor et spasmus. tertium opilatio. quartum ma
terierum incrudatio.

His premissis sit bec prima conclusio Conclusio.
Jn nulla febre flegma/
tica aut melancolica interpolata aut cōtinua ꝓ/
portionali conuenit balneū aque frigide. Jsta cō
clusio est de intentione auctorū maxime Auiceñ.
in cap. de flegmatica. et etiā bene discurrenti per
iuuamenta et nocumenta suprascripta facile in/
notescit ꝙ balneuꝫ aque frigide sit in bis febrib⁹
aptū multum nocere et parum prodesse. ¶ Secū/
da conclusio. in febre pendente a materia calida
ante digestionem non conuenit balneū aque fri/
gide ꝓcipue materia existente multa grossa. Jstaꝫ
cōclusionē Auicē. manifeste ponit in littera. d. in
administratione balnei aque frigide debere pre/
cessisse euacuationē et digestionē. ¶ Tertia cōclu
sio. in omni febriente febre acuta et sanguinea vel
colerica ꝓcedēte digestione et euacuatione cōue/
nienti cuius ꝯpl'o sit calida babitudo carnosa vel
nō multum extenuata et etas iuuenilis ipso etiaꝫ
non existente debili scd̄m aliqd̄ membrum nobile
nec babente opilationē aut apa. et consueto bal
neari in aqua frigida tēpore calido cōpetit bal/
neum aque frigide. cōclusio ptꝫ cū extinguat cau
ma febrile et exiccationē probibeat et forte calo/
re vigorato sit causa sudoris. xj. terapeñ. idē sen/
tit Ras. xvj. cōtinētis. ¶ Quarta ꝯclusio. lꝫ corpo
ri aliqualiter extenuato timore arefactionis bal/
neū aq̄ frigide ꝯueniat: tuti⁹ tñ ceteris parib⁹ cō
cedit̄ in corꝑe carnoso ⁊ magis īfrigidatiuū. ꝯcl'o
ptꝫ: qꝛ lꝫ in corꝑe carnoso noceat vapores cōclu/
dendo. et cal'm interi⁹ fortificādo: tñ in extenuato
ml'to magis nocet ꝑtes discooꝑtas ꝑcutiēdo ⁊ ca
lorē innatū extinguēdo. Adde ꝙ sicut dicit Ga. xj.
terapē. loco supius allega. cal'm interius fortifi/
catū mouet materias exterius cū sudore aut forte
eas cū fluxu expellit. ¶ Quita ꝯcl'o. i iuuene bene
carnoso ⁊ estate media bñ ꝯueīre pōt i ꝯtiana ca/
lorē iteri⁹ fortificādo. ꝯcl'o ptꝫ. v. afforis. affo. 22.
¶ Sexta ꝯcl'o. cōiter aq̄ frigide balneū vitādū est
i febre putrida q̄cūqꝫ. pꝫ ꝯcl'o. qꝛ scd̄m ph'm ꝓpter
tale balneum plura sequuntur nocumenta quam
iuuamēta. ¶ Jtem. quia cōiter ad boc balneū sūt
inconsueti. et tertio quia difficile est metiri moraꝫ

balnei fm quātitatē sue frigiditatis ꝛ corporū di
spositiōes.quibus balneū cōuenit. ¶ Adde qđ est
remediū multū notatū.et cōtra cōmunē oim opi
nionē:vnde si res transiret iu sinistrū cederet ma/
gno decori. Ego eñi cum practicauerim.xxxv.an/
nis nūꝙ balneaui nisi vnū patientē causonē cum
fluxu sauguinis nariū preter modū superfluentē
qui eadē die a causone et a fluxu sanguinis sana/
tus est:ꝛ magis ipm balneaui ꝑpter fluxū sangui
nis:cū alia remedia nō cōferrēt:quā propter cau/
sonem.et cōfisus sum maxime ꝑpter hoc: qꝛ cōti/
nue in aquis natabat. ¶ Septima cōclusio si feb.
est interpolata aut cōtinua proportionalis me/
lius est ipsum balneare in hora temporis aut quie/
tis. Ista cōclusio est de intentione Raſ.xvj.conti/
nentis. vbi ad literam dicit iuuenis carnosi cor/
poris non debet habere horibilem nisi post decli
nationē particularem balneationē cū aqua frida
Et rōne probatur: quia balneum tunc applicatū
sufficienter extinguit calorem in mēbris impssum
et cum hoc non retinet materiam paroxismalez nec
prohibet eius euaporationem.

De balneo dul cis aque.

Dubitatur secundo. vtꝝ balneum aque
dulcis calide cōpetat ī febri
bus putridis. ¶ Pro solōne dubij ꝑmittenduz est
ꝙ balneum aque dulcis calide duplex:ē eñi qđdā
in quo parua mora contrahit̄ factū solūmodo ad
remouendū sorditiē que est in poris et eoꝝ aptio/
nem et aliqualē corporis humectationē. aliud est
balneū in quo notabilis mora ꝯtrahit̄ factū non
solum ꝑpter suprascriptas vtilitates:sed etiā ad
resolutionē materie febris. ¶ Premittendū scđo
ꝙ materia fe.quāto ē paucior subtilior digestior
ꝛ poris cutis propinquior tanto est aptior vt per
balneū resoluat̄ et sub forma sudoris educatur. ꝛ
ecōtra se hȝ habēs conditiōes oppositas. ¶ Pre/
mittitur tertio ꝙ iuuamenta balnei de quo supra
sunt cutim a sorditie abluere:poros apire: hume/
ctare:materiā resoluere: et nutrimentū per mem/
bra distribuere. Nocumenta autē sunt inflāmare
spūs:resoluere:materiaȝ liqfacere: q̄ liquefacta ꝑ
membra fluit.ꝛ cū alijs hūoribus permixta ipos
inficit et putrescere facit. Et amplꝰ fluēs ad mē/
bra debilia ipsorū debilitatē ac nocumēta fouet
et auget.

Cōclusiōes va rie de balneo aque dulcis et calide.

His premissis fit hec prima cōclusio.
licet in febribus putri/
dis pendentibus a materia grossa multa cruda a
poris distāte non cōpetat balneū aque dulcis ca
lide in quo notabilis mora cōtrahat̄: balneū ta/
men pauce more aliqñ ꝯpetere pōt. Prima pars
cōclusionis manifesta est ex suprascriptis cū mul/
ta nocumēta et pauca iuuamēta sint merito talis
balnei apta cōtingere. Scđa pars ꝯclusionis est
de itētiōe Auic.in ca.de cura q̄rtane. Et igrediat̄
balneū ī die scđo si q̇dē fuerit digestio fm descri/
ptionē:ꝛ si nō fuerit digestio nō fiat nisi ī eo īfusio
aq̄ calīe q̄tītate q̄ delectat corpꝰ ꝛ hūectatminꝰ ꝙ
ꝑueniat ad hoc vt calefiat ex ea humor. ¶ Et cōfir
matur.quia ex tali balneo pauce more fiunt iuua
menta superius scripta et pauca aut nulla nocu/
menta. ¶ Scđa cōclusio. in febribus pēdentibus
a materia pauca subtili digesta poris propinqua
nō existente debilitate in aliquo mēbro nobili cō
petit balneuȝ aque calide.cōclō nota est ex supra/
scriptis:cū plura sint apta sequi iuuamēta et pau
ca nocumēta. Dicit autē nō existēte in aliquo mē/
bro nobili. Nam debilitas mēbri a q̄cunq; causa
prouenīat facit vt materia ab alijs mēbris ad ipȝ
trahatur.et sic amplius nocebitur et debilitabit̄.
¶ Tertia cōclusio.in febribus pendentibus a ma/
teria medio modo se habēte inter cōditiones ꝓhi
bentes balneū de quo supra et suadētes ipsiꝰ ad/
ministrationem iudicium de administratione eiꝰ
est mediū.hec ꝯclusio nota est ex suprascriptis.
¶ Preterea auctores nō expectāt talem digestio/
nem et euacuationē in tertiana pura:sicut in reli/
quis febribus. ¶ Quarta cōclusio.i febre putrida
aliqua particula nō ꝑncipali existente debili bal/
neum cōtingēter erit cōuenientius quā illa ꝑticula
nō existente debili.probat̄.nam existēte pede de/
bili et incursuro podagrā balneū erit causa vt ma
teria feb.que sine alio auxilio esset mortalis fluat
et permutet̄ ad pedes et faciat podagrā salubrē.
et hanc conclusionē sentit Gal.xj.terapeñ.ij.cap.
cuius littera. Si vero quidē nulla particula ꝑnci/
paliū imbecilis fuerit:et aliqua non ꝑncipalis ī/
becillis existat:quēadmodū in podagricis quidē
pedes.et arteticis vniuersi corporis articuli maxi
ma quidē vtiq; ex balneo laboranti ad salutē ꝑfe/
cta est pars particulis suscipientibus suꝑfluita/
tes imbecillibus.similis sentētia habet̄.xvj.conti
nentis. ¶ Quinta cōclusio.balneū in putridis:fm
plurimū debȝ administrari post digestionē et no
tabilē materie euacuationē.conclusio patet: quia
sic administratū est aptū educere materias cū sint
per digestionē equate.et cum hoc quia sunt pau/
cificate sunt apte minus fluere per mēbra.ꝛ sic mi
nus opilare et alios humores inficere. est etiam
de intentione oim auctorū.verū in tertiana pura
tutius administratur antē cōpletaȝ digestionē et
multā euacuationem.ꝑpter colere subtilitateȝ vt
manifeste sentit Raſ.xvj.continētis vbi ad litte/
ram.verū in tertiana nō nocebit:sed eger balneet̄
ante digestionē. ¶ Sexta cōclusio balneum hmōi
conuenientius administratur in tempore aut quiete
feb.aut in declinatione particulari q̄ in alijs tem
poribus.cōclusio probatur.simile est de balneo ꝛ
reliquis euacuatiōibus: sed relique euacuatiōes
administrant̄ cōuenietius in tēpore q̇etis aut de
clinatione:aliorum paritate supposita.quare.ꝛc.
¶ Ex predictis infertur ꝙ balneū qđ administra/
tur in reliquis egritudinibus preter febres sicut ī
spasmo paralisi.colica dolore renū matricis et si/
milibus conuenietius administratur digesta ma
teria et minorata quā a principio. Et ꝙ si opus ē
ipsum administrare a principio eger paruȝ debet
in eo morari vt solum dolor et accidentia infesta
sedentur et materia non liquefiat. ¶ Ultima con
clusio.rarius apud nos est vtendū balneo qui su/
mus insueti q̄ apud consuetos.cōclusio patet: cū
consuetudo sit quasi altera natura. Si que etiam
alie rationes et auctoritates adducentur contra
hanc determinationē facile ex predictis solui aut
glosari possunt.

An vinū cōpe tat febricitanti bus.

Ultimo dubitatur vtrū vinū cōpe
tat in febribus
¶ Pro cuiꝰ dubij determiatiōe ꝑmittēdū ꝙ vinuȝ
de quo hic ē sermo est vinū de vuis maturis nō ex
granatis pomis citonijs.et hmōi. ¶ Premittitur
scđo ꝙ licet vinū hmōi multas recipiat distictio/
nes fm diuersitates vuaꝝ:diuersitatē locoꝝ:diuer
sitatē etatis sue:diuersitatē artificij.et alia hmōi
dicta: tātūmō diuersitates eiꝰ que ꝓ dubij solu/
tiōe oportune sūt videbūt̄. ¶ Est ḡ sciēdū vt pōt
cognosci ex dictis auctoꝝ et expientia quadam ꝙ
vina reperiūtur trplicia:quedā frigida:q̄dā vino/
sa notabiliter calida:quedā media inter hec paꝝ
calida

calida et satis equalitati propinqua primoꝝ q̄dā sunt acria existentia alba aut rubea per quorū potum multi sentiūt eorū stomachos manifeste īfrigidari. Quedā autem sunt quodāmodo insipida aquosa aque in colore similia: de quibus loquitur Gal. in libello de vuis in principio. Uinū aquosum nominant homines id qd̄ assimilatur ꝭm colorem aque. Dyafanū enim est ⁊ lucidum et purū et consistentia subtile apparet: et gustui videbitur forte nullum saporem habere. et cū cōmiscet cum aqua nō tolerat multe aque mixtionē. vnde vinuz hoc pauciferum vocatum est. et in eodem libello. Album vero et austerum iuuenile infrigidat sensibiliter. et alibi. nec caput debile tangens nec neruos debiles. Uina autem notabiliter calida sunt multiplicia alba et rubea dulcia et acuta austera acria. quorum diuersitas gustando facile comprehendi potest. Et hec vina cū sunt noua corpus humectant et per antiquitatē siccitatem acquirunt. Media autē inter hec similiter recipiūt multiplicem diuersitatem in colore sapore. et modo substantie sicut priora. ¶ Premittendū tertio ꝙ vinū competere in febribus potest intelligi tripliciter vno modo ꝙ competat ratiōe febris. scd̄o modo ratiōe cause eius. tertio modo ratione dispositionum que in febribus complicant̄ sicut est frenesis sincopis spasmus paralesis dolor stomachi intestiniorum et similia.

Cōclusiōes de exhibēdo vinuz febr.

His premissis sit hec prima cōclusio scd̄m plurimū vinū nō competit febrientibus ratione feb. probat̄. nam scd̄m plurimū vinū est corporis actu febriētis calefactiuū. ergo cōclusio vera. assumptū probatur. nam vina vinosa preter modū calefaciunt. media magis quā opz. frigida autē ꝭm plurimū nō sufficienter infrigidant. Dico aūt ꝭm plurimum: qr posset esse feb. ita remissa ꝙ sufficiēter infrigidarent. Et ex hac sequitur vinū ratione feb. non cōpetere in ethicis nec in effimeris. licet forte ratione restaurationis et proprie in ethicis sit aliquādo eius administratio necessaria. ¶ Scd̄a ꝯclusio nec in colericis febribus nec sanguineis ratione feb. aut cause eius competit vinū nisi in declinatione probat̄. quia vsq; ad statum nimis inflammat aut nō sufficiēter infrigidat vt potest patere ex dictis superius: sed in declinatione vinū frigidum et proprie aquosum qd̄ .xj. terapēti. ix. ca. vniuersas mouet execrationes: confert aperiēdo ꝓuocando et virtutē cōfortando. et concedit̄ in tempore aut quiete nō autē tempore actualis feb. Et cum causon et sinocha non habeant quietes aut tepores saltē manifestas nō ꝯuenit nisi ꝓpe finē declinationis. Et hec oīa sentit Gal. de vuis superius allegato. ¶ Tertia cōclusio licet in febribus flegmaticis et melācolicis quātū est ratione feb. non cōpetat vinū a principio: tamē post manifesta signa digestionis et materie minorationez ratione cause vinū etiam calidū debet cōcedi q̄nq; probatur: quia in principio nimis aperit et prouocat qd̄ in p̄ncipio non est conueniens: sed post manifesta signa digestionis optime conuenit digerendo et virtutē confortando qd̄ debet exhiberi tēpore maioris quietis et limphari ꝭm oportunitatem. in flegmaticis tamen cōuenit vinū sicci⁹ q̄ꝫ in melācolicis merito humoris. Quarta cōclusio sicut in febribus oībus ratione sincopis vinuz in: quocūq; tēpore debet concedi. sic etiā in febribus oībus timore frenesis in quocūq; tēpore debet ꝓhiberi. ꝯclusio quātū ad primā partē est. G. xj. terapenti. cap. iij. Et Auic. vndecima tertij. Et probatur ratione: qr in tali casu opz corpus nutrire: spūs fouere: et cito restaurare. hoc aūt maxime facit vinū: qd̄ debet esse subtile aromaticuz: dz tn̄ limphari ꝭm exigentiam feb. ꝓpterea saracenis: q̄bus est vinū ꝓhibitū per legē: ꝯcedit̄ timore sincopis. vij. colliget. ¶ Ex quo īfert̄ ꝙ si sincopis ꝓueniret ꝑ multitudinē materie p̄focantis spūs in corde non debet vinū exhiberi cū potius adderet in p̄focationē. Et quo ad scd̄am partē etiā est manifesta cū omne vinū sit vaporatiuū ⁊ moueat materias ad caput. Quid aūt faciendū sit si simul cōcurrūt timor sincopis et frenesis. pōt esse manifestū ex dictis Auicē. quarta p̄mi. vltimo cap. Intendēduz est eñi dispositiōi de qua maior ē timor altera nō neglecta. ꝙ si timores sint eq̄les melius ē vinū omittere: cū virtuti cū aq̄ carnis et similibus minus nocētibus in frenesi subuenire possimus. ¶ Quinta cōclusio vinū dulce cōiter in febribus ē euitandū nisi cū adest necessitas excreādi sicut cū egritudines pectoris et pulmonis materiales cōiungūtur. cōclusio ptz. est eñi aptū opilare epar ⁊ mēbra naturalia. licet pulmonē deopilet. x. tertij. ¶ Sexta ꝯclusio in febrib⁹ apatū nō cōuenit vinū nisi in declinatione. ꝓbat̄: qr ante declinationē vehit materias ad mēbrū apatū: sed ī declinatione iuuat ad eorū resolutionē. ¶ Ultima ꝯclusio cōcedendo aut ꝓhibēdo vinuz in febrib⁹ aut reliquis dispositionibus multū opz attēdere cōsuetudinē nā multū cōsuetis et affectātibus et nō noceri solitis a vino facilius ex minori causa ipm cōcedere debem⁹. et in cōtrario modo se habētib⁹ ecōtra magnā eñi vim in vnaquaq; re hz cōsuetudo. vt ē apud Gal. in lib. de v̄tute cōsuetudinis. ꝙ si tibi. q̄ auctoritates et rationes videātur ꝑsuadere ꝯtra hanc determinationē facile ex predictis possunt glosari et solui. Superuacuū nāq; et inutile mihi videtur in vnoquoq; dubio ratiōes ad partes adducere.

¶ Et cum administraueris canones predictos in principio accidentiū febris: tunc oportet post illud vt tu occuperis in digestione et euacuatione que non est scd̄m semitam desiccationis et minorationis et iā diximus eam: immo scd̄m semitam abscisionis cause.

¶ Auicēna in parte precedenti posuit canones in euacuatione materierum cōmuniū exequēdos in principio febriū. in parte presenti ponit canones in euacuatione materierum propriaꝝ exequēdos post principium. Et primo cōtinuat sequentia ad precedentia. secundo ponit hos canones exequēdos post p̄cipiū. secunda ibi. (Et non euacues) In prima parte dicit ꝙ cum administraueris canones predictos. i. fueris illos executus in principio accidentie feb. i. cum febris accidit in principio. tunc oportet vt post occuperis in digestione et euacuatione que euacuatio non est ꝭm semitaz minorationis. i. euacuationis materierum cōmunium que apud arabes vocatur exiccatio q̄ dicta est superi⁹: īmo ē illa q̄ nūc dicēda ē ꝭz semitā abscisiōis cause. i. euacuatiōis ꝓprie materie facientis febrē. Deinceps eñi intēdit ponere canones ꝓ digestione et euacuatiōe materie ꝓprie ipsi⁹ feb. Si aūt text⁹ dicat in p̄ncipio accidentiū febriū nō intelligas ꝑ accidētia solū illa q̄ sequūtur febres sed quecūq; aliquo modo febri in principio cōiūguntur sicut cruditas materie et reliqua omnia.

¶ Et non euacues materiam indigestam in calido aut frigido nisi propter necessitatem.

¶ In parte presenti prosequitur ponendo canones in euacuatione materie. et diuidit in quatuor partes. In prima ponit canonem generalem. s. ꝙ non euacues materiam indigestam nisi ꝑpter necessitatem. In secunda parte reprobat opinionem Ras. sententis contrarium. In tertia parte ostendit in quibus casibus est euacuandum ante digestionem. In quarta ponit quosdam canones particulares circa euacuationem materie ꝓprie ibi scd̃a. (Et nō auscultes virum.) tertia ibi. (Cū autem materia est plurima.) Quarta ibi. (Cum ergo exerces euacuationem.) prima in duas. In prima ponit canonem cum exceptiua sua. in scd̃a probat ipsuz. scd̃a ibi. (Fortasse enim.) In prima dicit ꝙ medicus non debet euacuare materiā indigestam in calido aut frigido. s. morbo nisi propter necessitatem que necessitas inferius declarabitur vbi ostendetur in quib⁹ casibus est euacuandum ante digestionem.

¶ Fortasse eniz multiplicatur euacuatio humoris non peruenientis ad statū per digestionem vt euacuetur. et fortasse nocet euacuatio maturationi. et fortasse permiscetur cum ea malignū cum bono ꝓpterea ꝙ mouetur malignū absq̧ digestione sua.

¶ In parte p̄senti probat canonē suprascriptū. s. ꝙ nō sit euacuandū ante digestionē tribus rationibus. quarum p̄ma est ista: quia sic euacuabitur humor. s. qui nō debet digeri neq̧ p̄parari ad hoc vt euacuetur: immo digeri debet digestione preparante ipsum vt nutriat corpus. humoris em̄ boni nō queritur euacuatio. ¶ Secunda ratio quia fortasse euacuatio ante digestionē nocebit maturationi: euacuando. s. subtile magis paratū euacuari et derelinquēdo grossū ineptū digestioni ⁊ euacuatiōi. ¶ Tertia ratio. quia fortasse per hāc euacuationem ante digestionē permiscetur malignū cum bono: propter qd̄ malignū motū ante digestionē non obediēs euacuatiōi agitabitur et non educetur: immo permiscebitur cuz bono: et secum permixtum corrumpet bonū: et sic malignus multiplicabitur. et est sententia Auicen̄. quarta primi cap. iiij. ¶ Notandum primo ꝙ Auicen̄. in omnibus his tribus rationibus replicauit fortasse. In prima quidem: quia contingit aliquando ꝙ solutiuum exhibitum ante digestionem quāuis eque bene illud respiciat humorem bonum sicut malū ꝙ euacuet humorem malum et nō bonum natura existente sollicita de expulsione mali et retentione boni. In secunda etiam ratione replicauit ly. fortasse: quia contingit aliquando humorem indigestum esse propinquū vijs ductuū: quapropter farmacum exhibitum totum euacuabitur. Replicauit etiam in tertia ratione fortasse: quia contingit ꝙ virtus fortis nō sinit humorem malum cum bono permisceri: ⁊ etiam si permisceret̄ fortasse tuetur bonum ita vt a malo non corrumpatur: ꝓpter ergo huiusmodi contingentias raro venientes sub dubitatione loquutus est. ¶ Sed contra tertiā rationem instatur: quia si permiscetur malus cū bono eque bene: immo melius humor malus potest rectificari per bonum q̄ bonus corrumpi per malum natura existente sollicita de rectificatiōe mali et conseruatione boni. Respondetur ꝙ quantūcunq̧ natura sit sollicita de rectificatione mali et conseruatione boni. attamen propter huiusmodi mixtionem mali cum bono sequentē hāc agitationem multo magis est aptus bonus corrumpi q̄ malus rectificari. ¶ Primo quia frequenter sunt humores ita mali ꝙ nullo modo possunt rectificari: sed nūq̄ sunt humores ita boni quin possint corrumpi. ¶ Secūdo quia talis motus ⁊ agitatio humoris disponit ad corruptionē et nō rectificationem. inflāmantur em̄ per motum et ad putredinē disponūtur. ¶ Tertio quia malum habet rationem infiniti. bonum autem finiti. primo ethicorum. Ad hoc enim quod humor. fiat bonus requiritur bona complexio bonus modus substantie debita quātitas: debita permixtio cū alijs humorib⁹ et multa similia: sed ad hoc vt fiat malus sufficit aliqd̄ istorum.

¶ Et tu non auscultes virum qui extimabat ꝙ intentio in digerendo est subtiliare et humor calidus est subtilis. quare nō est necesse vt subtilietur.

¶ In parte presenti intendens reprobare Rasim. primo ponit errorem. secundo ipsum improbat. scd̃a ibi. (Res em̄ nō est.) In prima parte dicit ꝙ tu non debes auscultare viruz istum. s. Rasim qui extimauit. xvj. cōtinentis. ij. cap. ꝙ intentio in digerendo est subtiliare: sed humor calidus est subtilis. quare cum oporteat ipsuz subtiliari nō opz ipsum digeri. est em̄ cum sit subtilis sufficiēter digestus. ¶ Sed pro declaratiōe opinionis Ras. est sciendum. vt apparet in suo continente et almāsore ꝙ ipse rarissime premittit digestiua ante euacuationem siue materia sit calida siue frigida. et hoc tam in curatione febrium ⁊ aliarum egritudinum cōmuniū q̄ in curatiōe egritudinū propriarum. Existimauit enim vt sibi imponit Auicen̄. ꝙ humor calidus cum sit subtilis sit digestus. est em̄ digestio apud eum subtiliatio et nō equatio substantie subtilis per ingrossationem et grosse per subtiliationem sicut placuit Auicen̄. et Gal. cum decimo Almansoris curat tertianam puram ab ipso initio cum mirabolanis et scamonea credit ipse euacuare humorem digestum. Sed cum euacuat humores frigidos grossos non precedentibus digestiuis sicut semper fere facit: licet credat euacuare humorem indigestum existimat illud eē conuenientius q̄ p digestiua exhibita expectare digestionē credēs hoc mō curā egritudinū accelerari.

¶ Res enim est sicut dixit: immo intentio in digerendo est equare substātiam materiei ita vt fiat preparata ad expulsionē facilem et subtilem imbibitum ⁊ grossum fixum et viscosum adherens totum illud nō est preparatū ad expulsionem facilem: immo est necessarium vt inspissetur subtile et subtilietur spissum paulatim et incidatur viscosum.

¶ In parte ista reprobās errorem Ras. primo arguit contra eum rationibus. secūdo auctoritate. tertio ostendit q̇d potuerit fuisse causa erroris. secunda ibi. (Et melius.) tertia ibi. (Et opinor.) Prima in quatuor sicut quatuor rationes contra eum adducit. secūda ibi. (Et si vir iste.) tertia ibi. (Quare non oportebat) quarta ibi. (Si autē nature.) Prima ratio est ista. digestio est preparatio materie ad expulsionē: sed materia potest esse impreparata expulsioni propter subtilitatem: quia imbibitur in porositatibus membrorum: et propter viscositatē:

Champerius. Digestionem diffinit Aristoteles methororum quarto factam esse a naturali et iterna caliditate i humidū et siccum opposita passiua agēte ꝑfectionē: queadmodū ē cerasi: aut pomi maturatio. verūtamē medici alia intētione digestione vtuntur. Auicēna i primis ita diffinitam reliquit. Digestio ē subtilis substātie per igrossationem: ⁊ grosse ꝑ subtiliationez eq̄tio. Rasis autē. xvj. ꝯtinētis medici intētionē in digerēdo putat eē subtiliare soluz. Inde ē ꝙ hūor eo auctore calid⁹ digerēdus nō est. Est em̄ cum sit subtilis sufficienter digestus. Et hac ratione Rasis raro p̄mittit digestiua euacuatiuis: siue sit calida materia: seu frigida. Nō tamē satis videt̄ esse dissonum Hypocrati: Galeno: Auicēne et ceteris: vt limpide apparet ex Auicē ne textu.

pter viscositatem. quia adheret parietibus membrorum: et quia est tenax in suis partibus: et propter grossitiem: quia est fixa. idest difficulter mobilis sua grossitie terrea: et nō potest transire per ductus et loca angusta. ergo oportet ꝙ preparetur adequando substantiā eius: subtilē inspissando: spissam subtiliando: et viscosam incidendo.

¶ Et si vir iste non audiuisset in sermone antiquorū de digestione aliquid anteꝗ̄ dixissem illud et rememoraretur dispositionis digestionis humorum fixorum. s. quia qui de eis subtilis ē indiget vt inspissetur. et qui de eis spissus est indiget vt subtilietur: oporteret vt sciretur hoc per illud.

¶ Scd̄a ratio cōtra Rasim est ista. humor spissus eget subtiliatiōe. ergo subtilis eget ingrossatiōe. tenet cōsequētia p diffinitionē digestionis que ē equatio subtilis substātie humoris: sed ad litterā veniēdo dicit. Si iste vir. s. Ras non audiuisset in sermone antiquorū aliqd de digestiōe ante dicta hic per nos et rememoraretur de dispositiōe humorum fixorū qua scitur subtile egere ingrossatione ⁊ grossum subtiliatione: oporteret necessario hāc notitiā digestionis scire hūorē subtilē esse ineptū eūoni et egere digestione. ¶ Pro parte nota ꝙ humor potest denominari fixus dupliciter. vno mō ineptus eūoni. et hoc mō tā hūor spissus ꝙ subtilis potest dici fixus. et taliter sumitur in hac ratione. ¶ Scd̄o per fixum possum⁹ intelligere q̄escens sua grossitie terrea et difficulter mobile de parte in partē et taliter sumitur in prima ratiōe.

¶ Et quia non oportuit vt in seipso consideraret et diceret. quare vrine in febribus acutis nō habent in principijs eorū sedimē deinde fuerint habētes sedimen et an sedimen laudabile ē aliquid nisi humor faciēs egritudinē qui iam digest⁹ est. quare ergo non expellitur in principijs egritudinis ad salutem si est subtilitas vltima qd̄ intendit in digestione. ergo necessarium est vt sit in principio febrium sanguinis ⁊ colere sedimen laudabile.

¶ Tertia ratio est ista. vrine in principijs febrium acutarū pendentiū ab hūoribus subtilibus sicut sunt colerice et sanguinee non habent sedimen. Postea in pcessu habent sedimen laudabile: qd̄ non est aliud nisi humor faciens egritudinem qui iam digestus est. ergo in principijs humores subtiles a quibus pendēt febres predicte sunt indigesti. et postea digerūtur. tenet cōsequētia. q: si a principio fuissent digesti eque bene tunc apparuisset sedimē laudabile in vrinis sicut in pcessu. humores itaqꝫ subtiles indigent digestione. Et per principium potest intelligi tam principium vle egritudinis ꝙ initium egritudinis. necnon tēpus triū dierum.

¶ Si autē nature non est possibile expellere illam superfluitatem nisi post horā in qua fit preparatio ad expellendum in vrina: tunc similiter opoptet vt sciatur ꝙ arti euacuare humorem ante illam horam in qua apparet digestio in vrina est inconueniens aut difficile malum. Et fortasse mouet et non operatur vltime. et fortasse miscet malignum cum bono.

¶ Quarta ratio est ista. si non est possibile nature expellere superfluitatem facientem morbum nisi postꝗ̄ illa superfluitas expellitur cum vrina sub forma sediminis laudabilis. Similiter nō erit bene possibile euacuare humorem anteꝗ̄ appareat digestio in vrina: immo illud euacuare erit inconueniens et malum difficile. i. notabile. Nam fortasse mouet. s. medicamen exhibitum et non operatur vltime. s. conuenienter. et fortasse permiscet malignum cum bono. vnde per boni corruptionē humor malus multiplicatur.

Dubitatur circa hanc vltimam rationem: quia nō videtur ꝙ hec consequentia valeat natura non euacuat. ergo medicus non debet euacuare: quia Auicen. dicit inferius. Si natura non mouet moue tu hora motus eius. ¶ Dicendū ꝙ si natura non mouet: quia fortasse sopita est aut impotens ad mouendum dato ꝙ materia sit digesta tu debes mouere. Sed si natura ordinate agens non mouet: q: humor sit ineptus tu etiam debes expectare quousqꝫ digeratur et fiat aptus euacuationi.

¶ Et meli⁹ esset homini huic vt bene opinaretur de illis qui fuerunt sicut gal. et hypo. in eis que scripserunt de hoc: et valde attenderet. et tunc rediret ad contradictionem: quia omnis cōtradictor in primis cū est super veritatem est excusatus. Uerū melius esset ei vt non consideraret in consideratione sua.

¶ In hac parte superius diuisa arguitur contra Rasim auctoritate dicens quod esset melius huic homini vt haberet bonam opinionem de Hypocrate et Galeno in his que scripserunt in hac materia et crederet eis: aut si nolebat eis credere debet saltem bene attendere et considerare quomodo essent efficaces ratiōes sue contra eos et tunc cum videbantur sibi efficaces ⁊ fundate super propositionibus manifestis: tunc rediret ad contradictionem: quia omnis contradictor cum est supra veritatem aut existentem aut saltem apparentem est excusatus. Ueruntamen esset meli⁹ vt ipse Rasis consideraret alios a consideratione sua. i. Hypocratem et Galenum propter excellētiam suā. Quibus verbis videtis quātas laudes attribuit Hypocrati et Galeno. et econtra quātū deprimat Rasim. Qd̄ aūt Hypocrates et Gal. voluerint humores tam subtiles ꝙ grossos debere digeri ante euacuationem patet ex afforis. 22. prime particule. et cōmento. Digesta medicari et mouere. non cruda. et in illo afforismo. Et in acutis passionibus. Cōtra Rasim penum.

¶ Et opinor ꝙ raro huic viro acciderunt experimenta que profuerunt in hoc capitulo et acquieuit in eis. Et huius quidem experimentis que non sunt scd̄m canones accidit eis vt nec vnū valeat et accidit eis: vt nec vnum eorum sit signum: hoc namqꝫ est conueniens.

¶ In parte presenti Auicen. ostendit causam erroris Rasis dicentis. in morbis pendentibus a materijs subtilibus non esse expectandam digestionem. Nam cū ipse esset magnus experimentator Causa erroris Rasis.

et multotiens in morbis acutis dedisset solutiua
ante digestionem et bene sibi successisset fecit ca/
nonē generalem in talibus nō esse expectandā di
gestionē:sed dicit ipm Aui.errasse:qꝛ ꝑpter vnaȝ
aut plures experientias que nō ꝓm canones sunt;
non debemus arguere sic semꝑ esse operandum.
Nec vnū experimētū est nobis signū ꝙ sic in alijs
operandū sit.Hoc nāqȝ conueniēs est.s.vt non cre
datur vni experimento et maxime qn̄ est cōtra ca/
nones super manifestis rationibus fundatos.

Dubitatur vtrū viso per experientiaȝ in pluribus infirmis ꝙ medici
na solutiua data ante digestionē liberet̄ febriens
debeamus ex hoc formare canonē generalē ꝙ far
macū solutiuū debeat exhiberi ante digestioneȝ.
Et videtur ꝙ sic.Nam multa sunt sola experiētia
credita sicut operatiōes a forma specifica. nec in
his habemus aliquid per qđ faciamus canones
nisi confirmationē per experientiā vt sumit̄ quar/
to de simplici medicina.cap.v. ¶ Preterea effectu
sequente opationes confirmatur nostrū operari.
scđa afforismo.cōmento.xvij. ¶ Preterea Auic.ij.
canone docet inuenire virtutes medicinarum per
experientiā in quarū inuētiōe iubet obseruari se/
ptem conditiones quas ibi vide.Ex his itaqȝ con
uincit̄ ꝑ experientiā posse formari canonē gn̄alē.

Quid canon apđ arabes.

Pro solutione dubij premittendū ꝙ canon arabice est nor/
ma vel regula.Experientia aūt est notitia in no/
bis acquisita ex operationibus sepe iteratis qua
videmus semꝑ aut scđm plurimū similes effect⁹
sequi. ¶ Premittendū scđo ꝙ experientia qn̄qȝ est
scđm rationē:qn̄qȝ cōtra rationē . aliqn̄ nec scđm
rationē nec cōtra rationē.per rationē aūt intelli/
go notitiā fundatā super ꝑpositionibus manife
ste veritatis.Exēplum primi.vt qꝛ per solutiuum
pluries exhibitū digesta materia frequēter secuta
sit sanitas.Exēplū scđi.vt quia per solutiuū plu/
ries exhibitū ante digestionē frequēter secuta sit
sanitas.Exemplū tertij.vt quia reubarbarū eua/
cuat colerā turbith flegma et similia que sola ex/
perientia comprehensa sunt.

Sed dubitatur quomodo sensus si/ue experientia possit
esse contra rationē:cū ea que sunt cōtra rationem
nūq̄ debeāt euenire:cū sit ratio fundata suꝑ ꝑpo/
sitionib⁹ manifeste vitatis.ea aūt q̄ fiunt ꝓm habi
tum experimentalem semꝑ aut scđm plurimū de/
bent euenire.Ex quibus sequit̄ eadē nūq̄ euenire
et semꝑ aut scđm plurimū:qđ implicat. ¶ Respō/
detur ꝙ nunq̄ rectū experimētuȝ aduersatur recte
rationi:sed bene aliquando experimentū non re/
ctum aduersatur recte rationi ⁊ aliquādo ecōtra.
et aliquādo ambo non recte sibi inuicē aduersan/
tur.Et per rectū exꝑimentū intellige illud in quo
obseruātur septem conditiones ab Auicen̄.posite
scđo canone cap.ij.quas ibidē linquim⁹ . Essem⁹
em̄ nimis prolixi si cūcta prosequi vellem.Et simi
liter intelligo per rectā rationē in qua nō contin/
git error.ad quē errorem vitanduȝ multa oportet
considerare:de quibus est sermo apud Auicen̄.ij.
canone cap.iij. ¶ Ex quibus patet quid sit experi/
mentū non rectum:et ratio non recta.

His premissis respondeo ad dubium ꝙ viso per experientiā
in pluribus hominibus ꝙ exhibito solutiuo ante
digestionē sequatur sanitas multotiens debem⁹
exhibere solutiua ante digestionē.Et similiter vi/
so per experiētiam ꝙ exhibito solutiuo post dige/
stionem sequatur sanitas debem⁹ exhibere solu/
tiuū post digestionē.Unde dico ꝙ neutra istaruȝ
est vl'r vera.solutiuū est exhibēdū ante digestionē
solutiuū non est exhibendū ante digestionē . Pri/
ma verificatur in quinqȝ casibus.primus quando
materia est plurima.secūdus quādo materia ē fu
riosa.tertius quando venenosa sicut in pestilētia
libus.quartus quādo materia est in mēbro nobi
li valde ledēs ipsum.quint⁹ qn̄ ē reptura ad aliqđ
membrū nobile.in his est euacuandum ante dige
stionem.in ceteris post digestionē. ¶ Ex quib⁹ in/
fert̄ neutrū istoꝝ canonū vniuersaliter acceptū eē
fundatum super recta ratione aut experientia.Et
si quis bene cōsiderat fere tot sunt casus in quib⁹
est euacuandū ante digestionē quot sunt illi in q̄/
bus est euacuandū post digestionē aut saltē tem/
pore nostro minor est proportio casuum in quib⁹
est euacuanduȝ post digestionē ad casus in quib⁹
est euacuandū ante digestionē:cum hoc tempore
homines magis indulgeant gule q̄ tēpore hypo
cratis.Et cōsidera etiam sicut dicit Gen.cōditio/
nes indiuiduales latentes de quibus non potest
esse scientia nec de eis possunt formari canones q̄
impediunt perfectionē in scientia. Contingit em̄
ꝙ aliquādo vrina existente cruda materia faciens
morbū in se grossa et viscosa erit lubrica in suꝑfi/
cie ⁊ propinqua vijs ductuū:quapropter exhibi/
to solutiuo materia euacuabit̄ et sequetur salus
preter rationem. ¶ Et aliquando contingit ꝙ per
malam operationē sequatur sanitas sicut de illo
qui presumit et exhibet solutiuum in quartana in
principio per cuius exhibitionem sequitur sani/
tas:quia vt dicit Auicen̄.in proprio cap . est rect⁹
ab errore.Et similiter theotonici cū aliquādo fe/
briunt febre acuta sumūt maluaticum in magna
copia.aliquādo cum aromatibus et superuenien
te copioso sudore eadem die sanitati restituūtur.
His em̄ male operantibus sequitur sanitas:qꝛ na
tura irritata mota cōtra materiam simul superat
egritudinem et errorem . De his tamen raro eue/
nientibus non possunt fieri canones.

Sed quicquid sit:ego pro parte mea credo ꝙ tempore nr̄o
prestātius sit exhibere ab initio medicinam lentē
tem cui aliquid solutiui educētis materiā ꝑpriaȝ
sit admixtum q̄ solam medicinā lenientē . Nam si
sit aliquis ex quinqȝ casibus suprascriptis res se
bene habēt.Et similiter si materia sit ꝑpinq̄ vijs
ductuuȝ aut lubrica in superficie et similes casus
occulti.Si vero nihil tale sit et exhibeatur soluti/
uum taliter cōditionatū sic pauca possunt sequi
nocumenta si bene cōsideres.ꝙ em̄ euacuaret ali/
quid boni humoris simul cum malo : et ꝙ magis
de parte subtili educatur q̄ de grossa.et ꝙ sequat̄
aliqualis agitatio hec pauca nocumenta sunt.et
proprie in principio quando virtus est fortis: sed
omittere euacuatiuū materie ꝑprie in acutis egri
tudinibus non dantibus indutias malū est. ¶ Ex
his itaqȝ cōcludit̄ ꝙ melius siue minus malū est
exhibere solutiuū electiuū in principio febriū vbi
non oportet q̄ ipsum omittere vbi oportet.Exhi/
bito em̄ solutiuo vbi nō oportet et materia existē/
te pauca nō potest sequi magnum nocumentum.
¶ Argumēta autem ante oppositum nō procedūt
cōtra determinationē questionis. nec determina
tio nostra est cōtra mentē Auicen̄. Est em̄ aliquā/
do digestio et aliquādo euacuādū est ante dige/
stionē.et hec oīa vult Aui.in p̄senti cap. ¶ Sed an
pluries sit euacuandū ante digestionem an expe
ctanda digestio

ctāda digestio in hoc est aliqualis differētia: que tollitur. qr homines nostri tpis magis indulgent gule ⁊ lasciuijs ꝙ homines in tēpore superiori. vn̄ morbi frequentius in nostro tēpore incipiūt a materia multa ⁊ magis maligna ꝙ tēpore hypocratis. Quapropter plurties nostro tempore est euacuandum ante digestionem ꝙ tpe hypocratis. et absolute tutius est eūare tempore nostro ante digestionem ꝙ expectare digestionem saltē cū medicina lenitente cui aliquid eligendo sit admixtuꝫ vt superiꝰ dixi. ¶ Nota tamen ꝙ vbi sensata sunt cōsentanea rōni pauca sufficiunt ad formandum canonem generalē. vbi vero cōtrariētur plurima requiruntur. vbi vero sensata nec consentanea rationi sint nec cōtrarientur iudicium est medium. Et si sensus et ratio sibi aduersantes sint: eque potentes potius debemus adherere sensui. nam dimittere sensum et adherere rationi est infirmitas intellectus. sexto physicorum.

¶ Cum autem materia est plurima mobilis permutabilis de membro ad membruꝫ et existimas ꝙ nō est spacium in digestione eius: aut fortasse accidet ex ea apā pleureticum: et aliud si dimittatur faciet cadere in timorem ante tempus in quo expectat᷑ digestio equalis. proculdubio tūc est necessaria euacuatio eius.

Nota. ¶ Auicenna superius posuit canonem ꝙ non est euacuandum ante digestionē nisi ꝑpter necessitatem: et declarauit canonē quantū ad primā partem scꝫ ꝙ nō est euacuandū ante digestionem. hic declarat canonem quātum ad scđam partē ostendens in tribus casibus necessitateꝫ euacuationis ante digestionem. Habet hec pars tres partes. in prima ponit tres casus in quibus est eūandū ante digestionem. scđo qđ dixit cōfirmat auctoritate hypocratis. tertio confirmat illud per locum a simili. scđa ibi. (Et hoc est illud.) tertia ibi. (Et talis.) Pria in tres sicut ponit tres casus in quibꝰ euacuamꝰ ante digestionē. secūda ibi. (Et scias). tertia ibi. (Et similiter.). prima in duas. Nam primo ponit casum in quo est euacuandum ante digestionem. scđo ꝓbat. secūda ibi. (Timor enim.) Primus casus est de materia furiosa: ⁊ dicit ꝙ cū materia est plurima mobilitate permutabilis de membro ad mēbruꝫ. Et existimas ꝙ nō est spaciū in digestione eius: quin prius accidat aliqđ magnum nocumentum sicut apostema pleureticum et aliud scꝫ magnuꝫ nocumentū siue sit apostema siue mors subita. vnde faciet cadere in timorē ante tempus in quo expectatur digestio: eo ꝙ illud tempus est longū anteꝙ possit fieri digestio equalis. idest per quam materia illa ad equalitatē reducatur. tunc proculdubio est necessaria euacuatio ante digestionem in principio.

¶ Timor enī in hoc est minor ꝙ timor in illa: et cum hoc natura mouetur ad expellendum eam propter multitudinem sui nocumēti. Cū ergo adiuuatur natura conuenit ei adiutorium vltimum. quare non est excusatio eius.

¶ Hic adducit tres ratiōes quibus debemus euacuare hāc materiā furiosam añ digestionē. ¶ Prima est ista: qr timor in euacuatione hmōi materie est minor ꝙ si illa materia dimittat᷑. ergo hec materia furiosa statim in principio debet euacuari. tenet cōsequentia. qr sicut in operatiōibus ꝓm vitam eligimus quod melius est aut minus malum sic circa laborantē sicut dicit Gale. xi. terapenti. primo capitulo. et antecedens est manifestum. Nam timor de materia furiosa si nō euacuetur est timor mortis: sed si euacuetur ante digestionē nō sequitur nisi anxietas et conturbatio quedam ex difficultate euacuationis. et forte qr aliquid boni humoris euacuabitur. hec autem satis facilia sunt in comparatione ad timorem mortis potentem sequi aliquod apostema intrinsecum aut subitam mortē conuersa materia ad cor. ¶ Secūda ratio. qr medicus debet esse imitator nature: sed natura statim tentat ipsius euacuationem nō expectans eius digestionem ꝑpter multitudinem sui nocumenti: cuius signum: qr nūc expellit ipam ad partem vnam: nunc ad aliaꝫ que expulsio vt dicetur est a virtute membrorū. licet etiam concurrat leuitas materie. ¶ Tertia ratio. qr cum medicus iuuat naturam debet ipsam adiuuare vltimo adiutorio. s. sufficiente ad salutem: sed nullum est sufficiens nisi ipsius euacuatio cum non possit aliquo pacto reduci ad benignum. quare nō est excusatio ab euacuatiōe eius. Notandū quod vltimū apud medicum sumitur tripliciter. primo pro vltimo in tempore sicut dicimus ꝙ in apostematibus vltimo competit resolutio. ¶ Secūdo accipitur ꝓ vehementi remedio. quod nō debet tētari nisi aliqua precesserint sicut dicimus ꝙ vltimum est operatio cum ferro. ¶ Tertio sumitur vltimuꝫ pro sufficienti ⁊ appropriato remedio. ita ꝙ nullū aliud sufficit nisi hoc. et isto modo sumitur hic: quia in cura morbi ꝓcedentis a materia furiosa ē adiutorium vltimum in sufficientia sic ꝙ nullū aliud sufceret est eūatio: cum vt. s̄. dictum est non possit ad benignum reduci.

Hic solent moueri aliqua dubia. Primum vtruꝫ materia furiosa sit calida vel frigida. scđo vtrum possit facere febrem. et quam febrē. tertio vtrium possit apostemare. quarto vtrū statim sit eūanda. Pro horum dubiorū decisione premittendum ꝙ materia furiosa que aliter dr̄ tumultuās est descriptiue materia plurima mobilis de loco ad locuꝫ apta multum nocere sua mobilitate necnon sua qualitate manifesta vel occulta. Est enim plurimi nocumenti actionem nature vehemēter disturbans. vt in cōmento afforismi digesta medicari. Mobilitas autē huius materie habet duas causas. vnam intrinsecam: et est leuitas eius: ⁊ ratione huius nō est apta moueri ad oppositas differentias: immo ratione huius solum mouetur sursum. aliam extrinsecam et est expulsiua membrorꝫ. Cum enim est in aliquo membro. qr multum leditur ab ea sua malicia manifesta vel occulta membrum illud mouetur ad eius expulsionē. et cum recipitur in alio iterū ex simili causa illud aliud mouetur ad eius expulsionem. ⁊ sic nullum membrū sinit ipsam quiescere ad quod adiuuat facilis eiꝰ mobilitas ꝑpter magnam tenuitateꝫ substantie sue ex qua fit vt nō facile figatur nisi in mēbro dēse substantie et facile transeat per meatus etiam multum angustos. Et hec est causa quare mouet᷑ ad oppositas differentias ꝓm ꝙ membra impellunt ipsam. et ꝑpter hoc dr̄ furiosa. mouet᷑ enim in modū aīalis furentis: qđ nūꝙ quiescit᷑. Et dicit tumultuans. qr mō in vno mēbro: modo in alio tumultuꝫ facit. ⁊ hec sunt signa quibus hec materia furiosa a medico cōprehēditur. Nūc enī eger do-

De materia furiosa notatu dignum.

lebit caput notabiliter: ⁊ forte in exterioribus apparebit tumor cū rubore: parum post dolebit pedes: et frequēter cum simili tumore et rubore: nunc latus dextrū nunc sinistrum sm ꝙ materia fertur nunc ad vnam partē: nunc ad aliā: aliquādo pria dimissa: aliquādo nō dimissa per motuz alterius materie similis prime. ¶ Quibus sic premissis veniam ad dubiorū decisionē. ¶ Dicamus ergo primo ꝙ he materie sunt hūores ⁊ nō sunt soli vapores vel ventositates: q: resoluerentur a natura vel arte. nec esset opus farmacijs exoluentibus. ¶ Secundo ꝙ sunt sm plurimū calide. nā facile moueri de loco ad locū arguit caliditatē: q: frigidū immobilitat et quietat. ¶ Tertio ꝙ sunt calide colerice sm plurimū qd arguit de mobilitate. et multa malitia que aliquando est manifesta sequens caliditatem superfluam et accessum ipsarum versus naturā igneam. aliquādo occulta venenosa sequens modū mixtionis. ¶ Quarto apparet ꝙ nō sit colera eruginosa: q: lz sit venenosa: nō tamē facile est agitabilis: q: est facta terrea ꝓpter vltimitatem adustionis. verum vapores ab ipsa eleuati lz nō sint materia ꝓprie sumpta: possunt tamē dici furiosi: q: mobiles faciliter et multuz nocentes sua malitia manifesta aut occulta. ¶ Quinto ex h apparet ꝙ sanguis multum subtilis ⁊ proprie colere ad mixtus pō dici materia furiosa. tū q: multum mobilis: tum q: multum nocens tā ꝓpter vētositatem: ꝙ ꝓpter mobilitatē necnon qualitates manifestas. Quod aūt sanguis possit esse venenosus ptz cum ex ipso possit generari altboy. tertia quarti. lz ille qui facit altboy sit grossus per adustionē. ¶ Sexto dicendū ꝙ materia furiosa potest esse frigida. lz illud rarissime contingat. exempli gratia. imaginamini sperma aquosum muliebre vel virile dictum aguali per morē congelari et cōuerti ad naturā venenosam. postea per calorē extraneum subtiliari ⁊ in vapores sm aliquam partem conuerti qui vapores secuz permixti moueāt spiritū nunc ad caput et sequatur epilensia. nunc ad cor ⁊ sequatur sincopis. nunc ad diafragma. et sequatur putrefactio: quēadmodū contigit in prefocationibus spermaticis. ⁊ manifestum est illud esse frigidū in radice. lz sibi aduenīat caliditas accidentalis ex qua forte feb. excitatur. ¶ Septimo dicendū cum hypocrate prima particula afforis. 22. hmōi materiā furiosam raro reperiri. cum raro reperiatur calor ita extraneus vt possit ꝓducere humorem ita subtilē accedentem ad naturam extraneam et venenositate participantem.

Ad secundum dubium dicendū hanc materiam furiosaz sm plm facere feb. cū sm plm sit ebuliēs cū putredie aut sine putredine. lz secundum plurimū putreat et febris aliquando est interpolata: sed sm plurimum est continua. est eñ interpolata cum putret extra venas. aliquando per paucitatem et distantiam a corde nō facit febrē. ⁊ hec eadem cordi propinquās facit febrem. Est autem frequenter continua cum scdm plurimum aliqua pars eius notabilis putreat ad intra venas. alique autē partes minores nunc mouentur ad vnam partē: nunc ad aliā. Et sm hos varios motus fiūt excrescētie ⁊ decrescētie sm ꝙ ps. putrēs magis appropinqt cordi aut magis distat a corde. ¶ Ex his infertur qd siue hec feb. sit interpolata: siue cōtinua habet paroxismos: et excrescentias nō seruantes ordinem neqꝫ in magnitudine nec in hora inuasionis scdm varium motum diuersarum partium ⁊ sm maiorē aut minorē cordi propinquationez in quibus nullus seruatur ordo. et hoc signum simul cum alijs superius dictis est de signis materie furiose.

Ad tertium dubium dicendū huiusmodi materiā posse apostemare vt ex textu Auicenne colligitur cum dicit ꝙ accidit ex ea apostema pleureticum. ¶ Amplius quarta afforismorum in cōmēto afforismi illius. Medicare in valde acutis iubet Gal. eas euacuare ne impleant aliquod membrum nobile. ¶ Preterea potest ex ventositate que est valde subtilior membrum apostemari. tertia quarti. capi. de apostematibus ventosis. Quod si instetur. q: ad faciendum apostema requiritur materiam figi. Dicit dupliciter. Primo ꝙ aliquādo figitur quando inuenit membrum densum sicut sunt ossa panniculi et deinceps illa pars nō mouetur. Secūdo dicitur quod dato quod apostemet stomachū aut intestinum tñ moueri pōt ad aliud membrū et illud apostemare: sicut aliquādo accidit apā squinanticum ad pulmonem permutari: et aliquando ad cerebrum et aliquando apostemata extrinseca interius conuerti et aliqñ intrinseca extra cōuerti.

Ad quartum dubium dicendum ꝙ materia furiosa statiz est euacuanda. primo. q: nō est spes vt ad benignum reducatur. secūdo. quia timor est ne si aliquo tempore in membro remaneat sua mobilitate et malitia occidat tempus eñ exigeretur longum ad digerēdum ipsam ⁊ interim posset occidere. est aūt iuxta posse eradicanda: quia parum de ipsa remanens posset occidere. ¶ Euacuatur autē huiusmodi materia tripliciter. Primo modo et scdm plurimum euacuanda est cum farmaco eligente ⁊ sm plurimum materiā colericam: hoc autem farmacū sit consolatum cum medicinis infrigidantibus ⁊ humectantibus cōfortantibus membra nobilia et ꝓprie cor: ⁊ fortitudo eius diuersificanda est sm virtutis fortitudinē et multitudinē materie. ¶ Secundo ⁊ raro euacuanda est cuz flebothomia quādo creditur ipsam contineri ad intra venas ⁊ esse in aliquo mēbro sanguini permixta quod comprehendetur ex continuitate feb. et ex habitudine carnosa et ex vrina rubea rubedine attestante sanguini. Et quarto si quid de ea expellitur ad cutim locus apparet rubeus rubedine obscura attestante sanguini. nec per compressionē facile albescit. flebothomia aūt fiat de vena deseruiente illi parti in qua creditur cōtineri cauendo in quantum est possibile ne attrahatur versus membrū principale et proprie cor et quātitas sanguinis hauriatur sm exigentiam repletionis. ¶ Tertio aliquando est euacuāda ex parte extrinseca in qua aliquādo cōtinetur cum ventosis: sanguisugis sectione ⁊ similibus. Et quando visa est exterius cōmunicari prius temptetur euacuatio per eādem partem in qua est. Est eñ timendū ne per flebothomiā aut farmacū conuertatur interius: immo omni ingenio est ad cutim trahenda et per eandem partem euacuanda. Et si instetur contrā hanc determinationez. q: ex euacuatione huius materie ante digestionem sequūtur nocumenta tria prius ab Auic. dicta cum euacuatur materia ante digestionem. Respondetur ꝙ ꝓpter suam mobilitatē non sunt apta sequi illa nocumenta sicut si materia illa figeretur. Et dato ꝙ aliquod illoruz sequatur: cum hoc est pelīgēdū ꝓpter maiora nocumēta vitāda ¶ Et si instetur iteruz. a simili materie omnes subtiles essent ante digestionē euacuande. pñs cōtra Auicen.

Auicē.reprobantem Rasim. ¶ Ad hoc rñdetur negando ad quod deducitur.nā materie que sūt subtilitate figuntur dant inducias vt digerātur:sed huiusmodi furiose mobiles nō dant inducias vt digerātur.propterea medicus debet diligēti animo digerere subtiles nō furiosas.

Champerius. In etate porro ad.xiiij.vsq̧ annos vitanda sanguinis detractio est:sicut etiam post annos sexaginta nisi qua ineuitabilis cōpellat necessitas vt de filio Auēzoar duorū annorum narratur prorsusq̧ q̇ viribus sunt imbecilles cauere sanguīs missionē debent. Sunt nonnulli et maxime ex italis ī sanguine mittēdo audaciores quos medici sapientes admodum detestantur vt apud Auicēnā videre potes. Nam sanguis est atre bilis tēperamētū: spiritus fomes:vite thesaur⁹.

¶ Et scias φ flebothomia quando est intentio sanguinis non est ex genere eius in quo expectatur digestio expectatione que est in solutiuis.et non expectatur digestio nisi in humoribus alijs. Et cū postponitur flebothomia in principio egritudinis:non amplius est ei intentio et fortasse interficit per aduentum debilitatis virtutis.

¶ In parte presenti ponit scōm casum in quo non est expectanda digestio.⁊ primo ponens canonez dicit φ quādo ꝑ flebothomiam intendimus euacuare sanguinem non debemuus expectare digestionem sicut expectamus in solutiuis. Secūdo canonem tripliciter ꝓbat. primo.qꝛ nō expectatur digestio nisi quando volumus humores alios a sanguine educere.ergo pro educēdo sanguine nō est expectanda digestio. ¶ Secūda ratio.qꝛ quando postponitur flebothomia in principio egritudinis amplius in ea non est intentio.ergo non est postponēda.⁊ sic debet fieri in pricipio. ¶ Tertia ratio.flebothomia postposita in principio et facta in processu fortasse interficit debilitādo egrū ergo nō dꝫ postponi:immo statim fieri a a principio si est expediens. ¶ Notandum pro declaratione partis presentis φ hic casus secūdus ī quo nō est expectanda digestio est quādo in febribus intendimus euacuare sanguinem sicut in sinochis et pro hoc casu est positus canon statim dictus. ¶ Notandum scōo φ si haberemus medicinā soluentem sanguinez sicut habemus soluentē alios humores:sic oporteret pro euacuando sanguinez expectare digestionem sicut pro euacādo alios humores:cum oporteret ipsum sicut ⁊ alios hūores duci per vias angustas per quas non posset educi nisi adequaretur eius substantia.

De flebothomia.

Sed dubitatur circa canonē vtrum pro faciendo flebothomiam in febribus sit expectanda digestio.

¶ Pro cuius dubij declaratione nota primo φ duplex est digestio qua sanguis preparatur expulsioni.vna est equatio modi substātie. scōa est ꝓprietas occulta sibi acquisita per virtutes naturales agentes in ipsum dum intendūt ipsum assimilare vel euacuare:quam proprietatem credimus in ipso esse acquisitam cū apparet digestio in vrina que prius nō apparuit.prima istaruꝫ sufficit arti nō nature:sed vtraq̧ est necessaria nature. Cuius signum euidens est φ facta flebothomia a principio sinocharum sanguis aptissime educitur si sit mediocris in modo substātie.hic tamen sanguis a natura nō educitur in principio:immo nō videmus crises fieri nisi postq̄ apparuerit digestio. Et hoc est qꝛ anteq̄ appareat digestio non est sibi proprietas acquisita qua virtuti expulsiue obediat. ¶ Secundo nota quodper flebothomiam factam in febribus aliquādo intendimus euacuare sanguinē sicut in sinochis.aliqn̄ ītendimus eūare alios humores sicut in alijs febribus hūoralib⁹.

His premissis sit hec prima cōclusio. Sanguine solum peccante in quanto nō est pro flebothomando digestio expectanda.ꝓbatur sic.qꝛ peccante sanguine est paratus egredi vena aperta.ergo nō est expectanda digestio.tꝫ cōsequentia. et assumptum est manifestum. ¶ Secūda cōclusio sanguine peccante in quali nec ꝓpter hoc multū recedente a natura sanguinis stante etiā pctō quāti pro flebothomando nō est expectanda digestio.cō clusio ꝓbat̄ quia hic sanguis statim aperta vena est paratus euacuatiōi.ergo nō est expectanda digestio. tenet ꝯña.⁊ antecedens est manifestū. ¶ Tertia conclusio.nō ita copiosa cōpetit flebothomia sanguīe peccante in quanto et in quali sicut in peccāte in quanto tantū.cōclusio arguitur sic.qꝛ ipso peccāte in quanto tantū ceteris paribus virtus est fortior.⁊ cuꝫ hoc sanguis ex parte substātie est paratior euacuationi. nam per pctm̄ qualis redditur imparatior euacuationi.igitur nō ita copiosa cōpetit flebothomia in sinocha cum putredine sicut in sinocha sine putredine. ¶ Quarta cōclusio.sanguine multuꝫ recedēte a natura ꝓpria sanguinis siue in se:siue per alterius humoris admixtionem est ꝓ flebothomando aliqn̄ expectāda digō.ꝓbatur qꝛ pōt esse ineptus eūationi per multū recessum a dispositione naturali.vnde sanguis bonus magis aptus eūabitur malo inepto remanente. ¶ Correlariuꝫ.nō semꝑ quādo in flebothomādo est prima intētio sanguinis debemus flebthomare nō nō expectando digestionē. Canō itaq̧ Aui. veritatē hꝫ in pluribus. ¶ Quinta ꝯclusio. sanguine multū recedente a natura ꝓpria:lꝫ sit expectāda digestio iuxta conclusionem immediate precedentē:nō tm̄ tanta quanta ꝑ solutiuis.ꝓbatur.qꝛ ꝭm plurimū sanguis nō ē ita ineptus eūationi sicut alij hūores. ¶ Preterea dato quod esset eque ineptus aut merito substātie aut quouis alio modo maior tm̄ preparatio requiritur ad eūandū humorem cū solutiuis q̄ sanguinē per flebothomiā cū oporteat illos per vias et ductus angustos trāsire.sanguis aūt per foramē vene qd̄ pōt fieri latum strictum ⁊ mediocre ꝭm volūtatis imperium. ¶ Sexta cōclusio.alijs humoribus ꝓportionabiliter sanguini cōpeccantib⁹ sicut in v̄a plectoria pro flebothomia nō est expectanda digō. ¶ Preterea qꝛ in vera plectoria est solū pctm̄ quāti quapropter aperta vena facile massa hūoralis egreditur. ¶ Septia ꝯclō.ceteris ꝑibus.nō.cōuenit in hac vera plectoria tāta flōmia quāta cōuenit sanguine solo quātitate peccāte.ꝓbat̄ cōclō.qꝛ solo sanguīe peccāte virt⁹ est fortior ⁊ forte ē facili⁹ ꝑ flebothomiam educibilis q̄ materia plectorie. ¶ Octaua cōclusio.qn̄ postponitur flebothomia in qua est intētio sanguinis nō amplius est in ea tanta intentio quāta erat in principio.ꝓbatur.qꝛ in processu virtus debilitatur in morbis. Itē sanguis efficitur ineptior eūationi per flebothomiā quare ⁊c. ¶ Nona cōclusio.qn̄ in flebothomia nō est intentio sanguinis sed aliorū hūorū sicut in febribus colericis flegmaticis et melācolicis si fuerint sanguini permixti parum distantes a natura sanguinis est ab initio facienda flebothomia.ꝓbatur.nā postq̄ sunt sanguini permixti sunt apti per sanguinē cū flebothomia minorari.et qꝛ parum distant a natura sanguinis nō est apta sequi colericorum ebulitio nec frigidorum incrudatio. Ex qua sequitur per locū a ꝯtrario φ qn̄ nō essent sanguini permixti aut essent multum distantes a natura sanguinis non est facienda flebothomia. ¶ Decima cōclō.aliqn̄ in febrib⁹ nūq̄ cōpetit flebothomia.aliquando cōpetit in ꝑncipio.⁊ nō in

Conclusiones multe.

processu.aliquando cōpetit in principio et in ꝓ-
cessu.aliquando in ꝓcessu et nō in principio.Pri-
ma ps cōclusionis ptз.quando feb.pendet ab hu
moribus qui nunꝙ sunt mixti sanguini aut semꝑ
multum distantes a natura sanguis.scd͞a pars pз
in febribus sinochis:et alijs pendētibꝰ ab hūori-
bus cū sanguīe mixtis in quibus in ꝓcessu virtus
debilitat̃.aut forte hūores fiunt immixti et distā-
tes a natura sanguinis.tertia pars cōclusiōis pз
in febribus sinochis et alijs quando sanguis pec
cat in quanto.aut quando est multa plectoria in
quibus nō sufficit flebothomia facta in pricipio
sed est reiteranda.et aliquando reiteratur timore
apa͞tis aut alterius accidētis in ꝓcessu emergen-
tis:immo aliquando in processu copiosior cōpetit
flebothomia ꝙ in principio.qꝛ aliquando in pro
cessu hūores erūt magis mixti sanguini ꝛ magis
nature sue appropinquātes ꝙ in ꝑncipio.ꝛ forte
aliquādo accn͞s superuenīēs in ꝓcessu facit indi-
gere ampliori flebothomia ꝙ in ꝑnº.sicut apa͞ sq̇-
nanticum.quarta pars ptз qn͞ in principio humo
res alij a sanguine sunt immixti sanguini aut mul
tum distantes a natura sanguinis:qui postea per
miscentur sanguini et magis appropinquant na
ture eius.vnde appꝫet in ꝓcessu vrina rubea gros-
sa que nō appꝫuit in principio.aut forte in ꝓcessu
emergit nouū accidens quo indiget̃ flebothomia
Aut forte sanguis in ꝑncipio erat preter modum
grossus in se aut per admixtionem alterius humo
ris.vn͞ oportuit premitti digestiuuз sicut ꝑcepit
Auicē.quarta primi capitulo de flebothomia.vbi
sanguine existente grosso docet predigerere cum
sirupo de ysopo.Si que autem ratiōes fuerint cō
tra determinationeз pōt ex dictis in questione fa
cile ad eas apparere solutio.

Quando eua-cuandū est an-te digestioneз.

Et similiter si times victoriam humoris magis necessaria cautela est eūatio.ꝛ si nō est digestus nō moueas nisi in pricipio.

¶ In presenti parte Auicen.ponit tertiū casum in
quo est euacuandū ante digestionē:ꝛ casus est quā
do febris incipit a materia plurima quā verisimi
liter natura nō pōt regulare.Habet hec ps duas
partes.in prima ponit vt dictuз est casum in quo
opз eūare materiam indigestā et qn͞.in scd͞a gra-
tia cōplementi doctrine ondit quando humor di
gestus est euacuandus et qn͞ non.scd͞a ibi.(Apud
statū vero nō moueas) ¶ In prima parte intēdit
duas ꝯclusiones.prima est ista.Simil̃r sicut dictū
est in duobus casibus precedētibus si times victo
riam humoris supra virtutem supple ꝓpter mul
titudinem eius magis necessaria est euacuatio.s.
minoratiua.qꝛ natura nō poterit tantā materiaз
digerere nisi minoret̃.ꝛ hec est sn͞ia illius afforis.
24.scd͞e particule.Incho antibus morbis si quid
videtur mouēdum moue. ¶ Scd͞a cōclusio est ista.
nō moueas hmōi hūorē indigestū nisi i principio
cōclusio ꝓbatur.nō moueas hmōi humorē indi-
gestū nisi in tꝑe in quo motio.i.eūatio pōt euita-
re maius nocumentū et maius iuuamentū afferre
sed hic est in principio.ergo nō moueas hmōi hu
morem nisi in principio.ꝯn͞a tз.sed minor appa
rebit ex dicendis. Et similis sententia colligitur
scd͞a afforismorum.cōmēto.24.Et hucusqꝫ habe-
mus tres casus in quibus ab initio nō expectata
digestione debemus euacuare.primus casus quā
do materia est furiosa.scd͞s quando materia pec-
cans est sanguis exuberans in quantitate.tertius
casus quādo aliquis vel aliqui hūores alij a san-
guine nimium superabūdarent. In prīo casu ꝑm
plurimū euacuamus cū farmacia et eradicatiue si
possimus. In scd͞o casu ꝑm plurimū cū flebotho-
mia aliqn͞ minoratiue:aliquando eradicatiue. In
tertio cū farmacia et minoratione ꝑm plurimum
Et nota ꝙ materie iuxta tres casus suprascriptos
possunt aliquādo dici furiose ꝓpter manifestum
et immunēs periculum lз materia iuxta primū ca
sum proprie dicenda sit furiosa iuxta descriptio-
nem materie furiose superius.

Duo dubia val de notanda.

Pro declaratione harum duarum conclusionū duo mouent̃ dubia practicalia que paucis perstrigā.
Primū.vtrū liceat medico euacuare materiā in-
digestam.Scd͞m vtrū debeat eūare materiā indi
gestam superflua quantitate peccantem solum in
principio.

Cōclusio opti ma.

Pro solutione primi dubij tenēda est hec cōclusio.ꝙ in om-
nibus egritudinibus materialibus nō dantibus
inducias debet eūare ante digestionem.cōclusio
manifesta est.qꝛ si egritudo nō dat inducias vt ma
teria digerat̃ succūbet ante digestionē:quare opor
tet euacuare vt minorata materia fiat virtus for-
tior supra residuum materie.aut vt tota materia
eradicata sequatur salus. ¶ Sed pro declaratiōe
huius materie medici ponunt quinqꝫ casus in q̇-
bus est euacuandum ante digōneз:eo ꝙ in his ca-
sibus egritudo nō dat inducias vt digerat̃. ¶ Pri

Quinqꝫ casus in quibus est euacuandū an te digestionē.

mus casus qn͞ materia fuerit furiosa in quo casu
medicus ꝙ citiꝰ pōt dз eūare.Hic casus est de mē-
te Auic.in ꝑte predicta.et de intentione Hyppo
cratis prīa afforismoꝝ:afforismo.22.et reliquoꝝ.
¶ Secūdus casus qn͞ materia esset valde multa si
ue sanguinea siue alterius speciei aut plurīū spe-
cierum simul in quo casu est minoranda flebotho
mia aut farmacia aut ambabus simul vt natura
fiat potentior supra residuum:et de hac eūatione
est sermo Aui.in parte ꝑlecta.ꝛ affo.24.secūde
particule.Inchoantibus morbis si quid ꝛc. ¶ Ter
tius casus quādo materia esset venenosa sicut in
pestilentialibus in quibus Auic.in principio ca-
pituli cure pestilentialium iubet statim a ꝑncipio
esse euacanādū cū flebothomia aut farmacia aut
vtrisqꝫ ꝑm exigentiā materie.et hec eūatio dз esse
minoratiua natura nō bene tolerante multā eūa
tionem ob debilitatem virtutis que statim asso-
ciatur in febribus pestilentialibus. ¶ Quartus ca
sus qn͞ materia fuerit in aliquo mēbro contenta
magnam faciens lesionē quaз natura ferre neq̄at
sicut materia apoplexie colice fortis stomachi do
loris et similium et sicut materia causonis cordi
ꝓpinqua. ¶ Quintus casus.qn͞ timemus materiā
repere ad aliquod membrū nobile siue iā illud in-
cepisset apostemari siue nō. In his em͞ casibꝰ ma-
teria est eradicatiue euacuāda nō expectata dige
stione ne diuertēdo fluat ad aliquod membrū no-
bile aut cū flebothomia si peccauerit sanguis.aut
alij humores fuerint mixti cū sanguine aut cum
farmacia sola si fuerint a sanguīe separati. ¶ No
ta tn͞ ꝙ in apa͞te iā inchoato debemus in eūando
digerendo ꝛ diuertendo tres canones obseruare.
Primus vt eūetur quale opз. Secūdus ne soluti-
uum trahat materiā ad locū apa͞tum quapropter
apa͞te existente in intestinis nō debemus dare me
dicinas soluentes in trahendo materias ad locū
apa͞tum cū augeāt apa͞:immo in hoc casu magis
cōpeterent vomitiua. Tertius canon vt eūantia
ita diuertāt materiā fluentem ꝙ nō augeāt fluxū.

ꝓpterea

propterea cū lenibus ꝓcedendū est nō trahentibus a longinquis sicut cū cassia māna reubarbaro aloe loto scene epithimo virtute turbith. ⁊ simi libus. ¶ Sed cōtra pone ꝙ apa sit ita magnuȝ:vt dubites de corruptione mēbri tunc videt̄ ꝙ materia faciens apa sit coacte eūanda sicut et cirurgici membrū apatū magno apate scarificant timore corruptionis membri. Dicendū ꝙ tu ponis casuȝ in quo fugiendū est a cura et eger reliquendus est ꝓnosticis. attn̄ si instanter requisit⁹ fueris premisso ꝓnostico bonū est experiri fortunam predicendo ꝙ nulla est spes cure. attn̄ si qua est hec est illa vt detur aliquid solutiuū qđ simul euacuet de cā an̄cedente et cōiuncta. ¶ Et sicut sunt quinqꝫ casus suprascripti in quib⁹ dꝫ medic⁹ euacuare materias intrinsecas in principio nō expectata digestione:ita sunt quinqꝫ casus his ꝓportionales in quibus cirurgicus dꝫ eūare materias extrinsecas nō expectata maturatiōe. ¶ Primus qn̄ materia furiosa cōtinetur in membris extrinsecis dꝫ cirurgicus scarificando sanguisugas et ventosas apponendo eā statim eūare. ¶ Scđs qn̄ mēbrū esset apatum magno apate ita vt dubitaret de corruptiōe mēbri:dꝫ statim cirurgicus mēbrū scarificā do materiā minuere. ¶ Tertius casus in altoi et ceteris apatibus pendētibus a materia venenosa in quibus statim medicus scarificat ventosas applicat et cauteria. ¶ Quartus casus qn̄ apa esset immediatum vel ꝓpinquum mēbro nobili dꝫ accelerari eruptio:vt est apud Aui. tertia q̄rti ca°. de regimine exiturarū apparentiū qn̄ sunt mature in fine capl'i. Inquit nisi exitura cōiuncturalis aut membrū nobile aut mēbrū ꝓpinquū esset ossi aut pāniculo festinabis in ꝑforatione eius an̄ꝙ cōfirmet̄ ei⁹ maturatio ne prius corrumpat aliq̄d de his membris. ¶ Quintus casus .est qn̄ timeremus ne exitura rūperetur ad aliqđ membrū nobile sicut in apate extrinseco pectoris ꝓfundo fit aptio ante maturationē timendo ne si expectet̄ maturatio rumpatur interius ad membra nobilia:et sic sit finis huius primi dubij.

Ad partem negatiuam secundi dubij arguit̄. q: tunc maxime est eūandū cū materia est digesta. sed materia est digesta in reliquis tp̄ibus post principiū ⁊ nō in pricipio. ergo maxime tunc est eūandū. tꝫ ꝯn̄a. ⁊ maior est manifesta cum digestio ordinetur in eūonem. sed minor ꝓbatur. q: digestio ꝓcedit ꝭm partes materie ⁊ in eadem parte per additionem gradus ad gradū. ¶ In oppositū est Hyppocrates scđa affoꝛismorū. affoꝛismo. 24. Incohoātibus morbis ⁊c. Et manifestius Aui. in ꝑte pn̄ti. vbi precipit materia exn̄te plurima solum euacuandam esse in principio.

Pro solutione huius dubij dicenduȝ ꝙ cum medicus cognoscit ab initio materiā esse plurimā statim venit in mentē sibi materiā esse eūandā ante statum cū existimet egrū nō posse perduci ad statum salubrem cū tanta multitudine materie. Post hoc medicus inuestigat an sit statim ab initio eūandū an parū expectandū donec appareat vestigiū digōnis saltē occultū:vt puta ingrossatio vrine aliqualis cū forte nunc sit subtilis sine ypostasi. Quod si medicus cū hac multitudie materie viderit egritudinē fortem:⁊ egrum male tolerantem egritudinē:existimabit iudicio verisimili si expectabit forte parum post succedet dispositio maligna digestioni cōtraria ꝓpter quā forte fiat vrina liuida aut subiugalis aut viridis vel nigra que sibi auferat speȝ salutis. ⁊ tunc medicus statim exhibebit solutiuū electiuū materie peccantis. Si aūt cū hac multitudine materie viderit virtutē bene tolerantē iudicabit esse expectādū donec appareat aliquale vestigium digestionis. vt puta saltē aliqualis vrine ingrossatio que etiā fieri poterit per solā actionē caloris putredinalis materiā subtiliantis. ⁊ interim ꝓcedet cū digestiuis ꝭm exigentiā materie et egritudinis qua ingrossatiōe visa dabit solutiuū quod tn̄ dabit̄ in fine pn̄cipij cū occulta signa digōnis aut dispositiōis ꝯtrarie digestiōi nō excludant pn̄m vt superi⁹ dictū fuit. Et ꝭm hūc modū ꝓcedit Auic. in pn̄°. de flegmatica. postea ꝓcedit digerendo ⁊ paulatim eūando vsqꝫ ad statum. vel quousqꝫ sit secur⁹ ꝙ natura sit apta superare egritudinē et dn̄ari materie. ¶ Sed dicespone ꝙ omissum sit solutiuum:⁊ postea successerit vrina liuida vel subiugalis vel aliter male ꝯditionata indicās malignā putredinē quid tunc dꝫ facere medicus. Dicendū ꝙ cōstat medicū errasse qui omisit solutiuum ab initio:cuius omissio forte erit cā mortis et eius exhibitio ab initio fuisset cā salutis. Sed nihilomin⁹ cū vētū ē ad h' dꝫ cōsiderare an cū hac dispōne maligna iudicata ꝑ vrinā cōstet v̄tus an nō. ꝙ si cōstet v̄t⁹ det solutiuū. Multi. n. in q̄b⁹ vise sunt vrine pessime euaserunt scđa q̄rti. Nō si cū hac malignitate videt casuȝ virtutis relinquet eū ꝓnosticis vt precipit Gale. in cōmento affoꝛismi preallegati. ne forte cū solutiuo suo moriat̄ ⁊ sibi imputetur. Et ex his ptꝫ solutio ad rōnem ante oppositū. Nam si ab initio nō fit eūatio nō succedit digestio in materia:immo dispositio maligna ꝭm partes materie. ⁊ ꝭm eandem partē per additionem gradus malitie. ¶ Et nota ꝙ solutiua in his casibus nō debent solū esse lenitiua:immo cū lenitiuis sint admixta eligentia humorē ꝓpriū:et nō debent esse valde leuia. q: forte agitarent ⁊ nō educerent:et fuisset melius dimittere. sed debent esse mediocris fortitudinis inspecta virtute ⁊ egri consuetudine.

¶ Apud statum vero nō moueas aliquid donec vincat natura et digerat. ⁊ si ipsa nō mouet moue tu hora mot⁹ eius. ⁊ si ipsa mouet aut mouit. tunc dimitte eam et operationem eius.

¶ In ista parte presenti ponit Auic. qn̄ humor digestus est eūandus et qn̄ nō. ⁊ ponit tres cōclusiones. ¶ Prima. in statu nō euacues nisi natura cōplete vicente materiam. Sed hoc sic ꝓbat̄. nō debes in statu euacuare nisi materiā optime eūationi paratam:sed nō est eūatiōi parata nisi sit a natura cōplete digesta. ergo ⁊c. Et hec est scđa pars affoꝛismi. 24. in statu vero silentium habere melius est. ¶ Secūda cōclusio est ista. natura nō euacuante euacua tu hora motus eius. i. hora in qua deberet natura euacuare quādo est hora perfecte digestionis. ꝓbatur. iuuare debes naturaȝ impotentem operari. ergo euacua ipsa non euacuante in tēpore in quo debet euacuare. tenet cōsequētia et antecedens est manifestū. q: medicus est adiutor nature. ¶ Tertia conclusio. eūante natura aut si eūauerit ipsa dimittatur in sua operatione ꝓbatur. nō est impediēda natura in sui operatione. nec est sup̄flue eūandū. ergo ꝯclusio vera tenet cōsequentia. ⁊ an̄cedens pꝫ. q: medicus nō dꝫ impedire naturam et timor mortis est in superflua eūatione et hec vltima cōclusio est affo. 20. prime

Conclusiones notande.

particule. Ea quorū crisis fit aut facta est ⁊c.

Contra primam cōclusionē īstatur qꝛ lꝫ medico eūare in augmento in quo materia nō est ita digesta sicut est in pn° status. ergo multo magis lꝫ eūare in pncipio status. lꝫ ꝯña. cū digestio ordinet in eūationem et assumptū est manifestum de intentione Aui. in ca. de flegmatica. ¶ Dicendū primo ꝙ per statum hic intelligimus statū quo ad digōnem siue in eo cōcurrat status quo ad accidētia. sicut fit in morbis reseruantibꝰ materiā ad vnā creticam expulsionē siue nō concurrat: qđ est vt plurimum. ¶ Dicendū scđo ꝙ intentio Aui. est loqui de statu morbi in quo materia est pauca aut mediocris cui virtus bene dñatur siue semꝑ fuerit pauca siue ab initio fuerit multa ⁊ nunc beneficio nature aut artis paucificata cū nō expectet crisim. Et certū est medicū nō debere eūare: immo debere expectare donec illa materia sit complete digesta ne forte eūatio sua cōcurrat cum eūone cretica. sed postea natura nō eūante qđ pōt esse qꝛ nō stimulatur: qꝛ forte sensus mēbrorum sopitus est. aut forte qꝛ nō pōt. qꝛ difficiliꝰ est nature digerere et eūare ꝙ digerere soluꝫ. aut forte qꝛ ex ꝓcessu egritudis facta est impotentior ꝙ prius tunc medicus debet eūare. ⁊ hoc dicit scđa cōclusio hora motus eius. i. hora cōplete digestionis que est hora in qua natura solet eūare. Verū aliqui transponunt textuꝫ scđe cōclusionis dicētes. ⁊ si natura nō mouet hora motus eius que est dies cretica: moue tu trāsacta die cretica et saluari pōt. ¶ Ad rōnem aūt in ꝯtrariū negatur ista ꝯña. lꝫ eūare in augmento in quo materia est minus digesta. ergo in statu qꝛ forte in augmento materia est multa quā forte natura nō poterit ducere ad statum salubrē nec etiā in augmento sperat crisim sicut sperat in statu. ¶ Utrū auteꝫ liceat medico eūare in die cretica est dubium nō paruum. Sed ego credo ꝙ vbi medicus per signa efficacia cōprehenderit naturā nō esse facturā crisim in illa die pōt eūare. bonū eñi videtur mihi ꝙ operatio artis sit adiuta ab influxu celesti. ¶ Sed vbi in dubiū verteretur an natura esset factura crisim in illa die medicus dꝫ desistere ne forte simul cōiungant eūatio artis ⁊ nature. Unde iuxta tertiam cōclusionem si natura mouet aut mouit aut supple motura est equaliter dimitte eam et operationem eius. si vero deficeret adiuuāda est. ⁊ si superfluxerit moderāda est.

Conclusiones notande.

¶ Et hoc est illud quod nominauit Hyppo. furiositatem vbi dixit: oportet vt administretur medicina solutiua: postꝙ digeritur egritudo. In principio autem egritudinis: non oportet vt administretur illud nisi egritudo sit furiosa. et forsitan non est ꝫm plurimum furiosa.

Champerius. In periculosis morbis: in quibus viriū deliquiū timemus dilatis auxilijs a vehementiori cathartico incipienduꝫ est: alias leuiori vtendum.

¶ In parte presenti Auicen. confirmat dicta. sua. Primo auctoritate Hyppo. pria affoꝛismoꝝ affo. 22. scđo per locū a simili. secūda ibi. (Et talis est ista eūatio.) In parte prima dicit. ꝙ hoc est illud quod nomiat Hyppocrates furiositatē. vbi dicit opꝫ vt administretur medicina solutiua: postꝙ digeritur egritudo. et est digesta materia egritudinis. Nam textus Hyp. est digesta medicari. i. eūare. In principio aūt egritudinis nō opꝫ vt administretur illud. i. medicina solutiua qꝛ materia est indigesta nisi materia fuerit furiosa. ¶ Et textus Hyppocratis est ⁊ mouere nō cruda. veꝫ in principijs nisi fuerit furiosa. ⁊ forsitan non est ꝫm plurimum furiosa. Textus Hyppo. est multa vero non sunt furiosa.

¶ Et talis est ista eūatio necessaria q̄ non est in hora sua: sicut cibatio necessaria que nō est in hora sua. Et ꝓportio istius eūationis ad cessandū ex malitia materie: est sicut proportio illius cibationis ad prohibendum virtutem a casu suo.

¶ In parte presenti cōfirmat dicta sua per locum a simili hoc mō. talis est ista eūatio que non est in hora sua. s. cū materia in pncipio est idigesta qualis est cibatio que nō est in hora sua. s. in statu accidentium. sed cibatio fit coacte aliquando in statu accidentium ad prohibendū casum virtutis. ergo eūatio aliquādo dꝫ fieri in prin° ad faciendum cessare malitiā egritudinis. Et nota ꝙ Auic. intelligit hic per materiam furiosam ꝙcunqꝫ potentē occidere siue per furiositatem ꝓprie sumptā sicut superius descripta fuit. siue per multitudinē aut quouis modo. ⁊ taliter intepretatur affo. Hyppo. Aui. tñ in parte pñti nō fecit expressam mentionē nisi de materia furiosa ꝓprie sumpta ad quā venenosa sicut materia antracis reducitur. ⁊ de materia multa siue sit sanguis siue aliꝰ humor a sanguine omittens materiā furiosam rōne mēbri in quo est sicut est materia apoplexie colice ⁊ silium. Item materiaꝫ furiosam rōne fluxus ad aliquod mēbrū pro quo fluxu timet mors sicut qñ esset fluxura ad cor cerebrū pulmonē et similia. eo ꝙ Aui. nō dꝫ ꝓsequi curam putridarum febrium ꝫm diuersitatem particularium patientium. nam ista pertinent ad tertium librum.

¶ Cum ergo exerces eūationem: tunc cōsidera horam interpolationis: aut horam ipsius teporis: aut frigidiorem horam que est in die. Et non euacues per fluxum ventris in die periodi. neqꝫ flebothomes.

¶ In parte presenti Auicē ponit cañ. de regimine seruando tꝑe paroxismi. et diuiditur ista pars in partes septem ꝫm ꝙ sunt septem canones. secūda ibi. (Et nō agas.) tertia ibi. (Et nō diminuas.) quarta ibi. (Dino.) quinta ibi. (Et scias ꝙ multotiens.) sexta ibi. (Et nō eūetur.) septima ibi. (Et cōsilium meū.). Primus canō est iste. cum exerces eūationem siue per farmaciam siue per flebothomiam cōsidera. i. elige horā interpolationis. s. in febribus interpolatis aut teporis in cōtinuis ꝓportionalibus aut frigidiorem horā diei que est hora matutina in cōtinuis cōclusis. ⁊ nō euacues per fluxum ventris neqꝫ flōmes in die periodi: immo in aliquibus ex tēporibus supradictis. ¶ De hoc canone superius fuit spāle dubium et causa canonis ibi posita fuit: quare nunc pertranseo ne sepe replicetur.

Hora euacuādi per farmaciam.

¶ Et nō agas cum euacuatione artis contra partem euacuationis nature.

¶ Scđs canon est iste. nō agas cū eūone artis cōtra ꝑtē per quā natura eūet aut tentet eūare. ⁊ hic canō est affoꝛismꝰ. 21. prime ꝑticule. q̄ ducere opꝫ vñcunqꝫ natura repit inde ducere opꝫ per conuenientes regiones. In quo canone due obseruant cōditiōes. prima ꝙ natura sicut dicit affoꝛismus eūet per loca cōuenientia sicut per vomitū per secessum per sudorē per fluxum sanguinis narium emorroydalem menstrualem per vias vrine et similes quia

miles: q: forte si vellet euãre per oculos aut ꝑ nares: aut per aures forte esset impediẽda timore cecitatis aut surditatis. Et similiter si intẽtaret euãre per vrinã de pulmone ⁊ similia loca incõueniẽtia. scđa ꝙ non superflue euãet. tunc em̃ lz medico euãre per oppositã regionẽ vt fluxus superfluus factus a natura cõstringeret. et canon sic limitatus est manifestus. q: medicus nõ dz impedire naturam bene operantem. ⁊ hic canon est cõmunis flebothomie farmacie et cuicunqꝫ euãtioni facte per artẽ per quam euãtio nature impeditur.

¶ Et nõ diminuas humorem per rem que faciat statim habitudinez motus periodi.

¶ Et nõ diminuas. i. nõ euães hũores per rez que facit statim habitudinem motus periodi. i. q̃ statim faciat habere periodũ. Canon clarus est cum medicus debeat curare febrem nõ eam ꝓuocare aut augere. ¶ Pro cuius noticia sciendũ ꝙ medic⁹ interdum est cã cur redeat paroxismus aut excrescẽtia. aut si febris est cõtinua cõclusa ꝙ excrescat per exhibitionem alicuius solutiui quinqꝫ modis primum q: datũ sit in maiori quantitate quapropter vehementius agitat hũores et agitati inflãmantur et ebulliũt. scđo q: datũ in minori quantitate ꝙ̃ opz. vnde agitat et nõ educit. tertio qñ daretur solutiuum euãns hũorẽ qui nõ deberet euãri: vt qñ daret̃ turbith euãns humorẽ flegmaticũ in febre colerica. quarto si solutiuũ de se sit inflammãs multũ et calefaciens sicut scamonea si detur in febre colerica nõ debite correcta. quinto quando dant̃ solutiua nõ ꝑdigesta materia. Hic ergo canõ ab Auic. positus est vt medicuz cõmonefaciat vt nõ hũc errorẽ incurrat q̃ ꝑsepe cõtingit.

¶ Et oĩo caueatur a regimine grosso in hora periodi: ita vt nõ detur in potu aqua ordei zuccarũ neqꝫ iuleb: vt nõ frangat ꝑiodum cũ cõstrictione meatuũ. qm̃ est timor immo adiuua. Dicit nãqꝫ hyppo. medicus adiutor est nature nõ impediẽs eam.

¶ Quartus canon. grossum regimen oĩo vitetur hora periodi. vnde non detur in potu aqua ordei zucca. neqꝫ iuleb. ꝓbatur impedit naturã. ergo cauendũ est. ptz ꝯña. q: medicus vt vult Hyp. est adiutor nature nõ impediẽs eam. añcedens ꝓbatur sic. grossum regimẽ frãgit paroxismũ cõstringẽdo meatus igitur impedit naturã quapropter nõ facias hoc immo iuuat naturã expediendo ipsam a quocunqꝫ potente impedire opationem eius.

Pro declaratione hui⁹ canõis. dubitat̃ vtrum zuccarum vel iuleb sit ponendũ in aqua potãda tꝑe paroxismi. affirmatiue arguit̃ ꝙ sic. q: cõiter operantes ponũt. ergo ponendũ est. tz ꝯña. q: cõiter operãtes sequũtur canones. et antecedens docet quotidiana experiẽtia. ¶ Scđo iuleb est satis debite extinctiuum. igitur cõuenit. tz ꝯña. cũ in infirmo siti afflicto opz sit im extinguere et ipsum humectare. q: aliter perduceretur ad ethicã. ⁊ assumptum est Auic. 16. tertij. tractatu. 5. ca°. primo cuius litera est. Cunqꝫ illud est permixtum cuz iuleb erit magis iuuatiuũ in siti ꝑpter qđ corpus diligit rẽ dulcem et facit ipsam penetrare. ¶ Tertio zuccarum aut iuleb nõ est regimen grossum. ergo nõ est vitandum. añcedens est de intentione Aui. in capl'o sequenti. patet ꝯña. q: nullum istorũ vitandum est nisi q: est regimen grossum. ¶ Quarto aqua ordei est cõueniens igitur zuccarum aut iuleb. antecedens est notum. per Aui. in capitulo de aqua ordei. ptz ꝯña. ꝑpter minus esse nutrimentum iuleb ꝙ̃ aqua ordei ⁊ ita minus grauans virtutem. ¶ In oppositum est Auicen.

Pro solutione notandũ primo. ꝙ regimen grossuz dicitur aliqđ cibale vel potabile nutrimẽtale circa quod digerendũ laborat virtus. ¶ Notandũ scđo ꝙ aliqđ regimen põt dici grossum cõpatum virtuti tẽpore paroxismi: qđ tñ nõ diceretur grossum cõpatum eidẽ in resolutione ad totã morbi ꝯsistentiã. ¶ Notandũ tertio ꝙ per fractionez paroxismi debemus intelligere ꝓhibitionẽ aut retardationez resolutionis materie paroxismantis cum diminutione aut retractione caloris interius qui dz spargi exterius ex qua sequitur frequenter paroxismi ꝓlongatio. Et si cã frãgens paroxismũ fuerit valde fortis sicut balneũ aut potus aque frigide fortasse sequetur caloris naturalis et preternaturalis simul extinctio. aut forte sequetur salus festina calore naturali fortificato per extinctionẽ sui cõtrarij qui agens cõtra materiã expellit eam per sudorem vrinã aut aliã viam ⁊ cõuenientẽ regionez sicut superius determinatũ est. ¶ Ex quo sequitur ꝙ cã frangẽs paroxismũ qñqꝫ iuuat notabili nocumento. ¶ Notandũ quarto. ꝙ per cõstrictionẽ meatuum intelligimus cuiuscũqꝫ vie clausionẽ ꝑ quam materia aut vapores sunt apti sensibiliter aut insensibiliter euãri quã quãdoqꝫ faciũt hmõi potus ⁊ ꝓprie nutrimẽtales exhibiti tꝑe paroxismi. aut q: infrigidant: aut q: a mẽbris inflamatis indigesti ad mẽbra trahuntur. aut q: suggerũt materiaz morbo. ¶ Notandũ quinto duplicẽ esse curã regularez que notabl'r iuuat absqꝫ notabili nocumẽto: et coactam que licet plus iuuet ꝙ̃ noceat: est tamen cum notabili nocumento.

Quod regimẽ dicat̃ grossuz.

Quibus premissis sit hec prĩa cõclusio. aqua ordei mixta cũ iuleb aut zuccaro nõ cõuenit regulariter in paroxismo. probatur q: nihil qđ ꝓhibeat aut retardet resolutionem materie paroxismãtis et ꝓlonget paroxismũ cõstringendo meatus ⁊ cõpingendo materiaz cõuenit regulariter. sed aqua ordei est hmõi ergo. tenet cõsequentia. et maior est manifesta. et minor etiã ptz cũ quodlz tale sit regimen grossum iuxta superius declarata. ¶ Scđa cõclusio. aqua ordei et huiusmodi magis nocent in principio minus in augmento. ⁊ adhuc minus in statu: minime vero in declinatione. ꝓbatur. q: in ꝑ̃ncipio materia est maioris quantitatis ⁊ magis grossa. deinde vsqꝫ ad declinationem periodi ꝓcedit paucificando ⁊ subtiliãdo: eo ꝙ cõtinue resoluitur. ¶ Tertia cõclusio. aqua ordei et similia adhuc magis aggrauantia virtutem in quocunqꝫ tempore periodi aliquando coacte debent administrari. ꝓbatur. q: quandoqꝫ nisi exhibeantur sequitur corporis maceratio et corꝑis dissolutio. ¶ Preterea licz aliquando nihil tale timeatur: tamen sꝑatur ꝙ huiusmodi exhibita et ꝓprie in statu ⁊ declinatione sudorẽ ꝓuocabunt: per quem forte citius terminabitur paroxismus: et forte tota egritudo. Ex quibus infertur ꝙ hmõi potus quãto sunt minus nutrimentales minus frangũt paroxismos: et ceteris paribus liberius cõcedi possunt. et forte aliquando in statu ⁊ declinatione regulariter concedi possunt: cũ quandoqꝫ multum iuuent absqꝫ notabili nocumento.

Quibus sic determinatis respondendũ est ad rationes ante opposi-

tum. ¶ Ad primā ꝙ quādoq medici cōdescendūt lasciuijs egrorum absq necessitate nō sequentes rigorem iuris medicinalis inter quos me primuz accuso. ¶ Ad scd̄am dr̄ ꝙ vbi timetur ex siti nimia inflammatio aut corporis exiccatio hmōi potus coacte cōceduntur. ¶ Ad tertiam dr̄ ꝙ hmōi lz nō sint regimen grossum in ordine ad totā morbi cōsistentiam: sunt tn̄ regimē grossum in ordine paroxismi. ¶ Ad quartā dr̄ ꝙ aqua ordei subtilis liberius cōceditur q̄ reliqui potus magis nutrimētales licet etiā ipsa immo aqua sola noceat ⁊ ꝓprie exhibita in principio ⁊ augmēto.

¶ Et scias ꝙ multotiens indigetur medicina forte debili. sed eiꝰ fortitudo est ex hoc ꝙ soluit humorem viscosum. et ipsius quidem debilitas est ex hoc ꝙ facit assellare semel aut bis et non euacuetur plurimum simul ita vt non cadat virtus.

¶ Hic ponitur tertiꝰ canon. ꝙ multotiens in cura putridarū indigetur medicina forti debili cuius fortitudo est: qr̄ soluit humorē viscosum: et tu supple aut grossum sicut est flegma melācolia aut colera grossa. Et ipsius debilitas est qr̄ facit assellare semel aut bis. Non eñ opz vt eūetur plurimum subito ne cadat virtus. ¶ Pro cuius canonis noticia sciendū ꝙ multotiens in febribus pendentibꝰ a materia grossa et ꝓprie qñ nō est cōplete digesta indigemus hmōi medicina que dr̄ fortis quia eūat humorē grossum: qr̄ aliter non eūaret quale opz. et dr̄ debilis qr̄ eūat parū ꝓ vice. qr̄ nō lz eūare plurimū subito ꝓpter diminutionē digestiōis et etiā si materia esset cōplete digesta non liceret tantū eūare quantū de materijs subtilibꝰ. et oporteret ꝙ illud eūatiuum esset notabilis dosis ad qd̄ facilius mouerentur materie subtiles q̄ grosse vn̄ grosse fierent ineptiores. Et cū his cōiter procedimus in morbis flegmaticis melācolicis ⁊ pendentibus a colera grossa. He medicie fortes debiles possunt esse tribus modis. aut ex natura sua sicut agaricus polipodium cartamus epithimū aloes et similes. que leuiter eūant. aut scd̄o qr̄ lz sint fortes dantur tn̄ in pauca dosi sicut. ʒ. ϶. turbith aut ʒ. ϶. elki. Aut tertio. qr̄ nō ꝓparet cū acuētibus et vigorantibus ꝟtutē suā. Inter hos tn̄ modos melior est primꝰ ⁊ scd̄s ⁊ tertius omittatur: bonū eñ est vt medicine sint cōsolate vt oportet.

¶ Et cōsilium quidem meum in flebothomia est vt dimittatur quantū possibile est. Si aūt non est possibile tunc multiplicatio nūeri est melior multiplicatiōe quātitatis.

Champerius. In febre ardēti detractio sāguis qñq obest. Et in febribus in quibus neruorū cōtractiones accidunt a sanguinis detractione abstinendū est: ⁊ si necessaria alioquin videatur. Et ipe riodica feb. modicus dimittit sanguis si rigores ꝓsertim ve

¶ In parte presenti Aui. ponit septimū canonē et hz duas partes. in prima ponit canonē. in scd̄a ꝓbat ipsum. scd̄a ibi. (Opz eñ.) Canō iste hz duas partes. prima est q̄ cōsiliū Aui. in flebothomia ꝓ curatione febrium putridarū est vt flebothomia dimittatur quantū est possibile. scd̄a ps canonis est ista. ꝙ cū flebothomia nō pōt dimitti tūc multiplicatio nūeri est melior multiplicatione quantitatis. i. ꝙ melius est facere plures eūones. i. flebothomias quibus in pluribus vicibus sanguis extrahatur. q̄ ꝙ vnica flebothomia totꝰ sanguis extrahatur.

¶ Oportet eñ vt nō euacuet sanguis multus subito. quoniam euacuatur multuz de eo cuius nō est necessaria euacuatio.

¶ In parte ista probat canonem. ⁊ primo probat scd̄am partem. scd̄o primam. scd̄a ibi. (Et nō est in sanguine.) In prima parte ad ꝓbandū secūdā partem canonis arguit sic. in febribus nō est euacuandum subito multum de illo cuius nō est necessaria eūatio. ergo in his febribus nō est multum subito de sanguine eūandum. consequentia nota premisse in notatis declarabuntur.

¶ Et non est in sanguine excusatio ad euacuationes quibus fortasse indigetur: et debilitatur virtus a resistendo in crisibus expectatis.

¶ In parte presenti ꝓbat primā partem canonis duabus rationibus. quarū prima est ista. per flebothomiam factā in principio nō excusamur ab alijs eūatiōibus quibus in febribus istis indigetur. ergo flebothomia est dimittenda quantuz est possibilis. ꝓña tz. ne per flebothomiā ⁊ alias euacuationes addatur debilitas debilitati. scd̄a ratio. per flebothomiam debilitatur virtus a resistēdo in casibus expectatis in his febribus. ego dimittatur quantū est possibile. tenet ꝓña. ne virtus debilitata in casibus succūbat. ¶ Pro noticia canonis sciendū primo ꝙ febrium quedā sunt in q̄bus est intentio sanguinem eūandi sicut sinoche et vniuersalr̄ febres omnes in quibus est solū sanguis: aut sanguis cū alijs humoribus est in causa. Quedā sunt in quibus nō est intētio sanguis sicut feb. colerice flegmatice ⁊ mlīce. ⁊ de hisē sermo in presenti canone in quibꝰ iubet Aui. flōmiam dimitti quantū est possibile. ⁊ vbi opz fieri potiꝰ eā ꝑtiri. In primis eñ nō est dubiū flebothomiam esse ꝓm plurimū necessariā et satis copiosam. immo aliqñ vsq ad sincopim. nec opus est in his ꝑtiri sicut in scd̄is. nā in scd̄is nō facimus flebothomiam vt eūemus sanguinem sed vt eūemus alios humores qui sunt sanguini permixti qui aperta vena cū sanguine egrediūtur. ¶ Notandū scd̄o ꝙ canon iste de ꝑtitione flebothomie magis obseruandus est apud arabes in quibus regionibꝰ caliditate aeris sanguis est paucior et virtus debilior q̄ apud grecos in quibus aeris temperie est sanguis multus et virtus fortior. ꝓpter qd̄ Auic. arabs lz apud quosdā fuerit hispanꝰ cordubēsis nō est ita audax in flebothomia. sicut Gal. grecus vt bene nouit Conciliator differentia. 167. ⁊ nos itali qui sumus in ꝓnº sexti climatis declinantes ad frigidū possumꝰ audacius flōmare q̄ hispani siculi aut arabes et reliqui qui ad calidum declinant notabiliter.

bementissimi sunt. bilis: furor: atq pituite cruditas importunam sanguinis missionem sequitur. Et adolescentibus exiguum sanguis mitti conuenit: neq nulli post longos morbos: aut crapula. Et ventriculo aluoq astricta metus est sanguinem extrahere. Mittere sanguinē visuz habēti expeditissimū ē: ignaro vero difficillimum. Ex omni enim huore nihil sanguis dimissiōe nocētius. Ex larga ꝟo sanguinis detractiōe mali generant humores.

¶ Et scias ꝙ quando aggregantur dolor capitis et febris: tunc curatio feb. dignior. Et scias ꝙ dolor capitz qñq facit redire febrē declinatē ad augmētū. q̄re opz vt sudet.

¶ Hic ponit cano. curationis febriū putridarū q̄bus q̄dam accñtia cōiunguntur et quedā dispositiōes materiales. et sunt quatuor. Primus canon est de dolore capitis qui frequenter febribꝰ cōiungitur. Est eñ caput tanq̄ caminū totius ad qd̄ vapores febriles ꝑueniunt. et dicit duo. primū ꝙ qñ aggregatur dolor capitis et febris tunc feb. est dignior cui intendendū est. scd̄m ꝙ dolor capitis aliquando est tātus ꝙ facit feb. declinantē redire ad ꝓncipium ꝓpterea eius cura non est negligenda.

Caput velut caminum.

Pro cuius canonis declaratiōe sciēduz ꝙ dolor aliqñ sequit fe. pendens ab ea. aliqñ āñcedit eā ⁊ est cā eius. Aliqñ dolor et febris pendent ab eadē causa cōi vtriq.

De dolore notanda.

Si quidem

Si quidem dolor pendeat a febre sequēs eā vt puta malā cōplexionē ⁊ vapores febriles tūc aut est leuis aut mediocris vel fortis. Si quidē primū febris dignior est in curatione. tum qr cā: tū qr sine eius curatione male curari poterit dolor capitis tū qr est maior morbus. Si vo dolor sit fortis tūc dolor est dignior curatione. tum qr auget febrem spūs inflāmando ⁊ humores agitando. ꝑpterea dixit ꝙ facit febrem declinantē. i. q̄ de se declinaret vel forte declinat redire ad prinm. tū qr humores ad caput trahēdo forte eēt cā apātis capitis: ita vt ꝑ eius sedatione aliqñ sit opus stupefaciētibus. Si vero dolor sit cā febris añs eam dolor ſm plurimū est dignior curatiōe. Si vero pēdeat ab aliqua cā cōi ceteris paribꝰ febris est dignior curatiōe. quia maior morbus ⁊ mēbri nobilioris. ¶ Quomodo autē dolor curādus sit videndum est prima tertij. et videbitur inferius de accñtibus febrium acutarum.

¶ Et cum infans lactās febricitat tūc opꝫ vt rectificetur lac matris eius.

¶ Scđs canon. cū infans lactans febricitat rectificandum est lac nutricis. oꝫ aūt rectificari ſm exigentiā febris cause eius ⁊ accidentiū suorū. vnde nō eodē mō semꝑ est rectificandū. sed preter rectificationē lactis possumus alterare exterius cum epithimatibus vt super cerebro cordi epi et alijs mēbris applicitis ſm exigentiā. Et tertio ꝑ euacuatione possumus vti clisteribus ⁊ suppositorijs et aliqñ apud maiorē necessitateꝫ. et quando essent grādiuscli possemus exhibere parū māne aut cassie aut vnā pillulā cōmunē. ¶ Et quarto si timeremus apa in aliquo mēbro nobili dimittere cum sanguisugis aut ventosa parua si transiuerit annū scđm aut parū distaret. Nā Auēzoar flebothomauit puerum triennē. et aliqñ si nollent capere mamillaꝫ bonum est vt mamilla ⁊ ꝓprie pupilla eius infrigideť cū aqua frigida et presentetur sibi aliquādo potus aque frigide zuccarate et silium nec in his timenda sunt nocumenta lactis que timentur vltra hanc etatem ꝑpter cōsuetudinē. Et qr lac est ꝑximū nature sanguinis ex quo nutriti sunt. curā aūt egritudinū puerorū habes ex Auic. tertia primi. ⁊ a Rasi spālem tractatum.

¶ Et quando fuerit vrina yterica in febre significat apostema. quare est curatio dare in potu aquam ordei aut sirupum acetosum. Cum ergo acquiescit febris intētio sit ad apostema.

¶ Tertius canon. qñ vrina fuerit ycterica. i. valde citrina cū spuma colerica in febre significat apostema. i. opilationem in poro felleo vel apostema ꝓprie sumptum siue presens siue futurū quare huius febris egri debet curari dando in potu aquaꝫ ordei aut sirupum acetosum. deinde quiescente febre intentio sit ad apostema.

Pro cuius canonis declaratiōe nota ꝙ aliquando febris sequiť opilationem aut apostema pori fellei ad quam sequitur ycteritia colera retenta putrefacta. Aliquādo ecōtra opilatio aut apostema sequiť febrē intensam corrūpentem sanguinē in coleram que multiplicata facit ycteritiā et malaꝫ cōplexionē in epe ipsum debilitanteꝫ ad quā secutū est apa aut opilatio. Aliquādo neutra istarū ab alia dependet sicut aliqñ cōtingit ꝙ hoīe diu passo opilationem et ycteritiā fe. sibi ꝯiungiť nō depēdēs tñ ab opilatione nec ab ycteritia sed ab alia cā. Nec ꝫ etiā ipsa opilatio nec ycteritia ab ista feb. depēdent. ¶ Quibus sic premissis dicendū est ꝙ si febris pēdet ab opilatiōe aut apostemate opilō aut apostema ſm plurimū est dignius curatione. nisi eñ febris esset maxima per quam timeretur corporis arefactio esset a curatione illorum incipiendum sed in hoc casu cōtingit raro ꝙ a cuatiōe feb. inchoandū sit. et hanc intēam voluit Aui. superius in ca. de rebus in quarum quibusdā differūt feb. putredinis ⁊ cōueniunt in quibusdā. hanc tamen febrem debemus curare non cum opilantibus sed cum deopilantibus potius sicut est sirupus acetosus et aqua ordei in quibus ꝑpter magis infrigidare essent infundende species triasandali. Si autem apostema vel opilatio sequitur febrē a curatione febris primo esset incohādum cum his q̄ nō essent causa opilationis aut apostematis retinēdo materiam in epate sicut sunt predicta. Et hac febre curata ad dispositionis curationē proprie epati veniendū est cum sumptis et applicatis. licꝫ etiam premissa aliquali curatione pro curatione febris ad curationē dispositionis epatis sit preparandum ad perfectam curā febris. ⁊ proprie quādo curatio vnius nō impediret curā alterius. Si autem neutra istarum dependeret ex altera a curatione febris incohoandum esset. qr febris minores dat inducias q̄ opilatio et ycteritia.

Febris ex opilatiōe. ⁊ apostemate.

¶ Et quando fuerit cum febre colica non aperietur via in dando in potu aquam ordei immo ius galli et leni ius et multiplica vnctuositatem deinde deť in potu aqua ordei si necesse fuerit.

¶ Quartus canon. quando colica febri coniungitur non aperietur tibi via intestinorum necessaria ad curationem colice dando in potu aquam ordei: immo dando ius galli quod ius lenire debes et vnctuositatem eius multiplicare. deinde semꝑ aperta via cum hoc iure detur aqua ordei. s. pro curatione febris si fuerit necesse. in hoc enim canone videtur magis intendere ad curationem colice q̄ ad curationem febris.

Quando colica febri cōiungitur.

Contra. quia Auicenna decimosexto tertij. tractatu quarto capitulo. primo satis in principio cōcedit in hoc casu aquam ordei dimittendo ius galli. ¶ Preterea ius galli ⁊ proprie vnctuosum quale hic precipit est inflammatiuū. ergo nocet in febre. ¶ Pro solutione premittendum colicam esse duplicem quandam leuem sequentem exiccationem fecum a caliditate febrili. quandam fortem in qua per flegma mucillaginosuꝫ fit fortis fecū inuiscatio. ¶ Premittendum secundo ius galli esse duplex quoddam purum factum per decoctionem galli antiqui in aqua simplici cui si volumus esse magis lenitiuum et minus calefactiuum addimus in decoctione prima violas iuiubas et similia lenientia et infrigidantia. Quoddam ius galli cōpositum magis solutiuum et ventositatum carminatiuum cum quo bulimus polipodium cartamum salgemma daucū anisum et similia soluentia et carminantia ventositatem vide Mesue in capitulo proprio de iure galli. ¶ Premittendum tertio febrem quandam esse intensam quandam esse remissam.

Quibus premissis dicenduꝫ quod si febris fuerit fortis et colica leuis debemus esse contenti cum

aqua ordei premisso tamen clisteri lenitiuo et in
hoc casu debemus dimittere ius galli et proprie
compositum solutiuum et ventositatum carmina
tiuum de quo supra. et hec fuit intentio Auicenne
decimosexto tertij capitulo allega. Si aūt febris
fuerit fortis et colica fortis debemus premittere
clisteria primo lenientia sicut ex oleo ⁊ iure galli
facta leui decoctione rerū frigidarū de quibus su
pra. aut ex decoctione reruz frigidarū sicut blitis
maluarū matrū violaꝝ. deinde ponere aliqua ma
gis stimulantia sicut mel ⁊ silia. Et per os exbibe-
ri ius galli cōpositum cū infrigidantibus lenien
tibus dādo partē magis vnctuosaz. ¶ Si vero co
lica fuerit fortis ⁊ febris debilis debemus premit
tere clistere lenitiuū ex oleo deinde ex iure galli cō
posito solutiuo ⁊ carminatiuo ventositatū si fue-
rit expediēs ⁊ mel cū istis mixtū est prestās in hoc
ꝓposito optime abstergens et stimulans expulsi
uam. et per os possumꝰ exbibere ius galli simplex
aut cōpositū ꝑm ꝙ videbitur expediēs. ⁊ hec fuit
intentio Aui. in casu presenti. Ubi vero vtraqꝫ fue
rit leuis sufficiēt clisteria lenitiua et ius galli sim
plex aut cōpositū cū infrigidantibus leniētibus.
Et ex his facilis est rn̄sio ad rōnes añ oppositū.

¶ De solutiuis vero est potio facta ex ta-
marindis et tereniabim et siracost. et quā-
doqꝫ ponit̄ in ea aqua ordei lubleb. et quā
doqꝫ ponitur in ea cassia fistula. et fortasse
proijcitur desuper scamonea.

¶ Nunc Auic. enumerat solutiua cōuenētia in fe
bribus putridis. et hȝ noue partes ꝑm ꝙ nouem
sunt descriptiones solutiuorū. scđa ibi. (Et for-
tasse datur in potu scamonea.) tertia ibi. (Et for-
tasse necessariū est administri ea que sunt.) quarta
ibi. (Mirabolanos vero.) quinta ibi. (Et aqua
duorum granatorū.) sexta ibi. (Quando fit ex in-
frigidātibus.) septia ibi. (Aliud ex siracost.). octa
ua ibi. (Et de solutiuis sunt.) nona ibi. (Et ē pos
sibile vt fiat.) Prima descriptio est hoc mō ordi-
nāda. ℞. tamarindoꝝ. ℥. j. incidantur grosso mō ⁊
bulliant in. ℥. vj. aque ad cōsumptionē medietatis
et coletur exprimēdo. que decoctio colata miscea-
tur cum manna ab. ℥. j. ⁊. ß. vsqꝫ ad duas. Siracost
eñi et tereniabin sunt spēs māne. ⁊ qꝛ subditur in
textu. ⁊ qñqꝫ ponitur in ea cassia fistula vel aliqđ
lubleb. et fortasse ꝓijcitur super ea scamonea pos
sumus cōponere receptā hoc modo. ℞. tamarin-
doruz. ℥. ß. lubleb. i. lupulorū. M. ß. vel saltē lupu
li in locū lubleb accipiant̄ si nō fit lubleb. bulliāt
in. vj. ℥. aque ad cōsumptionē medietatis que de-
coctio colata ⁊ expressa misceat̄ cum manne flor̄.
cassie añ. ℥. ß. scamonee cocte in citonijs grana. ij.
vsqꝫ ad. iij. misce ⁊ hec medicina valet in tertiana
pura tā cōtinua ꝙ interpolata ⁊ in causone. Sūt
eñi tamarindi frigidi ⁊ sicci in scđo educunt cole-
ram rubeā ⁊ sanguinis furorē remittunt vel repri
munt. cōferunt siti et inflāmationi epis ⁊ stoma-
chi reprimunt vomitum ⁊ sunt medicine febrium
acutarū vbi īdigetur lenificatione. vide Mesue.
Lubleb est spēs volubilis credo ꝙ sit lupulus. est
frigidus in primo declinans ad siccū mundificat
sanguinem ⁊ clarificat ipsum ⁊ leuiter educit cole
ram. māna est equalis declinans ad caliditatem
educit coleram cum facilitate dosis eius est ab. ℥.
j. vsqꝫ ad. ij. Cassia est equalis declinans ad calidi
tatem humida in primo mundificat sanguinem
sedat eius acuitatem soluit coleram et flegma: cō
fert febribus calidis. Doß eius est ab. ℥. j. vsqꝫ ad
j. et ß. Scamonea calida et sicca ī tertio gradu po
tissime soluēs colerā: inimicat̄ mēbris nobilibus
preparatur coquendo ipsam in citonio: et tūc dr̄
diagridiū. Dosis eius est a granis. vj. vsqꝫ. ad. xij.

¶ Et fortasse datur in potu scamonea so
la in iuleb.

¶ Scđa medicina est scamonea sola cū iuleb: et lȝ
per iuleb absolute prolatum debeamus intelli-
gere factum ex zuccaro ⁊ aqua: tamen in hoc casu
melius est vt accipiatur iuleb rosa. ℥. j. scamonee
prepararet in citonio a grañ. v. vsqꝫ ad. viij. misce
et cū sufficienti quantitate aque distemperetur et
debite calidum bibatur.

Champerius. Scamonium medicinas omnes exacuit: qđ ⁊ stomacho inimicum perhibetur.

¶ Et fortasse est necessarium administra-
re ea que sunt sicut aloes: quando materia
est grossa. et melius quidem est vt abluatur
et nutriatur cum aqua endiuie et aqua so-
latri., deinde fiant ex eo pillule.

¶ Tertium solutiuū est aloes calidum in scđo: sic-
cum in tertio soluens coleram grossam et flegma
aperiēs orificia venarū cū apitione venarū san-
guinem emanare faciente. nocumenta eius corri-
gantur abluendo ipsum et nutriēdo cū aqua endi
uie et solatri: vt dicit Aui. Sed nota differentiam
esse inter lotionē iufusionē et nutricationez. Laua
re eñi medicinam nō est nisi mundificare eā cū ali
qua re liquida ⁊ ꝓijciatur ⁊ fiat lotio multotiens
ꝑm exigentiam. Infundere vero medicinam est vt
rei infuse virtus maneat in liquore illo in quo in-
funditur. Nutriri vero est medicinaz vigorare aut
cōsolari per illud cui infusa est. docet ergo Auicē.
ablui aloem: ⁊ postea nutriri cū aqua endiuie et
solatri. nam sic lotum ⁊ nutritum erit cōuenientiꝰ
in febribus. Doß eiꝰ apud Mes. factis ex eo pil-
lu. vel in puluere sumpti cū aliquo liquore pauco
est ab aur̄. ß. vsqꝫ ad. ʒ. ij. Sed in infusione aur̄. j.
vsqꝫ ad. ʒ. Ego cōmuniter do. ʒ. j. aut. ℈. iiij. et fa-
cit operationē solēnem in colera grossa viscosa et
flegmate. est medicina qua multum cōfido. nec in
eo oportet esse custodiam.

¶ Mirabolanos vero citrinos quidā ad-
ministrauerunt. sed nō inuenitur ab eis in-
tentio scđm quam operentur: constringūt
eñi poros eius post solutionem ventris: et
exasperant viscera eorum. ꝙ si fuerint ne-
cessarij tunc post digestionem integram.

¶ Quartum solutiuum est mirabolani. et cum mul
te sint species loquitur hic de citrinis: quia fri-
gidi sunt in primo gradu. et sicci in scđo soluūt co
leram ⁊ post solutionem derelinquunt vestigium
cōstrictiōis. ꝓpterea dicit Aui. ꝙ nō īuenit̄ ab eo
scȝ Rasi intētio ꝑm quā opent̄. ꝯstrigūt. n. poros ⁊
meatus post solutionem ventris et exasperant vi
scera corrugādo ea. vnde subdit Auicen. ꝙ si fue-
rit necessarium administrentur post digestionem
integraz scilicet materie faciētis febrem.

Pro solutione dubij hic soliti moue-
ri vtrum mirabolani
cōueniāt in febribus putridis premittendū mira-
bolanos eē quincuplices. scilicet citrinos euacuan-
tes coleram. indos euacuantes melācoliam: he-
bulos belericos emblicos euacuantes flegma.
Omnes sunt frigidi sicci et stiptici post solutio-
nem constringentes. Et hi omnes preter euacua
tionem electiuā de qua supra euant cōprimēdo q̄
eño cōpressiua nō extendit̄ vltra stōm ⁊ intestina.

De mirabolanis in feb.

¶ Premittendū

¶ Premittendū scdō ꝙ mirabolanos cōuenire in febri. pōt tripl'r intelligi. aut rōne febrium aut ratione aliarū dispositionū que febribus cōiūgunt. Itē ꝙ ipsi administrati soli cōueniant vel cū alijs medicinis cōpositi. Et si soli aut ꝯm substātiā administrati aut decoctione vel infusione.

Quibus premissis sit hec ꝓma cōclusio. mirabolani siue soli administrati siue cū alijs medicinis cōpositi ⁊ tam ꝯm suā substantiam ꝙ̄ in infusione aut decoctione cōueniunt febrientib⁹ rōne aliaꝝ dispositionū que febrib⁹ cōplicant vt puta rōne fluxus ad sistendū ⁊ cōfortandū stōm ⁊ intestina. Hec cōclusio est de intentiōe auctorū ⁊ cōiter operantiū. ¶ Scdā cōclusio. mirabolani soli rōne febrium nō cōueniunt ante digestionē cōpletā: sed bene post digestionē et euātionē ad cōfortandum mēbra lapsa ex egritudine ⁊ ceteris euātionibus precedentib⁹. hec cōclusio est de intentione auctorum in parte pñti. ¶ Tertia cōclusio. mirabolani cū alijs medicinis permixti tā in substantia ꝙ̄ in decoctione aut infusione cōueniunt in febrib⁹ añ digestionē cōpletā. ꝓbatur. qꝛ cū scamonea permixti cōcedunt ad frangendū eius acuitatē et cōprimendū ei⁹ solutionē superfluā. Et similiter cū cassia ⁊ māna ad corrigendū eius superfluā lenitionem cū sine his permixti noceant opilādo. aut cōstringendo: vt dicit Ras. 16. cōtinētis caplo de sequētibus febres. et ita iubet Ras. 10. Almā. permisceri eos cū māna. ¶ Quarta cōclusio. soli ꝯm substantiā administrati magis sunt apti obesse ꝙ̄ in decoctione aut infusione. ꝓbatur. qꝛ ꝯm suam substantiā administrati sunt magis apti opilare et cōstringere ꝙ̄ in decoctione aut infusione: cum vis stiptica nō tanta remaneat in infusiōe aut decoctione quanta est in substantia. ¶ Quinta cōclusio. mirabolani maxime timendi sunt in corpibus aptis ad opilationes. Et ex his manifestuz est in quibus casibus mirabolani cōueniant ⁊ in q̇bus nō. Lites aūt inter Aui. et Rasim omitto. sunt em̄ a ꝓposito discordes. Si qua tm̄ est via sedandi eorum discordiam pōt elici ex cōclusionibus precedētibus. Modos aūt vtēdi mirabolanis ⁊ dosim eorū habes a Mes. sed ꝓ curatione feb. raro medici vtunt eis sol': sed ꝯm plurimū cū alijs medicinis permiscent in pill'is pulueribus et potionib⁹ ꝯm ꝙ est expediēs.

Rasis.

Et aqua duorū granatoruz est maximi iuuamenti expressa cum pulpis amborum.

¶ Hoc est quintū solutiuū. Aqua scz duorum granatorum dulciū ⁊ acetosorū est maximi iuuamenti. et expressa cū pulpis amborū. i. cū tota substantia eorum derelictis corticibus exterioribus. ⁊ in horis. i. post digōnem materie et minorationem. Recepta pōt sic ordinari. ℞. succoruz vtriusq̧ ab ℥. iiij. vsq̧ ad. vj. zuccari. ʒ. ij. misce. Soluit em̄ hec medicina tū leniendo rōne succi granati dulcis. tum pungendo ⁊ stimulando rōne succi acetosi. tū astergendo ⁊ stimulando et leniendo rōne zuccari: tū cōprimendo rōne granati. nō credo electiue ipam soluere quapropter existimo vt educat solū ea que sunt in stomacho et intestinis ⁊ venis meseraicis. Et in principio conuenit hec medicina ad educendum materias cōmunes que sunt in stomacho et intestinis et locis propinquis. Et nocumētum siccitatis corrigitur per zuccarum et succum granati dulcis qui est lenitiuus. Est autem granatum dulce frigidum et humidum in primo gradu. Acetosum frigidum ⁊ siccum in secundo. Muzuz vero quod sub acetoso cōtinetur est medium inter hec valent in febribus acutis lz dulce nocere possit in acutis sua dulcedine qua est in coleram conuertibile.

Et quando in horis de solutiuis sunt q̄ fiunt ex violis et scamonea: ita vt de violis sit quantitas au. j. et de scamonea vsq̧ ad siliq̄. j. et qn̄q̧ ponitur in eis parū mente.

¶ Hoc est sextum solutiuum. ℞. violarum aure. j. mente. ʒ. j. scamonee correcte siliq̄. j. i. pondus. iiij. granorum ordei. buliant viole et menta in. iiij. ℥. aque ad consumptionem medietatis. sed viole ponātur in fine decoctionis: colentur cum expressione cum qua decoctione colata misceatur scamonea. viole enim infrigidant et humectant ⁊ soluunt coleram. menta vero calida ⁊ sicca ponitur pro cōfortatione stomachi.

Et qn̄q̧ fit ex infrigidantibus extiguētibus medicina in qua ponit scamonea: sicut pill'e hmōi. Re. coriādri. spodij. rosarū añ. ʒ. v. canfore tosugi. i. scamonee a duodecima pte. ʒ. j. et vsq̧ ad sextaz partem eius.

¶ Septimū solutiuū factū ex infrigidātibus extinguentibus ꝓpterea valet in febribus multe flāme. ℞. coriandri spodij rosarū que sunt frigide et sicce añ. ʒ. j. cāphore frigide in tertio ⁊ sicce cordialis tosugi. j. et est pondus. iij. granorū ordei. scamonee a. 12ª parte. ʒ. j. vsq̧ ad. vj. i. a. v. granis vsq̧ ad. x. misce formando pillulas cuz aliquo liquore sicut cum aqua endiuie aut acetose. vel posset fieri puluis et potest totum hoc exhiberi vna vice. Quod si homo esset facilis ventris posset diuidi in duas medietates. nam de scamonea dantur. xj. grana ⁊ nullum est hic aliud solutiuum.

Et detur in potu de eis aliud. Re. siracost. ʒ. ij. tereniabin. ʒ. v. succi pomorum de semi. succi citoniorum partes equales. succi coriandri humidi sextam partis vnius aggrega succos: ⁊ submerge ī eis siracost et tereniabin. et inspissetur cum eis donec fortasse coagulētur. deinde sume camphore pondus sexte. ʒ. j. et medietatis sexte et scamonee. ʒ. j. et pone siracost super ignem et pulueriza desuper camphoram et scamoneam: et cōseruentur ne resoluatur cum vapore deinde dimittatur donec coaguletur per se cum facilitate. et dosis eius sit a. ʒ. ij. vsq̧ a. ʒ. ij. et ß.

¶ Octauum solutiuū. ℞. siracost. ʒ. ij. tereniabim. ʒ. v. ⁊ sunt spēs māne. sed nō habemus nisi vnam speciem. dentur ergo māne. ʒ. vij. succi pomorum de semi. i. de regione illa: loco quorū capimus poma odorifera dulcia sicut apia. aut acria: sicut poma quedam rubea apud nos reperta. ⁊ hec sunt frigida ⁊ humida cordialia. succi citoniorum que sunt frigida sed stomaticha et scamonee correctiua partes equales. sed possumus accipere. añ. ℥. j. succi coriandri hūidi. i. recentis frigidi ⁊ sicci sextā partē vnius. s. ʒ. j. ß. et misce succos ponēdo eos supra ignem donec aliqualiter inspissentur et submerge in eis mannam ⁊ inspissetur cū eis. i. optie misceātur donec fortasse idest quasi coagulen-

tur.deinde sume camphore sextam partem.ʒ.j.et medietatem sexte ⁊ sunt.xv.grana .scamonee.ʒ.j. et pone mānā ⁊ succos sup ignem et pulueriza de super cāphoram et scamoneam ⁊ seruent̄ ne resoluantur vaporādo.deinde dimittātur super lento igne donec coagulentur cū facilitate.Dosis est a.ʒ.ij.vsq̄ ad.ʒ.ij.et.v.⁊ est medicina solēnis qua deberemus vti in causone tertiana pura cōtinua et īterpolata.facq̄ꝙ de scamonea sumāt a granis.v. vsq̄ ad.x.ẜm exigentiam repletionis stipticitatis ventris et virtutis.

¶Et est possibile vt fiat ex tereniabin et siracost et zuccaro tabazaret natif.i.forme que sunt sicut penidie et ponitur in ea scamonea et camphora ẜm quantitatem que cadit in vna potione eius et camphore vsq̄ ad tosugi.i.et scamonee vsq̄ ad sextam.ʒ.j.quare fit tunc anime nō horribile.

¶Ponit nonū solutiuum ⁊ est possibile vt fiat ex māna ⁊ zuccaro optimo natif.i.forme que sunt penidia.⁊ cuz his scamonee ⁊ camphore quantitas que cadit in vna potione.verbi gratia camphore tosugi vnum.i.tria grana scamonee vsq̄ ad.x. grana.quare fit hec medicina aīe et gustui nō horribile:immo placidū.Iste medicine solutiue quas Auic.ponit hic lʒ sint bone pro magna tamē parte ceciderunt ab vsu.Utimur autem loco harū electuario diafinicone descriptis Mesue diaprunis composito:⁊ solutiuo Nicolai Aloes tñ apud me remansit in vsu in eūatione colere ⁊ flegmatis in quo multum fido.et si sit multa caliditas facio ipsum lauare ⁊ nutrire sicut precipit Aui.Et qñq̄ secum misceo pro.ʒ.j.vnū granū aut duo camphore quādo feb.est intensa.Et Aui.hic solum posuit solutiua colere omittens solutiua flegmatis ⁊ melancolie.Item omisit digestiua.sed in particularibus capitulis inuenies digestiua et solutiua et reliqua necessaria ad curam febrium ẜm ipsarum exigentiam.

¶Et febricitās quidem in estate febre frigida:non ingrediatur domum venti proprie quando sudat:vt non conuertatur materia a resolutione sua.

Canones tres obseruandi.in feb.

¶In parte presenti ab initio diuisa Auicen.ponit tres canones in quibusdam febribus obseruādos.Primus canon.febricitans in estate febre frigida.s.flegmatica aut melancolica nō stet in domo ventosa ⁊ ꝓprie quando sudat ne materia ꝓhibita a resolutione sua conuertatur interius.et in hoc casu expresse locutus est de materia frigida.qꝛ eius difficilior est resolutio. obseruādus tamen est in quacunq̄ materia.nam perflatio et flabellatio est apta nocere in quocunq̄ febriente febre putrida prohibendo materie resolutionē vbi tamen cauma esset magnum aut sudor superflueret coacte concederetur.est tamē bonum in omnibus febribus putridis fenestris apertis renouare aerē camere vt vapores fetidi exhalent.⁊vt aer suffocatus transpiret ⁊ infrigidetur maxime in febribus acutis ⁊ ꝓprie pestilentialibus.

¶Et trocisci quidem non sunt conuenientes principijs harum febrium nisi post digestionem et euacuationem.Et trocisci quidem sunt magis conuenientes ei cuius febris est adherens in suo stomacho quasi ipsa sit ethica.

¶In ꝑte ista ponit scdm canonem in quo implicantur tres propsitiones.prima.trocisci non sunt conuenientes in principijs febrium putridarum secūda.non couenīunt nisi post euacuationem et digestionē.tertia.trocisci magis sunt cōuenientes ei cuius febris est adherens in suo stomacho quasi ipsa sit ethica

Dubitatur vtrum trocisci conueniant in febribus putridis ante digestionem arguitur ꝙ sic.in principio ante digestionem competunt digestiua.sed aliqui trocisci sunt huiusmodi.ergo ⁊c.tenet consequentia et antecedens est manifestum. quia trocisci de camphora digerunt materiam calidam subtilē. et trocisci de caparis de eupatorio ⁊ de spica materiā frigidā. ¶In oppositū est hic Auic.et infra in hoc capitulo de causone.

Quare dicant̄ ⁊ vnde trocisci.

Pro solutione premitten[m] quod trocisci.dicunt̄ a trocos grece idem sonante quod rota.sunt enim trocisci in forma rote.Inuenti autem sunt vt medicine scdm suam substantiam melius conseruarentur quarū vsus est necessarius cum aqua sirupi et huiusmodi in quibus sola virtus et non substantia ingreditur nō sint tante impressionis quanta est necessaria aliquando in alterando:aperiendo ⁊ prouocando et faciendo huiusmodi operationes medico necessarias.¶Premittendū scdo.ꝙ trocisci q̄dam sunt infrigidatiui quib⁹ vtimur in febribus calidis sicut trocisci de cāphora de violis ⁊ silēs. Quidā calefactiui q̄bus vtimur in febribus frigidis sicut trocisci de reubarbaro de eupatorio de caparis ⁊ similes ⁊ sunt cū hoc subtiliantes apititui ⁊ ꝓuocantes ⁊ similes habentes virtutes que ꝑtinent caliditati.Trocisci aūt frigidi sunt duplices quidā sicci stiptici sicut quidā trocisci de roſ. trocisci de berberis de spodio ⁊ similes. Quidaʒ humidi lenitiui vt trocisci de violis.Itē facti ex semine citoniorū violis sandalis mucillagine psilij et similib⁹.Trocisci vero calefactiui faciētes in febribus frigidis quidā sunt leuiter aperitiui sicut sunt trocisci de seminib⁹ s.aniso feniculo ⁊ silib⁹. Quidā fortiter|vt de assaro rubea et similes.

Quibus premissis sit hec prīa cōclusio.In fe. calida nō ꝯueniūt trocisci sicci stiptici.ratio qꝛ coartant ⁊ cōstringūt materias ⁊ vias opilāt q̄bus debent educi.¶Scda cōlusio.in feb.calida multe inflāmationis cōpetūt ante digōnē trocisci frigidi hūidi lenitiui.ꝓbatur.cōferūt eñi notabilr̄ infrigidando ⁊ non coartant materias neq̄ opilant. ¶Tertia cōclusio.si febris nō sit multe inflāmationis sufficiunt aque ⁊ sirupi infrigidātes.ꝓbatur. sufficienter eñi infrigidant et humectāt ⁊ nō sunt gustui horribiles sicut trocisci.¶Quarta cōclusio trocisci infrigidātes quāuis sint stiptici cōueniūt digesta materia et ꝑ parte eūata ꝓbat̄.qꝛ remouent caliditatē remanentē post eūonem et cōfortant mēbra lassa et forsan exiccāt residuū materierum.iō dixit Auic.nisi post digōnem et eūationē. Silr̄ in trociscis calidis quib⁹ vtimur in feb.frigidis quatuor sunt ponende cōclusiones.¶Prima in feb.frigidis in principio nō competunt trocisci calidi fortiter aperitiui.Ratio qꝛ agitāt materiā et eam difformiter exiccant ⁊ ingrossant.et qñq̄ mouendo materias ad meat⁹ angustos opilant.¶Scda cōcl̄o.in fe.fridis in p̄n°.possumus vti trociscis leuiter aperitiuis proprie si materia sit in stomacho

De trociscis et vbi cōueniant.

sit in stomacho ꝛ locis propiquis.probatur.quia indigemus medicinis q̄ morā trahāt in locis illis vt melius perficiantur operatiōes quas intendimus. Ex quo sequitur ꝙ in flegmaticis febribus frequentius ꝙ̄ in alijs hmōi trocisci cōueniunt.

¶ Tertia cōclō.si materie sunt in venis et locis distantibus et angustis conuenientiores sunt sirupi et aque ꝙ̄ trocisci. ꝓbatur.qꝛ magis penetrāt.

¶ Quarta conclusio. digesta materia et minorata cōueniunt trocisci magis aperitiui. ꝓbatur.qꝛ tunc nō timentur nocumenta de ingrossatiōe materie et opilatione que timētur in principio.ꝛ cuȝ hoc iuuant ad digestionē et expulsioneȝ materie.

¶ Nota tn̄ ꝙ cōclusiones posite intelliguntur in cura regulari et merito curationis feb.nā coacte et merito aliarum dispositionū que aliquando febribus coniunguntur damus trociscos stipticos ab initio vt quādo febri cōiungitur fluxus. Cō silr aliquādo coacte damus trociscos in ꝑncipio fortiter apientes et ꝓuocantes vt qn̄ esset retenta vrina aut esset aliud simile accidēs febri cōplicatuȝ. Et ex his manifeste sunt prime due ꝓpositiones in textu presentis canonis implicite. ¶ Sed ꝓ declaratione tertie ꝓpositionis sciendū ꝙ per feb. adherentē stomacho quasi sit ethica debemus intelligere caliditateȝ fixā et habituatā in substātia stomachi.hec em̄ nō est ethica nisi procedat a caliditate cordis. Est em̄ necessariū iuxta superius determinata ad esse febris ꝙ sit ꝓcedens a corde. vbi ergo esset caliditas affixa stomacho nō ꝓcedens a corde hec nō esset ethica sed quasi ethica: qꝛ fixa et habituata.pro hac remouēda cōueniūt magis trocisci ꝙ̄ aque et sirupi quare magis infrigidant.tū qꝛ plus est in eis de multitudine forme:tū qꝛ longiorē moram cōtrahunt in stomacho hec aūt caliditas pōt esse facta in stomacho a presentia ciborum et humorū calidoruȝ qui longam morā in stomacho cōtraxerūt que pōt remanere.ꝛ post ipsorū a stomacho eductionē.ꝛ similiter intelligi pōt de quacunq̄ȝ mala cōplexione stomacho affixa et cuiq̄ȝ alteri membro.

De cōsuetudine ꝛ quantū valeat.

¶ Et dimissor consuetudinis in regimine suo sentit febrem quandoq̄ȝ.et nō est tantum nocumentū quoniam causa eius est dimissio consuetudinis in regimine.

¶ Tertius canon.quando dimissor consuetudinis in regimine suo incurrit febrem nō est tantum nocumentum supple quantum esset si prouenirer ab aliqua causa corporea.quoniam causa huius febris est dimissio cōsuetudinis in regimine:et non causa corporea:cuius aliquando difficilis est remotio. lapso enim redeunte ad suam consuetudinem vel ad aliquod sibi proportionabile facile redibit ad pristinam sanitatem.huius exmpla multa dari possunt que subticeo breuitati indulgens prolixior enim fui ꝙ̄ ab initio decreuerim. Utrum aūt liceat miscere digestiua cum solutiuis est questio soluta de mente medicorum.habemus enim plurimos sirupos traditos ab auctoribus in quibus solutiua cum digestiuis miscentur sicut sirupus de epithimo. Et est de intentione Auerroys septimo colliget.et Auicen. hoc confirmat tertio cano.in caplō de singultu ponens quandam medicinam quā verificat que est partim solutiua partim prouocatiua partim digestiua et partim stomachi confortatiua.et sic dei gratia sit finis expositionis huius difficilis capituli.

De solutiuis cuȝ digestiuis.

¶ De cibatiōe febricitantiū in gn̄ali. Cap.viij.

Scias ꝙ cōuenientiores cibi febricitantibus sunt cibi humidi et proprie ei cuius cōplexio est humida ex infantib⁹ et grossis conueniunt enim ex hoc ꝙ assimilantur complexioni et ex hoc ꝙ sunt cōtrarij egritudini.

¶ Cum Auic.in capitulo precedenti posuit canones vniuersales pro curatione febrium putridarū decet vt in hͦ capitulo doceat cibare hos febricitantes putride.et hoc est quod dicit rubrica huius capituli. Habet hoc capitulum tres partes. In ꝑma docet conuenientē qualitatē ciborum. In secūda horam cibationis. In tertia species diete. secūda ibi.(Cunq̄ȝ accidit febris.) tertia ibi.(Et scias ꝙ de cibatione.) In prima parte dicit scias ꝙ cōuenientiores cibi scȝ febricitantibus febrib⁹ putridis sunt cibi humidi et proprie ei cuius cōplexio est hūida ex infantib⁹.idest pueris:ꝛ grossis.i.carnosis.conueniunt enim his scȝ pueris et carnosis.tum qꝛ assimilantur eoruȝ complexioni humide que cōseruantur similibus.tū qꝛ sunt cōtrarij egritudini.s.febri que est virtualiter morb⁹ siccus.et hic est afforism⁹.16.prime particule humide diete ꝛc. ¶ Primo notandum ꝙ per cibos Auicē.etiam intelligit potus ambo enim debent esse potentia humidi et etiam ꝺm plurimum melius vt etiam cibi sint actu humidi.i.liquidi.sic em̄ per eos corpus melius humectabiꝛ.hec vera sunt sumendo indicationem a febre que est siccitas virtualiter:quia absolute hec non sunt semper vera cum cōtingat aliquando corpus febriens esse valde lapsum ad humidum:ad cuius lapsum medicus haberet maiorem intentionem ꝙ̄ ad febrem. et idem sentiendum est de cibis frigidis qui semper conueniunt in ratione febris:licet aliquando ratione humoris aut lapsus ad frigidum complexionaliter disconueniant. Expressit autem Auicē. magis humidos ꝙ̄ frigidos .qꝛ maiora nocumēta possunt cōtingere ex frigidis ꝙ̄ ex humidis febriētibus hūide.s.opilatiōes humorū incrudatio et similia.ideo ꝺm plurimum cibi humidi sunt cōuenientiores ꝙ̄ frigidi et multomagis ꝙ̄ sicci. ¶ Secundo notandum.ꝙ corporibus naturaliter humidis siue merito etatis siue merito cōplexionis cōpetunt humidiora intensiue ꝙ̄ corporibus naturaliter siccis ambobus equaliter febrientib⁹ supra proprium temperamentum. potentius tamen humida conueniunt siccis ꝙ̄ humidis. Prima pars huius conclusionis ꝓbatur de intentione eius in hac parte.et preter rōnem eius est alia efficax.quia cibi minus humidi ꝙ̄ sit corpus naturaliter humidū nō pn̄t ipsum hūectare.cum nihil agat vltra gradū propriū:quin tn̄ humectabunt corpus naturaliter siccū.qꝛ habebūt plus de hūiditate ꝙ̄ ipsum. ¶ Secūda vero pars cōclusionis est manifesta.qꝛ vbi est maior resistentia ibi deberet esse maior potentia.sed maior resistentia humectantibus est in corpore naturaliter sicco ꝙ̄ in corpore naturaliter hūido tp̄is equalr̄ febrientib⁹ respectu ꝓprij tēperamēti. Un̄ reducēdo ad actū practicuȝ dabimus corpori sicco gratia exempli. cibos humidos in primo.sed in magna quantitate. sed humidis cibos humidos in secunda in pauca quantitate.hi enim sunt intensius humidi quā priores. sed priores potentius humidi ratione maioris multitudinis forme quam potentia rei insequitur. Et eadem sententia est de frigi-

dis exhibitis corpori calido et frigido equaliter febrientibus respectu proprij temperamēti.

¶ Cumq; accidit febris et natura est sicca non cibes penitus dum non egreditur perfecte fex et oportet vt occurrant eis paroxismi periodici et paroxismi qui sunt fortes ventribus ipsorum vacuis in quibus nō sit cibus omnino. nam si cibati fuerint in illa hora occupabitur natura in digerendo et dimittet digerere et expellere et confirmabitur egritudo et prolongabitur. Et ppter illud oportet vt postponant cibationē vsq; ad declinationē et in eo quod est post ipam Et si accidat forte vt hora declinationis sit hora cōsuetudinis in cibo: tunc est melius ꝙ esse potest.

Canões de hora cibationis.

¶ Hic docet horā cibatiōis dans duos canones. Prim⁹. nō cibes febrientē penit⁹. i. nec cibo multo nec pauco nisi mundatis intestinis a fecibus perfecte. i. sufficienter. et nō intelligas perfecte. i. totaliter. hoc enim esset valde difficile et nō fieret absq; egri debilitate: immo semper bonū est vt in intestinis remaneat aliqd fecis in qua voluptuētur. sed educende sunt feces dure que diu steterint in intestinis. harū em̄ presentia cum multe sunt cibum vaporibus suis putridis corrumpūt. posset etiā sequi colica. et hec in cura regulari intelligenda sunt et in hoīe qui cōsuevit assellare semel aut pluries in die naturali. In his em̄ qui naturaliter nō assellarent nisi semel alternis diebus aut rarius nō esset tanta necessitas. ¶ Scd̄s canon. opȝ ꝙ occurrant eis. s. febrientibus paroxismi periodici. i. febrium interpolatarū et paroxismi q̄ sunt fortes. i. exacerbationes continuarum ventrib⁹. i. stomachis ipsorum vacuis in quibus nō sit cibus oīno. Et hic est affo. prime particule. In paroxismis subtrahere opȝ. apponere em̄ lesio est. Nam si his advenietibus cibati fuerint natura occupabit circa cibū ⁊ dimittet digerere ⁊ expellere materiam tam cōiunctā ꝙ antecedentē et cōfirmabit egritudo ⁊ ꝓlongabitur paroxismus ⁊ tota egritudo. Secūdo dicit ꝙ ꝓpter illud opȝ vt postponant cibationem vsq; ad declinationē. s. particularem. ⁊ in eo qd̄ est post ipsaȝ declinationē. i. vsq; ad tēpus quietis. s. perfecte in īterpolatis aut maioris quietis pol'is in cōtinuis. Et hec ē snia ypo. primo regiminis acutorū in fine. Tertio dicit ꝙ si forte accidat vt hora declinatiōis. s. particularis sit illa in qua ille qui est eger fuerit cōsuetus cibari tēpore sanitatis est melius qd̄ esse pōt. cū natura multum gaudeat cōsuetudine. ¶ Sed nota ꝙ si tempus inter finē vnius paroxismi aut exacerbationis ⁊ principium alterius sit modicū. medicus debet esse multo magis sollicitus de principio alterius quam de declinatione precedentis. cibandus ergo est eger potius in paroxismo precedente. i. ante initium paroxismi sequentis tanto tempore ꝙ cibus in adventu paroxismi sequētis sit digestus saltem prima digestione. hoc aūt tempus diversificabitur ꝰm quantitatē cibi ⁊ ꝰm facilem aut difficilem eius digestionem. ⁊ tertio ꝰm potentiam stomachi digerentis: nā medicus inter omnia tēpora particularia debet esse magis sollicitus de ꝓncipio ne eger cibetur in eo. secundo de statu. et tertio de augmento. et quarto de declinatione. Et si non potest principium vitare det cibos minus corruptibiles sicut ptisana panem lotum et similia.

¶ Et scias ꝙ de cibatione et regimine est quod est subtile valde et de eo qd̄ est grossum valde. et de eo quod est inter illa. et est pars eius declivis ad subtile plus et pars eius declivis ad spissum plus.

Diete species.

¶ In parte presenti ponit species diete vt doceat illas eligere ꝰm exigentiaȝ. habet hec pars duas partes. in prima ponit species diete. in secunda docet eas eligere. secunda ibi. (Et subtiliationeȝ quidem.) Prima pars iterum in duas. in prima nanq; enumerat eas. in secunda declarat. secunda ibi. (Et subtile vltimum.) In prima dicit scias ꝙ de cibatione et regimine est aliquod quod est subtile valde: idest dieta valde subtilis. Et de eo est quod est grossum valde idest dieta grossa valde. ⁊ est quod est mediuȝ inter illa idest dieta media inter subtilissimam et grossissimam. et istius diete medie est pars eius que declinat ad subtilem pl⁹ idest ad dietam subtilissimam. et pars eius que declinat ad grossum plus idest ad dietam grossissimam. et tu supple quod est pars eius que est media inter hec extrema diete medie inter grossissimam et subtilissimam.

¶ Et subtile vltimuȝ in subtilitate est prohibitio cibi. et grossum valde est administratio ciborum sanoruȝ hominum.

¶ In parte presenti declarat species diete. ⁊ primo subtilissimam. secundo grossissimam. tertio mediam inter illas. secunda ibi. (Et grossum valde.) tertia ibi. (Et illi qui.) In prima parte dicit quod dieta tenuissima est prohibitio cibi. i. nihil cibi exhibere. in secūda dicit qd̄ dieta grossissima est administratio ciborum sanorum hominum sicut carnis bovine porcine et similium: habentiuȝ tamen magnam latitudinem scd̄m quantitatem et varietatem eorum que exhibentur. ¶ Primo notandum quod dieta descriptive est regimen in cibo et potu debitum scd̄m exigentiam eius cui exhibetur. et hoc regimen habet latitudinem magnam terminatam a subtractione cibi penitus vsq; ad dietam sanorum. et ambo extrema huius latitudinis. et similiter medium inter illa habet latitudinem que res manifesta est in dieta sanoꝝ que est grossissima et in dieta media. sed in dieta tenuissima declaratur. Nam quandoq; prohibetur cibus per vnam diem naturalem: quandoq; per tres dies. certum est quod illa que subtrahit cibum per maius tempus est magis tenuis.

De dieta tenuissima in febribus valde acutis.

Sed dubitatur an sit dare febrem in qua nullus cibus cōpetat. videtur quod nō per ypo. primo regiminis acutorum dicentem. Cave ne vna die permittas egrum esurire. ¶ Amplius in febre dandum est qd̄ valet contra febrem. sed talis est dieta humida. prima afforis. ¶ Amplius in statu et ante statum est aliquid afferēdum. prima afforis. ¶ In contrarium est hic Avicen.

Ad hoc dubium dicendum est de intentione auctorum quod est dabilis febris acuta in tertia die termināda in qua scd̄m auctores nihil cibi esset exhibēdum et ipsius exhibitio forte occideret divertendo naturā a pugna cōtra materiā nec de hoc mireris iā vidi mulierē patientē fluxū vētris q̄ stetit ꝓpter obstinationē octo dieb⁹ absq; cibo nec bibit nisi

bit nisi aquam: que tamẽ in fine dicti temporis liberata est et a febre ⁊ a fluxu. Et aliam vidi propter impotentiã deglutiendi non comedisse vsq͂ ad septimum que tamen superuixit. Secũdo dico ꝙ nostro tẽpore hec dieta nõ est obseruanda. naꝫ dandũ est aliquid cõsuetuꝫ prima affor. homines eñi nostri tẽporis magis indulgent gule ꝙ̃ tẽpore ypo. Et debemus semꝑ dubitare de casu virtutis cum nesciamus distincte quantũ virtus constet: et quanto tẽpore constare posset absq͂ cibo. ⁊ fortasse cadente virtute oportebit cibare tẽpore crisis. ꝓpterea melius est ante statum aliquid dedisse. ⁊ eo magis. q: nescimus quantum status est longinquus. ¶ Preterea debemus timere infamiam quã etiam timuit Rasis. 18. continentis capitulo de mirabilibus casibus. ne si eger periret dicat vulgus nos eum fame occidisse. Est enim honor fere ciuilis vite finis. primo ethicoꝝ. ⁊ qui nõ timet infamiam indecẽs est ⁊ inuerecũdus. tertio ethico. ¶ Preterea minor error est decliare ad dietã grossiorem ꝙ̃ oportet ꝙ̃ ad tenuiorez. in tenuibus eñi dietis magis peccant egrotantes. prima afforis. immo nõ auderem transire scđam diem quin aliquid exhiberem: sicut aquaꝫ ordei vel aliquid simile. Ratio autem quare egri diutius possunt viuere sine cibo ꝙ̃ ipsi sani est. q: quãuis eorum calor sit intensior tempore febris ꝙ̃ tẽpore sanitatis et ratione huius magis resoluat humidum. tamen ratione multitudinis caloris est potentior tempore sanitatis ꝙ̃ tempore egritudinis ⁊ magis resoluens cuꝫ calor paucificetur tempore egritudinis. ¶ Preterea fames que adest tempore sanitatis ⁊ nõ tempore egritudinis est causa vt magis calor exacuatur: et propter tristem sensationem magis in fame spiritus resoluantur.

Notau dignũ ex Rasi peno.

Uerenda est tenuissima dieta

Sed ad rationes in oppositũ suadẽtes ꝙ nõ competat tenuissima dieta respondetur. ¶ Ad primã ꝙ ypo. loquitur in febre prolongabili tempore in quo nõ potest eger stare sine cibo. ¶ Ad secundum dicendũ ꝙ aliqua valent cõtra febrẽ ex parte vna que magis nocẽt ex parte altera. ¶ Sed ad tertiã dicit̃ ꝙ verũ est qñ status est longiquus supra tertiam diẽ. ¶ In questiõe aũt querente vtrũ aliquis febriens debeat grossius cibari ꝙ̃ ipse sanus credo tenẽdas esse has cõclusiones. Prima. ꝙ nullꝰ febriens in vnica cibatiõe grossius cibari debꝫ ꝙ̃ ipse sanus ceteris paribus. ꝓbatur. q: virtus digestiua est debilior. ¶ Scđa cõclusio. aliq̃s febriẽs in toto decursu sue feb. grossius cibandus est quãtum ad id quod conuertitur in substantiã eius ꝙ̃ ipse sanus in equali tẽpore. Tertia conclusio. ẜm plurimũ febrientes grossius cibandi sunt quantũ ad id quod conuertitur in eorum substantiam toto decursu suarum egritudinum ⁊ suarum neutralitatum ꝙ̃ ipsi sani in equali tẽpore. ꝓbatur. cum magis resoluãtur in eodẽ tẽpore ⁊ oporteat ipsos pristine sanitati restitui. et ex huius probatiõe pẽdet probatio secũde conclusionis.

¶ Et illi qui sequuntur latus eius subtile qđ est medium est vt sit cõtẽtus in cibo succo granatorum ⁊ iuleb subtili valde. ⁊ post ipsum aqua ordei subtilis ⁊ post ipsam aq̃ ordei grossa et oleribus frigidis et humidis sicut attriplices ⁊ spinachia et blitis et similia et postea kist ordei sicut est et est medium.

¶ Nunc determinat partes diete medie. et primo declinãtez ad subtilissimam. secũdo mediam. tertio declinantẽ ad grossissimam. ⁊ q: posuerat kist ordei medium extollit ipsum multis laudibus. et ipsum cõparat ad alia. secũda ibi. (Postea kist ordei). tertia ibi. (Et illi qui sequuntur.) quarta ibi. (Et kist quidẽ ordei.) In pria dicit ꝙ illi q̃ sequũtur latꝰ subtile debẽt esse cõtenti succo. i. vino granatorum. est enim pauci nutrimẽti ⁊ frigidi. In secundo loco versus dietam mediã est iuleb subtile. idest aqua zuccarata pauci zuccari ⁊ est quasi tꝑatum. et post ipsum est aqua ordei grossa de qua infra. Et post ipsam sunt olera frigida et humida sicut sunt attriplices. i. crisolochanna. et est dictuꝫ olus aureum spinachia blitis ⁊ similia sicut lactuca et endiuia.

De media dieta.

Sed contra. q: hmõi olera sunt dieta sanorum. ergo nõ sunt dieta subtilis. ¶ Respondet̃ ꝙ sunt dieta sanorũ ad hunc intellectum. q: ipsis vtuntur sani sicut ⁊ vino granatorum. sed nõ sunt dieta sanorum ad intellectum medicorum. q: cũ ipsi solis nõ possent in suo robore cõseruari. debentur tamẽ ipsa sola egris pro pauco tempore in egritudinibꝰ acutis magis attendẽdo egritudini ⁊ cause eius ꝙ̃ roborisvirtutis ne crescat materia morbi. i. ne natura diuertatur per dietã grossam a pugna cõtra morbũ. Postea est kist ordei. i. ptisana sicut est. i. nõ colata. Sed quõ fiat ptisana colata ⁊ nõ colata dicet̃ in sequẽti ca. et est mediũ. i. dieta media. Qđ autem sit media non põt demõstrari: sed credimus antiquis. Utruꝫ tñ kist ordei sit dieta media per equidistantiam inter extrema totius diete humane an solum inter extrema diete cõuenientis hominibꝰ egris. non intendo ad presens determinare forte vtrũq͂ põt defendi. Credo tñ intentionẽ auctoruꝫ fuisse ponere ipam mediã ĩter extrema diete egrorum quibus aliquid datur vt patere põt ex dictis Auicen. in parte presenti qui exemplificando nullam facit mentionẽ de dieta sanorum: nec de dieta tenuissima que est nihil dare.

¶ Et illi qui sequuntur latus grossi sunt galli et galline extremitates et subtiliores eis sunt alkobugi et pulli. et subtilius eis sunt alchangi et oua sorbilia pauca subtilia et pisces parui. ⁊ subtilius eis sunt kist ordei sicut est: et subtilius eo est panis simile solutus in aqua bene frigida solutiõe bona subtili. grossius aũt cibus fortior est eo.

De gallo ⁊ gallina.

In hac parte declarat partẽ diete medie terminate ad dietã sanorũ incipiens ab extremo grossiori eiusdem tendens versus medium. In primo loco ponit gallos satis grossos: nondũ tamẽ coeũtes. et galline extremitates. scꝫ alas ẜm oẽs partes q̃ sunt extra pectus. In scđo loco ponit alkobugi. i. ꝑdices et proprie iuuenes. gallos paruos qui interdum a Rasi vocantur gallicelli femelle tñ ab auctoribꝰ magis laudant̃. In tertio loco sũt athinargi. i. aues ꝑue ⁊ ꝓprie ficedule. ⁊ cũ his ponit oua sorbilia pauca: vt puta duo. subtilia. i. parum cocta ⁊ pisces ꝑuos petrosos. hi eñi sunt pauci nutrimenti ⁊ subtilis. ¶ Ultio ponit kist ordei sicut est. idest nõ colatum ⁊ est medium. Et deinde dicit quod subtilior ꝙ̃ kist ordei est panis simile. idest optime farine frumenti dissolutus in aqua frigida dissolutione bona idest exquisita subtili idest quod sit multa aqua et parum pãnis ita vt bibi

possit. Et hic cibus ponitur in latitudine subtilis diete ꝓpter paucitatem panis. lotio aūt remouet partē fermentalē calidam. Sed apud Azararium lauatur solum pluries infundendo super ipsum aquam frigidā et nō manibus cōterēdo. grossus aūt scʒ panis nō dissolutus esset cibus fortior existens in latitudine diete grosse. vt puta quando frusta panis non loti bulirent cum aqua donec fieret cibus quem panatam appellamus nō sorbilis: sed masticabilis. ergo panis vno modo preparatus est in latitudīe diete subtilis. alio modo in latitudīe diete grosse.

¶ Et lrist quidem ordei est bonus cibus. ipsum enim aggregat ad glutinationem et digestionem suam et lenitatem et planitiem et lubricitatem et abstersionem et humectationem et contrarietatem febris ⁊ sedationem sitis et velocitatem penetrationis et ablutionem ⁊ nō est in eo stipticitas quapropter nō residet neqʒ figitur in poris et meatibus quāuis sint cōstricti et nō est in ea adherentia cum incedit per meri. et fortasse abstergit spissum flegmatis. Et quando bona fit eius decoctio non inflat omnino.

Laudes lrist ordei.

¶ In parte presenti Auicen. primo multis laudibus extollit lrist ordei .i. ptisanam ordeaceā. scō cōparat ipsam ad quedaʒ alia. scōa ibi. (Antiqui quidem.) In prima parte dicit ꝙ lrist ordei est bonus cibus febricitantibus: qr habet multa iuuamenta ⁊ nullum nocumentum. Iuuamenta auteʒ sunt. qr hʒ glutinationem per quam humores nimium subtiles ⁊ fluxibiles digerit inuiscādo eos. Secūdo habet digestionem. qr est facilis digestionis. Tertio lenitatem. qr lenit ⁊ mollificat obiectum expellendum. Quarto planitieʒ. qr remouet inequalitates que sunt in membrorum superficie per quas ꝓhibetur euacuatio. Quinto lubricitatem per quam obiectum lubricando expellitur: et hec lubricitas sequitur ad planitiem ⁊ lenitatem de quibus supra. Cum enim obiectum expellendum est factum lene sm eius superficieʒ ⁊ via per quam transit est facta plana facile lubricat obiectum expellendum. Sexto habet abstersioneʒ per aliquas partes subtiles separantes humorē adherentem a membri superficie. ¶ Septimo habet humectationem ꝓhibenteʒ corporis exiccationē Octauo habet contrarietatem febris: cum febris sit calor: sed lrist ordei sit frigidum. Nono sedat sitim infrigidando et humectando ⁊ humidum roriduʒ restaurando. Decimo velociter penetrat. qr cito nutrit eo ꝙ est facilis digestionis et subtilis substantie. Undecimo abluit per aquaʒ ⁊ per partes quasdam subtiles ad quam ablutioneʒ sequitur mundificatio meatuum. Duodecimo nō habet stipticitatem propterea nō residet nec figitur in poris et meatibus qui sunt ampliores ꝙ͞ pori quāuis sunt cōstricti siue naturaliter siue preter naturaliter. Decimotertio nō est in eo adherentia cum incedit meri cū sit applanatiua superficiei eius nec habet viscositatem magnā qua adhereat. Decimoquarto fortasse. i. aliquādo abstergit spissum flegmatis: scʒ quādo spissitudo nō est magna. ⁊ hoc facit per quasdam partes subtiles. et multo magis hoc faciet si ʒuccarū sit sibi admixtū Decimoquinto quādo bene coquitur non inflat omnino. humidum enim ventosabile per bonam decoctionem resoluitur. et hoc est quod voluit dicere Auicen. ꝙ lrist ordei aggregat idest adiungit ad glutinationem que est prima eius proprietas hic posita. decimoquarto. alias proprietates de quibus statim dictum est. et hoc Auic. sumpsit ab hyppocrate primo regiminis acutorū.

¶ Et antiqui quidem vsi sunt vbi necessaria est subtiliatio regiminis subtilioris regimine qō est lrist ordei et aqua ei⁹ aq̄ mellis plurime aque: quoniā nutrimentū eius est parum. ⁊ ꝙ ipsa facit penetrare aquam. et eius humectatio ⁊ abstersio ⁊ eius apertio et prouocatio eius est multum. et caliditas eius est cōfracta. Et ipsa proculdubio quādoqʒ addit in virtute additionem quandaʒ quāuis sit parua. et sequitur eam sirupus acetosus de melle: sed est grossior et nutribilior et fortioris abstersiōis ⁊ incisionis. ⁊ non est in eo de calefactione de nocumento viscerum calidorum: qō est in aqua mellis: nunc autem mel cāne quod est ʒuccarū et proprie mundificatum est melius melle apis. lʒ eius abstersio sit minor abstersione mellis. ⁊ similiter sirup⁹ acetosus de ʒuccaro. et sit sufficiētia in sirupo acetoso: sed fortasse faciet incurrere rasuram intestinorū. et hoc quidem timorosuʒ est in egritudinibus acutis.

¶ In hac parte cōparat primo lrist ordei ad quedam alia auctoritate antiquorum. scō excusat se ab vlteriori determinatione aq̄ ordei ⁊ sirupi acetosi cum de his et modo vtēdi eis sit facturus sermonem singularē scʒ capitulū quod sequitur. secunda ibi. (Et nos ponemus.) In prima parte dicit ꝙ antiq̇ in egritudinib⁹ ī q̇b⁹ erat necessariū regimē subtilius ꝙ͞ lrist ordei vsi sunt et aqua ordei de qua in sequenti capitulo. ⁊ aqua mellis plurime aque supple pauci mellis. qr nutrimentum ei⁹ est paucū. Et secūdo qr mel facit penetrare aquaʒ ad mēbra ipsis aquam mellis ob sui dulcedinem attrahentibus. Tertio. qr eius scʒ aque mellis humectatio abstersio apertio et prouocatio est multa: que omnia in febribus conueniunt et maxime flegmaticis aut pendentib⁹ ab humore grosso vbi non sit multa caliditas. ⁊ caliditas etiā eius est cōfracta idest remissa per aquam. vnde nō est apta multum inflammare. Quarto proculdubio addit in virtute additionem quandam quāuis parua sit idest nutrit quāuis eius nutrimentum sit modicū et sequitur ipsam. s. aquam mellis sirupus acetosus de melle apum. sed est grossior .i. magis spissus habens plus de melle ꝙ͞ aqua mellis. ⁊ sic est nutribilior et fortioris incisionis ratione aceti et fortioris abstersionis ratione pluris mellis ⁊ nō calefacit viscera sicut aqua mellis ratione aceti infrigidantis. ideo quāto est plus acetosum tanto minus calefacit. Postea subdit. mel cāne quod est ʒuccarum et proprie mundificatum idest trium coctarum est melius melle apum. licet eius abstersio sit minor abstersiōe mellis. ⁊ similiter sirupus acetosus de ʒuc. est melior sirupo acetoso de melle. et sit sufficientia in sirupo acetoso de ʒucca. est enim conuenientior in febribus secūdū plurimum

De lrist ordei.

ꝙ͞ aqua

ꝙ̄ aqua mellis et ꝙ̄ sirupus acetosus de melle ha-
bens tantum abstersionis et incisionis quantuȝ ē
opportunum. sed fortasse faciet incurrere rasuraȝ
id est excoriationem scilicet intestinorum que dici
tur dissinteria . et hec quidem scilicet dissinteria ē
timorosa in egritudinibus acutis in quibus fre-
quentius accidit ꝙ̄ in cronicis. propterea cauen-
dum est a sirupo acetoso in paratis ad dissinteriā
et multo. magis in his in quibus inceperit.

¶ Et nos ponemus aque ordei potatio-
nem. et sirupi acetosi sermonem singularē.

¶ Hic promittit se facturū sermonē singularē. i. ca
pitulū propriū de sirupo acetoso et aqua ordei.. et
de modo administratiōis eorū. ¶ Primo notandū
ꝙ. quāuis antiqui et Auicē. multū in parte presen-
ti laudent aquā mellis in febribus: tamen nō vti-
mur ea timore inflāmatiōis propter caliditatem
et dulcedinem suam. et magis timenda est ipsius
inflāmatio tempore nostro in quo est multus vsus
vini et rerum calidarū et humores calidi dominā-
tur. verum in regione frigida et in fridis egritudi-
nibus possemus vti ea. et similiter sirupo acetoso
mellino. et conuenientior esset quā aqua ordei et si
rupus acetosus de zuccaro: et proprie in his in qui
bus facile cibus in stomacho acetosatur. ¶ Secū-
do notandū quod mel apum est calidum et siccum
in scđo. Et quāuis fiat ex manna cadēte super fo-
lijs arborū collecto ab apibus. et ratio huius de-
beret esse tēperatū. tamē apum labor que sunt no-
tabiliter calide facit ipsum esse calidū ⁊ siccū in se
cundo. Proportio autem aque ad mel in faciendo
aquam mellis apud Mesue debet eē octupla. Si
autem vis facere ipsam minus calidam fac cresce
re aque proportionē ad mel. et si times inflationē
fac ipsam mag̃ decoqui: et si vis ipsam magis so
lutiuā fac ipsam min⁹ decoq̇. zuccarū auteȝ taber-
zet apud Auicē. est calidū in primo. licet scđm cō-
munem opinionē zuccarū trium coctarum sit circa
temperiem in actiuis et passiuis:

¶ Et subtiliationē quideȝ regiminis egri-
significat natura materiei et possibilitas
nature in digerendo ipsam et resoluendo ⁊
euacuando eam.

¶ Cū distinxerit species diete exēplificādo de eis
ostendit hic ea que indicant de eis. et primo in ge
nerali: scđo in speciali. scđa ibi. (Et estas quidem)
Prima in duas. Primo ostēdit que sunt illa que in
dicant subtiliationē. In scđa ostēdit que sunt illa
que indicant ingrossationeȝ. scđa ibi. (Et dignior
horarū ad ingrossandū.) Prima in tres scđȝ quod
tria sunt que incidāt subtiliationē: licȝ etiā ponat
virtutem si ꝯsentit. scđa ibi. (Et dignior horarum
ad subtiliationem.) tertia ibi. (Et de illis que).

¶ Notandum primo quod per subtiliationem re-
giminis intelligimus cibi diminutioneȝ siue non
dationem. Omnis enim febris putrida indicat ci-
bi diminutionē respectu eius quod erat cōueniēs
in tempore sanitatis: et hoc propter materiam ad
cuius digestionē et euacuationem volumus natu-
ram vacare. ¶ Secundo notandū quod per natu-
ram materie intelligimus ipsam materiā et con-
sequenter morbum ab ipsa pendentē. Omnis eñ
morbus prout pendet a materia est pricipale in-
dicans subtiliationē diete. virtus autem non indi
cat: sed bene consentit si fortis sit. ipsa enim nō im
pedita a cibo tota conuersa circa materiam me-
lius digerit resoluit et euacuat: aut si potest ad be
nignum reducit. Et de his est sermo primo regimi
nis acutorum cōmento. xliiij.

¶ Et dignior horarum ad subtiliationeȝ
est status. hic enim est vehementia occupa
tionis nature in pugna materiei. Et non
oportet vt ab ea recedens occupetur re il-
la. et proprie apud crisim. Ante vero illud
pugna nondum est confirmata.

¶ In parte ista dicit ꝙ dignior horarū: idest tēpo-
rum vniuersaliū ad subtiliandū dietam est status
scȝ vniuersalis quo ad accidētia. quia in eo est ma
xime natura occupata in pugna contra materiam
et nō oportet vt ab ea pugna recedens occupetur
re alia: scȝ cibo. ⁊ proprie apud crisim: idest tēpore
crisis. vel parum ante crisim. Sed ante illud libe-
rius cibus concedi potest cum nondum sit pugna
confirmata: idest vehemens. Et hic sermo quantū
ad primam partem est afforis. decimus prime par
ticule. Quādo in statu fuerit egritudo: tunc tenuis-
sima dieta necessariū est vti. Et quantuȝ ad secun-
dam est alia pars affo. Prius vero vberius refi-
ciendum vt sufficiat egrotans. ¶ Notanduȝ ꝙ hic
canon continet veritatem generaliter de statu vni
uersali quo ad accidentia siue status. quo ad acci-
dentia coincidat cum statu quo ad digestionē ma
terie sicut in morbis reseruantibus materiam ad
vnicam creticam expulsionem: siue nō coincidat si
cut in morbis nō reseruātibus. Tūc enim maxime
subtrahendus est cibus cum est status accidentiū.
et hoc cura regulari. Nam quandoqȝ coacte timo
re casus virtutis oportet tempore status: immo in
ipsa crisi ingrossare dietam dando aquam carnis
vinum et similia.

Qn̄ ⁊ quō die-
ta subtiliāda.

¶ Et de illis que significāt et faciunt per-
tinere ad subtiliationem est vt si sit necessi-
tas flebothomie aut solutionis vētris aut
clisteris aut sedationis doloris: tunc opor
tet vt des operam ad cosumendam illam
necessitatem: deinde ciba si necessarius est
cibus nisi sit prohibens aliud.

¶ In hac parte ponit tertium canonē circa subti-
liationem diete dicens quod de illis que signifi-
cant subtiliationē diete est vt si sit necessitas flebo
thomie aut solutionis ventris: scȝ cū farmaco aut
clisteri aut sedationis doloris: tunc oportet vt des
operam ad consumendam illam necessitatem. de-
inde ciba si necessarius est cibus nisi sit prohibēs.

Al⁹ canō circa
subtiliatio-
nem diete.

¶ Notandū primo quod stāte necessitate alicuius
euacuationis debemus primo illam euacuationē
facere: deinde cibare. Causa est: quia nō debēt fie-
ri huiusmodi euacuationes cibo existēte in stoma
cho. essent enim causa vt cibus nō cōuenienter di-
gereretur aut forte euomeret. Similiter dolor for
tis impedit cibationem diuertendo spiritus a sto
macho ad locum dolentem. quare debilitata dige
stiua vel retentiua stomachi fit vt cibus vel male
digeratur vel euomatur. quapropter prius dolorē
seda. deinde ciba. dixit tamē nisi sit prohibens. q̃r
propter casum virtutis aut timorem casus eius:
quandoqȝ cibamus anteꝙ̄ flebothomemus. Et si
militer quando dubitamus ne propter flebotho-
miam colera repat ad stomachum: vtputa in his
qui in flebothomia parati sunt sincopizare pro-
pter raptum colere ad stomachum. Similiter quā
doqȝ prius cibamus quam ventrem soluamus vo
lendo confortare virtutē. et de hoc est sermo apud
Auicen. xj. tertij. capitulo de cura sincopis: vbi di-

est quod quandoqꝫ curatio facit necessariuꝫ vt fiat mūdificatio. Et si tu times nocumētum eius oportet vt confortes stomachū et ad bibendū da vinuꝫ odoriferū et ciba cibo laudabili. Quandoqꝫ etiaꝫ cogimur prius cibare quam clisterizare in hominibus quibusdam qui clisteribus leduntur cum sint ieiuni propter causas notas de quibus est multa sensibilitas. Unde statim cōmotione facta intestinis et euaporatione fiente in eis nocet stomacho. et de eis est multa debilitas stomachi. et sub hac intentione preceptū est in libro Rasis nono continentis. primo capitulo quod clistere non fiat stomacho ieiuno: quandoqꝫ etiam multa debilitas et doloris prolongatio cogit cibare ante sedationem doloris. Et propter has causas dixit nisi sit prohibens. Secundo posset intelligi nisi sit prohibens: scꝫ cibare completis his necessitatibus. flebothomia enim facta aut clisteri aut ventris solutione aut sedato dolore posset paroxismus superuenire. vnde cogeremur postponere cibationem.

Et ingrossationem quidem regiminis significat virtus. Et dignior horarum ad ingrossandum est hora in qua virtus non est valde occupata in materia et est principiuꝫ egritudinis. Et oportet vt succurratur nocumento illius ingrossationis cum sparsione: quoniā est leuius super virtute iterum.

Indicantia ingrossationē diete.

¶ Ponit illa que indicant ingrossationē diete: ⁊ dicit tria. Primū quod ingrossationem regiminis significat virtus. Secundū quod dignior horarum ad ingrossanduꝫ dietam est hora in qua virtus nō valde occupata est in materia et est principiū egritudinis: scilicet vniuersale. Tertium quod oportet vt succurratur nocumento illius ingrossationis cum sparsione: idest diuisione et exhibitione cibi in pluribus vicibus: quoniam hec partitio cibi in pluribus vicibus facilius a virtute tolerat̄ quā exhibitio multi cibi vice vnica. Non enim potest a virtute debili digeri. Unde si febriēs ꝯsueuit comedere bis in die tempore sanitatis comedat tertotum tamen sit minus quam tempore sanitatis.

¶ Primo notandū quod per ingrossationē non intelligit dietam grossam distinctā cōtra alias species diete: sed ipsam cibationē. Illud em̄ quod de cibo datur non datur nisi propter virtutem: vt em̄ virtus nutriatur ⁊ nō morbꝰ cibus datur infirmo. ipsa enim virtus est cuius gratia cibamus ⁊ nō febris: vt Gal. dicit in cōmento illius affo. Contemplari oportet. Et primo regiminis acutorū. Sicut ergo morbꝰ siue materia pricipaliter indicat subtiliationem siue ablationē cibi: et virtus est cōsentiens: sic virtus principaliter indicat ingrossationem siue dationem cibi et morbus est sicut consentiens. ¶ Secundo notandū quod per ingrossationem cōuenientē in principio magis quam in augmento et statu intelligit quācunqꝫ cibi exhibitionem siue sit dieta tenuis sicut in principio morborum acutorꝫ: siue sit dieta grossa sicut in principio cronicorum. Plus enim cibi debemus exhibere in principio quā in augmento et statu vniuersalibus In declinatiōe tamen vniuersali debemꝰ grossius cibare quam in principio vniuersali. Et hec vera sunt et obseruanda in regimine egri vniuersali cōcernente decursum egritudinis per omnia sua tempora. Nam in principio plus cibi exhibemus in augmento minus. in statu adhuc minus aut nihil et propter hora crisis. Sꝫ in declinatione grossius dietamus ꝙ in ceteris. in regimine tamē particulari propter aliquam causam vrgentem facimus contrarium. nam in principio aliquādo multum subtrahimus cibum propter plenitudinem ꝗ aliquando est in principio. et non tanta in temporibus sequentibus. quandoqꝫ plus de cibo afferimus in statu timore casus virtutis. Item aliquando in principio subtiliamus dietam cum ignoramus egritudinem vt natura conuersa contra morbum non impedita a cibo ipsum superet aut manifestet: vt dixit Auicenna in cura vniuersali febriū putridarum. ¶ Et nota ꝙ hoc regimen vniuersale suprascriptum intelligitur taliter esse obseruāduꝫ in temporibus vniuersalibus distinctis penes accidentia et non penes materiam quando non coincidunt sicut non reseruantibus materiam ad vnicam creticam expulsionem de vtrisqꝫ simul intelligitur. sed in morbis immaterialibus sicut in ethicis non est hoc regimen vniuersale obseruandum. Quandoqꝫ enim grossius dietamus in augmento et statu quātum ad multitudinem eius quod debet in substantiaꝫ nutriti conuerti cū sit in his maior resolutio ꝙ in principio: licet quo ad vnam cibationem grossius cibemus in principio cum virtus sit fortior. In effimeris vero magis cibamꝰ in declinatione regulariter: licet in principio aliquādo notabiliter cibemus cum corpus propter causam precedentem est preter modum resolutum sicut in effimera ex fame ex excercitio ⁊ similibꝰ. ¶ Et nota ꝙ licet in omnibus egritudinibus materialibus in principio augmento et statu sit minus de cibo offerendum absolute: et quantum ad id quod conuertitur in substantiā nutriti. in toto tamen tēpore declinationis et neutalitatis conualescentie est plus cibi offerendum quantum ad id quod cōuertitur in substantiam nutriti ꝙ tempore sanitatis. aliter non reduceretur ad pristinam sanitateꝫ cum ex egritudine sit consumptus. et accipio ly toto cathegorice. Similiter credo ex codeꝫ fundamēto ꝙ in tempore ethice. sit plus cibandum quantū ad id quod conuertitur in substantiaꝫ nutriti ꝙ in equali tempore sanitatis ipsiꝰ. plus tamē vna vice est. cibi exhibēdū ceteris paribus in sanitate ꝙ in aliꝗ egritudine nisi forte in fame canina. ¶ Horum tamen oppositum posset defendi tenēdo maiorem posse fieri resolutionē in sanis a calore multiplicato in quanto ꝙ in febriētibus a calore maiori intēsione ⁊ precipue exercitatis.

Et estas quidem propter suam resolutionem indiget additione cibationis et separationis eius. nam virtus nō sufficit ad digerendum illud quod multum est semel. Et quoniam resolutio in ea est per sparsionem: tunc oportet vt cambium sit per sparsionem.

De dieta estatis.

Hic docet conuenientem cibationē et electionem specierū diete magis ī spali. Et hꝫ hec ꝑs quinqꝫ ꝑtes. In pria docet eligere conuenientē cibatiōeꝫ scōm tpa anni In scōa ꝫm species egritudinis: in tertia secundum diuersam dispositionem virtutis in quarta secūdum complexionem. in quinta secūdum etatem. Secunda ibi (Et cuꝫ itellexeris) Tertia ibi (Et quando scis) Quarta ibi (Et de corporibus) Quinta ibi (Et senes quidem) Prima in quatuor. nam primo ponit cibationem conuenientem in estate. Secūdo in hyeme. Tertio in autūno Quarto infert generalem indicationem a morbo sumptam

sumptam ipsam comparãdo indicationi sumpte a virtute. Scđa ibi (Et in hyeme) Tertia ibi (Et autũnus quidem) Quarta ibi (Et scias). In prima parte dicit duo. primum ꝙ estas propter suã resolutionem scilicet magnam a caliditate contingentis indiget additione cibationis ꝙ plus de cibo exhibeatur ꝙ̃ tempore frigido in quo fit minor resolutio. Secundũ est ꝙ indiget separatione ei⁹. idest partitione ita ꝙ pluribus vicibus exhibeaẗ: et non multum cibi vna vice. Et huius partitionis subdit duas causas. Prima. quia virtus facta debilis propter nimiam resolutionem in estate non sufficeret multum cibum simul vna vice digerere. Secunda. quia in estate resolutio est per sparsionem .i. continua aut valde frequens oportet ꝙ cãbium .i. quod restauratur loco deperditi fit. ꝑ sparsionem id est continuum aut valde frequens vt in omnibus quo ad multitudinem et continuitatem vel frequentiam restaurando proportionetur resolutioni.

Dieta hyemis

Et in hyeme est res econtrario: quoniã propter paruitatem resolutionis eius non facit indigere cambio multo. Ampli⁹ si multum dederit cambium subito erit tolerans ipsum et fortis apud expulsionẽ eius.

Hic est canon cibationis in hyeme. et vult ꝙ ecõtra fiat scilicet ꝙ detur minus de cibo ꝙ̃ in estate propter paucitatem resolutiõis non facientem indigere cambio multo. Uult secũdo ꝙ detur cibus in quantitate maiori vna vice: quoniam virtus est fortis cum non sit resoluta sicut in estate potens multum digerere cibum qui est cambium resoluti. et est fortis apud expulsionem eius ad mẽbra nutrienda cum est digestus'. Aut aliter apud expulsionem eius scilicet superfluitatis que in digestione eius resecantur. Aut tertio apud expulsionem ei⁹. id est quando cibus est expulsus per omnes digestiones stat virtus constans absq; cibo nouo pluri tempore. quia non ita dissoluitur sicut in estate. Et ex hoc textu aperte liquet plus de cibo esse offerẽdum in equali tẽpore: vt puta die naturali in estate ꝙ̃ in hyeme. Econtra vero in hyeme minus de cibo esse offerendum in equali tempore: lz in vna vice plus exhibendum sit. et per cibum hic intellige cibũ et potũ: nã per vtrũq; humidũ deperditũ est aptũ restaurari. Notandũ ne contingat error in expositiõe huius textus ꝙ resolutio et restauratio quantũ ad dispositiões sunt motus continui. semper enĩ calor disponit ad resolutionẽ humidi ⁊ ipsius restauratiõe: sed quantũ ad resoluta ⁊ restaurata nõ sunt motus ꝯtinui: imo hoc mõ resolutio ⁊ restauratio sunt mutationes q̃ fiunt in instãti. Nam si hoc mõ accepte essent cõtinue sequeretur in quacunq; parte tẽporis fore infinita resoluta ⁊ infinita restaurata: et cõsequẽter in quacunq; parte temporis infinitum resolueret ⁊ infinitũ restauraretur. Qui tamẽ tenent formã substãtialẽ in resolutione deperditi successiue et in restauratiõe successiue acquiri possent defendere ipas esse motus cõtinuos. Et consequẽter ꝯcederent ꝙ in quacũq; parte tẽporis infinita resoluerẽtur ⁊ ĩfinita restaurarentur. Ex quibus tamẽ nõ sequiẗ ꝙ in aliqua parte corporis resolutũ ⁊ restauratũ sit infinitũ. Sed his omissis sequendo cõmunẽ opinionem dicamus de intentione Auicẽ. in hoc textu qđ plura sunt resoluta et plura sunt restaurata in estate quam in hieme. ⁊ hoc est quod dixit per sparsionẽ.

Et autũnus quidem est tempus malum et propter hoc oportet vt subtilietur in eo inter conseruationem virtutis et inter superationem materie et spargere paulatim in eo est melius: et prorsus spargere cum debilitate virtutis est melius egro.

Dieta autũni.

Nunc ponit dietam conuenientẽ in autũno dicens ꝙ autũnus est tempus malum. simulatur enĩ morbo de corruptiõe humorũ. propterea oportet vt subtilietur in eo inter ꝯseruationẽ virtutis et superationẽ materie: idest ꝙ taliter ordinetur dieta ꝙ virtus conseruetur ⁊ materia superetur. Et spargere paulatim. idest cibũ partiri: parum pro vice exhibendo est melius in eo vt virtus debilis in autumno saltem in comparatione ad hiemem ⁊ ver possit bene digerere ne materia multiplicetur: et concludit ꝙ partiri cibum quando virtus est debilis melius est egro cum virtus debilis non possit multum cibum vna vice sumptũ digerere: et quia cum male digeritur suggerit materiam morbo.

Et scias quod si nõ esset illud quod pertinet virtuti esset magis necessarium vt subtiliaretur cibus vltima subtiliatiõe: sed virtus non suffert illud et deficit. et cum deficit non valet curatio. Curans enim sicut sciuisti est virtus: non medicus: quoniam medicus facit ꝑuenire instrumentũ ad virtutẽ.

Dieta a morbo.

In parte ista infert dietam a morbo sumptam ipsam diete a virtute sumpte comparando. Et dicit quod si nõ esset illud quod pertinet virtuti esset melius quod subtiliaretur cibus vltima subtiliatione que est nihil dare: sed virtus non sufficit illud et deficit: et cum deficit non valet curatio. Curans enim vt sciuisti est virtus nõ medicus: scilicet principaliter. facit enim medicus instrumẽta peruenire ad virtutẽ. Est itaq; virtus agens principale: medicus vero minister et subseruiens. porrigit enim instrumenta virtuti. iuxta illud Galeni tertio tegni iuxta principiũ. Omnium quidem natura operatrix: medicus vero minister. Sed hoc est verum nõ semper: sed vt plurimum. Nam inurendo suendo secando carnem mortuã auferendo membra dislocata aut fracta ad loca sua reducẽdo medicus est principale agens iuxta illud Gal. quarto de ingenio sanitatis. Carnem quidem solidare et creare actiõe nature fiunt. medicine enim in his nihil agunt nisi quod ea que naturam impediunt expellunt. Amputare vero carnem et incendere nõ actione nature fiunt sed cum medicinis fortiter exiccantibus.

Dubitatur vtrum dicta Auicẽne in cibãdo estate hieme ⁊ autumno cõtineãt veritatem. Pro solutione dubij premittẽdum quod corpora regenda sunt duplicia. quedã robusta siue merito cõplexionis siue merito etatis et hec sunt apta tẽpore frigido fortificari per antiparistasim et tempore calido debilitari propter nimiam resolutionẽ. quedã vero sunt debilia que opposito modo se habent. Secundo premittendum qđ licet dicta Auicẽ. possint verificari in corporibus sanis et egris. intentio tamen Auicen. est in parte presenti regere corpora egra et proprie febrientia febre putrida. Tertio premitttendum quod per cibum aliquando intelligimus cibũ proprie sumptum distinctum contra potum. et hic nõ potest glutiri sine masticatione. Quãdoq; vero accipimus cibum cõmuniter pro quocunq; apto nutrire corp⁹. siue masticatiõe egeat ad hoc vt possit

deglutiri: siue possit deglutiri sine masticatione.

Hyeme diete grossiores q: vētres calidiores.

Quibus sic premissis sit hec prima conclusio. accipiendo cibum proprie in corporibus robustis tota summa cibationis biemalis debet esse maior ꝙ tota summa cibationis estiue. Ista cōclusio est de intentione Rabi prima affo. cōmento. xvij. Quibus semel aut bis. dum dicit. estas est tempus in quo cibus debet dari pluribus vicibus et minoris quātitatis: de quocunq; comedat in omnibus vicibus. Secundo corpus estate habet humores corruptos. igitur min⁹ de cibo est exhibendum. consequentia tenet: quia non pura corpora quāto magis nutries tanto magis ledes. Tertio virtus pro recompensatione resoluti est fortior in hieme quā in estate. ergo plus de cibo est dandum in hyeme quā in estate. assumptum est de intentione omniū auctorū: ⁊ cōsequentia probatur: q: ceteris paribus plus de cibo dādum est in habētibus fortiorē digestiuā. et ideo videm⁹ carnosum corpus in hyeme impinguari in estate vero macrescere. ¶ Et confirmatur. quia cibus magnū nocumētum afferret: si nō posset cōuenienter digeri. melius aūt et in maiori quantitate digereretur in hyeme quam in estate virtute existēte fortiori in tota hyeme quā in tota estate. ¶ Preterea oportet in hyeme multū habere de sanguine et spiritu vt corpus a frigore defendatur. Et pro cōclusione hac est experiētia Gentilis in solutione hui⁹ dubij. ¶ Secunda cōclusio. potus debet esse maior estate quam hyeme. Pro hac est experientia ⁊ autoritas Rasis xvij. cōtinentis capitulo de aere. dum dicit. Estate vtere cibis humidis: et vinū sit multum bene limphatum. ¶ Preterea maior est indigētia humidi roridi estate quā hyeme: cuius signum est sitis maior estate quam hyeme: nec etiā solum propter humidi recōpensam conuenit maior potus: sed propter refrigerare calidum intensum calore estiuo.

¶ Tertia cōclusio. acciplēdo cibum cōmuniter plus de cibo offerendū est in tota estate quā in tota hyeme. Hanc cōclusionē vult Auicē. in littera nisi velimus peruertere textū eius. ¶ Et pro hac est ratio sua: quia multo maior est resolutio in estate tota ꝙ in tota hyeme. Nec obstat fortitudo virtutis maior in hyeme quā in estate: quia ea que sunt liquida a virtute etiam debili facile transmutātur. ¶ Quarta cōclusio. in corporibus debilibus que fortificātur estate et debilitantur hyeme plus de cibo ⁊ potu et frequentius est offerendū in estate quā in hyeme cōclusio manifesta est. quia resolutio est maior et virtus nutritiua est fortior estate quam hyeme.

¶ Quinta conclusio licet scdm plurimū in corporibus robustis egris sit plus de cibo exhibēdum tēpore hyemis quā estatis. aliquādo tamē in egritudine peracuta est plus de cibo exhibendū in estate quam hyeme. Prima pars est manifesta cum scdm plurimū morbi sint magis cronici tēpore hyemis quā estatis in quibus grossius est cibandū. Sed secunda probatur: quia quādoq; in egritudine peracuta terminānda cretice in tertia die nihil cibi dabimus in hyeme: quia virtus est magis potens tolerare absq; cibo que tamen in estate non poterit tolerare cum merito estatis virtus sit debilior.

¶ Et ex isto fundamento tenendū est quod frequēter in corporibus robustis aliorum paritate supposita ex parte morbi et reliquorū est grossius dietandum in estate quā in hyeme. quia in estate virtus est debilior quā in hyeme que indicat de maiori cibi oblatione licet minus pro vice sit exhibendum. ¶ Et nota ꝙ Auicen. in hoc capitulo nullā fecit mentionem de cibatione cōuenienti in vere: quia noluit eius cibationem debere intelligi per cibationes aliorū temporū. Indicatione enim sumpta a virtute plus de cibo est exhibendū in vna vice in hyeme quam in vere et in vere quā in autūno et in autumno quam in estate. pluribus tamen vicibus exhibendus est cibus in estate quam in autūno et in autumno quam in vere. et in vere quam in hyeme. Tota tamē summa cibi distincta cōtra potum debet esse maior in hyeme quā in vere: et in vere quā in autumno. et in autumno quam in estate. ¶ Sed summa potus se habet econtra. ¶ Accipiēdo vero cibū vt est cōmunis ad cibum proprie sumptum et ad potū: maior summa offerēda est in estate quam autumno: et in autumno quam in vere: ⁊ in vere quam in hyeme. ¶ Et hec omnia ex iam dictis facile possunt persuaderi. Et hec vera sunt in corporibus naturaliter robustis. in debilibus vero in multis se habent res econtra. ¶ Dixi superius indicatione sumpta a virtute: quia indicatione sumpta a repletione que in multis est in vere: et a corruptione humorū que in multis est in autumno. cum ver assimiletur morbo de repletione: ⁊ autumnus morbo de corruptiōe humorū. multotiēs oporteret cibare subtilius in vere ⁊ autūno quā in estate. ¶ Et hoc dubium sit hoc modo breuiter expeditum. Longiores enim sermones dimitto dominis theoricis.

¶ Et cum intellexeris hoc: tunc oportebit vt consideres. nam si egritudo fuerit valde et illud est vt sit status eius propinquus: et extimaueris quod virtus nō deficiet in hoc tempore quod est inter pricipium eius vsq; ad statum eius alleuiabis occupationem a virtute et incitabis eam super materiam: et non facias eam occupari in cibo spisso: immo subtilia regimē statum cum dimissiōe cibi omnino: et proprie in die crisis.

Spēs diete penes egritudines.

¶ In parte ista docet eligere species diete scdm diuersitates egritudinū penes cronicitatem et acuitatem ipsarum. secundo docet regimē dietādi gradatim. scda ibi. (Uerum est tibi necessarium.) Prima in tres. primo ponit regimē per dietā in febre valde acuta. Secundo in febre acuta absolute. tertio in cronica. secunda ibi. (Et si videris) tertia ibi (Et si videris egritudinē cronicā.) In prima parte Auicenna vult istam conclusionē. in febre valde acuta habente statum propinquū constante virtute non ingrossetur. immo subtilietur regimē: ⁊ omnis auferatur cibus et proprie in die crisis. Cōclusio arguitur sic. natura nō debet occcupari in digerendo cibum spissum: immo incitari supra materiam. ergo cōclusio vera. Ueniendo ergo ad litterā dicit Auicenna cum intellexeris hec: scz que dicta sunt in parte prelecta: scz de speciebus diete ⁊ qd nisi esset respectus ad virtutē subtiliaremus vltime. Oportet considerare manerieē egritudinis que si fuerit valde acuta habens statum propinquū te eximante nō deficere virtutē in hoc tempore quod est a principio vsq; ad statum alleuia virtutē ne occupetur supra cibum spissum: immo supra materiam febris. quare subtilia regimē saltē in die crisis omnino dimittendo cibum. quasi dicat qd aliquid subtile posset exhiberi in pricipio aut in augmento sicut parum vini grauatorū aut parū aque ordei subtilis; sed nihil in statu.

¶ Et si videris

¶ Et si videris egritudinez acutam nō valde: immo acutam absolute: tunc oportebit vt subtilies regimē non in vltimo nisi apud statum in die crisis proprie nisi propter causam maximam.

Dieta egritudinis acute.

¶ In parte ista dicit Auicenna primum. Si cognoueris egritudinem acutam non valde: immo egritudinem acutam absolute: que scʒ terminanda sit a quarto vsqʒ ad decimūquartum: tunc oportebit vt subtilies regimen non in vltimo: quod est nihil dare. Secundo dicit quod non subtiliare regimen in vltimo est obseruandum nisi apud statum: idest in statu et proprie in die crisis. nam tūc est vltimo subtiliādum. Tertio dicit nisi propter causam maximam scilicet propter manifestam debilitatē virtutis. neqʒ in statu: neqʒ hora crisis est vltime subtiliandum: immo accidētibus virtutem dissoluentibus illico dandus est cibus. prima afforismorum.

¶ Et si videris egritudinem cronicam aut propinquā cronice: non subtilies regimē. virtus enim non saluabitur vsqʒ ad statum cum subtiliatione regiminis.

¶ In hac parte dicit duo. Primum si videris: idest cognoueris egritudinem cronicam: idest temporalem terminādam vltra quadragesimū. aut propinquam cronice: scilicet tropicam que terminatur in decimoquarto exclusiue vsqʒ ad quadragesimum inclusiue non subtilies regimē. Scdo reddens causam dicit: quia virtus nō saluabitur vsqʒ ad statuʒ cum subtiliatione regiminis.

¶ Uerum est tibi necessarium cum hoc in omnibus speciebus: vt sit principiū tui regiminis grossius: et postremū tui regiminis perueniens ad statum subtilius et gradatim procedas in eo quod est inter illa. ita vt virtus sit conseruata vsqʒ prope statū: tunc enim intende super materiam: et non sis occupatus in alio.

Regimē per dietam.

¶ In parte illa ponit gradatim processum in regimine per dietam: et intendit istam cōclusionē. In omni specie febris debes a principio grossius dietare. secundo in statu subtilius: et in spacio inter principium et statum debes gradatim procedere continue subtilius dietando. cōclusio arguitur sic. Taliter debet infirmus a principio dietari vt virtus conseruetur vsqʒ ad statum: et taliter in statu vt sit intenta materie et nō occupata. igitur in principio est grossius dietandū et in statu subtilius et in tēpore medio gradatim a grossiori ad subtilius procedendum. tenet consequentia. et partes antecedētis sunt satis manifeste intelligēti terminos.

Dubitatur circa has partes. vtrum contineant veritatem. sed circa regimen primum ab Auicenna positum hic nō oportet aliud inquirere. Superius enim sufficienter in hoc capitulo disputatū fuit. An sit debilis febris peracuta in qua nullus competat cibus: sufficiūt que dicta sunt in determinatiōe huius questiōis.

Galeni intentio.

¶ Pro notitia huius et aliorū regiminū est sciendum de intentione Galeni primo et tertio pronosticorum: et tertio de creticis quod egritudinū quedam sunt peracute: quarum finis est vsqʒ ad quartum diem inclusiue. Quedam acute absolute: quarum finis est a quarto exclusiue vsqʒ ad decimumquartum inclusiue. quedam tropice: quorum finis est a decimoquarto exclusiue vsqʒ ad. 40. inclusiue. Quedā cronice: quarum terminus est a quadragesimo die exclusiue supra. Et de his duab' vltimis speciebus determinat simul in vltimo regimine.

In peracutis vero conuenit tenuissima dieta que est nihil dare vsqʒ ad quartum diem si fuerit virtus tolerans. Sed dixi in determinatione dubij illius quod tempore nostro in quo homines sunt assueti grossius dietari quam tempore ypo. tutius est aliquid dari in principio aut in augmento: sicut parum aque ordei aut suleb aut vini grana toruʒ. Rationes vide in dubio illo. et hoc innuit Auicenna in textu. Si vero egritudo fuerit absolute acuta detur in principio ptisana ordeacea vel panata subtilis absqʒ vino ouis carnibus et similibus que declinant ad dietam grossam: in augmēto detur ptisana aut panata subtilior aut ratione quātitatis: aut quia sit minus de pane aut farina et similibus in genere subtilis diete. Sed tempore nostro esset melius vt huiusmodi decoquerentur in brodio pulli parui et similiū. Sed in statu nihil detur et proprie in hora crisis. sed tempore nostro concedatur aliquid aque ordei aut suleb aut vini grana torum ⁊ similium. Si vero egritudo fuerit cronica aut propinqua cronice sicut tropica concedatur grossior dieta: sicut panata cum pullo: et in augmento panata cum paucioribus carnibus aut magis subtilibus: sed in statu sola panata aut ptisana ordeacea absqʒ carnibus: et posset concedi in regione nostra aliquid vini cum apparet digestio in principio et in augmento et in statu minus. et hec omnia intelliguntur in cura regulari et in regimine vniuersali quod ordinetur in relatione ad statum: quia cura coacta oportet aliquando dare vinum aquam carnis in statu et hora crisis. Item in regimine particulari propter multitudineʒ materie oportet aliquando attenuare dietam in egritudine cronica quousqʒ minorata sit plenitudo: et postea ingrossare minorata plenitudine: ⁊ postea subtiliando procedere vsqʒ ad statum inclusiue: et proprie in hora crisis. Similiter in regimine tentatiuo. cum ignoremus egritudinem oportet ab ipso initio attenuare vt virtus non occupata cibo vel manifestet eā vel superet ipsam vt statim dicetur. et etiam dictum fuit superius in curatione vniuersali febrium. Et hic nota exemplū Alyabatis tertio practice qui assimilat egrum peregrino: egritudinem peregrinationi siue vie: dietam expensis peregrinus enim si peregrinatio sit lōga defert secum multū pecunie ne deficiat in via. sin vero breuissima: non opus est vt secum deferat aliquid pecunie. si vero media sit mediocriter secum deferat de pecunia. ¶ Et hic nota ꝙ penes Auicen. ⁊ alios autores illa dieta dicitur subtilis que parum nutrit. Illa grossa que multuʒ nutrit. Illa mediocris que mediocriter nutrit: siue hec perueniāt merito quātitatis siue merito qualitatis. he vero mensurantur in relatione ad dietam conuenientem sibi sano. ¶ Item nota quod in tēpore isto cum fit mētio de temporibus intelligitur de ipsis vniuersalibus distinctis penes accidentia. ¶ Sed quomodo dietandum sit in temporibus particularibus dicetur inferius. Est enim si necessitas cogat exhibendus cibus potius in declinatione: deinde in augmento: postea deterius in statu: pessimū in principio particulari in morbis materialibus: et hec veritatem continent scdm plurimum.

¶ Et quando scis quod virtus est fortis: De ẏtute diete.

tunc fortasse necessarium facit dispositio vt sis contentus iuleb solo: et si non plus saltem hebdomada vna: et proprie in febribꝰ apostematum: quod si timueris debilitatez sis contentus aqua ordei.

¶ In parte p̄senti docet eligere diuersas species diete secundū diuersas dispositiones virtutis: et duo facit. Primo ponit duos canones. secūdo remouet errorem quendā. secūda ibi. (Et illius quidem qui existimauit). Prima in duas. nam primo docet qualiter dietandū sit cognita egritudine et dispositione virtutis. in secunda qualiter dietandum sit incognita egritudine. secūda ibi. (Et cum ambigua.) In prima parte dicit duo. Primū quādo scis quod virtus est fortis: tunc fortasse dispositio: idest egritudo facit necessariū: idest esse valde vtile et conueniens vt sis contentus iuleb solo saltem hebdomada vna et proprie in febribꝰ apostematum. Secundo dicit quod si timueris debilitatem sis cōtentus aqua ordei que est nutribilior iuleb. ¶ Notandū primo quod per iuleb debes intelligere sirupum simplicem factum ex aqua ⁊ zuccaro. vel addita aliqua parte aque rosate. vt vult Johannes serapiōis in septimo breuiarij. et est a greco iulē. Et certum est quod si debet esse minus nutritiuum aqua ordei: oportet quod sit in eius compositione parum zuccari. et multum aque nisi forte per aquam ordei intelligeremus ptisanam: ⁊ certe nostro tempore nō debemus esse cōtenti solo iuleb. aut aqua ordei: sz dabimus ptisanā. Non credamus tamen sicut dicit Gentilis quod Auicēna fuerit ita insciens quod in magnis casibus virtutis succurrat cum aqua ordei: immo cum vino et aqua carnis vt apparet vndecima tertij. Sed intētio sua fuit vt valde tenuiter dietemꝰ. modo virtus non cadat. ¶ Secundo notādum quod maxime in febribus apostematū debemus attenuare regimē vt materia diuertatur a fluxu ad partē apostematam facto corpore auaro propter cibi abstinētiaz vnde in apostemate intestini recti facit Auic. ieiunare duobus diebus tertio canone. fen. x.

¶ Et cū ambigua sit tibi dispositio in egritudine et non cognoscis eam: tunc vt declines ad subtiliationem est melius quam vt declines ad additionem te obseruante virtutem et tolerantiam.

¶ Hic ponit secundū canonē dicens. quando non cognoscis egritudinem est melius vt declines ad tenuitatem diete quam ingrossationē te tamē obseruante virtutem et tolerantiam eius. idest quanto tempore iudicio estimatiuo potes tolerare hāc subtiliationem vt non magis subtilies quam virtus possit tolerare.

Contra. minus nocumentum est declinare ad dietam grossiorem quam oportet quam ad subtiliorem ꝙ oportet. igitur te ignorante egritudinē et durationem eius est tutius declinare ad ingrossanduz dietam quam ad subtiliandum. tenet consequentia. quia in rebus dubijs pars tutior et minus malum est eligendū. Sed antecedēs est ypocra. prima afforis. Omne enim peccatuz quodcunqꝫ sit magnū magis fit in tenuibus quam in grossioribus dietis. ¶ Preterea si speciem egritudinis ignoro multo magis ignorabo durationem eius cum valde difficilius cognita sit duratio egritudinis quā species eius. Et ꝯsequēter nullo pacto conseruare potero virtutem neqꝫ tolerantiā eius. i. quanto tempore possit tolerare. ¶ Preterea insurgit dubium quanta debet esse huiusmodi subtilitas diete: debet ne esse tenuissima aut magis appropinquare medie. ¶ Ad hoc dicendum est quod hic canon est ad faciendum nos deuenire in noticiam egritudinis ignorate. hoc autem melius fit cum natura nō occupata cibo se totam conuertit contra egritudinem: quia aut superat: aut manifestat eam. ¶ Ad primam igitur rationem dicitur quod licet sit maius malum declinare ad dietam subtiliorem quaz grossiorē ꝙ opz. Attamen hic timor maioris mali eligitur vt veniamus in notitiam egritudis cuius cognitio preeligitur timori illius maioris mali.

¶ Ad scōm dicitur quod licet tēpus tolerantie adequate sciri nō possit tamē per virtutem presentez aliquam habeo conecturā de tolerantia virtutis. etiam quotidie tangendo pulsum considerādo virtutem vitalem animalē et naturalē mensure tenorem virtutis an perduret an manifeste deficiat.

¶ Ad tertium dicitur quod medicus habet aliquā conecturam de duratione egritudinis. dato quod nō cognoscat speciem egritudinis que conectura sumitur a tempore anni. a cōplexione. a modo paroxismandi et pulsu et reliquis de quibus actum est prima quarti capitulo quarto ⁊ scōm conecturam illam longitudinis aut breuitatis dietat.

¶ Sed pone quod nullā habeas penitus de egritudine notitiam: sicut ydiota tunc melius est vt ordines dietam mediam: scilicet panē lotum vel ptisanam ordeaceā tēpore nostro in brodio pulli. sic enim minus posses errare quam si ordinares aliquam extremā dietam. cum medium minus distet ab extremis ꝙ extrema inter se.

¶ Et illius quidem qui existimauit quod cibatio in febre acuta est melior: quoniam non est intentio in digestione et in euacuatione cum volueris vt faciat id natura aut non faciat. errorem iam te scire feci: immo quando times casum virtutis tunc cibatio est melior.

¶ In parte presenti Auicenna dicit duo. Primum quod superius fecit te scire errorem illius scilicet Rasis qui existimauit quod cibatio et confortatio in febre acuta supple pendente a materia subtili est melior. quoniā non est intentio digestioni cum materia subtilis secundum ipsum sit digesta. Et pro sed est intentio in euacuatione cum volueris vt faciat eam natura: aut volueris quod non faciat eam natura: sed ars cum tempore euacuationis oporteat quod virtus sit fortis. propterea cibo est confortanda. Dicit scōo: immo quando times casum virtutis: tunc cibatio est melior: et nō est melior cum euacuatio est facienda nisi forte ipa deficiat. ¶ Notandū quod Auicenna fecit errorez huius Rasis sciri: scilicet in precedenti capitulo vbi ostendit materiam subtilem indigere digestione. et fecit etiam te scire errorem eius aut alterius circa euacuationem in hoc capitulo illo. §. Et de illis que significant subtiliationem est necessitas flebothomie aut solutionis ventris. Cum eñi adest necessitas euacuationis oportet prius absoluere necessitatē illam: postea cibare: nisi timeamus casuz virtutis vel virtutem defecturam. Reprehēdit rasim penum.

¶ Et de corporibus sunt corpora corpora colerica

ra colerica que requirunt regimen diuersum ab illo qd dicimus. et proprie quando sunt assueta comestione plurima. ipsi enim cum nō cibant saltem in principio febris: imo in hora q̄ est prauior ea ⁊ est hora statꝰ nō vacue sunt dispositiōes eorū a duabꝰ rebꝰ: qm̄ cum ipsi sint debilium virtutum superuenit eis sincopis et moriuntur in paroxismo et si sunt fortium virtutum cadunt in extenuationem et apparent super eos signa ariditatis et ex minoratione nasi et profundatione oculorum. et quod tempora sunt depressa: ⁊ fortasse superuenit eis sincopis ante illud propter id quod effunditur ad stomachos eorum de colera mordicatiua.

Modi dietandi ex cōplexiōe

¶ In parte presenti docet diuersum modum dietādi scd̄m diuersitatē cōplexionū et quasdā dispositiones particulares. Et habet hec pars quattuor partes. In prima parte ponit canonē specialē indicando de speciali corporis cōplexione. In secūda parte ponit canonem indicando ab aptitudine resolutionis. In tertia Auicenna summat naturales dispositiones propter quas oportet diuersificare cibationes ab eo quod dictum est. In quarta parte explicat quasdam dispositiones preternaturales siue accidentia quedam propter que oportet variare cibationē. ⁊ explicat modos cibationū hic cōuenientiū. ibi scd̄a. (Et sunt de hoibus). ibi tertia (Et omnis cuius calor) ibi quarta (Et de eis sunt quibus). ¶ In prima parte Auic. vult istā conclusionē. corpora colerica et ꝑprie solita comedere multum requirunt regimen diuersum a predicto regimine. Cōclusio arguitur sic. Ista sunt cibanda in principio et statu paroxismorū. ergo cōclusio est vera. tenet consequētia probatur antecedens. quia si nō cibantur in principio et statu. vel superuenit sincopis et moriuntur in paroxismis. vel fit fortis eorum extenuatio et signa ariditatis: vt minoratio nasi et ꝑfundatio oculorū. ergo sunt cibanda in principio ⁊ statu paroxismi. Veniendo ergo ad litterā dicit quod de corporibus sunt quedam corpora colerica que requirunt regimē diuersum ab eo quod diximus: et proprie quādo sunt assueta comestioni plurime. ipa enim cum nō cibātur in principio: scz paroxismi aut in hora que est prauior ea scz hora statꝰ. nō vacue sunt eorū dispositiones a duabus rebus: idest incurrunt alterum duorum. Nam si sunt debiliuz virtutum naturaliter scz pauci spiritus ⁊ sanguis superuenit eis sincopis et moriuntur in paroxismo. Et si sunt fortiū virtutum cadunt in extenuationem et apparent supra eos signa ariditatis ex minoratiōe nasi et profundatione oculoꝝ et quod timpora sunt depressa: idest priuata suis tumoribus naturalibus: ⁊ fortasse superuenit eis sincopis ante: idest ante hanc extenuationem propter illud quod effunditur ad stomachos eorū de colera mordicatiua ⁊ ceteris.

Dubitatur vtrum corpora colerica indigeant cōtrario regimine ei qd diximus: scz quod sint cibanda in pricipio ⁊ statu paroxismi. Et arguitur qd nō: quia multa sunt talia. et sic in multis esset hoc regimen obseruandū. cum tamen Auicenna iubeat raro hoc regimen fieri. ¶ Secundo complexio sicca indiget conseruari cum siccis: sicut humida humidis. vnde dieta humida confert infantibus et grassis. ergo nō debēt ista corpora sicca cibo humectari. ¶ Preterea dicit hoc regimē esse obseruandū quando hec corpora sunt assueta plurime comestioni. ¶ Sed cōtra hoc est Galenus primo regiminis acutoruz. capitulo quarto vbi ponens duo exēpla ponit illum cuius vult regimen attenuare cōsuetum plurima comestione. Et videtur cōueniens. quia plurima comestio est signū plurime repletionis: et vbi est plurima repletio conuenit minus cibare.

Dicendum pro solutiōe dubij quod corpora de quibus est hic sermo sunt exuberantia multa colera calida et sicca macra vtentia in vita sua multo exercitio: et parum dormiētia: et de his est iuuenis de quo loquitur Galenus. xviij. terapētice. capitulo tertio ⁊ in lib. de causis pro catarticis. capitulo scd̄o. Non ergo sunt omnia corpora colerica sed quedam. qd patet ex modo loquendi Auicen. Non em̄ dixit corpora colerica: sed de corporibus. quasi dicat. aliqua sunt regēda regimine cōtrario ei: qd supra scriptum est. debent enim cibari in principio paroxismi in statu paroxismi et parū ante initiū: et quandocunq̄ fuerint incibati ne sincopizēt in paroxismo et moriantur subito. aut si releuentur a sincopi incurrant extenuationē et faciem tornatilem qualis descripta est ab ypo. primo pronosticoꝝ. Si tamē esset possibile expectare declinationē paroxismi esset prestantius: et ex his patet solutio ad rationem primā. ¶ Ad secundā dicendum quod hoc accidens quod timetur preiudicat naturali complexioni. Vel melius dic quod nō omnia corpora sunt conseruāda cum similibus sed solūmodo corpora inculpate sana: imo huiusmodi sunt potius preseruanda cum cōtrarijs prohibentibus prohibentibus vlteriorē lapsum cum semper prona sint in siccitatem ⁊ arefactionē. ¶ Ad tertiam dicendū quod aliquis est homo assuetus multo cibo indigens illo propter plurimā eius resolutionē: et hec non impinguantur nec habēt fecem plurimā: et de isto loquitur Auicēna. xiij. tertij. capitulo de significationibus dispositionū stomachi. et de hoc est sermo hic. Aliquis est assuetus multo cibo non indigens eo qui eo repletur ⁊ fastiditur habens multitudinem fecum et constituitur in dispositiōe neutra: et huic conuenit in febre minoratio cibi: et de hoc loquitur Galenus primo regiminis acutorū. Aliter dicitur quod consuetudo multi cibi aut est diu assueta ante morbum: et hec est illa de qua loquitur hic Auicenna. Alia vero parui temporis ante febrem: et de hac loquitur Gal. loco supra allegato. et forte hec respōsio coincidit cum prima.

¶ Notandum qd in hac parte reperitur duplex littera. vna est purior: altera prauior. si dicat purior textus est clarus. in hora enim status calor est purior. quia intensior et nō admixtus frigiditati cui frequenter est admixtus in pricipio. Si vero dicat prauior potest dupliciter itelligi. vno modo ad resoluendum et corpus extenuandū: et est sensus littere clarus. Alio modo quo ad cibum. ⁊ dicunt cōmuniter ꝙ nocumentū cibationis est maius intensiue in statu paroxismi. sed nocumentuz cibatiōis in pricipio paroxismi est maius extensiue. quia in statu calor est intensior: et cibus addit in calorem: sed nocumentū cibationis in principio paroxismi est maius extensiue: quia nocumentum eius extenditur ad omnia tempora paroxismi sequētia. Ego autem credo nocumentuz cibationis in principio paroxismi nō solum esse maius extensiue: sed scd̄m

plurimum esse maius intensiue: cum intẽsiora fiãt nocumenta et pauca iuuamenta. Nocet enim suffocando calorem innatũ coartãdo magis pulsuꝫ et pauca est tunc indigentia cibi cum corpus nondum sit exiccatum et resolutum. ¶ Item prolongatur principium et cetera tempora et mors potest ita accidere in principio per viam suffocationis: sicut in statu per viam resolutionis: sed in statu nocet. quia forte prolongat statum et declinationem licet forte prouocando sudorem qui forte nõ prouocaretur sine cibo: possit esse causa abbreuiationis eorum. ¶ Item facit aliqualiter excrescere calorem: sed multa iuuamenta facit humectando et restaurando corpus exiccatũ et resolutum. Credo itaqꝫ intelligendum esse ꝙ status est hora prauior quo ad corporis exiccationẽ nõ quo ad cibationẽ. et maxime in his corporibus de quibus hic loquitur. in quibꝰ potest accidere sincopis et mors subita per viam resolutionis. Et non solum status est prauior hora ad occidenduꝫ per viam resolutiõis quã principiũ: immo declinatio paroxismi est prauior hora quã principiũ ad occidendũ per viam resolutionis. tertio de crisi. cap̃. tertio ⁊ scd̃a quarti. capitulo de horis et speciebus mortis. Et si queratꝛ in quo tempore est melius cibare hec corpora que sincopizant in paroxismis et quandoqꝫ subito moriuntur. ¶ Dicendũ quod sincopis potest accidere his corporibus dupliciter. vno modo ex defluxu colere ad os stomachi: et hoc magis accidit in principio paroxismi. Alio modo per viam resolutionis: et hoc magis accidit in statu. ¶ Dicendum igitur quod si accidat sincopis solum ex defluxu colere ad stomachum melius est cibare parũ ante principium cum aliquo stiptico frigido sicut cum pane infuso in vino granatorum vt stomachus confortatus a se coleram repellat. aut si veniret ad stomachum facile possit vomi. Sed in his qui sincopizant propter resolutionem: aut vtroqꝫ modo debemus in principio vel parum ante principium: et etiam in statu si nõ possit expectare vsqꝫ ad declinationem: sed in principio vel parum ante principium cum cibo iam dicto: et forte si panis esset infusus in vino stiptico esset prestantius. In statu autẽ cum aliquo resumptiuo: sicut cum aqua carnis vino et similibus si nõ potest expectare declinationẽ. hec enim cura est coacta.

¶ Et sunt de hominibus quidam qui sunt exuberãtis carnis: sꝫ cum abscinditꝛ ab eis cibꝰ debilitantꝛ ⁊ extenuationẽ ĩcurrũt: q̃re non tolerant prohibitionem cibi.

¶ In parte presenti ponit quendam canonem cibationis diuerse a cõmuni consuetudine cibationis egrorũ. Et dicit quod de hominibus sunt quidam exuberantis carnis a quibus cum cibus abscinditur in paroxismo debilitantur et extenuantur: quare non tolerant prohibitionem cibi. ¶ Notandum quod corpora huiusmodi sanguinea carnosa sunt duplicia. Quedaꝫ eniꝫ sunt densa in poris suis et habentia humidum spissum et ratione huius non facile resolubilia: l[i]cet habeant multuꝫ de calore faciente ad resolutionem: et hec facile tolerant famem apud Galenum nono terapentice. Quedam autem sunt rara in poris suis et habentia humidum non spissum: et hec sunt facile resolubilia: et cum patiuntur famem extenuationem incurruunt. et sunt cibanda in paroxismo. ⁊ ꝓprie in statu quando prolongatur.

¶ Et omnis cuiꝰ calor innatus fortis est valde aut plurimus: aut calor innatꝰ est valde debilis nõ potest dimittere cibum.

¶ In parte presenti Auicenna summat causas cibationis diuerse a cõmuni cibatiõe egrorũ. dicẽs ꝙ omnis cuius calor innatus est fortis valde: idest intensus: aut siccitati coniũctus: aut vtroqꝫ modo sicut in corpibus colericis de quibꝰ supra. Naꝫ per hec duo calor fit acutior notabil'r resoluẽs: ⁊ plurimus. i. cũ magna multitudine caloris sequẽte multitudinẽ subiecti ꝓprij: sicut in sanguineis: de quibus supra: ⁊ in infãtibꝰ: aut calor innatꝰ valde debilis: q[uia] remissus ⁊ paucus: sicut in corporibꝰ exanguibꝰ priuat[is] calore: necnõ spiritibꝰ aut merito cõplexionis: aut merito etatis: sicut decrepiti nõ pñt dimittere cibuꝫ. Sunt enim in paroxismo cibãdi.

Contra. contrariarũ dispositionum regimina

debent esse contraria. ergo si vnus istorũ nõ tolerat abstinentiã alter tolerabit eam. ¶ Preterea calor innatus valde debilis parum resoluit. ergo tolerat abstinentiam. tertio calor multus ostẽdit multam copiam sanguinis: et talis tolerat abstinentiam. ¶ Ad primum dicenduꝫ quod contrariarũ dispositionũ in eo quod sunt contrarie cõtraria debẽt esse regimina. et hoc modo: q[uia] calor paucus ⁊ calor multꝰ sunt ꝯtrarij: q[uia] paucus paꝝ resoluit ⁊ parũ põt digerere. multus multũ resoluit et multũ põt digerere. idigẽt regimie ꝯtrario. s. paucus pauco cibo ꝓ vice: sicut ĩ decrepitis ⁊ exanguibus. ⁊ multꝰ multo cibo ꝓ vice: sicut in infantibꝰ et sanguineis: sed in illo in quo ꝯueniũt indigẽt sil'i regimine. ꝯueniũt eñi in hoc: ꝙ vterqꝫ ẽ paratꝰ extinctiõi. vnꝰ ꝓpt nimiã resolutionẽ: aliꝰ ꝓpter paucitatẽ hũidi: vñ nisi cito subueniatꝛ extinguitꝛ. Exẽplũ hẽtis in lucerna habẽte m'tũ de oleo: sꝫ papyrũ magnã cũ multo igne multũ de oleo cõsumẽte. hec ei exigit multũ oleũ ⁊ frequẽter. Si ãt lucerna hẽat valde modicũ de oleo: ⁊ papyrũ paruã cũ pua flãma exigeret paucũ oleũ: sꝫ frequẽter: sic est de cibo in corporibus multi et pauci caloris: et ex his patet solutio ad rationes alias.

¶ Et de eis sunt quibus accidit dolor et lesio in stomacho et dolor capitis propter cõmunitatẽ: et isti sunt de hoc genere. Et istis fortasse sufficit aqua ordei et fortasse egent vt misceant succum granatorum et similia illi vt confortetur os stomachi. Et quandoqꝫ est nobis necessariuꝫ vt faciamus eos vomere cum facilitate ante cibũ. Et in plurimis istorum si debilitantur: ⁊ proprie si superuenit eis sincopis: causa non est vehemẽtia debilitatis: immo effusio materiei ad os stomachi. Cum ergo sumunt in potu sirupum acetosum permixtum cum aqua calida multa: aut vinum permixtuꝫ cum aqua multa euomunt in vomitu humores colericos et virtus eorum fit fortis. Tuncqꝫ cibantur aliquo robuch stipticorũ sedãtur.

¶ In hac parte Auicẽ. explicat quasdã dispositiones preternaturales propter quas oportet variare cibationẽ: ⁊ explicat modos cibationuꝫ dicens sex. Primũ quod sunt aliqui q̇bus accidit dolor in stomacho et lesio. s. alia: sicut nausea et subuersio et dolor etiã capitis per cõitateꝫ a stomacho ⁊ isti sunt de hoc gñe qui nõ pñt abstinere a cibo. Scd̃o

dicit ꝙ

dicit ꝙ istis fortasse sufficit aqua ordei. et fortasse egent vt misceatur secum vinū granatorū et similia illi os stomachi confortantia et infrigidantia sicut vinum citonioꝝ .iij.dicit: ꝙ quandoqꝫ est necessariū vt faciamus eosvomere cū facilitate.i.leuibus remedijs ante cibum ad educendū supflua que sunt in stomacho.Quarto dicit:ꝙ pluribꝰ istorum si debilitantur:et proprie si superuenit eis sincopis causa non est debilitas magna.s. per viam resolutionis spirituū et consumptionem humidi: immo causa sincopis sue est effusio materie ad os stomachi.Quinto dicit ꝙ cum sumūt in potu sirupum acetosum cum aqua calida multa:vtputa sirupi acetosi.ʒ.ij.aque.ʒ.iiij:aut circa.ita vt totuz sit tepidum:aut sumāt vinū permixtuz cum aqua multa qđ sit similiter tepidū euomūt humores colericos et virtus eorū est fortis: quia non sincopizant ꝓpter defectū spirituū: immo ꝓpter cōpassionem cordis ad os stomachi.Ultimo dicit ꝙ cū cibantur aliquo rob stipticorum sedātur.s. sincopis et reliqua accidentia.Est autē rob succus per decoctionē inspissatus. Eligatur itaqꝫ rob de citonijs de piris:aut aliud simile frigidum oris stomachi confortatiuū et colere repressiuum. ¶Notandū primo ꝙ hi de quibꝰ est hic sermo dnr infelices a generatione.habent enī porum felleū euntem ad os stomachi latiorem ꝙ̄ debeat esse in naturali dispositione:et plus colere deferentē. vnde ex qualibet leui causa colerā euomunt.immo q̇dā omni die.et de his est sermo apud Ga.scdo tegni. et scdo regiminis acutoꝝ.cōmento.xxix. Hi autez cibandi sunt parum ante paroxismū vel etiam in principio paroxismi aliquo stiptico infrigidante sicut dictum est.Nam huiusmodi sumpta aut ꝓhibent aduentū colere ad os stomachi.aut si nō possunt prohibere cū hoc cibo eam facile euomunt:⁊ sic sincopis prohibetur. Et hec cibatio multū differt a cibatione primorū corporum colericoꝝ.illi enī cum sincopizent propter debilitatē sequentez resolutionē debent cibari cū aqua carnis et vino. Est tamen melius vt aque carnis sit aliquid frigidum stipticum admixtū vt simul subueniatur debilitati per viam resolutionis: et sincopi venienti ex defluxu colere ad os stomachi: sicut aliquando sibi accidit. Et similiter esset in his faciendum si sue debilitati sequenti raptū colere ad stomachū complicaretur debilitas per viā resolutionis: sicut accidit aliquādo:et tunc etiam cibandi essent ī statu:sicut priores. Primo ergo cibādi sunt ante aduētū paroxismi cū aliquo stiptico frigido ꝓhibente aduentū colere ad stomachum. Secundo si colera peruenit ad stomachū procuretur eiꝰ eductio cū vomitu. Tertio stomachus confortetur cū aliquo frigido stiptico.

¶Et senes quidem et debiles et infantes sunt de genere eorum qui non tolerant famem. De primis vero senibꝰ sunt qui sunt vehementis tolerantie famis et sequuntur eos adolescentes:et proprie habentes solida mēbra amplas venas in aere frigido.

¶Hic ponit cañ.cibationis ꝓm etates.Et primo facit hoc.scdo docet euitare quēdam errorem.secunda ibi.(Et multotiens.)In prima parte dicit tria.primū ꝙ senes.s.decrepiti.et debiles sicut cōualescētes ex morbo resolutiuo. Iterū debiles naturaliter ꝓpter humidi paucitatē et caloris inati qui in hoc decrepitis ꝓportionantur: et infantes sunt de his qui nō tolerant famem:īmo sunt cibādi in paroxismo nimis ꝓlixo. Scdo dicit ꝙ de primis senibus sunt aliq̄ qui optime tolerant famē: et hi sunt q̇ habēt humidū spissum cum densitate pororū.tertio ꝙ hos senes in tolerātia famis sequuntur adolescentes. per adolescentes intelligēdo iuuenes et pueros sibi proximos qui proprie adolescentes vocantur. Nam adolescentia etiam significat iuuētutē apud Conciliatorē dria.124. et proprie illi adolescētes et senes primi optime tolerant famē qui habēt solida mēbra.i.densa in poris cum spissitudine humidi et amplas venas: et cū hoc plenas sanguine:nō tamen cū calore valde intenso et in aere frigido parū resoluēte. et hic est affórismꝰ prime particule. Senes facillime tolerant ieiuniū. Rasis vero.xvij.continētis ca.iiij. vnde Auiceñ.accipit hunc passum sicut dicit. Illi Rasis.
q̇ sunt debiles virtute sicut decrepiti:et multe dissolutionis:sicut pueri nō possunt abstinere a cibo et qui plus pati possunt ieiuniū sunt senes: ⁊ post illos q̇ in vltimo iuuētutis.maxime tamen quorū corpora sunt duri tactus et pauce dissolutionis ⁊ largi pectoris:et assueti in aere frigido et regimīe grosso ante morbum.

¶Et multotiens quidem errat medicus in huiusmodi egrotis scdm alium modum quoniam ipse prohibet eis cibum in principio rei. et quando appropinquat status et sciunt quod cadit virtus cibāt in illa hora necessario.iā vero ergo errauerunt duobus modis et si ipsi cibarent eos in principio esset error ille:et ignorantia infra hunc errorem.

¶Hic ponit quēdam canonem vt illum euitemꝰ. scdo ostendit nocumenta que accidūt ex illo canone.secunda ibi.(Accidit illis.) In prima parte dicit ꝙ medicus errat in cibando hos egros.scilicet febrientes scdm alium modum:preter hunc q̇ statim positus est.quia non cibantur in paroxismo q̇ sunt cibandi iuxta canones statim positos. Sed hic secundus error est.quia medicus ignarus ꝓhibet cibum in principio vniuersali; aut minuit magis quā oportet. Et quando appropinquat statꝰ vniuersalis et vident virtutem cadere coguntur tūc necessario cibare grossius quā debet. quapropter errant duobus modis.Unus modus: qꝛ non cibauerunt in principio quando erat cibandum. secundo quia cibant in statu magis quā sit cibandum:et si cibassent in principio etiam grossius ꝙ̄ opus fuisset minor error fuisset et minor ignorantia.i.minus nocumentū quā cibare ipsos in statu: ⁊ non cibasse in principio.aut minus cibasse quā erat oportunū.Cibatio enī facta in statu plus nocumentū affert quā cibatio facta in principio iuxta superius determinata.

¶Et accidit istis egris vt accidāt eis catarri nauseatiui ⁊ colerici ⁊vigilatiui ꝓpter resolutionē ⁊ priuationē digōnis et inq̄eti fiūt et alienātur:et coartant materie et virtutes eorū et multiplicātur ipsorū vapores quare audiūt id qđ non ē et tremūt et citātur vel saliūt et ꝑmutātur in lectis:et imaginātur qđ nō est:et tremūt vel saliūt labia eorū inferiora ꝑꝑ dolorē oris stōi:et contristant aīe eoꝝ ꝓpter grauitatē materiei.

¶Hic ponit nocumenta que accidunt illis qui in principio non cibātur: aut cibantur subtili⁹ quaz erat oportunū. postea cibanť in statu grossi⁹ ꝙ est oportunū. accidūt enim catarri nauseatiui. i. nauseam excitantes fluendo ad os stomachi. Et colerici. nam quātūcunqꝫ febris non penderet a colera. multotiens tamen ea excitanť hūores colerici qui: quia ad motū sunt proniores simul cum alijs hūoribus mouētur ad os stomachi. immo faciunt alios hūores fluere. et vigilatiui. i. vigilare facientes sua caliditate et siccitate: et fortasse tussim excitando si fluant ad pulmonē. ꝛ hi catarri possunt excitari. tam ꝓpter superfluā inanitionē calore inflāmato defectu cibi: et sua inflāmatione liquefaciendo humores in capite contētos ꝙ propter superfluam repletionē cibi tēpore status. vnde corrumpiť cibus: et euaporādo est causa hmōi catarrorum. ꝓpter qđ dixit ꝓpter resolutionē. i. dissolutionē tēpore inanitionis in pҁncipio et priuationē digestionis sumpto cibo tēpore status et. inquieti fiunt et reuoluūtur non potentes quiescere in vno loco maxime ꝓpter vigilias sequētes acutos vapores ad caput peruenietes. et alienantur vaporibus peruenietibus ad organa virtutū interiorꝝ suas operationes impedientibus: sicut in frenesi non vera accidit. Et coartāt materie virtutes eorum. s. aīales naturales et vitales: aut oēs: aut plures ex his. Et per materias intellige chilum cum vaporibus suis: et materias malas que ex chilo corrupto generantur. Et potestis etiā intelligere materias dissolutas tēpore ianitiōis: et multiplicantur vapores maxime per actionem caliditatis tēpore status agētis in cibum: et in ea que ex cibo generantur. quare audiūt. illud qđ non est vaporibus multiplicatis et venietib⁹ ad miringā audit⁹ sunt enī causa tinnitus. vnde existimāt aliquem sonum esse in aere qui non est. et similiter imaginantur qđ non est. Ex eadē causa tremūt citanť vel saliunt et cōmouentur labia eorꝝ inferiora ꝓpter dolorē oris stomachi sequētē: aut cibi corruptionem aut catarrum ad ipsum defluentē. Est enī pellicula labij inferioris ori stomachi cōtinua. Unde ore stomachi cōmoto cōmouetur labium inferi⁹ magis quā superius. licet etiā superius cōtinueť ori stomachi. quia cū sit pendens non est aptū ita cōmoueri: sicut inferius. Et contristantur aīe eorum propter prauitatē materie euaporantis ad cor et ad cerebrum: siue illa materia sit chilus corrupt⁹ siue genita ab eo: et hec sententia sūpta est ab hypocra. ij. regiminis acutorum. §. illo. Multotiēs autē a capite: et sic est finis hui⁹ capituli.

¶Canon in dando in potu aquam ordei: et sirupum acetosum. Capitulum. ix.

Champerius. Si fuerit immoderata calitas parcēdū est melicrato: at vtendū ptisane succo: sin autē opilatiōes difficulter solubiles nobiscū reputauerimus: oxymel dādū ē: ꝓterea

Qua ordei quedam est i qua nō est de corpore ordei: nisi quod ē sicut virtus et forma et non est ei introitus in curatione: aut fiducia in iuuamento: nisi quādo est complete decoctionis. Et que de ea est melior est vt sit aque quātitas sacraiati. xx. et ordei sacraiati. j. et sit iam reducta ꝓpriet ad quintam: et assumatur illud quod de ea rubeum est et subtile: hoc enim est subtile cuius nutrimentum est minus et cuius humectatio est maior: et ablutio ei⁹ et abstractio superfluitatum ab ea et digestio facta ab ipsa est multa equalis.

¶Quia Auicen̄. promisit superius se facturū sermonem singularē de aqua ordei: ꝛ sirupo acetoso. Ideo facit hoc capitulū in quo agit de modo conficiendi aquā ordei: et sirupū acetosum. Et ponit canonem in vsu vtriusqꝫ. Habet hoc capitulū tres partes. In prima docet facere aquam ordei. In secunda sirupum acetosum. In tertia ponit canon̄. ī vsu vtriusqꝫ scđa ibi. (Et melior q̇dē si) tertia ibi. (Et aggregare.) Prima in duas. nā in pҁma ponit duas diuersitates aq̄ ordei penes īgredi parū aut multū de corpe ordei in aquā. In secūda ponit diuersitates ipsius sumptas ex parte ordei. secunda ibi. (Et aqua quidem ordei). Prima in duas. naz in prima parte docet conficere aquā ordei in quā ingreditur virtus ordei ꝛ parū de corpore eius. In secunda docet, cōficere aquā in quam ingreditur multū de corpore ordei. secunda ibi. (Et de ea est in qua) In prima parte dicit ꝙ quedā aqua ordei est in qua non est de corpore ordei scilicet aliquid notabile: sed solū aliquid: quod est sicut virtus prima aut secūda. ꝛ forma idest proprietas tertia nō ꝙ illud parū quod ingreditur de corpore ordei in aquā sit virtus prima aut secunda aut tertia eius sed in ipso seruanť huiusmodi virtutes. Secundo dicit ꝙ nō valet in curatione: neqꝫ est fiducia in iuamēto eius nisi quando est complete decoctiōis scilicet vsqꝫ ad aperturam granorum ordei inclusiue. non tamen magnā sed inchoantē. nam si esset magna multum de corpore ordei in aquam ingrederetur. Tertio dicit ꝙ melior aqua ordei ē: vt sit aq̄ sacraiati. xx. et ordei sacraiati vnū. Est autē sacraiati pōdus q̄tuor. ʒ. cū dimidio aut ƀʒ alios vj. ʒ. Sed nō pōt eē error. ordeū sit subuigecuplū ad aquā ꝛ bulierint simul donec remaneat solum prope quintam partem aque. Quarto dicit quod de ea sumatur illud quod est rubeum: et subtile et spissum remanens in fundo. tendens vero magis ad albedinem abijciatur. Hoc enim subtile aque est pauci nutrimēti: quia parū est in eo de eo corpore ordei. sed eius humectatio est maior ratione aque. sed ablutio eius et extractio superfluitatuz. scilicet per vrinam et per secessum est ratiōe aque: ꝛ virtutis abstersiue que est in cortice ordei: intrinseco ratione nitrositatis sparse cum eius superficie. ꝛ digestio eius est multa equalis. i. non superfluens. infrigidat enim et abstergit: sed nō superflue. et humectat sufficienter.

¶Et de ea est in qua ē aliquid de corpore ordei et farina eius. Et magis dilectū mihi in his est vt non sit plurimuz decoctum immo secūdum mensuram que auferat inflationem et nō perueniat: ad hoc vt faciat ipsam viscosam vehementer. Et huiusmodi quidem est pluris nutrimēti et minoris ablutionis et digestionis: et accidit ei multotiēs vt acetetur in stomacho frigido in substantia sua: ꝛ si sit in eo calor extraneus multus de malitia complexionis.

¶In parte ista agit de aqua ordei in qua est plus de ordei corpore: et farina eius quam dicit non multum debere decoqui: sed secundum mensurā que aufert inflationē ab ea que est apta esse in ea

etiā oxymel eo īmoderate vtētibus intestina ꝯstringit: et tussiz mouet: ꝛ neruosas offendit partes: ita iter difficillima est aliqđ hmōi iuenire auxiliū: qđ sane nō offēdat vlla in ꝑte: ꝛ ꝓfit plīm: hoc aūt fit ob affectionū in corꝑe contra naturā ꝯplexum. Quare inter ea q̄ facile offēdūt satius fuerit ptisane succo vti quoad possumus. Ainū quoqꝫ aq̄ dilutū potū cūcta mouet excremēta: cō coctione apparēte i vrinis manifesta.

esse in ea merito huius ordei ventosabilis: nisi suf/
ficienter decoquatur. non perueniat ad hoc vt faciat
ipsam viscosam vehementer: et hec quidem est plu
ris nutrimenti rone farine ingredientis in aquã: sed
est minoris ablutionis rone paucitatis aque. vñ
nõ impetuose fluit: et est minoris digõnis sua vi/
scositate abstersionẽ impediente. Secundo dicit ꝙ
multotiens acetat in stõ frigido naturaliter: quãuis
sit in eo calor extraneus et multũ de malitia com/
plexionis calide. naꝫ si stõus esset calidus ⁊ siccus
naturaliter: ⁊ cũ hoc habens calorẽ extraneum po
tius corrũperet ad fumosum ꝙ ad acetosuꝫ. ⁊ hec
aqua est magis apta acetosari cũ diutius perma
neat in stomacho ꝙ aqua subtilis de qua supra.
¶ Modus autem faciẽdi hãc aquã est permitten
do ipsam magis bulire scilicet vsqꝫ ad completaꝫ
aperturã granorũ ordei. ita tamen vt non inspisse
tur. sic enim esset ptisana ⁊ non aqua ordei.

¶ Et aqua quidem ordei quandoqꝫ est de
cocta ex ordeo ipso et qñqꝫ est excorticatũ.

¶ In parte ista ponit duas maneries aque ordei
sumptas ex parte ordei dicens: ꝙ est aliqua aqua
ordei facta ex ordeo ipso scilicet sicut est: quia non
mũdato a cortice scilicet interiori: sed bene ab ex/
teriori. Facta enim ex ordeo non mũdato ab ali/
quo cortice nõ habet iuuamẽta que querimus ex
aqua ordei. vt vult Mesue ⁊ Azarauius libro de/
cimosexto capitulo primo ⁊ huius virtutes posite
sunt superius. Alia est aqua facta ex ordeo munda
to ab vtroqꝫ cortice que est minꝰ abstersiua ꝙ prior.
sed magis sitim ⁊ asperitatẽ sedat: inflammatio/
nem extinguit magis: humectat guttur pectus. et
pulmonẽ lenit precordia humectat ⁊c. Sed prima
ratione abstersionis magis digerit abluit ⁊ ape/
rit opilatiões ꝙ secũda. ¶ Pro clariori intelligen
tia est sciẽduꝫ primo ꝙ ex ordeo pñt fieri ista scili/
cet aqua ordei. succus. ptisana. krist. sauich. alphi/
ta. polẽta. puls. pulmentuꝫ. far. Et aqua ordei est
corpus humiduꝫ potabile in quo aqua in magna
qũtitate excedit ordeũ siue ordeum sit fractum siue
non. Succus ordei est humidũ expressuꝫ ex ordeo.
Ptisana vero ordei est cibus liquidus medius se/
cundum substantiam inter potũ verũ ⁊ cibum ma
sticatione indigẽtẽ. Et fit dupliciter. vno modo fa
rinam ordei paucã aque ordei admiscẽdo que taꝫ
diu permittantur bulire donec fiat liquor medius
inter verum potũ ⁊ cibũ masticatione indigenteꝫ:
⁊ cũ decoquitur debet semper permisceri ne fun/
do adhereat. decoctio autem sufficiens per odorẽ
cognoscitur. Fit etiam ptisana decoquẽdo ordeũ
mundum tãta decoctione vt fiat cibus mediocris
substãtie vt statim dictum est. Et est duplex: que/
dam colata que postqꝫ facta est colatur et partes
grossiores abijciuntur. Krist vero ordei est succus
ex ordeo post decoctionẽ expressus. ⁊ est ideꝫ quod
ptisana colata. Puls vero ⁊ pulmẽtum alphita ⁊
polenta ordei est ideꝫ quod ptisana ordei quomo
docunqꝫ fiat. Far vero ordei est ordeuꝫ grossum in
partes fractum: licet sumendo a frangendo far di
ctũ fieri possit ex quocũqꝫ grano. veruꝫ apud nos
far est quoddã speciale granũ in partes fractum:
quod forsitan est species ordei. ¶ Aqua vero ordei
Mesue. apud Mesue quem debes sequi: est enim doctor
veritatis est duplex. Una que est potus medicina
lis. Altera que est potus tantũ. Prima fit hoc mo
do. ℞. ordei excorticati a cortice primo exteriori.
postea fricati cũ pãno aspero fricatione vehemẽ/
ti circiter librã vnaꝫ: ⁊ fit ordeum subtile medium
inter nouũ ⁊ antiquũ super quod nõ ceciderit ali/
quid corruptionis. neqꝫ de contagione fumi: aut
pulueris: ⁊ quod cõseruatũ fuit in loco aeris libe/
ri: ⁊ iam habuit perfectionem in natiuitate sua: et
ponatur in olla munda et vitreata et optime ab/
stersa. ⁊ pone super ipm aque libras. 20. que aqua
sit bene cõditionata: ⁊ exerce coctionẽ cũ omni fa/
cilitate quãtum est possibile: ⁊ sine fumo auferẽdo a
principio spumã eius ⁊ decoquatur vsqꝫ ad con/
sumptionẽ medietatis aque: aut duarũ tertiarũ.
deinde cõseruetur in vase vitreo. Habet enim hec
aqua virtutẽ lenitiuam resultãtem in ea ex aqua ⁊
medulla ordei: ⁊ abstersiuã ⁊ lauatiuam a nitrosi/
tate quadã expãsa in cortice interiori ordei tegẽte
medullã eiꝰ. est igitur lauatiua sputi facilitatiua.
ventris lubricatiua. opilationes aperit ⁊ vrinam
prouocat. ¶ Ars vero faciendi aquam ordei que
est potus tantum completur hoc modo. ℞. ordei
excorticati circa librã vnã: ⁊ frica ipsum cuꝫ pãno
aspero. fricatione vehemẽti vsqꝫ ad exclusionem ⁊
separationem corticũ interiorũ omnino: ⁊ laua la
uationibus pluribus cum aqua calida. deinde po
ne illud in olla. ⁊ postea funde sup illud aque cir/
citer libr. 8. deinde buliant cũ facilitate ebulitio/
ne vna. ⁊ proijciatur ab eo aqua illa. deinde pone
super ipm aque circiter libr. 20. ⁊ decoque cum fa/
cilitate vsqꝫ ad lib. 10. vel. 7. deinde cola ⁊ recõde
in vase vitreo. hec aũt aqua sitim ⁊ asperitatem se
dat: inflãmationẽ extinguit pectus ⁊ pulmonem ⁊
guttur lenit sitim extinguit: vẽtrẽ lubricum reddit
precordia humectat ⁊ sputũ facilitat. Hec autem
aqua vlteriorẽ recipiẽs digõnẽ refundẽdo adhuc
parũ post parum super eaꝫ circiter libras. 10. aque
calide efficitur cibus ⁊ potus quẽ quibusdam cola/
tum quibusdã non colatũ Hypo. dari iussit scdm
necessitatis exigẽtiã. Est enim non colatus pluris
nutrimenti. colatus vero paucioris. ⁊ quando vlte
riorem recipit decoctionẽ vsquequo sit mediuꝫ in
ter iũctũ: ⁊ liquidũ est cibus laudabilis habẽs bo
nitates solennes quo vtendum est: cum adhuc plu
ri opus est nutrimento. ¶ Diuersitates autẽ quas
tu reperies inter auctores variantes proportio/
nem aque ad ordeum: ⁊ in maiori: aut minori de/
coctione sicut hic vides inter Mesue ⁊ Aui. cõcor/
da distinguẽdo de ordeo. Est enim quoddã quod
cito decoquitur. quoddã qd tarde. licet etiaꝫ inter
aquam sit hec dña: est eñ quedã aqua in qua res
cito decoquitur: et est melior: quedam in qua tarde:
et est deterior. Et scdm hoc auctores: sicut Auicẽ.
voluerunt decoctionem maiorem fieri vsqꝫquo re
maneat fere q̇nta pars. alij vero sicut Mesue ecõ
tra. Accidunt etiã he diuersitates scdm vas in quo
exercetur decoctio cum est lati aut stricti orificij.
Cum eñ est lati orificij. opus est plus de aq̃ con/
sumi. cũ vero stricti econtra. Iste etiã diuersitates
sunt scdm diuersitatem iuuamentorũ que queris
ex aqua ordei. Cũ enim vis facere aquã ordei que
sit potus medicinalis pauciori opus est decoctio
ne. Cum vero vis facere potum tantum opus est
pluri decoctiõe. Cum vero ptisanã que per aquã
ordei aliquãdo intelligitur adhuc pluri opus est
decoctione. Cum vero cibum masticatione indigẽ
tem multo pluri opus est decoctione. Diuersita/
tes autem in hoc ꝙ ordeum debeat esse fractum
vel integrum soluuntur scdm diuersas necessita/
tes. Si enim vis ꝙ plus de corpore: siue farina or
dei ingrediatur in aquam melius est vt sit fra/
ctum. sic enim erit magis nutritiuum. Si enim
opus est minori nutrimento debet esse integrum.

¶ Nota ꝙ cum vis plus humectare melius est ordeum grossum. cum vero minus melius est ordeũ subtile. Sed vt non sit error in aqua ordei attende hoc solum. Nam cum vis facere aquam ordei potum medicinalem buliat ordeuz quousqꝫ incipiat aperiri. si vero potum tantum buliat vsqꝫ ad completam apertionez. ¶ Ultimo nota ꝙ aqua ordei conuenit in febribus colericis et sanguineis. Itez in febribus flegmaticis a flegmate salso: et in febribus melancolicis a melancolia adusta. sed in febribus pendentibus ab hũoribus frigidis quibus non insit caliditas nec de per se: nec de per accidẽs raro cõuenit: in febrib⁹ vero effimeris cõuenit. In ethicis ꝯuenit aq̃ ordei: q̃ est pot⁹ tãtũ magis ꝙ̃ illa q̃ est pot⁹ medicinalis. Si ꝟo in febrib⁹ pendẽtib⁹ ab hũorib⁹ frigidis vis ea vti decoquat̃ simul cũ ordeo aliq̃d calidũ: sicut radix apij aut feniculi aut similia. Et pro potu quotidiano possumus in his vti aqua zucharata cum zucharo optimo. et si vis aliquãtulum calefacere cum zucharo vnius cocte: ⁊ si vis vti aqua ordei sit medicinalis est enim minus frigida et potus bonus quotidianus in febribus pendentibus ab humore frigido viscoso est aqua zucha. cum pauco oximelle simplici.

Dubitatur. Utrum aqua ordei sit humida virtualiter: quia de actuali humiditate non est dubium. Arguitur ꝙ non. q꞉ ordeum siccum est virtualiter merito sue complexionis. et complexio aque non est sicca neqꝫ humida cum non habeat complexionem: quia simplex. ergo aqua ordei scd̃m cõplexionẽ suam est sicca et sic virtualiter erit sicca. tenet consequẽtia cum nõ cõponat̃ nisi ex aqua et ordeo. ¶ Solet dupliciter respõderi. primo ꝙ licet aqua simplex nõ habeat complexionem. humiditas tamẽ sua actualis vincit complexionem siccã ordei: et sic virtualiter humectat.

Contra. sequitur qꝺ oĩs decoctio facta in aqua est humida virtualiter: et debet humectare. ꝯsequẽs falsum: et contra Mesue tractatu. vij. et ꝯtra oẽs auctoritates. Sed probatur cõsequentia: quia aq̃ determinat sibi summam frigiditatez aut saltem sine admixtione siccitatis: quia simplex: et est maioris quantitatis quã reliqua que decoquunt̃ in ea. ergo aggregatũ debet esse virtualiter humidũ ¶ Preterea humiditas actualis que est qualitas prima non contrariatur complexioni sicce: que est qualitas scd̃a cum tantũ vnum vni opponatur. Et certum est humiditatẽ aque q̃ est qualitas prima opponi siccitati que est qualitas prima: et sic non opponitur cõplexioni sicce: quare non sibi cõtra operatur. ¶ Et confirmatur. q꞉ ambe possunt in eodẽ subiecto intẽdi: sicut in febriẽte cuius complexio efficiatur humida. ¶ Et cõsequẽter sequit̃ ꝙ idem corpus per aquã ordei exiccabitur et humectabitur. ¶ Aliter dicunt quidam sicut Marsilius inguẽ in questionibus super libro de generatione: ꝙ quodlibet elemẽtũ determinat sibi duas qualitates actuales et duas ꝟtualiter tales a primis distinctas: et sic in aqua erit humiditas actualis: ⁊ humiditas virtualis abinuicẽ distincte: ⁊ sic per humiditatem virtualem contra operabit̃ siccitati complexionali ordei: licet non per humiditatem actualem.

Contra adhuc stant ratiões facte cõtra primã responsionem nisi dicat: ꝙ illa humiditas est remissior ꝙ̃ sit humiditas actualis: et sic consequenter decoctiones ille erunt sicce in quibus bulient notabiliter sicca: et in notabili quãtitate: sed ille in quib⁹ bulient remisse sicca: aut in pauca quãtitate erũt humide. et ita dicatur de alijs qualitatibus.

Sed contra hanc responsionẽ sunt instantie difficiles quas relinquo dominis philosophis. Una tamen medicinalis instantia est satis apparens. sequeret̃ eñi ꝙ aq̃ decoctiõis camomille esset frigida ꝟtualiter consequens contra experientiã: et contra cõmunẽ opinionẽ. et consequentia probatur. quia aqua ẽ primũ frigidorũ: et magis frigida ꝙ̃ humida: aut saltem equaliter scd̃m oĩm opinionem. sed camomilla non est magis calida ꝙ̃ ordeum sit siccum. ergo ⁊c. He instantie sunt mihi difficiles quibus male potest responderi. nisi forte dicatur ꝙ ordeũ sit siccum scd̃m cortices. est tamen humidum quo ad medullã et farinã eius. qꝺ tamen non bene cõsonat mentibus auctorũ. Nec valet si diceretur ꝙ aqua qua vtimur non est simplex quia certum est ꝙ non sit vere mixtum: neqꝫ habet complexionem sed de his alias.

¶ Et melior quidem sirupus acetosus apud me est ille ĩ quo ponitur zucharum in vase: deinde funditur super ipsum acetum forte quod sit de vino tante quãtitatis, vt eleuet̃ super dorsum zuchari: immo dimittat ipsum discoopertum. deinde ponuntur sub vase carbones quieti ⁊ cibus calidus donec liquefiat zucharũ in aceto sine ebulitione: deinde colligitur spuma: ⁊ dimittitur vna hora cum multo calore donec misceat zucharum cum aceto: deinde fundat̃ super ipsum aque quantitas duorum digitorum: ⁊ buliat vsqꝫ ad spissitudinem.

¶ Hic docet conficere sirupum acetosum: dicens ꝙ melior sirupus acetosus est ille in quo ponitur zucharum. scilicet trium coctarum in vase. deinde funditur super ipsum acetum forte: quod sit de vino vt sit magis incisiuum ⁊ penetratiuum. ⁊ nõ debet esse ex vino granatorum aggresta ⁊ similib⁹ neqꝫ ex aqua. et sit tante ꝗ̃titatis vt nõ cooperiat zucharum totaliter: sed secundum dorsum eius. i. secundum partem altiorem maneat discoopertum. deinde accendatur ignis quietus. i. paruus ex carbonibus: ita vt cinis calidus cũ paucis prunis sufficiat donec liquefiat zucharum cum aceto sine ebulitione. deinde tollatur spuma ⁊ dimittatur sic hora vna cum multo calore: sed absqꝫ ebulitione notabili donec misceatur zucharum cum aceto. deinde fundatur super ipso aque quãtitas duorum digitorum secundum latum: ⁊ postea buliat donec inspissetur. Mod⁹ tamen Mesue quẽ debes sequi est clarus ⁊ bonus. Accipe zuchari albi lib. q̇nqꝫ: funde suꝑ illud ĩ vase lapideo aque fõtium dulcium ⁊ clarorum lib. quatuor: ⁊ decoquatur semper abijciendo spumam. Et sit ignis quo coquitur prunarum: aut tenuis flamme: ⁊ sine fumo donec clarificetur: ⁊ diminuta sit aqua: sicut medietas. deinde funde suꝑ ipsum aceti vini albi et clari libras duas: si vis facere parũ acetosum. si vero multum põe libras quatuor. si vero mediocriter: põe aceti lib̃ tres. ⁊ postea ꝑfice decoctionẽ vsqꝫ ad spissitudinẽ: ⁊ sit dosis ei⁹ ab ℥. ß. vsqꝫ ad tres cũ aq̃ frida bñ ꝯditionata. In hoc eñi sirupo acetoso ẽ ĩfrĩdatio ꝑ aquã ⁊ acetũ: ⁊ ẽ hũectatio ꝑ

aquam τ aliqualiter per zuccharum: si non est antiquum incidit et aperit per acetum: τ abstergit per zucharū: et etiā aperit: τ ē pot⁹ cōueniēs ī febrib⁹. Quantitas autem aceti debet poni scōm gustum hominis: et eius tolerantiam et scōm grossitudinem aut subtilitatem materierum: earumq₃ viscositatem. In grossiori enim τ viscosiori plus de aceto debet poni: et acutius: et valet in omni materia ita vt etiam in melancolica: quāuis sibi assimilet scōm qualitates primas propter incisionem sublilationem et abstersionem: q̄ est in eo merito aceti et zuchari. misceatur autem tantum aque in potu quotidiane quātum exigit gustus patientis.

Et aggregare sirupum acetosum: et aquam ordei simul est illaudabile: quoniā corrumpit aquam ordei scōm plurimum.

¶ In parte presenti ponit octo canones. quorum primus est. Aggregare. i. miscere sirupū acetosum et aquam ordei simul est illaudabile. quoniam sirupus acetosus corrūpit aquam ordei scōm plurimum. s. ad acetosum.

Contra. quia auctores precipue Auicen̄. permiscet sirupum acetosum cum aqua ordei. prima tertij. cap. de frenesi: et infra docebit misceri cum aqua ordei parū aceti. Similiter in capitulo de febre flegmatica concedit hanc mixtionē. Item Gal. primo alimētorum docet acetum ptisane miscere.

Pro solutione horum dicēdum q̄ aq̄ ordei aut dat̄ gratia cibi: sicut illa in qua plus est de farina: τ tunc non debent permisceri. nam sirupus acetosus in notabili quātitate faceret ipsam ex stomacho descendere ante completam digestionē. Et quāuis Ga. permisceat acetum cum ptisana: hoc facit in pauca quātitate: vt sit incisiuum et prohibitiuum inflammationis: et non sit tantū q̄ faciat illam descendere. Si autem aqua ordei detur ad alterandum: et non dubitetur de acetosatione: quia forte datur in stomacho naturaliter calido: in quo non sunt humores potentes corrumpere aqua₃ ordei ad acetosum: permisceri tunc possunt adinuicem. licet etiam separati: possint dari. Si autem detur in stomacho naturaliter frigido: aut in quo sunt humores potentes corrumpere aquam ordei ad acetosum: non debent permisceri: qꝛ corrumperet̄ ad acetosu₃. sed debet prius premitti sirupus acetosus vt dicet. postea exhiberi aqua ordei: quia tamen frequenter in stomachis febriētium reperiūtur humores huiusmodi. Auicēna ꝓhibuit huiusmodi adinuicem permisceri: ne sirupus acetosus adiuuet ad corrumpendum aquam ordei ad acetosum. et quia hoc non est semper ideo dixit scōm plurimum.

Auicēna.

Et non oportet vt detur in potu aqua ordei cu₃ siccitas nature adest: immo ante ipsam fiat clistere.

¶ Secundus canon. Non detur in potu aqua ordei cum venter est siccus: immo ante ipsius exhibitionem fiat clistere. Hic canon sumpt⁹ est ab Hypo. primo regiminis acutorum: et verificatus in principio precedentis capituli. Et potest hic canon intelligi tam de aqua ordei que datur pro cibo. quia regulariter ante cibi exhibitione₃ debet venter esse non plenus fecibus. potest etiam verificari de aqua ordei data medicinaliter. ipsa enī habet virtutem abstergendi et lauandi superfluitates quas ad loca fecum conducit que prohibite ab exitu propter fecum obuiationē nocebunt euaporantes: aut mote ad venas: quare premittatur clistere.

Qđ si acetet in stomacho detur in potu qđ de ea est magis subtile. Quod si acetat coquatur cum ea radix apij et eius simile. Si vero acetat iterum. tunc necessarium ē vt misceatur aliquid piperis cum ea proprie quādo materia non ē vehemētis subtilitatis et caliditatis.

¶ Tertius canon. Qđ si acetat. s. aqua ordei in stomacho detur in potu qđ de ea est magis subtile: est calidius et paruam moram contrahit in stomacho. Qđ si acetat etiam illud qđ est subtile coquatur cum ea radix apij vel simile: sicut feniculi. Si vero adhuc acetat necessariu₃ est vt misceatur secū aliquid piperis: dum decoquit̄. Et proprie q̄n materia nō est vehemētis caliditatis nec subtilitatis. ¶ Notandū q̄ aqua ordei est merito cōplexionis: quia frigida: et merito modi subē. quia subtilis: apta vt acetosetur. propterea concurrente frigiditate stomachi: aut humoribus frigidis in stomacho facile corrumpitur ad acetosum que corruptio nocet digestioni. propterea succurrendū est iuxta ordinem suprascriptum.

Et quando multiplicatur eius inflatio tunc misceatur cum ea ad calefactos parū aceti vini acetosi.

¶ Quartus canon. Quādo multiplicatur eius. s. aque ordei inflatio misceatur cum ea ad calefactos. i. inflāmatos. parum vini acetosi. idest aceti vini.

Pro quo notandū q̄ licet inflatio a ventositate proueniēs caloris significet debilitatem respectu caloris resoluētis materiā insensibiliter. inflatio tamen aliquando ꝓuenit propter vehementem caliditatem transmutantem humorem in vētositatem. Quapropter in calefactis. s. excessiue nimia caliditate ventosantibus humorem conuenit parum aceti vini qđ penetrando remittit caliditatem. et ita prohibet inflationem a ventositate pendentem. Et quid per acetum vini habeamus intelligere patet per Rasim. xvij. continētis capitulo de febre sanguinea in fine auctoritate Mengarai. Quādo vis vt deficiat inflatio aque ordei: pone in ipsa ex aceto vini: τ proprie in calefacto vel colerico. Si vero inflatio proueniret propter caliditatis diminutionem acetosa non conuenirent. Nam acetosa causant vētositatem apud Auicen̄. vigesima tertij. tractatu primo capitulo de cura priapismi in fine.

Uerum cum sirupus acetosus in potu datur incidit hūores τ preparat superfluitates ad expulsionem: et tu consequenter post duas horas da aquā alkist ordei subtilem predictam vt abluat quod incidit et abstergat id τ extrahat ipsum per sudore₃ τ prouocationem.

¶ Quintus canon. cum sirupus acetosus in potu datur: incidit humores: τ preparat superfluitates ad expulsionem. facit enim operationem digestiui. Et consequenter post duas horas da aquam kist ordei. idest ordei excorticati a cortice exteriori subtilem predictam: scilicet illam q̄ est pot⁹ medicinalis vt abluat quod īcidit. s. sirupus acetosus τ abstergat τ extrahat illō p̱ sudorē τ ꝓuocationē. s.

vrine. Quapropter sirupus acetosus est premittēdus sicut digestiua premittuntur euacuatiuis. Nota tamen ꝙ licet aqua ordei: habeat virtutem lauatiuā: non tn̄ hz virtutē tertiam ꝓuocātez: aut sudorem facientem. Sed materijs incisis per sirupum acetosum: deinde cōmotis per aquam ordei natura cōmouetur ad expellendum per has vias adiuta tamen ab aqua ordei.

¶ Et non est nocumentum si detur in potu sirupus acetosus apud cenam cum iam separatus est cibus a stomacho.

¶ Sextus canon. Non est nocumētum: immo supple iuuamētum si detur in potu sirupus acetosus apud cenam. i. ante cenam. s. tanto tempore ꝙ sit digestus cum cena sumitur: et ꝙ sit etiam celebrata digestio cibi precedentis: et sic faciūt plures q̇ digestiua exibēt bis in die. s. ante cenā: et in mane confidentes per hunc modum digestionem velocitari.

¶ Et quandoqꝫ est necessarium vt premittatur iuleb ante aquā ordei vt addat in humectatione: et illud est cum vides siccitatē dominantem super corpus et linguam.

¶ Septimus canon: quandoqꝫ est necessarium vt premittatur iuleb qđ fit ex aqua et zuccharo ante aquam ordei. s. per duas horas: aut circa vt corpꝰ et materia humectetur. et hoc maxime obseruādū est cum vides siccitatem dominantem super corpus et linguam. Est enim hoc humectatiuum ratione aque 7 zucchari. licet etiam ratiōe zucchari sit abstersiuum. Ubi ergo indiges amplius humectatione premitte iuleb aque ordei. Ubi vero incisione et subtiliatione: sicut in materijs grossis et viscosis premitte sirupum acetosum. Potest etiaz ly ante dicere preelectionē vt sit sensus: ꝙ vbi indiges maiori humectatione preeligatur iuleb aq̄ ordei. Cum iuleb humectet ratiōe aque et zucchari sed aqua ordei tantum humectat ratione aque: 7 exiccat ratione ordei.

¶ Et quandoqꝫ est necessarium vt premittatur ante ipsam ad leniendum naturam aliquid de tamarindis ante illud per duas horas.

¶ Octauus canon. quandoqꝫ est necessariū vt premittatur ante aquam ordei ad leniendum naturā aliq̇d de tamarindis. s. per duas horas. Ante hoc autem necessarium est cum adest siccitas ventris etiam in intestinis superioribus. non enim confidimus ꝙ aqua ordei sufficiat ad lenīedum: neqꝫ etiam clisteria perueniant ad intestina superiora opus itaqꝫ est vt sumatur lenitiuum. Mos autem medicorum est vt potius exhibeant aliquid māne aut cassie. circa vnā. ℥. māne: aut sex. ʒ. cassie ꝙ tamarindos. quia non confidunt intestina posse leniri nisi ꝑ notabilē quātitatē tamarindoꝝ q̇ forte remanētes i stomacho cū sumit̄ aq̄ ordei essent cā vt corrūperetur ad acetosum. ¶ In homine tamen habente stomachum calidum cuius venter sit facile solubilis eorum administratio esset cōueniēs proprie in febribus multe incensionis. ¶ Notandum ꝙ sicut ante aquam ordei debemus premittere clistere lenitiuū. ita etiam est faciendum ante sirupum acetosum simplicem: et compositū vt via sit aperta: per quam possit educi qđ per huiusmodi est incisum et abstersum ne remanens in intestinis euaporando noceat. ne etiam illud cum aliq̄ parte fecali hi sirupi et proprie acetosus compositus ad epar penetrare faciat. Et si clistere nō poterit eadem die ante hos sirupos: aut aquam ordei premitti sufficiat vt die precedenti premissum sit. et intelliguntur: vbi venter sit valde stipticus 7 plenus fecibus.

¶ De curationibus febrium acutarum. Cap. x.

Quod dictum est de regimine lenificationis 7 prouocationis 7 sudationis 7 digestionis: deinde euacuationis cum medicina post illud. Et quod dictum est de cibatione post ipm̄ est illud: quod oportuit nos rememorari hic.

¶ Auicēna in capitulo precedenti tradit regimen generale febrium acutatum. quia ceteris magis ꝑiculose sunt. Et diuiditur hoc capitulū in duas partes. Nam in prima parte premittit regimen contra materiam. In secunda contra febrem. Secunda ibi. parum infra. (At modi extinctionis vehementie caliditatis.) ¶ Dicit primo oportere nos recordari pro curando febres acutas intendendo ad causam et virtutem regiminis dicti de lenificatione. s. ventris: et prouocatione. s. vrine 7 sudoris et digestione materie febris et euacuatione post digestionem cum medicina digerente humorem qui est causa febris. Tacuit autem flebothomiam dans illam intelligere ꝑ reliquas euacuatiōes: aut forte: quia raro in febre acuta de colerica materia vehementis inflammationis conueniat flebothomia: ne eger ad nimiam colericorum ebulitionē perducatur contra canonē. quarte primi. capitulo de flebothomia. Oportet etiaz nos rememorari eius quod dictum est de cibatione febricitātium post capitulum de cura generali febrium acutarum: vt per hec que dicta sunt in illis duobus capitulis possimus recte intēdere ad curam febris: et ad virtutem.

¶ At modi extinctionis vehementie caliditatis sunt cum infrigidatiōe aeris: et cū infrigidatione cibi: 7 cum epithimatibus 7 emplastris et medicinis.

¶ Nunc Auiceñ. facit quod dictum est. et continet partes duas. Nam in prima ponit sex modos extinguendi vehementiā caloris. Et declarat duos illorum modorum. In secūda vero declarat alios quatuor modos. Secunda ibi. (Et oportet vt sit aer.) Prima in tres. nam in prima ponit quatuor modos extinguendi caliditatem quos non declarat. In secunda ponit quintum quem declarat. In tertia sextum ipsum declarans. Secunda ibi. (Et cum retentione eorum.) tertia ibi. (Et quandoqꝫ iuuatur per administrationē.) In prima dicit ꝙ modi extinctionis vehementie caliditatis scilicet febrilis perficiuntur cum infrigidatione aeris. Et secundo cum infrigidatione cibi: sub cibo etiam comprehendendo potum. Et tertio cuz epithimatibus et emplastris. Et quarto cum medicinis frigidis.

¶ Et cum retentione eoruz que sunt sicut mucillago psilij et mucillago granorum citonij: et succus portulace et succus liquiritie in ore: vt sedetur sitis. Nā assiduari gutturi patientis egritudinem calidā aliquid

vt remaneat

vt remaneat os humidum: et nō excitetur
in curis est iuuatiuum valde.

¶ Hic ponit quintū modum quem declarat: et est
cum retentione in ore eorum que sunt sicut mucil/
lago psilij: que est frigida et hūida in primo. ⁊ mu
cillago granorum. i. seminum citoniorum: frigida
et humida in primo: que mucillagines per deco/
ctionem horum granorum in aqua extrahūtur. s.
mucillago seminis psilij debet extrahi per leuem
decoctionē ipsius: et absq; contusione: ne forte ali
quid de medulla eius calida et sicca: in quarto p/
misceatur cum mucillagine. Est enim mucillago
humiditas alba viscosa ad similitudine muci na/
rium sic dicta cuz his lingua posset leniri aut sac/
culi his pleni super linguam teneri: similiter succ⁹
portulace frigidus et humidus: in secundo. Item
succus liquiritie humidus: sed tēperatus in acti/
uis. cum tamen dulcedo est febrientibus nō gra/
ta. ¶ Prestantiora his ad hanc intētionem hume/
ctationis lingue ⁊ sedationis sitis est frustum an/
gurie in ore tentum et sepe renouatum. Item pru/
na siue recentia: siue sicca excorticata: et in aqua fri
gida infusa. et aqua frigida sola in ore tenta est fe
brientibus acute dilecta. Et reddēs rationē dicit
ꝙ assiduare gutturi patientis egritudinē calidaz
aliquid vt remaneat humidū est valde iuuatiuuz.
Guttur nāq; est spaciū ad quod terminatur meri
et epiglotis propter quam exiccationez deglutio
et anhelitus posset impediri. immo etiam gustus
lingue superficie valde exiccata.

¶ Et quandoq; iuuatur per administra/
tionem clisteris facti ex succo melonis indi
et cucumeris et cucurbite et portulace cuz
oleo rosato et cum aliquantulo camphore
iuuamento maximo.

¶ Ponit sextum modum extinctionis caliditatis
febrilis: quem declarat dicens: ꝙ quandoq; iuuā/
tur per administrationē clisteris cuius descriptio
sit ista. Recipe succi melonis idi. succi cucumeris.
succi cucurbite. succi portulace ana. ℥ .j. olei ros.
℥ .iij. vbi cū infrigidatione nō op⁹ sit intestinoruz
confortatione tantūdem olei violati esset prestan
tius camphore frigide ī tertio gradu: grana q̇nq;
his adde decoctionis matrum violarum. ℥ .xv. et
tepidum imponatur. hic sal non ponit vt diutius
retineatur. sic enim magis humectat ⁊ infrigidat.
et forte propter hanc causam posuit oleum rosa/
tum: ne ab huiusmodi frigidis que retinentur in/
testina debilitentur.

¶ Et oportet vt sit aer infrigidatus quan
tum possibile est.

¶ Nunc autem declarat modos extinctiōis quos
prius nominauit. Et primo modum extinctionis
per aerem frigidum. secundo per cibum et potuz.
tertio p epitimatha embrocas et emplastra. quar
to per medicinas. secunda ibi. (Regimen aūt ci/
bi.) tertia ibi. (Epithimata vero et emplastra.)
quarta ibi. in fine capituli. (Et quandoq; est po/
tus de papauere.) Prima in duas. Nā primo ex/
plicat qualitatem aeris conuenientē. secundo po
nit per que paretur iste aer. scd̄a ibi. (Et eius in/
frigidatio.) In prima parte dicit oportere aerez
esse infrigidatuz quantū est possibile. ¶ Pro par
te prima notandum est. hic intelligendum esse de
aere qui inspiratur. Hic enim immediatius cor re/
frigerat. nec tamē timetur cordis superflua infri/
gidatio: cum aer infrigidatus inspiratus ad cor
non perueniat nisi primo pulmone moderet̄. Sed
aerem corporis ambitū contingentem nō opor/
teret esse frigidissimum. quia non posset supflua
frigiditate magnum refrigerium afferre cordi: cuz
oporteat per poros et loca angusta ad cor defer/
ri. plurimum tamen nocere posset inspissando cu
tem: et consequenter prohibendo vaporū calido/
rum transpirationem quam sententiam vide deci
mo terapentice. viij. cap. hoc autē poterit fieri lo/
cando egrum in aere valde frigido. et ipsum pan/
nis aliqualiter operiendo. ¶ Secundo notandū
merito dici quantum est possibile. quia pluries
difficile est reperiri aerem sufficienter contrarium
febri acutissime: sicut in estate. non enim facile est
hyeme calidissimum. estate vero frigidissimum re
periri. x. terapentice. capitulo suprascripto.

¶ Et eius infrigidatio est per prohibitio
nem frequentie: et per suspēsionem flabel/
lorum multorum: et per positionem niuis
plurime. Et si domus est p̄primi temporis
ex quo linita fuerit luto: et p̄prie illo in quo
ponitur loco palee cotum papiri: tunc est
melius. Et quandoq; preparant̄ in ea ma
nationes: vt fontium et rorationes: et cur/
rit in ea aqua dulcis. Aut stratus est super
lacunam coopertam cum rethi: et est stra/
tus super quem dormit ex tabari et his si/
milibus. Et reliquus strat⁹ est ex extremi/
tatibus salicum et citoniorum ⁊ mirti asp/
sis aqua rosata ⁊ malorum nenufaris ⁊ ro
sis et violis. Et ponuntur quandoq; cala/
thi in quibus sunt ordines de frustis fru/
ctuum boni odoris frigidorum sicut malo
rum acetosorum et citoniorum et modorū
pirorum: boni odoris aspersis in aqua ro/
sata et nenufare ⁊ salicibus super que sunt
puluerisata sandali et rose et camphora ⁊
super que iam distillatū est parū vini odo/
riferi: tunc est illud qd̄ est vltimum. hoc er/
go est regimen aeris.

¶ Declarat per que auxilia aer infrigidat̄ dicēs:
ipsum infrigidari prohibendo hominum frequē/
tiam quorum anhelitus aerem calefacit. Secūdo
per suspensionem flabellorum multorum que agi
tata cōmouent aerem et vapores exhalātes remo
uent a corporis superficie. Tertio ponendo pluri/
mam niuem: aut glaciem in domo. Quarto locan
do eum in domo ex proximo linita luto. sicut cre/
ta in qua loco palee sit cotum papiri: illud eñi est
melius quam palea. cum hoc eñi qd̄ retinet adin/
uicem partem luti: sicut palea. confert magis quā
palea. amplius infrigidando et humectādo. Pa/
pirus autem est iuncus aquaticus ex qua antiqui
faciebant chartam super quam scribebant. et ab
illa nostra charta dicta est papirus. et ē illud quod
in vulgari nostro dicitur paiuera. pars ergo itrin/
seca illius: quia mollis cotum appellari potest. ⁊
forte dicta est papirus: quasi parans ignem. est
enim ignitioni parata. pir autem grece ignis la/
tine. per cotum papiri intelligunt aliqui lanugi/
nem quandā in summitate repertā: et cōglobatā
in figura longa rotūda. sed fallūtur cū illa oriat̄
in sūmitate canaꝝ paludū. Quinto ꝙ in loco sint

manationes fontiū et decursus aquarū: aut saltē
ꝙ domus aqua aspersa irroretur. Sexto stratū si/
ue lectū faciendo sup lacunā coopertā retbi: sicut
retbe factum ex funibus adinuicē cōtextis. et stra
tus ille. i. pānus sup quez dormitur sit ex tabari. i.
ex ligno qđ est frigidius ꝙ̄ cotum: ⁊ bis similibus
stratibus. i. lectis bene situatis et equatis: sicut ex
corio: et reliqui stratus ex quo culcitre implent̄ fa
cte ex lino aut corio ⁊ similibus: sicut ex extremita
tibus salicum citoniorꝫ. et mixti. i. ex eorꝫ folijs: et
sint aspersa aqua rosarū. Et similiter ex folijs ma
lorum et nenufaris rosis et violis. et bene in illis
oīa sint equata vt lectus sit mollis et vniformis.
Septimo ponātur in domo calathi: in quib⁹ sint
ordinata frusta fructuuz boni odoris frigidorꝫ. si/
cut malorū acetosorū: quia sunt frigidiora et cito
niorꝫ et modorꝫ. i. et specierū prunorꝫ boni odoris
et nenufare et salicibus sup quas puluerisati sint
sandali frigidi ī pncipio tertij: et cāphora: et sup
quas iā distillatū sit parꝫ vini odoriferi. boc enim
est vltimū. s. in bonitate. vapores nāqꝫ vini aroma
tici in pauca quātitate permixti cū alijs vapori/
bus frigidis multis faciūt alios ad ītrinseca cor
poris penetrare magis: et cū boc magis ꝯfortāt.
Et concludēdo dicit boc est regimē aeris. ¶ Ulti
mo circa banc partē euitādo dubiū: nota domum
acute febriētis nō esse sternendā frondibus popu
li que cōiter apud nos repitur. Nam populus di/
cta atbirosa: et aurū romanū apud Auicen̄. calefa
cit vebemēter in tertio et exiccat in primo: et eius
flos est vebementis caliditatis: et ipsius gūmi est
vltimū in calefactione. Una tamē species popu/
li que apud pliniū. xiij. naturalis bystorie. cap. de
populo. et apud Symonē genuēsem est frigide cō
plexionis fortasse posset sterni in domo febriētis
¶ Notādū secūdo ꝙ licet nostra populus crescat
apud aquas. stat tamen ipsam esse calidam: sicut
risus acorus et similia. et quāuis flos eius ponat̄
in vnguēto frigido: sicut populeone: stat tn̄ ipsam
esse calidam: et ibi positam esse ad contemperan/
dum res frigidas que illius vnguenti cōpositio/
nē ingrediuntur: sicut in multis medicinis calidis
calidis ponimus opium vt vltra alia iuuamēta re
mittat illorū caliditatem.

¶ Regimen autem cibi iam sciuisti: ⁊ si vo
luntas adest vt cum infrigidatione sit leni
ficatio: tunc detur aqua cucurbite: ⁊ aqua
melonis indi proprie: et aqua cucumeris: ⁊
lactuca cum aceto est vltima.

¶ Nunc Auicen̄. docet extinguere caliditatē acu/
te febrientiū cū cibis et potibus: et tria facit. Pri
mo ponit regimen infrigidans ⁊ leniens. secum/
do regimen infrigidans ⁊ sitim sedans. tertio po
nit regimen infrigidans ⁊ constringens. secunda
ibi. (Et quod cōueniens est in sedādo.) tertia ibi.
(Et si adest volūtas.) Dicit primo te sciuisse regi
men cibandi. cap. de cibatione febricitantiū. vo/
lendo tamen infrigidando lenire. s. ventrem detur
aqua cucurbite et aqua melonis indi. et est ppria
et aqua cucumeris: intelligendo per aquā succum
borum infrigidantē et bumectantē et lenientē: et
magis pprius inter bos est succus angurie ⁊ gu/
stui placidus. Accipiat̄ ergo frustuz angurie ⁊ po
natur ī aqua zuccbarata et masticet̄ et succus de/
glutiatur. Sunt et alij modi de quibus dictuz est
in capitulo generali curationis febriū putridarū
et lactuca cū aceto est vltima. i. valde conueniens
ad infrigidandū: licet non ad leniendūz. Et qñqꝫ
ista dantur ante digestionē et diem septimū cum
maxima est necessitas infrigidandi.

¶ Et quod conueniens est ad sedandum
sitim eorum est foca factum ex pane simile
cum aqua casei accepta ex dogo. i. lacte ex
quo extractum est butyruz post collationē
vehementem.

¶ Facit quod dictum est dicens conuenire pro se/
dando sitim foca et est potus factus ex ordeo qui
est species ceruisie apud Symonem Genuensem
in presenti tamen intellige potū siue cibum factū
ex pane simile. i. purioris partis farine frumenti
que est minus calida parte farine magis furfurea
cū aqua casei accepta ex dogo. i. lacte acetoso. qr
frigidius a quo butyrum est extractum aptū inflā
mationi et exbibeatur ista aqua post vebementez
collationem vt extrabatur pars casealis ⁊ buty/
rosa: vt magis sit infrigidans et bumectās leniēs
et sitim extinguens. buiusmodi autem non sunt in
vsu apud nos. credo tamen cum multa aqua casei
aliquid modicum panis optimi esse dissoluēduz:
ita vt sorberi possit.

¶ Et si adest volūtas vt cum sedatione sit
retentio: tunc detur succus granati muzi ⁊
et acetosi: aqua agreste et aqua mori de se/
mi et aqua acetositatis limonis non salsi:
et aqua acetositatis citri: ⁊ que sunt bis si/
milia: et aqua ceresculi et est berberis.

¶ Nunc dicit ꝙ volendo cum sedatione caloris ⁊
sitis retinere. s. ventrē dentur succi granati muzi ⁊
acetosi. et aqua. i. succus agreste ⁊ succus mori de
semi. i. de regione illa. et succus acetositatis limo/
nis non salsi: et succus nelesimit: idest berberorū.
¶ Notādū ꝙ licet granata acria et muza babeāt
virtutē solutiuā. tum cōprimendo. tum abstergen
do. et tertio sua acuitate pungendo et stimulādo:
proprie succus ipsorum expressis a toto preterꝙ̄
corticem exteriorem: babent tamen virtutez stipti
cam qua possunt ventrem retinere. Unde quāuis
soluant: derelinquūt tamen vestigia constrictiōis
in intestinis. Unde Auicē. secundo canone caplo
proprio dicebat in oibus speciebus suis vsqꝫ ad
acetosum esse abstersionem cum stipticitate. Uel
forte constringunt: quia prouocant vrinam. ⁊ ace
tosum est plus prouocans ꝙ̄ dulce. Que aūt pro/
uocant vrinam constringunt. quia vrina noctu fa
cta multa modicum secessum significat. 4. afforis
morum. afforismo. lxxxiij. Tacuit autē de granato
dulci. quia nō est ita aptū ventrē retinere: sitim se/
dare et flammā extinguere: et cū locutus est de mo
ris maxime ītellexit de acetosis. quia dulcia sunt
calida scđo canone. cap. proprio: et de vtroqꝫ mo/
ro. s. rubi et celsi potest boc intelligi: et per boc in/
tellige succum arancij et similia.

¶ Epithimata vero et emplastra sunt ex
succis notis. Et proprie aqua rosata: aut
succo rosarum recentium cum sandalis et
camphora: et aqua coriandri et endiuie:
cum istis enim est infrigidatio plurima et
muscilago psilij cum aceto ⁊ aqua rosata ē
huius generis.

¶ Hic autem declarat tertium modum infrigidā
di febrientes acute et est cum epitbimatib⁹ et re/
liquis actu applicitis. Habet bec pars duas par
tes. Nam ī prima declarat ex quibus buiusmodi
conficiuntur. secūdo ponit can̄. de embrocatione.
secūda ibi.

sc̄da ibi. (Et embrocare epar). In prima dicit q̄d epithimata dicta ab epi q̄d est supra ⁊ thesis positio: sicut ex succis. idest liquoribus notis: et proprie aqua rosata cum sandalis et cāphora ⁊ aqua coriandri et endiuie. cum istis enim est infrigidatio plurima: licet succus rosarum sit calidus: sed potest cum reliquis frigidis misceri: vt addat in cō fortatione: et mucillago psilij cum aqua rosarum: ⁊ aceto est ex hoc genere.

¶ Et embrocare epar cum infrigidantibus est res maxīa et magis iuuans: nā cum equatur est in eo maior pars rectificatiōis: et fortasse rectificat aquam.

¶ Nunc ponit canonem embrocatiōis per embrocationem intelligendo quencunqꝫ modum applicandi medicinas exterius. Et continet hec pars tres partes. nam primo ponit vtilitatem embrocationis epatis. secundo ponit canones embrocationis capitis. tertio ponit canones embrocationis epatis. secunda ibi. (Et quando est illic catarr⁹). tertia ibi satis distāter. (Et īfrigida epar) In prima parte dicit quod embrocare epar cum infrigidantibus est res maximi iuuamenti. Nam cum equatur mala complexio calida est in eo maior pars rectificationis: et fortasse rectificata quā idest vrinam meliorando calorem modum substātie aut hypostasim.

¶ Et quando est illic catarrus ⁊ tussis: aut in capite eius est grauitas: aut tensio significat multitudinem vaporum: quare oportet ne fundatur super caput aqua: aut acetum: immo occupetur cum inclinatione capitis super vapores aque secundum quod dispositio facit illud necessarium. Si vero non fuerit catarrus: neqꝫ aliquid eorū que diximus: tunc adminimistra de embrocis ⁊ epithimatibus que vis. Et nocibilior embroca in huius dispositione repletionis capitis est mulsio lactis super caput. Fortasse enim facit accidere apostema in capite ⁊ perditionem. Et magis salua horarum embrocationis capitis cū repletione eius est vt sit vapor colericus non humidus: immo in huius hora fortasse non nocet: immo cō fert. Et cognoscitur ex dispositiōe somni et vigilijs et humiditate superiorum partium narium et earum siccitate. Cum ergo videris somnum aut profunditatem somni aut humiditatem superiorum partium narium tunc caue embrocationem et inunctionem: et stude in attrahendo materiā ad inferiora. Et cum videris rubedinem in naso et facie vehementem. tunc non erit malum vt facias currere sanguinem ex naribus.

¶ Nunc ponit canonem embrocationis capitis: ⁊ habet sex partes. In prima ponit canonem prohibitiuum embrocationū capitis. In secunda canones concedentes eius embrocationē. In tertia ponit embrocationem magis incōuenientē. In quarta parte ponit casum in quo cum repletiōe est embrocandum. In quinta ponit signa repletionis in qua conuenit: et in qua non conuenit embrocatio capitis. in sexta ponit duos canones. secunda ibi. (Et si non fuerit catarrus). tertia ibi. (Et nocibilior embrocatio:) quarta ibi. (Et magis salua horarum.) quīta ibi. (Et cognoscitur.) sexta ibi. (Cū ergo ibi videris somnū.) In prima parte dicit q̄d quando in corpore febriente est catarrus et tussis: aut in capite eius est grauitas significans multitudinem superfluitatis in eo: aut extensio significans multitudinē vaporū: oportet ne fundatur super caput aqua neqꝫ acetum: immo debet inclinare caput super vaporē aque frigide tepide aut calide pauciori tempore aut longiori secundū quod exigit dispositio sua. Caumate nanqꝫ existente magno pluri infrigidatione opus est. sed econtra ipo existēte paruo. et secundū hoc oportet aquam esse frigidam calidā aut mediam. Similiter repletiōe existente multa oportet non longo tempore tenere caput inclinatū super vaporem aque ne per calidos vapores preter modum liquefiant: nec per frigidos vie opilentur et humores preter modum ingrossentur. In secunda parte dicit quod non existēte catarro: nec aliquo ex his que dicta sunt administra de embrocis et epithimatibus quod tibi placet. In tertia parte dicit quod nocibilior embroca cum caput est repletum est mulsio lactis super caput. Fortasse enim facit accidere apostema in capite: et interficit opilando poros sua viscositate ⁊ adherentia. vnde non fit transpiratio. In quarta parte dicit quod magis salua hora embrocatiōis capitis quando est repletum est vt sit in eo vapor colericus non humidus: immo in hoc casu fortasse non nocet: immo confert et est modus loquendi. In quinta parte dicit quod cognoscitur an vapor sit humidus an siccus ex somno quia tunc est humidus: et ex vigilijs: quia tunc est siccus: et humiditate superiorum partium narium. scilicet muzi. quando scilicet sunt multi et non acuti: et earū siccitate scilicet quando sunt muzi. Tunc enim significat vapores illos esse siccos sicut humiditas narīū significat vapores hūidos. In sexta p̄te dicit cū ergo videris somnū: scꝫ notabilē: aut profunditatem somni aut humiditatem superiorū partiū narium: tunc caue embrocationem et vnctionē scilicet capitis: et stude in attrahendo materiā ad inferiora: scilicet cum clisteribus: et reliquis auxilijs Et tu supple etiam aliam partem: scilicet si videris vigilias et siccitatē narium: tunc embroca ⁊ vnge scilicet cum frigidis. ¶ Secundus canon. cū videris rubedinem in naso: et facie vehemētem: tunc non est malum vt facias currere sanguinem ex naribus: scilicꝫ cum herba dicta poligonia: aut setis porcinis. aut sanguisuga parti intrinsece narium applicata.

¶ Et infrigida epar cum emplastris: et cū infrigidas: caue ne occurras cum infrigidatione vehementi hora sudoris et resolutionis: immo oportet vt obserues illud: fortasse enim fit causa in elōgatione egritudinis: licet quandoqꝫ sit lōgitudo egritudinis saluior quam ipsius acuitas.

¶ Hic ponit canoñ. embrocatiōis epatis: et quēdam alium: licet etiam adaptetur primus canon embrocationis cuiusqꝫ partis extrinsece dicens infrigida epar cum emplastris sibi proprijs. et cum infrigidas: scilicet cum his sic applicitis exterius caue ne occurras cum infrigidatiōe vehementi hora sudoris et resolutionis materie: immo oportet vt obserues illud. nam fortasse est causa prolongationis egritudinis: scilicet retinendo materiā quā

do natura tentat euacuationē: licet quādoqꝫ sit lōgitudo egritudinis salutior quam eius acuitas. Quapropter si egritudo est valde acuta corpꝰ preter modum consumens dato quod natura tentaret sudorem essent huiusmodi frigida applicāda. magis enim eligamus aliqualem prolongationem egritudinis quam corporis arefactionem.

¶ Et oportet vt caueas in febribꝰ acutis casium rasure: quoniā addit in debilitate virtutis et terretur natura a receptione superfluitatum ad intestina et ab expulsiōe earū ab eis propter victoriam superfluitatum: et fortasse redeunt superfluitates ad superiora et ledunt hipocundria et inflant ea et ledunt caput.

¶ Secundus canon. Caue in febribus acutis casum rasure: idest excoriationis intestinorum: quia addit in debilitate virtutis. et secūdo quia natura a receptione: idest expulsione superfluitatū ad intestina terretur: et ab expulsione earuz ab eis: idest per ea: scilicet intestina. non quia superfluitates dominentur virtuti: immo quia natura timet: ne transitus superfluitatum per intestina doloreȝ augeat in intestinis excoriatis: sicut etiam natura terretur a mingendo cum vesica est excoriata. Quapropter superfluitates non expulse fortasse redeūt ad superiora et retente in ventre ledunt hypocundria et ledunt caput euaporando: aut forte ad ipsum permutate.

¶ Et quandoqꝫ est in potu papaueris iuuamentuȝ mirabile in inspissando materiā subtilem: quare digerit in faciendo somnū.

¶ Hic declarat sextum modum infrigidandi acute febrientes cum medicinis dicens quod quandoqꝫ est potus de papauere iuuamentum mirabile inspissando materiam subtilem: scilicet calidā: quare digerit cum digestio in subtili fit equatio per ingrossationem: et in faciēdo somnū quo multum iuuantur febriētes acute: et per potum de papauere intellige vel sirupum vel decoctioneȝ eius licet electuarium: sicut diacodion et similia valeāt et per hunc potum intellige alia extinguentia.

Mēbra infrigidāda ī febribus acutis sūt quattuor.

¶ Nota pro declaratione huiusmodi infrigidandi febrientes acute quod membra infrigidāda in febribus acutis sunt quattuor: scilicet caput cuius epithima potest esse tale. ℞. succi lactuce. olei rosati. ana. ℥. vnā aceti. ʒ. ij. misce. his addere potes aquam rosatam et succum rosarum ad libituȝ vbi magis intendas confortationi. Et ex serie textus potes comprehendere in quibus casibus sit epithimandum caput et in quibus non. Cor potest epithimari cum hoc. Recipe aque rosaruȝ. ℥. duas succi rosarū aque acetose ana. ℥. vnā aceti. aque coriandri ana. ℥. semis sandali dragmā vnā. camphore grana quinqꝫ croci. ℈. semis. his potes addere aliquid aliud calidum sicut parum vini aromatici aut parum musci et similium. Epar autem est epithimandum cum huiusmodi. Recipe aque endiuie et aque rosarum ana. ℥. vnā specierum ceroti sandali. dragmas duas aceti. ℥. vnā his potes addere parum spice aut aliquid calidum. Renes autem epithimantur cum infrigidante Galeni. Potes etiam cuȝ mucillaginis psilij dragmis duabus aceti. ℥. semis aq̄ rosaꝝ. ℥. ij. facere epithima. et stante plenitudine nullum horum membrorum regulariter est epithimandum nisi precedēte minoratione.

¶ Rememoratio accidētium que fiunt in febribus acutis. Capitulum. xl.

Loquamur itaqꝫ in p̄mis de accidentibus que vehemētia sunt in febribus: et de curatione eorum. et festinemus ad distinguēdū febres acutas. Et hec quidem accidētia sunt sicut rigor et frigus et horripilatio: et sicut sudor plurimus: et sicut fluxus sanguinis narium superfluus et sicut vomitus laboriosus et fluxus ventris debilitans: et sicut sitis que non toleratur et sicut profunditas somni superflua: et sicut vigilatio inseparabilis et sicut asperitas lingue et obfuscatio oris et sicut sternutatio continua et dolor capitis prauus et tussis frequens: et sicut casus appetitus et bolismus et sicut appetitus caninus et singultus.

¶ Auicenna in parte presenti intendens ponere regimen accidentium que frequenter fiunt in febribus acutis ponit primo intentionem suam dicēs quod in primis vult loqui de accidentibus: deinde festinabit ad loquendum de febribus acutis: licet etiam de cronicis sit in hoc tractatu determinaturus. omnes tamen dici possunt acute: quia mordaces respectu effimerarū et ethicarum. secundo incipit singulariter agere de his accidētibus ibi. (Nō est de hoc.) Et que dicit in his partibꝰ nota sunt.

¶ Notandum quod licet regularius fuisset prius ponere regimē putridarū quā accidentiū sequentium eas cum cura accidentis vt accidens pēdeat ex cura egritudinis que est causa eius: attamen quia accidentia vehementia in febribꝰ sicut illa de quibus hic acturus est frequenter curationes peruertunt. placuit Auicenne preponere regimē horū accidentium regimini febriū. hec autem accidentia de quibus determinabit sunt vigintitria. licet hic non enumeret.

¶ De regimine frigoris et horripilationis cum superfluunt Capitulum. xlij.

Quod est de hoc sequens sudorē rectificatur velociter et non indiget regimine. Et cretico non oportet vt contrarium fiat per remotionem: et non est de illis que debilitant: et que faciunt aliud.

¶ Hoc capitulū primū diuiditur in duas partes. in prima explicātur rigores nō vertentes ad securam. in secunda virtutes. secūda ibi. (Et quādoqꝫ sedātur cum ligatione.) In prima parte dicit duo. primū. rigor sequēs sudorem rectificatur velociter et non indiget regimine: idest curatione: scȝ notabili. secundū rigor creticus nō debet remoueri per contrariū. Ex quo sequitur quod non indiget curatione: cum omnis cura fiat per cōtrariū. ¶ Preterea non est de illis que debilitāt neqꝫ faciant aliud nocumentū si crisis sit laudabilis. quare non indiget curatione. ¶ Notandū primo rigorē sumptum cōiter prout conuertit̄ cum tipo aliquādo precedere sudorem aliquando sequi aliquando et coniungi. Primū patȝ in principijs febriū interpolatarū que cū sudore terminātur. Item etiam in rigore precedēte crisim p̄ sudorē. vt q̄rto afforismorū. affo. lviij.

A causone habito. Secundū ptz. nam aliquando post post sudorem exalatis iam vaporibus calidis et apertis poris multotiens etiā spiritibus resolutis sequitur frigus quoddā ⁊ forte aliquis rigor qui sequens cōpletam euacuationē nō eget regimine per medicinas. per leuē enim fricationem aut pannorū calidorū iapplicationē remouetꝛ. Et quod rigor sequatur euacuationez collige secūda quarti. tractatu primo cap. de narratiōe signorum bonorum: et de hoc rigore est sermo hic. Patet etiā tertium nam aliquando tempore sudoris terretur natura in expellēdo materiā nociuā per membra sensibilia et retrahit calorē et spiritus et significatur impotentia virtutis et terror eius necnon malitia materie: et hic rigor est malus. de quo. vij. afforismorꝝ. In sudore rigor malū. Et aliquādo cōtingit propter vehementē resolutionē spiritus cuz debilitate virtutis ꝯtentiue sicut in sudore diaforetico cui frigus associatꝛ: et hic est pessimus. ¶ Notandum ꝙ per rigorē creticū debes intelligere rigorem antecedentez crisim cū oībus aut pluribus conditiōibus laudabilibus crisis. nam ꝓ cura huius nō est aliud faciendū iuxta afforismū. xx. prime particule. Ea quorum crisis fit aut facta est. nec ex hoc timemus virtutis debilitatē aut aliud nocumentū notabile sicut cōuersionē materie ad aliqḋ membrū nobile et similia. veruz aliqua calefactio cum pannis posset fieri.

Chāperius. Certū autē est rigorē paroxismos non anteire: neqꝫ sudorē consequi: sicut neq̇dez causon in singulis poxismis. In causone nāqꝫ rigore aduentante soluitur egritudo.

¶ Et quandoqꝫ sedatur cum ligatione extremitatū et fricatione facili et cum calefactione cooperture et cum vnctione de oleo de aneto. et de camomilla si indigetur eo.

¶ Ponit regimē rigoris vertentis ad se curā: et primo minus fortis. secundo magis fortis. scd̄a ibi (In forti aūt quādo perseuerat). In prima parte dicit ꝙ rigor scz debilis quādoqꝫ sedatur cum ligatione extremitatū: scz coxarū et adiutoriorū ⁊ fricatione facili scz totius corporis et extremitatum. et tertio cum calefactione et vnctiōe cū oleo de aneto aut de camomilla si indigetur eo. quasi dicat. ꝙ aliquādo sufficiet sola ligatio et fricatio absqꝫ vnctione. ¶ Notandū quod huiusmodi fricationes ⁊ vnctiones debent fieri dorso spine ⁊ partibus posterioribus a quibus inchoāt rigores quarto afforismorū. affo. 62. quibuscūqꝫ in febribus. Calefaciendo eim̄ et trahēdo calidū exterius sedāt rigorē.

¶ In forti autem quando perseuerat siue sit in febribus: siue sit in alijs oportet vt ligētur extremitates in locis plurimis et inunctio fiat cū oleo camomillino et radice lilij. et sunt de hoībus qui confortant illud cum eis que sunt sicut cardamomū ⁊ castoreum et ruta et schea et calamentū et baurach et piper et piretrū. Et quādoqꝫ pertrāsit illud ad administrandū linimenta ex sinapi ⁊ assa nō fetida. Et quandoqꝫ decoquūtur medicine iste in aqua: deinde coquitur in ea aliqḋ oleum et aqua eruce fortis est in hoc capitulo ꝑ se sola aut cū oleo aliquo qḋ decoquitur cū ea. ⁊ silr decoctio ozimi ⁊ aque eiꝰ Cōfectio olei boni. Sumatꝛ anetum siccū et myrrha et ruta et calamētū ⁊ piper ⁊ piretrū et coquantꝛ in vino decoctiōe vltima: deinde coquatꝛ colatū in tāto ꝙtū est medietas eiꝰ de oleo sisamino vsqꝫ quo cōsumatꝛ aq̄ et remaneat oleū ⁊ administretꝛ vngēdo. et de oleis fortibꝰ in eis in tali qualis est rigor quartane est oleū de costo et oleū de schea ⁊ oleum de abrotano et oleū de lilio et myrrha et ponantur in vncia vna olei pondus. ʒ. iij. piperis et sexta. ʒ. j. piretri tritorum. et administretur absinthiuz decoctum in oleo aliquo aut oleum oliue in quo decoctū est apiū. Et introitus in oleū lenis caliditatis est iuuatiuus valde: et fortasse necessarie sūt potiōes et multotiens sedatur cum aqua calida lenis caliditatis et cum incuruatiōe super vaporem eius. Et quādo non sedatur per id si materia est grossa decoquantꝛ in aqua anisum calamentū ⁊ semen apij et semē apij et mastix et eruca et anetū et similia. ⁊ balneetur in aqua in qua decocta sint ea que sunt sicut schea et abrotanū et calamentū: ⁊ anetum et squinantus et ruta et sansucus et costus et semina calida.

¶ Nunc curat rigorē fortē. ⁊ primo magis per exterius applicita. scd̄o magis per interius sumpta. scd̄a ibi. (Et omnes medicine fortis ꝓuocatiōis) Prima pars posset diuidi in tot partes quot remedia ponit. partes patebūt. ¶ Ante oia primo notātandum rigorē vertere ad se curā aliquando ꝓpter tristem sensationē vehemēter contristantē et debilitantem virtutē. Secūdo propter motum cōpressiuum ad quē resolutio ⁊ virtutis debilitatio ꝯsequitur. Tertio ꝓpter vehementē retractionē caloris ad quā potest sequi suffocatio. ¶ Secūdo notādum huiusmodi applicita locis de quibus supra conferre calefaciēdo sua actuali ⁊ potētiali caliditate et tristem sensationē remittēdo. ⁊ tertio de materia faciente rigorē resoluēdo. Primū remediū faciendum in rigore forti quādo perseuerat siue in febribus siue quando nō fuerint febres est ligatio extremitatum in locis dictis: et inunctio fricādo cū oleo de aneto camomillino et radice lilij: scilicet albi que est calida in secūdo ⁊ rigoris sedatiua: et potest decoqui radix lilij cum oleo camomille ⁊ ipsum oleum applicari vngēdo et fricando. Secundum remediū est qḋ aliqui hoīes cōfortant oleum suprascriptū addendo cardamomū calidū: ⁊ siccū in tertio castoreū pinguedinē testiculi calidā. et sic in fine tertij aut in principio quarti. ⁊ rutam cali. ⁊ sic. in tertio siluestris ꝟo in. iiij. Schea q̄ scd̄m aliquos est sticados arabicus cali. in prīo. et sic. in. ij. scd̄m aliquos est spēs absinthij: ⁊ dr̄ sandonicuz a sandone loco gallie. Sz apud Gal. sexto de simplici medicina est abrotanū cali. in primo. sic. in scd̄o calamentū cali. et sic. in scd̄o baurach spēs salis ꝓ qua sal nitrū ca. ⁊ sic. in tertio piper piretrū cali. ⁊ sic. in tertio. hec aut aliqua istorꝝ possunt suprascripto oleo cōmisceri scd̄m suā substātiā: aut pn̄t poni ad decoquendū: ⁊ postea oleū colari hmōi abijciendo. Tertiū remediū qn̄qꝫ pertransit medicꝰ ad linimenta magis calida sicut que fiūt ex sinapi calida in quarto. Itē ex assa gummi calida in quarto sicca in secundo intelligendo de nō odorifera que est calidior odorifera. licet magis abominabilis. Iste due possunt cum aliquo liquore permisceri in pauca quātitate ⁊ his loca dicta inungi. Et quādoqꝫ decoquūtur iste medicine in aqua: deinde de-

coctio illa colata bulitur cum aliquo oleo vsq; ad
aque cōsumptionē ⁊ administratur. Quartū reme
diū est aqua decoctionis eruce calide. ⁊ sic. in scd̄o
sola aut cū aliqua oleo bulita est fortis in hoc ca.
Similiter decoctio ozimi. i. basiliconis calida ⁊ sic.
in scd̄o. ⁊ aqua eius per aquā intelligēdo succū aut
aquā distillatiōis. Quintū remediuz est confectio
olei boni. sumant̄ aneti sicci rute mirre calamenti
ana partē vnā. piperis piretri añ. partē mediā co
quātur cū vino decoctiōe vltima ita vt horū virtꝰ
ingrediat̄ vinū: deinde vinū istud coquat̄ in tantū
olei sisamini q̄nta est eiꝰ medietas vsq; quo consu/
matur aqua ⁊ administretur. ⁊ hec est fortis ⁊ solē/
nis. Sextū est ex oleis fortibus multū calidis cōue
niētibus in rigoribꝰ fortibꝰ qualis est rigor quar/
tane sicut est oleū de costo cal. ⁊ sic. in tertio oleum
de scbea oleū de abrotano. ⁊ hic vides ꝙ Aui. per
scbeā nō intelligit abrotanū. oleū de lilio oleū de
mirra. Septimum ponantur in. j. ℥. olei tres. ʒ. pi/
peris. ⁊ sexta. ʒ. vnius piretri tritorū ⁊c. Octauum
administretur absinthiū decoctū in aliquo oleo si
cut oleū oliue in quo decoctū sit apiū. Nonum in/
troitus in oleū aliquod pauce caliditatis est iuua
tiuus valde si ponatur in eo s̄m totū corpus pre/
terq̄ s̄m caput. Et fortasse his non sufficientibus
sunt necessarie potiōes de quibus infra. Decimū
quandoq; sedatur cū aqua parū calida scilicet in/
curuādo dorsum super vaporem eius. Undecimū
quando non sedatur per illud ⁊ materia est grossa
decoquatur in aqua anisum ⁊ calamētum ⁊ semen
apij ⁊ mastix ⁊ eruca ⁊ anetum ⁊ similia. ⁊ recipiat
vaporez. vt supra. Duodecimū balneetur in aqua
in qua decocta sunt scbea abrotanum calamentuz
anetum squinantum ruta sansucus idest maiora/
na costus ⁊ semina calida.

¶ Et omnes medicine fortis prouocatio/
nis sedant rigorem. Et de medicinis sedāti
bus rigorē maximū in quartana ⁊ similibꝰ
sibi est vt bibatur de costo aurei. j. cū aqua
calida et de agarico q̄ntum de ipso in aqua
calida. Et in agarico est iuuamentū. et quā
doq; ponit̄ cum eo parū opij. quoniā facit
dormire ⁊ facit sudare et prohibet vehemē
tiam rigoris et alia. et iterū yreos quātitas
aur̄. j. in aqua calida.

¶ In parte presenti Aui. curat rigorē per sumpta
interius. ⁊ primo per medicinas ⁊ cibos alterati/
uos. in scd̄a per medicinas solutiuas. scd̄a fere in
fine capituli ibi. (Et solutio ventris) prima in tot
partes quot sunt medicine. partes patebunt. Pri/
ma est. omnes medicine fortis prouocationis scili
cet sudoris sedāt rigorē. oēs nāq; sunt calide. ⁊ sic
sua caliditate sedant ipsum. ¶ Preterea educendo
per sudorē sedāt ipsum. sicut tyriaca metridatū et
similia cū vino potenti sumpta. Scd̄a medicina q̄
sedat rigorē maximuz sicut in quartana est huius/
modi. ℞. costi aureum vnū puluerizetur et sumat̄
cū aqua calida scd̄o. ℞. agarici intellige prepara
ti suis correctiuis aureū vnū ⁊ sumatur distēpera/
tus cum aqua cal. iuuat enim agaricus in rigore.
Tertia medicina quandoq; ponitur cum agarico
parum opij ⁊ iuuat faciendo dormire faciendo su
dare. ⁊ prohibet vehemētiā rigoris ⁊ alia acciden
tia vehemētia. accidentia. s. sequentia rigorē sicut
sincopis ⁊ similia. ⁊ ad intellectum Aui. debet acci
pi agarici aureū vnum. opij vnum aut duo grana.
possemus etiam has medicinas scilicet agaricuz
opium et costuz simul cōmiscere et totum exhibere
vna vice per horam aut circa. ante paroxismū ⁊ me
lius est vt sint distemperata aut cum aliquo liquo
re calido saltem actu. hec em̄ medicina iuuat cale/
faciendo ⁊ subtiliādo materiaz. Iuuat scd̄o de per
accidens sopiendo sensum. tertio prouocādo som
num. quarto prouocādo sudorē: sed prouocatio su
doris partim est de ꝑ se per medicinas calidas sub
tiliātes. partim de per accidēs inducendo somnū
qui facit sudare. Et hec medicina: q2 tarde euacua
tionis et efficitur etiam tardior per opium nō eua
cuabit: nisi post viginti horas aut circa quādo iam
paroxismus erit finitus ⁊ euacuabit materiā gros
sam sicut melācoliam. et similes quas forte nō eua
cuasset si nō fuisset sumpta ante paroxismum cum
ante paroxismū materia incipiat agitari et cōmo
ueri. et cum est in motu facilius potest educi quam
si nō cōmoueretur. propterea forte melius esset qd̄
hec medicina per duas horas aut maius tempus
exhiberetur ante paroxismū vt iam sit actuata dū
mouetur causa antecedens pro paroxismo. Et ex
his facile soluuntur multe instantie pauci momē
ti quas doctores adducunt pro declaratione huiꝰ
textus. Quarta medicina est aureus vnus yreos in
aqua calida. Est aūt yreos radix lilij celestis cali.
et sic. in fine tertij et solutiua. Et credo ꝙ esset me
lius hoc exhibere ante paroxismum per notabile
tempus vt esset completa eius solutio. veruz eius
oleum applicitum sedat notabiliter frigus et ri/
gorem.

¶ Et de cōpositis est tyriaca diatesseron
et electuaria alia. et diaciminū et diacala/
mentum. et diapipereon. et syrupus de mel/
le in quo feruent sicut assa. ruta. et piretruz
et piper. Pillule experte que dantur in po/
tu ante rigorē per horam vnam infirmo ere
cto vel stante super lectuz suum vel scamnū
suum: et aere eius calefacto cum igne et co/
operimēto quoniam temperant ipsum aut
prohibent: quarum cōfectio. Recipe stora/
cis. myrrhe. opij. oppoponaci. omnium ana
partem. j. conficiātur cuz butyro: ⁊ sit dosis
eius quantitas fabe: et iterū sumantur op/
poponaci. castorei. dauci. asse. piretri. opij.
ana partes equales fiat sicut primo fit. De/
scriptio bona. Recipe oppoponaci. serapi/
ni. amidē. et cimini carmeni: et seminis apij
et piperis ana aur. j. ß. seminis iusquiami al
bi. croci. aristologie. castorei. euforbij. myr/
rhe. ameos zinziberis omniuz ana pondus
tertie. ʒ. j. seminis armel. piretri omniū ana
aur. j. conficiantur cum melle: et dosis eius
sit auellana cum aqua calida valde.

¶ Describit medicinas compositas valentes in
rigore. Ex quo infert ꝙ medicine suprascripte fue
runt plures et non vna sola. scilicet costus agari/
cus ⁊c. Prima medicina cōposita est tyriaca dya/
tesseron id est de quatuor rebus. Itez dyaciminū
dyacalamentum. Item dyapipereon que omnia
sunt calida circa tertium gradum. Et syrupus de
melle in quo feruent sicut ruta assa piretrū et pip
id est aqua mellis in qua huiusmodi sint bulita et
colata post horum bulitionez. Pillule ex parte he
dantur infirmo erecto siue iaceat in lecto siue super

scamno

scamno ad experiendū an sit fortis potens tolera-
re huiusmodi opiata: et etiam vt melius possit de
glutire ⁊ debet esse in camera calida aut in pānis
circūdatus vt nō frigeat. ℞. myrre opij oppopo-
naci omniū ana partem vnam conficiātur cū bu-
tiro: ⁊ sit dosis vt quātitas fabe. Do tibi sanū con
silium quando incipis alicui exbibere medicinas
opiatas nō trāscendas sup̱ duo grana opij. Sunt
enim quidam qui facile patiuntur ab opio. quidā
non. intra quos difficile est distinguere nisi per ex-
perientiā. Quomodo aūt huiusmodi opiata cōfe-
rant in rigore patere potest ex dictis. Et due medi
cine sequētes sedant rigorem: tum calefaciēdo et
subtiliando per medicinas calidas: tum stupefa-
ciendo. nam in prima sequente ponitur opium in
secunda semē iusquiami albi: quod tamen minus
stupefacit quā opium. Solum superest vt aliqua
declarentur. oppoponacū dictum est ab opos qđ
est gummi vel lachryma et ponax vel ponacuȝ her
ba. sic sumitur vt sumit̃ a Plinio. 12. naturalis hi-
storie. et est calidum et siccū in tertio Amiden est si
seleos. xiij. tertij tractatu quarto capitulo de cura
asclitis ī fine: aut est herba de qua fit assa. ⁊ est val
de calida. Aristologia capiens nomen ab inuento
re qui seminando inuenit. vt ponit Tullius primo
de diuinatione distinguens in longam ⁊ rotundā
sic differētes scđm folia et radices: quarum vtraqꝫ
est notabiliter calida: sed lōga calidior. de vtraqꝫ
potest intelligi. Armel est species rute et non silue-
stris vt voluerunt quidam: vt patet per Auicen. vj.
quarti capitulo de cura morsus viperarū.

¶ Et fortasse est necessariuȝ in eo vt detur
in potu vinum calefactuȝ et cibi calefacti.

¶ In parte ista ponit quod cibi et potus debēt da
ri actualiter calidi: et melius est etiam vt sint potē
tia tales siue dentur in rigore sicut aliquando est
necessarium deficiente virtute siue ante rigorem.

¶ Et solutio ventris cuȝ eis que sunt sicut
yera et dyacitoniten et dyafinicon: imo qñ
est rigor prauus et proprie in febre dentur
in potu pillule fetide: quoniam ipse sunt sa
nitas eius.

¶ Curat rigorem cum solutiuis concedens yeram
scilicet simplicem diacitoniten et diafinicon: qua
rum descriptiones vide a Mesue in suo antidota
rio: et ab Aui. quinto canone: immo quando rigor
est prauus: quia fortis et longus et proprie sine fe
bribus dantur in potu pillule fetide: quoniam sa-
nant. quarum descriptiones vide nono Almanso-
ris. capitulo de paralesi. et dicuntur fetide: quia fe
tidos educūt humores: et conueniunt cum non est
feb. aut pauca febris: quia sunt notabiliter calide.
Notant hic doctores solutiua non esse exhibenda
ita vt operent̃ tempore paroxismi nisi materia ex-
istente in vijs ductuū aut sibi p̱xima in pauca quā
titate: quod credo esse verū precipue: quando hu-
iusmodi medicine sunt violente sicut sunt que hic
descripte sunt preter yeram. Cura rigoris sex req̃-
rit intentiones. Prima est regimen sex rerum pro-
prie in aere qui debet esse calidus. similiter cibi et
potus in rigore pendente a materia calida debent
esse actualiter calidi. Secunda intentio est mino-
ratio humorum cum vomitu cum plurimum de ea
materia expellatur eo tempore ad stomachuȝ: sed
ante rigorem per notabile tempus puta die prece
denti cum medicinis solutiuis: scilicet yera simpli
ci diafini. diacitoniten. pillulis fetidis. reubarba-
ro. aloe et similibus secundū exigentiam materie

Tertia intentio est remittere acuitatem et subtili-
tatem materie. et etiaȝ subtiliare grossam. Primū
perficitur cum ingrossantibus et inuiscantibus vt
aquis et syrupis. Secundum cum subtiliantibus
abstergentibus et incidētib⁹ ex eisdem: et ista sunt
exbibenda tempore digestionis materie que stat
sub forma cause antecedentis. et sic per duas ho-
ras ante paroxismum ratione materie coniuncte
paroxismi. Quarta est reddere materiaȝ non ita ve
lociter mobilē super membra sensibilia que com-
pletur per quietem corporis aut per frigida inspis
santia. Quinta intentio est obtūdere sensum ne p̱-
ter sensus acuitatem valde debilitetur eger et aug
mentetur concussio que completur per prouocan-
tia somnum. Sexta intentio est partium exteriorū
calefactio et proprie dorsi et extremorū. que cōple
tur cum fricatione cum pannis calidis et calidorꝫ
exterius applicatiōe que multiplicia possunt esse
Item cum cibis et electuarijs et aquis in presenti
capitulo descriptis. de quibus sunt tyriaca. metri
datum. diamuscum. et similia. et proprie in mate-
rijs frigidis sumpta cū pauco vini potentis ⁊ etiā
cum his que exterius applicantur. Descriptio con
ueniens. ℞. olei anetini. ℥. j. ß. succi arthemisie. ℥.
iij. bulliant simul ad consumptionem succi. ⁊ adda
tur croci subtiliter puluerizati. ʒ. j. cere quantum
sufficit. fiat vnctio cum aqua debite calida vnga-
tur dorsum ante rigorem et in rigore. Aqua vitis
applicata dorso et extremis est efficax.

¶ Regimen sudoris in febribus. Cap. xiij.

Oportet ne sudor creticus quan-
tum possibile est restringatur.

¶ In presenti capitulo Auicenna po
nit regimen sudoris. primo cretici nō
superfluentis. secundo cretici et non
cretici superfluentis. ibi secunda (Cum antem fue
rit necessitas) dicit primo creticum sudorem quan
tum est possibile non esse restringendum. patet
quia natura in crisi perfecta non est impedienda.
prima afforismorum. affo. xx. si tamen in sudore vir
tus preter modum debilitaret̃: tunc conuenit illuȝ
restringere.

Galenus septi
ma amphoris-
moruȝ. Sudor
multus frigid⁹
Calidus sem̃p
fluens: frigid⁹
maioreȝ: calid⁹
minorē egritu-
dinē significat
Causa vero su-
doris multitu-
do est in corp̱i-
b⁹ collecte hu-
miditatis que
hic p̃cipitur ex
pelli superius
cū vomitu a cor
pore forti: infe-
ri⁹ cū pharma-
cia a debili. qđ
dignū est repre
hendi.

¶ Cum autem fuerit necessitas et pertran
sit terminum. tunc oportet vt euacuetur et
infrigidetur locus. Si autem non excusat:
tunc super instrumentum positus quo pue
ri vel iuuenes solent in aere concuti cōmo-
ueātur in loco frigido.

¶ Nunc Auicenna facit quod dictum est. et habet
quinqꝫ partes. tres prime partes regunt sudoreȝ
parando aerem. secundo in tali regimine abster-
sionem sudoris docet euitare. tertio ponit quedaȝ
remedia exterius applicanda. secunda ibi. (Et nō
oportet vt intendat.) tertia ibi (Et oportet) Dicit
primo quod cum necessitas est stringendi sudorem
superfluentem oportet euentare et infrigidare lo-
cum et supple etiam sudantem. quo remedio non
sufficiente ponatur super instrumento quo solent
pueri in aere concuti et se cōmouere. ¶ Pro cuius
declaratione notandum quod debent primo di-
scooperiri vt vapores retenti sub pannis exalent
simul cum aere calefacto circūdante. secundo hoc
non sufficiente debent aliqualiter flabellari siue
euentari: vt flabellatio illa impellendo vapores a
superficie corporis propter aerem impetuose mo
tum in corpus sudantis infrigidet ipsum et poros
opilet. semper enim a corpore nostro exalant va-
pores calidi qui circa corpus retenti ipsum calefa

ciunt et poros aperientes amplius sudare faciunt quinta probleumatũ. probleumate. decimosexto quare quiescentes immoti sub radijs solis magis calefiunt. ventilatio itaq3 isto modo et cõmotio super notato puerorũ instrumento.

¶ Et non oportet vt occupetur in exiccando illud quod rorando egreditur faciendo exiccationem post exiccationem. nam illud est occasio ad illud prouocandum et multiplicandum. et fortasse attrahit sincopim. Nam eius abstersio addit in ipsum et eius dimissio restringit ipsum.

¶ Nunc facit quod dictum est dicens non oportere occupari in exiccando illud quod in modum roris egreditur per poros cutis faciendo exiccationem post exiccationẽ. nam huiusmodi exiccatio est causa pꝛouocandi et multiplicandi ipsum: ⁊ fortasse attrahit sincopim: sc3 multiplicatio ipsius spiritibus preter modum resolutis. abstersio enim sudoris auget ipsum et dimissio eius restringit ipm. Abstersio nanq3 sudoris est causa cur alius sequatur ne detur vacuum. sed dimissio restringit: quia ipse dimissus circa pororum orificia inuiscatur et ingrossatur. nam cum sapiat naturam aque redit in ipsam ab extrinseco: et sic infrigidatur et ingrossatur: ad quã infrigidationẽ et ingrossationem adiuuat frigiditas cutis et cõtinentis. et hec est sententia Aristo. ij. probleumatum probleumate. xiij.

¶ Et oportet vt iungat eum cum oleo rosato forti et oleo myrtino. Aut cum oleo de salicibus et cum oleo de balaustijs.

¶ Nunc Auicenna ponit remedia. et primo sudore non existente multum vehementi. secundo ipso existente valde vehementi. secunda ibi (Et cum res fit vehemens) In prima parte ponit tria remedia Primũ remedium est vt vngat cum oleo rosato forti: sc3 ad restringendum: quia oleum scilicet factu3 ex oliuis immaturis: quia nondu3 apertis ⁊ si sint siluestres et albe sunt stipticiores quam domestice et mature. Et cum oleo myrtino. scilicet similis virtutis: aut de salicibꝰ quod est frigidius: non tamen magis stipticum: aut de balaustijs: idest caducis granatorum que sunt capita ipsorum: et hoc fortius constringit ipsis suprascriptis. singula enim horum sunt ipsius constrictiua et eius omnia simul mixta.

¶ Aut fiat oleum cum aquis in quibus decoquuntur citonia pontica et mala pontica et rose ⁊ balaustie et karabe contritũ sicut puluis qui apparet in radio solis et similia quoniam restringit et quandocunq3 restringit: acetum mixtum aqua et succus agreste et decoctio balaustiaru3 ⁊ decoctio gallarum et decoctio myrti et succus salicis est mirabilis et aqua semperuiue. Et cum res fit vehemens liniatur cum mucillaginibus frigidis et cum gummi et proprie cum emplastratur his duobus et euentatur. Et quando vehemens fit res oportet vt ponatur nix super extrema et sola sint in ea extrema. aut balneetur cum aqua frigida si suffert eam.

¶ Ponit regimen secundum. et est oleum factum hoc modo. accipiatur aqua decoctionis citoniorũ et malorum ponticorum que magis constringunt quam citonia cum sint magis frigida et magis de partibus terreis participantia quam ipsa. et rosarum: scilicet siccarum et balaustiarum ⁊ karabe contrite sicut puluis qui apparet in radio solis et similium que aqua postea debet bulire cum oleo aliquo vtputa oliuarum onfanzino vsq3 ad aque consumptionem. est enim efficax hoc. ⁊ aqua aspersa super corpꝰ egri aut epithimata est valde constrictiua. nam hec sunt frigida et stiptica. karabe autem quasi trahens paleas interpretatur: et quandoq3 restringit scilicet sudorem aceto mixtũ. Item succus agreste et decoctio balaustiarum. et decoctio gallarum et decoctio mirti et decoctio foliorum salicum: et aqua semperuiue. scilicet decoctionis expressionis aut distillationis. est enim valde frigida. Et cum res: idest sudor fit vehemens liniatur corpus cum mucillaginibus frigidis sicut psilij aut cum gummi arabico vt inuiscentur in superficie corporis vt sudor non possit exire. Hec enim fortiter stringunt coadiuuante euentatione. et quando vehemens fit res: quia alia non conferunt ponatur nix super extrema et sola sint in ea: niue extrema non residuum corporis ne forte congelaretur: aut balneetur in aqua frigida si sustinet eã Dicit tamen Gentilis se curasse sudorem cuiusdam domine cum rosata nouella descriptione Nicolai in suo antidotario quam dicit conuenire in sudoribus diaforeticis et datur mane et meridie cum aqua frigida credo quod sufficeret. ʒ. semis. Notandum quod intentio Auicen. est restringere sudorem sequentem subtilitatem materie dilatationem pororum debilitatem contentiue et irritationem expulsiue maxime quando timetur casus virtutis. Pro cuius constrictione sunt he intentiones. prima constringit poros. secunda ingrossat materiam. tertia confortat contentiuam membrorum ⁊ remittit acuitatem expulsiue eorum. quarta diuertit materiam maxime a circunferentia ad centrum. quinta ordinat debitum regimen maxime cibos et potus inspissantes materiam sudoralem ⁊ virtutem fouentes que intentiões quibus debeãt compleri satis bene patere potest.

¶ Regimen fluxus narium superflui. Cap. xiiij.

Oportet vt non properetur ad prohibendum illum qui creticus est quantum possibile est.

¶ Hoc capitulum habet duas partes. In prima parte premittit fluxu3 sanguinis narium non restringendum. secũdo docet regere restringendum. secunda: ibi. (Cum autẽ est necesse). In prima parte dicit nõ oportere properare ad restringendum fluxum sanguinis nariũ creticum quantum possibile est nisi superfluat et debilitet virtutem.

¶ Cum autem est necesse prohibere fluxũ sanguinis narium in febribus acutis: tunc liga extrema et pone ventosas super latus quod sequitur latus fluxus sanguinis narium: deinde consequenter adhibe regimẽ illius loci. fortasse enim possibile erit tibi vt infrigides et restringatur per illud et ante ponas ventosas desuper et distilla in nasu3 aliquas distillationes predictas in capitulo fluxus sanguinis nariu3. Et cum non est

probibens

Sophista Alexãdrinꝰ. vij. epidimiarũ. Quam in egritudinibus superuenit fluxus sanguinis per nares siquidẽ moderatus fiat: placet nobis: si vero immoderatus op3 nos sistere ⁊ constringere: et mltotiẽs absq3 arte fluxus sanguinis soluit sint homata sit puentẽtia: sin thom a enim potbomia fuit sed qñ dico potbomiã non dico imoderatam diaforesim

naturalis caloris sed moderatā lipothomiā sicut ad aptionē. Multotiēs enī ille qui patitur fluxū sanguis ex naribꝰ vidēs sanguinē multū exire perturbatus est: et obstupuit deinde frigidꝰ factꝰ est naturalis calor et reductus est sanguis: et sic constrictꝰ est fluxus sanguinis.

prohibēs aliquod infrigida caput cum infrigidantibus predictis in eo.

¶ Nunc facit quod dictum est. et primo regit fluxū sanguinis in febribus acutis. secunda specialiter in quartana. secūda ibi (Et quandoqꝫ aduenit) In prima parte pro ꝯstringendo sanguinē ponit tria remedia. primū est ligatio extremorū: scilicet adiutoriorum supra cubitos per duos digitos: ⁊ similiter coxarum supra genua tantundem. necnon testiculorum ad diuertendum. Secunduꝫ remediū est positio ventosarū si fluat ex nare dextra super regiōe splenis sine sacrificatiōe ad retinendū sanguineꝫ ibidem aut ad diuertendū. Tertium remedium est regimen loci per quem fluit sanguis scilicet nasi. frontis. temporum colli. et partium propinquarū nam fortasse erit possibile vt per infrigidationem supple et constrictionem illarum partium restringatur absqꝫ positione ventosarum super regione splenis aut epatis. Aliter et non ponas ventosas super partibus superioribꝰ: scꝫ naso propinquis ne sanguis trahatur ad superiora: et distilla in nasum aliquas distillatiōes predictas: scꝫ quinta tertij cap. de cura fluxus sanguis narium. Et cum nō est aliquid prohibens: scilicet catarrus aut nimia repletio infrigida caput cum infrigidantibus dictis in capitulo de cura fluxus sanguis narium.

¶ Et quandoqꝫ aduenit patientibꝰ quartanam fluxus sanguinis nariū. quare oportet vt iuues cum facientibus fluere sanguinem ex naribus scitis. in ipso enim est sanatio quartane. Si vero superfluitatem timuerimus faciemꝰ sicut illud qđ fecimus.

¶ Hic fluxum sanguinis narium regit in quartana dicens quod oportet vt iuues cum facientibus fluere ipsum ex naribus que sunt scita. quinta tertij. scilicet constringendo gulam ponendo digitos in naribus aut setas porcinas aut herbaꝫ dictam poligonium. Nam per fluxum ipsius sanatur quartana maxime pendens a melācolia genita per adustionem sanguinis. si tamen timueris ne superfluat constringe vt dictum est. Cura sanguinis narium exigit quinqꝫ intentiōes. Prima est remotio cause fluxus que multiplex esse potest. scilicet nimia aquositas: aut nimia colera sanguine permixta: aut superflua caliditas sicut in febribus acutis: aut debilitas contentiue: aut irritatio virtutis expulsiue. secunda intentio est diuersio cum euacuatione aut sine. Tertia fluxus interceptio cum his que applicantur collo timporibus aut fronti. Quarta orificiorum venarum que ad nares terminantur constrictio: scilicet cum his que naribus instillantur aut insufflantur aut in forma stuellorum imponuntur. et hoc absqꝫ alijs secundū plurimuꝫ est sufficiens. Quinta est regimen sex rerum nō naturalium per que sanguis inspissetur et secundum plurimum infrigidetur et fiat ineptus fluxui ⁊ contentiua membrorum fortificetur. Et pro complendo quartam intentionem infunde aliquem puluerem sicut trociscos de terra sigillata: aut de karabe: aut bolum armenicum. sanguinē draconis in albumine oui. ⁊ bene concute: deinde fac stuellum satis grossum ex cotto aut tela aranea aut pilis leporis et infunde in albumine illo et naribus impone quem diu retineat et non violenter extrahatur. hoc enim scđm plurimū sufficit: immo stuellus infusus in solo albumine oui est sufficiēs secundū plurimum. Et quia cura fluxus sanguinis nariuꝫ cum est continuus celeritate indiget: sunt he omnes intentiōes aut plures ex his quā cito ꝓficiende cum remedijs opportunis.

¶ Regimen vomitus qui accidit eis .Cap. xv.

Creticus iterum non abscindatur nisi apud necessarium.

¶ In hoc capitulo Auicenna ponit regimen vomitus. et primo cretici non restringendi. secundo restringēdi cretici vel non cretici. secunda ibi. (Et secūduꝫ plurimū) Dicit primo non esse restringendum creticum nisi sit necessariū. scilicet quia superfluens ⁊ deijciens virtutem: et quia non euacuat quale est euacuandum.

¶ Et secundum plurimum abscindatur in eis ꝑ vomitū et per adiutorium eius quo extrahitur humor nociuus sicut est syrupus acetosus et aqua calida. Et quādoqꝫ est necessarium vt confortetur virtus. quare ponatur loco syrupi acetosi puri syrupus acetosus cum seminibus.

¶ Nunc facit quod dictum est: et cōtinet duas partes. nam primo in generali docet regere vomitum Secundo magis in speciali. scđa ibi (Et si humor imbibitus) Dicit primo vomitū scđꝫ plurimū abscindi per vomitum et per adiutoriū quo euacuatur humor nociuus sicut per syrupū acetosum cum aqua calida: quandoqꝫ tamen necesse est dare regimen fortius vt syrupum acetosum cum seminibus loco syrupi acetosi simplicis. ¶ Pro qua parte notandum quod vomitu valde debilitante ⁊ corpore valde inepto ad vomituꝫ et suspecto per illum ad fracturam vene nō debemus si possumus aliter vomitum vomitu curare. in alijs autem casibus vomitus est vomitu curandus maxime materia ad superiora leuigante. que sententia colligitur decima sexta tertij de cura colerice passionis. ¶ Notandū secundo quod vt facilior fiat vomitus preparādum esse humorem vomitu cum syrupo acetoso zucharino materia existēte calida ⁊ cum oximelle simplici ipsa existēte frigida et grossiori. ipsa vero existente frigidiori et grossiori cum syrupo acetoso cōposito cum seminibꝰ. scilicet calidis subtiliatiuis materierum sicut cum aniso feniculo et similibus. Est autem hmōi syrupꝰ acetosus cōpositus duplex. ¶ Quidā cum zucharo factus et dicitur apud nos syrupus acetosus. Quidā cum melle et dicitur oximel compositum: quod conuenit adhuc materia existente grossiori. Oximel vero squilliticum conuenit materia existente frigidissima ⁊ grossissima. hi autem syrupi miscendi sunt cum aqua calida: idest tepida. Omnia enim tepida exoluūt robur stomachi. post cuius tepidi sumptionem per horam procuret vomitum exquisitum satis cum impositione digiti aut pēne in gutture.

¶ Et si humor est imbibitus ⁊ grossus. tūc oportet vt fiat solutio in dando in potu qđ est sicut aloes et yera. Et quando nō est imbibitus fortasse confert yera et aloes.

¶ Nunc specialem ponit vomitus curam. Et continet partes tres. Nam primo ponit regimē vomitus secundū diuersitatē substantie et situs humoris secundo ponit curam vomitus colerici. tertio ponit regimen vomitus melancolici. secūda ibi. (Et quando assiduauerit vomitus). tertia ibi (. Ad vomitum quidē colere nigre) prima in tres. nam pri

mo docet regere vomitū humore existēte imbibito grosso. secundo nō existente ībibito. tertio existente imbibito nō grosso. scd̄a ibi (. Et quādo non est imbibitus.) tertia ibi. (Et si est ībibitus nō grossus). Dicit primo ꝙ humore existente imbibito in stomacho et grosso oportet soluere ventrē cuʒ aloe et yera. Et dicit in secunda parte qd̄ qn̄ non est imbibit⁹ fortasse confert yera et aloes. ¶ Pro prima parte notandum quod humor existēs in stomacho quandoqʒ est imbibitus: idest intus bibitus et in porositatibus conclusus: quandoqʒ est inuiscatus quandoqʒ natās: quandoqʒ apostemans. Imbibitus est duplex. subtilis et grossus. licet subtilis. sit magis aptus imbibi. et vterqʒ potest esse ex quacunqʒ specie humorū. ¶ Pro remouēdo ergo grossum siue imbibitum siue non. docet exhibere yeraʒ pigram: scilicet simplicem Gal'. que dicta est yera quasi sacra et pigra amara: et fit ex octo rebus inter quas nihil est solutiuū nisi aloes. Aloes autem quandoqʒ ponitur duplus ad reliqua et est magis solutiua. et hanc vocant Aloem et yeram. Aliquādo ponitur in dosi equali reliquis septem: et hanc vocant yeram et aloem. Dosis yere pigre in qua aloes ē duplus ad reliqua sine melle est a. ʒ. ß. vsqʒ ad duas. In forma electuarij cum melle est. ℥. j. et hoc magis confert quando humor est imbibitus. Aut aliter per aloem et yeram intelligam⁹ aloem qui de nouo misceatur cum yera pigra aloe dominante sicut. ℞. aloes. ʒ. j. yere pigre. ʒ. ß. misce. et exhibeatur in forma pillularum. vel distemperētur cum aqua zucharata et bibantur. Econtra vero per yeram et aloem intelligimus yeram dominari aloe. vt. ℞. yere p. ʒ. j. aloes. ʒ. ß. et exhibeātur: vt supra. Et forte per yeram et aloem intellexit duas medicinas distincte: quarum quelibet huic proposito deseruit.

¶ Et si est imbibitus non grossus mūdat ipsum syrupus acetosus cum aqua calida: deinde equat ipsum post illud aqua granatorum que bibatur. Quod si euomuerit eaʒ bibat ipsam vice alia donec equetur et quiescat: et similiter syrupus de menta cum granis granatorū. Et fortasse sedat ipsum infrigidatio stomachi.

¶ Facit quod dictum est et continet partes duas. Nam primo ponit tria remedia facienda quādo humor est imbibitus non grossus. secūdo quoddā regimē euitare docet. scd̄a ibi. (Et non oportet vt approximet). Primum remedium mundās humorem imbibitum non grossum est syrupus acetosus cum aqua calida. Digerit enim ipsum ingrossando et abstergit ipsum a stomacho et sua punctiōe incitat ad vomituʒ post quem facto vomitu aqua granatoruʒ bibita equat ipsum: scilicet stomachū temperando eius caliditatem: quam si vomuerit bibat alia vice donec equetur: scilicet stomachus ee vomitus quietetur. Secundum remedium est syrupus de menta cum granis granatorum. confert enim in dicto vomitu. Tertium fortasse infrigidatio stomachi sedat ipsum non solum perficienda cum interius sumptis: sed etiam cum exterius applicitis ita vt aliquando oporteat esse actu et potentia frigidum sicut in colerica passione precipit Rasis nono Almansoris. Hec autem administranda sunt humore iam educto. ¶ Et nota quod est bonum in vomitu vehementi et proprie ab humore calido primo lauare stomachum cum aqua calida aut ordei in multa quantitate: deinde approximare remedia cōstringentia interius et exterius actu et potentia frigida.

¶ Et non oportet vt approximet reb⁹ ponticis et sedantibus vomitum cum ponticitate sua et acetositate sua stiptica ille qui vomit propter humorem imbibitum. quia est malum et addit imbibitioni sed non imbibito fortasse faciēt eum deijcere deorsuʒ: ꝙuis sit grossus et fortasse iuuabūt ꝟtuteʒ stomachi ad expellēdū eum per superiora.

¶ In presenti parte docet euitare quoddā regimē dicens. Non oportet ilum qui vomit propter humorem imbibitum approximare rebus constringentibus vomitum sua ponticitate et stipticitate. Nam hec faciunt humorem magis imbibi. humore vero non existente imbibito fortasse conferunt. Nam si humor sit grossus fortasse stomachus confortatus eijciet eum per inferius. Si vero subtilis forzasse eijciet eum cum vomitu. tutius tamen est vt credo primo mundificare stomachū ab humoribus in eo contentis per superius aut inferius siue sint imbibiti siue non. postea huiusmodi confortantia administrare tam interius quā exterius.

¶ Et quādo assiduauerit vomitus de colera et nō fuerit de genere imbibiti. tunc vtere stipticis: et ꝓprie emplastris iuuātib⁹ factis ex corticibus granatorū ⁊ gallis ⁊ his silib⁹ cū vino permixto aut aceto permixto.

¶ In presenti parte curat vomitū colericū quādo nō fuerit humor imbibitus. dicens quod tu debes vti stipticis et proprie emplastris factis ex corticibus granatorum et gallis et similibus cum vino aut aceto mixtis.

¶ Et ad vomitū q̄dē colere nigre supfluū submergatur spongia in aceto et ponatur sup stomachū. Qd̄ si necessariū fuerit aliq̄d fortius: administra medicinas predictas in capitulo retentionis vomitus.

¶ Nunc curat vomitū melancolicū dicēs: ꝙ vomitui colere nigre superflue confert spōgia infusa in aceto et bene exp̄ssa stomacho applicita. Ultimo dicit ꝙ in efficacioribus pro restringendo vomitū erit recurrere ad medicinas dictas in capitulo de restrictione vomitus dictas. xiij. tertij. ¶ Notādū quod huiusmodi spongia in aceto infusa confert stomachū quadam stipticitate cōfortando. ⁊ si fuerit melācolia adusta ꝯfert infrigidādo ⁊ incidendo ⁊ stomachū ꝯfortādo. Sed si cū aceto bulierit menta et similia cōfert etiaʒ calefaciēdo. Cura vomitus sex exigit intētiones. Pria remouet causam siue fuerit primitiua sicut regimē sex rerū nō naturaliū faciens vomere. siue fuerit corporea sicut oppilationes apostemata vlcera et similia i stomacho existentia: aut in membro sibi cōmunicāte. Alia diuertit humores ad stomachū fluxuros. Tertia mūdificat stomachū a superfluitatibus in eo existentibus ad vomitū incitantibus. Quarta vias ⁊ ductus constringit per que ad stomachū defertur humor ipsum stomachū confortādo ne recipiat et vt debite suas operationes perficiat. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimē sex rerū. Et ex dictis in textu potes elicere auxilia plures harum intentionū perficientia.

¶ Regimē fluxus vētris qui accidit eis. Cap. xvj.

Iam singulariter

Iam singulariter in capitulo fluxus ventris locuti sumus in hac intentione ergo redeamus ad illud. Et de illis que conferūt ex via ciborum sunt almes torrefacti ⁊ lentes torrefacte et coriādrum: quodcūq; horum duorū fuerit elixetur et fundatur aqua ab eo et proprie quando fit acetosum cū granis granatorum: qm̄ est bonum.

¶ Hic Auic. ponēs fluxū ventris q̄ accidit febrientib⁹ duo facit. Primo pro sufficiēti regimine fluxus vētris remittit nos ad decimāsextā t̄tij. d. se locutū fuisse ibidē singulariter quātū est opportunū in hac intentione. i. in regimine fluxus ventris sequentis febrem. scd̄o hic breuiter se expediēs ponit quosdā cibos cōuenientes in fluxu sequēte febrem dicēs ꝙ de illis q̄ conferūt via cibi sunt sicut almes torrefacti et lentes torrefacte et coriandrum sil'r torrefactū. Qd̄cūq; horū duoꝝ. s. almes et lentiū postq̄ torrefactū est debet p̄mo elixari et abijci prima decoctio: deinde debēt bulire quousq; decocta sint et debent fieri acetosa cū granis granatorū. s. exprimēdo succū ab eis. et hm̄oi condiendo. Almes autē sunt robilie. Coriandrū preparatū cū aceto et torrefactū est singulare in fluxu ventris et ꝓprie ad retinendū cibum in stomacho. Hec autē cū frigida sint et stiptica conferunt in fluxu sequente febre. Intētiōes habēde in cura fluxus ventris sunt sex. Prima remotio cause fluxus quecūq; fuerit aut primitiua: aut corporea. secunda est diuersio hūorū a fluxu ad intestina. tertia est mundificatio intestinorū a sup̱fluis in eis contētis et doloris eorū sedatio aut cū clisterijs si fuerint in intestinis grossis: aut cū sumptis in potu si fuerint in gracilibus. quarta intētio est viarū et ductuū constrictio humorū ingrossatio ⁊ q̇etatio necnō intestinorū cōfortatio ne recipiant cum exterius applicitis et sumptis. quinta est accidentium correctio. sexta debiti regiminis sex rerū ordinatio.

¶ Regimen sitis eorum superflue. Cap. xvij.

Oportet vt inungatur caput cū oleo frigido valde qd̄ fundat super ipsum et ponatur super caput si non fuerit quod prohibeat: et cum aquis infrigidantibus.

¶ Auicen̄. ponens regimē sitis sup̱fluentis p̄mo ponit regimen generale pro sedādo sitim. scd̄o sedat sitim scd̄m aliquos speciales modos ipsius. secunda ibi. (Sitis quandoq; fit a frigore.) p̄ma in duas. nā primo ponit regimen sitis p̱ infrigidantia capiti applicāda. scd̄o p̱ infrigidātia i ore tenēda. secunda ibi. (Et retentiōe mucillaginis) Dicit in prima parte oportet inūgere caput oleo frigido potentialiter infrigidato. s. actualiter infuso sup̱ caput nō existente prohibente. s. catarro capitis repletione et similibus. Et inungi etiā cū alijs aquis infrigidātibus. Causa dicti est: quia si sitis sequitur superfluam cerebri caliditatem frigida applicita capiti conferunt remouendo causam: quare infrigidatio capitis est causa infrigidationis oris stomachi per neruos descendētes.

¶ Et retentione mucillaginis seminis citonio rū permisce cum oleo rosato vltimo aut infusiōis prunorum et medullarū cucumeris ⁊ alhendi et cucurbite et seminis lactuce nigre et radicum liquiritie et pillularū descriptarum in antidotario ad sitim. et de illis que masticant̄ et almososat sunt tamarindi.

¶ Nunc sedat sitim cū his que in ore tenētur. Primū est mucillago seminis citoniorū permixta cū oleo ros̄. vltimo. sed in infrigidando inter omnes modos olei ros̄. est qd̄ fit ex oleo onfancino et rosis albis siluestribus nondū bene maturis. Secūdum est cum retētione infusionis prunorū. s. acriū aut etiam cum retentione medullarū cucumeris ⁊ alhendi. i. citrulli. et medulle cucurbite. et retētione seminis lactuce nigre: qm̄ est frigidius. s. in fine secundi vel in principio tertij. Radicum liquiritie mundatarū a cortice exteriori et infusarum in aq̄. Tertium tenendū in ore sunt pillule scripte in antidotario. et debēt esse confecte ex frigidis et acribus. Quartum remedium est aliqua que tenentur in ore sicut almososat ⁊ sunt tamarindi. Causa dicti: quia pellicula oris est contigua pellicule oris stomachi. quapropter infrigidatio et humectatio vnius est causa infrigidationis et humectationis alterius.

¶ Et sitis quidem quandoq; fit ex frigore ⁊ abscindit eam somnus: ⁊ quandoq; fit ex calore. et abscindunt eam vigilie.

¶ Vltimo dicit qd̄ sitis quandoq; fit a frigore et abscinditur per somnū. et quando fit a calore et abscindūt eam vigilie. ¶ Notandū pro declaratione huius partis ꝙ in siti mendosa causata per indigestionē ciborū maxime nō caloꝝ sicut pisciū et similium digestionis difficilis a quibus stomachus laborat in digestione eleuātur vapores calidi perueniētes ad os stomachi et sitim inducētes conuenit somnus qui fortificando calorē stomachi est causa digestionis et resolutionis eorū vaporum qui erant causa sitis. et sic verificata est prima pars huius textus. ⁊ hāc sn̄iam elicere possumus ex particula quinta affori smoꝝ. affo. xxvij. Quibuscunq; desideriū nocte bibetur. et. 13. tertij. capitulo de siti ad finem. et. 4. epidimiarū. In vigilando sitis in superficie somnus medicamentum. Secundus modus in siti causata ex vaporibus calidis circa os stomachi facta ꝯsumptione ⁊ exiccatione nimia vigilie conferunt resoluendo illos vapores cal'os q̇ erant cā sitis. et hoc voluit Aui. in p̱te vltima. Ex hoc facile soluūtur instātie q̄ ꝯtra hūc textū fieri ꝯsueue r̄t. Cura sitis q̇nq; exigit ītētiōes. Prima remotio cāꝝ sitis siue fuerint p̄mitiue siue corp̱ee p̱ cōitatē a toto sicut ī febrib⁹ aut mēbris p̱tic'larib⁹ sicut a cerebro: aut a mēbris spūalib⁹ ⁊ reliq̇s: aut p̱eētiā p̱p̱ nocumēta cerebri et ꝓp̄e oris ei⁹. scd̄a ē sedatio sitis cōplēda aliquo viij. modoꝝ īfrascriptoꝝ: aut plib⁹ s̄z exigētiā cāꝝ sitis. Prim⁹ mod⁹ ē cū his sup̱ q̇b⁹ anhelam⁹ sicut sup̱ aq̄ frigida et similib⁹ frigidis. ⁊ hic modus cōfert in siti sequēte sup̱fluā calefactionē cerebri et membrorū spiritualiū. Secūdus modus per retēta in ore sicut est frustum angurie et similia. et hic modus maxime valet in siti sequente calefactionem et exiccationē meri cāne pulmonis ⁊ mēbroꝝ spiritualiū. Tertius modus est per caputpurgia et per gargarismata cū aqua frigida sola aut cui admixti sunt aliqui succi acres. et hoc valet in siti sequēte dispōnes capitis ⁊ meri cāne pulmōis

et membrorum spiritualium. Quartus modus est per epithimata et vnctiones circa caput collum gulam et spōdiles vsq; ad tredecim et mala granata et reliqua ex rebus frigidis quibus aliquid aceti sit admixtū ad penetrandū. et hec valet in siti merito cuiuscūq; mēbri contingētis cuius regio vngatur et epithimetur. Quintus motus est cum somno: fortificando digestionē: per cuius debilitatem accidit sitis. Et similiter quandoq; vigilie sedant sitim resoluendo vapores qui in somno cōcentrantur. Sextus modus est cū bibitis q̄ in mala cōplexiōe calida et sicca sine materia debēt esse frigida actu ⁊ potentia. vbi vero adsit materia colerica salsa alterius generis: aut proprie imbibita aut inuiscata potus debet esse actu calidus. licet potentia frigidus. Septimus modus ē stupefaciendo aliqualiter sensum oris stomachi cū intense frigidis actu vel potentia. et hoc valet in q̄cunq; siti. Octauus modus est conuertendo mentem ad alia magni nocumenti ita vt sitis obliuiscatur. et hoc valet in quacūq; siti remissa. ¶ Tertia intentio est confortatio stomachi complenda cum interius et exterius applicitis contrarijs discrasie et moderata stipticitate participantibus. ¶ Quarta intentio est correctio accidentiū et pficitur scōm ipsorum exigentiam. ¶ Quinta intentio que est regimen sex rerum declinet ad contrarium discrasie.

¶ De pfunditate somni q̄ accidit eis. Cap. xxiij.

Oportet vt remoueatur a profunditate somni cum fabulis et his similibus per voces. et ligentur membra eorum inferiora ligatione dolorosa postq̄ non fuerit quod phibeat. et supponatur coliriū subtile si natura fuerit restricta et in hora quietis et tēpore assiduitatis: et vētosetur quod est inter ambas spatulas et spondiles.

¶ Remouet profunditatem somni quatuor auxilijs. primo cum fabulis et similibus sicut hystorijs. secundo per voces. s. alte vocando dormientē et strepitus circa ipsum faciendo. tertio ligando membra eius infra genua per quatuor digitos ligatione dolorosa. tum ad excitandum. tum ad diuertendum vapores et materias ad inferiora. et sub hoc modo comprehendūtur fricationes membrorū inferiorum. Dicit tamen has ligaturas debere fieri si non fuerit quod prohibeat sicut podagra et vlcera illarum partium que ligantur. quarto supponendo collirium subtile acutum et mordicatiuum. sicut est suppositorium hoc. ℞. mell. ℥. ij. terepegre: salisgemme ana. ʒ. j. et si vis fortius adde suprascriptis scamomee coloq̄ntide an̄. ℈. ß. et fiant suppositoria longitudinis quatuor vel quinq; digitorum et mediocris grossitiei. Uel fiat suppositorium ex sapone vel salegemma ⁊ ligetur vt ad libitum possit extrahi. hec autem fieri debēt ventre restricto et possunt fieri in hora quietis. s. a profunditate somni. i. cum somnus non est profundus ad preseruandū ab eius profunditate qn̄ homo est ad illā paratus. et erit tempore assiduationis pfunditatis in somno: vt remoueatur profundatio illa. Aliter in hora quietis. s. paroxismi ⁊ exacerbationis ⁊ tēpore assiduitatis. i. dum adest paroxismus dans intelligere q̄ etiā tempore paroxismi hoc faciendū est in quacūq; hora hoc accidens supu enerit. Ultimū auxilium est ventosatio eius quod est inter ambas spatulas et spondiles idest ventosatio in pulpis spatularū sine scarificatione aut cum scarificatione si peccauerit sanguis aut fuerit timor litargie. Sunt et alia remedia sicut odor aceti acutissimi. Itē prouocatio sternutationis iam premissa ventris lenitione ventosatione et euacuationibus opportunis.

Dubitatur vtrū fabule remoueant profunditatez somni. Negatiue arguit̄ sic. fabule inducūt pfunditatē somni. ergo nō remouēt. ꝯn̄a ptꝫ. et an̄s declarat experiētia. ¶ Scōo alique fabule cōtristāt ergo inducūt somnū. ptꝫ ꝯn̄a. q2 tristitia reuocādo spūs interius ē causa somni. ¶ Tertio auditio fabularꝫ p̄dicationum lectionum et similium sunt cā resolōnis spirituū et liq̄factiua materierū et euaporatiōis earū. ergo sunt cā somni. tꝫ ꝯn̄a. q2 his modis somnus ꝓuocatur. assumptū ptꝫ: q2 spūs audiēdo excitantur et cōmouentur quorꝫ motus est cā resolutionis eorꝫ liq̄factiōis materierꝫ et eūonis ipsarꝫ.

In oppositum est Aui. ¶ Primo notādū q̄ō fabula apō Macrobiū in ꝯmētario libri de somno Scipiōis circa p̄ncipiū a fallēdo dicta. est narratio rerū nō habētiū faciē veritatis aut nō verarū. hystoria vero ē narratio v̄a rerū gestarꝫ. et earꝫ scriptura cronica vocat̄. ¶ Scōo notandū q̄ quedā corpa ꝑm cerebrū abundāt in q̄busdā hūiditatib⁹ crudis frigidis aptis euaporationi quorū spūs agitati et laborātes dū audiunt aut legunt huiusmodi sunt causa liquefactionis earum. et. q̄ in vapores conuertantur quarum liq̄factio et in vapores ꝯuersio est cā somni. tum spūs infrigidādo et ingrossādo: tum opilādo. Aliq̄ vero sunt que abūdāt in hūoribus colericis et nitrosis: quorꝫ vapores sunt cā vigiliarū. Cum ergo audiunt aut legunt hmōi fit in eis duplex motus. vnus spūalis pprius ipsi itellectui ꝑm quē ꝯpōit diuidit ⁊ discurrit. alter ē motus ipsorꝫ spūuꝫ ꝑꝫ diuersas ptes ꝑm exigētiā passionū q̄ ꝯmouent̄ audiēdo et legēdo hmōi: q2 si p hmōi audita et lecta ꝯmouent̄ ad tristitiā timorē aut desperationē spūs mouent̄ interi⁹. Si v̄o ecōtra mouent̄ ad spem gaudiū audaciā aut irā sps mouent̄ exteri⁹ in quorꝫ motibus supcalefiūt per quā supcalefactionē resoluunt̄ et paucificantur. ⁊ sic hūiditates de q̄b⁹ supra liq̄fiūt. et in vapores ꝯuertūt̄. In p̄mis itaq; corpib⁹ hmōi audita aut lecta sunt cā somni. i scōis sunt cā vigiliarꝫ. ¶ Tertio notādū q̄ q̄dā hoīes sunt ꝓmpti et acuti ingenij. q̄dā tardi et obtusi: primi legētes et audiētes: et hn̄ intelligētes que audiūt et legunt vidētes se proficere vigilāt. scōi vero ex cā ꝯtraria dormiūt. lꝫ aliqn̄ scōi pp vehemētē tristitiā cū vidēt se nō pficere neq; itelligere expectātes repḣēsionē ⁊ ignominiā poti⁹ vigilāt. tristitia nāq; de futuro malo ē cā vigiliarꝫ: ⁊ tristitia d̄ p̄terito ē cā sōni. Silr̄ p̄mi aliqn̄ cū iā tenēt rē de q̄ agit̄ dormiūt spiritib⁹ iaꝫ q̄escētib⁹ q̄ p̄mo erāt i motu. ¶ Quarto notādū q̄ fabule hystorie p̄dicatiōes et hmōi qn̄q; sunt difformes ex pte narrātis ita vt nunc alta voce nunc submissa loq̄t̄: nūc leui nūc aspa et austera. Qn̄q; etiā ex pte eorꝫ de q̄b⁹ agit̄ ita vt nūc ꝯmoueāt audientē ad miam nūc ad odiū ⁊ irā: nūc ad tristitiā spem despationē. et sic de reliq̄s. qn̄q; v̄o sunt vniformes. tum ex pte recitātis: tū eorꝫ q̄ recitāt̄. p̄me excitant et vigilare faciūt mouētes spūs diuersis motibus imo cōtrarijs. scōe vero faciūt dormire spūs quietātes aut figentes scōm hitudinez vnā. somn⁹ eñ q̄eti vehemēter existit filis. scōa primi.

¶ Preterea

¶Preterea huiusmodi fabule et hystorie ⁊c. quãdoqꝫ sunt breues et non inducunt somnũ: quãdoqꝫ longe fatigantes audientes et spũs ipsorũ resoluentes. et sunt causa somni. ¶Preterea quãdoqꝫ sunt de rebus multũ mouẽtibus audiẽtes ex excitãt vigilias: quãdoqꝫ de rebus parũ cõmouentibus: et sunt potius causa somni. ¶Et ex his iam manifestum est quales hoĩes per huiusmodi lecta aut audita excitãtur a somno. ⁊ q̃les prouocãtur ad somnum. scd̃o etiam manifestũ est quales fabule aut hystorie. ⁊ qualiter recitate vigilare faciũt. et q̃les et qualiter recitate dormire faciũt. tu ergo cũ excitare vis somnolentũ narra hystoriã aut fabulam multum mouentem et difformẽ et recita eam difformiter frequenter eleuãdo vocẽ et eam exasperando. Ecõtra vero fac cum vis somnũ inducere: ⁊ que dicta sunt pro magna parte elici possunt ex dictis Aristo. xviij. problematũ ꝓblemate p̃mo.

¶Solutio autẽ rationũ factarũ in principio suadentiũ contrariũ huius declaratiõis manifesta ẽ ex dictis. Cura somni ꝓfundi quatuor exigit intẽtiones. Prima remouet causam ꝓfunditatis somni. Scd̃a excitat ꝓfunde dormientẽ cũ auxilijs q̃ dicta sunt. Tertia corrigit accidentia tam presentia quã verisimiliter secutura sicut litargiã. Quarta ordinat debitum regimen sex rerum in contrarium profunditatis somni ⁊ cause eius.

¶De grauitate capitum eorum. Capitulum. xix.

Oportet vt alienet ab eis emulsio lactis super capita eorum aut effusio olei super ea aut embroca aut caputpurgium.

¶Auicẽna in presenti parte ponens regimẽ grauitatis capitis. primo docet q̃ sunt euitãda. scd̃o que sunt facienda. scd̃a ibi. (Immo sint contenti) In prima parte docet euitare quatuor. primũ est emulsio lactis super caput grauatum. secundum est effusio alicuius olei super caput. tertiũ est embroca. quartum est caputpurgium.

¶Immo sint contenti vaporationibus factis embrocis ex camomilla. ⁊ sint in eis viole et furfur et his similia.

¶Nunc docet q̃ facienda sunt dicens ꝙ contenti sint vaporationibus factis ex embrocis camomille violarum furfuris et similium. ¶Notandũ per grauitatem capitis intelligendã esse quãdã ponderationẽ et capitis perceptã extensionẽ causatã per multã materiã grossaꝫ vaporosam. et hoc maxime ab egro percipitur cum multũ deprimit caput. et postea paulatim ipsum eleuat. Cui Auicẽ. prohibet emulsionẽ lactis aut eius infusionẽ sup caput ne inuiscatum in capitis superficie opilet poros et prohibeat vaporum exalationẽ. Secundo prohibet applicationeꝫ olei: quia si frigidum opilaret frigiditate et viscositate. si vero calidum. licet forte iuuaret sua caliditate resoluendo. tamẽ plus est aptum nocere sua opilando viscositate. prohibet tertio embrocas et caputpurgia que ꝑ nares sugantur maxime quãdo essent frigide opilantes aut malam cõplexionẽ capitis augentes et forte humores agitantes et mouentes: siue calide sint siue frigide non precedente euacuatione. concedit tamen euaporationes factas cũ embrocis et decoctionibus factis ex camomilla ad resoluendum: violis ad infrigidandũ discrasiam febrilem et ad temperandum caliditatem camomille et furfuribus ad resoluendum et abstergendum si quid in poris capitis cutis ipsos opilans continetur. hec autem fieri debent premissis euacuationibus et diuersionib' opportunis. ¶Cura grauitatis capitis exigit quatuor intentiones. prima euacuat materias grauantes euacuationib' cõmunibus. s. flebothomia et farmacia scd̃m exigentiam. secunda diuertit cum clisteribus lotionibus crurium fricationibus et similibus. tertia eradicat residuum materiei aut partem ipsarum in capite contentarum caputpurgijs masticatorijs et similibus. quarta resoluit residuum in capite contentum discrasiam cerebri alterando et ipsum cõfortando cum euaporationib' in textu positis in quibus melius forte esset ponere rosas quam violas aut vtrasqꝫ. multum enim valent rose in capitis confortatione. et tu adde reliquas intentiones omnibus cõmunes feb.

¶De inquietudine habentiũ feb. et alioꝝ. Ca. xx.

Olfacere vero oleum violatum cũ oleo de semine lactuce et oleo nenufarino et oleo de cucurbita: et adhibere aliquid de stupefacientibus fumosis super timpora: et incuruare caput super vapores humectantes: et odorare nenufar ⁊ poma mandragore. et alselressabre asperum ex longinquo et embroce humectantes: et res quas scis. Et similiter si nõ fuerit qd̃ prohibeat detur sirupus papaueris et lohoc eius.

¶In presenti capitulo ponit regimen inquietudinis vigiliarũ febrientiũ et alioꝝ. s. non febrientium. et habet hoc capitulum duas partes. nam primo ponit regimen predictum non specialiter descendendo ad causas dicte inquietudinis. scd̃o specialiter descendendo ad vnam specialem causam. secunda ibi. (Et cũ humor hauracius.) Prima in duas. nam primo ponit hoc regimen nõ explicando tempus administrationis huius regiminis. secundo ponit regimen explicando tempus. secunda ibi. (Et cum inuenit leuitatem.) prima in duas. nam in prima ponit regimẽ per odorationes et vnctiones et potus. secũdo per diuersiones. secunda ibi. (Deinde multiplicentur.) Dicit in prima parte ꝙ odorare oleum violatum et oleum seminis lactuce et nenufarinũ et de cucurbita. et adhibere aliquid fumosuꝫ stupefaciẽs sup timpora sicut est iusq̃am' papauer mandragora ⁊ opiũ. sicut vnguentũ populeõ cũ pauco opij. ⁊ incuruare caput sup vapores hũectãtes sicut sup vapores eleuatos a decoctiõe fctã ex lactucis ⁊ silibus: ⁊ odorare nenufar frigidũ et hũidũ circa secũdum gradum et poma mandragore frigida in tertio et sicca in primo. ⁊ odorare alselressabre et est lilium vallium citrini coloris et non est nenufar: cum iam sit nominatum ex longinquo aspersuꝫ. s. vino odorifero pauco cum aqua rosata multa sic admixta. et similiter embroce humectãtes. i. casus aliquoruꝫ humectãtium super caput. i. proprie super cõmissuram coronalẽ factoruꝫ ex lactucis floribus nenufaris violis et similibus sunt res quas scis conferre in prouocando somnum. similiter si nõ fuerit qd̃ ꝓhibeat det sirup' de papauere loco ei'. et tu sup. diacodiõ. i. decoctio papaueris. hec em̃ q̃ sũt de papauere sũt domestica stupefaciẽtia

que natura bene tolerat. Dicitur autem si nō fuerit quod prohibeat: quia prohibens posset esse sicut pleuresis aut asma ab humore grosso in pectore contento et similia.

¶ Deinde multiplicentur inter man⁹ eius candele et eleuētur voces cum fabulis et ligentur cum institis extremitates eius ligatione dolorosa parum cum ansis que resoluantur velociter: deinde p̄cipiatur ei vt dormiat et claudat oculos: cūq; dormit paruz extinguant̄ candele et cessent voces et soluantur anse: quoniam dormiet.

¶ Nunc curat inquietudinē et vigilias diuertendo et laxando virtutē animalē dicens. q̄ inter manus egri ponātur multe candele accense et fabulentur. alte. s. astantes et extremitates infirmi ligētur dolorose: sed modicuz dolorose cum institis et alutis vel cordellis cū ansis. i. nodis qui facile solui possunt sicut sunt nodi, quibus vtimur in laq̄ando caligas. et precipiat egro vt dormiat et claudat oculos. cūq; parum dormit. i. incipit dormire extinguātur candele cessent voces ⁊ soluant̄ anse: quoniam dormiet.

¶ Et cum inuenit leuitatem et quietez ex paroxismo aut vehemētia assiduet ablutionem faciei cum aqua in qua decoctum est papauer nigrum cū aliquātulo mādragore et radice eius.

¶ Hic ponit regimē vigiliarū explicādo tēpus dicens. q̄ cum eger inuenit leuitatē. i. declinationez et quietē totaliter cessante paroxismo quo ad interpolatas aut leuitatē vehementie quo ad continuas proportionales laues faciē cum aqua decoctionis papaueris nigri cui aliquid mandragore et radicis eius sit admixtuz que sunt frigida ⁊ sicca in fine tertij: aut in principio quarti. nō em̄ concedit decoctionem hmōi in statu paroxismoꝝ aut exacerbationū ne opilando poros sua intensa frigiditate magis noceāt quā cōferāt stupefaciēdo.

¶ Et cum est illic humor baurachius confert aqua in qua cocta sunt sisimbriū ⁊ mellilotum et alhacuen et papauer abluendo faciem et incuruando super vaporem eius.

¶ Et cū est illic humor baurachius. i. nitrosus siue salsus in causa vigiliarū confert aqua in qua decocta sunt sisimbriuz: et est spēs mente melilotum albacuen. i. matricaria. et scdm̄ aliquos pes coruinus. sicut dicit Auicen̄. xvj. tertij de excoriatiōe intestinoꝝ. et hec tria sunt calida resolutiua. et papauer ponitur ad stupefaciendū et somnū inducendum et ad tēperandū huiusmodi caliditatem cum hac decoctione est abluenda facies et debet incuruari super vaporem eius vt virtus horum penetret melius ad profundum. ¶ Cura vigiliarum exigit duas intentiones. Prima remouet causam vigiliarū siue fuerit p̄mitiua sicut superflua aeris caliditas et siccitas et cibi et potus calidi et sicci. Item accidentia animi molesta siue fuerint corporea sicut dolores febres presentia humoris colerici salsi aut melancolici. ¶ Secunda somnum inducit quinq; modis. primus cum odoramētis. secundus cum applicitis exterius sicut lotio extremorum cum decoctionibus somniferis. Item cuz vnctionibus ex epithimatibus applicitis frōti: et timporibus et parti anteriori capitis. Item cum

Auicēna.

embrocis super parte anteriori capitis. Tertius modus est cum instillatione in aures. Quart⁹ cuz suppositis in modum collirij vel clisteris. Quint⁹ cum sumptis hec tamen diuersificanda sunt s̄m diuersitatem causarum. et a leuioribus inchoandum est et gradatim ad fortiora procedendum. Sextus modus est cum laxantibus virtutem animalem de quo apud Auicen̄. in textu. ¶ Tu vero si vis addas duas alias intentiones oībus cōmunes. s. correctionem accidentium et debitum regimen sex rerum in contrarium discrasie faciētis vigilias.

¶ De dolore ventris qui accidit eis. Cap. xxj.

Fit ex effusione colere ad stomachum. et si accidit in principio periodi eius detur in potu parum sirupi de malis cum sirupo acetoso.

¶ Licet dolor stomachi posset esse ex multis causis. Auicen̄. tamen breuitati indulgens et excusatus propter ea que dixit. xiij. tertij. curat tantūmodo dolorem stomachi ex effusione colere ad stomachum eo q̄ in febribus acutis ex hac causa dolor stomachi frequenter accidat. Dicit ergo dolor stomachi fit ex effusione colere ad ipsum. siue illa colera effundatur ad ipsum solum ex ep̄e et chisti fellis mediante poro felleo ad stomachum terminato et nō ex mēbris q̄ sunt vltra epar mediāte epate. et si accidit in principio periodi febris sicut est s̄m plurimū detur in potu parum sirupi de malis granatis muzis aut acrib⁹ cū sirupo acetoso simplici. vel de malis macianis cuius est vigor vnire stomachum et stringere colere acuitatem. Hi em̄ alterando discrasiā calidam stomachi et ipsaz cōfortando prohibēt coleram ad ipsum venientem: et si nō possunt prohibere aduentū eius saltez remittūt acuitatē ei⁹. ¶ Preterea faciūt vt facili⁹ possit euomi cū secuz p̄miscet̄. Credo itaq; horū siruporꝝ esse exhibendā. ℥. s. aut circa cū. ij. ℥. aq̄ per horam aut circa ante principium paroxismi. ¶ Cura huius doloris quatuor exigit intentiones. Prima euacuat coleram ab epate aut toto. secūda diuertit ipsam maxime ad intestina cum clisteribus que due intentiones absoluende sunt ante p̄oxismū tēpore maioris quietis. tertia confortat stōm ⁊ alterat discrasiā cū dictis in textu et cū exterius applicitis ne colera effundatur ad stomachuz ad qđ iuuat positio ventose super regione epatis. Quarta intentio iuuat ad vomitum eius aut expulsionem eius per inferius.

¶ De asperitate lingue eorum. Capitulum. xxij.

In essentia quidem viscositatis fricetur cum brusco aut cū virgis salicis cū oleo amigdalino; ⁊ zuccaro taberzet donec mūdet̄ aut cum spōgia et pauco sale et oleo rosa. in hoc enim est alleuiatio multa infirmi.

¶ In p̄senti capitulo Auic. determinat de asp̄itate lingue febriētiū. et ptinet p̄tes duas. p̄mo pōit curātia dictā asp̄itatē. scđo q̄dā vitāda, explicat. scđa ibi. (Et oz vt nō ponātur.) Prima i duas. nā p̄mo ponit regimē asp̄itatis viscositati et limositati p̄iūcte. scđo qn̄ nō ē ibi viscositas aut limositas. scđa ibi. (Et post illud.) In prima dicit. q̄ in essentia viscositatis. s. qn̄ asp̄itas seq̄t̄ viscositatē. i. hūorē grossū sup̄ linguā inuiscatū fricet̄ ligua cū brusco aut cū lign̄ salic̄ cū olo amigdalio aut

zuccaro

zuccaro tabarzeth.i.optimo.s.triū coctarū donec mūdetur. ¶ Scdm remediū est cū spōgia cuz pauco sale ⁊ oleo ro. infuso. hoc em̄ est alleuiatio multa infirmi. Primū quidē remediū perficit̄ liniēdo linguam cum zuccaro optime dissoluto cum oleo amigdalarū dulciū.:⁊ prestantius isto est oximel simplex. ⁊ debet alterū istorū qd vis remanere sup linguā per horā: deinde mūdare linguā cū virgis brusci subtiliatis. aut cuz virgis salicis. moderni tn̄ idem faciūt cum cāna curuata ⁊ subtiliata. Aliqui id faciūt cū coclearī argenteo. Et si vellemus illis duobus remedijs vti premittatur remediuz Auic.s.zucca.cū oleo amigdalino. deinde sequat̄ oximel: cū primum mollificet: scdm magis abstergit. Alleuiat̄ enim infirmus per remotionē illius limositatis. q: impediebat gustum.:⁊ forte si est in meri aut cāna pulmōis pōt impedire deglutionē ⁊ anhelitū. Sz scdo remedio.s.spōgia vtimur fricando linguam cum ea.

¶ Et post illud cū eius asperitas est non propter viscositatē: immo a siccitate oportet vt teneat in ore suo sebestē aut nucleos prunorū aut saltē qui asportatur de india. ⁊ est in colore salis ⁊ dulcedine mellis: ⁊ sumat de eo fm ꝙ dixit Archigenes q̄titatē fabe vnius. Et grana citoniorū sunt de eis que humectant linguam et prohibent ei obfuscationes.

¶ Curat asperitatez cōiūctā siccitati que est vera asperitas que ē inequalitas superficiei lingue cū siccitate et duritie. et dicit ꝙ teneat̄ in ore sebestē fructus notus frigidus et humidus. et melius est vt pungantur scdm multas partes et ponātur in aqua postea teneantur super linguā: et nuclei pomorū frigidi et humidi. primo in aq̄ positi. et silr pruna aperta excorticata et i aq̄ posita essent prestantia. tertio teneatur in ore zuccari candi qd circūscribit dicēs ꝙ est in colore salis.s.albi ⁊ dulcedine mellis et teneat de ipso quātitatē vnius fabe et grana citonioꝝ et ꝓprie aliqualiter cōtusa humectant et prohibēt eius obfuscationē ⁊ proprie sequētem caliditatem exiccantem. quia frigi.sunt et humida.

¶ Et oportet vt non ponātur puluinaria multa neq̧ resupinetur dormiēs. nam hec duo exiccant linguam.

¶ In parte ista ponit duo vitanda. Primū ꝙ non teneat sub capite multa puluinaria.s.plena pennis: quia nimis calefaciunt: nec resupinet̄ eger dū dormit. quia supinus magis difficulter respirat. ⁊ sic ꝓpter hec duo lingua exiccatur. ¶ Cura asperitatis exigit duas intētiones. prima debet̄ cause antecedēti que est eūo humoꝝ viscosorū quoꝝ vapores ad linguā peruenietes inuiscant̄ in eius superficie et faciūt primā asperitatē. sed scde asperitatis est extinctio caliditatis febrilis superflue. Secūda vero intētio que debetur cause coniūcte asperitatis prima est humoris cōiuncti abstersio viscosi a lingue superficie. sed scda alterius asperitatis est humectatio cum infrigidatione.

¶ De sternutatiōe assidua q̄ accidit eis. Ca.xxiij.

Qandoq̧ magnificat̄ nocumentum sternutatiōis assidue cū eis ledit namq̧ eos et replet capita eorū et debilitat eorū virtutes. ⁊ fortasse facit fluxum sanguinis narium.

¶ In presenti capitulo Auicen̄. ponit regimē sternutationis. et cōtinet duas partes. In prima ponit vtilitatē et necessitatez regiminis sternutationis. in alia parte ponit remedia. scda ibi. (Quare oportet.) In prima parte dicit: ꝙ quādoq̧ magnificatur nocumentū sternutatiōis assidue in febribus: quia ledit eos et replet capita agitādo materias in capite contētas et faciendo eas fluere per caput. et aliquādo et guttur et pulmonē: vt patet quinta tertij. et scdo ꝓnostico. cōmēto. xlviij. scdo debilitat virtutes infirmi tamē forti et frequenti motu spūs resoluēdo et nō sinēdo ipsos dormire et quiescere. nam interdū sternutabūt duob⁹ diebus. tertio quia fortasse facit fluere sanguinē violēter ad orificia venarū que ad nares terminant̄ et aliquādo venā et arteriā in capite rūpendo. Et preter tria nocumenta aliqn̄ faciūt scothomiā et vertiginē agitando spūs et vapores circa oculos et circa partē anteriorē cerebri ꝯtētos et nō absq̧ causa. Est em̄ sternutatio ꝑma tertij. tractatu q̇nto cap. proprio. motus ꝯtractiuus et concussiuus fortis sicut quedā epilensia: immo dicit̄ ꝙ motus sternutationis est quasi motus epilensie leuis. epilensia vero quasi sternutatio multa et fortis.

¶ Quare oportet vt fricet̄ eoruz frons et collum et nasus. et aperiātur ora eorū et fricentur eorū palata cum vehemētia. et tundantur capita eorū ⁊ conuertant̄ et premātur eorū extrema. et fundant̄ in aures eorū olea tepida ad caliditatez parumper decliuia: et humectentur lacerti eoruz et ipsorū mandibule. et ponantur super eorum ceruicibus puluinaria canaria calefacta ⁊ nō excitentur a somno eorum subito et minuātur a puluere et somno. et oī in cuius odore est acuitas. et olfaciant sauich et lutum alnaia et spongiam marinam.

¶ Nunc Auicēna curat sternutationem et habet tres partes. In prima ponit quedam faciēda. Secundo quedam euitāda. Tertio ponit regimē sternutationis per odores. scda ibi (Et non excitentur.) tertia (Et olfaciant.) Prima in duas. nam primo ponit quedam remedia diuersiua materiū ⁊ distractiua virtutis sentiēdo. scdo ponit regimē magis ꝑ resoluentia. scda ibi (Et fundatur in aures.) ¶ Sed ꝓ declaratione textus ⁊ regimīe sternutationis ē sciēdū ꝙ cura sternutationis exigit q̇nq̧ intētiōes eliciēdas ex textu. Pria ē diuersio materie ⁊ sedatio tristis sensationis maxīe distrahēdo virtutē sensitiuā ⁊ in textu ꝑficit̄ fricādo frōtem et nasum et fricando palatum cum vehementia. Item extendendo capita ipsorum posterius cum fricatione et pectinatione dolorosa. Item fricando et stringendo extrema idest brachia adiutoria coxas et crura et testiculos. et sub hac fricatione comprehende etiam fricationem oculorū Unde Aristoteles vigesimosecūdo problematū. problemate p°. Propter qd fricātes oculos cessamus a sternutatiōe. Itē fricatio auris. vnde quinta tertij. ca. de medicinis prohibētib⁹ sternutationem. Et de eis q̄ ꝓhibent ipsaz est fricatio oculi naris ⁊ extremitatū auris et palati. ¶ Secunda intētio est repressio acuitatis rei facientis sternutationē. vt̄ mō oleū ros. oleū de salicib⁹ odoratū est cōuenientēs de q̇b⁹ oleis facit mētionē Aui. in quinta tertij. c. allegato. et in capitulo. ꝑsenti ad finem.

docet euitare odores acutos:et docet olfacere sa/
uicb et lutū alnai.et est lutū quo vtunt̄ carpētarij.
¶ Tertia intētio est resol'o materie faciētis sternu
tationē.et isto mō odoramentū spōgie marine cō
uenit. Itē olea tepida declinātia ad cal'm infusa ī
aurib⁹. Itē positio puluinoꝝ calidorū sub ceruici/
bus. ¶ Quarta intētio est correctio accn̄tiū et hec
pficit̄ hūectādo mādibulas et earū lacertos exi/
stentes circa timpora ne nimis p sternutationē re
soluant̄ et exiccent̄ aut forte spasment̄. ¶ Quinta
intentio ē sopire ꝟtutē sensitiuā et ꝓfundatio som
ni cōuenit.q̄nta tertij.cap.allegato.et excitatio a
sōno ꝛ puluis et oīa excitātia ꝟtutē discōueniūt.
q̄nta tertij.et ca.ꝑsenti. Et tu adde sextā.s.eūonē
materie q̄ stat sub forma cause antecedētis que dꝫ
esse ꝑma in executiōe quā Auicen̄.forte nō posuit.
cū materia illa q̄ est in cerebro stās sub forma cāe
an̄tis p sternutationē eūat̄ sicut expientia decla/
rat. ¶ Sed notandū vt tollat̄ ꝯtradictio apparēs
in textu cum dr̄.et nō excitent̄ a somno eoꝝ subito
statim post subdat. ꝛ minuant̄ a puluere ꝛ somno
ꝙ somnus cōuenit quidē sopiēdo virtutē sensitiuā
ꝛ faciēdo ꝓ tūc cessare sternutationē. Nocet autē
qn̄ ꝓlōgat̄ caput replēdo ꝛ vaporū resolutionem
ꝓhibēdo.quapropter ꝯcedēdus est in forti ꝛ cōti/
nua sternutatiōe:nō tn̄ valde ꝓlōgādus est ꝓpter
nocumēta suprascripta. Qn̄ aūt debeat cōcedi et
q̄tū ꝓlōgari stat in discretiōe medici.vt plurimū
tn̄ eger spōte sua excitat̄ ꝓpter acuitatez materie
cōmouētis sternutationem.minor itaqꝫ ꝺm pluri
mū pōt error esse sinēdo ipm dormire q̄ excitādo
Si vero scd̄s text⁹ dicat somno nō est cōtradictio
ꝛ cōtinet veritatem.minuēdus enī est a forti sono
in stermutādo ꝛ a quocūqꝫ magno sono audito.qr
ponit humores in motu.

¶ De dolore capitis qui accidit eis. Ca. xxiiij.

Liga extremitates eoꝝ.ꝛ ꝓꝑe co
xas ꝛ cū institia liga ꝛ frica pedes
eorū.ꝛ supponantur eis collíria
trahentia materiā ad inferiora.

¶ In hoc ca.ponit Aui.regimē doloris capitis.ꝛ
habet duas partes.nā in prima regit dolorez ca/
pitis magis in generali.in.ij.pte regit ipm a spe/
ciali cā cōtingētē.ij.ibi(Et qn̄ multiplicat̄ reple/
tio.) Prima ī duas.nā ī ꝑma regit magis p diuer
tētia.in.ij.magis p cōfortātia caput ꝛ infrigidan
tia.ij.ibi(Et ꝯforta eorū capita.) Dicit primo te
debere ligare extremitates cū īstita ꝛ ꝓꝑe coxas ꝛ
fricare pedes.s.magnos ꝯprehēdētes coxas ꝛ cru
ra.ꝛ supponere collíria.i. suppositoria trahentia
materias īferi⁹.ꝛ sub collírijs ꝯprehēde clisteria.

¶ Et conforta capita eoꝝ cū infrigidāti-
bus notis. Et si nō fuerit qd̄ prohibeat ex
coriza aut tussi embrocētur capita eorūz ꝛ
cum decoctione rosarū et violarū et ordei
foliorū salicis ꝛ his similiū.ꝛ similiter oleo
rosato et oleo de salicibus.

¶ Auic.facit qd̄ dictū est.ꝛ primo ponit regimē p
infrigidātia ꝯfortātia caput scd̄o p embrocas.iij.
ponit regim̄ ꝛ canōes applicatiōis lactis.iiij.po
nit canōes applicatiōis hūectātiū.ij.ibi(Et si nō
fuerit qd̄ ꝓhibeat).iij.ibi(Et non mulgeas lac.)
iiij.ibi(Et nō administres hūectātia.) ¶ Dicit in
prima parte te debere cōfortare caput cū.s.infri/
gidātib⁹ notis qualia sunt que statim sequentur.
In.ij.parte dicit.ꝙ si nō fuerit qd̄ prohibeat.s.co
riza aut tussis embrocent̄ capita cuz decoctiōe ro
sarū violarū ordei foliorūz salicis ꝛ similiū.ꝛ cum
oleo ro.ꝛ oleo de salicib⁹ ꝛ sub.embrocis compre
hende vnctiones ꝛ epithimata.

¶ Et quādo nō excusat hoc. tunc ꝓmisce
embrocas īfrigidātes cū lenitiuis sicut ca
momilla ꝛ stupefactiuis sicut ē papauer.

¶ Idest qn̄ huiusmodi nō sufficiūt ad curā tūc ad
ministra embrocas ex decoctiōe rerū infrigidātiū
sicut sunt statim dicte ꝓmixtaruz cū rebus lenitis
idest que leniūt dolorē resoluēdo sicut sunt camo/
milla et stupefactis sicut est papauer vt simul fiat
infrigidatio resolutio ꝛ stupefactio.

¶ Et nō mulgeas lac nisi cū remouetur fe
bris. Si autē virtus fuerit fortis mulgeas
lac caprinū.et si fuerit debilis mulgeas lac
muliebre et caue lac apud repletionem hu
midam facientem profunditatē somni. et
similiter caue humectantia.

¶ Hic ponit canon̄. administrationis lactis di/
cens:non mulgeas lac super capita cum remoue/
tur febris ne lac opilando retineat in capite va/
pores febriles qui sunt causa augmenti doloris.
¶ Secūdo dicit ꝙ si virtus fuerit fortis mulge lac
caprinum.si vero debilis lac muliebre. primū em̄
est magis infrigidatiuum.secundnm magis con/
fortatiuum.tertio dicit cauendū esse lac in capite
esset repletio faciens somni profunditatem.et si/
militer caue tunc omnia humectantia et maxime
talia in potentia et causa can̄.nota est.

¶ Et tu non administres humectātia nisi
vbi est vapor fumosus et caput siccū et pa-
rum somni.

¶ In hac parte dicit te non debere admistrare hu
mectantia nisi cum vapor est fumosus sicut ille q̄
eleuatur a colera et a melancolia. et caput est sic/
cum et parum dormiens.tunc em̄ conueniunt hu/
mectando et somnum inducendo.

¶ Et quādo multiplicatur repletio in ca-
pite ex vapore humido trahe eum ad infe-
riora cum collírijs et clisteribus et stringe
membra inferiora ita ꝙ testiculos.

¶ In hac pte dicit ꝙ qn̄ ī capite mlt'iplicat̄ reple
tio ex vapore hūido eleuato a fl'ate vl'a sanguine
trahe vapores ꝛ materiā ad inferiora cū collírijs
ꝛ clisteribus ligādo mēbra inferiora ita vt etiā li/
gent̄ testiculi eorū. Ligatio enim dolorosa multū
facit ad diuersionē. ¶ Cura dolorū capitis ꝛ pro/
prie in febrib⁹ contingentiū exigit sex intētiones.
¶ Prima remouet causaz doloris.s.febrē ipsaz cū
remedijs opportunis inferius in proprijs cap'lis
ponendis. ¶ Scd̄a diuertit humores ꝛ vapores a
capite cū clisterib⁹ lenitiuis fricationib⁹ ꝛ ꝓprie
extremorū ꝛ ipsorū ligationib⁹ ac lotionibus nec
nō cū positiōe ventosarū incipiēdo a spatulis et
descēdēdo. Et si caput fuerit repletū fiat diuersio
ꝛ materie replētis eradicatio precedēte vl'i eūone
cū masticatorijs gargarismatib⁹ ꝛ caputpurgijs
vsqꝫ ad vesicationes ꝛ cauteria. Vl'is aūt eūo com
pleri pōt flōmia farmacia aut vtraqꝫ ꝺm exigētiā
que euacuēt tā a capite q̄ a mēbro mittente si ali/
quod fuerit in cā. ¶ Tertia intētio alterat discra/
siam capitis que ꝺm plurimuz in inferioribus est
caput confortando ꝛ prohibendo ne recipiat va/
pores aut humores. ꝛ hec perficitur cū humidis
caput cōfortantib⁹ stipticitate moderata ꝛ ꝓprie
tate:et ī his

tate:et in his rose et que fiunt ex ipsis obtinēt p̄n/
cipatū et possunt applicari sub forma vnctionis
epithimatis embroce odoris ad hoc conferunt et
possunt infundi in auribus medicine attractiue ⁊
doloris sedatiue.et que hic posita sunt ab Auicē.
in principio capituli que sunt ꝓpria .si tamen ca
pitis repletio esset hūida hm̄oi vitāda essent.et
debemus stare cōtenti secunda intentione ⁊ odo/
ribus cōtrarijs discrasie.⁊ his que per nares su/
guntur sicut aqua roſ.cū pauco aceti.sed vapori/
bus caput replētibus existētibus fumosis his au/
dacter possumus vti.mulsiōe tamē lactis ⁊ ipsius
epithimatione super caput non debemus vti nisi
in tepore vel quiete:quod est caprinum forti existē
te virtute:quia magis infrigidat:⁊ muliebre v̄tute
existēte debili:quia magis confortat.si tamē vir/
tus esset extreme debilis neutro vtēdū est:ne pro/
hibēdo trāspirationez ⁊ materiā ingrossando suf/
focaretur calor innatus debilis.⁊ hoc voluit Se/ Serapio.
rapio breuiarij primo capitulo sexto ⁊ Aliabas
tertio practice.capl'o.xxiiij.¶ Quarta intentio est
materie replētis ⁊ vaporū resolutio.sil' eniz alterā
do discrasiam ⁊ dolorē sopiēdo.⁊ hec intentio cō
pletur cū antidotis virtutē habētibus mixtā par
tim resolutiuā: partim infrigidatiuā: partim stu/
pefactiuā.sicut est decoctio cū camomilla mellilo
to papauere roſ.violis ⁊ huiusmodis ⁊ anetū re/
soluit sedat dolorem ⁊ somnū inducit. pectinatio
nes quoqꝫ ⁊ leues capitis fricationes iuuāt ad re
solutionem vaporū.¶ Quinta intētio est correctio
accidētiū ⁊ precipue vigiliarū:quarū cura in hoc
canone stāte capite repleto ⁊ capitis repl'one hu/
mida fiat epithima ex oxirodino idest epithima/
te facto ex aceto ⁊ oleo rosato. Dicitur autem ab
oxi quod est acetuz ⁊ rodino rosa. ⁊ catarro etiam
existente esset epithimandū cuz oxirodino.nam si
figat apostema in capite nō est spes cure. ¶ Sex
ta intentio est regimē sex rerū quod fit in cōtrariū
febri. necnō cause febris ⁊ accidētibus:immo ali
quando in accidētiū vehementia est magis ordi/
nādū scd̄m eorum exigentiā ꝙ scd̄m exigentiaz fe
bris seu cause eius.Si tamen dolor capitis pro/
ueniret in febribus a caliditate ⁊ siccitate sine ma
teria.vna tantum exigitur intentio complēda cuz
fridis ⁊ humidis capiti applicitis ipsum cōfortā
tibus ⁊ cum odoribus et similibus.

¶ De tussi eorum. Ca. xxv.

Tussis plurimū accidit eis ex calo
re aut siccitate quare oportet vt
teneāt in oribus suis pillulas bi/
chichias et allohocat de papaue
re facta cuz medullis fructuum frigidis et
amilo et his similibus . et vtantur cerota/
rijs infrigidantibus factis ex oleo rosato
puro et ex mucillagine psilij.et succo por/
tulace et alijs.

¶ Hic dicit ꝙ tussis accidit febrientibus secūduz
plurimuz ex calore aut siccitate.qua semper opor
tet vt teneant in ore suo pillulas bichichias idest
ad tussim.bichis enim grece tussis latine.inde bi/
chon idest medicamē ad tussim et alohoc idest ele
ctuaria que lambuntur de papauere sicut diaco/
dion facta cum medullis fructuum fridis sicut se/
men citoniorum ⁊ quatuor semina cōmunia frigi
da ⁊ amilo componēdo omnia adinuicem in mo/
dum electuarij:⁊ vtantur cerotarijs ⁊ vnguētis re/
cipiētibus cerā ⁊ oleū infrigidātib⁹ factis ex oleo
ro.puro idest in quo non sint nisi rose ⁊ oleuz mix/
tum cū mucillagine psilij succo portulace.et alijs
infrigidātibus ⁊ humectātibus proprie sicut suc/
cus cucurbite.¶ Cura huius tussis exigit duas in
tentiōes.vna est cura feb.scd̄m ꝙ dicetur in sequē
tib⁹.altera ē infridatio ⁊ hūectatio ꝯplenda tā re
gimine sex rerū nō naturaliūꝙ regimine medici/
nali cū his que applicantur exterius bibēdo lam
bēdo ⁊ in ore tenēdo.¶ Descriptio cōis pilluiarū
bichichiarū.℞.iiij.se.fri.minorū an̄.ʒ.ſ.cāphore.
gra.ij.succi liquiri. diadragāti. gūmi ara.an̄.ʒ.ſ.
penidiarū.ʒ.ij.pulpaꝝ sebestē.iuiubarum an̄.ʒ.ſ.
mucillaginis.psilij.se. citoniorum an̄. ʒ. ſ. sirupi
violati q̄tum sufficit ad omnia permiscenda pro
pillulis conficiendis et fiant pillule aliqualiter
presse ad q̄titatem vnius amigdale. ¶ Unguētuz
conueniens in caliditate ⁊ siccitate vehemētibus
℞.olei violati.℥.ſ.amigdalarum dulciuz.℥.ß.olei
ro.ʒ.ij.ad confortationem mucillaginis. se. cito/
niorū.ʒ.ij.mucillaginis psilij.ʒ.i.gummi ara.ʒ.ſ.
pinguedinis galline recentis non salite lote qua
ter cum aqua viol.℥.ß.cere q̄tum sufficit: ⁊ fiat vn
ctio. ¶ Si vero tussis in febribus acciderit a catar
ro fluente ad pulmonem liquefacto per febrem fa
ciente suspitionē ptisis vtetur hoc sirupo omniuz
prestantissimo sumendo de eo debite calido ma/
ne ⁊ sero.℞. iuiubarum:sebesten ana numero.xv.
liquiritie,capillorum ve. an̄.ʒ.ij. passularum.℥.ß.
incidantur incidenda ⁊ bulliant in duabus libris
aque ad cōsumptionem medietatis ⁊ coletur:que
decoctio colata misceatur cum sirupo de papaue
re.sirupo de mirto an̄.℥.ij.⁊ clarificetur ⁊ valet q̄/
uis esset febris in catarro calido subtili suspitio/
nem ptisis faciente.

¶ De destructione appetitus eorū. Ca. xxvi.

Quandoqꝫ est causa eius humor
in ore stomachi qd̄ scitur ex eo
qd̄ dictū est de destructione ap
petitus et euacuatur per vomi
tū aut solutione ventris. ⁊ mul
totiens iuuātur cū intromissione digitorū
in gutture et cōmotiōe stomachi . et ꝓprie
quando vomitu expellit colericam rem aut
acetosam.

¶ Curat destructionē appetit⁹ ꝑ quā itelligite ēt
ipsi⁹ diminutionē qn̄ pēdet ab hūore ī ore stōi ꝯtē
to.Et diuidit in tres ꝑtes.nā p̄mo facit hoc.scd̄o
curat hāc destructionē sequētē debilitatē oris stōi
ꝑꝑ aliq̄ malā ꝯpl'onē.3o.docz excitare appetitū
destructū ex catarro.ij.ibi.(Et qn̄ ē vehemētia de
bilitatis.)iij.ibi.(Et opz vt approximes eis odo
res bonos.) In p̄ma parte dicit: ꝙ qn̄qꝫ cū destru
ctiōe appetit⁹ est hūor ꝯtēt⁹ in ore stōi siue fit ibi
dē paulatine ꝯgest⁹ et ē fl'a.siue aliūde deriuat⁹ et
pōt esse hūor cuiuscūqꝫ generis.s.fl'atis a cerebro
catarrizat⁹ et mel'ic⁹ a splene.et col'ic⁹ a chisti fell':
et cuiuscūqꝫ gn̄is ab epate ⁊ a toto corꝑe mediāte
epate ⁊ frequēter reꝑit̄ in stō hūor col'ic⁹ ⁊ acetos⁹
destruēs appetitū. ⁊ quāuis acetosa excitēt appe
titū tn̄ cū suꝑfluūt ipm̄ deijciūt sua suꝑflua fridi/
tate corrūpēdo spūs.oīs em̄ imoderata discrasia
deijcit actū ꝓprie v̄tutis.Itē pn̄t hr̄e aliquā malā
q̄litatē stōi horridā.¶ Preterea pn̄t se nimis ꝓfū
dare in stōi substātiā qm̄ si essent pauci et in suꝑfi
cie corrugando essent causa appetit⁹ p̄cipue si nō
haberēt aliquā malā q̄litatē ī stomacho horridā.
Ui aūt hūores sūt eūandi ꝑ vomitū. ⁊ multotiēs

patientes iuuantur cum intromissione digitoruz in gutture et commotione stomachi proprie quādo vomunt materiā colericam vel acetosam. aut supple humorē alium qualiscunq; sit.

¶ Et quandoq; est ex vehementia debilitatis. quare curetur cōplexio que facit eaz cum eo qđ scitur.

¶ Hic curat destructionem appetitus propter debilitatē magnā sequentem aliquando malā complexionē cum eo qđ scitur. s. xiij. tertij. Curatur autem cum contrarijs stomachum cōfortātib⁹ proprietate et stipticitate moderata. que mala complexio in febribus scđm plurimū est calida.

¶ Et oportet vt approximes eis odores bonos excitantes appetitum sicut odor sauich infusi cū aqua et aceto. et detur eis electuarium proportionale febricitantibus ⁊ parumvini et succi fructuuz pōticorum boni odoris et lābant aliquid de aceto gelatine pisciū aut edi et his similiū. Et ponātur super stomachuz post dies primos empl'a facta ex fructibus. Et sint in eis absinthiū et aloes scđm qđ scis. et inunctio eius cum oleis bonis est iuuatiua.

¶ In presenti parte excitat appetitū primo cum odoribus bonis sicut ē odor sauich infusi in aqua cum aceto. est eñi sauich ordeū non integre maturum primo vstulatū postea fractum sicut far qđ debet coqui in aqua et condiri cū aceto. Uel sit infusum in aqua et pauco aceto iuxta textum. Et loco huius odorantur vipe infuse in aqua rosarum et pauco aceti et pauco vini odoriferi. et in aqua frigida addatur multū de vino et parū pulueris gariofi. et cōiter magis confert ad appetitū qđ magis delectat. et scđo detur electuarium ꝓportionale febricitātib⁹ qđ debet esse frigidū. Et de prestantibus est qđ ponitur a Mesue distinctiōe prima cui⁹ est textus. ¶ Confectio de citonijs facta cum succo citoniorū appetitū excitat mortuū. ℞. succi citoniorū mellis dispumati ana. ℥. iij. aceti boni. ℥. ij. decoquant̃ cū facilitate auferendo spumam. Si aūt volueris ipsum ꝓferre in dispositione frigida adde de aromatibus scđm qđ est expediens sicut est piper longū cinamomū lignum aloes gariofili et similia. et des parū vini et proprie acris quado est mala cōplexio calida. Si autem frigida sit vinum vinosum dulce aut austeruz scđm appetitum patiētis vt romania et proprie succus fructuū ponticorū. Et per pontica intellige etiā stiptica. et ex maxime ꝓprijs est succus citonioꝝ. et lābant aliquid de aceto gelatine pisciū idest lābendo deglutiāt vt in eius sumptione delectent̃. ¶ Tertio curat per applicita exteri⁹ post primos dies quare iam facte sunt euacuationes scđm ꝙ oportet. ¶ Hec aūt emplastra sint ex fructibus in quib⁹ ponātur absinthiū et aloes ad confortationē et tēperiē frigidoꝝ. vt Recipe pulpaꝝ citonioꝝ coctorū sub prunis. s. diminute lib. ß. absinthij puluerizati. ℥. ß. aloes. ʒ. ij. misce et incorpora addēdo aceti boni vini nigri stiptici ana. quātum sufficit. et est ꝓpriū. Potes autē addere plus de vino et aliquid aromaticuz de q̄bus supra vbi esset lapsus ad frm. ¶ Item vnctio cum oleis bonis sicut de absinthio de spica de citonijs et sic de alijs est iuuatiua. ¶ Cura destructiōis appetitus exigit duas intentiones ex textu eliciendas. prima remouet causam. scđa excitat appetituz. ꝑma perficitur scđm exigentiā causarū ipsum destruentium. scđa cum stipticis ꝓprijs aliqualiter ad acetosum declinātibus calidis aut frigidis scđm exigentiā. In causa calida citonia et que fiunt ex eis obtinent principatū. Succus quoq; limonū arantiorū et citroꝝ et agresta et acetum et similia sunt propria. Sed in causa frigida oliue condite cepe caro salsa et pisces salsi et ꝓprie in aceto infusi. ⁊ absinthiū comestū est propriū. et ex cōpositis gelatine limonia et similia.

Mesue.

¶ De bolismo eorum. Capitulum. xxvij.

Oportet vt curentur cum odoramentis et luto anaiahi ⁊ armeni infusi cum aceto et odorent almosusat et panē mundū calidum et carnes assatas et stringe eorū extremitates. Et extende aures eorum et capillos ipsorū. et conforta eorū cerebra cum embrocis infrigidantibus et humectantibus. plurimū nāq; bolismi eorum est propter causam cōmunicātē ramis qui adueniunt eis cum sensu. et est corpus durum et induratur. verum sensus nō vltimatur cum eo.

¶ In hoc capitulo Auicen. curat bolismū et est bolismus seu appetitus vaccinus appetitus mēbrorum cū satietate stomachi. membra nāq; inanita appetūt cibum sed stomachus respuit. Et diuiditur in partes tres. prima curat bolismū per odores. scđo per excitātia ꝟtutē. tertio per cōfortātia cerebrum. scđa ibi. (Et stringe eoꝝ extremitates.) tertia ibi. (Et cō forta eoꝝ cerebrū.) ¶ Dicit i prima parte ꝙ oportet vt patiētes bolismū curentur cum odoramētis luto anaiahi et luto armeno infuso aceto et odorēt almosusat. i. tamarindos. ⁊ ꝑ hos reliqua acetosa dat intelligere. et odorēt panem mundū calidū: et ex optima farina frumenti actu calidū. et carnes assatas. et per hoc intellige reliqua que placēt egro excitantia appetitū. scđo stringe eorū extremitates. s. adiutoria et coxas et extende aures eorū et capillos eoꝝ ad euigilāduz virtutē cerebri et oris stomachi sopitā. tertio conforta eoꝝ cerebrū cum embrocis infrigidantibus et humectātibus. et causam reddens quare debet cerebrū cōfortari cū frigidis et humidis. ⁊ debeat eius virtus sopita excitari cū dictis diuersiōibus dolorosis dicit: quia pl'm bolismus accidit ꝓpter nocumentū oris stomachi ꝓpter causam cōicatā neruo q̇ defert sensum ori stomachi: et ortū habet a tertio pari neruoꝝ cerebri. ⁊ corpus. s. nerui illi⁹ aut oris stomachi est durū et indurat̃. s. per caliditatē febrilē adurentē et preter modū exiccantem. vnde sensus nō vltimatur cū eo. s. ore stomachi. s. in bonitate. Curat itaq; bolismum a caliditate febrili contingentē preter modū exiccantē membra dicta. ¶ Nota tamē in ethico non necessario causari bolismū cū fiat in eo tanta durities neruorū vt priuetur sensu. causat̃ autem vehemēs durities ꝓpter vehementē compassionē humidi cum sicco terreo dum calidum valde excessiuū applicat̃ humido. dum vero calidū paulatiē agit sicut in ethico: et magis vniuersaliter resoluendo humidū nō facit membrū ita durum: neq; ineptū ad virtutem sensitiuā. stat itaq; in ethico nō esse bolismū quātūcunq; nerui dicti et os stomachi. pl'm exiccentur et magis quā in bolismo dicto. ¶ Cura bolismi exigit duas

exigit duas intentiones. pꝛima remouet cām siue fuerit caliditas suꝑflua siue frigiditas: et quecūq̄ alia. nō eñi solū ex caliditate sed etiā ex frigiditate superflua et ex multis alijs causis contingere pōt. octaua ꝓblematuz. ꝓblemate septio. et. 13ª tertij cap. de bolismo. ¶ Scđa intentio est exiccatio virtutis sensitiue et appetitiue cuz his que dicta sunt.

¶ De nigredine lingue eoꝝ. Cap. xxviij.

Opoꝛtet vt non dimittatur suꝑ linguam nigredo: immo fricet̃ cum eo quod scis et si nō: eleuabuntur ad caput vapoꝛes maligni. et facient cadere in syꝛsen.

¶ Hic dicit opꝫ vt nō dimittatur supꝛa linguam nigredo: imo fricetur cū eo qđ scis. s. in ca. de aspitate lingue. ⁊ si nō amoueat̃ nigredo ab ea eleuabuntur ad caput vapoꝛes maligni ⁊ facient cadere in syꝛsen. ¶ Notandū hanc nigredinē esse cātam ex vapoꝛibus adustis ⁊ malignis eleuatis a pessima materia que est in stomacho aut in membꝛis spūalib⁹ ꝯm plurimū q̄ vapoꝛes herētes lingue faciunt coꝛruptionem gustus ⁊ vapoꝛantes capiti possent facere syꝛsen qꝛ frenesim saltem nō veram. Studendū est itaq̄ in ꝓhibēdo illos. pꝛimo alterando discrasiā tā mēbꝛoꝝ q̄ humoꝝ et ipsos digerendo. scđo euacuando eos. tertio sumēdo coꝛiandros pꝛeparatos ad ꝓhibendū ipsos ascēdere ad superioꝛa. Deinde remoueatur nigredo a lingua pꝛimo eā huectando cū aqua zuccarata tepida aut similibus postea ipsam abstergendo cū pꝛedictis in capitulo de aspitate lingue.

¶ De appetitu eoꝛum canino.

Et curant̃ cū vnctuosis frīs ⁊ dulcib⁹.

¶ Dicit Aui. appetitū caninū curari cuz vnctuosis frigidis et dulcibus vt puta cucurbitis conditis cū oleo violato ⁊ zuccaro. et hoc qñ pendet a caliditate sicut accidit in febꝛibus et bibat aquam. ¶ Si vero pēdeat a frigiditate dent̃ calida vnctuosa dulcia et bibat vinū dulce nulla acredine aut stipticitate participans. Et ingenium in cibando eos est vt nō pꝛesentent̃ coꝛā eis nisi ea que debent comedere. postea surgāt a mensa et circa alia occupent̃. ⁊ similiter stōm relaxantia sunt exterius stomacho applicāda calida aut frigida ꝯm exigentiā discrasie. Ego autem postq̄ a mēsa surrexerūt cōsueui sibi cōcedere aliquas passulas et similia que paulatim comedantur interim sopitur fames.

¶ De sincopi que accidit eis. Cap. xxix.

Galenus secūda affoꝛismoꝝ Non omnes q̄ exoluūtur subito moꝛiuntur sꝫ si hec tria cōditiōaliter adiunguntur frequēter: et foꝛtiter ⁊ sine manifestis occasiōibus: sunt autē manifeste occasiones vt flux⁹ vētris: emissio sanguinis: longeq̄ egritudines d̄bilitātes

Quandoq̄ accidit eis sincopis in pꝛicipio febꝛiū ꝓpter effusionē colere ad stomachos eoꝛum. Quare opꝫ vt det̃ ante ꝑoxismū aut apud paroxismū frustuz panis de silīa cum aqua granati ⁊ aqua agreste. Et scias q̄ quando aggregantur sincopis ⁊ febꝛis tūc sincopis est dignioꝛ curatione.

¶ Hoc caplm diuidit̃ in tres partes. In pꝛima curat sincopim a colera repente ad stōm ꝓueniētem In scđa ibi. (Et scias.) cōparat sincopim ad feb. ondens q̄ sit dignioꝛ curatione. In tertia parte ibi (Et si indiget.) ponit quedam cōuenientia ⁊ quedam vitanda in sincopi. ¶ In pꝛima parte dicit q̄ sincopis accidit in pꝛinº. paroxismoꝛum feb. ꝓpter effusionē colere ad stōs eoꝛum. quare det̃ eis ante pꝛincipiū paroxismi. s. per hoꝛā aut circa frustuz panis de silīa cū aqua granati. s. acris aut muzi et cū aqua agreste siue simul misceant̃: siue vnū istoꝛū tantū. ꝓhibent nāq̄ hmōi coleram ad stōz effundi ipsum cōfoꝛtando et caliditatem tēperando. Et si venerit ad stōm cū his mixta facili⁹ euometur. ¶ In scđa parte dicit: q̄ qñ cōiungūtur sincopis et febꝛis sincopis est dignioꝛ curatione cū sit accidens seuissimum nō dans inducias.

¶ Et si indiget pauco vino det̃ permixtuz cum. iij. ʒ. vini antiqui et si nō sirupi maloꝛū antiqui cuius resoluta est suꝑfluitas et flebothomia quidē multotiens addit in sincopi. et clistere leue est magis conueniens. et vomitus est iuuatiuus eis. et cōstrictio crurium et ponere manus et pedes in aqua calida. Et cū euadunt tunc de sollicitudīe est vt cibentur sauic oꝛdei infrigidato in quo sint grana granatoꝛum.

¶ In hac parte dicit q̄ si indiget qui paratus est sincopi aliquāto vino det̃ permixtū vt puta cū. ʒ. iij. vini antiqui. i. bene clarificati depurati misceatur notabilis quantitas aque vt puta. ℥. j. aut quātum videbit̃ ꝯm potentiā vini. cōsuetudinē egri. temp⁹ anni. et febꝛis intentionez. verum tp̄e nr̄o in quo bibimus potenter hec vini quantitas esset exigua. etiā possumus exhibere. ℥. j. cū tantundem aut duplo aque. ⁊ dꝫ esse hoc vinū releuans a sincopi subtile et aromaticū tendēs in dulcedinē velocius eñi ceteris a sincopi releuat suis vapoꝛib⁹ spiritibus cōsilīibus ipsos fouendo. Et si nō posset sibi dari vinum lege ꝓhibente: aut qꝛ foꝛte per ꝓpꝛietatez indiuidualē sibi inimicatur: sirupi maloꝛum antiqui. i. bene depurati a q̄bus aquositas sit resoluta et fex descenderit sic erit minus aptus ebulitioni. ⁊ per mala intellige granata aut mala pontica de q̄bus supꝛa: ⁊ sirupus de acetositate citri est pꝛestās ⁊ similes. ⁊ sit dos. ℥. j. vel circa cū. ij. ℥. aque. aut aq̄ acetose que est pꝛestantioꝛ nisi foꝛte ei⁹ odoꝛ egro displiceat. ¶ 2º dicit: q̄ flōmia vitāda est qꝛ addit in sincopi. ¶ Tertio dicit q̄ clistere leue est magis cōueniens nō quidez in actu sincopis sed ante sincopim et añ paroxismū ad ꝓhibendū colerā repturā ad stōm. Et vomitus est iuuatiuus eis cū sentit p̄sentialr̄ colerā in stomacho et adest nausea ante sincopim et in sincopi et post sincopim. Uidi eñi multos sincopizātes cū vomitu colere statim liberari. Et cōstrictio cruriū et ponere manus ⁊ pedes in qua calida conuenit ante paroxismū et in paroxismo ad diuertendū. Et cū euadūt a sincopi cibent̃ sauicb oꝛdei d̄ qua supꝛa. per sauicb oꝛdei hic intellige ptisanā et sit infrigidatum ꝓpꝛie cum granis granatoꝛū. s. muzis aut acribus. tum ꝓpter feb. tū ꝓpter sincopim. Si tñ posset expectari declinatio paroxismi feb. anteq̄ cibetur: esset pꝛestantius. ¶ Cura sincopis exigit duplex regimē. vnū tp̄e sincopis actualis ⁊ dispositionis ꝓpinque sincopi. ⁊ est vt eger releuetur a sincopi excitando ipsum cū vocibus altis ⁊ aspgēdo faciē cum aqua et ꝓpꝛie ros. ⁊ bonis odoꝛib⁹. Et si sincopis fuerit ꝓpter raptū materie ad stōm cōueniunt fricationes ventose diuertētes ligature extremoꝛū et lotiones. ipso tñ semꝑ iacente supino. Sed nō cōuenit flebotbomia. tum qꝛ debilitat. tum qꝛ facit fluere colerā ad stōm. neq̄ debent exhiberi solutiua per os cū debilitent et attrahāt materias ad stōm. sed hñ cōuenit suppositoꝛium

et forte clistere lenitiuū cū pauco melle nisi sit ex
his qui sincopizant ex clisteri. Si vero fuerit sinco
pis ꝓpter prefocationem spūs in corde ⁊ ꝓprie a
multitudine etiā preter diuersiōes suprascriptas
cōuenit flōmia ex basilica dextri lateris si fuerit re
pletio sanguinea. aut ex basilica sinistri lateris si
fuerit repletio vaporosa. Si vero sincopis fuerit
ꝓpter paucitatē spūs nec diuersiōes nec flōmie
nec alie euāationes cōueniunt: sed solū excitatio
a sincopi cū vocibus aspsione faciei bonis odori
bus. et vini exhibitione aut aque carnis. ⁊ dz iace/
re supinus ⁊ ſm plm oēs patientes sincopim pre
cipiunt vigilare ⁊ dimittere locutionē. iiª. tertij.
Aliud regimē est obseruandū in dispōne ante sin/
copim. vt puta in his qui sincopizant in prinº fe/
briū sicut sincopalis minute aut humorose aut ꝓ
pter alias cās. ⁊ exigit duas intētiōes. Prima est
remotio cause sincopis tam ꝓpinque ꝙ remote. ⁊
ꝓ hac intentione perficienda si in cā fuerint hūo/
res cōuenit ipsorū euāatio tāz flōmia ꝙ farmacia
ſm exigentiā cause. sint tn̄ solutiua bene correcta
nec cordi inimica. Scḋa intentio est cordis con/
fortatio cū ꝓprijs discrasie contrarijs. huiusmo/
di exquisitum regimē vide in cōmento quod feci
super nono Almansoris.

¶ De constrictione anhelitꝰ eorum. Cap. xxx.

Constrictio anhelitus accidit eis
aut ꝓpter spasmū et siccitatē que
accidit eis in lacertis anhelitꝰ. aut
ꝓpter materiam prefocatiuā de-
scendentem ad guttur eorū aut ꝓpter debi
litatē que dominatur neruis venientibus
ad membra anhelitus.

¶ Habet hoc caplm duas partes. In prima pte
ponit tres causas cōstrictionis anhelitus. In 2ª
curam. scḋa ibi. (Et prima quidē). ¶ In prima ꝑ/
te dicit: ꝙ constrictio anhelitus accidit febrienti/
bus ꝓpter spasmū ⁊ siccitatē in lacertis anhelitꝰ
i. spasmū eorū de inanitione ꝑ quē intellige oēm
cōtractionē a siccitate depēdentē aut impotentiā
debite mouendi pectus ab eadē cā. ¶ Scḋa cā cō/
strictionis eius est ꝓpter materiā prefocatiuam
descendentē ad guttura eorū ⁊ ꝓprie ad epiglotū
et cānam pulmonis facientē vnā de spēbus squi/
nantie prefocatiue. ¶ Tertia est ꝓpter debilitatē
que dn̄atur neruis venientibꝰ ad membra anheli
tus siue sint nerui reuersiui venientes ad cōplexio
nez musculorū epiglotis siue sint nerui venientes
ad diafragma. ⁊ hi descendunt a tertio et sexto pa
ri neruorū cerebri siue veniant ad cōpositionem
neruorum muoentiū pectus qui descendūt a. 9°. ⁊
10° pari neruorū nuche: quorū primū oritur inter
octauā ⁊ nonā spondilē. 2ᵐ inter nonā ⁊ decimā.

¶ Et prima quidē curatur cū vnguentis vel
emplastris humectantibus. Et scḋa cū eis
que ꝓhibent strangulationē. et tertia cum
equatione cōplexionis in cerebro et inun-
ctione colli cū eis que infrigidāt et hūectāt.
et super stōm iterum ex eis que sunt sicut ra
sura cucurbite et portulaca et sandali cum
oleo rosato et similibus eis.

¶ Hic ponit curā et hz tres partes. In prima cu/
rat primam cū vnguentis et emplastris humectā
tibus. in scḋa curat scḋam cū ꝓhibentibꝰ strangu
lationem. in tertia curat tertiam cū equātibus cō
plexionem cerebri. ⁊ scḋo vngendo collū cū infri/
gidantibus ⁊ humectantibꝰ. ⁊ tertio ponendo su/
per stōm rasurā cucurbite portulacas ⁊ sandalos
cū oleo rosa. et similibꝰ. ¶ Cura cōstrictionis an/
helitus ꝓpter primā cām exigit duas intētiones.
Prima remouet cām. s. febrem cū his que dicētur
in caplis sequentibus. pro qua curanda magis in
tendendū est febri inquantum febris cū frigido ⁊
humido ꝙ cause eius. ¶ Scḋa intentio est infrigi
datio colli et partiū pectoris cū his. ℞. olei ami/
gdalarum dulciū. ℥. j. ß. pinguedinis galline recen
tis lote quater cū aqua frigida et vltimo cū aqua
violata. ʒ. vj. olei violati. ℥. ß. cere albe quantū suf/
ficit fiat vnctio mollis. ¶ Scḋa constrictio anhe/
litus curatur cura squinantie que exigit duas inten
tiones vnam que debet cause antī cōplendā euā
tione diuersione et fluxus interceptiōe. ⁊ inter ce/
tera ad dilatandū viam anhelitus multū confert
ventosa posita in collo. Scḋm regimē exigit tres
intentiones. s. repercussionem cōuenientē in prin
cipio. scḋo repercussionē mixtā resolutioni cōue/
nientem in augmento vsq ad mediū status. tertio
deinceps resolutionē. Si vero apa tendat in ma/
turationē adiuuetur cū interius ⁊ exterius appli/
citis. ⁊ postea ꝓcuretur eius eruptio ⁊ vlceris mū
dificatio et tandē cōsolidatio. Pro his recurre ad
ea que scripsit. ix. Almansoris. Sed tertia constri/
ctio pendens a caliditate et siccitate neruorū de
quibus supra preter intentionem que debetur fe/
bri cōpletur cū frigidis applicitis capiti ⁊ collo
et spondilibus superioribus dorsi. necnō cum ap
plicitis stomacho ⁊ maxime parti superiori ⁊ ver
sus dyafragma. et per hoc dyafragma ⁊ membra
anhelitus humectentur et infrigidentur. ¶ Et me
dicina Auic. sic est describēda. ℞. succi. rasure cor
ticis exterioris cucurbite recentis. succi portulace
an̄. ʒ. iij. olei rosa. ℥. j. bulliāt simul ad consumptio
nem succorū. deinde adde sandalorum ʒ. ij. et fiat
vnctio. ¶ Vel. ℞. rasure cucurbite recentis aut an
tique. ʒ. ij. succi portulace olei rosa. an̄. ℥. j. sandal.
ʒ. ij. misce oīa sil et applica in modū epithimatis.

¶ De vehementia tristitie eorum. Cap. xxxi.

Quādoq multiplicatur tristicia cā
oris stomachi ex aduentu humo-
ris mordicatiui in eo: tunc infri-
gida stomachos eorū cuz eis que
scis de cibis. et inungantur et dormiāt in
loco ꝓximo motibus aque strato extremi-
tatibus et fructetis frigidis ⁊ odoriferis
frigidis ⁊ nenufare et rosis. et aspersionibꝰ
frigidis factis ex fructibus odoriferis fri-
gidis et sandalis. et multotiens quidem cō
ferunt in eorum tristitia clisteria frigida fa
cta ex aqua cucurbite et citrulli ⁊ succo por
tulace et semperuiue cū oleo rosato.

¶ In hoc caplo Aui. ponit regimen tristitie ⁊ an/
gustie febrientinm cōtingentis causa hūoris mor
dicatiui venientis ad os stomachi qui ſm pluri/
mum est colericus dicens ꝙ stomachus eorum est
infrigidandus cum frigidis siccis. et dz in eis esse
aliquid stipticum sicut vinum granatorum et ci
toniorum et succus arancij. secundo vnguantur sto
machi eorum cum frigidis aliqualiter stipticitate
participantibus. tertio dormiant in loco frigido
propinquo motibus aque aut aliter frigido stra/
torum. i. in quo sunt strata. i. lecti ex extremitatibꝰ
fructetis frigidis sicut ex folijs salicis ⁊ similibꝰ.
et in illo

Halyabbas li. v. theo. cap. vltimo. Tristitia naturalis ē caloris ingressus ad coporis interiora paulatim: intantum qꝫ: ꝙ corpori febrem vniꝰ diei afferat: cuius si diuturnius tēpꝰ fiat corpus fortiter calefacit: oīaq calefiūt mēbra: solidaturq calor naturalis in pncipalibus membris: fitq abinde ethica febris.

et in illo loco sint odorifera frigida sicut nenufar rose.⁊ aspergantur per locum illū fructus odori/feri frigidi ⁊ sandali.quarto cōferūt eis clisteria frigida facta ex succi cucurbite.℥.vj.succi citrulo/rū succi portulace aā.℥.ij. succi sempuiue.℥.j.olii ros.℥.iiij.et supponatur tepidum. ¶Cura huius tres exigit intentiones. Prima est euacuatio hūoris illius vomitu aut secessu.Scd̄a est stomachi con/fortatio et infrigidatio. Tertia est somni prouo/catio et regimen aliarū sex rerum declinans ad frigidum.

¶Difficultas deglutiēdi q̄ accidit eis. Ca.xxxij.

Difficultas deglutiēdi cum accidit eis et febris fuerit cōclusa tunc fle bothomia paulatim fiat et equa/tio fiat ad attrahendum.et suppo sitoriū est melius ꝙ p'lm solutiuū desuper.

¶Dicit ꝙ si difficultas deglutiēdi accidit que for te est spēs squinantie ledens meri et febris fuerit conclusa que pendet a sanguine:tūc fiat flebotho mia :quam melius est reiterare ꝙ vnica vice mul/tum de sanguine extrahere.⁊ fiat de cephalica in brachio aut de vena que est iter pollicē et indicē postea sequenti die flebothoment᷑ vene que sunt sub lingua.et suppositoria ⁊ clisteria magis con/ferunt ꝙ solutiua sumpta per os:cum difficile sit illa sumere. et forte sumpta ꝓuocarent vomitum quod esset valde malum. ¶Cura huius perficien da est cura squinantie que ex capitulo tertio pre/cedenti potest esse manifesta.

¶Frigus extremitatū qd̄ accidit eis. Cap.xxxiij.

Multotiens ꝓfundatur calor eo/rum et infrigidantur extrema et tendit calor submersus ad ca/put.ponātur ergo extremitates in aqua calida et nō bibant aquā frigidā.

¶Dicit multotiens ꝓfundari calorē febrilem et extrema eorū infrigidari et calorē submersum ten dere ad caput.Pro cuius cura ponantur extremi/tates in aqua calida et nō bibāt aquam frigidā. ¶Notandū multis ex causis calorē ꝓfundari et extrema infrigidari. ¶Primo ꝓpter paucitatem spūs vnde retinentur interius natura existēte ma gis sollicita de mēbris intrinsecis ꝙ extrinsecis. ¶Scd̄o ꝓpter magnū nocumentū in aliquo vel pluribus mēbris intrīsecis.sicut si in eo esset apā vel vlcus aut esset in eo materia multū ledēs sua multitudine aut malitia absq̄ vlcere aut apāte:⁊ hec duo sunt valde mala. ¶Tertio pōt esse ꝓpter materiā frigidā exn̄tē in extremis sicut in liparia. ¶Quarto aliquando ꝓpter cibū calore reuocato interius ad fortificandū digestionē:⁊ nō est bonū p viā signi.Item ꝓpter timorē et similia acciden tia trahentia calorē interius:etiā ꝓpter continen tis frigiditatem. ¶Sexto ꝓpter opilatiōes in ex/tremis.vnde spūs et sanguis nō libere possunt ve nire ad extrema. ¶Septimo q: color spūs et san/guis tendūt interius ad locum materie vt eam ex pellant sicut accidit in principijs paroxismorum. ¶He cause colligi possunt sparsim in multis.s.p/ma quarti.tractatu scd̄o.capl'o primo.et eodē tra ctatu ca.de horripilatione.⁊ in capl'o de liparia. et quarto afforismorū.affo.48.⁊.7°.afforismorū cōmento primo.et cōmento.27.et.5°.de acciden ti et morbo.Intelligamus tn̄ in ꝓposito hāc īfri gidationem fieri per retractionem humorū et va porum ⁊ modorū submersionis ⁊ suffocationis ca lorum a quacunq̄ cā fiat.quo stante tendit calor submersus ad caput.q: vapores leues tendūt sur sum ad caput in hoīe recte stature ⁊ nō fit in alijs aīalibus sexto ꝓblematum.ꝓblemate. 55.in quo casu cōueniunt extremorū calefactiones multis ingenijs.s.cū pannis calidis:⁊ fricatione ponen do lateres calidos vino aspersos ad extrema.aut appproximando extrema ad ignem et inungant extrema cū oleo anetino et similibus calidis.aut impleatur vesica aut aliud vas decoctione aneti anisorū et camomille.⁊ applicetur ad extrema seu loca que frigent et nō bibat aquam frigidam sed aquam zuccaratam calefactam.et discurre per ce tera auxilia dicta in capitulo de regimine rigoris ibidem enim sunt posite intentiones huic capitu lo deseruientes et plurima auxilia illas intentio nes perficientia.

¶Sermo de febribus colericis. Cap.xxxiiij.

Febres colerice tres sunt.tertiana ꝯtinua et t̄tiana ꝑiodica⁊ causon.

¶In hac parte Auic.determinat de fe/bribus humoralibus in spāli ⁊ diuidi/tur in quatuor partes.in prima determinat de fe bribꝰ colericis.in scd̄a de sanguineis.in tertia de flegmaticis.in quarta de melācolicis.partes pa tebūt per rubricas capitulorū.Prima pars diui/ditur in duas partes.in pria magis general'r de/terminat de febribꝰ colericis.in scd̄a magis spe/cialiter.scd̄a ibi in sequenti capitulo.(Paroxismꝰ tertiane.)Primū capitulū tres continet partes principales.primo enūerat feb.cole.secūdo illas declarat.tertio ponit generalia signa feb.coleri/carum.scd̄a ibi.(Tertiana quidē.)tertia ibi.(Ee vehementia quidem sitis.) ¶In prima parte di/cit feb.colericas esse tres.s.tertianam continuam tertianā periodicam.interpolatam:⁊ causonem. ¶Ex quo infert᷑ oēm feb. colericā esse tertianā cō tinuam aut tertianam interpolatiā aut causonē Enumerari tn̄ possunt feb.colerice per diuisionē bimēbrem sicut enumerat eas Gale.scd̄o de diffe rentijs feb.capl'o prio ⁊ scd̄o d̄ crisi satis ad prin cipium.oīs feb.cole.aut est interpolata aut cōti/nua.et cōtinua aut est continua proportionabilis de tertio in tertium aut causon.

Contra.aliqua feb.est colerica que nō est aliqua ex istis tribus enumeratis a Gal.aut ab Auicē.ibi igitur diuisio insufficiens.ꝯn̄a tē.et assumptum est ma/nifestum de colerica paroxismāte oī die cuius pa roxismi sunt eq̄les quo ad intētionē durationē et accn̄tia:et oēs pēdēt a minera vna ita vt nō possit dici ꝙ sit duplex tertiana aut due tertiane. ¶Pre/terea quidem ꝓhibet colerā ꝓpter grossitiē aut paucitatem eius paroxismare de quarto in quar tum:sicut paroxismat aliqn̄ melancolia de quin/to in quintū .et sexto in sextū.et de septimo in se/ptimum.vt inferiuis apparebit in capl'o de sexta na et septana:sicut etiam flegma propter paucita tem et grossitiem potest paroxismare de tertio in tertium. ¶Dicendum istas rationes concludere. sed sermo Gale.et Aui.est de febribus cōmuniter contigentibus sic paroxismātibus merito sue for me substantialis et proprietatis specifice resisti tiue sicut dictum fuit in questione de periodicatio ne.nam etiam causon licet videatur continua con clusa:habet tamen excrescentiam quandam oc/cultam de tertio in tertium.sed interdū cause ma nifeste causas occultas superant et variatur pe/riodus s̄m plurimum consuetus.

¶Et tertiana quidẽ periodica aut est pura et fit a colera pura.

¶Nunc Auic. declarat mẽbra diuisionis predicte et diuiditur in partes duas. in prima gñaliter notificat feb. cole. periodicã. scd̃o causonem et cõtinuaz. scd̃a ibi. (Causon vero est de genere.) Pria in duas. nam primo ponit vnã diuisionẽ feb. colerice periodice ⁊ declarat vnũ membrũ. scd̃o aliud. scd̃a ibi. (Aut nõ pura.) ¶In prima parte dicit ꝙ tertiana ꝑiodica aut est pura: ⁊ sic fit a colera pura. et per colerã purã intellige cui nõ est admixtus alter humor cõmixtione vnita per quã vtriusq̄ cõponentis amittatur forma substantialis ⁊ acquiratur materie vtriusq̄ forma vna cõis. exempli grã. sicut colera naturalis aut forte genita a sanguine per adustionem aut putrefactionem cum subtile eius vertitur in coleram.

¶Aut non pura et fit cũ putredine colere grosse substantie ꝑpter cõmixtionẽ colere cũ flegmate cõmixtione aliqua cõplexionali vnita. ⁊ per hoc diuersificat̃ ab emitriteo cũ emitriteũ faciant due materie separate. et hanc faciat materia vna que in seipsa est permixta: cũ cuius calore permiscetur aliquantũ frigoris qd̃ grauat suã putredinez et suã resolutionẽ ⁊ suam digestionẽ: ⁊ propter illud quidẽ in emitriteo fiunt duo paroxismi. et tertiane nõ pure paroxism⁹ vn⁹. Et hec quidem nõ pura quãdoq̄ ꝑlongat̃ tempore longo et circiter medietatem anni. et quandoq̄ perducit ad molliciẽ ⁊ magnitudinem splenis.

¶Et est que pendet a putredine colere nõ pure et hec colera nõ pura est colera grosse substãtie propter cõmixtionem colere. s. pure cũ flegmate commixtione cõplexionali vnita. i. per quã cõmixtionem inducitur forma vna in materiam vtriusq̄. s. colere ⁊ flegmatis. ⁊ hec est vera mixtio per quam fit miscibiliũ vnio per formam substantialẽ vnitã nam gñatio vnius est corruptio alterius aut pluriuz sicut chili in stomacho ex multis cibis. Aliter dicunt quidam ꝙ hic fit cõmixtio vnita per vnam formã. qꝛ humor magis dñans assimilat sibi aliũ sicut vnũ elementuz assimilat sibi aliud. Sed difficile esset saluare quõ flegma assimilat sibi coleram. cũ coctũ per digestionẽ aliquaz nõ possit incrudari saltem in eodem loco cõi in quo facta est digestio prima. s. in epate et venis ad differantiã sanguinis qui in mãmillis per verã digestionem infrigidatur. ¶Scd̃o dicit: ꝙ hec tertiana nõ pura diuersificatur a pura vel ab emitriteo cũ emitriteum faciant due materie sic habentes. s. duas formas substantiales distinctas. ⁊ hanc tertianã nõ puram facit materia vna. s. per vnitatem forme q̃ in seipsa est permixta. s. mixtione vnita: cum calore cuius colere miscetur aliquantulũ frigoris qd̃ generat. i. ꝑlongat suam putredinem et suam resolutionem ⁊ suam digestionẽ. nã tardius putrefit postq̄ incipit putrere ⁊ tardius resoluit̃ et tardius digerit̃ q̄ colera pura. sed h̃ vltimuz est verũ s̄m plurimũ vt videbitur infra. Nã et si hec miscibilia nõ remanerent formaliter in mixto ex ipsis genito: remanent tñ ipsorũ virtutes refracte redacte ad mediuz. s. caliditas siccitas et subtilitas colere. ⁊ frigiditas hũiditas et grossities flegmatis. ¶Tertio dicit: ꝙ ꝑpter illud emitriteus hz duos paroxismos. vnũ de tertio in tertium. alium quottidianũ: ⁊ tertiana nõ pura hz vnũ paroxismum de tertio in tertiũ. ¶Quarto dicit: ꝙ tertiana nõ pura quandoq̄ ꝑlongatur tp̃e longo circa medium annũ. et qñq̄ perducit ad molliciẽ. i. ad ydropisim. vel molliciez. i. ad paralisim epate aut neruis debilitatis ex longitudine feb. ⁊ magnitudine splenis debilitato splene ⁊ multiplicatis humoribus melancolicis per adustionem aut putrefactionem. ¶Notandũ circũ primũ dictum ꝙ licz s̄m plurimũ colera nõ pura fit ex cõmixtione colere cũ flegmate: aliquãdo tñ fit ex cõmixtione colere cũ melancolia: que etiã ad vnam formã reducuntur. ⁊ hec vocat̃ colera minoris fame eo ꝙ raro reperitur. ⁊ prime vocatur colera nota et famosa eo quod frequenter reperitur. reperitur autem prima raro et scd̃a frequenter. qꝛ minus de melancolia in corpore reperit̃ et plus de flegmate. Secundo qꝛ difficile est duos humores siccos permiscere. flegma vero humidũ ⁊ bene passibile per coleram optime põt permisceri cũ ea: quam sñiam collige a ph̃o in fine primi de gñatione. et hec quidem colera est duplex. vna quidẽ vitellina que assimilatur in colore vitellis ouoruz. ⁊ fit ex permixtiõe flegmatis grossi cũ colã. alia aũt est citrina ⁊ est ex ꝑmixtione fl̃atis subtilis cũ colã ⁊ h̃ est calidior vitellina et etiam subtilior. Erunt aũt alie colere preter has que per adustionẽ transeunt versus melancoliam. Item prassina zinaria de quib⁹ prima ꝑmi. ab A. ¶Notandũ scd̃o circa tertiũ dictum ꝙ ex illo aperte apprehenditur formas substantiales humoruz et ꝯñr ꝑprietates specificas insequẽtes formas et cõplexiões eorũ esse causas periodicationis qꝛ emitriteus pendẽs a duobus humoribus qui nõ sunt redacti ad vnã formam. s. a flegmate ⁊ colera facit periodos s̄m illorũ humorum exigentiã. tertiana vero nota pendẽs ab humore genito ex flegmate et colera que sunt redacte ad vnam formã per vnã cõplexionez et ꝯñr habens vnã ꝑprietatẽ specificã facit vnã febrem et hz solum vnũ modũ periodicationis qui est period⁹ colere: eo ꝙ in illa mixtiõe colã vicit saltem ꝟtute. Et si in mixtiõe fl̃atis et colere vinceret fl̃a fieret period⁹ flegmatis sicut in fl̃ate salso.

Cõtra si equaliter miscerẽtur quo ad virtutes. aut nullus ex putredine illi⁹ humoris fieret ꝑoxismus aut duo. ¶Ad hoc d̃r. ꝙ est impossibile sequi quẽlibet sicut est impossibile illos humores equipotẽter concurrere ad mixtionem: ita vt per actionem et passionẽ qualitatũ eorũ equipotenter concurrẽtium gñetur nouus humor qui sit flegma aut colera. multo minus sanguis aut melancolia. ⁊ per equipotentiã nõ solum intelligo equipotentiam qualitatũ ipsorũ humorũ sed equipotentiã oium agentiũ et resistentiũ ex parte vtriusq̄ sicut sunt dispositiones membrorum: influxus celestes et reliqua. hec autem verificare physici est.

Contra quartũ dictũ instat̃ ꝙ tertiana pura non debeat ꝑlongari vsq̄ ad medietatẽ anni cũ terminus flegmatice sit. 64. dies que tñ est ꝓlixior cũ materia sit grossior viscosior ⁊ s̄m plz maioris quãtitatis que faciunt ad ꝑlongationẽ. ¶Preterea videt̃ ꝙ aliqua tertiana nota minus debeat ꝑlongari q̄ tertiana pura oĩ paritate supposita ex parte quãtitatis et reliquorũ. qꝛ cura tertiane pure fit ꝑ ingrossationẽ colẽ pure a q̃ pẽdet. vt est manifestũ

de intẽtione

de intentione oīum p̄terꝙ̄ de intentione Rasis. cuius opinionē reprobauit Auicē. in ca. de curationibus vl'ibus febriū putridarū. ¶ Ponamus ergo ꝙ a col'a pura cū erit digesta sit in duplo grossior aut in qua ꝓportione volueris ꝙ̄ qn̄ erat non digesta. et possibile est reperiri colerā nō purā in eadē ꝓportione que est a colera pura. ergo erit digesta vel magis ꝓpinqua digestioni ꝙ̄ a colera ante digestionē et sic facilius eūabitur ꝙ̄ a colera pura nō digesta. ¶ Et confirmat̄. accipio. c. colerā nō puram nō digestā grossiorem ꝙ̄. b. colera pura digesta in ea ꝓportione in qua ipsa. b. colelera pura digesta: et subtilietur per digestionē sicut deberet fieri donec sit similis in substantia. b. colere pure digeste. ⁊ manifestuȝ est ꝙ tunc. a. b. c. erant sil'es in mō substantie. ergo merito huius eq̄ facil'r eūabiles sed. a. ⁊. b facilius eūantur ꝙ̄ colera pura nō digesta. ergo etiā. c. facilius eūabitur ꝙ̄ colera pura nō digesta. tȝ ꝯña. qꝛ quecūqꝫ se habent in eadē ꝓportione ad tertiū se habēt inter se. primo Euclidis. ¶ Ex quo infert̄ aliquā coleram nō purā minus grossam ꝙ̄ se facilius esse eūabilem ꝙ̄. a. colera pura nō digesta ceteris paribus. ¶ Ad primū r̄ndetur ꝙ terminus cōis flegmatice interpolate est. 64. dies sed terminus cōis tertiane est valde minor. pl'm eñi terminat̄ in. 40. die q̄ est terminus vltimus tropicarū. cuȝ quo tñ stat ꝙ aliqua tertiana ꝓlongat̄ vsqꝫ ad mediū annum sicut aliqua flegmatica terminatur supra annum. ¶ Ad scd̄m nō est facile respondere volenti tenere oppositū eius quare ratio concludit. ⁊ qui aliter sentiūt r̄ndeant. neqꝫ qd̄ ratio cōcludit est ꝯtra experientiā. vidi eñi plures tertianas notas terminari inter quintū diē cū vomitu et secessu magne quantitatis colere citrine et vitelline. verū est contra dicta auctorū. sed sufficit ꝙ vniuersales medicorum verificantur vt in pluribus.

¶ Causon ṽo est de genere ꝯtinue. qm̄ differentia inter ei⁹ vehemētiā ⁊ ei⁹ teporē est insensata et accidētia eius sunt vehemētia.

¶ In parte ista facit qd̄ dictū est. ⁊ p̄io notificat causonem. scd̄o tertianam interpolatā et cōtinuā scd̄a ibi. (Tertiana vero.) P̄ria in duas. nā p̄mo notificat causonē quo ad ꝓprietates et accidentia eius. scd̄o causam reddit. scd̄a ibi. (Et causa.) ¶ In prima parte dicit ꝙ causon est de gn̄e feb. cōtinuarum qm̄ differentia inter eius vehementiaȝ et ipsius teporē ē insensata. i. vix perceptibilis. et accn̄tia eius vehementia maxime que sequunt̄ impressionē caliditatis sicut dolor capitis sitis instantia vigiliarū lingue ariditas nigredo ⁊ sil'ia.

¶ Et causa est acuitas materiei et multitudo cum eius casus sit circa cor et in venis oris stomachi aut in partibus epatis proprie. et ad summum in membris nobilibus vicinis cordi.

¶ In p̄nti pte reddit Aui. cām suarū ꝓprietatū et accidentiū dicens: ꝙ cā est acuitas materie ⁊ multitudo eius. ⁊ tu supple cordi ꝓpinquitas: cū. s. locus eius. s. materia circa cor. i. in venis ⁊ arterijs circūdantibus cor siue sint in cordis superficie: siue cordi intrinsece et etiā cōtinetur in ventriculo dextro. et venis supple et arterijs stomachi que tñ nō sunt valde magne. aut in partibus epatis maxime vena chilis que est in gibbo epatis ꝓprie. qꝛ ibi est frequenter rōne multitudinis colere ⁊ acuitatis materie. tum ꝓpter caliditatē cordis cui vicinat̄. tū ꝓpter caliditatē ep'is. Et ad summū materia cōtinetur in mēbris nobilibus vicinis cordi sicut est pulmo gibbus epatis et os stomachi aut in ipso corde. ¶ Et his possumus elicere descriptionē causonis. Est eñi febris continua accensa valde cuius tepor inter eius excrescentias est occultus pendens a flegmate salso aut colera ebuliente cum putredine aut sine in venis cordis aut dextro eius ventriculo vel in venis membrorū cordi vicinorū sicut pulmonis et oris stō ⁊ gibbi epatis. ⁊ sub venis etiā cōprehendendo arterias. Et ex his apparet ratio quid nominis eius cum causon grece idem sonet quod incendium latine. Causonis descriptio.

¶ In tertiana vero colera est ī carne ⁊ ad partes cutis. et cōtinua est sparsa in venis corporis que elongantur a corde.

¶ In ista parte notificat tertianaȝ interpolatam et cōtinuā dicens ꝙ in tertiana. s. interpolata colera est in carne et in partibus cutis et in cōtinua est ipsa in venis cordis q̄ elōgant̄ a corde. ¶ Pro quo sciendū ꝙ in interpolata colera que est cā cōiuncta est in carne. s. musculosa aut alia: aut in poris cutis. colera vero que est cā āñs est in venis ſm plurimū et maxime in paruis que ad partes exteriores terminant̄. Et paroxismus fit ſm plurimū ex vna parte colere existentis in venis paruis iaȝ dictis que expellitur extra venas ad poros carnis et cutis. et ibi putrens facit paroxismum deinde alia expellitur et facit scd̄m ꝑoxismū. tertio deinceps. Sed in cōtinua ꝓportionali cā cōiuncta faciens excrescentiā cōtinet̄ in venis ꝑuis q̄ ad partes extrinsecas terminant̄: ⁊ ibi putrens facit excrescentiā. deinde alia succedit et facit scd̄am excrescentiā ⁊ sic deinceps. sed in causone materia cōtinetur in partibus superi⁹ dictis. s. cordis ⁊ cordi ꝓpinquis. qꝛ colera putrens de tertio in tertiū extēditur ad venas magis distantes. ⁊ tunc sic apparet aliqua febris remissio lȝ occulta. parua eñi remissio in caliditate magna vix pōt cōprehendi sicut a magna quantitate parua diminutio. Nec potest dici ꝙ excrescentia que tñ est occulta sicut tepor est occultus fiat. qꝛ aliquid expellit̄ de tertio in tertiū de venis magnis distantibus ad venas cordis aut ꝓpinquis cordis: qꝛ natura est magis sollicita de mēbris nobilibus ꝙ̄ de ignobilibus. Itē. qꝛ feb. causon semper esset mortalis: qꝛ hmōi expulsio de mēbris ignobilibus versus cor est pessima ꝑ viā signi ⁊ ꝑ viā cāe. ⁊ si aliqñ fiat: est raro. ⁊ fit qñ hō est debilis ⁊ morti ꝓpinquus.

¶ Et vehementia quideȝ sitis et angustia et inquietudo et impatientia et alienatio ⁊ nausea et amaritudo oris et siccitas labiorum et scissio eorū ⁊ dolor capitis multiplicatur in febribus colericis et est. nā in pluribus eorū ad siccitatē decliuis. qm̄ materiei motus est aut ad superiora aut ad illud quod apparet de corpore et cute.

¶ In parte ista Aui. ponit signa generalia febriuȝ cole. Quorū vnū est vehementia sitis ꝓpter superfluam caliditatem cōsumentem humidū roridum oris stomachi: lȝ etiā possit fieri a membris alijs stō cōicantibus sicut est pulmo et cerebrum cū superflue calefiūt et exiccantur in febrib⁹ colericis. ¶ Scd̄m est angustia per quā intellige aut nocumentum membrorū spūaliū cum anhelitus sit anxius cū suspirijs ꝓpter sup̄fluam caliditatē ⁊ va-

pozes acutos ſpũalia ledentes.aut intellige con/
turbatione et anxietatẽ ſtõꝝ ex defluxu colere ad
ſtõm ab epate ꝛ chiſti fellis.¶ Tertiũ eſt inquietu
do.qꝛ nõ põt dozmire neq3 in vno loco quieſcere.
¶ Quartũ eſt impatientia qꝛ multũ lamẽtaꝛ ꝛ eſt
moleſtus ſibi ꝛ ceteris.tu3 ꝓpter dolozes capitis
et ſimiles.tum qꝛ nõ põt dozmire neq3 quieſcere.
¶ Quintũ eſt alienatio per quã intellige nocumẽ/
tum cuiuſq3 virtutis interiozis.ſ. imaginatiue co/
gitatiue ꝛc.¶ Sextũ erit nauſea.i.iclinatio ad vo
mitũ per quã daꝛ intelligi ſubuerſio ꝛ vomit⁹ pro
pter defluxũ colẽ ad ſtõm. ¶ Septimũ amaritudo
oꝛis vapozib⁹ colĩcis ad linguam peruenĩẽtibus.
¶ Octauu3 ſiccitas labiozũ.¶ Nonũ ſciſſio eoꝝ
ex ſuperflua caliditate et ſiccitate exiccante ꝛ cõti
nuitatẽ eozũ ſoluẽte:eo ꝙ mollia ſunt et facile paſ
ſibilia.¶ Decimũ doloꝛ capitis q̇ multiplicaꝛ in
ipſis ꝓpter ſupfluã caliditate3 ꝛ vapozes acutos
pãniculos cerebꝛi ledentes.¶ Undecimũ vẽter eo
rum plm̃ eſt ſiccus:eo ꝙ materia colerica petit ſu/
periora ſicut caput ꝛ ſtõm ſua lenitate aut moueꝛ
de centro ad circũferẽtiã cũ frequenter ſub forma
ſudoꝛis expellaꝛ aut inſenſibiliter reſoluatur.

Champerius. Signiꝛ tertia/
na ex flaua bi/
le putrida ꝛ cõ
mota et extra
vaſa delata.A
pꝛicipio ſtati3
rigoꝛ non ſe/
gnis iferꝛ. hec
feb. in nõ eſtuã
tem feruozẽ de
finit ad paro/
xiſmũ: totũ tẽ/
pus paroxiſmi
faciẽdo hoꝛis
non pluribus
duodecim. hec
demu3 ſincera
tertiana nomi
natur. Qui ve/
ro diuturniore
tempoze: ꝙ̃ qd
diximus: in pa
roxiſmo oblan
guerit:hanc ꝓ
tenſã appella
mus tertianã.

¶ De tertiana abſolute ꝛ noiaꝛ trite⁹. Ca.xxxv.

Paroxiſmus tertiane incipit in pꝛi
mis cũ hoꝛripilatione vt pũcture
acus.deide infrigidat et incipit fa
cere rigozẽ difficilẽ valde difficilio
re3 reliquis rigozib⁹ nõ frigidũ aut cũ pau
co frigoze.Et nõ ẽ frig⁹ eius niſi ꝓpter ꝓ/
fundationẽ caloꝛis ad interioꝛa ad parte3
materiei et inuenit ſicut puncturas acuu3.
Et hic quidẽ rigoꝛ cũ vehemẽtia ſua eſt ve
locis ſedationis.et tu iam ſciuiſti cãm hu/
ius rigoꝛis.et fit rigoꝛ eius in diebus pꝛi/
mis foꝛtioꝛ et vehemẽtioꝛ.et in q̄rtana ecõ
trario.Et iterũ rigoꝛ incipit cũ foꝛtitudine
deinde lenitur paulatim et minuitur veloci
ter.et in quartana econtrario.

¶ Aui.in pꝛeſenti pte ſpãlius determĩat de feb.co
lericis.ꝛ diuiditur hec ps in duas ptes.in pꝛima
determinat de periodica ꝛ cõtinua ꝓpoꝛtionali.
in ſcõa de cauſone.ſcõa ibi.(Cauſon eſt ſm̃ duos
modos.)pꝛia in duas p̃mo notificat tertianã ab/
ſolute.ſcõo ponit differentiã inter purã tertiana3
periodicã et nõ purã.ſcõa ibi.(Pura ẽ ſubtilioꝛ.)
¶ Hoc caplm̃ pꝛimũ diuidiꝛ in tres ptes.in pꝛia
ponit ſigna feb.tertiane quecunq3 fit. Scõo ꝓ ei⁹
notitia ponit quendã cañ. erroꝛis coꝛrectiuũ.ter/
tio cõplẽdo ponit quedã alia ſigna.ſcõa ibi. (Cũ
ergo cõponunꝛ due tertiane.).tertia ibi. (Et pa/
tientibus tertianã.)Pꝛima diuidiꝛ in ſex partes.
in pꝛima ponit ſigna ſumpta a qualitate ſeu mõ
rigoꝛis.ſcõo ponit ſigna ſumpta a duplici exeũte
ſ.vꝛina et ſudoꝛe.tertio ponit ſigna ſumpta a qua
litate caloꝛis.quarto ponit quedã ſigna ſumpta
ab actione leſa maxime aĩalis ꝟtutis.quinto po/
nit ſigna ſumpta a pulſu.ſexto ponit quedã ſigna
ſumpta ab ãnexis rerũ naturaliũ.ſcõa ibi.(Et ſu
doꝛ multiplicaꝛ in tertiana.)tertia ibi.(Tertiane
caliditas eſt ſaluioꝛ.)quarta ibi.)Accidẽtia q̄ ac
cidunt eis.)quinta ibi.(Pulſus eius eſt acutus.)
ſexta ibi.(Et qm̃ ſignificat eũ.etas.)In pꝛima p/
te dicit quinq3.Pꝛimũ eſt ꝙ paroxiſmus tertiane
in pꝛimis incipit cu3 hoꝛripilatione et punctura
acus:deinde infrigidat et incipit facere rigozem
difficilem valde difficiliozẽ reliquis rigoꝛibus nõ
frigidis aut cũ pauco frigoze.ſcõo cãm reddens:
quare frigus non eſt magnum dicit ꝙ non eſt fri/
gus eius ſcil3 tertiane niſi pꝛopter reuocationem
caloꝛis ad interioꝛa ad ptẽm materiei.i.vbi con/
tineꝛ materia ſicut dictũ eſt in pꝛio ca.huius ſcõi
tractatus.Et ſubdit ꝙ inuenit.i.ſentit.ſ.febꝛiens
pũcturas acuũ ꝓpter materiã ſubtilẽ colericã ve
nientẽ.ad poꝛos lacertoꝝ et cutis.eſt eñi laſſitudo
vlceroſa.Tetio dicit ꝙ hic rigoꝛ:l3 ſit vehemẽs in
tenſus:tñ eſt velocis ſedationis in cõparatiõe ad
rigoꝛes ꝓuenientes a materia frigida aut viſcoſa
et tu iam ſciuiſti.ſ.in cap.de rigoꝛe cãm rigoꝛis et
qualiter fit.Quarto dicit ꝙ i tertiana fit rigoꝛ in
diebus pꝛimis foꝛtioꝛ et vehemẽtioꝛ ꝙ̃ poſtea.ſ3
in quartana eſt ecõtra.qꝛ rigoꝛ fit remiſſioꝛ in die
bus pꝛimis ꝛ poſtea foꝛtioꝛ.Ultimo dicit ꝙ rigoꝛ
incipit cũ foꝛtitudine:deinde lenitur paulatim et
minuitur velociter:ſed in quartana eſt econtra.qꝛ
in pꝛimis icboãte ꝑoxiſmo eſt leuis:deinde in eo/
dem paroxiſmo ꝓcedit augendo ꝛ durat diu.

Pro quoꝛum declaratione pꝛimo no/
tandũ circa pꝛimũ dictũ
ꝙ paroxiſmus tertiane incipit in pꝛimis cũ hoꝛri
pilatione ꝛ nõ cũ rigoꝛe.qꝛ colera cũ in pꝛin.venit
ad mẽbꝛa ſenſibilia eſt pauca poſtea eſt in maiozi
quãtitate.ꝓpterea in initio facit hoꝛripilatione3
deinde rigozẽ.qꝛ hoꝛripilatio fit a minoꝛi cã ꝙ̃ ri/
goꝛ.vt dictũ eſt in ca.ꝓpꝛio.et ex eadẽ.ſ. cã ſunt ſi/
cut puncture acus pauce ꝛ remiſſe in initio deide
in ꝓceſſu plures et intenſioꝛes:quarũ ſenſatio d̄r
laſſitudo vlceroſa poſt hoꝛripilationẽ.ꝛ frig⁹ pa/
rum reuocato caloꝛe interi⁹ eſt rigoꝛ difficilioꝛ ce/
teris rigoꝛibus:l3 ſit breuis plurima colera ad mẽ
bꝛa ſenſibilia veniente ꝙ̃ in pꝛin.¶ Et ex hoc ap/
paret Aui.ſentire intẽſioꝛes rigoꝛes fieri ab hũo/
ribus calidis ꝙ̃ ab hũoꝛibus frigidis l3 bꝛeuioꝛes
de quo fuit dubiũ deciſum in ca.de hoꝛripilatiõe.
¶ Notandũ ſcõo circa ſcõm dictũ ꝙ frig⁹ eſt mi/
nus in tertiana ꝙ̃ i flegmatica aut melĩca.qꝛ in ea
nõ fit frigus niſi ex reuocatione caloꝛis interius.
ſed in feb.pẽdẽtibus a materia frigida fit frigus
ꝓpter reuocationẽ caloꝛis.ꝛ ꝓpter poſitiuam in/
frigidationẽ a materijs frigidis venientibus ad
mẽbꝛa ſenſitiua in pꝛin.paroxiſmoꝛũ.¶ Notandũ
ꝙ hic rigoꝛ in tertiana quãuis ſit intenſus tñ eſt
velocis ſedatiõis.qꝛ pauca eſt materia ꝛ ſubtilis
et parũ viſcoſa.pendẽs aũt a melĩa aut flegmate
eſt longe durationis ex cauſis cõtrarijs.¶ Notan
dũ circa quartũ dictũ ꝙ in pꝛimis paroxiſmis ri/
goꝛ in tertiana eſt foꝛtioꝛ.ſed in ꝑoxiſmis circa ſta
tum materia eſt remiſſioꝛ per digeſtionẽ ingroſſa
ta et infrigidata.vnde nõ venit cu3 tanto impetu
ad membꝛa ſenſibilia ꝛ eſt minus acuta. Econtra
aũt accidit in quartana et flegmatica.qꝛ materia
per digõnẽ ſubtiliaꝛ.ꝛ ſic moueꝛ cũ maioꝛi impe/
tu ad mẽbꝛa ſenſibilia.ꝛ hec eſt cã quã ponit Se/
ra.6° .ſue pꝛactice ca.de tertiana.ꝛ Cõmentatoꝛ
Alexãdrinus ſuper pꝛimo epidimiarũ.ca.ſcõo et
de hoc vt dicit Cõmentatoꝛ Alexãdrinus ydeota
triſtatur et artiſta letatur.¶ Ultimo notandũ cir/
ca vltimũ dictũ ꝙ in tertiana rigoꝛ incipit cũ foꝛti
tudĩe ſatis a p̃ncipio paroxiſmi.l3 tñ vt dictũ fuit
in p̃n.capli hoꝛripilatio pꝛecedit cũ deinde leniꝛ
paulatim et minuiꝛ.i.auferꝛ velociter eo ꝙ totu3
tẽpus rigoꝛis in tertiana.eſt pauce durationis vt
puta a me^a hoꝛa vſq3 ad vnã:ſ3 i q̄rtana ecõtra.qꝛ
rigoꝛ in initio ꝑoxiſmi icipit d̄bil poſtea paulati3
ꝓcedit augẽdo: poſtea decreſcit et tarde auferꝛ.

eius enim

eiꝰ. n. duratio cõiter ē a duabꝰ horis vsqꝫ ad tres.

¶ Et sudor multiplicatur in tertiana cuꝫ dimittit. et fit vrina in ea rubea tendens ad igneam in qua nõ est multa grossitudo aut est nõ pura ⁊ fit vrina eiꝰ cruda aut grossa.

¶ In hac parte ponit signa sumpta ab exeuntibꝰ et dicit ꝙ sudor multiplicatur in tertiana cū paroxismus recedit: cuius causa est subtilitas materie et aptitudo motus eius ad cutim. secundo dicit ꝙ vrina in eo fit rubea tendens ad igneam in qua nõ est multa grossitudo. ⁊ hec vera sunt in tertiana pura. Aut est nõ pura. s. tertiana et fit vrina eius cruda et grossa. cruda quidē et tenuis ꝓpter opilationem sed grossa: q2 aperta opilatione materia aliqua cum vrina permiscetur.

¶ Et tertiane caliditas est saluior caliditate causonidis. et q̄nto ꝓlixius manꝰ tãgit corpus nõ additur inflãmatio: immo quã doqꝫ minuitur inflãmatio eius et in causonide additur inflammatio.

¶ Ponit tertium signū sumptū a caliditate dicꝰ ꝙ caliditas tertiane est saluior caliditate causõis. i. minus mordax ⁊ acuta. ⁊ quanto ꝓlixius manus tangit corpus nõ additur inflãmatio: immo quãdoqꝫ minuitur. sed in causone est ecõtrario. tota cã huius est multitudo vaporis ꝑuenientis ad tangentē in causone ꝓpter multitudinem materie. Ecõtra paucitas vaporis peruenietis ad tangētem in tertiana ꝓpter paucitatem materie. vñ facile resoluit̄ ⁊ calor apparet minor mordacitas eius caloris sequitur intensionem et multitudinē eius et siccitatem sibi cõiunctam.

¶ Et accidentia q̄ accidūt eis in tertiana sunt vigilie sine grauitate in capite nisi in quibusdam non puris et sitis et furor ⁊ ira et odium locutionis.

¶ Ponit quartum signū dicēs ꝙ in tertiana. s. pura sunt vigilie sine grauitate in capite ꝓpter paucitatem et subtilitatem materie et vaporū nisi in quibusdã non puris: quarum materie sunt grosse multe: ideo in eis adest dolor cū grauitate multis grossis vaporibus ad caput peruenietibus et grauantibus. et per hoc forte fit in eis aliq̄s somnus et de hoc loquitur Gale. in lib. de caumate. Et sitis furor et ira quorū cause sunt note. et odiū locutionis. q2 spūs cõmotus loquendo aut audiendo acuit coleram et vapores eius. aut q2 habēt organum auditus valde mundū cõsumpta hūitate auditum obtundente: ideo sonus imprimit multum in auditum et valde tympaniꝫat sicut tãgibile in organū tactus neruo discooperto.

¶ Et est pulsus eius acutus velox per cõparationem ad reliquas febres. et non est equalis constrictionis. quoniam humor debilitat eum et addit ei diuersitatem apud statum. et diuersitas in eo est sub ea que est in alijs cum duritie et est pulsus fortior in ea: immo diuersitas non est in eo ꝫm plurimum nisi diuersitas propria cum febre et alijs. Et in principio quidem est necessarium vt coaretur pulsus vsqꝫ ad horam dilatationis febris. et tunc confortatur: ⁊ fit velox ⁊ frequēs ⁊ eius diuersitas nõ est multum superflua.

¶ Hic ponit quintum signum seu genus signoruꝫ et dicit quatuor. Primū ꝙ pulsus eius. s. ꝓpatiētis tertianã ē acutus. i. magnus velox per cõparationem ad reliquas feb. s. que nõ sunt colerice ⁊ non est equalis cõstrictionis et dilatationis. q2 dyastoles nõ equatur sistoli. q2 humor debilitat eum. s. pulsum. i. virtutem pulsatilē. ⁊ addit ei diuersitatē apud statum. i. vsqꝫ ad statū inclusiue. ¶ Scõo dicit ꝙ si diuersitas a qua fit in statu est magis ratione feb. q̄ rõne humoris. ⁊ tñ diuersitas est in eo sub ea que in reliquis fe. humorosis. s. minor ea diuersitate que est in alijs cū duritie ꝓpter caliditateꝫ exiccantē materiã. ¶ Tertio dicit ꝙ est pulsus fortior in ea q̄ in alijs humoralibus rõne sue materie subtilis nõ tñ opprimētis virtutem: immo diuersitas nõ in eo supple notabilis ꝫm plurimum nisi diuersitas ꝓpria cū febre inquantū feb. est et alijs. s. causis naturalibus et preternaturalibus q̄ diuersificant pulsum preter feb. et causas fe. Sūt enī aliqui qui naturalr̄ habēt pulsum diuersum: ⁊ in aliq̄bꝰ diuersificat̄ pulsus ꝓpter aliquas cãs distinctas a fe. et a cãis fe. de quibꝰ sepe dictū est. ¶ Quarto dicit ꝙ est necessariū vt in prin. coartetur pulsus vsqꝫ ad horã dilatationis feb. i. vsqꝫ ad augmentū cõfortatur pulsus et fit velox et freq̄ns scꝫ. magis q̄ antea et eius diuersitas nõ est superflua. s. in comparatione ad alias feb.

Dubitatur vtrum in statu paroxismi tertiane pulsus sit magis diuersus q̄ in tꝑibus precedētibus. Et videt̄ ꝙ sic. q2 A. affirmat hoc dicens ꝙ hūor debilitat eum ⁊ addit ei diuersitatem apud statum et parū infra: immo nõ est diuersitas in eo ꝫm plurimū nisi diuersitas ꝓpria cum feb. et alijs. ¶ Amplius in statu est maior debilitas. q2 maior calor. ⁊ sic pulsus ē magis diuersus. ¶ Preterea in statu est maior pugna q̄ in alijs tēporibus ergo pulsus magis diuersus. ¶ In oppositū est Gal. scõo de differentijs feb. capitulo de signis tertiane vbi dicit in illa ipsa iaꝫ signum est magne putredinis. s. diuersitas pulsus et multo magis inuadēte paroxismo. ⁊ multo magis ascendente in statū. in hoc aūt statu minus q̄ ꝫm ascensionē et augmentū. Et idem ponit Gal. lib. prio ca. de signis fe. putridaꝝ. minor itaqꝫ diuersitas pulsus ꝫm Gal. est in statu tertiane q̄ in ꝓncipio et minor in principio q̄ in augmento.

Pro solutione dubij sciendū triplicē esse diuersitatem pulsus vnam que sequitur oppressionē calidi naturalis sub materia. et hec ē in prin. Secūdã sequentē diuersitatem in dispositione materie. vñ fit diuersitas in mõ caloris. et hec est in augmento. Tertiam sequentē debilitatē per viã resolutiõis spūs et hec est maior in statu q̄ in alio tempore. q2 tunc est maior caliditas ac maior spūum resolutio.

Sed contra hec est maior in d̄clinatione. q2 tūc de spiritibꝰ plus est resolutum. ¶ Rñr ꝙ de declinatione salubri cū fit caloris remissio et ꝓprie per resolutionem vaporum putridorū fit aliqua virtutis cõfortatio. etiã declinatione existente mortali. dicit Gētilis de intentione Gal. in cõmento pulsuū ꝙ ipse casus virtutis nõ facit diuersitatem in pulsu. s. manifestam q̄ ꝓprie d̄r diuersitas nisi aliqua pugna coniungat̄. ⁊ intellexit hoc Auic. paucis verbis li. prio. fen scõa cū dixit. Causa diuersitatis pulsus cum debilitate virtutis est pugna inter egritudi- Gentilis.

nem et virtutē. in statu aūt paroxismi est maior excitatio et violentia ad pugnā. et ideo virtus deficit et pulsus tendit ad vermicularē et formicantem ſm ordinem caude soricine finientis: nō tñ est ppter hoc diversus. s. notabil'r. si aūt sit ad bonū certum est q nō sit diversus ppter cām dictam. Et ex his manifesta est concordia Gal. cū Avicen. nā de diversitate pulsus sequēte resolutionē spūs que magis est in statu loquit Avi. de reliqs duabus loquitur Gale. ¶ Nō si querat que istarū diversitatū est absolute minor. Rñr q ſm plurimū illa que est in augmento: deinde que est in prin. est minor. et adhuc minor que est in statu. et adhuc minor q̄ est in declinatione salubri. Invenies tñ oppositū qnq ſm diversitatē quarūdā cōditionū individualium. Si tñ cōparemus pulsum tertiane ad pulsum aliarū febriū paroxismantiū certū est pulsum in alijs febribus esse magis diversum. tū ppter grossitudinem et multitudinē materie magis opprimentem virtutē et feb. cū cā eius necnō ppter debilitatem maiorem per viā resolutionis et aggravationis. ¶ Et ex his pz solutio ad rōnes adductas in pn. suadentes cōtrariū huius determinatiōis. ¶ Ad primā pz solutio per expositionem textus. ¶ Ad scdam negetur illa pña. est maior debilitas in statu. ergo maior diver sitas in pulsu. nam diversitas in pulsu nō solum sequitur debilitatem: sed multo magis pugnā: que est maior in augmento q in statu. et ex his patet respōsio ad tertium.

¶ Et quandoq significant ipsam etas et consuetudo et regio et ars et forma et tēpus et multitudo eventus tertiane in illa hora.

¶ Hic ponit sextum genus signorū dicens. q qnq tertiana significatur per etatē. s. iuvētutis in qua colera multiplicat magis q in alijs etatib' et cōsuetudinem patiēdi tertianā superiori tpe. et per artē. s. multiplicantē colerā et inflāmantem: sicut ars fabrilis. et per formā. i. habitudinē macilentā cū citrinitate coloris et similibus q̄ est habitudo colericorū. et per tps anni. s. estatē et per regionem scz ad calīm declinantē et p multitudinē event' tertiane in anno illo que multitudo sequit aliquam cām cōem: sicut influxus astrorum. vt puta dominium martis aut declinationem anni illius ad superfluam caliditatem et siccitatem.

¶ Cum ergo componuntur due tertiane sunt paroxismi evenietes omni die. Qui ergo considerat tertianam per paroxismum errat in ea: immo opz vt attendantur significationes alie quas dicemus.

¶ Hic ponit cañ. erroris correctivū di. q qñ componuntur due tertiane paroxismi eveniunt oī die qui ergo ɔsiderat tertianā per paroxismū errat. s. si fidat solo illo signo: immo opz q considerentur alia signa que dicemus. s. in caplis sequentibus: et que dicta sunt in hoc caplo. ¶ Notandū pro hui' partis declaratiōe q illa est differētia iter duas tertianas et duplicē tertianā. qr duplex tertiana lz totiēs paroxismet quotiens due tertiane. tamē cause cōiuncte paroxismorum eius decidunt ab vna minera. Econtra aūt cause cōiuncte paroxismorum duarū tertianarum decidūtur a duab' mineris loco distinctis. Et ſm plurimū quādo sunt due tertiane paroxismi vnius sibi correspondentes de tertio in tertium sunt siles multū in mō invasionis intensione et duratione et accidentibus et magis differunt a paroxismis alterius tertiane q differant paroxismi vnius duplicis tertiane inter se ppter cōmunionē quā habent in minera. ¶ Notandū scdo q lz paroxismi duarū tertianarum et etiā duplicis tertiane possint venire omni die: immo aliqñ duo paroxismi eveniunt vna die et sequenti nullus: et tertia die duo ſm modū communicatiōis subtractionis aut alterationis. Dictum aūt Avi. intelligit vt in pluribus. Et nota q hic error frequenter accidit medicis modernis q videntes paroxismos quottidie iudicant feb. que in veritate sunt due tertiane vnam quottidianam flegmaticam.

¶ Et patientibus quidem tertianam. accidunt vigilie et amor solitudinis et multotiens sentiunt ebulitionem apud epar.

¶ Hic cōplet signa tertiane que sunt tria. s. vigilie ppter caliditatē superfluam et vapores acutos. amor solitudinis. qr nolunt audire strepitū ppter dolorem capitis qui ſm plurimū sibi accidit. aliter amor solitudinis. qr sunt queruli: semp lamentantes ppter inquietudinem. tertio sentiut ebulitionē apud epar. est eñi sub media pēnula epatis kistis fell'. ebulit aūt epar et kistis colera inflāmata. et multiplicatur in febribus colericis cuius kistis est receptaculū sicut in mel'cis multiplicatur mel'ia in splene. et in flegmaticis flegma in stō.

¶ De dr̄ia iter tertianā purā et nō purā. Ca. xxxvi.

Pura est subtilis, levis.

¶ Hoc cap̄. cōtinet duas partes principales. in prima ponit signa tertiane pure. in scda nō pure. scda ibi. (Et cū non pura invenitur gravitas.) Prima dividit in decē partes ſm q exponit signa. partes patebūt in legendo textum. Primum signū est q tertiana pura est subtilis. i. pendens a colera pura q̄ est subtilis quapropter est facilis resolutionis et cōiter paroxismi sui sunt breves. et ipsa etiam tota est brevis in cōparatione ad nō purā. al'r subtilis. i. acuta sive mordax. est eñi calor ei' mordacior q calor nō pure levis. qr nō opprimens virtutē et suffocans calorem inatū coartans pulsum sicut in tertiana nō pura propter sue materie grossitiem.

¶ Cuius paroxismus cōsumit a quatuor horis vsq ad. xij. horas et nō addit sup eas multum. Et si addit additione multa tunc est non pura.

¶ Scōm signum est: q paroxismus eius consumit a. 4. horis vsq ad. 12. et si multum plongaret vltra. xij. horas. s. ad decimam quartā aut supra: tūc nō est pura et est vt plurimū perveniens ad septē horas. Specificat autem terminum maiorem et minorem et mediū ſm plurimū contingentem in quibus terminis multum differt a tertiana nō pura in qua isti termini scōm plurimum magis prolongantur ratione maioris grossitiei et viscositatis et multitudinis materie. Hi tamen termini nō a priori: sed a posteriori et per experientiam inventi sunt.

¶ Et calefit in ea corpus velociter et vides caliditatem pcedere ex corpore et extremitates adhuc frigide.

¶ Tertium signum. et calefit corpus in ea velociter et vides caliditatem procedere ex corpore et extremitates adhuc sunt frigide. calefit autē corpus in ea velociter. qr colera pura est humor calidus subtilis qui cum incepit calefieri calor suus

cito perveniens

cito peruenit ad statum sicut ignis accensus in lignis siccis subtilibus vapores sui subtiles valde calidi sparsi per corpus cito ipsum inflãmãt. Ad hoc aũt adiuuat. qꝛ rigor suus paruo tpe durat. ideo subdit ꝙ cũ vides caliditatem procedere ex corpore. i. in exterioribus corporis ad partes exteriores corporis precipue ad partes pectorales et sibi vicinas. et tñ extremitates sunt adhucꝗ frigide vaporibus nõ ita cito peruenientibus ad extremitates. quapropter est notabilis calor in ptib⁹ pectoralibus et vicinis et extremitates friget nõ. ita fit in tertiana nõ pura neqꝫ in flegmatica aut melancolica ꝑpter tarditatẽ inflammationis humorum a quibus pendent rõne grossitiei et ꝑpter vapores grossos nõ ita cito peruenĩẽtes ad ptes vicinas. et etiam non ita cito inflãmantes ea. quia non sunt ita calidi.

¶ Et similiter pura nõ addit cum nõ accidit error supra septẽ periodos. et quãdoqꝫ cõsumitur ꝑpter subtilitatem sue materie in poxismo vno in quo accidit vomitus aut ventris solutio mundificãs. si aũt addit super septẽ periodos additionẽ plurimã: tamen est de genere nõ pure. et similiter si ꝓlongatur spaciũ sui rigoris.

¶ Quartũ signum. ꝙ simili mõ his qui dicti sunt in pura tertiana nõ accidente errore nõ pertransit septẽ periodos ꝑpter paucitatẽ ⁊ subtilitatẽ materie. scđo dicit ꝙ qñqꝫ cõsumitur paroxismo vno cũ vomitu aut solutione ventris mũdificante corpus a materia faciente feb. hec autem nõ accidũt aut rarissime accidunt in tertiana nõ pura et multo minus in flegmatica aut melancolica propter causas oppositas.

¶ Et apparet digestio in vrina in pmo die aut in tertio aut in quarto aut in septimo.

¶ Et apparet digestio in vrina prima die aut tertia quarta aut septia. qđ nõ est in nõ pura ꝫm plurimũ. lꝫ necessarium sit aliquã colerã nõ purã ita cito digeri sicut aliqua colera pura aliorũ paritate supposita. Specificauit aũt diem ṗmam tertiã quartã et septimã. qꝛ sunt aptiores digestioni colere ꝙ scđs quintus aut sextus. qꝛ digestio colere magis fit in diebus imparibus: sicut in ipsa in eisdem magis mouetur. Specificauit aũt quartum quãuis sit par. qꝛ est dies indicatiua in qua sicut in cretica signa digestiõis sunt magis certa signa salutis: sicut etiam in eisdem sunt certiora signa mortis: vt dicit Gal. scđo et tertio pronosticorũ. Galenus.

¶ Et ex dictis apparet ꝙ si extendat multũ vltra septẽ periodos est de genere nõ pure. ⁊ similiter si ꝓlongetur multum suus rigor. ambo eñ hmõi significant grossitiem materie que nõ est pura.

¶ Et est additio suorum paroxismorũ et antecessio eorum adinuicẽ ꝫm ordinem seruantem proportiones similes et in nõ pura est illud diuersũ nõ retẽtũ nõ similatũ.

¶ Ponit septimũ genus signorũ di. primo ꝙ additio. i. augmentũ paroxismorum et eorum antecessio. i. anticipatio seruans similes proportiones. i. ꝙ per quantũ augetur scđs et anticipat supra primũ per tantũ tertius supra scđm est signum pure tertiane. sed in nõ pura est illud diuersum nõ retẽtum nõ similatũ quo ad accidẽtia. quasi dicat. paroxismi tertiane pure seruant ꝓportiones similes adinuicẽ in his tribus per vniformitatem ⁊ subtilitatem materie. sed in non pura non seruantur huiusmodi proportiones propter materie grossitiem et difformitatẽ. ⁊ multo minus seruabũtur in quottidianis.

¶ Et similiter quando assimilantur paroxismi ꝫm terminum vnum et reliqua signa elongationis. feb. etiam sunt de illis q̃ scis.

¶ Octauum signũ. qñ assimilant poxismi ꝫm terminum vnũ. i. inuadunt eadẽ hora significat non pura. significatur eñ grossities materie que neq̃t ab vno ordine remoueri. et hec snĩa colligit quarta affo. cõmen. ~~tertio.~~ quibuscũqꝫ exacerbationes. 30. et similiter considera reliqua signa elongationis que sunt de illis que potes scire ex hac fen. ⁊ ex dicendis in fen. sequenti que sumuntur ab etate tempore anni et prolixitate tipi et similibus.

¶ Et cum vides principiũ cũ rigore ꝫm ꝙ determinauim⁹ et statũ cũ sudore exuberãte: tunc nõ dubites quoniã ipsa sit pura.

¶ Nonũ signũ. cũ vides ṗnm. s. paroxismi cũ rigore satis intenso nõ ꝓlixo ꝫm ꝙ determinatum est et statum cũ sudore exuberante nõ dubites. est eñ tertiana pura. hic enim fiunt subtilitate materie: non sic est in nõ pura.

¶ Et in pura q̃dẽ cũ eã habẽs bibit aquã procedit quod est in corpore eius cum vapore humido q̃si ipse velit sudare et qñqꝫ sudat.

¶ Decimũ sigm. cũ habens tertianã puram bibit aquã. s. frĩam: ꝓcedit qđ in corpe est ad circũferentias cũ vapore hũido quasi velit sudare. ⁊ qñqꝫ sudat: cui⁹ cã est. qꝛ cola subtilis p aquã frigidã digerit: caliditas supflua tpatur et calor ĩnatus fortificat: quapropter aq̃ calefctã in corpe et ĩ vaporẽ versa educitur simul cũ vaporib⁹ a cẽtro ad circunferentiã q̃ hũectant cutim et fortasse fit sudor cũ sint copiosi et pori satis lati. Ecõtra aũt cola ⁊ reliq̃ materie grosse incrudant et calor corpis qui nõ est ita intẽsus extinguit: virtus debilitat et sic sudor impeditur ad cuius sudoris ꝓhibitionem adiuuat opilatio existẽs in alijs febribus ab humoribus grossioribus pendentibus.

¶ Et cũ non pura inuenitur grauitas plurima in capite.

¶ Hic ponit signa tertiane non pure: quorum primum est grauitas in capite. i. dolor grauatiuus.

¶ Et extensio.

¶ Scđm extensio. i. dolor extẽsiuus. hi aũt fiũt ꝓpter multitudinẽ et grossitiẽ vaporũ qui rõne cõuersionis cuiusdam versus naturã sui humoris ingrossati magis grauant caput et extendunt.

¶ Et ꝓlõgat rigor donec ꝑuenit vsqꝫ ad. xxiiij. aut. xxx. horas vsqꝫ ad horã suã et tepescit donec cõplent. xlviij. hore et per quantitatem additionis paroxismi super duodecim horas est eius elõgatio a puritate.

¶ Tertiũ ꝙ ꝓlõgat rigor. i. poxismus. vel alr. ꝓlõgat rigor donec poxism⁹ cui⁹ ille rigor est ṗnm ꝑueniat vsqꝫ ad. xxiiij. horas aut. xxx. vsqꝫ ad horã suam. i. declinationem exclusiue: et tunc tepescit donec compleantur. 48 hore. durabit itaqꝫ declinatio. 18. horis. ¶ Sed contra. sequitur quod eius paroxismus esset longior ꝙ paroxismus flegmatice aut quartane. Ad quod dicitur quod paroxism⁹ flatice aut q̃rtane est lõgior ꝫm plm de p se. s. merito cãe coniuncte facientis paroxismum. de

per accidens aūt aliqñ cōtingit contrariū ꝓpter inordinatum regimē aut duritiē viscerū et similia aut forte coľa nota valde difformi accidit vt ps subtilis inuiscata cū pte grossiori imbibatꝰ in porositatibus mēbrorum: et ꝓhibet materie grossioris eductionē sub forma sudoris aut alioˀ. qd̄ nō ita accidit in quartana aut fľatica que lꝫ habeant ptes difformiores: nō tñ ita aptas imbibi ⁊ imbibitas alias secum retinere: sicut hꝫ colera nota. et hec solutio est melior pria. tñ prime cause pñt eē cōes. scd̄a vero nō: aut nō ita frequēter. Scd̄o dicit ꝙ scd̄m quantitatē additionis paroxismi sup horas ē eius elōgatio a puritate. Si eñ multum ꝓlōgatur paroxismꝰ vltra .xij. horas multū elongatur a puritate. Si vero parū post et parū elongatur et cā sumitꝰ ex maiori grossitie ⁊ viscositate ceteris pibus ex pte quātitatis et reliquorum.

Et in tertiana quidē nō pura tardatur apparitio digestionis.

Quartū signū. in tertiana nō pura digestionis apparitio tardatur supple magis ꝙ̄ in tertiana pura materia eius per suā grossitiem magis resistēte virtuti digerenti ꝙ̄ colera pura.

Et nō apparet ī forma obfuscatio neqꝫ extenuatio.

Quintū signū. nō apparet in forma. i. habitudine obfuscatio. i. color tendens in nigrū sanguine et spiritibus paucificatis cū tēdentibus in quandam adustionē: sicut apparet in tertiana pura propter maiorē caliditatē amplius resoluentē. et exiccantē. ⁊ ex eadē cā nō apparet tanta extenuatio.

Et fortasse non eradicatur cum sudore copioso.

Sextū signū. fortasse. i. aliquādo: immo sepe tertiana non pura nō eradicatur cum sudore copioso: sicut tertiana pura humore existente grossiori ⁊ plurimum opilationi coniuncto.

Et fortasse nō incipit cum rigore.

Septimuꝫ signū. ⁊ fortasse nō incipit semꝑ cuꝫ rigore materia existēte nimis acuta: ⁊ tardius mota super membra sensibilia.

Et nō est caliditas cū multa fortitudīe.

Octauū signū. ⁊ nō est cū multa fortitudine ꝓpter annexionē fľatis aut meľie cū colera naturali. verū vbi esset facta colera nō pura ꝓpter suam adustionē absqꝫ horū admixtiōe illa nō pura posset esse calidior. nā dicit Gal. tertio de ingenio sa. ꝙ si colera fuerit grossissima cutiꝫ excoriabit vsqꝫ ad sui interiora: qd̄ nō faceret colera pura.

Neqꝫ est augmentum eius equale: immo est quasi ipsa addatur: deinde procedit et minuitur.

Nonū signū. nō est augmentum eius equale. i. vniformis: immo est quasi addatꝰ ipsa et crescit. deinde ꝓcedat. i. credatꝰ augmentū ꝓcedere ⁊ minuitur. hec aūt fiunt ꝓpter difformitatē materie ꝓpter quam accidit vt pars subtilior moueatꝰ in qua calor manifeste ꝓcedit post illud pars grossior mota ad putredinē suffocāˀ. calorē facit illū minui. et hec maxie ℣ificantꝰ ī augmēto ꝑticulari.

Et accidentia seua minorantur in ea.

Decimū signū. accidentia seua minorantꝰ in nō pura que. s. accidētia sequuntur impressionē caloris: lꝫ ecōtra accidentia sequentia oppressionem virtutis et caloris inati sint fortiora ꝙ̄ in tertiana pura materia eius exñte grossiori: lꝫ minus caľa.

Tertiana continua. Cap. xxxvij.

Cognoscitur per vehementiā paroxismorum tertiane: ⁊ per vehementiam accidentiū tertiane: et apud gale. quidem cū sanguis putrefit fit de hoc genere et de eo fiet sermo ꝓost.

Primo ponit signa tertiane cōtinue per que distinguitur ab alijs feb. ⁊ maxime colericis scꝫ tertiane interpolate ⁊ causonis. scd̄o ponit opinionem Gal. ꝓmittens se inferius de hac locuturū: vt puta in ca. de feb. sanguis. scd̄a ibi. (Et apud Gal.) In ꝓma parte dicit ꝙ tertiana cōtinua cognoscitur per vehementiā ꝑoxismorū tertiane. i. qꝛ cū hec est cōtinua vehementer ꝑoxismet: sed occulte vt dictū fuit superiꝰ. ⁊ scd̄o differt ab oibꝰ fe. que nō paroxismāt de 3° in 3m neqꝫ occulte neqꝫ manifeste. Notandū prio ꝙ sicut tertiana interpolata est duplex pura et īpura: ita tertiana cōtinua ē duplex pura ⁊ ñ pura. ⁊ vtraqꝫ dꝛ pura. qꝛ pēdet a coľa pura. ⁊ vtraqꝫ dꝛ nō pura. qꝛ pēdet a colera nō pura. siue sit colera nota. siue mioris fame et in vtraqꝫ pura accidētia seqñtia impressionem caloris maiorantꝰ respectu accñtiū nō pure. ⁊ ecōtra in vtraqꝫ nō pura accñtia sequentia oppressionem maiorantꝰ respectu accñtiū pure. cū colera nō pura sit grossior et minus caľa ꝙ̄ colera pura. Si tñ cōꝑemus ꝑoxismos cōtinue paroxismis interpolate ceteris ꝑibus. certū est paroxismū cōtinue suꝑare paroxismū interpolate impressione oppssione et duratione apud Ga. hic īponit Gal. ipm opinatū fuisse ꝙ sanguis cū putrefit facit tertianam cōtinuā: sed de hoc erit sermo: vt puta in capitulo de feb. sanguinis.

Chambertus. Continue feb. eiusdē sunt cuius etiam deficiētes generis. Eiusdem eqdē voco tertiane qdem integre. Integrum causuꝫ Nam cū sincerus causus cunctas alias custodiēs integre tertiane deprehensiōes. solū vero neqꝫ in rigores se immittit: neqꝫ ad non feruidū estū cessat ab illa distat: que quotidie paroxismū exuscitat. Certum aūt est rigorem paroxismos nō āteire neqꝫ sudorē cōsequi: sicut nequideꝫ causuꝫ in singulis paroxismis. ī causo nanqꝫ rigore aduentāte soluitur egritudo.

Cura tertiane pure. Cap. xxxviij.

Oportet vt rememoremus illud qd̄ dedimus tibi de radicibꝰ in curatione feb. de solutione ventris et cibo et in omnibus capitulis et fabrica super illud.

Aui. intendens hic ponere curā tertiane duo facit. Primo hoc. scd̄o ponit curam tertiane nō pure scd̄a ibi in principio sequentis capituli. (Res qbus.) Primū capľm diuiditur in duas partes. in prima ponit curam tertiane interpolate. in scd̄a curam tertiane cōtinue. Prima in tres. in pria curat feb. in secūda pro cura accidētiū remittit nos ad precedentia. in tertia curat caliditatem quandoqꝫ remanentem post feb. secūda ibi. (Et si fuerint illic accidentia) tertia ibi. (Et quādo post.) Prima in tres. nam in prima curat ipsam a principio vsqꝫ ad statum. in secūda curat ipsam in statu. in tertia curat ipsam in declinatione. secunda ibi. (Et si consequatur.) tertia ibi. (Balneo vero oportet.) Prima in tres. nam in prima ponit canonez in euacuatione. secūdo in cibatione prouocatione vrine digestione et alteratione caliditatis. tertio canoñ. cibationis assumat. secunda ibi. (Et nō cibes nisi apud.) tertia ibi. (Et scias ꝙ in tētio.) Prima in tres. quia in prima ponit canoñ. in eũatione per medicinas. in scd̄a per clisteria. in tertia per flomiam. scd̄a ibi. (Et clisteria leuia.) tertia ibi. (Et quando possibile est vt flebothomes.) Prima in duas. primo remittit nos ad canoñ. generales. secundo reijcit quoddam regimen Rasis et sequentium eum. secunda ibi. (Et tu quidem non auscultes.) In prima parte dicit. oportet vt rememores id qd̄ diximꝰ prius de radicibus. i. canon.

bus.s. canoni.vlibus in curatiōe feb.de solutione ventris quo ad primū cap.intitulatū intentio ad curationes vles feb.pu.& de cibo quo ad sequens cap.de cibatione febricitantiū.et in hoc ca.de cura tertiane et sequētibus fabrica curatiōes tuas sup illud sup cañ.gñalibus positis in illis duob⁹ caplis.nō em̄ opz gñalia: in vnoq̄z ca. replicare.

¶ Et tu quidē nō auscultes sermonē eius qui cōcedit in principio solutiua fortia et mirabolanos et his similia nisi illō qđ diximus:immo opz vt pperes in primis et lenias lenitate quadā cū eis que dixim⁹ illic sicut sunt tamarindi quantitate.xl.ʒ.qui infundantur in aqua calida in nocte:et colentur.et pijciant desuper siracost aut tereniabim aut aqua duorū granatorū:et sicut decoctio lubleb cū tereniabim et passulis enucleatis:aut infusio prunorum cū tereniabim aut siracost aut sirup⁹ violat⁹ & viole condite.et fortasse facit mucillago psilij cū quibusdā sirupis: sicut est sirup⁹ prunorum lubricitatē et lenificationē et cū decoctione lentiū cum lubleb:aut clisteria lenia sicut est clistere cū decoctione altee et iuiube et sebestez et radice lilij et oleo vio.et succo sicle et baurach sm modū quē scis et illud qñ necessitas tangit ad ipsam. rectum nanq̄z est ne in potu detur qđ est sicut sorbitio ordei neq̄z ei simile neq̄z cibi nisi natura iam lenificata.& si vētris solutio in pncipio in tertiana pura minoris sit malitie q̄ȝ simile alijs:lz sit eius malitia etiaz maxima.

¶ In hac parte dicit nō auscultes sermonē eius.s. Raß.qui cōcedit in pncipio solutiua fortia.s.scamoneam et mirabolanos qui post solutionem de relinquunt vestigium constrictionis.et his similia partim exoluētia:partim cōstringētia nisi per modū per quē diximus.nō em̄ soluentia cōueniūt in pncipio nisi coacte:sicut in materia furiosa aut multa aut alijs casibus de quibus supra in ca.generali curationis fe.pu.Et similiter in pncipio nō cōueniūt stiptica nisi timore fluxus ventris pñtis aut futuri aut forte cā correctionis medicinarum soluentiū:imo opz vt in pricipio pcedas cū lenientibus in caplo gñali feb.et exēplificando enumerat quinq̄z medicinas lenientes.prima cuius vnica dosis sic describitur.nam descripta per Aui.est p pluribus dosibus cū ponat ibi.40.ʒ. tamarindorum.℞.tamarindo.ʒ.vj.vsq̄z ad.℥.j.incidant in frusta satis grossa et infundant in.vj.℥.aque calide per.xij.horas postea colent exprimēdo cuius colature.℞.℥.iiij.siracost.māne.℥.ß.vsq̄z ad.℥.j.et debite calam exbibe et est lenitiuū & cole eductiuū vel cū suprascriptis infusione aque.s.succi.ij.granatoruz.s.acris & muzi.℥.j.vel.j.ß.melius est vt ad datur.℥.j.zuc. posses tñ loco muzi accipere dulce vbi non conueniat tanta infrigidatio.& hec est prima descriptio.℞.lubleb que apud Symonen est volubilis quam minorē dicimus nascitur vbiq̄z et in vineis & in locis cultis & est habēs lac:& est de leuioribus solutiuis siue facilioribus laxatiuis ita vt detur in fe.acu.& loco ipsius possumus accipere lupulos.s.decoctionis eorū puta.℥.iiij. māne. ℥.j.passul.enucleatarum.℥.ß. misce et fiat potio.

Symō. genuē.

¶ Tertia descriptio.℞.pru.circa.℥.j.infundant post eorū incisionē in aquam per horas.xij.postea colentur bene exprimēdo cuius īfusionis.℞.℥.ij. māne circa.℥.j.misce.¶ Quarta descriptio ē sirup⁹ viol.aut viole cōdite siue zuc.viol.℞.ex vio.recēt. ℥.iij.aq̄ zuc.℥.iij.vel loco eius accipiatur zuc.℥.j. ß.& cū trib⁹.℥.aq̄ zuc.distēperent.¶ Quinta descriptio.℞.mucillaginis psilij.℥.ß.siru. de prunis.℥. j.ß.aque decoctionis lentiū & lubleb.℥.iij.aut quātum sufficit ad bene distēperandū misce.hec tamē sunt leuia.& si venter esset stipticus nō soluerent. Moderni tñ vtunt cassia.vt ℞.floris cassie ab.℥. vsq̄z ad.ʒ.x.distemperent cū aqua fructuū aut loco ipsius p diuitib⁹ aut delicatis accipiant.℥.ij. māne.¶ Clistere positū ab Aui.cōcedendum illis quibus nō est opus potione aut forte q̄ nolūt sumere.℞.ra. althee.℥.j.iuiubarū sebes.añ.nūero. xx.radicū lilij.s.albi vel yreos si vis magis stimulare expulsiuā.℥.ß.icidant radices & ptundant iuiube & sebes.& bulliant in.vj.li.aque vsq̄z ad cōsumptionē duarū partiū de qua decoctione accipiat lib.j.ß.olei vio.succi sicle.añ. ℥. iij.sal.ʒ.ij. misce. Aut huius loco fiant clisteria infrigidantia & lenien^a.quorū descriptio precessit in curatione feb. pu.in gñali.& his clisteribus nō solū vtendū est a pn°.sed qñcunq̄z venter fuerit notabilr stipticus est nanq̄z rectū:vt dicit Aui.vt nō det aqua or.aut similes potus neq̄z cibi nisi natura lenificata.et h verū est regulariter vbi venter fuerit plen⁹ fecib⁹ lz ois leuis ventris cōstrictio. per quā in prin. añ digestionem educit materia ppria fe.tertiane sit minoris nocumenti q̄ȝ in alijs feb.in quibus exoluēdo educunt materie attñ ipsa etiā est magni nocumenti.sed de nocumentis q̄ sequunt euōnē materie factā a pn.añ digestionē dictū est abūde in ca.gñali feb.pu.Et positi sunt ibidē quinq̄z casus in quib⁹ cogimur euare ante digestionem.& q̄ȝuis hec euō.semp notabilr noceat:tñ in casibus supra scriptis eā facimus:spamus multo maiora esse iuuamenta q̄ȝ nocumenta .minus tñ nocet hec euatio in tertiana pura q̄ȝ in alijs feb.qz cola pura aq̄ pendet magis stimulat expulsiuam.& qz est nature mltū horrida ei⁹ euōnē natura facile ɔsentit imo adiuuat.& 3° qz subtilis facili⁹ p meat⁹ āgustos educitur.Nec ob.q̄ȝ subtilitate sua magis imbibatur in poris q̄ȝ materie grosse. qz ille sua grossitie sunt difficulter mobiles.& sua viscositate supficiei mēbroꝝ adherētes vt grossities & viscositas tm̄ p moueāt ad eaꝝ:difficilē euōnē quantū subtilitas materie colerice.et cū hoc alijs facili⁹ co.educit.

¶ Et quādo est possibile vt flebothomes vsq̄z ad tres periodos fac.

¶ In presenti parte superius diuisa Auicē. ponit tres cañ.Prim⁹ qñ est pole.s. cōueniēs vt flōmes in tertiana pura fac illud vsq̄z ad tres periodos.

Pro cuius cano. declone dubitatur an post tres periodos cōueniat flebothomia in tertiana.videt q̄ȝ sic ex Aui. quarta primi capitulo de flebothomia vbi dicit q̄ȝ in earum principio flebothomia penitus dimittat et inferius dicit q̄ȝ cum in fe.oportuerit flebothomare nō attēdas q̄ȝ quidā dicūt q̄ȝ post.4.dies nō est bonū:xº.post.40.dies.¶ In oppositū est Aui. hic.Soluendū vt dicit Gētil q̄ȝ i tertiana pura flōmia nō fit rōne cāe cōiuncte:sed fit rōne cole que stans sub forma añcedētis est mixta cū sanguine et disposita vt sequatur illum in flebothomia:vel qz sanguis exñs mult⁹ et subtilis quāuis a pn° stet sub forma sanguis:tñ in pcessu inflāmatus &

Gentilis.

ebulliens per actionē caloris febrilis ꝑm aliquã partē eius in coleram conuertet et crescet cã eius Uel tertio qz colera q̄ erat in ꝑn. sanguini ꝑmixta fit acutior et multū distans a natura sanguinis ⁊ forte ꝑm locū ab eo separabit.et ideo flōmia tūc nō erit cōueniens cū a prinº fuisset cōueniēs.hoc aūt tp̄s Aui.arbitratus ē esse spaciū triū paroxismorū.Ex quib⁹ appet ꝙ si tertiana pura incipiat a colera separata a sanguine et distante a natura sanguinis:deinde in ꝓcessu sui permisceatur aut fiat magis ꝓpinqua nature sanguinis.qz forte in frigidabitur et ingrossabit in prin.nō ꝯueniebat flōmia q̄ in processu erit cōueniēs.Hoc aūt cognoscetur.qz vrina in p̄mo casu cū citrinitate sua tēdebat in rubedinē cū grossitie.in ꝓcessu vero fit magis citrina cū tendentia in rubedinē.in scđo vero vrina se habebit ecōtra.¶ Et ex his pz solutio ad rōnē primã fundatã sup textu Aui.voluit eñi Aui. ibidē flebothomiã dimitti in egritudinib⁹ pendētibus alijs humoribus ꝙ̄ a sanguīe:qñ humores illi stantes sub forma cãe añtis nō sunt mixti sanguini et forte multū distantes a natura sanguinis hic aūt loquit de tertiana:cuius cã añs est in ꝑn. sanguini mixta.¶ Ad scđm textū dicēdū ꝙ ille nō cōtradicit primo:neq̄ textui Auic.in presenti parte.nã in quacunq̄ egritudine facienda est flōmia vbi appet necessitas eius etiã si transierint quatuor dies cōstante ꝟtute cū quo stat ꝙ flōmia q̄ fit posterius nō fuisset cōueniens a principio tutius tñ et eligibilius stante pari indicatiōe de flōmia ip̄am facere a principio ꝙ̄ posterius. et sic medici faciunt ꝑm plurimū:lz aliqñ cogant posterius cã reiterare.et rarissimum est ꝙ cōueniat posteri⁹ et a pricipio nō cōuenit.et ꝑm plurimū copiosior facienda est a ꝑnº ꝙ̄ posterius.¶ Et ex his elicere possumus ꝙ alique sunt feb. in quib⁹ flōmia cōuenit in ꝑnº et nō in fine.in aliquib⁹ ecōtra cōuenit in fine et non in ꝑnº in aliquibus in fine et in principio.in aliquibus neq̄ in fine neq̄ in prin.

¶ Et similiter quando times ꝙ sit egritudo furiosa et facis illud erit illud qđ accidit de errore si accidit minus ꝙ̄ aliud.

¶ In h̄ scđo cañ.dicit ꝙ qñ tu times.i. suspicaris ꝙ egritudo sit furiosa et facit illo mō.s.flōmiam erit illud qđ accidit de errore.i.nocumento si accidit.i.si quid nocumen ti acciderit min⁹ ꝙ̄ aliud nocumentū:qđ sequet ex omissione flōmie nã ex omissione flōmie forte sequet ap̄a alicuius mēbri nobilis.⁊ si fiat nō sequet nisi quedã leuis debilitas.⁊ forte eductio simul hūoris boni et mali ⁊ similia que sunt valde leuiora nocumenta ꝙ̄ ap̄a membri nobilis.Hic canō etiã posset adaptari farmacie. de his actū est quãtū est expediens in capitulo curationis vl'is feb.putride:ad qđ recurre.

¶ Et opz vt non moueas in die paroxismi aliquid nisi propter necessitatem.

¶ Tertius canō.opz vt nō euacues aliquid .s.aliquem humorē in die paroxismi nisi ꝓpter necessitatem.sed de hoc fuit dubium decisuz in caplō generali:ad quod recurre si expedit.

¶ Et nō cibes nisi apđ cōditiōes p̄dictas.

¶ In hac parte diuisa superius aggregat cañ.ꝑtim circa ꝓuocationē vrine digōnem materie ⁊ caloris febrilis alterationē.¶ Prim⁹ cañ.nō cibes nisi apud cōditiones predictas .s.ꝙ vēter sit priolenificatus ꝙ cibus sit digest⁹ añ aduentū paroxismi.⁊ ꝙ cibet in quiete et tēpore aut solum declinatione feb.si est possibile.et similib⁹ conditionibus obseruatis de quibus in capitulo gñali.

Primus canō.

¶ Et nō ꝓuoces vrinã cū emulsiōe seminū.

Scđs canon.

¶ Scđs ꝙ nō ꝓuoces vrinã cū emulsione seminū cōium frigidorū neq̄ cū alijs prouocantibus nisi facta flebothomia ventre lenito de quibus dictū fuit in capitulo generali feb.putri.

¶ Et opz vt supueniat ei paroxism⁹ dū est famelicus et nō est in stō eius aliquid.

Tertius canō.

¶ Tertius canon.ꝙ paroxismus superueniat vacuo stō a cibo.et nō sufficit sibi dicere dū est famelicus.qz posset ex appetitu canio famescere pleno stomacho.ideo dixit dū nō est in stō eius aliquid.

¶ Immo opz vt sumat in potu sirupū acetosum oi mane et post duas horas aquã ordei in die in qua non est paroxismus.

Quartus cañ.

¶ Quartus canon.ꝙ det sirus acetosus.s.duaruz ℥.cū.iij.℥.aque in mane zuccarate omni die.s.per duas horas post det aqua ordei que sit circa .℥. iij.in die in qua nō est paroxismus:vt qđ incisum est et abstersum per sirupū acetosum lauetur per aquã or.sed in die ꝑoxismi solū p̄cipit sirupū acetosum et nō aquã or.post sirupū acetosum ne forte paroxismus superuentret aqua or.exñte in stō.

Sed dubiū est quid esset faciendū si esset duplex tertiana paroxismans oi die.oporteret eñi ꝑm plurimū alterū eorum dimittere.et tunc prestantius esset vna die sirupum acetosum exhibere:et altera die aquã or. propter iuuamenta predicta.

¶ Et sirupus quidem acetosus post paroxismum est conueniens.

Quintus cañ.

¶ Quintus canon.ꝙ sirupus acetosus iuuat si detur post paroxismuz.qz remittit reliquias caloris et rectificat residuum materie.

¶ Et similiter ponere pedes ī aqua frigida ad attrahendum residuum caloris.

Sextus canō.

¶ Sextus canon.ꝙ similiter iuuat ponere pedes in aqua frigida post paroxismū ad attrahendū ⁊ remouendū residuum caloris.Accidit aūt quãuis paroxismus recessit in pedibus remanere aliquē calorem quē remouet posiº pedū in aqua frigida et ꝑ pedes ītellige crura.⁊ etiã pedes ꝓuos.et idē est iudiciū de manibus vsq̄ ad adiutoria. Et hec maxime exequēda sunt obseruatis in magna parte cōditionibus superius positis.in ca.gñali ī balneando febrientē in aqua fr̄a.Aliter forte esset tutius ponere hmōi extrema in aq̄ tepida aut simplici aut decoctionis rerū frigidaruz.et forte hic canō positus est ad ꝓhibendū ethicã in paratis ad eam aut curandum eaz si inceperit .multa eñi opus est derelinquere discretioni medici.Ego eñi quantū est in me hunc canonē nō obseruarē nisi ad curandū aut ꝓhibendū ethicã. lz tñ hec infusio extremoꝝ in aqua frigida minoris posset esse nocumenti in tertiana pura ꝙ̄ in reliquis putridis febribus.

¶ Et ego magis diligo vt sit in sirupo acetoso ꝓprie in postremis emulsio seminū frigidorum predictorum. et ante paroxismū per tres horas aut quatuor.

Septim⁹ cañ.

¶ Hic est septimus canō.in quo dicit se magis diligere vt in sirupo acetoso in postremis idest digesta materia et pro parte miorata ponatur lac. v.seminum communium frigidorū.s.melonis angurie cucurbite cucumeris citruli:vt puta. R̄.sirupi acetosi simplicis .℥. vnam.ß. lactis expressionis.se.

nis se.cõium frigidorũ prius cõtusorũ et infusorum in aqua calida.ʒ.ß.misce.Et cõsidera ꝙ Auicen. opinatus est hic semia cõia esse satis cõueniens ꝓuocatiuum in materia colerica:sicut sparagus et assarũ in flatica.qr vsus illorum digestiuorũ expedit in tertiana sicut vsus fortiorũ ꝓuocantium in flegmatica aut melancolica.¶ Aliter posset intelligi ꝙ ante paroxismũ detur solum sirupus acetosus.sed in postremis.i.post paroxismũ detur sirupus acetosus:et lac.se.cõium frigidorũ educens residuũ materie per vrinã.lz hec simul mixta possint dari ante paroxismũ et post digesta materia. Tẽpus aũt dandi sirupũ acetosum ante ꝑoxismũ est tres aut quatuor hore vt in aduentu paroxismi sit digestus.est enĩ potus cibalis et forte vomeret nisi esset digestus in aduentu paroxismi aut forte consumptus a calore febrili nõ operaretur in materiam.quantũ tps debeat dari post paroxismuz nõ est hic ab eo expressũz.sed credo ꝙ finita declinatione immediate posset dari.vel forte parum post ante cõpletam declinationem vt postea ipso digesto posset cibari si fuerit expediens.

¶ Et detur in potu iterũ post paroxismuz aqua ordei.Et quãdo necessaria ẽ subtiliatio regiminis detur in potu sicut aqua granatorum et aqua melonis indi ⁊ his similibus.Et gradatim fiat eius regimẽ ꝺm modum predictũ.Et quotiens appropinquat status subtilietur.et in diebus primis cibetur cũ lrist ordei et pane trito cũ aqua frigida:aut sicut est aut emulctuz ex eo qui fit ex lacte acetoso et lentibus.

Octauus cañ. ¶ Octauus canon.⁊ detr̃ in potu post paroxismuz aqua ordei que põt dari medicinalr̃ siue ante eaz dat⁹ fuerit sirup⁹ acetosus:siue nõ:cuius iuuamẽta sunt nota.et põt dari loco cibi:ꝓprie in die paroxismi:et maxime si fuerit vl'is in quo oporteret attenuare dietam.ideo subiungit.⁊ qñ est subtiliatio regiminis detur in potu.s.via cibi sicut aqua granatorũ et aqua melonis indi.i.angurie.⁊ gradatim ꝓcedendũ est subtiliando regimen vsq ad statum inclusiue ꝺm modũ predictũ.s.in ca.de cibatione febricitantium. Ideo subdit.⁊ quotiens appropinquat status subtilietur.sed in dieb⁹ primis cibetur cũ lrist ordei.i.ptisana ordeacea et cũ pane trito.i.dissoluto in aqua frigida:aut sicut est ꝙ detur simul panis et aqua.aut muctũ ex eo i.sola aqua que exprimitur a pane.et est dieta valde subtil'.et ex eo cibo qui fit ex lacte acetoso de quo extractum est butyrũ.Infundit̃ enĩ panis et resoluitur in lacte acetoso de quo extractũ est butyrum aut in aqua lactis aut totũ simul aut sola expressio ꝺm ꝙ opus est subtiliori aut minus subtili dieta ⁊ lentibus.i.lrist lenitiuũ prima aqua abiecta. et hi cibi grossiores magis conueniunt in principio.sed tenuiores magis in statu.

¶ Et quando cibus acetat in stõ nõ detur in potu aque ordei que nõ est valde subtil' aliquid.et si necessariũ fuerit dare in potu ipsum confortetur parũ cũ decoctione radicis apij.Si aũt fuerit stomachus frigidior illo et febris nõ magna et nõ pura ponatur parũ piperis scd̃m consiliũ hyppoc.

Nonus canõ. ¶ Nonus canon .ꝓhibet acetositatẽ cibi:vt quãdo cibus esset aptus acetosari in stomacho nõ detur in potu aqua ordei nisi qd̃ est subtile valde. Et si necesse fuerit dare eam in potu que est grossior ꝓhibeat̃ eius acetositas decoquẽdo in ea parũ radicis apij.⁊ stõ existente frigidiori ⁊ febre nõ magna et nõ pura tertiana que ẽ minus calida ꝙ pura nõ timeas ponere parũ piperis ad bulliendum cũ ordeo in aqua:vt puta in tribus libris circa sex grãna grosso modo fracta ꝯsilio Hyppocratis:cuius librum nõ habemus.

¶ Quod si signa significauerĩt ꝙ crisis est ꝓpinqua:tũc sufficiat ei aq̃ ordei et aq̃ granatorum dulcis et muzi ⁊ sirup⁹ acetosus.

Decimus cañ. ¶ Hic decimus canon.subtiliat regimen appropinquante crisi et notus est.

¶ Et fructus quidẽ q̃ diliguntur eis sunt granata dulcia et muza et pruna matura et imatura.Melon vero indus est res maximi iuuamenti cũ hoc ꝙ ipse soluit et prouocat et frangit vehementiam caloris et facit sudare:et fortasse nõ nocet nisi parum et ex oleribus cucurbita et cucumer et alhechẽgi et lactuca.

Undecim⁹ cañ ¶ Undecimus canon.eligit fructus conuenientes in tertiana pura et quedã olera et nõ oĩa.Alhehẽgi.i.citrulli.qui aũt fructus cõcedantur in febrib⁹ qui nascuntur ex arbore non lignea qui dicuntur apud grecos et arabes olera dictũ fuit in capitulo generali febrium putridarũ.⁊ hi fruct⁹:lz suggerant aliquid mali hũmi putrescib'l':tamẽ cõcedũtur in aliquibus febribus putridis.qr infrigidãt et humectant ventrẽ leniũt prouocant vrinam ⁊ sudorem saltem aliquid eorum et ꝓprie anguria.liberius tñ concedũtur in febribus pendentibus a colera pura cuius putredo est sicut quedam exarsio ⁊c.et he sunt tertiana pura tam interpolata ꝙ cõtinua et causa pendens a colera pura.

¶ Et scias ꝙ intentio in eo quo cibant̃ patientes tertianã aut est hũectatio sicut datur eis in fine de extremitatibus altaiegi ⁊ de testiculis gallorũ et cerebell' edoruz cũ quibus nõ est nausea:et vitellis ouorũ:aut est infrigidatio et hũectatio simul sicut in lrist ordei.Et nõ vltimes in infrigidatione multa et ꝓprie in principio nisi inuenias inflammationem:aut timeas conuersionem eius ad causonem et continuam.

¶ In hac parte Auicen.summat intentiones cibationis in tertiana dicens quod intentio in cibando patientes tertianam est duplex.vna est ad humectandum tam qualitatiue ꝙ substantifice.et ratione huius dantur eis in fine.i.in declinatione tertiane vniuersali de extremitatibus altaiegi.i. auium ꝺm aliquos:quod non videtur verisimile: cum extremitates auium sint notabiliter sicce credo quod althaiegi sit quadrupes notabiliter humidus sicut agnus aut porcus.Et quãuis alique partes horum animalium essent humidiores.qr dant nutrimentũ magis viscosum et non ita euaporabile.et de testiculis gallorum nondum coeũtium quorum parum multum nutrit.et de cerebellis edoruz non nauseantibus.quia cerebella sunt nauseatiua.tertio alimentorũ. et tertio canone.et vitelli ouorũ.qr digestibiliores ꝙ albumẽ apud Glauconẽ.Alia intẽtio est ĩfrigidatio ⁊ hũectatio

simul sicut lxisi ordei. Scdo dicit nō vltimate infrigides ꝛ ꝓprie in pncipio vniuersali. ꝛ etiā in ꝑticulari nisi inuenias inflāmationem multā et timeas conuersionem tertiane interpolate ad causonem et tertianā cōtinuam. Et ex his accipere potes tutius ꝛ magis esse infrigidandū in statu et declinatione tam vniuersali ꝙ particulari ꝙ in principio. est eñ in illis tpibus calor maior. ꝛ nō ita timetur ꝓhibitio euacuationis materie et expansionis caloris sicut in principio. sed in augmento iudicium est medium.

¶ Quod si consequat̃ crisis et videris digestionem in vrina. ꝛ est sedimē laudabile qd̄ cognouisti tunc si excusat bene est. et si nō cura tūc cum eo quo iuuatur natura ex prouocatione vrine aut solutione ventris: aut vomitu aut fluxu sanguinis narium et non agas contra ipsam in hoc. Quod si nō inuenis declinatiouem manifestā tunc euacua cum solutione ventris. nā de illo est scamonee. ʒ. j. in iuleb. Aut decoctio mirabolanorum cū tamarindis et tereniabim ꝛ passulis et radicibus et cassia fistula ſm ꝙ scíuisti. et tibi inest vt confortes eos cū fumo terre ꝛ sene ꝛ scamonea.

¶ In presenti parte curat tertianā in statu vlī dicens ꝙ si natura faciat crisim ꝛ verisimilr laudabilē. qꝛ tu vidisti digestionē in vrina signatā per substantiam vrine ingrossataȝ cū prius fuerit subtilis. ꝛ per sedimē laudabile: tunc si ipsa excusat bene est. si vero nō: qꝛ diminute euacuat: tunc iuua eam per viā per quā incepit cū ꝓuocatione vrine solutione ventris aut vomitu aut fluxu sanguinis narium. et nō agas cōtra inclinationem eiꝰ. Et in his dictis includitur sniā affo. vigesimi. prime particule. Ea quorū crisis fit ꝛc. ꝛ sententia afforis. vigesimiprimi. pme ꝑticule: que ducere opȝ vndecunqȝ natura repit. ¶ Scdm dictum est ꝙ si nō videris naturam inclinantē per aliquā viam: tūc euacua cū solutione ventris. hec eñ est via ſm plurimū cōuenientior et magis egro tolerabilis. Solutiua vero sunt ista. ℞. scamonee sextam. ʒ. s. et sunt gra. x. iuleb. ℥. ß. Scdm solutiuum. ℞. mirabol. ci. tamarindorum passularū radicū endiuie anā. ℥. ß. bulliant in nouem. ℥. aque ad cōsumptionē duarū partium et colent̃. cuius colature. iij. ℥. aut quantū sufficit misceat̃ cum vna. ℥. terenïabim ꝛ. ℥. ß. cassie. Et subdit. et tu potes cōfortare hoc solutiuum cū fumo terre et sene et ad bulliēn. cum supraſcriptis et ponendo in substātia duo aut tria grana scamonee correcte. ꝛ valebit rōne sene et fumi terre magis ad humores adustos.

¶ Et de illis que cōueniunt eis sunt trocisci de spo. cōstrictiui. Descriptio. ℞. mirabolanorum citrinorū enucleatorū pondus ʒ. iiij. zuccari tabarzet pondus. ʒ. xx. scamonee pondus sexte. ʒ. j. bibatur cū aqua frigida et post illud curentur cuȝ ꝓuocatione. ¶ Tertium solutiū est trocisci de spodio solutiui: cuius decriptionem vide quinto canone. ¶ Quartum solutiuum. ℞. mirabola. citrinorū. ʒ. iiij. zuc. optimi. ʒ. xx. scamonee sextam. ʒ. vnius bibantur cum aqua frigida. ¶ Contra Auēzoar precipit solutiua dari cum aqua calida. Dicendum ꝙ regularius est solutiua dari cum aqua calida. qꝛ iuuat ad operationē eorū. tamē in feb. inflāmatiuis timendo ne ex calore medicine corrūpātur possunt dari cum aqua frigida: lȝ aliquando aqua frigida fortificet operationem solutiui figēdo partes eiꝰ in poris stomachi aut intestinorū. et post illud curentur cum ꝓuocatione. s. vrine. est nanqȝ rectum vt ventris solutio premittatur prouocationi vrine vt potest patere ex dictis.

¶ Et si fuerit illic caliditas superflua ꝛ inflammatio maxima cum iam euacuaueris cum non erit ei malum dare in potu aliquid de extinguētibus fortibꝰ de illis que dicta sunt in regimīe acute. ꝛ fortasse conferunt ei emplastra ex eis.

¶ Ponit alium canonē dicens ꝙ existente inflammatiōe maxima premissa euacuatione nō erit malum dare ei in potu aliquid de extinguentibus fortibus ex his que dicta sunt in regimine febriū acutarum et fortasse tunc emplastra infrigidantia. hec autē maxime necessaria sunt in tertiana cōtinua et cum timetur transitus in causonem. Et nota quod ista extinguentia potata et epithimata maxime ꝯferunt et securius administrantur facta euacuatione: vt dictuȝ est in capitulo de regimine acutarum.

¶ Balneo vero oportet ne approximet nisi post digestionē. post digestionē aūt ꝛ apd̄ declinationem est ipsum melior curatio eis et ꝓprie consuetis: quāuis error in intromittendo eos in balneo ante digestionem saluior est ꝙ suum simile cum alijs. Et opȝ vt sit balneum eorum temperatum boni aeris qui sit humidus in quo sudent cum facilitate: ita vt nō inflammentur eorum corda et inungantur cum oleo violato et rosato conquassato cum aqua. et nō prolongēt in eo moram: immo egrediantur velociter. nam iteratio est eis cōuenientior ꝙ stationis prolongatio Et si apud exitum infundant̃ in aqua tepida stent in ea ſm quātitatem delectationis: deinde cū egrediuntur: tunc conuenit eis vt bibant vinum album subtile multa cōmixtione permixtum ꝛ cooperiantur in lectis suis. sudabunt eñ sudore vehementi. et si quid residuum fuerit digeretur. Et post illud cibentur cibis infrigidantibus et humectantibus et oleribus que sunt illiꝰ modi. Et nō timeas post declinationem potare eos vinum plurimū cōmixtum. vinuȝ enim fractū per cōmixtionem confert quantitati eius residue in resoluendo illud cuius necessaria est resolutio. et succurit aque penetranti cum fortitudine sua et permixtione eius quod est in eo de calefactione pauca. quare infrigidat vehementer et humectat.

¶ In parte presenti superius diuisa curat tertianam in declinatiōe dicēs ꝙ patiētes tertianā debent ingredi balneum nisi post digestionem materie. sed multo magis conuenit cū ventum est ad declinationem. et ꝓprie consuetis balneari. ¶ Se

cundo dicit

cũdo dicit ꝙ balneũ ante digestionem in tertiana
rijs est minus malũ ꝙ̃ in alijs febriẽtib⁹.s.flegma
ticis aut melancolicis. ¶Tertio dicit quod eo/
rum balneum dꝫ esse tẽperatũ.s.ad sensuꝫ balneã
di.et dꝫ esse boni aeris ꝙ loc⁹ ille nõ sit mali odo/
ris.⁊ sit humidus.s.per aspersionẽ aque tepide ꝑ
locũ eius in quo sudet cũ facilitate vt nõ inflãmẽ
tur corda eorũ.ꝓpterea nõ sit superflue calidũ et
post exitũ a balneo vngant̃ cũ oleo rosato cõquas
sato cũ aqua vt sua viscositate retineat aquã in po
ris que retenta amplius infrigidet et humectet.
¶Quarto dicit ꝙ nõ ꝓlongẽt morã in balneo.est
enĩ balnei reiteratio cõuenientior ꝙ̃ stationis in
eo ꝓlongatio.qꝛ min⁹ debilitat et magis hũectat
¶Quinto dicit ꝙ si post exitũ balnei infundat̃ in
aq̃ tepida et stẽt ĩ ea ẜm quãtitatẽ delectatiõis cõ
fert.¶Pro quo nota ꝙ per aquã tepidã possemus
intelligere aquam min⁹ calidã ꝙ̃ sit aqua balnei
precedẽtis quã tẽperatã appellat eo ꝙ hꝫ calorẽ
cõuenientēꝫ quo pori aperiunt̃ et materia euapo
ret et sudet hõ:sed ista tepida administratur post
illã q̃ est min⁹ calida ad mitigandũ calorẽ ꝑ pre/
cedentẽ aquã inductũ.est enĩ tepida respectu illi⁹
et post hãc corpe exiccato dꝫ sequi iunctio cum
oleis infrigidantib⁹ supra scriptis. Aliqui vero ꝑ
aquam tepidã subsequentẽ intelligũt aquã prima
calidiorem:qđ cõfirmãt tũ ex vi vocabuli. videtur
enĩ tepidũ magis calidũ ꝙ̃ tꝑatum.Itẽ qꝛ Auicẽ.
scđa primi.⁊ Gal.10.terapẽtice docet in balnean
do ꝓcedere de casa minus calida ad magis calꝫ
ergo sic dꝫ esse in harũ aquarũ administratione.
Ego credo vtranq; opinionẽ esse verã:sed in di/
uersis casibus.in ethica enĩ ⁊ in febribus valde ca
lidis in quibus timemus inflãmationẽ et exicca/
tionem est ꝓcedendũ ex calida in frigidã sicut in
tertiana ⁊ causone ⁊ ethica ⁊ similibus.Ecõtra ve
ro in q̃bus nõ timeamus aliq̃d suprascriptuꝫ:sed
intendamus solã resolutionẽ.nec his dꝫ succede/
re inunctio cum oleis frigidis:sed potius cum ca/
lidis.in primis vero succedat inunctio cum frigi
dis.¶Expositio itaq; prima est melior cũ hic po/
natur cura tertiane pure ⁊ continue ⁊ interpolate.
¶Sexto dicit ꝙ cum isti egrediũtur de balneo cõ
uenit vt bibant vinum albũ subtile mixtum cum
multa aqua.s.postꝙ̃ quieuerint aliquantulũ.⁊ ca
lor sit aliqualiter remissus ne mẽbris nimiũ cale/
factis fortiter attrahentibus attrahãt vinũ indi
gestuꝫ ad epar et ad mẽbra.⁊ sumpto vino coopiã
tur in lectis suis.et dormiãt. sudabunt enĩ sudore
copioso. ⁊ si quid residuũ fuerit digeret̃ per hunc
potum aque vino mixte que infrigidat ⁊ hũectat
et ad eũationem preparat maxime per sudorem.
¶Septimo dicit ꝙ postꝙ̃ sudauerit et calor cor/
poris tꝑatus fuerit cibet̃ cibis infrigidantibus ⁊
humectantib⁹ sicut ex oleribus qualia sunt lactu/
ce portulace et cucurbita ⁊ siles et tunc ꝓ potu cõ
uenit vinũ cũ multa aqua cõmixtũ quo debẽt vti
cum cibantur.⁊ etiã medicinaliter sicut statim cõ/
cessum fuit post balneũ.⁊ maxime cõuenit vinum
aquosum album subtile de quo supra.ideo dicit
Auic. Vinũ enĩ fractũ permixtione multe aq̃ con/
uenit quantitati residue eius.s.materie in resoluẽ
do illud cui⁹ necessaria est resolutio et facit aquã
secuꝫ cõmixtã penetrare ad vniuersum corpus cũ
fortitudine sua ⁊ sua ꝓprietate.qꝛ multũ ad mem
bra attrahitur.⁊ permixtio eius qđ est in eo de ca
lefactione pauca iuuante ad penetrandũ. quare
attractum simul cũ aqua infrigidat vehementer
et hũectat totum corpus ⁊ multo magis ꝙ̃ vinuꝫ
solũ aut aq̃ sola.Proportio aũt aque ad vinum sit
ẜm vini potẽtiã cõsuetudinẽ egri tꝑs anni ⁊c. ma
gnitudinẽ.cõiter tñ sit a dupla vsq; ad q̃druplã.

¶Et si fuerint illic accidentia sitis et do/
lor capitis et vigiliarum et aliarum iam ti/
bi preterijt eorum cura.

¶In hac parte superius diuisa pro cura acciden
tium que sequuntur febrem remitit ad capitula su
prascripta in q̃b⁹ posita est cura hmõi accidẽtiũ.

¶Et quãdo post crisim remanet aliquid
caloris inseparabilis tũc tibi superest vt ad
ministres sirupum acetosum cũ succis diu/
reticis aut in quo decocta sunt semina ⁊ ra
dices diuretice.

¶In parte presenti curat caloreꝫ remanentẽ post
crisim et fractionem tertiane qui calor ẜm pluri/
mum remanet in epate.et cognoscitur per calidi
tatem in loco sensatã ⁊ per tincturã vrine.Si ergo
calor fuerit immaterialis absq; opilatione suffi/
cit sola infrigidatio cum interius et exterius apli
citis.Si vero fuerit cũ materia in primo opus est
eũatione postea infrigidatione ⁊ cõfortatiõe.Si
vero adsit opilatio et materia sit in gibbo p̃missa
lenitione et flõmia si fuerit expediẽs est educẽda
cũ aperientib⁹ ⁊ ꝓuocãtibus ⁊ si frigida sufficiũt
sicut aqua ordei et semina cõia frigida et aqua ci
coree ⁊ similia.Si vero nõ tunc administres siru/
pum acetosum cũ succis diureticis sicut succus fe
niculi ⁊ similes:aut administres sirupum acetosuꝫ
in quo cocta sint semina et radices diuretice.i.ꝓ/
uocantes vrinã.⁊ sirupus acetosus ex q̃n q; radi/
cibus calidis.s.apij feniculi petrosilini brusci et
sparagi.⁊ semina eorũdem ⁊ anisi ⁊ similium.Si
vero opilatio sit in cõcauo potius educatur cũ so/
lutiuis materia opilante et ex opilatione retẽta.
¶Et si querat̃ an sit possibile caliditatẽ absq; ma
teria fieri ⁊ foueri ab opilatiõe.Dicendũ est ꝙ sic
et modus est.qꝛ opilatio ꝓhibet euentationeꝫ ca
lidi mẽbralis ⁊ spumosi.quapropter necesse est ca
liditatẽ fieri et remanere donec remota sit oplõ.

¶Et scias ꝙ cura tertiane cõtinue est cu
ra tertiane:sed est decliuior ad obseruatio
nem dispositionũ digestionis et ad infrigi/
dandum cũ sirupo acetoso facto cum semi
nibus semine citrulli et semine endiuie pro
prie contritis.et post ipsum post duas ho
ras dat̃ in potu aqua ordei.⁊ ad subtiliatio
nem cibi et administranda clisteria lenia in
principio et ad ꝓuocationeꝫ.⁊ opꝫ vt subti
liẽt et nõ sumãt in potu de solutiuis in prin
cipio:neq; approximent alicui eorũ nisi eis
que sunt sicut sirupus violatus et aqua fru
ctuum:et nõ vtant̃ nisi clisteribus lenibus.

¶In parte presenti ponit curas tertiane continue
et tertiane interpolate.quia oẽs intentiones que
requiruntur in tertiana interpolata requiruntur
in tertiana continua.Est tamen differentia in exe
cutione illarum intentionum in quinq;.¶Primo
quia in tertiana continua debemus magis obser
uare digestionẽ.i.magis sollicite eligere exhiben
do pluries digestiuum in equali tempore ꝙ̃ in in/
terpolata.quia materia eius est ineptior euacua/
tioni.cui⁹ signũ.quia tꝑe ꝑiodi nõ expellit̃ ex ve
nas sicut in ĩterpolata.Est itaq; ieptior rõne q̃li/
tatis aut modi substãtie.⁊ẽ maior timor exhibere

ſolutiuū in ea materia nō digeſta ne forte agita
ta et nō educta tendat ad mēbra nobilia.et etiam
ne maior ſequatur inflāmatio et tertio maior de/
bilitas.hec ita nō timemus in interpolata.ꝓpter
ea poſſumus exhibere ſolutiuum efficacius in in/
terpolata ꝙ̄ in cōtinua nō expectata digeſtiōe cō
pleta.¶Scōa eſt differentia.quia in cōtinua opʒ
plus infrigidare cū ſirupo acetoſo facto cū ſemi/
nibus frigidis ſicut ſemīe citruli angurie.ꝛ ſimi/
lium et ſemine endiuie qđ pōt fieri lac hmōi ſe/
men exprimendo in ſirupo acetoſo.vel ponendo
ipſa ad bulliendū ſecum.et poſtea colādo.Et poſt
hunc ſirupū per duas horas dando in potu aquā
ordei ꝛ cā nota ē cū maior ſit caliditas in cōtinua
ꝙ̄ in interpolata.¶Tertio opʒ dietam magis ſub
tiliare ꝙ̄ in interpolata.quia morbus eſt acutior
¶Quarto plus vrinam ꝓuocare.tum qꝛ materia
cōtinue magis cōtinetur in venis ꝙ̄ materia inter
polate.tum qꝛ plus in continua eſt de aquoſitate
et ſeroſitate ſanguinis per vrinā educenda:quare
magis ꝓuocationi vrine eſt intendendū.ꝛ iſta ma
ior ꝓuocatio fiat cum pluri vſu aque ordei ſubti/
lis et expreſſione ſeminum cōmunium frigidorū.
¶Quinto plus debemus intendere ad lenitionē
ventris cum cliſteribus lenientibus et infrigidan
tibus.et etiam cū medicinis lenientibus ſumptis
ante exhibitionem farmaci electiui in cōtinua ꝙ̄
in interpolata.ꝓpterea dixit opʒ vt ſubtilietur ꝛ
ſubtiliter et caute ſe gerant patientes tertianā cō
tinuam et nō ſumant in potu de ſolutiuis in prin/
cipio ſcʒ exhibentibus.nec approximēt alicui eo/
rum niſi que ſunt ſicut ſirupus acetoſus violatus
et aqua fructuum:ꝛ nō vtantur niſi cliſteribus le/
nibus:nō aūt acutis.ꝛ hec oīa magis obſeruan/
da ſunt in cōtinua ꝙ̄ in īterpolata. ꝛ ꝓpter ſtipti
citatem ventris et maiorem timorē freneſis.¶Et
tu adde ſextam differētiam.qꝛ magis opus eſt fle
bothomare in cōtinua ꝙ̄ in interpolata.cū in con
tinua cauſa antecedens et cōiuncta cōtineatur in
tra venas:ſed in īterpolata ſola cauſa antecedēs
et qꝛ in ea eſt maior timor raptus materie ad mē/
bra nobilia ꝙ̄ in interpolata.

Sed contra quintam differentiam in/
ſtatur ꝙ citius debeamus
vti ſolutiuis eligentibus.et ēt fortioribꝰ in tertia/
na cōtinua ꝙ̄ ī interpolata.qꝛ materia tertiane cō
tinue frequentius eſt furioſa et maioris quantita
tis et eſt in membro nobiliori et apta magis rapi
ad membra nobilia ꝙ̄ materia tertiane interpola
te.ergo citius et fortioribus ſolutiuis intenden/
dum eſt in ea ꝙ̄ in interpolata.antecedēs et conſe
quētia poſſunt patere ex ſupraſcriptis.¶Ad hoc
dicendum hanc rationem concludere.qꝛ cura coa
cta per quam exhibentur ſolutiua fortia ante di/
geſtionem materie frequētius eſt vtendum in con
tinua ꝙ̄ in interpolata.ſed illa quinta differētia
veritatē habet in cura regulari.

Ex dictis in hoc capitulo poſſumus eli
cere octo intētiones curati/
uas.¶Prima eſt debitū regimē ſex rerū declinās
ad frigidum et humidum:ſed magis in continua
ꝙ̄ in īterpolata:ꝛ ſit magis tenuis ꝛ ſit magis frī/
da ꝛ hūida ꝙ̄ in īterpolata ꝛ ſit magis tenuis ī ſta
tu ꝛ ꝓprie hora criſis ī qua regulariter nō cōcedit
vinum neqꝫ carnes:neqꝫ oua niſi in declinatione
et vinum tunc etiā ſit in pauca quantitate pauci/
ferum ꝛ et bene limphatū:inſpecta tn̄ egri cōſue
tudine.¶Scōa intentio eſt eductio materierū cō/
muniū intentarū in ſtomacho:et in inteſtinis cū
cliſterijs:aut medicinis lenientibus frigidis ꝛ hu
midis que intentio magis ſollicite exequenda eſt
in continua ꝙ̄ in interpolata.¶Tertia eſt flegma
cuius maior neceſſitas eſt in cōtinua ꝙ̄ in interpo
lata.¶Quarta eſt digeſtio materie cū frigidis et
humidis ingroſſantibus.ſed magis ſint extinguē
tia in continua ꝙ̄ in interpolata:et in ambabus
pōt cōcedi potus aque frigide obſeruatis cōdi/
tionibus:de quibus in cap̄.gn̄ali.hec tn̄ digeſtio
magis ſollicite obſeruāda eſt in cōtinua ꝙ̄ in in/
terpolata.¶Quinta eſt eūatio materie colerice
cum eūantibus ipſam eligentibus:que tamē ſint
mixta cū lenientibus ꝛ magis lenientia et minus
fortia reſoluentia cōueniūt regulariter in cōtinua.
¶Sexta eſt ꝓuocatio vrine et ſudoris cū frigidis
et humidis potentia actu.calidis.maior tn̄ ꝓuo/
catio vrine ſm plurimū eſt expediens in cōtinua
et ſudoris in interpolata.¶Septima eſt virtutis
cōfortatio necnon caliditatis ſupflue in mēbris
remanentis alteratio.¶Octaua eſt correctio acci
dentium ſm ipſorum exigentiam.

¶De cura tertiane nō pure. Capi.xxxix.

REs in quibꝰ diuerſificatur cura
tertiane nō pure ſunt res in qui
bus cōicant febres frigide de li
centia ſecunda.

¶In hoc caplo ponit curā tertiane non pure.Et
primo ponit differentiā inter curā pure ꝛ nō pure
ſm ꝙ ordinat multos canones curatiuos in q̄bus
differt cura nō pura a cura pure.in ſcōa parte ſum/
mat curam nō pure.in tertia ꝓſequit̄ curā tertia/
ne nō pure in ſpāli.ſcōa ibi.(Et opʒ vt ꝯſideret̄.)
tertia ibi.(Et cū videris.)Prīa in duas p̄mo po/
nit iſtam differentiā in gn̄ali.ſcōo in ſpāli eā de/
clarat.ſcōa ibi.(Et fortaſſe cōceditur.)In prima
parte dicit ꝙ res quibus diuerſificat̄ cura tertia/
ne nō pure a cura tertiane pure ſunt res quibꝰ cō/
municant febres frigide inter ſe:et cū tertiana nō
pura de licentia ſcōa.i.quantū ad indicationem
ſcōam.¶Pro cuius textus difficilis declaratione
ſciendū ꝙ per febres frigidas intelligit feb.pen/
dētes ab hūore frigido:ſicut ſunt flegmatice ꝛ me
lancolice per tertianam nō puraʒ:vt dictum fuit
ſuperius intelligit tertianā pendentē a colera nō
pura:ſiue ſit colera citrina ſiue vitellina q̄ fit ex cō
mixtiōe colere cū flegmate.lʒ vitellina ſit groſſior
citrina ꝓpter pluris ꝛ groſſioris flegmatis mix/
tionem tā in colera vitellina ꝙ̄ citrina.ꝛ he due di
cuntur colere note ꝛ famoſe:eo ꝙ magna quanti/
tas reperitur ꝛ multotiens faciūt feb.ſiue ſit cole/
ra nō pura genita ex cōmixtione colere cū melā
dicta minoris fame:eo ꝙ ipſius minor reperiatur
quantitas et rarius faciat fe.ſiue ſit colera nō pu
ra ingroſſata per vlteriorē aduſtionem ſicut cole/
ra praſina et ʒinaria.oēs eñ he groſſe ſunt idigē
tes pro ſui digeſtione ſubtiliatiuis et incidentibꝰ
Sed ecōtra colera pura a qua pendet tertiana pu
ra indiget pro ſui digeſtione ingroſſantibus ꝛ in
uiſcantibus.Ex quibus infert̄ ꝙ hūores frigidi
flegmatici et melancolici ꝛ colere nō pure cōue/
niunt adinuicē quantū ad digeſtiua cū in his ſm
plurimū digeſtiua debent eſſe ſubtiliatiua et inci
ſiua:et quantū ad hanc differt a colera pura cuiꝰ
digeſtio:vt ptʒ ex precedenti cap.ꝑficienda eſt cū
ingroſſantibus et inuiſcantibus.¶Premittendū
ſcōo ꝙ Aui.hic ſicut etiā alibi per licentiā intelli
git indicationem vt.14ª.tertij cap.de cura apatū
calidorū dixit.Et quare ex his.ſ.repletione virtu
te ꝛ ſſlibus

te et filtib⁹ licentiā in flōmia.i. indicationē ꝑ quā sit licitū flōmare. Est aūt licentia duplex siue indicatio duplex vna prima et sumitur a fe. et ratione huius intendimus infrigidare et humectare. Altera scd̄a et sumitur a causa feb. et ratione eius intēdimus digerere ⁊ euacuare: sed hoc intendit, de digestione. Dicit ergo: ꝙ res quibus conueniunt adinuicem feb. frigide: ⁊ etiā quibus conueniunt cuꝫ tertiana nō pura de licentia scd̄a. idest quantū ad indicationē secūdā: ratione cuius digerimus cum subtiliātib⁹: cū pendeāt ab hūoribus grossis: sunt res qui differt cura tertiane nō pure a cura tertiane pure q: ꝓ cura tertiane nō pure: quantū ad intētionē secundā vt dictū est indigem⁹ subtiliantib⁹ cum sit humor grossus: sed in cura tertiane pure indigemus ingrossantibus cum sit humor subtilis.

¶Et fortasse conceditur illud habētibus puram: scilicet vt nō expectent plurimū declinationis: sed quādoq3 expectāt digestionem: quoniā est prohibituꝫ in eis balneum. Balneum enim facit descendere flegma indigestum propter illud quod effunditur ad locum putredinis: et permiscet humorem malum cum putrido et resoluit subtile. ⁊ facit remanere spissum.

¶Hic in speciali ponit differentias inter curā tertiane pure et nō pure. Et diuiditur hec pars in sex partes secundū quod sex sunt differentie. secunda ibi. (Et quidem cibatio) tertia ibi.) Aut infrigidatio minor). quarta ibi.) Ut clisterizet) quinta ibi. (Et vt expectetur digestio) sexta ibi. (Et vt sint in aqua ordei). ¶In prima parte dicit ponens differentiam ex parue balnei. et fortasse. idest aliquādo Uel possemus dicere quod sit modus loquēdi. cōceditur illud habentib⁹ tertianā puram: sc3 vt non expectent plurimū declinatiōis. i. digestiōis significate per declinationē pro faciēdo balneū. ⁊ si qñ quāuis expectēt digestionē manifestā: sed nō tantam quantā expectāt patientes tertianā nō purā cuius expectatiōis maioris in tertiana non pura causas assignat tres. Prima: q: balneū facit descēdere flegma indigestū ad locū putredis. ergo non conuenit ante cōpletā digestionē: aut manifestaꝫ saltem. añs patet q: balneū aliquādo flegma sup caliditatē effundit ipsum ad locū putredis: ⁊ patꝫ ꝯña. quia per talem effusionē augeť putredo: infestatur etiā corpus magis. nam res mota est mag̃ afflictiua seipsa quiescēte. quinto de accidēte. Secunda: quia balneū ante digestionē hmōi ꝑmiscet humorē malū putridū cū nō putrido: igitur est inconueniens: et ptꝫ antecedēs. q: eleuat hūores. tā putridos quā nō putridos. Et est differentia inter primā et secundā: quia stat humorē moueri ad locum putredis in quo nō est humor putridus cui cōmisceatur. Sic etiā possumus imaginari humoreꝫ nō putridū misceri putrido dato quod nō, in loco seu minera putredis. Tertio ꝓbať ꝯclusio sic: balneū resoluit subtile ⁊ dimittit grossum spissum: ergo ⁊c. patet cōsequētia. q: talis dimissio est inconueniens. et ptꝫ añs: q: cū materia est indigesta nō haƀ3 debitā ꝑmixtionē subtilis cū grosso. quapropter resolueť subtilis apta resolutiōi: ⁊ fiet grossa ineptissima digōni ⁊ euacuatiōi. nō autē sic fieret materia existente ꝑfecte digesta et debite ꝑmixta. Gētilis tamē ⁊ Marsili⁹ ꝑter hunc intellectū dāt aliū dicētes ꝙ in h̄ textu possem⁹ intelligere duas drīas īter curā tertiane pure ⁊ nō pure. vnā ex parte euacuatiōis et est prima. alterā ex parte balnei quib⁹ nō assentio. prīo q: ꝟba textus male pn̄t accōmodari his duab⁹ drījs. Scd̄o: q: drīam hāc. s. sumptā ex ꝑte expectatiōis digōnis añ euatiōeꝫ. Auicē. statim ponit inferius. nō est aūt bene cōueniens: vt idem bis replicet in tam parua distātia. Auicenna.

¶Et qd̄ cibatio omni die iterū: aut prope cibationeꝫ est ex eis que illis nocent: immo oportet vt cibentur vno die: et alio die non. Et sit in cibis eorum quod abstergat et calefaciat parum: ⁊ vt sit cibatio in principijs egritudinis spissior quam sit in principijs pure: deinde gradatim perueniat ad subtiliationeꝫ fortē sicut est subtiliatio tertiane.

¶Hic ponit cañ. in cibatiōe patiētiū in tertianaꝫ dicēs prīo ꝙ cibatio. s. ꝯueniēs. ⁊ ꝓprie cibatio. i. alicui⁹ cibi oblatio. diminuti tñ a ꝯueniēti cibatione oī die est nociua. Scd̄o dicit: ꝙ imo opꝫ vt cibētur. vno die vt puta in die q̇etis: alio die nō. s. ī die paroxismi. Tertio dicit ꝙ dꝫ eē in cibis eoꝝ aliq̇d qd̄ abstergat ⁊ calefaciat parū: sicut aliq̇d zucbari aut radicis feniculi petrosilini ysopi ⁊ similiuꝫ: q: materia ei⁹ est viscosa grossa. 4° ꝯdic̄ qd̄ cibatio in pricipijs. s. vl'ib⁹ egritudis dꝫ eē grossior ꝙ in principijs pure: deinde gradatim subtiliādo ꝑueniat ad subtiliationē fortē. s. ī statu: aut ꝓpe statū: sicut est subtiliatio tertiane putať in pricipio.

Sed dubitatur vtrū patiēs tertianā nō purā debeat vna die cibari. s. in die q̇etis. altera ꝟo die oīno abstinere. s. in die paroxismi: sicut sonāt ꝟba Aui. nō ꝯcedentis in die ꝑoxismi cibationē: ⁊ idē sentit. G. i terapētica ad glauconē dicēs ꝙ ciband⁹ est ꝑter diē.

In decisione hui⁹ dubij Gētil. ⁊ Marsi. tenēt cibādum eē sicut ꝟba Aui. sonāt. s. vna die sic altera nō: ⁊ pn̄r: ⁊ subtilius dietandū sit in die ꝑoxismi in tertiana nota ꝙ in tertiana pura: ꝙuis in die q̇etis: ⁊ etiā absolute in ordine ad statū sit grossius dietandū in nō pura q: lōgior. Vñ ꝯcedūtur in ea pulli: sed in pura nō: sed sola ptisana et similia.

Sed cōtra q: nō videť ꝟisimile, ꝙ febriēs notabil'r cui⁹ hūidū cōtinue ēt dissolviť: ⁊ spūs pauci ficanť possit alternis dieb⁹ abstinere a cibo oīno ꝑ. xxiiij. horas: ⁊ maxie in hac feb. q̄ qñq3 ꝓlongať vsq3 ad dues mēses: vt supra. Preterea ꝑoxismo tertiane nō pure durāte a. xiiij. horis vsq3 ad. xviij. horas sicut durat ꝟm plurimū ꝙ ꝓhibet sibi exhiberi añ ꝑoxismū ptisanā ordeaceā. v. iiij. horas: aut ⁊c. ⁊ sil'r in fine ꝑoxismi eandē aut panē lotū: ⁊ in aq̄ dissolutū quē poterim⁹ etiaꝫ dare in declinatiōe si hora declinatiōis fuerit hora cōsueta. Nec valet si dicāt ꝙ ꝑoxismus tertiane nō pure durat aliqñ. xxiiij. horis: aut supra: ⁊ nō est ꝯueniens in ꝑoxismo cibare. prīo: q: hoc raro accidit: nec ꝓpter casuꝫ raro eueniētē debēt facere canonē gn̄alē in oīb⁹. Preterea etiā in hoc casu in declinatiōe ꝑoxismi cibari poterit saltē dando brodiū pulli zucbaratū: ꝙ cū hoc ꝙ nutriet forte etiā ꝓuocat sudorē. nec valꝫ si dicāt ꝙ cadēte ꝟtute eēt cibus dādus: al'r nō q: debem⁹ expectate ꝙ cadat.

Ego itaq3 pro mea parte credo aliq̇d eē exhibendū in die ꝑoxismi tertiane nō pure ⁊ añ ꝑoxismū ⁊ post ꝑoxismū: aut saltē in declinatiōe ei⁹: sꝫ rē subtilē sicut ptisanaꝫ: aut panē lotū etiā in brodio pulli ⁊ sil'ia. ꝑcipue tꝑe nostro in quo hoīes sunt assueti multo cibo. est enim dandū aliq̇d ꝯsuetudini: p'ria afforismoꝝ. Sꝫ volē

do tenere Aui. ꝛ Gal. ꝛ vniformiter mētibus eoꝛuꝫ loqui opꝫ dicere ꝙ cibatio de q̄ hic loq̄tur est exhibitio ferculi ꝛ pulle satis grosse in notabili quātitate: sed pꝛopꝛie cibatio vt sonat vocabulū est exhibitio ferculi ꝛ carniū: sed in modica quātitate. ptisana ꝟo ꝛ panis lotus soꝛbilis ꝛ similia: q̄ ego ꝯcedo etiā bis in die nō sunt cibatio neqꝫ ꝓpꝛie cibatio: hoc modo credo eoꝛum dicta esse interpꝛetāda et sic nostro tempoꝛe dietandum esse.

¶ Et non sit infrigidatio minoꝛ.

¶ In hac tertia parte ponit minoꝛē īfrigidationē ꝯuenire ī tertiana nō pura: qđ intelligēdū est tā in regimine medicinali: ꝙ in regimīe cibi ꝛ potus.

Sed dubitatur quia dictū hoc est de licentia pꝛīa: q̄ debet fe. ꝛ nō de licētia scđa: q̄ debet hūoꝛi. Dicit ꝙ etiā est de licētia scđa. q̄ debet humoꝛi. nō eñ solū minus in tertiana nō pura infrigidamus: qꝛ fe. sit minoꝛ: sed etiā ne colera nō pura amplius ingrosset et fiat ineptioꝛ euacuationi.

¶ Et vt clisterizetur in pꝛincipio clisteribus acutioꝛibus.

¶ Hec est quarta dr̄ia ꝑ quā medici debēt clisterizare in pꝛincipijs scꝫ vł'ibus clisterib⁹ acutioꝛibus ꝙ patiētes tertianā nō purā ꝓpter maioꝛē multitudinē grossitiē ꝛ viscositatē materie in partibus stomachi et intestinoꝛū in quib⁹ est minera illoꝛū flegmatū q̄ colere admiscētur īponendo blitē minoꝛē cartamū mercurialē: turbith. furfures. et fił'ia in decoctiōe ꝓ clisterib⁹. Itē ponēdo in eisdē mel: aut mel violatū ierāpigram ꝛ similia.

¶ Et vt expectetur digestio in solutione ventris eoꝛum plus.

¶ Quinta dr̄ia per quā pꝛecipit ꝙ maioꝛē digōnē debem⁹ expectare ī tertiana n̄ pura ꝓ dādo pharmacū electiuū colere. non pure ꝙ in tertiana pure ꝓ dādo pharmacū electiuū colere pure cuius canonis ratio est. quia colera nō pura pꝛopter suaꝫ grossitiem ꝛ viscositatem est ineptioꝛ euacuationi quā colera pura vt declaratū fuit satis superius.

Contra quē canonem instat: qꝛ cōiter opantes faciūt ꝯtrarium frequēter satis a pꝛīcip. euacuātes non expectata valde manifesta digōne in tertiana nota. ꝛ ecōtra valde manifestā. immo cōpletā digōnē in tertiana pura expectātes. ¶ Secūdo Aui. ꝓcedit ī pꝛīcipio nō pure clisteria acuta ꝛ nō in pꝛincipio pure. Tertio in fine hui⁹ capł'i cōponit solutiuū cui⁹ paucū euacuat parū de malo. quare debes intelligere in tertiana esse euacuandū paulatiue an̄ digōnē completā. ¶ Quarto in cura flegmatice satis ab initio euacuat cū turbith. ergo sic faciendū est in tertiana nō pura pꝛopter admixtionē flegmatis cuꝫ colera ratione cuius generat colera nō pura. ¶ In oppositū est Aui. in ꝑte p̄nti. ꝛ ratio ei⁹ dicta est supꝛa.

Pro solutiōe hui⁹ dubij p̄mittendū est pꝛīo ꝙ duplex est cura: regularis: et coacta. q̇d sit vtraqꝫ istaꝝ ex sepe dictis manifestū est. ¶ Hoc p̄misso sit hec pꝛīa ꝯclusio coacte frequēti⁹ est euacuandū in tertiana nō pura. ꝙ in pura ante cōpletā digōnem: ꝓbatur: qꝛ in pura aliquādo coacte euacuandū est ante cōpletā digestionē ꝓpter furiositatē materie: sꝫ in nō pura euacuandū est ante digestionē cōpletā ꝓpter multitudinē materie cogentē euacuare. rarissime aūt ī pura ꝯtingit esse furiositatē materie cogentē euacuare. igitur cōclusio vera. tenet consequētia: et maioꝛ quo ad vtrāqꝫ partē est manifesta. minoꝛ ꝟo ꝓbat qꝛ raro reperiūtur materie furiose. scđa affoꝛismorum cōmento. xij. Et multotiēs in tertiana nō pura reperit materia peccās superflua multitudine cum de mēte autoꝛū frequēter sit moꝛbus repletionis: sicut in flegmatica. hoc etiā quotidiana experientia declarat. ¶ Secūda ꝯclusio. citi⁹ ab initio ceteris parib⁹ cogimur euacuare in tertiana pura pendēte a materia furiosa nulla expectata digōne quā in tertiana nō pura pēdēte a materia multa. ꝓbat: cū veloci⁹ et maius imineat ꝑiculū ꝓpt materiā furiosam ꝙ ꝓpt materiā multā: ꝓpterea medici materia furiosa statī ab initio euacuāt et eradicatiue si p̄nt. Et ita p̄cipit Aui. in ca. de curationibus vł'ibus feb. putri. sꝫ in tertiana nō pura flegmatica ꝛ similib⁹ anteqꝫ minoꝛēt expectāt aliquaꝫ digestionē saltē occultā: que nō excludit pꝛincipiū ab augmēto: ꝛ ita paulatī ꝓcedūt digerēdo ꝛ euacuando vt patebit de intentione. Aui. in hoc ca. et in cap̄. de flegmatica. ¶ Tertia ꝯclusio regulariter et scđm plurimū est longioꝛi tꝑe: ꝛ maioꝛ expectāda digestio in tertiana nō pura quā in pura. ꝓbat colera nō pura scđm plurimū est ineptioꝛ digestioni quā colera pura. quare lōgius tēpus exigit pro sui digestione. Preterea dato quod in genere suo haberet equalē gradū digestionis cū colera pura: cū ꝓpter grossitiē ꝛ viscositatē suam difficilius sit apta a suo loco remoueri et penetrare ꝑ meat⁹ angustos: ideo exigit in genere suo maioꝛē digestionem quam colera pura vt sit apte educibilis. ꝛ hec conclusio est de mente Aui. in pꝛesenti parte.

¶ Et vt sint in aqua oꝛdei eoꝛū virtutes digestiue ꝛ solutiue: sicut illud quod diximus in eo ī cui⁹ stomacho acetat aqua oꝛdei: immo foꝛtioꝛes quam in illo. Foꝛtasse enim necesse est vt decoquant in ea isopus et oꝛiganum et calamentum et spica secundū cōplexionem: et sicla iuuatiua est in eis: ꝛ permixtio aque ciceris cum aqua oꝛdei: et in fine eius cicer est iuuatiuū eis.

¶ In parte pꝛesenti ponit sextā differētiā dicēs qđ in aqua oꝛdei patientiū tertianā non purā debent esse virtutes digestiue et resolutiue. i. subtiliatiue: scꝫ illud qđ ponitur in eo: in cuius stomacho acetat aqua oꝛdei. immo foꝛtioꝛes quā in illo. foꝛtasse eñ necesse est vt decoquātur in aqua oꝛdei eoꝛum isopus cali. in tertio. ꝛ sic. oꝛiganū etiam ꝛ calamentum species pulegij cali. ꝛ sic. in secundo. et spica cali. ꝛ sicca in pꝛimo secundū ꝯplexionē. idest diuersitatem cōplexionis coꝛpoꝛū patientiū ꝛ colere non pure. colera eñ magis calida: sicut coł'a citrina exigit min⁹ calidā quā colera vitellina: ꝛ sił'r coꝛpa magis cał'a exigunt minus calida. ꝛ sicla. i. blitis minoꝛ est iuuatiua eis ꝓpter plures partes calidas reꝑtas in blite minoꝛe quā maioꝛe. quapꝛopter magis subtiliat ꝛ abstergit quā blitis maioꝛ: ꝛ in fine ei⁹. s. tertiane cicer. scꝫ aqua ciceris rubei vel nigri iuuat in eis: nō aūt in pꝛīcipio: qꝛ nimis ꝓuocat ꝛ aperit: ꝛ per cicer etiā possum⁹ intelligere ipm̄ via cibi exhibitū in suba. pꝛestātius tn̄ est lꝛist ei⁹: qꝛ faciliorīs digōnis. ¶ Notandū pꝛīo ꝙ in ca. de aqua oꝛdei. docuit Aui. ponere radices apij ad ꝓhibendū ei⁹ acetositatē in stomacho: ꝛ illis nō sufficiētib⁹ docuit ponere parū piperis. hic aūt Aui. nō ponit hec cał'a ad ꝓhibēdū acetosationē aq̄ oꝛdei. sꝫ ad subtiliandū materiā tertiane nō pure. Et ꝙuis dicat hic ꝙ debēt poni in ea foꝛtioꝛes ꝙ posite sunt ad ꝓhibendū acetosationē nō intelligitur

telligitur intensiue: sed quo ad multitudinē forme non enim posset aliquid ꝯueniens intēsiue calidi⁹ ꝙ̄ sit piper calidū in quarto que ibi ponitur.

¶ Et opz vt cōsiderent ꝓpinquitas nō pure ad purā ⁊ elōgatio ei⁹ ab ea: ⁊ scōm illud diuersificent inter curā ei⁹ ⁊ curā pure: ꝙ si fuerit valde ꝓpinqua pure: tunc diuersifica inter eas diuersificatione parua.

¶ In parte p̄nti gn̄alizat differētiā inter curā tertiane pure ⁊ nō pure dicēs ꝙ scōm lōginquitatem nō pure a pura debeat inter eas cura diuersificari ipsa aūt parū distāte dz cura parū diuersificari. et hec diuersificatio intelligit in sex ꝯditiōib⁹ suprascriptis. Sed vt in hac vltima exēplificet qn̄ parū diuersificabit ponem⁹ ad buliendū cū aqua ordei radices endiuie: ⁊ si multū radices apij.

¶ Et cum videris vrinas eoꝝ grossas: tūc flebothoma: et cum flebothomaueris non indigebis clisteri.

¶ Hic ponit in spāli curā tertiane nō pure: et prio per euacuationē. scdo per digōnē. tertio ponit descriptio quarundā medicinaꝝ ⁊ can̄. quorūdam in in eis. scda ibi. (Adiuuātia aūt). tertia ibi (Et de euacuationib⁹ bonis). Pria in q̄ttuor: sicut quattuor ponit canones in q̄tuor euacuatiōib⁹: quorum primus est de flebothomia. ⁊ est ꝙ cū videris vrinas grossas. ⁊ tu supple subrubeas significātes colerā esse admixtā cū sanguie flebothoma. ⁊ cū flebothomaueris nō indigebis clisteri. s. acuto saltem eadē die. ¶ Pro quo sciendum ꝙ duplex est clistere. quoddā acutū: ⁊ nō est solū ad mūdificandū intestina sz attrahendū materias lōginq̄s. qddā est lenitiuū: ⁊ est ad educendū materias q̄ intestinis cōtinētur. ¶ Nunc ad ꝓpositū clistere lenitiuū posset eadē die p̄mitti flebothomie vtute nō exn̄te multū debili. nā si esset multū debilis melius est ꝙ p̄cedēti vespera premittat: sed clistere acutū regulariter nō debet fieri eadē die in qua fit flebothomia.

¶ Et scias ꝙ nō est res magis iuuans eos quam vomitus post cibum.

¶ Hic est scds canon in quo dicit rē nō esse magis iuuantē eos ꝙ̄ vomit⁹ post cibū. Cui canoni ꝯcordat Gal. in terapētica ad glauconē ⁊ Rasis. xvij. cōtinētis. Cuius rō est: q2 vomitu vtraqꝫ materia: scz colera ⁊ flegma apte euacuat. fit eīm hec fe. ⁊ duplex tertiana nō pura ⁊ emitrite⁹ hoīb⁹ multiplicātibus flegma per indigestionē stomachi ⁊ calidis scōm epar: ⁊ supcalefactis malis motib⁹ in quib⁹ vomit⁹ hmōi eūat materias. q2 facilior. plurimoꝝ eīm expulsio est leuior ea q̄ paucoꝝ: vt dicit. Fiat āt hic vomit⁹ sumēdo post cibū. ℥. iij. oximellis cū. ℥. iij. aque tepide: ⁊ si opus sit: addat aliq̄d forti⁹ vt puta. ℥. j. succi raphani: aut simile ⁊ adiuuetur cum iterata impositione digiti: aut pēne in ore.

Sed vtrum hic vomitus debeat fieri natura nō innitāte est dubium cū superius in ca. gn̄ali ꝓhibeat natura nō inuitāte. Ex alia pte hic ⁊ ī multis locis plurimū laudat et est aptissim⁹ ad euacuationē hmōi materierum. Credo ipsum esse ꝓuocandū etiā natura nō inuitāte obseruatis duabus ꝯditiōib⁹. pria ꝙ facile vomant. secūda ꝙ frequēter cōsueuerint purgare superflua sua per vomitū. Sed natura inuitāte adiuuandus est quādocunqꝫ natura tentauerit nisi aliqua causa fortis obstet: sicut timor fracture vene frangi consuete et similes: aut quia difficulter vomant.

¶ Et de solutiuis in principijs ei⁹ que sunt propinquiora equalitati est aqua algeleniabim decocti ⁊ syrupus acetosus: ⁊ fortasse ponemus in ea cas. fi. ⁊ fortius illo est vt ponas in ea virtutem turbith.

¶ In pte p̄nti describit quedā solutiua. d. ꝙ de solutiuis que concedūtur in principijs tertiane non pure ꝓpinquis lenitati. i. lenibus nō exoluētibus sunt aqua: scz infusionis algeleniabim: idest conditi de rosis siue sit zucharū rof. siue mel rof. ⁊ dz esse ex rosis recētibus decocti: idest sufficiēter ingrossati ꝑ decoctionē. propterea magis intelligit de melle rof. qd decoquit. possem⁹ etiā iuleb rof. ex rosis recentib⁹ vti. qd etiā decoq̄tur. Dosis aūt sit. iij. ℥. cū tanta aqua vt apte possit bibi. Syrupus acetosus solus: aut cū his mixtus tāte quātitatis vt possit aliqualiter lenire: ⁊ fortasse ponemus in ea. scz aqua mixta cū suprascriptis cassiam tante quantitatis vt possit lenire si fortiori sit opus: ⁊ possem⁹ cassiā et virtutē turbith miscere cū aqua suprascripta in dosi ꝯueniēti: aut tm̄ vnū ex eis. Ecce ꝙ hic cōcedit turbith in principio qd maxime ꝯcedendū est cum sint aliqua signa digōnis occulte. q̄ nō excludunt principiū: vt est apud Gal. j. de crisi. vij. ca. Alyabas tn̄ nō ꝯcedit solutiuū electiuū in principio huius feb. nisi materia sit tumultuosa: sz tu intellige per tumultuosam largo mō. ⁊ de his supra dictum est quantū est opportunum.

¶ Et clisteria in principio sunt magis dilecta quā solutiua alia: et sunt clisteria in quibus est virtus alhasseli ⁊ camomille, et sicle et cartami et violarū et sebestē. ⁊ fic⁹ ⁊ odor turbith: ⁊ ex eis est cas. fist. ⁊ oleū sisaminum ⁊ baurach: ⁊ fortasse indigetur vno istorum scōm elongationem febris a pura.

¶ Affirmat clisteria etiā magis Aui. dilecta quam solutiua alia scz in principio q̄ canō superi⁹ declaratus fuit in ca. gn̄ali. ⁊ describēs ea innuit nobis duplex clistere. vnū leue in quo nō ponunt electiue aliqua euacuātia nec multū stimulātia: aliud acutum in quo ponūtur turbith: cartamū: ⁊ de sale notabiliter. ¶ Descriptio primi. ℞. camomille sicle violarū ana. M. j. ficuū siccarū numero sex. sebestē numero. xx. post debitā incisionē ⁊ cōtusionē buliāt in quattuor lib. aq̄ ad cōsumptionē medietatis et colētur. cui⁹ decoctiōis colate accipiant. ℥. xx. olei sisamini. ℥. iij. sal. ʒ. ij. misce. viole tn̄ in fine ponant ad coquendum. ¶ Descriptio acuti. ℞. albasseli i. tribuli cartami. ana. ℥. ij. turbith. ʒ. v. sicle mioris M. ij. buliāt in quattuor lib. aque ad ꝯsumptionē medietatis: ⁊ colētur bene exprimēdo. de qua decoctione accipiantur. ℥. xviij. olei sisamini. ℥. iij. salis ʒ. v. vtriusqꝫ potes addere cassiā. Possemus etiam huiusmodi fortificare addendo yerāpigrā benedictam yerā logodion ⁊ similia scōm exigentiā. His ergo vtere in febre leui: aut parum distante a pura acuto in multum distante.

¶ Adiuuantia autem ad digestionem sunt sicut syrupus acetosus permixtus cum aliquantulo de geleniabim: aut syrupus acetosus de radicib⁹. Et post septimū sicut decoctio absinthij. est enim iuuatiua subtiliatiua materiei et confortatiua stomachi. ⁊ similiter aqua feniculi et aqua apij cum syrupo acetoso: ⁊ si pertransit decimūquartum

tunc non malum est dare in potu trociscos rosatos et minores.

¶ ℞. syrupi acetosi simplicis. ℥. j. mellis ro. co. ℥. v. misce cū aqua endiuie: ⁊ aqua zuch. Itē ꝯuenit syrupus acetosus de radicib' ꝓcedente magis digestione: et premissa euacuatiōe. Itē decoctio absinthij post septimū: ⁊ post manifestā digestionez iuuat subtiliādo materiā et confortādo stomachum ante digestionē nocet vt inferius in emitriteo: ⁊ si v̄r post digestionē ⁊ aliquā minorationē ꝯuenit apij et feniculi aqua ⁊ hmōi aperiētia: ⁊ possunt misceri cum syrupo acetoso. ⁊ si pertrāsit decimūquartū nō est malū addere trociscos ros. minores. i. breuis descriptionis qui cōueniūt. tunc confortando quadā stipticitate quorū administratio nōi est conueniēs nisi post digestionē et minorationem.

¶ Si autem egritudo prolongatur non inueniemus excusationez quin demus ea que sunt: sicut trocisci de eupatorio et decoctio eius et calefactio partium hypocundriorū est huius generis: et emplastratio, mirach: eorum iterum cum eis quo digerunt et maturant et mollificant tensionem cum venerit illic. Cum ergo sciueris ꝙ digestio iam aduenit: tunc euacua ⁊ ꝓuocat non cures.

¶ Hic ostendit quid faciendū sit: cum hmōi tertiane prolōgantur multū: scꝫ ad duos menses supra: quia tales malignāt membra nutritiua ea opilando debilitādo ⁊ multiplicando in eis superfluitates iam forte errante digestiua epatis. vnde est timor de ydropisi. dicit em̄ in hoc canone vtēdū esse trociscis de eupatorio ⁊ decoctione eius: ⁊ debemus etiā calefacere partes hyppocūdriorū: ⁊ emplastrare mirach cū hisque digerūt. s. ad benignū reducēdo id qđ pōt reduci ⁊ maturāt disponendo ad euacuationē ⁊ mollificāt tensionē mirach si fuerit resoluēdo que in eis de humoribus ⁊ ventositatibus continent̄. dabimus ergo trociscos de eupatorio distēperatos cum syrupo suo: aut forte reformatis in pillulis: ne forte distēperati cum syrupo sint nimis aboīabiles: aut forte faciem' decoctionem supplentē vicem trocisci ex eupatorio scolopendria cuscute tamarisco ⁊ silib'. Syrupus autē mirabilis in his casib' est syrupus acetosus diarodon descriptiōe Mesue quē potes distēperare cū aqua absinthij ⁊ eupatorij. Calefactio autē de qua supra fiat cū oleo de absinthio de spica fomentādo scꝫ partē lesam cū filtro in his infuso quā pōt sequi vnctio ex eisdē miscendo secū aliqđ absinthij spice. squinā̄ti: calamenti ⁊ similiū: addendo ceraz et parū aceti ad penetrandū. Et de prestantibus est succus eupat. cum quo pōt fieri vnctio ⁊ fomentatio: aut singulariter: aut cū suprascriptis miscendo. Tua aūt interest hmōi diuersificare ⁊ scđm feb. exigentiaz: et scđm membra nobilia lesa. scꝫ epar aut splenē: aut stomachū: aut plura simul. Cū ergo sciueris quod digestio iam scꝫ perfecta euenit: tūc euacua scꝫ pharmaco exoluente ⁊ prouoca vrinam fortiorib' prouocatiuis: ⁊ nō cures tm̄. scꝫ de alteratione: aut digestione quantū de euacuatiōe. Aliter et nō cures: idest nō dubitanter euacues soluēdo: sicut forte fecisti ante perfectā digestionē. nam perfecta digestiōe huiusmodi cōcedunt̄ securius quia ex parte digōnis nō pōt sequi nocumētum.

¶ Et de euacuatiōibus bonis eis est vt sumantur yerepigre. ʒ. v. succi lactuce et eupatorij ana. ʒ. iij. seminis apij mirabolanorum citrinorum kebulorum ana. ʒ. v. turbith. ʒ. vij. fiant pillule ex eis cū aqua apij: ⁊ sit dosis eius. ʒ. ij.

¶ Hic ponit primo quasdaz medicinas solutiuas scđo ponit canonem et secundū illius sniam ponit quasdā alias medicinas. ibi scđa. (Et fortasse est necessaria). in pria parte ponit duas medicinas: quarum prima est ista. ℞. yerepigre scꝫ cōmunis que yera simplex appellatur: ⁊ fit ex octo rebus: et dicitur yera quasi sacra et pigra amara: quā ponit Auicen. quinto canone. ⁊ Gal'. vij. terapētice: ⁊ manifestum est quod he pillule sunt magis solutiue flegmatis quā colere: et reliqua q̄ dicit nota sunt.

¶ Et de illis est decoctio bona inuentione nostra. Recipe eupatorij absinthij mirabolanorū kebulorūz ana. ʒ. v. seminis melonis seminis cucumeris et citrulli: seminis apij polipodij suchaa bedeguar omnium ana ʒ. x. turbith. ʒ. j. cassie fistule. ʒ. vj. passularuz enucleatarum. ʒ. xx. ficuum. decem numero sebesten numero triginta. geleniabim facti cum rosis persicis pondus. ʒ. quindecim decoquantur omnia secundum descriptionem huius. Et sumat̄ de ea cadus magnus in qua posita sit siliqua vna scamonee.

¶ Hic ponit secundū solutiuū: et est decoctio que vt existimo debet hoc modo fieri debemus accipe omnia q̄ ponūtur in hac recepta preter cassiaz ⁊ geleniabim ⁊ cōterere conterenda grosso modo: ⁊ incidere incidenda ⁊ bulire in sex lib. aque vsqꝫ ad cōsumptionem medietatis: aut duarū partiuz: si vis quod fortius soluat: et coletur bene exprimēdo cū qua colatura vel decoctione colata misceat̄ cassie tracte. ʒ. vj. geleniabim de rosis persicis. i. regiōis illius. ʒ. xv. misce de qua decoctione exhibeat̄ pro dosi vna cadus magnus et pondus. iij. ℥. in quo cado ponatur vna siliqua scamonee: et est pondus quattuor grañ. ordei. Suchaa est spina arabica. Bedeguar est spina alba: et sunt similis virtutis. Hic nō insto in verificatione huiusmodi receptarum. nimis enim esset prolixum. Modus autem verificādi eos facile elici posset ex questione mea de compositiōe medicinarum.

¶ Et fortasse necessaria est medicina fortis vno modo: debilis alio modo: eius vero fortitudo est secunduz hoc quod ipsa euacuat humorem viscosum: sed ipsius debilitas est secundum hoc quod ipsa non euacuat plurimū vice vna: immo possibile est vt fiat gradatio in ea quare euacuat humorez cuius euacuatio non est necessaria multis vicibus vt non destruat virtutem.

¶ Hic Aui. ponit canonē et ꝯtinet trespartes. Primo ponit canonēet ipsuz declarat. Scđo ponit vtilitatē et ꝯditiōes medicine solutiue fm dictum canonem. Tertio describit illas medicinas. scđa ibi (Et hec est medicina que potest subtiliare.) tertia ibi. (Huiusmodi quidē medicina.) In prima parte dicit fortasse. i. aliquando fore necessariū fortē medicinā: vno modo et alio modo debilē: fortem quidē euacuantē humorē viscosum q̄ resistit euacuationi. debilem vero: quia nō vice vna plurimū euacuantē que medicina est gradatim: et in pluribus vicibus

bus vicibus exhibenda ꝛ nō vnica exhibitiōe: sed
in pluribus totus humor superfluus educatur et
nō detrahatur virtus. Primo notandū merito di
ctuȝ fuisse fortasse siue aliquādo. qꝛ ista medicina
nō conuenit: nisi quādo tertiana nō pura multuȝ
elongatur a pura ꝓpter multi ꝛ viscosi flegmatis
admixtionē cū colera: sicut est in tertiana non pu-
ra pendēte a colera vitellina valde grossa: et ma-
xime quādo adest virtutis debilitas nō tolerātis
in paruo tēpore fortē euacuationē. ¶ Secūdo no-
tandū: ꝙ licet duo humores equalē habeant gra
dum digestionis in latitudine cōueniēte sue spe-
ciei stat vnum esse altero euacuationi imperatio-
rem: sicut colera vitellina naturali colere compa-
rata: et melācolia flegmati comparata. vnde opȝ
minus paratū paulatine et gradatim magis eua
cuari eo qui magis paratus est. ¶ Ex quibus īfer
tur ceteris paribus melancoliā magis gradatim
esse euacuandā quā flegma: et flegma quā colerā
notā et coleram notam quā coleram naturalem.
¶ Et nota in ista euacuatione humorum grossoꝝ
tardam euacuationem solutiui esse meliorē ꝙ̄ fe-
stinā eius opationē. impetuosa naꝫ et velox solu
tio educit partes subtiles grossis remanētibus.

Et hec medicina est que potest subtilia-
re et aggregare et soluat parū eiꝰ: et soluat
plurimum eius ex malo: sed parum parum
ex malo: et plurimum plurimum ex malo.

Nunc facit qō dictum est. et primo ꝑmittit con
ditiones medicine dicte. scd̄o infert implicite for
mam exhibitiōis medicine dicte. secūda ibi. (De
decoctiōibus parum.) ¶ In prima parte dicit ꝙ
hec medicina potest subtiliare et aggregare: ita
ꝙ modicum eius euacuabit et plurimū eius eua-
cuabit. sed parum eius parum euacuabit de hūo
re malo. plurimū vero eius plurimū euacuabit de
humore malo. Prima autē pars sic est intelligen-
da. hec medicina pōt subtiliare. s. minorare: et sub-
tilem. s. humorem minorē quādo. s. datur ī parua
quātitate. et aggregare: quia coniunctim multuȝ
de hūore euacuare quādo. s. datur ī magna quāti
tate: et cōsonat hec expositio textui sequēti. ꝙ pa-
rum parū soluit: et plurimū plurimū. Secūdo po
test exponi qō hec potest subtiliare. s. hūoreȝ qn̄. s.
in ea ponerētur aliqua subtiliātia: et aggregare:
quia stipticando vnire et vniendo confortare: qn̄
. s. ponerētur in ea aliqua stiptica: nec mirandum
huiusmodi effectus a medicina composita posse
produci. ¶ Notandum tamen ꝙ si notum sit paꝝ
medicine parum soluere: et multū multū. determi
nate tamen sunt doses medicinarum cōpositarū
scd̄m virtutes simpliciū ingredientiū medicinas
compositas solutiuas quorum ingredientium vir
tutes a Mesue: et reliquis perquirende sunt.

De decoctionibus vero parum fortasse
non facit aliquid.

¶ Hic Auicen̄. implicite tangit modum et formā
cōpositionis et hmōi exhibitionis melancolie cō
posite di. ꝙ forsan. modicū ex decoctionibus non
facit aliquā operationem. Ex quo infertur ꝙ cum
querimus euacuationē humoris paruam vel ma-
gnam non erit exhibenda medicina in forma de-
coctionis: sed scd̄m substantiam vtputa in forma
pillularum aut electuarij. ita vt detur substantia
medicine et non solum forma: aut virtus. Ali-
ter ad soluendum etiam parū oportet dare quāti
tatem magnam quam stomachus forte abhomi-

naretur: et hoc maxime verificatur in humoribus
grossis et viscosis: difficilis solutiōis: ꝛ ī his quo-
rum venter nō facile obedit medicinis solutiuis.

Et huius quidem medicina est vt suma
tur turbith quātitas. ʒ. ß. et plus scd̄m ne-
cessitatem: et scamonee prope altosugi. i.
aut supra id: et conficiatur cum gelenia-
bim predicto et bibatur. Aut sumatur de
agar. et scamonea scd̄m hanc compositio-
nem et conficiatur cum geleniabim predi-
cto et bibatur: aut ponatur in succo rosaꝝ
recentium cuius quātitas sit vncia vna. et
bibatur aut sirupo ros. et bibatur.

¶ Auicē. describit illas medicinas. et cōtinet tres
partes scd̄m numerum triū medicinarū. quarum
prima est. ℞. turbith. ʒ. ß. scamonee altosugi vnuȝ
aut parum plus. et est altosugi pondus triū gra.
ordei. Debemꝰ aūt de turbith ponere plus et mi-
nus de scamonea quādo tertiana non pura mul-
tum distat a pura. Econtra vero quando parum
distat et misceatur cū geleniabim. ꝛ est vna dosis.
¶ Secūda medicina. ℞. agarici scamonee scd̄m
hanc ꝓportionem. i. proportionem horum duoꝝ
inter se et euacuet de flegmate et colera scd̄m exi
gentiam colere non pure. poterimus ergo accipe
re agarici. ℈. ij. scamomee altosugi vnū aut circa:
et similiter misceantur cū geleniabim et bibātur.
Aut tertio hmōi permisceātur cū succo rose recen
tis cuius quātitas sit. ʒ. j. aut cū sirupo rosato et
bibatur: et hec vltima ꝯmixtio magis valet in ter
tiana nō pura parum distante a pura ꝓpter suc-
cum ro. aut sirupum ros. magis infrigidantem et
coleram euacuantem. ¶ Sed hic nota ꝙ in tertia-
na non pura colera et flegma ex quibus facta est
colera citrina aut vitellina sunt redacte ad vnam
formam. ideo bonum est vt he medicine solutiue
in quarū cōpositionem ingreditur turbith scamo
nea et similia: sint fermentate: et per fermentatio-
nem redacte ad vnam formā et ad vnam porprie-
tatem electiue euacuantem coleraȝ et flegma. In
emitriteo vero cuius colera et flegma nō sunt re-
dacte ad vnā formā melius est vt non sint fermen-
tate: vt scamonea euacuet colerā: turbith flegma:
et de hac materia dictū est quātū opportunū est ī
questione mea de cōpositione medicinaꝝ in fine.
In tertiana nō pura priusꝙ̄ ponātur intētiones
iuxta Auicē. cōsideretur ꝓpinquitas pure ad non
purā et eius elongatio scd̄m pluris: aut paucio-
ris: grossioris: aut minus grossi flegmatis admi-
xtionē cum colera: et scd̄m hoc cura diuersificetur
tam ex parte sex rerum non naturalium quā in re-
gimine medicinali. ¶ Cura itaꝗ tertiane non pu
re exigit nouem intētiones. Prima est debitum re
gimen sex rerum: qō minus debet ad frigidum et
humidum declinare quā in tertiana pura. et tāto
minus quāto est magis distans a pura: et tanto ci
bus ꝛ potus debent esse magis abstersiui: incisiui
ꝛ subtiliatiui quāto magis distat a pura. et dieta
dȝ eē grossior in nō pura ꝙ̄ ī pura: ita vt a ꝑncipio
comedātur pullis satis grossi. et quāto magis ꝓce
dit versus statum dieta subtilietur. et in die paro
xismi non conceditur cibatio: et in cibis eorum fit
aliquid qō abstergat subtiliet et incidat et calefa
ciat parū: sicut passule zuccharū: aut sint decocte
radices apij et feniculi. Secunda intentio est leni
tio cōplenda tam clisteribus quā medicinis sum-
ptis per os que debent esse efficaciora et magis

abstergentia ꝙ in tertiana pura. ¶ Tertia intentio
est flebotomia cuius secundum plurimum est ma/
ior necessitas ꝙ in tertiana pura: quia est morbus
magis repletionalis. ¶ Quarta intentio est dige/
stio complenda a principio cuꝫ minus abstersiuis
subtiliatiuis et incisiuis ac aperitiuis: postea gra
datim huiusmodi aperiantur sicut a principio si/
rupus acetosus simplex cum melle rosato. postea
sirupus acetosus duarum radicum: postea radicuꝫ
quinqꝫ. et in aquis a principio: aqua endiuie: post
ea aqua cal'. ve. et absintij. postea aqua feniculi et
apij. ¶ Quinta est euacuatio cū solutiuis sepe rei/
teranda vt paulatin materia digeratur et paulatī
euacuetur: et vbi non multum distet a pura aloes
lotus obtinet principium. Sed vbi multum distet
per multam flegmatis mixtionem cuꝫ aloe miscea
tur parum turbith vel agarici cū suis correctiuis
et dentur pillule elephangine pillule stomatice ⁊
similes. et si fortioribus opus esset dentur pillule
aggregatiue: aut dyafinico. in parua dosi: aut so/
lutiua posita in textu. et hic est opus medicina for
ti debili iuxta textuꝫ. Esto tamen memor vt in hac
et in omnibus febribus et alijs egritudinibus diu
turnis ne inter vnam euacuationem et aliam tem/
pus interponat̄ in quo ab omni re medicinali de/
sistendum est: ne natura terreatur et fastidiatur a
continuo vsu medicinarum: et etiam ipsa posset fa
cere crisim si expedierit. omnium enim natura ope
ratrix: medicus vero minister ⁊c. ¶ Sexta est prouo
catio vrine et sudoris cum fortioribus ⁊ calidiori
bus ꝙ in tertiana pura in quibus gradatī augmē/
to procedendum est ꝓpterea fricationes ī ea opti
me sunt. ¶ Septima est vomitus prouocatio ⁊ ma
xime post cibum si natura ipsum tentauerit est enī
valde conueniens ad euacuationem flegmatis cu
ius plurimum in stomacho congeritur et colere: q̄
a kisti ad stomacum mediante meatu ad ipsuꝫ ter
minato deriuatur. ¶ Octaua est cōfortatio stoma/
chi et epatis: et eorum discrasie alteratio: maxime
quando prolongat̄. est em̄ timor de ydrope. ¶ No
na est accidentium correctio. Si vero tertiana non
pura penderet a colera minoris fame vtrunqꝫ regi
men debet esse magis humectatiuum: et intendē/
dum est cū his q̄ colerā et melancoliaꝫ respiciunt.

¶ De febre causon: ⁊ est illa q̄ noīatur
faricos. Capitulum quadragesimum.

Auson est secundum duos mo-
dos. aut enim causon est cole-
rica: et est causa in ea multitu-
do putredinis: aut intra venas
corporis totius: aut in venis que sequunt̄
partes cordis proprie: aut in venis partiuꝫ
oris stomachi aut in epate.

¶ Aui. in parte p̄cedēti determiauit de tertiana in
terpolata ⁊ ꝯtinua ꝓportionali ī p̄nti parte deter
minat de causone dicta a caumate ideꝫ sonāte q̄d
incendiū latine. dr̄ aūt faricos quasi feb. incēsiua.
Diuidit̄ hoc caplm̄ in ꝑtes tres. in prīa ponit spe
cies ⁊ quedā alia. in scd̄a ponit signa. ī tertia curā.
scd̄a ibi. (Signa ei9). tertia ibi. (Et cura tertiane)
Prima in quinqꝫ. in prima ponit spēs ei9 scd̄m cās
eius: in scd̄a ꝯparat causonē tertiane ponēs dura
tionē. in tertia ponit q̄ corꝑa sunt paratiora ad in
currēdū causonē ⁊ magis ledi ab ea ⁊ min9. in q̄rta
ponit dictū hip. In q̄nta modos termiatiōis. scd̄a
ibi (Et qm̄ causon) tertia ibi. (Et senib9 quidem)
quarta ibi. (Et hyp. q̄dē dixit). quinta ibi (Et plu

Champerius.
Est inflamma
bile tabida suc
censa cōtinua
febris estuosis/
sima: q̄ neqꝫ me
dicis neqꝫ lan/
guētibus seriē
tenens. In his
namqꝫ lingua
arida et nigra
a p̄mordio vel/
licatio ventris
ingens: et sitis
intolerabilis:
atqꝫ vigilia: et
q̄nqꝫ delirium.
primum igitur
ipsi consolādo
⁊ suadēdo opꝫ
inherere. Cum
vero ad vrine ꝑ

rimū). Prīa in duas. in prima declarat causonē co
lericā: ⁊ est vera. scd̄a declarat causonē flegmaticā
et est nō vera. scd̄a ibi. (Aut flegmatica). In prīa
dicit ꝙ causon est duplex. quedā colerica ⁊ est eius
cā multitudo putredis cole: aut intra venas toti9
corꝑis. scꝫ magnas ⁊ paruas: aut in venis q̄ sequū
tur partes cordis ꝓprie. i. q̄ sunt in suba ꝓpria cor
dis: aut in venis partium oris stomachi aut in epa
te: aut in venis epatis.

¶ Aut flegmatica et fit ex flegmate salso
putrefacto in venis que sequuntur partes
cordis: sicut dixit hypo. in epidimia et nō fit
flegma salsum: sicut sciuisti: nisi ex aquosita
te flegmatis cum colera acuta. Est ergo co
lera que putrefit aquositas permixta aquo
sitati plurime.

¶ Hic declarat causonē flegmaticā que fit a fleg/
mate salso iam putrefacto in venis que sequūtur
partes cordis siue in venis mēbrorū cordi ꝓximo/
rū: sicut oris stomachi epatis ⁊ pulmonis: sicut di/
xit Hypoc. in epidimijs. scd̄o dicit ꝙ nō fit fl'a sal/
sum sicut sciuisti: prima primi cap̄. de humoribus:
nisi ex mixtione flegmatis aquosi cū colera acuta.
tertio infert ꝙ colera q̄ putrefit est aquositas per/
mixta aquositati plurime.

¶ Et quoniam causon vehementiora ha-
bet accidentia quam tertiana oportet vt sit
breuioris spacij quam ipsa.

¶ In hac secūda parte cōparat causonē terti ane
dicens quia causon est seuiorū accidentiū quā ter/
tiana opꝑtet vt sit breuioris spacij quā ipa natu
tura nō potente diu fortē morbū tolerare. quito af
forismorꝫ. affo. vij. Quicūqꝫ a tetano app̄hēdunt̄.

Contra. sequitur causonē esse bre/
uiorē effimera cuꝫ
habeat seuiora accidētia quā effimera. consequēs
est falsum. Preterea reperit̄ tertiana vnius paro/
xismi que est breuior causone. Respōdet̄ rationem
Aui. nō cōcludere nisi ponātur cetera paria preter
cōparata: et que ad cōparationē sequūtur: et hec
fuit intentio eius hic cōparātis tertianā causoni.

¶ Et senibus quidē paruꝫ accidūt febres
causonidis et cum accidūt eis pereunt: quo
niam non fiunt in eis nisi causa valde forti.
Amplius eorum virtutes sunt debiles. in iu
uenib9 vero et pueris plurimū accidūt: ⁊ est
in infantibus leuior propter humiditatem
eorum: et quandoqꝫ est in eis cum profun-
datione somni propter eleuationem vapo-
rum ad caput.

¶ Dicit ꝙ senib9 raro accidūt fe. causonis. cui9 cā
est: q2 sunt natura fridi. idē hr̄ afforismo. prīa par/
ticula. afforismo. xiiij. Qui crescūt. ꝓpter hoc seni/
bus nō sil'r acute febres fiūt. fridū em̄ corp9 habēt.
¶ Scd̄o dicit ꝙ cū accidūt eis pereūt: qm̄ nō fiūt
in eis nisi a valde forti cā. Cui9 rō est. q2 egrotāt in
ꝯtrariū sue cōplexiōis q̄ est cā valde calida: ⁊ eorꝫ
ꝟtutes sunt debiles. ¶ Tertio dicit ꝙ causon est le
uior ī infantib9 ꝙ in reliq̄s ꝑꝑ hūiditatē sue ꝯplo
nis optie resistētē exiccationi apte fieri ꝑ causonē.
¶ Ultimo dicit causones in eis fieri: q̄nqꝫ cū ꝓfun
ditate somni ꝑꝑ eleuationē vaporū ad caput sua
m'titudie opilātiū: ⁊ forte, imo tantū eleuātur va/
pores colici ⁊ salsi q̄ rōne sue acuitatis sunt apti
facere vigilias: imo sanguinei et flegmatici: quā/
uis neqꝫ

uentuꝫ fuerit si
gna concoctio
nis: et pubescit
egritudo: tū de
mum est contē/
tiose instandū:
⁊ ad d frigidea q̄
po tum perue/
niendum est: ni
si ex eis q̄ dicta
sunt aliqua ꝑ/
bibeant: quo/
minus aq̄ frigi
da prebeatur:
In causo nāqꝫ
rigore aduētā/
te soluitur egri
tudo.

uis neq sanguis neq flegma putreat.

¶ Et hypocras quidem dixit ꝙ si alicui accidit in febre causon tremor: tūc permixtio mentis soluit ab eo tremorem.

¶ In p̄nti ꝑte ponit dictū hypo. scđo v̄ificat ip̄m scđa ibi.(Et siře). In p̄ria ꝑte dicit hipo. dixisse.s. vj. affoꝛismoꝝ.affo.26.Quibuscūq i causone tremores fiūt. Itē.iiij.affoꝛismoꝝ affo.lvij.nō cōit habito. A spasmo ⁊ tetano hito feb.acuta supueniēs soluit egritudinē. Nō si alicui accidat i feb.causon tremoꝛ.tunc ꝑmixtio mētis soluit tremoꝛē. ¶ Notandū p̄io ꝙ per ꝑmixtionē mētis debemꝰ intelligere quācūq coꝛruptionē sensus interioꝛis. ¶ Notandū scđo ꝙ per tremoꝛē debemꝰ intelligere non solū tremoꝛē ꝓpꝛie sumptū:īmo quācunq neruoꝝ passionē maxīe a cā frigida ꝯtingētē: sicut accidit in causone:⁊ in alijs febꝛibꝰ in:qbus ꝓpter caliditatē febꝛilē materie frigide liquefacte fluūt ad neruos:⁊ causant tremoꝛē ⁊ spasmū ⁊ paralesim: ⁊ similes neruoꝝ passiōes. ꝑmixtio autē mētis seqns caliditatē ⁊ vapoꝛes acutos calefaciētes notabiliter cerebꝛū ⁊ neruos resoluit tremoꝛē.i. est signū resolutiōis tremoꝛis.quia resoluūtur materie facientes ip̄m per caliditatem foꝛtē, febꝛilem.

¶ Et siře est vt sit illud: qm̄ cerebꝛū calefit valde ⁊ calefiūt nerui:⁊ est siře vt sit causon: et sit ꝑmixtio mētis et resoluat̄ ab eo ꝑ tremoꝛem propter expulsionē materierum ad neruos.

¶ In hac parte Aui.v̄ificās affoꝛismū.di.est siře.i. verisiře:vt sit illđ.i.resolutio tremoꝛis:qm̄ cerebꝛū calefit valde ⁊ nerui calefiūt. quapꝛopter materia faciēs tremoꝛē resoluitur ab eis. scđo dicit ꝙ est simile vt fit in aliquo causon:⁊ ꝑmixtio mētis ⁊ resoluatur ab eo ꝑ tremoꝛē ꝑꝑ expulsionē materieꝝ ad neruos:⁊ hanc s̄niam voluit Ga.vj.affo.affo.xxvj. Quibuscūq in causone tremoꝛes fiunt alienatio soluit.⁊ pōt ꝯfirmari ꝑ affoꝛismū.lviij.q̄rte particule.A causone habito rigoꝛe supueniente solđ fit et hoc est verū sequēte sudoꝛe:vel aliqua alia euacuatione:vt sumit̄ in q̄nto de accidenti ⁊ moꝛbo:⁊ hic per tremoꝛē intellige rigoꝛem.

¶ Et plurimū quidem consumitur cum vomitu et solutiōe vētris aut sudoꝛe aut fluxu sanguinis narium.

¶ Nunc Auicē.ponit crises causonū.d.illas cōsumi.scđm plurimū vomitu:solutiōe ventris:sudoꝛe vel fluxu sanguis nariū. Dixit aūt scđm plurimuz cū possint aliqñ termīari per insensibilē resolutionem.terminātur aūt rarissime per vꝛinā aut crisi ꝑmutatiōis:sed frequēter terminant̄ per fluxū ventris:deinde per sudoꝛē.tertio per vomituz.quarto per fluxū sanguinis nariū.quinto insensibiliter.

Pro noticia dictoꝛū in hoc ca. circa p̄ricipiū tria sunt intelligēda. Primū vtrū causon pēdeat a colera vel a flegmate salso. scđm vtrum sit possibile ip̄sum esse nō putridum. tertium vtrū materia eius contineat̄ tm̄ in locis:de quibus Auicē.fecit mentionē.

Pro hoꝛum dubioꝛū decisiōe p̄mittēdū p̄rimo:ꝙ causon dupl'r accipitur. P̄rio cōiter vt significat quācunq febꝛē vehemētis incendij:sicut sonat eius q̄d nois:⁊ sic aliqñ sumit̄ ab Isaac.⁊ in.vij.viatici:⁊ Ga.ij.de differentijs febꝛiū.ca.iij. ⁊ ab Auerro.vij.colliget. ca p̄. de cura febꝛiū sinochaꝛū.scđo ꝓpꝛie ⁊ significat febꝛē que in caumatizādo supꝛemū obtinet gradū quā Auerro.eodē.vij.c.de causone vocat incēsiuā. ¶ Secūdo notandū ꝙ materia posset eē foꝛtis caumatis dupl'r. vno mō merito sue naturalis cōplexionis:⁊ hoc mō colera inter oēs alios hūoꝛes obtinet p̄ricipatū.est em̄ ceteris calidioꝛ.p̄ria p̄rimi. Scđo mō ratione loci.⁊ hoc mō que ꝯtinet̄ in mēbꝛo calidioꝛi est magis incēsiua. ¶ Tertio notāduz ꝙ causon ꝓpꝛie sumpta descriptiue est febꝛis maxime incēsiua pendēs ab hūoꝛe sup̄me calido ebuliēte in partibꝰ coꝛdis:aut mēbꝛis sibi p̄ximis cuiꝰ tepoꝛ inter eius excrescētias est occultꝰ ex q̄bus sequitur causonē ꝓpꝛie sumptā esse colericā siue colera sit naturalis siue nō naturalis. Cōiter āt sumptā posse a flegmate salso:⁊ ab alijs hūoꝛibꝰ notabiliter calidis pēdere:sicut a melācolia genita per adustionē sanguis. Itē per adustionē colere. ¶ Descriptio causonis cōiter sumpti vt non differt a febꝛe sinocha est febꝛis incēsiua pēdens ab humoꝛe notabiliter calido ebuliēte:⁊ i partibꝰ coꝛdis et in mēbꝛis sibi vicinis:et hoc mō sumpta ꝯuenit sinoche:ꝙ si voluerimꝰ eā a sinocha differre addamus huic descriptiōi cuiꝰ tepoꝛ inter eius excrescētias est occultꝰ. Sinocha ei nō hꝫ hmōi excrescētias fꝫ ꝓpoꝛtionē aliquā diem sequentē suā foꝛmā specificam:sicut habent ceteri humoꝛes.

Et ex his patet respōsio ad p̄rimū dubiū. Auicē.tamē fecit solū mētionē de causone pendēte a colera vel a flegmate: eo ꝙ frequētius ab his duobꝰ hūoꝛibꝰ ꝯtingat licꝫ cōtingens a flegmate salso nō sit ꝓpꝛie causon. ¶ Pro respōsione ad scđm dubiū tenēda est hec cōclusio: ꝙ lꝫ causon nō verus posset ab hūoꝛe nō putrido: sed solū ebuliēte absq putredīe cōtingere. causon tamē verus pēdet ab hūoꝛe putrido. ¶ P̄ria ꝑs cōclusiōis pꝛobatur.pōt em̄ sanguis ebulire sine putredine et facere sinochā nō putridā: igit̄ ⁊ colera pōt ebulire sine putredīe et facere causonez. tenet cōsequētia:cū colera sit magis parata ebulitiōi ꝙ sanguis.quia calidioꝛ:⁊ minus apta putrere:q2 sicca:hoc etiam est de mēte Auer.vij.colliget. ¶ Scđa pars ꝯclusionis ꝓbat̄:q2 causon verus obtinet supꝛemū gradū caliditatis inter febꝛes ex superius dictis.ergo fit tm̄ ab humoꝛe putrēte cum humoꝛ nō putrēs habeat diminutā caliditatē in cōparatione ad caliditatē ip̄sius putrētis.immo feb.pendens ab humoꝛe nō putrēte est media inter effimeras et febꝛes putridas de mente autoꝛū. ¶ Sed ꝓ responsione ad tertiū tenendū ꝙ causon verissimꝰ obtinēs supꝛemū gradū in latitudine causonū pēdet a materia putrente in venis totius: sed maxīe in venis coꝛdis et sibi p̄ximis. In scđo gradu est que pendet a materia putrēte in venis coꝛdis tm̄. In tertio gradu que pēdet a materia putrēte in venis p̄ximis coꝛdi:sicut in venis gibbi epatis et parte vene chilis p̄xima coꝛdi.nam per venas intelligo arterias.febꝛis aūt pendēs a materia putrente in venis distātibus a coꝛde non est dicenda causon.cōclusio pꝛobatur.nam cum materia eius putret in oībus venis est magis apta maxime caumatizare.totum coꝛpus:minus tamen cum putret in venis coꝛdis.deinde minus cum putret in venis p̄ximis coꝛdi. Sed que putret in venis distantibus a coꝛde non est factiua tanti incendij. quapꝛopter non est factiua causonis: sed solum continue pꝛopoꝛtionalis.vtrum autez materia apostemās coꝛ:aut cerebꝛū.aut mēbꝛuz nobile sibi p̄ximum posset facere causonem est questio dubia apud aliquos:sed indubie tenenda est pars affirmatiua.

¶ De signis eius Ca. xli.

Signa eius sunt inseparabilitas et occultatio teporum: et vehementia accidentium ex asperitate lingue: ⁊ ex citrinitate eius in primis: et ex nigredine eius scdo. Et ex retentiōe sudoris nisi apud crisim. Et vehementia sitis. Inquit Hypocras nisi accidat tussis parua accidentalis: sedat ergo illa sitim. Et videtur vt sit vehementia sitis eorum propter causam pulmonis. ergo cum mouetur tussis parua humectatur: per id quod currit ad ipsuz ex carne molli. Et caliditas in causone quidē scdm plurimum nō est ita fortis in exterioribus sicut fortitudo eius in interioribus. Et est cōfractio in ea leuior quā in alijs.

¶ In presenti parte ponit signa: et continet tres partes. in prima ponit signa causonis absolute. in scda causonis colerice. in tertia signa causonis accidentis pueris. secūda ibi.) In facta autem ex colera). tertia ibi. (Et quando accidit infantib⁹). prima posset diuidi in sex partes scdm ꝙ sex sunt signa. partes patebunt. ¶ Primū signū est inseparabilitas: idest continuitas feb. et occultatio teporis. quāuis enim tepescat de tertio in tertiū illi tepores sunt adeo remissi vt vix cōprehendi possint: vt dictum fuit superius. et per hoc signū differt ab interpolatis inter quarū paroxismos sunt quietes et a continuis proportionalibus: inter quarum excrescentias sunt manifesti tepores. Si vero textus dicat teporum cōtinet veritatē: quia tempora sua siue hore occultātur. nam apud Gale. ij. de differētijs febriū satis ad pricipiū causon potest dici cōtinua conclusa distinguibilis in augmasticā omotenam ⁊ peraugmasticā: sicut distinguitur feb. sanguinea et ipsa existēte augmastica cetera tempora preter augmentū occultantur propter suam breuitatem. Si autem fuerit omotena cetera tempora occultantur preter statuz. est enim fere tota status si aūt fuerit peraugmastica cetera tempora occultantur preter declinationē. Per tempora etiā possumus intelligere partes capitis laterales que in causone occultant̄ propter vehementem resolutionem et exiccationem illarum carnium que in temporibus apparent. vnde nō se offerūt sensui tumores naturales in illis partibus consueti. ¶ Secūdum signū est vehementia accidentiū ex asperitate lingue superficie ipsius superflue exiccata ꝑ exiccationem facta dum et in equali et ex citrinitate eius in primis vaporibus colericis ad ipsam peruenientibus ipsam citrinātibus: sed postea denigratur per vehementē adustionē eius. ¶ Tertium signum est priuatio sudoris nisi apud crisim. ⁊ per hoc differt a colerica interpolata in cuius paroxismis secundū plurimū accidit sudor. et etiā in parte a continua proportionali cum in fine excrescentiarum suarū scdm plurimū accidat sudor. In hac vero nunquaz nisi tempore crisis: quia materia in partibus acute multum distantibus continetur. ¶ Quartum signum est vehementia sitis propter vehementem caliditatem pulmonis et aliorū mēbrorum spiritualiū. Et est modus sitis positus secundo tegni. decimatertia tertij. quarta afforismorum affori. lvij. Quibuscunq̄ tusses sicce ⁊ modice prouocate in febribus vrentibus nō valde sitientes fiunt. Et merito dicit Hypo. et modice: quia magne propter vehementē motū exiccātem augerent sitim. Auic. ergo conformādo se affori. Hyp. dicit ꝙ sitis in causonizāte est vehemēs nisi accidat tussis parua accidentalis. i. nō antiqua: sz nuper facta in causone sedans illam sitim. Et verificans dictū Hypo. dicit ꝙ vehemētia sitis eorū fit propter causam pulmonis. scz superflue exiccati. Cū ergo mouetur tussis parua humectat̄ pulmo per illud qd ad ipsum currit ex carne molli: qm̄ est in radice lingue. ibidem enim humiditas quedam cōgregatur ex vaporibus ad ipsam peruenientibus qui in humiditatē condensati fluētes ad pulmonem humectādo ipsam sedant sitim. licz etiam humiditas posset a capite ad pulmonē catarizare que etiam sedabit sitim. ¶ Quintum signū est ꝙ caliditas in causone scdm plurimū nō est ita fortis in exteriorib⁹ sicut est in partib⁹ interioribus. Hypocrates.

Cōtra. frustra dixit scdm plurimuz: quia semꝑ caliditas in causone nō est ita fortis in exterioribus: sicut in interioribus. ¶ Dicendū intentionē Auicen. fuisse ꝙ caliditas intrīseca in causone magis excedit caliditatē extrinsecā quā in tertiana interpolata ⁊ cōtinua ꝓportionali: eo ꝙ materia putrēs ī causone ↄtinet̄ in venis cordis: aut sibi ꝓximis valde acute distantibus. quapropter vapores nō ita facile ad cutim spargunt̄: sicut ī tertiana ↄtinua in q̄ materia putrēs ↄtinet̄ in venis ꝑuis ꝓximis cuti ⁊ satis a corde distātib⁹ in tertiana īterpolata in qua materia cōtinet̄ in cute et carne ꝓxima cuti. ad qd facit ꝙ virtus est debilior in causone ꝙ̄ in tertiana continua. aut interpolata. quapropter nō sufficit: ita vapores exterius spargere. Dixit aūt scdz plurimū: quia aliqn̄ in crisi ↄtingit oppositū materia exteri⁹ sparsa cū causon sudore terminat̄. ¶ Sextū signū: ꝙ confractio. i. lassitudo maxīe vlcerosa aut apostemosa: est in causone leuior quā in alijs: scz in tertiana interpolata aut continua: eo ꝙ materia in causone: et similiter vapores minus spargūtur exterius super membra sensibilia quaz in illis propter causam dictam.

¶ Et ī facta qdē ex colera fortia fiūt accidentia mala ex vigilijs ⁊ inquietudine et adustione ⁊ permixtiōe mentis ⁊ fluxu sanguinis nariū ⁊ dolore capitis pulsatiōe timporum et profunditate oculorū: ⁊ solutione vētris cū colera pura et casu appetitus.

¶ Nūc ponit signa causonis colīce. d. accidētia mala eē fortia vt vigilias inq̄etudinē adustionē ⁊ mētis ꝑmixtionē ꝓpter vapores vehemēter calidos et siccos petētes caput: ⁊ fluxū sanguis nariū: ꝓpter vehemētem sanguis ebulitionē ⁊ leuigationē et venarū nariū aperturā. Itē dolorē capitis potētissimū a caliditate vehemēti. Itē pulsationē timporū ex eadē cā ꝓfundationē oculoꝝ sequentē vehementē resolutionē. ⁊ fluxū vētris colere pure: scz in caliditate ꝙ̄ sine mixtiōe frigoris: scz notabilis sed multū accedētis ad naturā igneā. Itē parue: q2 sine mixtiōe alteri⁹ hūoris ꝓpter colere dn̄ium et maxime vera sunt in cōꝑatiōe ad causonē flegmaticā. Et casu appetit⁹ colera sua caliditate adurēte superficiē oris stomachi: ⁊ preter modū exiccante ramos neruoꝝ descēdentiū a cerebro ad os stomachi ad dandū sibi sensum. Item ꝓpter raptum colere ad os stomachi forte ad vomitum excitantis et os amaricantis.

¶ Et quando

¶ Et quando accidit infantibus abhorrent mãmillam ⁊ non recipiunt eam: ⁊ corrũpitur illud qd̃ sugitur de lacte et acetat.

¶ Hic ponit signa causonis cum accidit infantibus. d. ꝙ infantes cum causonizãt abhorent mãmillam: quia sunt vehementer supercalefacti ꝑm os et stomachum. vnde abhorrẽt: quodcunq̧ actu calidum: et desiderant actu frigidum. propterea medici in hoc casu iubent mãmillã totã: sed maxime pupillam eius infrigidari cum aqua frigida: et hanc taliter infrigidatam acceptant libenter nisi forte ex alia causa abhorrerent omnem potũ. vtputa propter raptum colere ad os stomachi: et similes causas irritantes ad vomitum.

Sed dubitatur

vtrum lac in stomacho infantis patientis causonem corrumpatur ad acetosuz. Negatiue arguitur. quia in stomacho eius corrumpitur ad fumosum: ergo non ad acetosum. consequẽtia tenet. cum huiusmodi corruptiões sint contrarie: et exigant causas contrarias. Sed antecedẽs est Gal. in cõmento illius affori⁊smi. Lac dare caput dolentibus malum. ¶ Secũdo sic. acetositas causatur a frigido. ergo lac in stomacho causonizãte vehementer calefacto non corrumpitur ad acetosum. consequentia tenet. et antecedens est. G. primo de simplici medicina. et Auicen̄. secũdo canone. ¶ Confirmatur. quia omne acetosum est frigidum: et si fit a re calida genitum sicut est acetũ vini. ¶ Et confirmatur. quia omnis curatio ad acetosum curatur per calefacientia. vt patet prima quarti. de effimera ex nauseatiua satietate. vtputa per dyatriõ pipereon. ¶ Tertio aut acetositas illa fieret a calido aut a frigido. sed non a calido. quia tunc magis acetosaretur in stomacho iuuenis causonizãtis quã pueri. Item magis hec acetositas fieret in epate quã in stomacho. nec a frigido: quia tunc magis acetosaretur in stomacho senis quã pueri. consequens est contra experientiam. ¶ In oppositum est Auicen̄.

Galenus.

Primo notandum

de intentione Auicen̄. secũdo can̄. capitulo tertio. ꝙ acetositas fundatur in substantia subtili frigida. propterea mixta subtilis substantie frigida scd̃m plurimum sunt acetosa: sicut acetum: aut facile ad acetosum transmutabilia vt lac et aqua ordei. ¶ Secundo notandum ꝙ de intentione eiusdem acetositas prouenit ex conuersione dulcedinis: cum diminutione caliditatis in eo qd̃ digeritur. ⁊ hoc scd̃m plurimum fit per viam digestionis: sicut in fructibus q̇ ex pontico conuertuntur ad acetosum: sicut apꝑet in vuis piris pomis et similibus. ¶ Tertio notandum huiusmodi transmutationẽ ad acetosum fieri quandoq̧ a caliditate digerẽte quomodo fructus a ꝓ̇ncipio pontici: sicut poma pira et similia: de quib⁹ supra transmutantur per caliditatem solis: ⁊ etiã per propriam caliditatem digerentem et permiscentem partes aqueas et aereas cum sicco terreo ad acetositatẽ que acetosa: licet de frigiditate minus habeant quã pontica: ex quibus generantur: aliquando tamẽ magis infrigidãt quã ipsa propter maiorem penetrationem eorũ substãtia magis subtiliata. Quandoq̧ vero hec transmutatio ad acetosum fit a caliditate corrũpente: sicut vinũ a caliditate putrefaciente corrumpitur in acetosum qd̃ remanet frigidum partibus calidioribus resolutis: licet remanentibus in eo quibusdã partibus acutis ⁊ magis exacutis a caliditate putrefaciente remanet in eo mordicatio satis fortis. et hoc modo lac ⁊ aqua ordei corrumpuntur ad acetosum tam a caliditate continentis quã a caliditate stomachi. ¶ Quarto premittendum caliditatem stomachi naturalem fortem propter multitudinẽ calidi naturalis: sed non intẽsam valde optime etiã conuertere lac aquã ordei ⁊ similia: facile acetosabilia in bonum chilum. Si vero hec caliditas esset multa et intensa valde quãuis naturalis fortasse corrumperet huiusmodi ad acetosum: sicut econtra ipsa existens multa intensa nec obtusa multo humido corrumperet huiusmodi ad fumosum. ¶ Ex his infertur ꝙ lac in puero febriente est aptum acetosari propter extraneationem caloris stomachi: et eius obtusionez a multo humido. sed magis in stomacho frigido complexionaliter habente caliditatem diminutã in quãto. sed in puero febriente habente stomachum complexionaliter calidum cum multitudine caliditatis in quãto et in quali corrumperetur ad fumosum: et corruptio ad acetosum: de qua supra non est apta ita fieri in iuuene: cum calor eius non obtundatur humido: sicut calor pueri. sed magis est aptum lac in eo corrumpi ad fumosum. in senibus vero propinquis iuuẽtuti iudicium est medium: sed distantes parificantur pueris. ¶ Et ex his infertur omnem acetosationem siue naturalem siue preternaturalem fieri a caliditate aucta: aut diminuta: non autem a frigiditate pura. Cuius ratio efficax est. q̇a si sit naturalis fit a caliditate digerẽte. si vero preternaturalis fit a caliditate corrumpente. videm⁹ enim lac citius corrumpi ad acetosum in continẽte calido ꝙ̃ frigido: vtputa in estate ꝙ̃ in hyeme.

Et ex his

facilis ẽ sol'o ad rationẽ suadentẽ oppositũ. nã manifestuz est ex notatis in q̄stione in aliquo puero lac corrũpi ad acetosuz in aliquo ad fumosuz: nec hoc ẽ ꝯtra mẽtẽ. G. in loco ibidẽ allegato. ¶ Et sil'r ꝑ3 rñsio ad scd̃m. Et cũ auctoritates dicũt acetositatẽ fieri a frĩdo nõ ẽ intelligendũ ꝙ fiat a frĩditate pura: sed a cal'itate dimĩuta. l3 tñ ꝑm pl'm corruptio ad acetosuz fit. curãda cũ cal'is. ¶ Et sil'r ꝑ3 ex dictis rñsio ad vltimũ. ¶ Et ad ꝯfirmationẽ dr̄ chilũ ĩ epe posse corrũpi ad acetosuz tã merito dispõnis ipi⁹ ꝙ̃ merito dispõis epatis ip3 trãsmutãtis cũ cal'itas ei⁹ est notabil'r diminuta ĩ ꝙ̃to et in q̄li. vñ fl'a acetosum frequẽter in eo generatur: sicut in eo vehemẽter suꝑcalefacto: et ex chilo valde calido vel ad fumosum corrupto hũores adusti et fumosi generantur.

¶ De cura causonidis. Cap. xlij.

Est cura tertiane pure.

¶ In presenti parte Auicen̄. curans causonem ponit curam eius a principio vsq̧ ad delinationem. secũdo curat ip̄m in declinatione. scd̃a ibi. (Et in fine eius da in potu.) Prima in duas. nam primo ponit canonem attendendum in cura eius. in secunda parte pro cura accidentium remittit nos ad loca superiora: et cũ hoc aliqua ipsorum curat. secunda ibi. (Et cura accidentium eius superflua.) Prima diuiditur in septem partes scd̃m qd̃ septẽ sunt canones. partes patebunt. Primus canon. Cura causonis est cura tertiane pure: intellige de causone a colera pẽdẽte. probatur. quia eadem est causa vtriusq̧. s. causonis et tertiane tam continue ꝙ̃ interpolate: q̇a eadem materia colerica. Unde eedem intẽtiones exiguntur in vtraq̧: et non est differentia illarum

nisi scd̄m magis et minus. Causon autē pendens a flegmate multum assimilatur in cura tertiane non pure cum materia vtriusq; fit ex cōmixtione colere cum flegmate. licet ī colera nota magis do minetur flegma quā in flegmate salso.

¶ Et cum indiget euacuatione: sicut cum illis que dicta sunt: tunc festinatio est melior. Cōplemētū vero est apd̄ digestionem.

¶ Scd̄s canon. cū indiget euacuatiōe cū illis aut silib⁹: que dicta sunt in cura tertiane. tunc festinatio et festina euacuatio est melior quam in tertiana cum pendeat a pluri materia ⁊ magis furente quā tertiane. secundo dicit qd̄ cōplementū. i. completa euacuatio que dicitur eradicatiua fiat apd̄ digestionem. i. materia digesta. et hoc est verū nisi materia sit valde furiosa. nam in eo casu oportet eradicatiue euacuare iuxta posse etiam ab initio.

¶ Et non flebothomet. fortasse eñ inflāmabit eos: et fortasse iuuabit eos: si fuerit illic turbiditas et rubedo.

¶ Tertius canō. qd̄ causonizans nō flōmetur ƀm plurimū. fortasse eñ flebothomia iflāmabit eos perducendo ad humorū colericorū ebulitionem: et forte iuuabit eos. et si fiat illic tenebrositas et rubedo. i. vrina rubea grossa significans coleram facientem causonem: aut etiam flegma salsum eē sanguini cōmixtum. appellauit autem ipsam turbidam. q2 quādo est mixtio sanguinis color vrine cum a citrinitate tendit in rubedinem opacā siue obscuram attestatur sanguini. hoc autem raro est quare raro in causone competit flebothomia. ƀm plurimuʒ eñ causones fiunt in valde colericis. in quibus est parum de sanguine parum pmixto cū colera. raro itaq; in causone competit flebothomia siue pendeat a colera siue a flegmate salso.

¶ Verū indiget subtiliatione et regimine vehementiore et infrigidatione actu ei⁹ qd̄ ipsi sumunt.

¶ Quartus canō. verum indiget subtiliatiōe. i. vt medicus subtiliter se gerat ī cura causonis. est eñ egritudo valde periculosa. Aliter subtiliatione. i. dieta subtili et magis subtili quā in tertiana pura interpolata: aut continua cum sit seuiorum accidentium et velocioris terminationis. et indiget regimine vehementiori. s. infrigidatiuo: vt non solum sumat: sed etiam exterius frigida applicent: et infrigidatione actu eius qd̄ sumunt. debent eñ esse actu frigida ⁊ potentia. nam multo maiorem exigit infrigidationem quā tertiana.

¶ Et cū times casum virtutis est necessariū cibare eos quāuis nō appetant et proprie in eo ex quo resoluit res plurima: multotiēs enim aduenit eis bolismus propter priuationem sensus.

¶ Quintus canō. cum times casum virtutis est necessarium cibare. quāuis non appetant: ⁊ proprie est cibatio necessaria in illo in quo resoluitur res plurima. s. ex spiritibus et humoribus: et ex humido substantifico: sicut sunt colerici habentes humores et spiritus subtiles et poros latos ⁊ os stomachi debile. Multotiens enim aduenit bolism⁹ qui fit in eis propter priuationē sensus oris stomachi sequentem caliditatem adurentē exiccantem et indurantem superficiem oris stomachi: et neruos qui descendunt a cerebro ad os stomachi ad dandum sibi sensuʒ. hoc enim posuit superius causare bolismum qui est fames membrorum stomacho cibum retinente.

¶ Et indigent lenificatione in principio fortiori.

¶ Sextus canon. et indigent lenificatione. i. ventris lenitione in principio fortiore. s. quā tertiana eo qd̄ venter in causone est magis stipticus ꝑpter maiorem caliditatem resoluētem et feces exiccantem. Debent enim hec lenificantia dari in maiori quātitate. et cum hoc frequentius iteranda sunt ⁊ humectanda siue sint clisteria siue sumpta per os et cum hoc sunt magis infrigidātia et humectantia sicut sunt clisteria cum decoctione matrum violarum in quibus ponatur succus angurie cucurbite oleum violatum parum cāphore. et etiā cassia. Et similiter lenientia per os sicut māna cassia cū decoctione prunorum tamarindorum violarum ⁊ similium. Gentilis dat. ℥. iij. sirupi violati cū modico mucillaginis psilij: qd̄ est conueniens si vēter sit facile lenibilis. et hec nō solum dantur ad educendum superfluitates stomachi et intestinorum: sed ad infrigidādum et prohibendum ne materia conuertatur ad aliqd̄ membrum nobile.

¶ Et indigent curationibus febris acute predictis secundum omnes species narratas.

¶ Hic ponit septimum canonem. secundo describit quasdā medicinas huic canoni deseruientes. secunda ibi. (Et quandoq; ꝯueniens est.) In prima parte dicit qd̄ indigent curationibus feb. acute scd̄m omnes species narratas q̄ sunt sex de qb⁹ supra in capitulo feb. acutarum. extinguitur nāq; caliditas vehemens in feb. acutis cum infrigidatione aeris. secundo cum infrigidatione cibi. tertio cum epithimatib⁹. quarto cū medicinis sumptis. s. aquis sirupis et similibus. quinto cum his que tenentur in ore. sexto cum clisteribus.

¶ Et quandoq; cōueniens est vt dormiāt apud teporem paruum feb. super aquam tamarindorum. Et quandoq; ponit in ea parum et cāphore et diligitur eis sirupus acetosus aut emulsio semīs portulace aut emulsio seminis endiuie. et melon alhin est bonus valde. Et sit contentus potatiōe aq̄ frigide secundum qd̄ diximus illuc. Si autem nō fuerit quod prohibeat detur in potu de ea etiam vsq; ad satietatē. Et fortasse aduenit eis permixtio mentis et obliuiscuntur petere aquam. quare oportet vt sorbeant de ea paulatim sorbitiones plurimas. et proprie in eo cuius linguam vides siccam.

¶ Hic ponit quedam sumenda iuxta quartuʒ modum infrigidandi. quorum primū. ℞. tamarindorum. ℥. ij. incidantur ⁊ infundantur in. ℥. vj. aque ⁊ colentur et exprimantur de qua accipiātur. ℥. iiij. camphore. gra. iiij. super hāc aquam dormiat tepescente febre. quia tepor cōmuniter est in mane. infrigidat enim lenit ventrē et cor confortat. Concedit enim somnum ne per vigilias virtus medicine dissoluatur. Et quāuis camphora excitet vigilias. secundo cañ. sua siccitate aut suo odore: tamen multo magis iuuat infrigidando et cor confortando. secundum est sirupus acetosus simplex.

et p hunc

et per hunc intellige reliquos sicut sirupum acetositatis citri limonis et similium. Emulsiones etiã seminis portulace fri. et hu. in secũdo. Itẽ emulsio se. endiuie et similium sicut se. papaueris sunt prestantes et melon allzin. i. anguria est bonus: et sit contentus potatiõe aque frigide. Scd̃m qd̃ dixit superius in cap. de curatiõibus gñalibus feb. putridarũ. illius enĩ potus vsqꝫ ad satietatẽ est vltimus in extinguẽdo. Sed obseruent̃ octo aut plr̃es de cõditionib⁹ ibidẽ positis. nulla enĩ est feb. in q̃ puenia͡t hmõi potus sicut in causone cũ sit reliqs magis incẽsiua. Et subdit ꝙ fortasse sibi aduenit ꝑmixtio mẽtis et obliuiscũtur petere aquã. q̃re oꝫ vt sorbeãt. i. cogantur de ea paulatim sorbitiões plurimas. et ꝓprie in eo cuius vides linguã siccã et arentẽ significantẽ. s. magnum incendium.

¶ Et cura accidẽtia ei⁹ superflua cũ eis q̃ diximus in capitulis suis. Et oportet vt caueatur in eis supfluitas sanguinis nariũ. est enĩ de eis in quib⁹ magnificatur timor apud eos. Et oportet vt obseruetur anhelitus eorũ et nõ dimittas partes pectoris spasmari. Et opꝫ vt obserues capita eorũ cum aceto et oleo rosa. et sandalis et aqua rosa. et cãphora et his similibus. et embroces cũ decoctiõibus in quibus sunt ea que diximus. Et quãdo fortes sunt in eis vigilie. tunc cura eos ⁊ non est malũ vt in potu des sirupum de papauere etiã et si sit de nigro in huius dispositione.

¶ In hac parte supius diuisa ꝓ cura accidẽtiũ remittit nos ad dicta supius. et exẽplificãdo de his accidẽtibus dicit ꝙ opꝫ vt caueat̃ supfluitas fluxus sanguis nariũ. Est enĩ de eis accidentibus in q̃bus magnificatur timor apd̃ eos. Ego enĩ cum nõ possem in causonizãte fluxũ sanguis nariũ cõstringere balneaui ipm in athesi vsqꝫ ad collũ donec sanguis cõstringeret̃ et rigeret. et eadẽ die sanatus est a fluxu sanguis ⁊ a causone. scd̃o dicit ꝙ opꝫ vt obseruent̃. i. ꝯseruent̃ eoꝝ anhelit⁹ et nõ dimittant̃ partes pectorales spasmari ꝑꝑ calitatẽ exiccãtẽ et ꝯtrahentẽ muscl̃os et neruos. Hoc aũt fit cũ frigidis et hũidis applicitis pectori collo ⁊ capiti: sed de hoc supius p̃cessit capl̃m intitulatũ de ꝯstrictiõe ãhelit⁹. Et tertio dicit oportere obseruari capita eoꝝ cũ his. ℞. aceti. ℥. s. olei ros. aq̃ ros. añ. ℥. ij. sandaloꝝ. ʒ. ij. cãphore gra. v. et his similibus sicut succis infrigidãtib⁹ sicut lactuce et similiũ embroces. et embroces cũ decoctionib⁹ in q̃bus decocta sunt ea q̃ dixim⁹. s. in capitl̃o de dolore capitis q̃ sunt infrigidãtes et hũectãtes ꝯfortantes et somnũ ꝓuocãtes. et ꝑ embrocas intellige embrocas ꝓp̃e sumptas ⁊ epithimata. hec enĩ fiũt pro regimine doloris capitis frenesis vere et nõ vere tam p̃seruatiuo q̃ curatiuo. quarto dicit et quãdo fortes fiunt ĩ eis vigilie cura eos: sed de regimine vigiliaꝝ superius p̃cessit capitulum. Et subdit qd̃ pro curãdis vigilijs nõ est malũ vt des in potu sirupum de papauere quãuis sit de nigro qui est magis infrigidans q̃ sirupus de papauere albo. dosis ei⁹ ẽ ab. ℥. s. vsqꝫ ad. ℥. ij. hora somni.

¶ Et in fine eius da in potu trociscos qui cõueniũt eis sicut sunt trocisci de camphora. et in illa hora conuenit eis sirupus acetosus cum emulsione seminis cucumeris ⁊ seminis endiuie ⁊ semis portulace. de vnoquoqꝫ eorũ sit pondus. ʒ. ij. et sirupi acetosi sit pondus. ʒ. xxv. vsqꝫ ad. xxxv. secundũ qd̃ videtur.

¶ In hac parte superius diuisa curat causonẽ in declinatione. d. ꝙ tunc dent̃ in potu trocisci q̃ ꝯueniunt eis sicut trocisci de camphora: quorũ descriptionem et vtilitatem vide a Mesue in suo antidotario distinctione octaua. tunc enĩ. s. in fine conueniunt trocisci cum antea non conuenirent iuxta determinata superius in fine capituli de generalibus curationibus feb. putridarum. dosis eorum puluerizatorum est. ʒ. s. cum. ℥. s. vini granatorum aut acetositatis citri aut arancij. et duabus. ℥. aq̃ zucharate aut aque acetose aut aque nenufaris. Et in illa hora. s. in declinatiõe conuenit sirupus acetosus cum emulsiõe semi. cucumeris. semi. endiuie. semi. portulace scd̃m ꝙ tibi videt̃ dare magis aut minus infrigidantia. ⁊ magis aut minus prouocantia: in maiori aut minori quãtitate. Auicen. tamen ordinat aliter hanc receptã dicens ꝙ de vnoquoqꝫ illorum seminum debent accipi. ʒ. ij. de sirupo acetoso simplici a. ʒ. xxv. vsqꝫ ad. ʒ. xxxv. i. a. iij. ℥. vsqꝫ ad. iiij. vel circa. et debent misceri post se. contritionem. et postea exprimi: sed nota ꝙ iste sirupus debet esse longus. non enĩ posset apte sumi. Tempore autem nostro hec recepta est sic ordinãda. ℞. se. cucumeris. endiuie. portulace. añ. ʒ. ij. contũdantur grosso modo et infundantur in. ℥. v. aque calide per duas horas. postea exprimant̃: ⁊ aqua illa expressiõis se. illorum misceatur cũ. ℥. ij. sirupi acetosi simplicis breuis.

¶ Et si fuerit illic vẽtris solutio: tunc dentur trocisci de spodio constrictiui. Trocisci boni. Recipe spodij ro. añ. ʒ. ij. ß. croci. sextã ʒ. vnius. se. portulace. se. endiuie añ. ʒ. iij. se. cucur. se cucumeris ana. ʒ. ij. sandal. ʒ. j. ß. succi liquiritie: amili. ana. ʒ. j. camphore. sextam. ʒ. vnius. ß. Et dosis eius sit dragma. j. Et iterum rosa. ʒ. iiij. se. melonis. citruli. cucume. et portula. oĩꝫ añ. ʒ. ij. croci. tertiã. ʒ. vnius. cãphore sextã. ʒ. vnius. gũmi. amili. draganti suc. liquir. añ. ʒ. j. dosis eius. ʒ. ij. Et cum declinat egritudo manifeste: tunc nõ est malum vti balneo: cuius aqua declinat ad frigus. Et illi in quibus magis diligitur balneum ex eis: sunt quorum feb. est ex flegmate salso.

¶ Hic curat fluxum ventris in causone. d. qd̃ dentur trocisci de spodio constrictiui. ℞. spodij roß. q̃ duo sunt frig. et sic. et stiptica. añ. ʒ. ij. ß. croci sextã ʒ. j. ad cordis confortationem. se. portulace: se. endiuie que sunt frigi. et humi. añ. ʒ. ij. sandali frigi. ⁊ sic. ʒ. j. ß. succi liquiritie amili añ. ʒ. j. cãphore sextam. ʒ. vnius et mediam. dosis. ʒ. j. Et iterum alia descriptio. ℞. roß. ʒ. iiij. se. melonis cucumeris citrulli portulace. añ. ʒ. ij. et tertia. ʒ. vnius camphore sexta et medietas sexte. ʒ. vnius. et sunt. xv. grana gũmi arabici amili draganti succi liquiritie. añ. ʒ. j. dosis est. ʒ. ij. Cum declinat egritudo: tunc non est malum vti balneo quod declinat ad frigus. secundo dicit ꝙ illi in quibus magis conuenit balneum sunt quorum febr̃. scilꝫ causon est ex flegmate salso. ¶ Notãdũ ꝙ mãifeste declinãte febre ⁊ materia paucificata notabiliter vt nõ ts

meamus agitationē et materie ebulitionē conuenit balneū aque declinātis ad frigus: qꝛ tepide tali tepiditate qualē habz aqua in quā īpresserūt radij solis tpe estatis in causone colꝛico ad infrigidādū ⁊ humectādū. Sz ī flegmate ꝯuenit balneū aliqualiter calidius quo balneo fiat pororū apertio et materie resolutio q̄ sua grossitie est ineptior resolutiōi: cuiꝰ nō expectata tāta digōne nec tāta materie minoratiōe posset ꝯcedi balneū ī colꝛica ꝙ in flegmatica: eo qꝺ sua grossitie est ineptior resolutioni: ⁊ est in ea timēda agitatio et dilatatio magis quā in colerica. Et ex his habeamꝰ cōcordiam inter Gal. negantē balneū in causone flegmatica tertio regi. acu. cōmen. vltimo. ⁊ Aui. hic ꝯcedentē ipm. Ga. negat ipm an̄ cōpletā digōnē: aliqn̄ tn̄ cōcedit in colerica. ⁊ in hoc nō discrepat ab Aui. preterea nō cōcedit balneū tepidū q̄le ꝯcedit in colꝛica: sz calidiꝰ tepido ⁊ idē sensit Aui. CURA.

Pro cura causonis in primis memorandū est doctrine Hy. pria afforismoꝝ. affo. vj. Ad vltimas egritudines ⁊c. ⁊ quarto afforismoꝝ. affo. ix. medicari in valde acutis eadē die si expedit. differre eñ in talibus maluz. cum eñ causon sit egritudo acuta valde oportet multū ⁊ repente subuenire ⁊ multiplicare remedia absq̄ errore semper seruata virtute: sed principaliter vacare circa intentiones in quibus consistit vis curatiōis vt sunt digestio euacuatio extinctio caloris febrilis et accidentium correctiuū. ¶ Quibus premissis sciendū qꝺ cura causonis octo exigit intentiōes. Prima est debitum regimē sex rerū nō naturaliū. scꝺa euacuatio. tertia est caloris febrilis extīctio. quarta est digestio. quinta eradicatio. sexta vrine prouocatio. septima mēbrorum nobiliū ⁊ proprie cordis confortatio. octaua accidentium correctio. Regimen vero sex rerū iuxta primā intentionem fit excellēter frig. ⁊ hu. ⁊ multo magis quam in interpolata aut cōtinua in q̄ etiā dieta dz esse tenuis ⁊ tenuior ꝙ in tertiana pura ⁊ excellenter frigi. ⁊ hu. ita vt cibi et potus sint actu et potētia frigida. Sed cū timeamus casum ꝟtutis ꝑpter accidentiū seuitatē ⁊ multam resolutionē oportet cibare illos: ⁊ proprie qui sunt colerici rari in poris habētes spūs ⁊ humidū subtile ⁊ os stomachi debile etiā si paterent̄ bolismū. ¶ Pro secūda intentiōe. scz euacuatione opz diligēter considerare an opus sit flebothomia: ꝙ qꝺ cognoscit̄ ꝑ vrinā rubeā grossam ⁊ habitudinē carnosam ⁊ similia: et in eo casu flebothoma quāz citius est possibile. licz raro accidat vt in causone competat flebothomia cum scꝺm plurimū corpora sint colerica quorū sanguis est paucus cui colera non est immixta: premittatur tamen ventris lenitio cum clisteri si fuerit expediēs: deinde sequēti die poteris minorare cū medicina leniēte ⁊ eligente. vt. ℞. floris cas. ℥. j. vel māne. ℥. j. diaprunis solutiui aut electuarij de succo rof. ana. ʒ. j. vsq̄ ad. ij. scꝺm exigentiā aque decoctiōis tamarīdorū violarum quantū sufficit. fiat potio. Si ꝟo nō sit opꝰ flebothomia. tunc prima die aut quāz citius fieri pōt soluendū est cū medicina suprascripta: licet tamen frequēter colera multū superabūdante: ꝙuis sit mixta sanguini oportet premittere minorationem flebothomie. hec stant in discretione medici. Procuretur tn̄ deinceps ventris lenitio saltem cū clisteribus. vt. ℞. decoctiōis matrū violaruz lib. j. succi cucurbite. ℥. iiij. olei ro. olei violati ana. ℥. ij. cāphore gra. iiij. sal. ʒ. ij. et tepidum supponatur. ¶ Tertia intentio est extinctio caloris feb. ⁊ perficitur sex modis positis in curatiōe feb. acutarū. scz aeris infrigidatiōe. scꝺo infrigidatiōe cibi ⁊ potꝰ actu et potētia. tertio cū epithimatibus frig. ⁊ hu. equali stipticitate participātibꝰ capiti cordi epati et renibus. hec tamē omittēda essent tēpore crisis et maxime per sudorē. quarto cū syrupis ⁊ huic maxime inter oēs febres cōuenit potus aque frigide. syrupus de papauere de acetositate citri ⁊ silꝛes et ex aquis aqua nenufaris acetose portulace ⁊ similes. oportet eñ multum infrigidare cum huiusmodi frigidis actu ⁊ potētia multū intēsis in gradu et multiplicatiōe in quātitate. Quod si nō pn̄t bibere multā aquā semel detur in multis vicibus inter quas sit mora parua. nā naturalꝛr fortasse excitaret caliditatē: quinto cum his q̄ in ore tenent̄ sicut anguria acetositas citri ⁊ arantij ⁊ silꝛia. sexto cū clisteribus de quibꝰ supra. Et in hoc casu aliqn̄ ꝯuenit balneū aque fride etiā in statu ad extinctionē caliditatis. licz in declinatiōe iuxta textū ꝯueniat aque tepide sumptio ad frigidū declinātis in colerica: sed calidioris in flegmatica. ¶ Quarta intentio scz digō perficit̄ cuz oxizaccbara syrupo de acetositate citri. limonis. de nenufare. et silꝛibꝰ vsq̄ ad syrupū de papauere: sed in flegmatica syrupus acetosus simplex oxizacbara cū quibus modicum syrupi de fumo terre posset admisceri. ¶ Quīta intentio est eradicatio perficiēda cū solutiuis de quibus supra in scꝺa intētione. veruz pn̄t solutiua in flegmatica salsa distēperari cū aqua lactis taz in minoratiōe quā in eradicatiōe. ¶ Sexta intētio. s. ꝓuocatio vrine ꝑficit̄ cuz hmōi. ℞. syrupi acetosi simplicis. ℥. ij. emulsionis se. cōium frig. ℥. iij. misce. ¶ Septima intētio. s. cordis cōfortatio ⁊ membrorū nobiliū perficit̄ cū hmōi. ℞. trocis. de camphora. ʒ. j. acetositatis citri vini granatoꝝ ana. ℥. j. aque acetose. ℥. ij. Itē cum triasandalis. ¶ Octaua scz accidētium correctio perficitur regendo fluxum sanguinis nariū difficultatē anhelitus frenesim vigilias fluxū ventris tam regimie curatiuo ꝙ ꝓhibitiuo.

Chāperiꝰ. Differt causus ab intabe synocho: qꝺ ille in putrido sāguie ꝯsistit: ⁊ a principio absolutiōis vsq̄ finē vnū habet paroxismū. Causus ꝟo inflammabile tabidꝰ ꝯflagrat: et tertio exuscitatus hz estus imminutionē quandam: ⁊ veluti remissionē. At synochus ꝯsimilis sibi est quousq̄ ad resoluatur.

¶ De feb. sanguinis. Cap. xliij.

Opinatus est gal. ꝙ non fit feb. sanguinis a putredie sanguis: nā sanguis cū putrefit fit colera et nō est sanguis. fit ergo tunc feb. colerica non sanguinem: et fit causon predicta ⁊ tertiana: et curat eam cum illa cura.

¶ Postꝙ Aui. in ꝑcedēti ꝑte egit de feb. colꝛicis hic agit de sanguineis: ⁊ hz tres ꝑtes. in prima ponit essentiā feb. sāguiee ⁊ spēs eiꝰ. scꝺo signa. tertio curā. scꝺa ibi (Signa) tertia ibi (Intētio ī curatiōe) in pria pōit opinionē Ga. cū rōnibꝰ suis. scꝺo ipz reprobat. tertio ꝓsequit̄ de feb. sanguieis ꝺm opinionē ꝓpriā. scꝺa ibi. (Hic ꝟo ꝺmo eius est) tertia ibi (Dicamꝰ nūc) in pria ꝑte dicit Ga. opinatum fuisse nō fieri febres sanguis a putredie sanguis qꝺ ꝓbat duabꝰ rōnibꝰ. Pria. nā cū sanguis putrefit fit colꝛa ⁊ nō est sanguis. fit g̊ tūc feb. colꝛica ⁊ nō sanguiea. tz ꝯn̄a. cū feb. hūorales recipiāt denoiatiōem a cā ꝯiūcta. Et istā rōnē pōit Ga. ij. de crisi ⁊. ij. de differētijs fe. Et ex hoc seq̄tur fe. factā ex putredie sanguis eē causonē aut tertianā ꝯtinuā vel interpolatā: cū ꝑter has nō sit aliq̄ feb. colꝛica. scꝺa rō. hec feb. curat̄ cura febriū colꝛicaꝝ. g̊ est colꝛica. tz ꝯn̄a. cū vnaq̄q̄ feb. exigat curā ꝓpriā a cura aliaꝝ distinctā. an̄s aūt est manifestū. cū Gal. non distinguat fe. acutas ī cura. sz oēs ponit ī cura sanguiee in de feb. ad Glauconem. ⁊. xj. terapētice.

¶ Hic vero sermo eius est contrarius ser-

mone

moni hypo. et contrarius ei qđ est conue-
niens. Et plurimū quidē erroris eius est in
sermone eius: quādo putrefit sanguis fit
colera. Iste eñ sermo facit opinari duas i-
tentiones: quarū vna est ꝙ quādo putrefit
peruenit ad hoc vt fiat post putredinē co-
lera. Et secunda qđ quando putrefit: tunc
fit colera sicut dicitur qđ lignum quando
calefit fit cinis.

¶ In ꝑsenti pte Aui. intēdens reprobare Gal. di-
cit ꝙ ex putrediē sanguinis nō fit feb. sanguinea
ꝑmo ponit ꝓpositionē q̄ est origo et fundamētuꝫ
sui erroris ponēs illius ꝓpositiōis duplicē intel
lectū. scđo arguit ꝯtra ꝓpositionē scđm illum du
plicē intellectū. tertio de intētiōe Hypo. cōcludit
cōtra Gal. scđa ibi. (Cōsiderem⁹ itaqꝫ) tertia ibi.
(Verū ꝟitas sana ē.) In ꝑma dicit q̄tuor. Primū
ꝙ hic sermo Ga. s. ꝙ ex putrediē sanguis nō fit fe.
sanguinea ē ꝯtrari⁹ sermoni Hypo. et ꝯtrarius ei
qđ ē ꝯueniēs. i. ꝟitati ꝯtrarius. scđm ꝙ plurimuꝫ
erroris sui. i. origo ⁊ fundamētū erroris sui ē i ser-
mone ei⁹. i. i hac ꝓpositiōe sāguis qñ putrefit fit
col'a. tertiū ꝙ iste ſmo facit opiari duas itētiōes
. i. hec ꝓpō qñ sanguis putrefit fit colera. pōt hr̄e
duos itellect⁹. quoꝝ vn⁹ ē: qñ sanguis putrefit ꝑ-
uenit ad hoc vt fiat post putredinē col'a: ita vt co-
lera sit termin⁹ sue putrefactiōis. Secūdus qñ pu
trefit tūc fit col'a. i. ita cito sicut icipit putrefieri i-
cipit eius ꝯuersio i colerā. quartū est exēplū de li-
gno qđ qñ ꝯburit̄ fit cinis. pōt eñ hec ꝓpō. lignū
qñ cōburit̄ fit cinis hr̄e duplicē intellectū. ꝑmus
ꝙ cinis sit termin⁹ ꝯbustiōis ligni sicut dictū ē ſꝫ
ꝑmū itellectū: qꝛ col'a ē termin⁹ putrefactiōis san
guinis. secūdus ꝙ lignū eque cito sicut icipit com
buri icipit eē cinis sicut dictū ē penes secundum
itellectum ꝙ sanguis eque cito sicut icipit putre-
fieri incipit esse colera. ¶ Primo notanduum pro
declaratione primi dicti ꝙ dictū Hyp. ꝯtra Ga.
non habemus manifestuꝫ in libris. quorū notitia
ad nos peruenit. aliqualiter tamen ex dictis suis
primo epidimiarū. et in regi. acu. pōt elici ex pu-
tredine sanguinis posse fieri febrem sanguineaꝫ.

¶ Consideremus itaqꝫ in vnaquaqꝫ dua-
rum propositionum. Intellectus vero pri-
mus est corrupte acceptiōis tribus modis
quorum primus est ꝙ sanguis quando pu
trefit cōuertit̄ subtile eius ad colerā malā
et spissum eius ad melancoliā: non ergo cū
totalitate sua fit colera. Et secūdus est ꝙ
illud fit post putredinē: ⁊ nostra considera
tio est in dispositione putredinis. Et terti⁹
est: quoniam post illud fit colera. et non sci
mus an in ea sit putredo an non. nā pluri-
me res putrefiunt et separatur ex eis subti
le et spissum et non est in spisso neqꝫ in sub-
tili putredo: quoniam non est necessarium
vt sit putridum id quod generatur a putri
do. Fit enim ex putredine qđ nō est putri-
dum. Et si generatio eius a putredine face
ret putredinē eius necessariā: oporteret vt
spissum cinerulentū iterū esset putridum.
Esset ergo illic febris melancolica iterum.
hoc ergo est illud qđ facit esse necessarium
expositio eius quod primum intellectū est.

¶ In parte presenti intendēs reprobare Ga. opi-
nionē arguit ꝯtra ꝓpositionē q̄ est fundamentuꝫ
sue opinionis. ꝑmo scđm primū intellectum. scđo
penes scđm intellectū. ibi scđa. (Qđ vero intelli-
gitur.) In ꝑma pte dicit Auic. cōsideremus itaqꝫ
in vnaquaqꝫ duarū propositionū. i. cōsideremus
ꝓpositionē dictā que ē. sanguis quando putrefit
fit colera scđm vnūquēqꝫ duoꝝ itellectuū. secūdo
dicit ꝙ intellectus primus est corrupte acceptio-
nis tribus modis. i. tribus ratiōibus. et nō dicit
ꝙ sit falsus: sed solum corrupte acceptus a Gal.
quia dato sicut est veritas ꝙ sanguis quando pu
trefit tandē transmutet̄ in coleram saltē scđm ali-
quā eius partē: nō ꝓpter hoc sequit̄ ꝙ ex putrediē
sanguinis nō fiat feb. sanguinea: immo poti⁹ op
positum: quia quādo putrefit et nō est adhuc trās
mutat⁹ in aliquē hūorē facit febrē: et certū est ꝙ il
la est sanguinea: qꝛ est hūoralis et nō colerica nec
melancolica nec flegmatica cū feb. debeat deno-
minari a causa ꝯiūcta eius. tertio dicit ꝙ primus
modus. et ꝑma ratio est ꝙ quādo sanguis putre-
fit conuertit̄ subtile eius in coleram malā. i. nō na
turalem. et spissum eius ad melancoliā. non ergo
cum totalitate sua fit colera. Secūdus modus. i.
ratio scđa est ꝙ illud. i. transmutatio ipsius in co-
leram fit post putredinē: sed nostra cōsideratio est
in dispositiōe putredis. i. dum actu putret anteq̄
sit conuersus in colerā facit febrē. et certū est ꝙ il-
la nō est nisi feb. sanguinea vt statim deductū est.
Tertius modus. i. ratio tertia est ꝙ fit post illud. i.
post putrefactionē colera. et nō scimus an illa co
lera sit putrida an nō. nam plurime res putrefiūt
et separatur ex eis subtile et spissum. et non est in
spisso nec subtili putredo: qm̄ non est necessariuꝫ
vt sit putridū qđ generat̄ ex putrido. fit eñ ex pu
trediē qđ nō est putridū. sicut acetū generat̄ ex vi
no per putrefactionē: qđ tamē nō est putridum. ⁊
silr̄ vermis generat̄ ex putredine: q tamē nō est pu
tridus. Et si generatio alicui⁹ ex putredine face-
ret putredinē necessariā oporteret ꝙ spissum cine
rulentum esset putridum. ⁊ per spissum cinerulen-
tum intelligit cineritium remanens post putredi
nem hūoꝝ. Ex quo sequit̄ ꝙ cuicūqꝫ febri derelin-
quenti cineritium post sui hūoris putredinē com
plicaret̄ feb. mel'ica cum cineritiū illud sit terreū ⁊
melancolicū qđ est cōtra experientiā. hoc est ergo
illud qđ facit eē necessariū expositio eius quo ad
ꝑmū intellectū. Primū incōueniēs ꝙ sanguis cuꝫ
putrefit nō totus cōuertitur in colerā: sed solū ꝑs
subtilior et vnctuosa. spissum vero ei⁹ et pars ter-
restrior cōuertitur in melancoliā. ergo nō oīs feb.
sequens putredinē sanguinis est numeranda in-
ter feb. colericas: neqꝫ curanda cura feb. colerica-
rum. Cuius oppositum dicit Gal. locis allega-
tis. s. in de febribus ad glauconem. et. ix. terapeñ.
scđm inconueniens est ꝙ sanguis per tempus pu
tret anteq̄ conuertat̄ ad colerā. et in illo tēpore fa
cit feb. et certum est ꝙ non potest esse nisi feb. san-
guinea cum adhuc non sit in alium humorē trans
mutatus. tertium iconueniens ꝙ dato ꝙ sanguis
post putredinē trāsmutet̄ in col'am: stat tñ illā co-
lerā nō eē putridā: qꝛ nō oē qđ gñat̄ ex putrido est
putridū. feb. itaqꝫ pendēs a putrediē illi⁹ sanguis
nō erit col'ica nec f'latica aut mel'ica vt manifestuꝫ
est. ergo erit sanguinea cum sit hūoralis.

¶ Quod vero intelligitur secūdo est men-
daciū: quoniā putredo est via corruptiōis

¶ In parte presenti arguit Auic. ꝯtra ꝓpositionẽ Gal. penes scd̃m intellectũ. et est ꝙ sanguis quãdo putrefit. tunc fit colera. s. ꝙ eque cito sicut sanguis putrefit tũc incipit eẽ colera: et non datur tẽpus neq̃ instans in quo sit verum dr̃e sanguis putret: quin in illo non sit verum dr̃e sanguis est conuersus in colerã: saltẽ quo ad eius partẽ subtilez. et hic per colerã intelligit colerã que est actu hñs formã colere. et nõ intelligit ꝑ colerã colerã in potentia aut in causis suis. nã hic intellect⁹ secũdus nõ differt a p̃mo. nã in sanguie dũ putrefit: lꝫ habeat formã sanguinis ẽ colera in potẽtia cũ tãdẽ per putrefactionẽ in colerã trãsmutet̃. Hoc sic p̃misso arguit sic. qd̃ est ĩ via corruptiõis nõ est corruptum: sed sanguis est in via corruptionis. ergo nõ est corrupt⁹. ⁊ sic nõ ẽ fact⁹ colˀa: q꞉ gñatio hu⁹ colere nõ põt esse nisi ꝑ sanguinis corruptionem.

Et putredo quidem nõ habet tempus ⁊ conuersio sanguinis in colerã non fit nisi in tempore.

¶ Hec est scd̃a ratio. putrefactio sanguĩs non habet tẽpus: sed ꝯuersio sanguĩs in colerã nõ fit nisi in tẽpore. ergo putredo sanguinis non est ꝯuersio eius in colerã. tenet ꝯñia. et maior ẽ manifesta: q꞉ putredo sanguinis incipit in instanti ita vt nunc nõ sit putridus: et immediate post hoc erit putridus: minor nota. quod conuersio sanguinis in coleram exigat tẽpus. ꝓbatur: q꞉ ante trãsmutationem eius in colerã oportet precedere alterationẽ que exigit tempus.

Contra hanc rationẽ Aui. instatur: q꞉ sicut sãguis nõ putrid⁹ põt incipe eẽ putridus. ita sanguis trãsmutat⁹ in coleram. põt incipere esse transmutatus in coleram. ergo trãsmutatio siue cõuersio sanguinis in colerã nõ magis exigit tẽpus q̃ putredo sanguinis. ¶ Preterea sicut ante trãsmutationẽ sanguĩs p̃cedit alteratio: ita ante putrefactionẽ eius precedit alteratio. hũores nãq̃ sani prius ad putredinẽ disponũtur quã putreãt. aliter oĩs alteratio prima in putredinẽ esset putrefactio: et sic nimia infrigidatio sanguĩs eẽt putrefactio: qd̃ est cõtra diffinitionẽ putrefactiõis. ¶ Respõdet̃ p̃mittẽdo ꝙ putrefactiõis siue putrefacti eẽ sanguis nõ datur primũ: sed datur vltimũ in quo nõ. Sed econtra trãsmutati eẽ sanguĩs in colerã dat̃ p̃mũ. dat̃ eñi p̃mũ in quo ẽ colˀa et nõ dat̃ vltimũ sanguĩs: q꞉ sic duo instãtia eẽnt ĩmediata. Ex qb⁹ seq̃tur ꝙ inter qd̃cũq̃ instãs in quo ẽ sanguis et primũ instans ĩ quo ẽ colera cadit tẽpus mediũ in quo est alteratio faciẽs ad trãsmutationẽ sanguĩs ĩ coleram. nõ autẽ est necessariũ inter nõ putrefactionẽ sanguĩs et ei⁹ putrefactionẽ cadere tẽpus mediũ. et tũc ad p̃mã rationẽ negat̃ ꝯñia. et ad scd̃am negatur maior. et ad ꝓbationẽ hñ ꝯcedit̃ ꝙ hũores sani p̃us ad putredinẽ disponũtur quã putrefiãt cũ quo tamen stat ꝙ sanguis et alij hũores nõ. sani proximi putrefactioni possint putrefieri sine alteratione precedente: sed sanguis quãtũcũq̃ ꝓximus nature colere nõ potest in colerã trasmutari nisi alteratione precedente que exigit tempus.

Et putredo quidem est corruptio accidens sanguini et est sanguis sicut accidit flegmati ⁊ est flegma et nõ colera neq̃ melancolia nisi conuertatur post illud cũ complemento putredinis.

¶ Hec est tertia ratio sicut est de putredie flegmatis ita est de putredie sanguinis: sed potest esse ꝙ flegma putreat et sit flegma: q꞉ retinẽs formam ⁊ speciẽ flegmatis et nõ cõuersum ad aliũ hũorez. ergo potest esse ꝙ sanguis putreat et sit sanguis non cõuersus in colerã nec melancoliã. tenet ꝯsequentia per locum a simili. et antecedens est concessum a Gal. et ab oĩbus medicis ponẽtibus febrem quotidianã pendere a putredine flegmatis Galenus. et ideo postea subdit. et ꝙ sanguis non sit colera aut melãcolia nisi cõuertatur post illud. i. post initium putredinis cũ complemẽto putredinis in colerã et melancoliã. nõ autẽ conuertitur in colerã aut melancoliã nisi in principio sue putredinis. ¶ Nota tamẽ Auicen̄. hic per cõplemẽtũ putredinis nõ intelligere vltimũ terminũ putrefactionis quia ille est incineratio: sed intelligit ꝓcessum putredinis in quo scd̃m partẽ eius subtilẽ et vnctuosam conuertitur in coleram. et scd̃m partẽ grossaz in melancoliã citius tamen ꝯuertit̃ in colerã quã in melancoliã: q꞉ illa est facilior transmutatio.

Uerum veritas sana est sermo hypocratis quod ex sanguinis putredie generatur febris.

¶ Hic cõcludit̃ cõtra Gal. de intẽtione Hypo. d. veritas sana est sermo Hypo. ꝙ ex sanguis putredine generatur feb. s. sanguinea sicut etiã ex putredine aliorũ humoꝝ generat̃ feb. ab eis denoĩate. hic tamen sermo in libris Hyp. ad nos translatis nõ reperitur expressus. Sed p̃ter rationes suprascriptas est vna efficax ad conuincendũ dicentem ꝙ sanguis cũ putrefit est colera: q꞉ sanguis putrefit aut dum est aut dum nõ est. ¶ Non est dicendũ scd̃m: q꞉ sequit̃ cõtradictio. sequit̃ eñi sanguis putrefit qñ non est. ergo sanguis putrefit et sanguis non est: et ex alia parte sequitur. putrefit. ergo est: cũ putredo sit passio mixti qd̃ putrefit quarto metheororũ. Si vero dicit̃ primũ ꝙ sanguis putrefit quando est. ergo putrefit quando est sanguis. ergo vltimo putrefit quando non est colera. aliter sequeretur ꝙ simul esset sanguis ⁊ colera.

Dubitat Gen. vtrũ sit via concordie inter Auicẽ. et Ga. Et dicit ꝙ sic. nã oẽs rationes Auic. ꝓbãe cõcludũt cũ aliquo instãti et tp̃e pusillo dari feb. sanguineã a putredine sanguinis. et hoc Gal. nõ negasset: sed Galenus. dixisset hoc tẽpus nõ esse de cõsideratiõe medici propter breuitatẽ suã: eo ꝙ post parũ tẽpus post initiũ sue putredinis scd̃m partẽ vnctuosam in colerã conuertetur q̃ paroxismat de tertio in tertiuz. propterea bonũ est incipiẽte sanguine putrere vt curetur feb. inde pendẽs cura colericarũ. ꝓpterea Auẽzoar in ca. de feb. sanguineis anteq̃ faciat flebothomiã suadet dari euacuantia coleram multiplicatam in sanguine. et sine dubio si vides coleram multiplicatam in sanguine faciendũ est qd̃ dicit Auẽzoar: sed si non sit multiplicata et sit immixta sanguini incipiendũ est a flebothomia. nã per flebothomiã tam sanguis quã colera euacuabitur: sed cum alij humores putrent non sic facile vertuntur in alium humorem. ideo febres ab eis pendentes. s. a flegmate colera et melancolia curande sunt cura illis hũoribus ꝑtinẽte. ꝓpterea G. ĩ suis dictis appꝫ varius: qd̃ sibi hñ ĩponit Auer. q̃rto colli. ita vt nũc ꝯcedat a putredie sãguĩs fieri feb. sãguineã. s. ꝑ puo tp̃e. nũc ṽo neget. s. ꝑ mlˀto tp̃e. lꝫ Gen. ip̃m dicat aliqñ locutũ fuisse scd̃m opinionẽ cõiter ꝯcessaz. aliqñ aũt scd̃m opinionẽ ꝓpriã. Qd̃ aũt Ga. fuit varius ĩ dictis suis facile appꝫ. nã scd̃o de differẽtijs fe. c. vj. dicit ꝙ pigue et subtilissimũ sanguinis cũ putret in colerã ꝯuertitur. idem

titur.idē in scđo de crisi.cap.ix.dicit ad litteram.
Omnia genera febrium fiunt ex colera.et est pluri-
mū quod accidit in febrib⁹.quedā fiūt ex flegma-
te.⁊ hoc idē confirmat.ca.xo.et.xj.dicit. verūtamē
cū incipit sanguis putrefieri non remanet verus
sed declinat ad colerā.Cōstat igit̄ propter hoc ꝙ
feb.que ꝓuenit a sanguine quādo putrefit ꝓpor-
tionatur ad colerā. Oppositū tamē manifeste ap-
paret.ix.terapeū.et i multis alijs locis.vbi distin-
guit feb.sanguineā in putridā et nō putridā. Itez
diuidit eā i augmasticā paugmasticā et omotenā
Cōcordia igr̄ ponēda ē iter dicta sua.Et ipȝ Aui.
aliquo ex dictis duobus suprascriptis. Itez qꝛ lȝ
pendeat a sanguine: multū tamen ꝓportionatur
in cura feb.colericis:cum exigat notabiliter infri-
gidantia et extinguētia. ꝓpterea eam inter coleri-
cas reponit:nō autē sic inter melancolicas: qꝛ tar-
de grossum eius in melancolicū cōuertitur: subti-
le vero citissime in coleram.

¶ Dicamus ergo nunc ꝙ febris sangui-
nis est feb.putredinis et feb.calefactionis
et ebulitionis:quā nominauit Hypo.sino-
cham conclusam sine alijs.

¶ In parte p̄senti Auic.agit de febribus sangui-
neis scđm opinionē propriā.habet hec pars tres
partes.in p̄ma diuidit feb.sanguinis in duas spe-
cies primas. in scđa diuidit eā in alias duas spe-
cies.in tertia ponit modos terminatiōis eius.se-
cunda ibi.(Et eius species.)tertia ibi.(Et ei⁹ cō-
sumptio.)prima i duas.nā primo p̄mittit diuisio-
nē.scđo dclarat mēbra diuisiōis.scđa ibi. (Et plu-
rimū ebulitionis eius.) in prima ꝑte dicit ꝙ feb.
sanguinis ē duplex.s.feb.putredinis.i.pendens a
putrido sanguie.altera est feb.ebulitionis et cale-
factiōis.i.pēdēs a sāguine ebuliente absq̧ putre-
dine:quā denomiauit Hypo.sinochā ꝯclusaȝ siue
alijs.i.i hoc noīe ab alijs dr̄nte. ¶ Pro quo notā-
dū de itētiōe Symonis genuēsis ꝙ sinocha ē feb.
Galenus. ex sanguie nō putefacto.sinoch⁹ xo ē febris ex san-
guine putrefacto:cui⁹ tres sunt species ꝯȝ Ga.ad
glauconē.Augmasticus paugmasticus et omote-
nus.hoc aūt nomē sinocha nō competit alijs fe-
bribus neq̧ sanguineis neq̧ ab alijs hūorib⁹ pen-
dentibus.Similiter hic termin⁹ ꝯclusa idē sonās
qđ vndiq̧ clausa quasi vniformis non habens ex-
crescētias neq̧ occultas neq̧ manifestas ꝯm ana-
logiā ad aliquē diē non ꝯpetit alicui febri qꝛ nō
febribus pendētibus ab alijs hūoribus p̄ter san-
guinē:neq̧ etiā sinocho.nā sinochus habet diuer-
sitates scđm tres species ei⁹ de q̄bus supra.Item
scđm plurimū sanguis qn̄ putret scđm aliquā ei⁹
partē cōuertit̄ in aliū humorē facientē aliquā ex-
acerbationē scđm analogiā ad aliquā diem.

Contra. colera ebuliēs ꝓpe cor sinē putredie sicut ē poꝰ
ex dictis supius facit ꝯtinuā ꝯclusam.igit̄ ⁊c. Re-
spondet̄ negādo aūs:imo colera siue putrida siue
nō putrida putrēs ꝓpe cor habet tepores occul-
tos de tertio in tertiū sequētes suā ꝓprietatē ⁊ for-
mā substantialē scđm modū dictū in questione de
periodicatiōe: sed sinocha sine putredine nullum
habet teporem scđm analogiā ad aliquē diē. hoc
itaq̧ nomen sinocha ꝯclusa nulli alteri febri cōpe-
petit nisi sāguinee sine putredie. his tn̄ teris.s.si-
cha et sinochus medici qn̄q̧ abusi sunt vnū ꝓ alio
accipiētes:et qn̄q̧ eos ꝓ oibus feb:ib⁹ acutis cō-
tinnis cōcedētes. ¶ Qđ si querat̄ an ab alio hūo-
re a sanguie posset fieri feb. ebulitiōis absq̧ pu-
tredine. ¶ Dicēdū ꝙ sic non tantū ab humore: sed
etiam ab humiditatibus secundis:sȝ cā frequēti⁹
a sanguine cōtigere:qꝛ si calefiat notabiliter absq̧
putrere propter sui similitudinem potest notabili-
ter corpus calefacere :nō sic alij humores nec hu-
miditates propter sui paucitatem nisi putreant.
¶ Quod si scđo queratur an sanguis posset facere
feb.nō sanguineā. ¶ Dicēdū ꝙ sanguis tā putrēs
q̄ nō putrēs pōt facere febrē effi. inflāmando spi-
ritus et non cōmunicādo vapores cordi sicut ma-
teria bubonis quarta afforismorū.⁊ scđo de diffe-
rentijs febriū.et ita alij hūores. ¶ Et nota ꝙ san-
guis nō peccans in quātitate superflua: sed solū
inflāmatus et cordi propinquus potest facere si-
nocham sine putredine.licet scđm plurimuȝ adsit
multitudo sanguinis cum facit eam.

¶ Et plurimum ebulitiōis eius est ex opi-
latione suffocante caliditatē : et quandoq̧
fit a causis alijs que vehementes fiunt su-
pra vehementiā feb.effimere. ⁊ nominatur
profundi somni fortis.

¶ Hic notificat mēbra diuisionis suprascripte.⁊
habet duas partes.In prima notificat febrē san-
guineā siue putredine.In scđa feb.sanguineā pu-
tridaȝ.scđa ibi.(Et videt̄ Gal.) Prima iterum in Galenus.
duas.Primo notificat dictā febrē per causas . se-
cundo per cōparationē ad alias febres . scđa ibi.
(Et est de summa.) In p̄ma parte dicit. primo ꝙ
plurimū feb. ebulitionis sanguinis absq̧ putre-
dine causatur ab opilatione suffocāte caliditatē:
⁊ quādoq̧ ab alijs causis siue corporeis siue p̄mi-
tiuis que sunt vehementiores quā cause feb. effi-
mere.Dicit scđo ꝙ hec sinocha sine putredine no-
minatur somni profundi.s.quia ab eo fiat diffici-
lis excitatio.et fortis quia longi.vel si ly fortis sit
casus nominatiui hec feb.nominat̄ fortis.s.in in-
flammādo. ¶ Primo notandū circa primū dictuȝ
ꝙ sanguis est difficilius inflāmabilis quā spūs:
tum qꝛ grossus:tum q̄a habet plus de frigiditate
resistente inflāmatiōi quā spūs.ideo cause poten-
tiores requiruntur ad inflāmandū sanguinē quaȝ
spm̄.licet tamen causa ꝑ se calefaciēs spūs sit in-
tensior quā causa calefaciens sanguinem cū spiri-
tus sit calidior sanguie et nihil agat vltra gradū
propriū. ¶ Secūdo notandū pro declaratiōe se-
cundi dicti ꝙ sinocha sine putredine est somni lon-
gi et ꝓfundi ꝓpter multitudinē vaporū humido-
rum facientiū somnū sui multitudineq̧ opilante ve-
nas subethicas:non sic sinochus putridus cū va-
pores sui sint acuti nō mulcebres. ¶ Tertio notan-
dum ꝙ lȝ opilatio siue in poris siue in venis ꝓhi-
bendo vaporꝝ transpirationē et calidi euētationē
posset esse cā feb.caliditatē intēdēdo:tamē si esset
fortis et extrema posset calorē absq̧ feb. in paruo
tꝑe extinguere.et hoc dicere possum⁹ de intentiōe
Gal.scđo de accidēti.de causis morbi frigidi: po-
test tamen sanguis intendi ab alijs cāis. ita vt fa-
ciat febrē absq̧ eo ꝙ opilatio sit causa incēsiōis.

¶ Et ē de sūma feb.q̄ sūt iter febres putre-
dinis ⁊ febres effi.q̄ differt a febrib⁹ effi.ꝓ-
pterea ꝙ calefactū p̄mū i ea ē hūor.et dif-
fert a febrib⁹ putredis:qm̄ nō ē ei putredo
et ē feb.acuta:nō feb.effi.neq̧ febris ethi-
ca:neq̧ feb.putredis.Et multotiēs q̄dē ꝑ-
mutat̄ ad fe.putredis:aut fe.ethicā.Et mł-
totiēs q̄dē facit eā currere ga.cursu fe.diei
¶ Nunc facit qđ dictum est.et dicit hanc febrē esse

de summa.i.de numero febriū mediantiū inter pu
tridas ⁊ effimeras differentē ab effimera: quia in
illa primū calefactū.i.imediatū qđ est causa con/
iuncta feb.hūoralis est tam humor quā vapor: sʒ
humor nō est primū calefactū nec causa coniūcta
effimere:immo spūs.differētē vero a putridis: q̇a
in ea non est putredo:sed est feb.acuta:q: est seuo/
rum accidentiū et cite terminationis et nō est effi
mera neqꝫ ethica:quia ethica est caliditas facta:
sinocha vero fiēs. Ultimo dicit ꝙ multotiēs per/
mutatur ad putridā aut ethicā.et hoc est clarū. Et
Galenus, multotiēs Gal.numerat eā īter effimeras. ¶ Pri/
mo notandū ꝙ sinocha sine putredine ē media in/
ter effimeras et putridas.per abnegationē vt de/
Auicēna, clarat Auicē.in textu.et est aliquo modo media p
participationē.nam cōicat aliquo modo cum effi
mera:quia causa coniuncta eius est vapor sangui
nis nō putridus.et similiter causa effimere est spi
ritus qui est vapor sanguinis.aut saltem genitus
ex parte subtilissima sanguinis existens sicut va/
por eius. Et propter hanc causam Gal.viij.et.ix.
terapeū.numerat eā inter effimeras sicut hic dicit
Galenus, Auiceū. Cōmunicat etiā cū putridis: q: causa ei⁹
coniūcta est humor sicut est putridarum.

Dubitatur vtrum feb. sanguinea putri/
da necessario sequat sangui/
neam non putridam. ¶ Et videtur ꝙ sic.quia san/
guis calefit antequā putreat.ergo prius accendi/
tur sanguis sine putrere anteꝙ̄ putreat. ¶ Tenen/
dum est ꝙ licet scđm plurimum ante febrē sangui
neam putridā feb.sanguinea non putrida prece/
dat aut neutralitas eius. Est tamē possibile ante
sinocham putridā non precedere nō putridā sino
cham neqꝫ eius neutralitatē. ¶ Primā partem hu
ius conclusionis probat ratio adducta in princi/
pio dubij. Scđa vero pars probatur:q: poēe est ꝙ
parua pars sanguinis incipiat putrere distanter
a corde ita vt vapor eius non posset cordi cōicari.
et postea putrēte per partē post partē magna par
te sanguinis icipiat neutralitas feb. putride nul
la febre nō putrida aut neutralitate ei⁹ p̄cedēte.
¶ Si autē queratur vtrum sinocha putrida posset
conuerti in sinocham nō putridam. ¶ Dicendum
illud non esse possibile nisi sanguis leuissime pu/
treret in quo casu reductionem recipere posset de
intētione Gal.scđa afforismoꝝ.affo.xvij.

¶ Et videtur gal.ꝙ feb.sanguinis nō cō/
ponitur cum reliquis febribus: quoniā pu
tredo in sanguine est cōmunis omni humo
ri. Et in hoc est contradictio quibusdaʒ in/
tentionibus suis in quo nō est necesse plon
gare sermonem: quoniam non iuuatur cuʒ
eo medicus.

¶ In presenti parte notificat sanguineā putridā
et primo facit hoc cōparādo hanc febrē ad alias
febres.secundo explicando causas eius.tertio po
nendo conditiones eius.secunda ibi. (Et cā q̇deʒ
huius febris.) tertia ibi. (Et hec quidem.) Dicit
ergo in p̄ma parte videri Gal.febrem sanguinis
nō componi cū alijs febribus:quia putredo san/
Galenus, guinis est:cōmunis omni humori. Dicit secundo
ꝙ inter hoc dictum et quedam alia dicta Gal.est
contradictio in qua contradictione ostendēda nō
oportet prolongare sermonē.quia per hmōi ostē/
sionem nō iuuatur medicus:imo potius impedit
sicut dicit Auiceū.in primo cap.huius prime feū.
¶ Primo notādū ꝙ hoc dictum Gal.s.ꝙ feb.san/
guinis non componitur cū alijs febribus elicitur
ex dictis eius.scđo de differētijs feb.ca.x°. Reuer/
ti igitur est tēpus dum dicebat eam que est in san
guine febrem simpliciorē his que in alijs sunt hu/
moribus proportionabiliter. ¶ Secundo notan/
dum ꝙ hic sermo putredo sanguinis est cōmunis
omni humori potestītelligi dupliciter. Primo ꝙ
sanguis per putrefactionem ad vniuscuiusqꝫ triū
humoꝝ naturā et febrē ꝑueniat in canticis.lxviij.
Et videtur Gal.ꝙ feb.generata ex sanguīe putre/
facto fit de genere colerice. Probabilius tamen ē
ꝙ cū putrefit sanguis et egreditur ab equalitate
sua:ita.s.ꝙ augeatur calor et fortificet siccitas ra
tione augmēti super ipsum genereturi inde feb.de
colera citrina. Si vero augeatur et fortificet hu/
miditas et frigiditas ratione augmenti flegma/
tis in eo generatur inde feb.flegmatica.et si.ipsi⁹
frigiditas et siccitas intendātur ratione melanco
lie aucte in eodem cōtingit inde feb. melancolica
hec Auerroys.et penes Auerroym vera sunt siue
sanguis mutet specieʒ siue remaneat in specie.se/
cundo intelligere possumus putredinē sanguinis
esse cōmunē omni humori: quia sanguis sit pur⁹
et solus in venis.et alij humores nō sunt actu:sed
potentia in venis.vt videtur velle Auerroys.secū
do colliget ad principiū. et ꝙ per putrefactioneʒ
tamen in tres humores et eorum naturam perue/
niat cum in sanguine sit cuiqꝫ humori pars ꝓpor
tionata. ¶ Aut si monachi viā teneremus esset di/
cendū sanguinē esse illam tertiam substantiā hu/
moralem sub certa et debita proportiōe quā pro/
portioneʒ per putrefactionē mutando in illā tri/
plicem substantiā humoralē manifeste. ¶ Tertio
notandū.ꝙ hec ꝯsequētia.putredo sanguinis est
cōmunis omni humori.ergo feb.sanguinea nō cō
ponitur cū alijs humoribus valet penes Galenū
iuxta primū et scđm modū.quia si sanguis per pu
tredinem acquirendo caliditatem et siccitatē ver/
titur in colerā.tunc fit ꝑiodicatio de tertio in ter/
tium proportionata colere. et tūc non periodicat
alia febris cum nō ꝯuertatur ad naturam alteri⁹
humoris facientis febrem aliam. Nam si permu/
tatur in coleram non permutatur in flegma neqꝫ
in melancoliam. cum exigant dispositiones con/
trarias.scđo penes modum Auerroys et philoso
phorū ponentiū ꝙ tantū sanguis in actu in venis
contineatur et reliqui humores sint in potentia. ⁊
penes modū monachi tenentis esse illam tertiaʒ
substantiam debita proportione seruata. Et quia
sanguis variatur in alios humores proportione
variata per putrefactionem valet hec consequen
tia.putredo sanguinis est cōmunis omni humori
ergo feb.sanguinea non cōponitur cum aliq̄ alia
febre cuius humor non prefuerit saltem in poten/
tia tam scđm philosophos quā scđm monachuʒ.
¶ Quarto notandū dictum Gal.primo de differē
tijs febriū contradicere dicto eiusdem scđo de dif
ferentijs febriū.capitulo scđo. et capitulo penul/
timo.quare nota de his. In primo nāqꝫ loco dicit
febrem sanguineam non componi cum alijs febri
bus. In scđo loco dicit eaʒ cum alijs febrib⁹ posse
cōponi. Dicit enim ad litteram. Si vero imbecil/
lis facta fuerit hec causa constituetur ei vt non so
lum superfluitates: sed ipse sanguis corrumpat
et putrefiat et sanguis accendatur. ¶ Sed Conci
liator differentia nonagesima. tollit hanc contra
dictionem.d.ꝙ in primo loco locutus est de febri
bus sanguinis putrētis intra venas. in scđo loco
de febribus sanguinis ap̄antis. ¶ Sed ne in alijs
sermonem

sermonē prolōgemus: quia hoc prohibet Auicen. tenendū est febrē sanguineā tam sine putredine q̃ cū putrediē: siue illa putredo sit ī venis siue in apostemate posse coniūgi cū alijs febrib⁹ humoralibus et cum ethica et cū effimera antecedēte eam. licet nō cum effimera subsequēte eam vt declaratuz est superius in dubio. vtrū effimera possit coniūgi cum putrida. ¶ Unde dicendū est sicut dicit Gen. ꝙ licꝫ posset coniūgi cum alijs febribus: illa tamē cōpositio non manifeste cōprehēditur: qꝛ feb. sanguinis obūbrat alias. vt dicit Isaac quito febriū. ¶ Ego tamē credo quod si textus ille scd̄o de differentijs febriū bene pōderetur non sonet qd̄ febris sanguinis nunq̃ cōponatur cum alijs febribus: sꝫ ꝙ rarius cōponatur quā alie febres inter se. dicit enim febrē sanguīs simpliciorē esse febre alioꝝ humorū. ꝛ nō dixit eā nunquā cōponi cum alijs.

¶ Et causa quidem huius febris est repletio et opilatio: et multitudo exercitij: et proprie non consueti: et dimissio euacuatiōis: deinde vsus exercitij laboriosi: et quādoqꝫ facit putredinem in eo multam: aquositas sanguinis ex comestione fructuum aquosorum: quare conuertitur ad putredinem. Et multitudo humoris crudi in ea est propinqua: quare preparat ipsum ad putredinem sicut qui generatꝛ ex cucumere et alhethed et piris ꝛ similibus.

¶ In presenti parte ponens causam eius dicit primo causam eius esse opilationē siue intrinsecā siue extrinsecā. et secūdo repletionem tam quo ad vasa q̃ quo ad virtutē: tertio multū. i. longū ꝛ vehemens idest intensum exercitium: et proprie cum corpus non fuerit consuetum. quarto dimissio euacuationis consuete: et post ipsam vsus exercitij laboriosi non consueti. Quinto in causa quādoqꝫ est aquositas sanguinis ex comestione fructuum aquosoruꝫ sicut cerasorū persicorū ꝛ similium: quorum aquositas nō separatur neqꝫ in prima neqꝫ in secūda digestione. quare conuertitur sanguis ad putredinē. sexta multitudo humoris crudi grossi flegmatici cum sanguine mixti sicut qui generatur ex cucumere alhethed: idest citrullis et piris: scꝫ habentibus humidum male digestum et his similibus sicut sorbe est causa propinqua preparans ad putredineꝫ sanguinis cui admiscetur.

¶ Et hec quidem febris est continua que non tepescit propter cōmunitatem materiei et eius adherentiam vsqꝫ ad crisim aut mortem.

¶ Ponit conditiones huius febris dicens quod febris est continua: quia nō tepescit tepore manifesto neqꝫ occulto vsqꝫ ad crisim: idest eius bonaꝫ terminationē vel ad mortem propter cōmunitatem materie. idest multitudinē eius omnibus venis cōmunem et adherētiam: idest cōtinuitatē eius in venis omnibus. Est enim sanguis in maiori quantitate et magis ꝯtinuus in venis quā alius humor et per hoc differt ab alijs febrib⁹ hūoralibus que habent teporem manifestum sicut cōtinue proportionales: aut occultum: sicut causon ad aliquam diem. Et si instetur de febre vnius paroxismi dicitꝛ quod licet non habeat teporem neqꝫ excrescentiaꝫ actu scd̄m analogiam ad aliquā diem: habet tamē vtrūqꝫ aptitudinaliter propter ꝓprietatē inexistētem cuicūqꝫ humori. cap. de febrib⁹ apostematū.

Hic sum excusatus a determinatione hui⁹ dubij. vtrum posset sanguis periodicare secundū analogiam ad aliquā diem. nam superius dixi de hoc quantum est opportunū in questiōe prolixa de periodicatione que in hoc volumine est incerta. Hic tamen memorandū est secundū plurimū hanc febrem esse continuam non habētem analogiam ad aliquam diem. Primo propter multitudinem replētem omnes venas: et etiam ipsum cor. Secūdo propter continuitatem partium sanguinis inter se. Tertio propter caliditatem et humiditatem eius que disponunt ad putredinē sicut econtra frigiditas et siccitas resistunt putrefactioni. Quarto propter proprietatem eius inter omnes proprietates humorū minime resistentem. quare cum incipit scd̄m aliquā partē inflāmari aut putrefieri facile inflammatio et putrefactio procedit in totuꝫ et facit ꝯtinuā vniformē vsqꝫ ad crisim vel ad mortem. ¶ Secūdo dicēdum ꝙ est possibile de sanguine fieri febrem habentē periodum. nam possibile est aliquā partem sanguinis solitam euacuari per fluxum emorroidarū retineri ꝛ retentam putrefieri et facere vnum paroxismuꝫ: et postea illa parte per putrefactionē consumpta alteram similiter reaggregari et facere scd̄m paroxismum. et sic deinceps. ¶ Preterea ad quemcunqꝫ locum sanguinis posset expelli naturaliter ad eundem potest expelli preternaturaliter. Cum ergo sanguis conuersus in secundas humiditates posset expelli extra venas naturaliter posset expelli ꝑternaturaliter sub forma sanguinis qui retentus in poris et putrefactus poterit facere vnum paroxismū. et postea secundo iterum expulsus faciet aliū: ꝛ de hac materia dictum est alibi quantū est oportunū.

¶ Et eius species sunt tres. quarū saluior est epigmasticus: quoniaꝫ resolutio in eo est maior quam putrefactio incipiens cum difficultate: et non cessat diminui. Deinde est omotenus. et fortasse assimilatur septē diebus: et nequior eorū est augmasticus: quoniam resolutio in eo est minor quam putrefactio. Et eius crisis est vsqꝫ ad septimū secundum plurimum.

In presenti parte primo ponit tres species sinochi minus generales. Secundo tempus durationis eius. scd̄a ibi. (Et eius crisis.) In prima parte dicit quod sinochi tres sunt species: quarum saluior est epigmasticus incipiens cum difficultate ꝛ procedit minuēdo vsqꝫ ad finem. Uidetur enim totus declinatio et huius diminutiōis causa est: quoniā resolutio vaporis putridi a corde ꝛ corpore est maior quam eiusdem in eis multiplicatio. Deinde: idest secunda species est omotem⁹ qui fortasse similatur septeꝫ diebus: scilicet in seuitate accidentiū vnde videtꝛ totus status. Cuius causa est: quia tanta est vaporis putridi resolutio quantum eiusdem in corde vel corpore multiplicatio. Et tertia species nequior: idest malignior est augmasticus qui procedit augendo: ꝛ videtꝛ totus esse augmentum: cuius causa est: quia vaporis putridi resolutio est minor quā eius multiplicatio. In alia parte dicit quod eius: scilicet sinochi crisis et terminatio scd̄ꝫ plurimū est vsqꝫ ad septimū: idest non transit septimum. ¶ Primo notanduꝫ. ꝙ licet has tres species Aui. attribuat sanguinee putride possunt tamē attribui sanguinee nō putride. vt voluit Gale. nono Galenus.

terapẽ.Possunt enim plus de vaporibus non pu/
tridis a corpore resolui quã de eisdẽ multiplicari
et econtra et equaliter.¶Secundo notandũ quod
licet augmasticus absolute:et secundũ plurimum
sit nequior quã omotenus:et omotenus quã epig
masticus:quia absolute ceteris paribus eo dete/
rius per viam signi et per viam cause plus multi/
plicari de vapore putrido in corpore et corde quã
sit illud quod resoluit̃ in secundo loco tantũ mul/
tiplicari quantum ab eo resoluitur:attamen aug/
masticus terminatus secundũ sui extremuꝫ inten/
sius ad gradũ omoteni est minus malus quã omo
tenus.⁊ similiter si terminetur secundũ idem extre
mum ad finem epigmastici est minus malus quaꝫ
epigmasticus vt patet. ¶Tertio notandum quod
licet epigmasticus non videatur habere nisi decli
nationem omotenus' solum statum augmasticus
solum augmentum.omnes tamen incipiẽtes post
principia generationis ad salutem terminãdi ha/
bent quattuor tempora penes accidentia cõdistin
cta.reliqua autẽ tempora propter breuitatẽ latẽt.

Sed dubitatur de epigmastica. naꝫ
si illõ quod de vapo/
re putrido resoluitur plus est quã illud quod de va
pore putrido multiplicat̃.sequitur quod epigma/
sticus non duraret nisi per vnum instans aut nũq̃
fieret.secundum est contra mentem autorũ: sed pri
mum est impossibile:quia si sic est epigmasticus
sensibiliter ledit.et cum sensibilis lesio nec subito
acquiratur nec subito deperdatur. sequitur quod
per tempus ante hoc fuit et per tempus post hoc
erit.¶Sed probatur quod non duret nisi per in/
stans.naꝫ quãdo prio est:est maior resolutio vapo
ris putridi a corpore et corde quã eius multipli/
catio a materia putrente.ergo quãdo prio est desi
nit esse et sic nõ durat nisi per instans.¶Dicenduꝫ
quod ad hoc ꝙ sit principium epigmastici est ne/
cessarium vt sit maior in corde et toto corpore va/
poris multiplicatio quã resolutio. ad hoc multo
maior vt sit status ergo necessariũ est vt procedat
augendo vsq; ad statum inclusiue:sed hec tempo/
ra nõ manifesta sunt propter breuitatem.sola aũt
declinatio cõprehenditur in qua fit maior resolu/
tio vaporis putridi quã eius mltiplicatio sicut in
declinationibus reliquarũ febriũ materialiũ: nec
est necessarium quod declinatio subito tollatur:
quia quãuis fiat maior resolutio vaporis quã eius
multiplicatio.tamen tm̃ de eo multiplicat̃ vt suf/
ficiet feb.conseruare.Utrum autẽ sit possibile feb.
durare per instans nõ intendo ad presens deter/
minare:sed apud tenẽtes dari vltimũ neutralita/
tis decidẽtie et nõ primũ egritudinis sicut cõmu/
niter tenetur tenẽda est pars negatiua questionis.
Apud vero tenẽtes dari primum egritudinis te/
nenda est pars affirmatiua: nec propter hoc sequi
tur vltimã latitudinẽ realem subito acquiri aut de
perdi:sed solum latitudinẽ denominationis.¶Si
vero querat̃ vtrũ ex aliquo hũore preter sanguinẽ
possent fieri tres spẽs dicte scꝫ augmastic⁹ epig/
mastic⁹ ⁊ omoten⁹.tenẽda est pars affirmatiua.nã
potest esse causon augmastica ĩ qua plus de vapo
ribus putridis aut nõ putridis multiplicat̃ in cor
de et corpore quam illi qui resoluuntur:et causon
in qua res se habeat ecõtra:et causon in qua equa
liter.Et ita occultabuntur tempora aliqua scdꝫ ꝙ
dictum est in sanguinea.licet etiã sanguinea putri
da nõ semper se habeat cõformiter:sed in alijs fe/
bribus:scilicꝫ interpolatis ⁊ continuis proportio
nalibus non sunt hmõi species attendẽde cum in
ipsis tpa appareant manifeste distincta.

Sed contra dictũ huius partis instat̃
quia tertiana ꝯtinua ter/
minatur in.vij.vt notat Gal.in cõmento illus affo
rismi.tertiana vera septẽ iudicat̃ periodis lõgissi
ma.⁊.iij.pnosticoꝝ:sꝫ ꝑpter subtilitatẽ ⁊ paucita
tem materie citius quã sanguinea cuꝫ sanguis sit
grossior colera et maioris quãtitatis q̃ duo faciũt
ad prolõgationẽ feb.¶Dõm ꝙ lꝫ sanguis sit gros
sior colera et maioris quãtitatis:põt tamẽ sangui
nea eque cito terminari cũ tertiana ꝯtinua: q: san
guis est benignior ⁊ facilius obedit ṽtuti digerẽti
et euacuãti.Et scda causa:q: tertiana ꝯtinua ha/
bet tepores:neq; etiã virtus tantũ irritat̃ ad expel
lendũ tpm.¶Preterea causon est breuior quã ter/
tiana continua ⁊ quã sit nota.¶Nota tamẽ ꝙ di/
xit ẜm plurimũ.q: quãdoq; sanguinea prolongat̃
supra decimũquartũ cũ sanguis est grossus crud⁹
sicut est tertiana pẽdens a colera grossa.

¶Et eius consumptio est cum euacuatio/
ne:aut sensata:aut insensata.Et quandoq;
permutatur ad causonidem et ad sirsen: et
quandoq; permutatur cum infrigidatione
plurima ad litargiã:et quandoq; permuta
tur ad variolas et morbillum. Et quãdoq;
accidit in ea profunditas somni et inflatio
ventris ex qua prouenit sicut vox timpani:
et non deponit eam ventris solutio cum ra/
rificatione.Et quando solutio ventris non
valet:deinde egreditur asaf viridis lata ꝓ/
prie est de signis mortis.

¶In presenti parte ponit duos modos termina/
tionis sanguinee.Prim⁹ modus est cũ euacuatiõe
sensata sicut ꝑ fluxũ sanguinis mẽstrualis emorroi/
dalis narium per fluxũ vẽtris vomitũ per sudoreꝫ
siue sanguis sub propria forma expellatur aut in
alios humores trãsmutet̃.quãdoq; cũ euacuatio/
ne insensata.idest quia sanguis in vapores cõuer/
sus resoluitur.Secũdo quãdoq; permutat̃ ad cau
sonidem sanguie in colerã trãsmutato.⁊ ad sirsen:
idest apostema capitis colericũ.licꝫ etiã posset fie
ri apostema sanguineũ dictũ ab Auicẽ. flegmõ in
cerebro.Tertio quãdoq; permutat̃ ꝑpter nimiam
infrigidationẽ ad litargiã.i.ad apã flegmaticum
in cerebro q̃ infrigidatio põt seq̇ potũ aque frigi/
de ⁊ silia.Quarto qñq; ad variolas ⁊ morbillos ꝑ
mutãtur ⁊ nota sunt.Et hec permutatio accidit fre
quẽter in pueris.Quinto quãdoq; accidit in ea ꝓ/
funditas somni dicti subeth ꝑpter mltitudinẽ san
guinis aut vaporũ opilãtiuꝫ arterias subethicas
et rethe mirabile inflatio ventris ex qua prouenit
vox sicut timpani:scꝫ cum venter percutit̃. Est eñ
hec dispositio timpanites sequẽs vẽtositatẽ et va
pores grossos ꝑpter actionẽ caliditatis extranee
conuertẽtis humores in vẽtositatẽ ⁊ vapores ⁊ nõ
potẽtis ipsos resoluere cũ maior sit humorũ in illa
cõuersio quã illorũ resolutio ꝑpter virtutis debi/
litatẽ ad que adiuuat error digestiue epatis et sto
machi:et nõ deponit eam ventris solutio cũ rari/
ficatione.idest resolutiõe facta:scꝫ cum his que vẽ
tri applicãtur sicut sunt vnctiones fomentationes
sacculi vaporis et vẽtositatis resolutiua: deinde
egreditur asaf.idest morbillus viridis et proprie
quãdo est latus ⁊ est de signis mortis. significatur
enim per hoc debilitas ṽtutis et malignitas mor
bi.nam morbillus ille qui est pustula quedã signi/
ficat sua viriditate malignam materiam putredi
dinem in

Duo modi terminatiõis sanguinee.

dinem in cupū cum materia faciēs illā sit calida. ¶Et nota quod secundū plurimū hec materia nō est solum vna pustula: sed plures. et hec pustula simul cum alijs iam dictis est de signis mortis.

¶Signa. Cap.xliij.

Signa febris sanguinee sunt adherentia feb. et rubedo faciei et oculorum. et inflatio venarū et temporum et repletio cōpleta absq; rigore ⁊ non est sudor nisi apud crisim. et multotiens associatur ei pruritus in naso et in loco colli in quo ponuntur ventose: et constrictio in anhelitu. et multotiēs accidit eis profunditas somni et difficultas sermonis et est malum. et similiter apostema gutturis et duarum amigdalarū et vue et cursus lachrimarum. et caliditas eius est plurima propter humiditatem vaporosam et lacunalem non exiccatam sicut in causonide. et pulsus eius est magnꝰ leuis plenus velox frequens valde diuersus nō plurime diuersitatis et est minoris diuersitatis et velocitatis quam in causonide: et non est caliditas eius in termino causonidis et tertiane fortis.

¶Hoc capitulū habet tres partes. in prima ponit signa febris sanguinee. in secunda signa permutationis eius. in tertia signa prolongationis eius ex quibus dantur intelligi breuitates eius. scd̄a ibi. (Signa aūt permutatiōis). tertia ibi. (Signa vero longitudinis). prima in duas. in prima ponit signa cōmunia febri sanguinee. in secunda signa propria speciebus eius. scd̄a ibi. (Illius que ex ea est). Prima posset diuidi in tot partes quot sunt signa. partes patebunt legendo textum. Primum est adherentia: idest continuitas feb. absq; tepore manifesto vel occulto scd̄z proportionē ad aliquā diem. et per hoc differt a reliquis febribus humoralibus. Secundū est rubedo faciei et oculorum: ⁊ causa nota est. Tertium est inflatio venarū totius scilicet et temporū: idest venarum et arteriarū que sunt in temporibus propter multitudinē sanguis extendentē simul cum vaporibus eius. Quartum repletio cōpleta: idest cōmunis toti corpori. Quintum non est rigor: quia materia non egreditur venas. Sextum nō est sudor nisi dum fit crisis: scilicz per sudorem: quia sanguis non est aptus faciliter educi sua grossitie: et etiam dum fit crisis per sudorem rarissime fit euacuatio sanguīs sub forma ꝓpria. Septimū multotiens associatur patiēti eam pruritus in naso et in loco colli in quo cōsueuerūt poni ventose: quia natura tentat euacuationē per illas vias sibi ꝯsuetas. Octauū profunditas somni et difficultas sermonis et est malum. vtrū enim istorum sequitur opilationē in arterijs subetbicis et est dispositio in apoplexiā. est enim prima tertij vnus modus apoplexie propter earum opilationem. Nonum est apostema gutturis et est squinantia et duarum amigdalarum et est proprie sinanchia et vue propter multitudinē venarum in illis partibus existentium de quibus sanguis apostemans illas partes egreditur frequenter. Decimuz cursus lachrimarū propter multitudinez humiditatis et caliditatē dilatātem meatus per quos lachrime expelluntur. Undecimuz caliditas eius est plurima propter multitudinē vaporum eleuatorū ab humiditate sanguinea vaporosa lacunari. id est se habentē in moduz lacune aque calide. est enī caliditas eius humiditati coniūcta: ⁊ nō est caliditas sicca nec aspera sicut caliditas causonis. Duodecimum pulsus eius est magnus: quia virtus fortis. necessitas magna. instrumentū obediēs leuis quia non coartatus sicut in principijs paroxismorum. Aliter leuis: quia non durus propter humiditatem. plenus propter multitudinem sanguinis ⁊ vaporum contentam in venis et arterijs velox et frequens cum nō possit satisfieri per solaz magnitudinem. valde. i. notabiliter diuersus: non tamen plurime diuersitatis ⁊ velocitatis ꝙ in causone.

Contra. quia sanguis est grossior magis opprimens virtutez quā colera. ergo pulsus debet eē magis diuersus quā in causone. ¶Respōdetur negando consequētiam. quia licet ratione maioris grossitiei sanguinis quā colere deberet fieri in sinocha pulsus magis diuersus quā in causone. attamē ratione intēsionis caloris et magis acuti in causone quā in sinocha: et quia colera est magis horrida quaz sanguis ex quibus magis deijcitur virtus in causone est magis in eo pulsus diuersus quam in sinocha. Secūdo non est sinoche caliditas ita intensa aut acuta sicut caliditas causonis et tertiane: quia colera est calidior quā sanguis. licet propter maiorē multitudinē vaporuz in sinocha quam in causone possit esse in eo plus de caliditate.

¶Et illius que ex ea est a putredine caliditas et accidentia sunt vehementiora: et cura eius est difficilior et magis similis cum causonide. At vero subtilitas sanguinis et grossitudo cognoscuntur propter illud qd̄ egreditur de eo.

¶In presenti parte ponit signa primarū specierū sinoche. et habet tres partes. In pria ponit signa sinoche putride. In alia ponitꝰ signa subtilitatis et grossitiei sanguinis. In tertia signa sinoche putride addens aliquid de putrida. secunda ibi. (At vero subtilitas). tertia ibi. (Et sinocha feruida). In prima parte dicit quod sinoche putride accidentia sunt vehementiora: scilicet acuitas caliditatis sitis dolor capitis et similia cum vapores putridi sint acutiores nō putridis: et cura est difficilior cum in cura non putride frequenter sufficiat sola flobotomia et regimen infrigidans. in putrida vero preter has multe intētiones: scilicet digestio mundificatio ⁊ alie de quibus agitur in sequēti capitulo. Assimilatur enim cure causonis cūꝰ per putredinem sanguis scd̄m aliquā partem in coleram conuertatur. In secunda parte dicit quod subtilitas et grossites sanguinis cognoscitꝰ per illud quod egreditur: scilicet de sanguīe siue spōte egrediatur siue per flobotomiā aut aliter egrediatur. ¶Et nota huiusmodi notitiā esse medico necessariam vt sciat remedias scd̄z exigētia exhibere. grossus enim debet equari per subtiliantia ⁊ viscosus per incidentia. et contrarie dispositus per contraria his grossities sanguinis cognoscitur primo qꝛ nō potest exire sine foramine lato. scd̄o ex colore. tēdit enim in nigrum. vel si tendit in album per admixtionem flegmatis grossi vides manifeste flegma grossum minuiscatum cum eo. Tertio quia quando colligitur in aliquo vase lato habente funduz planum frustū eius coagulatum est altum. Quar-

to quia si frustum sanguinis suspendatur stilo in eo infixo stat suspēsum stilo et non scinditur. Item quia difficile est scindere ipm cum re habente acutiem obtusam. Quinto ex cōplexione habitudine et regimine precedente illius a quo sanguis ille extractus est. Et contrarijs modis cognoscitur sanguinis subtilitas: et tunc etiam interest cognoscere an declinet ad colericam propter multitudinez colere sibi admixtam: et quia rubedo sua tendit in citrinitatē sicut melācolicus in nigredinez et flegmaticus in albedinez cum admixtione flegmatis grossi aut aquositatis. et putridus tendit in fuscedinem et viriditatē cum pallore.

¶ Et sinocha feruida est res magis similis in principio sui febri effimere: verum caliditas eius est parue mordicationis et lesionis. et inuenit ex ea inflammationem et disniam. et est plurimū impressionis eius prope cor. putrida vero est equalis ⁊ silis equali secundū plurimum.

¶ Hic ponit signa propria sinoche feruide que dicitur feruida: quia in sanguine est feruor absq̧ putredine. ⁊ nō dicitur feruida: quia sit feruidior sinocha putrida. Dicit ergo quod est res magis similis in principio sui febri effimere: qꝛ habet in principio caliditatē mitiorem similataz caliditati effimere: sed in processu acutiorē: cum sit facta intensior. verum caliditas sua est pauce mordicationis et lesionis: scilicet ī cōparatione ad sinochā putridam et inuenit patiēs in ea inflāmationē ⁊ disniā idest anhelitus constrictionē propter mltitudinez sanguinis ebulientis et vaporū eius in venis cordis in dextro ventriculo eius in vena chili et in arteria adorti proximis cordi. putrida vero est equalis et similis equali scđm plurimū in modo afflictionis: non equidez in comparatione ad sinochā sine putredine. illa enim est equalior: sed in cōparatione ad alias putridas in quibus sunt maiores diuersitates in modo afflictionis vt ptz ex sepe dictis. Aliter est equalis. i. media inter feruorem sinoche nō putride et feruorem causonis.

¶ Signa vero permutatiōis eius sunt cuiusq̧ eorum ad quod permutatur vt prefocationis et apostematū gutturis et duaruz amigdalarum. et tu iam sciuisti ea. et signa variolarum scies. et signa sirsen: et doloris capitis: et permixtionis mentis et aliorum iam sciuisti.

¶ Nunc Auicēna ponit signa permutationis eius dicens quod signa permutatiōis huius febris: scz ad alium morbum sunt signa cuiuscunq̧ ad quod permutatur: idest signa cuiuscunq̧ morbi in quem fit hec permutatio vt prefocationis quādo scilicz permutatur ad pulmonem opilans viam anhelitus cum apostemate aut sine apostemate: vel squinantie: idest apostematū gutturis. sunt enim squinantie apostemata gutturis et duarū amigdalarum que apostemata dicuntur proprie squinatie⁊ curam sciuisti: scilicet nona tertij ⁊. x. tertij: ⁊ signa variolarum scies: quarto tractatu hu⁹ prime fen. quarti. ⁊ sirsen: idest apostematis capitis et dolor eius et permixtionis mentis et aliarum passionū capitis iam sciuisti. prima tertij. ¶ Pro qua parte notandum permutationē hu⁹ febris ad istos morbos vel accidentia posse intelligi vel permanente febre parte aliqua materie ad hec membra quib⁹ iste egritudines appropriātur ꝑmutata ꝙ pluries accidit: vl̓ qꝛ fiat cretica febre recedēte vl̓ ꝺclināte.

¶ Signa vero longitudinis eius sicut iam sciuisti sunt ex postpositione signorum digestionis et tornalitate faciei: et diuersitate dispositionis eius in spatio suo ex additione et statione et diminutione: ita vt sit quasi ipsa sit tepida. Illud eñi significat ꝙ sanguis est plenus humore crudo.

¶ In parte presenti ponit signa lōgitudinis ⁊ breuitatis huius feb. Secūdo infert dies creticos in quibus terminatur. ibi scđa. (Spaciū vero crisis) Dicit primo quod signa longitudinis et breuitatis sumuntur ex postpositiōe: idest tarditate signorum digestionis. et tu supple ex velocitate eorum quia si tardantur prolongatur egritudo. si vero velocitātur breuiatur egritudo. Secundo ex tornalitate et extenuatione faciei et eius contrario. quorū primū significat breuitatez significādo humores subtiles. Scđm ꝑlongationē significādo hūores grossos. Et pro isto facit affotismus secunde particule. Febricitantibus nō omnino ⁊c. Tertio ex diuersitate dispositiōis in spacio suo: idest in sua duratione ex additione: scz in augmastica. ⁊ statione scz in omotena. et declinatione scz in epigmastica. Nam additio si morb⁹ mortalis sit significat breuitatem. Si vero salubris significat longitudinez significādo multitudinē materie. Diminutio vero in epigmastica que cōmuniter est salubris si sequatur paucitatem materie significat breuitatem. Si vero grossitiem et tarditatem inflāmationis significat longitudinem. in omotena vero iudicium est medium ⁊ propterea loquendo de epigmastica dixit. Et diminutione ita vt sit quasi tepida. Aliter ⁊ melius possumus hunc textum adaptare cuilibet istarum ita vt sit sensus quod quelibet istarum cognoscitur ex dispositionis eius diuersitate et vniformitate. nam si in augmastica sit vniformis additio et in omotena vniformis statio ⁊ in epigmastica vniformis declinatio. hec vniformitas significat breuitatē. si vero in augmastica sit difformis additio: ita vt nunc magis velocitet nūc minus faciat additionem hoc significat diuersitatem materie: et sic etherogeneitatem: et sic longitudinem. Similiter in epigmastica si fiat difformis diminutio. similiter ī omotena si fiat difformis statio. hec enim difformitas significat tepiditatem: et quod quasi sanguis sit plenus humore crudo.

¶ Spacium vero crisis eius significat apparitio signorum digestionis que si tardatur vsq̧ post tertium et quartum non fit crisis in septimo. Et multotiens quidē fit crisis eius in quarto.

¶ In parte presenti ponit signa velocitatis et tarditatis crisis in hac febre dicens. spacium crisis idest propinquitatem vel distantiam eius significat apparitio digestionis que apparitio digestionis si tardatur vsq̧ post tertium vel quartuz nō fit crisis in septima. immo tardius quā in septima. et multotiēs fit crisis in quarto. ⁊ tunc apparēt signa digōnis in prima vel scđa die. ⁊ hāc sniam habes scđa affo. xxiiij. septimam quarta manifestat.

Cura febrium sanguinis. Ca. xlv.

Intentio in curatiōe febris sanguinis est euacuatio plurimi vsq̧ ad sincopim et ingrossatio substantie sanguinis si

guis si fuerit subtilis valde aquosus et colericus. Et infrigidatio eius et mundificatio et subtiliatio ipsius si fuerit grossus et sumpserit eger prius generatiua sanguis grossi et generatiua humoris crudi ⁊ digestio materiei facientis febrē: et eius resolutio.

¶ Primo ponit intentiones curatiuas febris sanguinee. Secundo illas exequitur. Tertio ponit cibaria conuenientia. Quarto pro cura accidentiuꝫ remittit nos ad capitula supra scripta. scd̄a ibi. (euacuatio autem). tertia ibi. (cibi vero). quarta ibi. (Et si accidat.) ¶ Primo notandum quod iste intentiones posite hic ab Auicēna sunt sex. prima euacuatio. scd̄a substantie sanguinis equatio. tertia infrigidatio. quarta est mūdificatio. quinta digestio. sexta est resolutio. ¶ Secundo notādum qd̄ licet euacuatio mundificatio et resolutio aliquo modo conueniant: quia per quālibet aliquid euacuatur differunt tamen quia euacuatio est materie proprie febris eductio: scꝫ sanguinis. sed mundificatio est humorū qui sanguini immixti sunt eductio siue illi humores fuerint ante febrem siue sint geniti post febrē sicut cum sanguis scd̄m aliquam eius partem in alium humorem trāsmutatur per putrefactionem. Resolutio vero est vaporum qui sunt in venis eductio. hi enim humores ⁊ vapores licet non sint materia propria feb. sanguinee: sunt tamen apti fouere ipsam. Similiter licet equatio substantie et digestio ꝯueniāt: quia vnaqueqꝫ preparat humorē ad expulsionē aut ad hoc vt reducatur ad benignū: tamen digestio respicit humorem putrentē: et proprie opponitur putredini cum faciat cessare putredinem manente substantia. Tertio tegni. sed equatio substantie respicit vtraqꝫ. scꝫ putrentē et non putrentem. ¶ Tertio notanduꝫ ꝙ iste intentiones sumuntur ab essentia febris sanguinee. Sunt em̄ in ea sex. Primū est impletio cui opponitur euacuatio. Scd̄m est sanguinis replētis subtilitas vel grossities cui opponit̄ equatio subtilis per ingrossationem: et grossi per subtiliationem. Tertium est caliditas membroꝝ que est febris vel caliditas sanguinis: et ei opponitur infrigidatio. Quartuꝫ sunt materie corrupte q̄ sanguinem inficiunt. huic opponitur mūdificatio. Quintum est sanguinis putrefactio. huic opponitur digestio. Sextum est vaporū multitudo opilatiōe retentorū: et sibi opponitur resolutio. vbi etiā includitur opilationis apertio.

¶ Euacuatio autem nō est aliqua sicut flebotomia ex manu in quacūqꝫ hora accidat Et non expectatur crisis neqꝫ digestio: nisi sit repletio nauseatiua. tunc enim caue eam et remoue ipsam. quod si febris perseuerauerit tunc flebotoma. Et non cesses flebotomare donec eger appropinquet sincopi: aut cadat in sincopim si corpus fuerit forte.

¶ In hac parte prosequitur curam scd̄m has intētiones. et primo vsqꝫ ad declinationē. secundo in declinatione. scd̄a ibi. (Et in fine eius.) prima in quattuor. Primo ponit curam per euacuationem Secundo per equationem substantie. Tertio per infrigidationem. Quarto per mundificationē. secunda ibi. (Sanguis vero.) tertia ibi. (Eius vero) quarta ibi. (mudificatio aūt.) Dimittit curaꝫ per digestionem. quia intelligit̄ per equationē substātie. nam quādo sanguis rectificat̄ in substātia cū rebus proprijs ꝯtra putredinē q̄ scd̄ꝫ plurimū debent esse frigida sicca et acetosa tunc digerit̄. Cura aūt per resolutionē que cōpletur subtiliādo poros aperiendo ⁊ vapores transpirare faciendo est nota in capitulo de effimeris: ⁊ in cap̄. de cura putridarū in generali. ad illam em̄ iuuant fricatiōes et similia. prima in tres. Primo ponit curā principaliter intentam. Scd̄o ponit euacuationeꝫ ante hanc premittendā. Tertio ostendit quid faciendū sit si iste euacuationes nō possint fieri. secūda ibi. (Oportet.) tertia ibi. (Quod si dispositio.) prima in duas. primo premittit. secūdo probat. secunda ibi. (Sincopis nāqꝫ.) ¶ In prima parte dicit tria. primū quod non est aliqua euacuatio prestantior quā flebotomia ex manu. i. ex brachio in quacūqꝫ hora accidit: idest quā primū occurrit patienti. nō enim dāde sunt indutie in flebotomādo. Secūdo dicit quod nō expectetur: scꝫ quod natura faciat crisim nec digestio cuꝫ opus sit festinātia. neqꝫ etiā pro facienda flebotomia est opus digestione sicut in euacuatione aliorū humoruꝫ cum solutiuis nisi sit repletio nauseatiua. tunc enim caue eam: scꝫ flebotomiā et remoue ipsam. scꝫ nauseatiuā satietatem anteqꝫ flebotomes ne chilus corrupt⁹ ad epar tractus corrumpat humores epatis ⁊ venarū. quo modo auteꝫ corrigenda sit dictum est in cap̄. de effimera ex nauseatiua satietate. Tertio dicit qd̄ forte virtute existēte forti fiat flebotomia donec eger appropinquet sincopi aut cadat in sincopim si corpus sit forte abūdans in multo sanguine.

Dubitatur vtrum in sinocha solū debeat fieri flebotomia in principio ꝙ sic. pbat̄ per Azarauiū dicentē tam ī ca. de sinocha nō putrida. ꝙ ēt in ca. de sinocha putrida ꝙ si eger priuat⁹ fuerit extractiōe sanguis in pricip. caue ip̄ꝫ penit⁹ extrahere apud augmētū ⁊ in ei⁹ statu et si virtus sit fortis. Idem sentit Isaac in cap̄. de sinocha cum putredine. ¶ In cōtrariū est Auic. di. ꝙ si feb. perseuerauerit tunc flebotoma. ¶ Dicendū cum Gal. nono terapentice quod conseruata virtute in sinocha nō solum post tres dies sed vltra eos etiā est flebotomandū. ¶ Ad Azarauiū ⁊ Isaac dicendū eos male sensisse. sed si volumus eos saluare dicamus eos voluisse nō esse faciendā tantā flebotomiam in processu quāta est in principio.

¶ Sincopis nanqꝫ infrigidat complexionem forteꝫ. et scias qd̄ flebotoma et sumere in potu aquā frigidaꝫ quādoqꝫ excusant ab infrigidatione alia.

¶ In parte presenti probat esse faciendā flebotomiam vsqꝫ ad sincopim duabus rationibus sumptis a Galeno nono terapentice. Prima. flebotomia vsqꝫ ad sincopim infrigidat cōplexionē forteꝫ idest fortem caliditatē febrilem vel fortem complexionem: idest hominē habentē complexionē forteꝫ cum abundātia plurimi sanguinis ⁊ sp̄ūs patientem sinochā remittendo simul caliditatē eius naturalem et preternaturalē. ergo conuenit cum hoc quod sit cura sinoche. Secunda ratio. hec flebotomia et potus aque frigide excusat ab aliqua cura. ergo est faciēda. q. d. ꝙ aque frigide exhibitio neqꝫ alia fortis infrigidatio est facienda stāte repletione superflua.

¶ Et partitio quidem in ea est melior si nō fuerit quod necessariā faciat festinationeꝫ. nam fortasse erit in ea q̄ est infra appropinquationem sincopis vltimatio.

¶ Hic respōdet vni tacite questioni. posset em̄ queri an flebotomia infra sincopim sit p̄stantior. R̄ndet ꝙ partitio in flebotomia est melior ꝙ̄ vnica flebotomia copiosa ducēs ad sincopim. Si v̄o fuerit qđ necessariā faciat festinationē sicut ē timor festine suffocationis aut aduētus: apatis in aliquo mēbro nobili. nā fortasse in flebotomia q̄ est infra sincopim erit vltimatio vel sufficientia. i. subsidiū vltimū in bonitate sufficiens ad curam.

¶ Et fortasse sequet̄ flōmiā vltimam statī fluxus vētris colericus ꝛ sudor quē opꝫ omni hora abstergere donec cōtinuetur. fortasse enim saluabitur cum eo.

¶ Tertia ratio. illa euacuatio est faciēda ad quam statim seq̄tur fluxus coleric⁹: ꝛ sudor quē opꝫ omni hora abstergere donec ꝯtinuet̄ ad quos aliq̄n seq̄tur sanitas: sed hanc flebotomiā ducentē ad sincopim sequūtur hmōi euacuatiōes aliq̄n ducētes ad sanitatē. ergo est faciēda. Causa v̄o quare sequunt̄ hmōi eūones est ꝙ natura cōfortata per deonerationē a tanta repletiōe ꝛ equatiōe ꝯplexiōis mouetur cōtra has materias sanguini imixtas ꝛ eas expellit. ¶ Notate tn̄ ꝙ eēt difficile vt fieret simul fluxus vētris ꝛ sudor: cū sint euacuatiōes cōtrarie et aliq̄n fit vnus aliquando alter.

¶ Et succurratur ei qđ accidit ei de debilitate et sincopi cum cibo subtili ꝛ quiete.

¶ Hic docet succurrere debilitati q̄ seq̄tur hanc flebotomiā dicēs. ꝙ ei succurrēdum est cū cibo subtili. i. velocis ꝯuersionis ꝛ penetratiōis ꝛ pauce q̄ntitatis sicut aqua carnis vinū limphatū subtile boni odoris ꝛ q̇ete. opꝫ em̄ ꝙ sincopizātes sint quieti animo ꝛ corpe ita vt stent supini ꝛ nō moueātur immo non loquātur: nō tamen debēt dormire. Dicit em̄ Aui. xi. tertij. precipiātur vigilare et dimittere locutionem.

¶ Et oportet vt premittatur lenificatio nature cum illis que sciuntur de illis que sunt sicut duorum granatoruꝫ aqua: scꝫ dulcis ꝛ muzi vsqꝫ ad terminuꝫ. et siracost ꝛ tamarindi et colliria leuia de quib⁹ dixim⁹. Et q̄nqꝫ est necessariū apud digestionē euacuare cū eis que sunt sicut mirabolani et fumus terre et cassiafistula et his silia de illis que sciuisti.

¶ In p̄te p̄nti ponit euacuationē quā opꝫ frequenter p̄mittere flebotomie. Dicit ergo ꝙ opꝫ vt p̄mittatur lenificatio ventris cū eis q̄ sciunt̄. s. in ca. generali curatiōis feb. putri. ꝛ succus duorū granatorū: scꝫ dulcis et muzi vsqꝫ ad tantū. i. dosim sufficiētem que est circa vi. ℥. ꝛ dulcoret̄ cū. ℥. i. zucca. optimi. ꝛ scđm lenitiuū est hmōi. ℞. tamarindorū. ℥. ij infundātur p̄ icisionē in. vi. ℥. aque per. vi. horas et aqua illa coletur exprimendo cui⁹. ℥. iiij. misceat̄. ℥. i. ß. māne. ¶ Et colliria. i. clisteria bona leuia sūt cōueniētia. de quib⁹ in capl'is p̄cedētib⁹. Et q̄nqꝫ est necessaria eūare apud digōnem. i. digesta materia cū hmōi. ℞. corticū mirabolanorū citrinoꝝ. ℥. i. fumiterre. M. i. bulliāt in. i. lib. aque ad medietatis ꝯsumptionē. ꝛ colētur exprimēdo: cū cuius decoctiōis. ℥. iij. misceat̄ floris cassie. ℥. i. lenit em̄ vētrē ꝛ sanguinē mūdificat a colera et hūoribus salsis. ¶ Pro quo notandū ꝙ materie corrupte q̄ febri associātur sanguinee quādoqꝫ sunt circa p̄tes stomachi ꝛ intestinorū ꝛ meseraicarū. ꝛ ante flebotomiam educēde sunt cū lenētibus prius positis ne materia illa corrupta ad venas trahat̄. et possibile est ꝙ clisteria lenitiua sufficiāt maxīe si sint solū in intestinis. aliquādo sunt in venis et post flebotomiā educēde sunt cū hac medicina vltimo posita. licet etiam ante flebotomiā cum hac medicina posset vtraqꝫ materia educi.

¶ Qđ si dispō nō tolerat flōmiaꝫ in manu flebotomet̄ vena q̄ est in cornu frontis aut ponātur ventose. Si aūt nō p̄parat̄ aliquid eorū et hoc ꝓpter accn̄s qđ ꝓhibet: tūc fac solutionē vētris scđm modū qui est in causonide. et regimē fit in eis que aperiūt ꝛ incidūt et sedant ebulitionē. Et si acciderit ex flebotomia sincopis ciba cuꝫ pane et aqua aggreste. Quod si accidit flux⁹ sanguis narium per se non abscindatur nisi cum appropinquauerit sincopis.

¶ Ponit quid faciendū sit cū flōmia nō possit fieri ex brachio: qđ forte est: q2 vena illa nō repit̄: aut q2 eger ē debilis: et vult ꝙ flōmet̄ vena frontis. nā ista imediate cōfert grauitati capitis ꝛ mediate a toto pōt eūare. ꝛ minus debilitat ꝙ̄ vena manus: et ponātur vētose. s. in spatulis aut natib⁹ cū scarificatiōe. Si aūt nō pōt fieri aliqđ horū ꝓpter aliqđ accn̄s qđ ꝓhibet: aut q2 nō vult tūc fiat solutio vētris cū his q̄ dicta sunt in causonide eūantibus hūorē sanguini admixtum sicut est decoctio tamarindorū cū māna aut cassia. q̇bus aliquid qđ electiue eūet hūorē peccātē cū sanguīe posset addi. sꝫ de his infra. Regimē fit cū his q̄ ap̄iunt incidūt ꝛ sedāt ebulitionē sicut est sirupus acetosus simplex aut oxizacara cū aq̄ endiuie capillorum ve. vsqꝫ ad aquā feniculi maxīe q̄n sanguis fuerit ingrossat⁹ p̄ flegmatis grossi admixtionē. aut cuꝫ aq̄ endiuie detur sirup⁹ acetosus cōpositus q̄ apud Mesue numerat̄ inter sirupos fridos. Et si acciderit ex flebotomia sincopis ciba eū cū pane infuso in aq̄ agreste: ꝛ hoc maxīe cōpetit an̄ sincopī ad ꝓhibēdū ipsam stōm ꝯfortādo ꝛ post sincopim ꝯuenit ad ꝓhibēdū iterationē ei⁹. Qđ si acciderit flux⁹ sanguis p̄ se. i. a natura nō abscindatur nisi cū appropinq̄t sincopis. ¶ Pro quo notādū ꝙ ꝓhibet sincopin in fluxu sanguis ab arte. i. flōtomia. eo ꝙ in fluxu sanguinis a natura non fit sincopis nisi valde sup̄fluēte eūone: cū natura eligēdo eūat sanguinē min⁹ cōuenietē. sꝫ cū minori eūone p̄ artē seq̄tur sincopis.

¶ Sāguinis vero ingrossatio fiat cum eis q̄ sunt sicut rob. iuiubarū. ꝛ ēvt decoquātur c. iuiube cū lib. v. aq̄ donec remaneat tertia ꝛ inspisset̄ cū zucca. ꝛ q̄nto plus miorat̄ zuccarū tāto ē melius. Et lētes iterū ꝓprie preparate cū aceto acetoso forti sunt hui⁹ generis. Et caue ne des in potu rob iuiubarū aut corpus lētiū materia exn̄te grossa.

¶ Hic curat sinochā p̄ sanguinis eq̄tionē q̄ fuit secūda intētio. Et dicit ꝙ ingrossatio sanguīs si fuerit nimis subtilis fiat cū eis q̄ sunt sicut rob iuiubarū. sꝫ q̄nto plus minoratur zuccarū tāto est melius: cū zuccarū inflāmet ꝛ in colerā cōuertat̄. sufficiet ergo intātū zuccari ꝙ aq̄ illa fiat dulcis. Et lentes ꝛ proprie earū lrist abiecta prima aqua conuenit cōditū cū aceto de vino notabiliter acuto qđ exiccat ꝛ notabil'r infrīdat se ꝓfundādo in substātiam sang. ꝛ acuitatē suā ꝛ p̄tes subtiles resoluendo ingrossat. subtiliat enī ꝛ mollificat dura ꝛ grossa et subtilia

sa ⁊ subtilia ⁊ mollia ingrossat ⁊ indurat. sicut est videre in auibus q̄ ponūtur in aceto quarū carnes indurat ossa mollificat. Caue tñ ne det̄ i potu rob iuiubarū aut corpus lētiū materia existēte grossa: imo ḡrātur subtiliātia q̄ dicaȝ cū ordiabo curā.

¶ Eius vero īfrigidatio fit cum eis q̄ sunt sicut aqua lentiū infrigidata ⁊ aqua lactuce infrīdata: ⁊ sumere in potu aquā frigidā si nō fuerit qđ prohibeat. ⁊ fortasse sumitur in potu donec tremere faciat ⁊ saciet. et forsitā.n.sanat eū ⁊ q̄nq̧ pmutatur febꝛ. ad flegmaticā. ⁊ curatur cū troscicis de rosis ⁊ sīlibus. ⁊ hec quidē cura est quorūdaȝ antiquorū ⁊ secuti sunt eā q̄dā modernorū. Dare aūt in potu aquā ordei est curatio cōferēs eisȝ cū lenitate nature. Et melior horarum ad hoc est hora vehemētis ebulitionis ⁊ angustie ⁊ inflāmationis et frequētie pulsus cordis.

¶ In pte pn̄ti curat sinochā p tertiā intētionē dicēs: ꝙ infrigidatio fiat cū aqua lentiū infrigidata actu ⁊ cū aqua lactuce simil'r infrigidata ⁊ cū aqua frida sumpta in potu si nō fuerit aliq̄d pꝛhibens. ⁊ fortasse.i.aliq̄n sumitur in potu donec tremere i.rigere faciat ⁊ satiet ita vt nō sitiat. cōceditur em̄ de aqua quantū potest bibere quando adsunt omnes aut plures cōditiōes suadētes potū aq̄ frigide. sed de hac re dictū est sufficiēter in cap̄. de cura putridarū in generali. ¶ Naȝ hec aqua sumpta sanat precipue sinochā non putridā sanguinē ad benignum reducendo. et fortasse mutat hanc febrem in flegmaticā non quia sanguis ꝯuertatur in flegma sed infrigidatur. et ingrossatur ita vt faciat febrem remissam sicut est flegmatica. ⁊ potest esse qđ sanguis reducatur ad benignū sed propter nimiā infrigidationē flegma putreat nimio frigore. ⁊ accendat flegmaticā quam medicus magis eligat ꝙ moriatur ex sanguinea nimio eius caumate sicut hoc modo Auerrois. vij. colliget. permutat causonem in cronicā cum aqua angurie et curatur cū trocis. de roſ. hec flegmatica in quā facta est permutatio non quideȝ in principio permutationis sed magis in processu. vł aliter curatur sed sanguinea cum trocis. de rosis in declinatiōe sicut p̄cipit Rasis. xvij. cōtinētis: et hic est ille de antiquis de quo loquitur Auicen. qui vero sunt moderni deus scit. multi enim erant medici tempore Auicē. quorū noticia nō peruenit ad nos. Dari autē in potu aquā ordei confert sed cum lenitate nature. idest ventre non existente valde stiptico ⁊ pleno fecibus. aliter sed cum lenitate nature. idest quia lenit ventrē cuȝ non sit valde stipticus. omne enim absterſiuum est ventris lenitiuum. scđo canone cap̄. quarto. Et melior quidem horarum ad exhibendum aquam ordei aut aquā frigidā est hora vehementis ebulitionis: idest caliditatis ingentis et angustie: scilicet cum eger nō potest quiescere et permutat̄ de figura in figurā ob ingentem caliditatem circa precordia. et tunc est frequentia pulsus cordis. huiusmodi autem infrigidatia magis necessaria sunt ⁊ minus sunt apta nocere propter caliditatis magne resistentiam.

¶ Et scias quod esse contentus infrigidatione et dimittere flebotomiam et vētris solutionem addit in opilatione. et coartatiōe quare additur putredo et caliditas in reliqua dispositiōe.

¶ In presenti parte admonet nos non debere esse contentos sola infrigidatione sed premittendum esse flebotomiam et solutionem ventris ante infrigidantia fortia interius sumpta siue exterius applicita. quia huiusmodi addunt in opilatione: scilicet attenuatoria. et coartatione: idest opilatione coartatoria: quare crescit putredo et caliditas in reliqua dispositiōe: idest in putredine hūoris preexistente et caliditate febrili preexistente per additionem noue putredinis et noue febris que erunt maiores tempore sequenti quam fuerint in precedenti. et forte accendetur putredo in aliquo humore et fiet noua febris.

¶ Mūdificatio enim fiat cum eis que sunt sicut soluentia coleram secundū responsionem necessitatis virtutis et debilitatis cum digerentibus humorē crude. quoniam fortasse ipa est causa in putrefactiōe sanguis.

¶ Hic exequitur quartam intentionem et est euacuatio humorum qui admiscentur sanguini. ⁊ dicit quod mundificatio sanguinis ab humoribus sibi admixtis fiat cum soluentibus coleram secundum exigentiam necessitatis et tolerantiam virtutis: et fiat cum digerentibus humorem crudū sanguini ad mixtū qui est cā putrefactionis sanguis. ¶ Pro quo notanduȝ quod in sinocha semp opus est euacuatione. tum quia sanguis per putredineȝ satis cito in coleram conuertitur. tum quia aliquādo preest in sanguine disponens ipsum ad putredinem. Aliquando est opus euacuatione humoris crudi flegmatici grossi aut subtilis qui preexistens in sanguine disponit ipsum ad putredinem sed innuit Auicenna hunc digerendum esse primo. non autem sic dicit de colera sed solum ipsam esse euacuandā: eo qđ ipsa paratior est euacuationi ꝙ flegma. Cū quibus autem hec intentio debeat cōpleri videbitur in ordinatione cure.

¶ Et in fine eius da ei in potu que sunt sicut trocis. de camphora ⁊ trocisci de spodio et da ei in potu.

¶ Isti etiaȝ trocisci sunt boni. Recipe spodij. ʒ. tres. seminis. portulace. ʒ. quinq̧ semi. cucume. ʒ. quattuor se. cucurbite. ʒ. sex gummi. et dragan. et amili omnium ana. ʒ. tres. suc. liquiri. pondus. ʒ. septē. fiant ex eis trocisci. ¶ Descriptio alia et proprie apud debilitatē epatis. Recipe rosaruȝ. ʒ. tres. succi berberis. ʒ. duas se. cucumeris et melonis. et citrulli. et portula. et spodij omniuȝ ana pondus. ʒ. vni⁹ gummi et draganti: et amili omnium ana. ʒ. semis. rauedseni. et croci et camphore. omniū ana. pondus quarte partis vnius. fiant trocisci.

¶ In presenti parte curat sinocham in declinatione dando trocis. de camphora et trocis. de spodio secundo describit quosdam trociscos. Prima descriptio est ista. Recipe spodij. ʒ. iij. semi. portulace. ʒ. quinq̧ semi. cucumeris. ʒ. quattuor. se. cucurbite. ʒ. sex gummi draganti amili ana. ʒ. iiij. liquiritie. ʒ. septem. fiant ex eis trocisci incorporādo cum aliquo liquore sicut aqua rosaꝝ. aut aqua acetose. ¶ Descriptio alia proprie ad debilitatem epatis.

Recipe ros.ʒ.iij. succi berberis.ʒ.ij.seminis cucumeris:melonis:citrulli:portula.spo.ana.ʒ.ſ. gummi arabici amili dragãti ana.ʒ.ß. reubarba. croci.campbore ana. quartã.ʒ.ſ.fiant trocisci. hos dicit valere ad debilitatẽ epatis ꝑpter reubarbarũ. ¶ Pro qua parte notandũ hos trociscos conuenire in declinatione iam precedentibus euacuatiõibus:tum ad extinguendũ caliditatẽ:tum ad vniendum substantiã membrorũ nobilium et ea confortandum.datur autem conuenienter de eis.ʒ.ſ.cum aqua ro.aut acetose et similibus ita vt bibi possit.

¶ Cibi vero sint illi qui fiunt ex iuiubis: et illi qui fiunt ex lentibus cum aceto ⁊ granatis et sumach.Et si sit aliquid eorum cõstrictio cuius timeatur frangatur cum siracost et prunis et cum eo quod fit de cucurbita ⁊ cum herba acetosa. et eius fructus sint pira de seni et granata et mala de seni. et eius olera sint cucumeres et cucurbite ⁊ allzehe ted et endiuia et olus benedictũ et acetosa et coriandruz et que sunt eis similia.

¶ In presenti parte curãs per dietam dicit cibos conuenientes illis qui fiunt ex iuiubis et qui fiũt ex lentibus conditis cum aceto et cum granatis et cum sumach et omnes infrigidant ⁊ ingrossant.et omnes conueniunt sanguine existente subtili ⁊ hec sanguine existente grosso sunt vitanda. ¶ Secũdo dicit quod si ex aliquo istorũ timeamus cõstrictionem meatuum siue opilationẽ aut constrictionem ventris frangantur cum siracost et manna aut prunis miscendo illa cum suprascriptis ⁊ dando post illa.Item nutriatur cum solo cibo facto ex cucurbita.Itẽ acetosa et eius fructus sunt pira de seni.i. de regione illa et granata et proprie muza acetosa.et mala de seni et eius olera sint cucurbita cucumeres allzebeted.i.citrulli endiuia olus bñdictũ.i. portulaca ⁊ acetosa et coriandrũ et silia frigida.

¶ Et si accidat dolor capitis aut pulsus cordis:aut vigilie:aut profunditas somni: aut fluxus sanguinis nariũ superfluus destruens virtutẽ et alia de accidentibus suis cura cum eis que docuimus te in loco suo.

¶ Hic procura accidentium remittit nos ad capitula suprascripta in hac fen.in quibus omniuz horum ponitur curatio. ¶ Dicit tamen fluxus sanguinis destruens virtutem.qꝛ fluxus sanguis creticus nõ est restringẽdus nisi manifeste debilitet ꝟtutẽ.

Dubitatur vtrum liceat in sinocha flebotomare vsqꝫ ad sincopim. negatiue arguitur primo per Rasim decimoseptimo continentis dicentem.dico magne sagacitatis est non subtrahere sanguinẽ subito vsqꝫ ad sincopim sed trahere prima vice medietatẽ. Et idẽ dicit Auicenna in hoc capitu. Et partitio in ea ⁊c.Et Galenus secundo terapẽtice di.duos flebotomatos vsqꝫ ad sincopim mortuos fuisse.nullum tamen dicit flebotomatũ citra sincopim mortuum fuisse.ergo nõ videtur esse flebotomãdũ vsqꝫ ad sincopim inclusiue.tertio sincopis est accidens seuissimũ maxime vitandum.ergo per flebotomiã nemo debet duci ad sincopim.quarto quecunqꝫ nocumenta vitantur et quecũqꝫ iuuamẽta sequũtur flebotomãdo ad sincopim ⁊vitãtur ⁊ sequũtur nõ flebotomãdo vsqꝫ ad sincopim.ergo non est faciẽda flebotomia vsqꝫ ad sincopim.ptꝫ ꝯña:et antecedẽs probatur.quia diuidẽdo flebotomiã in modico tempore vtputa in spacio vnius hore aut duarũ:poterit eadem quãtitas extrahi vtputa due libre absqꝫ hoc quod sequatur sincopis que due libre extracte continue facerent sincopim et vtrobiqꝫ eadẽ iuuamenta sequũtur et eadem nocumẽta vitantur. ergo ⁊c. ¶ Et confirmatur.qꝛ flebotomia tarde quãuis cõtinue sanguinẽ educendo minus debilitat quã flebotomia velociter et cõtinue tantundẽ de sanguine educens.Sit ergo ꝙ in duplo minus et pono quod vna lib.sanguis continue et velociter per flebotomiã extracti precise inducat sincopim in for. tunc arguit̃ sic.Flõmia educẽs tarde sanguinẽ q̃ sit a.in duplo min⁹ debilitat quã flõmia velociter educens:q̃ sit.b.g̊ in duplo plus de sanguĩe extractũ ꝑ flõmiã precise ducit for.ad sincopim:⁊ min⁹ eo nõ ducit fortez ad sincopĩ:vt exempli gratia extrahẽs in sexquilatera plus ⁊ hec que sit.c.que faciet iuuamenta et vitabit eadem nocumenta que facit et vitabit.b.et hec est infra sincopim.b.ꝟo ad sincopĩ. ergo ⁊c. ¶ Preterea arguit̃ rationib⁹ Auer. septio colliget.cõtra Gal.quarũ prima est ista. illa euacuatio nõ est faciẽda q̃ est inartificialis:sꝫ euõ vsqꝫ ad sincopĩ est inartificialis.g̊ nõ est faciẽda.tenet ꝯña⁊ maior est manifesta: sꝫ minor ꝑbat̃.illa euacuatio est inartificialis que est cõtraria operationi nature:sed euacuatio vsqꝫ ad sincopim est contraria operationi nature cuꝫ natura nõ faciat euacuationẽ vsqꝫ ad sincopim nisi in crisibus mortalibus. ¶ Secunda intentio euacuationis est euacuare superflua seruata tanta quantitate spiritus et humorum quod virtus non cadat: sed in flebotomia vsqꝫ ad sincopim virtus cadit.ergo non debet esse intentio ad faciendũ eam. ¶ Tertio si esset facienda flebotomia vsqꝫ ad sincopim maxime esset quoniam infrigidat malam complexionem fortẽ: sed istud iuuamentũ non est conueniens cum sit de per accidens.sequitur enim paucitatem sanguis et spiritus quod est nociuuꝫ. ¶ Quarto minus malum est quod post euacuationẽ aliquid superfluuꝫ maneat et cum hoc notabiliter de calore naturali quam quod totum superfluũ remoueat̃ cum maxima paucificatiõe caloris naturalis: ita vt cadat virtus:sed primũ fit per flebotomiam citra sincopim.Secundũ ꝟo per flebotomiam vsqꝫ ad sincopim.ergo pria faciẽda est:⁊ nõ scda. ¶ Quinto ſm plurimũ in sinocha hũores sunt superflui sanguini admixti apti ad putredinez qui per diminutionem caloris per flebotomiã vsqꝫ ad sincopim putrefient et facient aliam feb. cum calor naturalis diminutus nõ posset se a putredine tueri. ergo incõueniens est flebotomare vsqꝫ ad sincopim.

In oppositum est Galen⁹ nono terapentice. et Auicenna in parte presenti:quod si febres perseuerauerit tũc flõma ⁊ nõ cesses flõmare donec appropĩquet sincopi aut cadat in sincopim si corp⁹ forte fuerit.

Inter illos duos autores et Auer.,non oportet in ponendo concordiam elaborare sicut quidam tentauerunt cum a proposito sint discordes.Videamus ergo cuius rationes sunt fortiores et illum sequamur. ¶ Rões Auer.iam dicte sunt.audiamus rões pro opinione Gal.In primis Azarauius et Auẽzoar quibus Rasis maxie credit quos putat prestãtiores medicos quã Gal.sunt ꝯtra Auer.ĩ hoc ca. ¶ Ampli⁹ cõuenĩetius ẽ mai⁹ periculũ euitari minori periculo sed in flõmia facta vsqꝫ ad sincopim maius periculum euitam⁹.s.mortẽ paruo ꝑiculo.s.sincopi a q̃ homo resurget aspersiõe aque frigide. periculum autẽ qꝺ

aūt qd̄ euitatur ē mors festina p viā suffocatiōis et quādoq₃ ꝑpter apā alicuꝰ membri ꝓncipalis. ¶ Tertio si fiat flōmia vsq₃ ad sincopim ī sinocha nō putrida tollitur fe. et si fiat citra nō tollit feb. immo multotiēs ad putridā permutat q̄ multotiens ducit ad interitū: quare ꝛc. ¶ Quarto in infrigidādo est timor et minor quā euacuādo apud Auer. vij. colliget. sed vltimam infrigidationē concedit Auer. in sinocha. ergo vltimā euacuationem ꝓcedere potest. et iste sunt ratiōes medicoꝝ quoꝝ sciētie ꝛ experiētie credere debemꝰ. ¶ Et si q̄ratur an in sinocha putrida sit ducenduȝ vsq₃ ad sincopim p flōmiā sicut in sinocha nō putrida. ¶ Dicēdū ꝙ sic: quādo. s. egritudo nō dat indutias. ¶ Dicendū tamē ꝙ minorē flōmiā debemꝰ facere ī putrida ꝙ̄ in non putrida. vt dicit Gal. xjº. terapeū. v. ca. et hoc q₂ virtus in ea est minus fortis et sanguis sic nō est aptus eūoni. et tertio q₂ non posset feb. cessare per hanc flōmiā. quia in sanguine putrido nō posset subito fieri equatio cōplexionis ꝛ cessatio. Itē oportet cōseruare virtutē in putrida ad alias crises quare minus est extrahendū ꝙ̄ in nō putrida. licet vtrobiq₃ vt dictū est sit ducēduȝ vsq₃ ad sincopim. minor tamen flōmia in putrida ducit ad sincopim quā in nō putrida ꝑpter maiorem debilitatem virtutis et maiorem malitiam materie.

His ita determinatis respōdēdum ē ad ratiōes ꝯtrariū suadētes. Ad rationē Ras ꝛ Aui. dicendū est, ꝙ ptitio est melior si nō fuerit ꝙ necessariā faciat festinationē. sed vbi timeat mors festina que aliquādo accidit in. xij. horis potius eligēda est flōmia vsq₃ ad sincopim. ¶ Ad scd̄am rationē de duobus flōmatis vsq₃ ad sincopim mortuis ꝛc. Dicendū est illos mortuos fuisse: quia nō fuerūt seruate debite circūstātie nec tenor ꝟtutis eoꝝ. Et quāuis nō recitet ibi aliquos flōmatos infra sincopim mortuos fuisse vi sincopis: fuerūt tamen mortui vi egritudinis ducētis ad prefocationē vel ad apā mēbri nobilis. ¶ Ad tertiū dicit ꝙ sincopis est accidens seuissimū ꝛ maxime vitandum quātum est possibile nec medicus flōmans intendit ꝓncipaliter sincopim. immo vitat quātū est ei possibile cū remedijs opportunis. sed hn̄ statuit in mente sua tantam sanguis quātitatē haurire etiā si esset casurus in sincopim vt vitent maiora pericula. ¶ Ad quartā rationē negat añs. et quāuis diuidat flōmia in modico tēpore in duas partes: illa tamē nō poterit ꝓhibere nocumentū mortis festinū sicut ꝓhibet continua eiusdē quātitatis extractio. ꝛ ad confirmationē forte negatur suppositum.

Contra pro ipso est expientia. nā sanguis egrediens paulatim ex naribus minus debilitat quū si egrederet velociter et cōtinue. et est idē iudiciū de sanguine mēstruali et emorroydali. ergo simile erit de sanguie extracto p flōmiā. ¶ Preterea aqua ydropicoruȝ et santes empicorum paulatim et successiue educta minus debilitat. immo cum paulatina et successiua euacuatione liberatur ydropicus extrahēdo totā aquositatē. et silr empicus attrahēdo totā materiā in pectore contentā: et vtraq₃ istarū velociter educta anteq̄ꝫ totaliter extrahat interficit debilitādo ꝟtutē. Et hec iuuamēta sunt. vj. afforismoꝝ. affo. xxviij. Quicūq₃ empici aut ydropici incidunt aut vrunt. Idē sanie paulatim et successiue ex apate magno educta. quare suppositū nō pōt negari. ¶ Rn̄r ꝯcedēdo suppositū ꝛ admittēdo casum et tūc dicit ꝙ. c. flōmia extrahēs sanguinē in sexq̄latera plus nō facit eadē iuuamēta nec vitat eadē nocumēta. nō eñ vitabit festinā suffocationē: neq₃ apā qd̄ vitabit p miorē quātitatē sanguinis. ideo ī his casibꝰ extremis faciēda ē flōmia lata satis de sanguie in puo tp̄e educēs. ¶ Ad pmaȝ rationē Auer. ꝙ nō tantū illa eūatio ē naturalis q̄ imit at naturā: imo qn̄q₃ illa q̄ est opatiōi nature ꝯtraria: sicut qn̄ natura mutat materiā ad aliquod mēbrū qd̄ apābit et medicꝰ ꝓhibȝ cū repcussiuis. Itē illa q̄ supplet defectū nature vbi deficit sicut cū ars abscīdit mēbrū putridū qd̄ natura nō facit. et sic in ꝓposito ars supplet opationē nature. ¶ Ad scd̄ȝ dr̄ ꝙ intētio eūonis ē educere superflua ꝓuata ꝟtute a casu a quo nō possȝ releuari. sȝ ꝙ notabilr̄ ꝟtꝰ debilitet hoc nō intēdit eūo. ¶ Ad tertiū dr̄ ꝙ multa iuuamēta de p accn̄s sunt cōueniētia sicut infrigidatio corpis febriētis p exhibitionē scamomee. ꝛ sicut curatio tetani cuȝ balneo aq̄. vij. affo. ¶ Ad aliaȝ negat maior. nā casus ille ꝟtutis facile remouebit sed fe. remanēs facile trāsibit in putridā et forte seq̄tur egri festina mors. ¶ Ad vltimum dicitur ꝙ virtus deonerata leuata a sincopi deonerata sanguine superfluo mouebitur contra humores illos et expellet: quos non expulisset nisi fuisset facta tanta sanguinis eūatio: qd̄ affirmat Aui c. d. Et fortasse seq̄tur flōmiā vltimā statim fluxus colicꝰ et sudor quē opȝ oī hora abstergere donec ꝯtinuet ꝛ fortasse sanabitur.

¶ Cura fe. sanguinee nouē exigit ītētiōes. pma est debitū regimē sex reꝝ. scd̄a ē eūo. tertia ē calitatis extictio. q̄rta ē digō. q̇nta mūdificatio. sexta ē vrie ꝓuocatio. septia resolo. octaua cordis ꝛ mēbrorū ꝯfortatio. nona accn̄tiū correctio. ¶ Regimē sex rerū dȝ eē frm̄ sȝ mlto magis ī sinocha nō putrida ꝛ in sinocha sili causoni. ī sinocho ꝟo ī quo ē putrefactio ab hūore crudo grosso vl aquoso nō ē necesse ī fridare mltū. ꝛ dieta dȝ eē subtilis. sȝ subtilior in sinocha nō putrida ꝛ sinocha sili causoni ī q̄bꝰ Aui. laudat iuiubas: sȝ deberēt decoq̄ ī aq̄ post earū incisionē. ꝛ ius eaꝝ siue ipsaꝝ hrīst ꝯuēit. īfrīdat eñ et ingrossat. Silr ꝯfert hrīst lentiū abiecta prima aq̄ ꝯditis cū aceto granatoꝝ vel sumach. Itē laudat cucurbitas acetosam. portulacā. lactucas endiuiā. cucumeres. pruna. pira. poma. q̄ oīa coquētur vt decet. Silr laudat acetositas citri. arancij: limonis. cerasa acria. berberis agresta et vinū granatoꝝ cū aq̄ sit potꝰ eoꝝ. ī sinocho ꝟo qn̄q₃ oȝ dietare dieta grossa ꝛ restauratiā: et conari sūmopere vt comedāt sicu ī pestilētialibꝰ. cuius cā est vt sanguis bonꝰ restauret cū p̄exn̄s sit corruptꝰ: et in hoc sinocho opȝ cū cibis miscere cala vel frīda sȝ gradū egritudinis ꝛ causam eiꝰ prohibētia putredinē. Frigida vero q̄ miscētur sunt scd̄m plurimū acetū ꝛ reliqua acetosa. Itē sandali: coralli: margarite et similia. calida vero sunt cinamomum gariof. et similia boni odoris cōuenientia quādo humores frigidi sunt admixti faciētes sanguinē putrere et tunc conueniunt abstersiua subtiliatiua īcisiua quādo humores admixti sunt crudi grossi. Si vero sunt crudi aquosi huiusmodi declinēt ad siccum cum pauca incisione et abstersione. et tunc milium et pannicum et far essent conuenientia. vinum carnes et oua non conueniunt nisi in declinatione aut nisi timetur casus virtutis. ¶ Secunda intentio scilicet euacuatio perficienda est flebotbomia quam cito ē possibile. ventre tamē existente pleno fecibus, premittatur clistere lenitiuū

gorum q̄ sunt in sto eductiuū.et post eorum eductionez q̄ cito est possibile flomet ex venis brachij ex qb⁹ eligat basilica sanguie multū īflāmato circa spiritualia ⁊ epar peccāte.nigra vo pctō exñte ī toto. si vero in casu fuerit retētio emorroydarū aut mēstruorum premittat flōmia saphenarum:deinde flōmētur vene manus.et nō est in hac febre expectanda digō q̄ expectat ī alijs febrib⁹ a b alijs hūorib⁹ pēdētib⁹ pcipue ī sinocha. In sinocha vo vbi eēt admixtio multi fl'atis grossi cū sanguine:⁊ nō esset opus magna festinātia pmissa flōmia minoratiua ante scdaz flōmiā pmitte digestiuū.⁊ si nō possent flōmari manus vene flōment alie vene ppinque his in iuuādo. Et A.mēorat flōmiā vene frōtis aut apponātur vētose cū scarificatiōe aut sanguisuge in natibus ⁊ in spatulis.et si nihil horum fieri posset soluat venter scdm exigentiā humorū peccantium.et hec flebothomia de qua supra esse copiosa ⁊ magis in sinocha q̄ in sinocho. Et minori etiā flōmia sincopizat patiēs sinochū q̄ sinocham. Et ne decipiaris nota q̄ non debet esse tua intētio vt eger cadat in sincopim:immo debes illam phibere quātū est possibile. Sed intētio tua debet esse vt extrahat tāta quātitas sanguis que sufficiat ad curā etiā si p eā duceret ad sincopim. Quātitas aūt sufficiēs ē cōiter ab.j.lib. et.ß. vsq ad.ij.Sed cū extraxerit lib.j.si superuenit sincopis dimitte p tūc. et ipo releuato a sincopi cum remedijs opportunis extrahe residuū. Est tamē meli⁹ si egritudo dat idutias partiri flōmiā. nā his aut ter poteris iterare flōmiā in die naturali:imo in 12.horis. ¶ Tertia intētio ē extinctio caliditatis diuersimode perficiēda.in sinocha eñi ⁊ sinocho assimilato causoni cū vehemēter extinctiuis sicut cū aqua ordei infrigidata in magna quātitate. Itez cū aqua portulace acetose vino granatorum oxizachara et similibus frigidis actu et potētia et etiā cū exterius applicitis.et his nō sufficiētibus cuz potu aque frigide vsq ad satietatē quādo adsunt oēs vel plures cōditiōes suadētes potū aq̄ frigide.Sed si nō sit tanta caliditas qz forte sanguini est mixtus humor grossus crudus aut subtilis nō est opus tanta infridatione. sed sanguine existēte grosso crudo dent subtiliātia sicut sirupus acetosus simplex aut oxizachara cū aqua endiuie ⁊ filiibus.et ipso existente subtili aq̄ iuiubarū et filiuz. ¶ Et nota q̄ exhibitio horū infrigidantiū nō premissis oibus opportunis multo magis noceret q̄ iuuaret.quapropter procedendū est scdm intētiones pdictas. ¶ Quarta intētio est digestio in qua intēdunt duo.vnū est eq̄tio substātie grosse p subtiliantia sicut est sirupus acetosus oxizachara.aq̄ endiuie ordei et similia.et subtilis p ingrossantia sicut est aq̄ iuiubarū lentiū et similiū.Alterū ē phibitio putredinis ad quā phibendā cōfert acetum et acetosa.acetosa itaq sunt cibis et rebus medicinalibus īmiscēda sicut acetū agresta. vinū granatorum.acetositas citri et similia. ¶ Quinta intentio.s.mūdificatio fiat cū soluētibus hūores sanguini admixtos:colerā quidē cū aqua fructuū cui aliquid modicum diaprunis solutiui et electuarij succi ros.addi pōt.Flegma quoq aquosum cum cassia dissoluta cū decoctione turbith sine admixtione.zinzi.sed flegma grossum cū aqua dissoluta cū decoctione turbith correcti cū.zinzi.agarico et similib⁹.melācolia vero cuz aq̄ lactis sene et epithimo. ¶ Sexta est vrine puocatio cum decoctione se.fri.cū sirupo acetoso composito dissoluto cum aqua sparagorum. ¶ Septima intentio que est resolutio cōpletur cum fricationibus et cū prouocatione sudoris ad quē puocandū iuuat aqua ordei cū pauco vini subtilis. Itē suffumigatio cū aqua calida super lateribus aspsa ipso iacente in lecto et pannis debite cooperto. ¶ Octaua intentio.s.membrorū nobilium confortatio perficitur cū trociscis de cāpho.trocis.de spodio sandalis ⁊ similibus. ¶ Nona intētio.s.accidentiū correctio perficitur scdm eorum exigentiam.

¶ De feb.flegmatica. Ca.xlvj.

Sciuisti qd feb.putredinis flegmatis quādoq est paroxisinalis. et quādoq est inseparabilis.⁊ sciuisti causam in hoc.

¶ Superius egit de febribus colericis ⁊ sanguineis:hic agit de flegmaticis. Hz hec pars ptes tres.in pma agit de his fe.in gnali.in scda in speciali ponēdo signa.in tertia curā.scda ibi. (In illa quidē.)tertia ibi.(Cura huius egritudinis diuersificatur).Primā partē seu pmū capitulum in qnq partes diuido.in pma diuidit feb.fl'aticam in duas pmas species.in scda ponit tpa eius ipa adinuicē cōparando.in tertia ponit ei⁹ causas.in quarta q̄ corpa sint ad eā magis disposita. in q̄nta ponit duos canones.secūda ibi.(Et sunt ei hore.)tertia ibi.(Et flegma q̄dē putridū.) q̄rta ibi.(Et plurimū quidē.)quinta ibi.(Et parū quidez euacuatur. ¶ In prima pte dicit. Sciuisti.s.in ca. de putredine q̄ feb.putredinis flegmatis quandoq est paroxismalis.i.interpolata. quandoq ē inseparabilis.i.continua. Sciuisti causam eius. fit eñi interpolata ex materia putrente extra venas.et continua ex materia putrente intra venas aut ex apate flegmatico intrinseco.

¶ Et sunt ei hore sicut in reliquis febrib⁹. Et minor horarum sui principij scdm plurimū est.xviij.dierum.et eius eradicatio in pluribus est intra.lxiiij.dies. Et saluior eorum est illa que est mundorū tēporū.et precipue illa que ē mlti sudoris.significat eñi subtilitatem materiei et paucitatem eius ⁊ raritatem corporis. Longior ergo partiū huius egritudinis est augmentuz: quāuis eius declinatio iterum sit longior declinatione tertiane plurimum.

¶ In hac scda parte dicit:qd hec feb.habet tēpora tam vniuersalia quā particularia sicut relique fe.scdo dicit qd ad minus suū principiū vniuersale durat.xviij.dieb⁹.Dicit tertio q̄ huius feb.eradicatio est scdm plurimū intra.xliiij.dies.quarto dicit quod illa feb. flegmatica est saluior que est mūdorum teporum.alias.temporū precipue illa q̄ est multi sudoris .significat eñi mult⁹ sudor paucitatem materie:subtilitatem eius et raritatē corporis.quinto dicit q̄ longior partiū huius egritudinis est augmentū quāuis eius declinatio sit longior declinatione tertiane vt plurimum.

Contra.secundū dictū instat.si pncipiū durat.xviij. dieb⁹ et tota.feb.durat.xliiij.ergo tpa reliq̄ eēnt minora diuidēdo residuū in tres ptes.pñs est cōtra auctoritatē Aui.dicentē q̄ augmētum est longi⁹ tēpus hui⁹ egritudis. ¶ Dicit.Gē.q̄ pncipiū i fl'atica ē lōgi⁹.qz hūor frid⁹ ⁊ viscosus tardat accēssionē ⁊ appitionē digōis:sz q̄ hec lōgitudo fit 18.di.nō possz pbari:sz stat expimto ⁊ testificatiōi auctorū

Champerius. Amphemerin⁹ febris vocitata est: qd diei noctisq spacia aliq̄ obtineat:i naturis magis pituitosis residet: et hiberno tpe: senesq et pueros magis infestat ppter edacitates ⁊ pcipue ī hūidis fridisq locis degētib⁹:et vitis segnib⁹ cuz saturitate:et magis cū in cibis ptinue sese lauerint:ac mlto magis cum ipa cibaria natura suapte sūt magis pituitosa:et manifesto inordinata.incipit non cū rigore statim primo die iuadit: sed frigiditate circūcepti magis difficilē calorem habent.

auctorũ. nõ eñi est dubiũ qõ in febrib⁹ fl'aticis tã ɔtinuis q̃ interpolatis diu stat cruditas in vrina anteq̃ appeat signũ digõnis manifestũ: ideo pñcipiũ est longũ. ¶ Sed ad rõnẽ in ɔtrariũ dicẽdũ pmo q̃ p pñcipiũ hic nõ intelligim⁹ pñcipiũ ppe sumptũ distinctũ ɔtra totũ augmẽtũ qõ excludit signa digestionis manifesta. sed intelligẽdũ ẽ pñcipiũ includẽs ptẽ augmẽti. s. vsq3 ad apparitionẽ manifestoꝝ signoꝝ digõnis q̃ si icipiãt apparere vsq3 ad. 20. dies erit terminus circa. 40. aut xliiij. scõm gñales sermones Ga. i cõ. affo. quarte pticule. Quibuscũq3 in feb. in. vij. termiat aut i. ix. Tadeo tñ visum ẽ qõ text⁹ debeat dicere eradicatio ẽ intra. lxiiij. dies. Et forte sermo ei⁹ est ver⁹ in fl'atica iterpolata. sed in fl'atica ɔtinua põt terminari ifra. xliiij. dies. ceteris eñi pib⁹ ɔtinuũ ẽ breuius suo iterpolato apõ Gal'. et fm Tadeũ ratio nihil cõcludit. attribuem⁹ eñi pñcipio. xviij. dies. augmẽto. xx. statui. 10. Est eñi ceteris breuior declinatiõi. xvj. et summa erit. lxiiij. ¶ Notandum p declaratiõe q̃rti dicti. qõ si text⁹ dicit mũdorũ teporũ est clar⁹. illa eñi fl'atica q̃ h3 tepores magis mũdos. i. magis primos ṽe q̃eti est magis salua. significat eñi hũorẽ putrentẽ eẽ pauciorẽ minus grossum ⁊ min⁹ viscosum ⁊ maiorẽ pportionẽ ṽtutis, supra morbũ vel ad materiã. Ille aũt tepor de quo ẽ hic sermo est q̃ durat. vj. horis. et i ɔtinua ẽ remissior fe. q̃ in tpe pcedẽti. sed in iterpolata nõ est fe. sed neutralitas fe. Si vero text⁹ dicat tẽpoꝝ verus ẽ. illa eñi febris q̃ h3 tpa magis mũda. i. minus ɔfusa ẽ salutior. et tpa dicũtur mũda q̃ nõ confundũtur. et illa immũda q̃ cõfundũtur. Nã aliqñ in his febrib⁹ post statũ vr̃ redire pñcipiũ pp difformitatẽ materie. q2 aliqñ post manifesta signa digestiõis appebit in vrina cruditas moto hũore grossiori ⁊ viscosiori ⁊ faciẽte nouam opilationẽ. Ita etiã in pñcipijs particl'arib⁹ vr̃ aliqñ post statum redire augmẽtu3 pp difformitatẽ materie. et hoc significat lõgitudinẽ: et q̃nq3 malã morbi terminationẽ. vbi ecõtra mũdicies de q̃ supra significãdo materie vniformitatẽ et pportionẽ ṽtutis ad ipam significat salutẽ et breuitatẽ. ¶ Scdo notandũ q̃ fl'atica ẽ salutior q̃ est multi sudoris si ille sudor sit fact⁹ in pcessu iã apparẽtib⁹ signis digestionis. significat eñi obedientiã materie et pportionẽ virtutis ad eã. Si ṽo fiat mult⁹ sudor a pñcipio nõ significat salutẽ: sed magis longitudinẽ ṽndo materiã illã expelli ppter multitudinẽ et non ppter digestionẽ. ¶ Tertio notandũ q̃ sudor multus nõ significat paucitatẽ materie absolute: imo potius multitudinẽ: significat tamẽ paucitatẽ materie in ɔparatiõe ad illã que esset tãta q̃ suffocãdo calorẽ innatũ faceret ipm impotentẽ ad ei⁹ expulsionẽ. Aliter significat paucitatẽ materie et q̃ materia paucificat̃. ⁊ ɔñr breuitatẽ egritudinis pcipue si paroxismi sequẽtes minorẽtur. ¶ Ultimo notandũ q̃ vltimũ dictũ huius partis põt dupliciter itelligi. Primo q̃ scõm pl'm declinatio flegmatice est longior declinatiõe tertiane non semp cũ interdu3 reperiat̃ flegmatica vnius aut duorũ dierũ. Secundo q̃ declinatio flegmatice est plurimũ. i. valde lõgior declinatiõe tertiane ceteris paribus: et est notum.

¶ Et flegma quidẽ putridu3 quãdoq3 est vitreũ. et quãdoq3 est acetosum. ⁊ quãdoq3 est dulce. et quãdoq3 est salsum. et tu iã sciuisti quomodo ex salso fit causon.

¶ In parte psenti ponit causas flegmatice dicẽs qõ flegma putridũ faciẽs flegmaticã q̃nq3 est vitreũ. q̃nq3 est acetosum. q̃nq3 dulce. q̃nq3 salsum. Et dicit q̃ tu iã sciuisti. s. in ca. de causone quõ ex flegmate salso fiat causon. ¶ Cõtra pmũ dictum instat̃ arguẽdo Auicẽ. de insufficiẽtia. natura pter hos modos fl'atis repitur flegma crudũ. flegma mucillaginosum. fl'a insipidũ. fl'a aquosum põticum ⁊ gipseũ. Respõdet̃ qõ gipseũ nõ facit febrẽ sed crudũ et mucillaginosum dant̃ intelligi p vitreũ. sed insipidũ et aquosum ɔprehendunt̃ p fl'a dulce. põticũ vero p acetosum. ¶ Pro notitia scdi dicti hui⁹ partis notãdũ qõ fl'a salsum putrẽs in corde aut locis sibi ppinq̃s facit causonẽ. putrẽs vero in venis puis: facit ɔtinuã exacerbantẽ quotidie. putrẽs vero extra venas facit quotidianã interpolatam.

¶ Et plurimũ q̃dẽ accidit feb. flegmatica humidis et quietis et senibus et infantib⁹ et patientibus nauseatiuam satietatẽ: ⁊ exercitãtibus et balneãtibus se super repletionẽ. ⁊ habẽtibus eructuationẽ acetosa3: et habẽtibus repletionẽ: ⁊ patientibus descensum humoris et fit catarrus ad stomachum qui putrefit in eo.

¶ In hac pte ostẽdit corpa pata ad hãc febrẽ di. q̃ pl'm accidit hũidis. s. q̃ sunt fl'atici nõ aũt hũidis sanguineis et q̃etis. multiplicãt eñi fl'a ⁊ senibus et pprie decrepitis et infantibus pp humiditatẽ et multã comestionẽ et patiẽtibus nauseatiuã satietatẽ. s. cũ corruptiõe ad acetosum et exercitantibus et balneãtibus se post repletionẽ. s. cibi. quia nõ fit bona digestio spiritib⁹ distractis a stõ ad istrumẽta motus et ad circũferẽtiã. et habentibus eructuationẽ acetosa3. q2 causat et significat multitudinẽ fl'atis et habẽtib⁹ repletionẽ fl'atũ et patiẽtibus discrasiã humorũ et catarrũ ad stom qui putrefit i eo. Est eñi catarrus scd3 plurimũ fl'aticus. q̃nta tertij. Raro vero accidit iuuenibus ⁊ colericis. Unde Gal'. in terapentica ad Glauconem nunq̃ vidit adolescentẽ colericu3 captum a febre flegmatica.

¶ Et parum quidem euacuatur a lesione in ore stomachi.

¶ In pte psenti põit duos canões. Prim⁹. patiẽs fl'aticã raro euat̃ a lesiõe oris stõi. q2 stõach⁹ ẽ minera fl'atis. iõ fl'atica nocet stõ sicut t̃tiana felli et epati. et q̃rtana spleni. vt Rasis. xvj. continentis.

¶ Et scias q̃ cũ omni feb. cũ qua ẽ frigus constringitur pulsus et minoratur.

¶ Hic ponit scõm canonẽ. in oi feb. cũ q̃ est frigus stringit̃ pulsus quãtũ ad vnã dimẽsionẽ q̃ est latitudo. Et fit puns quãtũ ad oẽm sequẽdo vocabl'a Gal'. in li. de dr̃ijs feb. et cã nota ẽ ex sepe dictis.

¶ De signis flegmatice periodice. Cap. xlvij.

IN illa quidẽ in qua cã est flegma vitreũ aut acetosu3 frigus multiplicat̃ valde. et rigor in vitreo est vehemẽtior. At frigus non incipit in ea subito: immo paulatim in extremitatibus. deinde perueniunt ad hoc vt fiant sicut nix: que nõ calefiũt nisi cũ difficultate: neq3 calefiũt subito neq3 scõm gradationẽ continuã: imo paulatim cum reditu frigoris. et fortasse cõmi

scetur frigori ei⁹ in principio rigor. Fit ergo frigus propter illud q̄d non putruit. et horripilatio propter illud q̄d iam putruit. ꝛ maius frigus eius et ipsius rigor sunt in periodis status.

¶ Hic ponit signa febrium flegmaticarum. et primo earū q̄ cōiter eueniūt. scdo raro euenientium q̄ scd̄m plurimū sunt flegmatice. scd̄a ibi. (Et sunt feb.) prima in duas. in p̄ma ponit signa flegmatice interpolate. in scd̄a ꝯtinue. scd̄a in sequētis capituli principio. (Sunt sicut reliq̄ signa.) p̄ma iterū in duas. nā in prima ponit signa flegmatice interpolate ꝓpria scd̄m causas eius. in scd̄a ponit signa flegmatice continua omni speciei eius. scd̄a ibi. (Et plurimi quidez ꝑiodi.) p̄ma in tres. in p̄ma ponit signa facte a flegmate vitreo et acetoso. in scd̄a facte a flegmate salso. in tertia facte a flegmate dulci. scd̄a ibi. (Illa vero.) tertia ibi. (Illam autē.) Prima in duas. nā in prima ponit signa dicta. in scd̄a īmiscet quedā signa cōia flegmatice. scd̄a ibi. (Et hec q̄dez feb.) ¶ In p̄ma ꝑte dicit ꝙ in illa in qua cā est flegma vitreū aut acetosum frigus multiplicat̄ valde. et rigor in vitreo est vehemētior. s. quo ad durationē licet nō necessario quo ad intēsionē. ¶ Scd̄o dicit: q̄d frigus nō incipit in ea subito. i. q̄d in paruo t̄pe notabiliter intendatur: immo paulatim in extremitatibus. et deinde paulatim perueniūt ad hoc vt fiant sicut nix qui nō calefiūt nisi cū difficultate nec calefiūt subito. nec scd̄m gradationē cōtinuā. immo paulatim cū reditu frigoris. s. postq̄ inceperunt calefieri. ¶ Tertio dicit q̄d fortasse. i. aliquādo admiscetur frigori rigor in principio scz particulari. fit ergo frig⁹ ꝓpter illō fl'a q̄d nō putruit: ꝛ horripilatio siue rigor ꝑꝑ illud q̄d iam putruit. ¶ Ultimo dicit: q̄d maius frigus et maior rigor ī sunt periodis status. ¶ Primo notādū pro noticia primi dicti. q̄d causa multiplicatiōis frigoris ī flegmatica vitrea ꝛ acetosa ē quia illa flegmata sunt valde frigida et frigidiora quā reliqua flegmata nostri corꝑis. certū tamen est q̄d flegma vitreū est magis fr̄m quā acetosum. Unde Ras. xvi. cōtinētis. In vitreo est frigus forte. nam ipsum est ceteris frigidius licet aliquādo acetosum magis infrigidet quā vitreū propter subtilitatem substantie sue potēs magis in profundū penetrare. est tamen ceteris paribus frigus sequens flegma vitreum longioris durationis quā frigus sequēs flegma acetosum: lz illud possit esse intēsius. et causa sumitur ex mō substātie vtriusq̄. similiter rigor est vehemētior in vitrea. i. longior: lz in acetosa sit intensior. qꝛ flegma acetosuz subtilitate sue substātie velocius mouetur ad mēbra sensibilia. et cum hoc sua punctiōe magis stimulat expulsiuā. ¶ Secundo notandū ꝓ notitia scd̄i dictū. ꝙ licet tam ī vitrea quā in acetosa frigus paulatim intendat̄ ī extremitatib⁹. et lz extremitates postq̄ sunt infrigidate nō calefiāt subito nec scd̄m gradationem cōtinuā: īmo tarde et cū reditu frigoris.. hec tamē tardatio et difformitas infrigidatiōis et calefactionis est magis in vitrea quā in acetosa ꝓpter maiorem grossitiē et difformitatem flegmatis vitrei quā acetosi. ¶ Tertio notandū pro notitia tertij dicti. ꝙ rigor admiscet̄ frigori in principio paroxismi siue rigorē accipiam⁹ ꝓprie siue cōiter. s. vt est cōis ad rigorē ꝓprie sumptū ꝛ horripilationem. et rigor magis seq̄tur flegma putrēs. qꝛ magis subtiliatū est ꝛ veloci⁹ mouet̄ ad mēbra sensibilia. et ecōtra frigus magis seq̄tur fl'a nō putridū. qꝛ sua intēsa fr̄itate ē magis aptū infrigidare. ¶ Ultimo notādū pro declaratiōe vltimi dicti frigus eē duplex. est eñ q̄dā positiuū: et illud ceteris paribus ē magis ī p̄ncipio vl'i q̄ in statu cū in statu materia hec sit magis calefacta q̄ ī p̄ncipio. Est aūt aliud frig⁹ p̄uatiuū sequēs reuocationez caloris ad ītra. ꝛ illud potest esse magis ī statu q̄ in p̄ncipio sicut ꝛ rigor ē maior siue ꝓprie accept⁹ siue cōiter ꝓpter velociorē motū humoris ad membra sensibilia in statu q̄ in p̄ncipio cū sit magis subtiliat⁹. ¶ Et nota sicut bn̄ dicit Gētilis. ꝙ Auicen. ꝛ alij auctores multuz abutunt̄ his terminis frigus rigor horripilatio: vnū pro alio accipientes: īmo aliquādo vnū istorū accipiendo tanq̄ sinonymū huic termino typus qui est cōmunis ad hec tria proprie sumpta.

¶ Et hec quidē feb. nō est ex materia que faciat punctionem ita vt sit causa rigoris ī via expulsionis. putredo nāq̄ eius est putredo rei lenis et incipit cū grauitate ꝛ profunditate somni. Et multotiens incipit in paroxismis primis sine frigore et neq̄ ē rigor: immo postponitur vsq̄ ad tēpus ꝛ fortasse erit frigus et non erit rigor. et multotiens incipit cū sincopi et nō fit. Et in hac quidem egritudine multiplicatur sincopis propter debilitatē oris stomachi et calum appetit⁹ ꝛ priuationē alistimbre q̄ est fundamentum materiei nutrimēti et virtutis.

¶ In ꝑte p̄senti īmiscet q̄dā signa cōia fere oī speciei fl'atice. min⁹ tñ ꝯueniūt pēdenti a fl'ate salso. Et p̄mo dicit: ꝙ hec fe. nō ē ex materia que faciat pūctionē: ita vt sit cā rigoris ī via expulsiōis. i. cū materia expellit̄ ad mēbra sensibilia. putredo eñ eius ē putredo rei lenis. i. non acute nisi sit fl'a salsum. Et ī summa vult hic dr̄e ꝙ hec fe. p̄m pl'm incipit sine rigore. Et ꝑꝑea cū dictū sit supi⁹ eā incipere cū rigore ꝑ rigorē ītellige rigorē cōiter sumptū cōem ad horripilationē et rigorē ꝓprie sumptū. freq̄nter eñ īcipiūt ꝑoxismi ei⁹ sine rigore ꝓprie sumpto. ¶ Scd̄m signū. ꝙ īcipit cū grauitate capitis et totius corꝑis ꝑꝑ m'ltitudinē materie ꝛ vapoꝝ. ¶ Tertiū signū. ꝙ īcipit cū ꝓfunditate sōni ꝑꝑ m'ltitudinē grossitiē et viscositatē materie ꝛ vapoꝝ. ¶ Quartū signū ꝙ multotiēs īcipit in primis. i. in p̄ncipijs vl'ib⁹ ꝑoxism⁹ sine frigore ꝛ sine rigore: īmo postponit̄. s. frigus ꝛ rigor vsq̄ ad tēpus ī quo materia erit subtiliata ꝑ actionē caloris. tunc eñ mota veloci⁹ ad mēbra sensibilia faciet maiorē rigorē ipsorū ꝟtutē magis stimulādo ꝛ ꝯ̄r faciet mat⁹ frig⁹ nō q̄dē positiuū qꝛ tūc erit calior. s; p̄uatiuū reuocādo cal'm ītert⁹. Et subdit ꝙ fortasse. i. aliq̄n erit frig⁹ ꝛ nō erit rigor ꝛ maxīe ī p̄ncipio vl'i q̄n materia ē grossior ꝛ fridior ꝛ tardi⁹ mota sup̱ mēbra sensibilia. ¶ Quintū signū. et multotiēs erit cū sincopi ꝛ nō fit sincopis. s. sēꝑ. s; maxīe fit ī p̄ncipijs ꝑoxismorū. ꝛ ī illa q̄ pēdet ab hūore valde frido ꝛ m'lto. Ar erit cū sincopi. i. dispōe ad sincopim q̄ dicit̄ lipotomia et nō fit sincopis. s. ꝯpleta. Et subdit ꝙ ī hac febre multiplicat̄ sincopis ꝓpter tria. s. propter debilitatē et nocumētū oris stōi cui cor facile ꝯpatit̄. scd̄o ꝑꝑ casuz appetit⁹. tertio ꝑꝑ p̄uatiōe digestionis q̄ ē fundamētū. i. cā p̄ncipalis materiei nutrimenti. i. sanguis q̄ dz ꝯuerti in sp̄ūs et substātiā corꝑis. ꝛ cōsequenter supple

sequenter supple, est fundamentū virtutis naturalis vitalis et animalis. deficiente nāq; appetitiua non sumitur cibus et deficiēte digestiua nō digeritur. quare sequitur defectus cuiuscunq; virtutis ad quem sequitur sincopis.

¶ Illam vero que est ex flegmate salso sequitur horripilatio et nō fit vehemens frigus eius.

¶ Signa flegmatice pendentis ex flegmate salso ponit dicens ꝙ ad ipsam sequitur horripilatio et non fit frigus vehemens. scʒ positiuum. quia flegma salsum est calidum pungens membra sensibilia: et sic causans rigorem et horripilationem nō positiue infrigidans.

¶ Illam autē que est ex flegmate dulci raro antecedit in principio vsq; ad plurimos paroxismos horripilatio; neq; frigus. neq; rigor.

¶ Ponit signa pendentia a flegmate dulci dicēs: qd̄ raro in pͥncipio. s. vniuersali vsq; ad plures paroxismos antecedit horripilatio frigus aut rigor: eo qd̄ materia est satis grossa et benigna et male mota super mēbra sensibilia. sed postea subtiliata et calefacta a calore naturali digerente et a calore putredinali. et mota velocius super membra sensibilia causat aliquem typum.

¶ Et plurimi quidem periodi febris flegmatis incipiunt cum sincopi.

¶ In pte p̄senti ponit signa cōia cuicunq; speciei flegmatice. Et diuidit̄ i. xij. ptes scd̄m qd̄ sunt. xij. genera signorū. partes patebūt discurrendo per textum. Primū genus signorū est qd̄ plurimi periodi febris flegmatice incipiūt cum sincopi: ⁊ cā nota est ex superius dictis.

¶ Et iam apparet in ea ī principijs calor vehementior. et in postremis minoratur illud. Et est simile vt causa in hoc qm̄ putredo antecedit prius ad magis dulce et magis salsuʒ et magis subtile. deinde ad grossius et frigidius.

¶ Scd̄m genus signorum sumitur a calore. et habet quinq; partes scd̄m ꝙ quinq; ponit signa a calore. scd̄a ibi. (Et tactus caliditatis.) tertia ibi. (Verūtamē non.) quarta ibi. (Et qualitercunq; fit.) quinta ibi. (Et multotiens quidem.) Primū signum est hoc. In paroxismis primis calor apparet vehemētior et in postremis apparet minor. Et est simile. i. verisimile vt sit causa i hoc qm̄ pri⁹ icipit putrefieri magis dulce magis salsum et magis subtile. ⁊ supple magis calidum. deinde grossius et frigidius. sed humor magis subtilis ⁊ magis calidus est aptus cum putret magis calefacere quā humor grossior et frigidior. ¶ Notandum qd̄ sermo iste est verus in paroxismis habentibus pro causa antecedente vnum cumulū materie sufficientis ad plures paroxismos. nam tunc de illo cumulo pars mobilior citi⁹ mouebitur. s. dulcior salsior et subtilior. ideo paroxismi principij erūt maioris caloris. posterius autē mouebitur pars grossior frigidior et ad motum pigrior. vnde fient paroxismi minoris caloris. Sed cum paroxismi nō fient ex materia huius cumuli: sed ex ea que de nouo generatur talis erit calor huius paroxismi qualē cōtingit generari materiā q̄ prius nō erat.

Sed contra quia statim oppositū dictum fuit superius in flegmatica pendēte a flegmate dulci ꝙ paroxismi in primis non incipiunt cū typo. et in processu incipiunt cum typo materia magis subtiliata et propter subtiliationē mota veloci⁹ super mēbra sensibilia. ¶ Amplius oppositū dictū fuit superius de intentione cōmenta. Alexandrini super primo epidimiarū qd̄ in feb. de materia frigida ꝑoxismi status fiunt de materia subtiliori et velocius mota. vnde rigores paroxismorum in statu quartane sunt fortiores quā in eius principio econtra ī tertiana. et hic dicit Auicen̄. qd̄ flegma faciens posteriores paroxismos ē grossius. ¶ Ad hoc respōdetur. qd̄ sermo Auicen̄. in parte p̄cedenti et commenta. Alexandrini intelligit̄ in materia vniformi in modo substantie. sed sermo Auicen̄. hic intelligitur in materia difformi. Et ex his sequitur qd̄ aliquādo materia flegmatica mota in statu ē subtilior certa data mota in principio. aliquādo grossior: aliquando equalis scd̄m maiorē aut minorem acquisitionem subtilitatis per actionē caloris digerentis. ¶ Secūdo. et melius dici potest qd̄ semꝑ materia flegmatica posterius mota est subtilior sibi simili mota in principio cum digestio in flegmate procedat subtiliando. et hoc voluit Auicen̄. in parte precedenti. et Cōmenta. Alexandrinus: cum quo tamē stat qd̄ mota posterius: quāuis subtiliata per digestionē fit grossior certa data indigesta mota in principio. Sunt et alie solutiones quas omitto vt breuitati indulgeam.

¶ Et tactus caliditatis eius in primis ē debilis et vaporosus. deinde cum prolōgatur positio man⁹ super mēbrum sentit manus acuitatem ⁊ mordicationem.

¶ Hoc est scd̄m signū sumptū a caloris modo. et ē qd̄ tactus caliditatis eius. s. flegmatice est in primis. ideo primo occursu debilis et vaporosus. sed cum prolongatur positio manus super membruʒ sentit membrū acuitatem et mordicationem. Huius causa est: quia vapor flegmaticus perueniens ad manum in primis est paucus et tardus ꝑ grossitiem: sed postea cumulatus sub manu in magna quātitate facit impressionem fortem.

¶ Verūtamen nō est similis neq; equalis in omnibus super que cadit manus: immo est diuersa: quoniā inuenit in loco vno asperitatem: et in loco alio lenitatē. et est quasi caliditas colere post rem cribellatam: qm̄ flegma viscosum ē. quare diuersificatur ei⁹ passio a caliditate sicut accidit ī reliquis viscosis cum ebuliunt. ipsa enim disrumpuntur in quibusdam locis et non disrumpunt̄ in locis alijs.

¶ Hoc est tertium signum sumptum a modo caloris. et est quod caliditas non est equalis in oībus partibus super que cadit manus: īmo est diuersa quoniā in vno loco representatur aspera siue acuta et in alio loco lenis: et est quasi caliditas colere per cribellum. et est vt sit manus super cribellū et perueniat caliditas ad manum per foramina cribelli. in partibus enim manus que obuiabunt foraminibus cribelli sentietur caliditas acuta. in reliq̄s partibus mitis. Ita apparet tangenti mēbrum patientis flegmaticam: qm̄ flegma est viscosum: quare diuersificatur eius passio a caliditate sicut accidit reliquis viscosis cum buliunt. ipsa enim disrumpuntur in quibusdam locis et

nō in alijs. et a locis in quibus fit disruptio egreditur vapor calidus multum imprimēs in manuz a reliquis partibus.

¶Et qualiscūq; sit caliditas eius scđz plurimū minor est quā vt inflāmet. ⁊ angustiā faciat et magnificet desiderium aeris frigidi et aque frigide: et inspissationis et rarificationis anhelitus magni et exufflantis.

¶Hoc est quartū signū a modo caloris sumptuz. et dicit qđ q̄litercūq; sit. i. siue sint semꝑ vera ea q̄ statim dicta sunt siue nō. q2 possibile ē q nō sit ita licet eñ ꝑtes viscosi flegmatis sint diuerse ī euaporatione. tamē illi vapores venītes versus cutim possunt vniformiter ꝑ cutim disꝑgi ⁊ fiet representatio eq̄lis oībus ꝑtibus manus tangētis tamē hoc est verū scđm plurimū. q2 calor flegmatice nō est ꝑueniēs ad hoc vt inflāmet et faciat angustiā circa ꝑcordia ⁊ magnificet desideriū aeris frigidi: qđ maxime cognoscit̄ ꝑ anhelitū magnū velocē et frequentē et desideriū aque frigide: quia nō valde sitiūt. et desideriū inspissatiōis. i. discoperiendi se: ad quā sequit̄ inspissatio pororum: ⁊ rarificatiōis. s. post coopertionē. patiētes eñ febres acutas nūc se discooperiūt. et postea se cooperiūt. nō ita faciūt patientes febres flegmaticas. stant eñ scđm plurimū coopti cū nō habeāt magnū incendiū: et nō habēt etiā anhelitum magnū et exufflationē. i. valde velocē in cōstrictione et minus in dilatatione. nā quāuis sit multo maior necessitas constrictionis pulsus et anhelitus: quā dilatationis propter multitudinē vaporum tamen quia vapores illi non sunt valde calidi nō est magna necessitas constrictionis neq; dilatationis in comparatione ad febres acutas.

¶Et multotiens quidē accidit caliditati eius vt sedeat tēpore quo habet quātitatē hore vnius aut duarum horarū. quare estimatur q ipsa iam peruenit ad statum cum ipsa adhuc sit in augmento. videbis eñ eā iam incipere augmentari. et similiter sunt ei in declinatione stationes.

¶Hoc est q̄ntū signū a caliditate sumptū. Et dicit qđ multotiēs accidit caliditati flegmatice vt sedeat. i. stet in eodē gradu vna hora aut duabus. quare estimat̄ qđ iam sit ꝑuentū ad statū paroxismi cū ipsa adhuc sit in augmēto paroxismi. nā post illam stationem videbis eā incipe augmētari. et similiter sunt ei in declinatione particulari stationes quia nō delinat vniformiter postq̄ īcepit declinare. et hoc totū prouenit ex difformitate flegmatis. cum eñ eius effumat pars grossior stat calor in eodē gradu aliquāto tēpore nō sic est in terciana pura propter vniformitatē colere.

¶Et febres quidē flegmatis sunt multe opilationis ꝓpter multitudinē humiditatis et vaporis sui pauci sudoris ꝓpter viscositatē humoris. Et cum sudare facit est res non exuberans. et de proprioribus significationibus eius est paucitas sudoris et priuatio eius.

¶Hoc est tertium genus signorū et est q feb. flegmatice sunt multe opilationis. propter multitudinem humiditatis. s. flegmatice. que cum sit multa etiam grossa est et viscosa et vapores sui similiter grossi et viscosi. ¶Notandum qđ iste opilationes non apparent omnes in vrina sed solum ille que sunt in vijs vrine. s. epatis et partium ꝓpinquarum in quibus cū est opilatio est vrina subtilis. ille tamē que sunt in poris mēbrorū et in paruis venis ad mēbra terminatis nō sunt causa qđ vrina subtilietur sed potius impedirent sudorem et sunt pauci sudoris. i. raro sudant propter viscositatem humorū. ⁊ cū fit sudor est paucus. Et subdit qđ paucitas sudoris et priuatio ei9 est de proprioribus signis ipsius.

¶Et sitis quidem minoratur in febribus flegmatis nisi propter causam salsedinis aut causam vehemētie putredinis eius. et cum hoc est minor sitis que est in alijs.

¶Hoc est quartum genus signorum et est qđ sitis minoratur in febrib9 flegmaticis nisi quādo pendent a flegmate salso aut a flegmate qđ vehemēter putret. intensa eñ putredo est caliditas putredinalis intensa que exiccando facit multā sitim.

¶Et inflatio laterum multiplicatur ī eis et quandoq; accidit cuti lateris vt subtilietur cum tensione.

¶Hoc est quintū genus signorū. ⁊ est qđ inflatio laterū et totius ventris inferioris multiplicat̄ in patientibus flegmaticam. quia calor factus debilis est potens ad conuertendū humores inventositates et vapores grossos et non est potens ad illos resoluendum. ¶Secūdo dicit qđ quandoq; accidit cuti lateris vt subtilietur cum tensione. i. propter tensionem factam a vaporibus et ventositatibus. quando eñ aliquid extēditur scđm vnā dimensionem opus est qđ minoretur scđam alteram. Et nota qđ iste est quidā modus cazesie ⁊ dispositionis ad timpanitem ad quam forte adiuuat error digestiue stomachi et epatis.

¶Color autem patientium flegmatis febrem est decliuis ad viriditatem et citrinitatem currentes in albedinem ita vt sit illud quod aggregatum est sicut color plūbi vsq; in statu. Et raro quidem rubet color in eo cuius rubedo sit rubedo ī statu reliquarum febrium.

¶Hoc est sextum genus signorum. et est q color patientium flegmaticam tendit ad viriditatem ⁊ citrinitatem currentes ad albedinem quasi color sit mixtus ex viridi citrino et albo qui est sicut color plumbi vsq; in statum. s. particularem exclusiue. Secundo dicit quod raro rubet color in patiēte flegmaticam in statu cuius rubedo sit tanta quanta est in statu. scz particulari reliquarum febrium. s. calidarum. ¶Notandum quod calor tendit in viriditatem propter frigiditatem flegmatis et aliqualem mortificationem caloris innati. est eñ viriditas via in fuscedinem et mortificationem caloris innati. tendit enim in citrinitatē propter aliquale incendium scđm aliquam partem conuertens sanguinem ad naturam colere. Tendit enim in albedinem propter albedinem flegmatis et cutis. sed color aggregatus ex his trib9 est color plumbeus. et hic calor est vsq; ad statum particularem exclusiue. sed in statu facies aliqualiter rubet licet remisse.

¶Pulsus vero eius ē pulsus paruus submersus debilis rarus in primis: deinde fit frequens in fine.

¶Hoc ē septimū

¶ Hoc est septimū genus signoꝝ sumptū a pulsu et habet hec pars quatuoꝛ ptes. In pꝛima ponit quasdā differētias pulsus flegmatice. In scđa cōparat has differētias pulsus flegmatice ad differētias pulsus aliaꝝ fe. In tertia pte subdit alias differētias pulsus flegmatice. In quarta pte extollit hoc signū sumptū a pulsu. scđa ibi. (Et frequentia quidē eius.) tertia ibi. (Et est vehemētis diuersitatis.) quarta ibi. (Et significatiōes qdē) In pꝛima pte dicit ꝙ pulsus flegmatice ē paruus demissus. i. submersus debilis rarus in pꝛimis. i. in principijs particularibꝰ que oīa sequūtur debilitatē virtutis suffocate in pꝛincipijs particularibus a materia flegmatica multa grossa viscosa. Est autem rarus nondū flegmate ꝑ putrefactionem sufficiēter inflāmato. deinde fit freqns ī fine idest in ꝓcessu et maxime in statu particulari: flegmate tunc magis per putrefactionē inflāmato et potente coꝛ magis calefacere. et tunc fit maioꝛ velocioꝛ et foꝛtioꝛ et minus submersus.

¶ Et frequentia quidem eius. et eius paruitas vehementioꝛ est quā frequētia quartane et tertiane. et eiꝰ paruitas et vehementia frequentie eius est propter vehementiā paruitatis ipsius.

¶ Pꝛimo facit hanc cōparationē. scđo reddit causam dicti. tertio ponit aliā cōparationē. scđa ibi. (Et vehemētia frequētie.) tertia ibi. (Uerum nō est velocioꝛ.) In pꝛima pte dicit duo. pꝛimū ꝙ frequentia pulsus flegmatice est vehementioꝛ. i. maioꝛ quā frequētia pulsus q̄rtane et tertiane. In secunda parte reddens causam dicit ꝙ vehementia frequentie eius. s. pulsus flegmatice est ꝓpter vehementiam paruitatis ipsius vt per frequentiam restauret illud qđ deficit ex magnitudine.

Dubitatur vtrum pulsus flegmatice sit minoꝛ pulsu melancolice. nā qđ sit minoꝛ ꝗ pulsus melācolice nō est dubium. Et arguitur pmo ꝙ pulsus melācolice sit minoꝛ ꝑ Gal. scđo de crisi. ca. de quartana dicētē qđ quartana fe. in pncipio ꝑoxismi pōit pulsum in dispositiōe paruitatis quā nō seq̄tur egritudo p̄ter eā. ergo flegmatica nō habet tātā paruitatē pulsus quātam habet quartana. ¶ Itē Auer. iiij. collig et cap. de quartana dicit. pulsus q̄rtane est paruioꝛ plus quā sit in flegmatica.

Galenus.

In contrarium est Aui. in p̄senti pte ⁊ Aliabas. viij. theorice. v. ca. vbi dicit in signis flegmatice fe. Est aūt is pulsus minoꝛ pulsu quartane. qm̄ flegma debilitat virtutē sua frigiditate et sua multitudine infirmat. Idem dicit Rasis. xvj. ꝯtinētis. ca. de flegmatica in fine. Dicit Gētilis quod auctoꝛes sunt multū discoꝛdes in differētijs pulsuū flegmatice et quartane. nā qui iudicauerūt ꝯparationē pulsuum harū febꝛiū per rationē acquieuerūt cause que scđm estimationē suā visa est potioꝛ. Qui eñ dicūt pulsuȝ flegmatice paruioꝛē estimāt ꝙ multitudo flegmatis grossities et viscositas plus faciant ad paruificandū pulsum quā frigiditas melancolie siccitas et grossities. ¶ Ecōtra vero alij oppositū opinati sunt estimātes frigiditatē adiutam a siccitate et factā actiuioꝛē per eā simul cum sua grossitie terrea plus facere ad paruitatē pulsus. tum oppꝛimendo virtutē. tum faciendo artariā inobedientē. Qui vero per expientiā iudicant possunt discoꝛdare. qꝛ excessus ꝑui pulsuū adinuicem multū possunt decipe. et euenit pulsus diuersificari scđm varias species flegmatum et varias species melancolie et multa alia q̄ de facto ꝯcurrūt. Et ideo vnꝰ potuit īuenire pulsuȝ fl̄atice ꝑuioꝛē. alter ecōtra pulsuȝ melācolice minoꝛem pulsu flegmatice. Et certe si q̄s hn̄ sine passiōe ꝯsideret iudicabit nec viā ratiocinij nec viaȝ expientie esse satis sufficientē ad certificādū veritatē in hoc dubio. Credit tamē Gētilis ꝙ oīm ꝑitate supposita quātū est possibile ꝙ signent̄ duo coꝛꝑa tꝑata et in tꝑe tꝑato quoꝝ vnū patiat̄ fl̄aticā a fl̄ate dulci. alterū patiat̄ melācoliā a melācolia naturali. Uel signent̄ duo coꝛꝑa vnū flegmaticū in hyeme patiēs flegmaticā a flegmate dulci. alterū melancolicū patiēs melīcā in autūno ex melācolia naturali. patiēs fl̄aticā habebit pulsuȝ minoꝛē credēs fritatē intēsaȝ fl̄atis cū viscositate plus oꝑari ad ꝑuificandū pulsum ꝗ fritatē melīe cū siccitate et grossitie sua. ¶ Sed ad auctoꝛes sentiētes cōtrariū dicit ꝙ processerunt suo iudicio estimatiuo et scđm ꝙ inuenerūt ꝑ expientiā q̇ eis occurrerūt in q̇bus nō appꝫet eis v̄itas. Sed ꝑ rudioꝛibꝰ scholaribꝰ ad tollendā ꝯtradictionē iter auctoꝛes dicit ꝙ pulsus in fl̄atica ē mīoꝛ intēsiue. sed in quartana mīoꝛ duratiōe. qꝛ plus durat typus et p̄ncipiū in quartana quā in flegmatica.

In dubio autem solito q̄ri an pulsus fl̄atice sit frequentioꝛ pulsu quartane fere oēs auctoꝛes cōcoꝛdāt pulsum fl̄atice esse frequētioꝛē pulsu quartane vt spissitudine restauret magnitudinis defectū quē habet respectu quartane. Gal. vero in terapētica ad Glauconē dicit qđ pulsus quartane tāto est rarioꝛ pulsu flegmatice quāto pulsus fl̄atice ē rarioꝛ pulsu tertiane. hoc tamē ꝑ tactū cōpꝛehendere est difficile: lȝ Gal. scđo de differentijs dicat hec oīa per tactū ꝯpꝛehēdi posse. ¶ Sed certe ī dictis Gal. videt̄ ꝯtradictio. nā in scđo de crisi dicit ꝙ pulsus fl̄atice est maioꝛ ꝗ pulsus q̄rtane vt apparuit ī dubio p̄mo. In terapētica vero ad Glauconē dicit ꝙ pulsus fl̄atice ē freq̄ntioꝛ pulsu q̄rtane vt appꝛuit in dubio scđo. ergo falsa ē cā quā dicūt ꝙ pulsus fl̄atice est frequētioꝛ pulsu q̄rtane vt restauret ꝑ frequētiā illud in quo deficit ꝑ magnitudinē. qꝛ nō deficit ī magnitudine cū sit v̄m Ga. maioꝛ ꝗ pulsus q̄rtane. Et certe credo hanc rōnē ꝓcedere ꝯtra Ga. nisi dicat ꝙ in fl̄atica sit maioꝛ necessitas ꝗ ī q̄rtana ꝙ nō ē rōnabile cū fl̄a sit frigidiꝰ ꝗ melīa. Et certū ē acutioꝛē calītatē sentiri ī q̄rtana ꝗ ī fl̄atica. Tenēdū ē itaq̧ vt existimo pulsuȝ fl̄atice eē mīoꝛē ⁊ frequētioꝛē pulsu q̄rtane ad q̄s dr̄ias adiuuat debilitas v̄tutꝭ maioꝛ ī fl̄atica ꝗ in q̄rtana ceteris paribꝰ. tū ꝑꝑ debilitatē appetitꝰ ⁊ malitiā istimbꝛe. tū ꝑꝑ dispōnē ad sincopim nā debilitas v̄tutis facit sil̄ pulsuȝ ꝑuū ⁊ freq̄ntē.

Tertio dubitatur vtrū pulsus fl̄atice sit freq̄ntioꝛ pulsu tertiane. ⁊ videt̄ ꝙ nō ꝑ Ga. ī terapētica ad Glauconē. ⁊ ꝑ Auer. iiij. colliget ī ca. de fe. fl̄atica dicentē ꝙ pulsus fl̄atice ē rarioꝛ pulsu tertiane in quolibȝ suoꝝ tēpoꝝ. Idē sentit Raſ. xo. Almāsoꝛ ⁊ fere oēs ī hoc ꝯcoꝛdāt. ¶ Pꝛet̄ea hūoꝛ colīcꝰ est valde calidus ponēs in coꝛde caliditatē facientē angustiā faciēs itē sam sitim magnū desideriū aeris frigidi instantiā vigiliaruȝ cuius caliditas est acutioꝛ caliditate a quocūq̧ alio hūoꝛe pendēte: Sed opposite dispositiōes sunt ī flegmate. ergo in feb. eiꝰ debet eē pulsus simul maioꝛ ⁊ freq̄ntioꝛ ꝗ pulsus fl̄atice nec ratio Auicē. est alicuiꝰ momēti cum dicit̄ ꝙ deficiente magnitudine pulsus fit

restauratio ꝑ frequentiã. dicet̃ eñi primo ꝙ fit restauratio per velocitatẽ. Scđo dicet ꝙ ratio bene cõcluderet si calor tertiane et calor fl'atice eẽnt eq̃ intẽsi. tũc eñi pulsus q̃ esset minor esset freq̃ntior. ¶ In oppositũ est Aui. di. ꝙ freq̃ntia fl'atice est vehemẽtior freq̃ntia tertiane. Dicit Gẽtilis suspicãdũ est textũ eẽ corruptũ. sed cũ oẽs text⁹ sint ꝯsiles opȝ imaginari aliã solõnẽ. dicit ergo ꝙ i ꝑncipio et ꝓprie in ꝑma medietate ꝑncipij multotiẽs euenit ꝙ pulsus est frequẽtior quã in col'ica ꝑꝑ sincopim aut dispõnẽ ad eã cũ qua fl'atica frequẽter incipit vt dixit Aui. Nã in sincopi et dispõne ad sincopim multotiẽs fit pulsus formicãs cũ maxima frequẽtia et ꝑuitate. et fit frequẽtia illa magna vt suppleat in quo deficit magnitudo et non est dubiũ ꝙ tũc pulsus ẽ frequẽtior q̃ꝫ in tertiana in qua nõ ẽ sincopis. ¶ Cõtra in feb. sincopali fit pulsus rarus. Dicẽdũ ꝙ in feb. sincopali hũorosa fit pulsus rarus qñ hũor nõdũ ꝑ putredinẽ aut digestionẽ est calefact⁹ et postea cum est calefactus nõ fit sincopis. q̃ vapores frigidi sunt, cã eius et nõ calidi. et ideo pulsus ẽ rarus cũ nondũ fit feb. aut remissa. sed in fl'atica cõiter euenẽte fit sincopis: tũ ꝓpter ꝯpassionẽ cordis ad os stõi. tum ꝑꝑ malitiã istimbre vaporib⁹ veniẽtib⁹ ad cor existẽtib⁹ calidis. quapropter fit pulsus valde paruus et ꝯñr valde frequẽs et frequẽtior q̃ꝫ in tertiana. hoc aũt vt dictũ est accidit merito sincopis. sed nõ existẽte sincopi pulsus fl'atice ẽ rarior pulsu tertiane. et si in tertiana eẽt sincopis sicut in sincopali minuta pulsus esset frequẽtior q̃ꝫ in fl'atica cũ sincopi. Aliter posset dici scđm Gentilẽ ꝙ pulsus flegmatice est frequẽtior pulsu col'ice nõ absolute sȝ ꝓportionat̃ ꝑuitati q̃ in nulla feb. nec melãcolica nec colerica tantũ fit additio in frequẽtia ꝓpter paruitatem quãtum in flegmatica.

¶ Verum non est velocior pulsu quartane et quandoq̃ꝫ est tardior eo aut similis ei in primis.

¶ In hac ꝑte dicit ꝙ pulsus fl'atice: lȝ sit frequentior pulsu q̃rtane: nõ tñ est velocior eo. Et ratio: q̃ virtus q̃ defectũ magnitudĩs restaurat ꝑ velocitatem opȝ ꝙ sit fortis: sed ĩ fl'ãtica multũ deficit virtus. Unde Alyabas dicit virtutem in hac feb. esse dissolutã et infirmã. Et quãdoq̃ꝫ est tardior in primis ꝓpter paucã calefactionẽ. vnde fit paruus et tardus lȝ sit spissus. spissitudo eñi soboles ẽ deficientis siue imbecillis virtutis apud Ga. in ꝯmẽ. pulsuum. cap. de pulsu freneticoꝝ aut sil'is ei. s. in tarditate in primis. i. in ꝑncipio ꝑncipij ꝑoxismi nam postq̃ꝫ non est velocior pulsu quartane relinquitur ꝙ sit tardior aut sibi sil'is ꝑꝑ maiorem aut minorem necessitatẽ et maiorem aut minorem debilitatem virtutis.

¶ Et est vehementis diuersitatis cum priuatiõe ordinis. ⁊ parui ⁊ debiles ex eis sunt in diuersitate eius plus.

¶ In ꝑte ista ponit alias differẽtias pulsus flegmatice dicẽs ꝙ est vehemẽtis diuersitatis cũ ꝑuatione ordinis. et parui et debiles sunt ĩ diuersitate eius plus. Causa diuersitatis et inordinatiõis est debilitas virtutis per viã suffocatiõis ab humore flegmatico multo grosso et viscoso. Itẽ fortitudo pugne inter humorẽ et virtutẽ. Diuersitas autẽ ista est non quia vnus pulsus sit magnus alter paruus. vn⁹ fortis alter debilis. q̃ omnes sunt parui et debiles, sed diuersitas est in maiori aut minori paruitate. ⁊ maiori aut minori debilitate. Auẽzoar autẽ dicit ꝙ pulsus in fl'atica nõ est multum diuersus. intelligendus est ꝙ nõ est multũ diuersus. quia vna pulsatio sit magna altera parua vna fortis altera debilis: sed in latitudine paruitatis et debilitatis cadũt he diuersitates.

¶ Et significatiões quidem pulsus super eam sunt de certioribus significatiõibus.

¶ In ꝑte presenti dicit qđ signũ sumptũ a pulsu ẽ de certioribus signis huius febris. sed ad cognoscendũ has differẽtias pulsus exq̃site opȝ cognouisse pulsum sui sani. vt dicit Rasis. xix. cõtinẽtis. et Gal'. scđo de crisi.

¶ Urina autẽ eius in primis quidẽ est alba subtilis ꝓpter multitudinẽ opilationũ frigoris: deinde fit rubea propter putredinem. et conturbatur propter malitiam digestionis.

¶ Hoc est octauũ genus signoꝝ sumptũ ab vrina. et habet q̃tuor partes. primo ponit vrine q̃litatẽ apparentẽ in ꝑncipio. scđo ꝓpter putrefactionẽ contingentẽ. tertio ꝓpter malitiã digerẽdi. quarto ponit quãdã vrine diuersitatẽ et ꝑmutationẽ. scđa ibi. (Deinde fit rubea.) tertia ibi. (Et conturbatur.) quarta ibi. (Et quãdoq̃ꝫ alterat̃.) In ꝑma parte dicit ꝙ a principio in flegmatica vrina est alba subtilis. Cuius causa est multa opilatio et multũ frigus. vtrũq̃ꝫ eñi. s. opilatio et frigus facit vrinam albam et subtilẽ albedine trãslucẽte sola aquositate trãseũte. Nam si trãsiret flegma ꝑmixtũ cũ vrina: vrina non esset subtilis: licet esset alba ratione flegmatis albi. septia affo. cõmẽto. iij. si ab albo flegmate. esset eñi tunc alba et grossa. Et ecõtra stante opilatione esset alba. i. peruia et subtilis. sed postea aperta opilatione fit grossa ⁊ opaca. nam sicut scđm plurimũ est eius opilatio prius q̃ꝫ eius apertio. ita prius est subtilis ⁊ ꝑuia q̃ꝫ grossa et opaca. scđo dicit ꝙ fit rubea ꝓpter putredinẽ. i. calorem putredinalem incendentem et ignientem flegma. vnde fit in vrina rubedo quedã opaca tendẽs in cinereũ. vnde octauo terapẽ. ca. v. eiusq̃ꝫ rubor ẽ qñ humor flegmaticus qñ imoratus fuerit diutius putrefit et calefit. tertio dicit ꝙ cõturbatur ꝓpter malitiam digestionis. et potest intelligi quadrupliciter. primo quia micta corrũpitur statim qđ significat malitiã ꝯmixtiõis ꝑtiũ adinuicẽ sequentẽ malam digestionẽ stomachi et epis. vnde mali hũores multiplicant̃. scđo cõturbatur. i. perdit luminositatẽ tendens in opacũ. et hoc sequit̃ malitiã digestionis. Unde scđa primi de colorib⁹: imo attinet fuscitati ꝓpter priuationẽ digestionis. tertio possumus intelligere ipsam cõturbari. i. turbidari ad modũ vrine asinoꝝ. et arguit debilitatẽ caloris digerẽtis flegma cũ tendẽtia in malignã putredinem. quarto possumus intelligere cõturbatur. i. inspissatur. et significat aliquam digestionẽ: licet diminutã. et forte aliquando malam que est fortasse via in turbulentiam.

¶ Et quãdoq̃ꝫ alterat̃ in ea dispositio vno tẽpore. et qñq̃ꝫ mundificabitur ex materia grossa et resoluitur putridũ et redibũt opilationes dealbabit̃ vna hora. et alia quando remanet intra materiam grossam et dispositionẽ putredinis. et aqua hora opilationũ est alba: deinde quãdo putrefit res plurima post illud expellit̃ ⁊ aperit opilationes rubet vsq̃ꝫ quo veniat super opilationes

nes ꝙ opilet

nes quod opilet eas vice alia de illo eodez humore.

¶ In parte presenti dicit Aui. ꝙ vrina in febre flegmatica nõ permanet in vna dispositiõe eo ꝙ in vno tẽpore est alba subtilis. alio tpe est ruffa grossa: ⁊ sic multotiens in paucis dieb⁹ variatur a subtilitate in grossitiez. ⁊ ecõtra. et ab albedie in rubedinẽ. ⁊ ecõtra. sicut dicit Judeus sexto cõtinẽtis et cãm reddens dicit ꝙ qñqꝫ mundificabit ex materia grossa supple cum vrina. Et resoluet putridum: et tunc fiet vrina grossa ruffa humoribus cũ vrina permixtis et redibunt opilationes. et dealbabitur supple et subtiliabit. vnde alia hora qñ scꝫ remanet feb inter materiã grossam opilantem et dispositionem putride. i. cũ dispositione ad putridam. tunc eñ facta opilatiõe dealbabitur supple ⁊ subtiliabitur. nã qñ est opilatio est dispositio ad putridam: et tunc dealbat et subtiliatur. et sic aliqua hora putride. i. dum disponit ad putredinẽ. et aliqua hora opilationis. s. cũ est opilatio est alba supple et subtilis. deinde quando putrefit res plurima post illud. s. opilationẽ et expellit illud. s. putridum cũ vrina et aperiũtur opilationes rubet. s. vrina et ingrossatur vsquequo veniat super opilationes. i. loca opilata ꝙ opilet ea vice alia de illo eodem humore: et tunc supple fiet vrina subtilis alba.

¶ Eius vero egestio est lenis subtilis flegmatica.

¶ Hoc est nonũ genus signorũ sumptũ ab egestione. et est ꝙ eius egestio est lenis. i. mollis nõ dura subtilis. i. fluxibilis flegmatica. i. cũ admixtiõe flegmatum subtilium aquosorũ aut grossorũ ꝫm flegmatum diuersitatem. Est aũt fluxibilis propter indigestionẽ et paucam epatis attractionẽ. opposite cõditiones ꝫm plurimuꝫ sunt in colerica.

¶ Et de eis que significant ꝙ feb. est flegmatica est vt sit paroxismus eius decem et octo horis: et dimissio eius. vj. horis. ⁊ nõ est dimissio eius dimissio munda: qm̃ materia cũ grossitudine et viscositate est multa.

¶ Decimũ genus signorum sumptũ a paroxismo. Et est ꝙ paroxismus feb. flegmatice durat. xviij. horis et dimissio eius est. vj. horis. ⁊ nõ ẽ dimissio munda. qm̃ materia est grossa viscosa ⁊ multa. vñ in sex horis illius false quietis fit aliqua neutralitas feb. Et hic penes Gentilẽ considera quatuor miranda de flegmate. Primuꝫ ꝙ citius mouetur ad putredinem quocunqꝫ alio humore. qꝛ paroxismat quottidie. sed colera de tertio in tertiũ: melãcolia de quarto in quartum. ¶ Scdo ꝙ difformi⁹ putrefit ita vt tempora cõfundant qꝺ accidit propter eius maiorem difformitatẽ et viscositatem q̃ in aliquo alio humore. ¶ Tertio flegma paroxismans citius per putredinem finit postq̃ putrere incipit q̃ melia: lꝫ tardius q̃ colera. ¶ Quarto ꝙ minus mundat corpus q̃ in reliquis febribus periodicis. et huius vltimi causa est multitudo grossities et viscositas et pauca distantia inter paroxismos eius. Sed videtur ꝙ tertium repugnet. primo si eñ tardius per putredinẽ finit postq̃ putrere incepit q̃ colera. qꝛ paroxismus ei⁹ durat. xviij. horis paroxismus vero colere. xij. videt ꝙ magis resistat causis putrefacientibus q̃ colera. Et sic sequitur ꝙ deberet moueri tardius ad paroxismandũ q̃ colera. nõ eñ põt assignari causa cur magis resistat causis putrefaciẽtibus postq̃ putredo incepit q̃ colera. et nõ magis resistat ne incipiat putrefieri q̃ colera. ea eñ que resistũt putrefactioni in vtraqꝫ sunt forma substantialis ꝑprietas complexio modus substantie. et certum est hec omnia resistere quantũ possunt ne incipiant putrefieri ⁊ ne putrefactio ꝓcedat postq̃ incepit cũ sint agentia naturalia. ergo supposita paritate ex ꝑte quãtitatis et aliorũ videtur de necessitate concludi ꝙ sicut flegma tardius finitur postq̃ putrere incepit q̃ colera: ita tardius debeat incipe putrere q̃ ipa Dicendũ sicut est veritas ꝙ flegma velocius incipit putrere q̃ colera. tamẽ tardius finit per putredinem. quãuis oĩa resistentia putredini incohoande et ne putredo ꝓcedat sint eadem ⁊ agẽtia semper mere naturaliter ⁊ ꝫm vltimũ conatũ. sed hoc est ꝑpter dispositionem flegmatis facilem ad incohoanduꝫ ad putredinẽ ꝑpter puã resistentiã sue ꝑprietatis et econtra magnam resistentiam proprietatis in colera. Sed ecõtra magna est resistentia in flegmate ne finiatur per putredinem ꝑ modum sue substantie grosse et viscose. et ecõtra parua resistentia in colera ne finiatur per putredineꝫ ꝑpter suam substantiam subtilem et priuationeꝫ viscositatis. Et exemplũ habes in pisce et vino. citius enim valde incipit piscis putrere q̃ vinũ tamen citius vinum per putredinem finit q̃ piscis.

Cõtra. resistẽtia flegmat[?] aggregata ex quatuor predictis semper agit mere naturaliter ⁊ ꝫm vltimũ conatũ ergo tantũ resistit ne putredo ꝓcedat postq̃ incohoauit quantũ resistit ne incohoet. sed hec magis resistit ne putrefactio ꝓcedat postq̃ incohauit q̃ tota resistentia colere. ergo etiã magis resistit ne incohoet putredo q̃ tota resistentia colere. et sic tardius periodicabit flegma q̃ colera. Ratio est apparens cũ nõ incipiãt periodicare periodo faciente febrem nisi putreãt. Credo ꝙ sit hec prima cõsequẽtia neganda eo ꝙ difficilius est in flegmate velocitare putrefactionem incohoatam q̃ ipsam incohoare. Et ecõtra difficilius est in colera putrefactionẽ incohoare q̃ incohoatã velocitare. ꝙ si hec r̃nsio tibi molesta est: aliam inuenies.

¶ Significant ipsam etas consuetudo et tempus: et regio et cibi: et aduentus cãruꝫ antecedentium ex satietate nauseatiua. et significant ipsam forma predicta ex colore faciei et inflatione eius. et lenitas tactus ⁊ debilitas oris stomachi et casus appetitus et quandoqꝫ magnificatur in ea splen. et sequitur eam eructuatio acetosa in plurib⁹ horis multotiens.

¶ Hoc est vndecimum genus signorũ in quo multa cõgerũtur. ⁊ dicit ꝙ flegmatica significatur per etatem. s. senij ⁊ ꝑprie decrepitatis per cõsuetudinem. s. alias patiendi eã. ⁊ tempus. s. frigidum et humidũ. et regionem. s. frigidã et humidã. ⁊ cibos scꝫ multiplicantes flegma. et per causas añtes q̃ sunt signa aut cãe multiplicatiõis fl'atis sicut est nauseatiua satietas maxime cum corruptione ad acetosum et significãt ipsam forma predicta ex colore faciei. s. plumbeo et inflatiõe eius et lenitas tactus sequens humiditatem flegmatis et debilitas oris stomachi et casus appetitus ꝑpter causas suprascriptas. Et quãdoqꝫ magnificatur splẽ flegmate per putredinem in melancoliaꝫ verso et splenem implente cum sit eius receptaculum. et sequitur eam eructuatio acetosa in pluribus ho-

ris.i.temporibus ipsius flegmatice in quib9 ma/gis debilitatur aut corrumpit digestio ad aceto/sum.hoc autem ſm plurimũ magis est in augmento et statu.

¶ Signa flegmatice inseparabilis et est illa que nominatur latica. Cap. xlviij.

Champerius. In pulsu hui9 febris manifesta est inordinatio: et inequalitas considet in paroxismi inuasione: presertim motus crassitudo. et ipsis non est vehementia: neq3 languẽtes hec exurit feb. neq3 in densuz cogit respirare: neq3 sufflare seu frigus exq̇rere: verum huiusmodi febr. neutiq̃ siticulose sunt sed vomentibus pi/tuitose: et quecunq3 per ventrem ipis inferne exinaniunt fridiora: et pallidiora sũt crudiora: et mag' aquosa sese ferre ꝓferũt p̄ris diebus: hi neutiq̃ sudant: neq3 ad perfectã a cõflagratione immunitatẽ perueniunt: eorum color alb9 vrine albe: τ tenues ꝑ̇mis emiguntur diebus post tum crasse: tuz turbide.

Unt sicut reliqua signa feb. flegmatice preter eradicationem et quod similatur eradicatiõi. Et apud inceptionem fiunt rigor et frigus et horripilatio. et est res magis similis cũ ethica. et fit illic rigor in. vi. horis. aut tantum superaus illuz qui fit in periodica. nam periodica iterum non euãatur a residuo: veruntamen est occultum non apparens.

¶ Hic ponit quatuor signa feb. flegmatice continue. Primũ ꝙ. xj. gña signorũ in precedenti ca. posita que sunt signa flegmatice iterpolate sunt etiã signa flatice ꝯtinue. et nõ mirũ cũ ambe pendeãt ab eadẽ materia. et nõ est differentia nisi q2 in continua flegma putret ad intra venas. sed in interpolata putret extra venas. iõ ambe i hoc differũt q2 in cõtinua nõ eradicat: neq3 assimilatur fe. que eradicatur. sed in interpolata l3 nõ eradicetur tñ assimilat febri que eradicat. q2 cadunt sex hore inter vnũ paroxismũ et aliũ. in q̇b9 nõ ẽ feb. sed solũ neutralitas febris. sed in continua semꝑ est feb. l3 remissior in sex horis paroxismis sequenti paroxismo: quapropter nec eradicat nec assimilat feb. que eradicatur. Scõm signũ est. ꝙ exacerbatio cõtinue incipit cuz rigore frigore et horripilatione. Tertiuz signũ est ꝙ ẽ multũ similis ethice. Quartũ signũ est. ꝙ fit illis. s. in flegmatica cõtinua rigor. i. remissus calor in sex horis sue declinatiõis particularis. aut tantũ. i. vel circa sex horas superãs tamẽ calorẽ remissum qui est in declinatiõe paroxismi periodice. nam periodica iterũ nõ euãatur a residuo caloris. veruntñ illud residuũ caloris paroxismi interpolate est occultũ nõ manifestũ sicut in continua cũ calor remissus in continua sit feb. sed in iterpolata neutralitas febris. ¶ Prio notãdum pro declaratiõe scõi signi. ꝙ hi typi. s. frigus rigor et horripilatio cãntur duplr. vno mõ ex spassiõe materie super mẽbra sensibilia. et hi fiunt in principijs febrium interpolatarũ cũ materia expellitur de venis ꝑuis ad membra sensibilia. et hi sunt ꝓprie typi. scõo mõ fiunt ex suffocatione caloris innati sub materia multa grossa et viscosa. et hi fiunt in principijs exacerbationum flegmatice continue cum materia flegmatica expellitur de venis magnis ad paruas ibidẽ suffocãs calorem innatũ per quã suffocationem in extremis fit frigus rigor et horripilatio. Et hi sunt improprie typi. q2 valde remissi et parum durantes. et hi typi qñq3 sunt maiores in p̄ncipijs exacerbationuz principij vniuersalis q̃ in p̄ncipijs exacerbationum status. Aliqñ ecõtra ſm diuersitatem materierum que faciunt hos typos in frigiditate multitudine grossitie et viscositate ꝓpter quas aliqñ magis suffocat calor in principijs exacerbationũ principij vl'is q̃ in principijs exacerbationum status vniuersalis. aliqñ ecõtra. ¶ Scõo notandum pro declaratione tertij signi ꝙ feb. latica est multum similis ethice. tamẽ q2 calor est mitis sicut in ethica et satis vniformis τ fit extenuatio in ea ꝓpter defectum digestiue stomachi. et nisi esset lenitas pulsus esset valde plus similis ethice vt dixit Aui. superius in capitulo de rebus in quarum quibusdam differunt febre putredinis τc. Et ex hac cõuenientia cum ethica. Ego arguo ꝙ frigus rigor et horripilatio debeat raro accidere in principijs exacerbationum flegmatice continue. q2 per hoc signum faciliter discerneretur ab ethica: cum ethica non habeat huiusmodi typos. Et deum testor me raro reperisse hos typos in laticis. Cetera que dicit Auic. in hoc capitulo nota sunt.

¶ Febres que sunt ſm plurimũ de genere flegmaticarum et sunt quandoq3 ex colera et non sunt ex eis que fiunt ex melancolia. et sunt apropriate cũ nominibus et iudicijs. i. habent nomina ꝓpria et iudicia propria. s. per quam nominantur cognoscuntur et iudicantur. Cap. xlix.

E sunt febres empialos τ lipparia que ambe sunt de summa febriũ: in quibus diuersificãtur loca caloris et frigoris intus et exterius ꝓpter diuersitatem et locum eius qd̄ putrefit et quod non putrefit. Et sunt tres diuisiones febr. appropriate: sincopal' humorosa: et feb. ex sincopi minuta subtilis. et feb. diuturua τ nocturna.

¶ Hic determinat de quibusdam febribus ad flegmaticas reducibilibus. q2 vt plurimum fiunt ex flegmate: l3 quandoq3 fiant ex colera vt lipparia dicta tabaros et sincopal' minuta. et non fiunt ex melãcolia. s. pura: sed aliquando ex flegmate tendente ad naturam eius vel habente eius mixtionem. sicut Isaac ponit de lipparia. et hoc dicit prima pars rubrice. Primo ergo Auicẽ. enũerat has febres. scõo exequitur. scõa ibi. (Hec feb. fit.) Dicit prio he sunt febres empialos et lipparia que ambe sunt de summa feb. in quibus diuersificant loca caloris et frigoris intus et exterius ꝓpter diuersitatem eius quod putrefit et qd̄ nõ putrefit. i. ſm diuersitatem materie putrentis et nõ putrentis et ſm diuersitatẽ locorũ intrinsecorũt et extrinsecorum in quibus cõtinentur hm̃õi materie putrentes et nõ putrentes. Et tu adde tertiam feb. in qua interiora et exteriora simul calent τ frigent ꝓpter has diuersitates materierũ et locorum. et sunt preter has tres alie diuisiones. i. tres alie fe. sub hac diuisione contente scil3. sincopalis humorosa sincopalis minuta subtilis. et feb. diuturna et nocturna.

¶ Febris in qua occultatur frigus et apparet in ea calor et est empialos. Cap. l.

Ec febris fit ex flegmate vitreo sed est comprehenium in occulto et profundo quod infrigidatur vbi est. Verũ ipsi accidit iaz putredo: quare spargit ex eo vapor eius quod cum putruit τ dispartitur inflãmatur in exterioribus. τ illud quod non est putrefactũ ĩfrigidatur in interioribus.

¶ Hec pars diuiditur in sex partes scõm quod sex facit capitula de his feb. partes patent in principijs capitulorũ. Primũ capitulũ diuido in duas partes. Nam in prima ponit causam empiale et modũ ꝓuentus eius ex cã sua in. scõa ponit signa scõa ibi. (Signa eius.) Prima in duas. nã in prima facit qd̄ dictũ est. scõo remouet du^m. scõa ibi.

Et eius

(Et ei⁹ quidē frigus.) In prima parte dicit Aui. ꝙ cā huius feb. est flegma vitreū cōtentū in ꝓfundo corporis occulto sensibus nostris qḋ infrigidatur in loco vbi cōtinetur et infrigidat locū illum ⁊ partes illi vicinas. Sed huius flegmatis aliqua ꝑs putret et a parte putrente vapores eleuati venientes exterius calefaciunt ꝑtes exteriores. sunt eñ simul cū parte putrente a qua eleuātur facti calidi per putrefactionē: quare partes exteriores calefiūt ꝑ vapores putridos ad ipsas veniētes. ſʒ ꝑtes ītrīsece īfrigidant̃ a ꝑte ſ'ſatis nō putrefctā.

¶ Et eius quidē frigus nō appet in hmōi tēpore. qm̄ est quietum et associatur ei ⁊ nō patitur ab eo qḋ occurrit ei. postꝗ̄ ergo incipit in eo putredo mouet̃ et infrigidat̃ infrigidatione: quadā quāuis non perueniat ad hoc vt cōicet toti corpori.

¶ In parte presenti remouet dubiū. posset eñ q̊s interrogare. quare frigus huius hūoris vitrei nō sentiebatur in loco vbi cōtinebatur ante inchoationē huius feb. Rñdet ꝙ frigus huius humoris nō sentiebat̃. p̄rio q: h̊ flegma erat quietū et erat cōsuetū mēbro in quo continebat̃. vnde in mēbro illo ꝯtinēte iā erat facta mala cōplexio equalis q̄ nō sentitur. et etiā humor ille ſm eius superficieʒ erat calefactus quasi fact⁹ similis superficiei mēbri circūdantis et similia nō sentiunt̃. Sed cū incipit putrefieri incipit moueri loca'r. et pars q̄ primo erat intrinseca efficitur extrinseca. et quia est magis frigida ꝗ̄ ꝑs extrinseca ⁊ obuiat parti cui hic humor nō erat cōsuetus infrigidat illā partē faciens in ea malā cōplexionē diuersam que sentitur: nō tñ eius frigiditas est tante potētie vt possit totum corpus infrigidare sentit̃ itaqꝫ frigiditas interius et caliditas exterius. ¶ Primo notandum circa ꝑtē p̄ntēʒ ꝙ auctores his terminis empialos ⁊ lipparia vario mō vtunt̃. Quidā eñ per empialos intelligunt febrē in qua ſm eandē partem simul sentit̃ calor et frigus. Et hoc mō vtitur hoc vocabulo Gal. scḋo de differētijs febriū. ⁊ in libro male cōplexionis diuerse. et in cōmē. affo. septime particule. Si feb. a co'la nō habeat̃. ⁊ Aliahas iseptimo theorice. ca. sexto. ⁊ Rasis. 16. cōtinētis ca. tertio. Quidā vero hoc noīe empialos vtuntur ad significandū febrē in qua exteri⁹ appet frigus interius calor: sicut scḋo febriū. ca. de empiala. Et Aris. 27. ꝓblematū. ꝓblemate scḋo. Quidā v̊o ꝯtrario mō vtunt̃ hoc vocabulo empialos: ad significandū febrē in qua intus sentit̃ frigus ⁊ exterius calor. sicut Aui. hic. et Sera. sexto breuiarij. Et Gentilis dicit ꝙ empialos ḋr ab empi. qḋ est supra ⁊ alos. i. aliud: quasi vnū supra aliud. et ſm hoc quid nois posset dici de quacunqꝫ istarū febriuʒ. In qualibet eñ est vnū supra aliud. s. aut calor supra frig⁹ aut ecōtra. sed litē de noibus omittamus. Imaginemur febrē in qua calor sit exteri⁹ et frigus interius quocunqꝫ noīe vocetur et queramus cām eius. Isaac imaginat̃ cām huius feb. quam ipse lippariam appellat esse duplicē hūorem. s. flegma grossum exñs interius nō putrēs interiora infrigidans. et colerā grossam exterius putrenteʒ exteriora calefacienteʒ. et imaginatio sua potest facile defendi.

Hic cadunt duo dubia. Primū quis est locus ꝓfundus in quo flegma vitreū infrigidans cōtinetur. ⁊ que sunt loca extrinseca que calefiunt. Scḋm si interiora frigent q̄uō hic erit febriens? Rñdet Gentilis per loca ꝓfunda occulta possum⁹ intelligere stomachum et intestina et partes sibi vicinas. ⁊ etiā quosdam musculos intrinsecos. Item possumus intelligere concauitates quarundam venarum sed per loca exteriora calida possumus intelligere manus et pedes ⁊ partes cutis et sibi vicinas. ¶ Et ex his ꝑʒ solutio ad dubiū an hec feb. sit cōtinua an interpolata. Nam si materia putrēs cōtinetur ad intra venas febris est cōtinua. si vero extra venas est interpolata. ¶ Ad scḋm dubiū respōdetur ꝙ lʒ in stomacho et intestinis aut in musculis profundis sentiatur frigus. aut etiā in cōcauitatibus aliquarū venarū. tñ vapor putridus petit cor et ipsum inflāmat. vnde hic nō ḋr sentire frig⁹ in ꝓfundo. i. in corde vel circa cor. sed sentit frig⁹ in stomacho intestinis et in ꝑtibus dictis. Calorem vero sentit in manibus et pedibus et partib⁹ cutaneis et in corde.

Contra predicta instatur. q: si loca intrinseca sunt frigida ergo multo magis extrinseca cū ꝓpter frigiditatem locorū intrinsecorum caliditas debeat a membris exterioribus ad intrinseca frigetia reuocari natura existente magis sollicita de mēbris intrinsecis nobilibus ꝗ̄ de extrinsecis ignobilib⁹. ¶ Scḋo sequeret̃ ꝙ oēs feb. pendentes ab hūoribus frigidis deberent esse empiale cū oēs hi hūores cū mouentur deberēt partes intrinsecas infrigidare sicut flegma vitreū. ¶ Tertio sequitur ꝙ in partibus intrinsecis deberet simul sentiri calor ⁊ frigus. nā si pars flegmatis vitrei putrens interi⁹ calefacit partes exteriores: multo magis deberet calefacere partes interiores in quibus cōtinetur cū vnū quodqꝫ fortius agat in partes ꝓpinquas ꝗ̄ remotas. ¶ Preterea aut pars flegmatis vitrei nō putrens est potentior ad infrigidandū ꝗ̄ pars putrēs ad calefaciendū aut ecōtra. aut sunt eque potentes. Si primū sequit̃ ꝙ cor et partes extrinsece deberent infrigidari: et sic nō esset febris. Si vero ecōtra deberet interius sentiri calor ⁊ nō frigus. al'r simul in eadē parte intenderet̃ calor et frigus. Si vero sint eque potentes sequit̃ ꝙ neqꝫ calor neqꝫ frigus deberet ꝓduci aut ꝙ simul in eadē parte ꝓduceretur calor et frigus.

Pro huius solutione opʒ imaginari ꝙ pars ſ'ſatis vitrei interius exñtis putret. Altera vero eius ꝑs nō putrens est maior. ꝑs tñ putrēs est tanta et tantū per putredinē inflamatur ꝙ vapores ab ea eleuati venientes ad cor inflāmant ipm et faciunt feb. Et similiter veniētes ad partes extrinsecas calefaciūt ipsas. pars aūt flegmatis vitrei nō putrens que est maior infrigidat partes in quibus cōtinetur et sibi vicinas. nō aūt infrigidāt cor et partes exteriores. q: vapores ab ea eleuati sunt pauci et grossi nō potentes ꝑuenire ad partes distantes. neqꝫ etiā ipsum per simplicē alterationem pōt infrigidare partes distantes. tū q: vis sua nō tantū extendit̃. tum q: impedit̃ a vaporib⁹ putridis flegmatis vitrei putrētis. ¶ Sed supest vt rñdeamus ad rationes suadentes contrarium. ¶ Ad primū ḋr cōiter ꝙ vapores calidi flegmatis vitrei putrentis sunt potentiores ad calefaciendum partes extrinsecas ꝗ̄ fuga caloris interius ad infrigidandū. Cōtra sequit̃ ꝙ in alijs febrib⁹ nō deberent in p̄ncipijs paroxismorū extrema infrigidari. ꝯñs est falsum. ſʒ ꝓbatur ꝯña. q: putridi vapores petentes exteriora sunt potentiores

ad calefaciendū exteriora φ fuga caloris interi⁹ ad infrigidandū. Credo φ oporteat concedere in pncipijs paroxismorū feb. future empialos extrema infrigidari. ⁊ pro tūc nō est empialos actu. sȝ postea calefactis extremis ,ppter vapores putridos tandē calefacientes extrema et interioribus exn̄tibus frigidis est empialos. non sic est in alijs feb. qꝛ a vaporibus multis putridis interiora calefiūt. nec oīs hūor frigidus etiā nō putridus est potens ad illa infrigidandū nisi sit vehemētis frigoris sicut est fl'a vitreum et forte aliqd acetosum. ¶ Et ex his ptȝ rn̄sio ad scd̄m. ¶ Ad tertiū negat̄ ꝯn̄a. ⁊ ꝯn̄r d̄r φ om̄e agens ceteris paribus magis agit in ptes ,ppinq̄s φ remotas. Sed hic cetera nō sunt paria. qꝛ ps flegmatis vitrei nō putrētis īpedit calefactionē interius: nō aūt exteri⁹ cū nō sit exterius nec sua vis extendat̄ ad infrigidandū ptes extrinsecas. ¶ Sed ad cōfirmationē cum querit̄ an ps fl'atis vitrei nō putrentis est potentior ad infrigidandū φ pars putrēs ad calefaciēdum. d̄r φ est potētior ad infrigidandū partes intrinsecas in quibus cōtinet̄ φ ps putrēs ad eas calefaciendū. Est tn̄ ps putrens magis potēs ad calefaciendū cor ⁊ ptes exteriores φ pars nō putrēs ad īfrigidandū eas. qꝛ vapores ei⁹ sunt pauci et vade grossi quib⁹ nō est facilis trāsitus ad lōginqua. Et ecōtra vapores fl'atis vitrei putrētis plures et subtiliores facilius penetrant ad partes longinquas.

Signa. Cap. ij.

Signa eius sunt eadē que predicta sunt: et φ eius vrina est frig. cruda minoris caliditatis φ vrina aliarū sui generis: et pulsus eius est rarus tardus.

¶ Primo ponit signa. scd̄o quādā huius feb. proprietatē declarat. tertio ꝯplet signa. ibi. scd̄a. (Et ipsa scd̄m plurimū.) tertia ibi. (Spaciū vero paroxismi.) In pria pte dicit φ signa eius sunt ea q̄ dicta sunt in ca. de signis fl'atice interpolate. et q̄ statim dicta sunt in hoc ca. φ patiens hāc febrem intus frigeat: exterius caleat. Scd̄ȝ signū est φ ei⁹ vrina sit frigida. qꝛ alba arguens frigiditatē. cruda qꝛ est forte subtilis sine ypostasi. Et hoꝝ cā est qꝛ fl'a est vitreum infrigidans plus interiora φ in alijs flegmaticis. Tertiū signū est. qꝛ pulsus ē tardus rarus nō q̄deȝ respectu sui sani. qꝛ sic nō febriret: sed respectu patientiū alias febres.

¶ Et ipsa f̄m plurimū additur oī die. verū ,ppter grossitudinē sue materie conuertit̄ qn̄qȝ in q̄rtanā et tertianā. qm̄ hmōi materia in corpe est parua et pue putrefactiōis ignea. Et paucitas quidē est ex causis elongationis periodi.

¶ In presenti parte declarans quādā ,pprietateȝ huius feb. prio ponit eam. scd̄o remouet dubium scd̄a ibi. (Et ,ppterea qd̄.) In prima parte dicit φ hec fe. f̄m plurimū paroxismat oī die. verū ,ppter grossitudinē sue materie qn̄qȝ de tertio in tertiuȝ quādoqȝ de quarto in quartū. qm̄ materia huius feb. qn̄qȝ est pauca tarde putrefactiōis ,ppter suā intensam frigiditatē grossitiē et viscositatē igneā quasi videat̄ ignita. hȝ em̄ paruam dispositioneȝ ad putredinem. sed putredo sua est sicut quedam ignitio violenta ⁊ paucitas quideȝ eius est causa elongationis. i. tardationis sui periodi.

¶ Et ,ppterea φ paroxism⁹ nō redit omni die nō remanet hec feb. quin sit fl'atica: sed ,ppterea est flegmatica. qꝛ putredo eius est putredo flegmatis. et hec nō extrahit eam ab hoc q̄n sit fl'atica: sed ,ppterea φ putredo est putredo flegmatis nō propterea φ paroxismus nō redeat omni die.

¶ In pte pn̄ti remouet dubiū posset quis arguere hec feb. paroxismat de 3° in 3^{m}: et de 4° in 4^{m}. ergo nō est fl'atica cū ,ppriū sit flegmatice paroxismare oī die. Rn̄det Auic. φ paroxismare de tertio in tertiū: aut de quarto in quartū nō facit hanc febrē nō esse fl'aticā. nā hec d̄r flegmatica. qꝛ pendet immediate ex putredine fl'atis. nō qꝛ paroxismet oī die. Ex quo sequit̄ φ nō paroxismare quottidie nō extrahit eā ad h̄ vt sit fl'atica. specificatio. aūt feb. nō sumit̄ ex mō paroxismandi: sed ex natura materiei que est cā cōiuncta earū. ¶ Hic dicit Gētilis quosdā arguisse cōtra opinionē suā dicenteȝ φ periodicatio sequit̄ hūorē ex natura sue forme specifice. nā si ita est et ,pprietas specifica semper comitatur suā formā substantialē. ergo nunφ erit periodicatio fl'atis que nō sequat̄ suā ,pprietatē et suā formā subalē. sed periodicatio de tertio in tertiū aut de quato in quartū nō sequit̄ suā ,pprietatē neqȝ suā formā subalē. ergo flegma nūφ piodicabit his periodis: cuius oppositū dicit Auicē. ergo preter proprietatē et formā substantialē opȝ assignare cās periodicatiōis. Rn̄det Gentilis φ effectus qui sequunt̄ ,pprietates specificas et formas substātiales sequunt̄ eas in detemiata mēsura accidentiū nisi sit ,phibens. Unde turbith eūat flegma a ,pprietate. scamonea colerā in determiata mēsura. et tn̄ si extra quātitatē quā forma requirit ,p hac opatiōe dent̄ eūabūt sanguinem aut simul cū fl'ate et colera aut sine eis. Sil'r magnes. si vngat̄ cū ol'o nō trahit ferrū. fl'a em̄ mouet̄ quottidie ex sua ,pprietate cū fuerit cū hoc debite quātitatis et debiti modi substātie. Cū aūt paucificatur et ingrossat̄ lȝ ex forma specifica debeat̄ ,sibi paroxismus oī die: paroxismās tn̄ impedietur ex his accn̄tibus. vn̄ pigritabitur et tardabit̄ motus ad tertiū vel ad quartū diē. Ex quib⁹ apertevidēs Gētilē velle proprietatē specificā humoris et ꝯn̄r suā formā substantialē intēdere et cōcurrere tanφ agentē ad faciendū determinatū periodum. ⁊ ꝯn̄r intendere per se sui hūoris corruptionem qd̄ videt̄ oīno absurdū. Sed de hoc superius in questione de piodicatione dictū est quantū est opportunū. Ego aūt qui teneo periodicationē se qui ,pportionē potentie membroꝝ mouentiū hūores ad suā resistentiā pono hūores resistentes suo motui periodicationi et sue putrefactioni p formā substātialē modū substātie ,pprietatē ⁊ cōplexionē et pp maiorē ,pportionē mēbroꝝ mouentiū ad flegma φ ad colerā: et ad col'am φ ad melācoliam fit vt flegma f̄m pl'm periodicet quottidie. col'a de tertio in tertiū. mel'ia d̄ quarto in quartū.

Contra. sequitur φ quanto flegma esset maioris quātitatis deberet tardi⁹ periodicare propter maiorē resistentiā. ꝯn̄s ꝯtra Aui. hic et cōtra expientiaȝ. Respondet̄ verū esse φ quanto est maioris quantitatis tanto magis resistit: sed ex alia pte. qꝛ magis stimulat virtutē expulsiuā in cāvt virtus maiori conatu moueatur ad ipsius expulsionē: ⁊ sic tardius periodicet. ¶ Nota ergo φ paucitas materie. et difficultas putrefactionis est cā retardationis paroxismi. qꝛ materia mouēda ad paroxismū

habet duos

babet duos motores .s. naturā et est virtus expul/
siua: que tñ nō mouet būorē nisi cū stimulat̃. pau/
citas aūt materiei est ex causis tarde stimulatiōis
Alius motor est calor extraneus putrefaciens: et
pñr localr mouens materiā putrefaciendā. oē eñ
qð putrefit localr mouet̃. Et qñ materia est gros/
sa parū receptibilis putredis tarde mouetur. Vñ
calor putredinalis duplr velocitat putrefactionē
vno mō. qz stimulat virtutem expulsiuaȝ. scðo mō
qz mouet bumorem qui putrefit localiter.

¶ Spaciū vero paroxisini eius est ex qua/
tuor boris vsqȝ ad. xxiiij. boras. et ƀm plu/
rimum cōsumitur ante illud. quoniam bec
materia nō est cū illa multitudine.

¶ Hoc est vltimū signū et est ꝙ spaciū paroxismi
empialos est a quatuor bor vsq̃ ad. xxiiij. boras
et ƀm plm cōsumitur ante. 24. qm̄ materia eius .s.
flegma vitreū lȝ sit grossum. et viscosum ꝛ rōne bu
ius ōberet paroxismus ꝓlongari: nō tñ est multū
raro eñ corpus būanū ad tantā ꝑuenit frigidita
tem vt flegma vitreū possit multiplicari. ¶ Et bic
nota ꝙ ꝑonit maiorē et minorē terminū duratio/
nis ꝑoxismi empialos: lȝ possit alr exponi ꝙ pa/
roxismus empialos est a quatuor boris in quib⁹
lȝ nō sit empialos ex quo extrema nō calent: est tñ
fe. corde inflāmato. Sed post quatuor boras vsq̃
ad. 24. pōt paroxismus empialos durare in quo
tēpore interiora frigēt ꝛ exteriora calent.

¶ Febris in qua occultat̃ caliditas et appet in ea
frigus et est lipparia sic dicta quasi pinguis. pin
gues eñ calēt iteri⁹ ꝛ frigēt exteri⁹. 8ª ꝓblematū.
ꝓblemate. 8°. Calēt aūt interius. qz multitudine
adipis faciente quandam opilationē attenua/
toriam spūalia nō bene euentant̃. frigent aūt exte
rius. qz pinguedo que est in ambitu totius est fri/
gida. prima primi capitulo. de complexionibus
membrorum. Capitulum. liij.

Ec febris ƀm plurimū est flegma
tica. ꝛ quandoq̃ est colerica ex co
lera grossa valde.

¶ In boc caplo determinans de lippa
ria primo premittit cās et modū ꝓuentus eius ex
causis suis. scðo remouet dubiū ibi. (Et bȝ aliq̃s
vt dicat.) prima in duas. nam in prima premittit
causas. in scða modū ꝓuentus eius ex causis po/
nit. scða ibi. (Quō ergo est.) In prima parte dicit
banc feb. ƀm plurimū esse flegmaticaȝ: et tñ q̃nq̃
est colerica a colera valde grossa. ¶ Primo notā/
dum ƀm Gentilem ꝙ ois feb. paroxismalis inci/
piens cū frigore in aliquo tꝑe principij pōt dici
lipparia. qz prius q̃ extrema calefiāt stat in eis fri/
gus cū interiori calore. sed de tali mō lipparie nō
est sermo bic. sed de illa que in toto paroxismo est
in tali dispositiōe. ¶ Scðo notandū est ꝙ sicut di/
ctum est de empiala: ita dicendū est de lipparia.
medici vario mō vtuntur boc termino lipparia.
Quidā eñ sicut Isaac. 5. febrium per lippariā in
telligit feb. in qua int⁹ est frig⁹ et calor extra. Qui
dam aūt ecōtra ꝑ lippariā intelligūt fe. in qua in
teriora calent et exteriora frigent sicut Aui. in boc
caplo et Gale. tertio de simplici medicina distin/
ctione tertia ca. 3°. et in affo. quarte particule. In
nō deficientibus feb. si quidē que extra. ꝛ in cōmē.
affo. 7ᵉ ꝑticule. Si feb. a colera nō babeatur. vbi
appellat bāc febrē limonis vel lippariā. ꝛ in cō/
mē. scði ꝓnosticorū cōmē. quarto. ¶ Tertio notan
dū raro reperiri colerā grossam grossitie ad banc
feb. requisita. flegma vero frequenter quapropter
bec feb. frequentius fit a flegmate q̃ a colera.

¶ Quō autē est flegmatica: qm̄ fla itrinse
cum quando inflāmat̃ et putrefit calefacit
illū locū: qm̄ nō resoluitur nisi quando pu
tredo calefacit exteriora corpis cū sparsio
ne vaporis sui calefactione plurima.

¶ In bac parte ponit modū ꝓuentus buius feb.
ex causis suis. ꝛ prio quō ꝓuenit ex flegmate. scðo
quō ex colera. scða ibi. (Modus auteȝ quo.) Pria
in duas. nā in pria ꝑte oñdit quō calefiūt interio
ra et nō exteriora. in scða quō infrigidant̃ exterio
ra. 2ª ibi. (Et qñ virtus effundit̃.) In pria parte
loquens interrogatiue dicit quō bec lipparia fit
a flegmate? Rñdet ꝙ fit a flate qm̄ flegma exñs in
terius qñ inflāmatur et putrefit calefacit. illum lo
cū itrinsecū solum: qm̄ illud fla nō resoluit̃. i. in va
pores cōuertit̃ supple sufficiētes calefacere loca
exteriora nisi qñ putredo. i. calor putredinalis ei⁹
calefacit exteriora corpis cū spsiōe vaporis sui. s.
spgēdo vapores suos et calefactione plīma. s. illi⁹
flegmatis qð putrefit iterius. quasi dicat. opȝ ꝙ
flegma illud putrens interius calefiat calefactio
ne pluria ad boc vt posset spargere vapores suos
exterius et calefacere exteriora. Si aūt ipsum exi/
stens interius calefiat remisse calefient solū inte/
riora et nō exteriora cū nō possit vapores calidos
ad exteriora spargere. Primo notandū ꝙ flegma
faciens lippariā est fla grossum. erit ergo aut vi/
treū aut mucillaginosum. aut forte erit ponticuȝ
et acetosum factū tale ꝑ admixtionē melie aeris.
¶ Scðo notandū ꝙ boc fla calefacit locū intrinse
cum vbi est. et nō infrigidat sicut illud qð facit em
pialā eo ꝙ totū aut ƀm maiorē partē est factū ca/
lidum per putrefactionē. ecōtra qð facit empialā
est ƀm maiorē ꝑtē nō putridū. ꝓpterea est poten/
tius ad infrigidandū locū in quo cōtinet̃ ꝑ partē
nō putridā. q̃ ad calefaciendū per ꝑtem putridā.
Cōtingens aūt est vtrunq̃ euenire ꝓpter diuersi
tatem boīm et locorū et materierū diuersitatē in
eadē spē ꝛ ꝓpter diuersitatē cārū agentiū. ¶ Ter
tio notandū ꝙ flegma faciēs lippariā in duobus
differt a flate faciente empialā. Primū. qz in lip/
paria totū calefit per putredinē aut maior pars
eius. Ecōtra vero faciens empialā ƀm maiorem
eius partem nō putrefit et ƀm minorem putrefit
et vtrunq̃ possibile est in diuersis boibus ƀm di/
uersas circūstantias de quibus supra. Scða diffe
rētia est. qz putredo in flate lipparie nō est fortis
et multe calefactionis vt possit extra mouere va/
pores. ecōtra in empiala illa pars parua putrēs
bȝ fortē calorē igneum dantem vaporibus motuȝ
ad exteriora vnde exteriora calefiunt.

¶ Et quando virtus effunditur ad locum
vbi est lesio tunc eūantur exteriora a calore
quare infrigidantur.

¶ Iam ꝓbauit ꝙ calefactis interioribus ꝯtingēs
est exteriora nō calefieri: sed solum locus interior
bic ꝓbat cōtingens esse exteriora infrigidari tri/
bus ex causis. quarū scða incipit ibi. (Proprie qñ
in exterioribus.) tertia ibi. (Et iteȝ qm̄ multotiēs)
Prima cā est qz qñ virtus. i. spūs qui est instrm virtutis effundit̃ ad locū vbi est lesio. s. interius tunc
eūantur exteriora a calore. quare infrigidant̃ per
absentiā spūs qui fugit interius ad locum lesum.
bec aūt frigiditas positiua que inducit̃ in ꝑtibus
exterioribus postq̃ fugit calidum interius est aut
ab elementis frigidis aut a frigiditate cōtinuita/

tis aut forte a quibusdam bũiditatibus frigidis que se intendunt ad maiorem frigiditatem.

Contra. quia in empiala nõ effundit calor ad locũ intrinsecũ lesuȝ. ergo neq; i lipparia dȝ effundi. tȝ ꝯña. q: nõ videt rõ diuersitatis cuȝ vtrobiq; sit equalis lesio in interioribus ⁊ forte maior in empiala. q: frigiditas est magis inimica nature et apta magis ledere ceteris paribus ꝙ caliditas. Rñdet. Gẽtilis quadruplr. primo q: cã in bac diuersitate põt esse diuersitas indiuiduorũ in sensibilitate et aptitudine passionũ interiorum. ille ergo in quo est multa sensibilitas et aptitudo ad passionẽ in locis interioribus vbi flã putrefit babebit fugã caloris interius et fiet lipparia. alter aũt talis nõ babebit illã: et bic poterit babere empialã. ¶ Scđa cã in bac diuersitate est modus putredinis malignus vel nõ malignus. et stant ista simul ꝙ putredo siue caliditas putredinalis in toto flãte in lipparia sit in gradu remissior: ⁊ tñ sit malignior magis cogens virtutẽ interius fugere sicut sepe vidimus in pestilentialibus. Tertia cã põt esse diuersitas calefactionis barũ materierũ. vt imaginent ꝙ in lipparia facta sit quedã assatio totius flegmatis a caliditate in puo tpe fortiter agente. vñ non fit euaporatio. ꝑpter tñ nocumentũ caloris ignei assantis int⁹ fugit calor: et tũc opȝ dicere ꝙ fortior et acutior est calor putrefacti flãtis in lipparia ꝙ in empiala. et est ꝯ̃riũ ei qđ dictũ est in scđa differentia. Quarto dicit ꝙ vtrobiq; calor est apt⁹ fugere interius. sed in empiala vapores calĩ violentãt extra motũ caloris q̇ est intus. Sed bic modus reducitur ad precedentes babens originem ab eis.

¶ Proprie quando in exterioribus sunt flegmata cruda vitrea frigida.

¶ Hec est scđa cã quare infrigidantur extrema. et dicit ꝙ ꝓprie infrigidant extrema qñ in exteriorib⁹ sunt flegmata cruda vitrea frigida: ⁊ lȝ Auic. ex mõ scribendi suo videat ponere bãc cãm simul cũ precedente: posset tñ esse vna cã per se. nã lȝ calor extrinsecus nõ fugiat intus: flãta tñ exterius exñtia pñt infrigidare exteriora maxime si ab aliquo mouebunt. s. vel a spũ interi⁹ moto. vel a paucis quibusdã vaporibus exterius motis a flãte putrente interius q̇ pñt dare motuȝ illi flegmati aliqualiter eliquãdo ipsum. nõ tamẽ calefacere exteriora a flãtibus illis exñtibus potentiorib⁹ ad infrigidanduȝ exteriora ꝙ sint vapores calidi extra moti ad calefaciendũ. q: tñ Aui. vidit ꝙ vapores calidi simul cũ isto flegmate sunt magis apti facere sensum caloris et frigoris in exterioribus. ⁊ sic feb. illa esset magis de sequenti caplo coniunxit banc causam precedẽti vt ostẽderet ꝙ motor isti⁹ flegmatis vitrei infrigidãtis exteriora est calor: frigens intus. nisi eñi illud flegma moueretur nõ infrigidaret vt dictum est de intentione Auicen. in precedenti capitulo.

¶ Et iterum qñ multotiens resoluit ex eo vapor qui nõ putruit: sed eleuatur et facit caliditatẽ et associat ei caliditas spacio paruo: deinde separat ab eo sparsione vaporis aque calefacte. Cũ ergo separat ab eo et fuit in radice ante putredinẽ vehemẽtis frigiditatis redit ⁊ infrigidat corpus.

¶ In parte presenti ponit tertiã cãm: quare infrigidantur exteriora dicẽs ꝙ cã est: qñ multotiens resoluit ex ea. s. materia calefacta et ꝺm maiorem ꝑtem putrentẽ interi⁹ vapor qui nõ putrefit ⁊ nõ est putridus sed eleuat a caliditate subtiliãte materiam ex qua fit. ⁊ facit caliditatẽ in partibus ꝓximis loco quo eleuat: que caliditas associat sibi spacio paruo. deinde separat ab eo separatione vaporis aque facte calide. i. sicut separat caliditas a vapore aque calefacte. Cũ ergo sepatur ab eo. s. vapore flegmatis caliditas: qđ flã fuit in radice. i. naturalr ante putrefactionẽ vebemẽtis frigiditatis sicut ẽ flegma vitreũ: redit ille vapor ad frigiditatẽ sibi naturalẽ et infrigidat corpus sicut aqua calefacta. s. vapor eius redit ad frigiditatẽ sibi naturalẽ. Alr. ⁊ friget in radice ante putrefactionem et est textus clarus. redit eñi ad frigiditatem sibi radicalẽ. i. naturalẽ quã babebat ante putrefactionẽ. Exemplũ babes in illo qui balneatus est in aqua calida in cui⁹ poris aq̃ calã retẽta redit ad frigiditatẽ sibi cõnaturaleȝ et infrigidat ipm. Vñ dixit Aui. 2ª primi cap. quidã ornate loquentium. ⁊ simile accidit in manubrio lebetis ad quẽ vapores aque calide eleuati ipsuȝ infrigidãt cõuertũtur eñi in aquã: ita et vapores flegmatis sunt apti in flegma cõuerti. Qũo aũt aqua calida reducat ad frigiditatẽ vide in contentione quam babui cum clarissimo doctore Joanne marliano mediolanensi.

Contra bic vapor nõ putridus reducibilis ad frigiditateȝ multo facilius dȝ eleuari in empiala q: ꝑs putrida eleuabit vaporẽ aquosum et nõ putridũ a parte non putrida. sed in lipparia nõ: imo necessario vapor eleuatus erit putridus retinens calorẽ: cũ totus bumor in lipparia sit putridus aut maior ꝑs. ecõtra in empiala pars mior ẽ putrida in cõparatione ad nõ putridã sicut dictũ fuit. Respondet Gentilis ꝙ Auicẽ. banc diuisionẽ innuit. vapor qui ab intrinseco flegmate surgit quidã est nõ putridus et per ꝯñs nõ seruãs calorẽ. nõ eñi est fixus. Quidam eñi est vapor putridus qui nõ est aliud ꝙ ipȝ corpus putridi vaporis subtiliatum et eleuatum in vaporẽ. possumus ergo imaginari ꝙ in empiala vapor qui extra venit est putridus. q: eleuatus a putrida parte que est fortis caloris dans illi vapori motũ ad exteriora. sed a reliquis partib⁹ nõ putridis nõ eleuatur vapor. q: ille sunt multe partes et multũ resistentes: et solũ sunt eliquabiles a calore partiũ putridaꝝ qui nõ põt eas facere euaporare ad extra: immo solũ eliquate infrigidant interiora. et si a ꝑtibus nõ putridis surgeret vapor veniens extra simul cum vaporibus putridis: tũc in bac feb. sentiret calor et frigus in exterioribus ꝑpter duos vapores et esset feb. de sequẽti capitulo aut sentiret solus calor in exteriorib⁹ si vapor putrid⁹ cuȝ suo calore vinceret ⁊ nõ ꝑmitteret vaporẽ nõ putridũ reuerti ad suã frigiditatẽ ⁊ eẽt empiala. aut intus et extra sentiret frigus si vapor non putridus vinceret in boc qđ est reuerti ad suã frigiditatẽ. et tũc nõ esset febris merito buius bumoris. q: si vapor nõ putridus veniẽs extra superat vaporẽ putridũ et infrigidat interiora multo magis suꝑabit vaporẽ putridũ euntẽ ad cor. et sic infrigidabit cor. ⁊ ita nõ erit febris merito buius bumoris: lȝ Gentilis opinet oppositũ. ¶ Cõcludit ergo Gẽtil. ꝙ in empiala a partibus putridis flegmatis surgit vapor putridus qui veniens extra calefacit exteriora. sed a partibus nõ putridis que faciunt sensum frigoris intra nõ surgit vapor nõ putridus. aut si surgit nõ potest reuerti ad suam frigiditatẽ radicalẽ ꝑpter cõtraoperantiã vaporis Gentilis.

vaporis putridi. In lipparia vero opꝫ imaginari ꝙ oĩs pars formalis hꝫ calorẽ aut saltẽ nullã hꝫ frigiditatem: que possit sensum frigoris inducere ideo in interioribus senti͛ calor pur⁹. Et quãuis ita sit possumus tñ imaginari ꝙ nõ, quelꝫ pars sit putrida. et tunc a partibus putridis ꝓpter debilẽ calorẽ earum nõ surgit vapor putridus tãti vigoris vt veniẽs ad extrema possit calefacere: sed bene tanti ꝙ petit cor et ipsum calefacit. qꝛ ĩteriores vie sunt latiores. a partibus aũt nõ putridis opꝫ imaginari ꝙ eleuentur vapores multi nõ putridi qui extra venientes cum perdiderunt caliditatem suam infrigidant.

Sed dubitatur quid seget hos vapores vt putridus tẽdat ad cor et faciat feb. nõ putridus vero tẽdat ad exteriora vbi infrigidet͛. Dicendũ ꝙ vterqꝫ est aptus petere cor et vterqꝫ est aptus tendere ad exteriora facil⁹ tñ ꝓpter latitudinẽ viarum possunt ire ad cor ꝙ̃ ad exteriora. ꝓpter hoc vapor nõ putridus. qꝛ multus in cõparatiõe ad putridũ petit exteriora et illa infrigidat cũ redit ad frigiditatem naturalem vapor aũt putridus. qꝛ paru⁹ et paucus nõ põt ire ad exteriora. et si vadit ad exteriora nõ potest illa calefacere vapore nõ putrido potentiore ꝓhibente calefactiones. Contra maior pars huius humoris est putrida. ergo plures vapores eleuantur ab ea ꝙ̃ a parte nõ putrẽte. tꝫ ꝯña ⁊ assumptum est superius cõcessum. qꝛ aliter nõ calefaceret iteriora. cũ sit humor natural͛r frigidus. Scđo sequitur ꝙ nõ deberet fieri febris. qꝛ sicut vapores nõ putridi. qꝛ plures exteriora infrigidant ꝙ̃uis vapores putridi cõtraopentur sibi. sic etiã eũtes ad cor deberẽt cor infrigidare quãuis vapores putridi sibi cõtraopentur. ¶ Sed forte dꝛ ꝙ caliditas cordis simul cũ vaporibus putridis est potentior ad calefaciendũ ꝙ̃ vapores nõ putridi ad infrigidandum. ¶ Contra sil͛r caliditas mẽbrorum exteriorũ simul cũ vaporibus putridis est potentior ad calefaciendũ ꝙ̃ vapores frigidi ad infrigidandum. ergo exteriora nõ debent infrigidari. tꝫ ꝯña et añcedens est manifestũ: cũ oẽ viuens declinet ad calidũ. ¶ Ad primã rõnẽ opꝫ negare añcedens. s. ꝙ maior pars sit putrida. et ad ꝓbationem cũ dꝛ ꝙ superius cõcessuꝫ est. ⁊ qꝛ si maior ps nõ esset putrida nõ posset calefaceret interiora cũ sit humor natural͛r frigidus. Rñdetur ꝙ maior ps est calefacta: nõ tamẽ maior pas est putrida. calefactio enĩ illa peruenit a parte putrente que ẽ minor et a caliditate membrorũ. Cõsimiliter in empiala pars putrida que est minor deberet calefacere partẽ nõ putridã maiorẽ coadiuuante caliditate membrorũ et multo magis ꝙ̃ in lipparia. qꝛ pars illa est notabiliter per putredinẽ calefacta sed in lipparia pars putrida nõ calefacit partes exteriores: quapropter nõ est ita calida. opꝫ dicere has diuersitates prouenire ratiõe diuersitatis membrorum. ita vt imaginemur membra intrinseca calidiora in lipparia ꝙ̃ in empiala. et scđo merito diuersitatis humoris scꝫ ꝙ humor intus existens est frigidior in empiala ꝙ̃ in lipparia. ¶ Ad scđam rõnem respondetur vt supra. sed ad replicationem negetur ꝙ caliditas membrorũ exteriorũ simul cum vaporibus putridis sit potentior ad calefaciendum ꝙ̃ vapores frigidi ad infrigidandum. nec conueniens est similitudo illa cuꝫ cor sit valde calidius ꝙ̃ membra exteriora.

Modus aũt quo fit colera est qñ colera quãdo est pauca et ĩtrinseca ⁊ putrefit ⁊ calefacit locum et nõ resoluitur ex ea aliqd accidit qđ dixim⁹ in sua cõpare ex flegmate: ⁊ appropriat͛ hec colerica taburos nomine: verum lipparia est nomẽ generis et est longioris spacij ꝙ̃ emitriteus.

¶ In parte presenti oñdit qũo lipparia fit ex colera dicens ꝙ quando colera existens pauca grossa putrens interius calefacit locũ intrinsecũ ⁊ nõ resoluitur ex ea aliquid notabile potens calefacere loca exteriora accidit illud qđ diximus in sua cõpare ex flegmate. Scđo dicit ꝙ nomẽ ꝓprium huius est taburos. sed lipparia est nomen generis. Est enĩ cõis ad lippariã colericã et ad lippariam flegmaticaꝫ q̃ colerica dꝛ taburos. Tertio dicit ꝙ lipparia est longioris spacij ꝙ̃ emitriteus. ¶ Notandũ ꝓ declaratione primi dicti ꝙ prima cã infrigidationis extremorum posita in lipparia flegmatica põt huic lipparie colerice cõuenire. s. fuga virtutis et caloris extrinseci ad loca intrinseca lesa a colera putrente. similiter scđa cã infrigidationis partiũ extremorũ. s. flegmata vitrea in eis exñtia: lꝫ hoc sit min⁹ v͛isimile ꝙ̃ i lipparia fl͛atica. Tertia vero cã infrigidationis extremorũ posita in lipparia flegmatica. s. eleuatio vaporũ a materia colerica qui venientes exterius infrigidentur nullo modo põt huic lipparie colerice conuenire cum vapores colerici non sint apti infrigidare. ¶ Notandũ pro declaratione vltimi dicti ꝙ lipparia est longioris spacij ꝙ̃ emitriteus quantum ad vnũ paroxismũ. et quãtum ad cõsistentiã comparando lippariã flegmaticã flegmatice cõponẽti emitriteũ et cõparando lippariã colericã tertiane cõponenti emitriteũ cum pendeat lipparia ab humore grossiori ꝙ̃ emitriteus. Ex quo sequit͛ ꝙ lipparia flegmatica est longior absolute ꝙ̃ emitriteus. et hoc verũ est ẜm plurimũ: immo semper verum est aliorũ paritate supposita. Et forte Aui. intellexit ꝙ est lõgioris spacij. i. maius spacium interponens inter vnum paroxismum et alium ꝙ̃ emitriteus cum nõ paroxismet omni die sicut emitriteus: immo lipparia flegmatica propter grossitiem materie paroxismet de tertio in tertium ⁊ colerica forte de quarto in quartum.

Et hꝫ aliquis vt dicat qũo erit febris ⁊ nõ procedet in ea caliditas ex corde ĩ totũ corpus. illud nãqꝫ qđ narratur est de genere eius in quo nõ procedit caliditas ex corde in totum corpus.

¶ In parte presenti intendens remouere dubium primo remouet ipsum. secũdo soluit. secunda ibi. (Responsio itaqꝫ.) Dubiuꝫ hoc est quomodo lipparia est feb. cum non procedat caliditas in ea ex corde in totum corpus sicut statim dictum est de generatione lipparie scilicet quod lipparia est febris in qua intus est calor: extra frigus. hoc autem repugnat diffinitiõi febris q̃ est calor extrane⁹ ⁊c.

Responsio itaqꝫ est ꝙ in terminis harum rerũ attendit͛ vna cõditio vt nõ sit qđ ꝓhibeat sicut diffinimus aquã frigidã et humidam quãdo disposita est ẜm naturam suaꝫ et nõ fuerit qđ ꝓhibeat Et diffinimus graue qđ est illud qđ tendit inferius quãdo dimissum fuerit cũ natura sua. et in omnibus istis caliditas ꝑuenit ad cor et procedit in

arterias et spargitur. At vero accidit prohibitio illius in quibusdam locis sicut accidit ei super quem ponūtur pruine: nocumētum vero harum necessarium est esse actu.

¶ Hic soluit dicens ꝙ in terminis idest diffinitionibus harum rerum scilicet febrium et aliorū entium naturalium que diffiniuntur per aliquos effectus idest accidentia attenditur hec cōditio vt nō sit quod prohibeat sicut diffinimus aquam frigidam et humidam quando est disposita ſm suaʒ naturam et nō fuerit quod prohibeat. ⁊ diffinim⁹ graue ꝙ tendit inferius quando dimissum fuerit in natura sua. et in omnibus istis feb. caliditas ꝑuenit ad cor et procedit ad arterias et spargitur per totum corpus scʒ deducto impedimento. At vero accidit prohibitio illius sparsiōis in quibusdam locis idest membris sicut accidit ei sup queʒ ponunt̄ pruine que fiūt a vapore aq̄o a forti frigore congregato. secūdo metheororum. Sed vbi habemus pruine textus iudaicus habet nix et in idē redit. Si ergo super extremitates febricitantium vel super aliquo loco ponatur nix vel pruina vel glacies locus ille infrigidabitur et febris nō poterit expandi in illum locum et tamē iste homo dicitur febriens. Simili modo propter multuas causas potest prohiberi expansio sup membra et causa similis niui est fi'a vitreū infrigidās exteriora.

Sed contra predicta instatur sequitur ꝙ lipparia est febr. et non est febris. ꝙ non sit feb est de intentione Auicen. et omnium aliorum. Item est calor extrane⁹ exn̄s in corde qḋ est primum subiectū feb. Sed ꝙ nō sit fe. arguitur q: sibi repugnat diffinitio feb. in qua includitur calorem extraneum ꝓcedere in totū corpus. nam si calor extraneus ꝓcederet per totū corpus non esset lipparia. ¶ R̄ndetur ꝙ lipparia est feb. et sibi competit diffinitio febris. Et cōiter dicitur ꝙ ly ꝓcedere in totum corpus posituʒ in diffinitione feb. dicit aptitudineʒ. in lipparia calor extraneus est aptus ꝓcedere in totum corpus licʒ de facto non procedat propter impedimentum. ¶ Cōtra cui essentialiter repugnat aliquis actus eidem essentialiter repugnat aptitudo ad illum actum. sed lipparie essentialiter repugnat actualis calefactio extremorum. ergo eidem repugnat aptitudo ad illam calefactionem. cōsequentia nota est simul cum minori. sed maior probari potest inductiue. Itē q: illa aptitudo est frustra alicui nature cui repugnat vt reducatur ad actum. ¶ Preterea lipparie inest essentialiter actus infrigidationis extremorum et aptitudo ad eaʒ. ergo eidem repugnat actus calefactiōis eorum et aptitudo ad eam contraria. tenet consequentia. cum duo contradictoria non possint essentialiter inesse eidem rei. Dicendum cum autoribus ꝙ lipparia est feb. sed potest dupliciter considerari. vno modo vt febris: et sic habet aptitudinem ad calefactioneʒ extremorum. Alio modo vt lipparia: et sic nō habet hanc aptitudineʒ: immo sibi repugnat. ¶ Contra lipparia continetur sub feb. tanq̄ species sub genere. ergo sibi nō repugnat descriptio generis. negetur antecedens. q: lipparia nō est species feb. sed modus quidam. sicut homo abscisso pede est gressibilis. et tamē sibi vt abscisso pede nō competit esse gressibile: quod inducitur in descriptione hominis: licet sibi vt hoc competat esse gressibile. Et cōsequenter sequitur ꝙ lipparie vt lipparia repugnat ꝙ sit fe. et homini abscisso pede repugnat ꝙ sit homo diffiniendo hominem: ꝙ est animal rationale mortale bipes gressibile. Et ex his facilis est solutio ad omnes instantias. Nocumentum vero earum scʒ pruinarum necesse est esse in actu ad infrigidandum vt sint potētiores ad īfrigidandū extrema q̄ vapores febriles ad calefaciendū. Aliter. Nocumentum vero earum. s. febrium necessarium est esse in actu. s. in extremis quamuis sint infrigidate. Ex quo seq̇tur ꝙ extrema patiunt̄ duos morbos contrarios actu. s. malam complexioneʒ frigidam et feb. sed mala complexio frigida est ꝑ essentiam in extremis et feb. solum per communitatem a corde. vterq; enim morbus est in actu in extremis cum ab vtroq; actualiter ledantur.

¶ Febris in qua fit vnaqueq; duarum rerū in vno quoq; duorum locorum. Cap. liij.

Si hec febris fuerit non erit nisi vbi sunt due materie frigide mote propter putrefactioneʒ: quarū vna ē in iterioribus⁹. ⁊ altera ē in exterioribus⁹ ⁊ nō ē aliq̄ eaꝝ plurimi nocumēti. Deīde cū īcipiūt putrefieri mādat vnaqueq; earum vaporem calidum comprehēdentem cū partibus suis et vbi est frigidū.

¶ Primo notificat hanc febrem Secundo remouet dubium. secunda ibi (Et tu quidem) In prima parte dicit si fuerit hec febris quasi dubitans vtrū reperiatur non erit nisi vbi sint due materie frigide mote. scilicet localiter per putrefactioneʒ quarum vna est in interioribus: altera in exterioribus et supplete quia vtraq; earū putret secūdum partem minorem: sed secūdum maiorem nō putret ⁊ vtraq; secūdum partem non putrētem infrigidat locum in quo continetur. sed secundum partem putrentem vtraq; mittit vapores calidos calefacientes totum preterq̄ illas partes que actu infrigidantur. secūdo dicit quod non est aliqua earum plurimi nocumenti. quia si esset aliqua earuʒ plurimi nocumenti propter suam malitiam manifestam vel occultam. et proprie intrinsecam: tunc calor fugeret interius. et sentiretur exterius soluʒ frigus et non calor. tertio dicit quod cum iste materie incipiunt putrefieri mittit vnaqueq; vaporem calidum comprehendentem cum partibus suis: etiam vbi est humor frigidus: licet tamen partem infrigidatam ab humore frigido non calefaciat: sed partes sibi proximas.

¶ Et tu quidem iam sciuisti causam in regimine hūoris frigidi in dispositiōe mot⁹.

¶ In hac parte remouens dubium dicit quod tu iam sciuisti causam in regimine hūoris frigidi in dispositiōe mot⁹ idest iā sciuisti: scilicet capitulo de rigore causam quare humor frigidus cum mouetur infrigidat et sentitur eius frigiditas cuius frigus duʒ quiescebat nō sentiebat̄. Sed hec causa dicta est in capitulo de empiala. et in capitulo de rigore. sufficiant ergo que ibidem dicta sunt.

Primo notandum pro declaratione prime partis quod materia frigida intrinseca sola putrens scd̄m minorem partem faceret empialam. materia vero extrinseca sola putrens scd̄m maiorem partem faceret lippariam. ambe vero simul faciūt febrem in qua interiora et exteriora simul calent et frigent. et in veritate hec feb. est composita ex vna empiala et vna lipparia. Et mirum est quod ponens Auicen. in capitulo precedenti causas

cedenti causas lipparie non posuerit hanc causam scilicet flegma extrinsecum quod scdm partem maiorem et non putrentem infrigidat exteriora. et secundum minorem partem putrentem mittendo vapores interius calefacit interiora.

¶ Sed instatur hac feb. non reperiri. quia sequeretur quod si interiora et exteriora simul calent et frigent quod in eadem parte adequate simul intenderetur caliditas et frigiditas. Respondet negando consequentiam. pro quo imaginádum est neutrum istorum flegmatum esse cõtinuum in parte in qua continetur. sed quodlibet istorum itrinsecum siue extrinsecum esse diuisum in minima aut in paruas partes que minima in poris continentur: et cum pori non sunt continui in vno poro erit minimum flegmatis non putridum ipsum infrigidans et pars propinqua illi poro calefiet: aut a minimo flegmatis putridi: aut a vaporibus putrentibus qui vadunt in vniuersum corpus. et propter propinquitatem partium: quarum vna putrefit et altera infrigidatur vt tam intrinseca ꝙ extrinseca apparcant simul calere et simul frigere: sicut obiectum cuius partes proxime et minime essent diuersis coloribus colorate: vt puta vna colore albo altera colore rubeo apparet totum rubeum et totum album visu nequeunte distinguere propter paruitatem et propinquitatem inter partes rubeas et albas. ita accidit in proposito vt tactus decipiatur: et similiter sensus communis ipsis nequeuntibus distinguere inter partes calefactas et infrigidatas propter earum paruitatez et propinquitatem. et non solum hoc accideret in partibus valde paruis: sed etiam in grandiusculis siue proximis. immo interduz nescimus distinguere inter vnum dentem dolentem. et sibi proximum non dolentem.

¶ De febre sincopali hũorosa. Cap'. liiij.

Hec ꝺm plurimum est propter flegma cruduz repletionale qꝺ facit febrem dispartitam plurimum: quia iam vincit virtutem Et ꝺm plurimum adiuuat super eam debilitas oris stomachi: et quando mouetur et incipit in putrefactione virtutem vincit plus et facit eam hesitantem.

¶ Hoc capitulum diuiditur in duas partes. nam in prima determinat de hac feb. quando fit a flegmate. in scda quãdo fit a colera. scda in fine capituli ibi. (Et quãdoq́.) Prima in tres. nã in prima notificat eam ex causa: et aliqualr ex accidente. in scda ex mõ. in tertia ex accidentibus. scda ibi (Que si dimissa fuerit.) tertia ibi. (Et accidit ĩ inceptione sui.) In prima parte dicit ꝙ hec feb. ꝺm plurimum fit propter flegma repletionale idest multe quãtitatis. vel repletiõale. i. per multas repletiones et nauseatiuas satietates cõgestũ: quod facit feb. dispꝛtitam. i. diuersam ab alijs febribus flegmaticis: et in accñtibus et in cura. Aliter dispꝛtitam. i. interpolatã. est eñi freq̃ntius. vt dicit Gẽ. interpolata ꝙ cõtinua. tertio dispꝛtitã. i. distantez a suis paroxismis vel exacerbationibus. lʒ eñi materia sit multa. est tñ frigida et grossa valde que faciunt ad postpositionẽ paroxismoꝝ. qꝺ flegma iã vincit virtutẽ ꝓpter sui multitudinẽ frigiditatem et grossitiem. et ꝺm plurimũ adiuuat super eã. s. victoriam debilitas oris stõi que. s. est causa vt fiat sincopis per cõitatem cordis ad os stomachi. Et quandoq́ mouetur. s. localiter et incipit putrere vincit virtutem plus: cũ ipsa mota localiter qñ incipit putrere et ꝑoxismare vincit virtutẽ plus ceteris eñi paribus humor motus plus nocet ꝙ ipse quiescens. et facit eam virtutem hesitantẽ. i. dubitantẽ an debeat ꝯgredi ꝯtra virtutẽ an q̃escere. nã quocunq́ modo timet ne succũbat. cuius virtutis hesitatio patebit ex dubitatione medici vicẽ gerẽtis ꝟtutis. dubitat eñi medicus quid acturus sit.

¶ Que si dimissa fuerit cum materia non sufficiet contra materiam. Et quando occupatio fit in euacuatione eius cum facilitate sit inobediens: aut mouetur motu' prefocante virtutem et quando occupatur in euacuatione eius cum solutione ventris: aut flebothomia cum labore nõ tolerat virtus. Quomodo enim tolerabit cum sit illic cum sua quiete sincopis: et cũ hoc toto ipsi indigent euacuatione vehementer.

¶ In hac parte notificat hanc feb. ex difficultate cure. ostendit eñi quantuz difficile sit bene curare hanc egritudinẽ. et ex hac difficultate appꝫet ꝟtutis hesitatio. Et primo oñdit difficultatẽ cure ex parte eũonis. scdo ex ꝑte cibationis. scda ibi. (Et iterum.) In prima ꝑte dicit ꝙ si virtus fuerit dimissa cũ materia ipsa nõ sufficiet ꝯtra ipam: qꝛ suffocabitur a materia. et qñ fit occupatio in eũone materie illius cũ facilitate. i. cũ eũantibus lenib' materia nõ obedit eũoni: aut forte agitata a medicina mouente: et nõ eũante mouebit motu ꝑfocante virtutẽ repens ad mẽbra nobilia et ꝓprie ad cor et mẽbra spũalia. et qñ occupabit in eũone eius cũ solutione ventris laboriosa. i. forti aut cũ flõmia non tolerabit ꝟtus. Qũo eñi tolerabit cũ sit illic materia quiescẽte sincopis. nã multo magis fiet sincopis materia mota: qꝛ plus euaporabit ad cor et in eũone spiritib' eductis magis cadet virtus. et cũ hoc indiget eũone vehemẽter ꝓpter multitudinẽ materie et malitiã ei'. manifestius tñ nocumentũ est in eũone per flõmiã cũ preter agitationẽ que fit per flõmiam magis debilitet virtus: et magis perducatur ad frigidorũ incrudationem: quare ex toto ꝓhibetur. 12°. terap̃. et 16° continentis.

¶ Et iterum ipsi indigent cibo vehementer: quoniam in humoribus non est quod nutriat corpus et viuificet ipsum et corpus eius est priuatum nutrimẽto. Quod si studueris in cibãdo additur materia diminuta. et si non cibatur cadit virtus.

¶ Hic oñdit difficultatẽ cure: et ꝯñr hesitationẽ virtutis ex ꝑte cibationis. d. ꝙ ipi multi indigẽt cibo qm̃ in hũorib' eoꝝ nõ est aliq̃d qꝺ nutriat corp' et viuificet ipm. Est. n. corp' ꝓuatũ nutrimentũ ꝙ si studuerꝭ in cibãdo addet materia dimĩuta. i. pauca exñs in cõꝑatiõe ad seipaz mltiplicatã ꝑ cibũ hñt. n. stõz nõ hñ digerentẽ. imo materias crudas multiplicãtẽ: et si nõ cibat cadit ꝟt'. Quid aũt faciendũ sit ĩ tãtꝭ hesitatiõib' videbit ĩ cura ꝺm plꝫ tñ h est mortal' nisi medici soler^a succurrat cõti^e.

Sed dubitatur qꝛ dicit Aui. ꝙ nõ est in hũoribus eorũ qꝺ nutriat corp'. Cõtrariũ inuit. G. 12. terap̃. ca° 2° vbi dicit. Languentiũ eñi q̃ ita dispositi sunt ferũt ieiunium ex ipsis quos habẽt crudis hũoribus digestis nutrito corpore. Idez Raꝭ. 16°. cõtinentis cap̃. scdo. ¶ Dicendum cum Rasi et Gale. ꝙ isti

humores aliq̄n nō sunt multū crudi et mali: ⁊ homines tunc nō sunt mali coloris: nec cōcauati in oculis. ⁊ tales p̄nt nutriri flegmate per abstinentiā in sanguinē v̄so et hos cōtinget euadere. Aliq̄n hūores sunt mali crudi īdigestibiles: et hō est cū malo colore. s. plūbeo tendēte in fuscedinē ⁊ viriditatē: ⁊ quasi cazeticus: et ex his nō p̄nt nutriri et rarissime euadūt. Vn̄. G. si vero nō solum crudi cōtigerint esse: s; intm̄ corruptis aduenerit vt nō possint digeri īpossibile est saluari: q̄ ita egrotāt.

Et accidit in inceptiōe sui vt effundatur ad cor res frigida faciēs accidere sincopiz et minoratur pulsus: et tardat̄: et fit rarus. Amplius natura solicita est in calefactione materiei et subtiliatione ei⁹. Et putredo q̄ mouetur in quasdā partes eius adiuuat super eā: ergo euadit cor a nocumento et frigore ei⁹ et cadit ī nocumentū caloꝝ ei⁹. q̄re fit pulsus velox. et ꝓprie in cōstrictione sua plusq̄ꝫ sit velocitas aliorū: q̄uis illud qd̄ vicit cū hoc sit paruitas ⁊ tarditas ⁊ raritas.

¶ Hic ponit signa et accn̄tia ei⁹ quorū p̄mū est q̄ in p̄ncipijs suorū paroxismorū effunditur res frigida. i. vapor frigidus ad cor faciēs accidere sincopim l; etiā hūor frigidus posset effundi ad cor et ꝓprie in cōtinua et pulsus fit paruus tardus ⁊ rarus respectu sui sani corde infrigidato. Ampli⁹ idest deide natura est sollicita in calefactiōe materiei et subtiliatione eius, mediante sp̄ū ⁊ calore naturali. et putredo. i. calor putredinalis q̄ mouetur in quasdā partes. s. facilius putrescibiles adiuuat sup eā. s. calefactionē materiei. ergo ꝓpter hanc calefactionē euadit cor a frigore et nocumēto eius. s. sincopi et cadit in nocumentū calorum eius. s. hūoris frigidi putridi: qd̄ nocumētū est fe. quare fit pulsus velox et ꝓprie in cōstrictiōe sua plusq̄ꝫ fit velocitas aliorū. s. pulsuū precedentiū: ⁊ quasi sunt pulsus naturales: q̄uis illud qd̄ vincit. i. qd̄ s̄m pl̄m fit paruitas tarditas et raritas. s. in cōparatione ad pulsus aliarū feb. ¶ Ex quib⁹ habet̄ p̄rio q̄ euasio a sincopi fit per calefactionē materiei tā a calore naturali q̄ꝫ preternaturali. et p̄nr q̄ in p̄n° motus hūoris nō erat feb. ¶ Habet̄ scd̄o q̄ cū feb. superuenit fit pulsus velox et proprie ī ꝯstrictiōe sua cū maior fit necessitas expellēdi fumos q̄ꝫ euentādi. ¶ Habet̄ tertio q̄ pulsus in hac fe. ē puus s̄m plurimū tardus et rarus in cōparatiōe ad pulsus aliarū feb. q: hūor faciēs hāc fe. est radicaliter frigidus valde. in cōparatiōe tamen ad pulsum naturalē est magnus velox et frequens: aut saltem velox et frequens.

Et periodus eius est periodus flegmatice et non alteratur ab ea.

¶ Hic ponit scd̄m signū. d. q̄ periodus eius est periodus fl̄atice: q: īuadēs quottidie. eīm fl̄a in multa quātitate satis cordi ꝓpinquum: ⁊ nō est tante grossitiei: ⁊ ita paucū: sicut flegma vitreū: ꝓpterea nō est aptū paroxismare de tertio in tertiū aut de quarto in 4^m sicut aliq̄n ꝑoxismat fl̄a vitreuꝫ.

Et est cū ea īflatio faciei ⁊ mollicies corporis: et colores habentiū eā nō figunt̄ sup dispositionē vnā: imo quādoq; est cinerea ⁊ plūbea eius materia: et q̄nq; fit citrina: et q̄nq; fit nigra: et q̄nq; fiunt labia eoꝝ sicut labia comedentis mora: oculi v̄o eorū sunt fusci virides exeuntes valde apud cōmotionē egritudinis: et fit sicut maniac⁹: et qd̄ est sub hypocūdrijs eoꝝ ē vehemētis īflatiōis et sil̄r viscera eorū: et quādoq; euomūt acetosum: et quando est eis apa in quibusdam visceribus: tunc nō speratur omnino.

¶ Hoc est tertiū signū qd̄ est in ea. s. feb. inflatio faciei sicut in cazesia ꝓpter vapores grossos fl̄atuꝫ crudorū: et malitiā digestionis ⁊ mollicies supficiei corpis ꝓpter fl̄atis hūiditatē. quarto colores patientiū eā nō sunt s̄m vnā dispōnē. v° q̄nq; materia eius patiētis. i. corpis supficies q̄ est materia: et subm colorū est cinericia. q̄nq; est citrina. i. viridis. Sic eīm vnū q̄nq; ꝑ altero sumit̄. vt tertio ꝓnosticorū cōmē. 2°. Et scd̄o regi acutorū. cōmē. 21. hec aūt diuersitas sequit̄ diuersum gradū pugne et suffocationis caloris sub materia. nā cum minus suffocatur appet color cineritius vel plūbeus. cū aūt plus fiet viridis vel niger: ⁊ q̄nq; sint labia eoꝝ sicut labia cōmedētis mora. q: denigrātur ꝓpter cām dictā. oculi eorū sunt fusci virides ꝓpter mortificationē caloris īnati exeūtes. i. eminentes ꝓpter multos vapores fl̄aticos grossos facientes eos intumescere. ⁊ ꝓpter suffocationeꝫ apud cōmotionē et victoriā egritudinis cū vehemens fit pugna: et fit sicut maniacus q: nō pōt in vno loco quiescere ꝓpter angustiā stōi et cordis. appet sicut ēt maniacus ꝓpter terribileꝫ aspectū sequentē tumorē faciei ꝓpter grossas viscositates extendentes eā et malū calorē: de quo supra apparet eīm sicut habens maniā lupinā. et qd̄ est sub hypocūdrijs eorū ē vehemētis inflationis ꝓpter vētositates grossas cōtentas intra viscera eorum. et sunt inflata: sicut stōus et intestina ex eadem cā. et q̄nq; vomūt acetosum. s. chilū corruptū ad acetositateꝫ. et q̄nq; flegma acetosum. et horū cāe note sunt Et quādo eis est apa in aliquo viscerū loco nō est spes liberatiōis: q: malitiā apatis nō pōt virtus ita oppressa tolerare. vna eīm cōis sal⁹ apatis in interioribus est virtutis robur. 10. terap̄. 5. capl̄o. Amplius istos nō possumus cibare timore apatis: et cibo indigent cā debilitatis nō habentes sanguinem laudabilem quo nutriantur. vt dicit Gale. ibidem. et in scd̄o terapentice.

Et quādoq; accidit eis in quibusdā horis ex colera dominātegrossa: ⁊ fit cū ea ī visceribus adustio et euomūt coleraꝫ: et sunt ei periodi flegmatice s̄m plurimum.

¶ Hic pōit sincopalē q̄nq; fieri a col̄a grossa multa. cuius signum q: fit adustio in visceribus et euomūt colerā. sunt ⁊ ei. s. sincopali colerice ꝑiodi flegmatice s̄m plurimū ꝓpter multitudinē colere. sicut eīm flegmata ꝓpter paucitatē flegmatis aliquando paroxismāt paroxismis tertiane: sic etiaꝫ aliquando colerica propter eius multitudinem paroxismant paroxismis quottidiane.

¶ Febris sincopalis minuta subtilis dicitur sincopalis. quia fit cum ea sincopis. dicitur minuta quia pendet a pauco humore subtili et in hoc cōtra distinguitur sincopali hūorose. Cap. iv.

Hec febris est acuta et cadit pulsus et virtus in paroxismo vno aut duob⁹ paroxismis cū additione et eueniens in corpe cū velocitate. Et quādoq; nō sufficit

cum ea

cũ ea virtus vſq; ad quartũ: et fit ex chimis ſubtilibus plurimũ quorũ colericũ eſt vehementis ſubtilitatis: et ꝓfundationis male ſubſtantie venenoſe cui iaꝫ accidit putrefactio in corporibus calide complexionis ſicce valde: et plures paroxiſmi huius febris ſunt paroxiſmi tertiane.

¶ Omiſſa diuiſione hui⁹ capl'i ꝓpter breuitatem eius veniam⁹ ad expoſitionẽ eius. Eſt acuta. q: ſeuorum accĩtiũ: ⁊ cite terminatiõis. ⁊ cadit virtus. ſ. aĩalis et naturalis: et pulſus in paroxiſmo pͥo et duobus paroxiſmis: cũ additiõe. ſ. multotiẽs cadit in ſcđo ꝑoxiſmo. ⁊ euentẽs in corde cũ velocitate. ſ. velociter intẽdit: ⁊ ꝑuenit ad ſtatũ. eſt. n. morbus ꝑacutus: et q̃nq; non ſufficit ei virt⁹ vſq; ad quartũ. ſ. paroxiſmũ. q: frequẽter morit' in quarto paroxiſmo vel añ. Et fit ex chimis. ſ. hũorib⁹ ſubtilibus quorũ primũ eſt colericũ vehemẽtis ſubtilitatis et ꝓfunditatis. ſ. rõne ſubtilitatis multum ſe ꝓfundantis in ſubam mẽbrorũ. et male ſube. ſ. proprietatis venenoſe: cui accidit putrefactio. q: al'r non faceret feb. in corꝑe cal'e cõpl'onis et ſicce valde. hoc em̃ eſt inter alia corꝑa maxime aptum ad multiplicationem huius colere: et plures paroxiſmi ſunt paroxiſmi tertiane.

Pro noticia ſincopalis minute primo videndũ eſt qui hũores faciunt hãc feb. ſcđo que ſit. tertio in quo tꝑe huius feb. accidit ſincopis. ¶ Quantũ ad primũ ex ſnĩa Auic. cõprehendimus hũc hũorẽ eſſe ſubtilẽ venenoſum ſm pl'm colericũ. Et infert' ipam eſſe materiã furioſam. Illi ergo hũores qui colerã habent huius cõditiõis pñt facere hãc feb. ſicut ſanguis ſubtilis vaporoſus. et forte hic faceret cõtinuã cõcluſam. et forte aliquod fl'a ſubtile venenoſuꝫ. etiã infertur. ſcđo nec colerã ꝯinariã: nec praſſinã poſſe facere hanc fe. cũ ſint inter oẽs ſpẽs colere groſſiores que tñ ſm veriorẽ ſnĩam pñt facere febrem tã cõtinuã ꝗ interpolatã etiã ſalubrẽ. lꝫ yſaac. 5° febriũ opinet' ꝯriũ. ¶ Ad ſcđm dicendũ hanc feb. ſincopalẽ ſm plurimũ eſſe ꝯtinuã tertianã aut interpolatã. ſm ꝙ materia putret ex venas aut intra aliq̃n eſſe cauſonẽ ſi putret ꝓpe cor. ſꝫ erit cite terminationis ad mortẽ cũ frequẽti ſincopi. aliq̃n eẽ cõtinuã concluſam q̃n ſanguis eſſet in cã. et q̃nq; quottidiana q̃n penderet a fl'ate. ¶ Ad tertiũ autẽ d' ꝙ in interpolatis et cõtinuis ꝓportionalibus ſm plurimũ in ꝑncipijs ꝑticularibus accidit ſincopis. tñ ꝓpter cõpaſſionem cordis ad os ſtõi ad quẽ magis repit materia in principijs ꝑticularibus ꝗ in reliquis tꝑibus. ideo magis feruntur ad cor. ſed in cauſone et cõtinua cõcluſa magis accidit ſincopis in ſtatu vniuerſali.

¶ De fe. diurna et nocturna ex fl'aticis. Cap. lvj.

Diurna eſt cuius paroxiſmus accidit in die et ei⁹ tepor in nocte: ⁊ nocturna eſt ecõuerſo.

¶ Pͥo notificat has fe. ponẽdo earꝫ q̃ditatẽ. ſcđo eas adinuicẽ cõꝑat. ſcđa ibi. (Et vtreq; ſunt male.) In prima parte dicit ꝙ diurna eſt que affligit in die. et eius tepor eſt in nocte. nocturna eſt ecõuerſo. ſ. q̃ affligit ĩ nocte et ei⁹ tepor ẽ in die.

Et vtreq; ſunt male.

¶ In pñti ꝑte cõparat eas adinuicẽ. et primo penes cõuenientiã: ſcđo penes dr̃iam. ſcđa ibi. (Sꝫ diurna eſt.) In prima parte dicit ꝙ vtreq; ſunt male. cuius cã eſt: q: ambe ſunt longe ſm plurimum.

Sed diurna eſt deterior et longior et facit cadere multotiens ꝓpter longitudineꝫ ſuã et ſuũ euentũ in calore diei in ethicam.

¶ In ꝑte pñti dicit diurnã eẽ lõgiorẽ et deteriorẽ. qđ ꝓbat trib⁹ rõnib⁹. q: multotiẽs facit cadere ꝓpter ſuũ euẽtũ diei ĩ ethicã. due em̃ cãe ſimul ꝯcurrũt ad ethicãdũ corp⁹. ſ. longitudo fe. ⁊ calor diei.

Et ſi ipſa nõ eſſet ſeua nõ accideret hora apertionis pororũ et reſolutionis vaporis: et nõ accidit niſi ꝓpter multitudinem materiei et fortitudinẽ eius.

¶ Scđa cã. q: ſi ipſa. ſ. diurna nõ eſſet ſeua nõ accideret hora aꝑtionis pororũ et reſolutionis vaporum. hoc aũt eſt in die ſicut ecõtra eſt in nocte propter frigiditatẽ eius claudunt' pori et ꝓhibet' reſolutio. h' aũt accidere in die ſignificat m'titudinẽ materie et fortitudinẽ ei⁹. ſ. groſſitiẽ ⁊ viſcoſitatẽ.

Et eſt neceſſariũ cũ hoc vt patientes eã cibent' in nocte ⁊ nõ ꝑmittant' dormire ſuꝑ repl'oneꝫ ſtõi et ꝑcipiant' vigilie et ẽ ex eis q̃ faciunt cadere virtutẽ. et tolerãtia fe. in calore diei et vigilie in frigore noctis ſunt ex eis magis digne q̃ faciũt cadere in ethicã.

¶ Hec eſt tertia rõ. q: opꝫ vt patientes diurnã cibentur in nocte et nõ ꝑmittant' dormire ſuꝑ repletionẽ ſtõi et ꝑcipiant' eis vigilie. ⁊ eſt. ſ. vigilare in nocte ex eis q̃ faciunt cadere virtutẽ in ethicam.

Et ad ſomnũ eſt de gñe feb. difficilium.

¶ Hic cõcludit ꝙ hec fe. ſ. diurna eſt ex gñe febriũ difficiliũ et ſupple difficilior ꝗ nocturna.

Ex his tribus cauſis ꝯtra dicta ĩ pñti ca. inſtat'. Primo oĩs fe. humoralis põt eſſe diurna vel nocturna ergo nõ tm̃ hec feb. erit fl'atica cõtra rubricã. tꝫ ꝯña: ⁊ añs facil'r põt ꝓbari ex deſcriptiõe diurne ⁊ nocturne. ¶ Scđo nulla feb. eſtiua eſt peior et lõgior hyemali ceteris parib⁹. ergo nec diurna eſt peior nocturna tꝫ ꝯña. q: qualis eſt ꝓportio eſtatis ad hyemẽ talem poſſumus fingere diurne ad nocturnã. añs ſumit'. 2ª affo. 29. Eſtiue q̃rtane vt multũ breues ſũt ⁊c. ¶ Tertio fe. veniẽs in die venit ĩ tꝑe ꝓportionali feb. et nõ feb. veniens in nocte: igit' nõ lõgior: nec; deterior. tꝫ ꝯña. ex 2°. affo. cõmẽ. 34. In morbis minus ꝑiclitant' ⁊c. et añs eſt ſatis notũ. Preterea in die plus de materia reſoluit' ꝑꝑ calorẽ diei dilatantẽ poros ⁊ ſubtiliantẽ materiã ecõtra in nocte. igit' ⁊c. tꝫ ꝯña q: reſol'o materie facit ad breuitatẽ et ſalubritatẽ. añs aũt eſt ſatis notũ. ¶ Itẽ cõtra aliã ꝑtẽ inſtat'. poſſibile eſt noctẽ eſſe valde longã in qua cibari poterunt patientes et dormire. igit' rõ. Aui. nõ eſt ſufficiẽs tꝫ ꝯña. et añs eſt ſatis manifeſtũ. Preterea maiora vel equalia nocumenta ſequunt' ſi feb. ſit nocturna. q: oportebit infirmũ ſimul vigilare in nocte et cibare in calore diei. quare per vtrũq; equal'r ducit' ad ethicã. ¶ Pro horũ ſolutione premittendũ pͥo ꝙ lꝫ diurnam de quocunq; hũore poſſimus cõparare nocturne de cõſimili humore. Intentio tñ Auic. fuit hic cõparare diurnã fl'aticam nocturne flegmatice. vt pꝫ ex rubrica capl'i et ex cura quã ponit inferius. ¶ Scđo premittendũ ꝙ Aui. in hac cõparatione ſupponit ꝑitatẽ oĩbus exceptis his in quibus fit cõparatio et veriſimil'r: ⁊ ſm pl'm ſequẽtibus ad cõparata. ¶ His ꝓmiſſis ſit hec pͥa ꝯcl'o. diurna et nocturna ſunt male. ꝓbatur. q: feb. fle-

gmatice sunt longe longorū paroxismorū pauca
rum quietum stōm debilitantes.igitꝰ sunt male.ꝫ
ꝑña.et añs est Aui.ca.de fl'atica.¶ Scōa cōclusio
lꝫ nō sit necessariū diuturnam semꝑ nocturna esse
peiorē vt plꝫ tñ est diurna nocturna peior. Cōclu
sio quāntū ad ꝑmā partē.ꝓbaꝝ.nā ꝯtingēs est ꝑꝑ
cām exteriorē aut aliā qualēcūq; :flegma modicū
et benignū moueri in die.et ecōtra in nocte mul/
tum et malignū.ergo ⁊c.scōa ꝑs ꝓbaꝝ.qꝛ nisi fle/
gma esset valde multū et malignū differret motū
suū ad noctē que est hora ꝓportionalis eius mo/
tui ꝙ aūt moueꝝ in die nō ꝓuenit nisi ex magna
stimulatione virtutis seqnte multitudinē:aut eiꝰ
malitiā. Itē hāc.feb.moueri in die qñ est vaporis
et materie transpiratio ꝓpter caliditatē diei ⁊ po
rorū aptionē significat magnā eius malitiā.⁊ ecō
tra moueri in nocte nō significaret hoc ex causis
ꝯrijs.ꝓpterea cū istud sit flegma durās longo tꝑe
in suo paroxismo vel exacerbatione quantūcunq;
dies longa ponaꝝ:oportebit infirmū in nocte ci/
bari.⁊ ita notabili tꝑe impedieꝝ somnꝰ et ꝑduceꝝ
corpus ad casum virtutis:et ad ethicā ꝓpter mul
tam resolutionē fctām taꝫ a calore diei ꝙ a febre.
aut ꝓpter nocturnas vigilias. Sed si fiat febr. in
nocte:lꝫ sint vigilie nō erit resolutio diei nec tāta
feb.et die poterit cibari febriens ⁊ dormire ꝙuis
ille somnus nō sit ita cōueniens sicut nocturnus.
¶ Rōnes facte in ꝯriū ex his facile solui possunt.
¶ Ad primū dictū est ꝙ Auic.cōparat hic noctur/
nam et diurnā flegmaticas alias omittens.¶ Ad
scōm dꝛ ꝙ talis nō sit ꝓportio ⁊c.nā dies nō du/
rat tanto tꝑe ꝙ possit in ea tāta egritudo termina
ri.yº nec paroxismus.sed in estate sic scōo moueri
de die cōtra naturā fl'atis arguit maiorē multitu
dinē et malitiā.Sed flegmaticā fieri in estate nō
arguit tāta multitudinē ⁊ malitiā. Preterea diur
na hꝫ paroxismū valde longū et eque longū:aut
longiorē ꝙ nocturna aut estiua respectu hyemaꝝ.
¶ Ad tertiū dꝛ ꝙ fe.flegmatica veniēs in die venit
in tꝑe magis disproportionali ꝙ proportiona/
li.qꝛ lꝫ dies sit ꝓportionalis rōne feb.est tñ im/
proportionalis rōne cause feb.que improportio/
nalitas est maior ꝙ sit ꝓportiōalitas rōne feb.cū
hec fe.pēdeat in esse et conseruari a sua cā.s.fl'ate.
¶ Ad aliā ꝙ lꝫ plus de materia resoluaꝝ in die ꝙ
in nocte ⁊ rōne huiꝰ diurna deberet esse breuior
tñ multitudo materie aut malitia maior in diur/
na ꝙ nocturna facit ipsum magis prolongari.
¶ Ad aliū dꝛ ꝙ qñ nox est longa dies est breuis.⁊
cū paroximus flegmatice duret.18.horis quāto
minus occupabit de die tanto plus occupabit de
nocte.igitur in nocte impedieꝝ forte cibus et som
nus:aut saltē somnus.Ad vltimum patet ex deter
minatis in questiōe quid sit respondendum.

¶ Cura flegmatice. Cap. lvij.

Cura huius egritudinis diuersifi/
catur ſm horas suas.s. ꝑncipiū ⁊
augmentū et statū ⁊ declinationē
et ſm appitionē digōnis in ea et
eius occultationem:⁊ diuersificaꝝ ſm mate
rias suas.s.fl'aticā acetosam et flegmaticā
vitream.et flegmaticam salsam et dulcem.

¶ Hic ponit curā harū febriū quas superius noti
ficauit.hꝫ hec pars duas ꝑtes.In prima curat fle
gmaticas cōiter euenientes.in scōa curat eas que
raro eueniūt:et ad fl'aticas reducunꝝ.scōa ibi.(Et
cura earū est ꝓpinqua.)Prima in duas.in prima
ponit curā flegmatice interpolate.scōo adaptat
curaꝫ eius fl'atice cōtinue. scōa ibi.(Cura eius.)
Prima in duas.qꝛ primo ponit curam que debeꝝ
febri et cause:scōo docet succurrere accñtibꝰ.scōa
ibi.(Et succurraꝝ vomitui.)Prima in duas. prīo
ponit tria a quibꝰ sumiꝝ modus gñalis curatiōis
eius.scōo exequitur.scōa ibi.(Et oēs eius spēs.)
In prima dicit curā eius diuersificari ſm tꝑa feb.
s.ꝑnᵐ augmentū statū ⁊ declinationē.⁊ scōo etiā
diuersificari ſm appitionez digestionis ⁊ eius oc
cultationē.tertio ſm materias suas.s. flegmaticā
acetosam:et fl'aticā vitreā.et fl'aticam salsam. et
flegmaticam dulcē.¶ Primo notandū tꝑa in mor
bis materialibꝰ dupl'r distingui.s.penes accñtia
siue morbi eēntiā.et scōo penes materiā.Priaꝫ di
stinctionē primo expressit.2º scōaꝫ cū dixit curam
diuersificari ſm appitionē digōnis et eiꝰ occulta
tionem.¶ Pro quo sciendū ꝙ ſm primā distictio/
nem maxime diuersificaꝝ regimen in cibo et potu
cū dieta ordinanda sit in relatione ad statū pria
affo.cōmē.10.Penes vero scōam distinctionē di/
uersificaꝝ regimē medicinale cū nondū digestam
materiā opꝫ digerere.ipsa ꝯo digesta opꝫ euāre.⁊
hanc maxie expressit in flegmatica cū in ea tꝑa pe
nes materiā sepe cōfundanꝝ. nā postꝙ appuerit
manifesta signa digōnis iterū redeunt signa cru/
ditatis ꝓpter materie etherogeneitatem et multi
tudinem.quibꝰ redeuntibꝰ opꝫ curare cura princi
pij et dimittere curā augmenti. ¶ Scōo notandū
ꝙ lꝫ preter has quatuor spēs flegmatis sint mul/
tie alie potentes flegmaticā facere:he tamē sunt
ꝑncipales et frequētius cāntes fl'aticā:ꝑ quorū re
gimē reliquorum regimen facile pōt cōprehendi.

¶ Et oēs eius spēs cōicant in hora princi
pij in tribus rebꝰ:in necessitate lenificatio-
nis equalis aut vomitꝰ.et in necessitate ad-
ministrationis subtiliantium et incidentiū
et diureticorum.

¶ Hic ꝓsequiꝝ curā.primo ſm diuersitatē tēporū
scōo penes diuersitatē spērū fl'atice.tertio ponit
medicinas cōuenientes ſm illas intētiones.scōa
ibi.(Ampliꝰ diuersificaꝝ.)tertia ibi.(Et cōueniē
tes.)Prima in tres.prīo ponit intentiōes curan/
tes que debenꝝ in ꝑn.ondendo q̇d in eo sit facien
dū.scōo ondit quid sit faciendū in augmento.ter/
tio ordinat regimen in relatiōe ad statū dans in/
telligere declinationē.scōa ibi.(Et in augmēto.)
tertia ibi.(Et fortasse est.)pria in duas primo po
nit intētiones que debenꝝ fl'aticis in ꝑn.scōo de/
clarat.scōa ibi.(Et cū supuenit.)In pria ꝑte dicit
ꝙ oēs spēs fl'atice cōueniūt ī hora ꝑncipij.s. vl'is
in tribus rebus.prīo in necessitate lenificationis
equalis.secundo in necessitate vomitus equalis.
tertio in administratione lenificantium et incidē
tium et diureticorum.i.prouocantium vrinam.

¶ Et cuꝫ supuenerint febri dies tres sub-
tilaꝝ in ea materia propter feb.Et si ante
illud mouebis nocebis et nō facies aliqd.

¶ In scōa parte declarās dicit ꝙ cū trāsierit tres
dies a ꝑnº feb.materia subtiliaꝝ ꝑ feb.et añ illud
i.tres dies si mouebis.i.si euābis cū solutiuis edu
centibus flegma:aut vomitiuis:aut cū subtilian/
tibus incidentibus et diureticis nocebis et non
facies aliquid silicꝫ notabilis iuuamenti agitabi
tur materia et non educetur conuenienter. ¶ Pri/
mo notandum ꝙ lenificatio accipitur dupliciter.
prīo ꝓ euātiōe:qua educunꝝ materie cōes q̄ sunt
superfluitates prime digestiōis sicut est euātio cū

cassia et

cassia ⁊ simisib⁹. scđo accipit̃ ꝑ eũone ꝑ quã ꝑter
has materias eũamus aliq̃d modicũ de materia
ꝑpria q̃ est cã cõiuncta:aut añs feb.⁊ vtraq; istaꝝ
põt dici equalis ĩ cõꝑatione ad eũonẽ notabilit̃r
de materia eũantez. Silr̃ vomitus ĩ equalis est du
plex.quidã leuis in quo nõ est intentio aliquid de
materia ꝑpria educere sicut vomitus cũ aqua te/
pida et pauco oximellis educens tm̃ materias in
stõ repertas facilis eductionis.Quidã modicum
de materia educẽs. ¶ Scđo notandũ ꝙ medica/
men incidẽs ꝑprie cõtrariatur viscositati hũoris
subtilians vero grossitiei eius.¶ Tertio notandũ
ꝙ medicamẽ diureticũ hz educere humorem per
vias vrine.hic aũt hũor est duplex.quidã q̃ in qua
cunq; feb.multiplicat̃ maxie hũorali:⁊ est qđ daz
seoriuz.i.decisum a massa sanguinea per actionẽ
caliditatis febrilis.quidã aũt est materia ꝑpria
exñs.añs vel cõiuncta feb.¶ Quarto notandũ ꝙ
p̃n^m vlr̃ hz duas partes.prima in qua nullũ ap/
paret vestigiũ digõnis:neq; manifestũ neq; occul
tuz.scđa est ĩ qua incipit appere vestigiũ digestio
nis lz occultũ.exẽpli grã.cũ vrina que prius erat
subtilis alba albedine translucẽte iam incipit in
grossari et colorari que ĩgrossatio ⁊ coloratio põt
fieri nõ solũ a calore naturali:sz etiã a febrili sub
tiliante materiã:⁊ aliquid eius per vrinã expellẽ/
te.vt dicit Aui.⁊ hec digestio occulta.vt dictũ est
superius nõ separat augmentũ a p̃n° ĩmo stat cũ
prin°.cũ aũt appebit hypostasis que est signũ di/
gestionis manifestũ:tũc sepabit̃ augmentũ a p̃n°
pria aũt pars p̃ncipij durat cõiter apud Aui. vsq;
ad tres dies.Alij ṽo sicut Serapio assignãt huic
prime parti terminũ.4.dierũ.sed hec differentia Serapio.
accidere põt ex ꝑte statum tẽpum regimis et re/
gionum.¶ Quibus premissis dico de intentione
Aui.in ꝑte prima p̃ncipij nõ esse soluendũ regulr̃
nisi cũ solutiuis lenientibus lenib⁹ similiter tunc
nõ esse ꝑuocandũ vomitũ:nisi cũ lenibus educen
tibus que in stõ cõtinent̃ facilis eductionis:⁊ nõ
trahentibus a longinq̃s.silr̃ nõ esse ĩcidendũ sub
tiliandum:nec ꝑ vrinã ꝑuocandũ:nisi cũ lenibus
vt puta cũ aqua ordei et oximelle simplici.et tunc
est digereñ.cũ subtiliantibus et incidentib⁹ et ab
stergeñ.cũ lenib⁹ sicut cũ oximel.simplici mixto cũ
aqua decoctionis zuc.rubei aut passularũ. Cum
aũt ventũ est ad scđam partẽ p̃ncipij:⁊ appet ve/
stigiũ digestionis occultum:lz soluere cũ lenienti
bus educentib⁹ de materia ꝑpria sicut cuz deco/
ctione vnius.ʒ.turbit ⁊ passularũ.℥.ß.⁊.℈.i.ʒiʒ.q̃
decoctio triũ.℥.misceat̃ cũ.℥.i.flor.cas̃. vel circa.
et tunc lz dare fortius vomitiuum.vt puta.℥.i. oxi
mel.⁊.℥.i.suc.raph.cũ.℥.iij.aque qđ tepidũ suma
tur.et tũc lz subtiliare incidere et ꝑuocare cũ for/
tioribus:sicut cũ oximelle.ij.radicũ aut.v.et aqua
feniculi apij ⁊ spagi.ꝑcessus tñ clare videbit̃ cuz
ordinabo curã.et hoc est qđ sentit Aui.in textu.

Cõtra predicta instat̃.qr Aui.paruz
infra incipit et ꝑce/
dit vsq; ad septimũ cũ gelentabim:et aqua feni/
culi et aqua apij que sunt subtiliantia ⁊ vrinaz ꝑ
uocantia:et sic procedunt quidam alij.

Pro solutione premittendũ ẽm Gen
ti.ꝙ incisiua ⁊ subtiliã
tia preparant materiã grossam et viscosam eũoni
sed diureticã materiã per vrinã educũt.qđ aũt pre
parat materiã est debilioris opatiõis ꝙ̃ illud qđ
materiã illã per vrinã eũat.exẽplum incidentiũ ⁊
subtiliantium est oximel simplex vel cuz radice fe
niculi ⁊ petrosilini.Exemplũ de diureticis est siru
pus de.v.radicibus in quo ponit̃ assarus. iste em̃
virtutes.s.incisio subtiliatio ⁊ ꝑuocatio ꝙ̃uis sint
distincte virtutes.tñ ꝑpter patientiũ diuersitatẽ
accidit ꝙ ꝑuocatiuũ est solũ incisiuũ et subtiliati
uuz sicut si materia sit multũ grossa et viscosa nec
sufficit ad digestionẽ.i.subtiliationẽ et diuisionẽ
oximel simplex:sed oportebit ipsuz miscere cũ aq̃
ysopi:aut exhibere oximel duarũ radicũ aut.v.q̃
sirupus in materia flatica dulci nõ multũ grossa
aut viscosa esset sufficiens ꝑuocatiuũ:prouocãs
aũt in materia multũ grossa esset sirup⁹ cũ radici
bus et assaro ⁊ hmõi. Accidit scđo hec diuersitas
ꝑpter diuersitatẽ dosis.Sirup⁹ em̃ de radicibus
in ꝑua dosi solũ subtiliaret et incideret:sed in ma
gna ꝑuocaret.Accidit 3° hec diuersitas ex diuersi
tate dispõnis intestinoꝝ et viarũ vrine.ius em̃ ci
cerũ in hoĩe apto solui nõ mouet ꝑpter vrinã:sed
materias stõi et intestinorũ subtiliabit et abster/
get ⁊ leniet ventrẽ sua nitrositate.Accidit 4° hec
diuersitas rõne eorũ que secũ miscent̃.nã sirupus
de radicibus solus ꝑuocabit.sed si misceat̃ cum
zuc.ros̃.remittit̃ eius ꝑuocatio.et remanet diui/
dens et subtilians materias.Silr̃ si sirupo soluti/
uo admisceat̃ aliq̃d notabile diureticũ fiet vrine
ꝑuocatiuũ.¶ 2° p̃mittẽdũ penes Gẽ.ꝙ ĩcidẽtia ⁊
subtiliãtia sunt duplicia.quedã lenia nõ agitan/
tia materiã:sicut sirup⁹ acetosus.s. mellinus vel
zuccarin⁹.et ꝑprie cũ aceto nõ multo nec multũ
acuto:q̃dã sunt fortia que materias p̃nt agitare:
sicut sirup⁹ acetosus cõposit⁹ cũ radicib⁹ vel yso
po:et cuius acetũ est multum:⁊ et multum acutũ.
Silr̃ dicimus ꝙ diureticũ est duplex. qđdã ꝑprie
qđ aliq̃d de materia etiã ꝑ vrinã eũat.aliud ĩpro/
prie qđ seipm in vrinã precipitat ⁊ nõ mouet ma
teriã ꝑpriã feb.si fuerit adequate grossitiei et vi/ Diureticuz est
scositatis.sed solũ quasdã materias serosas febri duplex.
bus cõiunctas aptas eũoni per vrinã:sicut dictũ
fuit supra in canonibus gñalibus curationis fe.
putri.quorũ exẽplũ est iuleb subtile et aqua ordei
subtil.i.in aqua ordeũ non est multum decoctum.

His premissis dicendũ ꝙ ante 3^m diẽ.
s.stante cruditate mate
rie flegmatice nullo mõ forti subtiliante incidẽte
vel ꝑuocãte vti debemus.qr illud agitat et cõmo
uet materiã resoluit subtile et ꝑuocat dimittens
grossum.Vñ.G.4° de re.sa.spãliter ð diureticis
fortibus loquens.vrinatiua vera nũc nõ laudo ⁊c.
Nõ em̃ hñ est digerendũ tanta turbatiõe vel cõ/
motione nequaꝙ̃ est opus.cũ em̃ materia est mul
ra impediũt digõnẽ.Sed cũ materie sunt digeste
possumus vti fortiorib⁹ et ẽm gradũ digõnis au/
gere gradũ fortiũ medicinarũ.¶ Sed tu dices ex/
quo materia est digesta nõ indigemus subtilian/
tibus aut incisiuis nec fortibus aut debilibus.
¶ Dicendũ primo ꝙ nõ indigemus ad digerẽdũ
sed ꝑuocandũ.nã subtiliatiua fortia tũc fiunt ꝑ/
uocatiua. ¶ Vel dicẽdũ ꝙ pro ꝑte digesta his nõ
indigemus sed bene pro ꝑtibus nondũ digestis.
His tñ in prin.nõ debem⁹ vti .nã materiã in prin.
agitarent et ꝑmiscerẽt bonũ cũ malo.et faciendo
materias fluere opilationes augerẽt:sed materia
digesta:et ꝑ ꝑte minorata nõ timeam⁹ hãc agita
tionẽ ⁊ opilõnẽ aut boni cũ malo mixtionẽ.¶ Itẽ
in ꝑcessu ꝑtes stõi et ĩtestinorũ sunt mũdificate a
corruptiõib⁹ materieꝝ.vñ nõ ẽ tãta suspitio ð pe
netratione harũ materieruz ad epar et ad venas
per diuretica et aperientia ante tertiũ diez possu
mus vti prouocatiuo debili sicut aqua ordei iuleb
subtilibus.possumus etiam vti subtiliante.⁊ inci/

dente leui vt oximelle simplici cū aliqua radice ꝓuocāte leuiter. Et qualiter sit opandū ⁊ sedatio cōtrarietatis appentis inter auctores quorū quidā cōcedunt hmōi subtiliantia incidentia et ꝓuocātia a pncipio. Aliqui ꝓhibent moduꝫ ordinatum ꝓcedendi. prīo cū clisteribus. aut solutiuis lenientibus et vomitiuis lenibus. scđo cū digestiuis incisiuis et subtiliatiuis lenibus. tertio cā minorandi materiā cū solutiuis et vomitiuis et diureticis aliquid de materia ꝓpriaieūantibus post aliqualem appitionem digōnis. quarto digerendo cum fortibus incisiuis subtiliantibus et aperientibus iam precedente digestione. ⁊ quinto minorando materiam cum solutiuis vomitiuis et diureticis fortioribus ostendam cum ordinabo curam.

¶ Et in augmento cum subtiliatione regiminis ſm equalitatem.

¶ Hic ostendit quid faciendū sit in augmento. d. ꝙ in augmento subtilies regimen. i. dietā ſm proportionem aliquā ad vnanquanqꝫ materiam. Itē ſm qualitatē: qꝛ non dꝫ esse grossa sicut in principio nec subtilis sicut in statu. vel ſm equalitatem qꝛ nō subtilis: sicut ī tertiana: nec grossa sicut in q̄rtiana. Omisit aūt Aui. regimen per medicinas in augmento. qꝛ intelligit ex regimine principij. Si eñi in principio aliqualē digestionē materie cognoueris ꝓpter qđ moueas in principio cū incisiuis et subtiliatiuis ꝓuocatiuis et minoratiuis cū multo fortioribus poteris in augmento procedere in quo digestio manifeste procedit.

¶ Et fortasse est contentus aqua ordei in primis tribus diebus sperando ꝙ sit stat⁹ eius ꝓpinquior propter subtilitatem materiei aut paucitatem eius.

¶ Hic ordinat dietā pncipij et augmenti in relatione ad statum. ⁊ primo quādo status est propinquus. scđo qñ est longinquus. tertio declarat quedam. scđa ibi. (Quod si certe.) tertia ibi. (Verū augmentum.) In prima parte dicit ꝙ fortasse medicus est contentus aqua ordei. i. ptisana ordeacea in primis tribus diebus sperando ꝙ status sit ꝓpinquus ꝓpter subtiliationem materie: aut paucitatem eius. qꝛ sperāt ipaꝫ nō transiturā decimā quartam diem. lꝫ hoc raro eueniat cum prolongetur ſm plurimū. vltra. 44. dies.

¶ Qđ si certe sciretur ꝙ stat⁹ ei⁹ eēt tard⁹ nō subtiliaret regimē q̄uis fames ⁊ sōnus sup famē ⁊ exercitiū sup famē si nō dbilitāt sint vltima in iuuamento huius egritudīs immo declinaretur in principio ad ingrossationem vsqꝫ ad septimū. deīde gradet.

¶ Hic ordinat dietam qñ status est lōginquus. d. ꝙ si certe sciret ꝙ status esset tardus nō subtiliaret regimen quāuis fames et somnus et excercitiū super famē: si nō debilitāt optime iuuant in cura huius egritudinis minuendo. s. materiā. imo si status est tardus ingrossetur dieta vsqꝫ ad septimuꝫ deinde gradetur. s. subtiliando eam.

¶ Verum augmentū eget vt subtilietur regimen in primis. Si aūt status appet longinquus possibile est vt succurrat illi cū ingrossatione regimīs. deinde gradetur vsqꝫ ad horā status. qm̄ tp̄s est sufferens hoc in hac egritudine nō sufferēs in acuta. Cūqꝫ pertransierit. vij. nō stes tūc sup subtiliationem. qm̄ illa debilitat et addit in debilitate oris stōi. Et quotiens senseris longitudinē maiorē subtilia minus quāuis subtiliatio ei⁹ ī ipa oīo sit magꝫ necessaria q̄ ī q̄rtana.

¶ In presenti parte declarat quedā huic ꝓposito deseruientia. d. ꝙ in prin. augmenti debem⁹ subtiliare dietā in compatione ad pn^m vl'e. Si aūt status appet longinquus possibile est vt succurratur illi. s. augmento deinde gradatim subtilietur dieta vsqꝫ ad horā status. qm̄ tēpus. i. longitudo egritudinis est sufferēs hoc. i. subtiliatio diete post ingrossationem in hac egritudine que est cronica et nō sufferens in acuta ꝓpter sui breuitatē. scđo dicit ꝙ cū hec feb. transierrit septimū nō stamus in dieta nimis. qm̄ nimia subtiliatio debilitat ⁊ addit in debilitatem oris stomachi. qꝛ tolerantia famis stomachi debilitat stomachū spūs resoluendo ⁊ ipsum malis hūoribus replendo. tertio dicit ꝙ quāto cognoueris maiorem lōgitudinē subtilia minus quāuis subtiliatio diete in flegmatica sit magis necessaria q̄ in quartana.

¶ Et similiter opꝫ ne festines cibare ipsuꝫ cum eis que sunt sicut pulli et panis cū muzagurach nisi timeatur debilitas: aut appareat declinatio.

¶ Hic quarto dicit ꝙ festines cibare patientē flegmaticā a principio cū eis que sunt multi nutrimenti: sicut pulli. s. gallinarū: ⁊ etiā columborum cum muzagurach qđ est modus quidā cibi velut cibus factus ex aggresta pull' et zucharo nisi timeatur debilitas: aut appareat declinatio. oportet eñi ne virtus cadat dietā ingrossare: et est cum morbus declinat. ¶ Sed pro declaratione partis presentis in dieta debite ordinanda non soluꝫ in flegmatica. y° etiā in alijs febrib⁹ materialibus nota ꝙ dieta tripl'r ordinat. vno mō in relatione ad statum: et hec dꝫ esse grossa in principio in augmento subtiliari. in statu adhuc magis. ⁊ ꝓprie tp̄e crisis. sed in declinatione ingrossari. ¶ Scđo mō ordinatur dieta rōne dispositionis presentis et hoc mō aliqñ in principio debemus subtiliare multum cū materia est multa. et aliqñ in statu. immo tp̄e crisis ingrossatur cū timemus casum virtutis. ¶ Tertio mō ordinatur vt veniamus in notitiam egritudinis ignote et rōne huius dꝫ subtiliari: vt natura non grauata cibo sit magis expedita. tunc eñi aut superabit egritudinem: aut manifestabit ipsam. et de duob⁹ primis modis dietandi est sermo Aui. in pn̄ti p̄te: sed maxīe de prīo.

¶ Amplius diuersificat cura cuius cā est flegma salsum et dulce: et cuius flegma est vitreū et acetosuꝫ: et fit ex ea nimiū frigus in qua corpus nō calefit. verūtamē in duabus primis necessaria est lenificatio cū medicina leni et infrigidatio quedā. et in duabus scđis cū medicina magis laboriosa et in duabus primis indiget incisiōe cū subtiliatiuis in qb⁹ nō ē calefactio p'lima. quāuis sit exiccatio p'lima. Et ī duab⁹ scđis necessariū est illud qđ subtiliet cū icisiōe ⁊ calefactione cū acredine. et ꝓprie qñ fl'a est ꝑmixtum cū mel'ia. naꝫ necessaria sunt in huiusmodi ea que sunt sicut dyaciminū et cōfectio de sulfure et administratio salsorū.

¶ Hic diuersificat

¶ Hic diuersificat curã penes diuersitatẽ spẽrũ flegmatis. d. curã diuersificari penes materiã flatis nã in flegmatica dulci et salsa solutiuũ dz esse leue: sicut medulla cartami ⁊ odor turbith ecõtra in vitrea ⁊ acetosa soluendũ est cũ medicina fortiori sicut cum corpore turbith in primis duabus cõuenit infrigidatio q̃dã vel minor calefactio: in alijs duabus maior calefactio. Itẽ in duabus primis indigemus incisione et subtiliatiõe: cũ his in quibus nõ est calefactio plurima. i. notabilis: sed in duabus scđis est necessarium illud qđ subtiliet: et incidat fortiter cũ calefactiõe: et ꝓprie quãdo flegma est mixtũ cũ melĩa nam necessaria sunt in eis que sunt sicut dyaciminũ cõfectio de sulfure: et administratio salsorum. ¶ Primo notandũ ꝙ in duabus scđis solutiuũ dz esse fortius: qꝛ materie sunt fortiores grossiores ⁊ viscosiores ꝓpterea ineptiores euationi. fortificantur aũt solutiua dando in maiori dosi et dando corpus solutiui. et nõ solum virtutẽ. et ꝓpter eandẽ cãm in duabus scđis medicine digestiue debẽt esse calidiores magis subtiliantes ⁊ incidẽtes: ⁊ magis exiccantes: in salsa vero dz esse minor calefactio et exiccatio ꝙ in ceteris: immo siccitas nõ cõuenit rõne exiccãdi: sed solum rõne subtiliationis et incisiõis que fundãtur in sicco. Et forte in salsa ſm plurimum cõuenit infrigidatio: cũ flegma salsum fit humor calidus et faciat causonez: in illa aũt que est admixta melĩe indigemus maiori subtiliatiõe et incisione sed nõ tanta calefactiõe: nisi q̃n fortis subtiliatio et incisio fundãtur in notabiliter calido ⁊ sicco.

¶ Et cõuenientiores medicine que administrant̃ in principio sunt geleniabim vsq̧ ad diem septimum. et nõ est malũ vt administretur iterum aqua feniculi et aqua endiuie et aqua apij cũ geleniabim ſm necessitatẽ: ⁊ sirupus acetosus est vehemẽtis necessitatis iterum et aqua mellis cũ ysopo.

¶ Positis canonibus euonis ſm tp̃a ⁊ ſm materias. hic ponit medicinas et cibos conuenientes et canones in vsu eorũ ⁊ reliquũ regimẽ. ⁊ hz tres partes. In prima ponit medicinas cõueniẽtes cũ canonibus in vsu earũ. In scđa ponit cibos cõuenientes. In tertia regit per somnũ et balneũ. scđa ibi. (Et cibi eorũ). tertia ibi. (Mensure aũt somni.) Prima in quatuor. primo ponit medicinas et canones conueniẽtes in principio. secundo in augmẽto. tertio in statu. quarto in declinatione. secunda ibi. (Et quãdo vides.) tertia ibi. (Cũ videris digestionẽ.) quarta ibi. (Et q̃n declinat.) Prima in tot partes quot sunt canones quorũ quidã in vsu sunt subtiliantium et incidentium et prouocantium. quidã in vsu solutiuorũ: quidã in vsu vomitus. Quorũ primus ꝙ cõueniẽtiores medicine que administrant̃ in p̃n. vsq̧ ad septimũ. sunt sicut geleniabim. i. mel roſ. vel iuleb roſ. factũ cũ zucharo: si forte fuerit f̃la salsum. hec aũt poterũt distẽperari cũ aqua zucharata an̄ tertiũ diez. sed post tertiũ diẽ vsq̧ ad septimũ poterũt distẽperari cũ aqua feniculi et aqua apij vitrea et acetosa. sed in salsa cũ aqua endiuie. in dulci vero ꝓmisceri ſm tuã estimationem. et sirupus acetosus. s. zucharatus vel mellinus est vehemẽtis necessitatis idest vtilitatis: qꝛ incidit. et aqua mellis cũ ysopo in qua decoctus sit ysopus.

¶ Et est possibile vt sequat̃ per eã illud qđ querit̃ de lenificatione nature: et ꝓprie cuz solutiuo facto de zucha. ro. et rosis rubeis nominatis persicis: q̃m est solutiuũ et lenitiuum. Et quandoq̧ est necessariũ vt cõfortetur eius lenificatio: et cõfricet̃ in aqua iuleb et ꝓmisceat̃ si voluerit cũ cas. fist. et penidijs. Et iterũ geleniabim acceptũ cum mellez tereniabim cum permixtũ cum aqua iuleb: et nõ fiat assiduatio sup̱ ea cum solutiuis in principio: ⁊ post ipsum: et ꝓprie quãdo materia est colera: illud enim perducit ad corruptionem complexionis.

¶ Hic est scđs canõ. ꝙ possibile ẽ vt per ea que dicta sunt vẽter lenificet̃ et ꝓprie cũ iuleb suprascriptum fit ex zucharo et rosis ru. persicis. est eñi solutiuum et lenitiuũ. nã per zucharũ abstergit: ⁊ si soluit rosas recẽtes soluit electiue ⁊ lenit ꝓ vtrũq̧. Nos aũt loco roſ. vtimur roſ. rubeis. ⁊ sic etiã facit mel ro. aut sirupus acetosus cũ aqua iuleb. s. decoctionis vel expressionis ⁊ quid sit iuleb dictum est sepe. Itẽ possunt permiscere aliq̃d ex suprascriptis cũ cassia et penidijs. vt. ℞. iuleb. roſ. ℥. j. floris cassie. ʒ. vj. penidiarũ. ℥. ß. misce et sumatur sicut est: aut distẽperet̃ cũ aliqua aqua: vt puta iuleb vel aqua que tibi videt̃. Et item geleniabim permixtum cũ melle tereniabim. i. mãne que ambo distemperent̃ cũ aqua iuleb. ¶ Et nota ꝙ hec lenitiua ꝓprie cõueniunt in prin. quando nõ apparent signa digestionis. et nos ꝓ lenitiuo damus. ℥. j. floris caſ. ⁊ ℥. j. melł. roſ. aut iuleb roſ. distemperatũ cũ aqua zuccbari: aut passularum. Dicit tñ Auic. ꝙ nõ debemus assiduare hmõi in p̃n. nec post principiũ: ꝓprie quãdo materia est colerica. nam illud. s. assiduare hmõi lenitiua perducit ad corruptionẽ cõplexionis. s. stomachi mollificãdo et relaxando ipsum sine mixtione vera sicut in flegmate salso siue nõ vera. educitur eñi per hmõi magis subtile ⁊ magis calidum et reliquũ magis remanet ineptũ digõni et magis stõm debilitãs.

¶ Et multi quidẽ hoĩes dãt in potu in p̃ncipio sicut est medicina de turbith in oĩ nocte: et sicut pillule de mastice ĩ hebdomada bis: ⁊ sicut pillule de seminibus diureticis.

¶ Descriptio medicine de turbith. ℞. zinzi. et masticis amborum ana. ʒ. x. turbith sicut alcohol. ʒ. x. zuchari tabarzet quãtum oĩa. detur in potu oĩ nocte aureus vnus: et illud fiat quando natura est nõ lenis: si eñi respondet omni die bis non indiget.

¶ Hic est tertius canõ in administratione soluentiũ electiue. ⁊ est sumptũ a Rasi. io. Almanso. ⁊ . 18. cõtinentis. ⁊ p̃o ponit ipsum. scđo ponit sñiam suam. scđa ibi. (Ego vero non diligo.) In prima parte dicit. ꝙ multi hoĩes dãt in p̃ncipio solutiuũ qđ est sicut medicamen de turbith omni nocte ad minorandum materiam: ⁊ sicut pillule de mastice bis in hebdomada ad confortandũ stomachũ. et sicut pillule de se. diureticis ad ꝓuocandũ vrinã. scđo describit medicinã de turbith. ℞. zizi. masticis et turbith puluerizatis: sicut alcohol añ. ʒ. x. zuchari tabarzet. i. trium coctarũ. ʒ. xxx. detur in pota oĩ mane aureus vn⁹ que est sexta pars. ℥. ⁊ hoc solutiuum exhibeatur quando natura. i. vẽter nõ est lenis. si eñi sponte soluitur omni die bis scđm suum numerum cibationum nõ indiget hoc.

¶Ego vero nõ diligo expectationem digestionis et lenificationis cum eis que diximus prius: immo opʒ vt eũetur ex ea aliqd et expectetur in reliqua vsquequo digerat̃ et fiat illud cum facilitate paulatim absq̈ superfluitate: deĩde pueniat ad diuretica.

¶In presenti parte ponit sñiam suam di. ego nõ diligo expectationem digestionis .i. ꝙ completa digestio expectetur anteq̈ soluat̃. nec diligo expectationem lenitionis .i. ꝙ longo tempore fiat occupatio in lenitiuis de quibꝰ supra: qꝛ remolliũt stomachũ ⁊ nõ educũt d̃ materia ppria nisi qddã subtile qd̃ magis nocet q̃ pferat: ĩmo opʒ ꝙ eũet̃ de materia ppria aliquid et expectetur digestio in reliquo: et fiat illa eũatio paulatim cum facilitate et absq̈ sufpluitate .i. absq̈ ꝙ in vna vice fiat multa eũatio. opʒ eñi paulatim digerere. et paulatim eũare qñ materie sunt grosse iuxta canones datos. quarta p̃mi tertio cap̃. aliter educũtur partes subtiles remanẽtibus grossis ĩeptis digestioni et eũationi: deinde minorata materia possumꝰ vti fortioribus diureticis. Confortãtia vero stomachum: qꝛ stiptica sunt cõueniũt iam notabiliter minorata materia per ventrẽ et vrinam ⁊ alijs modis: aliter potius impediũt q̃ iuuent.

¶Et similiter abhorreo quod est sil̃e aq̃ prunorum et tamarindorum et similiuʒ de illis que debilitant et soluũt subtile: ⁊ si materia fuerit decliuis ad additionem frigoris misceatur cũ ea medulla cartami. Et si fuerit materia ad coleram decliuis misceatur cum ea sirupus violatus: aut viole condite cũ siracost: aut viole sicce contrite.

¶Auicen. abhorret cõtinuationem lenificantiuʒ que sunt sicut decoctio: et infusio prunorũ: aut tamarindorum ppter causas dictas. qꝛ debilitant stomachũ et educũt subtile: ⁊ dimittunt grossum. vnde si materia fuerit decliuis ad additionem frigoris .i. qñ materia calida fuerit admixta frigida a predominio misceatur predicta aqua cũ medulla cartami soluens flegma. Si vero materia ad colericam fuerit decliuis .i. ꝙ materia colerica dñet̃ misceat̃ cũ ea sirupꝰ violatꝰ aut viole cõdite et siracost et viole sicce cõtrite: vt simul cũ flegmate colera educatur: sed magis colera. in primo casu magis flegma. non tamen hec continuanda sunt. Ex his igitur apte comprehendis Auicẽ. aliqualiter Rasi esse cõtrarium. primo quãdo nõ apparet aliquod vestigium digestionis nõ cõcedit medicinã soluentem flegma electiue. Scd̃o nõ vult soluere fortiter oĩ die quando apparuit digestio .lʒ inferius oĩ die concedat aliqualeʒ solutionẽ. et in hoc discrepat a Rasi. Tertio non vult multum soluere vna vice, sed vult paulatim digerere: et paulatim euacuare cõtra illos qui nunq̈ soluunt. Item contra illos qui statim ab initio electiue soluunt. Itẽ contra illos qui apparente digestione fortiter soluunt in materia grossa et viscosa. Et hec oĩa intelligũtur in cura regulari.

¶Et adiuues cũ clisteribꝰ lenibus factis ex melle ⁊ sale et aqua sicle et oleo sisamio.

¶Hic est quartus canon. et adiuues cũ clisteribꝰ lenibus factis ex mell̃. ab. ℥. ß. vsq̈. ad. ℥. ij. salis ʒ. ij. aque decoctionis sicle .i. blitis lib. ß. olei sisamini. ℥. iij. misce. per aquam sicle possumus etiam succũ intelligere: sed sufficit lib. ß. et augeat̃ oleũ.

¶Et vomitus fiat cũ aqua raphani et raphano infuso in sirupo acetoso cum seminibus et similibꝰ. Et si necessarius est vomitꝰ plurimus ppter multitudinem eius qd̃ accidit ei de nausea et alteratiõe saporis oris administrentur grana raphani et bibatur ex eis vsq̈ ad aureum vnum cum aqua frigida. Et vomitus quidem cum eo qd̃ est in eo de debilitate stomachi est vehemẽtis iuuamenti valde: et est vltimus huic egritudini. Oportet ergo vt expectet̃ in eo septimus vt non accidat ex eo in principio debilitas apostemãs corpus stomachi. Et si sit grauis in eo vomitus non prouoces ipsum super ipsum cum labore. Et si accidit vomitus et proprie in principio periodi non retineatur nisi fatiget ⁊ debilitet: tunc enim restringatur: sicut cum miua ⁊ sirupo de menta que dicemus post.

¶Quintus canon. vomitus fiat cum aqua scʒ. decoctionis raphani. sed fortior est aqua expressionis. idest succus: de quo det̃. ℥. iiij. aut circa. Et similiter raphanus infusus in sirupo acetoso de seminibus .i. acetoso composito: cuius. ℥. ij. distemperentur cũ. ℥. iij. aque tepide. ꝙ si necessariꝰ esset vomitus plimus ppter multitudinem materie facientis nauseam et alterantis saporem oris detur aureus vnus se. raphani cõtritorũ cum aque frigide .i. tepide. ℥. iiij. et vomitus quidẽ quãuis debilitet stomachũ est vehemẽtis iuuamẽti valde. ⁊ est vltimus huic egritudini .i. in cõferentia. Sed opʒ vt expectetur septimus vt nõ accidat in principio ex eo debilitas apãns corpus stomachi cũ in p̃ncipio corpus sit plenum et materia inepta eũoni. ⁊ hic est sermo de vomitu forti. nam debilis cõceditur a p̃ncipio et si sit difficilis vomitus nõ prouocet ipsum super ipsum .i. infirmum cũ labore .i. cum medicinis laboriosis. et si accidit vomitus et proprie in p̃ncipio periodi non retineatur nisi fatiget et debilitet. tunc eñi restringatur cum miua scʒ cum spẽbus si sit flegma multũ grossum. ⁊ feb. non sit magna. si vero res sit ecõtra retineat̃ cum miua sine speciebus et sirupo de menta que dicemus post.

¶Et si accidat dolor capitis administrentur embroce ex camomilla cum immissione quatuor extremitatum in aqua calida et ligatione crurium cum fortitudine.

¶Sextus canon: ꝙ in dolore capitis administrẽtur embroce ex camomilla cum imissione quatuor extremorum in aqua calida et ligentur crura cum fortitudine. Et nota ꝙ embroca ex camomilla potest fieri super caput si precesserit materie digestio et euacuatio. si vero non embrocentur extrema.

¶Et si indigetur aqua ordei administretur decocta cum radicibus quãtitate equali: aut misceatur cum ea sirupus acetosus de melle si nõ acetat in stomacho: aut aqua mellis si acetat. Et melior hora in qua datur in potu illud est: si fuerit in aqua eius in principio rei tinctura. tunc enim oportet vt

in potu

in potu detur in primis de geleniabim.;dein de detur in potu post ipsum duabus horis aqua ordei.

¶ Septimus canon. si indigeret aqua ordei: scilicet propter sitim: aut aliam necessitatē ;administretur decocta cum radicibus quantitate equali: aut misceatur cum ea sirupus acetosus de melle: si nō acetat in stomacho: aut si acetat misceatur cuz ea aqua mellis. Et apud Gentilem aqua ordei: de qua supra: debet esse duarū lib.;que bulliat cum radicib⁹ apij feniculi aut petrosilini. ℥.j. melius tamē est vt ordeum et radices equalis quantitatis simul bulliant: et valet ad digestionē: ⁊ prohibet acetosationem. Et subdit quod melior hora in qua datur in potu. id scz aqua ordei vł sirup⁹ acetosus est si fuit in aqua: idest eius vrina: tinctura. tunc enī oportet vt detur in potu in primis geleniabī: idest mel rosa. vel aliter. secaniabim. idest oximel simplex. et post ipsum duabus horis detur aqua ordei vt leniat: quod est abstersum ⁊ incisum per geleniabim et secaniabim.

¶ Et non oportet vt fiat inunctio cum vnguentis resolutiuis: ⁊ neqꝫ embrocatio fiat cum embrocis subtiliatiuis: cum egritudo est in principio et humor est in corpore ambulans. ipsa enim mollificant viscera sua calefactione humida.

¶ Octauus canon. nō fiat inunctio cum vnguētis resolutiuis. nec embrocatio cuz embrocis subtiliatiuis cum egritudo est in principio: ⁊ hūor est apt⁹ fluere per corpus. ipsa enim mollificāt viscera sua calefactione humida. Sed bene hoc potest fieri digesta materia et euacuata. et hic loquitur de vnctionibus q̄ fiunt in hypocundrijs. Sed de embrocis q̄ fiunt in manib⁹ et pedib⁹ ad diuertendū hic nō loquitur: immo cōceduntur: quāuis tamen tutius ⁊ liberius concedi possint digesta materia ⁊ minorata. Fricatiōes aūt pedū et cruruz: et totius corporis liberius conceduntur quā vnctiōes et embroce. quāuis tunc sit melius vt fricationes: ⁊ proprie corporis fiant digesta materia et euacuata.

¶ Et alienetur aqua frigida.

¶ Nouus canon. alienetur aqua frigida: quia poros claudit et includit materiam: et intelligitur de aqua frigida sumpta et applicata.

¶ Et quotiens videris vrinam grossiorem et rubicundiorem non erit malum si flebotomaueris: et necessarium quidem est vt redeas tunc ad sirupos acetosos.

¶ Decimus canon. siue in principio: siue in processu vrinam grossiorem et rubicundiorem videris erit bonum flebotomare: sed maxime in principio tunc erit bonum vti sirupis acetosis: vt minus calefaciant. Caue tamen vt dicit Gēti. ne illa tinctura sit propter profundationem putredinis ad partes flegmatis: et ad aliquam colere excitationem: aut permixtionem. nos enim vidimus quosdaz talibus vrinis in flegmatica apparentibus flebotomatos extracto sanguīe cui⁹ retentio erat necessaria: defectu subito caloris naturalis et animalis ad mortem peruenisse.

¶ Et scias qd̄ fricatio est de curatiōibus iuuantibus eos: et quanto fuerit flegma viscosius et grossius: tanto erit fricatio magis conferens: et dicitur quod fricatio cum tela aranee cū oleo est iuuatiua valde.

¶ Undecimus canon. fricatio est de curatiōibus iuuantibus eos quod quāto fuerit flegma grossius et viscosius tanto magis fricatio confert: et debet esse fortior et prolixior: sed liberius conceduntur digesta materia ⁊ euacuata quam in principio. extrema tamen in principio tutius fricari possunt quā corpus. Et dicitur quod fricatio cum tela aranee cum oleo: scilicet mixta est iuuatiua valde. Serapio et Auicenna scđo canone.;capitulo de aranea dicunt quod confert in tertiana. Sed Auicē. hic dicit autoritate aliorum eam conferre in flegmatica. Quod si verum est credo a forma. specifica prouenire cum tela aranee sit frigida.

Et quando incipit egritudo augmentari et post illud: tunc sit sollicitudo de ore stomachi: et quod ipsum confortat. Et sint masticationes facte ex menta ⁊ mastice et aniso.

¶ Hic ponit curam flegmatice in fine principij. et habet hec pars tot partes quot sunt canones. Primus canon. quando incipit egritudo augmentari et post illud tunc sis sollicit⁹ de confortatione oris stomachi: ad quod valent masticationes forme siue boli: facti ex menta mastice et aniso que debent masticari et deglutiri. sic enim melius operantur quam si deglutirētur absqꝫ masticatione.

Et administretur vomit⁹ cum raphano scđm qd̄ diximus cum minoratione cibi.

¶ Secundo dicit quod administretur vomitus cuz raphano vt dictum est cū minoratione cibi. i. sumpto aliquo cibo pauco: sic enī melius fit vomitus.

¶ Et sit cum geleniabim quod in potu datur in principio: et post septimū permixtum quod confortet os stomachi. et sit in eo prouocatio plurima sicut anisum et mastix: ⁊ sit cum aqua calida et proprie in principio periodi: nam ipsum resistit rigori et frigori: ⁊ extinguit cum hoc sitim quāuis sit estuosa.

¶ Tertio dicit quod cum geleniabim quod in potu datur in principio: et post septimū sit permixtū quod confortat os stomachi: et sit in ea virtus prouocatiua: sicut anisum ⁊ mastix: quorū p̄mū ꝓprie prouocat. secundum confortat ⁊ detur totum cum aqua calida: et proprie in principio periodi. nam resistit rigori et frigori: et cum hoc extinguit sitim quāuis sit estuosa: et potest esse. ℥.j. et. ß. geleniabim anisi masticis. ana. ʒ. ß. aque calide. ℥. iij.

¶ Et multotiens quidem conceditur euacuatio flegmatis et humoris crudi in hac hora: sed melius est vt expectetur in ea complementum digestionis.

¶ Quarto dicit ꝙ multotiens ꝯceditur in istis euacuatio flegmatis et humoris crudi: idest non habentis nisi occultam digestionem: melius tamen est vt expectetur complementum digestionis: si materia non sit nimia.

¶ Et cum egritudo incipit cum calore: et assiduat iuuatur cum huiusmodi trociscis. Recipe mirabolanorum citrinorum: aloes succi eupatorij: succi absintij: omniū ana. ʒ. v. croci. et masticis amborum ana. ʒ. vj. informentur trocisci: et sumatur ex eis omni die pondus. ʒ. j. et omni nocte pondus. ʒ. ß.

¶ Quinto dicit quod cum egritudo incipit cum calore et assiduat: quia forte pendet a flegmate salso: aut aliquid colere est flegmati admixtum iuuatur cum his trociscis. ℞. mirabolanorũ citrinorũ: aloes succi eupatorij absinthij ana. ʒ. v. croci masticis ana. ʒ. vj. formẽtur trocisci: et sumat ex eis in potu omni die. ʒ. j. et omni nocte. ʒ. ß.

Sed contra quia superius visus est reprehendere Rasim qui nocte dabat medicamen de turbith hic vero dat solutiuum omni die et omni nocte. ¶ Dicendum quod hoc est solutiuũ ita leue: vt. ʒ. j. vix educat semel et dantur magis ad confortationem et aperitionez sed medicamen de turbith est satis efficax. Itẽ hoc datur apparente aliquo signo digestionis: sed Rasis pcedebat medicamen de turbith stati a pncip.

¶ Et cum vides quod digestio apparet adiuua eam cum eisq̃ sunt sicut folia apij ꝛ feniculi ꝛ radices squinanti et capillus veneris. Si autem scias quod materia est frigida valde non est malum vti pipere pauco ꝛ vti vino pauco subtili non plurimo.

¶ Hic curat flegmaticam in augmẽto: ꝛ habet tot partes quot sunt canones. Primus. cum vides qđ apparet digestio: scilicz manifeste adiuua eam cũ eis que sunt sicut folia apij et feniculi: et radices squinanti et capilli veneris faciendo ex eis decoctionem. est enim aperitiua subtiliatiua et prouocatiua et nõ superflue: sed bonum est quod misceatur cũ zucharo: aut secũ bulliat mel vt sit abstersiua. Si autem scis quod flegma est valde frigidum nõ est malũ vti pipere pauco ꝛ pauco vino subtili ꝛ nõ plurimo. nam in statu ꝛ declinatione liberius conceditur quam in augmento.

¶ Et quandoqꝫ adiuuant vnguenta resoluentia ad digestionem et resolutionem cuz virtute forti: et sunt conuenientiora in hac egritudine quã in reliquis febribus: ꝛ oportet vt consideretur in hoc virtus et fortis rigor. Quod si virtus fuerit fortis ꝛ febris nõ fuerit seua valde adde in ea inunctionibus confricando: et si non administrentur olea subtilia que ad equalitatem sunt decliuia. Et quãdo ptransit quartũdecimũ tunc necessarium est administrare quod subtiliat plus sicut feniculum et apium: et fortasse indigemus semine amborum et aniso et eo quod est sicut sirupus acetosus cum seminibus in quo ponuntur ysopus et alhasce et administratione trociscorum de rosis et fortasse est necessarium addere in eis propter stomachum thus et masticem et ciperum ꝛ absinthium et his similia secundum quod exigit illud quod presens est: et vinum subtile confert eis in hac hora cuz subtiliatione sua: et quia confortat calorem innatum. et quia prouocat: ꝛ sudare facit.

¶ Secundo dicit quod vnguenta resoluentia quãdoqꝫ iuuãt ad digestionem et resolutionem cum virtute forti: idest quando sunt fortis virtutis: sicut oleum rutaceum: et de spica et similia: vel cum virtute forti: idest fortiter adiuuãt vel cum virtute forti. quia debiles et extenuati non debẽt vngi. quia nimis exiccarẽtur et debilitarentur: sed solum fortes. et cum his debet vngi stomachus intestina et dorsum: et hec conueniunt in augmento et non cõueniunt in principio et magis in hac febre quã in alijs propter frigiditatem et humiditatem humoris. Et oportet vt consideretur virtus febris et rigor. Quod si virtus fuerit fortis et febris non fuerit magna adde in vnctionibus: idest in virtute vnctionum confricando vt virtus penetret et precipue si rigor fuerit fortis: et si non administrentur olea subtilia: idest habẽtia virtutem bene penetrãtem propinqua equalitati: sicut oleum camomillinum. Tertio dicit quod quando egritudo pertransit decimũquartũ: tunc est necessarium administrare ea que plus subtiliant: sicut feniculum et apiũ: et dicit quod fortasse indigemus semine amboruz et aniso: et eo quod est sicut sirupus acetosus cũ seminibus in quo ponuntur ysopus et alhasce: que omnia sunt fortiora. et vlterius dicit quod indigemus administratiõe trociscorũ de rosis: et fortasse est necessarium addere in eis propter stomachũ thus et masticem et ciperũ et absinthiũ et similia: sicut mentam secundũ quod exigit dispositio presens. Et etiam dicit vinum subtile conferre eis in hac hora: quia subtiliat et confortat calorem innatum: et quia prouocat et facit sudare.

¶ Et cum videris digestionem et fortitudinem: dabis ei in potu post illud trociscos de absinthio.

¶ Hic curat flegmaticã in statu quo ad digestionẽ licet etiam posset esse in declinatione: si precesserit notabilis materie minoratio quod est scđm plurimũ: et si cum hoc statu quo ad digestionem concurrit accidentiũ difficultas erit simul in statu quo ad digestionem et quo ad accidẽtia. Habet hec pars duas partes. in prima exhibet quosdaz trociscos. in secunda describit multas medicinas conuenientes. scđa ibi. (Cũ videris). Primo dicit quod cum videris digestionem completam des in potu trociscos de absinthio: quoniã confortant subtiliant aperiunt et prouocant. hic autem tacet de vsu subtiliantiũ diureticorũ et de vsu solutiuorũ. Est eniz notum ex predictis quod hoc tempore debes magis subtiliare aperire et prouocare et soluere quã in tpib' precedentibus: et cum hoc confortare.

¶ Et cum videris frigus in principio paroxismorum nocere et egritudo non est in principio. Da in potu aquam calidã in qua decocta sunt ea que sunt sicut semen apij et anisum et ozimum et administrabis iteruz huiusmodi: et fortiora eis embrocando et vaporando et huiusmodi.

¶ Hic ponit medicinas. primo conuenientes in regimine. secundo que sunt euacuantes et cum hoc digerentes. scđa ibi. (Et detur ei omni nocte). In prima parte dicit quod cũ videris frigus in principio paroxismorum nocere et egritudo non est scilicet in pricipio vniuersali. quia he medicine sunt nimis aperiẽtes et prouocãtes propter quam magis conueniunt transacto principio: ꝛ etiam quia post principium rigoris sunt maiores. Prima est aqua calida decoctionis apij et ozimi: idest basiliconis sumpta in potu vel etiam epithimata vel embrocata. licet embrocatio sit satis inepta.

¶ Et quandoqꝫ datur in potu ad rigorem vehementem decoctio secundum hunc modum. Recipe

dum. Recipe zinzibe. origani ameos omniū ana. ʒ. tres. coriandri. ʒ. quattuor rosa. calamenti amborum ana. ʒ. tres passularum. ʒ. septem decoquantur scdm descriptionem ⁊ sit dosis. vnc. tres.

¶ Secunda que datur in potu in rigore vehementi est decoctio huiusmodi. Recipe zinziberis origani ameos ana. ʒ. tres coriandri. ʒ. quattuor ros calamenti ana. ʒ. tres passularū. ʒ. septem coquantur in sex libris aque ad cōsumptionē medietatis: cuius colature dosis sit. ℥. iij. per horam ante aduētum rigoris.

¶ Et cum videris flegma dabis in potu tyriacam.

¶ Tertia est tyriaca de qua detur in potu a. ʒ. vna vsq ad. ij. cum pauco vini calidi per horaz ante rigorem in flegmatica. tyriaca tamen securius conceditur digesta materia et minorata: licet in passionibus neruorum et proprie in paralesi a quibusdā concedatur in principio: sed materia paralesis est remotior in principio a venis quam materie fe. putride.

¶ Et dentur iterum in potu trocisci de rosis magni cum aqua feniculi.

¶ Quart⁹ est trocis. de rosis magni cū aqua feniculi: qui a longe descriptis dantur cum aqua feniculi vt iuuentur in aperiendo et prouocando: ⁊ nō cōueniūt nisi digesta materia ⁊ minorata.

¶ Et detur ei omni nocte medicina de turbith.

¶ Hic ponit medicinas euacuantes et rectificantes membra et materiam: et primo euacuantes de biliores secūdo fortiores. secūda ibi. (De euacuātibus vero): prima in tot partes quot ponit medicinas. Prima detur omni nocte medicina de turbith superius descripta. Et ex his apparet Auicēnam superius nō fuisse contrariuz Rasi in dando medicinam omni nocte: sed in dando eam in principio nondū incboata digestione. Ego tamen in hominibus nostre regionis iudico tutius esse interpolandum.

¶ Et pillule de aloe facte cum speciebus que sunt sicut piper.

¶ Secunda est pillule de aloe facte cuz speciebus que sunt vt piper galanga cinamomuz et alia que species dicuntur elephangine et in summa concedit pillulas elephanginas.

¶ Et ad illud decoctio huiusmodi. Recipe yere. dragmas septē turbith. dragmas decem mirabolanorum nigrorum. dragmas quinq eupatorij. dragmas quinq salis indi. dragmas tres bedeguar suchaa omniū ana. ʒ. quattuor anisi. dragmas tres decoquantur cum aqua apij: ⁊ sumatur de ea in potu scdm quantitatem necessitatis.

¶ Tertia medicina. Recipe yere. ʒ. septē turbith. ʒ. decem mirabolanorum nigrorum eupatorij. ana ʒ. quinq salis indi. ʒ. tres bedeguar, i. spina alba. suchaa alia similis illi in virtute: et est spina arabica ana. ʒ. quattuor anisi, ʒ. tres decoquantur cum aqua apij: et sumatur de ea secundum quantitatez necessitatis: idest plus aut minus secundum quod homo faciliter aut difficulter soluitur.

¶ Et fortius illo est illud qd. Recipe duarum radicum et radicis lilij. omnium ana. ʒ. decem yere. dragmas octo succi eupatorij dragmas quinq seminis apij. ⁊ feniculi omnium ana dragmas quattuor spice. mente amborum ana dragmas septez fiant ex eis trocisci et administrentur.

¶ Quarta medicina quam dicit fortiorem precedente: quia datur in substantia: sed precedentium solum datur virtus. licet tamen componentia precedentem medicinam sint fortia. Recipe duarum radicum: scilicet feniculi et petroselini et radicum lilij: scilicet albi ana. dragmas decem yere. dragmas octo succi eupatorij. dragmas quinq semis apij feniculi ana. dragmas quattuor spice mente ana dragmas septem fiant trocisci et administrētur. Dosis a. ʒ. j. vsq. j. ß.

¶ Decoctio bona. Recipe duarum radicū ambarum ana dragmas decem passul. enucleatarum. dragmas septem anisi. et masti. amborum ana dragmas tres bedeguar. et suchaa. et eupatorij. omniuz ana dragmas quattuor decoquātur in libris tribus aque vsq quo redeat ad lib. j. aque. et sumatur in potu aliquot diebus in ieiunio.

¶ Quinta medicina. Recipe duaruz radicum ana dragmas decem passularū enucleatarū. dragmas septez anisi masticis ana. dragmas tres bedeguar suchaa eupatorij ana. dragmas q̄ttuor decoquantur cum tribus lib. aque vsq quo redeat: idest sumatur in potu aliquot diebus ieiuno stomacho. ℥. iij. pro vice.

¶ Trocisci boni apud cronicas febres et vehementiam rigoris. Recipe yere. suc. eupatorij absintij. suchaa. bedeguar omnium ana dragmas quinq se. apij et feniculi anisi omnium ana. dragmas tres salis naptici dragmas quattuor se. cuscute mirabolanorum kebulorū omniū ana. ʒ. decē agarici. ʒ. quindecim trocisci de rosis dragmas viginti turbith dragmas triginta fiant ex eis trocisci: et sunt solutiui.

¶ Sexta medicina valens ad cronicas egritudies ⁊ vehementiā rigoris. Recipe yere. et per yerā intellige yeram simplicem in omnibus his medicinis in qua nihil est solutiuū nisi aloes. succi eupatorij. absinthij. suchaa. bedeguar ana. dragmas. v. se. apij feniculi anisi ana. dragmas tres salis naptici quod est fortius ceteris salibus preter indum educens flegma et melancoliā quattuor. se. cuscute mirabolanorū kebulorū ana dragmas decem agarici dragmas quindecī trocisci de rosis dragmas viginti. turbith. dragmas triginta: fiant trocisci. sunt notabiliter solutiui.

¶ Et iterum aloes mirabolanorum citrinorū ⁊ reubarbari. mast. suc. eupa. absinth. omniū ana. partem. j. croc. partis vnius medietatem. terantur ⁊ administrentur.

¶ Septima medicina. Recipe aloes mirabolanorum citrinoruz reubarbari masticis seminis eupatorij absinthij omniū ana partem vnam. croci partem. ß. terantur et admisceantur: et melius est vt ex eis fiant pillule: et valent quando cum flegmate est admixta colera.

¶ Et iterum yere mirabolanorum kebulorum ialis oium ana.ʒ.iiij.se. apij et feniculi et anisi omniũ ana.ʒ.j.ß.absinthij.ʒ.v.trocisci de roſ.ʒ.iij.suchaa bedeguar omnium ana.ʒ.ij.terãtur ⁊ informẽtur pillule.

¶ Octaua medicia.Recipe yere mirabolanoꝝ kebulorũ salis ana.ʒ.iiij.se.feniculi anisi apij ana.ʒ.j.ß. absint.ʒ.v.trociſ.de roſ.ʒ.iij.sucbaa bedeguar ana.ʒ.ij. fiant pillule.

¶ Decoctio bona.Recipe eupatorij.ʒ.v.et radicis lilij.et radicis liqritie.et ameos omnium ana. ʒ.iij. seminis apij.fenicul.ana.ʒ.iiij.rosarum.ʒ.v. decoquantur omnia.et sit dosis eiꝰ omni die.vnc.tres.

¶ Nona medicina. Recipe eupatorij dragmas.v. radicũ lilij liqritie ameos ana.ʒ.iij. seminis apij feniculi ana dragmas quattuor rosarũ. dragmas quinq̧ coquãtur omnia.dosis omni die.℥.iij.

¶ Et iterum radicum trium omniũ ana.ʒ. decem seminis anisi apij omniũ ana.ʒ.ij.suchaa bedeguar eupatorij absinthij omniuꝫ ana.ʒ.v.centauree.ʒ.iij. decoquantur et bibãtur vncie quattuor.

¶ Decima medicina.Recipe radicum trium:scꝫ feniculi.petroselini.apij ana dragmas decẽ se. anisi apij omniũ ana dragmas duas sucbaa bedeguar eupatorij.absintbij ana dragmas quinq̧ ceutauree dragmas tres coquantur in sufficientia aque. dosis.℥.quatttuor.

¶ Et iterum herbe eupatorij fumiterre. bedeguar.suchaa.absinthij omniuꝫ ana.ʒ. quinq̧ passularum.ʒ.decem mirabolanorũ citrinorum dragmas decem.et hec quidem cura est salsa.et ei in quã vincit colera magis conueniens.

¶ Undecia medicina.eupatorij.fumi terre sucbaa bedeguar absintbij ana dragmas quinq̧ passularum mirabolanorum citrinorum ana dragmas decem.et bec conueniunt in salsa.et quando colera dominatur.

¶ Et agaricum cum de eo sumitur in puluere ex.ʒ.j.vsq̧ ad vnã et tertiam diebus cõtinuis prohibet elongari egritudinem. Sumatur ergo puluis ex eo et cõmisceatur cuꝫ melle et bibat.et semen vrtice post digestionem est mirabile valde sumptum in puluere aut cum melle.

¶ Duodecima medicina quando sumitur de agarico omni die a.ʒ.vna vsq̧ ad.ʒ.vnaꝫ ⁊ tertiã ꝓhibet elõgari egritudinẽ. sumat g̊ puluis eiꝰ aut sumatur cũ melle ⁊ bibatur:et valet mirabiliter digerendo et euacuando: sed apud debiles melius eẽt interpolare secundũ medici discretioneꝫ: et semen vrtice digesta materia est mirabile sumptum cum melle aut in puluere digerit enim flegma et ꝓuocat per vrinã ⁊ soluit:et nõ detur supra.ʒ.j.

¶ Uerum si acciderit ei modus aliquis solutionis ventris oportebit vt addatur in eo propter debilitatem epatis semen cuscute. et propter debilitateꝫ stõi mastix ⁊ anisum ⁊ propter debilitatem splenis ⁊ grossitudinẽ eius radix apij ⁊ scolopendria.nam multotiens associat huic egritudini splen.Et fortasse oportebit vt addantur propter ipsum ciperi et grana de ben et fenugre.et consideretur cum hoc dispositio vehementie fe. vt non accidat vehementia calefactionis.

¶ Hic succurrit quibusdam accidentibus in flegmatica dicens quod si acciderit fluxus vẽtris propter debilitatem epatis ponatur semẽ cuscute cũ medicinis flegmatice:sed propter debilitatẽ stomachi misceatur mastix ⁊ anisum:et propter debilitatem et grossitiem splenis radix apij et scolopẽdria.nam multotiens associatur huic egritudini grossities splenis.et fortasse oportet vt addantur propter grossitiẽ splenis ciperi:⁊ grana de ben.et fenugrecum que sunt aliqualiter solutiua.hec eñ aperiunt opilationem splenis et ipsam extenuant sumpta et applicata.cauendum est tamen a calidis superflue cum feb.est vehemens.

¶ De euacuatiõibus vero que sunt fortiora et indigetur eis in hac egritudine apud digestionem est vt augmentetur dosis de pillulis de turbith ⁊ administrent clisteria fortia.et de illis sunt pillule iste.Recipe masticis sextam.ʒ.j.succi absinthij quartam.ʒ.j. pulpe colloquintide sextaꝫ.ʒ.j.yerepigre.ʒ.ß.agarici.ʒ.ß.informentur pillule cum syrupo acetoso mellino et sumantur in potu. et de illis sunt pill.de mastice ⁊ de aloe.quod si materia fuerit ad caliditatem decliuis:sumantur de trociſ.de spodio solutiuis.ʒ.tres trociſ.de turbith.aureũ.j. scamonee aur.ß. succi eupatorij aur.ij.et dentur in potu ſm quantitatem virtutis.

¶ In presenti parte describit soluentia fortia conuenientia postq̄ materia est digesta.primum est vt augmentetur dosis de pillulis de turbith.quarum descriptio est apud Mes.et ceteris.et administrẽtur clisteria fortia. Ex quo collige clisteria fortia non conuenire ante digestionem.et de eis sunt ille pillule.Recipe masti.sextã.ʒ.j.yere pig.dragmaꝫ semis suc.absinth. quartaꝫ ⁊ pulpe colloquintide sextã.ʒ.j.agarici dragmã.ß. fiant pillule cũ oximelle. simplici et sunt dosis vna:sed fortis: et de illis sunt pillule de masti.ſ.℈.j.aloes.ʒ.j.q̄ si materia fuerit ad caliditatem decliuis:q: colera sit mixta cum flegmate sumant de trociſ.de spodio solutiuis:quorum descriptionem vide in antidotario.ʒ.iij.turbith aur.j.scamonee aur.ß. succi eupatorij aur.ij.et dentur in potu secundũ q̄ virtus tolerat. est enim forte solutiuum.

¶ Et iterum eupatorij absint. capil.ve. et mirabolanorum fumi terre passularum mũdatarum equales sumantur partes: et dentur in potu scđm quãtitatem necessitatis.

¶ Eupatorij absinth.capil..vene.fumiterre mirabol.passul.partes equales:.et dentur secundũ necessitatem:et placuit sibi ponere hoc solutiuum:lꝫ sit debilissimum.

¶ Et si non suffert corpus solutionem ventris perueniatur ad diuretica et subtiliatiua et sudare facientia:et de summa illorum quibus indigetur:tunc est infusio aloes cũ melle.

¶ In hac

¶ In hac parte euacuat cum prouocantibus et sudare facientibus quādo corpus non tolerat fortia solutiua: et de summa illorum est infusio aloes cū melle. ¶ Pro quo nota quod licet aloes sit solutiu⁹ tamen infusus cum seminibus prouocātibus prouocat per vrinam: et si illa prouocantia prouocāt menstrua adiuuat ad eorum prouocationē ⁊ aperit orificia venarum menstrualium. quod bene nota: ponitur autem mel ad dulcorandū abstergendum et faciendum virtutem prouocatiuā penetrare: cū dulcia libēter a mēbris attrahātur.

¶ Et quando declinat egritudo nō est tūc introitus balneum ante cibum malus: cibi autem eorum sint subtiles sicut acetum et oleum: et quandoq₃ ponitur in eis parum almuri et proprie in fine eius. Illi autem qui sunt fortiores sunt altaragi et pulli et alcobugi et his similia post declinationem: et oportet vt ponantur in eis et proprie apud digestionem ea in quibus est incisio sicut acetum et sinapis et almuri. Et si fuerit flegma acetosum malū viscosum porrum et aqua ciceris sunt de melioribus cibis eis: et quandoq₃ ponuntur in eis ciminum et anetum et oleum: et beguerid facta ex sicla et almuri et aceto et oleo abluto et alchaguamac sicut chemac de capparibus et chemac de aneto et origano et amiden et sparagis. Et deuitentur olera in quibus est infrigidatio et humectatio: et hora cibi est post teporem paroxismi et eradicationē ei⁹ et ante paroxismū ad minus quattuor horis. mensura autem somni eorum est vt sit equalis vigilijs vt sit digestio materiei ad somnum et resolutio ad vigilias. Et balneū quidem est vehementis nocumenti nisi post declinationem.

¶ Hic curat flegmatica in declinatiōe per balneū et cibos dicens quod quando ventū est ad declinationem balneum stomacho ieiuno confert. et forte melius aereū quā aqueū: cecidit tamen vsus balnei a consuetudine: cibi autem eorum sint subtiliatiui sicut acetum ad incidendū. et oleum apud arabes fere semper ponitur pro condimento omnium ciborum: et non nocet in flegmatica. et quandoq₃ ponitur in eis parum muri: idest salsamenti facti cum placentis ordei cum sale vt docet Azaranus quia fortiter exiccat ⁊ adiuuat ad materie digestionem. illi autem qui sunt plurimi nutrimenti sicut altaragi: idest aues parue et pulli: sc₃ columborum Per pullos enim absolute intelligunt arabes pullos columborū et alcabugi: idest perdicis: et his similia. postq̄ incepit declinatio: quia indiget grossiori dieta: et post digestionem ponantur in cibis suis incidentia sicut acetum sinapis et almuri. Et si flegma fuerit acetosum malum viscosum: supple aut vitreū conueniunt porri: ⁊ aqua cicerū ad subtiliandum et incidendum et abstergēdum: et sunt de melioribus cibis: et quandoq₃ ponitur in eis ciminum anetum et oleum. prima duo ad calefaciēdum et subtiliandum oleū vero pro cōdimento. Et iterum beguerid que est compositio quedam facta ex sicla almuri et aceto et oleo abluto. Ablutio enim facit vt oleum sit magis in humiditate temperatū scd̄o canō. cap̄. de oliua ⁊ allraguamach. i. condita saracenorum: et proprie cum aceto aut sale fit chemac de capparib⁹ ⁊ chemac de aneto ⁊ chemac de amidē et chemac de sparagis. Est autem amiden radix herbe ex qua fit assa dulcis. et nos ꝑ hoc habemus chemac de caulibus et similia. Et vitentur olera in q̇bus est infrigidatio ⁊ humectatio sicut lactuce et similia. hora cibi est post teporem paroxismi: aut eradicationē quādo itegre eradicat̄ ⁊ ante paroxismū ad minus per quattuor horas. Et hic considera quod Auicenna magis se elōgat a principio paroxismi quā a fine declinationis in dādo cibum quod si esset opus cibare bis in die naturali: cibetur parum in augmento paroxismi. somnus autem sit equalis: idest proportionalis vigilijs. debet enim esse cōmuniter septem horarum vel circa et proprie in fine status vel in declinatione. ⁊ balneum nocet multū nisi post declinationē.

¶ Et succurratur vomitui eius quando superfluit: et oportet vt administretur in illo quod sit sicut miua et syrupus de granatis cum menta simul cognitus. Et si necessariū est fortius sumatur de granis granatorum muzorum dragmas decem et thuris albi et masticis amborum ana. ʒ. v. mente. ʒ. vij. decoquātur in duabus lib. aque in qua sint folia mente donec minuatur. Et succurratur fluxui ventris eius cum superfluit cum retētione eius cum eis que sciuisti de stipticis regimentalibus et medicinalibus. Sed eius quidem debilitatiōi succurrit vt cibetur successione pullis assatis ⁊ in patellis coctis: ⁊ vt adhibeantur suffumigationes et odores viuificantes. Et si acciderit inflatio in facie et extremitatibus iuuātur cum administrātur huiusmodi trocisci. Recipe anisi ⁊ lacce ablute amborum ana pondus dragm̄. v. amigdalarum excorticatarum. croci. marmacor. omniū. ana. ʒ. quattuor seminis apij seminis feniculi floris squinanti omnium. ana. ʒ. iij. floris eupatorij. ʒ. iij. ß. spice. ʒ. vj. verepigre. ʒ. vij. rosarum dragmas decem fiāt ex eis trocisci. et administrētur. Et fortasse indigebis eis que sunt sicut omorusia. ⁊ dyalacca. et medicamen de amigdalis amaris. Et ad longitudinem febris. Recipe rosarū pondus dragm̄. decem masticis. et spice. et feniculi. et seminis apij. et semis endiuie succi eupatorij. ⁊ succi absinthij. oīm ana. ʒ. tres spodij dragmas. v. fiant trocisci. Et sit dosis ex duabus. ʒ. vsq₃ ad quinq₃ cum. ʒ. x. de geleniabim in decoctiōis feniculi quantitate vnciarum. ij.

¶ Hic docet curare quedam accidētia. quorum primum est vomitus cui quando superfluit succurrēdum est cum miua citoniorum cum aromatib⁹ aut sine scd̄m exigentiā. Item cum syrupo de menta in quo ponitur vinum granatorum. et melius est vt fit cum eo vinū citoniorū. Horum descriptio est apud Mes. et alios si necessariū est fortius cōstrictiuum

sumātur de granis granatorū.ʒ.x.thuris albi masti.ana.x.v.mente.ʒ.vij.decoquātur in duabus lib. aque in qua prius fuerint infusa folia mente donec diminuatur ad mediaꝫ. ¶ Et scđo succurratur fluxui ventris cum superfluit cū eis que sciuisti de stipticis regimētalibꝰ egri. Subueniatꝛ cibādo ipꝫ quādo debilitas succedit ad fluxū ventris cū pullis assatis aut in patella coctis. Sic eñ preparati nutriunt et adhibētur suffumigationes et odores viuificantes. spiritus eñ odore confortantꝛ. Quarto si acciderit inflatio in facie et extremitatibus q̄ dispositio est cazesia subueniatꝛ cum his trociscis. Recipe anisi lacce ablute ana.ʒ.v.amigdalarū excorticat.croci marmacoz. idest melisse añ.ʒ.iiij.se. apij feniculi.floris squinātī.ana.ʒ.iij.floris eupatorij.ʒ.iij.ß.spice.ʒ.vj.yerepigre ʒ.vij.rosꝫ.ʒ. decem fiant trocisci ꝛ administrētur:et fortasse indigebis eis que sunt homorusia ꝛ dyalaca. Aperiunt enim opilationē et prouocant et valent in cazesia. Hic quinto succurrit longitudini feb.cuꝫ medicamine de amigdalis amaris. ℞.rosꝫ.ʒ.iiij.masti.spi.feni. se.apij.se.endiuie.suc.eupatorij.succi absinthij añ. ʒ.iij.spodij.ʒ.v.fiant trocisci dosis a.ʒ.ij.ß.vsqꝫ ad ʒ.v.cum.ʒ.x.geleniabim in quātitate.℥.ij.decoctionis feniculi.

Sed dubitatur quomodo hoc vocatꝛ medicamen de amigdalis amaris cum hic nō ponātur amigdale. ¶ Dicendum quod debent suppleri. ¶ Uel dicendū qđ quāuis in ipso nō sunt amigdale amare. dicitur tamen medicamen de amigdalis amaris: quia similatur amigdalis amaris in apertione et prouocatione: sicut dyacurcuma dicitur a curcuma que est celidonia minor: quia sibi similatꝛ in virtute: quāuis in diacurcuma nō ingrediatꝛ curcuma.

¶ Et ameos confectum cum melle est magni iuuamenti in huiusmodi loco.

¶ Et ameos confectum cum melle est magni iuuamenti in feb. flegmatica cum prolongatur. nā confert humiditatibus malis.

¶ Et fortasse indiges propter longitudinem frigoris fricatiōe. et modus in ea est vt incipiat ab humeris et inguinibus quādo spargitur caliditas in manibus et pedibus et calefiunt. Si autem senserit similitudineꝫ lassitudinis fiat permutatio ad fricationeꝫ dorsi. et quando vehemēs fit calefactio que necessaria est in eis. tūc dimitte eā ad aliud membrum. Et de oleis bonis eis est oleum dulce in quo nō est stipticitas. et oleū camomillinum et oleum de aneto decoctum in vase duplici. Cum ergo compleueris. tunc absterge oleum aliqđ vt nō angustietꝛ: et nō est malum si fricationē siccam sequatꝛ fricatio cum oleo aliquo.

¶ Hic sexto succurrit frigori longo cum fricatione que debet incipere ab humeris et inguinibꝰ trahēdo versus manꝰ ꝛ pedes. et hoc in fine principij ꝛ in pⁿcipio augmenti qñ spargitꝛ caliditas ad extrema. Si autem senserit similitudinē lassitudinis scꝫ vlcerose dimittatur extremorū fricatio et fricetur dorsum. Similiter quādo per fricationē fit vehemens calefactio aut alicuius membri dimittatꝛ illud membrum et fricetur aliud. Et de oleis bonis cū quibus debent inūgi partes fricate est oleū dulce in quo nō est stipticitas: qđ scꝫ nō fit fctm̄ ex oliuis imaturis. Itē oleum camomillinū ꝛ oleum de aneto decoctū in duplici vase. cum autem vnxeris fricando: absterge oleum cum panno ne remanens in poris opilet: ad quā opilationē sequatur angustia prohibita transpiratione et non est malum si fricationē siccam sequatur fricatio cum aliquo oleo vt adiuuet ad materie resolutionem. Innuit ergo quod aliquādo fricetur absqꝫ hoc quod succedat vnctio fricando iterum et tandem oleum cum quo facta est fricatio abstergatur.

¶ Et de illis que seruāt stomachos eorum vt nō debilitentꝛ sunt vnguēta inuncta capiti stomachi q̄ sunt sicut oleū camomillinum et nardi. et oleū ane. et fortius illo alnazolri et de emplastris iuuatiuis est vt decoquatꝛ camomilla cū re pauca: masticeꝫ decoquendo cum vino cum duplo sui de melle.

¶ Hic septimo docet prohibere debilitatē digestiue stomachi: et etiā succurrere ei si acciderit. dicēs quod oleum camomillinū nardinum: idest de spica anetinum ori stomachi applicetur. et melius est vt cum pauco cere vnum aut plura ex his composita applicentur: et fortius istis est alnazolri oleum de gesemino. et aliquādo gūmi quod reperitur in pino: idest resina et est prestans. Et de emplastris iuuatiuis est vt decoquantꝛ camomille. ℥.ß. semis masticis.ʒ.iij.vini.℥.ij.mellis.℥.iiij. simul bulliant vsqꝫ ad spissitudinem et applicentur stomacho.

¶ Et si ceciderit appetitus. tunc meliꝰ est vt nō administretur vinū solū: immo in quo decocta sunt sicut camomilla: ꝛ dactili ꝛ mellilotū: et absinthiū.

¶ Hic octauo docet succurrere casui appetitꝰ. melius est vt nō administretur vinū: scꝫ in potu maxime saraceni qui non sunt assueti. nam eliquando materias remollit stomachum: immo administretꝛ vinum in quo decocta sunt camomilla. dactili. mellilotum: et absinthiū secundū Dynuꝫ exterius: sed secundū Gentilem via syrupi: et certus sum quod vinum decoctionis absinthij est prestās medicina ad nocumentum appetitus a causa frigida sicut est in flegmatica

¶ Cura flatice cōtinue q̄ noiatꝛ latica. Cap. lviij.

Cura eius est cura facientis paroxismū oi die. et differt ab ea: qm̄ opꝫ vt in illa sit administratio subtiliantiū calidorū cū facilitate. ꝛ hoc si fuerit ꝯtentus eis q̄ sunt sicut syrupꝰ. acetosus. ꝛ geleniabī: ꝛ iuleb de melle ꝛ aq̄ eius. ꝛ aqua feniculi. ꝛ apij. ꝛ radicū triū sine dubio cōfert. Et qñqꝫ ꝯfert eis lrist de aneto. ꝛ lrist de capparibꝰ. et ꝓprie cū vestigijs digōnis. Et p̄parentꝛ cibi eorū in obseruatiōe tēporū et diuersitatis eiꝰ et fortitudine virtutis ꝛ debilitates eius. p̄paratione cuius rememoratio p̄terijt. et de medicinis bonis ad eos sunt trocisci de decē generibus. Et iterū de medicinis expertis ad eos est illa que. ℞. ros.ʒ.vj.succi liquiritie. fumiterre. spice. oim. ana.ʒ. iiij. masticis.ʒ.iij. lrabe.ʒ.iij.anisi.ʒ.ij. preparentꝛ. Iterū troci. eupatorij.ʒ.iiij.ro.ʒ.j. ꝛ tertiā spodij.ʒ.ij.ꝛ.ß.

Et iterum

Et iterum trociscorũ absinthij. quorum descriptio. ℞e.assari.se.apij:anisi. amigdalarũ amararũ. suchaa .bedeguar.suc. eupatorij. spice.masticis.oĩm.ana.ʒ.ij.et iterũ eupatorij vncias.iij.rosaruʒ.rubearũ. lib.j.spi. lib. ß.spodij.vnc. quattuor.

¶ Hic curat laticã dicensq̃ curat cura flegmatice interpolate differt tamen qꝛ in latica calida subtiliantia debent esse remissiora cũ sit in eis minor caliditas quã in interpolata. Et si fuerit ꝯtẽtus syrupo acetoso mellino aut zucharino aut gelenîabin et iuleb de melle scʒ in quo est multum de melle et aqua eius: scilicet in quo sit aqua multa et parum mellis est bonum. fit enim solum ex aqua et melle in qua cõpositiõe potest esse plus ⁊ minus in comparatione ad aquã. et aqua feniculi et apij et triuʒ radicũ. scʒ petroselini et brusci et sparagi sine dubio confert nõ transeũdo ad fortius calida quãdo confert eis briſt de aneto briſt de capparibus ⁊ proprie apparente digestione manifesta: quia in principio non cõueniũt. et preparẽtur cibi eorum secundum diuersitatem specierum flegmatice vt notum est. Item secundũ fortitudinẽ et debilitatem virtutis de quorum preparatione rememoratio precessit in capitulo precedenti. Et de medicinis bonis sunt trocisci de decem rebus. Et iterum de medicinis expertis ad illos est illa quã ponit Auicẽna in hoc capitulo. ℞.roſ.ʒ.vj.succi liquiritie. fumiterre.spice.ana.ʒ.iiij.masticis.ʒ.iij.anisi.karabe ana ʒ.ij.terãtur et cum aliquo liquore fiant trocisci eupatorij. Item trocisci eupatorij.ʒ.iiij.roſ.ʒ.j.⁊ tertiam.spodij.ʒ.ij.ß.et troci.absinthij: quorũ descriptio assari apij anisi amigdalarũ amararũ suchaa bedeguar succi eupatorij spice masticis omnium ana.ʒ.ij. Et mirandũ est quod dicantur trocisci de absinthio cum in eis nõ ponatur absinthiũ. vel q̃ debet poni absinthiũ vel sumãt denominationeʒ ab absinthio: quia sibi similãtur in virtute sicut et de dyacurãna dictum fuit. Ultima descriptio eupatorij.ℨ.iij.ro.ru.lib.j.spodij.ℨ.iiij.fiant trocisci cum aliquo liquore. ¶ Cura flegmatice etiam continue quã interpolate nouẽ exigit intentiões. Pr̃ia est debitum regimẽ sex rerum non naturaliũ. Secũda euacuat materias cões. Tertia flebotomiam. Quarta euacuat euacuatiõe integrata ex minoratione digestiõe et eradicatiõe materiei scđm exigẽtiam. Quinta prouocat vomitũ. Sexta ꝓuocat vrinam. Septima sudorem. Octaua membra. Nona corrigit accidentia. et in horũ executiõe nõ est differentia: nisi quia in flegmatica cõtinua debet dieta esse magis tenuis et medicine minus calefaciẽtes ⁊ flebotomia magis ꝯuenit quã in iterpolata. ¶ Prima scʒ regimẽ sex reruʒ scđm plurimũ debet declinare ad calidũ ⁊ siccũ nisi in salsa in qua scđʒ plurimũ declinat ad frigidũ ⁊ humidũ. et sint cibi in principio aliqualiter incisiui et subtiliatiui in ꝓcessu magis: deinde cõpleta digestiõe et notabiliter minoratiõe sint cum hoc aperitiui et ꝓuocantes. vnde in principio vinũ regulariter nõ conuenit: sʒ bene competit digesta materia et minorata. omitto prosequi reliquũ regimẽ sex rerũ: quia manifestum est ex textu. ⁊ nimis prolixus essem si oĩa sigillatim prosequi vellem. ¶ Secũda intentio cõplet cum clisteri. vt. ℞. brodij pulli lib.j.olei.ℨ.iij.salis ʒ.ij.mellis.ℨ.ij.misce. Item cõuenit factũ ex decoctione blitis mercurialis florũ camomille furfuris et similiũ cũ oleo melle et sale p̃dictis. Aliquando cum lenitente sumpto vt. ℞. floris caſ.ab.ℨ.j. vsq̃ ad.ʒ.x.que misceat̃ cũ aqua passularũ. ¶ Flebotomia iuxta intẽtionẽ tertiã ꝯuenit cũ vrina fuerit rubea et grossa ceteris cõsentientibꝰ. ¶ Pro quarta intentiõe facta lenitiõe ⁊ flebotomia si expedierit digerat̃ materia cum oximellis simplicis ⁊ mellis ro.ana.ℨ.j. distẽperatis cũ aqua zucha. aut passularuʒ: ⁊ si fuerit salsa loco oximellis ponat̃ syrupꝰ acetosus zucharinus: deinde apparẽte aliqua digestione occulta vel manifesta dentur pillule elephangine sole aut cũ tertia parte agarici p̄parati: aut si venter fuerit stipticus detur cassia cum medulla cartami ⁊ distẽperetur cũ aqua decoctionis turbith et pauci zinziberis. postea digerat̃ cũ oximellis cõpositi.ℨ.ß.mellis roſ.ℨ.j.aquarũ feniculi et petroselini.ana.ℨ.j.ß.et si materia fuerit salsa digerat̃ cum syrupo acetoso zucharo de fumoterre cum aqua buglosse ⁊ endiuie: aut cuʒ sero caprino. postea euacuet̃ cum medicamine de turbith. et si fuerit salsa cũ pillulis de fumoterre cũ aqua buglosse et endiuie et pauco turbith cũ modico zinzibe. deinde digerat̃ cũ oximellis cõpositi.ℨ.ij.aquarum feniculi.apij.ana.ℨ.j.ß.euacuet̃ cum medicamine de turbith. Aut si fuerit salsa digerat̃ materia cũ syrupi acetosi ꝯpositi sirupi d̃ fumoterre añ.ℨ.j.cũ sero caprino. Deinde eũet̃ cũ pillulis de fumoterre et pauco turbith correcto cũ zinzib. ¶ Uomitus antem iuxta quintã intentionẽ est prouocãdus natura tentante. primo cum lenibus: deinde cum fortioribus magis digesta materia de quibꝰ dictum est in textu. Si vero natura non tentauerit credo potius quod sit omittendum. ¶ Sed prouocatio vrine iuxta sextã intentionẽ perficitur cuʒ syrupis et aquis digerẽtibus iam p̃dictis. ¶ Sudoris autem prouocatio iuxta septimã intentionẽ ꝑficitur cum aqua ordei et pauco vini subtilis. Iteʒ fumigãdo corpus pannis coopertũ cum aspersione aque super lateribus calidis ex vtroq̃ latere existentibus. ¶ Mẽbra autem confortent̃ iuxta octauam intentionẽ cum trociscis de absinthio ⁊ similibus ⁊ cum aromatico roſ. dyagalãga electuario regum et similibus magis aut minus scđm exigentiam. ¶ Nona intẽtio: scilicet correctio accidentiũ perficitur scđm ipsorũ exigentiã. et de his dictum est in textu quantum oportet.

¶ Cura empialos et lipparie. Cap. lix.

Cura earũ ꝓpinqua est cure quã diximus. sunt et ambe associate vni vie. Et opʒ vt incipiat̃ in primis a syrupo acetoso mellino et zucharino: et precipit̃ in eis ambabus vt administret̃ rob agreste decoctuʒ cũ melle et syrupo rosato: deinde fiat gradatio de via sumendi in potu semina et aquas eorum. ad infusionẽ aloes. ⁊ trociscos de rosis cũ mastice. et pillulas de aloe. et yerãpigram. et pillulas de eupatorio. Et opʒ vt in eis ambabus simul stomachi solicitudo habeatur et administret̃ vomitiuũ cũ aqua faseolorum et raphani et anisi et calamenti ⁊ diuretica. Et de solutiuis iuuatiuis est illud quod fit ex mirabolanis nigris et citrinis ⁊ turbith et zucharo. Et de illis que cõferũt eis iuuamentũ magnum sunt clisteria decliuia ad acuitatẽ et in quibus ponuntur me-

¶ Chãperius. Pituitosi hũoris est ꝓpe nominata empialis febris: cũ simul febricitãt: ⁊ rigẽt: ⁊ vtrũq̃ sentiũt vno eodẽ tp̃e in omi corporis pte. Nã acuta pituita ⁊ q̃ vitreosa dicit̃ absq̃ febre quidẽ rigorẽ ĩfert. Si ỽo quedaʒ tabida mediocriter ipsis insita fit: empialã efficit febrẽ: sin plus putrescat precedit q̃dem rigor: cõsequit̃ vero febris ex-

uperata natura excessu caliditatis ut non appareat in excessu et vigore paroxismorũ: fere etiã vitreo sa pituita acutaz participat qualitatē. Cura vero ppemodũ ut q̃ amphemerio egrotãt magis secantē capiēs modũ: hoc nãq̧ obtineat peculiare.

dulla cartami et cētaurea minor ⁊ anetuz et camomilla et alhasce ⁊ mellilotũ ⁊ almuri ⁊ mel. Et regimen lipparie indiget subtilitate plus quã regimen alterius.

¶ Sub cura harũ duarũ febriũ includitur cura tertie feb. in qua simul sentit calor ⁊ frigus ⁊ intus et extra: et sine alia diuisiõe di. ꝙ cura harũ febrium appropinquat cure flegmatice q̃ statim dicta est. Itē ambe iste due. s. ⁊ tertia ꝯueniũt inter se quo ad curã. nã materie a quib⁹ pendēt ut plurimũ sunt similes: ⁊ ꝓ digestiõe ꝯuenit in pncip. syrupus acetosus mellinus ⁊ zucharinus: scz simplices: ⁊ ꝓcedente digestiõe ꝓcedat ad ipsos cõpositos iuxta canones datos in p̄cedēti cap. et in his febrib⁹ cõuenit rob agreste decoctũ cũ melle ad stomachi cõfortationē et syrup⁹ acetosus siue simul dētur siue separētur. ⁊ hoc scd̃m diuersas necessitates: deide fiat gradatio de via sumēdi in potu: scz semĩa aperitiua et aquas. i. decoctiões eorũ q̃ dantur pro digestiuis et subtiliãtib⁹ et aperitiuis ad infusionez aloes que dat ad ꝓuocandũ iuxta dicta in p̄cedēti cap. et ad trocis. de rosis cũ mastice q̇ dantur ad ꝯfortandũ: et ad pillulas de eupatorio q̃ dant ad fluendũ aperiendũ et prouocandũ. q. d. prima materia digeratur: deinde soluat ꝓuocet ⁊ ꝯfortetur scd̃m intētiones dictas in p̄cedenti cap. ⁊ oz ut in his feb. habeat sollicitudo stomachi ne debilitet sicut habēda est in oibus feb. flegmaticis. Itē administret vomitus cũ decoctiõe faseolorũ raphani aneti calamēti maxĩe stomacho nauseãte: ⁊ diuretica etiã administrent ad euacuanduz per vrinã Et de solutiuis iuuatiuis est q̃ fiũt ex mirabolãis nigris et citrinis turbith ⁊ zucharo: scz puluere facto. nam si colera peccat cũ flegmate misceãtur citrini cũ turbith. si vero melãcolia misceãtur nigri cũ turbith. Si aũt hi tres hũores sint in cã hec tria sil' misceant. De clisterib⁹ aũt ꝯferētib⁹ sunt illa que declinãt ad acuitatē ꝓpter flegma grossum. ℞. medulle cartami centauree minoris aneti camomille alasce: idest thimi mellilotĩ ana buliant in sufficienti quãtitate aque de qua accipiatur lib. j. almuri. ℥. j. mellis. ℥. ij. misce. Ultimo di. quod regimen lipparie indiget subtilitate plus quã regimē empialos. quia in lipparia cum sit calor intus nõ audemus uti calidis subtiliãtibus sicut in empialos. Uel indiget subtilitate plus: qr cũ posset fieri ex colera: scz illa que dicit tabaros posset fieri error si curet cura flegmatice: immo opz ut curet cura tetiane note. ¶ Cura harũ quãdo pendet a flegmate exigit intentiones illas que dicte sunt in cura flegmatice eodē modo perficiendas. Quãdo vero lipparia dependet a colera grossa curetur cura tertiane note.

¶ Cura feb. cum sincopi ⁊ humorosa. Cap. lx.

Hec feb. est difficilis cure: et modus in curatione eius est euacuatio gradata ex subtili ad fortem: et proprie quando natura non respondet ex se. tunc enim clisteribus munda quod est in intestinis et venis ꝓpinquis eis ex superfluitate: et administra in residuo subtiliationē cũ fricatiõe.

¶ Primo ponit curã eius qñ pēdet a flate. scd̃o qñ a colera. scd̃a ibi (Nõ si fuerit). Prima in duas ptes. primo in gñali curam ponit. scd̃o in speciali. scd̃a ibi (Et Gale.) In prima parte dicit ꝙ hec feb. est difficilis cure. ⁊ modus curationis est euacuatio gradata ex leni ad fortē ⁊ proprie qñ vēter nõ ē lenis. tunc eni cũ clisteri euacues qd̃ est in ĩtestinis ⁊ in venis meseraicis terminatis ad intestina. incipiēdo a lenioribus ⁊ gradatim ꝓcedēdo ad fortiora. ⁊ residuo corporis admĩstra fricationē. subtiliãtē materiam cõtentam in ea ut subtilietur ⁊ pro parte soluat q̃ fricatio similiter debet esse gradata ꝓcedēs de subtili ad fortē. ¶ Notandũ ꝙ licet Aui. in hoc capitulo nõ manifeste exprimat solutiuũ exhibendum tamē ipsum nõ negat: aliqñ vero auctores ipsum exhibēt sicut Ra. xvj. cõti. cap. de cura feb. sincopa. ⁊ similiter Alexander in hoc cap. ꝓpterea lz Aui. hoc nõ exprimat possumus tñ dicere ꝙ ipsuz subintelligit volēs gradatim euacuationē fieri nõ solũ cũ clisteribus: sed etiã cũ solutiuis exhibitis. incipiēdo cum clisterib⁹ q̃ leuiora sunt minus agitãda. ⁊ forte nõ expressit solutiua fore exhibenda: qr noluit esse cõtrarius Galeno qui solutiua prohibet exhiberi.

¶ Et galenus quidem dixit quod deficit ab euacuatione plurimũ eorum nisi cum fricatione: et melior modorũ in fricatione eorum est ut incipiat a coxis et cruribus descēdendo a superiori ad inferius: ⁊ administretur illud cum mantilli aspero abradente cutem. deinde permutetur ad manus descendendo ab humero ad spatulã ita ut igneatur cutis deinde ad dorsum et pectus: deinde redeat ad crura et reuertatur ad ordinez primũ. Et ponatur medietas temporis eorum fricationi: et medietas temporis eoruz dormitioni; si possibile est.

¶ In hac parte curat hanc febrez fere in omnibus sequens Galen. duodecimo terapētice. et habet tot ptes quot ponit canones. Primus canõ. scd̃m Gale. scd̃m pl'm dimittēda est euacuatio ⁊ procedendum est cũ fricatiõe q̃ dz fieri cũ mãtili. i. pãno aspo abradēte cutim incipiendo fricare coxas et crura trahendo a superiori ad inferius. s. a coxis ⁊ anchis vsq̧ ad pedes: deĩde fricetur manus. s. magna incipiēdo ab humeris ⁊ spatulis vsq̧ ad manus paruas ita ut cutis igneatur: deĩde redeat ad crura procedendo ordinate ad reliqua membra sicut dictum est et ponatur medietas temporis fricationi: et medietas dormitioni eorum si possibile est.

Dubitatur vtrum patientibus sincopalem humorosam sit exhibēdũ solutiuum et videtur ꝙ sic per Rasim decimosexto continentis. vbi autoritate Alexãdri concedit solutiuum. dicit enim. da solutiuum ad minorandum flegma ut non aggrauet virtutem quam si videris roborari super residuum: bonum. si vero non: da ei solutiuum. Et confirmatur. non enim videtur verisimiliter tantam molem flegmatis tam grossi ⁊ viscosi posse sine euacuatione notabiliter minorari. ¶ In contrarium est Galenus duodecimo terapentice dicens qualiter ergo ad hoc saluati indigentes quidem euacuatione: non facientes autem euacuantia auxilia nullã aliam inueni in eis euacuationem nisi per fricationem. Et Auicenna magis in pte p̄cedēti adheret Ga. ut pz. Et cõfirmat. nã isti humores faciēt sincopim quiescētes aut saltem cum mouentur. ergo multo magis commoti a farmaco forti aut debili.

Pro solutione

Pro solutione ad hanc dubitationē dicendum ꝙ patiētes hanc fe. recipiunt in duplici dispositiōe. Quidam enī patiunt hanc febrē a materia cruda nullo modo susceptiua digestiōis. et hi habēt colorē plumbeū tendentem in fuscū oculos cōcauos et ꝟtutē debilē. nō enī nutriūtur nisi diminute. habēt enim parum de sanguine malignato ab hoc maligno flegmate secū permixto et in istis nō est spes salutis. Quidā vero licet habeāt colorē plumbeū habent tamē aliū tendentē aliqualiter ad rubedinē: nec habēt oculos cōcauos. habētq͂ virtutē satis fortē: et in istis ē spes salutis. ¶ Hoc ꝑmisso dicendum ꝑmo ꝙ nō est bonū ponere cōcordiam inter istos q̇ a ꝓposito volūt esse discordes: sicut Alexāder cū Gal. ¶ Sed dicendū vnūquēq͂ istoꝝ viroꝝ ꝓcessisse suo iudicio estimatiuo. Voluit enī Gal. vt credo primos in q̇bus non est spes salutis esse dimittēdos pronosticis. Sed q̇s tamē vult aliq̇d tentare melius est vt nō tentet remediū: ꝓpter qḋ manifeste moriatᷣ sicut farmacū. nā dum incipiet humores agitare ipsi cōmoti euaporātes vel fluētes ad cor faciūt sincopim irrecuꝑabilē: qḋ nō erit absq͂ medici magna calūnia quātūcūq͂ ꝑmiserit ꝓnosticū. Sed si fiant fricatiōes dato qḋ moriantur nō ita cito morientᷣ: imo fricatio releuat ipsos aliquādo a profunditate sincopis et nō est remediū ita notatum sicut solutiuū: et in potestate tua est dimittere fricationes quādo volueris: sed non est in potestate tua ita impedire operationem solutiui. Ecōtra vero Alexāder estimat fricationes nō esse remediū alicuius efficacie qua posset saluari sicut esset solutiuū. Sed in secūdis dicit Ga. procedendū esse cū fricatione: donec materia sit ꝑ fricationē calefacientē et subtiliantē aliqualiter digesta. et donec sedetᷣ sincopis sequēs frigiditatem vapoꝝ venientiū ad cor consueta accidere in principijs paroxismoꝝ. et post illud ꝓcedendum esse cū solutiuis timēs de materia in ꝑncipio cruda per farmacū agitata ne faciat sincopim irrecuperabilē cū etiā materia quiescēte accidat sincopis. Econtra Alexāder vult qḋ cū virtꝰ est adhuc fortis potēs tolerare agitationē et euacuationē materie sit exhibendū solutiuū timēs si differatur ne virtus ex ꝓcessu egritudinis succūbat aut ante exhibitionē farmaci aut in ipsa solutione et agitatione. et certe vt bene dicit Gen. neutra partiū potest bene alteri cōcludere: neq͂ etiā experiētijs et successibus prosperis aut aduersis posset huiꝰ rei veritas īueniri. tum quia feb. he sincopales raro accidūt. et etiā quia scd̄m vtrāq͂ intentionem operando res aliquando bene succedit aliquādo male. Ego enī vsq͂ ad ānū sexagesimū scd̄m etatis mee nō inueni nisi quatuor feb. sincopales humorosas quarum habeam memoriā. vnam in quadā sene cū esset exhibitum solutiuū sincopizauit ⁊ fere cum solutiuo mortua est. Sed deinceps nobis nō audientibus solutiuū ꝑcepimus fricatiōes et in quarta die post diem solutiui mortua est. Reliq̇ tres iuuenes euaserūt in quorum vno superuenit fluxus ventris. et quāuis passus fuerit frequētes sincopes cum magna triū virtutum debilitate vt fere omnes desperarent de eo tandem euasit. In alio superuenit sudor et cum eo tandem sanatus est. In quadam alia nobili veneta nō fuit processum nisi cum clisteribus et fricationibus per aliquos dies. et postea deficiente sincopi processū est cū solutiuis et euasit. Ego aūt potiꝰ credo quousq͂ durat sincopis procedendum esse cum clisteribus: que tamen fiant in declinatione paroxismi quando non sit sincopis quā cum solutiuis. Sed postea cessante sincopi veniendū est ad solutiuū. tu vero fac vt libet. Et si vis dare solutiuum fac vt operetᷣ in maiori quiete quando non est sincopis. sincopis enim accidit scd̄m plurimū a principio paroxismi vsq͂ ad mediū augmenti. Sed esto memor qḋ non surgant ad assellam: licet assellent iacentes siue sponte assellent siue cum clisteribꝰ vel solutis. Ratiōes autē facte in principio ꝓ vtraq͂ parte facile soluuntur. Fricationes autem quāte debeant et qua hora dicetur quādo ordinabo curam. Non enim credendum est sicut sonat textus qḋ per medietatem temporis debeant fricari: per aliam dormire. primum enim non est tolerabile secundum .s. somnus. xij. horarum nō est cōueniēs et forte non est possibile: sed vtrūq͂ debet esse ꝑ plurimum vt per somnū vacetur digestioni et resolutioni. ideo Aui. dixit. si est possibile.

¶ Et ad summū canō. curationis eorum est subtiliatio nō calefactio valde. ⁊ de illis que conferūt illis sunt subtiliantia sicut aq̄ mellis cū virtute isopi ⁊ seminis apij in matutinis et similibus eis. Qḋ si fuerit illic fluxus ventris suꝑfluus decoq̄ mel decoctione vehemētiori et non soluet nisi parū temperatum iuuatiuum.

¶ Hic assumit reliquos canoñ. euacuatiōis. quorum primus. debemus subtiliare materiam non calefaciendo valde ne per calefactionem magnā liquefacta materia fluat et dilatetur aut ne resolutis partibus subtilibus ingrossetur. Et de conferentibus est aqua mellis in qua sit decoctus isopus et semen apij aut sibi similia exhibita in matutinis: aut aliter exhibita horis sibi similibus sicut ante etiam Qḋ si fuerit fluxus vētris suꝑfluus decoque mel siue detur via cibi: siue via medicine decoctione vehementiori et non soluat nisi paruū iuuatiuum. i. quod solueret parum iuuabit. ¶ Pro quo sciendum quod mel non coctum est solutiuū sua virtute acuta abstersiua et parte ventosabili. si autem decoquatur cum aqua donec abijciatur spuma minus soluit. Si autem post abiectionem spume adhuc magis decoquatur efficitur adhuc minus solutiuum: partibus de quibus supra adhuc magis resolutis. et de hoc est sermo in parte presenti.

¶ Et sirupus acetosus mellinus iterū cōfert eis in estate quidem et cū consuetudine potus aque frigide permixtus cum aq̄ frigida. Et in hyeme oportet vt non sumat eam penitus in potu. et sit cōtentꝰ aqua calida: et assumere calidū ex potibus est melius eis nisi apud necessitatē estus estatis et vehementia caloris plurimi. et cōueniētius que potantur ad sitim est sirupus acetosus mellinus.

¶ Hic ponit tertiū canoñ. d. ꝙ oximel simplex permixtū cum aqua frigida consuetis potare aquam frigidā in estate: sed in hyeme et in incōsuetis potare aquā frigidā detur solum permixtū cū aqua calida ⁊ in summo assumere potus calidos ē melius in eis nisi ī estate valde calida. et quādo adest

ſet plurimus calor ſiue a cauſa extrinſeca ſiue in/ trinſeca. et hoc ꝓpter groſſitiē et frigiditatē fleg/ matis ne per potus frigidos incrudet̃ et ingroſſe tur. vnde ſubdit ꝙ cõuenientius que potantur ad ſitim eſt ſirupus acetoſus mellinus. magis em̃ cõ fert quã zucharinus cum magis abſtergat ſubti/ liet et calefaciat.

¶ Et vinũ confert eis in principio et pro/ prie ſi fuerint febres eoꝝ ſanguinee: ſed pa rum ſunt et proprie in ſenibus ⁊ neceſſariũ eſt eis vinum poſt cibum.

¶ Hic eſt quartus canon. qđ vinũ confert patien tibus hãc feb. in principio rei. i. feb. pricipio tam vniuerſali quaꝫ particulari. vel aliter in ꝑncipio rei. i. ſincopis anteꝗ̃ compleat̃. et ſi feb. eorũ fue/ rint ſãguinee. i. a flate ſanguini ꝑmixto ⁊ nõ mul tũ diſtãte a natura ſanguis. Sed parũ iſte fe. ſunt ſanguinee: et proprie in ſenibus concedit̃ vinum. ⁊ neceſſariũ eſt eis vinũ nõ ſolum in cibo: ſed etiã poſt cibum.

Contra. in principio materia eſt indige ſta. ergo nõ competit vinuꝫ. tenet ꝯña ex determinatis ſuperius. ꝯpetit em̃ vi num materia iã aliqualiter digeſta. ¶ Scđo quõ ſi feb. ſint ſanguinee ꝯpetit vinũ. cũ tũc materia ſit calidior et feb. vehemẽtior: imo magis cõpetit cũ flegma ẽ magis frigidũ. ¶ Tertio quõ poſt ci/ bum ꝯpetit vinũ cũ ſit ꝯtra vſum oĩm practican/ tium. licet cõcedãt vinũ tẽpore cibatiõis: nõ tñ cõ cedũt iter cibatiões. Gen. ſuſpicat̃ trãſlatorẽ er/ raſſe q2 Auicen̄. inſequit̃ Ga. in cura hui⁹ feb. tex. autẽ Ga. xij. terapen̄. eſt iſte. His aquoſum vinuꝫ cõfeſtim a principio dandũ eſt niſi vehemẽter fe/ bricitẽt qđ nõ vehemẽter aqua cõpetit ſcđm pre/ dictam diſpoſitionẽ. adhuc aũt magis ſi ſenẽ con tingeret eẽ. Et ſi bñ ꝯſideres textũ Auic. corñdẽs deberet dicere ſi nõ fuerint eorum feb. ſanguinee.

Pro horum ſolutiõe dicẽdũ vt arbitror qđ vinũ in hac febre ꝯcedi põt intelligi ex duplici cauſa: aut ratiõe ſincopis aut ratiõe feb. et cauſe eius. ſi quidẽ primo modo dicendũ qđ quacũꝗ; hora timuerimus ſincopim aut voluerimus egrũ a ſincopi releuare vinũ dan dum ẽ aquoſum: aut q2 aque notabiliter ꝑmixtuꝫ ſi vinoſum fuerit et debet eſſe ſubtile boni odoris aut aquoſum: q2 albũ ſubtile pauciferũ in colore fere aque ſimile. et hoc vinũ maxime ꝯcedit̃ ſeni/ bus: ſed magis vinoſum quã iuuenibus ⁊ cũ pau ciori aq̃ etiã poſt cibũ ꝯcedit̃ eis: ſiue vt ſit potus delatiu⁹: ſiue timore ſincopis: ſed ratiõe feb. et cãe eius ꝯcedit̃ vinũ ad calefaciendũ ſubtiliandũ et digerendũ materiã flegmaticã et ad reſtaurãduꝫ humidũ et ſpũs qui a febre reſoluũtur. et ratione huius vinũ nõ ꝯpetit in principio regulariter: ſed ſolũ apparẽte digeſtione. et citius in maiori quã/ titate ꝯuenit ſenib⁹ ꝗ̃ alijs cũ ſint debiliores ⁊ ma gis fridi indigẽtes maiori reſtauratiõe et his ꝓ/ prie m̃ltũ: imo aſſuetis ꝯpetit vinũ poſt cibũ: ſiue ſit pot⁹ delatiu⁹: ſiue ratiõe ꝟtutis. Sed ꝙ magis ꝯpetat ſi fuerint feb. ſanguinee mihi vr̃ difficile. lꝫ Gen. dicat ꝙ harũ febriũ ſanguinearuꝫ materia ẽ minus cruda ⁊ magis ſuſceptiua ꝯplemẽti dige ſtionis ꝗ̃ flã nõ ſanguineũ. et ratiõe hui⁹ in flate ſanguineo vinũ libert⁹ cõcedit̃ et citius concedit̃ a principio ⁊ certe magis credo litterã negatiuaꝫ eſſe debere. tum ꝓpter textũ Ga. tum q2 patiẽtes hanc a flate nõ ſanguineo ſunt min⁹ apti nutriri et facilius ſincopim incurrũt a qua difficilius re leuãtur. Item q2 min⁹ habẽt de ſanguine ⁊ ſpiriti bus quoꝝ veloci reſtauratiõe indigẽt. hec aũt ve/ lox reſtauratio maxĩe fit a vino. Et ex his faciſſis eſt reſponſio ad rationes ante oppoſitum.

¶ Et tibi quidẽ neceſſariũ eſt vt cõſideres pulſum habentiũ hanc egritudinẽ ſemper et cũ videris eũ incipere debilitari et cade/ re ſubito: ciba cum pane infuſo in vino cõ/ mixto ſi non ꝓhibet apoſtema in viſcerib⁹. Cũ ergo aſſociatur ei hmõi egritudo non eſt curationi modus neꝗ; fiducie locus. ſ. quando accidit hmõi alteratio in pulſu. et hec quideꝫ cibatio eſt ex eis que neceſſaria ſunt quando vehemens fit ſincopis. verum oportet vt prohibeatur illud. Cibus auteꝫ ſuper quem fit dormitio eſt aqua ordei ſuꝑ quam nõ addatur niſi cum cadit virtus. et ſi additur tũc ſit panis infuſus in iuleb aut aqua mellis.

¶ Hic ẽ q̃nt⁹ canõ. ꝙ ẽ neceſſariũ vt obſerues pul ſum ĩ hac egritudĩe et cũ videris eũ ĩcipe debili/ tari ⁊ cadere ſubito ciba cũ pane ĩfuſo ĩ vino lim/ phato: ſed nõ ꝓhibꝫ ap̄a ĩtriſecũ. ſcđo dicit ꝙ cũ feb. ſincopali aſſociat̃ ap̄a nõ eſt modus curatio/ nis quo. ſ. ꝑducat̃ ad ſalutẽ nec fiducie loc⁹. ⁊ ma xime qñ accidit hec alteratio ĩ pulſu. ſ. debilitas cũ caſu ei⁹: tertio dicit ꝙ hec cibatio. ſ. ex pane ĩfu ſo ĩ vino ẽ neceſſaria qñ fit vehemẽs ſincopis. veꝝ oꝫ vt ꝓhibeat̃ illud. ſ. ſincopis: ne veniat: vel ꝓhi beat̃ illđ. ſ. ap̄a. q̃rto ꝙ cib⁹ ſuꝑ quẽ dormiet ẽ aq̃ ordei. i. ptiſana: ſuꝑ quẽ cibũ nõ addit̃ niſi cũ ẽ ti mor caſ⁹ ꝟtutis. ⁊ ſi addat̃ nõ timẽdo caſũ ꝟtutis ẽ panis ĩfuſus ĩ iuleb aut in aq̃ mellis q̇ ẽ pluris nutrimẽti ꝗ̃ ptiſana ordeacea. Sꝫ ſi timeret̃ caſ⁹ ꝟtutis daret̃ panis ĩfuſus ĩ vio ſicut dcm̃ ẽ. ¶ No tãdũ ꝙ ratiõe ſincopis dat cibũ magis ⁊ veloci⁹ reſtaurãtẽ ꝗ̃ ratiõe fe. et ſuꝑ cibo q̇ dat̃ ratiõe ſin/ copis nõ cõcedit ſomnũ: q2 patiẽtes ꝑcipiũt̃ vigi lare ⁊ dimittere locutionẽ. xj. tertij. Sꝫ ſuꝑ cibo q̇ dat̃ ratiõe fe. et cã ei⁹ deberet dormire ⁊ nõ ẽ tãti neꝗ; ita velocis nutrimẽti reſpectu quãtitatis ſue quãuis abſolute debeat eſſe pluris nutrimenti.

Dubitatur vtrum in cura ſincopalis hu/ moroſe medicus debeat eſſe contentus fricationibus et dieta tenui. ſ. ptiſana ordeacea et pane infuſo in iuleb vel aqua mellis vſꝗ; ad plures dies. videt̃ ꝙ ſic. per Gal. et Auic. Item quia cibatio auget materiã. vt ſupra dixit.

¶ In contrariũ eſt Alexãder in ca. de feb. ſincopa/ li cũ plenitudine. vbi ꝯtra Gal. per intentionẽ di cit. Neſcio quid paſſus ſit Gal. q̇ ſic ordinauit ⁊c. et dicit rem male ſibi ſucceſſiſſe cũ tali modo cura tionis nec potuiſſe hoĩem a morte euadere cũ tali modo curationis. ideo nõ videt̃ qđ virt⁹ poſſit eẽ tam fortis q̇ ĩmẽſuratas fricatiões ſuſtineat ſine cibo. Ideo ſuadet moderatius oportere fricari ꝗ̃ Ga. precipiat et nõ ita tenuiter dietari. ¶ Dicen/ dum flegma faciens hmõi feb. eſſe duplex. qđdaꝫ malignũ ineptũ tẽpore neceſſitatis in ſanguineꝫ cõuerti neꝗ; nutrire. qđdã minus malignũ aptuꝫ in ſanguinẽ cõuerti tẽpore abſtinẽtie. et cõſequẽ/ ter aptũ nutrire. In primo caſu dieta nõ debet eẽ multũ tenuis. imo opus eſt exhibere aquã carnis et ſimilia: ne virtus in paruo tẽpore deficiat. et in hoc Alexãder bene ſentit. Sed in ſcđo caſu debet eſſe tenuis ſicut ꝑcipit Auicẽ. ⁊ Gal. vt natura nõ

occupata

occupata conuertens se ad hoc flegma ipsum in sanguinē ꝯuertat deficiēte cibo. et i hoc bene sentit Auicen. et Gal. Fricatiōes aūt quāte debeant esse ostendetur: quando ordinabo curam. licet de hoc in parte dictum sit.

¶ Et balneū quidem est de rebus nocibilioribus istis τ cal'm et frigidū valde ex aere. cū calido eñ non fit securitas de cursu humorū ad pulmonē et ad cor et ad cerebrum. et frigidū prohibet digestionē eius et addit in opilationem eius.

¶ Sextus canon. qd̄ balneuz aereum. tu supple et igneum est ex rebus maxime nocentibus. calidum enim liq̄facit materias et ad pulmonē cor et cerebrum fluere facit. frigidum vero prohibet digestionem humoris et opilat.

¶ Qd̄ si fuerit in ea humor colericus aliquis tunc si facilis est vomitus et leniatur est iuuatiuus valde et ad vltimū melius est vt assidue proficiat in ea.

¶ Hic ponit curā feb. sincopalis a plenitudine colere. d. ꝙ si facilis est vomitus natura tentāte adiuuetur. et similiter cōfert facilis ventris lenitio. ¶ Sed in summa melius est vt assidue ꝓficiat. in ea minorando materiā nūc cū vomitu natura tentante nūc leniendo ventrē cū clisteribus aut solutiuis lenibus nō agitātibus materiā: nunc cū fricationib⁹ que debēt esse leuiores quā in sincopali flegmatica. ¶ Cura eius exigit intentiones sup'positas. in hac habende sunt intētiōes de quibus sup'ius in feb. flegmatica. ¶ Quātū ad primā intentionē dieta debet esse magis tenuis: q2 ipa nō est acutior τ pendet a multa materia: de qua timemus velocē mortem. vnde vsq3 ad septimū: in quo tēpore est maior timor: quā in tempore sequēti: q2 materia est magis cruda: sufficit ptisana ordeacea: sed tempore nostro in brodio pulli aut panis infusus in iuleb aut aqua mellis: vinū nō competit hoc tēpore regulariter: sed solum ad prohibendum sincopim aut releuandū a sincopi: sed debet esse aquosum vt dictum est in textu. Aut sit mediocriter vinosum: et notabiliter cū aqua ꝑmixtū: et detur in pauca quātitate. Habe tamē menti vt dictū fuit ꝙ si flegma est valde malignū nō aptū nutrire oportet magis ingrossare dietā τ dare aquā carnis contussum et similia. Quādo autē est aptū nutrire: seruat' dieta magis tenuis iam dicta. cuz autem securi sumus a sincopi ꝓcedat sicut in alijs flegmaticis. et cibetur tēpore maioris q̄etis somnus debet esse longus. i. septē aut octo horarum: et hora maioris quietis: et quando non timet' sincopis: qui timor est magis a principio vsq3 ad medium augmenti: motus non conuenit: sed fricationes non cōtinue: sed iterate incipiendo a leuioribus et procedendo ad fortiores. et conueniunt in quocūq3 tēpore particulari et vniuersali. ¶ Lenitio ventris iuxta scd̄am intentionez est conueniēs cum clisteribus incipiendo a lenioribus et procedendo ad fortiora. Sed solutiua ore sumenda ꝭm plurimū sunt vitanda durante sincopis timore. Sed deinde procedatur sicut in alijs flegmaticis: propterea vomitus multum timendus est. agitat eñ materias nisi sit facilis. ¶ Flebothomiā iuxta tertiam intentionem credo rarius conuenire. aliquando conuenit. in illa: cuius flegma est permixtum sanguini et. in tēpore maioris quietis ipo iacente supino et semꝑ sumente ea q̄ prohibent sincopim. vnde medicus sit semꝑ presens. ¶ Digestio iuxta quartā intentionē fiat cū incisiuis subtiliatiuis et abstergentibus. postea cū magis aperientibus et prouocantibus sicut dictum est in cura flegmatice: sed omnia sint facilia ne agitent nimis et causent sincopim. accipiātur ergo illa que ponūtur i textu ex iam dictis in cura fl'atice eligātur leniora et magis cordialia materie proprie.

¶ Euacuatio iuxta quintā intentionem sit facilis nō agitans materias notabiliter: sed tñ educens et detur tali hora vt venter soluatur in maiori q̄ete: et nō surgat ad assellam: et sit contētus solis clisteribus. postea cuz est securus a sincopi soluatur sicut in ceteris fl'aticis. ¶ Vomitus iuxta sextā intentionē cauendus ē nisi fiat faciliter: et fiat in hora maioris quietis. Idem dico de ꝓuocatione sudoris et vrine iuxta septimā et octauam intentionem que fiat cum clisteribus lenibus non agitantibus nimis dictis in cura flegmatice. ¶ Sed in confortatione membroꝝ et ꝓprie stomachi et cordis sollicite attendatur iuxta nonā intentionem ¶ Item iuxta vltimā intentionē subueniatur accidentibus scd̄m exigentiā et ꝓprie sincopi. Sed in sincopali humorosa colerica audacius ꝓcedēduz est ad lenitionem et vomitū et aliqualem materie proprie euacuationē quā in flegmatica: cū colera facilius educatur: et cū minori agitatiōe quā flegma. dieta similiter precipienda est sicut in flegmatica: sed declinet ad magis frigidum: et vinum est magis limphandum. et fricationes debent esse leniores.

¶ De cura feb. cum sincopi. Capitulum. lxi.

Oportet vt emplastret' pect⁹ eius cū sandalis. et aqua rosa. et viuificetur cū cibo paulatim. et sit cibus eius sicut panis de sil'a infusus in aqua granatorū infrigidata si desiderat ipsum. et similiter in aqua de fructibus. si autē indigetur ad virtutē almusosat factis ex pullis cum aceto et aqua agreste et oleribus frigidis et ꝓprie coriādro erit iuuamentū in hoc si exhibeatur.

¶ Hic pōit curā feb. sincopal' minute. d. oportere epithimari pect⁹ cū sandal' et aq̄. ros. ℞. sandalorū oīz añ. ʒ. ſ. aq̄ ro. ℥. iiij. his potes addere spodij ʒ. ſ. cāphore. gra. ij. aceti. ℥. ß. ad cordis ꝯfortationē et refrigeriū. et si vis magis hūectare adde de aq̄ violaꝝ τ nenufaris. Et si vis addere aliq̄d calidum iuxta canonē: pone aliq̄d vini odoriferi et viuificet' cū cibo: paulatim exhibēdo τ parū ꝑ vice q̄ sit. sicut panis de sil'a. i. optima farina frumēti īfusus ī aq̄ granatoꝝ īfrigidata actu si appetit illud. sil'r infusus in aq̄ de fructib⁹ sicut pomorū pirorū angurie τ siliū. Si aūt ad restaurādū et vigorādūz ꝟtutē īdigeret almusosat. i. cibis acetoꝭ factis cū pullis cū aceto τ aq̄ aggreste τ olerib⁹ fri̇dis τ ꝓprie coriādro qd̄ cordiale erit iuuatiuū: et hic ītelligit galatinā et silia. ¶ Cura hui⁹ exigit ītētiōes superius positas in cura tertiane ꝯtinue: sed complēde sunt cū his q̄ resistūt venenositati τ maligne putredini τ sunt ꝯfortatia cordis τ spūum de q̄b⁹ ī de pestilētiali. ¶ Pria ītētio. s. regim̄ sex reꝝ declinet ad fri̇dū et hūidū. τ hi sūt sepe cogēdi cōedere exhibēdo paꝝ ꝑ vice. τ cibi sint acetosi. ¶ Scd̄a ītētio. s. lenitio vētris ꝯplet' cū clisterib⁹ τ cū lenitiuib⁹ exhibit' sicut cū māna τ cass̄. aut ꝺcoctiōe prunoꝝ τ tamaridoꝝ. τ hec fiat i die τ hora maioris q̄etis.

¶ Tertia intentio.s.flomia nõ conceditur in hac:
quia sunt corpa colerica exã guia. et etiaz timore
sincopis nam flomia multotiens ducit ad sinco/
pim. ¶ Quarta intẽtio.s. digestio ɔpletur cũ actu
et potẽtia frigidis.s. cuz syrupo acetositatis citri
oxizachara cũ aqua endiuie acetose nenufaris et
similibus extinguẽtibus caliditatẽ fe. que calidi/
tas debet extingui oĩbus sex modis dictis in regi
mine feb.acutaꝝ:maxime epithimãdo corpus cũ
frigidis cordialibus de q̇bus in textu. hoc tamen
raro accidit. Cõuenit pot' aque frig.nisi sint cor/
pora extenuata. ¶ Quinta itẽtio.s.euacuatio ma/
terie ꝓprie cõplẽda est in die et hora maioris q̇e/
tis cũ mãna aut cassia addẽdo reubar. et distẽpe/
retur cũ aqua decoctionis prunoꝝ et tamarindo
rũ et vitet scamonea et alia exoluẽtia et non sur/
gat ad assellam. ¶ Prouocatio vomitus nisi sit fa
cilis ⁊ natura tẽtante vitanda est. ¶ Sed fiat ꝓu
catio sudoris cũ aq̃ ordei maxime natura tẽtante.
Mẽbra nobilia cõfortẽtur:sed maxime cor et sto/
machus cũ interius ⁊ exterius applicitis. ¶ Cor/
rigantur accidẽtia diligenter:sed maxie sincopis
ꝓhibendo ipsam et releuatio ab ipa cũ aspersiõe
aque frigide bonis odoribus et ꝓhibendo egrũ a
motu et cum exhibitione vini aquosi aut alterius
optime limphati et oĩbus ingenijs poĩbus.et in
hac et in similib' valde acutis medicus debet esse
semp presens et frequẽter tangere pulsum ⁊ aspi
cere faciem.et cum viderit debilitari et cadere aut
cum viderit ipsum pallefieri releuet ipsuz modis
iam dictis et alta voce ipsum vocando.

¶ Regimen nocturne et diurne. Cap.lxij.

Regimen ambarum earum est re
gimen flegmaticarum: neq̃ est
diuersitas in eis.

¶ Regimen autẽ ambarũ est regimen
flegmaticaruz nec est diuersitas in eis. quare pro
regimine recurre ad capitulũ flegmatice.

¶ De quartana periodica. Cap.lxiij.

Plurimum quartana est ꝓiodica
et minoratur casus quartane in
separabilis.

¶ Primo hic agit de quartana.scdo de
febribus eis annexis.scda ibi.(Et nomiãt ꝑtiba
mos.)prima in tres.in prima ponit diuersitates
⁊ causas q̃rtane.scdo signa.tertio curaz.scda ibi.
(Sunt quia q̃rtana.)tertia ibi.(Cõsideret.) ꝑmũ
capitulum in quatuor diuidit partes. in ꝑma po/
nit diuisionẽ ei' in suos modos.in scda põit suas
causas.in tertia ponit modũ consecutionis ei' ad
alias feb.in quarta ostẽdit que est saluior et q̃ mi
nus salua.scda ibi.(Cause vo.)tertia ibi.(Et plu
rimũ quidẽ.)q̃rta ibi. (Et saluior.) In prima ꝑte
dicit ꝙ quartana est periodica ſm plurimũ.i.in/
terpolata.raro autẽ accidit quartana ɔtinua.hu
ius aũt causa ẽ quia hũor melãcolicus et paucus
et multus est ineptus putredini. Cũ ergo colligit
intra venas anteq̃ putreat expellitur a natura ex/
tra venas.

Champerius. Quartana fe/
bris vt plurimũ
nõ statim a pri
mo cũ rigore in
uadit: sed qñq̃
ex alijs ex hoc
lapsus est ab er
rantibus:⁊ que
sine ordĩe dicũ/
tur:in hanc ꝓce
denti aũt gigni
tur rigor: seni'
aũt languẽtib'
nõ est cõpũcta
et vellicata cu/
te:sicut fit ĩ ter
tianis: sed refri
geratis:et vehe
menter ꝑturba
tis ad ossa vsq̃:
ita nãq̃ audias
q̇ ab ea tenean
tur febri dicere:
vt ossa quati: et
caro tota videa
tur: pulsus aũt
exigui et hebe/

¶ Cause vero quartane sunt ea que gene
rant melancoliam postea putrefaciunt eã
et tu iam sciuisti totum illud. et sciuisti qd
melancolia alia est que est fex sanguinis. ⁊
alia est que est adustio eius et cinis humo
rum. Et sciuisti qd de illa est sanguinea et
de illa est flegmatica et de illa est colerica.
et de illa est adustio ipsius melancolie na
turalis.et estimauerunt quidam hominuz
qd quartana non generatur ex melanco
lia naturali:quoniam ipsa nõ putrefit. Et
huius quidem sermo nõ oportet vt auscul
tetur:immo de proprietatibus omnis hu
miditatis est vt putrefiat quãuis rarificet
in preparatione.

tes: et tardi: et
rari ĩ significa/
tionũ sunt pri/
mordijs: vt in
nulla alia affe/
ctione.

¶ In hac secunda parte dicit qd cause quartane
sunt ea que generant melancoliã. postea putrefa
ciunt eam.et tu iam sciuisti totum illud:q2 causas
melancolie sciuisti prima primi.doctrina quarta.
cap.de generatione humorum. Causas vero pu/
tredinis sciuisti tractatu scdo.cap. ꝑmo hui' fen.
scdo dicit sciuisti qd melãcolia alia est que est fex
sanguinis que supple est melancolia naturalis ⁊
alia generatur per adustionem et est fex alioꝝ hu
moꝝ. Et sciuisti qd de illa melancolia adusta ali/
qua est q̃ est sanguinea.i.genita ꝑ adustionẽ san/
guinis.aliqua flegmatica:aliqua colerica et aliq̃
genita per adustionem melancolie naturalis. ita
ꝙ ex his est vna melancolia naturalis. reliq̃ qua/
tuor sunt melancolie aduste genite per adustionẽ
sanguinis flegmatis colere ⁊ melancolie natura/
lis.tertio dicit qd estimauerũt quidã ꝙ quartana
non generatur de melancolia naturali: quoniam
ipsa nõ putrefit sed iste sermo non est audiendus
immo de proprietate omnis humoris est vt putre
fiat quãuis rarificetur in preparatione.i.quãuis
sit minus alijs humoribus putrere parata. vnde
rarius ceteris putrefit.

¶ Et plurimum quidem euenit in succes
sione egritudinis febrium diuersarum pu
tridarum propter diuersitatem humorum
ex quibus generantur: ex quorum putrefa
ctione cum adduntur et non euacuantur
multiplicatur melancolia: deinde cum pu
trefit est quartana.

¶ In hac parte ponit modum successionis ei' ad
alias feb.d.eam plurimum alijs febrib' putredi/
nis succedere ꝓpter diuersitates humoꝝ ex quib'
et ex quoꝝ putredine generantur.nam cum humo
res illi diuersi adunantur et nõ euacuantur multi
plicatur melãcolia:deinde cum putrefit est quar/
tana. Ex quibus primo collige qd non omne qd
generatur ex putrido est putridum. Nam melãco/
lia generatur ex putredine humoꝝ: que tamen nõ
ẽ putrida.licet forte postea putrefiat.et hec dicta
Auicen.sunt accepta a Gal.tertio pronosticorũ
super illo verbo.febres inordinate vagãtibus in
quartanam perficiunt.

¶ Et multotiẽs quidem accidit successio
ne splenis.et cum hoc ipsa scdm plurimuz
non euacuatur ex dolore splenis aut duri
tie eius.

¶ Secũdo dicit qd multotiens succedit nocumen
to splenis.et cũ hoc scdm plurimũ associatur do/
lori aut mollitiei.nam cum melancolia multipli/
catur splen frequenter ea impletur.

¶ Et saluior quartana est illa que nõ acci
dit ab apostemate splenis aut alijs:aut cũ
qua non est apostema splenis. Quartana
enim que euẽit ab apostemate splenis:aut
cum qua est apostema splenis: multotiens
perducit

perducit ad ydropisim et perniciem.
¶ In hac parte dicit ꝙ saluioꝛ quartana est q̄ non accidit ab apostemate.s.splenis aut egritudinibꝰ alijs eiꝰ et cū qua nō est timoꝛ splenis. quartana eñī que venit ab apostemate splenis:aut cū qua ē apostema splenis:licet nō pendeat ab ipso multotiens ducit ad ydropisim et moꝛtem.vt patet in xiiij.tertij.cap.de ydropisi.facit enī errare digestiuā epatis infrigidando ipsum superflue.aut non debite mundificando superfluitatem melancolicam ab eo.

¶ Et quartana q̄ salua est liberat ab egritudinibꝰ malis melancolicis sicut melācolia et epilensia. ⁊ in ea est securitas a spasmo.quoniam humoꝛ est siccus.

¶ Secūdo dicit ꝙ quartana que est salua liberat ab egritudinibus melācolicis malis sicut est melancolia epilēia et in ea est securitas a spasmo qm̄ humoꝛ faciens eam est siccus.

¶ Et s̄m plurimum est egritudo salua. et quādo non accidit in ea erroꝛ nō addit supꝛa annū. et quādoqꝫ perdurat.xij.annis. et quod est infra eos.

¶ Tertio dicit qd̄ quartana scd̄m plurimū est egritudo salubꝛis.et quando nō erratur in curatione nō transit annū.et q̄nqꝫ durat.xij.annis: et qd̄ est infra eos supple.xij.annos.supple ex erroꝛe regiminis et etiā ex causa intrinseca ꝓpter cōplr̄onem sup̄flue melancolicā et ꝓpter duritiē splenis.

¶ Et que ex ea longa ē perducit ad ydropisim. et scias quod autūnus est inimicus quartane.

¶ Quarto dicit qd̄ quando ꝓlongat̄ aliq̄n ducit ad ydropisim. Ultimo dicit ꝙ autūnus est inimicus quartane.i.patientibus quartanā:faciens fouens et augēs ipsam.multiplicātur enī in eis humores melācolici cū sit facta adustio in hūoꝛibꝰ ex estate p̄cedēte.et postea ꝓhibita transpiratiōe autumni frigiditate: et debilitata v̄tute ꝓpter eiꝰ varietatē vapoꝛes retēti faciūt hūoꝛes illos melācolicos putrere. ¶ Sed pꝛo declaratiōe scd̄i dicti nota qd̄ quartana liberat a melancolia epilensia et spasmo et similibꝰ passiōibꝰ cerebꝛi et neruoꝝ hūidis et etiā p̄seruat ab eis.qꝛ humoꝛ a quo pendet est siccus his passiōibus humidis cōtrarius. secūdo quia calefaciendo et exiccando mēbꝛoꝛuꝫ humiditates superfluas exiccat et resoluit: a q̇bꝰ scd̄m plurimū pēdēt hmōi passiōes.et tertio pꝛopter rigoꝛē accidentē in p̄ncipio paroxismoꝝ huius feb.et rigoꝛē accidentē in fine earū harū passionū materie excutiunt̄. Sed ꝙ liberet a melancolia est difficilius cū pendeat a siccitate et humoꝛe melancolico. vnde per quartanā deberet crescere et augeri. Sed mihi videt̄ dicendū ꝙ per putredinem humoꝛis melācolici a quo pendet quartana paulatim humoꝛ faciens melancoliā consumitur et finitur. Itē per rigoꝛem et sudoꝛem excutitur:et hic humoꝛ educitur a mēbꝛis in q̇bus cōtinetur et sic cessant passiones pꝛocedētes ab ipso.

¶ Signa. Capitulum.lxiiij.

Unt ꝙ quartana icipit i p̄mis cū frigoꝛe paruo. deinde icipit frigus eius addi:postea minoratur parū apud statū sicut in flegmate. Cūqꝫ calefit coꝛpus nō est caliditas vehemēs.lꝫ sit maioꝛ et magis apparēs q̄ꝫ illa q̄ est in flatica. Ipa enī cū difficultate sua et inflāmatiōe nō inflāmatur iflāmatiōe de qua curat̄ sicut ignis in lignis grossis.et nō cōpꝛehēdit sup̄ coꝛpus totū.imo est illic calitas cū hoꝛripilatione.et cā in hoc ē grossitudo hūoꝛis. Et ē cū frigoꝛe et aliquātulo doloꝛe quasi frangat ossa.et est illic cōtractio ꝓpter quā strident dentes.verū nō sicut i flatica quapꝛopter p̄ducit illud ad debilitatē visus.veruꝫ lenitur apud digestionē. qm̄ malitia minoratur sicut fuit in pꝛincipio parūper.

¶ Pꝛimo ponit signa cōia q̄rtane.scd̄o pōit signa distinguētia causas quartane.tertio quedā signa specialia sumpta a pulsu ⁊ vꝛina et alijs.scd̄a ibi. (Et illiꝰ qui ē.) tertia ibi.(Et pulsus quidē.) p̄ma in q̄tuoꝛ sicut q̄tuoꝛ sunt signoꝝ spēs: ⁊ cū hoc ponit i fine duos canones.scd̄a ibi.(Et de signis q̄rtane.) tertia ibi.(Et de signis quartane.) q̄rta ibi. (Et p̄iodus.) cañ. ponit ibi.(Et multotiēs.) p̄mū genus signoꝝ sumitur a natura sui typi ꝙ q̄rtana icipit in p̄mis cū frigoꝛe paruo. deinde frigus addit̄ in eodē p̄oxismo.postea frigus minoꝛat̄ parū apd̄.i.v̄sus statū.et hec mioꝛatio ē in fine p̄ncipij: sicut etiā fit in flatica. Assimilant̄ enī flatica ⁊ q̄rtana.qꝛ in vtraqꝫ frigus ē positiuū magis q̄ꝫ ex fuga caloꝛis interius et in vtraqꝫ frigus est magnū ⁊ longe duratiōis.qꝛ ambe materie sunt tardi motus ad mēbꝛa sensibilia et tarde inflāmatiōis:ita vt in vtraqꝫ p̄ncipiū augmentū status et declinatio frigoꝛis possint distingui.

Est tamen dubiū in q̄ istaꝝ sit maius frigus.qꝛ ex vna p̄te vr̄ maiꝰ frigus esse in flatica.qꝛ fl̄a ē fridius.et ex altera p̄te i melica.qꝛ frigus in melācolica est iunctū siccitati q̄ facit ipsum actiuius. Credo tamen ꝙ maius sit in flatica.qꝛ aq̄ magis infrigidat q̄ꝫ terra. possunt tamen sermones isti referri ad pꝛincipium vl̄e vt dicat̄ ꝙ frigus p̄moꝝ p̄oxismoꝝ est paruū. qꝛ materia tarde mouet̄ cū sit cruda. deinde sicut i augmēto et statu icipit addi.qꝛ materia magis digesta magis velocit̄ mouet̄.aut qꝛ p̄oxismi eoꝝ pendēt a pl̄i materia.postea mioꝛat apd̄.i.pꝰ statū.s. i declinatiōe:qꝛ mioꝛata ē materia. ¶ Scd̄o dicit ꝙ cū coꝛpꝰ calefit nō est calitas magna.s.sicut caliditas tertiane.lꝫ sit maioꝛ et magis apparēs q̄ꝫ in flatica.ipsa enī.s.q̄rtana cuꝫ difficultate sua et inflāmatiōe nō inflāmat̄ inflāmatione notabili sicut ignis in lignis grossis et nō cōpꝛehēdit totum coꝛpus subito:imo est caliditas illic.s.in interioꝛibꝰ.s.cū hoꝛripilatiōe.s.frigoꝛe in extremis. q.d.q̄rtana insensibiliter ꝓcedit de frigoꝛe ad caloꝛē p̄p̄ hūoꝛis grossitiē q̇ difficulter calefit ⁊ inflāmat̄.ideo subdit ꝙ est cū frigoꝛe et aliquātulo doloꝛe q̄si ossiū ꝯfractio.et foꝛte qꝛ nutrimētū circa ossa est multū euenit cōmotionē ibi fieri de ꝓpꝛietate melācolici humoꝛis. Et quia vapoꝛes a melancolia surgētes grossi et sicci causant quedā malum sensum in musculis ⁊ pāniculis q̇ sunt circa ossa.vnde apparet eis quod ossa sint cōfracta. hunc autem sensum confractionis non faceret vapoꝛ flegmaticus:quia est leuis in comparatione ad melancolicum et est illic contractio in musculis mandibularum per quam strident dentes. stridoꝛ enī dētium fit contractione siue quodam

spasmo muscl'orũ mãdibularũ. vapores itaqȝ grossi melãcolici faciãt hoc. nõ sic flegmatici: cũ non sint tãte grossitiei et siccitatis. Et ideo subdit: nõ sicut in flegmatica. ¶ Pro quo sciendũ qd duplex est stridor dentiũ. siue consequat̃ concussionẽ eorũ adinuicẽ qualis accidit in rigẽtibus. siue ꝯsequat̃ eorũ ꝯfricationẽ põt dici stridor. Quidam ꝓprie sumptus. et ẽ stridor ille q̇ cõsequit̃ cõfricationẽ dentiũ. stridor aũt cõiter sumptus potest cõsequi oẽm febrem facientẽ rigere. s. colericã flegmaticã melãcolicã vt superius fuit decl'atũ de intentiõe Aui. et Gal'. colericã facere intensiorem rigorẽ ꝙ flegmaticã aut melancolicã: licet breuiorẽ: qd tamen nõ placet Auer. Quartana vero iuxta mentẽ auctorũ et vt dictat experiẽtia facit intensiorem et prolixiorẽ rigorem quã flegmatica. et sic facit maiorez stridorẽ quã flegmatica. sed de hoc stridore nõ est sermo hic. Sed hic est sermo de stridore ꝓprie sumpto qui cõsequit̃ confricationẽ dentiuz: et hic appropriatur quartane. qr hũorũ melãcolicorũ vapor terrestris siccus et stipticus mouet pãniculos lacertorũ et neruos ad quãdam inspissationẽ et cõpressionẽ cõtinuã notabili tp̃e: qd non facit vapor alterius. hũoris. nisi participet de materia melãcolica. fiat ergo mãdibularũ cõtractio cõfricando dentes adinuicẽ. sed flegma nõ facit hoc ꝓpter suã hũiditatẽ lenientẽ. Colera vero nõ facit hoc: qr licet vapores sui sint sicci: non tamen sunt grossi: neqȝ stiptici potẽtes facere cõtractionem musculorũ mouentium mandibulas: et ꝓducit illud. s. cõtractio talis. et causa sua q̄ est malus motus in musculis tẽporalibus ad debilitatẽ visus cõitate eorũ ad cerebrũ et neruos obticos. vel propter cõitatẽ mandibule superioris et dentiuz confricantiũ partib' oculi. verũ leuiter. s. frigus apud digestionez. i. materia calefacta. et maxime verificatur de frigore sequente frigiditatẽ materie: qr per digestionẽ calefit. non aũt verificat̃ de frigore sequente reuocationẽ caloris intus. vel lenitur contractio dentiũ. qr materia mel'ica digesta non ẽ ita terrestris stiptica. et ideo nõ facit tantum aut ita verum stridorẽ. ideo dicit: qm̃ malitia minoratur parũꝑ respectu eius qd fuit in principio. s. malitia sui frigoris et malitia sue stipticitatis. Dicit aũt parũper. qr digestio mel'ie nõ oĩno rectificat materie frigiditatẽ neqȝ terrestreitatem aut ponticitatem. ¶ Cõtra sequitur ꝙ in statu v'li debet esse minus frigus quã in ꝑncipio cõtra superius determinata. et sil'r debet eẽ minor stridor dentiũ contra experientiã. ¶ Respõdet̃ duplex eẽ frigus. vnũ frigus sequẽs frigiditatem materie. aliud sequẽs velocẽ motũ eius supra mẽbra sensibilia aut maiorẽ quãtitatẽ eius. primũ frigus est maius in principio. qr materia est frigidior scd̃m mai' in statu. qr materia subtiliata veloci' mouet̃. ⁊ forte est pluris quãtitatis. Similiter duplex est stridor. vnus sequens materie terrestreitatẽ ⁊ ponticitatem. ⁊ hic est maior a principio. alius seq̄ns motum velociorem aut forte maiorem quãtitatẽ. et hic est maior in statu.

¶ Et de signis quartane sunt cause ei' antecedentes ex feb. que prolongate fuerunt. et ex splene aut dolore.

¶ Hic ponẽs scd̃m genus signorũ di. qd de signis quartane sunt febres antecedentes prolõgate ⁊c. grossities splenis aut dolor eius.

¶ Et de signis quartane etiã sunt dispositio cõpl'onis et significationes melancolie: et etas: et tẽpus: cibus et forma et consuetudo: et que sunt his similia.

¶ Tertium genus signorum cõpl'o supple melancolica ⁊ signa dominij mel'ie et etas. s. ꝑmi senij. ⁊ tẽpus. s. autũnus. et cibus. s. melãcolicus. ⁊ forma quia macilenta cum fuscedine. et cõsuetudo. s. patiendi quartanam. ⁊ similia. s. ars multiplicatiua melancolie adurendo humores.

¶ Et periodus eius est. xxiiij. horarum.

¶ Quartũ gen' signorũ est paroxism'. xxiiij. horarũ.

¶ Et multotiens est feb. tertiana in estate quidem. et fit quartana in hyeme.

¶ Hic ponit canones. quorum primus est. multotiens fit feb. tertiana in estate et quartana in hyeme humoribus colericis adustis et per calorẽ estatis in melãcoliã conuersis. postea putrefactis in hyeme. i. in tempore frigido opilante poros et retinente vapores qui retẽti sunt causa putredinis illius melancolie que est genita per adustionem.

¶ Et multotiẽs perducũt febres diuerse ad feb. permixtas in quib' non est ordo ꝓpter diuersitatem residui humorũ remanẽtium post feb. Cũ ergo status cõfirmatur scd̃m cinereitatis additionẽ confirmatur super quartanam.

¶ Secũdus canon. multotiẽs febres diuerse adinuicem cõposite sicut due tertiane aut emitrite' et similes perducunt ad febres permixtas in quibus non est ordo. quia paroxismi cõfunduntur dimittẽtes ordinem suũ propter diuersitatẽ residui hũoris retẽti post febres. quia quãdo febres precesserũt adurũtur humores non equaliter scd̃m variationem earũ dispositionum. propterea cõfunduntur paroxismi. Cum ergo stant et continuant̃ scd̃m additionẽ cinereitatis. qr sunt versi in melãcoliã tunc confirmat̃ suꝑ quartanã et faciũt quartanã cũ prius fecissent feb. inordinate vagãtes. et iste est sermo Hyp. iij. pronosticorũ. ibi. Febres inordinate. ⁊c. Et ibi dicit Galenus. Cum ergo eq̃tur egritudo in omnibus venis cũ victoria colere nigre accidit tunc febris quartana.

¶ Et illius quidẽ que est a flegmate adusto sunt paroxismi longiores. et accidit eis frigus scd̃m plus successiõe assiduationis. et est sudor tardior. et vrina grossior et durities venarũ minor. et fit scd̃m plurimum successione febriũ flegmaticarũ. Et illam q̄ est a sanguĩe adusto antecedunt signa sanguinis et feb. eius et rubedo vrine. et significant ipsam forma et etas et tẽpus. et fortasse erit post feb. sanguineas. ⁊ in illa q̄ est a colera adusta est pulsus vehemẽtioris velocitatis et frequentie. ⁊ incipit cum horripilatione ⁊ frigore in carne et siti ⁊ sudore. Et quãdoqȝ fit ira et sudor et inflãmatio ⁊ significant ipsam forma tempus et etas: ⁊ quandoqȝ significant ipsam ꝙ ipsa fit successione febrium colericarum.

¶ In parte presenti ponit signa specierum quartane et primo quartane flegmatice di. qd illius q̄ fit a melancolia genita per adustionem flegmatis sunt paroxismi longiores. quia propter viscositatem flegmaticam tardatur resolutio in cineritio materie

tio materie paroxismantis. secundo frigus in principio paroxismorum diutius durat: eo quod tarde inflammatur materia propter grossitiem melancolicam et est sudor tardior propter eandem causam vrina grossior etiā quā in quartana a melancolia naturali. quia ratione hūiditatis flegmatice est aptū magis dissolui cū vrina. et ratiōe viscositatis magis remanet fe. cum permixta. propterea vrina magis ingrossatur. Melancolia autem naturalis licet sit grossior nō ē tamē ita apta dissolui nec etiā cum eo remanere ꝑmixta. sed potius sua grauitate terrea petit fundū. et est durities arteriarū minor. et succedit scd̄m plurimū febribus flegmaticis. Signa sanguinee. i. que fit ꝑ adustionē sanguinis rubedo vrine. Itē significat ipsam forma ⁊ habitudo carnosa cum colore rubeo. tēpus. s. ver etas adolescētie et aliquādo sequitur febrē sanguineā. Signa colerice sunt pulsus multū velox et frequens et magis quā in ceteris. non tamen maior quā in sanguinea. et paroxismi incipiunt cum horripilatione: imo et frigore ⁊ rigore ꝓpter fugā caloris intus et siti et sudore citius festināte quā in ceteris. et quādoq̧ adest furor ira inflāmatio. et significat ipsam forma. s. macilenta cū colore citrino etas. s. iuuētutis et tēpus. s. estiuum. Item succedit fe. colericis. Hic nō ponit signa quartane melācolice. quia quatuor prima signa generalia maxime sibi accōmodantur.

¶ Et pulsus in quartana ē decliuis ad duritiē propter siccitatē hūoris. Ipse enī trahitur ad īteriora. quasi ipse esset pulsus senis et ad equalitatē dum nō mouetur. et si moueatur diuersificatur pulsus valde propter grossitudinē superfluitatis. ⁊ fit mundificatio eius apparens apud teporem. et est significatio cōpleta super quartanam. Et multotiens accidit in ea dyastoles inequalis et sistoles vehementis necessitatis scd̄m contrariū eius quod est in tertiana. Et pulsus quidē quartane melior est pulsu flegmatice in paruitate et frequentia. sed est similis ei in tarditate et apud inceptionem paroxismi additur tarditas sua ⁊ frequentia. et diuersitas eius est maior diuersitate reliquarum febrium. deinde incipit magnificari et fieri velox et frequens.

¶ Hic ponit quedā signa specialia. quia a quibusdam rebus specialibus sumpta. p̄mo a pulsu. secūdo ab vrina. tertio a sudore. quarto a siti licet aliq̄ intermisceat. partes patent. ¶ In prima parte dicit: qd̄ pulsus quartane vel in quartana est decliuis ad duritiem propter siccitatem melācolie indurantis arteriā. ipse enī trahitur ad īteriora q̄si sit pulsus senis. quia arteria indurata nō potest eleuari et est decliuis ad equalitatē quia nō multum diuersus dum nō mouetur. s. materia ad faciendū paroxismū: hoc est dū nō est in principio et si moueatur sic. s. in ꝓncipio paroxismi diuersificatur pulsus valde propter grossitiem superfluitatis humoris melancolici. et fit mūdificatio eius. s. quartane manifeste apud teporem. i. in die quietis. et in hoc differt a quartana cōtinua. ideo subdit qd̄ est significatio cōpleta super quartanam. s. interpolatā. et multotiens accidit in pulsu dyastoles īequalis respectu dyastolis tempore sanitatis. sed sistoles est vehementis diuersitatis. sed contrariū huius accidit in tertiana. ¶ Pro quo notandū: ꝙ licet in omni putrida sistoles sit velocior et maioris diuersitatis quā dyastoles iuxta dicta superius: tamen in quartana respectu tertiane plus hoc accidit. quia humor est multū grossus vehementer incitans ad sistolem. sed in tertiana quia humor est ardens subtilis est econtra respectu quartane. Et pulsus quidē tertiane est melior. i. non est ita paruus nec ita frequens sicut pulsus flegmatice. Sz dictum fuit superius in cap. de flegmatica. et est similis ei in tarditate. ꝙ quātum facit in feb. flegmatica ad tarditatem debilitas virtutis. vnde recuperat per frequentiam tantum facit ad tarditatem pulsus in quartana minor paruitas quam in flegmatica. vnde per magnitudinē siue minorem paruitatem recuperat in quo deficit per velocitatem. quare ambo in velocitate equantur. et apud īceptionē ꝑoxismi additur tarditas sua cū freq̄ntia qui textus si volumus sequi Gal. scd̄o de crisi dicit quod feb. quartana cum incipit ponit pulsum habentis quāuis ipse sit adolescēs scd̄m dispositionem eius qui est in vltima dispositione senectutis debet sic intelligi qd̄ pulsus quartanarij cum incipit est tardus et frequēs respectu sui sani. nā tūc necessitas est pauca ꝓpter frigiditatē humoris et virtus est debilis quia oppressa a materia grossa ⁊ arteria dura inobediens nō potest satisfacere necessitati per magnitudinem et velocitatem satisfacit per frequentiā. habent enī pulsum paruum et frequentem respectu ipsorū iuuenum. Et quod hec expositio sit bona ostenditur: quia non potest intelligi quod fiat tardus ⁊ frequens respectu pulsus flegmatice. nam statim dixit quod assimilantur in tarditate. nec potest intelligi quod fiat tardus et frequens respectu sui ipsius et in tempore sequenti cū statim dicat oppositū. nec potest intelligi ꝙ fit tardus ⁊ frequens respectu colerice aut sanguinee: cū de illis hic nō faciat mētionē. ⁊ sic esset falsum. quare relinquitur qd̄ fit tardus et frequēs respectu sui sani. nec hoc alicui debet apparere mirabile. nam sicut fit paruus respectu sui sani in principio quartane ⁊ etiam flegmatice in quibus esset pauca necessitas. quid ꝓhibet ꝙ etiā fiat tardus et necessitati satisfaciat virtus per frequentiā? Nam flegmatica et quartana in paruitate parificantur. Hic omitto alias expositiones et multas ambages aliorū: que magis obsunt q̄ ꝓsint. Deinde dicit qd̄ diuersitas eius ē melior diuersitate reliquaꝝ febriū virtute magis oppressa a grossitie materie et instrumento magis duro et inobediente. et in hac diuersitate pulsationis apparēt maiores quā in flegmatica. Deinde pulsus incipit magnificari velocitari frequentari aucta necessitate et virtute nō tantū oppressa.

¶ Et vrina in quartana est similum horarum in priuatione digestionis propter frigus materiei et grossitudinē eius: nisi apud statum bonum. verum dispositiones eius et colores eius diuersificantur. et illud ideo. quoniam melancolia generatur ex humoribus diuersis.

¶ Hic ponit signum sumptū ab vrina. d. qd̄ est similium horarum in priuatione digestionis. i. longo tempore indigesta propter frigus materiei et grossitiem eius nisi apud statum bonū. i. salubrē. tunc enī apparet manifesta digestio. s. in augmen

to et ꝯplete in statu. Et nota qꝺ vrina in quartana non apparet modo subtilis modo grossa sicut in flegmatica. quia nō est hūoꝛ tāte multitudinis et viscositatis aut etherogeneitatis. ideo nō sic difformiter mouetur nūc ad opilationē nūc ad apertionē opilationū. verū dispositiōes ex parte modi sube et coloꝛis diuersificātur in vrina scꝺm diuersitatē specierū melācolie et supple etiā aliquādo scꝺm diuersitatē tempoꝛū. maioꝛ tamen vniformitas apparet in vrina. quartane quātū ad indigestionē in principio quam in flegmatica ꝓpter materiā ei⁹ esse magis ꝯformē ⁊ vniformiter opilātē ꝙ materia flegmatice. Itē maioꝛ diuersitas apparet in vrinis quartane cum fit ex humoꝛibus adustis aut sequens feb. inoꝛdinate vagantes ꝙ in quartana de melancolia naturali propter maioꝛes diuersitates in materia illius quam in melancolia naturali.

¶ Et de signis digestionis quartane est leuitas tremoꝛis. Urina autē in principio est alba ad viriditatem decliuis cruda cui non est digestio. Et post principium diuersificatur eius dispositio propterea qꝺ plurimū melācolie est generatum ex humoꝛibus diuersis. et est apud declinationē nigra.

¶ Hic dicit qꝺ de signis digestionis materie q̄rtane est leuitas tremoꝛis. ¶ Cōtra quia in statu q̄rtane rigoꝛ et frigus magnificanť vt superius dictum fuit in ca. de tertiana de intentione Cōmenta. primo epidimiarū. et Rasis. xvi. continētis. ca. de quartana iuxta finē dicit. quod post prolongationē dierum subtrahiť hūoꝛ et spgiť per mēbꝛa sensibilia et tunc est vehemens rigoꝛ. et hoc est bonum signum in hac febꝛe. significat eñ finem digestionis in materia. ¶ Dicendū ꝙ digesta materia frigus et rigoꝛ sequens materie frigiditatē remittitur. quia materia frigida per digestionē calesit. sequēs autē motum materie per mēbꝛa sensibilia augetur. et vtrūqꝫ de facto potest contingere qꝺ aliquādo in statu materia digesta sit minoꝛ rigoꝛ et aliquando maioꝛ scꝺm qꝺ velocitas materie in statu plus facit ad intensionē rigoꝛis quā remissio frigiditatis ad eius remissionē aut econtra. et aliquādo rigoꝛes p̄ncipij et status erūt eq̄les: vt patet supꝛa. Urina aūt in principio aliquādo est alba albedine translucente et subtilis ad viriditatem decliuis cruda cui nō est digestio: q̄ oīa fiunt ꝓpter frigiditatē melie grossitiē et opilationē. vnde hec oīa maxime verificanť in quartana a melia naturali. in alijs autem factis a melācolijs adustis nō hec oīa ita apparēt nec tādiu. Et post principiū diuersificatur dispositio in vrina. quia coloꝛatur et ingrossatur subtiliata materia et apta opilatione: et apparent tunc maioꝛes diuersitates tam penes modū sube quā penes coloꝛes propter diuersitates melācolie: cū plꝰm melie generētur ex hūoꝛib⁹ diuersis vt dictū fuit supꝛa. frequētius eñ fit ꝑmutādo ex alijs feb. quā incipiendo ⁊ apud declinationē est vrina eius nigra materia p̄digesta cū vrina expulsa. nō credo tamē per vrinam solā posse cōpꝛehēdi quartanā ꝓpter cōuenientiā magnā quartane cū fl'atica in vrina ⁊ maxime in p̄ncipio. cuius opinionis maxie fuit Gilbertus anglicus p̄mo pꝛactice ca. de q̄rtana rep̄hendēs quosdā inscios loq̄ces q̄ se ꝓfitenť cognoscere oēs egritudies ꝑ vrinā sicut mlti medici lombardi hoc tpe hoīm illusoꝛes q̄ vt aiunt oēs egritudines cognoscūtur ꝑ vrinā etiā putridā. q̄ tñ cū sunt p̄sentes et oīa signa ꝯsiderant pauca cognoscūt. nā vt dicit magister Richardus oīm doctoꝝ doctissim⁹ et expꝰtissimus aspiciēs garrulos ⁊ i iudicio vrinaꝝ gl'iosos in multiloquio facundos. in ratione exiles et mutos in vrinaꝝ suo excellētissimo tractatu cui⁹ doctrinā singularē ⁊ nulli ꝯpabilē in plerisqꝫ dicit se secutū his v̄bis ꝓbatissimis redarguit. q̄dā garruli et arrogātes vltra metam debitam excedūt variātqꝫ doctrinā cū regulis ꝓpꝛia auctoꝛitate inuētis. sed deū testoꝛ et numina celi: qꝛ nec cura nec arte de ꝯceptiōe mulieris nec de epidimia nec de q̄rtana potui inuenire cognitionē certam per vrinā solam. est eñ fallax nūci⁹ et equiuocus.

¶ Et sudoꝛ in quartana est plurimus per cōparationē ad flegmaticā et nō multiplicatur per cōparationē ad alias. et sitis minoꝛatur in hac febꝛe nisi sit a melācolia colerica.

¶ In q̄rtana sudoꝛ ē plurim⁹ in ꝯpatiōe ad fl'aticam: qꝛ in fl'atica ē maioꝛ opilatio. Itē grossities fl'atis et viscositas magis ꝓhibēt sudoꝛē quā sola grossities melie. et non est mult⁹ in ꝯpatiōe ad alias. qꝛ aliaꝝ hūoꝛes sunt subtilioꝛes. verū i sanguinea raro accidit sudoꝛ nisi sit cretic⁹ ⁊ sil'r i causone. et sitis minoꝛatur in hac feb. in cōparatiōe ad alias p̄ter fl'aticā nisi pēdeat a melācolia colerica in qua sitis est maioꝛ quā in sanguinea ⁊ foꝛte quā in certa colerica.

¶ De cura. Cap̄. lxv.

Consideretur in hac egritudine an sit melancolia flegmatica: aut melancolia sanguinea: aut melācolia colerica: aut melia melica. Deīde rege vnamquāqꝫ earum cum eo qꝺ ei est cōueniens de illis que dicem⁹.

¶ Hic curat q̄rtanā. p̄mo ponit curā ei⁹ cōem tam cōtinue ꝙ interpolate: lꝫ magis ꝯueniat iterpolate. scꝺo spāl'r hāc curam applicat ad ꝯtinuā. scꝺa ibi. (Dispō hui⁹ feb.) p̄ma i duas. p̄mo ponit curā ꝑ medicinas ⁊ dietā. scꝺo p̄ncipal'r ponit cibaria istis ꝯuentētia. scꝺa ibi. (Recti⁹.) Pꝛia i duas p̄mo ponit vnde sumiť diuersitas in cura q̄rtane. scꝺo ꝓseq̄ť. scꝺa ibi (Uerū in oīb⁹ spēb⁹). ¶ In p̄ma ꝑte dicit. ꝯsidereť in cura q̄rtane an pēdeat a melia sanguinea aut a melia fl'atica aut a melia col'ica aut a melia mel'ica. i. naťali aut gēita ꝑ adustionē ei⁹. deinde rege vnāquāqꝫ eaꝝ cū eo qꝺ sibi magis ꝯuenit de illis q̄ dicem⁹. hic aūt voluit intelligi diuersitatē cure sumptā ex parte tēpoꝛū ꝑ ea q̄ dicta sunt i ca. de fl'atica. ambo eñ cōicāt in hoc ꝙ nō habēt admīstrari subtiliātia et ꝓuocantia foꝛtia nisi aliq̄l'r p̄digesta materia. Et sil'r non debem⁹ soluere regulariter nisi p̄digesta materia. de hoc etiā aliq̄d dicet i ꝓcessu. explicauit aūt diuersificari curā scꝺm spēs melie. qꝛ melia magnā diuersitatē recipit i suis spēb⁹ scꝺm quarū diuersitatē oꝫ curā q̄rtanaꝝ diuersificari cū opoꝛteat vnicuiusqꝫ quartane causam pꝛius abscindere.

¶ Uerū oīb⁹ speciebus suis sunt iudicia i quibus cōmunicant. et illud est qꝺ ipse minuūtur in pꝛincipio. quare necesse est vt attendatur an sit sanguis dominans in ea. et pꝛopꝛie quando quartana est a melancolia sanguinea. tunc eñ flebothomeť et extrahatur sanguis scꝺm quātitatē necessi-

tatis

tatis:et fortasse exigit multitudo eius vt ex
trahat̃ de eo res plurima. Et quando nõ est
necessaria flebotomia tunc flebotomia est
nociua inquantũ debilitat et inquantũ edu
cit cõtrariũ melancolie:⁊ inquantuȝ mouet
humores ad exteriora.

¶ In ista parte prosequit̃ curã. ⁊ habet tot partes
quot ponit canones.ptes patebũt legẽdo textum.
¶ Primus canõ.nõ in omnibus speciebus quarta-
ne sunt iudicia in quibus cõicant:⁊ per iudiciũ in-
tellige aliquã determinatã noticiã aut electionem
aliquid faciẽdi.aut omittẽdi.quorũ iudiciorũ pri-
mum est ꝙ oẽs minuãtur in principio si adsint con
ditiones faciẽtes necessariã esse minutionẽ quare
in quacũqȝ specie necesse est vt consideret̃ an san-
guis sit dominãs ⁊ proprie quãdo quartana est a
melancolia sanguinea.tunc flebotomet̃ ⁊ extraha
tur quãtitas sanguinis necessaria. et fortasse mul
titudo exigit vt extrahat̃ de eo res plurima. Scd̃o
dicit quod quãdo nõ est necessaria flebotomia est
nociua inquantũ debilitat:et inquantũ educit cõ-
trarium melãcolie.scȝ sanguinẽ qui scd̃m cõplexio
nem cõtrariat̃ melãcolie. Itẽ inquãtum mouet hu
mores ad exteriora. ¶ Notandũ quod minutio fit
scd̃ȝ plurimũ ante alias euões.quia est euõ ma-
gis cõis et securi⁹ ⁊ cũ minori nocumẽto ⁊ maiori
iuuamẽto fit in princip.quã qñ postponit̃:⁊ ꝑ pri-
cipiũ intellige tẽpus in quo egritudo parũ proces
sit.sicut exẽpli gratia vsqȝ ad tres paroxismos et
fit ad minorandũ et vt crescat proportio virtutis
supra residuũ materie.hic autem obserua cõditio
nes sepe dictas:quod scȝ peccet sanguis aut melã
colia cũ sanguine mixta ⁊ nõ sit multũ distãs a na
tura sanguinis:quod maxie cognoscit̃ ex vrina ru-
bea grossa:et ꝙ virtus et etas consentiũt. ¶ Scd̃o
notandũ ꝙ tria nocumẽta tangit quãdo flebotho
matur flebothomia nõ existẽte necessaria: qȝ neqȝ
sanguis peccet:neqȝ melãcolia est sanguini mixta.
Primũ quia debilitat:vt ptȝ. ¶ Scd̃m qȝ melãco-
lia ex hoc magis malignat̃:quia euacuat sangui-
nem quia melancoliã rectificat cum sit sibi cõtra-
rius et hoc etiam notum est.

Sed dubitatur de tertio. vtrũ flebo-
thomia moueat hũo-
res ad exteriora ⁊ ratione huius sit nociua. ¶ Pro
solutiõe huius dubij notandũ quod flebothomia
alicui⁹ vene trahit materias a locis qui cõicãt ad
ipsam et ad venas sibi propinquas. Unde cum ve
ne que cõiter flebothomant̃ cõmunicẽt mẽbris in-
trinsecis ⁊ extrĩsecis flebothomia ex ipsis mẽbris
intrinsecis et extrĩsecis trahet ma terias ad venas
que flebothomãtur ⁊ ad venas sibi ꝓpinq̃s. Ex q-
bus infert̃ p̄io ipsam flõmiã ꝯferre in ap̄atibus
mẽbrorũ exteriorũ minorãdo ⁊ diuertẽdo materiã
ex eis nisi vena flebothomata sit ꝓria mẽbro apo-
stemato. Ad ipm enĩ traheret materiã⁊ ap̄a ipsum
augeret maxie corꝑe existẽte pleno. ¶ Scd̃o sequi
tur ipsam nocere in morbis⁹ venenosorũ trahendo
venenũ interius. ¶ Seq̃tur tertio ipsam nocere in
variolis quãdo ꝓ magna parte materia petiuit ex
teriora:et silr̃ nocet in scabie et lepra:quorũ mate-
ria ꝓ maiori p̃te est extra. Cũ autẽ nõdũ exiuit aut
pauca optime ꝯfert.⁊ iõ in lepra aut scabie qñ ma
teria iã exiuit nõ sunt flebothomãde nisi vene par
ue per cutim sparse aut scarificãdo:aut suꝑ eis san
guisugas applicãdo aut ꝓpe.neqȝ etiã ꝯfert flebo
thomia in veneno bibito. Trahit enĩ materias ad
epar ⁊ mẽbra nobilia. Cõfert aũt flebothomia in
ap̄atibus mẽbroꝝ intrĩsecorũ minorãdo materiã
et diuertẽdo eã exteri⁹ ad venã flebothomatã:⁊ cõ
fert in quartana qñ peccat sanguis aut melãcolia
est sanguini admixta:qȝ simul cũ sanguie euacuat̃
melãcolia.nocet aũt quãdo nõ est sanguini admi-
xta.qȝ mouet ipsam extra versus venã q̃ flebotho-
matur et facit ipsam magis distare a locis a q̃bus
faciliter põt euacuari:et cũ hoc nõ euacuat ipsam
sed potius sanguinẽ qui corrigit ip̄am. ¶ Pro quo
sciendũ est ꝙ melãcolia ꝓ magna p̃te continetur
in ramis vene porte.per quos defert̃ melãcolia ab
epate ad splenẽ. Item ꝯtinet̃ in splene⁊ etiã in ve-
na chilis et in venis sibi proximis.illa scȝ q̃ transit
cũ sanguie ad nutriẽdũ.que autem ꝯtinet̃ in vena
porte et eius ramis facile põt expelli per meserai-
cas ad intestina cũ meseraice oriãtur a vena porte
et illa que ꝯtinet̃ in splene facile expellit̃ ad stõm
per venã q̃ defert melancoliaȝ ad os stomachi ad
famẽ excitandã ⁊ facile cũ vomitu expellet̃. illa v̄o
que ꝯtinet̃ in vena chilis facile ꝑ venas emulgen-
tes expellit̃ ad renes et vesicã ⁊ cũ vrina educitur.
Propterea dicit Auicẽ. ꝙ vrina est nigra: quãdo.s.
melãcolia cũ vrina expellit̃.nunc aũt qñ fit flebo-
thomia mel̃ia trahit̃ ab alijs locis ad extra ad ve-
nam q̃ flebothomat̃ ⁊ ab ea nõ fit facilis eius eua
cuatio nisi per cutim cũ sudore aut insensibilr̃.⁊
hec euacuatio nõ est apta fieri nisi in lõgo tp̄e.vñ
hec attractio quãuis faciat eam magis a corde di
stare.tamẽ magis nocet quã cõferat faciẽdo ip̄am
elõgari a vijs ductuũ. ¶ Ex his facile solui pñt ra-
tiones q̃ cõtra hunc textuȝ fieri ꝯsueuerũt. Uisum
aũt ex dictis est quõ flebothomia materias q̃ sunt
exterius trahit intra:⁊ que interius trahit extra: et
in quibus cõferat:et in quibus noceat.

¶ Et si opȝ vt euacuet̃ a principio de hũo-
re faciẽte fe. aliquid ad alleuiãdum ⁊ mũdi
ficandũ. Illud enĩ apud digestionẽ est scd̃ȝ
ꝙ innuã ad ipm ⁊ sit post ꝑoxismũ per diẽ.

¶ Hic est scd̃s canõ de euacuatiõe cũ solutiuis.d.
si opȝ ꝓpter multitudinẽ melãcolie aut malignita
tem eius aut ꝓpinquitatẽ ad aliqd̃ mẽbrũ nobile
euacuet̃ a principio de hũore faciẽte febrẽ ad alle
uiandũ vt virtus fiat potẽtior supra residuuȝ ⁊ ad
mundificandũ.scȝ materias cões q̃ in stõ ⁊ intesti-
nis cõtinẽtur illud.i.euacuatio illa apud digestio
nem.i.cũ materia est manifeste aut cõplete digesta
scd̃m ꝙ innuã ad ip̄m:scȝ tẽpus in quo erit manife
ste aut cõplete digesta. Scd̃o dicit:ꝙ illa euõ dȝ eẽ
post paroxismũ per diẽ scȝ in die tertia a die paro
xismi q̃ est dies añs sequentẽ paroxismũ. ¶ Notan
dũ ꝙ qȝ quartana cõiter nõ est morb⁹ repletiona-
lis sicut flegmatica debem⁹ scd̃m plurimũ tardio
res esse ad euacuandũ in quartana q̃ in flegmati-
ca.⁊ iõ scd̃m plurimũ debemus in ea expectare no
tabilẽ digõnẽ anteq̃ soluam⁹:sȝ in flatica frequen
ter expectam⁹ solã occultã digõnẽ q̃ est in pricipio
attamẽ in pricip.qñ materia esset multa:aut mali
gna aut valde nocẽs mẽbris nobilib⁹ coacte solui
mus in pricip.qñ apparẽt occulta signa digõnis
nõ expectata manifesta digõne: sed hoc est rarissi-
mũ:⁊ tunc melius est vt medicie eligẽtes misceant̃
cũ medicinis lenientib⁹ sicut.ℨ.ß.cas.cũ.ʒ.j.sene.⁊.
iij.gra.ȝinȝi. ¶ Notãdũ scd̃o pro declaratiõe scd̃i
dicti ꝙ due sunt potissime cause quare in quarta-
na debemus soluere die tertia a paroxismo ⁊ non
die scd̃a. Prima qȝ virtus debilitata ex p̄cedẽti pa
roxismo est magis ꝯformata in die tertia q̃ in die
scd̃a. Scd̃o qȝ materia melãcolia est magis cumu

lata in die tertia ⁊ preparata pro scđo paroxismo et magis irritans virtutē in die tertia quā in die secunda. ⁊ rōne huius facilius est euacuabilis.

¶ Et non oportet vt fiat prouocatio in primis cum fortitudine.

¶ Hic est tertius canō. q̄. nō oportere fieri ꝓuocationē. s. vrine in pricipio: scȝ cū fortibus. nam iuxta superius dicta opȝ ante administrationē ꝓuocantium fortiū precedere digestionē ⁊ notabilem minorationē.

¶ Et opȝ administrētur mollificātia.

¶ Quart⁹ canō opȝ vt administrent̄ mollificātia: idest humectantia ad materie digestionē.

¶ Et si tibi nō videtur bonū vti potiōibus administra loco earū clisteria cōueniētia: sȝ opȝ vt sint lenia ⁊ nō ꝯceditur cōfortatio eorum nisi quādo ꝯsequit̄ egritudo statū.

¶ Quintus canō. ⁊ si tibi nō videt̄ bonū vti potionibus ad educendū materias cōes contētas in stomacho et in intestinis grossis: q̄ forte eger abhorret: aut nō cōtinent̄ educēde nisi in intestis grossis. administra loco earū clisteria diuretica: sed opȝ vt sint lenia: sed nō cōcedit̄ vt sint fortia nisi qn̄ egritudo cōsequitur statū. i. quādo est in statu aut ꝓpe statū quo ad digestionē. ¶ Hic nota ꝙ clisteria acuta exigunt digestionē cura regulari. xvj. tertij cap̄. de cura colerice passionis.

¶ Et si medicus iam presumpserit et solutione eduxerit melancoliā in principio aliquotiens forti et prohibuit egritudinē penitus sed est rectum ab errore.

¶ Sextus canō. et si medic⁹ presumpserit cōtra canones datos ab autorib⁹ ꝙ nō dȝ fieri eūo in principio cū fortib⁹ nisi materia fuerit multa aut furiosa: ⁊ solutiōe eduxerit melācoliā aliquotiēs solutione forti: ⁊ ꝓhibuit egritudines penit⁹. est tamē ipe vel opus eius rectū ab errore. i. ab electiōe erronea nā quāuis hac vice sibi successerit: quia forte materia erat in vijs ductuū forte in centū casib⁹ sibi nō succedet. potius ergo ex hac operatione vituperādus est quā laudandus.

¶ Et oportet vt prohibeat̄ in die paroxismi a comestiōe ⁊ ꝑcipiat̄ ieiuniū et ꝓhibeat̄ ab aqua frigida illa die. Et est necessariū in reliquis diebus vti carne taiegi aut pulli in primis taiegi vsq̄ ad tres vel quattuor periodos. deīde pulli. tūc eñ pullus ē melior.

¶ Septim⁹ canō. oȝ vt ꝓhibeat̄ in die paroxismi a comestiōe ⁊ ieiunet. ⁊ eadē die ꝓhibeat̄ ab aq̄ frigida ⁊ in reliq̄s dieb⁹ vtat̄ carne taiegi. i. auicularū aut pulli. sȝ in primis taiegi vsq̄ ad tres aut q̄tuor periodos deīde pulli. tūc eñ pullus ē melior. Qđ in pria ꝑte dicit. intelligi dȝ cōstante virtute ⁊ quartanario nō existēte de illis qui famē tolerare nō pn̄t. de quib⁹ in ca. de cibatiōe febricitantiū dictū fuit. Cōis tn̄ mos ī tpe nr̄o est vt det̄ aliq̇d ī declinatiōe ꝑoxismi vel postq̄ decliauit. obserua tn̄ etatem ⁊ ꝯsuetudinē. ꝓhibetur aūt aqua frigida non solum in die paroxismi sȝ in quocūq̄ die ne īgrosset et īcrudet materiā. Explicuit tamē diē paroxismi q̄ videt̄ hac die magis conuenire rōne estus febrilis. ¶ Ultimo notandū ꝙ q̄ materia quartane in princip. est amplior terrestrior ⁊ magis grauatiua ꝟtutis: nec expectat̄ crisis de ꝓpinquo: ⁊ status est remotus. Auic. potius ordinauit dietā tenuē in princip. ꝓpter causam dictā attendēs dispōni tūc pn̄ti sperās ꝓpter lōginquitatē stat⁹ ꝙ postq̄ attenuauit poterit iterū ingrossare ⁊ postea ꝓcedere subtiliādo vsq̄ ad statū. hoc eñ mō dietādo natura nō grauata cibo in princip. melius vacabit digestioni materie. postea virtute resoluēte attendet̄ cū dieta grossiori. postea iterū subtiliabit̄ dieta ꝰȝ exigentiam status.

¶ Et sit medicīa in die paroxismi geleniabim confricatum cuȝ aqua calida in die bis aut ter. sintq̄. ʒ. iij. geleniabim. cum. ʒ. deceȝ sirupi acetosi.

¶ Octauus canō. sit medicina in die paroxismi geleniabim: idest iuleb aut zuccaruȝ roſ vel mel roſ. dissolutū cū aq̄ calida. ⁊ exbibeat̄ bis aut ter in die dando ꝓ vice. ʒ. iij. geleniabim. ⁊. x. ʒ. sirupi acetosi simplicis mixti. s. cum aqua calida tāte quātitatis vt bibi possit. ¶ Cōtra. q̄ superi⁹ in cura gn̄ali putridarū ꝓhibuit aquā ordei in hora paroxismi zuccarū ⁊ iuleb. ¶ Ampli⁹ acetū nocet his q̇ habēt dominiū melācolie. tertio regiminis acutorū tex. cōmenti. ¶ Ad primū dicenduȝ ꝙ hic pot⁹ dȝ dari in die paroxismi nō autē in hora paroxismi nisi forte in declinatiōe. Dicendū etiā ꝙ hic potus est magis medicinalis ⁊ minus nutritiu⁹ quā zucca. ⁊ aq̄ ordei vl̄ iuleb. ꝓpterea in hac mixtiōe fit multū de aqua in cōꝑatiōe ad geleniabim ⁊ sirupū acetosuȝ et fit parū nutritiu⁹ ⁊ multū medicinalis. ¶ Ad secundū dr̄ ꝙ licȝ acetū sit ꝰm cōplexionē sil̄e melancolie ⁊ rōne hui⁹ augeat ⁊ foueat ipsam: sua tn̄ malitia rectificatur per zuccarū. Et fit hic potus bonum digestiuū aliquibus diebus in principio. confert eñ abstergēdo et incidēdo.

¶ Et tu quidē scis ꝙ quādo melācolia est colerica: tūc opȝ vt administret̄ in ea qđ soluat eā ex genere mirabolanorū ⁊ viole. Et si est flegmatica opȝ vt administret̄ in ea aliquid in primis in quo sit virtus polip̄. ⁊ epithimi et similiū. Et scias ꝙ aqua casei ē bonuȝ vehiculū ei qđ administrat̄ de virtutib⁹ predictis. et fortasse confert administratio eius soli⁹ quādo ē calitas violēta. nam geleniabim ⁊ aqua ei⁹ colata cū decoctione sua forti est loco ipsius. proprie quādo est in stomacho debilitas aut est illud qđ vincit humor frigidus.

¶ Nonus canō. ꝙ in melācolia colerica soluatur scȝ cū mirabolanis scȝ citrinis et indis ⁊ violis. citrini eñ educūt colerā. nigri melācoliā adustā. viole aūt soluūt colerā ⁊ cū hoc infrigidāt ⁊ humectāt et ad soluendū opȝ de istis dare multā quātitatē: sed si est melācolia flegmatica opȝ in primis quādo scȝ materia nō est nisi diminute digesta: soluere cū virtute polipodij et epithimi et similiū sicut sene. nā in primis nō debem⁹ euacuare nisi cū medicina debili. per virtutes ergo istarū medicinarū intelligit̄ aut doses paruas: aut earū infusiones aut decoctiones. Et scias ꝙ aqua casei est bonū vehiculū. i. bene vehit ꝟtutes medicinarū soluentiū melancoliā qn̄ secū permiscetur: siue solū infundantur cū ea: siue corpora earū misceant̄: et forte ipsa sola administrata cōfert quādo caliditas est violenta: et al geleniabim ⁊ aqua eius colata decoctione sua forti: idest quādo geleniabim multum decoquitur in aqua ⁊ postea colatū in loco hui⁹. s. aque

casei ꝓpter

casei ꝓprie quādo stomachus est debilis et domi/natur humor frigid⁹. ¶Notādū ꝙ aq̄ casei siue la/ctis: licet sit calida et sicca et solutiua humoris co lerici adusti et mixta cū soluētibus melancoliā iu/uet ipsius solutionē ꝛ optime debat virtutē earum contra melancoliā: attamē rōne quarundā partiū frigidarū ꝛ humidarū nocet stomacho frigido. ꝓ/pterea bonū est in hoc casu vt ꝓprie dominātē hu more frigido sicut melācolia flegmatica vice eius capiatur aqua decoctionis mellis ros. que cū hoc ꝙ confortat stomachū est bonū vehiculū medicina rum soluentiū melancoliam.

Chāperius. Utilissim⁹ aūt est vomitus ex pituita et bile ꝯmixta nō cras sius euomit. vomitus em̄ q̄ mi nus mixti com/positiq; nō sūt mali: nam vita les ꝛ laceratio/nis: ꝛ difficulta tis exeūdi indi cesunt: cū hoc etiā signum est dominari solā bilē. Uerū va/rios quoq; cul/pes etiā vomi/tus vt liuidos ꝛ nigros et por raceos: sunt nā q̄ hi pernicio/si.

¶Et vomitus iterū et ꝓprie ante cibum et post cibū ꝛ est cōuenientior: et ꝓprie in die paroxismi ꝛ ante paroxismū: ꝛ ꝓprie quādo melancolia est flegmatica est de rebus iuuā tibus in ea et nō in principio tm̄: immo et in omni hora.

¶Decimus canō. vomitus ante cibū et post cibū est valde conueniens ꝛ ꝓpriein die paroxismi ma xime quādo melācolia est flegmatica et de rebus iuuātibus in ea non tm̄ in princip. imo in oī hora.

Dubitatur an in die paroxismi cōueniat vomitus: ꝛ arguit ꝙ non quia in die paroxismi non cōuenit euacuatio. ergo nec vomitus. tenet cōsequētia. et antecedēs est Auicē. in cap. de cura putridarū in gn̄ali. ¶Scdo vomit⁹ accelerare facit paroxismū ꝛ facit ipm acutiorem: ergo nō cōuenit. antecedēs ꝓbatur: q2 agitat ma/teriā febris: ꝛ nō educit: et vomitiua sunt vehemen ter calefactiua. ¶Tertio medicina solutiua vētris nō ꝯuenit ante paroxismū ergo nec vomitiua. te/net cōsequētia: q2 nō apparet ratio diuersitatis: et antecedēs est manifestum ex cōi modo operandi. ¶Quarto melancolici nō sunt euacuādi superius sed inferius: ergo questio falsa ꝓ parte affirmati/ua. et ańs ponit. iiij. affo. affo. ix. Melācolicos ꝯo infer⁹ ꝛc. ¶In oppositū est hic Aui. ¶Pro decla/ratione dubij ꝓmittendū prio vomitū duplici vo/mitiuo posse ꝓuocari. forti sicut cū elleboro: aut de bili sicut cum decoctiōe raphani. ¶Scdo ꝓmittē/dum ꝙ in quartanarijs habētibus stomachū debi lem materie flegmatice et aliquādo melācolice in eo continent prio paulatim in stomacho congeste aut aliunde deriuate per viā colligantē os stoma/chi cum splene: que. quāuis nō sint materie ꝓprie quartane: inflāmate tamē a calore feb. fouēt quar/tanā et augēt. ¶Tertio ꝓmittendū materias quar tanarum maxime añtes in venis splenis aut sibi ꝓpinquis ꝯtineri ꝛ eas pelli ad stomachū per ve/nam colligantē splenē ori stomachi. Contingens est tamen has aut earū partem pulsas ad venas post epar distātes a splene in feb. interpolatis mo ueri extra venas. in continuis ꝯo moueri de venis magnis ad paruas. ¶Quibus ꝓmissis fit hec pri/ma cōclusio. nunq̄ regulariter in die paroxismi an te paroxismū per vomitiuū forte est fortis vomit⁹ prouocādus. ꝓbatur: q2 illud agitat inquietat ac/celerat ꝑoxismū debilitat ꝟtutē q̄ iterū futura ē de bilior ꝑ paroxismū secuturū. ¶Scda ꝯclusio in die paroxismi ante cibū et post cibū ꝯuenit vomit⁹ cū leui vomitiuo. ꝓbatur. nam si corpus de facili vo/mat sine premissione cibi concedi pōt ad diuersio/nem melācolie que pelli debet ad locū minere pu/tredinis et ad trahendū melācoliā a splene ad sto machum ꝛ cum vomitu euacuet. Uō si nihil istorū fiat saltē materie in stomacho ꝯtente fouētes feb. euacuabūtur. Si aūt vomat difficulter melius est cibum ꝓmittere vt vomitus faciliter. ¶Tertia cō/clusio vomitus fortis cū vomitiuo forti cōuenit in die quietis materia predigesta in corporibus aptis vomitiui ꝛ cōsuetis vomitu purgari maxime na tu ra ipm tentāte. ꝯclusio ꝑz. cū per vomitū materia melācolica sit, optime apta purgari: et est de inten tione Aui. in parte sequēti. ¶Quarta ꝯclusio. qua/cunq; hora natura tentante vomitū siue in paroxis mo siue in quiete materia digesta aut nō digesta est adiuuādus saltē cum lenibus. hec ꝯclusio est de intentiōe Aui. in cap. gn̄ali curatiōis febriū putri darū ꝛ in ꝑsenti pte. Et ex his ꝑz solutio ad duas primas rōnes. ¶Ad tertiū dicit ſm Gentilē. ꝙ nō est similitudo de vomitiuo et solutiuo exhibito an te paroxismū: q2 non potes regulare farmacū tuū ꝛ dicere agas hoc anteq̄ paroxismus superueniat. Nec potes precipere vt agat in humorē motum et nō in alium: immo aget in totū. Et fiet magna cō motio que nō deberet cum farmaco cōcurrere: sed tuti⁹ est in die quietis solutiuū exhibere. vomitiuū autē exhibet cū materia in stomacho existit vt ad ipsum attracta educat nec aget vlterius. ¶Preter ea cōtra dicta instatur q2 superius in cap. cure pu/tride in generali dictū fuit ꝙ in die paroxismi non fiat euacuatio gratia. cause ꝯiuncte: q2 illa mouet motu cōtrario farmaci. nam tam vomitiuū quā so lutiuū trahit a circūferētijs ad centrū: et hic dicit Auicen. ꝙ in quartana fiat vomit⁹ vt diuertat ma teriam a parte sui motusad stomachū ꝛ intestina. ¶Rn̄det Gētilisꝙ materie que sunt distātes a sto macho nō debent nec forte possent diuerti ad sto/machū: q2 illud nō fiet sine forti motu debilitāte ꝛ violētāte: cōcurrente tamē motu ꝑoxismi. sed mo/tus materierū q̄ sunt prope stomachū possunt vo/mitu facto nō cū forti farmaco diuerti maxie quā do melācolia est flegmatica. hora aūt istius vomi tus debet esse prope paroxismū tm̄. q2 aliqua cō/motio incipit in materia ꝛ hoc est ꝑ horā ante pa roxismū vel circa. vel forte inchoāte paroxismo se cundū ꝙ tibi videtur. et hoc em̄ fit ad educendum materias que sunt in stomacho ꝛ prope stomachū et quia hora paroxismi cōmouētur sunt tunc faci/lioris eductiōis. ¶Ad quartū dr̄ ꝙ melācolia sup/flue ꝛ scd̄m totum repleti regulariter ꝛ electiue nō sunt euacuādi cum forti farmaco sursum: deorsum plurimi melancolia declinante deorsum.

¶Oportet ergo vt nō laboret in principio et in principijs digestionis vsq; ad euētum complementi digestionis in euacuando su/perfluitatem cum eo quod calefacit cū for/titudine: neq; cum eo qđ exiccat cum forti/tudine ex medicina et dimissione ciborum: neq; cū eo qđ debilitat ex solutiōe vētris: neq; iterum cum eo quod debilitat in principio ex subtiliatione regiminis.

¶Undecimus canon. op3 vt nō laboret. sc3 in pri/cipio cū materia est cruda. neq; in principijs dige/stionis: idest cū materia est occulte digesta: sed di/mitte vsq; ad cōplementū digestiōis in euacuādo melancoliā cū eo qđ calefacit cū fortitudine sicut diatrompipereon. nec cum eo qđ fortiter exiccat ex medicina sicut dyasulphur et ex dimissione ciborū sc3 nihil exhibēdo. neq; cum eo quod debilitat in paroxismo ex subtiliatiōe regiminis sicut est dieta propinqua tenuissime que est nihil dare. quorū cō cordiam habes in Serapione. vi. breuiarij. cap. xv. de cura quartane: que dicta sunt cōtra quosdā im/

peritos profitentes se curare oēs quartanasquoꝝ aliqui parum ante paroxismū dant parū aque vitis. aliqui dant tria grana piperis ⁊ febrem augēt materiā dilatāt et permiscentes malum cum bono sunt causa alterius quartane. Illi autem qui dant exiccantia sicut sulphur resoluūt subtile: et reliquū dimittunt ineptum digestioni et euacuationi. qui vero nihil cibi exhibēt aut modicissimū debilitāt virtutē. Qui vero dant medicinas exoluentes educunt hūores nō educēdos agitāt et permiscent humorem melancolicū cum bono qui ab eo corrūpitur et componunt quartanā cum quartana et debilitant virtutez. Hec tamen exhibita in declinatiōe digesta materia ⁊ minorata frequēter curant quartanam vna aut bina exhibitione.

Et scias quod quando īcipit quartana in estate aut hyeme: tunc oportet vt in potu detur in primis de aqua ordei ⁊ secaniabim vt aperiat vias opilatas propter prouocationē ⁊ consumatur velociter: ⁊ illō est post periodum antecedentem tribus horis aut quatuor. Et cuz accidit quartana in hyeme tunc non est modus vt denť ī potu trocisci.

Duodecimus canon. et scias quod quando fit quartana in estate aut in hieme bonū est vt detur in primis: idest in pricipijs de aqua ordei et secaniabim: idest sirupo acetoso mellino aut zuccario simplici aut composito secundū exigentiaz vt aperiat vias opilatas vt materiam prouocandā consumat velociter: et hec dentur post finem periodi per tres aut quartuor horas. Secundo dicit: qō quando accidit quartana in hieme non debent dari trocisci. sunt enim stiptici et sicci cōmuniter opilantes: sed opilationez maxime vitare oportet. potus autem suprascript⁹ ex sirupo acetoso cū aqua ordei datur ad humectandū: subtiliādum aperiendum et ad prouocandum proprie. in estate fit zuccarinus cum aqua multa: sed hieme mellinus cum aqua pauciori.

Et scias quod res frigide et humide facilis digestionis boni chimi sunt conueniētes huic egritudini inquantum febris: ⁊ ex hoc quod sunt contrarie vni duarum qualitatum melancolie que est siccitas. q̄re oportet vt administretur iterum vbi nō timetur nocumentum digestionis. et non sit quantitas ex qua timetur nocumentum in digestione. aut misceať cum eis aliq̄d qō earū frigiditatem temperet et non minuat earum humiditatem. et iste sunt res calide cum equalitate. et alienetur omne frigidū et siccum. et res frigide et humide huic egritudini cōuenientes sunt sicut endiuia et lactuca ⁊ melon et persica quandoqꝫ. Et non oportet vt deuitentur huiusmodi nisi aut propter vehementiam frigiditatis. et est inuentū sicut in lactuca: et non est inuentum sicut in melone dulci. aut propter vehemētiam prouocationis perducentis ad ingrossationē sanguinis. et illud est inuentum in melone dulci. aut propterea quia preparata sunt ei qō permisceat putredinem: et illud est inuentū in persicis. et oportet vt obserues huiusmodi. Cibi vero calidi cum equalitate cum additione in humiditate sunt iuuantes valde et proprie cum volunt equationez caliditatis eorum vbi non diligitur vt per ea fiat iuuamentum ad digestionem cum frigidis et humidis sicut commixtio ficuum cum endiuia. ⁊ nō est malū in primis sumere ea in quibus est salsedo et acredo et incisio cum non timetur crementum caliditatis. in fine aūt egritudinis nō est excusatio illius.

Decimustertiuscanon. et scias quod res frigide et humide facilis digestionis boni chimi sunt conueniētes in cura huius egritudinis inquantū feb. ꝯueniūt etiā ratione cause in hoc quod contrariātur siccitati melancolie: sed opz vt hec administrētur vbi non timetur nocumētum digestionis: quia frigida debilitāt digestionē. nec sint in multa quātitate propter eandem causam: aut si timeatur eorum frigiditas misceatur cum eis aliquid qō temperet eorum frigiditatē et nō minuat humiditatē. Ista autem sunt remisse calida ⁊ vitetur omne frigidum ⁊ siccum. Et res frigide ⁊ humide ꝯuenientes patiētibus hanc egritudinē sunt sicut endiuia lactuca melon et persica. quādoqꝫ nō debēt hec vitari nisi ꝓpter vehementiā frigoris sicut in lactuca q̄ est frigida in scdo: ⁊ nō est in melone dulci bene pempasato: aut aliqn̄ vitātur ista ꝓpter vehementiā ꝓuocātis ꝑducētis ad ingrossationē sanguinis eductis partibus subtilib⁹ ⁊ remanētibus grossis: ⁊ illud scz ꝓuocatio ē inuētū in melone dulci maxie qn̄ comediť cū seminib⁹ suis ⁊ partib⁹ sibi ꝓximis: cōpeteret etiā cū seminib⁹ suis melācolia digesta. Persica aūt sibi ꝯueniūt si decoquanť aut si dentur cōsuetis infusa in pauco vini puri qō rectificat ipsa in ca. de ꝑsicis ⁊ grissomilis. Cibi vo calidi nō multū sed notabilr̄ humidi iuuāt valde. et proprie cū volum⁹ moderate calefacere sicut in melīa fecali ⁊ in melīa flegmatica. et in summa in oī specie melācolie quā nō intendim⁹ digerere cuz frigidis ⁊ humidis sicut est melīa colerica. melancolia sanguinea ⁊ melācolia genita per adustionē melācolie melīce. In his em̄ ꝯueniūt frigida et humida. Exemplū calidorū ⁊ humidoꝝ sicut ficus cū endiuia iura pinguia pulli bene pingues ⁊ similia. Subdit tamē ꝙ nō est maluz in principijs sumere ea in quibus est salsedo et acuitas ⁊ incisio cum nō timetur caliditas superflua sicut in melācolia naturali et flegmatica. In fine autem egritudinis nō est excusatio ab ea: scz salsedine et acuitate. Notādum quod ista salsa sunt sicut almuri. acuta sicut sinap̄. incisiua sicut acetū cōueniunt a principio aliqua digestione apparente. nam rectificant stomachum preparāt materias: et quandoqꝫ eis vtimur ad vomitū digesta materia et miorata. his vtimur copiosius ad finiendū ⁊ resoluendum materias.

Et trocisci de absinthio iuuatiui sunt vsqꝫ ad finem egritudinis.

Decimusquartus canō. trocisci de absinthio cōueniunt a manifesta digestione vsqꝫ ad finem egritudinis. quia sunt aperitiui et confortatiui. tempore tamen nostro his non vtimur sed aliqua confectione eiusdez intentionis loco eorum sicut aromaticum ro. electuariū regum et similia.

Et de illis quibus fit iuuamentū est sessio in aqua calida dulci ante cibuz omni die

et balneatio que humectat ⁊ nõ facit sudare neqꝫ excitat caliditatẽ ⁊ continuatio delitiarum et quietis ⁊ abhorrere exercitium ⁊ motus corporeos ⁊ animales.

¶Decimusquintus canõ: et de iuuãtibus est sessio in aqua calida dulci stomacho ieiuno ⁊ balneatio que humectat ⁊ nõ facit sudare nec excitat ad caliditatem et continuatio delitiarũ et abhorrere exercitium et motus corporeos et animales. ¶Notandũ ꝙ a principio nõ digesta materia conceditur balneũ parue more ad humectandũ et poros dilatandum. digerit enim materiam melancolicã: et non agitat neqꝫ per corpus eam fluere facit: sed digesta materia et minorata conuenit balneũ longioris more ad resoluendum. ideo in pricipio motus abhorremus corporeos et animales qui magis in fine conueniunt.

¶Et omnes iste febres indigent humectãtibus ⁊ diuersificãtur in quantitate infrigidatiõis ⁊ calefactiõis. ⁊ necessitas sua qua indigent exiccatiuis est propter illud qđ est in eis de virtute incisionis ⁊ abstersiõis ⁊ solutionis et non propter exiccationẽ.

¶Decimussextus canon. et omnes iste feb. indigẽt humectãtibus: et diuersificãtur quantitate calefactionis et infrigidationis. Causa autem quare indigent exiccatiuis non est propter exiccare: sed qꝛ in sicco est virtus incisionis abstersionis ⁊ solutionis quibus indigetur in hac egritudine.

¶Et oportet vt obseruetur stomachus cũ emplastris bonis confortantibus que sunt inter virtutes caliditatis et subtilitatẽ eius secundum quod exigit dispositio et obseruetur splen ⁊ epar ⁊ regantur vt non indurentur ⁊ apostementur.

¶Decimusseptimus canon. et oportet vt obseruetur stomachus cum emplastris confortãtibus que sunt inter fortem caliditatem ⁊ remissam secundũ exigentiã dispositionis ⁊ obseruetur splen ⁊ epar. et taliter regantur vt non indurentur et apostementur. Cauendum est itaqꝫ a grossis et viscosis: ⁊ vtẽdum est subtiliantibus incisiuis abstersiuis et aperitiuis.

¶Et fortasse est necessarium ad prouocãdum vomitum vti aqua raphani cum semine suo que misceatur cum sirupo acetoso. Et fortasse iuuatur cum antecessione comestionis sicle. ⁊ eius quod salitum est de piscibus ⁊ sinapis ⁊ his similium ante ipsum. Et adiuuatur post illud cum potu aque multe deinde fiat successio cum sirupo acetoso et euomat. Et de illis que conferunt ei ẽ vt sumat ipsum in die paroxismi. deinde euomat super ipsum ⁊ securitatem facit a nocumento febris quod est propter frigus et rigorẽ ⁊ acuitatem febris si sumat allia ⁊ mel ⁊ bibat sirupum acetosum mellinum ⁊ impleatur cibo. Deinde sumat aquam calidam et euomat. Cum ergo cõsumitur paroxismus cenet rem paruam ⁊ balneetur in mane. Et si sumat ante paroxismum quinqꝫ horis cibum vt euomat fortasse iuuabit illud: licet non euomat. Et vomitus ante paroxismum quicunqꝫ humor sit aut alleuiat paroxismũ aut eradicat ipsum.

¶Decimusoctauus canon. de vomitu ⁊ fortasse necessarium est ad prouocandũ vomitũ vti aqua: scꝫ decoctionis aut expressionis raphani cum semine suo que misceatur cum sirupo acetoso zuccarino aut mellio. expressio tñ raphani est fortior ꝙ decoctio et sim̃r semen raphani est fortius quã radix eiꝰ et fortasse iuuatur vomitus et facilitatur prius comedẽdo blitem et aliquid salitũ: pisces. s. sinapim et similia anteꝙ vomitiuũ detur et bibendo multam aquam: et post hanc comestionẽ et potum scꝫ per horam detur sirupꝰ acetosus cum aqua raphani. Secundo dicit: ꝙ de illis que cõferũt ad vomitiuum est vt sumat voomitiuum in die paroxismi: deinde euomat. Et tertio dicit: quod securitatem facit a nocumento sequente frigus rigorem ⁊ acuitatem eius: scꝫ rigoris si primo sumat allia ⁊ mel ⁊ bibat sirupũ acetosum mellinum et ipleatur cibo. deinde sumat aquam calidam et euomat. Quarto dicit: quod cum consumitur paroxismus cenet rem paruam ⁊ si sumat ante paroxismũ quinqꝫ horis cibum et euomat fortasse iuuabitur valde licet etiaꝫ nõ euomat: quia nutrietur ex cibo sumpto. Quinto dicit: quod vomitus ante paroxismum quicũqꝫ humor sit: alleuiat paroxismum aut eradicat quando materia propria est pauca et ꝓpinqua stomacho. vomitu enim educitur.

¶Et de regimie bono est quod ieiunet in die paroxismi si non est quod prohibeat: et non sumat cibum donec consumatur paroxismus: et ingrediatur balneum die secundo. siquidẽ fuerit digestio secundum descriptionem: et si non fuerit digestio non fiat in eo nisi effusio aque calide quantitate quam delectat corpus et humectat minus quã vt perueniat ad hoc vt liquefiat ex ea humor. Et in die tertio administretur vomitus propter illud quod sup̃fluit de cibo et quod resoluit balneum. quãuis oporteat vt administretur vomitus in die paroxismi iterũ.

¶Decimusnonus canon. de regimine bono est vt ieiunet in die paroxismi nisi sit aliquid quod prohibeat sicut est etas aut timor casus virtutis ⁊ non sumat cibum nisi finito paroxismo ⁊ ingrediat̃ balneum: scꝫ in die scđo ad resoluẽdũ reliquias materierum. Quod si materia fuerit digesta fiat balneũ secundũ dispositionẽ supple ordinatam transeundo per casas vt describitur scđa primi. et trahẽdo sufficiẽtem moram in eo. ⁊ si materia non fuerit digesta non fiat nisi effusio aque calide q̃titate que delectet corpus et humectet. et non perueniat ad hoc vt liquefiat per eam humor. ⁊ in tertio die qui est ante paroxismũ sequentẽ administretur vomitus per illud quod superfluit de cibo. suspicanduꝫ est enim quod stomachus habeat aliquas superfluitates per indigestionem multiplicatas et balneatio aliquas materias calefacit et mouet ad stomachum. et hoc est preceptum Rasis. xviij. continẽtis capitulo de quartana autoritate Constantini. Dicit enim. Quare vero balneuꝫ spargit superfluitates ad stomachum ⁊c. necessarius est vomitus in tertia die. non tamen vult Auicenna propter vomi

tum factum ī tertia die tu excuseris a vomitu quarte diei que est dies paroxismi.

¶ Quod si materia fuerit sanguinea iuuabitur cuȝ flebotomia ex basilica. deinde per euacuationē subtilē cum eo in quo ponunt de mundificātibus sanguinē sicut virtutes suchaa: et bedeguar: ⁊ polipo. et fumiterre. et mirabolanorum kebul. ⁊ hoc quidem genus velociter recipit curationē. Et si fuerit melācolia colerica. tunc tibi inest vt administres infrigidationem ⁊ humectationē vltimas ex medicinis ⁊ cibis: et admīstra aquā temperatam sedendo in ea et abluendo. et fiat lenificatio nature in principio cum eis que sunt sicut illud quod fit ex violis. et q̄d fit ex aqua casei cum virtute polipo. aut sirupus acetosus cum epithimo. et sirupꝰ rosa. et aqua iuleb. et cassiefi. At vero solutio eius integra sperat̃ post viginti dies. quoniam digestio apparet in eo. s. quando materia est melācolia colerica. deinde fiat gradatio ad illud quod subtiliat et incidit. Et si necessaria est rectificatio stomachi: tunc fiat cū inunctiōibꝰ et oleis et epithimatibꝰ que non pertranseant virtutez camomille. absinth. et melliloti. et similium. Et ieiuniū plurimum vsq̄ȝ in die periodi: et quandoq̄ȝ iterum est ex eis que non conueniunt ei et si fit vt in die periodi sufficiat eis de cibo parum modicum. Et de mundificantibus iuuatiuis sunt ea in quibus est decoctio mirabol. et epithimi. et sene in sirupo acetoso in quo decocte sunt viole. ⁊ fortasse sumitur in potu ante in eo assa in ieiunio proprie ī die paroxismi et euomat ipsum si nauseat cum anima eius. Et si fuerit melancolia flegmatica redeat ad sirupum acetosum mellinum cum aqua apij et feni. ⁊ similiū. Et si necessaria fuerit lenificatio misceatur cū eo in principio virtus solutiua flegmatis de virtutibꝰ turbith. et polip̄. et fiat gradatio pauca ad virtutem agari. et fiat vt vomat cum sirupo acetoso mellino de semi. et his similibus vsq̄ȝ quo incipiat digeri. et fiat vaporatio stomachi. et eius emplastratio cū eo q̄d est fortius: ita vt cum dactilis. et ficubus et similibus: et similiter inunge ipsum cum oleis calidis perueniendo vsq̄ȝ ad oleum de costo: et fortasse est necessariū in eo prouocare vomitum cum siru. acetoso. et sit in eo virtus sinapis. ⁊ ellebori al. Immo fortasse est necessarium vt in potu detur elleborus cum dispositione sua cum non timetur debilitas dispositionis virtutis. Et si fuerit melancolia melancolica pura de genere fecis sang. tunc rectificat̃ solutio eius in primis cum aqua iubleb. et penidijs. et est conueniens administratio geleniabim mellini et zuccarini. et in fine eius euacuetur cum eis que sunt sicut decoctio mirabola. citri. et nigrorum. et fumiterre et passularuȝ. Cum ergo egritudo digesta est: tunc bonum est flebothomare ex basilica. et administretur vomitus super cibum cū fortitudine. aut leuiter secunduȝ horā et necessitatem. Et oportet vt assiduet ipsum quoniam est radix ad euacuationem cum medicinis ⁊ clisteribus fortibus. et medicine que administrātur in huiusmodi hora sunt epithimū et polipodium. et agari. et sticados et lapis armenus et lapis lazuli abluti et nō abluti. ⁊ succus foliorū centauree cum sirupo mellino.

¶ Hic specialius ponit curam scd̄m vnāquāq̄ȝ materiā. Scd̄o ponit curā faciendā post euacuatiōes factas post digestionē. Tertio describit mltas medicinas. scd̄a ibi. (Et habeas psilium). tertia ibi. (Et de trociscis.) Prima in quattuor scd̄m quattuor species melancolie faciētes quartanas. partes patent. ¶ In prima parte dicit: ꝙ si melācolia fuerit sanguinea: idest sanguini admixta vel ex sanguine facta: propinqua tamē materie ipsius: iuuabitur cum flebotomia ex basilica. scȝ dextra si epar fuerit causa vt per caliditatē eius superfluam sanguis in melancoliā ꝯuertat̃. Si aūt splen esset tumidus ⁊ melācolia repletus flebotomatur basilica sinistra. deinde iuuabit̃ ꝑ euacuationē subtilē. i. leuē cū mūdificātibꝰ sanguinē sicut solutiuū ī quo sunt virtutes suchaa bedeguar polipodij fumiterre mirabolanoꝝ kebul. ¶ Ultimo dicit quod illud genus: scȝ quartana sanguinea velociter curat̃ in cōparatiōe ad flegmaticā ⁊ fecalē. Dixit aūt deinde ꝙ necessarijs existētibus flebotomia ⁊ solutiōe ventris inchoandū est a flebotomia scd̄ȝ plurimū quarta primi ca. iiij. Mundificāt aūt sanguinem quecūq̄ȝ extrahūt ab eo hūores inficiētes ipm et q̄ faciūt citius substātiā clarā ⁊ illustrē que sunt ista et eorum virtutes. ¶ Nota ex sepe dictis: licet mirabo. kebuli euacuēt plus flegma: tamē etiam euacuant melancoliā. ¶ Q̄d si fuerit melācolia colerica administra notabiliter infrigidātia ⁊ humectātia ex medicinis et cibis ⁊ sedeat in aqua tēperata et balneet̃ in ea. est enim ceteris calidior. vnde omnia que administrātur debent esse magis frigida aut minus calida potentia aut actu: et lenificetur venter in principio cum decoctione facta ex violis ⁊ polipodio ⁊ aqua casei. Et administretur sirupus acetosus cum epithimo. aut sirupus ros. cum iuleb et cassiefi. hec enim infrigidant et ventrem leniunt: et duo prima ex his aliqualiter soluūt melācoliā. ꝯueniūt igitur duo p̄ria cū aliq̄ appareat digestio: sȝ illa ꝯueniūt ab initio: aut solutio eius integra. s. cū medicinis fortioribꝰ ꝑparat̃ post duos dies qn̄ materia est colerica. tunc enī est cōplete digesta. citius enim digeritur quam flegmatica ⁊ fecalis. Sed de sanguinea forte est dubium. Deinde scȝ post minorationē fiat gradatio ad subtiliātia et incidentia. ⁊ quāto magis ꝓcedit digestio ⁊ minoratio tanto cū fortioribus est subtiliandū ⁊ incidendum. Et si necessaria fuerit stomacho cōfortatio fiat cuȝ vnctionibꝰ ex oleis ⁊ epithimatibus q̄ nō pertrāseūt virtutes camomille ⁊ absin. ⁊ melliloti ⁊ similiū que sunt calida in p̄rio gradu et ieiunium plurimū in die paroxismi quādoq̄ȝ nō conuenit: immo

nit:immo in die paroxismi detur in cibo parũ.naꝫ
corpora que incurrũt quartanã colericã sunt aptis
sima resolui ⁊ multũ apta ledi ex ieiunio. Et de mũ
dificantibus est decoctio mirabolanorũ.i. indorũ
et epithimi ⁊ sene cũ sirupo acetoso.i quo viol. deco
cte sint. soluit em̃ melancoliã colericã. ⁊ fortasse su
mit in potu.scꝫ vomitiuũ aliqd in quo sit assa sto/
macho ieiuno proprie in die paroxismi. et euomit
ipsum:scꝫ vomitiuũ cũ humorib⁹ existẽtibus in sto
macho si nauseat aĩa:idest os stomachi eius. cum
em̃ os stomachi nauseat maxime ꝯuenit vomitiuũ
Bonũ tamẽ est cũ sit notabiliter calidũ cũ aliquo
frigido tẽperet:idest cũ aqua ordei. ¶ Quod si me/
lancolia fuerit flegmatica redeat ad sirupũ aceto
sum mellinũ cum aqua feniculi apij ⁊ similiũ subti
liantiũ et aperientiũ. Dicit aũt redeat qꝛ ista dige
stiua superius posita fuerunt in flegmatica. His
tamen non est vtendũ nisi aliqualiter digesta mate
ria et minorata:sed in principio vtendũ est oximel
le cum aqua zuccarata pro digestiuo postea veniẽ
dum est ad hoc. Et si fuerit necessaria lenificatio:
idest lenis seu leuis solutio misceat in pricip. cuꝫ
eo scꝫ sirupo acetoso mellino virtus solutiua fleg
matis sicut ꝟtus turbith ⁊ polipodij. et fiat grada
tio parua ad virtutem agarici.

Contra. quia agaricus est debilior ꝙ turbith. Dicendũ instã/
tiam cõcludere nisi dosis agarici augeat in cõpa/
ratione ad dosim turbith:et forte agaricus solus
est fortior quã aggregatuꝫ ex polipodio ⁊ turbith
ceteris paribus ⁊ ex parte quãtitatis. Nam aggre
gatum ex intenso ⁊ remisso est minus intensuꝫ quã
solũ intensum:vt ptꝫ in questiõe nostra de cõposi/
tione medicinarũ. ⁊ fiat vt vomat cũ sirupo aceto/
so mellino de seminib⁹ ⁊ silibus sicut radicib⁹ sub
tiliãtib⁹ vsquequo incipiat digeri manifesti⁹. Naꝫ
cõplete digesta materia erit opus fortioribus me
dicinis vomitiuis. et sic vaporatio stomachi ⁊ eius
emplastratio cũ magis calidis quã illa que cõue/
niunt in quartana colerica: sicut cũ ficubus dacti/
lis ⁊ silibus peruenietibus vsqꝫ ad scõm vel tertiũ
gradũ. Unde subdit ꝙ vngatur stomach⁹ cũ oleis
calidis vsqꝫ ad oleũ de costo. Et fortasse est necessa
riũ ꝓuocare vomitũ cũ sirupo acetoso i quo sit vir
tus sinapis ⁊ ellebori albi qñ scꝫ flegma ex quo ge
nita est melãcolia fuerit valde grossum ⁊ viscosum
immo fortasse est necessariuꝫ ꝙ detur ellebor⁹ cum
dispositiõe sua.i. substãtia cuꝫ nõ timet debilitas
virtutis. Mesue tamẽ in cap̃. de elleboro iubet al
bum vitari. qꝛ prefocatiu⁹ est. si ergo nõ detur nisi
in parua dosi:scꝫ circa. ℈.ß. Et si fuerit melãcolia
que est fex sanguis pura. qꝛ nõ alteri humori admi
xta. Et sub hac cõprehẽditur melãcolie cura geni/
te ex melãcolia fecali per adustionẽ fiat solutio in
principio cum aqua lubleb que lubleb est spẽs vo/
lubilis de qua specie dictũ est. et penidijs ad leniẽ
dum et educenduꝫ que in stomacho ⁊ in intestinis
cõtinent:⁊ tunc est ꝯueniẽs administratio gelenia
bim.i. cõditi de rosis cũ melle aut zuccaro ad sto/
machi cõfortationẽ ⁊ lenitionẽ quãdam rõne mel
lis ⁊ ros. recentiũ. ⁊ in fine.i. in ꝓcessu euacuat cuꝫ
decoctione mirabolanoꝝ citrinorũ ⁊ nigroꝝ fumi
terre et passularũ ptꝫ ad leniẽdũ:ptꝫ ad educẽdũ
materiã adustã. Cũ ḡ digesta ẽ egritudis materia
fiat flebotomia ex basilica dextra aut sinistra scđꝫ
exigentiã. Et hic nota quod flebothomia aliquan
do negatur in principio que cõceditur in processu
quando materia per digestionem subtiliata est ad
mixta sanguini:⁊ tunc vrina efficitur rubea grossa

Et hoc dictum est quarta primi cap̃. de flebotho/
mia. et a Gal. in libro de flebothomia. Et admini
stretur vomitus sumpto cibo fortis aut debilis se
cundũ horam. quia in principio aut parũ digesta
materia leuior. sed magis digesta fortior et necessi
tatem maiorẽ aut minorẽ scđꝫ ꝙ melãcolia est ma
ioris quãtitatis aut minoris. ⁊ difficilius aut faci
lius educibilis a splene ad stomachũ. Et opꝫ vt as
siduet vomitũ quoniã est radix in curatiõe quarta/
ne. et assiduet etiã euacuationeꝫ cum medicinis et
clisteribus fortiter exoluẽtib⁹. Medicine aũt que
administrãtur in hac hora: idest in statu digestio/
nis sunt epithimũ ⁊ polipodiũ. agaricus. ⁊ stica. ⁊
lapis armenus ⁊ lapis lazuli ablutus ⁊ nõ ablut⁹
et succus foliorũ centauree cum sirupo mellino.i.
melle rosato aut oximelle. et fortasse est necessari⁹
elleborus niger. melius tamẽ est quod iste medici/
ne sint correcte et ꝯsolate scđm ꝙ expedit sicut do/
cet Mesue in ꝓprijs capitulis.

Et fortasse infundũtur in colerica sene. et fumus terre: cum epithimo in sirupo ace toso.

¶ Hic incidẽter ponit solutiuũ cõueniens in melã
colia colerica: et dicit qđ sirupus acetosus in quo
fuerint infuse sene. fumus terre epithimũ facta bo
na expressione cõuenit etiam si horũ substãtia de/
tur cum sirupo acetoso.

Deinde habeas consiliũ tunc apud eua cuationem. et da in potu flegmatice et me lancolice ex ea tyriacam et metridatum. et medicamen de assa. et sulfur. et piper solum bibatur in aqua. Et de illis est sinapis que administretur non assidue: immo in omni bus tribus diebus. et in primis ⁊ ante illud in spacio longiore: et similiter dyapipereon et similia illis de electuarijs. ⁊ nõ festines cũ aliquo horum ante digestionẽ. Nã si tu de deris in potu tyriacã ⁊ similia illi in primis cõpones quartanã cũ quartana. ⁊ fortasse attrahes egritudines alias ⁊ proprie in hie me. Et si in fine necessaria fuerit flebotho mia aude super eam.

¶ In hac parte superius diuisa curat quartanam
post complementũ digestionis ⁊ notabilẽ euacua
tionem. et habet duas partes. In prima facit qđ
dictũ est. In secunda ponit curã Gal. scđa ibi (In/
quit Galenus). In secũda parte dicit. deinde ha/
beas consiliũ apud euacuationẽ.i. post euacuatio
nem: nõ tamẽ multũ distãter: ⁊ da in potu flegma/
tice et melãcolice tyriacã ⁊ metridatũ ⁊ medicamẽ
de assa et sulfur. ⁊ piper soluꝫ bibatur in aqua. Et
de illis ẽ sinapis que nõ administrat quotidie: im/
mo in omnibus tribus diebus simul. ⁊ administra
tur in primis.i. ante omnes medicinas hic dictas.
vult em̃ ꝙ sinapis ꝑparata qualiter ꝑparat cuꝫ fit
mostarda posset dari ante medicinas iam dictas
cum sit minus calida ceteris: non tamẽ debet dari
tunc nisi in tribus diebus semel. et ante id. idest an
tequã sit facta euacuatio multotiẽs iterata in spa
cio longiore. sicut exẽpli gratia. omnib⁹ quattuor
diebus semel. nam quanto materia est magis di/
gesta idest magis minorata huiusmodi fortiter ca
lefaciẽtia frequẽti⁹ et i minori quãtitate dari pos/
sunt. et inter huiusmodi fortiter calefacientia de/
bemus incipere a minus calefaciente sicut est mo/

starda inter bas. et similiter dandu3 est diatriōpipereon. Secundo dicit quod non festines cum aliquo istorum ante digestionē. nam si dederis in potu tyriacam ⁊ similia illi in primis cōpones quartanam cum quartana et fortasse attrabes egritudines alias sicut febres colericas et etbicas ⁊ similes sequentes inflāmationē et materie dissolutionem et proprie in bieme. quia in ea propter pororum opilatione3 vapores a materia calefacta eleuati non possunt educi. nec etiam ipsa materia sudore educitur et retenta auget febre3 que tempore calido poris apertis educeret. Tertio dicit quod in fine eius si necessaria fuerit flebotbomia aude super eam que necessitas potest esse propter inflāmationem sanguinis et ebulitionem sequentē buiusmodi calidorū administrationē. Et ex bis infertur quosdam profitentes se curare omnem quartanam cum buiusmodi calidis sudorem prouocantibus nō babere consilium de quo bic loquitur Auicenna cum indifferēter exbibeāt buiusmodi calida in omni specie quartane et omni tempore ipsius tam tempore calido quam frigido: cum Auicenna buiusmodi solum exbiberi precipiat in flegmatica et melancolica et complete digesta materia et pro magna parte minorata et nō in bieme. sibi ergo plurimum accidit quod componunt quartanā cum quartana: et interdum egros interimunt. bec autem secundum Auicennam ministranda essent tempore quietis. Si tamen velles facere aliquam experientiā quam vidi sepe succedere aliquod istorum exbibe incboante paroxismo. ſ. ℥. ʃ. aut. ij. tyriace aut metridati cum maluatici. ℥. ij. aut. iij. aut. ℥. iij. diatrionpipereon cum maluatico. ⁊ postea ipsum pannis bene cooperiat vt sudet. vidi enī sepe ipsos in bina aut trina exbibitione fore sanatos.

¶ Inquit galenus sanaui gentem plurimam a quartana ita. Dedi eis in potu post digestionem solutiuum: deinde dedi eis in potu succum absint. deinde dedi eis in potu tyriacam. et dico quod assa et piper singularia sunt iuuatiua valde quando apparet digestio et peruenit status. Et ciba illum sahane et elbune et keniculi capparis et sinapis et almuri et omnibus in quibus est virtus solutiua cum fortitudine. et fortasse erit tibi necessarium vt des ei in potu post quadraginta dies omni mane quantum est nabaca vna de eis que sunt sicut medicamen de assa. et omni sero similiter: cum febris non fuerit acuta et materiei radix nō fuerit colerica.

¶ Hic ponit curam Gale. dicens se sanasse plurimos a quartana boc modo. Dabat eis primo in potu post digestionem solutiuū et post solutiuum succum absintbij. deinde post illū tyriacā. et subiūgit quod assa et piper sunt singularia: idest quodlibet de per se sunt iuuatiua valde quando apparet digestio ⁊ prouenit status: scilicet quo ad digestionem: et ly prouenit est preteriti perfecti temporis. Et ciba eum sabane idest cibatione facta ex piscibus salitis nucis speciebus et oleo. ⁊ elbune: idest alio simili cibo facto ex carnibus salsis: et keniculi de capparis idest cōdito de capparis et sinapis idest mostarde et almuri quod est salsamentum sepe dictum: et omnibus in quibus est virtus solutiua idest resolutiua fortiter et fortasse erit tibi necessarium vt des ei in potu post quadraginta dies scilicet quando materia est complete digesta ⁊ minorata quantum est nabaca que est eiusdem magnitudinis cuius est granum vue de eis que sunt sicut medicamē de assa etiam omni sero cum febris non fuerit acuta et radix materiei eius non fuerit colera. Fere omnia bec a Galeno dicta sunt cōformia dictis Auicen. sed magnā excellentiā succi absintbij in quartana non intelligo.

¶ Et de trociscis iuuatiuis in hac hora et apud declinationem sunt trocisci secundu3 hunc modum. Recipe succi empatorij ⁊ croci amborum ana pondus ʒ. iij. scolopendrie aristologie ⁊ lace ⁊ reubarbari ⁊ spodij omniū ana dragmas quinq3 et seminis acetose et seminis portulace et rosarum ⁊ spice ⁊ seminis cuscute ⁊ seminis anisi ⁊ apij ⁊ radicum capparis ⁊ granorum alben ⁊ seminis feniculi omniū ana dragmas quattuor conficiantur cum aqua apij ⁊ fiant trocisci et dentur in potu cum aqua feniculi ⁊ endiuie ⁊ cuscute: et hec quidem medicina iuuatiua est modis pluribus.

¶ Hic describit primo nouem medicinas compositas non solutiuas. Secundo describit solutiuas. secunda ibi (Rebulorum) Dicit primo ꝙ de trociscis iuuatiuis in bac bora et apud declinationem id est in fine status et declinatione sunt trocisci buiusmodi. Recipe succi eupatorij croci ana dragmas tres scolopendrie lace aristologie reubarbari spodij ana dragmas quinq3 seminis acetose portulace ro. spice semīs cuscute anisi semīs apij radicis capparis granoru3 alben q̄ sunt grana albenz sunt solutiua seminis feniculi ana ʒ. iiij. conficiantur cum aqua apij fiant trocisci et dentur in potu cum aqua feniculi endiuie et cuscute. et iuuāt pluribus modis. scilicet aperiendo confortando epar splenem et omnia nutritiua prouocando et resoluendo de materia.

¶ Et si digeritur materia tunc fiat istud. Recipe myrrhe. ʒ. xv. spice. ʒ. xiij. agarici costi floris squinanti omnium ana dragmas quinq3 petrosilini. ʒ. xv. anisi dragmas decem conficiantur cum vino antiquo ⁊ cum melle et zinzibere.

¶ Id est digesta materia. bec est secunda. exbibe illud mirre dragmas quindecim spice dragmas tredecim agarici costi floris squinanti. ana dragmas quinq3 petrosilini dragmas quindecim anisi dragmas decem conficiantur cum vino antiquo et melle zinziber. bulliendo mel in quo conditum fuit zinziber cum vino ad vini consumptionem et reliqua secum miscendo et fac electuarium et magis appropriatur flegmatice.

¶ Et quandoq3 datur in potu in fine et conualescentibus et apud paucitatem nocumenti in ea et multitudinem caliditatis cum subtiliatione materie medicina huius modi. Recipe seminis iusquiami albi mandragore amborū ana siliquā. j. et asse circiter tertiam fabe vnius.

¶ Hec est tertia que datur in fine quartane et conualescentibus et apud paucitatem nocumenti in ea. quia in vltimo est declinationis et multitudinem caliditatis q̄ remāsit in mēbris iam subtiliata materia. ℞. iusquiami albi mandragore ana siliquam vnam que est pondus quatuor granorum ordei asse circiter tertiam partem fabe vnius. Hic temperat per caliditatem iusquiamum ⁊ mandragoram. assa ponitur ad rectificandum malitiam eorum et est dosis vna.

¶ Et de hoc genere ē vt sumatur iterū calamenti domestici. aure. iiij. et seminis vrtice aure. xx. et epithimi aureus vnus fiant trocisci parui valde. et sit dosis. ʒ. j.

¶ Quarta medicina est de hoc genere quod conuenit apud declinationem. ℞. calamenti domestici aure. iiij. seminis vrtice aure. xx. epithimi aure. vnum. fiant trocisci parui dosis. ʒ. j. iuuāt aperiendo prouocando resoluendo, et soluendo.

¶ Et ex eis que bona sunt eis est vt administretur post apparitionē digestionis vsq; ad finem eius istud. Sumatur passularum de semi. aut de alacoen et allij siluestris et mirti recētis omnium ana pars vna. et decoquātur in aqua dulci postq̄ infusa sunt in ea; deinde buliant exquisite et coletur et detur de ea. vncia. j.

¶ Quinta medicina est ex his que bona sunt post apparitionem digestionis vsq; ad finem eius. ℞. passularum de semi. aut alaconum. i. illarum regionum. aliter allacoen. i. matricarie allij siluestris mirti recentis. ana. partem vnam buliant in aqua in qua prius infuse fuerint exquisite sicut ad consumptionem duarum partium aque et coletur et detur de ea. ℥. j.

¶ Et iterum seminis apij ⁊ anisi ⁊ cordumeni omniū ana. ʒ. v. origani siluestris eupatorij omnium ana. ʒ. vij. ameos. ʒ. iiij. suchaha. ʒ. iij. passularum. ʒ. x. decoquantur in tribus libris aque vsquequo redeat ad libram vnam.

¶ Sexta medicina. Et iterum. ℞. seminis apij anisi cordumeni. i. cardamoni. vel scd̄m Joā. serapionem cui credendū est dicitur carui agreste. ana. ʒ. v. origani siluestris. eupatorij. an̄. ʒ. ameos. ʒ. iiij. sucbaba. ʒ. iij. passularū. ʒ. x. decoquātur in lib. iij. aque donec redeat ad vnā lib. et conuenit in quartana de materia frigida.

¶ Et de illis que bona sunt eis est vt sumantur ameos spice ⁊ calamenti omnium ana. ʒ. x. ⁊ carui. ⁊ anisi. amborū ana. ʒ. vij. ⁊ asse pondus. ʒ. v. ⁊ zinziber pondus. ʒ. iiij. ⁊ cassie pondus. ʒ. iij. conficiantur cum sufficiētia mellis. ⁊ sit dosis eius pondus. ʒ. j. cum aqua apij ⁊ feniculi.

¶ Septima medicina est de illis q̄ sunt bona eis. ℞. ameos spice calamēti. ana. ʒ. x. carui anisi. ana ʒ. vij. asse. ʒ. v. zinziber. ʒ. iiij. cassie scilꝫ lignee. ʒ. iij. mellis quantum sufficit dosis. ʒ. j. cum aqua apij et feniculi. et valet in materia frigida aperiendo et prouocando et resoluendo.

¶ Trocisci huiusmodi. Recipe succi eupatorij. ʒ. x. scolopēdrie. spodij. feniculi. spice. croci. omnium ana. ʒ. v. lacce ⁊ reubarbari omnium ana. ʒ. iij. seminis cucumeris ⁊ seminis portulace omnium ana. ʒ. vj. fiāt trocisci cum aqua apij ⁊ sumantur in potu cum sirupo acetoso.

¶ Recipe succi eupatorij. ʒ. x. scolopendrie. feniculi. spodij. spice. croci. ana. ʒ. v. lace. reubarbari. an̄. ʒ. iij. seminis. cucumeris seminis portulace. ana. ʒ. vj. fiant trocisci cum aqua apij: et sumantur in potu cum sirupo acetoso et valent in sanguinea. est enim temperate caliditatis.

¶ Et iterū ad flegmaticam mirre. ʒ. xxxv. croci petrosilini amborum ana. ʒ. v. spice. ʒ. xlv. castorei. ʒ. iij. anisi. ʒ. iij. ß. seminis apij ⁊ carui amborum ana. ʒ. iij. amomi corticū cassie storacis omnium ana. ʒ. ij. ⁊ tertiā sisileos adriani confectionis omniū ana. ʒ. j. et tertias duas.

¶ Nona et iterum ad flegmaticam mirre. ʒ. xxxv. croci petrosilini. ana. ʒ. v. spice. ʒ. xlv. castorei. ʒ. iij. anisi. ʒ. iij. ß. seminis apij et carui amborū ana. ʒ. iiij. amomi et corticis cass. s. lignee storacis. s. calamite. ana. ʒ. ij. ⁊ tertiam. sisileos adriani. s. confectionis descriptione Nicolai et Auicen̄. ana. ʒ. j. ⁊ tertias duas. ⁊ ex his possunt fieri trocisci miscēdo cum aliquo liquore. potest etiam fieri electuarium miscendo cum melle.

¶ Et quando vehemens fit rigor ē vomitus cū aqua tepida ⁊ sirupo acetoso ad illud iuuatiuum. Qd̄ si virtutes eius nō obediunt: tunc cum eis quorum rememoratio precessit scd̄m horā. Et fiat vaporatio cū embrocha in qua decocta sunt schea sandonicū ⁊ camomilla ⁊ similia. homie cooperto cum pānis laneis aggregantibus calefactionem.

¶ Hic curans rigorem dicit in eius vehemētia cōuenire ⁊ conferre vomitum cum aqua tepida ⁊ sirupo acetoso. quod si virtutes eius rigoris nō obediunt. i. non sedatur per hoc: tunc curetur cū his quorum rememoratio precessit scd̄m horam. s. digestionis materie. Ipsa enim existēte digesta possumus fortiora medicamina adhibere tam vomitiua quā resolutiua apertiua et prouocatiua: et vbi minor est digestio dentur remissiora. Secūdo dicit qd̄ euaporatio cum embroca. i. decoctiōe in qua decocta sunt schea que est species absinthij. et putatur qd̄ sit sandonicum idest herba lumbricorum camomilla et similia homine cooperto pānis laneis aggregantibus supple calefactionem iuuat.

¶ Rememoratio solutiuorum quib⁹ indiget post digestionem. Capitulum. lxvj.

Chebulorum.ʒ.vj. epithimi absinthij amborum.ana.ʒ.v. mirabolanorum citrinorum succi eupatorij: emblici. omnium.ana.ʒ.iiij.seminis apij. et anisi. et seminis feniculi omnium.ana.ʒ.ij.fiat ex eis decoctio et soluatur cum eo cum facilitate.

¶ Recipe kebulorum.ʒ.vj. epithimi absinthij.ana.ʒ.v.mirabolanorum citrinorum succi eupatorij emblici.ana.ʒ.iiij.seminis apij: anisi feniculi.ana.ʒ.ij.et fiat ex dictis decoctio et soluatur cum facilitate.hec enim medicina erit leuis.et possunt dari de ea quatuor aut quinque.ℨ.

¶ Aut sumatur absinthij pondus.ʒ.x.mirabolanorum kebulorum.et epithimi.omnium ana.ʒ.viij.et fumi terre pondus.ʒ.vij.et suchaha.et centauree maioris.amborum.ana.pondus ʒ.vj.eupatorij.et radicis squinanti amborum ana pondus.ʒ.v.decoquantur cum quinque libris aque donec redeat ad lib.j.

¶ Secunda medicina absinthij.ʒ.x.mirabolanorum kebulorum epithimi.ana.ʒ.viij.fumiterre.ʒ.vij. suchaha centauree maioris.ana.ʒ.vj.eupatorij radicis squinanti.ana.ʒ.v.decoquantur in lib.v.aque donec remaneat vna.

¶ Pillule leues.Quando administrantur in omnibus quinque diebus semel sunt iuuantes in ea: et sunt experte. Recipe epithimi et turbith amborum.ana.ʒ.x.carui.anisi. amborum.ana.ʒ.vij.ameos.ʒ.viij.seminis apij. et feniculi amborum.ana.ʒ.iij.polipodij.ʒ.vj.agarici albi: quod facile teritur.ʒ.viij.salis indi.ʒ.v.yere pigre.ʒ.xv. fiant pillule cum aqua mente. Et sit dosis.ʒ.j.ß.

¶ Tertia.pillule leues quando administrantur in omnibus quinque diebus semel. ℞.epithimi turbith.ana.ʒ.x.carui.anisi.ana.ʒ.vij.ameos.ʒ.viij.seminis apij feniculi ana.ʒ.iij.polipodij.ʒ.vj. agarici albi facile frangibilis.nam he sunt bone eius conditiones.ʒ.viij.salis indi.ʒ.v.yere pigre.ʒ.xv. fiant pillule cum aqua mente.et sit dosis.ʒ.j.ß.et sunt prestantes maxime in flegmatica.

¶ Et cum materia est flegmatica conferunt iste pillule. ℞.epithimi agarici ameos omnium ana.ʒ.viij.seminis apij anisi feniculi omnium ana.ʒ.iij.sal naptici.ʒ.v.yerepigre turbith amborum ana pondus.ʒ.x. dosis pondus.ʒ.ij.ß.

¶ Quarta et cum materia est flegmatica conferunt iste pillule.epithimi ameos.agarici.ana.ʒ.viij. seminis apij. anisi.feniculi. ana.ʒ.iij.salis naptici soluentis flegma.ʒ.v.yere pigre turbith.ana.ʒ.x. dosis.ʒ ij.ß.

¶ Et quando est cum dolore splenis iuuatur hoc medicamine et soluit eum cum facilitate. Recipe scolopendrie.ʒ.xv.agarici.ʒ.xij. mirabolanorum nigrorum yere.ana.ʒ.x.kebulorum: absinthij omnium ana.ʒ.viij.suchaha bedeguar camepitheos succi eupatorij omnium ana.ʒ.vij. fructus tamarisci. radicum capparorum amborum ana.ʒ.lv. seminis apij: anisi: seminis feniculi omnium ana.ʒ.iij.fiat confectio aut pillule.

¶ Quinta.et quando est cum dolore splenis iuuatur hoc medicamine et soluit faciliter scolopendrie ʒ.xv.agarici.ʒ.xij.mirabola. indorum.yere.s.simplicis ana.ʒ.x.kebulorum absinthij.ana.ʒ.viij.suchaha bedeguar succi eupatorij camepitheos ana.ʒ.vij.fructus tamarisci radicum capparis ana. ʒ.lv.semi.anisi.apij feniculi ana.ʒ.iij.fiat confectio permiscendo cum melle aut zuccaro: aut fiat pillule.et hoc aperit opilationes splenis.et in electuario possunt dari.ʒ.viij. et in pillulis.ʒ.ij.potissime valet in frigida materia. Et si bene consideres omnes iste medicine sunt leues. Ex quo Auic. nos facit intelligere in curatione humoris melancolici esse vtendum leuibus: quod etiam debet obseruari in curatione cuiuscunque humoris grossi. debent enim esse medicine fortes et debiles sicut precipit Auicenna in capitulo de cura tertiane note.

¶ Cibatio patientium quartanam. Cap.lxvij.

Rectius est vt inclinetur regimen eorum in primis septimanis vsque ad tres septimanas ad subtiliationem quandam preterque destruat virtutem. et illud est vt abstineat a carne et alzumet.hoc enim minorat eorum materias et alleuiat eos et abbreuiat spacium egritudinis eorum. Et post illud necessarium est virtutem viuificare cum eis que sunt sicut pisces alcatradie et oua sorbilia et pulli et altaiegi. Cum ergo peruenit ad tempus in quo sequuntur in ea alzumet; et non minoratur egritudo tunc necessarium est custodire virtutem et cibare cum eo quod est fortius ex carnibus gallinarum et pullorum et arietum et edorum et auium mollis carnis sicut sunt pulli et aduragi et pisces boni qui non sunt magni.

¶ Hic ponit regimen cibandi quartanarios.et primo ponit gradationem regiminis in quartana. secundo tangit conditiones et proprietates ciborum ipsorum.tertio ponit canones in cibatione obseruandos.secunda ibi.(Et scias quod conditio.)tertia ibi.(Sciuisti iterum.)In prima parte dicit quod rectius est vt dieta subtilietur a principio vsque ad tres septimanas aliqualiter: ita tamen vt non cadat virtus. quapropter hoc tempore abstineat a carne et vnctuosis.hec enim subtiliatio diete minorat materias: alleuiat egros: et abbreuiat spacium suarum quartanarum.Secundo dicit quod post hoc tempus est necessarium fortificare virtutem cum cibis pluris nutrimenti sicut pisces alcatradie.i. parui petrosi: in colerica oua sorbilia et pulli gallinarum et columborum et altaiegi.i. aues parue. cum ergo peruenit ad tempus in quo sequuntur in ea alzumet.i.debent sequi cibaria vnctuosa.s.carnes pingues et similia multi nutrimenti: et non minoratur egritudo. immo supple videmus statum esse distantem: tunc necessarium est custodire virtutem et cibare eum cum eo quod est fortius.i. pluris nutrimenti sicut sunt carnes gallinarum pullorum arietum.i.agnorum

tum.i.agnorum et castratorum iuuenum et edorū et auium mollis carnis sicut sunt pulli.i.colūborum et aduragi.i.turturum.et pisces bene conditionati qui nō sunt magni in specie sua.quia sunt difficilioris digestionis et grossioris nutrimenti et magis viscosi quā pisces parui. ¶ Notandū ꝙ in quartana et in aliquibus alijs feb. aliquando in principio subtiliamus dietā:et postea ingrossamus multis ex causis. Primo quia dietamꝰ aliquando scdm presentem dispositionē et nō in relatione ad statum.et in hoc casu quandoqȝ a principio subtiliamus ꝓpter multitudinē materie et postea ingrossamus timore casus virtutis. Scdo quando ignoramus egritudinē a principio subtiliamus vt natura cibo nō grauata se totam conuertens contra materiā egritudinis superet ipaȝ aut saltē manifestet. Tertio quando egritudo terminatur per paulatinā consumptionē materie et materia continue paucificatur. Quarto quando status est valde lōginquus sicut in quartana a pͥncipio subtiliamꝰ:sed nō multū vt natura nō multo cibo impedita sese melius conuertens contra materiam ipsam subtiliet et digerat. speramꝰ eñi ꝙ post tres septimanas poterimꝰ ingrossare dietam donec virtus bene restaurata fuerit.et postea subtilando procedere vsqȝ ad statum. Unde propter aliquas aut vnā ex istis causis Isaac in tertio fe.in cura quartane dicit abstineatur a pullis gallinaceis starna et perdice per tres hebdomadas initiantis febris ne cum vnctuositate carnis calefiat et nutriatur febris. quia vnctuosum in febre est quasi oleuȝ in lucerna. Ex quibus infert ꝙ Alzumet que prohibet Auic.in pͥncipio.sunt cibaria sic facta ex carnibus vnctuosis et lardone. aut ex carne ⁊ piscibus conditis cū oleo sicut est mos saracenorū et omnia valde vnctuosa.et aliquādo per alzumet intelligunt panem super quem cadit pinguedo carnis cū assatur:licet tamen valde vnctuosa etiā non ꝯueniūt in ꝓcessu.verū ius galline pinguis:non tamē valde vnctuosum. ⁊ similia: immo ipsa gallina magis cōueniret in ꝓcessu ꝙ̄ in principio et hec est mens Auic. ¶ Secundo notandum qꝺ Auic.hic incipit regimen subtile sine carnibus postea dat carnes cum ingrossat dietā. et in hoc se confert istis.superius autem pro subtili dieta incepit ab auibꝰ minutis et in ꝓcessu ingrossando ad pullos.et in hoc non est ꝯtradictio quoniā vtraqȝ gradatio est possibilis in diuersis hoibus:et in diuersis dispositionibus vnius hominis.et cum mutatur quartanarius ab abstinētia a carnibus ad carnes inchoandum est a carnibus minoris nutrimenti.⁊ procedendum est paulatim ad carnes pluris nutrimēti sicut de auibus paruis ad pullos et edos. Et econtra ingrossata dieta et confortata virtute procedēdo versus statum procedat cōtinue magis ac magis attenuādo dietam.

¶ Et scias ꝙ cōditio in eo ex quo cibatur habēs quartanā est qꝺ sit aggregans proprietates:quarum vna est vt non sit crudū: immo resoluēs cruditatē quam facit accidere melācolia.et scda est vt nō sit grossuȝ: immo subtiliās grossum. et tertia est vt nō sit constrictiuū:imo soluēs ventrē.et quarta vt sit sanguis ex eo generatus laudabilis et plurimū quidē est ita illud qꝺ habet caliditatem et humiditatem.

¶ Hic ponit quatuor conditiones ciboꝝ patientium quartanā. Primo est qꝺ non sit crudus.i.materiam incrudans aut generans materiam crudā immo destruat cruditatē quā facit accidere melācolia. Secūda est vt nō ingrosset:sed potius subtiliet grossum. Tertia vt sit lenitiuus ventris. Quarta vt generetur ex eo sanguis laudabilis et scdm plurimū cibi calidi et humidi sunt tales vt patet discurrendo. Hi autem calidi magis conueniunt in melancolia frigida quā calida:immo in multū calida non conueniunt licet humidi in omnibus speciebus melancolie conueniant.

¶ Et tu iam sciuisti qūo cibet̄ ante paroxismū et ꝑ quot horas et quare illud.et sciuisti iteruȝ qꝺ quādoqȝ necessarius est cibus in paroxismo et proximo eius ꝓpter causam predictam. verū rectius est vt eueniat febris ventre vacuo vt nō occupet̄ natura cū materia alia nisi cum materia egritudinis donec expellat eam. ⁊ vinum sit purum subtile.

¶ Hic ponit canō.tu iam sciuisti in capitulo de cibatione febricitantiū quomodo cibentur ante paroxismum et per quot horas ⁊ quare cibantur. Et iterum in eodē capitulo ꝙ quandoqȝ necessarius est cibus in paroxismo et in principio eiꝰ propter causam ibi dictam. Attamē melius est vt occurrat febris ventre vacuo vt natura non occupetur cum materia alia preter materiam egritudinis donec expellat eam. ¶ Secundus canō.⁊ vinum sit purū subtile maxime in quartana frigida et proprie in processu.sed in quartana calida melius est vt sit aliqualiter limphatum et maiorem in ea debemꝰ expectare digestionem anteqꝫ detur ꝙ̄ in frigida. et debet esse clarum subtile et vnius anni tantum vt humectet.

¶ Cura quartane continue. Cap. lxviij.

Dispositio huius febris est secūdum qꝺ enūciauimus ante ipsam.⁊ canon in ea est homogeneus canoni quartane īterpolate et nō diuersificatur ab ea nisi in rebus paucis. De illis est qꝺ declinatio in illa ad equalitatem in calefacientibꝰ et ad infrigidationē in hac est melior propter adherentiam febris:quare oportet vt administrētur in curatiōe eius ea que sunt sicut sirupus acetosus cū seminibus et geleniabim ⁊ aqua de radicibꝰ equalis ⁊ suppositoria cū melle. Et de illis est qꝺ flebothomia in hac ē magis necessaria:qm̄ materia est magis cōprehensa in venis. Et de istis est ꝙ licētia in carnibus in hac egritudine est minor.ideo caue hoc.

¶ Hic dimissis diuisionibus dicit. qꝺ dispositio huius febris est scdm qꝺ dictum fuit in precedēti capitulo:idest qꝺ raro accidit. Secundo dicit qꝺ eedem sunt intentiones in cura quartane cōtinue et interpolate ⁊ non est differentia nisi in paucis.

Primo quod declinatio ad calefaciendum equa-
liter:idest secundū exigētiam materiei et reliqua-
rum circunstantiarum in interpolata. et ad infri-
gidandum vel minus calefaciendū in hac est me-
lior propter adherentiā febris. quare oz vt admi
nistret in curatiōe hui⁹ sicut sirupus acetosus cū
seminibus.s.feniculi ⁊ petrosilini et gelenlabim.
idest conditū de rosis et aqua de radicibus equa-
lis:vtputa feniculi et petrosilini quibus forte ad-
dant.capilli veneris et forte endiuia et similia ſm
exigentias. Sed his fere bonum est semꝑ addere
boraginem et buglossam. Itē fiant suppositoria
cū melle et nō ita acuta:sicut in interpolata. Se-
cūda differētia qꝺ in continua magis cōuenit fle
bothomia et ꝙ materia est contēta in venis. Ter-
tia qꝺ liberius concedūtur carnes in interpolata
quā in ꝯtinua. Caue hoc idest obserua hoc. et idē
de vino. dieta debet esse magis tenuis in cōtinua
quā in interpolata. ¶ Cura eius nouē exigit inten
tiones. Prima est debitū regimen sex rerum. scđa
est materierū ꝯmuniū eductio. tertia est flebotho
mia. quarta ē euacuatio ꝓpria et sepe iterata p̄ce
dentib⁹ digestiuis scđm plurimū. quinta est ꝓuo-
catio vomitus. sexta prouocatio vrine. septima est
eductio materie ꝑ poros cutis insensibiliter. octa
ua mēbroꝝ ꝯfortatio. nona accidentiū correctio.
Et hic sicut in cura reliquarū febriū posui flebo-
thomiam pro tertia intētione quāuis sub quarta
includatur. quare flebothomatur cōiter in hac fe-
bre negligitur:que tamē est p̄stantissimū remediū
si fiat vbi oportet et scđm ꝙ oportet. ⁊ econtra est
multū nociua si fiat vbi nō oportet et scđm ꝙ non
oportet. ¶ Pro prima intentione regimē declinet
ad humidū. sed in quartanis a melācolia flegma
tica aut fecali declinet aliqualiter ad calidū. sed
in reliquis aliqualiter ad frigidū. Dieta a princi
pio vsqꝫ ad tres septimanas debet esse tenuis:sed
non multū. quapropter aut dimittant carnes aut
vtantur paucis carnibus et modici nutrimēti. sed
tēpore nostro melius est vt vtantur carnibus sicut
auibus paruis. postea pullis. deinde grossiorib⁹
et pluris nutrimenti. et postea si videbit stat⁹ secu
turus cū seuis accidētibus. vt quia paroxismi cre
scant intensiue ⁊ duratione dieta paulatim atte-
nuetur vsqꝫ ad statū inclusiue. Si vero nō:cōtinue
tur dieta iam dicta. Cibi autē sui habeāt quatuor
conditiones. Prima qꝺ nō sint crudi:immo resol-
uentes cruditatē quā facit melācolia intelligēdo
sicut dictū est in expositiōe huius passus. scđa ve-
ro qꝺ nō sint grossi:immo subtiliantes. tertia sint
lubricatiui ventris et nō ꝯstrictiui. quarta sint ge
neratiui boni sanguinis ⁊ scđm plurimū calidi ci
bi ⁊ humidi sunt tales licet calidi magis ꝯueniāt
in frigida. imo ī notabiliter calida sicut in coleri-
ca debent esse frigidi. humidi autem conueniūt in
omnibus. Cibi autē frigidi et humidi aliquando
misceātur cum calidis remittentibus frigiditatē
et nō humiditatē sicut lactuca que forte esset mi-
nus frigida misceretur cū calidis non mouētibus
humiditatē:sicut cū ficubus aut cū temperatis in
caliditate sicut boragine ant buglossa. Cibi vero
acuti salsi in fine ꝯcedūtur proprie in flegmatica
vitentur sicca inquātum sicca. vinū sit purum sub-
tile:in calida tamen aliqualiter limphari debet.
somnus sit longus: quies animalis et corporea
conueniunt. vitentur motus laboriosi. ¶ Leniatur
venter iuxta secundā intentionē cum clisterib⁹ aut
sumptis per os sicut est cassia. et est bonū vt cum
his lenitibus sit mixtum:aliquod leuiter educēs

melancoliam sicut serum caprinum cū cassia aut
decoctio epithimi cum eadem et similia. et vomi-
tus etiam adiuuetur cum leuibus in p̄ncipio ma-
xime natura tentante. et bonum est etiam vt ma-
terie cōmunes que sunt in venis educantur cū le-
uiter prouocantibus vrinam et sudorem. ¶ Flebo
thomatur iuxta tertiam intentionem cum vrina ē
grossa reliquis consentientibus scđm plurimū in
principio. et aliquando in processu conuenit li-
cet a principio non conuenerit. sed maxime con-
uenit quando melancolia est sanguinea. et si non
est magna indicatio de flebothomia dimittatur.
¶ Sed de euacuatione materie proprie cum solu
tiuis iuxta quartam intentionem bonū est vt pre
mittantur digestiua. quia humor est valde inobe-
diens nisi melancolia sit nimis superflua. aut for-
te esset in vijs ductuum et digestiua accōmodent
humori melancolico facienti febrem. et in princi
pio digestiua sint minus subtiliantia incidentia
prouocantia et aperientia ⁊ in processu magis. ⁊
euacuantia sint propria contra materiam: et etiā
contra humorem ex quo genita est. et cōmuniter
euacuetur in die ante paroxismū. digestiua autē
cōmunia sint sicut sirupus de pomis sirupus de
epithimo aqua boraginis et buglosse. serum ca-
prinum. et multa posita sunt ab Auicen. valentia
in omni materia. sed in processu his addatur siru
pus acetosus mellinus aut zuccarinus scđm exi-
gētiā et balneū aque dulcis parue more iuuat ad
digestionem. et euacuatiua sunt sicut sene epithi-
mū polipodium et similia. fortia vero sicut lapis
lazuli lapis armenus elleborus niger. Cōposita
reperiūtur multa debilia et fortia. sed cōmuniter
vtendum est leuibus et leuiora competunt in p̄n-
cipio cum apparet digestio. fortiora cōpleta di-
gestione competunt. ¶ Prouocetur vomitus iuxta
quintam intentionē primo cum lenibus ad edu-
cendum materias cōmunes que sunt ī stomacho.
postea materias proprias antecedentes et con-
iunctas. et debet esse fortior quāto magis ꝓces-
serit digestio. Et quādoqꝫ fit in die paroxismi pa
rum ante paroxismū quandoqꝫ in die quietis: sed
maxime tentandus est natura adiuuāte et in qui-
bus est difficilis vomitus p̄cedat cibatio cū mul-
to potu vini aut aque:aut amborum scđm exigen
tiam materie et consuetudinem. Multa autē vo-
mitiua posita sunt ī textu debilia fortia et medio-
cria. ¶ Prouocetur vrina iuxta sextam intētionem
in principio cum lenibus in processu cum fortio-
ribus magis aut minus calidis scđm exigentiam
materie et temporis egritudinis: quorum copiā
habuisti in precedentibus capitulis. ¶ Educatur
iuxta septimam intentionem materia per poros
cutis cum sudore. et insensibiliter cum fricatione
que fit fortior in processu quā in principio. Item
cum aqua ordei vino subtili admixta. Item cum
suffumigijs que maxime fiunt natura tentante su
dorem. ex fortioribus vero que dantur materia di
gesta et notabiliter miorata sunt sicut tyriaca me
tridatum dyatrion pipereon medicamen de assa
et similia cum vino potenti. nam hec exhibita in
principio paroxismi actu calida ꝓuocant sudorē
et aliquando educūt totam materiam maxime in
declinatiōe. et debet post horum sumptionē pan
nis cooperiri. Sed hec valde calida non sunt ad-
ministrāda nisi in flegmatica ⁊ fecali. balneū ꝟo
in oib⁹ sp̄ebus cōuenit. ¶ Confortet iuxta octauā
ītētionē cor cerebrū ⁊ mēbra naturalia cū electua
rio regum dyamusco ⁊ similibus magis aut min⁹

calidis scdm exigentiam. ¶ Corrigantur acciden tia iuxta nonam intentionem scdm q oportet.

¶ De febre sextana septana et similibus. Ca.lxix.

Ec nominatur phitamos ⁊ quidam nominant huiusmodi febres reuolubiles. Iste generantur ex materia homogenea materiei quartane: sed est minor et grossior. Et plurimum quidem fiunt ex melancolia flegmatica.

¶ In hoc capitulo auctor determinat de quibusdam febribus annexis quartane. Et primo inuestigat possibilitatē earū opinione propria ⁊ aliorum. secundo ponit curā. secunda ibi. (Appropinquatur.) Prima in tres. p̄mo notificat has febres ratione nominis et materie. secūdo ponit opiniones Hypo. et Gal. de possibilitate et impossibilitate dictarum febrium quintane sextane et septane. Tertio pertractat hanc materiā scdm opinionem propriā. secunda ibi. (Sextanā autē.) tertia (Et ego quidē opinor.) In p̄ma parte dicit istas febres nominari phitamos et quosdam nominare illas reuolubiles. secūdo dicit has febres generari ex materia nature consimilis materie febris quartane et eam scdm plurimū esse materiā flegmaticam. ¶ Notandū qd Auicen. tria dicit de materia harū febrium. Primū quod earum materia est eiusdem generis vel speciei cū materia quartane. Cuius ratio est. quia est materia melancolica. sed grossitie et paruitate tardat motū. Secundo dicit qd harum materia ē grossior et paucior materia quartane. propterea tardius mouetur quā materia quartane. nam grossities et paucitas retardant paroxismū: sicut ecōtra subtilitas et multitudo ipsum accelerant. tum quia tales subtiles et multe facilius mouētur. tum quia magis stimulant virtutem. Tertium dictū. qd quāuis sint multe species melancolie. tamen vt plurimuz fiunt ex melancolia facta per adustionē flegmatis. et hic est sermo Rasis. xvj. continentis capitulo secūdo. Huius autem tertij dicti ratio est. quia melācolie ex alijs humoribus cum perueniunt ad maiorem ingrossationem per calidum adurens ad paucitatem tantum incinerantur et paucificātur quod cinis ille non potest amplius putrefieri. et si putrefit non potest deferre calorē actualem ad cor sufficientem ad febrem. non enim est illis humorib⁹ humidum tenax. sed flegma. quia habet multam viscositatem potest comburi et fieri melancolia q̄ faciet quartanam. et si amplius comburatur ⁊ terrestrificetur faciet quintanam ⁊ sextanam. nā adhuc remanebit humidum qd potest putrescere et euaporando portare calorem febrilem notabilez ad cor. sicut carbones facti ex lignis viridib⁹ magis emittunt flammā quam facti ex lignis siccis.

¶ Sextanam autem ⁊ septanam et q̄ sunt post illas Hypocra. dixit.

¶ In hac parte agens de possibilitate aut impossibilitate harum febrium. Primo ponit opinionē Hypo. scdo Gal. secunda ibi. (Et Gal.) In p̄ma parte dicit quod sextanam et septanā et que sunt post illas. s. octauanam et nonanam dicit Hypo. in libro epidimiarum fieri.

¶ Et galen⁹ dixit. ego non vidi in vita mea aliquam ex eis: neq; vidi quintanā nudam fortem et neq; est febris nisi quasi occulta. Inquit et non est longinquū quin sit causa in septana. verbi gratia. et nouena regimē qd quādo administratur et curritur super ipsum facit febrem. nā iteratio facit necessario in huiusmodi hora illam febrem et si dimitteretur et rectificaretur non faceret. Est ergo causa in periodis eius ⁊ in ipsius iterationibus reiteratio regiminis: ⁊ periodi eius non sunt periodi materie que effundatur ⁊ eius reditiones. Inquit oportet vt obseruetur in experientia huius egritudīs hec intentio ita vt non accidat error.

¶ Hic primo ponit opinionem Gal. secundo assumit intentionē eius. secunda ibi. (Quāuis Gal.) In prima parte dicit Gal. dixisse in primo de differentijs febrium quarto capitulo. sed prolixius in cōmēto epidimiarum se nunq̄ aliquam vidisse ex eis. s. sextanam neq; septanam aut aliam ex sequentibus: immo nec quintanam nudam. i. alteri non associatam fortem. i. manifestam: immo non visa est ab eo febris nisi occulta quidem. i. cū alijs complicata. ¶ Item quia remissa. Secundo dicit quod non est longinquum. s. a veritate: quoniam causa septane et nonane sit regimē quod quando administratur ⁊ currit super ipsum. i. continuatur facit has febres. nam alteratio regiminis cōsimilis priori regimini quod fecit primum paroxismū facit necessario ī hmōi hora. i. in die correspōdēti illam febrem. ⁊ si illud regimē dimitteretur ⁊ rectificaretur idest fieret regimen conueniens contrarium primo non faceret febrem. ergo causa periodorum ei⁹ et reiterationū illi⁹ febris. s. reiteratio regiminis primi. et periodi huiusmodi feb. non sunt periodi materiei que effunditur ad locum minere putredinis eius. Et non sunt eius. s. materie reditiones que. s. existēs in aliquo cumulo pellatur pars post partem sicut fit in tertianis quartanis ⁊ similibus secundū naturam materiei: immo per malum regimen continuatum cuiusq; paroxismi materia de nouo generatur. aut forte aliquis humor preexistens putrefit forte prohibita transpiratione. et forte nunc vnus nunc alius. ¶ Tertio dicit Gal. dixisse quod obseruetur in experientia huius egritudinis an pendeat a regimine malo continuato an a materia que effunditur per partem post partem et non sit error in regimine. imo supple ordinetur regimen contrarium primo.

¶ Quāuis galen⁹ sit quasi negans aduentum harum febrium. et quasi qd sit necessarium vt sit huiusmodi febris alia radix. Uerum hypo. iam verificauit sermonem in inuentione septene et nouene. et non est illud manifestum mirabile neq; manifeste īpossibilitatis. ita vt sit necessariū in eo redire ad administrādum. Et sermones quidē quos locut⁹ est hypocrates in capitulo harū febrium sunt qd septena est prolixa et non ē mortifera: et nouena est logior ea et nō est mortifera. Et dixit qd quintana est deterior febrium. quoniā fit ante ptisim et post ipsum.

¶ Hic Auicen. assumit intentionem Gal. dicēs ꝙ Gal. est quasi negans aduentū harum febrium. qꝛ nō absolute negat eas: sed negat eas accidere sicut accidunt alie febres paroxismales. i. ſm naturam humoris periodicantis quottidie sicut flegma. aut de tertio in tertiū sicut colera. aut de quarto in quartū sicut melancolia. cuius negatiōis ratio est. quia si darentur he febres: tūc dareꝛ alia radix. i. alius humor a quattuor generibus humorū. sed hoc est falsuꝫ. consequentia tenet. quia humor faciens has febres non potest esse melācolia que mouetur de quarto in quartū nec colera nec flegma propter similem causam nec sanguis. qꝛ facit motū continuū. ergo necessario erit alius humor distictus ab illis. Et hoc est quod dicit Rasis. xvj. continentis vltimo caplo. dixit Gal. s. in lib. epidimiarū. Non vidi feb. currere per septē et displicet mihi dictū Hyppo. hoc affirmātis. qꝛ impossibile est vt dicat de quo humore est. Aliter potest exponi radix alia ab hūorali. qꝛ radix huius febris nō est aliquis humor qui scōm naturā suā faciat hāc feb. sed solum malitia regiminis. ¶ Scōo dicit ꝙ Hyppo. dixit cum veritate inueniri septanā ⁊ nouanam. ⁊ hoc non est manifeste mirabile aut manifeste impossibile. ita vt sit necessarium in eo redire ad administrandū. i. ad inueniendum aliquas causas occultissimas. Mysteria enim sunt res occulte soli deo cognite vl' difficillie cognite. ¶ Tertio dicit ꝙ sermones quos locutus est Hyppo. in caplo haruꝫ feb. sunt ꝙ septena est prolixa: sed nō mortifera: ⁊ nouana longior ea: sed non mortifera. ⁊ dixit ꝙ quintana est deterior febris: quoniaꝫ fit ante ptisim aut post ipsam. Et dixit in ea Gal. vt scitis in commētando textum illum satis diminute ⁊ parum ad mentē Hyppo. quare tex. ille īdiget expositiōe. Textus autem de quo est sermo hic in primo epidimiarum sic iacet. Quintana oīm pessima. etenim ante ptisim ⁊ iam ptisim patientibus interficit. Commentū Gal. est hoc. Qui ptisim patiuntur ethica febriunt febre nunquaꝫ desinente. Euentus namqꝫ eius sicut ⁊ aliarū omniuꝫ iam didicisti in libro de differentijs febrium. et eā que per tertiā aut per quartam diem paroxismātur: sicut dicit Hyppo. eam q̄ per quintam. de qua quintana existimes causam dictam a nobis quod de septenis ⁊ nouenis paruꝫ ante audiuisti. Dixit autem Gal. in cōmētō precedēti non reperiri has febres nisi casualiter. Ex quibus verbis aperte liquet Gal. in commentando textum illum fuisse diminutū ⁊ parum declarasse mentē Hyppo. Eget ergo sermo iste expositione ꝓpria Aui. intendētis tex. illum declarare et ponere opinionem suam in hac materia dicit.

¶ Ego quidem opinor huic sermoni modum quēdam. et est vt sit ptisis significans ethicam. ⁊ sit sermo ei⁹ quintana subiectuꝫ propositionis indefinite nō significātis cōmunitatē. Ergo ē quasi dicat qō de q̇ntana est vna species deterior febrium. ergo ē significatio huius sermonis eius qō cū febres prologantur et permiscētur et diuersificātur perueniūt plurimū ad inflāmandū mēbra principalia et ad ethicā. ⁊ de ꝓprietate harum febriū ē vt stent in fine suo ſm ordinē vnū. et plurimū illi⁹ sup quartanā. et iā testificati sumus eam quintanā. verū ipsa perducit ad quartanā quando in hūoribus ē exuberatio et in hūiditatibus multitudo. Cūqꝫ liquefactio iaꝫ multiplicatur et euacuationes sensate ⁊ insensate frequētes fiunt non remanet in hūoribus cinereitas nisi illud qō minus est et grossius. et illud facit esse necessarium vt sit paroxismus tardior et fiat illa que fuit quartana quintana. Et in huiusmodi quidem dispositione fortasse erit corpus preparatū vt inflāmetur et fiat ethica.

¶ In parte presenti Auicen̄. pertractās hanc materiam primo exponit textū Hypo. in primo epidimiarum. ⁊ declarat mentem eius. scōo cōfutat ratiōes ꝯtra Hypo. ⁊ remouet quādā instantiam. tertio summis laudibus extollit Hypo. dicēs sue auctoritati credēdum esse. quarto dicta Hyp. confirmat ex relatu ⁊ visu. scōa ibi. (Et nō oportet vt negetur.) tertia ibi. (Amplius non est. quarta ibi. (Et iam retulit.) Prima in duas. In prima ostendit quomodo q̇ntana q̄ est deterior feb. aliqn̄ antecedit ptisim siue ethicā. Scōo oñdit qūo aliqn̄ subsequitur. scōa ibi. (Et iterum ethica.) ¶ Sed pro notitia prime partis est sciēdum qō Auicen̄. intēdens declarare dicta Hypo. primo epidimiarum ⁊ maxime illud. quintana est deterior feb. qm̄ fit ante ptisim. et post ipsam premittit sex propositiones dicēs. ¶ Ego opinor huic sermoni Hyp. esse modum quēdam. i. quēdam intellectum verū: ⁊ tunc ponit primam propositionē que est ꝙ ptisis significat ethicam. i. cōuertitur cum hoc termino ethica. ⁊ non accipitur hic ptisis pro ethica. sequente vlcus pulmonis. ¶ Secunda propositio ē vt sit sermo eius quintana subiectum propositionis indefinite non significātis cōmunitatē. ergo est. quasi dicat. quintana est vna species deterioꝝ febrium. i. qō subiectū huius propositionis quintana est deterior febris est subiectum propositionis indefinite: cum in ea subijciatur terminus cōmunis sine signo. vnde significat qō aliqua quintana ē deterior febris. ¶ Tertia propositio. ergo est significatio. i. verificatio huiusmodi sermonis eius quod febres cum ꝓlonganꝫ ⁊ permiscētur ⁊ diuersificantur perueniunt: vt plurimū ad inflammandum mēbra principalia ⁊ ad ethicam. i. ꝙ febres permixte diuersificate prolongate. et diuersificate. i. facte inordinate vagantes in suis paroxismis inflāmāt mēbra principalia. ⁊ proprie cor ⁊ ducunt ad ethicam ⁊ hec propositio nota est ex dictis Galeni in cōmento tertij pronosticorum. ¶ Quarta propositio est. de proprietate harū febrium. et est vt stent in fine suo scōm ordinem vnū et plurimum illius. s. ordinis trāsit super quartanā. ⁊ iam testificati sumus eam quintanam. i. feb. inordinate vagantem propter difformitatem in adustione humorum a quibus pendent. tandē reducūtur ad vnum ordinem. qꝛ transeunt in quartanam et aliquando in quintanam que secunduꝫ plurimum sequitur quartanam: aliquando non. Causa autem huius est. quia humores a quibus pendent huiusmodi feb. inordinate cum prius essent difformes in adustione tandem reducunꝫ ad vniformitatē cum sunt versi in melancoliam. propterea faciunt feb. vnius modi secundum formaꝫ et proprietatem melancolie que est quartana. et aliquando est quintana: quam secundū plurimuꝫ precessit quartana aliquando vt ostendetur.

¶ Quinta

¶ Quinta ꝓpositio. verū ipsa .s. febris inordinata perducit ad quartanā quando in hūoribꝰ est exuberatio. et in hūiditatibꝰ multitudo. Cū aūt liq̄factio iā multiplicatur ⁊ euacuatiões sensate freq̄ntes fuerint nō remanet in hūoribꝰ cinereitas nisi illius qđ est minus: et illius qđ est grossius. et illđ facit eē necessariū vt ꝑoxismꝰ sit tardior ⁊ fiat illa q̄ fuit q̄rtana q̄ntana .i. febris iordinate vagās ꝑducit ad q̄rtanā q̄n hūor melācolicus ē multꝰ nec valde ingrossatus ꝑ adustionē. Cum aūt ꝓcedēte adustione et liquefactione et multiplicatis euacuationibus sensatis, aut insensatis hūor melācolicus paucificatur et ingrossat̄ paroxismꝰ fit tardior et fit transitꝰ ex quartana in quintanā. ¶ Sexta ꝓpositio ⁊ in huiꝰ quidē dispositione fortasse erit corpus preparatū vt inflāmet̄ ⁊ fiat ethica .i. corpus existens in hac dispositione erit paratum ad ethicam. vnde sequitur ethica quintanā ⁊ eius causas.

¶ Et iterum ethica quando antecedit nō est lōginquū quin faciat accidere in humoribus cinereitatem quādam propter paruitatem suam in postremis ethice. et accidit illi cinereitati putredo: quare accidit febris.

¶ Hic declarat duo. Primū ꝙ quintana aliquando sequit̄ ethicam. scđm ꝙ ipsa est mala. scđa ibi. (Et iā destruxit.) Primū ꝓbat̄ sic. Ethica aliquādo causat cinereitatē i hūoribꝰ .i. hūorē paucū terreū melancolicū genitū ex hūoribꝰ per adustionē ab ipsa .s. adustione factā cui hūori accidit putredo. igitur causat quintanā. ꝯña tenet. cum quintana fiat ex putredine hūoris melancolici pauci terrei grossi.

¶ Et iam destruxit febris ethica corpus. est ergo mala ex hoc qđ ipsa est signū adustionis humoris de quo nō remāsit nisi parum: et fit adustus parū: ⁊ ex hoc qđ ipsa ē cā additionis febris et duplicationis eius.

¶ Hic ꝓbat scđm .s. qđ ipsa sit mala et mortifera. Nā ipsa est mala ꝑ viā signi ⁊ ꝑ viā cause. igit̄ ⁊c. tenet ꝯña. et ꝓma pars ꝓbat̄. nā ethica iā destruxit corpꝰ. ergo q̄ntana q̄ est effectꝰ eiꝰ ē mala ꝑ viā signi eo ꝙ significat hūoris adustionē ex quo nō remāsit parū adustū: et significat corꝑis extremā consumptionē. Sꝫ qđ sit mala per viā cause. ꝓbatur. quia quintana veniēs post ethicā est causa duplicationis fe. et augmēti ethice. nam primo erat solū ethica. nunc vero quintana est addita ethice. et sic sunt due febres. quarum vna auget alteram.

Hic cadunt dubia discussione digna. Primū q̄ est materia febriū inordinate vagantiū sequentiū febres cōpositas ꝓlongatas. Dicendū ꝙ febres multe adinuicē cōposite sicut tres tertiane note et due tertiane cum vna flegmatica q̄n habent materias habentes modos sub̄e et quantitates suis formis proportionatas habēt periodos ordinatos suis formis et proprietatibus proportionatos. Cum vero putredine et adustione diu procedente hi humores sunt ꝯuersi in melācoliā faciūt quartanā vnā aut duas ordinate de quarto in q̄rtum affligentes. in tempore autem medio quādo isti humores sunt multum elongati scđm quātitates et modos substātie a quantitatibus et modis substantie suis formis ꝓportionatis; vt quia sunt notabiliter paucificati aut igrossati: retinētes tñ suas formas substantiales et proprietates: tūc faciunt febres inordinatas et vagantes. quia magis tardantur paroxismi quā conueniat formis et proprietatibus humorū illoꝝ. et cum hoc retardationes suorum paroxismoꝝ sunt difformes: eo qđ difformiter hūores illi sunt paucificati et ingrossati ipsis difformiter resistentibus caliditati putredinali eos paucificanti et ingrossanti. materie itaqꝫ febrium inordinatarum sunt materie difformiter magis paucificate et ingrossate per putredinem et adustionem quā conueniat formis suis substantialibus quas adhuc retinēt. Et ex his infertur ex febre sanguinea posse fieri febres diuersas: postea inordinatas: postea quartanā aut q̄ntanam: quod patet ex dictis hic et in capitulo de sinocha.

Secundum dubium vtrum cū deuenitur ad quintanā precedentē ethicam aut sequentē sit necessariū preuenire quartanā. Et arguitur ꝙ sic. quia ad grossitiem maiorem et paucitatem maiorem non est deuenire nisi per grossitiem ⁊ paucitatem minorem. ergo prius erit materia incinerata grossitie et quātitate proportionata quartane ꝙ quintane. ¶ In contrarium est Auicen̄. dicens qđ licet plurimū super quo stant febres iordinate sit quartana tamen testificatur ipsam fuisse quintanam. ¶ Dicendum scđm Gentilem qđ licet scđm plurimū ante quintanā sit quartana cū antecedit ethicam aut sequitur: nō tamē est necessarium: cuius ratio est. quia humore facto melancolico non est necessarium ipsum putrefieri. ergo non est necessariū fieri quartanā. et iterū dum non putrefit potest fieri grossior et paucior quā primo proportionalis q̄ntane et postea putrefieri. ergo potest esse ante ethicam ⁊ post ethicam quintana quam non antecedit quartana.

Tertium dubium vtrum quintane et sextane et relique possint fieri nō precedente alia febre. In quo dubio scđm Gentilem tenenda est pars affirmatiua. Nam homine remanente in apparente latitudine sue sanitatis potest humor melancolicus paulatim ingrossari et paucificari. et tardius moueri quā per quartū. ergo potest moueri per quintum diem aut aliquem ex subsequentibus.

Quartum dubium q̄r ex dctis Auicē. hic de intētiōe Hypo. videt̄ posse ꝯcludi sextanā ⁊ seq̄ntes esse deteriores quintana. q̄r sicut quintana est deterior quartana. quia humor ꝑ adustionē est magis paucificatus et ingrossatus ita sequentes ex eadē causa sunt deteriores. ꝯñs ꝯtra Hyp. qui dixit quintanā esse deteriorē ceteris. ¶ Pro solutione huius dubij premittendū hmōi feb. dupliciter posse fieri. vno modo ex errore regiminis sicut placuit Gal. scđo modo ex adustiōe febrili paulatim hūorē melancolicū paucificante et ingrossante siue antecedant ethicam siue sequantur. tertio ex successiua paucificatione et ingrossatione humoris non quidem per adustionem febrilem. sed ex actione caloris naturalis et continentis paulatim humorem melancolicū et flegmaticū paucificante et ingrossante homine remanente in latitudine sue sanitatis aut neutralitatis apparētis cui hūori taliter paucificato et ingrossato postea accidat putredo. Posset etiam melīa putrefieri et ingrossari per frigiditatē cōgelantē et exprimen

tem hūidū:et postea putrefieri. quo premisso dici
tur qȯ si he febres ꝓueniāt prīo modo certū est qȯ
q̇ntana est deterior sextana et sextana septana:et
sic deinceps eo qȯ q̇ntana frequētius affligit. ce/
teris ergo paribus est deterior:et similiter sextana
septana. Si ꝟo hmōi febres fierent. scȯo modo ex
adustione febrili hūorē paucificāte ratio facta in
ṗncipio. dubij cōcluderet sextanā et sequētes de/
teriores quintana. sed non est verisimile per adu/
stionē feb. posse corpus tantū ꝯsumi vt humores
ita paucificētur et ingrossentur et faciant sextanā
et q̄ deinceps quin prius accidat mors. ideo Hy/
po. dixit qȯ q̇ntana est deterior cū non cōparaue/
rit eam nisi ad quartanā et fe. inordinatas q̄ illas
p̄cesserūt. et dato etiam qȯ et ethicus nō moreret̄
melācolia tamē hoc modo incinerata non posset
āplius ferre calorē putredinalē sufficientē ad feb.
Si vero hec fe. accidat. tertio modo dicendum est
quintanā esse deteriorē sextana:et sextanā septa/
na:et sic deinceps. Primo per eandē rationē qua
ꝯclusum est quintanā ṗmo modo venientē esse de/
teriorē sextana. Itē quia paroxismus eius est intē
sior qꝛ p̄cedēte relolutiōe ꝯtinue remanēt partes
terrestriores ⁊ magis frigide:⁊ a quib⁹ pauciores
vapores eleuant̄. tertio quia ꝑoxismi q̇ntane sunt
longiores verisimiliter quā paroxismi sextane cū
pēdeant a pluri materia. Et similiter dico de pa/
roxismo sextane in cōparatione ad septanā. et sic
deinceps.

Contra nouana est longior septa/
na. ergo ꝑoxism⁹
nouane debet esse longior paroxismo septane te/
net ꝯñа. quia sicut se habet tota ad totā ita paro/
xismus ad paroxismū. añs aūt est Auicē. in littera
de intētiōe Hyp. Et confirmat̄. qꝛ grossities mate
rie plus operatur ad longitudinē quā multitudo
eius vt ex textu colligi potest. ¶ Ad hoc dicitur ne
gando primā ꝯsequētiā. causa em̄ quare nouana
est lōgior septana est. qꝛ tardi⁹ ꝑoxismat. vnde in
equali tēpore minus de materia eius consumitur
Ex quo tamē non sequitur qȯ paroxismi sint lon/
giores. nec sequit̄ grossitiē plus operari ad longi
tudinē quā multitudinē precipue in materijs val/
de terreis que per putredinē sunt apte cito incine
rari:quanto em̄ materia est grossior et terrestrior:
tanto est vicinior incinerationi. Forte tamē in ma
teria non ita terrestri posset esse verū. male tamen
grossities materie posset multitudini eius cōpa/
rari in faciendo longitudinē vnius febris totalis
aut paroxismi si quis bene consideret.

¶ Et nō oportet vt negētur egritudines
quas non cōtingit videre in tēpore quodā
et quadā regione. nam hoc genus non cō-
prehenditur per multitudinē. neq̇ iterum
oportet vt dicatur ꝙ si est quintana:tūc ne
cesse est vt sit materia quinta. nam melāco-
lia generat quintanā nō propter hoc ipm
quod ipsa est melancolia:immo propterea
qȯ ipsa est pauca grossa. etiam non ꝓlon-
gatur quin sit in corporibus quibusdā me-
lancolia grossa pauca cui accidit putredo.

¶ In parte presenti Auicen̄. primo cōfutat ratio/
nes Gal. scȯo remouet instātiā. scȯa ibi. (Et non
cōuenit.) Rationes Ga. fuerūt due. prima ꝙ ipse
nō vidit in vita sua aliquā illaꝝ que sunt post q̇n/
tanā nec vidit quintanā nudā fortē. ergo nō sunt
ponēde. scȯa ratio. quia si darētur essent dādi alij
hūores p̄ter quatuor. ¶ Ad ṗmā rationē r̄ndit Aui
cen̄. negādo ꝯñam. nō em̄ opꝫ vt negētur egritudi
nes quas nō ꝯtingit videre in quodā tp̄e et ī q̄dā
regiōe. Hoc em̄ gen⁹ nō cōprehendit̄ per multitu
dinē. i. qꝛ multotiēs eueniat. cōtingit em̄ hmōi fe.
in quodā tp̄e ⁊ in q̄dā regiōe videri et nō in oībus
et ita videri ab aliquo ⁊ nō ab oībus. ¶ Ad scȯam
rationē similiter negat ꝯñam dicēs. nec opꝫ iterū
vt dicat̄ ꝙ si aliq̄ ē q̇ntana ꝙ tūc necesse ē ꝙ sit ma
teria q̇nta. i. q̇nt⁹ hūor. nā melēia ḡnat q̄rtanā. al.
q̇ntanā nō ꝑꝑ h̄ ꝙ ipa sit melēia:imo ꝑꝑea qꝛ pau/
ca ⁊ grossa. ⁊ iā nō ꝓlōgat̄. i. nō ē ipoĺe q̇n sit ī q̇buſ
dā corꝑib⁹ melēia pauca ⁊ grossa cui accidit putre
do. Hic tex. apte est ꝯtra Gētilē: qui vult ꝑiodica
tionē sequi ꝓpetatē ⁊ formā substātialē humoris
actiē ꝯcurrētis ad motū hūoris ī deteriato tp̄e p̄ci
pue si text⁹ dicat q̄rtanā sicut cōiter repit̄: lꝫ Gēti
lis īnuat hūc tex. esse malignatū. ⁊ in antiq̄s libris
inuenitur quintanā. apparuit eni ei hunc tex. non
bene sonare pro opinione sua.

Notandum ſm gentilē ꝓ declaratiōe
ṗmi dicti siue rōnis ꝙ ali/
quādo ꝑtransit magna ānoꝝ reuolutio in q̄ nō vi/
dent̄ aliq̄ egritudines sicut Gal. non vidit suo tp̄e
lapidē ab intestis vt refert sexto iterioꝝ: quē tamē
Gētilis bis se vidisse dicit. ēt ipso scribēte hāc le/
ctionē laudabilis vir magr̄ Ioā. Iuliani de forli/
uio misit ad ipm lapidē ad q̄ꝺtitatē nucis vomitu
expulsum post dolorē stōi ⁊ erat illi⁹ lapidis duri
cies q̄lis ē duricies gipsi ⁊ figura lapidis erat ro
tūda oblōga. i. figure oualis. ⁊ hoc nō fuit visuꝫ a
predecessorib⁹ nr̄is. non tn̄ dꝫ negari: imo dꝫ cōce
di sicut monstrū raro veniēs. Ego ēt meo tp̄e vidi
vna cuꝫ magr̄o Bn̄dicto egregio doctore verone
aꝑa in iguīe cuiusdā mulieris ī quo erāt lapides
tres ad q̄ꝺtitatē castanee forme tēdentis ad rotun/
dum ⁊ duritie gipsi: qȯ aꝑa me p̄n̄te secuit. Itē ve
na medena multiplicat̄ in medena ciuitate quaꝫ
Gal. nūq̄ vidit. tertia q̄rti. cap. ꝓṗo. Item tp̄e nr̄o
pauci aut nulli vider̄t vermē reptātē sub cute. quē
tn̄ Auēzoar ⁊ quidā sapiētes hyspani ponūt. non
sunt ergo hec a nobis negāda: imo poti⁹ nr̄a in/
terest hoꝝ causas iuestigare ⁊ oīm poĺiuꝫ ꝯtinge/
re in natura sicut recte sensit Auer. primo colliget.
Ego. n. credo causam materialē lapiduꝫ de quib⁹
supra esse fl̄a grossū ⁊ viscosū. cām aūt efficiētē eē
calorē loci in quo generātur vna cū calore mēbro
rum circūstantiū cū adiutorio etiā caloris conti/
nētis qui calores etiā resoluēdo partes humidio/
res residuū inspissant et indurant. figurātur enim
et colorantur scȯm figurā et coloreꝫ mēbri in quo
generantur. hinc ē qȯ lapides renū sunt longi ro/
tundi rubei. figurant̄ etiā aliquando in locis am
plis scȯm figurā flegmatis qȯ ibi repitur. augē/
tur autē ꝓpter additionē flegmatis: qȯ sicut pau
latim addit̄ et inuiscatur cū preexistēte: ita pau/
latim indurat̄. Causaꝫ aūt vermiū vide. xvi. tertij.
cap. ꝓprio. et in plerisq̄ locis. Sed cā cur reptant
sub cute est eoꝝ subtilitas ⁊ agilitas. Causam au
tem vene medene vide ab Auicen̄. loco allegato.
¶ Notādū scȯo pro declaratione r̄n̄siōis scȯe ꝙ si
tex. Auic. dicat ꝙ melēia ḡnat q̇ntanā nō ꝑꝑ hoc ꝙ
ipsa est melēia: imo ꝑꝑea ꝙ ipsa est pauca ⁊ grossa
sicut cōiter repit̄: est multū ꝯtra opinionē Gētilis
ponētis ꝑiodicationē sequi ꝓprietatē humoꝝ et
formā specificā eius. Hꝫ igit̄ ꝯñr dicere ꝙ melēia
generat quartanā inq̄ꝺtū melēia: ⁊ per formā speci/
ficā ⁊ proprietatē eius. Glosat tn̄ hunc textū ꝓ sa
lute sue opiniōis ꝙ melēia nō facit quartanā solū

inquātū

inquantū melancolia.sed inquantū melācolia cū
determinata grossitie et quantitate. ¶ Pro cuius
intellectu nota.ꝙ Gale.et Aui.viderūt ꝙ periodi
catio cōiter ⁊ vt in pluribus inuenta sequitur for/
mam specificā humorū.nā ex grossitie et quātita
te in hūore impossibile est inueniri has determi/
natas periodos plīmū inuētas cū ille dispositio
nes sint in infinitū variabiles:vt dicit alias se de
clarasse.Et affirmat Gal.hoc sensisse in cō.epidi
miarum.hec tñ differentia est inter hos viros.qꝛ
postꝙ.G.cōcessit ꝙ periodicatio sequit̃ formam
specificā hūorum nō potuit cōcedere ꝙ esset dare
quintanā et sextanā:et feb.hmōi.qꝛ sequit̃ ꝙ esset
dare aliū humorē.Si eñ periodus ꝯtinua est san
guis quottidiana flegmatis.tertiana colere.quar
tana melancolie.ergo quintana erit q̄nti hūoris.
Aui.tñ vidit ꝙ lꝫ periodicatio sequat̃ formas siue
naturas specificas:tñ est de hͦ sicut de alijs actio/
nibus naturalibꝰ.sequunt̃ eñ formas cū determi
natis accñtibus vt attractio ferri sequitur magne
tem in determinata quātitate ⁊ qualitate.vnde si
allio vngat̃ nō trahit.13ª.tertij.Et in.5.phisico
rū.dicit Auer. lꝫ igit̃ mel'ia pncipal'r moueatur in   Auerrois.
quarto a ꝓprietate:tñ requirit determinatā quan
titatē et modū substantie quibꝰ ꝑmutatis nō pōt
seruare suū modū:⁊ cū possit in aliqua substātia ⁊
quātitate putrefieri et pelli igitur aliquo tp̄e mo
ueri poterit ⁊ nō ꝑ quartū.hec sunt dicta Gē.Ego
tñ credo.G.et Aui.voluisse formas specificas hu
morū et suas ꝓprietates cōcurrere ad periodica/
tionem:sed nō eo mō quē ponit.G.volēs eas cō/
currere actiue.nā sequeret̃ ꝙ forme substantiales
et ꝓprietates humorū essent date eis in ꝑniciem
et corruptionē:qd̄ nō sane mentis diceret:cū a na
tura sint date hūoribus ⁊ oībus in istis ad sui cō/
seruationē ⁊ ad resistenduꝫ causis corrūpentibus:
sicut ⁊ cōplexio.resistūt ergo quātū pn̄t mēbris ex/
pellentibus hūores extra locū suū naturalē.verbi
grã:de ītra venas ad extra venas et cuiuslibet hu
moris periodicatio insequit̃ hāc ꝓportionē potē
tiarum mēbrorū mouentiū hūores ad suas resistē
tias.Et qꝛ mel'ia per formā substantialē ꝓprieta
tem modū substantie et cōplexionē magis resistit
mēbris expellētibus ꝙ̄ colera:⁊ colera ꝙ̄ flegma:⁊
fl'a ꝙ̄ sanguis ipsa tardius ꝑiodicat ceteris.s.de
quarto in quartū:colera d̾ tertio in tertiū:fl'a quot
tidie:sanguis ꝯtinue.Et hec oīa sunt amplissime
declarata in q̄ōne de periodicatione.Et hāc opi/
nionē voluit.G.in cōmē.epidimiarū.et Aui.pria
quarti ca.de sermōe vl'i.in febribꝰ putridis.§.illo
Et iste quidē fe.quibꝰ sunt paroxismi eradicatio/
nis ⁊ tēporis:qñꝙ̄ dimittunt ordinē suū ꝓpter di
uersitatē materierū in multitudine ⁊ paucitate et
grossitie et tenuitate:⁊ ꝓpter diuersitatē in eis in
genere:ita vt ꝑmutent̃ quedā materie:et fiant de
genere alterꝰ que diuersificant̃ in eis in specie et
nō in multitudine et paucitate ⁊ tenuitate ⁊ gros
sitie tm̄.Et nota illaꝫ particulā.que diuersificant̃
in eis in specie ⁊ nō in multitudie et paucitate te
nuitate et grossitie tm̄.Itē in ca.de feb.a p̄atū vni
cuiꝙ̄ humori inest periodus:que sibi cōuenit:po
nende sunt itaꝙ̄ forme specifice et ꝓprietates in
humoribus facientes ad determinatas periodos
sed nō sicut Gen.qui posuit ipsas actiue concurrē
tes ad motus humorum:immo debent poni restē
tes mēbris expellentibus hūores mō iam dicto.

¶ Et nō conuenit alicui vt dicat possibile
est in flegmate vt fiāt ei paroxismi alij quā
do ingrossatur et minoratur qm̄ concessio
est res ampla et raro fit possibile vt neces/
sario sequatur eius contradictio.

¶ Hic Aui.soluit instantiā que posset fieri contra
solutionē rōnis scd̄e.G.ꝯtra Hyppo.cum argue/
bat si daretur quintana ⁊c.tūc daret̃ q̄ntus hūor.
Rñdet Aui.negādo ꝯñaꝫ qꝛ mel'ia facit quītanā
et que deinceps:nō inquantū melācolia.s.solū:sꝫ
inquantū est pauca et grossa.qꝛ paucitas ⁊ grossi
ties faciunt ad retardationem paroxismi et tanto
magis:quāto magis augent̃.Instātia est ista.seq
tur ꝙ qñ flegma paucificat̃ et ingrossat̃ deberent
eius paroxismi retardari et fieri tertianā quarta/
tanā quintanā:⁊ sic deīceps.Rñdet Aui.esse possi
bile ad qd̄ deducit̃.Subdit postea ꝙ possibilitas
est res ampla ⁊ raro fit possibile:vt necessario se/
quatur eius ꝯtradictio.Cuius textꝰ prima pars
sic declarat̃.Nam qd̄dam est possibile vt in pluri
bus:vt ꝙ flegma faciat quotidianā:mel'ia quarta
nam:qd̄dam vt in paucioribus.s.ꝙ flegma et me
lancolia faciat quintanā sextanā ⁊ ceteras.⁊ hec
possibilitas est res ampla:lꝫ prima sit amplior:et
multa sunt possibilia que nunꝙ̄ erunt:nec ponun
tur in esse.Et tertio possibile equaliter:sicut apo/
plexia minor in hoc vt sit salubris vel mortalis.et
ꝙ habētes ventrē humidū:aut siccū in iuuentute
se habent ꝯtrario mō in senectute.et materia pri
ma indifferens ad formas contrarias et volūtas
ad cōtradictoria.scd̄a aūt pars textus non dꝫ in/
telligi vt verba sonant:immo nnnꝙ̄ est possibile
ad qd̄ sequitur cōtradictio.sed est modus loquen/
di.q.d.si cōcessero ꝙ flegma possit facere quinta/
nam aut sextanā er reliquas.lꝫ illud nūꝙ̄ eueniat
aut difficile erit vt ducatur ad cōtradictionem.

¶ Amplius nō est dispositio in concessio/
ne quod nunꝙ̄ videtur et non audit̃:neqꝫ
de quo testificatur experimentator aut sa/
piēs sicut concessio eius quod testificatur
qualis Hyppo.

¶ Hic summis laudibus extollit Hyppo.d.ꝙ nec
cōcedere illud qd̄ nō videt̃:nec cōcedere illud qd̄
nō auditur:nec cōcedere illud qd̄ diceret aliquis
expertus:nec cōcedere qd̄ diceret quidam phs est
tale quale est cōcedere illud qd̄ testificat̃ Hyp.cō
cedere ergo illud qd̄ testificat̃ Hyp.est cōcedere rē
visam auditam expīmentatā et phice probatam.

¶ Et iam retulit mihi fidelis quidā se vi/
disse nouenā.quintanam vero nos multo/
tiens vidimus:et nō cogimur propter hoc
dicere ꝙ illic sit alius humor.

¶ Hic cōfirmat opinionem Hyppo.s.dari hmōi
febres ex relatu et visu.d.ꝙ sibi retulit fidelis q̇/
dam se vidisse nouenā et seipsum iam vidisse q̇n/
tanam multotiens.et per hmōi nō cogimur dice/
re ꝙ det̃ hūor alius preter quatuor humores.Et
dicit Gen.se vidisse quintanam et feb.inuadentē
de decimoquinto in decimūquintum in Bernadi
no de bonaueris de perusio:inuadenteꝫ aūt semel
in mense:affirmat Rasis.16.cōtinentis et quāuis   Rasis.
ab his auctoribus nō sit facta mentio de octaua/
na dꝫ subintelligi.Et refert Gēti.ꝙ magister Ja/
cobus de fermo habuit pluribus annis vnuꝫ ꝑo/
xismū semel in anno.Ego vero magnificā dñam
Catharinā de lamirandula vidi laborātem quin
tana pluribus mensibus a qua tandē sanata fuit.

¶ Cura specierum huius febris. Cap.lxx.

Appropinquat huius febris cura cure quartane flegmatice.

¶ Hic auctor curans sextanā et cōsimiles primo premittit conuenientiā inter quartanā flegmaticā ⁊ sextanā quantū ad curam. scđo ponit regimē per dietā. tertio tangit regimē per vomitiua ⁊ solutiua. quarto ꝑ ꝓuocātia sudorem. scđa ibi (Et indiget in curatione.) tertia ibi (Et de curationibus.) quarta ibi. (Et cōfert tunc sudatio.) In prima parte dicit ꝙ cura sextane et aliarum appropinquat cure flegmatice quartane. Et notanter dictū fuit appropinquat: qꝛ nō est oīno similis materie quartane flegmatice ⁊ sextane et similium cū harū materia sit paucior ⁊ grossior. est eñ opus in his fortiori subtiliante.

¶ Et indigetur in curatione eius sup̄fluo ieiunio ⁊ subtiliatione cibi ⁊ regimis ⁊ somno digerēte vt resoluatur per illud materia grossa ⁊ digeratur ⁊ iterum indiget ingrossatione regiminis vt nō destruatur in eo virtus: et sunt ista sicut duo cōtraria. ⁊ ꝓpterea ꝙ feb. iste non faciunt accidere lesionem virtutis nō curamus si subtiliemus regimē et faciamus egrum vti ieiunio vno tp̄e. ⁊ succurrimus illi sicut ostēdimus: ita vt cibemꝰ cū eo cuius bonum est nutrimentū: ⁊ velox fit et multiplicatur ⁊ in quo nō est ingrossatio materiei: neqꝫ additio in ea.

¶ In hac parte ponens regimen per dietam dicit primo ꝙ indigetur in curatione sextane: ⁊ aliarum ieiunio sup̄fluo. s. multo. s. in pricipio vsqꝫ ad tres septimanas: aut quatuor: ⁊ subtiliatione cibi. s. cibis subtiliantibus ⁊ generantibus humorē subtilem nō grossū: viscosum: melancolicum: ⁊ regiminis. s. ꝙ reliquū regimen. sex rerū non naturalium et regimen medicinale fit subtiliatiuū ⁊ somno digerente ⁊ resoluente vt resoluatur per ipsum materia grossa ⁊ digeratur quapropter sōnus dꝫ esse tantus vt bone fiant digestiones scilicet prima secunda tertia ⁊ quarta. non tamē superfluus: ne prohibeatur superfluitatum resolutio. fit ergo septem aut octo horarum in adultis. ⁊ indiget iterum ingrossatione regiminis: vt non destruatꝰ cū ea. s. vltima subtiliatione virtus. ⁊ sunt ista duo sicut contraria: sed non vere contraria. qꝛ contradictio est oppositio vnius et eiusdem nō nominis tātum: nec rei tantū: sed nominis ⁊ rei simul ad idem secundum illud: ⁊ in eodem tempore: sed ista regimina nō precipiuntur eodem tēpore: sed debet p̄cedere regimen subtile: postea sequi grossum. Et propterea ꝙ iste feb. loquēdo de his q̄ nō antecedunt: nec sequntur ethicā nō faciunt accidere lesionem virtuti. i. nō sunt acute debilitantes virtutes non curamus: si subtiliemus regimen ⁊ faciamus egrum vti vno tēpore ieiunio. ⁊ succuramus illi nocumento. s. ingrossando: sicut ostendimus in capitulo de quartana. s. cū eo nutrimētum est multum velox et multum in quo nō est ingrossatio materie nec additio in ea. s materia melancolica. Que autem fit differentia inter nutrimentū bonum velox ⁊ multum est satis notum. In istis ergo subtiliamꝰ ad minorādum materiā: sicut in quartana: postea ingrossamus deinceps. quia materia nō reseruatur ad vnā creticam expulsionem: immo paulatine consumitur. ⁊ etiam si seruaretur: et status esset futurus cum accidentibus fortibus post subtiliationem factam a principio possumus ingrossare. ⁊ postea subtiliando procedere vsqꝫ ad statum inclusiue propter longitudinē egritudinis.

¶ Et de curationibꝰ cōferentibꝰ ad illud est vomitus cū elleboro ⁊ semine raphani: ⁊ raphano ⁊ elleboro: ⁊ semine attriplicis: ⁊ nuce vomica: ⁊ eūo cū yeris: ⁊ post illud administratio tyriace ⁊ eis similiū. Et cōfert tunc sudatio cū medicinis ⁊ cū balneo calido absqꝫ administratiōe aque ⁊ absqꝫ administratione humectantium.

¶ Hic curat ꝑ vomitiua ⁊ solutiua. d. p̄rio de curatiōibus magis cōferētibꝰ est vomitus cū elleboro et se. raphani. Itē cū elleboro et raphano: ⁊ se. attriplicū. Itē cū nuce vomica que est fructus scđe spēi tintimali carficeti apud Dyascoridē. sꝫ apud quosdā vocatꝰ castanea indica. Serapio in lib. aggregationū cap̄. leu. albre auctoritate habie facit vomere fortiter. Eius calor est inter albedinem et glaucedinē: ⁊ est parū maior auellana: ⁊ sunt in ea nodi qñ. ʒ. ij. de cortice eius teruntur ⁊ cribrātur: et miscentꝰ cū duobus aur̄. anisi triti: aut se. feniculi cū melle sufficienti ⁊ bibūtur cū aqua calida mouent vomitum ⁊ expellūt superfluitates cronicas et flegmaticas. et vomitiua alia suprascripta euacuant materias flegmaticas et mel̄icas: dosis et modus preparandi illas patent in ca. de quartana. scđo dicit ꝙ eūatio cū yeris eūantibus flegma et melancoliā quas vide in antidotario cōfert: et post illud administratio tyriace ⁊ similiū: sicut metridatum dyatriōpereon ad ꝯfortandū mēbra p̄ncipalia calefaciendū ⁊ resoluendū residuū materierū: que nō sunt exhibēda: nisi post eūones vl̄es. Et cōfert post horū administrationē sudoris prouocatio cū medicinis: ⁊ balneo calido. s. potentialiter et actualiter absqꝫ administratiōe hūectātiū sicut sunt balnea aerea et ignea terme: et balnea eiusdē intentiōis artificialia. itellige semꝑ qñ est vltimata intētio exiccatiōis ⁊ resolutiōis. ⁊ nō in q̇ntana: aut sextana p̄cedēte aut sequēte ethicam. Serapio.

Uia iuxta intentionē Auic. in hoc ca. de febres qñ pendēt ab hūoribus multis paucificatis ⁊ īgrossatis: loq̄ndo de his que nō antecedūt ethicā: neqꝫ sequuntꝰ: curantur sicut quartana flegmatica: idō itentiōes superius posite in cura quartane sunt his accōmodande ⁊ medicine cōuenietes in quartana flegmatica cōplebunt has intētiones. si qua erit differentia forte erit: qꝛ in his opus erit magis subtiliantibus. Aui. tñ pro cura harū multū cōfidit in regimine sex rerū. ⁊ ponit in hoc cap̄. regimē vtrūqꝫ. s. sex rerū. et medicinale satis distincte ita vt ex textu collige⁊ possis tā itētiōes curatiuas ꝙ illa cū q̇bꝰ illa perficiuntur. Sed in his que antecedūt ethicā aut sequuntꝰ opus est multū hūectare. tū rōne ipsarum: tū rōne ethice sed opꝫ ꝓpter ethicā dimittere multū calefacientia et etiā subtiliantia. Item exoluentia: ⁊ fortiter ꝓuocantia vomitū et sudorē immo qꝛ ethica ⁊ ꝓprie scđe spēi est maior morbꝰ et etiā ꝓ magna parte cā illarū. Et iuxta canonem Aui. quarta p̄mi caplo vltimo maior intentio dꝫ esse ad ethicā ꝙ ad quintanā aut sextanā: illis tñ nō neglectis ꝙ si forte esset opus sol̄one ⁊ vomitu fiat cū leuibus et mixtis cum hūectantibus sicut sene epithimum cum iure pulli pro soluendo: aut

aqua ordei

aqua ordei cum oximelle prouocando.

¶ Tractatus tertius de ethica. Cap. I.

Iam sciuisti q in mēbris sunt humiditates diuersarū spērū de quibus sunt humiditates preparate ad nutriendū et humectandū iuncturas.

Champerius. Ethica febris nominatur cuz in tantā immoderantiam contra naturam puenit febris vt in habitu soli/de essentie fit similium partiū corporis corpsuz. Ob hoc difficulter hec cō/structio dissol/uitur. Maxima quoqz et indu/bitata cogni/tio nature ipsi' sit hōi ingesto nutrimēto q calor incenditur: pulsus capit incrementum ac celerior fit vt his ppemodū eueniat: vt ī calce sarisqz exustis in que si frig/gidissimam in/fundas aquam multo calidiora euadunt va/pida. in his ca/liditate ab hu/mida aspsa es/sentia: quo ad igit ēentie hūi de qppiaz mo/do custodietur ethica dūtaxat est febris.

¶ Postq̄ in prīo tractatu huius fen prime quarti egit de egritudinib'. s. effimeris que pendēt a calefacto esse spirituū. in scđo de febrib' hūoralib' que pendēt a calefacto esse hūorum cū putredine: aut sine putredine. In hoc tertio agit de ethicis q̄ sunt feb. mēbrales: q2 fixe et in mēbris habituate. ethica eñi d2 ab ethysmos grece idē sonante latine qđ cōsuetudo. per cōsuetudnē eñi figit2 et habituatur in mēbris. ppterea scđo de differētijs feb. d2 ethica: q2 solidas nostri corpis ptes possideat. i. in ptāte habeat. Diuidit2 iste tractatus in duas partes. in prīa determinat de ethica febrili. in secūda de ethica non febrili. i. de ethica senectutis. scđa ibi. (Currit ɔsuetudo.) Prima in tres. in prima ponit spēs fe. ethice modū distinctiōis et cās. scđo ponit signa. tertio currā. scđa ibi. in pñº sequentis capli (pulsus) tertia in pñ. 4ⁱ capli. (Intētio) Prīa in duas. in pª ponit spēs. in scđa cās 2ª ibi. (Ethica quidē qñqz.) Prima in duas. in prīa premittit distinctionē scđarū hūiditatū: que sunt in nobis. scđo ōndit quid sit ethica: et distinguit ꝭm illas hūiditates spēs ethice. scđa ibi. (Et cū inflammatur.) Prima in duas. in prīa ponit scđarū humiditatū distinctiones: et declarat illas descriptiue. in scđa declarat illas p simile: scđa ibi. (Et similitudo hūiditatū primarū.) prīa in duas. primo premittit quandā diuisionē generalē: scđo numerat et declarat mēbra diuisionis. scđa ibi. (De illis ergo est illud.) In prima parte dicit. Iā sciuisti. s. prima pmi: doctrina quarta q in mēbris sunt hūiditates. s. quatuor diuersarū spērū. s. nomē nō habēs ros cambiū et gluten que oēs intra se differunt specie: de quibus sunt humiditates preparate ad nutriendū. s. nomen nō habens et cambiū et gluten. quedā sunt preparate ad hūectandū iūcturas sup. et alia mēbra cū aliqua cā fortis eas exiccauerit: sicut fortis motus: et hec hūiditas d2 ros. finis eius pncipalis. s. roris est hūectare iūcturas non nutrire nisi cū nutrimentū deficit. ¶ Et nota q inter humiditates preparatas ad nutriendum est nūerandū gluten. nā lz sit cōuersum in substantiam mēbri. et fit ps eius: tñ adhuc aptum natum est nutrire mēbra cū deficit actus tertius virtutis nutritiue qui est assimilatio. nondū eñi est factum simile oīno parti cui est appositū et vnitū. deficit igitur aliquid nutritionis per ipm perficiende.

¶ De illis ergo est illud quod est repositū in venis.

¶ Hic notificat quatuor humiditates scđas. et primo notificat primā humiditatē. scđo scđam redeūdo ad primā. tertio tertiā. quarto quartā. scđa ibi (Et de illis est illud qđ est.) tertia ibi. (Et de illis sunt humiditates.) quarta ibi. (Et de eis sunt humiditates.) In prīa parte dicit q de illis. s. humiditatibus scđis est illud quod est repositum in venis. s. nomē nō habēs qđ generat2 in extremitatibus venarū que ad mēbra terminant2 immediate ex sanguine. licet non differat ab eo specie. nam dealbatur et ingrossatur: cum hec digestio procedat ingrossando.

¶ Et de illis est illđ qđ ē spsum in mēbris sicut ros: et iste sunt sunt due diuisiones.

¶ Hic declarat scđam humiditatē. scđo redit ad primā. scđa ibi. (Et prima earū). In prima parte dicit q de illis. i. humiditatibus scđis est illud qđ est sparsuz ī mēbris sicut ros sparsuz: qđ q2 nō recipitur in poro cā nutriendi: sicut cambiū: sed spargitur super mēbra sicut spgitur ros sup foliorū superficiez cā humectandi: et iste due sunt diuisiones idest duo membra diuisionis. s. nomen non habēs et ros. Et nota q nomē nō habēs immediate trāsmutatur in rorē et cambiū: in rorē quidē ꝭm subtiliorem: in cambiū ꝭm partez grossiorem: neqz res transmutat in cambiū nisi cū deficit nutrimentū sicut chilus in epate īmediate transmutat2 in sanguinē et flegma: neqz trāsmutat2 flegma in sanguinem nisi cum deficit nutrimentum.

¶ Et prima earū est materia feb. putredinis: aut feb. ebulitionis: sicut sciuisti cū nutrimentū totū nō expandat2 qñ est: immo remanet de eo illud qđ ē in semita expandēdi et remanet qđ est in semita recondēdi.

¶ In ista parte dicit q prima earum. s. humiditatum. s. nomē nō habens est materia feb. putredis scz cū putret aut feb. ebulitionis. s. cū ebulit absqz putredine: sicut sciuisti. s. in ca. de febre sanguinea et hoc supple accidit q fiat feb. putredinis et ebulitionis: cū nutrimenum. i. ista humiditas futura nutrimentū nō totū expandit2 qñ est. s. in venis extra venas: immo remanet de eo. i. de ea humiditate qđ est in semita expandēdi. i. aptū cōuerti in rorem qui per mēbra expandit2 et remanet. s. in venis qđ est in semita recōdendi. i. pars apta cōuerti in cambiū aptum recondi in porositatibus membrorum vt nutriat.

Pro huius partis declaratiōe nota primo q prima humiditas cuz sit formal'r sanguis per eius putredinē facit sinocham putridam. sed per eius ebulitionē absqz putredine facit sinochā nō putridā. ¶ Scđo notandum q cā quare remanet in venis est vna: aut plures: aut q2 nō est cōueniēs ad nutriendū membrū aut ex impotentia expulsiue venarū: aut ex impotentia attractiue mēbrorū: aut ppter opilationē in poris mēbrorū: per quos d3 pelli ad mēbra. remanens ergo in venis etiā nō tendēs in finē a natura institutū derelictūqz a regimine eius alterat2 a calore extraneo et ebulit cū putredine: aut sine putrediē: et facit spēs sinoche: vt dictum est.

¶ Et de illis sunt humiditates proximi temporis coagulationi: et sunt humiditates: que fiunt actu nutrimentū. s. attracte ad locū q est permutatio eius qđ est de eo resolutum: et fiunt additio in eo similis illi. verūtamē tempus cursus earum ppinquū est. ergo sunt nō coagulate.

¶ Hic notificat tertiā humiditatez dictā cambiū d. q de eis. s. humiditatib' scđis sunt hūiditates pximi tpis coagulationi. i. que de nouo coagulate sunt: et sunt hūiditates q̄ fiunt actu nutrimentū i. pximū: ita immediatū: vt nihil inter ipsum et mēbrum mediet. s. attractione ad locū. i. attractione ad porū mēbri qđ d3 nutrire: qđ. s. nutrimentū est permutatio seu cābiū eius. s. humidi qđ est a mēbro resolutū. et fiūt. s. humiditas ista additio in eo scz membro similis illi qđ resolutū est. verūtamē

tempus cursus earum ad poros illius membri est propinquū. i. paruū: quare nō sunt coagulate. i. inuiscate: taliter vt sint animate. sed parum post animabuntur: et erunt pars membri.

¶ Et de eis sunt humiditates cū quibus cōtinuant partes mēbrorū similiū partiū a principio creatiōis: et per ipsarum destructionem perueniunt ad separationem.

¶ Hic notificat quartā humiditatem dictā glutē dicens ꝙ de eis. s. humiditatibus scđis sunt humiditates cū quibus cōtinuant partes mēbrorū similium partiū. i. quorū partes sunt eiusdem denominationis cū toto que fuerunt facta a principio generationis. et per istarū humiditatū destructionez veniunt ad separationem. i. soluūtur et discōtinuātur. he ergo humiditates sunt partes membri ⁊ cōtinue mēbro cui vnite sunt. sed cābium ex quo immediate facte sunt erat cōtiguuz.

¶ Et similitudo humiditatū primarū est oleum lucerne effusum in lucerna. Et similitudo scđarum est oleū imbibitū in corpore lichinij. Et similitudo tertiane hūiditatis est humiditas cui continuantur partes coti: de quo factus lichinius.

¶ In pte presenti declarat has hūiditates per simile. d. ꝙ similitudo primarū humiditatum. s. roris: est oleū effusum in lucerna. et similitudo scđarum est oleū imbibitū in corpore lichinij. ⁊ similitudo tertie humiditatis. s. glutinis est humiditas cui cōtinuātur partes coti: de quo factus est lichinius. Similitudo aūt prime humiditatis quam omisit. qꝛ dixit ex ea fieri feb. sinochas sunt vascula in quibꝯ oleū continetur a quibꝯ oleū fundit in lucernam. Uel possumus dicere ꝙ oleum effusum in lucernā est similitudo duarū primarū humiditatum. s. nomē nō habentiū et roris. Similitudo autē ista vt dicit plusꝗ̄ Cōmentator in de signis epatis nō est oīno ꝓpria. qꝛ per oleū imbibitū in corpore lichinij non restaurant partes lichinij: sicut restaurantur partes membrorum per cambiū receptum in poris membrorum.

¶ Et cū inflāmantur mēbra radicalia: ⁊ ꝓprie cor est illud ipsa egritudo que est ethica ꝯm ꝙ sciuisti. Et caliditas quidem epatis: quandoqꝫ ꝓducit ad ethicā: verū nō est ipsa ethica: immo ethica est illa que est causa cordis: ⁊ silr̄ est dispositio pulmōis stōi.

¶ Hic cū premisit distinctionē scđarū humiditatum ondit primo quid sit ethica. scđo species siue modos ethice distinguit penes scđarū humiditatum distinctionē. scđa ibi. (Uerū dū ipsa.) In prima parte dicit ꝙ cū inflāmantur. i. habent iflāmatum esse mēbra radicalia que sunt ꝓprie membra spermatica. lꝫ in ethica tā carniformia ꝙ̄ spmatica habeāt inflāmatū esse: ⁊ ꝓprie cor est illud inflāmatū circa ethica. Scđo dicit ꝙ caliditas epatis quāuis sit cā ethice: ipa tn̄ nō est ethica: immo ethica est caliditas facta in corde nō caliditas facta in epate: aut pulmōe aut stō. Est enī cor primū subiectū feb. ita vt nulla caliditas pōt dici feb. nisi que est in corde: aut pendet a caliditate cordis. Sed in hac materia dixi in principio huius operis ꝙ̄tum opportunuz est in qōne de subiecto feb.

¶ Uerū dū ipsa permanet finiendo hūiditates que sunt in digestione prima in membris: et ꝓprie cordis sicut finit cādela oleū infusum in lucerna: tūc est gradus primus appropriatꝯ noīe generis qđ est ethica: et grece ethicos cum nō habeat in speciebus suis nomen.

¶ In pn̄ti ponit distinctionez spērum ethice. ⁊ hꝫ tres partes. in pria ponit distinctionē siue diuisionem spērū ethice feb. penes distinctionē humiditatum scđarū. in scđa remouet dubiū. in tertia ponit ꝯm opinionē aliorū aliā intentionē spērū feb. ethice. scđa ibi. (Et hec q̇dez egritudo.) tertia ibi (Et quidā dixerunt.) Prima in tres. in prima ponit ex quarū humiditatū cōsumptione fiat prima spēs ethice. in scđa ex quarū hūiditatū ꝯsumptione fiat. scđa spēs. in tertia ex quarū humiditatum cōsumptiōe fiat tertia spēs. scđa ibi. (Et cū finit humiditates.) tertia ibi. (Cū ergo finiūtur iste.) In prima parte dicit dū caliditas extranea finit humiditates diuisionis prime que sunt in membris et ꝓprie cordis sicut flāma finit oleū effusuz in lucerna: tunc est gradus appropriatꝯ noīe generis: qđ est ethica. et grece ethicos cū nō habeat in spēbus suis nomē. i. nō oībus speciebus ethice sit nomen impositum. ideo prima spēs hꝫ nomen.

¶ Et cū finit humiditates q̄ sunt diuisionis prime et incipit resoluere hūiditates q̄ sunt diuisiōis scđe et finire ea sicut finit flāma oleū eñatum in lucerna: et incipit finire imbibitum: et ī corpus lichinij erit gradus scđs et nominatur dubulen et forosimos et hꝫ latitudinem et principiū et mediū ⁊ statum. Amplius nō rectificatur ille qui consequit statū adubul et parū recipit curationem nisi deus velit et ꝓprie quando peruenit ad hoc vt caro minuatur.

¶ In ista parte scđa dicit ꝙ cum caliditas extranea finit humiditates. q̄ sunt diuisionis prime et incipit finire hūiditates diuisiōis scđe. s. cambiū sicut flama finit oleū effusum in lucerna: et incipit finire oleū effusum in lichinio erit gradus scđs: et noīatur dubulen. i. arefactio et forosimos vel marasmos. i. tabes: ⁊ hꝫ latitudinē. s. pricipiū mediū et statum. scđo dicit ꝙ ille qui peruenit ad statum adubul siue dubulen parū recipit curationem nisi deus velit. i. nisi miraculose: ⁊ ꝓprie qn̄ peruenit ad hoc vt caro minuatur. s. valde superflue. et per carnem intellige mēbra omnia mollia scilicet preter ossa et cartilagines.

¶ Cum ergo finiuntur iste et incipit finire humiditates que sunt diuisiōis tertie sicut incipit flāma adurere corpus lichinij ⁊ humiditates eius radicales est egritudo gradus tertius et nominatur curuatiuus et almulzasif grece.

¶ In ista parte dicit ꝙ cū finiunt iste. s. ros ⁊ cambium incipit finire humiditates diuisionis tertie scꝫ gluten: sicut incipit flamma adurere corpus lichinij et humiditates eius radicales. i. cōtinuantes partes adinuicē: est gradus tertius. ⁊ appellatur curuatiuus: qꝛ totū corpus contrahit ad curuationem. et almulzasif grece. i. in quo apparet forma que est in decrepitis: quantum ad calorē et siccitatem. est enī infrigidatum et exiccatum: sicut corpus decrepitorum.

Pro dictorum

Pro dictorum declaratiōe cadūt tria dubia. Primū vtrū sicut ex ebulitione prime humiditatis si ebuliat cū putredine generatꝛ feb. putri.s. sinocha putrida. et si ebuliat sine putredine generatꝛ sinocha nō putrida: ita ex ebulitione roris cābij glutinis cū putredine et sine putredine possunt feb. putride: et nō putride generari. ¶ Scōm dubiū vtrū tres modi siue spēs ethice ab Aui. posite sint vere species ethice. ¶ Tertiū dubium. vtrum sint tantum tres.

Pro horum dubiorū declaratione ⁊ solutione. primo premittendum iuxta cōem opinionē primā humiditatē de secūdis esse formaliter sanguinē. quartā vero esse aīatam: et partē corporis hūani. sed scōam ⁊ tertiam ab his differre specie: et differre specie etiaꝫ inter se. ¶ Premittendū scō o ꝙ sicut prima hūiditas pōt ebulire: et inflāmari sine putredie: et cū putredine: ita relique tres: īmo mēbra ipa qnq͂ꝫ inflāmantꝛ ⁊ putrent. ⁊ qnq͂ꝫ inflāmantꝛ ⁊ nō putrent.

His premissis rīdetur ad primū dubium: ꝙ si iste tres hūiditates putreant et sufficienter cor inflāment faciunt feb. putridas: differētes tñ a fe. humoralib⁹ Quod eñi faciant feb. putridas est satis manifestum cū earū cā cōiuncta sit putredo. Qō aūt sint differentes a feb. hūoralibus est etiā manifestuꝫ cū res putrentes que īmediate faciūt has feb. differant ab hūoribus: denominantꝛ aūt ⁊ specificātur more medicorum oēs feb. a causis cōiunctis earū preter ethicas. cuius ratio est: qꝛ oēs feb. preter ethicas sunt fientes ⁊ depēdētes a causis suis cōiunctis. ethice vero sunt feb. facte ⁊ independētes. Si vero iste tres hūiditates inflāmentur sine putredine et euaporantes ad cor faciunt caliditatem in corde sensibilꝛ ledentē faciūt feb. nō putridas differētes ab hūoralibus effimeris et ethicis pria ps. ptꝫ ex diffiōne fe. Qō aūt sint nō putride pꝫ cū nō pēdeāt a putredie. Qō aūt differāt ab humoralibus et effimeris ptꝫ ex fundamento supra posito. Qō aūt differāt ab ethicis: est etiā manifestū: cū ethica sit fctā: ille ꝟo fiētes. Et forsitan has feb. intellexit Auer. tertio colliget de feb. in membris tertie digestiōis. Et si forte instaretꝛ ꝙ plura ꝙ̃ tria essent genera fe. dic ꝙ aliquo mō reducuntꝛ ad aliqō illoꝝ. Vel dic ꝙ medici distīguētes feb. in illa tria genera prima locuti sunt de feb. cōiter euenientibus. nā eedē rōnes fieri possunt de feb. ꝓuenientibus a putredine vermiū: ⁊ a putredine chili lactis et similium. de hac tamen materia locutus sum in principio huius operis.

Pro decisione scōi dubij tenendū est istos tres modos ethice nō esse veras species ethice: etiā more medicorum: qꝛ si vnus calor remanens vn⁹ et idē eque intensus a p̄n° vsq͂ꝫ in finē in mēbris fixus cōsumeret manifestius prio duas primas humiditates: et scōo cambiū. tertio gluten erunt isti tres modi ethice. ergo si isti tres modi ethice sumantꝛ ꝫm variuꝫ modū se hñdi eiusdē caloris ad humiditates mēbrorū: et ꝫm variā ipsorū cōsumptionē: nō eēt aūt dicendū ꝙ calor manens idē numero indepēdens: et eque intensus migret de specie in spēm: sicut etiā in exēplo Auic. in eadē flāma accensa in licbinio primo manifestius cōsumeret oleū in lucerna effusum: deinde oleū imbibitū in licbinio: ⁊ tertio humiditatē imbibitā coti ex quo factus est licbinius. et nō migrat de specie in spēm: ꝙ autēꝫ calor in mēbris posset manere eque intēsus salteꝫ in prima spē et parte scōe nō est negandū: lꝫ in fine scōe: ⁊ in tertia minoretꝛ ꝓpter defectū humidi: sicut minuitꝛ calor cuꝫ sit transitus de iuuentute ad senium. sed si deberent fieri tres spēs ethice more medicorū oporteret ꝙ per ebulitionē duarū priarum humiditatū fieret caliditas in corde ⁊ cōseruaretꝛ. et per ebulitionē tertie fieret alia caliditas et alia per ebulitionem quarte. sed sic ethica esset feb. fiens contra Auicen. et reliquos auctores.

Pro decisione tertij dubij nota auctores posuisse tantū tres spēs ethice. primā in qua lꝫ oēs hūiditates cōsumantur: et preternaturalꝛ resoluantꝛ manifestius tñ ꝯsumitꝛ pria et scōa: aut saltē 2ª. s. ros. In scōa vero spē ethice iam cōsumptis pria ⁊ scōa aut saltem scōa manifeste consumitꝛ tertia. s. cambiū. In tertia vero specie iā cōsumptis his tribus: aut saltem duabus. s. rore et cābio maniste cōsumitꝛ gluten. Cā huius gradati ꝓcessus in cōsumptiōe harum hūiditatū ē. qꝛ p̄me due hūiditates: aut saltē ros est subtilioris substātie ꝙ̃ tertia. s. cābiū: ⁊ tertia ꝙ̃ quartta. s. gluten. ꝓpterea prio manifestius cōsumuntꝛ due prime: aut saltē scōa ꝙ̃ tertia et tertia ꝙ̃ quarta. Dixi aūt notanter prime due: aut scōa ꝓpter varias opiniones. Quidā eñi dicūt in prima spē ethice cōsumi p̄mas duas: quā opinionem credo esse cōformem dictis Aui. maxime cuꝫ dixit. prim⁹ gradus hꝫ modū ⁊c. cū nō habeat in spēbus suis nomē. species aūt sue nō possunt nisi ꝫm duarū humiditatū cōsumptionem assignari. Quidā vero dicūt in prima spē solū manifeste cōsumi scōam. pro qua opinione sunt rōnes magis apparentes: sicut statim apparebit. Et cā huius gradate cōsumptiōis ē. qꝛ gluten ex ordine nature gñatur ex cābio: ⁊ cābiū ex rore tp̄e necessitatis ros aūt et similiter cambium non ita faciliter pñt generari ex prima que in venis cōtinetꝛ. qꝛ mēbra debilitata nō possunt ipsum facilꝛ ex venis extrahere neq͂ꝫ vene ipsum expellere cū pori venarū sint valde stricti et strictiores ꝙ̃ pori mēbrorū. Exēplū aūt Aui. ad huius rei declarationē deseruit. nam oleū exñs in licbinio ꝓhibet cōsumptionē humiditatis cōtinuantis cotū ex quo fact⁹ est licbini⁹ et oleū exñs in lucerna paulatim imbibitꝛ in licbinio: sicut oleū exñs in ipso paulatim consumitꝛ a flāma: nō tñ est ponēda vna species ethice in qua consumitur sanguis manifeste. qꝛ sanguis ꝓpter multitudinē suā in venis et grossitiē sue substantie et densitatē venarū nō facile cōsumitꝛ. īmo frequēter hoīes incurrūt primā et scōam in speciē ethice cū notabili quantitate sanguis in venis. ꝓpterea auctores distixerūt species ethice in quib⁹ mutatur corporis habitudo ad maciē penes cōsumptionem illarū hūiditatū: per quā pñtiā stat bona habitudo: vt puta debita grossities cū sufficienti pinguedine: ⁊ ad earū cōsumptionē: sequitꝛ macies et extenuatio. hec aūt sunt quatuor dicte: sed magis tres postreme: nō aūt sanguis: stat eñi multa macies cū presentia multi sanguinis tres itaq͂ꝫ sunt modi ethice: ⁊ nō plures siue primū modum ethice attendamus penes cōsumptionē duarum primarū humiditatū siue penes cōsumptionem roris que est humiditas secunda.

¶ **Et hec quidē egritudo est ex fe. que nō habēt paroxismos: neq͂ꝫ horas paroxismoꝝ.**

¶ In presenti parte remouet dubiū. d. ꝙ hec egritudo est ex febribus que nō habēt paroxismos: neq͂ꝫ horas paroxismorum. s. principiū. augmentū. sta-

tum:et declinationē.et hec nota sunt cum nō sint feb.humorales paroxismantes ſm motum materie ad mineram putredinis.

¶ Et quidā dixerūt fe.ethice aut pendēt cum humiditatib9 ꝓpinqui tp̄is cū coagulatione:aut cuꝫ eis que sunt sicut caro:aut cum mēbris radicalib9 duris sicut sunt ossa et nerui.Et si ex sermone isto intelligitur ꝙ pendent ſm semitā ꝙ finiūt qđ in eis est de humiditate radicali cōtinuata eis erit hec.Et intētio p̄ria equalis:et si significat ꝙ primuꝫ:qđ finit ethica est humiditates propinqui temporis cum coagulatiōe nō erit sermo sanus.

¶ In parte p̄n̄ti ponit aliā distinctioneꝫ sp̄erum ethice.d.ꝙ quidā.s.G. 10.terap̄.vltimo c.⁊ sequaces eius dixerūt.feb.ethice:aut pendent cū humiditatibus ꝓpinqui tp̄is cum coagulatione.i.feb. ethice aut specificant̄ penes cōsumptionē hūiditatum nuꝑ coagulatarū que sunt molles:sicut humiditas adipis et pinguedinis:aut cū eis q̄ sunt sicut caro.i.aut specificant̄ penes cōsumptionem hūiditatū q̄ sunt caro que est durior et difficilius cōsumitur:aut cū mēbris radicalibus duris:sicut sunt,ossa et nerui humiditatū:quaruꝫ difficilima est resolutio.si primo modo est p̄ria sp̄es ethice.si scđo mō est scđa.si tertio mō est tertia sp̄es ethice scđo dicit ꝙ si intētio istorū sic dicentiū sit:ꝙ quādo cōsumunt̄ hūiditates cuiuscūqꝫ mēbri.sed manifestius:et citius hūiditates mēbrorū mollium: sicut est adeps:et pinguedo est prima sp̄es ethice et qn̄ cōsumunt̄ humiditates spissiores.s.carnis: et similiū tam cōsumptis hūiditatib9 alijs mollioribus est scđa sp̄es ethice.et qn̄ cōsumunt̄ hūiditates mēbrorū duriorū:sicut sunt ossa ⁊ nerui iā cōsumptis alijs humiditatib9 est tertia sp̄es ethice: erit hec distinctio bona ⁊ similis prime.Sed si significat ꝙ p̄mū qđ finit ethica est humiditates molles:et nihil cōsumant de humiditatib9 alioꝝ mēbrorū nō erit sermo sanus.i.verus.calor eñ applicitus humido cōsumit ipsum in quocunqꝫ mēbro sit:sed manifestius et citius humidū mēbrorū molliū.deinde magis durorum.postremo durissimorum que sunt nerui cartilagines et ossa.

¶ Et ethica q̄dē quādoqꝫ accidit post fe. effi.⁊ quādoqꝫ accidit post feb. putri.⁊ apā tum:et longinquū est vt accidat ethica incipiendo:q̄re sunt mēbra radicalia iaꝫ inflāmata:et nō inflāmat̄ hūor:neqꝫ sp̄us ante illud.immo opꝫ vt calefiāt illa in p̄mis.deinde scđm ꝓcessionem dieruꝫ calefiant ista nisi accidat causa fortis valde.

¶ Hic ponit causas ethice que sunt cause in fieri. ethica eñ cū facta est:est indepēdens. Et p̄io ponit quasdā feb.esse causas ei9.scđo đclarat.tertio cōplet cās ethice.quarto ponit canōes.scđa ibi. (Et cā quidē vna.)tertia ibi.(Et feb.quidē putridas.)quarta ibi.(Et qn̄ cōponitur.)In p̄ria parte dicit ethicā qn̄qꝫ sequi febrē effi.qn̄qꝫ febrē putridā supple nō apōsum:qn̄qꝫ feb.apatum.Scđo dicit ꝙ rarissime accidit ethica incipiendo.s.nulla alia febre precedente:quasi mēbra radicalia.i. spermatica:supple et alia sint inflāmata.et non sit inflāmatus hūor neqꝫ sp̄us ante illud:īmo opꝫ vt calefiant illa prius.deinde post aliquos dies calefiant mēbra nisi accidat cā valde fortis.s.altera duarū:aut maxima mēbrorū dispositio aut cā agens fortis que figat caliditatem in membris ⁊ non in humoribus aut spiritibus.

Ex quibus apparet solutio ad dubium hic solitū queri an possit incipere feb.ethica nō precedente effimera:aut humorali.Ad qđ dicendū ꝙ illud rarissime accidit:lꝫ sit possibile.Primā partē huius cōclusiōis declarat Aui.q2 valde facilius inflāmantur hūores et sp̄us ꝙ̄ mēbra.tū q2 subtiliores.tū q2 minus habent de frigiditate resistente.Scđa vero ps ꝓbat̄ q2 hoc pōt esse ꝓpter cām valde fortē que est mēbrorum dispositio ad acquirendū calefactū esse:⁊ nō humorū ⁊ sp̄uuꝫ:vt puta ꝓpter membrorū arefactionem ex fluxu:aut longa abstinētia et similibus:quib9 mēbra possunt arefieri:et nō ita sp̄us: aut humores.vñ cā calefaciens primaria figet caliditatem in mēbris et nō in humoribus aut spiritibus.lꝫ forte citius calefaceret hūores et sp̄us ꝙ̄ mēbra.Scđa cā ꝓpter esse cām valde fortiter calefacientem que figet caliditatē in mēbris ꝓpter densitatē sue substātie:⁊ nō in hūoribus aut spiritibus.q2 sunt nimis tenuis substantie in cōparatione ad mēbra.vnde caliditas nō figit̄ in illis:sicut figitur in membris:.sicut fulmē agit in ferruꝫ: et res densas:et nō agit in vestes et similia.q2 sua caliditas excessiua in ipsis nō retinetur:sed retinetur et figitur in re densa et dura. Dicit tñ Gen.se nunq̄ vidisse aliquē esse factū ethicū incipiendo. Ego tñ credo vidisse aliquos ptisicos ex vlcere crustoso esse factos ethicos nulla precedente effimera aut putrida.silr aliquos esse factos asmaticos primo. postea ethicos exiccata re superflua ꝓpter puluerē lapidū quos terebāt in agro veronensi pro vitro cōficiendo.Et quosdaꝫ esse factos febriles ex ethica senectutis nulla effimera:aut putrida precedente.

¶ Et cā quidē vna quādoqꝫ est cā febris ethice:et quādoqꝫ est cā febris effimere secundum vehementiā febris et vehementiā mutationis sue et debilitatē suspensionis sue sicut ignis.naꝫ ipse obuiat lignis scđm duos modos:quorū vnus est scđm modū ꝙ calefacit ea et finiat in eis:et secūdus est secundū semitam inflammationis.

¶ In parte presenti declarat qđ statim dixit nisi accidat cā fortis valde.Et etiaꝫ dicit ꝙ qn̄qꝫ vna causa est cā ethice sup.et non effi.et qn̄qꝫ est effi.et nō ethice ſm ꝙ forte imitatur et agit supple:aut debiliter.et ſm debilitatem suspensionis.i.fixionis sue.i.ſm ꝙ facile figitur aut difficulter.et declarans in exēplo dicit:sicut ignis.nā ipse obuiat lignis ſm duos modos:quorū vnus est ꝙ ipse calefacit ea et firmat in eis:et facit ea firmare et nō inflāmatur.scđs modus est ſm semitā inflāmationis.i.ꝙ ligna inflāmant̄:et remanet flāma in eis in absentia ignis inflāmātis.¶ Pro cuius declaratione sciendū primo:ꝙ q2 nō erat ita difficile ꝙ vna cā inflāmans possit facere ethicā et nō putridam:q2 putrefactio est passio determinati modi que nō est apta fieri a quocunqꝫ inflāmāte:immo interdū per cām valde calefacientē ꝓhibet̄:sicut est difficile ab aliqua cā inflāmante fieri ethicam et nō effimerā.Auic.hic specificauit cām aliquaꝫ inflāmantem posse facere ethicā et nō effimeram derelinquens quasi notū ꝙ possit facere ethicam

et non

et non putridaz.immo etiā difficilius est posse facere ethicā et nō effimerā q̄ ethi.⁊ nō humoralē sine putredie. ¶ Sciēdū scḋo q̄ ad esse cuiuscūq̃ fe. requiritur q̄ calefactū esse.i.q̄ caliditas sit fixa in aliquo subiecto nostri corpis.s.aut in mēbris quo ad ethicas:aut in spiritibus quo ad effi.aut in humore vel vapore quo ad humorales.nō em̄ sufficit sola caliditas fiens.nam sic vno febriente vno genere febriuz febriret quocunq̃ genere febrium. ¶ His ita premissis dicendū est q̄ cā aliqua fortiter calefaciens occurrens alicui corpori sicut sol:aut balneū calidū valde quāuis calefaciat membra humores et spūs:pōt tm̄ infigere caliditatem in mēbris et nō in humoribus neq̃ spiritib⁹.tum qz mēbra forte erūt arefacta paratissima ad ethicam.tum qz sunt dense substantie facile retinētia caliditatē sibi impressam in absentia agētis:non aūt sic humorales:aut spūs merito tenuitatis sue substantie:immo in absentia agentis remouet̄ caliditas sibi impressa ⁊ redeūt ad dispositionē sibi naturalem:sicut in exemplo de fulgure dictuz est. ¶ Et ita ex eodē fundamento dicendū est aliquaz cām inflāmantem posse facere humoralē ⁊ nō effimeram.Causa aūt leuiter inflāmans faceret effimeram et nō humoralē neq̃ ethicam:lz tanta posset esse dispositio passi q̄ ipsa citius faceret ethicam q̄ humoralem et humoralē q̄ effimeram.De causis aūt cōiter occurentibus corpori hūano fm plurimū effimera ē apta p̄cedere hūoralē:⁊ hūoralis ethicā:⁊ sic ethica rarissime fit incipiendo.

¶ Et fe.quidē putredinis et apatis pmutatur multotiens ad ethicam ppter vehementiam febris.et vehementiam subtiliationis cibi in ea et phibitionem aque frigide:⁊ paucitatem obseruatiōis lateris cordis cum vnctionib⁹ et emplastris et epithimatibus et pprie in egritudinibus membrorum vicinorū cordi:sicut dyafragmatis Et multotiens facit cadere in eam necessitas medicorū ppter casum virtutis et frequentiā sincopis ad dandū in potu vinum et aquam carnis et medicinam de musco et his similia.

¶ Hic cōplens causas dicit q̄ ethica aliquādo sequitur putridas nō apōsas ppter vehementiā earum.Itē ex errore medicorū cuz nimis subtiliant dietam ⁊ phibent aquā frigidam:⁊ nō infrigidāt regionem cordis pprie in egritudinibus membrorum vicinorum cordi.s.dyfragmatis:qn̄.s.apatur apate calido:et multotiens facit cadere in ethicā necessitas medicorū quādo cogūtur dare in potu vinū et aquam carnis dyamuscum et similia calida propter casum virtutis et frequentiā sincopis.

¶ Et quādo cōponitur ethica cū fe.putredinis et apatum:et ethica quidē in principio rei est difficilis cognitionis et facilis curationis:et in fine sui est facilis cognitiōis et difficilis curationis:et finis adubul non recipit curationem penitus.

¶ Hic ponit tres can̄.primus q̄ quādoq̃ cōponitur ethica cū fe.putredinis:et fe. apatum. scḋs q̄ ethica in principio sui est difficilis cognitiōis.qz parū permutat corpus a dispositione sua naturali.et est facilis curationis.qz corpus est facile tolerans infrigidationez.sed in pcessu suo est facilis cognitionis corpore multū permutato.sed difficilis curationis:cū virtus sit facta debilis:⁊ multum humidū sit depditum qḋ difficile est restaurare.Tertius canon:q̄ finis adubul.i.scḋe speciei non curatur propter nimiam consumptionem:et nimiam virtutis debilitatem.

¶ Signa. Capitulum. ij.

Pulsus quidē est minut⁹ durus frequens debilis fixus fm habitudinem vnam.

¶ Primo ponit signa ethice absolute lz multum accōmodent̄ prime speciei.scḋo ponit signa scḋe spēi.scḋa ibi.(Signa vero adubul.)prima in tres.prīo ponit signa ipsius fm se.scḋo ponit signa transitus ex effi.tertio signa eius cōposite cū putrida. scḋa ibi. (Et de significationibus permutationis.)tertia ibi.(Et de significationibus cōpositiōis.)Prima hz tot partes quot sunt signa primum signuz sumitur a pulsu:qz est minutus.i.paruus ppter debilitatem virtutis.dur⁹ ppter exiccationem arterie.et in his est gradus debilitatis:et duriciei.manifestior est eniz virtutis debilitas et duricies in processu maior q̄ in principio frequens vt recuperet defectum magnitudinis.debilis fixus fm vnā habitudinē.i.dispositionem:qz nō hz paroxismos neq̃ tm̄ est fixus fm habitudinē vnā quin permutetur in cibo potu et similibus et somno et vigilia.

¶ In tactu vero est illud quod sentitur de caliditate min⁹ caliditate sinochi:et ei similium inflāmatarum in materia:et in pncipio dum tangit̄ est magis suauis:et cum remanet super eū manus hora.j. apparet cum fortitudine et mordicatione:⁊ nō cessat augmentari:et est calidius quod est in eo locus venarum et arteriarum.Et est eorum caliditas similis nō em̄ minuitur verū ipsa quando superuenit ei cibus augmētatur velociter:et fit fortis pulsus valde:⁊ incipit magnificari.Et propter illud accidit stultis medicorum q̄ phibent eis cibū propter illud qḋ accidit eis de eo ex accidentibus quare perdūt eos:sicut augmentatur flāma ppter iniectionē olei et sartago cū effunditur aqua super eam.Et iste quidem significationes eius sunt fortes.Et cib⁹ in reliquis quidē febribus pculdubio nō incendit hac incensione sicut inuenitur huic: quāuis necessario faciat diuersitatem per mot⁹ nature:et hec inflāmatio nō est sicut incensio reliquarū feb.post coartationem neq̃ fm periodos notas:imo cū comedunt et in q̄cunq̃ hora sit.Et est habēs egritudinem nō vehementer discernens illud qḋ est in eodē de caliditate:qn̄ facta est complexio membro conueniens:et iam sciuisti in libro primo qualitatem dispositionis in huiusmodi:veruz ipsa apparet apud susceptionem alicuius ciborum propter vehementiam suam.

¶ Hoc est scḋm signum sumptum a tactu.⁊ primo dicit q̄ caliditas sua ad tactū apparet minor ca-

liditate sinocbi:⁊ ei similium inflāmatarū in materia pendentiū a materia calida:sicut tertiana causon et similes. ſcd̄o dicit ꝙ in principio dū tāgitur.caliditas eius est magis suauis. sed cū retinetur manus super etbicaꝫ aliquādo apparet calor fortis et mordicans:⁊ augendo ꝓcedit. tertio dicit ꝙ locus calidior in eo est locus venarū et arteriaꝝ.quarto dicit ꝙ eorū caliditas est similis:qꝛ nō augeꝉ neqꝫ minuiꝉ:sicut paroxismales nisi propter aliquā cām primitiuā.iō subdit ꝙ qn̄ cibanꝉ augmentatur velociter.i.notabilr̄ crescit in ꝑuo tpe:et fit fortis pulsus valde saltē appꝑenter:et incipit magnificari:et ꝓpter hoc stulti medicorū ꝓbibent eis cibū:qꝛ vident post cibū eius accn̄tia augeri:quare interficiunt eos.nā ꝓpter abstinentiā a cibis quā faciūt augeꝉ fe.et exiccatio:⁊ post ea qn̄ cibant eos per cibū assumptū calor eorum augmentaꝉ:sicut augmentaꝉ flāma cū oleū poniꝉ in lucerna:⁊ sartago augmentaꝉ in caliditate:qn̄ effunditur aqua suꝑ eā calefactā:qꝛ sentimus eaꝫ stridere et fumare.⁊ iste sunt significationes fortes eiꝰ .s.etbice.et cibus quidē in reliquis feb.proculdubio nō incendiꝉ tanta incensione ꝙ̄ta videꝉ incendi in hac feb.quāuis necessario in quacunqꝫ feb. faciat diuersitatem quandam:qꝛ aliqualiter incendiꝉ ꝓpter motuꝫ nature.i.caloris naturalis quinto dicit ꝙ inflāmatio nō est sicut incēsio reliquarū post coartationē.s. pulsus.nec ſm ꝑiodos notas.s.quotidie:aut de tertio in tertiū:aut de 4° in quartū.immo dū comedūt excrescit calor ī quacunqꝫ hora sint.sexto dicit ꝙ etbicus nō discernit caliditatem eius.qꝛ etbica est facta cōplexio mēbro cōueniens.Et iā sciuisti prīo lib .fen.ſcd̄a ca. de causis dolorū .qualitateꝫ dispositionis in his. i.quare nō sentiāt caliditatē suā.verū appꝑet.i.sentitur ab eis cū sumūt aliquem cibum propter vehementiam suam.i.quia excrescit.

Primo notandū ꝓ declaratione p̄mi dicti et vt soluaꝉ dubiū solitū queri q̄s calor est maior an etbice:an feb.ex qua facta est etbica:ꝙ calor feb.hūoralis ex quo facta est etbica est maior quātitatiue.qꝛ pendet a pl'i humido vaporoso. vn̄ primo de differētijs fe.sinocbe habēt flāmam obuiantē manibus tangētis :ſm vero etbicas feb.neqꝫ multitudo obuiat calori. Ex quo apparet ꝙ in etbicis remanēte manu plus apparet calor qui statiꝫ nō appꝑuit defectu vapoꝝ multoꝝ oppositum aūt cōtingit in humorali. ¶ Scd̄o dicendum ꝙ calor etbice in nulla ꝓportione est intēsior aut remissior ꝙ̄ calor feb .ex qua imediate est genitꝰ cū nulla latitudo subito acq̄ri possit aut deꝑdi. ¶ Tertio dicendū ꝙ calor etbice in ꝓcessu minuiꝉ gradualiter ⁊ quātitatiue ꝓpter defectū humidi:⁊ ꝓpԏe cū deuenitur ad finem secunde speciei:et per totam tertiam speciem.

Pro notitia tertij dicti premittendū est ꝙ loca arteriaꝝ sunt illa in quibus sunt arterie magne.ibi etiā sunt vene notabiles cū ſm plurimū vena supponaꝉ arterie:sicut in manibus pedibus et timporibꝰ:vbi manifeste pulsus sentitur.hec eñ loca appꝑent calidiora ꝙ̄ relique ꝑtes extrinsece nō arteriose:tn̄ qꝛ in veritate sunt calidiora sicut cor etiā est alijs partibus intrīsecis calidiꝰ a quo arterie oriūtur. ¶ Premittendum ſcd̄o.ꝙ lꝫ in feb.putridis hec loca sint calidiora ꝙ̄ relique partes extrinsece nō arteriose tn̄ in etbicis caliditas locorū arteriosorū manifestius excedit caliditatē locoꝝ nō arteriosorū ꝙ̄ in putridis. qꝛ in putridis vapores putridi sparsi ꝑ vniuersum corpus faciunt apparere in oībus partibus ingentē caliditatē.sed in etbicis in quibus alie partes nō sunt calide ex presentia vaporū putridorū apparet excessus caliditatis harū partiū manifestior ꝙ̄ in putridis:ad qd̄ adiuuat ꝙ caliditas arida in etbicis facit sanguinē arterialem et venalē:cuius multa est quātitas in locis dictis euaporare magis ꝙ̄ in putridis:in quibus caliditas nō est ita arida. Et quibꝰ appꝑet in illis partibus excessum caliditatis suꝑ aliarū ꝑtiū caliditatē esse manifestiorē ꝙ̄ in putridis. ¶ Tertio notandum hūc excessum caliditatis locorū arteriosorū supra caliditatem aliarū partiū nō arteriosarum nō solū apparere in etbicis:immo in spasmatis et litargicis:vt sumiꝉ tertio canone.fen.ſcd̄a cap. de spasmo.et in cō.pulsuum.c.de pulsu litargicorum. Ideo. G. de d̄ntijs caute dixit hoc accidens nō inueniri ſm alias fe.et nō dixit ſm alias egritudines. sed cā quare h̄ appꝑet in spasmate est:qꝛ ꝓpter tensionē arteriarū nō fit debita euentatio propterea in arterijs calitas excrescit magis ꝙ̄ in alijs ꝑtibus:sed in litargicis hoc accidit.silr̄ in cōgelatis:qꝛ ꝑꝑ hūores frigidos ꝑtes vbi nō ē multus calor infrigidanꝉ:sicut ꝑtes non venose neqꝫ arteriose.sed loca venarū ⁊ arteriarū ꝓpter pn̄tiā sanguis et spūs nō pn̄t ita infrigidari. q̄re in cōparatione ad alias notabiliter apparent calide et hec eadem ratio pōt accōmodari spasmo pendenti a materia frigida.

Pro notitia quarti dicti notandū:ꝙ lꝫ cibꝰ in alijs fe. incēdat aliqua incēsiōe ꝑꝑ motū caloris naturalis q̇ prīo est suffocatiuus:deinde dilatatiuꝰ cū vapores cibales ꝑ corpus sparguntꝉ.tn̄ ceteris ꝑibus nō incendit tanta incēsione in alijs feb.ꝙ̄ta incēdit in etbica.in oī itaqꝫ fe. fit ex cibo aliqua caloris cōfortatio ⁊ augmentū:nisi hō sit in dispōne valde extranea:aut morti ꝓpinqua. ¶ Scd̄o notandū ꝙ īflāmatio q̄ fit in etbico a cibo nō est inflāmatio paroxismalis:aut exacerbatiua.ꝙ̄uis.n.in p̄n. sumpto cibo calor aliqualr̄ suffoceꝉ:sicut suppositꝰ lignis postea dilateꝉ et amplieꝉ cibo calefctō:⁊ ſm aliquā ꝑtē in vapores cōuerso.tn̄ hoc nō est ſm proportionē ad aliquē diē sicut in feb.ꝑiodicis. sed h̄ fit qn̄cunqꝫ sumiꝉ cibus. ¶ Tertio notandū. ꝙ̄uis sit cōe oī febri suꝑcalefieri a cibo:tn̄ hoc signū appropriaꝉ etbice:ꝑ qd̄ ab alijs distinguiꝉ febribꝰ primo qꝛ ceteris ꝑibus etbicus magis suꝑcalefit ex cibo ꝙ̄ alij febriētes:ꝑꝑ suā calitatē aridā faciētē cibū magis euaporare ceteris ꝑibus ꝙ̄ calitas aliorū febriētiū:q̄ nō est sic arida.ſcd̄o qꝛ dato ꝙ equalr̄ suꝑcalefieret ex cibo cū alijs febrientibus immo magis:tn̄ hoc signū etbicis appropriaꝉ.qꝛ mutanꝉ de nō sentiēdo calitatē ad sentiēdū ipam notabilr̄:sed alij febrientes nō sic mutanꝉ.qꝛ prīo sentiebāt suā calitatē:etbici vero nō.qꝛ etbica est facta cōplexio mēbro cōueniēs. Cōueniēs quideꝫ qꝛ nō sentit etbicus imp̄ssionē caliditatis etbice. est eñ fctā et sibi cōsueta.quare nō sentiꝉ:sed alie feb.sentiunꝉ q̄ sunt fiētes nondū ꝯsuete. ¶ Ex his inferꝉ ꝙ̄ calitas in etbico reꝑta postꝙ̄ est inflāmatus a cibo exn̄s in eodē subiecto adequato est cōposita ex duabꝰ ꝑtibus incēsiuis:quarū vna est facta.s.preexn̄s:altera fiens.s.de nouo inducta a cibo. Ex quo sequiꝉ ꝙ aliq̇s effectus puta īmutatio tactus ꝓuenit ab vno gradu caliditatis qui nō ꝓuenit ab altero secū in eodē subiecto coextenso ꝯ supꝑius determinata in qōne. vtrū febris sit calor additus.ibi.n.determinatū est febrē esse totū calorem in

lorem in febriēte reptū: ⁊ ꝙ nō est effectus q̄ ꝑueniat ab vno gradu caloris q̄ nō ꝑueniat ab vnoq̄ secū in eodē subiecto extenso. ¶ Forte dr̄ ꝙ ꝑ additionē huius noue ca̾litatis a cibo caliditas preexistens actuatur ⁊ permutatur: ab esse insensibili ad esse sensibile: vnde vtraq̄ immutat tactum. ¶ Contra sequeretur ꝙ eadem caliditas numero ẜm eandem partem incēssiuam sepe esset facta: et sepe fiēs in ꝑuo tempore: ⁊ sepe dependēs ⁊ sepe indepēdens. ⁊ ꝯñr ꝙ habit⁹ est qualitas de facili mobilis: hec sunt incōuenientia. Quapropter dictū est ꝙ sola caliditas de nouo īducta a cibo sentitur. cā aūt quare ꝑexñs nō sentit̄ nō est ex ꝑte sui cū oēm calefactionē quā inducit ca̾litas de nouo inducta: inducat etiā ca̾litas ꝑexñs tanq̄ ꝑticula reagens: sed defect⁹ est ex ꝑte organi cui ca̾litas preexñs est assueta. oīs ergo effect⁹ q̄ ꝑ se inducit̄ ab vna: inducit̄ ab altera ꝑ se. i. quātū est rōne sui ¶ Et ꝯñr dicēdū ē ꝙ nō tota calefactio sua sentit̄ ab eo. q̄uis tñ sensatio calefactionis sensui cōmuni vel cogitatiue ꝑtineat cuius organum pōt esse assuefactum illi calefactioni.

Hic Gētilis mouet duo dubia. Primū quō ethi. pōt fieri mēbro cōueniens. Et in summa dicit ẜm communem modum causam huius esse quia est facta: ⁊ eius non sentitur impressio ab ethico sicut a mala cōplexione fiēte. Et dicit quod quousq̄ ex forma que erat in subiecto: ⁊ illa que acquiritur non fit vna forma est complexio fiens et est extranea: ⁊ stat actio et passio. qñ aūt illa q̄ acq̄rit̄: ⁊ illa q̄ est ī subto faciūt vnā formā: tūc illa extranea fctā ē ꝯueniēs q̄ est fctā vna nūero cū illa que erat cōueniēs. ſʒ dicit ꝙ hec dicta sunt ꝯfusa. ¶ Cōtra hāc opinionē nolo instare ne ꝓlixus sim. Sed breuiter dico ꝓ nūc ꝙ calor ethicus q̄ prio erat fiens ⁊ dependens: et nō aptus ex se cōseruari: imo deducta cā cōseruāte q̄ ꝓmū incipit tēdere ad nō esse nunc est factus q̄ fixus ⁊ habituatus taliter ꝙ deducta quacunq̄ causa conseruante seipso in subiecto poterit conseruari. ⁊ quando sic est calor ille taliter membro consuetus dicit̄ complexio corpori conueniens. q̄ quanuis corpus sit sensibile ⁊ ledatur notabiliter ab ea: nō sentit̄ nocumentum eius: sed mala complexio fiens non dicitur corpi conueniens: q̄ sentitur nocumētum ⁊ eius impressio. sed de hac materia alias dicet̄ vberius.

Secundū dum: quare ethicus sup̄calefit a cibo: ⁊ q̄s est cib⁹ q̄ ethicū supercalefacit. ¶ Pro cuius decisione sciendum ꝙ G. primo de differentijs febrium dicit cām huius esse quia omnis caliditas arida irrorata humido magis manifestatur: sicut caliditas calcis aque irrorate. Ethicorum autem caliditas est arida irrorata: itaq̄ cibo manifestari debet: cōuertit eniʒ cibum in vaporē calidum totum corpus calefaciētem. Auer. aūt 4° colliget deridet hāc cām d. esse fabulas. Dicit eñ nō esse possibile calorē corpis hūani tātū extraneari: vt corrūpat cibū sicut calx aquā: q͛ verū est de toto cibo aut magna ei⁹ ꝑte: sed ꝙ aliquā ꝑtē subtilē ⁊ in vaporē cōuertat corpus calefaciētē nō est irrōnabile: imo ꝟissimū. 2° aliqua caliditas putride fe. est magis arida q̄ caliditas prime spēi: vt puta causonis: ita vt corpus exiccatū tal'r ꝑducat ad scdaʒ spēʒ ethice nō trāseundo ꝑ ꝓmā. ergo ꝑ cibū in hac dʒ magis manifestari caliditas q̄ in pria spē ethice cū magis cibum in vaporē cōuertat. Ad hanc credo Ga. rñderet negando ꝯñam. nā lʒ forte in hac magis excrescat caliditas per cibū q̄ in pria spē ethice. nō tñ magis māifestat̄ caliditas q̄ in prima spē ethice. q̄ nō permutat̄ de nō sentiendo caliditatē ad sentienduʒ ipsam: sicut permutat̄ in pria spē ethice. Auer. aūt. 4°. colliget reddēs hui⁹ cām dicit cām esse quia ethica calor est fixus. sed in putrida nō. nihil aliud voluit dicere lʒ in obscuris: et in cōsuetis verbis dicat nisi ꝙ ethicus habens caliditatē fixam que nō sentitur permutatur per cibū sumptum de nō sentiendo caliditatem ad sentienduʒ ipsam. sed patiens putridam nō. lʒ forte per cibū amplius sentiat. q̄ prius sentiebat caliditatem suam. nō permutatur de non sentiendo ad sentiēdum eam. Item permutatio ex parte medici tangentis. nam cum sentiret in ethico caliditatē vnformē sumpto cibo videt eam excrescere et pulsum velocitari: magnificari: frequentari. sed hec permutatio in putridis nō est apud tactum medici cum etiam extra horas cibationis sentiret hāc diuersitatem in calore. ¶ Ad secūdam partē dubij dicendum ꝙ in cibo intrante stomachū est duplicem dare partem vnam subtilē roralem que cito transit ad mēbra scʒ in duabus horis post cibationem vel circa. ⁊ illa pars est ex qua ethicus sentit caliditatem. Et q̄ motus huius partis diuersificatur. ideo quidam auctores dicunt duabus horis post cibum sentire caliditatē. quidam aūt tribus. quidaʒ aūt vna hora. Altera auteʒ pars cibi est grossa cuius mora est in stomacho plurib⁹ horis q̄ duabus: et vadit ad epar gradatiʒ et fit sanguis: postea humiditas prima: et cambium et nutrit: et totum hoc videtur fieri spacio nouem horarum. vt Auer. sexto colliget in fine: et in practica canticorum. 12. cōmento. Et an iste cibus calefaciat ethicum eget consideratione. quia nō est determinatum. Et cum hoc debet considerari si illa pars rorida que transit vere digeratur et fiat chilus: aut sanguis: an nō vere nutriat: hec Gentilis. Cum hoc tamē credendum est aliquam partem cibi in vapores conuerti qui corpus calefaciunt. et huiusmodi calefactionem credo fieri citius q̄ ẜm modum predictum.

¶ Et de significationibus permutationis fe. effimere ad febrem ethicam est vehemētia fortitudinis caliditatis in tertio valde nam ẜm plurimum incipit febris post duodecim horas declinare. Cum ergo pertransit febris duodecim horas et nō apparent signa delinationis: immo continuatur vsq̄ ad tertium omni die: et fit fortis: tunc illa est ethica.

¶ Hic ponit signa permutationis effimere scilicʒ vere in ethicam. et est dictum Gale. primo de differentijs febrium. Et dicit quod vehementia caliditatis in tertio die significat hoc. naʒ scdm plurimum effimera incipit declinare post duodecim horas. Cum autem nō apparent signa declinationis: immo continuatur vsq̄ ad tertium: et fit fortis: tunc illa est ethica maxime si nō habeat difformitates et excrescentias in hoc tēpore. q̄ si haberet eas posset esse putrida.

¶ Et de significationibus compositionis ethice cum febribus putredinis est remissio caliditatis sicce post finem declinationis: post sudorem exuberantem: et additio in arefactione et extenuatione scdm illud

quod facit necessarium illa egritudo et vnctuositas in vrina et egestione. Et si fuerit ethica illud quod apparet et occultũ aliud significat ipsum coartatio accidens in paroxismis: huiusmodi enim non est inuentũ in ethica omnino.

¶ Hic ponit signa compositionis ethice cum putrida. et est remãsio caliditatis scilicet febrilis cũ siccitate post finem declinationis: et post sudorẽ exuberantem. Item additio: in extenuationem et arefactionem scd̃m ꝙ facit necessarium in ethica Item vnctuositas in vrina et egestione manifeste apparens. Et si fuerit illud quod apparet ethica idest si ethica fuerit manifesta: ⁊ aliud idest si ethica fuerit occulta significatur per coartationem .s. pulsus et caloris accidentem in paroxismo putride: et non est inuentum in ethica: quia non habet paroxismos.

¶ Et scias ꝙ quandoqꝫ incipit' ethica retenta cum stomacho: quare corrumpit cõplexionem epatis per vicinitatem.

¶ In parte presenti ponit causam: ꝙ quandoqꝫ incipit ethica retẽta in stomacho. qua corrumpit complexionem epatis propter vicintatez. ¶ Pro quo notandum: ꝙ ethica retinetur in stomacho: vel qꝛ incipit ab eo scilicet a mala complexiõe sicca ad quaꝫ sequitur ariditas: ⁊ ex ista causa sequitur ehica: et talis malitia stomachi ledit epar per vicinitatem: et quia magis exiccat chilum ꝙ̃ sit opportunum. vel ethica retinetur in stomacho: quia ethice coniungitur stomachi malitia que nocet epati.

¶ Signa adubul. Capitulũ .iij.

Signa vero adubul' sunt ꝙ quãdo feb. expellitur adubul vehemens fit duricies pulsus et eiꝰ debilitas et paruitas ipsius et eius frequentia. et proprie quãdo causa casus in ethicam est apostema qđ non resoluitur. nam illud scꝫ frequentia additur valde: et similiter velocitas: et fit pulsus eius de genere eius qui nominatur cauda muris. Quod si fuerit ex potu calidi vini erit loco caude muris acualis: et nõ erũt accidentia adubelati vehementia valde. non enim dat ei spacium vsqꝫ ad huiusmodi. Et apparet in vrina vnctuositas et petala ⁊ incipit oculus profundari. Cuꝫ ergo adubul peruenit ad statum fit fortior profundatio amborum oculorum et multiplicat̃ lippitudo sicca et crescunt extremitates ossiuꝫ omnis membri et in facie planantur timpora et tenditur cutis frontis ⁊ destruitur color cutis: et fit quasi sit super eam puluis: quidam ex adustione solis et perducit ad grauedinem eleuandi supercilia: et fit oculus somnolentus et clausus absqꝫ somno ⁊ subtiliatur nasus elongantur pili et apparent pediculi et videtur venter iam minorari et adherere cũ dorso quasi sit cutis sicca que iam attracta est: et attrahitur cum ea cutis pectoris. Cum ergo curuant̃ vngues et arcuantur: tunc iam venit ad statũ et incipit tẽdere ad occasuꝫ: et cũ incipit tẽdere ad occasum liquefiunt cartilagines.

¶ Hic ponit signa secunde speciei que cuꝫ sunt remissa sunt signa prime speciei ethice: cum vero intensa in vltimo sunt signa tertie speciei. Habet hac pars tot partes quot sunt signa. Primuꝫ quãdo fit transitus ad secundã speciẽ ethice: siue fiat ex prima: siue ex alia causa nõ transeundo per primam vehemens fit durities scilicet pulsus propter multam exiccationem arterie et debilitas et paruitas propter debilitatem virtutis frequentia eius vt recompenset defectum magnitudinis et velocitatis. et proprie fiunt hec quando causa casus in ethicam est apostema: quod non resoluitur. sed vel induratur: aut rumpitur. nam frequentia additur valde: ⁊ similiter velocitas: et fit pulsus de genere eius qui vocatur cauda soricina ꝓcedendo de paruo ad minorem: et de frequenti ad frequentiorem quousqꝫ accidat. Quod si fuerit ex potu vini calidi erit loco caude soricine pulsus acualis siue fussalis. quia propter caloris confortationẽ ex vino post ꝑcussiones paruas fierent alique magne. deinde redibit ad paruas. et hic pulsus dicitur fussalis ad similitudinem fussi. et dicitur acualis ad similitudinem acus cum qua sotulares suuntur. quia hec duo sunt grossa in medio et versus extremitates subtiliando procedũt Siue ergo ista ethica sit ex vino siue mutatio pulsus sit ex vino: oportet imaginari ꝙ mutatio pulsus fit ex vino tunc imbibito.

¶ Et non erunt.

¶ Hic textus potest dupliciter exponi. prĩo quod quando casus in ethicam fit ex apostemate adubelet non erunt accidentia adubelet vehementia valde. non enim dat ei spacium vsqꝫ ad huiusmodi ethicaꝫ vel pulsum talem in ethica: quia prius occidit ꝙ̃ fiat finis secunde speciei ethice: vel ꝙ̃ fiat pulsus huiusmodi. Aliter potest exponi quãdo casus in ethicam est ex potu vini calidi non apparẽt accidentia adubelet vehementia de quibus sunt pulsus vt: cauda muris finitiua. non enim qꝛ si apparerent accidentia valde vehementia non darent spacium vt fieret pulsus acualis. Et si apparet in vrina vnctuositas scilicet natans in superficie et petala idest corrupuscula parua decisa per liquefactionem cum fit transitus adubelet et incipiunt oculi eius profundari humido consumpto. Cum ergo adubul idest secunda species ethice peruenit ad statum fit fortior profundatio amborum oculorum. et ly peruenit est presentis temporis et multiplicatur lippitudo sicca humido consumpto: scꝫ in augmento secunde speciei: ⁊ crescunt extremitates ossium in omnibus mẽbris reliquis partibus preter ossa consumptis. ⁊ in facie applanantur timpora carnibus eorum cõsumptis et tenditur cutis frontis humido eius cõsumpto et destruitur calor frontis: idest tẽdit in fuscũ calido naturali mortificato. et est quasi super eam sit puluis quidam ex adustione solis parte superficiali ab eo exiccata: vt sit quasi puluis in eius superficie. et perducitur ad grauitatem eleuandi supercilia facta in virtute impotenti ad contrahendum musculos eleuantes supercilia. ⁊ fit oculus quasi somnolentus et clausus absqꝫ somno. non enim est somnus: sed in potentia vigilandi: prĩo de differentijs febrium. et subtiliatur nasus carnibus consumptis:

bus consumptis: et elongantur pili: idest apparent longiores consumptis carnibus: et ad intus pressa cuti: et ad hoc facit corrugatio siue contractio cutis: quia pili eriguntur et apparent magis: et simile est quod sumitur octauo problematum problemate. 21°. cum assignant causam quare pili rigentium eriguntur. Aliter possemus imaginari q pili elongantur propter a in istis ex calido adustiuo multiplicatur materia fumosa que est conueniens ad pili generationẽ et augmẽtum. prima tamẽ causa est melior. apparent pediculi propter corruptionem nutrimenti. primo enĩ generatio est sub cute: deinde exeunt. et videtur venter eius iam minorari et adherere dorso quasi sit cutis sicca que iam attracta est et attrahitur cũ ea cutis pectoris cum habeant adinuicẽ cõtinuitatem. cum ergo curuantur vngues et arcuantur: tunc iam peruenit ad statum. et ly peruenit est tẽporis preteriti perfecti et incipit tendere ad occasum idest mortem. et cũ incipit tendere ad occasuz liquefiunt cartilagines.

¶ Cura ethice. Capitulum. iiij.

N tentio in curatiõe feb. ethice est infrigidatio et humectatio. et vnaqueq; earum completur cuz approximatione suarum causarum. et expulsione causarum sui contrarij. Et fortasse est causa vnius earum causa cõtrarij alterius sicut causa infrigidationis. Ipsa enim quãdoq; est causa exiccationis que est contraria humectationi. sicut infrigidatio cum trociscis camphoratis et illis que sunt ex spodio et his similibus. Et fortasse humectatio iterum est causa calefactionis que contraria est infrigidationi. sicut vinum. nam ipsum humectat: sed calefacit. quare oportet vt obseruetur illud. Et si necessitas vocat ad fortem infrigidationem nõ erit nisi cum re cui cõiungitur: aut quam precedit: aut cui succedit res in qua est virtus humectationis. Et similiter cum vocat necessitas ad fortem humectationẽ velocem in ea sicut aqua carnis et vinum. tunc oportet vt adiungat ei aut antecedat eam: aut sequatur eam illud in quo est infrigidatio. Et si fuerit causa ethice apostema aut lesio in membro: tunc necessarium est curare ipsum in primis.

¶ Auicenna primo ponit curam ethice. scḋo succurrit quibusdã dispositionibus sequẽtibus ethicam. scḋa ibi. in principio quarti capituli. (Et de illis est sincopis.) Prima in duas. nã in prima explicat curã magis generalẽ. scḋo magis specialẽ scḋa in principio sequentis capituli. (Ille vero.) Primum capitulũ diuido in duas partes. in prima ponit intentiões curatiuas ethice et docet vitare quendam errorẽ. et ponit canones in curando ethicam sequentem alias egritudines. in secũda ponit in generali ista per que complentur intentiones dicte. scḋa ibi. (Et qui diligit cõponere.) In prima parte dicit tria. Primum q intẽtio in curatione feb. ethice est duplex scz infrigidatio et humectatio. et vnaqueq; earum completur cũ administratione suarũ causarũ et euitatiõe causarum sui cõtrarij. scḋo dicit q causa vnius earũ fortasse est causa contrarij alterius sicut causa infrigidationis est quandoq; causa exiccationis: que contrariatur humectationi. sicut trocisci de spodio. et camphora et similes infrigidantes et exiccantes. Et fortasse causa humectans est causa calefactionis que est contraria infrigidationi sicut vinum. nam ipsum hũectat et calefacit. quare opz vt obseruetur istud vt administrentur iuuãtia que non noceant quantuz est nobis possibile. quapropter si necessitas vocat ad fortem infrigidationez non fiat nisi cum re quam precessit aut cui coniungitur aut cui succedit res humectans. Et similiter cum vocat necessitas ad fortem humectationem et velocẽ in ethica fiat humectatio que fit cũ aqua carnis scz expressionis decoctiõis aut distillationis. et vinum scz dulce vnius anni tamen paucifero aut mediocris vinositatis. tunc oportet vt adiungat eis aut p̄cedat ea: aut sequat illud in quo est infrigidatio. Tertio dicit q si fuerit causa ethice apostema vel lesio scilicet alia in membro sicut vlcus: tunc necessarium est curare illud primo oportet enim vniuscuiusq; causam prius abscindere: deinde ad eam que ex ea facta est egritudinem deuenire. tertio tegni. Et hoc est verum in cura regulari. nam aliquando propter fortitudinez egritudinis oportet ei magis attendere q̄ cause: sed pro hoc vide Auic. quarta primi vltimo capitulo.

¶ Et qui diligit componere regimen eius ex diuersis modis cõueniẽtibus eis in quo feb. fit vehemens valde: tunc necessarium est vt incipiat. et det in potu trociscos camphoratos. et que currunt cursu eorum cũ syrupo acetoso diluculo in ortu solis. sicut aqua ordei in cancris si nõ abhorret eos et cum iuleb et aqua granatorum: et ad mansionem mucillaginem psilij. si non fuerit prohibens aliquid propter stomachuz et alia.

¶ Nunc ponit regimen complens has duas intẽtiones. et primo simul. secundo seiunctim. secunda ibi. (Et regimen infrigidans.) In prima parte dicit quod qui vult componere regimen ethice ex dictis modis diuersis cõuenientibus ei in quo febr. ethica est vehemens valde idest simul ipsum infrigidare et humectare dat ei in potu trocisci camphor. et similes infrigidantes notabiliter. vt puta. ʒ. j. mixtos cũ syrupi acetosi. ℥. j. in diluculo idest cum incipit aurora et in ortu solis: qz distanter ab assumptione trocisci. per duas horas det aquaz ordei cũ cancris ad humectandũ si non abhorret eos. vt puta. ℞. ordei mundi. ℥. j. cancrorũ fluuialium excorticatorum. ℥. ij. bulliant in lib. iiij. aque quousq; ordeum fit apertum. et cum iuleb ex aqua idest vino granatorum. Fit autem iuleb ex aqua et zucharo vt sepe dictum est. et possunt adinuicẽ misceri. vt puta iuleb. ℥. iij. cũ vini granato ℥. j. et ad mansionem idest in meridie vel dum manet caliditas impressa a sole detur mucillago psilij. et potest misceri cum aqua granatorum. et dosis amborum in proportione que videbitur sicut ℥. j. vel circa si non fuerit aliquod prohibens propter stomachum. et alia sicut est lassitas stomachi et lubricitas intestinorum. Et manifestum est primam ex his notabiliter infrigidare. secundam notabiliter humectare reliquas simul infrigidare et humectare.

¶Et regimen infrigidans est per illud qđ sciuisti de potibus infrigidātibus et de oleribus infrigidantibus et trociscis sicut trocisci de camphora. et emplastris: et vnctionibus. et his similibus. ꝛ infrigidatione aeris eorū ita ꝙ in hyeme. ꝛ si non tolerat alleuietur ab eo ignis. Infrigidatio nāqꝫ aeris eorum est melior res. et sicut vestire euz cum sandalitis et cāphoratis. et facere ipm odorare illud in quo sunt rose. ꝛ camphora ꝛ sandali et fructus frig. ꝛ schesabre ꝛ lilium cum aqua ros. et vaporatio cum sudore et balneo. Et oportet vt non prolōgetur retentio emplastrorum infrigidātium valde super membra propīqua membris anhelitus. fortasse eniꝫ infert illud anhelitui et voci nocumentum magnum. Et oportet vt declinet ad quietem ꝛ somnum ꝛ tranquilitatem et gaudium et custodiatur eger ab eo quod facit ipsum irasci et quod facit ipsum tristari. et quod facit ipsum angustiari et a fame ꝛ siti longa. Emplastra infrigidātia quibus oportet eos vti sunt aromatica. nam ipsa sunt propinquioris iuuamenti et proprie super pectus et que sequunt ipsuꝫ et sint infrigidata ꝛ nō sit in eis stipticitas. Stipticitas enim cum hoc ꝙ ipsa facit accidere exiccationem prohibet virtutem medicine profundari. Et oportet vt assiduetur permutatio vt non remaneat medicamē et calefiat cum obseruatione vehementie infrigidationis eius. nam cum ipsuꝫ infrigidat vehementer non elongatur quin debilitet membrum. Et quando est prope membra anhelitus non est longinquum quin impediat dyafragma et alia ab emissione anhelitus cum facilitate. Et de regimine humectāte sunt cibi leues et fructus ꝛ robub et vnctiones et emplastra et odoramenta et caputpurgia et q̄es et trāquilitas et vt non inferatur ei violentia in fame aut siti.

¶Nunc facit quod dictum est. primo ponit regimen infrigidans. secūdo humectans. secūda ibi. (Et de regimine humectante.) In prima dicit ꝙ regimen infrigidans completur per ea que sciuisti de potibus oleribus et trociscis infrigidantibus sicut de cāphora et emplastris vnctuosis ꝛ similibus ex infrigidatione aeris. ita ꝙ in hyeme ꝛ si nō possunt stare sine igne alleuietur idest nō cōcedas ignē magnum. nā infrigidatio aeris est melior res cum immediate ad cor inspiretur. et confert vestire cum vestimentis sandalitis et camphoratis idest in quibus steterunt sandali et camphora. et olfacere rosas et camphoram et sandalos et fructus frigidos et schesabre. idest granatuꝫ l. et lilium. idest nenufar aspersa cum aqua ros. et euaporatio cum sudore et balneo idest aspergatur corpus cum aqua tepida aut frigida vt appareat simile sudanti in balneo. verus nanqꝫ sudor nocet et nō prolōgentur emplastra infrigidantia super pectora eorum ne forte noceatur anhelitus. et vox et oportet vt dormiant et sint traquilli animo ꝛ corpore. et custodiantur ab ira angustia ꝛ fame et siti longa. et huiusmodi exiccantibus. et que ponuntur supra pectus et partes propinquas sint frigida vt poma odorifera actu frigida et non sint stiptica: quia exicccant et non sinunt virtutem medicine profundari nisi forte haberent partes difformes quasdam scilicet subtiles que primo actuate in porositatibus membrorum profundarent: deinde actuatis partibus stipticis fieret maior pars subtilium frigidarum aut humidarum profundatio sicut olerum ros. hoc modo magis humectat ꝙ oleum cōmune. tertio de simplici medicina. et medicine applicite debent permutari. nam cum diu remanent calefiunt: et corpus calefaciūt caueatur tamē vehemens infrigidatio qꝛ debilitat membrum aliquando impedit dyfragma ab anhelitu. et de regimine humectandi sunt cibi humidi et fructus rob vnctiones. emplastra. odoramenta. caputpurgia. quies. scꝫ corporis et tranquilitas scilicet animi. et non patiantur famem ꝛ sitim longam.

¶Rememoratio medicinarum infrigidantium eos. Capitulum. v.

Ile vero que de eis sunt infrigidantes aut humectantes om̄es sunt nutritiue: aut vincit in eis nutribilitas. sicut aqua ordei decocta cum cancris ex parte cancri. Et oportet vt euellantur extremitates cancrorum ex pedibus et corporibus suis et abluātur cum aqua frigida et sale bono cum cinere vicibus tribus et supra. donec mundificentur et purgētur a grauitate sui odoris: deinde decoquant in aqua ordei et sicut aq̄ lactis vaccini de quo extractum est butyrum et sicut succi olerū elixatoruꝫ predictorū in capitulis febrium acutarum sicut mucilago psilij. In aceto autem est vehemens exiccatio: et virtus resolutionis. quare oportet vt bibatur cum eo quod resistit duabꝰ proprietatibus scꝫ per cōmixtionem aque multe: aut cum quibusdam humectantibus et lenificantibus. Et proximum quideꝫ vt lac asine sit cum humectatiōe sua infrigidans ita vt quidam faciant meliorē infrigidationem eius super infrigidationem lactis vaccini de quo extractum est butyrum. verum ipsum conuenit ei qui non habet feb. periodicam neqꝫ materiam: neqꝫ humorem preparatum ad putredinem. et oportet vt caueatur spissum lac. Et de illis que conferūt eis est zucharum et cum senseris putredinem accidentem ex lacte: tunc solue cum facilitate. et si timueris calefactionem. tunc abstine ab eo aliquot diebus: et cura in ea cum trociscis et aquis fructuuꝫ: deinde itera lac.

¶Nunc Aui. magis in speciali ponit curam ethice. et primo per infrigidantia. s(cd)o per hūectātia tertio per cibos. secūda in principio sequentis capituli ibi.

pituli ibi.(Illarum.)tertia ibi in principio tertij capituli.(Oportet.)Primum capitulum diuiditur in duas.In prima ponit res infrigidantes et humectantes.In secūda res infrigidantes et nō humectantes.secūda ibi.(Medicine vero.) Prima in tot partes quot numerat medicīas.In prima parte dicit ꝙ omnes medicine infrigidantes et humectantes sunt nutritiue. et per medicinas maxime intelligit cibos medicinales infrigidantes et humectantes non qualitatiue tantum:sed substantifice.in his eñi nutribilitas vincit infrigidationē sicut aq̄ ordei decocta cū cācris ex ꝑte cācri sup est magis nutritiua ꝙ̄ infrigidatiua.⁊ opꝫ vt euellantur extremitates idest partes corticales ex corpore et ex pedibus cancrorū:q꞉ sunt exiccantes et abluantur cum aqua frigida sale bono et cinere miscēdo hec simul vt cācri purgent̃ a graui odore suo ⁊ a quibusdā partibus nitrosis.Sed vltimo debēt lauari cum aqua frigida sola.⁊ post ea decoqui cū aqua ordei ponendo ꝑ vnaquaqꝫ libra aque ordei.ʒ.ſ.cācrorum.Et sicut aqua lactis vaccini de quo extractum est butyrū que multū humectat per partem aquosam:et modicū hꝫ de serositate exiccante:sed aufert butyrum:q꞉ inflāmabile.Dicit tertio succos.i.decoctiones olerum frigidorum predictorum in capitulis febriū acutaꝝ et sicut mucillago psilij.acetum aūt:q꞉ resoluit et exiccat dꝫ misceri cum his que humectant ⁊ resolutionez ꝓhibent sicut cū aqua multa ⁊ reb⁹ alijs humectantibus et lenīētibus:sicut oleū amigdalarum dulcium.et lac asine cōuenit:q꞉ infrigidat et humectat et magis et melius infrigidat ꝙ̄ lac vaccinum de quo extractum est butyrū.tum q꞉ frigidius.tum q꞉ magis subtile verum nō competit habenti febrem putridam aut habenti humorem paratum putredini.⁊ caueatur spissum lac:quia nō ita facile conuertitur nec ad extrema corporis facile penetrat.⁊ zucharum est conueniens:sed dꝫ esse mixtum cū aqua vt frangatur eius caliditas et augeatur eius humiditas.humectat eñi qualitatiue et substantifice:⁊ si senseris putrere lac qđ maxime rugitibus cōprehendetur:solue ventrem faciliter vt lac et chilus corruptus educatur.Et si timueris calefactionem ethice.q꞉ sit nimis intensa abstine a lacte aliquot diebus et cura cuꝫ trociscis ⁊ aquis fructuum sicut vino granatorum et similibus.

¶ Medicine vero infrigidantes que non habent humectationem sunt sicut trocisci noti narrati scilicet trocisci camphorati et trocisci de dactilis ⁊ succis frigidis:et sicut trocisci huiusmodi. ℞e.spodij boli armeni ana.ʒ.iiij.roſ.ʒ.vj.semi.portulace et citruli et cucurbite et karabe omnium ana.ʒ.iij. fiant ex eis trocisci et sit dosis pondus.ʒ.ij. et sunt boni valde.et iterum alij ꝓximi eis. ℞eci.arnoglosse amili et gummi draganti omniū ana.ʒ.iij.boli armeni spodij amborum ana.ʒ.iiij .papaueris.ʒ.v.roſ.et se.cucurbite et citrulli et portulace omniū ana. ʒ.v.granorum citoniorum excorticatorum et semi.melonis et cucumeris omniū ana. ʒ.vij.suc.liquiri.pondus.ʒ.x.conficiantur cum mucillagīe psilij.vnctiōes vero et epithimata et emplastra infrigidantia:et odoramenta et caput purgia infrigidātia sunt illa que tu sciuisti.Et meliores vnctiones sunt cum oleo de cucurbita et papauere et de nenufare et salicibus et violis.stratus autem infrigidantes et humectātes sunt qui sunt plani valde de corijs aſꝑsis aqua ro.aut de lino de genere eius quod fit in tabrasten.et sit impletio eius illud non calefacit:immo sit de genere lini pectinati ⁊ renouetur assidue.Aut sit stratus de corijs que iam sunt impleta aqua.post sint suꝑ ea rectificationes que applanent aquam bene et prohibeant eius inequalitatem:et sint proprie stratus aque cursus earum et sub eis folia arborum frigidorum et humidorum scilicet de salicibus et semꝑuiue et olera humida et odorifera frigida sicut rose et folia arborum frigidorum et preputia vitis et his similia.

¶ Medicine vo infrigidātes que nō hūectāt sunt sicut trocisci de cāphora de dactilis siccis:q꞉ dactili maturi recentes humectant.Et sicut trocisci huiusmodi.℞.spodij.boli ar.aū.ʒ.x.roſ.ʒ.vj.se.portulace.citruli cucurbite.karabe aū.ʒ.iij.fiant ex eis trocisci quorū dosis sit.ʒ.ij.cū aliquo liquore frigido et humido.Et iterum ꝓximi eis in virtute sunt.℞.arna glosse.amili draganti aū.ʒ.iij. boli arme.spodij aū.ʒ.iiij.papaueris.ʒ.vj.semi.cucurbite citruli portulace aū.ʒ.vj.granorum citoniorum excorticatorū.semi.melonis aū.ʒ.vij.succi liquiricie.ʒ.x.conficiantur cum mucillagine psilij.et hi sunt prestantiores ceteris.Unctiones vero ⁊ et emplastra et epithimata infrigidātia sunt illa que sciuisti in cura febrium acutarū.et meliores vnctiones sunt cum oleo de cucurbita de papauere de nenufare de salicibus de violis.strat⁹ autem infrigidantes et humectantes sunt illi qui sunt bene equati de corijs aspersis cum aqua roſ. aut sint de ligno sicut illi qui fiūt in tabrastē idest in hospitali illo famoso.et impleatur pānus ille de lino ex eo qđ nō calefaciat sicut est linum:et sit bene pectinatum vt sit molle:et renouetur assidue vt sit molle et equetur. Aut sit stratus de corijs plenis aqua ⁊ sint bene equata.⁊ sint prope aquas stantes vel currentes.et sub eis sint folia arboruꝫ frigidorum et humidorū scilicet de salicibus semperuiue et odorifera frigida sicut rosaruꝫ et folia arborum frigidorum et prepuciorum vitis ⁊ his similia.

¶ Rememoratio medicinarum humectantium eos. Capitulum. vj.

Clarum quidem que sunt cū infrigidatione rememoratio iā preterijt.Et restat nunc considerare in qualitate dādi in potu genera lactis et lac de quo extractum est butyrum et in qualitate administrationis tine ⁊ balnei ⁊ administratione vnguentorū ⁊ oleorū et epithimatū ⁊ reliqui regiminis. Et nos quidem iam docuimus modū dandi in potu genera lactis in capitulo ptisis ⁊ siccitatis stomachi:quare opꝫ vt sit illud canon.

Et nõ eſt lac poſt lac mulieris ſicut lac aſi-ne. poſtea lac caprarũ: cuiꝰ paſcua oportet eſſe ex herbis et oleribus frigidis humidis ſicut ſcis. nam ipſum ⁊ ꝓprie lac aſine eradicat ethicam ſi fuerit ei eradicator: ⁊ non eſt electio ſuper ipſum niſi prohibeat putredo accidens: aut expectatio materiei cõprehenſe. Et lac quidẽ iuuatiuũ eſt eis a principio ethice vſq; ad finem eius. Et lac mulieris ſuggendo ſumptum cõueniẽtius eſt oĩbus. Et canon inꝓdando in potu lac de quo extractum eſt butyrum eſt ꝓximus illi iterum. Et melius quidem eſt vt incipias a ℨ.x. vſq; ad. ℨ.xxx. ⁊ quod eſt ſupra eas ſi fuerit virtus adiuuãs ⁊ tibi ineſt vt cõmiſceas cũ ea aliquid de trociſcis infrigidãtibus. et tibi ineſt vt addas ſupra ſummã predictaȝ in potione prima. et poſtrema ſi fuerit virtus potens ſuper digeſtionem.

¶ In parte preſenti ponit medicinas humectantes vt lac tinam et vnctiones ⁊c. Habet duas partes. in prima parte ponit intentionẽ ⁊ regimẽ per lac. ſcdo ponit regimẽ per tinam balneum ⁊ vnctiones. ſcda ibi. (Tina autem.) In prima parte dicit. iam eſſe memoratas medicinas infrigidantes ⁊ humectantes. Reſtat nunc dare modum exhibendi in potu genera lactis. et lac de quo extractum eſt butyrum. ⁊ modum adminiſtrationis tine et balnei. ⁊ modũ adminiſtrationis vnguentorum et oleorum et epithimatum et reliqui regiminis. et dicit ſe docuiſſe ſcilicȝ. 12ª. et. 13ª. tertij modum dandi in potu genera lactis in capitulo ptiſis et exiccationis ſtomachi: quare illud ſit ꝓ parte canoñ. Hic per tinam intellige vas in quo ponuntur ad balneandum. Balneum vero eſt domꝰ habens tres caſas in qua tamẽ eſt tina. ⁊ poſt lac mulieris preſtãtius eſt lac aſine. poſt lac caprarũ paſcua debent eſſe ex oleribus ⁊ herbis ſupple et folijs frigidis et humidis. nam lac et proprie aſine eradicat ethicam: ſi poteſt eradicari. et nullum eſt preſtantius ipſo niſi ſit putredo accidens ex lacte aut expectata materiei comprehẽſe ſcilicet in corpore. que lȝ nõdũ putreat: eſt tamẽ apta putrere. et lac eſt cõueniens in ethica in principio vſq; ad finem. ⁊ lac mulieris ſuggendo ſumptũ eſt preſtantius oĩbus. Et canõ dãdi in potu lac de quo extractũ eſt butyrũ eſt ſilis canõ. dãdi ĩ potu lac de quo nõ eſt extractũ butyrũ et meliꝰ eſt vt incipias a pondere. ℨ.x. lactis paulatim augendo vſq; ad. ℨ.xxx. ⁊ ſupra. ſi fuerit virtus digeſtiua potẽs ⁊ cuȝ lacte potes admiſcere aliquid de trociſcis infrigidãtibus. Et potes augere ſummã predictã in potione prima a qua incipias ſcilicet dare ſupra. ℨ.x. ⁊ poſtea ſcȝ ſupra. ℨ.xxx. ſi digeſtiua fuerit potẽs.

¶ Et nota vt tollatur cõtradictio apparens ꝙ lac muliebre magis confert ꝙ̃ lac aſininum propter proportionem currentem inter indiuidua humane ſpeciei: ſed aſininum magis confert: quia magis infrigidat ⁊ humectat: ⁊ eſt ſubtilius. propterea quando virtus eſt fortis ⁊ magna neceſſitas infrigidandi magis confert lac aſininum: ſed quando eſt debilis et minor neceſſitas infrigidãdi: magis confert lac mulierum.

¶ Tina autẽ illa eſt melior que eſt tepida in qua nõ eſt caliditas multa: et eſt cũ hoc cum virtutibus olerum et herbarũ infrigidantium ⁊ humectantiũ: et nõ ſit ita vt rarificet nedum ꝙ ſudare faciat: et nõ licet vt vapor tine ſit calidus.

¶ Hic facit quod dictum eſt. Et primo ponit regimen per tinam. ſecũdo per balneum. ſcda ibi. (Ingreſſio autem.) prima in duas. primo ponit regimen per tinam abſolute. ſecundo ponit regimen per tinam comparando ad alias res. ſecũda ibi. (Et ſi ſumpſit aquam ordei.) prima in quatuor ꝑtes ſicut ſunt quatuor canones: aut dicta eius pricipalia. Primum dictum. tina melior eſt illa que eſt tepida habens virtutem olerum infrigidantium et humectantium virtualiter decoctarum in ea: et nõ ſit ita calidum vt rarificet ideſt notabiliter humidum euaporare faciat neduȝ ꝙ ſudare faciat: et nõ licet vt tine vapor ſit calidus: immo ſit minus calidus ꝙ̃ aqua quia inſpiratus ad membra ſpiritualia nimis ea calefaceret. hoc autem fiet ſi tina non ſit in aere valde calido: cum enim exibit ab aqua notabiliter infrigidabitur anteꝙ̃ inſpiretur.

¶ Et ſi nõ eſſet qđ ꝓhiberet adminiſtrationem tine frigide nõ eligeretur ſuꝑ eam: verum qđ ꝓhibet ab hoc eſt debilitas corporum eorũ et eoruȝ extenuatio. in primis vero rebus fortaſſe ſanat eos iſtud. verum debilitatem corporis ſanat iam illud cum infrigidatione pauca: quã facit in complexione eius que poſſibile eſt vt curet. Quod ſi fuerit debilius illo timetur ꝙ cadant in ethicam ſenilẽ: et illud ſm minus. veruntamen cum illo tardatur magis tẽpus mortis: et fortaſſe viuit cũ ea tẽpore cui eſt quãtitas. et multotiens quidẽ eſt rectior permutatio eius ad illam ethicam.

¶ Hic ſecundo dicit ꝙ ſi non eſſet hic ꝓhibẽs adminiſtrationem tine frigide nulla eſſet eligibilior ea. verum prohibet ab ea debilitas corporum et eorum extenuatio inter que duo eſt differentia nota. et propter quãlibet iſtarum diſpoſitionũ aptũ eſt corpus ledi ab aqua frigida: ſed in pĩcipio cũ corpora non ſunt extenuata neq; debilia fortaſſe aqua frigida ſanat ea. verum debilitatem corporis ſcilicet paucam ſanat iam illud ſcilicet balneũ ex aqua frigida cũ infrigidatione pauca: ideſt non ſuperflua: quia corpus exiſtens parum debile reſiſtit ne ſuperflue infrigidetur: ſed ſolũmodo tantum infrigidatur eius complexio quantum ſufficit ad ſalutem eius qui poteſt ſanari. Quod ſi corpus fierit debilius eo ⁊ timetur quod cadat in ethicam ſenectutis q̃ eſt ſiccitas fixa in frigiditate aut ſaltem abſq; caliditate febrili: illud tamen raro euenit: veruntamen eſt eligibilius: quia cum ethica ſenectutis magis tardatur mors ꝙ̃ cum ethica febrili: immo cũ ethica ſenili viuit lõgo tẽpore et notabili: quia non ita corpus exiccatur. vnde multotiens permutatio ethice febrilis ad ethicam ſenilem eſt recte facta.

¶ Illud autẽ in quo ſumus de relatione tine rectius eſt vt fiat inceptio in ea cuȝ aqua que eſt calida ad terminum. et fiat gradatio ad frigidam et temperatam frigidam tolerabilẽ. hec enĩ gradatio facit corpꝰ ſuſceptibile

sceptibile aque frigide cum lesio non fiat per aduentum contrarij in complexione subito. Et iterum corpus acquirit ex aqua calida similitudinem tenereitatis et tolerat cum ea frigidam.

¶ Tertium dictuz est ꝙ rectius est id qđ primo dictum est de tina. s. vt fiat inceptio cū aqua calida vsqꝫ ad terminum. i. temperata et fiat gradatio. i. paulatinus transitus ad frigidam temperate que possit bene tolerari. hec eñi gradatio facit corpus susceptibile aque frigide sine notabili nocumento cum lesio nō fiat nisi per aduentum cōtrarij in complexiōe subito. Et iterum corpus acquirit ab aqua calida tenereitatem: qꝛ corpus fit mollius ꝛ pori magis aperiuntur. licet nō fiat substantifice hūidius per nutritionē que est vera tenereitas: et cum ea tereneitate tolerat aquam frigidam per paulatinam infrigidationem. infrigidatur itaqꝫ magis: qꝛ poris apertis frigiditas aque magis penetrat. et cum hoc frigiditas aque melius toleratur. modus autez quo debet fieri iste gradatus processus dicetur cum curam ordinabo.

¶ Et si iteretur tina in die tribus vicibus erit rectuz. Et oportet vt administretur cū facilitate vt non cadat virtus.

¶ Istud est quartum dictum et si iterettur tina ter in die. s. ante prandiū in meridie et ante cenā erit rectuz vt bona fiat infrigidatio ꝛ humectatio. Et oportet vt administretur cum facilitate: qꝛ non sit multum calida nec diu moretur in ea. et vt deferātur ad eam ne virtus debilitaretur.

¶ Et si sumpserit aquam ordei aut tinam duabus horis erit cōueniens. Et si premittat tinam post emulsionē lactis super corpus eius secundum ꝙ dicemus vt dilatet tina meatus cibi: deinde suscipiat aquam ordei et que sunt eis similia. postea expectet: deinde admīstretur aqua tine vt dilatetur cibus erit bonum.

¶ Hic ponit regimē per tinā cōparando ad alias res. et habet sex partes sm ꝙ sex sunt dicta principalia. Primum dictum si sumpserit aquam ordei vt puta. iiij. ℥. ante tinam duabus horis erit conueniens. et si premittat. s. aque ordei post emulsionem lactis scilicet ꝙ primo fiat emulsio lactis super corpus. exempli gratia. per vnam horaz ante tinaz: dende fiat tina. postea detur aqua ordei est cōueniēs. dilatabit enim tina meatus nutrimēto futuro ex aqua ordei. sumpta aqua ordei expectet per duas horas. s. donec aq̄ ordei sit digesta pria digestione: deinde egrediatur tinam vt dilatetur cibus idest vt attrahatur nutrimentū scilicz aqua ordei ad omnia membra erit bonum.

¶ Et administretur post tinam et balneū inunctio cuz oleis infrigidantibus et humectantibus sicut oleo violato ꝑprie quādo est factum ex oleo de cucurbita similiter oleo nenufarino ꝛ oleo de cucurbita.

¶ Hoc est secundum dictum. post tinā et balneum administretur vnctio cum oleis infrigidantibus et humectantibus sicut oleo de violis ꝑprie quando factū est ex oleo de cucurbita scilicet bulliendo in oleo de cucurbita violas. et silr cum oleo nenufarino et oleo de cucurbita.

¶ Et si permutet̃ post tinaz ad illud qđ est decliuius ad frigus parum tolerabile: deinde inungatur.

¶ Hoc est tertium dictū. si permutetur post tinam tepidam ad tinam declinantem magis ad frigus tolerabile tamē: deinde vngat̃ erit rectum. vnctio nanqꝫ sua viscositate diu retinebit aquam in poris que retenta magis infrigidat et humectat.

¶ Et si premittat̃ inunctio ꝛ festinet̃: deinde ingrediatur aquā frigidam parum erit rectum et illud sm tolerantiā: et nō est malum gradari in eo: ꝛ melior quidem horaꝝ huius actionis est post digestionem cibi.

¶ Hoc est quartum dictum si premittatur vnctio ꝛ festinetur. s. ad vngēdum ipsum post balneum aq̄ tepide: deinde ingrediatur aquam aliquantulum frigidam erit rectum et illud sm tolerātiam idest ingrediatur aquā tm̄ frigidā quantū bene tolerare potest. et non est malum gradari in eo idest fundendo ipsum in aqua paulatine frigida. debent enim ingredi paulatine et nō subito vt fiat assuefactio. Et melior horarum huius balneatiōis est post digestionem cibi. s. primam et secundam.

¶ Et si possibile est vt submergatur post tinam calidam in aquam frigidam subito absqꝫ gradatione est magis vltimū ex parte cure et magis forte ex parte timoris: et effusio eius cuz facilitate est minoris timoris ꝙ submersio infirmi in ea subito et minoris iuuamenti: et sit frigus sm quantitatē frigoris aque estatis que ē inter tepidā et illam que est vehementis frigoris.

¶ Hoc est quintuz dictum. si potest tolerare vt submergatur post tinam calidam in aqua frigida subito absqꝫ gradatione. i. absqꝫ hoc ꝙ ingrediatur aliam aquam mediam inter calidam et frigidaz. Aliter absqꝫ gradatione. s. ꝙ submergatur sm totaz personā. et nō paulatim est magis vltimum ex parte cure: qꝛ fortiter infrigidat et magis forte ex parte timoris. qꝛ timorem affert ne ledātur nerui et ne extinguat̃ calor īnatus aut ne incurrat ethicam senilem et alia talia nocumenta et effusio eiꝰ cum facilitate idest paulatim est minoris timoris ꝙ submersio infirmi in ea subito et minoris iuuamenti: qꝛ nō sit fortis infrigidatio et caloris febrilis extinctio. ꝛ frigus eius debet esse sm quantitatem frigoris aque estatis que propter calefactionem a sole est media inter tepidam ꝛ illam que est vehementis frigiditatis.

¶ Et si premittatur emulsio lactis super membra sua si non fuerit debilis: aut eius quod mixtum est aqua si fuerit debilis: deinde administretur tina: erit rectum. nam emulsio lactis super corpus est vehementis humectationis. Et genera quidem lactis bona ad emulgendum sunt predicta. ꝛ oportet vt emulgeatur ex vbere. Et dignꝰ est vt fiat fixio super inunctionem fricando ex medicinis predictis corpori toti et iuncturis.

¶ Hoc est sextū dictū si ꝑmittat̃ emulsio lactis sup membra ethici si nō fuerit debilis: aut emulsio lactꝭ admixti aq̄ si fuerit dbilis: deīde sequat̃ tina rectū

est.Nā emulsio lactis sup corp⁹ ethici est vehemētis humectationis.quare si volumus humectare multum premittamus emulsionem lactis tine.Si vero maiorem operationem pororum premittamus tinam emulsioni lactis.Postea dicit.genera lactis bona ad emulgēdum sunt predicta scilicet humanum asininum caprinum et debent mulgeri ex vbere.postea dicit cōueniens est vt fiat bona et fortis fricatio quādo vnctiones corpori ethici applicant̄ vt pfunde virtus eaꝝ penetret ⁊ ꝑprie super iuncturis.nam cum sint sicce indigent multa humectatione.

Sed dubitatur cur lac debet mulgeri solū cum virtus est fortis et admixtū aque cū virtus est debilis.videtur em̄ ex his dictis ꝙ lac debilitet.¶Dicendū ꝙ lac est viscosum et ꝓhibet vaporum transpirationem necessariam in quocunqȝ ethico:qꝛ eorū retētio virtute existente debili forte duceret ad putridam:non aūt tantum opilat si admixtum sit aque Huic responsioni nō bene acquiescit animus me⁹ sed aliam non habeo.

¶Ingressio aūt balnei non conceditur ei nisi fuerit ita ne sudare faciat neqȝ igniat neqȝ alteret anhelitum:⁊ sit calidū aq̄ eius minus calido sui aeris.et sit caliditas aque eius ita vt delectet et nō ledat et nō faciat sudare et quādo nō est in corpore eius materia preparata putredini et ꝑprie cū illud est ⁊ nō digestus est cibus.immo opȝ vt sit illud cū voluntas est vt expādatur digestuȝ eius in corpore et nō prolonget morā eius in eo:imo separetur ab eo velociter:et quādo separatur ab eo sumat aliquid de humiditatibus et de sorbitionibus que non nocēt ei factis ex ordeo et lacte:et quando accidit ei in balneo sitis sedet eam cum aqua ordei et aqua araib et lac sit lac asine.

¶Hic ponit regimen per balneum.et primo docet quale debet esse balneum.scd̄o modum vsus eius.scd̄a ibi.(Et oportet vt sit.)In prima parte dicit ꝙ balneum quod conceditur non debet esse multum calidum:immo tepidum ne sudare faciat nec inflammet corpus nec alteret anhelitum:⁊ sit caliditas aque eius mīor caliditate sui aeris:aer nāqȝ calidus licet magis noceat q̄ aqua eque calida quando ipse inspiratur ad spiritualia:attamen si non inspiratur:sed solum obuiet corpori sicut aqua minus calefaceret:quia caliditas aq̄ est in subiecto magis denso in quo est plus de multitudine caliditatis.et caliditas aque debet esse ita vt delectet.⁊ nō ledat nec faciat sudare. Et debet balneum administrari quando in corpore non est materia putrens:neqȝ parata putredini.et debet cibus esse digestus.s.digestione prima et secunda digestione quando scilicet cibus digestus prima digestione expanditur per corpus ad vniuersa mēbra.et nō debet stare in balneo nisi paruo tempore vt puta a quarta hore vsqȝ ad mediam et plus et minus ꝺm ꝙ tolerat et delectatur:et quando se paratus est a balneo et aliquantulum quieuit sumat de sorbitionibus que nō nocent eis factis ex ordeo idest farina ordei et lacte coniunctim vel diuisim ꝺm appetitum ꝙ si dum est in barneo sitiret bibat aquam ordei vel aquam lactis acetosi qd̄ sit lac asine.

¶Et opȝ vt sit introitus in balneum:deinde exitus eius ab eo ꝺm modum vt nō sit labor in eo oīno.et iam enunciauimus illud in locis alijs et iterabimus de illo conditionem.Opȝ vt permutetur ad balneum in lecto portato in quo sunt strati stratus ingeniose ita vt perueniat cū ea ad primam domuȝ et permutetur ad illud qd̄ ex duobus pannis factum est plenum lana vel coto.et dicitur grece pedetolene quod cōueniens est balneo et exuatur vestimētis suis in ea aut in media si nō fuerit calida:et nō moretur in aliqua earū nisi quātitate permutationis et anhelitibus paucis ⁊ iam exutus vestimentis:deinde ingrediatur ad domuȝ secundā et tertiā.veruntamē nō sit vehementis caliditatis:et stet in ea quantitate qua tolerat tinam.Hoc est illud qd̄ dictū est qd̄ magis est dilectū mihi est vt sit tina eius in domo media tēꝑata.Cuȝ ergo seꝑatur a tina frigida cooꝑiatur mantili:aut farcha habente duas tunicas et ꝑmutetur ad stratum suū et lectū cū sua sabana et exiccetur sudor eius cū mātili et inungat̄ et cibetur.

¶In hac parte docēs vsum balnei dicit tria.Primum ꝙ introitus in balneuȝ et exitus ab eo debȝ fieri ꝺm modum vt eger nullo modo laboret.et dicit se dixisse de hoc in alijs locis.s.secunda primi.capitulo de eis q̄ ꝓueniūt ex balneatione ⁊ se iterum dicturū de hoc.ergo opȝ vt eger portet̄ in lecto in quo sint strat⁹ cōmode facti ad primā casaȝ balnei.et ibidem permutetur de lecto in quo erat ad lectum alium factum ex duobus pānis plenuȝ lana vel coto.ex his em̄ duobus pannis est facta culcitra que est plena coto vel lana vt sit minus calida q̄ lectus in quo portatus fuit:qꝛ forte erat ex plumis.sic em̄ est necessarium vt prima casa sit calidior q̄ locus in quo primo erat.et hic lectus qui est balneo conueniens dicitur grece pedetolene et exuat̄ vestimētis suis in ea.s.prima domo aut in media si ꝓ̇ma nō fuerit sufficiēter calida et nō moretur in aliqua illarū nisi tanto tempore ꝙ possit permutari et anhelitibus paucis.i.ꝙ tēpus sit ita paucum ꝙ nō habuerit nisi paucos anhelitus.et iam exutis vestimētis in pͣ casa portet̄ ad scd̄am et ad tertiā:que tn̄ nō sit vehementer calida.⁊ ibi scȝ in secunda vel tertia casa ponatur in tina.⁊ ibi stet q̄titate qua toleret bene timam.⁊ hoc est qd̄ dictum est alibi.secundo dicit ꝙ sibi videtur meli⁹ ꝙ tina sit in casa media temperata.est enim prima minus calida q̄ oportet:tertia magis:sed media est temperata.cum ergo separatur a tina.i.facta balneatione coopertatur mātili.i.pāno lineo aut farca magno habente duas tunicas.⁊ farca illud est sicut linteamen duplum et permutetur ad stratum suum quod stratuȝ est sua sabana.Credo ex modo loquendi Auicen.ꝙ sabana est stratus factus ex duobus pannis ex quo immediate mittebatur in balneum et in quem exiens a balneo īmediate poni debet vt gradatin transeat:nec immediate veniat in lectum plumosum.tertio dicit sudorem suum siccandum esse si sudare cōtigerit vel melius siccetur sudor.i.gutte aque similes sudori que remanserunt in cute ne vehementiorem ⁊ profundiorem

fundiorem faciant infrigidationem iam precedē te infrigidatione debita. et inungantur et cibētur cū aliquantulum in proprio lecto quieuerunt.

¶De cibatione habentium ethicā. Ca.vij.

Oportet vt separetur in eis cibus et non cibentur in saturitate eorum vice vna.

¶Hic agit de cibatione ethicorū ⁊ cōtinet partes duas. in prima ponit regimen generale. secundo speciale per potum specialem: scꝫ aque frigide. secūda ibi. (Aqua vero frigida). Prima iterum in duas. nam primo ponit canonem generalem in cibatione. secuudo ponit cibos speciales. scōa ibi. (Amplius melius) In pria parte dicit cibum oportere diuidi ⁊ nō cibari vice vna vsqꝫ ad saturitatē. nā virtus est debilis non potēs multum vna vice exhibitum digerere.

¶Amplius melius quo cibantur est aqua ordei et ordeum et panis tritici abluti infusus in aqua frigida. Et genera lactis cū ab eis non prohibet aliquid eorum que diximꝰ. Et lac vaccinum de quo extractum est butyrum: et quoniam est plurimi nutrimenti et almes et cucurbita: et de fructibus melonis palestini et sunt arachij cognominati apud nos indi: et quando sentit rectificationem: tunc nō est malum cibare ipsum caseo humido non salito. Et si virtus debilitatur non est malum vt cibetur iure issidegeti cum coriandro humido decocto cum eis que sunt sicut aduragi et altaeiugi. ⁊ fortasse oportet vt detur eis in potu aliquid vini subtilis permixti cuꝫ aqua multa. Et fortasse necessarium est vt cibes cum mosos ex carne aduragi et altaeiugi ⁊ alcobugi ⁊ pullis et hosune acetoso aut congelato acetoso ex carne edi aut carne vaccina quādo est illic fortitudo virtutis et acetum almosos: et congelati est iuuatiuum eis et confortatiuum in hac dispositione. Et fortasse non est excusatio ab aqua carnis permixta cum sirupo de fructibus acetosis frigidis aut vitello oui sorbilis. Et quando prolongatur cum ea debilitas ad sincopim est necesse vt cibentur aqua carnis accepta ex lateribus edi cum sale pauco que coletur ⁊ fundatur super eam quantū totum eius de aqua malorum: et quantū est decima eiꝰ de vino odorifero et potetur.

¶Hic ponit cibos dicens quod aqua ordei ⁊ ordeum debite coctum et panis tritici ablutus ⁊ infusus in aqua frigida et genera lactis cum eis nisi prohibeat quod diximus: scꝫ putredo p̄sens aut futura et lac vaccinū de quo extractuꝫ est butyrū: qm̄ plurimū nutrit. et almes: idest robilie in vulgari veronensi dixi: et cucurbita conueniunt. ⁊ de fructibus melones palestini arachij habentes colluꝫ lōgum vt cucurbita. et apud nos cognominati indi. de his loquitur Isaac. iij. dietarū particularium. capitu. j. de melonibus dicēs. Est aliud genus melonis qui palestinus vocatur ⁊ vulgariter saracenus cuius humiditas est minor ceteris. Et quāuis conueniant: qꝛ frigidi ⁊ humidi. tamē prouocando vrinam et proprie scdm̄ partē intrinsecā nocēt. Et qn̄ sentit rectificationeꝫ: qꝛ virtus digestiua fortificatur caseus recens mollis non salitus confert. Et si virtus debilitetur cibentur iure issidebegeti: idest brodio facto ex rebus frigidis et humidis in quibus sit coriandrū recens coctum cum eis que sunt aduragi. i. edi ⁊ altaeiugi. i. agni. licet aliqui dicāt quod sunt aues parue. Et fortasse opus est vt detꝰ parum vini permixti cum aqua multa. humefacit enim qualificatiue et substantifice. Et fortasse necesse est vt cibes cuꝫ mosos. i. cibo acetoso ex carne aduragi. i. turturis. Et altaeiugi est similis perdici sicut coturnix aut fraquilinus: alcobugi. i. perdix. ⁊ pullis. i. gallinis et similibus in sua specie. et hosune acetoso: idest iure acetoso vel cum agresta: vel cum vino granatoꝝ aceto et similibus: aut aceto coagulato. idest gelatiua ex carne edi aut vituli quando digestiua est fortis: et acetum almosos: id est ciborum acetosorum: sicut apud nos cōpostella guaceto soffrito et similibus. Et cōgelati: idest gellatina est iuuamentū eis et confortatiuū in ethica ⁊ fortasse nō est excusatio ab aqua carnis: idest succo mixto sirupo. de fructibus frigidis sicut de limone citris ⁊ similibus: aut aqua carnis misceatꝰ cum vitello oui sorbilis. Et quando sincopis timetur ex aqua carnis accepta ex lateribus edi paruꝫ salita. que coletur et misceatur cum succo maloruꝫ idest pomorum sicut apiorum que sunt cordialia. ⁊ sint ambe equalis quantitatis et quantum est decima de vino odorifero. Et potetur tepidum: idest debite calidum.

¶Aqua vero frigida que non est valde vehemētis frigoris non est malum si in potu detur eis si non fuerit debilis aut aliqd prohibens: et illud prohibens aut erit apostema sub hypocundrijs: aut erunt in corpore toto chimi putridi et chimi crudi qui om̄es digestione indigent ⁊ non apparet signum digestionis. quod si appareat timor erit minor ⁊ similiter si fuerit ethica permutata ex sirsen aut birsen. nam cum hac melius est vt interdicatur potus aque frigide quam cuꝫ alijs. Ethica em̄ cū superuenit egritudinibꝰ destruentibus virtutem mollificantibus eā arefacientibus ossa et carnē superuenit debilitati. Cum ergo coniungitur ei super debilitatem post sumptioneꝫ aque frigide nō moratur quin cadat in genus alterius ethice que cōmunicat huic generi in siccitate: et diuersificatur ei in calore et frigore ⁊ nominatur ethica senectutis ⁊ ethica senij. Et illa quidem est egritudo seua in qua innatus calor iam destructus est. Et similiter aqua vltimi frigoris et plurimi nocet eis in omni dispositione ⁊ corrumpit innatum calorem membrorum eorum radicalium: et fortasse festinat cum eis aut permutat eos ad modum alium ethice.

¶In hac parte agit de potu aque frigide dicens. quod aqua frigida que non est vehementis frigoris non est mala si potetur quando non fuerit prohibens. ⁊ supple nō est mala quādo nō apparet signuꝫ digestiōis: quia in ethica simplici tale signū

non curatur cum sit morbus immaterialis. licz apparente signo digestionis sit minor timor dare in potu aquã frigidã. Nam dato quod ethica sit immaterialis cum apparet digestio humorũ non timemus lesionem per aquã frigidã sicut si essent indigesti. Huius concordiam vide tertio regiminis acutorum. cõmen. xiiij. illius partis. Screatus opportunus. Probibens autem aquam frigidaz aut erit apostema sub ypocundrijs aut humores putridi in toto corpore aut humores indigesti ⁊ maxime grossi. nam aqua frigida incrudãdo materias magis nocet quã conferat infrigidando et humectando ethicũ. Similiter nocet ethica sequens sirsen: idest apostema cerebri ⁊ byrsen. i. apostema pectoris. nam in hoc melius est vt pretermittatur potus aque frigide quã in alijs ethicis: quia superuenit egritudinibus deprimẽtibus virtutẽ: laxantibus eam: arefaciẽtibus ossa et carnẽ. quare superuenit cum corpus est debile. Cum aũt debilitati ⁊ extenuationi cõiungitur potus aque frigide non moratur quin cadat. i. cito cadat in ethicã senectutis que est siccitas absqꝫ caliditate febrili que est egritudo seua in qua calor naturalis iam destructus est. i. notabiliter paucificatꝰ. Similiter aqua valde frigida: vt plurimuz nocet omnibus ethicis corrũpendo calorem innatum membrorũ radicalium. idest nobiliuz. et fortasse festinat cum eis ad mortem. i. cito interficit propter extinctionẽ caloris innati: aut permutat eos ad alium modũ ethice: scz senectutis cum qua possunt notabili tempore viuere.

¶ De succurrẽdo dispositionibus sequẽtibus ethicã. Cap. viij.

DE illis est sincopis ⁊ iam diximꝰ regimen in hoc multotiens. Et de illis est fluxus vẽtris. et oportet vt curetur et succurratur ei. nam in ipso est timor magnus: et de curis eius in primis est vt sit aqua ordei eorum aqua sauich et ponatur in aqua ordei eorum milium torrefactuz et gummi aut lentes elixate iterate aut lac decoctum cum lapidibus: aut cum igne solo donec cõsumatur eius aquositas et ꝓprie cũ milio.

¶ In hoc capitulo curat accidentia sequẽtia ethicam: et omissis diuisionibꝰ. dicit p̃io quod de his accidentibus est sincopis. ⁊ iam dixit regimẽ eius multotiens. s. in cura feb. sincopalis: et dum curauit accidẽtia feb. ⁊. xi. tertij. Secũdo dicit quod de illis est fluxus ventris cui oportet succurrere. nã in ipso est timor magnus cum addat in debilitatem et extenuationẽ neqꝫ in aliquo potest iuuare cum ethica sit morbꝰ immaterialis. Et de cura eius est vt aqua ordei sit sauich: idest fit aqua ordei torrefacti et ponatur ad bulliendũ milium torrefactum et gummi arabicũ et lentes torrefacte. scz semel aut iterate semper abijciẽdo aquam vt amoueatur ab eis pars subtilis nitrosa solutiua: hec aq̃ est stiptica et inuiscatiua: aut lac decoctum cum lapidibus fluuialibus aut supple cum ferro ignito: aut cum igne solo donec cõsumatur eius aquositas que est solutiua. et conuenit hoc lac et proprie cum milio facto ex ambobus ferculo.

¶ Et potẽt hos trociscos. Recipe boli armeni. ʒ. v. castanee torrefacte ros. omniuz ana. ʒ. quattuor. spodij karabe amborum ana. ʒ. iij. semi. acetose excorticati granoruz berberorum omniũ ana. ʒ. vj. fiant trocisci cum succo citoniorũ: et detur in potu aqua pirorum in mane et apud somnuz: et detur in potu psilium torrefactum. et similiter suffuf de spodio in quo est bdellium de mecha est iuuatiuum valde. Et si peruenit ad excoriationem curetur excoriatio cum clisteribus que scis: quoniam illud est cõueniens.

¶ Hic ponit regimẽ medicinale dicens quod potent hos trociscos. ℞. boli ar. ʒ. v. castanee torrefacte ros. ana. ʒ. quattuor spodij karabe ana. ʒ. iij. se. acetose. excorticati granorum berberis ana. ʒ. sex fiant trocisci cum succo citoniorum ⁊ dentur a. ʒ. s. vsqꝫ ad. ij. Item detur in potu aqua. i. succus pirorum in mane et ante somnum vt simul somno ⁊ succi stipticitate stringatur et detur in potu psilium torrefactũ vt stipticet et infrigidet: et similiter sufsuf: idest puluis de spodio in quo est bdelliũ de mecha subquadruplum ad spodium iuuat valde stipticando: sed magis inuiscando. Et si peruenit ad dissinteriam curetur cum clisteribus que scis decimasexta tertij. capitulo de fluxu ventris cum excoriatione intestinorum.

HEc exigit tres intentiões. ¶ Prima est infrigidatio et humectatio. scđa ẽ resumptio. tertia accidentium correctio. ¶ Prima intentio magis debetur ethice prime speciei quã scđe: sz secunda magis debetur ethice scđe speciei ⁊ tertie q̃ prime cũ in eis sit facta mlˀta ꝯsumptio. lz nõ sit cura possibilis in tertia spẽ: neqꝫ in statu scđe nisi deꝰ voluerit sz põt fieri aliquãta vite ꝓlongatio. Prima intẽtio ⁊ maxie ĩfrigidatio diuersificatˀ scđz diuersitatẽ intensionis ethice ⁊ tolerãtiã frigidorum non aũt tm̃ diuersificatˀ humectatio. Prima autez intentio duplici cõpletur regimine: scz sex rerũ nõ naturaliũ et medicinaliuz. De p̃io sit p̃io sermo. aer sit frigidus ⁊ humidus boni odoris ⁊ cauenda est accensio multi ignis in camera etiã tẽpore hiemis. et vestes sint proportionate aeri nõ multũ calefacientes. in quibus aliquãdo steterint sandali ⁊ cãphora et similia frigida boni odoris. Cibi ⁊ potus sint frigidi ⁊ hu. multi nutrimẽti et aliqualiter viscosi facilis digestionis nõ prouocãtes ⁊ ꝑtiendi sunt et magis in scđa specie ⁊ tertia cum sit virtus debilior quã in prima et vinũ pauciferũ ⁊ mediocris vinositatis scđm tempus ⁊ cõsuetudinem vnius tamẽ anni multũ aque admixtũ ꝯfert humectando qualitatiue et substãtifice lac asininũ ⁊ caprinũ et humanũ sumptũ ex vbere est propriũ quãdo non ẽ humor putrens neqꝫ paratus putredini. Nec obstent conditiones de quibus in afforismo. lac est dare caput dolentibus ⁊c. et aqua non multum frigida confert quando non obstant particulares cõditiones. scilicet frigiditas et humorũ grossities nimia debilitas extenuatio et similes ⁊ maxime conceditur consuetis. Somnus longus confert et maxime nocturnus. et in mane educãtur superfluitates naturales per conuenientes regiões. Et si venter esset siccus clisterizetur lacte oleo violato zuccaro rubeo: et similibus declinantibus ad frigidum et humidum. caueatur tamen magis lubricitas quã stipticitas. vitetur coitus: non exercitetur exercitio notabili: sed deambulatio. et huiusmodi

iusmodi exercitia leuia conceduntur: fricationes quoqꝫ leues completa prima digestione ⁊ scđa cōferunt trahendo nutrimentū ad membra. Sit sperans et gaudens. omnia accidētia corpus extenuātia vitanda sunt. Regule in cibādo sunt vt ꝙ comedat precedētis cibi digestione celebrata. non tolleret famē neqꝫ sitim longam: non multiplicet cibaria in mensa vna. partiatur cibum ita vt cibum necessarium comedat in pluribus vicibus quā cōsueuit. et quanto est debilior tanto magis partiēdus est cibus comedēdo parū pro vice. Regimē autem medicinale cōplens primā intentionē est vt syrupi aque confectiōes ⁊ electuaria ⁊ similia que sumuntur sint infrigidātia et humectātia qualitatiue et substantifice: similiter que applicantur capiti dorso et iuncturis pectori maxie ex directo cordis epati sint frigida et humida ⁊ ꝓpria mēbro cui applicantur et iteretur scđm exigentiā. Item tina et balneum faciendū modo infrascripto ⁊ balneatio in tina que est vas in quo balneātur siue sit posita in balneo quod est domus diuisa in tres casas: quarum tertia est calidior scđa. ⁊ scđa prima: et sint omnes pauce caliditatis nō inflāmantis siue sit posita in camera in qua cubat eger dꝫ esse plena aqua tepida decoctiōis rerum frigidarū et humidarum in qua ethicus existens sentiat potius se calefieri quā infrigidari: sed nō multū. vas autē debet esse taliter fabricatū vt in eo homo possit sedere ⁊ cū sedeat aqua attingat vsqꝫ ad mentū. ⁊ debet poni in ea stomacho ieiuno: cum tamen eger sumpserit prius aliquid qđ iam digestū sit prima digestione et scđa: sicut aquā or. vel lac: vel ptisanā: vel panē lotum: aut aquā carnis: aut cōtusum ⁊ similia ⁊ stet in tina cōmuniter a quarta hore vsqꝫ ad mediā: et cum steterit paruꝫ in aqua infundat̄ in tina vna fistula decoctiōis rerum frigidarū: deinde parū post vna alia. ⁊ sic deīceps donec aqua tine sit facta frigida sicut aq̄ frigida tꝑe estatis a sole calefacta. et prima die balneet̄ semel. scđa die bis. tertia ter. ⁊ sic cōtinue quousqꝫ sanatus sit aut quousqꝫ senserit se iuuari balneando se qualibet die semel aut pluries. Regimē autem balnei non differt a regimine tine nisi quia oportet ponere tinā in casa media aut tante caliditatis quod cū exuitur vt ingrediatur tinā non sentiat se calefieri aut infrigidari ab aere balnei ⁊ debet ad illam super lecticā quādam portari et cōmode reportari: et cū egrediat̄ a balneo pāno lineo tepido circūdari. ⁊ postea inūgi si fuerit expediens cum oleo de cucurbita et similibus. et aliquando cum est in lecto potest lac super eo mulgeri. ¶ Secunda intētio. scꝫ resumptio que simul cum prima exequēda est completur cum cibis et potibꝰ iam dictis spargendo eos et inter cetera vtatur electuario infrascripto sumēdo de eo inter prandiū et cenam cum oportuerit. ⁊ etiam in principio prandij et cene scđm ꝙ voluerit. ℞. pulparū caponū vel fasianorū ℥. iij. amigdalaꝝ ꝑparatarū pinearū preꝑatarū añ. ℥. ß. se. portulace se. papaueris. se. lactuce. se. endiuie ana. ʒ. j. margaritarum perforatarum. sandali al. ru. ⁊ citrini cinamomi. ana. ʒ. ß. zuchari trium coctarū. ℥. vj. liq̄fiat zucharum cum aque roſ. et brodij caponis vel fasiani macri ana quātum suffic. fiat electuariū ⁊ cooperiatur folijs auri. posset tamē reduci ad formā solidam diminuendo carnes et reliqua humida. et addendo seu diminuendo zucharum. et conficiendo cum aqua ro. et posset addi parum musci ⁊ ambre si non abhorret et parum croci. ¶ Tertia intentio: scꝫ accidentiū correctio completur scđm eorū exigentiam. inter cetera corrigātur sincopis ⁊ delectio appetitus. vigilie et omnis euacuatio superflua sicut fluxus vētris vomitus sudor sanguinis fluxus per quācunqꝫ regionē que qualiter debeāt curari perquiratur ex capitulis proprijs superius positis in regimine accidentiū. nimis eñi prolixus essem si omnia prosequi vellem.

¶ De ethica senectutis. Cap. ix.

Ocurrit consuetudo vt dicant ethicam senectutis post febrem ethicam: et nos etiam incedamus via consueta.

¶ Dic agens de ethica senectutis primo ponit q̇d rei ⁊ q̇d nōis ⁊ que corpora sint paratiora ⁊ causas scđo signa. tertio curam. scđa ibi in princip. sequētis capituli. tertia in principio tertij capituli. Primum capitulum in quinqꝫ. in pria ponit quare hic determinet de ethica senectutis. in secunda ponit quid rei et quid nominis. in tertia que corpora sint paratiora. in quarta causas. in quinta ꝓnosticum. scđa ibi (Intētio) tertia ibi. (Senes quidē.) quarta ibi. (Et cum faciens.) quinta ibi. (Et hec quidē egritudo.) In prima parte dicit quod consuetudo est apud reliquos medicos vt post ethicam febrilem determinēt de ethica senectutis quāuis nō sit febr. propter hoc volens incedere via cōsueta hic determinat de ea.

¶ Intentio itaqꝫ ethice senectutis est dominium siccitatis super complexionē absqꝫ febre: et quandoqꝫ fit cum equalitate in calore et frigore: ⁊ illud est secundū minus. Et quandoqꝫ fit cum frigore ⁊ nominatur hec dispositio senectus et ethica senij: quoniā corpori accidit in hora senij illud qđ accidit in illa hora de adhubul et siccitate.

¶ In hac parte describens ethicam senectutis dicit qđ est dominiū siccitatis cōplexionalis absqꝫ febre que quandoqꝫ licet raro est cum equalitate caloris et frigoris: quandoqꝫ est cum frigore: ⁊ hec dispositio dicitur senectus siue ethica senij: qꝛ corpori accidit in hora senij: idest decrepitatis: quod accidit in ista ethica: et de adhubul. idest de ꝯsumptione et siccitate.

¶ Et senes quidem sunt velocioris casus in eam quam iuuenes: et iuuenes velocioris casus in eam quam pueri. licet accidat in iuuenibus et pueris.

¶ In hac parte ostendens que corpora sint paratiora ad hanc febrem dicit quod senes velocius cadunt in eam quā iuuenes et iuuenes quam pueri. licet raro accidat iuuenibus et pueris.

¶ Et causa faciens cadere in eam: aut est caliditas que resoluit et liquefacit humiditates: quare caliditas innata debilitatur ⁊ succedunt frigus et siccitas: aut est frigus dominans cum debilitate corporis: quare prohibet virtutē nutritiuam ab operatiōe sua integra sicut accidit iterum in fine vite.

¶ In parte ꝓsenti ponit causas eius. Prima quia cā faciēs accidere in ethicā est caliditas resoluēs et liquefaciens humiditates: quare caliditas innata debilitatur: et paucificatur notabiliter subiectum suū: periculus diminutionē notabilē necessa

rium est ipsum diminui gradualiter et quantitatiue sicut in senib⁹: et sequitur frigiditas et siccitas Secūda causa est frigus dominās corpori debili probibens virutem nutritiuā ab operatione sua integra. i. restauratiōe bumidi tante quātitatis qđ posset corpus in eadē grossitie ⁊ būiditate etbabitudine pseruari sicut accidit in fine vite in quo bomines superflue macrefiunt ⁊ extenuātur.

¶ Et de hoc capitulo est potus aque frigide non in hora sua aut super debilitatē corporis cum febre aut in dispositione aut successione exercitij resoluentis virtutem ⁊ aperientis poros: et quod vocat ad attrahēdū aquā frigidā ad viscera subito.

¶ Tangit tertiam causam dicens ꝙ de boc capitulo: scꝫ causarum etbice est potus aque frigide non in bora sua. i. debita: aut super debilitatem corporis cum feb. i. quādo corpus est factū debile ex feb. aut quādo exercetur aut quādo exercitatū est exercitio forti resoluēte virtutē: idest spūs et bumiduꝫ et aperiente vias. ⁊ quod vocat: idest propter omnem causam vocantem et attrabentem aquam frigidam ad viscera subito sicut potus aque post balneum et post coitum.

¶ Aut vapores mali frigidi qui eleuantur ad cor et infrigidant complexionem eius.

¶ Hic ponit quartam causam dicens quod vapores mali frigidi qui eleuantur ad cor et infrigidāt cōplexionē eius: que frigiditas iuncta cum siccitate est etbica senectutis. Uel melius etbica senectutis et siccitas coniuncta cum frigiditate sunt causa buius etbice. bi autem vapores eleuātur a flegmate vitreo aut a re valde frigida corporea vel incorporea.

¶ Et quandoqꝫ sequitur euacuationes.

¶ Hic ponit quintam causam etbice senilis que quandoqꝫ sequitur superfluas euacuationes calorem innatum debilitantes.

¶ Et quandoqꝫ attrahit hanc egritudinē superfluitas in infrigidando patientes febres cum eis que bibuntur et emplastrant.

¶ Hic ponens sextam causam dicit ꝙ quandoqꝫ superflua infrigidatio febrientiū cum sumptis et applicitis attrabit banc egritudinem.

¶ Et hec quidem egritudo quando confirmatur non curatur: et si esset ei ingenium esset morti ingenium.

¶ In bac vltima parte pnosticat. d. ꝙ bec egritudo quādo confirmat nō curat: ⁊ si esset ei ingeniū esset morti ingeniū. ¶ Pro quo notādū ꝙ per etbicam senilē confirmatā intelligit eam in qua facta est manifesta consumptio bumiditatis glutinose: et si esset illi ingeniū esset ingeniū senectuti: ⁊ per consequens morti. ¶ Notandū p declaratiōe prime partis ꝙ antiqui medici sicut Serapio. vj. breuiarij. ⁊ Ras. xvj. continētis īmediate post etbicaꝫ febrilē determinauerunt de etbica senili tribus de causis. Prima quia cōtrariātur: cū etbica febrilis sit morbus calidus. et etbica senilis sit morbus frigidus scōm plurimū. ⁊ cōtrarioꝝ cadit eadem sciētia in eodem loco. Secūda qꝛ ambe conueniūt in eo ꝙ vtraqꝫ est morbus siccus. licet tamē etbica febrilis sit formaliter calor. et etbica senilis sit formaliter siccitas: et propter banc conuenientiā debet esse sermo de vtraqꝫ in eodem loco. Tetia causa: quia quidā medici nominauerūt etbicā senectutis febrē: de quib⁹ fuit Aliabas. viij. tbeorice. ⁊ Serapio. vj. tractatu diuidēs etbicam in calidā ⁊ frigidā. i. senilē: illa tamē nominatio est impropria: cū fe. dicatur a feruore: sꝫ etbica senectutis secūdū plurimū est morbus frigidus. Sed vt dicit Ras. decimosexto ptinētis scōꝫ quandā silitudinē appellat feb. qꝛ sicut feb. est totius caliditas ⁊ primo cordis ita etbica senectutis ē toti⁹ siccitas ⁊ pmo cordis.

Dubitatur pro declaratione secūdi dicti. vtrū etbica senij posset esse cōiuncta feb. Et arguitur ꝙ nō. quia Auic. diffiniēs etbicā senilē dicit ꝙ est dominium siccitatis super complexione absqꝫ febre. ¶ In oppositū arguitur quia senectus naturalis potest esse coniuncta feb. vt notum est. ergo ⁊ etbica senij: consequētia tꝫ. qꝛ fere omnino assimilantur ⁊ nō est differentia: quia vna est naturalis ⁊ alia preter naturam. Item pro bac parte est Gale. in libro de tabe cap. primo.

Pro declaratione buius dubij ⁊ sequentiū premittēdū ꝙ repertūtur isti termini etbica febrilis: etbica senilis: tabes: marasmus. Etbica febrilis est caliditas fixa in corde aut mēbris a siccitate cordis depēdens: ⁊ etbica senilis ē siccitas fixa in corde aut mēbris a siccitate cordis depēdens. Unde si siccitas alicuius membri vel totius prouenient ab aliquo mēbro alio a corde nō diceretur etbica febrilis. Idem diceretur de frigidate q̄ etbice senili associatur: quāuis boc sit voluntarie dictum. Marasmus autē est consumptio bumiditatis substantialis naturalis siue glutinis: ⁊ tabes est terminus sibi sinonimus. ⁊ similiter marcor apō Aliabatē octa. tbeorice. ¶ Premittēdum scōo ꝙ sicut etbica febrilis babet tres species siue modos penes consumptionē bumiditatū secūdarum factā a caliditate: ita etbica senilis babet tres species etbice senilis distinctas penes c omsumptionē bumiditatum factam a siccitate.

His premissis dicendū nō esse dubiuꝫ ꝙ cum quacunqꝫ specie etbice senilis potest esse feb. cuiuscūqꝫ generis effimera: quia spiritus possunt acquirere calefactum esse. saltē a causa extrīseca bumorali: quia bumores possent acquirere calefactuꝫ esse. Etbica quia potest caliditas pendēs a calefacto esse bumoruꝫ ⁊ spirituū figi in corde ⁊ in mēbris. ¶ Sed bene est dubiū vtrū acquisita aliqua ex febribus suprascriptis siccitas que est in mēbris que ante aduētū fe. dicebat etbica senilis sic debeat appellari āt alio nomine propter textū Aui. qui diffiniens etbicā senij dicit ꝙ est dominiū siccitatis super complexione absqꝫ febre. ¶ Ad quod dubium dicit Gē. ꝙ siccitas in tāto gradu in quāto reperitur in quacūqꝫ specie etbice senilis. verbi gratia. siccitas q̄ est cōsumptio ⁊ defectus bumiditatis glutinose membralis pōt piungi caliditati dupl'r: vl' caliditati q̄ est cā illi⁹ siccitatis vel calitati illi accidētaliter cōiuncte: nō tn̄ vt cā. si quidē siccitas solidoꝝ mēbroꝝ coniungeretur caliditati que sit sua causa. tunc vel esset fiens vel esset facta. si quidē esset fiens. tunc talis siccitas dicitur tabes que idem est ꝙ marasmus coniunctus febribus colliquatiuis: ⁊ ista caliditas dicitur febris colliquatiua cōiuncta marasmo siue tabi. Unde Galenus primo de differētijs febrium dicit. Ille causones que omnem cordis cōsumpserunt liquorem nō etbice sunt sed soluꝫ marasmones vel tabide. si vo talis caliditas sit facta tunc boc aggregatū ex bac caliditate ⁊ bac siccitate et etbica tertie speciei idē sunt quoniam earum

eadem est

eadem est diffinitio. Ethica enim tertie speciei est calor preter naturā factus in corde ⁊ in mēbris cuz cōsumptione vltime humiditatis. Ista etiā diffinitio est diffinitio presupposite siccitatis. Si vero talis siccitas dicta ethica senectutis ɔiūgatꝛ caliditati accidētaliter que nō sit sua causa tunc est duplex egritudo. ⁊ quelibet habet suū nomē ⁊ vna ab alia nō dependet. ¶ Ad tex. Auicē. respōdet ꝙ quādo dicit: qꝺ ethica senilis est dominium siccitatis absqꝫ feb. nō intelligit. qꝺ posset sibi coniungi: sed voluit ꝙ illa proprie dicitꝛ ethica senilis distincta ab ethica febrili q̄ a principio est absqꝫ febre. ¶ Cōtra accipio caliditatē factā coniūctā accidentaliter ethice senili scđe speciei quod ē possibile. vt superius determinatū fuit: et etiā de intentiōe Gal. tunc certū est qꝺ illa est ethica febrilis cū sit feb. facta et nō fiens: sꝫ nō potest dici ꝙ illa sit ethica prime speciei necqꝫ scđe cum nomē non habēs ros et cambiū penes quorū distinctionē cōsumebātur prime due species ethice iam sint finite mō Auicēne ⁊ modo notabiliter consumatur hūiditas quarta per ipsam caliditatē factā. ¶ Et confirmatur ex textu Aui. Cuz ergo finiūtur isti ⁊ incipit finire humiditates que sunt diuisiōis tertie sicut incipit flāma addurere corpus licinij ⁊ humiditates eius radicales est gradus tertius. s. ethice febrilis. Credo itaqꝫ hanc esse dicendā ethicam tertie speciei cum sibi competat diffinitio eius. Et consequēter dicitur posse fieri ethicā febrilē tertie speciei nō precedente prima nec scđa specie: nō aūt dicetur ethica senectutis: quia sibi nō cōpetit eius diffinitio. est enim siccitas illa cum feb. augente ipsam. ¶ Et cōfirmatur. quia debet curari cura ethice febrilis infrigidādo ⁊ humectādo ⁊ nō cura ethice senectutis Propterea Gentilis superius in questione vtrum ethicus supercalefiat a cibo concedit in causonizante aliquādo fieri transitū ad secundā speciem ethice nō transeundo per primā quādo caliditas non figitur nisi cōsumpta prima humiditate ⁊ secunda a causone. tunc caliditas facta cōsumēs cābium dicitꝛ ethica scđe speciei: quāuis nō consumpserit primas humiditates. ergo nisi velit esse contrarius sibi debet cōcedere in casu nostro caliditatem illam fixam consumentē humiditatē glutinosam esse tertiam speciē ethice quā nō precessit prima necqꝫ secūda. et nō esse ethicā senilem. Et text⁹ ille Aui. Ethica senilis est dominiū siccitatis sup cōplexione absqꝫ febre. intelligi debet absqꝫ febre facta nō autē absqꝫ fiente. Aliqui dicūt ꝙ ly absqꝫ febre intelligitꝛ absqꝫ ꝙ febris includatꝛ in quidditate ethice senilis. et scđm hunc modū oportet cōcedere quod fere cuiqꝫ ethice febri coniūgitur ethica senilis quod non est bene consonum mentibus autorum.

Secundum dubium

vtrum ethica senectutis possit eē cum equalitate in calore et frigore. Et arguitur ꝙ nō. quia talis est dispositio ethice senilis qualis est dispositio senij: et senes sunt frigidi et sicci. ergo ⁊c. Secūdo ꝙ in ethica senectutis non nutriuntur particule: sed quādo nō nutriuntur infrigidātur. Unde nono terapē. certissime eīn innutritionibus infrigidātur particule. ¶ Preterea infrigidatio fit in nobis defectu humidi qꝺ est calidi naturalis subiectū. sed hoc fit in ethica senili. ergo ⁊c. ¶ Amplius in hac parte rabi moyses qui tertia particula affo. miratur de Gal. dicente cū tanta excellentia siccitatis posse esse tēperamentuz in calore et frigore. ¶ In oppositum est hic Auicen. ⁊ Gal. nono terapen. ⁊ in lib. de tabe. cap. primo.

Pro solutione

huius dubij est p̄mittēdum ꝙ duplex est temperamentū in actiuis. iustitiale et graduale. temperamentū iustitiale est optimarū operationū ꝓductiuū merito ꝓportionis inter qualitates actiuas tam scđm gradū quā scđm multitudinē necnō debitā ꝓportionē ad passiuas ⁊ reliqua facientia ad perfectionē operationū. Sed temperamentum graduale habet solū ꝓportionē gradualē actiuarum. ¶ Quo premisso pro solutiōe huius dubij tenenda est hec cōclusio. licet ethica senectutis sit secundū plurimū cū frigiditate pōt tamē esse aliqn̄ cum tēperamēto graduali in actiuis. Hec ɔclusio est de intentiōe Aui. in hoc cap. ⁊ Gal. loco allegato. Item pars prima declaratꝛ ⁊ probatꝛ per rōnes immediate p̄cedētes ⁊ quotidiana experiētia. Sed scđa pars de qua nō est paruū dubiū his ꝓbatur rationib⁹: q꞉ vna de causis faciēs cadere in ethicā senilē apud Auicē. et reliquos est caliditas resoluens humiditates: quare caliditas innata debilitatur et succedūt frigus et siccitas: sed nō pōt fieri trāsitus de calore ad frigus per hanc resolutionez factā nisi per mediū. ergo aliqn̄ erit siccitas cū tēperamēto graduali actiuarū qꝺ certum est habere latitudinē. ¶ Forte diceretꝛ hanc rōnem hoc ɔcludere: sed in hoc temperamēto nō permanebit cum semper sit in trāsitu ratiōe ɔsumptiōis hūidi semper ꝓcedētis que est cā infrigidatiōis. ¶ Cōtra cū est in tēperamento graduali pōt applicari cā calefaciens equipotēs in calefaciendo sicut resolutio humidi in infridādo. ergo corpus illud poterit in eadem mēsura graduali actiuarū ɔseruari. añs ꝓbatur: q꞉ posset applicari cā magis potēs calefacere quā humidi exiccatio infrigidare ⁊ minus potens. ergo equipotēs. ¶ Preterea si superfluitas in infrigidādo febriētes cuz eis q̄ bibūtur ⁊ applicātur est cā vt fiat ethica senilis cū dñio frigiditatis vt dicit Aui. ⁊ ceteri. ergo mīor infridatio ꝙ̄ sit ista pōt esse cā ethice senilis cū tēperamento graduali actiuarū. Tertio pōt aliqs ꝓpter debilitatē digestiue exēpli grā. sequentē raritatē texture exiccari ⁊ tñ nō gradualr̄ infridari. g̊ ⁊c. His ⁊ ɔsimilib⁹ concluditur veritas cōclusiōis. ¶ Sꝫ cōtra primā ꝑtez ɔclusiōis ⁊ eius fundamētū instatur. seq̄tur ꝙ oīs ethic⁹ febrilis anteq̄ moriatꝛ fieret ethicus senilis ɔñs cōtra autores ⁊ experientiā. sꝫ ɔña ꝓbatur. q꞉ hūidi ɔsumptio est cā ethice senilis. sed in moriente ex ethica febrili ɔsumitꝛ hūidū vsqꝫ ad vltimum gradū cū quo nō stat vita. ¶ Et ɔfirmatꝛ: q꞉ sicut homo naturalr̄ decurrēs per etates ꝓpter hūidi exiccationē infrigidatꝛ: ita hoc dꝫ fieri ꝓpt ɔsumptionem p̄ternaturalē humidi cū in vtroqꝫ equalis fiat humidi ɔsumptio vsqꝫ ad gradū cum quo non stat vita. He rōnes sunt apparēter ɔcludētes oēm ethicam febrilē fieri ethicā senilē ante mortez. ¶ Forte respōdetur in nullo ethico febrili ꝓpter solā hūidi resolutionē calorē diminui gradualr̄ sed solum quātitatiue. Nā cum sit factus stat sꝑ affixus suo subo nisi occurrat cā frigida ipm extinguens. Hec rñsio est ꝯo ɔtra Gal. Auic. ⁊ ceteros autores. ¶ Preterea sequitꝛ ex ea calorē naturalē nō debere diminui gradualr̄ ex decursu etatiuo cū non sit minus affixus subo suo ꝙ̄ calor ethicus. cui⁹ signū q꞉ hō san⁹ nō magis sentit suū calorē ꝙ̄ ethicus suū. ¶ Preterea si calor naturalis diminuitꝛ graduatur ex decursu etatiuo: cū calor ethic⁹ sit cōposit⁹ ex calore naturali p̄existēte et calore addito sicut dicit cōis opinio opꝫ ethicū gradualr̄ diminui. Dicen-

dum est ergo ꝙ actio caloris resoluẽtis humidũ ad
cuius diminutionẽ sequitur diminutio caloris i. gra
du est duplex. nã aliqñ magis ꝓportionabiliter resol
uitur humidũ quã calor gradualiter minuatur: sicut
exẽpli grã in etate iuuẽtutis ⁊ pueritie. aliqñ econ
tra sicut in etate senectutis. hoc autẽ accidit scd̃m
diuersam dispositionẽ passi ⁊ aliarũ rerũ actiue cõ
currentiũ ad resolutionẽ humidi ⁊ caloris diminu
tionem naturalẽ. cũ ergo in ethico febrili plus pro
portionabiliter minuatur humidum quã calor gra-
dualiter minuatur. tunc remanet ethicus febrilis. h₃
enim calor nimiã ꝓportionẽ ad humidu₃. cũ vero
est econtra fit trãsitus ad ethica₃ senectutis. Et ex
his patet solutio ad duas rõnes suadẽtes contra-
rium. ¶ Ad primã dr̃ ꝙ licet in vtroq₃: sc₃ ethico fe-
brili ⁊ ethico senectutis diminuatur humidum vsq₃
ad gradũ cum quo nõ stat vita. stat tamen in vno
plus proportionabiliter diminui humidũ quã ca-
lorẽ in alio econtra. ¶ Ad secundã dicitur. qd̃ tam in
ethico tendẽte ad mortẽ preternaturaliter quã mo
riente naturaliter calor gradualiter minoratur. cum
quo tamẽ stat quod in ethico continue crescat pro
portio caloris ad humidũ aut remaneat eadẽ ⁊ sic
remaneat febriẽs: ⁊ in moriẽte naturaliter decrescat
ꝓportio gradualis caloris ad hũidu₃ ⁊ sic ꝯtinue
infrigidetur. ⁊ similiter i ethico senectutis: s₃ de his satis.
¶ Notandũ vltimo ꝓ declaratiõe tertie partis ꝙ
pueri merito gradus sue hũiditatis ⁊ vigore nutri
tiue sunt remotiores a casu in ethicã senilem qua₃
iuuenes: sed merito humidi multu₃ apti ad euapo
randum paratiores sunt ad ethicã quã iuuenes. li
cet ab ea facilius releuentur.

¶ Signa. Capitulum decimum.

IN istis videntur signa adhubul
et exiccationis et nõ videtur in eis
incensio ⁊ inflãmatio: immo for
tasse inueniũtur frigidi tactus.
et eorum pulsus nõ est sicut pulsus
habentiũ febres ethicas: immo est paruus
tardus et rarus nisi fortis fiat debilitas. qm̃
tunc incipit pulsus fieri frequens et ꝓprie
in illis quibus aduenit hoc ex potu aque fri
gide. Et quãdoq₃ est vrina eorũ alba subti-
lis aquosa. ⁊ sunt in dispositionibus suis si-
cut senes.

¶ Hic ponit signa ethice senectutis cõia tam illi q̃
est cũ frigiditate q̃ illi q̃ est cum temperamẽto acti
uarum ⁊ passiuarũ. Primũ signũ. ꝙ in istis appa-
rent signa adhubul. i. cõsumptiõis ⁊ exiccatiõis et
tñ nõ apparet in eis inflãmatio: imo fortasse. i. ali
qñ inueniũtur frigidi ad tactũ maxie qñ ethica est
coniuncta frigiditati. Scd̃m ꝙ pulsus eorũ nõ est
sicut pulsus habentiu₃ feb. ethicas: immo paruus
tardus et rarus nisi forte fiat debilitas quoniam
tunc pulsus incipit fieri frequẽs vt recuperet ꝑ fre
quentiam in quo deficit per paruitatẽ ⁊ tarditatẽ
et ꝓprie est pulsus paruus tardus et rarus in qui-
bus accidit ethica ex potu aque frigide. ¶ Et quã-
doq₃ est vrina eorum aquosa alba subtilis ꝓpter
frigiditatem ⁊ siccitatẽ ⁊ impotentiã expellẽdi su-
perflua cum vrina. Dixit autem quandoq₃. quia cũ
expelluntur superflua cum vrina ingrossatur. Ulti-
mo dicit: quod sunt in dispositiõibus suis sicut se-
nes decrepiti quia frigidi et sicci cõtracti.

¶ Curatio ethice senectutis Cap. xi.

NOn adhibetur hec cura nisi cum
nondũ confirmata ⁊ speratur qd̃
nõ cõformetur: et cum confirmata
est speratur vt postponatur perdi-
tio parũper. Et canõ quidẽ in curatiõe eorum
est calefactio et hũectatio. Et ex humecta-
tione sunt balnea scd̃m ꝙ sciuisti: que nõ ad
ministrẽtur nisi post digestionẽ. nã si ipa ad
ministrentur successiõe comestiõis faciunt ca
dere virtutẽ. et clisteria facta ex capitibus ⁊
pedibus et cicere cõtrito et ficubus cũ mel-
le: ⁊ camomilla de quo admĩstretur quãtitas
medie lib. cum vncijs. ij. olei sisamini et ali-
quantulo olei de been. Et administretur frica
tio super cibationẽ. et lac coctũ cum lapidi-
bus est vehemẽtis iuuamenti eis. et mel est
vltimũ in iuuamẽto eorum. sicut est vltimu₃
in nocumẽto habentiũ febrẽ ethicã: ⁊ oĩs ci
bus humectãs facilis penetratiõis velocis
descensionis in quo non est viscositas sicut
aqua carnis et vitelli ouorum sorbiliũ. et vi
num subtile odoriferũ parue quãtitatis est
vehemẽter cõueniẽs eis. Et opor₃ vt obseruetur
humectatio predicta in ca. ethice. ⁊ miscea
tur cum ea qd̃ calefaciat ex odoribus ⁊ em-
plastris ⁊ vnctiõibus fricando ⁊ cibis alijs.

¶ In presenti parte omissis diuisionibus dicit: ꝙ cu
ra his ethicis nõ est adhibẽda nisi cũ ethica nõdũ
est cõfirmata. sc₃ per notabilẽ ꝯsumptionẽ hũidi
tatis glutinose. Et speratur quod nõ ꝯfirmetur q₂ da-
to ꝙ nõ esset notabiliter ꝯsumpta humiditas glu
tinosa: imo dato ꝙ esset ethica prime speciei: si nõ
est spes ꝙ nõ cõfirmetur non d₃ curari. qñ eñ habe-
mus causam euidentẽ ꝙ debeat cõfirmari dato ꝙ
nõ sit cõfirmata: vtputa ꝙ esset magna et fixa fri-
giditas in corde et in mẽbris aut magnus defectus
virtutis nutritiue nõ debemus eã curare. nam mo
rituri sunt solis ꝓnosticis dimittẽdi. Et tu medice
nota quod nõ est bonũ aggredi curã egritudinum
que nõ sunt sanabiles. nõ eñ tibi deficiet scãdalũ
dato qd̃ ꝑmiseris ꝓnosticũ. ꝓpterea Gale. Nolite
malarũ egritudinũ cure onus suscipe ne mali me-
dici nomẽ subeatis. Dicit tñ qd̃ cũ cõfirmatur spe-
ratur quod postponetur mors parũper. i. paruũ spa
cium retardãdo actionẽ causarũ exiccantiũ. ¶ Se-
cundo dicit: quod can. in curatiõe eoru₃ est calefa
ctio ⁊ humectatio: quod verũ est scd̃m plurimũ. qd̃
si fuerit cum temperie actiuarũ. et tẽperies illa ꝓ-
portionalis cõplexioni naturali ethici. nec minetur
lapsum in aliquã discrasiã d₃ cõseruari cũ similibus.
si vero minetur lapsum adhibe contraria. Si vero illa
temperies actiuarũ nõ sit ꝓportionata cõplexiõi
ethice vide ad quã discrasiã lapsura est: et illi resi-
ste cum cõtrarijs. Si vero ad nullã lapsura sit: reduc
versus cõplexionẽ sibi naturalẽ: vt plurimũ tñ illa
tẽperies magis lapsura est ad frigidu₃ q̃ ad cali-
dum. Ideo Aui. dicit: canõ in curatiõe eorũ est cale
factio ⁊ hũectatio. ¶ Tertio dicit: ꝙ ex rebus hume
ctantibus sunt balnea scd̃m ꝙ sciuisti. scd̃a primi.
⁊ in cap. de ethica febrili. q̃ nõ administrentur nisi
post digestionẽ primã ⁊ scd̃am. nã si ipsa admini-
strentur post comestionẽ nondũ celebrata digõne fa
ciunt cadere virtutẽ: sc₃ digestiuã. na₃ trahũt spũs
qui sunt

qui sunt in stomacho et circa stomachũ ad circũferentiã. ¶ Quarto dicit: ꝙ clisteria facta ex decoctione capitũ ⁊ pedũ cum cicere cõtrito ⁊ cũ ficubꝰ melle ⁊ camomilla. de qua decoctiõe administret lib. ß. cũ ℥. ij. olei sisamini ⁊ aliquãtulo olei de been. s. ab. ℥. ß. vsq ad. j. supple cõfert: sed in hac decoctione nõ ponat nisi tm̃ mellis vt ꝓ vno clisteri sit. ℥. j. Si eñ de eo multũ ponit nõ sinit clistere retineri. Apud tamen modernos istud clistere reputat paruum qm̃ facimus clistere. ℥. xviij. sed tamen cum sit paruũ melius retinet. ¶ Quinto dicit: ꝙ post cibationem: cõpleta. s. prima digestiõe et scd̃a fricetur eger vt sc3 trahatur nutrimentũ ad mẽbra: sed non fortiter. ¶ Sexto dicit: ꝙ lac coctũ cum lapidibus est vehemẽtis iuuamẽti. nã per decoctionẽ calefit et superfluitas aquosa resoluit et est boni ⁊ multi nutrimẽti: cui si misceat mel vel zuccarum est cõueniens. Itẽ mel est vltimi iuuamẽti. nã est aptum in frigido corpe conuerti in bonũ sanguinẽ ⁊ calefacere. ⁊ ita ethice febrili. qr calidũ ⁊ inflãmabile valde discõueniẽs. vñ Gal. in de marasmo ad finem. Mel aũt in frigidis dispositiõibus ꝑficuissimu3 in calidis cõtrarijssimũ. ¶ Septimo dicit omnem cibum humectantẽ facilis digõnis nõ viscosum vehemẽter conuenire: qr facile a virtute supat: et facile ad ꝓfundũ corpis penetrat sicut aqua carnis vitelli ouorũ sorbiliũ: ⁊ vinũ subtile odoriferũ parue quãtitatis est vehemẽter ꝯueniẽs: ⁊ nimia eius quãtitas nõ bene digerit: immo suffocaret calorẽ innatũ: ⁊ d3 esse vnius anni tm̃ medie vinositatis ⁊ bene depuratũ. hec eñ sunt moderate calida ⁊ humectantia qualitatiue ⁊ substãtifice. ¶ Vltimo dicit: ꝙ seruet humectatio dicta in cap. ethice feb. et misceatur cũ ea qd̃ calefaciat ex odoribꝰ ⁊ emplis et vnctiõibus fricãdo ⁊ alijs cibis ꝓpter iam dictos. Et nota ꝙ bonũ est vt mel cũ sit siccũ misceat cum aliq̃bus humidis: ⁊ forte mel canne esset prestãtiꝰ quã3 mel apũ. ¶ Hec cura exigit tres intentiones: sc3 calefactionẽ: humectationẽ ⁊ resumptionẽ ⁊ accidentiũ correctionẽ. qualiter debeãt ꝯpleri p3 ex dictis in hoc ca. ⁊ ex ordine cure ethice febrilis.

¶ Tractatus quartus de febribus pestilẽtialibus et que sunt eis homogenea variolis ⁊ morbilis.

¶ De febre pestilentiali. Cap. j.

Quandoq3 accidit aeri quod docuimus te in libro vniuersalium. sicut accidit aque de alteratiõe in qualitate sua ad calorẽ ⁊ frigus. et de alteratione in natura sua ad profundationem et putredine3 sicut profundatur aqua et fetet et putrefit.

¶ Actum est in primo tractatu de effimeris. in scd̃o de humoralibus. in tertio de ethicis. In hoc quarto Aui. agit de febribus pestilentialibus et de variolis ⁊ morbilis que sunt homogenea febribꝰ pestiferis multiplicãtur eñ in aere putrido ⁊ multotiens antecedunt pestilentiam. licet etiam in hoc tractatu pro complemento scientie de feb. agat de feb. apostematum et de febribus compositis.

¶ Pro notitia dicendorum nota quod reperiũtur isti tres termini: sc3 epidimia. endimia. ⁊ pestilentia. Epidimia enim apud Symonem idem significat grece quod superueniens latine. Et est dispositio aeris per quã multiplicantur morbi diuersi in vno tẽpore ⁊ in vna regione. vtputa febres diuerse apostemata. fluxus ventris. ⁊ similes egritudines. Endimia autem est dispositio per quã multiplicantur in vna regione egritudĩes vnius generis. vtputa botium in agro tridentino. vena medena in ciuitate sic nomĩata. durities splenis ferrarie: ⁊ multotiens sequũtur dispositiões aque et aeris aut frugum illius regionis. Pestilẽtia vo est aeris dispositio per quã multiplicãtur egritudines vnius generis aut etiam diuersorum vt plurimũ mortales. et de hac est sermo in presenti: et dicitur pestilẽtia a pasco scis: qr depascit homines ad mortem. ¶ In tractatu tamẽ meo de pestilentia aliter sum interpretatus hos terminos: sed de nominibus non est curandum. ¶ Hec pars diuidit in duas partes. in prima agit de febribus pestilẽtialibus. in secũda agit de variolis. secũda pars incipit in principio sexti capituli. Primã diuido in tres: in pria ponit causas pestilentie. in secũda signa. in tertia curam secũda ibi. (Hec feb. est quieta.) tertia ibi. (Summam curationis.) Capitulũ primũ diuido in tres partes. in prima parte ponit modum quo aer putrefit. et fit pestilens. in scd̃a ponit causas putredinis. in tertia parte ostẽdit quomodo ex aere putrido fiant febres pestifere. secũda ibi. (Et quandoq3 est illud.) tertia ibi. (Et quãdoq3 fit aer scd̃3 hunc modum.) Prima iterum in duas. nam in pria ponit modũ quo putrefit aer et fit pestilens. in secunda declarat. scd̃a ibi. (Et sicut aq̃.) ¶ In pria parte dicit: quod quãdoq3 accidit aeri quod docuimꝰ in libro vniuersaliũ. idest in prio canone. scd̃a fen. de mutationibus aeris cõtra naturam sicut accidit aqua in alteratiõe sua in qualitate ad calore3 et ad frigus et tu supple ad siccitatem et humiditatem de alteratione in natura sua. idest in substantia sua ad profundationẽ et putredinẽ sicut ꝓfundatur aqua et fetet ⁊ putrefit. ¶ Pro quo notandũ ꝙ Auicenna volens declarare mutationẽ aeris cõtra naturam declarat ipsam per mutationẽ aque. et hoc ideo quia aqua est nobis magis nota quã3 aer: immo antiqui aerem appellabant vacuũ. secũdo de anima. Intendit ergo ꝙ tam in aere quã3 in aqua est duplex mutatio. vna in qualitatibus primis. altera in substãtia per quã molliũtur ⁊ ingrossantur. et de hac scd̃a dicit quod aer ⁊ aqua profundantur ⁊ putrefiunt et fetent. illa eñ profundatio nõ est nisi ipsorũ passio. sc3 secundũ suam substantiam quo ad omnes partes tam formales quã materiales que passio est ipsoru3 putrefactio ad quã sequitur fetor.

¶ Et sicut aqua nõ putrefit vllo modo ꝓpter suã simplicitatẽ: immo ꝓpter illud qd̃ admiscet ei de vaporibus malis qui permiscentur. ⁊ accidit toti qualitas mala.

¶ In hac parte declarãs modum secundum quem aer fit putridus dicit ꝙ sicut aq̃ non putrefit propter suam simplicitatem: immo propter illud qd̃ ei admiscetur de corpibꝰ terreis malis que sc3 corpa ꝯmiscẽtur ei. s. ad minima eiꝰ accidit toti. idest aggregato ex corporibus illis et aqua qualitas mala que est calor putredinalis. similiter aer non putrefit vllo modo propter suam simplicitatẽ: immo propter illud quod admiscetur ei de corporibus malis que: scilicet corpora admiscẽtur ei: scilic3 ad minima eius et accidit toti: idest aggregato ex aere et vaporibus qualitas mala. i. putredo. ¶ Pro quo notandum quod per corpora terrea non solu3 debemus intelligere partes terreas sibi admixtas sed quecũq3 extranea potentia putrescere aquam.

Dubitatur vtrum aer et aqua possint putrere. ⁊ arguitur qd̃ sic ex quar

Champerius. Difficillima omnium inter morboru3 causas habetur pestilentie origo de vniuersali eñ dicimus: q̃ regiones ⁊ prouincias trepido metu fatigat. Cũcta eñ in pestilẽtia fiunt grauissima ⁊ nihil occultatur vt in quouis morbo: multa variaq3 obueniũt: amẽtieq3 multiplices et bilis vomitus intẽsionesq3 hypocũdrioru3: ⁊ labores ⁊ sudores multi et extremarum partium frigiditates biliosiq3 fluxus: sufflatiões tenues vrine: alijs q̃dẽ aquose tenues: alijs biliose alijs porro atre q̃ terrificas habent hypostases et sublationes pessimas a naribus sanguinis distillationes estꝰ in thorace lingue exasperate vigilie spasmi violenti. vlcera ĩproba ⁊ carbũculata oĩaq3 molesta ĩ peste fiũt vti ĩ toto corpore ita ĩ facie et faucibꝰ. huic nãq3 victus cõperies pulcherrime instituendos vt si tẽpus bonũ. At si hũidũ sit tũ victus aridus d3 exhiberi: qui excedẽtem humiditatem depascat si vẽter superior fuerit pituitosus vomitibus exinaniẽdus ẽ: quibus vo sanguis redundat e vena secta detrahendus: bona est que per vrinas purgatio et queuis alia.

to metheororũ omnia putrescunt preter ignem.
¶ Amplius. xxv. problematum. problemate. xiiij. querit Aristo. propter quid terra et aqua putrent. aer vero nõ. Soluit quod aer non putrefit. quia est mixtus multo igni. ¶ In oppositum est Auicenna dicens quod aer et aqua non putrefiunt dum sunt simplicia sed dum componuntur cum rebus extraneis.

Pro solutione huius dubij dicendum quod putrefactio accipitur dupliciter. Uno modo proprie: et hec est passio mixti et opponitur simplici generationi mixtorum. Nam sicut mixta ex elementis componuntur ita per putrefactionem demiscentur et separantur in elementa: sola itaq; mixta putrefiunt putrefactione proprie sumpta. Secundo modo accipitur putrefactio improprie. et hoc modo dicimus aliqua putrefieri: quia in eis remanent aliqua accidẽtia putrefactionis proprie sumpte: scilicet remollitio fetor et similia. et hoc modo putrefiunt omnia elementa preter ignem. Ignis vero licet nõ sit vere simplex sicut flamma ignis non potest putrefieri aliquo modo propter caliditatem fortem exterminantem eius humidum: et hoc est quod voluit dicere Aristoteles quarto metheororũ: quod omnia putrefiunt preter ignem putrefactione proprie sumpta vel improprie. Quod autem dicitur vicesimoquinto probleumatum quod aer non putrefit. quia est mixtus cum multo igne intelligitur de aere existẽte in extremitate aeris: proxima igni non enim potest putrefieri cum potius comburatur a caliditate ignis sibi immixti.

¶ Et quandoq; est illud causa ventorum deferentium ad locum bonum fumos malos ex locis fetidis in quib9 sunt valles profunde. et corpora exiccata in prelio aut occisa non sepulta neq; tumulata. et fortasse est causa propinqua loco in q̊ venit. Et quandoq; accidunt putredines in interioribus terre propter causas quarum euentus ignoratur et nocere faciũt aquã & aerẽ.

¶ In parte presenti ponit causas putrefactionis aeris. et habet hec pars tres partes. in prima ponit causas magis propinquas. in secunda ostendit que febres sequũtur ex mutatione aeris contra naturam. in tertia ponit causas putredinis aeris et consequenter pestilentie magis remotas. secunda ibi. (Et febres quidem.) tertia, ibi. (Principium omniũ.) ¶ In prima dicit Auicenna. Putrefactio aeris quandoq; est causa ventoruꝫ deferentium fumos malos ex locis fetidis in quibus sunt valles profunde plene aq̃ fetida & ex locis fetidis in q̊bus sunt corpora occisa vel mortua in prelio nõ cõbusta nec tumulata. ¶ Secũdo dicit: q; fortasse causa putrefaciens aerẽ est propinquitas loci in quo venit vel currit: scilicet pestilentia: et declarãs dicit: qd̃ quandoq; accidũt putredines in interioribus terre: scilicet proxime loco pestilenti propter causas quarum euentus ignoratur: et nocere faciunt aerem et aquam illius loci ipsos putrefaciendo. Ex quo textu accipe primo quod per flatum ipsorum ventorum deferentiuꝫ malos vapores aliquis locus sanus multum distans a loco infecto potest infici. et per hunc modũ anno isto Millesimo quadrigentesimo quinquagesimo sexto infecta sunt loca sita in littore maris adriatici per ventos deferentes vapores malos a littore opposito: scilicet sclauonie diu vexate a pestilentia. Accipe secundo loca proxima aliquando posse infici ex apertione aliquorum meatuum venientium ab antris subterraneis in quibus erant conclusi vapores putridi maligni qui venientes ad aerem illius loci ipsum inficiunt: immo cloaca vna diu clausa postea aperta posset inficere aerem illius loci in quo est. Harum autem causarum que faciunt putredinem in interioribus terre euentus ignoratur secundum plurimum tam a medico quam ab astrologo licet forte astrologi quandam generaleꝫ habeant notitiam. ¶ Accipe tertio aquam putridam maligna putredine esse interdum causam febrium pestilentialium. Unde Auicenna secunda primi. ¶ Amplius mortalitas corrumpit vegetabilia: ideo homines qui eis vtuntur corrumpuntur: ideꝫ de aqua potata licet magis proprie sequantur aerem pestilentem cum continue ab eo inspiretur. Est autẽ aer pestilens putridus cum venenositate.

¶ Et febres quidem accidentes causa aeris sicci fiunt iterum causa vt eueniant febres colerice. pestilentiales vero fiũt ex aere turbido et humido. et febres in aere humido sunt pluris euentus. sed sunt minoris acuitatis et longioris spacij. in estate vero sicca pauce pluuie sunt minoris euentus et maioris acuitatis et velocioris separationis et meliora tempora sunt que seruãt naturam suam.

¶ In presenti parte declarat quomodo diuerse febres sequuntur diuersam aeris alterationem: & dicit quattuor. Primum quod febres: idest dispositiones ad febres sequentes aeris siccitatem supple cum caliditate sunt cause vt eueniãt febres colerice sicut in diebus canicularibus. Secundum quod febres pestilentiales sunt ex aere turbido et humido cum malitia occulta. Tertium quod plures febres veniunt in aere humido quam in aere sicco. magis enim disponit ad putredinem. attamen sunt minoris acuitatis: idest caliditatis & lõgioris durationis humore putrente existente magis grosso. febres enim aeri proportionantur. in aere nanq; humido grosso pendent ab humore humido grosso: et in aere subtili et sicco econtra. Quarto dicit: qd̃ in estate sicca pauce pluuie pauciores eueniunt: et sunt maioris acuitatis: idest caliditatis et citius terminantur. ¶ Sed nota quod febres pestilentiales licet ratione aeris humidi grossi deberent esse longe cum secundum plurimũ fiant ab humore grosso: tamen ratione ventositatis et quia secundũ plurimũ putrent humiditates cordis sunt breues ad interitum. Signum autem quod merito aeris et grossitiei debeant esse longe est: quia que sunt salubres secundũ plurimuꝫ sunt longe. et etiam apostemata pestifera que fiunt ab humore proportionali sunt dura longe terminationis. et meliora tempora sunt que seruant suam naturam. ¶ Contra. autumnus humidus est melior. scd̃a primi. corrigit enim siccitateꝫ estatis precedentis. ¶ Dicendũ quod autũnus humidus est melior sicco. attamen seruans suam naturã est melior sicco et humido reliquis temporibus seruantibus suam naturam. verum si estas precedens nõ seruasset suam naturam: immo distemperata fuisset notabiliter ad calidum et siccum: autũnus humidus melior esset quã siccus et quam medius seruans suam naturam. & hoc voluit Aui. scd̃a primi.

¶ Et principium

¶ Et principium omniuz horum sunt forme ex formis celi facientes esse necessariuz illud cuius aduētus ignoratur: lz sint quidam qui dixerunt in eo aliquid nō proporționatum ad causam eius: immo oportet vt scias ꝙ cā prima lōginqua ad illud sunt figure celestes et propinque dispositiones terrestres. et quando faciunt necessario virtutes agentes celestes et virtutes patiētes terrestres humectationem vehementē aeri expelluntur vapores et fumi ad ipsum ⁊ sparguntur in ipso et putrefaciunt eum cū caliditate debili.

¶ Hic ponit causas longinquas pestilētie di. qd principiū .i. causa prima oīm horum .s. preliorum ex quibus remanēt cadauera nō tumulata. Item aquarū putridarū et ventoꝝ deferentiū vapores putridos. Itez putredinū in interioribus terre ex quib⁹ fit aer pestilēs et egritudines pestifere. Aliter pncipiū horū oīm .s. aeris pestilētialis: et egritudinum pestilētialiū sunt forme ex formis celi .i. alique ex figuris celestibus faciētes esse necessariū illud .i. hunc effectū .s. pestilentiā: cuius euētus ignorat᷑ quātū ad causas suas a medico: licet ab astrologo sciātur cognoscenti coniūctiōes q̄ sunt cause pestilētie vtputa cōiunctionē martis cū saturno et similes. ¶ Pro quo notandū ꝙ aliq̄ astrologi voluerunt oēs effectus inferiores fieri a causis supercelestibus: ⁊ per ꝯñs fieri pestilentiā per hec media sicut haly ben rachel: quoruz opinioni accōmodat᷑ prima expositio. Alij autem voluerūt aerē fieri pestilentez nō necessario ꝑ hec media sz īmediate ꝑ formas celestes imprimētes aeri malitiā venenosaz. videm⁹ eñi aliquādo aerē optime dispositū quātum ad id qđ subiacet sensibus nostris esse pestilentē. et aliquādo aerē esse male dispositū quātū ad qualitates nobis manifestas: ⁊ tñ non esse pestilentē. Scđo dicit: ꝙ sunt quidā hominū qui dixerūt in eo .i. in hoc effectu qui est aeris pestilētia aliquid nō proportionatū vel pertinens ad causam ei⁹. Dixerūt eñi q̄dam astrologi posse fieri imaginē in aliqua astroꝝ coniunctiōe corruptiuā aeris vnius loci de quoꝝ numero forte fuit Conciliator: quā opinionē abijcit Auicen. tanq̄ falsam: et cōfirmās primā dicit: immo opz qđ scias qđ causa prima remota sunt figure celestes. et ꝑpinqua dispositiōes terrestres. et quādo virtutes agētes celestes ⁊ virtutes patientes terrestres vehemēter humectāt aerē: expellūtur vapores ⁊ fumi .i. exalatiōes ad ipsum et spargūtur in ipso ad minima eius: et putrefaciūt eum cum caliditate debili. qua obtusa a multo humido tunc supple fit aer pestilēs. Innuit ergo ꝙ causa pma remota pestilētie q̄ est putredo maligna aeris cū proprietate venenosa sunt forme celestes: causa propinqua sunt exalationes ⁊ vapores terrestres cum aere ad minima diuisi ipsuz superflue humectantes et putrefacientes.

¶ Et quando fit aer secundum hunc modum venit ad cor: quare corrumpit cōplexionem spiritus: qui est in ipso: et putrefit quod circundat ipsum de humiditate. ⁊ accidit caliditas egressa a natura et spargitur in corpore: tunc per causam suam erit febris pestilentialis.

¶ In pte p̄senti pmo ponit quō aer pestilēs facit feb. pestilētiales. scđo ostēdit quō cōicant multis hoib⁹ p̄paratis ad eas. tertio ostēdit q̄ hoies sint ad eas p̄parati. scđa ibi. (Et cōicāt) tertia ibi. Et p̄paratio corpoꝝ.) ¶ In pma dicit: ꝙ quando aer fit putridus ⁊ pestilēs scđm hūc modū inspiratur ad cor. q̄re corrūpit cōplōnē spūs qui est in corde et putrefit qđ circūdat ipm .s. spm̄ de humiditate que est sanguis scđm plurimū eius. et accidit caliditas egressa a natura in corde q̄ est calitas feb. ⁊ postea spargitur in corpe: et tūc erit .s. in corpore et in corde feb. pestilentialis per causam suam .i. ꝑ aerem pestilentialem qui est causa eius factiua ⁊ conseruatiua.

Hic solet dubitari vtrū feb. pestilētialis sit effimera vel putrida. ¶ Pro cuius dubij decisiōe tenende sunt iste cōclusiōes.

¶ Prima feb. pestilētialis aliquādo est effimera. probat᷑ ex textu Auicē. dicētis. Et quādoq̄ fit aer scđm hūc modū. venit ad cor et corrūpit cōplōnē spūs. aut ergo putrefacit ipm aut inflāmat absq̄ putredine. Si primū est effimera putrida. si scđm est effimera absq̄ putredine. et necessarium est effimeram posse esse putridā si spūs potest putrefieri. et certū est ipm posse putrefieri: cū sit mixtum: lz putredo ei⁹ non sit manifesta sicut putredo humoris ꝑꝑ tenuitatē substātie ei⁹. ¶ Scđa pclō feb. pestilentialis scđm plurimū est putrida .i. pēdēs ab humore putrido. ꝓbat᷑. pmo ꝑ Auic. hic dicentē. putrefit qđ circundat ipm de humiditate. sed humiditas putrēs in corde facit feb. putridā in cuius aduentu cessat effimera si qua primū fuit: sicut determinatū fuit in tractatu de effimeris. et ꝓ hac ē in tētio Gal. pmo de differētijs feb. q: ꝯo pestilētiosarū meminim⁹ oīm a putredine fientiū: et ly oīm more medicoꝝ distribuit vt in pluribus. differunt tamē feb. pestilētiales a febrib⁹ cōiter euenietib⁹ nō pestilētialibus. Primo. q: in febrib⁹ pestilētialibus scđz plurimū putredo ē in corde aut ꝓxima cordi. in alijs aūt febrib⁹ scđm plm est distās a corde. Scđa differētia. q: pestilētiales scđm plm hñt determinatā causaz .s. aerē pestilentē q̄ ē malign⁹ maligna putredine ⁊ ꝓpria venenositate ¶ Sed cōtra primā differētia instatur qđ feb. pestifere deberent scđm plm esse causones aut sinoche cū earum putredo fit in corde et ꝓpe cor. Dicit᷑ ꝑm plm qđ sunt sinoche. cū magna quātitas sanguinis in corde aut ꝓpe cor reperiat᷑. et quādoq̄ sunt causones cola dominātē raro flatice: et rari⁹ melice: melancolia rarissime dominātē. et aliquādo imo frequenter mixte putrēte frequēter massa humorali.

¶ Et cōmunicat multitudini hominum q̄ iterū habēt in seipsis proprietatē preparationis. agens enim solum cum peruenit: et patienti non est preparatio: non accidunt actio et passio.

¶ In ista pte dicit: ꝙ febris pestilētialis ꝑm plm cōmunicat multitudini hoīm qui habēt preparationē ad illam. quod ꝓbat. quia si solū esset agens et nō esset dispositio passi non fieret actio in passo. oportet itaq̄ cōcurrere passi dispositionē.

Dubitatur vtrū febris pestilētialis posset esse in vno solo homine. ⁊ arguitur quod non ex Auicenna dicente quod cōmunicat multitudini hominū. idem vult Aristoteles prima problematum problemate octauo. ¶ In oppositum est experientia. frequētius eñi sn

vna patria incipit aliq̄s febrire febre pestilētiali
quā plures simul. Dicit Gētilis se litigasse cū Di
no in ciuitate Senarū. Dicebat enī Gētilis vnuȝ
esse pestilentē oppositū dicebat Dinus: cū null⁹
esset Senis laborans hac egritudine. ¶ Tenenda
est hec ꝯclusio. qđ licet scđm plurimū febris pesti
lentialis cōtīcet in paruo tpe multitudini hoīm:
possibile tamē est vnū posse febrire febre pestilen
tiali vera: quā non antecessit. nec sequet̄ in eadem
patria longo tēpore alia feb. pestilētialis. ¶ Pri/
ma pars pbat̄. q2 cause cōes debēt habere effect⁹
cōes. sed aer pestilens et forme celestes sunt cause
cōes. ergo ꝛc. scđa pars pbat̄. nam possibile ē ab
intrinseco in humoribus cordis fieri malignā pu
tredinē venenositati coniunctā. ergo et pestilētia
lem putridā aut similem pestilentiali. tenet ꝯn̄a.
cum posita causa sufficiēti ponat̄ effectus. antece
dens est manifestū cum cōtingat ab intrinseco ge
nerari colerā prassinā ȝinariā materiā furiosaȝ vt
dictū est supius sepe: et hmōi putrescere et facere
febres. ¶ Preterea arguit̄ ratione Gētilis. est enī
possibile hoīem esse conclusum in aliquo loco in
quo sit cadauer fetidissimū: cuius vapores putri/
di venientes ad cor putrefaciāt hmōi hūiditates
putredine pestilentiali. et certū est qđ hic nō min⁹
erit pestilens quā si multi laborarent simili febre
propter vapores delatos a multitudine cadaue/
rum putrentium: sicut dicit Aui. Rationes autem
oppositū suadētes facile ex dictis solui possunt.

¶ Et preparatio corporū ad illud in quo
sumus de passione est vt sint plena humori
bus malis. nam munda nō forsitan patiū/
tur ex illo. et corpora debilia iterum patien
tia sunt ex ea sicut illa que multiplicāt coi/
tum et corpora dilatatorum pororum hu/
mida multe balneationis.

¶ In hac parte ostēdit auctor que corpa sint ma/
gis ad fe. pesti. preparata di. qđ prepatio corpoꝝ
ad illud de passione in qua sumus. i. ad feb. pesti/
lentialem de qua loquimur ē vt sint plena humo/
ribus malis. nam corpa munda nō fortasse patiū
tur ex illo. i. ex aere pestilentiali. Itē corpora debi
lia sunt patientia ex aere pestilēti sicut illa q̄ mul/
tiplicant coitū. sunt enī pauce resistētie. tertio cor
pora dilatatorū pororū. quarto corpa hūida mul
te balneatiōis. et appellat ea hūida. quia p mul/
tam balneationē humectātur quādo balneantur
in aqua dulci tepida aut frigida. Cause eorum q̄
dicuntur in presenti note sunt.

Solum superest dubiū vtrū corpa
dilatatoꝝ pororū
sint parata feb. pestilentialibus. et arguitur ꝙ nō
per Gal. pmo de differen̄. feb. dicentē contrariū.
¶ In contrariū est Auic. ¶ Gentilis soluit duplici
ter. primo q2 hoīes ex duab⁹ causis incurrunt mor
buȝ pestilentē. vel ex violētia aeris maligni ꝛ hūc
magis incurrūt q̇ plus aeris attrahūt. ꝛ hi sunt q̇
sunt rari i poris. ingredit̄ nanq3 aer pestilēs libe/
rius per poros latos. et hoc voluit Auicē. Alia cā
potest esse putrrfactio incboans interius: licet ad
hoc iuuet aer pestilens. et hūc magis incurrūt cor
pora densa in poris. et hoc voluit Gal. q2 ex hoc
transpiratio prohibet̄ que est causa putredinis.
Secūda solutio est ꝙ dilatatio naturalis sicut vi/
rorū quādo opponitur dēsitati naturali sicut mu/
lierū. et hec dilatatio preparat ad febrem pestilē/
tem pter maiorē aeris pestilentis subingressuȝ.
et hoc voluit Auicen̄. ꝓpterea aliqn̄ videm⁹ viros
adolescētes et iuuenes magis perire quā mulie/
res et senes qui sunt magis densi corpis. Si vero
ꝯsideremus naturalē dilatationē oppositā densi
tati accidētali ab hūoribus supfluis replentibus
poros hoc modo densitas corpis magis p̄parat
ad febrē pestilētē quā dilatatio. significat enī cor/
pus nō purū plenū humoribus et hoc voluit Ga.
Et hic nota pestilentiam diuersificari penes effe/
ctum. qn̄q3 enī est hoīm interēptiua. qn̄q3 aīaliuȝ
alterius speciei. et q̄ interēptiua hoīm qn̄q3 ma/
gis interimit masculos quā feminas: et iuuenes
quā senes: et calidos quā frigidos. qn̄q3 econtra.
quā diuersitateȝ credo prouenire tā ex diuersitate
causaꝝ terrestriū quā ex diuersitate influxuū cele/
stiū. Immo credo aliqn̄ influxus celestes eē aeris
īfectiuos absq3 ꝯcursu alteri⁹ cāe terrestris sicut ēt
aliqn̄ cā terrestris ē aeris īfectiua absq3 celesti: et
terrestrē voco q̄ est infra ꝯcauū orbis lune. imo cer
tum ē qđ sicut aer pestilēs est causa morborum pe
stilentialium. ita morbi pestilētiales possunt esse
causa aeris pestilentis. ꝛ credo cadauera hominū
magis esse hoīm infectiua. et cadauera equorum:
magis equoꝝ ꝛ sic de ceteris. quorum oīm causa ē
satis nota exercitatis in philosophia.

¶ Signa febris pestilentialis. Cap. ij.

Ec febris est quieta exterius cō
turbans interius secundū plu/
rimum perdens ex qua percipi
tur caliditas ꝛ inflāmatio for/
tis. ꝛ est cum ea magnitudo an
helitus ꝛ ei⁹ exaltatio. et cōstringitur mul/
tum ꝛ curtatur multum et frequentatur et
vehementia sitis ꝛ siccitas lingue. ꝛ quan/
doq3 fit cum nausea aut casu appetitus. ꝛ si
non resistitur ei cum comestione violenter
interficiet eum. ꝛ dolor oris stomachi ꝛ ma
gnitudo splenis et angustia vehemens ꝛ in
quietudo. et fortasse erit tussis sicca et ca/
sus virtutis. et peruenitur in ea ad sinco/
pim et commixtionem rationis: ꝛ tenditur
quod est sub hypocundrijs. et fiunt cuȝ ea
vigilie et mollificatio corporis et tepor. et
quandoq3 accidit cum ea bothor subalbi/
da et rubea. et quandoq3 est velocis occul/
tationis et accidunt cola ꝛ vlcera: et fit pul
sus secundum plurimū frequens: paruus.
et fit vehemens secundum plurimuȝ in no/
cte. Et quandoq3 accidit eis dispositio si/
cut ydropisis et fluxus vētris colere ꝛ alio
rum. et est egestio eius lenis feda non natu/
ralis. et quandoq3 est melancolica. et plu/
rimum eius est spumosum fetidum et est in
illa aliquid de genere eius quod liquefit. ꝛ
est vrina eius aquosa colerica melancolica
et multotiens euomunt melancoliam. cole
ram vero plus illa. et sudāt sudore fetido.

¶ Auicēna intendēs ponere signa primo ponit si/
gna febriū pestilentialiū. scđo signa pestilētie. se/
cunda ibi in pncipio sequētis capituli. (De illis)
Primū caplm diuido in ptes duas. i pma pōit si/
gna febriū pestilētialiū cōit̄ euenientiū. scđo ponit

signa febrium

signa pestilentialiũ raro euenientiũ. scđa ibi.(Et
qñq3 est ex his.)Primã diuido in tot partes quot
sunt signa.partes patebunt discurrẽdo p tex.Pri/
mũ signũ.hec feb.est q̇eta exteri⁹.i.mitis ad tactũ:
cõturbãs interi⁹.tũ ꝓpter nocumẽtũ cordis. tum
propter malignã putredinẽvenenositati cõiũctã.
ꝭm plurimũ perdẽs.i.interficiẽs:vt declarat expe
rientia.et hoc ꝓpter causas duas p̄dictas ex qua
percipiť caliditas et inflãmatio fortis nõ tm̄ pro
pter intensionẽ gradualẽ:ꝙtũ ꝓpter multitudinẽ
caliditatis ⁊ cordis ꝓpinquitatẽ:l3 vtrũq3 cõcur/
rat:sicut cũ putrefit colera ꝓpe cor q̄ facit causo/
nem pestilẽtialẽ.¶Cõtra deberet tũc sentiri cali/
ditas acuta exteri⁹:cui⁹ oppositũ dictũ est in prĩo
signo.Dicẽdũ in aliqua pestilẽtiali sentiri calidi/
tatẽ acutã exteri⁹.s.in causone pestilẽtiali. Sz|qđ
diciť in prĩo signo veritatẽ habet vt in plurib⁹: eo
ꝙ caliditas feb. pestilẽtialis proportionať aeris
pestilentis caliditati:q̄ est remissa ⁊ obtusa multo
humido:cũ quo tm̄ stat ꝙ aliqua pestilẽtialis sit in
tensa exteri⁹. ¶Nota tm̄ ꝙ causon pestilẽtialis nõ
est ita intẽsa exterius sicut causon nõ pestilẽtialis
ꝓpter tractũ caloris interi⁹ ad succurrẽdũ multo
nocumẽto cordis ⁊ maiori ꝙ̄ in causone nõ pesti/
lẽti.⁊ ecõtra maior calor debet sentiri iteri⁹ in cau
sone pestilẽtiali oĩ paritate supposita. ⁊ hoc pro/
pter maiorẽ fugam caloris interius ꝓpter maius
nocumentũ illatũ cordi in pestilentiali quã in nõ
pestilentiali.Et est cũ ea magnitudo anhelit⁹ ꝭm
omnẽ dimẽsionẽ et eius exaltatio.i. altitudo q̄ est
magnitudo anhelitus solũ scđm vnã dimensionẽ
scil3 ꝓfunditatem quã expressit.q2 maxime sensui
subiecta.et hoc significat magnã caliditatẽ in cor
de.Et cõstringiť multũ.s.scđm oẽm dimensionez:
cum sit magna necessitas expellendi fumos mali/
gnos.Et curtať.i.abbreuiať.ꝯstrigi em̄ significat
ip̄m ꝯstringi ꝭm oẽ3 dimẽsionẽ.sed coartari signi
ficat ip̄m ꝯstringi scđm dimensionẽ longitudinis
et frequẽtatur vt satisfaciat necessitati nõ solu3 p
magnitudinẽ:sed etiã per velocitatẽ et frequẽtiã.
Et vehemẽtia sitis maxime ꝓpter cauma in spũa
libus:qm̄ fit exiccatio humidi roridi oris stoma/
chi.Et siccitas lingue vaporibus sibi p cannã cõ
municatis.Et qñq3 est cũ nausea aut casu appeti
tus humoribus repentibus ad os stomachi. Et
si nõ violenter comedere cogãtur moriũtur ꝓpter
magnã corruptionẽ spũum.vnde req̄ratur cib⁹ cõ
ueniens et sufficiens ꝓ eorũ restauratione. sed de
hoc in cura ⁊ dolor oris stomachi.ex hũoribus. vt
supra et magnitudo splenis melãcolia cõuersa in
vapores et ventositates per actionẽ caliditatis q̄
tamen nõ est potens ad eoꝝ resolutionẽ.angustia
vehemẽs ꝓpter magnũ nocumentũ in spũalibus
ad quã seq̄tur inquietudo nõ em̄ potest ꝓpter an/
gustiã quiescere. Et fortasse erit tussis sicca.i.sine
sputo vaporibus acutis pulmonẽ stimulãtibus.
Casus virtutis.ẽ dispositio infra sincopim.s. lipo
tomia.et ꝑueniturquandoq3 vsq3 ad sincopim ꝓ/
pter magnum nocumentũ cordis et cõmixtionem
rationis vaporibus capiti cõmunicatis. Et tẽdi/
tur quod ẽ sub ypocundrijs. quia defectu caloris
naturalis fit ventositatũ multiplicatio et earum
retentio.et fiunt vigilie propter vapores acutos
caput petentes. Mollificatio est quidam mo/
dus paralisis vt non possit membra mouere pro/
pter defectum animalis virtutis sequentem nocu
mentum tam spũs vitalis quã animalis.tepor.i.
caliditas tepida.Glosa tamen Gerardi dicit: qđ
est debilitas in qua homo stat ita vt nõ loquatur
nec bene sentiat ⁊ est casus virtutis subito de quo
Aui.fecit capitulum vndecima tertij. Et hic seq̄/
tur paucitatem .i. corruptionem spiritus ⁊ est dis
positio infra sincopĩ:qñq3 añs eã:qñq3 sequens ⁊
qñq3 accidit cum ea hothor.i.pustula subalbida ⁊
rubea secuudum diuersitatem humoris que quan
doq3 est velocis apparitiõis ⁊ velocis occultatio
nis ⁊ hec pustula vna vel⁹ plures velociter appa/
rent natura tẽtante expulsionẽ ad cutim velociter
occultatur defectu virtutis non potentis conti/
nuare expulsionẽ materiei exterius.vnde fit vt illa
pauca materia resoluatur aut retrocedat quod est
deterius:⁊ quomodocunq3 est malum signum . Et
accidunt colla.i.pustule et vlcera he enim pustule
prius fiunt:postea vlcerantur ⁊ sequuntur vapo/
res acutos febriles vel vlcera in alijs partibus:q̄
qñq3 sunt maligna propter materiei malignitatẽ
fit pulsus frequens vt satisfaciat necessitati:cui p
magnitudinem neq3 velocitatem potest satisface
re cum virtus debilis nõ possit magnificare neq3
velocitare pulsu3. Et fit vehemens scilicet febris
vel frequentia pulsuum in nocte quia intus cõclu
ditur calor ⁊ quandoq3 accidit eis dispositio sicut
ydropis id est q̇da3 modus ca3esie vel forte con
clusio vapoꝝ grossorũ sub cute.vel forte inflatio
ventris:et fiunt sicut tympanitici vaporib⁹ gros/
sis et vẽtositatib⁹ reclusis sub sypbac. fluxus ven/
tris colere et alioꝝ humorũ natura sinthomatice
illos humores expellẽte. ¶Et ex his pt3 feb.pesti
lentes esse diuersas et a diuersis fieri humoribus
vt in vno sit colerica.in altero sit flegmatica.in al
tero melancolica.plurimũ tamen ẽ sanguinea: cũ
plurimũ de sanguine in corde repiatur: et aliquã/
do in vno fiunt febres diuerse putredine maligna
pluribus humoribus cõmunicata. et ẽ egestio le/
nis.i.liquida quandoq3 propter idigestionẽ:qñq3
ꝓpter liquefactionẽ:quãdoq3 ꝓpter humoꝝ per/
mixtionẽ.Ar lenis.i.equalis in malitia:que equa
litas significat dominiũ caloris preter naturam.
vnde vituperatur hec equalitas a Gal.scđo ꝓno/
sticorum.cõmen.xxi.et scđa ꝑmi.cap.de egestione
fetida ꝓpter malitiã putredinis.fetor em̄ signifi/
cat putredinẽ prĩo ꝓnost.ꝯmento vltimo. ⁊ tertia
quarti cap.de iudicijs saniei nõ naturalis.s.in co
lore neq3 in substantia.Et quandoq3 est melanco
lica.i.fecalis grossa qua3 forte antecessit subtilis
virulenta.nam possibile est p euacuationẽ partiũ
subtilium illud qđ remanet magis igrossari: ⁊ sic
fieri fecem melancolicam grossam.et fortasse inci
pit grossa nullo alio fluxu p̄cedẽte solũ per resolu
nẽ partiũ subtiliũ a calitate febrili.Scđo egestio
põt esse melica p fluxũ alicui⁹ hũoris melãcolici:
q̄ hũor melicus forte p̄erat ante pestilẽtiã.vel for
te q2 malitia fe.hũores ꝯuersi sunt ad naturã me/
lãcolicã.et plm̄ eius est spumosum pp ebulitionẽ
vapores em̄ grossi generati a calitate reclusi i su/
perficie alicui⁹ hũiditatis viscose eleuãt eã in cu/
pum:et faciũt ampullas ⁊ multitudo ampullarũ
paruaꝝ ꝓximaꝝ ẽ spuma .fetidũ pp calorẽ putre
dinalẽ et ẽ in ea.s.egestione aliq̄d de genere eius
qđ liq̄fit.aliq̄d em̄ pinguedis liq̄facte appebit in
sup̄ficie.⁊ ẽ ei⁹ vrina aquosa qñ pẽdet a materia
flatica.colica qñ pendet a cola.melica qñ pẽdet
a melia.Ex q̇bus datur intelligi iuxta superi⁹ di/
cta ꝙ ab omni humore põt fieri hec fe.et ꝭm plm̄
a multis hũoribus simul.Et propterea in vno fe
briente apparẽt aliquãdo hi modi vrinarũ ⁊ mul
totiens euomit melãcoliã colicã.colam vero post
idest meliam q̄ colera nigra appellať post illa3.s.

melancoliā colericam q̄ citius euacuatur: q2 ma/
gis stimulat virtutē expulsiuā quā melancolia na
turalis aut genita per adustionē meľie naturalis.
Itē quia he sunt grossiores non ita faciliter educi
biles. Aliter euomit colerā post melancoliā. nā li
cet ordine naturali prius deberet euomere colerā
ex causis suprascriptis. quādoq̄ tn̄ accidit prius
euomi melancoliā natura preter modū stimulata
sintbomatice operāte. aut forte q2 meľia erit ma/
gis ppinqua vijs vomitus quā colera. sudāt sudo
re fetido. q2 quicq̄d exit ab eis ē fetidū quarto Al/
mansoris cuius cā est calor multuz putredinalis.

¶ Et hec quidē febris incipit cū acciden-
tibus predictis cū fortitudine sua et venit
res eius ad sincopim ꝛ frigus extremitatū
et spasimum et alcuzem.

¶ Hic cōplens signa feb. pestilentialis cōiter eue
nientis dicit: q̄ hec febris incipit cum accidenti/
bus predictis fortibus: et nō mirū. est enim egritu
do pacuta scd̄m plurimū perdēs. vnde statim ab
initio incipiūt apparere accidētia fortia. deinde
peruenit parū post ad accidētia mortalia. s. ad sin
copim. cuius causa ē vehemēs cordis lesio. frigus
extremitatū calore reuocato interi⁹ ppter magnū
nocumentū intrinsecū. et spasmuz qui pōt esse de
inanitione de repletiōe: et nō proportionatas ad
materiā scd̄m diuersitatē corporū et diuersuz mo
dum lesionis. et alcuzem. i. tetanum.

¶ Et quādoq̄ est de his febribus pestilē
tialibus in qua nō percipit eger neq̄ tan-
gens propinquus multitudinez caloris et
non alteratur pulsus et aqua magna alte-
ratione. et cum hoc ipsa est interficiens ve
lociter ꝛ hesitant medici in esse eius.

¶ In parte presenti ponit modū cuiusdā pestilen
tialis raro euenietis. scd̄o ponit pronosticū. scd̄a
ibi. (Et plurimū. In prima parte dicit: qd̄ est aliq̄
de his febribus pestilentialibus in qua nō perci/
pit eger neq̄ tangēs calorē multū. ꝛ nō alteratur
pulsus et vrina magna alteratione et cū hoc ē in/
terficiens velociter. Secūdo dicit qd̄ medici hesi/
tant in causam eius cū nō preuiderint mortē. mi/
rantur enī qd̄ tam festina secuta est mors cū acci/
dentibus ita leuibus.

Primo dubitatur q2 oppositū p̄mi
dicti dixit Auic.
superius q̄. s. in feb. pestilentiali percipit caľitas
et inflāmatio fortis. Preterea materia putret p/
pe cor et materia taliter facit causonē. ¶ Secūdo
dubitatur. quia videt̄ qd̄ pulsus debeat alterari:
quia fit ex putredine hūiditatū cordis. ¶ Ampli⁹
hec feb. velociter interficit ergo oportet in corde
esse maximū nocumentū. et cōsequenter in pulsu.
¶ Tertio dubitatur. q2 dicit: quod vrina nō pmu/
tatur magna alteratiōe qd̄ etiā dicit̄ fen scd̄a hu/
ius capituli de iudicijs vrine. ¶ Sed cōtra. si vri/
na parū pmutat̄ habebit digestionē. sed in febri/
bus materialibus digestio ostēdit velocitatē cri/
sis. et fiduciā sanitatis primo de crisi. ¶ Amplius
deficiente virtute cordis oportet qd̄ deficiat virt⁹
epatis cū epar digerat in virtute cordis et sit vica
rius ei⁹ vt vult Auer. scd̄o colliget. nā epar nō di/
gerit nisi cū auxilio caloris vitalis vt etiā sentiūt
medici: quō ergo spū cordis ita malignato vt ci/
to eueniat mors potest eē vrina laudabilis. ¶ Ad
primū dicendū q̄ febris pestilētialis de qua hic ē
sermo est raro eueniēs. et habet accidētia hic ab
Auiceñ. descripta. habet enī dispositionē ɔformē
aeri pestilēti q̄ non excedit in calore lz habeat pu
tredinē malignā venenositati cōiunctā. ꝛ forte pē
det a materia flegmatica: cui⁹ calor putredinalis
est remissus licet malignitas sit intēsa. ꝛ hec est fe
bris maligna lēta de qua loquit̄. Gal. iij. de crisi.
¶ Et ex his ad primā rationē ante oppositū est re
spōsio. ¶ Ad secūdā dicit̄. q̄ non oīs materia pu/
trens prope cor facit causonē sed solū qn̄ illa ma/
teria fuerit naturaliter calida. Itē possibile est eā
dem materiā putrere calore intēso ꝛ remisso lz cū
putreat calore remissiori. fit possibile eam putrere
putredine maligniori iprimunt̄ enī in passum di/
spositiōes ſm exigentiā agētis. Aer itaq̄ in calo/
re remissus habens malignā putredinē pōt' tal'es
dispositiōes iducere. ꝛ si esset in calore intēsior in
tēsiorē calorē induceret vt videmus in estate pesti
lentiales magis intensas q̄ in hyeme. ¶ Ad scd̄m
dubiū de pulsu dicūt cōiter q̄ pulsus non alterat̄
magna alteratiōe q̄tū ad differētias pulsus q̄ se/
quūtur caliditat⁊ magnitudinē i eo nō fit magn⁹
velox ꝛ frequēs frequētia. s. sequēte excessum calo
ris: sed alterat̄ magna alteratiōe q̄tū ad differen
tias q̄ sequunt̄ defectū virtutis: ideo fit pulsus de
bilis inordinat⁹. ꝛ si erit frequēs: erit frequēs: quia
paruus. hec tn̄ solutio non est ad mentē Aui. semp
enī Aui. diceret pulsum debilē diuersum et inordi
natū eē alteratū alteratiōe magna a dispositiōe
naturali ꝛ multomagis q̄ si esset velox ꝛ frequēs ꝛ
magn⁹. ¶ Pretera nō ē ɔformis his q̄ accidūt cū
aliqn̄ in feb. pestilētiali videam⁹ pulsuz nullo mō
notabiliter pmutatū a dispōne naturali q̄ tn̄ velo
citer interficit. Est ergo ad hoc dubiū aliter dicē/
dū. Pro quo p̄mitto prio q̄ hic velox interit⁹ princi
paliter sequit̄ venenositatē materie cū non videa
mus in qualitatib⁹ manifestis notabilē pmuta/
tionē. ¶ Premittēdū scd̄o hanc formā venenosam
siue subito iducat̄ in materiā siue successiue aliqn̄
induci anq̄ materia putreat: aliqn̄ cū icipit putre
re aliqn̄ postq̄ incepit putrere ppter diuersam di
spositionē tam agētis q̄ passi. si primū: tūc fiunt
feb. pestilētiales cū accidētib⁹ fortib⁹ vsq̄ ab iitio
et he cōiter eueniūt. si scd̄m. s. q̄ icipit induci eque
cito sicut putrere icipit ꝛ nō acq̄rat̄ subito sz suc/
cessiue. accidētia a principio non sunt valde mali
gna. sz postea cōtinue malignitas intendit̄ valde
saltē vsq̄ ad statū. si vō forma venenositatis subito
a p̄ncipio inducit̄ accidētia sunt maligna a princi
pio ꝛ malignādo pcedūt vsq̄ ad statū nō ppter in
tēsionē forme venenose: sz ppter calorē putredina
lem ꝛ ex defectu resistētie. Si vō post incboationē
putredinis forma venenositatis subito inducat̄ ve
lociter iterficit: cū antea accidētia fuerint remissa
ꝛ si successiue nō ita velociter. ꝛ hoc mō accidūt fe
bres pestilētiales q̄ pcesserūt cū accidētib⁹ remis/
sis postea velociter occidūt. Scd̄s modus: q2 pōt
hmōi materia maligna distās a corde in die q̄rta
aut septima aut forte sexta q̄ est assimilata seu o ty
rāno: aut alio die moueri v̄sus cor ꝛ subito iterfice
re sicut iterficit materia furiosa. Est enī ppriū ve/
nenositatis petere cor. Tertius modus: q2 hic nō
morit̄ merito hui⁹ fe. nec merito materie sue cuius
apparuit digestio: sz merito alteri⁹ materie vene/
nose q̄ latebat. ꝛ in die crisis agitata mouebit̄ ver
sus cor et iterficiet. ꝛ hoc magis ɔtinget in aere pe
stilēti. s. hmōi materias gn̄ari: lz ēt i aere nō pestilē
ti ɔtigat eas gn̄ari: sicut docet quotidiana expien
tia. s. coľaz prassinā ꝛ zinariā ꝛ furiosaz gn̄ari i ae
re pestilēti ꝛ nō pestilēti. Et pp has ɔtigētias q̄ a
medicis sciri

medicis sciri nō possunt multotiēs ipsi incurrūt infamiā absq̧ causa cū antea promiserint salutē deinde sequatur festina mors. ¶ Ad tertiū dubiū licet ex dictis quodāmodo possit apparere solutio: attamē cōis solutio est ꝙ vrina est sup̄fluitas ep̄is et venarum. in febre aūt pestilentiali non est principaliter nocumentū in ep̄e: sed in corde. propterea superfluitas q̄ ab ep̄e descēdit nō alterat̄ alteratione magna. vnde vrina in talib⁹ febrib⁹ nō est propriū signū: imo pōt esse naturalis ī colore et substātia et sedimine. et ille cui⁹ est tendit ad mortem. vt scđa huius. et hoc etiā videm⁹ in egritudinibus alijs mortalibus vt in ptisi in qua vrina nō est ꝑmutata a naturali. attamē infirmus ē propinquus morti. qñ ergo materia non est in locis vrine: sed in partibus spiritualibus vrina ꝑ potest esse bona et egritudo mortalis. ¶ Contra. virtus vitalis est bonitas dispositionū cordis. ⁊ sicut forma est ꝑfectio dispositionū epatis: ergo cū magno lapsu in dispositiōibus cordis nō potest stare ꝑfectio dispositionū epatis. ꝯña est assumptum est oīm medicorū et philosophoꝝ. ¶ Et cōfirmatur. quia virtus vitalis ꝑ̇ncipaliter cōcurrit ad quācūq̧ operationē epatis et alioꝝ mēbrorū. sicut agens vniuersale qꝺ magis ꝯcurrit ad effectū quā particulare. ergo cū magna corruptione spūs vitalis nō potest stare ꝑfectio virtutū naturalium. quare nec vrina bona. tenet ꝯña. et assumptum est ab oībus cōcessum. ¶ Ad hoc dicendum scđm Gentilem: ꝙ licet perfectio cordis virtutis vitalis et spirituum eius sit sicut forma et ꝑfectio epatis virtutis naturalis et spirituū eius et non posset totaliter deperdi ꝑfectio cordis q̇n totaliter deperderet̄ perfectio epatis et sequeret̄ mors ipsius: posset tamen fieri lapsus notabilis in ꝑfectiōe dispositionū cordis nō facto notabili lapsu in perfectione dispositionū epatis: cum latitudo dispositionis cordis sit alia et multū differens a latitudine dispositionū epatis Unde non est necessarium qꝺ proportionabiliter sicut ꝑfectio dispositionū cordis deperditur: ita deperdatur ꝑfectio dispositionum epatis ad intra latitudinem. Et ex his facilis est solutio ad rationes suadētes contrarium.

¶ Et plurimum quorū anhelitus fetet ex istis et ex primis moriūtur. nam putredo ē iam confirmata in corde.

¶ In ꝑte p̄senti ponit ꝓnosticū certū per qꝺ tollitur dubietas tam in pestilentialibus cōiter euenientibus quā in his q̄ raro eueniūt dicēs: ꝙ s̄m plurimū illi quoꝝ fetet anhelitus ex istis et ex primis moriūtur. nam putredo iam est ꝯfirmata in corde. hoc signū v̇itatē habet si fetor anhelit⁹ proueniat ex putredie hūiditatū cordis ⁊ nō ex causa alia sicut ex dente putrido et hūiditatib⁹ putrentibus in pulmone et ex silib⁹ causis. qꝺ tñ nō erit facile distinguere. ¶ Signa pestilētie aeris. Ca. iij.

DE illis que significāt pestilētiā de rebus q̄ currūt cursu causarū est vt multiplicētur royoni ⁊ asuhub in principijs autūni et in ebul. nā indicant pestilentiā indicatione cause.

¶ Hoc capitulū diuidit̄ in ꝑtes duas. in ꝑ̇ma ponit signa pestilētie q̄ currūt cursu causaꝝ. scđo ponit signa pestilētie q̄ sunt scđm semitaꝫ societatis cause. scđa ibi. (Signa aūt q̄ sunt.) ¶ Prima ī q̄tuor. in ꝑ̇ma ponit signa pestilētie autūnalis. in secūda signa pestilētie hyemalis. ī tertia signa pestilentie estiue. in quarta signa pestilētie cōia vernali ⁊ ceteris. scđa ibi. (Et qñ ml'tiplicat̄ auster.) tertia ibi. (Pestilētiā aūt estiuā.) quarta ibi. (Et similiter qñ videris.) ¶ In ꝑ̇ma ꝑte dicit: ꝙ signa significātia pestilentiā que currūt cursu causaꝝ. i. q̄ sunt simul signa ⁊ cause. est vt ml'tiplicent̄ royoni. i. ignes moti in suprema aeris regione ⁊ asuhub. i. ignes stantes in eadē regione et in ꝑ̇ncipio autūni. et in ebul. i. in mēse octobris. nā isti ignes indicant pestilētiā indicatione cause. i. sunt cause et signa pestilentie. aliter indicatione cause. i. indicant pestilentiā indicando eius causam.

Sed duo cadunt dubia pro declaratione ꝑtis presentis. Primū vtrū isti ignes sint simul signa ⁊ cā pestilentie. Scđm quo tēpore vētura sit pestilētia per hos ignes indicata. Arguit̄ ꝑ̇mo ꝙ isti ignes nō sunt signa et cause. quia isti ignes apud Arist. quarto metheoroꝝ fiunt exalatiōe calida et sicca ascendente apud supremā aeris regionē. hec autē non ē causa: neq̧ signū pestilētie: imo remotiōis pestilentie. q2 aer pestilēs est hūidus cū obtuso calore. Et cōfirmatur. q2 Arist. xxv. problematū. problemate. xix. querēs q̄re aer nō putrefit. Respondet ꝙ est igne plenus. Et cōfirmatur. q2 oīs ignis est corruptiu⁹ pestilētie. ꝓpterea Hypo. iussit succendi nemora vt cessaret pestilentia. ¶ Preterea hi ignes q̄ sunt ī suprema regiōe sunt multū distātes a ꝑ̇ma in qua sumus in quā nihil possunt imprimere. non itaq̧ possunt esse causa.

Pro solutione huius dubij premittēdū triplicē esse aeris regionē. s. primā a terra distantē q̇nq̧ aut sex miliaria que regio ē cal'a ꝓpter reflexionē radioꝝ a terra et ab aqua. cuius signū. q2 existētes in mōtibus altissimis Italie interdū in estate vident nubes de subtus et audiūt tonitrua. et descendētes vident grādines que cum nubibus deciderunt. in hac em̄ prima regione ꝑ antiperistasim fiunt grādines. Secūda autē regio est supra ꝑ̇mā et maior prima: q̄ est frigida notabiliter. multuꝫ em̄ distat ab igne et ē supra spherā reflexiōis radiorū solarīū et in hac fiunt pluuie et niues. suprema autem regio aeris est calida quia appropinquat igni et in hac non fiunt pluuie: neq̧ niues: neq̧ venti. sed solum apparent in ea ignes facti ab exalationibus ascendentibus ad supremam partem eius.

¶ Secundo notanduꝫ huiōi ignes esse duplices quosdam motos quosdam quiescentes. moti autem iterum sunt duplices. quidā qui insequuntur motum firmamenti. et isti sunt comete. ignes em̄ illi sequuntur. determinatum astrum vtputa martem scđm plurimuꝫ sequūtur motum eius. et ideo videmus cometarum ortum et occasum. et est verisimile qꝺ illi ignes mouentur simul cum aere in quo sunt qui aer simul cum igne mouetur ad motum celi. sunt aūt alij ignes moti sicut stelle cadētes: qui mouentur non motu circuli sicut comete. sed quia ignis accēditur in vna extremitate exalationū et mouetur ad aliud extremū. sicut ignis accensus in stuppa carmīata mouetur ad aliud extremum. Sunt autem alij ignes stantes qui fiunt exalationibus accensis in aliqua parte aeris determinata. et durat ille ignis tandiu quandiu noua exalatio sibi supersugerit. et habet diuersas figuras scilicet columnatam quadratam et similes secundū qꝺ contingit illas exalationes figurari; et hi ignes ab Auicen̄. appellantur asubuh

ficut ignes moti vocātur royoni.negen autem est
quidā modus ignis a figura aut motu determina
to sic nominatus. ¶Tertio premittendū ē pestilē
tiam accipi dupliciter.s.proprie pro maligna ae
ris putredine ex qua egritudines fiunt scdm plu/
rimū mortales.Scdo cōmuniter pro quacūq ae/
ris dispōne mltiplicatiua egritudinū siue morta/
liū siue nō mortaliū.et hoc mō sūpta ē epidimia.
¶Quibus ita premissis sit hec pma cōclusio.licz
ignes existentes in suprema aeris regione sint si/
gna pestilētie tam cōmuniter quā proprie sumpte
non tamen sunt cause pestilentie: neq cōiter:neq
proprie sumpte.prima pars pbat.quia significa
tur dominiū alicuius astri qd est causa pestilentie
tam cōiter quā proprie sumpte. scdo quia signifi/
cant exhalatiōes eiusdē speciei cū illis ex quibus
geniti sunt in pma aeris regione que in ea retēte.
vel quia grossiores vel alio modo īpedite ne ascē
derint supius.et he possunt esse causa pestilentie
cōmuniter accepte generādo egritudines acutas
sicut feb.colericas.Itē alias egritudines penden
tes a materia adusta.Item quia significant vapo
res multos aeri prime regionis admixtos ipsum
putrefacientes:qui simul cū exalationibus eleuā/
tur.sed exalatiōes suas subtilitate scdm plurimū
petunt aeris regionē superiorē remanētibus va/
porib⁹ aeri pme regiōis mixtꝫ cū qbusdā exalatio
nib⁹ grossioribus q putrefaciēdo aerē sunt causa
pestilentie proprie sumpte ad quā putrefactionē
forte adiuuant exalationes cū vaporibus mixte si
fuerint pauce.quia si multe calefaciendo et exic/
cando prohibēt putrefactionē.secūda pars pba/
tur.quia ppter maximā distantiā non possunt im
primere in aerē regionis inferioris.¶Secūda cō/
clusio hi ignes cum multiplicantur directe et ma/
gis proprie significant pestilentiā cōiter sumptā
quia significāt aeris prime regiōis superfluā ca/
liditatē et siccitatē ex qua et maxime in autumno
multiplicantur egritudines colerice et pendētes
a materia adusta . et similiter exalationes q sunt
retente in hac inferiori regione per se sunt causa
huius pestilētie cōiter sumpte cū notabiliter sint
per se calefactiue et exiccatiue hui⁹ aeris inferio/
ris.Et ex his patet solutio ad rationes factas in
principio suadentes oppositū huius determina/
tionis. ¶Ad scdm dubiū respondet q accipiēdo
pestilētiā cōiter hoc veniet in autūno.fient nāq ī
autūno egritudines colice et pendētes a materia
adusta.sed accipiēdo pestilētiā pprie scdm pluri
mum incohoabit in autūno et pcedet lente in hye
me et vere ꝛ in estate notabiliter inualescet.sed in
autūno sequenti preter modum seuiet.

¶Et quādo multiplicatur auster ꝛ subso
lanus in hienif diebus aliquot.et quotiens
videris turbiditatem aeris et nebulosita/
tem eius ꝛ estimaueris pluuiā et inueneris
aerem vacuum siccum et nō pluit tūc scias
qd cōplo hyemis est corrupta.

¶In psenti parte ponit signa pestilētie hyemalis
di.qd quando multiplicatur auster qui est ventus
meridiolanis calidus et humidus . et subsolanus
qui est ventus orientalis calidior austro in hienif.
idest mēsis dieb⁹ aliquot:vtputa qd dieb⁹ aliquot
nouembris.et similiter diebus aliquot cuiuslibet
mēsib⁹ aut pluriū ex mēsis sequētibus vsq p totā
hyemē . Et scdo qd tu quotiēs.i.aliquotiēs vide/
ris turbiditatē aeris ꝛ nebulositatē ꝛ estimaueris
qd debuerit pluere et īuenis vacuū .i.siccū aerem:
quia nō pluit.tunc scias qd cōplo hyemis est cor
rupta:ꝛ supple aer est fact⁹ putridus et pestilēs.
¶Pro quo notandū q auster multiplicat⁹ replet
aerē vaporibus ꝛ facit ipsum calidum ꝛ humidū.
subsolanus autē addit in calorē . si ergo in hyeme
que incipit cōiter scdm medicos circa mediū no/
uembris aut scdm astrologos circa decimā decē/
bris vides hos ventos flare significātur multi va
pores aerē turbidātes sibi admixti.si ergo pluit p
horū descēsum ꝛ cōuersionē in aquā tunc aer non
remanet pfundat⁹ cū vaporibus et secū ad mini
ma eius mixtus:et sic non fiet aer putridus . Sed
quia nō pluit vapores illi ad minima secū pmixti
illū putrefaciūt.et posset esse tanta vaporꝝ admi/
xtio vt nō solū hyeme sed etiam tēporibus sequē
tibus remaneat aer putridus.et hoc vult proble/
ma tertiū primo pblematū. ppter qd austri sunt
sicci.i.nō aquosi. Soluit qz caliditatē ꝛ hu.extra/
neam faciūt in aere.sunt eñ humidi et calidi . Et
cōsiderandū qd si simul cū austro flat subsolanus
additur caliditas supflue humiditati aeris pro/
pter quā citius putrefit et nō expectatur calor ve
ris aut estatis sed putrefit in hyeme.subsolan⁹ au
tem non nocet in principio sed in fine.

¶Pestilentiam autem estiuam malignaz
malam significat paucitas pluuie ī vere cū
frigore.deinde multiplicatur auster et con
turbatur aer aliquot diebus.deinde clari/
ficatur per hebdomadam vnam nō supra:
et accidit frigus in nocte. et in die calor est
vehemens et prefocatio et conturbatio et
caliditas tunc iam venit pestilentia et expe
ctātur febres pestilētie et variole et his si/
milia.Et similiter quando estas non est ve
hemētis caloris et est vehementis contur/
bationis habens matutina alterata et iā
pterierunt in autumno asuhubuz et ignes
et vehizim.et alia est signum pestilentie et
aliorum.

¶Hic ponit signa pestilentie estiue dicens: quod
paucitas pluuie in vere cū frigore significat pesti
lentiā estiuam magnā qz inuadentē multitudinez
hoīm.et malā.quia paucissimi euadūt. significat
eñ multitudinē vaporū retentorꝝ in aere eo q nō
pluit.Adest eñ frigus:quia vapores redeūt ad fri
giditatē naturalē.deinde multiplicatio austri et
subsolani qui magis replent aerem vaporibus et
conturbatur aer in estate aliquot diebus propter
multitudinem vaporum. deinde post clarificatur
hebdomada vna:que clarificatio hebdomade il/
lius significat illorū vaporū subtiliationem ꝛ ad
minima cum aere permixtionem: nō autem vltra
hebdomadam clarificatur aer . quia psumeretur
de vaporū consumptione.et accidit frigus in no/
cte.s.in estate.quia transacta aliqua parte noctis
cum sol est a nobis distans.et calore solari in ae/
rem impresso iam incipiēte remitti: vapores aqi
quibus aer est plenus reducunt se versus frigidi/
tatē aque et sic aer infrigidatur. et conturbatio.s.
aeris vel conturbatio scilicet hominum et prefo/
catio . quia senserunt homines se quodammodo
prefocari corde non sufficienter per aerem illum
euentato neq mundificato . et caliditas.scilicet
sentit interius: lz forte exteriora frigeant: tunc
iam venit

iam venit pestilentia. scilicet estiualis ⁊ febres pestilentes variole et similia his sicut morbilli antraces. Et nota huiusmodi ꝓfocationem et nocumenta aeris pestilētis plus apparere in nocte q̄ꝫ in die. qꝛ hoīes sunt in die intenti circa alia negocia et nō cōsiderāt leuia nocumēta q̄ fiūt in ipsis. Econtra in nocte nō potētes dormire cōsiderant q̄cūqꝫ sibi accidūt sicut accidit. s. philosopho habenti ap̄a in coxa in libro de motib⁹ liquidis. Et similiter quādo estas nō est vehementis caloris. qꝛ cal'itas ab hūiditate sup̲flua vapoꝝ obtunditur. sed est vehemētis ꝑturbatiōis ꝓpter eandem causam et habēs matutina alterata ad frigus ex causa sup̲ius dicta. et iam preterierūt subhub. i. ignes stantes: et ignes. s. moti: ⁊ negen sunt ignes descendētes. oēs autē hi differūt inter se q̄ete motu aut figura: et significāt pestilentiaꝫ et morbos pestilētiales significādo dominiū alicuius astri maliuoli: quod est horū causa: cuius impressio durat aliquādo longo tempore.

¶ Et similiter quando videris aerē alterari vno die multis vicibus et clarificatur aer die aliquo et oritur sol clarus et cōturbatur die alio et oritur in velaminibus nebule que est vt puluis: tūc indica qꝺ pestilentia accidet.

¶ Ponit signa pestilētie in generali q̄ possunt accōmodari veri ⁊ cuicūqꝫ alteri tēpori dicēs: quod quādo tu videris alterari aerē ī die vna multis vicibus. s. a cal'itate in frigiditatē. et econtra: qꝺ est causa debilitatis ꝟtutis. et similiter a turbulētia in claritatē. et ecōtra: q̄ duo ꝓueniūt ex multitudine vaporū qui cū ingrossant̄ et tendūt ad naturā aqueā aer infrigidat̄ et turbidatur. Cū aūt subtiliantur ex actione caloris solis et aeri ad minima ꝑmiscētur calefit aer et clarefit. Et clarificat̄ aer die aliquo. s. integro ī quo sol orit̄ clarus: deinde turbidatur aer die sequēti a mane in quo erit cum nebula q̄ est vt puluis sequēs multitudinē vapoꝝ vsqꝫ ad sero: tūc indica qꝺ pestilentia accidet. s. cito. qꝛ in eodē tēpore in quo hmōi varietates apparent aut in tēpore īmediate sequēti scđm multitudinē vapoꝝ aut eoꝝ malitiā. he eñi varietates siue sint in vna die multis vicibus siue sint in diuersis dieb⁹ significāt multitudinē vapoꝝ aeri ꝑmixtoꝝ ad eius minima: et sic significāt pestilētiam. nam prima problematū proble. xxi. dicit Arist. q̄ꝫ qñ ex terra mult⁹ vapor ascēdit fit ann⁹ pestilens.

¶ Signa aūt que sunt scđm semitā societatis cause sunt. vbi gratia. videas ranas iam multiplicari. et videas reptilia generata ex putredine iam multiplicari. et de eis que significāt illud est videas mures ⁊ animalia que habitāt sub terra fugere ad superficieꝫ terre ⁊ exire manifeste. et videas aīalia male nature sicut alahalihi ⁊ ei similia fugere ex nidis suis ⁊ ire ab eis. et fortasse dimittunt oua sua.

¶ Hic ponit signa q̄ sunt scđm semitaꝫ societatis cause. i. que associātur pestilentie in causa. nā hec et pestilentia pene depēdent ab eadeꝫ causa. s. ab humiditate sup̲flua et a putredine in visceribus terre sicut rane genite per putrefactionē: que secūdum plurimū sunt parue et cauillate: et de his sermo. similiter et reliqua reptilia sicut vermes qui repunt per terrā geniti per putrefactionē quādo scꝫ multiplicātur preter modū. et de illis q̄ significant illud. s. pestilentiā est quādo mures et animalia que habitāt sub terra sicut talpe fugiūt ad superficiē terre ⁊ exeūt in apertū. similiter animalia male nature. i. venenosa sicut alahalihi et eis similia fugiūt ⁊ dimittūt oua sua. hec eñi fuga significat pestilentiā procedentē ex visceribus terre. et hoc idem aues cōsuete volare ad terram que nunc alte volant et petunt altissima montiū. sicut econtra significatur pestilētia a sup̲ioribus et corporibus celestibus quando animalia cōsueta stare in altissimis montium ⁊ aues que cōsuete sunt volare alte petunt ima: et volant prope terram.

¶ Curationes febrium pestilentialium. Cap. iiij.

Summa curationis earū est exiccatio ⁊ illud cū flebothomia ⁊ solutione ventris. Et oportet vt incipiatur in ea ad euacuandū. si autē materia vincēs erit sanguinea fiat flebothomia. ⁊ si fuerit humores alij euacuētur.

¶ Primo ponit regimen curatiuū febriū pestilentialium. secundo regimen preseruatiuuꝫ. secunda ibi in ꝑncipio capituli. (Oportet vt extrahātur.) Primū capitulū diuido in qnqꝫ partes. In prima curat febres pestilētiales per euacuationē. ī scđa per infrigidationē. in tertia ponit regimē determinatū cuiusdā pestilētialis. in quarta ponit regimen per cibos. in quinta rectificat aerem pestilentialem. secūda ibi. (Et oportet vt infrigides.) tertia ibi. (Qꝺ si res.) quarta ibi. (Et quando cadit.) quinta ibi. (Et rectificationis autē.) In prima ꝑte dicit qꝺ summa. i. fundamentū feb. pestilentialis curationis est exiccatio. i. mundificatio corporis a superfluitatib⁹ cōplenda per flebothomiā et solutionē ventris: a qua in mundificatiōe oportet incipere. si eñi materia vincēs. i. dominās sit sanguinea fiat flebothomia. si fuerint alij humores euacuētur. ¶ Primo notandū qꝺ feb. pestilentiales diuersificantur scđm humorū diuersitatem: ita vt quedam sint sanguinee: quedā colerice: quedā flegmatice: quedā melancolice scđm plurimū sunt mixte. Diuersificātur scđo penes loca in quibus materie putrēt. nam quādoqꝫ putrent humiditates cordis. aut saltem putredo est in venis prope cor. et hec est vera pestilentialis quandoqꝫ est putredo ī venis distātibus a corde scđm diuersitatē dispositionū et causarū imprimentiū. scđm plurimū tamē causa coniūcta pestilentialiū est in venis ꝓpterea scđm plurimū sunt continue. ¶ Secundo notandū quod cum in cura febris humoralis duplex sit intentio. vna que debetur febri. et est infrigidatio. alia que debetur humori et est digestio et euacuatio. potior intentio et in primis exequenda est euacuatio que debetur humori: cū magis ledat sua maligna putredie ⁊ venenositate q̄ꝫ noceat febri sua caliditate. et etiam ꝑor et potior est quā digestio cū nō possit fieri nisi in longo tempore quod in egritudine ita acuta nō potest expectari. et etiam quia hūor pestilens est magis apt⁹ malignari. tum ꝑꝑ malā dispositionē suam. tum propter presentiam aeris pestilentis. ꝓpterea cū primum occurris incohoādum est ab euacuatione. aut cum fl'omia sola si sol⁹ sanguis peccat. aut cū farmacia sola si solū alij hūores peccent: neqꝫ sint

admixti sanguini: aut cum vtraqꝫ vtrisqꝫ peccantibus scd̃m q̄ est vtplurimū. et p̄mittēda est flebothomia si sanguis fuerit dominās: etiā si alij humores eque proportionabiliter peccant cum sanguine. Si aūt alij humores valde dominātur sanguini a farmacia est incohoandum. et hauriat̃ sanguis in multa aut pauca quantitate. et similiter alij humores euacuent̃ scd̃m exigētiaꝫ repletiōis et virtutis. Ex quibus autem venis faciēda est flebothomia videbitur cum ordinabo curam. et videbitur etiam que ⁊ qualia debeant esse huiusmodi solutiua.

¶ Et oportet vt infrigides domos eorū et rectifices aeres ipsarū domoꝝ. aut infrigidatio fit vt vallentur fructib⁹ odoriferis frigidis ⁊ extremitatibus arborū frigidarum et linimētis et rorationibus sumptis ex fructib⁹ frigidis odoriferis ⁊ ex cāphora et aqua rosata ⁊ sandalis et roretur domus eorū omni die aliquotiens et proprie cum aqua rosata et de salicibus ⁊ nenufare. Et si fuerint in domo manationes ⁊ rorationes aque erit melius. aeris vero rectificationem dicam.

¶ In parte p̄senti ponit modū infrigidandi hos febriētes. et habet hec pars duas ptes. In parte prima docet infrigidare cū eis q̄ extra occurrunt. in secunda cū eis q̄ sumūtur interius. scd̃a ibi. (Et administrētur eis.) In prima parte docet infrigidare domos eoꝝ et rectificare aerem ipsoꝝ. Quid autē sit rectificatio aeris statim dicetur. scd̃o dicit q̄ infrigidatio domus fit vallando .i. circundādo domū fructibus et odoriferis frigidis. vtputa pomis citonijs et similibus: et extremitatibus arborū frigidarū sicut pirorū citonioꝝ et similium: et linimētis quib⁹ parietes domus liniātur. et rorationib⁹ sumptis ex fructibus frigidis odoriferis sicut aqua decoctionis aut distillatiōis hmōi fructuū frigidorū boni odoris. et cāphora. ⁊ aqua ros. et sandal. et potest aqua ro. cum aqua suprascripta misceri addēdo sandalos et camphorā. et potest vnaqueqꝫ de p se cū sandalis misceri ⁊ camphora. et roretur dom⁹ eorū omni die aliquotiēs et proprie cū aqua ros et de salicibus et de nenufare. cōferunt eīm sua frigiditate et suo odore. et si fuerint in domo manationes .i. aque copiose fluētes. et rorationes .i. aque sparse vel fluentes min⁹ copiose erit melius cum multum infrigidēt. aeris vero rectificationem dicam .s. in hoc capitulo.

¶ Et administrentur eis trocisci de camphora et robub fridida et aqua lactis acetosi: et lac acetosum ablato butiro et aqua rosata in qua est dissolutū serum acetosum bonum et acetū cum aqua iterum. et aqua frigida plurima subito est iuuatiua valde. pauca autem cōsequēter exhibita fortasse excitat caliditatem.

¶ In parte presenti docet sumenda di. q̄d administrentur trocisci de cāphora ⁊ robub .i. succi per decoctionē inspissati. frida .s. rob de ribes: rob de agresta et de granatis. ⁊ similia q̄ sunt frida ⁊ suo odore ⁊ proprietate cordis cōfortatiua ⁊ caloris fe. extinctiua et fac acetosum ablato butiro. quia vnctuosum et aqua ros. in qua dissolutū sit serum bonū .i. factū ex bono lacte. īfrigidat eīm et est proprīū cōtra hūores adustos. et aqua ro. secū mixta cōfortat cor. et iterū acetū et aq̄ ro. simul sumpta scd̃m proportionē que placuit gustui sumentis. ⁊ aqua frigida subito .i. in paruo tēpore sumpta est iuuatiua valde. pauca aūt freq̄nter sumpta. alias p̄hr paulatim sumpta fortasse excitat caliditatē. et est dictū Ioānicij positū .xvi. cōtinētis. Cui⁹ dicti causa est. q̄r quando febris ē pestilētialis fortis ī qua scd̃m cañ. generales cōpeteret copiosus potus aque frigide si exhibeatur pauca p vice calesit et in vapores cōuertitur qui totū corpus magis calefaciunt: sicut aqua frigida pauca sparsa sup solo cal'o inflāmat in vapores cōuersa. Sed si sumat̃ in magna quātitate i modicissimo tēpore infrigidat notabiliter. et hoc ē q̄d dicit Hypo. scd̃o regiminis acutoꝝ. q̄d quādoqꝫ cōuertitur in colerā. ¶ Notandū q̄d licet frigida et sicca et acetosa maxime cōueniāt in febre pestilētiali vt pestilentialis ē ⁊ ratiōe qua putrida ⁊ maligna putredine. quia p̄hibēt putredinē. et etiā opponit̃ causis suis cū fiat ex calido et humido: tamen debet attendi diuersitas scd̃m diuersitatē in multitudine caloris ⁊ paucitate. Si eīm fuerit pestilētialis sanguinea aut colerica magis frigida conueniūt sicut trocisci de cāphora. rob de ribes. de agresta de granatis de acetositate citri limōis. aqua acetose ⁊ similia: magis tamē sicca in sanguinea quā in colerica. et in his p̄prie cōpetit potus aque frigide. Si autem fuerit flegmatica aut melācolica suprascriptis opꝫ miscere cal'as: sicut species dyamusci dyamuscū ipsum. sirupus de buglossa maxime in melācolica. mel ro. et oximel simplex et aq̄ mellisse in fl'atica. et hoc voluit Hali in tegni cuꝫ dixit. Et post Gal. et Diascoridē inuēte sunt herbe vltimi iuuamenti et valoris velocis sicut valor cāphore in egritudinibus pestilētialibus calidis et muscus in egritudinib⁹ pestilētialib⁹ frigidis et in his q̄ sunt remissi caloris: sed venenose putredinis cōcedi potest aliquid de tyriaca. et hoc voluit Gal. in lib. de cōmoditatibus tyriace. Medicina aūt cōis iuuamēti ad p̄seruādū et curandū est. Rx. aque ro. lib. v. vini subtilis odoriferi. ℥. ij. boli arment. ʒ. ij. misce. et potest exhiberi sola quantitate ij. aut. iij. ℥. et pōt aut cū sirupus p̄misceri i maiori aut mīori quātitate scd̃m q̄d videt̃. et potest aliq̄d de hac plurib⁹ vicib⁹ ī die p̄misceri. ⁊ si stiptica ret ventrē leni ip̄m et miora dosim aut da rarius. Medicinas autē solutiuas hic non posuit Auic. dans intelligere q̄d in pestilentialib⁹ conueniunt eadem solutiua que in non pestilentialibus pendentibus ab hūore p̄portionali: debemus tamen quātum possumus vti h̄ndictis solutiuis euacuātibus humorē quē oportet euacuare et dimittere que inimicantur cordi et mēbris nobilibus. ⁊ hec ponentur cum ordinabo curam.

¶ Q̄d si res prolōgetur ad hoc vt tendantur hypocūdria et infrigidētur extrema. et prolongētur vigilie ⁊ permixtio mētis. ⁊ vides pectus ⁊ quod est sup ipsum eleuari et descēdere: tunc necesse est administrare regimen trahens caliditatem exterius.

¶ Hic ponit regimē determinatū cuiusdā pestilētialis di. q̄d si res p̄longet̃ .i. deueniat ad hoc vt hyppocūdia tēdātur vaporib⁹ et ventositatibus subclusis et nō potentibus resolui propter impotentiam caloris inati: et infrigidētur extrema calore naturali tracto interius: et p̄longētur vigilie et p̄mixtio mētis vaporibus multis et malis pe

tentibus

tentibus caput. et vides pectus ⁊ qđ est super ipm scȝ pãnos eleuari multũ propter cordis euentationem. et descẽdere multum ad vaporũ expulsionẽ: tunc necesse est trahere caliditatẽ exterius cum fricationibus et euaporationibus extremorũ ⁊ calidum naturale augmentare cum cordialibus conuenientibus: potius tñ sumptis quã applicatis.

¶ Et quando cadit appetit⁹ restaurentur ad comestionẽ nã plurimi eorum q̃ viriliter agũt sup illud ⁊ comeduut violenter absoluuntur ⁊ viuunt: ⁊ necesse est restaurare eos super cibum et oportet vt sint cibi eorum ex acetosis et desiccatiuis et sint pauce quantitatis.

¶ In parte p̃senti ponit regimẽ per alios cibos. d. q̃ quãdo cadit appetitus: quod scđm plurimũ accidit tum ppter cõitatẽ stomachi ad cor. vnde spiritus stomachi est infectus nõ potens suam operationem perficere vel forte propter raptum materie ad os stomachi restaurẽtur ad comestionẽ: idest cogãtur violẽter comedere. nam plurimi eorũ qui viriliter agunt super illud et comedũt violenter absoluuntur ⁊ viuunt: et necesse est restaurare eos super cibũ. i. frequẽter cibare exhibendo parũ pro vice cum nõ possint cibum multũ vna vice exhibituȝ digerere: et etiam oportet quod sicut frequens est resolutio et spirituum corruptio ita frequens fit cibatio et spirituũ noua generatio: et hoc regimẽ est simile regimini venenatorũ qui propter easdeȝ causas debent frequenter cibari paruȝ exhibendo vna vice: et oportet vt sint cibi eorum ex acetosis et desiccatiuis vt resistãt maligne putredini ⁊ pauce quantitatis: cum nõ possint multum vna vice exhibitũ digerere: quapropter partiendus est.

¶ Cibi nanq̃ eorum sunt iterũ mali. quare nocet eorũ multitudo inquãtũ fit additio et nocent inquantum sunt mali.

¶ Hic probat quod cibi non debent esse multi, ⁊ debent esse acetosi. quia multi nocent addẽdo in materiã morbi cum nõ possint bene digeri. Iteȝ nocẽt inquantũ sunt mali apti ad augendam putredinẽ eo quod sunt nati in aere pestifero. iuxta Aui. scđa primi. Amplius mortalitas corrũpit vegetabilia et arbores: ideo animalia que eis vescũtur corrũpuntur. quapropter opȝ vt fiant acetosi ad corrigendum eorũ malitiã. propterea dicit Auicẽ. scđa primi. Aceto preterea in cibo et potu vti est nocumenti eius: scȝ pestilẽtie securatio. Cibi nanq̃ acetosi conuersi in vapores cum spiritibus permixti fouent eos ⁊ prohibent eorum putredinem. et conuersi in humores nõ aptos facile putrefieri: postea conuertuntur in spiritus maligne putredini resistentes.

¶ Rectificationis aũt pestilentie pars est secundum sanos qui sunt in ea et pars eius est secundum sanos et egros.

¶ In parte presenti Auicen. intendens docere modum rectificationis aeris pestilentis. primo ponit quandam diuisionem. secundo exequitur membra diuisionis. secundo ibi. (Illa vero que est.) In prima parte dicit quod rectificationis pestilentie idest aeris pestilentis pars est secundum sanos qui sunt in ea scȝ aere pestilenti ad preseruandum eos a morbis pestilẽtialibus: et pars eius scȝ rectificationis est secundũ sanos et egros: idest ad curandum egros ⁊ preseruandũ sanos qui seruiunt egris pestilentibus in aere pestilenti.

¶ In illa vero que est secũdũ sanos intẽtio est vt exiccetur aer ⁊ fiat boni odoris ⁊ prohibeatur eius putredo cũ quacunq̃ re sit ⁊ rectificatur cuȝ xiloaleos crudo ⁊ ambra ⁊ thure ⁊ musco ⁊ costo dulci ⁊ storace et sandaraca ⁊ assa ⁊ gariofilis ⁊ mastice ⁊ glutino albotiȝ ⁊ laudano ⁊ melle ⁊ croco ⁊ honlz ⁊ cipo ⁊ iunipero ⁊ alusne ⁊ lauro ⁊ ciperis ⁊ squinãto ⁊ sauĩa ⁊ acoro ⁊ gallia ⁊ amigdalis amaris ⁊ assaro. Et quãdoq̃ fiunt ex istis composita ⁊ aspergatur domus aceto et assa.

¶ In hac parte prosequitur membra diuisionis. et primo primũ modũ. scđo scđm. secũda ibi. (Scđm sanos) In prima parte dicit quod in illa: scȝ parte rectificationis aeris que est secunduȝ sanos: idest per quam sani debent preseruari. intentio est vt exiccetur aer et fiat boni odoris et prohibeatur eius putredo cum quacunq̃ re sit: idest cuȝ omni re que sit conueniẽs. siue sint ignes siue suffumigia ⁊ similia: et rectificetur cum xiloaloes: idest ligno aloes puro. Melius eñi xiloaleos apud Auicen. est illud quod submergitur in aqua. Natans vero est priuatum spiritu et vita et est malum. ⁊ xiloaloes est vene arboris que eradicãtur et sepeliũtur in terra donec eorum lignũ et cortex putrefiant et remaneat xiloaloes purum. calidũ est ⁊ siccum et est celebrale cordiale et stomachale. ambra et thure ⁊ musco ⁊ costo dulci et storace: scȝ sicca ⁊ sandaraca. i. vernice. assa. s. dulci et gariofilis. et mastice. ⁊ glutine albotim: idest terebẽtina. laudano. melle. ⁊ croco. ⁊ honlz. idest brassilio ⁊ cipresso. ⁊ iunipero. ⁊ alusne de quo apud Auicen. scđo canone. lauro. et ciperi. squinanto ⁊ sauina. acoro. gallia. amigdalis amaris. ⁊ assaro. ⁊ quãdoq̃ fiunt ex istis cõposita: et aspergatur domus cum aceto ⁊ assa.

¶ Secũdũ sanos vero ⁊ iterũ febricitãtes egros est suffumigatio cũ sandalis ⁊ cãphora ⁊ corticibus granatorũ ⁊ mirto ⁊ malis ⁊ citonijs ⁊ hebeno ⁊ alsegi ⁊ tamarisco ⁊ ribes ⁊ oportet vt multiplicet᷑ suffumigatio.

¶ Docet rectificare aerem secundũ febricitantes et egros: scȝ alijs egritudinibus sicut sunt apostemata pestilentialia. et etiam secundũ sanos q̃ seruiunt illis egris: ⁊ est suffumigatio cum sandalis cãphora ⁊ similibus ⁊ corticibus granatorũ. ⁊ mirto. ⁊ malis. et citonijs. ⁊ ebeno qui est arbor boni odoris ⁊ nigri coloris ⁊ alsegi. et est spẽs fungi in pandetis. Si vero dicat alcalzingi. est species solatri. ⁊ tamarisco ⁊ ribes. ⁊ oportet vt suffumigatio multiplicetur vt fumi penetrent ad minima aeris.
¶ Notandũ quod Auicenna rectificat aerem pro sanis cum calidis ⁊ siccis vt melius exiccet eum et remoueat ab eo vapores corrũpentes ipsum. rectificat autem aerem pro febricitãtibus et sanis seruientib⁹ eis cũ frigidis ⁊ siccis. tum vt excitẽt aerẽ: tũ vt resistãt maligne putredini inchoãti ĩ egris: et que facile posset inchoare in sanis seruiẽtib⁹ egris ppter malignos vapores febriles puenientes ab egris ad sanos sibi seruiẽtes.

¶ Preseruatio a pestilentia. Cap. v.

Oportet vt extrahantur a corpe
hūiditates superflue et incline-
tur regimē eius ad exiccationez
ex oī mōr ex minoratiōe cibi nisi
exercitio. opz eñi vt nō administreṫ neqꝫ bal
neum neqꝫ vina: neqꝫ tolereṫ sitis. et rectifi
cetur aer cū eis q̄ diximus ⁊ declinet cibus
ad acetosa. et minoreṫ ex eo: et sit caro q̄ ad
ministraṫ decocta in acetosis: ⁊ sumaṫ de al
heluen et alchoris et almosos factis cū ace
to et absqꝫ aceto cū sumach. et aqua agre-
ste. et aqua limonis. et aqua granatorū. Et
condita aceto iuuatiua sunt. et ꝓprie cappa
ris aceto cōdita. et algeleniabim. ex illis est
que conferūt ⁊ ꝓhibēt ab eis putredinem.
Et de illis quib⁹ ex ea fit euasio est admini-
stratio tyriace et mitridati ante eam cū reli
quo regimine bono et de medicamine facto
ex aloe et croco ⁊ myrrha sumatur omni die
circiter. ℥. j. quoniā est iuuatiuum.

¶ Nunc hic preseruans corpora a morbis pestilē-
tialibus primo iubet superflua euacuari ⁊ corp⁹
exiccari. Secundo rectificat aerem ⁊ ordinat dietā
Tertio ponit quasdā medicinas. scd̄a ibi (Et re-
ctificetur) tertia ibi (Et algelenlabin) In prima
pte dicit oportere extrahi hūiditates superfluas
a corpore. s. flebothomia ⁊ ventris solutione. secū
do totum regimen tā sex rerum non naturaliuz ꝙ
medicinale esse exiccatiuum ita vt minoretur cib⁹
et dentur ea que corpus exiccant secūdū omnē mo
dum preterꝙ exercitio ⁊ balneo ⁊ siti. hec eñi corp⁹
inflammant ⁊ faciunt necessitatem inspirādi mul-
tum aerem qui cum sit putridus putrefacit humo-
res. ⁊ est causa febris pestilentis. nec dentur vina:
⁊ proprie vinosa in multa quātitate. qꝛ inflāmant
sed supple dētur paucifera in modica quantitate ⁊
ad acetosū tēdētia nisi obstet stomachi frigiditas.
Et rectificetur. s. cum eis aer que diximus in prece
denti cap. et cibus declinet ad acetositatē ⁊ mino
retur in quātitate vt corpus exiccetur ab humori-
bus superfluis. ⁊ carnes sint decocte in acetosis. ⁊
etiam cum aceto: ⁊ alijs acetosis: sicut agresta. vi-
num granatorum. acetositas citri. limonis ⁊ citrā
guli ⁊ similia. ⁊ sumant de albeluen ⁊ alcaris ⁊ al
mosos que sunt cibaria acetosa facta aut cū aceto
aut sine aceto: sicut cū sumach aut agresta aut suc-
co limonis. s. recētis ⁊ granatorum. sed condita cū
aceto sunt iuuatiua ⁊ proprie cappares cum ace-
to conditi. aceto nāqꝫ in cibo ⁊ potu vti est eius no
cumenti securatio. scd̄a primi. ⁊ algeleniabin. i. cō
ditū de rosis. ⁊ est zuccarū ro. ⁊ est ex eis que confe-
runt cōfortādo cor. ⁊ prohibet putredinē exiccan-
do ⁊ infrigidādo. ⁊ de illis quibus fit euasio in pe
stilētia est administratio tyriace ⁊ metridati ante
eam. i. anteꝙ fiant morbi pestilentiales cum reli-
quo regimine bono. s. suprascripto. ⁊ de medica-
mine facto ex aloe parte vna ⁊ croco ⁊ myrra. ana.
tertiam partez vnius circa. ℥. j. quottidie sumatur:
qm̄ iuuatiuū est: sed sumatur cū pauco vini odorife
ri. Inquit eñi Ruffus. nūꝙ vidi aliquem bibentem
hanc medicinā qui nō liberaretur ⁊ preseruaretur
ab epidimia. ¶ Nota tñ ꝙ aliq̄ vino deditī nō cre-
dunt se posse preseruari a morbis pestilentialib⁹
nisi per copiosum potum vini potentis. ⁊ ita pre-
seruātur ab his ⁊ doloribꝰ arteticis per copiosum
mictū vrine turbide grosse. sunt tamē in sensu sicut
animalia bruta. sicut xxviij. probleumatum scribit
Aristoteles de Dyonisio siracusano. ¶ Regimen
cōtra pestilentiā ⁊ morbos pestilētiales est triplex
Primū prohibet ne aer fiat pestilēs ⁊ ipsum factū
pestilentē rectificat. Secundū preseruat a morbis
pestilētialibus. Tertium curat morbos pestilen-
tiales. ¶ Primū cōpletur ꝓhibēdo ne quis veniat
a loco infecto. nec aliqua inde deferantur ad locū
cōseruādū. secūduz vt cloace ⁊ reliqui meatus de-
putati ad expulsionē superfluitatū teneātur aper
ti vt loca tam publica ꝙ priuata possint mūdari
a superfluitatibus. Et loca que debent stare cōclu
sa sint optime obturata ⁊ pro cōseruatione dom⁹
habitationis precipue aperiantur fenestre q̄ sunt
versus septētrionē ⁊ oriēs saltem in pricipio diei
que vero sunt versus meridiē ⁊ occidēs sint clau-
se. tertiū est vt in locis tam publicis ꝙ priuatis ac
cendantur ignes ⁊ fiant suffumigia de quib⁹ Aui-
cēna ⁊ fiāt aspersiones cū aceto ⁊ similibus. ¶ Se
cundū regimē preseruatiuum a morbis pestilen-
tialibus habet tres intētiones. Prima ordinat de
bitū regimē in sex rebus non naturalibus ⁊ anne-
xis. Secunda materias superfluentes educit. Ter
tia virtutes mēbrorū principalium ⁊ proprie vita
lem cordis cōfortat que itētiones quō debeāt cō-
pleri patet ex textu ⁊ ex dictis pro declaratiōe ei⁹.
Tertiū regimē curatiuum morborū pestilētialiuz
scꝫ febrium ⁊ apostematū que secūdū plurimū cō
iungūtur: tripartitur. quoddā eni debeṫ cause an-
tecedēti. quoddā cause cōiuncte. s. facienti aposte-
ma. tertiū est cōmune vtriqꝫ. Primū habet quat-
tuor intentiones. prima euacuat. secunda alterat
discrasiaz. tertia digerit materiā. quarta eradicat
que qualiter debeant cōpleri patet ex dictis in ex-
positione textus. Et cum fit euacuatio iuxta pri-
mam intētionē fiat frequēter ⁊ cū medicinis electi
uis benedictis maxime cuz pillulis in textu dictis
ex inuentione Ruff. ⁊ flebothomatur taliter vt mi-
nuatur materia ⁊ elongetur a mēbris principali-
bus ⁊ maxime a corde. Secundū regimē quod de-
betur apostemati perficitur hoc modo. nā si apo-
stema fuerit de genere carbūculoruz sicut altoim.
primo scarificetur locus apostemat⁹. aut sangui-
suga applicetur: vt materia ex eodē loco eradiceṫ.
secūdo cauterizetur cū cauterio actuali aut poten
tiali. sed melius ē actuale ⁊ procuretur casus esca-
re. ⁊ curetur cura vlcerū. si vero nō fuerit vlcerosuz
sicut ea que fiūt in locis emūctorijs similiter sca-
rificetur ⁊ vētosa aut sanguisuga appliceṫ: ⁊ post-
ea maturetur cum emplastro maturāte ⁊ attrahē
te: ⁊ post maturationē aperiatur et curetur cura vl
cerum. Si vero nō obedit maturationi cauterizeṫ
et procuretur casus escare. ⁊ deīceps curetur cura
vlcerum. Hic breuiter me expedior multa eñi ī hac
materia scripsi in tractatu meo cōtra pestē. ¶ Ter-
tiū aūt regimen habet duas intentiones. scilicet
curationem accidentium. scilicet vigiliarū subeth
sincopis destructionis appetitus et similium que
complenda est secūdū exigentiam ipsorum. secun-
da est regimen sex rerum quod declinet ad frigidū
et siccum. precipue rectificetur aer et violenter co
medere cogantur precipiendo cibū. similiter par-
tiendus est somnus vt maior non sit vltra tres ho-
ras sit tamen totus sex aut septem horarum.

¶ De variolis. Ca. vj.

Quandoqꝫ accidit in sanguine ebu-
litio sꝫ semitā putredinis cuiusdā
de genere ebulitionū que accidūt
succis, et talia

Isaac. v. febriū Cā variolaruz materia est in cōpositiōe fet⁹

in vulua existē tis: quā in quibusdā locis natura claudit a pricipalib' mēbris remotis cutis vicinātib' ppt debilitatē mēbroꝝ fet' q̄litatē illius materie nō sustinē tium.

succis: ⁊ talia quidē accidētia fiūt per eam ita vt partes eorum ab inuicē discernātur.

¶ Post scientiā de pestilētia ⁊ feb.pestilentialibus agit de variolis et morbillis: q2 sunt homogenei morbis pestilētialibus: sicut dictū fuit superius. ⁊ habet hec pars duas partes. In pria agit de ipsis theorice. in scda practice. scda ibi. (Op3 in variolis). Prima iterū in duas. in prima agit de variolis: l3 etiā dicta sua possint morbillis accōmodari In scda parte specifice agit de morbillis. scda ibi (Scias q morbillus). Pria iterū in duas. in pria ponit modū ,puētus variolarū. cās spēs ⁊ indicia. in scda signa. scda ibi in princip. sequētis capituli (Quādoq3). Primū capitulū diuido in octo partes. in pria parte ponit modū ,puentus variolarū et morbillorū: in scda cās: in tertia in quibus corporibus accidāt: in quarta in quib' tpib' magis accidāt. in quita in quib' locis accidāt. in sexta ponit tēpora. in septima spēs. in octaua accidētia. secunda ibi. (Et variole quidē). tertia ibi. (Et plurimū). quarta ibi. (Et earū euentus) quinta ibi (Et variole nō accidūt.) sexta ibi. (Et quādoq3 apparet) septima ibi. (Uariolis.n. insunt.) octaua ibi. (Et virides quidē). Prima in duas. nā in pria ponit modum generalem ebulitiōis horum. secūdo declarat subdiuidens ipsum. secunda ibi. (Et de hoc est cuius). In pria parte dicit q quādoq3 accidit ebulitio in sanguie scdm semitā cuiusdā putredinis q̄ ebulitio est de genere ebulitionū q̄ accidūt succis q̄ fiunt talia accidētia per eā ebulitionē qd partes eorū. sc3 sanguinis ⁊ succorū abinuicē separantur ⁊ discernūtur. ¶ Prio notandū pro declaratione huius partis ebulitionē tam sanguis quam succorū esse duplicē. vnā perfectiuā q̄ fit a calore ,pprio naturaliter agente. adiuto tamē a calore cōtinentis: cuius terminus est perfectio eius qd ebulit per separationē superfluoꝝ q̄ putrēt et corrūpunt Ebulitio aūt corruptiua que fit a calore ,pprio facto extraneo adiuto a calore continētis cuius terminus est putrefactio eius qd ebulit p separationē humidi a sicco aliqn̄ tamē perducēs ad incinerationē ⁊ elementoꝝ separationē. Exemplū prime ebulitiōis est q̄ fit in musto qd in vinū depuratum cōuertit per actionē caloris naturalis adiuti a calore ɔtinētis separātis superflua: sc3 grossum terreum petens fundum ⁊ partes aquosas ⁊ aereas q̄ in spumā ɔuertunt ⁊ in medio remanet vinū depuratum. Et scdm exemplū eiusdē ebulitiōis est que fit in massa sanguinea infecta q̄ in massam sanguineam depuratā cōuertit per actionē caloris naturalis ,ppriȷ adiuti a calore cōtinentis separātis superflua: sc3 partes aquosas terreas ⁊ aereas. quarum aliquas interdū pellit per secessu3 ⁊ resolutionem insensibilē. plurimū tn̄ earū pellit ad mēbra. sed maxime ad cutim ex quib' fiunt variole ⁊ morbilli. Exemplū scde ebulitionis: sc3 corruptiue est qn̄ mustū vel vinū ebulit ⁊ putrefit per actionē caloris propriȷ facti extranei adiuti a calore continētis soluētis cōplexionē ⁊ separātis humidū a sicco. et quādoq3 tandē incinerātis et ipm in elemēta separātis q̄ incineratio ⁊ elementorū separatio est terminus vltimus putrefactionis. et silr accidit in massa sanguinea. Et ex his facile patere pōt hoc primū dictu3 Auicen. vtriq3 ebulitioni cōuenire: et fuisse intentionē Aui. de vtraq3 loqui. qd etiā manifestatur ex partibus sequētibus.

¶ Et de hoc est cui' causa est res quasi naturalis faciens ebulitionē sanguis: quare putrefit ab eo illud qd admiscet ei de reliquiȷs nutrimēti sui mēstrualis: qd est in pregnatiōe. aut gn̄atur in eo post illud ex cibis feculētis et malis de illis q̄ rarificāt substātiam eius ⁊ faciunt eā ebulire donec fiat ei substātia recta fortior prima. et magis apparens: sicut illud qd natura efficit in succo vue ita quod rectificat ipsum faciendo vinū similis substātie ⁊ iam putruit spuma aerea et fex terrea.

¶ In parte p̄senti Aui. declarat vtrūq3 modū ebulitionis. et prio perfectiuū. scdo corruptiuū. scda ibi. (Et de hoc). In prima parte dicit q de hoc: id est de hac ebulitiōe est vna. cuius cā est res. i. calor quasi naturalis. q2 nō est ex toto naturalis: cū excedat in gradu faciens ebulitione3 sanguis. i. masse sanguinee que naturalē faciēs malitiā sanguinis idest faciēs sanguinē malū esse naturalē. et putrefit ab eo sc3 sanguie cū sit naturalis id qd ei admiscetur de reliquiȷs nutrimēti menstrualis qd est in pregnatione. i. putrefit residuū sanguis menstrualis ex quo fetus nutriebat in vtero: qd residuum remāsit in eo post partū. aut generat in eo: idest aut putrefit ille sanguis qui generat in eo post illud. i. post partū ex cibis feculētis ⁊ malis. i. malarū superfluitatū et mali nutrimēti de illis qui rarificāt substantiā eius. i. de illis qui faciūt substantiā mollē lassam siue fluidā. et faciūt eum ebulire. i. sunt cause cur ebuliāt donec fiat illi substātia recta fortior prima: idest donec fiat ei. sc3 sanguini post ebulitionē modus sube bonus fortior prio ,ppter meliorē modū mixtionis hūidi cū sicco ⁊ sepationē superfluorū. et magis apparēs: q2 suba bona latebat in superfluis eius. nūc post eorū sepatione3 est facta manifestior: sicut illud qd natura efficit ī succo vue idest silr accidit in sanguie ebuliēte qd accidit in musto qd natura rectificat faciēdo vinū silis substantie. i. equalis substātie quo ad oēs eius ptestā formales q̄ materiales. ⁊ iam putruit spuma aerea. i. ptes aeree et aque ex quib' facta est spuma exn̄s in parte supiori: et fex terrea petēs fundū: et silr a sanguie ebuliēte separātur supflua: quorum pars terrea aliqn̄ fluxa expellit et subtiliter insensibiliter resoluit: sicut etiā in vino. plurimū tn̄ superfluorū ad cutim expellit ⁊ fiunt variole et morbilli. Un̄ ɔpando hec adinuicē mēbra corporis hūani sunt sicut veges. massa sanguinea sicut mustū. proprius calor in hoie silatur calori ,pprio musti. calor cōtinētis est idē. qui ambo sunt cā ebulitionis. supflua separātur in vtroq3 p ebulitionem: ⁊ pelluntur ad extrema. sanguis depuratus ⁊ silr vinu3 remanet in medio. ¶ Prio notādū q calor faciēs ebulire tam sanguinē quam mustū cum ebulitiōe perfectiua est partim naturalis cum per ipsum id quod ebulit perficiat: ⁊ partim preternaturalis cū calefiat intensius q̄ ɔueniat illi qd ebulit post eis perfectionē: est tn̄ magis naturalis q̄ p̄ternaturalis. cum finis eius sit perfectio et cōplemētu3 eius qd ebulit: que quidē perfectio est digestio vtriusq3 Nam digestio. iiȷ. metheoroꝝ est perfectio in vnoquoq3 hūido a ,pprio ⁊ naturali calido ex oppositis passiuis. ¶ Et si querat an huiusmodi digestio debeat dici pēpasis. Respōdet q pēpasis. iiȷ. metheororū appropriat fructib'. iō digestio siccoru3 fructuū non ,pprie appellat pēpasis: neq3 ad ipm reducit: eo q sunt partes fructuū: sed digestio sanguinis neq3 dicēda est. pēpasis neq3 ad ipm redu-

citur nisi metaphorice. Et nota ꝙ talis hoꝝ trāsmutatio ꝓprie dr̄ ebulitio cū per actionē caloris pars coꝝ in vapores trāsmutetur penetrātes ꝑ eoꝝ corpa: ⁊ ipsa extēdētes ⁊ in altū eleuātes. ¶ Scḋo principalr̄ notādū ꝙ sanguis rectificabilis ꝑ ebulitionē est duplex. vnus cōtractus ab vtero materno: et variole q̄ fiūt per hmōi ebulitionē sunt apte cōicari cuilibet hoī ⁊ scḋz plurimū solū semel. ali⁹ est sanguis ebulitiōi parat⁹ aptus facere variolas acq̄sit⁹ post ptū ꝑ cibaria feculēta et aquosa sicut lac camellinum ⁊ eqnum ⁊ ꝓprie sumptū ab inconsuetis ⁊ ꝑ hmōi sanguis mltiplicationē sunt apte fieri variole. est eñ sil'is sanguini menstruali mulieris hñs ptes fecales grossas ⁊ ptes malas aqueas crudas. vnde ex ebulitiōe fiet rectificatio: et ex hoc sanguine eueniūt quibusdā hoībus variole ⁊ sunt apti multotiēs variolari: vt dicit Auicen.

¶ Et de hoc est cuius causa est res adueniens extrinsecus ebulire faciens occulta q̄ permiscet humores cum sanguie cōmixtiōe eunte in dispositiōe ebulitiōis et stationis sub sole. sicut accidit apud alteratione tem poris: et proprie veris ab eo qḋ pertinet ei de qualitatibus et ordine.

¶ In pte pn̄ti declarat ebulitionē corruptiuā di. ⁊ de hoc. i. de hac ebulitiōe est aliq̄ cui⁹ cā est res occulta aduenitēs extrinsecus ebulire faciēs q̄ res faciens ebulire ꝑmiscet hūores cū sanguie mixtiōe eunte in dispōne. i. in sil'itudie statiōis sub sole. id est ebulitiōis eoꝝ q̄ stant sub sole. sicut accidit cum tp̄s alteratur ⁊ ꝓpe ver ab eo qḋ ptinet. i. cōuenit ei de q̄litatib⁹ supple p̄mis aut scḋis. et in ordine ad tpa p̄cedētia aut subsequētia aut suarū partiū inter se. ¶ Primo notādū ꝙ cā occulta aduenitens extrinsec⁹ pōt eē aliq̄ occulta dispō aeris pestilētialis: cui⁹ cā multotiēs est occulta siue pēdeat a causis celestib⁹ siue terrenis sicut dictū fuit in cap̄. de pestilētia. Ista eñ est cā cur ebuliāt hūores maligna ebulitiōe. et est aliqñ cā euent⁹ multitudīs variolarū. quarū plurime sunt maligne ⁊ ebulitiōis antecedētis eas. variole nāq ⁊ morbilli multotiēs antecedūt pestilentiā. Aū. xix. ptinētis. cap̄. de variolis. variole ⁊ blacelle. i. morbilli sunt de morbis qui dñr nūcij pestilētie ⁊ plurimū inducūtur ex corruptiōe aeris inducti a cadaverib⁹. ⁊ ad hāc ebulitionē corruptiuā ꝯcurrūt etiā cause manifeste extrinsece: sicut statio sub sole: ꝑmutatio in tꝑib⁹ anni: et malitia regimīs in sex rebus. sꝫ p̄ter has cās extrinsecas cōcurrūt etiā calor ꝓprius eoꝝ q̄ ebuliunt fact⁹ extrane⁹. Est eñ. iiij. metheoroꝝ putrefactio corruptio quedā in vnoquoq hūido ꝓprie ꝫm naturā caliditatis ab aliena caliditate. hec āt est que ambiētis. ita vt vterq calor ꝯcurrat extrinsecus ⁊ intrinsecus: sicut etiam in ebulitiōe ꝑfectiua. sed placuit Auicē. in ebulitiōe corruptiua facere mentionem de cā extrinseca magis ꝙ de cā intrīseca: cū hec magis extranea ⁊ aliena siti quaꝫ calor proprius eius qḋ ebulit. ¶ Secūdo notādū ꝙ licꝫ in vtraq ebulitione: scꝫ ꝑfectiua ⁊ corruptiua fiat humorū permixtio cū sanguine. Aui. tñ dixit fieri hanc permixtionē in corruptiua ⁊ nō in perfectiua ꝓpter finē. In fine nāq ebulitiōis ꝑfectiue remanet sanguis clar⁹ sepat⁹ a suꝑfluitatib⁹ q̄ tꝑe ebulitiōis fuit ad mīma secū permixt⁹. sed in fine ebulitionis corruptiue remanet putrid⁹ ⁊ suꝑfluitatibus admixt⁹. ⁊ hic forte scḋm aliquā ptē expulsus extra venas faciet variolas malas violaceas viri des aut nigras: licꝫ tandē ꝓcedēte putrefactione fiat humidi a sicco sepatio ⁊ tandeꝫ incineratio et elementoꝝ sepatio sicut in ceteris que vere putrefiunt. Hic eñ est termin⁹ vltim⁹ putrefactiōis. iiij. metheoroꝝ. ¶ Et nota ꝙ nō solū ex suꝑfluis in q̄li fiunt variole ⁊ morbilli: sed etiā cū sanguis superfluit in quāto: dato ꝙ sit bonus. expellitur eñ ꝓpter virtutē: sicut videm⁹ in ceteris expulsiōib⁹ a natura factis hūores expelli nō solū ꝓpter malitiā: sed etiā ꝓpter multitudinē: cū humores possint ledere ⁊ virtutē stimulare tā sui mltitudine ꝙ sui malitia. ¶ Tertio notandū ꝓ declaratiōe exēploꝝ Aui. qḋ statio sub sole. i. qñ hō diu se ⁊ forti soli expōit ebulit eius sanguis poti⁹ ebulitiōe corruptiua quam perfectiua. Silr̄ qñ ver est ꝑmutatum suis q̄litatibus. vt qꝛ est valde calidū aut humidū. aut qꝛ sit ꝑmutatū in ordine ad hiemē. qꝛ etiā p̄cessit hiems calida ⁊ hūida. aut qꝛ sit ꝑmutatū in ptib⁹ suis. vt qꝛ pricipiū sit calidū ⁊ hūidū notabilr̄: ⁊ finis eius valde remissior in his qualitatib⁹. Et tu potes exēplificare de estate ⁊ autūno. exercitio ⁊ balneo et similibus poti⁹ ebulire faciētib⁹ sanguinē ebulitione corruptiua ꝙ perfectiua. ¶ Ultimo notandum ꝙ he due ebulitiōes siue vt meli⁹ dicaꝫ bonitas et malitia hmōi ebulitiōis pn̄t ꝯiungi ⁊ vsq ad certum terminū simul intēdi qḋ manifestum est: eo ꝙ cause sue simul pn̄t ꝯiungi ⁊ intendi. verbi grā. sit puer apt⁹ variolari ex residuo nutrimēti mēstrual' cui⁹ calor naturalis sit fortis: et fiat aer in quo est pestilētialis ⁊ incipiat fieri ebulitio. illa eñ simul erit perfectiua ⁊ corruptiua denoīatio: aut tandeꝫ fiat denoīatio a dispōne: ⁊ a cā vincente. ꝙ si cause sunt eq̄les ⁊ passiuꝫ indifferēs simul eq̄liter vsq ad mediū latitudinis intendūtur sub quo medio contraria se cōpatiūtur. Sed de hoc dixi quātū est opportunū in q̄one de ꝯtrarijs. et ibi oñdi quō digōr ⁊ putrefactio intendātur ⁊ vsq ad quē terminū.

Pro declaratione dictoꝝ cadit dubium vtrū ex residuo sanguis mēstrualis fiant variole ⁊ morbilli.

¶ Ad partē negatiuā arguitur ꝙ infans in vtero nō nutritur neq ḡnatur ex sanguie mēstruo: immo ex optimo sanguie mulieris vt sentit zoar in fine Teysir et Gal'. in lib. de sꝑmate. cap̄. viij. ¶ Scḋo. variole tardātur scḋm plurimū vsq ad annū quintū sextū vel septimū. qñq vsq ad annū decimūquintuꝫ. et quādoq vsq ad sexagesimū vt docet experiētia. sꝫ nō est possibile sanguinē menstruuꝫ vsq ad illud tēpus remanere in venis. ergo ⁊c. ¶ Et cōfirmatur qꝛ sanguis mēstruus trāsiuit in mēbra. sed mēbra nō ebuliunt: ergo ex illo residuo non fit ebulitio. ¶ Tertio. sequeretur qḋ infans deberet variolari in vtero aut per paruū tēpus postꝙ exiuit vteruꝫ: sed ꝯñs est falsum: cū ꝫm plurimū variolēt inter quintū annū et septimū: cū nō appareat sibi acquiri illo tēpore dispōnē aliquā: quā prius nō habuerit. ¶ Quarto principalr̄. aut variole fierēt ex toto sanguine ebuliēte aut ex suꝑfluitatib⁹. nō ex sanguine ebuliēte: qꝛ ꝑficitur ⁊ rectificatur ⁊ remanet in venis nō ex suꝑfluitatib⁹. qꝛ aut ille essent aquositas colerica flegmatica aut melācolica que preerāt in venis: aut que de nouo facte sunt. nō primū. qꝛ sic de illis absq ebulitiōe sanguis potuissent fieri sicut quotidie ex illis generantur pustule ⁊ apostemata in cute absq precedenti ebulitiōe. Si secūdū queritur a quo ille suꝑfluitates genite sunt. et an sint ille numero que preerāt ante ebulitionē: aut eiusdeꝫ speciei: numero tantū differētes a preexistētibus. silr̄ de sanguine queritur an sit ille idem numero qui

preerat

preerat ante ebulitionē. ¶ Quinto si ex residuo sanguinis mēstrualis reseruato ī infante fierēt variole: sequeret̃ ꝙ mulieres in quibꝰ retinētur mēstrua deberēt variolari. ꝯñs manifeste falsum. sed ꝓbat̃ cōsequētia: qꝛ posita causa ponit̃ effectus. ⁊ nō videtur cur ex simili sanguīe mēstruo debeant infantes variolari: ⁊ nō mł'ieres. ¶ Sexto querit̃ que est differētia inter infectionē mēstrualē que est causa variolarū: et eā que est cā lepre cū apud Azarabiū in cap̃. de lepra ꝯceptus in prima die mēstruorum efficiat̃ leprosus in duodecimo anno vel ante. cōceptus vero in secūdo fiat leprosus in. xiij. vsꝗ ad xxiiij. cōceptus ꝟo in tertia die efficiat̃ leprosus in xxxv. vsꝗ ad. xxxvj. cōceptꝰ vero in quarta die efficiatur leprosus a. xxxvij. vsꝗ ad. xlviij. ¶ Septimo ex parte affirmatiua q̃onis sequit̃ ꝙ equi ⁊ boues et similia aīalia que nutriūtur ex sanguīe mēstruo in vtero deberēt variolari ꝓpter eandē causam ex qua hoīes variolant̃. ¶ Octaua si variolatio fieret ex reliquijs sanguīs mēstrualis nō eēt necessariū precedere ebulitionē. ꝯsequēs cōtra experientiam sed ꝯsequentia ꝓbat̃ cū superfluitates cuiuscūꝗ generis ⁊ per quācunꝗ regionē quotidie expellātur: et etiā ad cutim nulla ꝑcedente ebulitiōe: sicut videmus in assaphati scabie lepra ⁊ similibus.

¶ In oppositū est Auicenna ⁊ reliqui autores.

Pro solutione dubij prio ꝑmittenduz qđ variole sunt pustule facte in oībus mēbris cōsimilibꝰ ⁊ scđz plurimū in cute ex superfluitatibus masse sanguinee scđm plurimū ipsius ebulitiōe precedēte per quā fit eiꝰ depuratio per expulsionē hmōi sup̱fluitatū extra venas morbillus aūt est variola colerica. ¶ Scđo notandū ꝙ sunt due cause variolatiōis. sub variolatione etiā cōprehendēdo morbillationē: scꝫ efficiens et finalis. variolatio nāꝗ et sił'r variole cum sint accidētia nō habēt causam formalē neꝗ materialē ex qua. Cā aūt finalis variolatiōis est masse sanguinee depuratio: ⁊ ꝯsequenter sanitas hoīs. Causa aūt efficiēs est duplex. vna est superfluitates que sunt in massa sanguinea aquee aeree ⁊ terree stimulātes virtutē. Cā aūt multiplicatiōis harum in sanguine est residuū sanguinis mēstrualis in venis derelictū. Itē infectio mēbrorum fetus a sanguine mēstruo secū in secūdina contēto: ⁊ eoruz ex eodē nutricatio ⁊ augmētatio ex quibꝰ fit vt oē nutrimentū in massam sanguineā sił'r infectū ꝯuertatur. ¶ Secūda causa est cibi sup̱flui aquosi: sicut lac camellinū ⁊ eq̄nū ꝓportionati ad multiplicandum sanguinē, similē sanguini menstruali: ⁊ hi pñt esse causa vt hoīes multotiēs variolētur. ¶ Secunda causa efficiēs est virtus ab hmōi superfluis grauata vtens ꝓ instrumēto calore naturali mēbrorū necnō proprio calore ipsius masse sanguinee coadiutus a caliditate ⁊ humiditate ⁊ influxu celesti. q̄ oīa sunt causa cur massa sanguinea ebuliat ⁊ remaneat in venis depurata per expulsionē superfluoꝝ extra venas que superflua faciūt pustulas in oībꝰ mēbris ad que cōtingit hmōi sup̱flua pelli. ¶ Ex his infertur cōclusio respōsiua ad quesituz variole fiunt ex superfluitatibꝰ masse sanguinee infecte ꝓpter reliquias sanguīs ab vtero ꝯtractas aut ꝓpt̃ infectionē membroꝝ fetus a sanguīe mēstruoso secum in vtero contento. aut ex quo nutrita et aucta sunt. aut tertio ꝓpter malum sanguinē feculentuz ex malis cibis generatum. ¶ Hec conclusio. licꝫ ex predictis sit manifesta: tamē probat̃ euidētiꝰ quo ad primas duas partes. variole sunt cōmunes oībus hoībus et fiunt scđm plurimū vsꝗ ad septimum annuz. ergo opꝫ eas prouenire absꝗ aliqua causa cōmuni oībus hominibꝰ que faciat eas sibi accidere scđm plurimū hoc tēpore. sꝫ nulla est causa cōmunis nisi que ab vtero materno cōtracta est aut ex lacte quo nutritus est post exitū ab vtero: sꝫ lac nō pōt esse causa huiusmodi superfluitatū cuz sit nutrimentū conueniēs ⁊ sibi ꝓpriū. ergo relinquitur primū. Amplius variole aliquādo fiunt in fetu existēte in vtero. aliquādo parū post exituz ab vtero. sed hoc nō potest esse ex lacte. quare ⁊c. ⁊ assumptū declarat experiētia. ¶ Scđa pars ꝯclusionis probat̃: qꝛ cōtingit hominē multotiens variolari. Unde Auicē. cap̃. isto. Et multotiēs homo variolatur duabus vicibꝰ. sed cū vna vice sanguis depuratur per variolationē corrigit̃ infectio ab vtero cōtracta. Si ergo variolat̃ post illud, ē ꝓpt̃ infectionē nouā sanguis a sanguine genito ex cibis feculentis. ꝓpterea hoc est de intētiōe Aui. in principio cap. ¶ Sed nunc superest vt respōdeamus ad rōnes factas in princip. suadētes oppositū. ¶ Ad primā dicit̃ quod fetus aliquādo ex sanguine optimo generat̃ nutritur et augetur. ⁊ hic degit multū sanus sine assaphati cū paucis variolis et sine huiusmodi infectiōibus si bene regat̃. variolat tamē ꝓpter infectionē mēbroꝝ in vtero cū sanguine mēstruo cōtentoꝝ: qđ declarat zoar per similitudinez de fermēto in vase vitreato diu cōtento qđ inficit̃ taliter vt post eius lauationē et optimā abstersionem si ponatur in eo pasta azima fermētat̃. ¶ Ad scđam rōnem cōcedit̃ antecedēs ⁊ negat̃ cōsequētia. nam quāuis nō remaneat sanguis menstruus in venis infantis vsꝗ ad tēpus notabile: tamē remanet infectio in mēbris per quā fit ex cibis sanguīs mali generatio q̄ infectio est acquisita a sanguine mēstruo ex quo nutritus est in vtero aut saltē infectus dū sił' cū eo in vtero cōtinebat̃. quāuis nō esset immediatus ei. ¶ Et ex his pꝫ solutio ad confirmationē. Et dicit Gētilis ꝙ nec ratiōe: nec autoritate limitata est quātitas tēporis in quo aliquis humor remanet in venis in naturali aut preternaturali dispositione. Unde licꝫ Galenꝰ in lib. de euchimia aut cacochimia dicat ꝙ malū regimē factum in iuuētute apparet ī senectute: hoc pōt esse propter remanentiā qualitatis absꝗ remanentia humoris qui impressit qualitatē illā. Et licet Auicenna in cap̃. de emitriteo dicat aut fiat senex post iuuentutē aut acuitatē cōplexiōis. nō tñ apparet quāto tempore deficiēte iuuētute durauit colera q̄ reperit̃ in prima senectute. extrema omniū harum etatū sunt cōtinētia. nec habet̃ aliqua ratio ꝓbabilis ad limitandū hoc tēpus. Unde hoc tēpus limitatū aut nō est scibile sicut res scibiles sunt proportiones irrationales quinto euclidis cōmento tertio: aut si est scibile nōdum est scitū sicut quadratura circuli est scibilis nōdum scita. ¶ Ad tertiū cōceditur infantē aliquādo variolari in vtero. alij ꝑ paruū tēpus post exitū ab vtero. scđm plurimū tamē variolat̃ post primū aut scđm annū vsꝗ ad septimū: licet quādoꝗ tardet̃ variolatio vsꝗ ad decimūquartū vel quinquagesimū ⁊ sexagesimū. nec est necessariū sanguinē menstrualē derelinqui vsꝗ ad illud tēpus. sed sufficit ꝙ in mēbris ⁊ in sanguine sola infectio qualificatiua derelinquat̃ que successiue conseruetur. sicut successiue cōseruat̃ in his qui fiunt leprosi in duodecimo anno post ꝯceptionem factam in prima die mēstruorū vt dicet̃ post. ¶ Ad quartū dicitur quod alique variole possunt fieri ex sanguine depurato cuz superfluit in quāto et cum nimis ebulit. nec est necessarium totū sanguinem

guinem etiam perfectū remanere in venis:sed scđ3
plurimū fiunt ex superfluitatib⁹.Sed cū instat. qꝛ
aut generatur ex superfluitatib⁹ que preerāt.aut q̄
de nouo per ebulitionē genite sunt.Dicit gentilis
ꝙ generātur ex sup̱fluitatib⁹ que preerāt solum in
potētia in massa sanguinea:nunc vero p̱ ebulitio/
nem sunt facte in actu.¶Cōtra suppono ꝙ q̄ttuoꝛ
hūores sunt in actu in massa sanguinea. Suppo/
no secūdo ꝙ materia variolarū sit aliq̄s.vl' plures
ex humorib⁹.tunc arguit͛ sic:aut materia p̄ria hu/
moris faciētis variolas qui sit flegma prefuit aut
nō.Nō est dicendū ꝙ nō prefuit:quia esset de no/
uo generata qđ est īpossibile.si aūt prefuit aut sub
forma aliqua aut sine forma.nō scđ3:qꝛ impossibi
le est materiā esse informē. Si prefuit sub aliq̄ for/
ma ꝛ nō nisi hūoris:ergo aliquis humor preexn̄s
corruptus est.aliter aliquid esset genitū sine alteri⁹
corruptiōe.aut ergo ille humor est eiusde3 speciei
cum isto aut nō:nō primū:qꝛ sic vnū indiuiduū cor
rumperet͛ immediate in indiuiduū eiusdē speciei.
Si differt spē.ergo hoc flegma genitū est imedia/
te ex sanguine colera aut melācolia per solā ebuli
tionem:quod est impossibile.Credo quod tuti⁹ sit
dicere qđ ille superfluitates preerāt in massa san/
guinea sub formis suis:nō tamē p̄pter ad minima
permixtionē poterant expelli nisi per fortē ebuli/
tionem separantē eam ab humoribus laudabili/
bus:et licet sup̱flua aliquādo expellātur ad cutim
et alia mēbra sine ebulitiōe:nō tamē oīa.s. quādo
sunt cū humoribus bonis ad minima p̱mixta. Et
p̄sequēter dicit͛ ꝙ oēs humores siue laudabiles in
venis retēti siue illaudabiles expulsi sunt scđ3 plu
rimū idem numero qui primo erāt:sicut etiā in mu
sto vinū laudabile post ebulitionē est idem nume/
ro quod prius erat.et silr̄ sue superfluitates sunt il
le eedem.cuius signū:qꝛ superfluitates possunt a
vino per solā collationem sine ebulitiōe separari.
¶Ad quintā rationē respōdetur mulieres non va/
riolare propter sanguinē menstruū retentū ꝛ in ve
nis cum residuo sanguinis sui permixtū: qꝛ virtus
mulieris nō sustinet ip̄m tanto tēpore vt posset di
geri et ebulitiōe perfici post separationē sup̱fluo/
rum:s3 ille p̄pter defectū virtutū naturaliū in mu
liere aut putrefit aut expellit͛. ¶Contra similiter
deberet fieri in infante cui magis p̄ternaturalis
ē q̄ꝫ mulieri a qua factus est.Respōdetur ꝙ est ma
gis disproportionatus mulieri cū ex ip̄o nō sit ali
ta:sed ex sanguine meliori in epate eius generato.
Econtra vero infans ex ipso alitus est ꝛ sibi paula
tim assuefactus.melius ergo sustinet ip̄m quousq̄3
digerat͛ ꝛ perficiat͛.ꝛ virtutes etiam naturales in
fantis sunt fortiores ꝛ virtus sensitiua magis hebes
nō ita irritata a p̄sentia illi⁹ sanguinis. Aliter ſm
Gentilē dicit͛ ꝙ sanguis in venis fetus reseruatus
nō est ille qui ebulit ebulitiōe perfectiua:sed ille q̄
est genitus in epate infantis qualitatiue infectus
per longā morā in vtero cū illo sanguine mēstruo.
Et etiam ille qui est ex malis cibis feculētis geni/
tus.¶Ad sextā dicit͛ ꝙ infectio cōtracta ex p̄ceptio
ne fetus tp̱e menstruatiōis est deterior quā cōtra/
cta ex mora fetus in vtero cū sanguine menstruo et
forte ex aliquali nutrimēto eius:cū deteri⁹ sit san/
guinē mēstrualē subijci pro materia generationis
eius quā esse materiā nutrimēti:ꝛ similiter est val/
de deterior quā infectio contracta in vtero cū san/
guine mēstruo.ꝛ qꝛ sanguis prima die menstruorū
est deterior ꝛ acutior magis accelerat ad leprā.ꝛ si
militer sanguis secūde diei in cōparatiōe ad ter/
tiam.ꝛ sanguis tertie in cōp̱atiōe ad quartā. cum
ergo fetus cōcipit͛ extra tēpus mēstruatiōis conci
pitur ex sanguine laudabili:ꝛ quia sanguis est ma
gis laudabilis post integrā purgationē mēstruoꝝ
quā alio tēpore:magis debemus elaborare ad im
pregnationē tempore illo:sc3 perfecte mundifica/
tionis et eo tēpore coitū celebrare. ¶Ad septimā
dicitur animalia illa nō variolari.qꝛ superflua il/
la cedunt in materiā pilorum:non sic in homine.et
propter hanc causam illorū femelle nō menstruā/
tur.¶Ad octauā dicitur esse necessariū secundū plu
rimu3 precedere ebulitionē:quia superflua que ad
minima cum bonis humorib⁹ sunt permixta non
possunt aliter separari.et non est ita in assaphati
scabie et similibus.aut quia materie illaꝝ nō sunt
ad minima cum bonis humoribus permixte: aut
quia non fit sep̱atio perfectiua sicut in lepra. No/
ta tamē quandoq̄3 fieri variolas absq̄3 ebulitione
precedente aut saltem absq̄3 quod precedat nota/
bilis ebulitio et cōmuniter ille variole sunt pauce
salubres a pauca materia pendētes ꝛ in infantib⁹
bene dispositis.et aliquādo accidit hoc quia non
fit completa separatio snperfluorum.vnde forte
alias variolabitur.

¶Et variole quidem ꝛ morbillus sunt de
summa egritudinū aduenientiū ꝛ multipli
cantur in successione austrinoꝝ quādo mul
tiplicatur eorum perflatio.Et corpus qui-
dem variolis preparatū est illud qđ est ca-
lidum ꝛ humidū ꝛ cōturbate humiditatis
proprie qđ parū extrahit de sanguine per
flebotomiā.Et de cibis sunt cibi qui faciūt
cadere in variolas velociter. et proprie q̄n
non sunt consueti ꝛ administrātur sup̱ eos
medicine ꝛ cibi calefaciētes sicut lac:ꝛ pro-
prie camelarū ꝛ equarū cum multu3 reple-
tur ex eis ille qui non est assuetus eis:dein-
de bibat vinum plurimū aut medicinas ca
lidas: ꝛ variole quidem sunt quasi modus
quidā crisis.ꝛ plurimū quidē accidunt va-
riole infantibus:deinde iuuenibus. ꝛ mino
ratur earum euētus in senibus nisi propter
causas fortes:ꝛ in regionibus vehementis
caliditatis ꝛ humiditatis: ꝛ earū euētus in
corporibus humidis est plus q̄ꝫ sit ipsaru3
euentus in corporibus siccis:ꝛ earum euen
tus in vere plus est q̄ꝫ ipsarum euentus in
hyeme.ꝛ post ver in fine autumni:ꝛ proprie
quando precedit estas calida ꝛ sicca et fue
rit ille autūnus calidus ꝛ siccus.

¶Cum Auicenna docuerit modū enentus variola
rum:iam pro integra notitia earum ponit multos
canones.Habet hec pars quinq̄3 partes. In p̄ria
ponit causas earum tam factiuas quam dispositi
uas.in secūda loca earum.in tertia tēpora.in quar
ta species et earum diuersitates.in quinta iudicia
earum.scđa ibi.(Et variole).tertia ibi.(Et quan
doq̄3 apparent)quarta ibi.(Et plurimū.) quinta
ibi.(Et videtur quidē.)Prima posset diuidi in tot
partes quot sunt canones circa causas earu3.par/
tes patebūt legēdo textum.¶Primus canō.vario
le et morbillus sunt de numero egritudinū adue/
nientium:sc3 a causis primitiuis ꝛ multiplicantur
tempore austrino.i.calido et humido et cum flant

venti

venti austrini. Aliter sunt de summa egritudinum aduenientium .i. cōtagiosarum. ¶ Secundus canon. corpus paratum variolis est quod est calidū et humidum humiditatis conturbate .i. infecte et ebulitioni apte. et proprie ī quo fit pauca sanguinis exiccatio. ¶ Tertius canon. cibi apti multiplicare variolas sunt cibi humidi humiditate superflua. et proprie quando sunt calidi aut secum admiscētur calida aut sequuntur calida. humiditas enī dispositiue concurrit. caliditas vero effectiue et proprie quando dantur inconsuetis sicut lac. et proprie equinum vel camellinum cum multum repletur eis ille qui nō est assuetus. deinde bibat vinum plurimū ⁊ medicinas calidas. ¶ Quartus canon. et variole sunt quasi quidā modus crisis permutationis cum febris antecedens variolas terminetur per expulsionem superfluorum ad cutim et ita inter crises numeratur secūda fen huius. secundo capitulo. ¶ Quintus canon. et plurimū accidunt variole infantibus: deinde iuuenibus raro accidunt senibus. et non accidunt eis nisi propter fortes causas: scilicet propter complexionem calidam et humidam et reliquias sanguinis menstrui aut propter malitiam aeris in regionibus calidis ⁊ hūidis. Dicit scđo qđ plus eueniūt in corporibꝰ humidis quam in corporibus siccis. Dicit tertio quod plus eueniunt in vere quam in hieme ⁊ post ver in fine autumni. et proprie cum precedit estas calida et sicca: etiam si autumnus fuisset calidus ⁊ siccus: quia in fine autumni dato quod esset calidus et siccus fiet infrigidatio et pororum clausio. vñ nō trāspirantibꝰ vaporibꝰ fit humorū ebulitio. Dicit autē et ꝓprie quādo precedit estas calida et sicca: quia si precessisset estas calida et humida fuissent facte variole in illa et non tardassent vsq; ad autumnū. horum autem omniuȝ causa est. quia caliditas et humiditas magis causant variolas quam qualitates contrarie. Opinatur tamen Gētilis quod huiusmodi constitutiones: scilicet estas calida et sicca autumnus calidus et siccus sint cōformiores generationi morbillorum quam variolarum. et causa est nota. Rasis vero decimooctauo continentis vult quod iste variole fiant in fine hiemis. Dicit enim cum vides autumnum vehementis caliditatis et siccitatis hieme siue vere humido expecta variolas in fine hiemis.

¶ Et variole non accidunt in cute soluȝ et in eo quod sequitur illud quod apparet: immo accidunt in omnibus membris similiuȝ partium apparentibus et occultis ita q̄ in velaminibus et neruis.

¶ Hic ponit loca variolarum dicens quod non accidunt in cute solum et in eo quod sequitur cutim immediate: immo accidunt in omnibus membris consimilibus apparentibus et occultis ita quod in panniculis et neruis. ¶ Pro quo nota de intentione Isaac quod licet natura dum est potens elōget materiam a membris nobilibus versus cutim dum vero non est ita potens aut materia non ita obediens non solum cutis: sed etiam multa membra intrinseca variolantur. et quanto materia magis in interioribꝰ remanet tanto sunt periculosiores. Unde non est longinquum quod aliquis possit mori propter variolas incboantes in corde.

¶ Et quando apparent variole faciunt incurrere prurituȝ: deinde apparent res sicut capita acuum similia milio: deinde egrediūtur et implentur sanie. deinde euacuantur et fiunt cruste diuersorum colorum deinde cadunt. Et fortasse ꝑmutantur variole ad flegmonē et escare. et ad dubellati que aggregat saniem.

¶ Hic ponit tēpora variolarum innuens qđ principium est quando apparent facientes pruritum. et quando sunt sicut capita acuum similia granis miliȷ: tunc est principium: deinde egrediuntur. scilicet manifeste: tunc est augmentum. Et quando implentur sanie tunc est status: ⁊ quando fiunt cruste diuersorum colorum per earum exiccationeȝ. deinde cadunt tunc est declinatio. Apparent autem in fine diuersi coloris propter diuersitatem temporum in exiccatione. nam magis sicce sunt alterius coloris quam minus sicce propter diuersitatē materierum. quarum colores diuersi magis apparent post eruptionem quā quando materie sub cute latebant. et fortasse permutātur variole ad flegmonem qui est apostema sanguineum. nam vna variola est vnus paruus flegmon: sed cum multa materia sanguinea expellitur ad vnum locum fiet magnus flegmon. aliquando permutatur ad escare que est pustula parua lata pendens a materia subtili vaporosa. nam ebuliēte sanguine possibile est grossum expelli per fluxum ventris et subtile vaporosum ad cutim et fiet escare: et quandoq; permutatur ad dubellati: scilicet calidum quod est exitura aggregans saniem. posset enim fieri adubelet flegmaticum variolis pendētibus a materia flegmatica.

¶ Et plurimum quidem cum apparēt habent colorem flegmonis. verumtamen quādoq; egrediuntur secundum colores diuersos cineritie. et violacee. et nigre. variole enī sunt species et colores. nam de eis sunt albe et de eis sunt citrine. et de eis sunt rubee. et de eis sunt virides. et de eis sunt violacee. ⁊ de eis sunt ad nigredinem decliues.

¶ In parte ista ponit species et diuersitates dicēs quod cum apparent habent colorem flegmonis: scilicet rubeum. ¶ Ex quo sequitur quod secunduȝ plurimum sunt sanguinee. verumtamen aliquando egrediuntur secundum colores: scilicet diuersos. scȝ cineritie. et sunt flegmatice et violacee aut nigre aut virides que sunt melācolice quando sanguis per adustionem aut putredinem transmutatur in malos humores melancolicos. morbilli tamen sunt sicut dicetur colerici. ¶ Ex quibus infertur quod morbilli et variole pendent a quocunq; humore: sed secundū plurimū a sanguine. ⁊ frequēter humores sunt permixti. Nam tertia quarti. capitulo primo. Raro apostemata sunt singularia et plurima coruȝ sunt composita. Ideo subdit quod variolis insunt species et colores. nam alique ex eis sunt albe flegmatice. alique sunt citrine a colera. alique sunt rubee a sanguine. alique sunt virides: scilicet obscure. alique violacee. alique ad nigredinem decliues: et he tres vltime pendent a melancolia aut sanguine tendente in melancoliaȝ acquirente colorem magis ad nigredinē tendēteȝ secundum maiorem accessuȝ ad melancoliam: aut per adustionem aut putredinem.

¶ Et virides quidem et violacee sunt male: et quanto plus addatur declinatio ad ni

gredinem tanto est deterius: et quāto plus sunt decliuiores ad illud tanto plus sunt decliuiores ad malitiam.

¶ In parte ista ponit canones iudiciales. Et habet quattuor partes. In prima ponit canones iudiciales ex colore. in secūda ex modo exitus. in tertia ex ordine. in quarta ex signis et accidentibus. secunda ibi. (Et de speciebus malarum.) tertia ibi. (Et vt fit febris.) quarta ibi. (Et illud quidē.) In prima parte ponit quattuor canones. Primus virides et violacee sunt male: et quanto color fuerit magis decliuis ad nigredinem sunt deteriores Significatur enim maior adustio cui frequenter coniungitur venenositas. nigre itaqꝫ sunt pessime.

¶ Et albe quidem sunt meliores et proprie quando sunt pauci numeri magne quātitatis facilis exitus pauce angustie debilis febris: et vides febrem minui cum earum apparitione et ipsarum grossitie. et est principium exitus earum in tertio ⁊ quod ei approximat.

¶ Secundus canon albe sunt meliores. significatur enim maturatio. Quod vel pendet a sanguine flegmatico. vel flegmate benigno. Et proprie quando sunt pauci numeri magne quantitatis facilis exitus pauce angustie debilis febris. Et vides febres minui cum apparitione earum. et multo magis cum egressione earum. Et est principiuꝫ exitus vel egressionis earum in tertio et quod ei appropinquat. scilicet in secundo vel quarto. significatur enim benignitas, materie paucitas eius et proportio virtutis ad materiam: quanto enim magis tardatur exitus est deterius. et hec computatio debet fieri ab initio febris: et hic obserua dies creticos inter quos melior est dies quarta post ea septima. sexta autem mala. ¶ Sed contra. quia ille que sunt pauce quantitatis et pauci numeri sunt meliores. Significatur enim quod materia est paucior. Respondetur quod si illa paruitas earum sequitur paucitatem materiei quod illud est melius: sed vbi illud nobis non constet per multa bona signa ab ipso initio debemus iudicare maiores saluiores cum sint pauci numeri. Significatur enim proportio maior virtutis ad materiā per magnas quam per paruas.

¶ Et post istas sunt albe magne pluris numeri propinque absqꝫ continuatione. nam ille que continuantur adinuicem ita vt continuantur in frusto magno carnis habentes latera aut rotundam formam sunt male. et similiter iterum duplices magne in vētre vnius quarum est variola alia.

¶ Tertius canon. et post istas sunt albe magne pluris numeri, propinque absqꝫ continuatione. Nam ille que continuantur adinuicem in frusto magno carnis habentes latera aut rotunda sunt male. et similiter male duplices in quarum ventre vnius altera variola continetur sunt male. Significatur enim multitudo materie et virtutem nō habere equalem proportionem ad expellendum materiam secundum plurimum prouenit ex diuersitate materie. immo non expellit materiam equaliter secundum omnem partem immo ad vnā plus ad aliam minus.

¶ Albe vero parue dure propinque difficilis exitus licet faciant extimari in principio rei salutem: tamen timetur in eis ꝙ difficilis fiat earum maturatio et fiat cum eis mala dispositio egri et perueniat per eas ad ꝑditionem: quoniam causa in eis est grossitudo materiei.

¶ Hic est quartus canon. et vltimus sumptus a colore in quo dicit quod albe parue propinque difficilis exitus: licet faciant existimare salutem in pricipio cum apparent. tamen timetur in eis scilicet in processu. quia difficulter maturantur et fiat in eis mala dispositio egri. et quod proueniat ad mortem. quoniam causa in eis est grossities materie que difficulter expellitur et difficulter maturatur. ¶ Pro quo nota quod color albus facit medicum in principio sperare et forte promittere salutem non cōsiderans reliqua signa. Nam si cōsideraret propinquitatem significantem et multitudinem materie et duriciem cum albedine que significant grossitiem materie flegmatice et difficultatem exitus. quia tarde apparuerunt post eius ebulitionē et tarde procedunt: quod significat paruam proportionem virtutis ad materiam: potius desperasset quam sperasset. propterea non fit facilis ad pronosticādum.

¶ Et de speciebus malarum timorosaruꝫ que plerunqꝫ interficiunt sunt ille: quarum diuersificatur egressio. nam quandoqꝫ apparēt: ⁊ quādoqꝫ occultatur et proprie quādo apparēt violacee. et similiter tenaces: quarum operatio non cessat a debilitate virtutis et viridificatione membri et nigrificatione eius perdunt. Et si viriditas et nigredo quibus succedit resudatio nō faciūt cadere virtuteꝫ: immo additur cū eis virtus non sunt mortifere: sed fortasse cadere faciunt in vlcera et que currunt cursu eorum.

¶ In presenti parte ponit canones iudiciales sumptos ex modo exitus: dicens ꝙ de specieb⁹ malarum timorosarum que plerunque putrefiūt sunt ille quarum diuersificatur egressio. nam quādoqꝫ apparent. quandoqꝫ occultantur: et ex hoc significatur malignitas materie quam virtus non potest regulare: ergo si apparent violacee significatur materie venenositas. Similiter tenaces sic dicte. quia multum tenent membrum secundum latum et profundum. aut quia tenent ipsum intus: et non exeunt: vel quia multa se tenent simul: vel quia materia est tenax viscosa nō obediens virtuti expellentium non cessant debilitare membrum viridificare et nigrificare perdunt. si tamen viriditas et nigredo quibus succedit resudatio. scilicet virulentie non faciunt cadere virtutem: immo addatur cum eis virtus non sunt mortifere. sunt enim cretice. quia tamen materia est maligna et venenosa faciunt vlcera mala et melancolica corrosiua difficilis curationis: et que currūt cursu eorum: et forte fit alicuius membri corruptio. et est sermo similis ei qui scribitur secundo pronosticorum. ibi. si leuior.

¶ Et vt sit febris deinde variole saluius est quam vt sint variole precedentes: deinde consequatur eas: et accidat super eas febris.

¶Hic ponit canonem medicinalē ex ordine.d.qḋ est saluius qḋ febres precedant variolas quā qḋ variole precedant feb.

Contra.quia oppositū huius dicit. scḋa fen quarti.cap.de signis sumptis ex parte pustulaꝝ.vbi sicut scribit cū acuta feb.prouenit ad apata titilicoꝝ.i.subas sellarū et locoꝝ emūctorioꝝ ⁊ extremitatū est deterius quā vt sint primo illa apata.deinde sequatur ea feb.causa putredinis: quāuis etiā illud sit malū. ¶Dicēdū qḋ Auic.scḋa pⁱmi.loqtur de supuentu apatū ad febrē febre remanente.sed hic loquitur de feb.recedēte taliter qḋ variole sint laudabilis crisis illius feb. qḋ quidē melius est quā qḋ incipiāt variole:et feb.sequat que pseueret cū illis. illa eñi fe.est ꝓpter aliquas variolas intrinsecas:quarū materia non putruit a principio.sed postea putrēs facit feb. ¶Scḋa responsio ꝙ feb. faciēs apata titilicorū sit effimera qḋ pōt esse: qꝛ sequit dolorē apatis:aut seqtur calitatē putridi hūoris inflāmantē spūs qui recipiētes calefactū esse ponunt calitatē fientē in corde quāuis putridi vapores ad cor nō perueniāt. sed feb.sequens variolas sit putrida:variole eñi non fiunt solum in cute:sed in ꝓfundo.poterūt ergo alique materie frigide tarde ad putrenduꝫ: difformes tamen ꝑin partes subtiliores expelli: et facere variolas exterius parte grossiore variolāte interius:q̄ materie postea putrent et faciunt putridā febrē: cum ante variolationē non putruerūt et expulse fuerīt sine eubulitione precedente. hoc eñi est deterius: quia nescimus ad quid iste terminabūtur quā qḋ habuerit febrē que iam recessit per supuentū variolarū.sed qḋ aliquis habeat febrē putridam:et post illam sequātur apata titilicoꝝ et extremitatum quāuis putrida recesserit peius est quā ꝙ habeat apata:ad que sequit feb.effi. illa eñi debilitas est per putredineꝫ recedentem nec talis crisis permutationis est oīno salua. cū apata facta per viā permutatiōis sint mala:et similiter vlcera seq̄ntia ea qñ natura expellit ab ea residuū materie q̄rta q̄rti tractatu de vlcerib⁹. ¶Et hic nota ꝓ cōfirmatiōe pⁱme solōnis:et ītellectu text⁹ Aui. scḋa q̄rti.qḋ ī pestilentijs videbis magis saluari illos in quib⁹ incipiūt apata: ⁊ postea sequit febris q̄ꝫ illos in quibus incipit febris: et postea apata sequūtur eadem die:vel scḋa.significatur eñi maior obedientia materie: et maior proportio virtutis ad eā cū prius materia expellat extra q̄ꝫ faciat febrē.et econtra minor obediētia et minor ꝓportio.

¶Et illud quidē quod plurimū cōsiderare oportet in esse patiētis variolas est eius anhelitus et ipsius vox: nam ipsa duo cum remanent bona est res salua.Et cū videris anhelitū patientis variolas consequenteꝫ: et similiter patientis morbillum:tunc extima casum virtutis:aut apostema dyafragmatis:deinde cum vides sitim vehementeꝫ fieri et angustia assiduat:⁊ ea que apparēt infrigidantur:et variola et morbillus virides fiunt:tunc iam percipitur eger mori: ⁊ festinat illud si variole fuerint de genere earum quarū egressio et apparitio tardant.

¶Hic ponit canones iudiciales ex accidētibus:et habet octo ꝑtes sicut octo sunt ꝑtes.scḋa ibi.(Et plurimū coꝝ.)tertia ibi.(Cū videris violaceos) quarta ibi.(Et qñ festinat.)quinta ibi.(Et flux⁹ vētris).sexta ibi.(Et albumera.)septīa ibi.(Et multotiēs q̇dē)octaua ibi.(Et colores plūbini.) In prima ꝑte dicit qḋ illud qḋ maxime ꝯsiderari opꝫ in esse patiētis variolas ē ei⁹ anhelit⁹et ipsi⁹ vox.nā cū ista duo remanēt bona res ē salua.significat eñi materiā expulsam eē a mēbris nobilib⁹: et maxime spūalib⁹ q̇b⁹ saluis raro accidit mors ꝓpter variolas.Esset tamē possibile ipm mori ex fluxu vētris sequēte variolas. scḋo dicit qḋ cū videris anhelitū patiētis variolas :aut morbillos cōsequentē.i.valde frequentē estima casum virtutis:aut apa dyafragmatis. hec eñi duo sunt maxime apta frequētare anhelitū.tertio dicit qḋ cum videris sitim vehementē:que sequit fortē inflammationē et reclusionē materierū interius ⁊ angustia assiduat que significat magnū nocumentū in spūalibus vt nō possit in vno situ quiescere: et infrigidātur extrema propter caloris diminutioneꝫ et reuocationē eius interius.et variole ⁊ morbilli virides fiunt:qḋ significat materiā malignā:tunc manifeste eger tendit ad mortem. et festinat illud scilicet mors:si variole fuerint de genere earū:q̄rū egressio et apparitio tardātur.significatur enim parua proportio virtutis ad materiam.

¶Et plurimi eorū qui moriūtur ꝑ variolas moriūtur ꝑ̄focati ex squināntia:⁊ quandoqꝫ moriūtur ꝑ casum virtutis cū rasura intestinorum ⁊ fluxu ventris.

¶Hic est secūdus canon.ꝙ multi qui moriūtur ꝑ variolas moriūtur ꝑ̄focati ex sq̄nātia. et quādoqꝫ ex casu virtutis cū rasura.i.dissinteria.fit aūt dissinteria:aut quia ītestina variolant:aut quia materia fluens per intestina ipsa excoriat.

¶Et cum videris violaceas de variolis ⁊ morbillis profundari tunc scias qḋ supueniet egro sincopis.

¶Tertius canō.cū videris violaceas de variolis et morbillis profundari:tunc scias qḋ egro superuenit sincopis.significatur eñi cōuersio venenose materie versus cor.

¶Et qñ festinat ad mingendū sanguineꝫ ⁊ succedit ei vrina nigra:tūc est mortiferuꝫ precipue quādo est illic casus virtutis.

¶Quart⁹ canō:qñ festinat ad mingendū sanguinem:et succedit vrina nigra post mictū sanguinis tūc est mortiferū:et ꝑ̄cipue cū illic est casus ꝟtutis mict⁹ eñi sanguis in feb.acuta ē mortalis significans replōnē sanguineā ⁊ acuitatē ebulitionis. significat eñi ex hoc ꝑ̄focatio:vt scribit scḋo hui⁹ de vrina rubea.cū ergo ꝑuenit ad ꝑ̄focationē mingit vrinam nigram per viam extinctionis caloris et hoc significat casus ꝟtutis.si eñi esset vrina cretica virtus esset fortis.

¶Et fluxus vētris viridis sanguine⁹:aut lotiuus non cum casu virtutis.

¶Hic ē q̇nt⁹ canō.qḋ flux⁹ vētris viridis sanguīe⁹ aut lotiu⁹ absqꝫ casu ꝟtutis nō est mortalis. nā ꝑ ebulitionē cōtingit materias fieri virides in mēbris nutritiuis:et ex eis aliq̇d expelli per vētrē.similr aliq̇d sanguīs expelli ꝑꝑ ei⁹ supabūdātiā et ebulitionē.Itē ꝑꝑ calorē colliquatiuū aliq̇d hūidum aquosū liq̄fieri et sāguini ꝑmixtū fluere. ⁊ primus erit fluxus viridis.secūdus sanguine⁹. tertius lotiu⁹:sicut lotura carnis recētis.Si ꝰ nō vides casū virtutis non iudices mortem:sed de hac materia in de fluxibus abunde dicitur.

¶ Et albumera est aliquid de variolis et morbillis.

¶ Hic est sextus canō. qd albumera est aliqd de variolis & morbillis. est eñ eius dispositio in q̄ procedit ebulitio quedā postq̄ fiunt pustule: quedam in cute: sed maiores quā sint variole et pauce numero in cōparatiōe ad variolas. vnde estimandū est aliquā partialem ebulitionem fieri in qbusdā humoribus superfluis.

¶ Et multotiens quidē variolatur homo duab⁹ vicibus quādo aggregatur materia ad expellendum bis.

¶ Septimus canon. et multotiēs variolatur homo duabus vicibus qñ aggregatur materia que bis expellitur. Auer. quarto colliget dicit qd solū accidūt variole semel. Auiceñ. dicit qd qñq3 accidunt bis. Rasis. xix. continētis. dicit qd qñq3 accidunt bis aut ter. Sed pro tollenda hac apparēti cōtradictione: dicendū qd de menstruali infectione semel accidit cū fit ebulitio cōplete sepatiua. et si accideret bis esset valde extraneū. et esset cum per ebulitionē vnā non esset cōpleta facta rectificatio sed variole ex malitia ciborum. et aeris bene possunt bis ter & amplius euenire. et hoc Auic. innuit cū dicit quādo aggregatur materia ad expellendum bis.

¶ Et coloris plūbini sunt variole: quarū horror ī facie et pectore et vētre sunt plus q̄ in cruribus & pedibus: et sunt male: & significant materiam grossam que nō expellitur ad extremitates.

¶ Octauus canō. quādo variole coloris plūbini fiunt plus in facie. ventre et pectore quā in pedibus et cruribus: et sunt male significantes materiam grossam que non expellit ad extremitates. fiunt eñ ex materia flegmatica admixta materie melancolice q̄ propter grossitiem non pōt expelli ad extrema: sed pellitur ad propinqua in qb⁹ pori sunt magis aperti: et maior viget caliditas.

¶ Signa apparitionis variolarum. Caplm. vij.

Qvandoq3 antecedūt apparitionē variolarū dolor dorsi et pruritus nasi et timor in somno: et pūctio vehemēs in mēbris corporis et grauitas cōis et rubedo in colore faciei: et oculi: et lachryme: et inflāmatio: & multitudo alicū: & saltus cū constrictione anhelitus: & raucedo vocis: & grossitudo sputi: & grauitas capitis: et dolor capitis: et caphacam: & exiccatio oris: & angustia: & dolor in gutture & pectore: & tremor pedis apud resupinationē et declinationem ad ipsam: et cū hoc toto febris conclusa.

¶ Hec pars potest diuidi in tot partes quot sunt signa. et hec signa antecedūt apparitionē variolarum: nō qd semp adsint hec oīa signa. sed quedam antecedūt aliquas: quedā alias. Dolor dorsi seqtur extensionē vene chilis et arterie adorti: q̄ incēdunt scdm longitudinē dorsi. que extēsio fit a multitudine sanguinis: et eius ebulitione: et sequitur etiam superfluā caliditatē prurit⁹. q: materia tentat apertionē orificiorum venarū que sunt in naribus vt sanguinē expellat timor in somno ex vaporibus motis ad caput: et ibi retētis qui in vigiliis resoluebātur. Et repletio superflua aggrauans ē causa somniorū: et multotiēs somniant se cōprimi: punctio vehemēs in membris corporis: q: materia iam penetrat & facit variolas. Grauitas cōis toti corpi propter multitudinē sanguinis in toto. rubedo faciei et oculi propter sanguinē ebulientē in partibus illis: et pp̄ter vapores calidos lachryme ex liquefactiōe humiditatū. inflāmatio. q: propter ebulitionē in toto sentit se totū inflāmari. multitudo alicum ex multis vaporib⁹ q̄ petunc brachia quos natura tētat excutere. saltus. i. iectigatio ex eisdē vaporib⁹. constrictio anhelit⁹ propter magnā repletionē et multitudinē vaporū in partib⁹ spūalibus. raucedo vocis ex nocumēto gutturis & causone pulmonis a multitudīe vaporum & p̄sentia materie volētis illas ptes violare. grossitudo sputi. quia eliquātur materie a capite ad guttur: et ab eadē ingrossant᷑ et exiccant᷑. & forsan hec est causa raucedis. Grauitas capitis. et dolor eius. Est eñ dolor grauatiuus capitis vna ex q̄ndecim speciebus doloris. et hec sequit᷑ multitudinē sanguinis. per dolorē vero intelligit aliā doloris speciē: sicut extensiuū ab eadē causa: aut pulsatiuum a superflua caliditate. Cafacan. i. tremor cordis ex sanguine ebuliente circa ipm. exiccatio oris: cuius causa nota ē. et angustia ex nocumēto spūaliū. et ē q: sētit se p̄focari: nec pōt ī vno loco quiescere. dolor in gutture et pectore. q: incipiunt materie in illis partibus exire vt variolent᷑ et sūt ibi ptes sensitiue. Tremor pedis apd resupinationē & decliatiōnē ad ipm: ītellige de tremore pp̄e sūpto. apd resupinationē. i. cū mouet᷑ vt resupinet se. et declinationē ad ipm. s. resupinari vel ad ipm. s. pedē vt se resupinet. nam pp̄ter malū situm pedū in voluendo se: et materie agitationē apparet magis eorū tremor quā in ipso quiescēte hoc tamen est cōmune ad quēcunq3 situm se vtat. Sed de motu ad resupinationē exēplificat. est eñ maior labor in mouēdo quā in quiescēdo. Itē materie et spūs magis in motu agitātur quā in q̇ete. et hec quotidie sensib⁹ subiacēt. Et cū hoc toto. i. in omnib⁹ his signis feb. conclusa. est eñ sinocha scdm plurimū licet aliquādo visum sit ad interpolatas sequi variolas: sed paucas. pauca existente materia: immo aliquando fiunt sine febre.

¶ De morbillo. Cap. viij.

Scias qd morbillus oīs ē variola colerica: & non est differētia inter ea ambo in plurimo reliquarum dispositionū: nisi quia morbillus est colericus: et qd ipse est minoris quātitatis: et quasi ipse nō pertrāsit cutem: et nō est ei altitudo de qua curetur pp̄rie in principio sui. Variole vero in principio sue apparitionis est eminētia: et altitudo & morbill⁹ est minor variolis: & min⁹ accidit oculo quā variole.

¶ Quāq̄ dicta de variolis morbillis accōmodent᷑ placuit tñ Auiceñ. pro cōpletiori doctrina agere in speciali de morbillis. Et primo ponit differentias īter morbillos et variolas. scdo ponit signa salutis. Prima in duas. p̄mo ponit drīam ex pte cause quorūdā. & cōsequētiū. scdo ex pte signorū apparitiōis. scda ibi. (Et signa appitiōis) In p̄ma parte dicit. qd oīs morbillus est variola colerica.

et nō est

et non ē differētia inter variolas et morbillos nisi ex parte cause et accidētiū: que causas ꝯsequūtur morbillus eñ fit a colera siue a sanguīe colerico. Ex quo sequit̄ qd̄ ipse ē minoris quātitatis: et q̄si non pertransit cutim: et nō est altitudo: de qua sit curandū: et ꝓprie in p̄ncipio variolis autē in p̄ncipio est eminentia et altitudo. et morbillus est minor variolis: et minus accidit oculo quā variole: quare materia eius in eo non retinetur: sed exalat. non ita variolarum cum sit grossior.

Et signa apparitionis eius ꝓxima sunt signis apparitionis variolarum: verum lachryme in eo sunt plures et angustia: et inflammatio est vehementior et dolor dorsi minor: quoniam causa eius in variolis est repletio sanguinea et extendens venā positam super dorsum: nam generatio variolarum est propter multitudinez sanguinis corrupti: et morbilli propter vehementiaz malicie sanguinis corrupti pauci. Et morbillus secundum plurimum egreditur subito: et variole aliquid post aliquid.

¶ In parte p̄senti ponit signa morbillorū anteq̄ appareāt. d. qd̄ sunt ꝓxima signis apparitiōis variolarum. fiunt eñ per ebulitionē precedētē sicut variole. verum lachryme sunt plures in morbillis ꝓpter acuitatē materie pungētis oculum et angustia. et inflāmatio vehementior ꝓpter intēsionez caliditatis materiei: dolor dorsi minor. q2 causa eius in variolis est repletio sanguinea extendens venā chilis positā scd̄m longitudinē dorsi. maior autē est hec repletio sanguinea. sequūtur eñ multitudinē sanguinis corrupti: sed morbilli eius acuitatem et paucitatē. Et morbillus scd̄m plurimum egreditur subito. quia in secunda die aut in tertia incipit apparere: et postq̄ incepit valde cito egreditur propter subtilitatē materie: variole autē incipiunt post tertiū scd̄m plurimum: et paulatim et tarde egrediuntur.

Signa salutis eius. Cap. ix.

Sunt sicut signa salutis variolarum. nā ille qui est velocis processionis et apparitionis et maturationis est saluus: et durus et viridis et violaceus est malus: et qui est tarde maturitatis frequentis sincopis et angustie est perniciosus: et qui occultatur iterum subito est malus faciens sincopim.

¶ Que dicit nota sunt ex p̄cedētibus. sed sumēdo signa salutis sunt febres nō valde fortes q̄ notabiliter remittūtur: aut auferūtur in apparitiōe morbillorum: velox eorū apparitio et ꝓcessio maturatio mollities color rubeus. Ecōtra feb. intensa valde que nō sedatur in apparitione morbillorū tarda apparitio durities color viridis violaceus: aut niger: frequens sincopis et angustia vehemens et occultatio post apparitionem signa sunt mortis.

Dubitat gentilis vtrū magis ꝓperet aduētus morbillorum quā variolarum. et vr̄ qd̄ sic. q2 pendēt a materia calidiori magis ebulitioni parata quam materia variolarū. Ecōtra s3o vr̄ qd̄ variole debēt magis ꝓperare: q2 pēdēt a materia pl'i magis ratione multitudis v̄tutē stimulāte. Itē variole sunt magis appropriate etati humide: ecōtra morbilli: sed p̄or etas ē magis humida. ¶ R̄ndet gētilis nondū esse decisum hoc dubiū. cū nullius ratiōes militēt ꝯtra aliā: neq3 etiam experiētia hoc decidi posse. ¶ Sed tenendū est in aliq̄b9 morbillos magis properare. s. in habētib9 cōplōnē calidiorē: aut etiā sicciorē: aut vtentibus regimine declināte ad calidū et siccū: et ecōtra in regimine et cōplōne cōtrarijs magis ꝓperare variolas. Aspectus autez celestes nunc velocitāt variolas: nunc morbillos.

¶ Cura. Capitulum. x.

Oportet in variolis vt incipiatur et extrahatur sanguis sufficiēter cū conditiones fuerint: et similiter si morbillus fuerit cuz repletione sanguinis et spacium illius est vsq3 ad quartuz. Sed quando procedunt variole: nō oportet tūc vt administretur flebohtomia nisi inueniatur vehementia repletionis et dominiū materiei: tunc enim flebothometur quantitate que exiccet: et conuenientius quidē qd̄ in hac administratur egritudine est flebothomia: et si flebothometur vena nasi confert iuuamentum fluxus sanguinis narium et tuetur partes superiores a malicia variolarum: et est facilis super infantes.

¶ Primo curat variolas. scd̄o preseruat quedam mēbra a nocumēto voriolarū. tertio eradicat vestigia. scd̄a ibi. (Mēbra q̄ oportet.) in p̄ncipio seq̄ntis capituli. tertia ibi. (In hoc q̄dē loq̄mur.) in p̄ncipio tertij. Primū capitulū diuido i q̄tuor ptes. In prima ponit curā anteq̄ appareāt. in scd̄a q̄n iceperīt apparere. in tertia q̄n ꝯplete egresse sunt et apparet maturatio. in quarta q̄n incipiūt exiccari. scd̄a ibi. (Cū ergo ꝑtrāsierit.) tertia ibi. (Et q̄n egrediūtur.) quarta ibi. (Et q̄n incipiūt variole.) Prima in duas. in prima ponit curā ꝑ flebothomiā et sibi silr̄ia. in scd̄a ponit cibationē et regimen medicinale cōueniēs tēpore ebulitiōis. scd̄a ibi. (Oportet vt fiat.) Prima iterū in duas. nam i prima facit qd̄ dictuz est. in scd̄a probat. scd̄a ibi. (Et q̄n necessaria est flebothomia.) In p̄ma pte dicit. oportet vt in variolis incipiat̄ ab extractione sanguinis sufficiēter cū cōditiōes fuerint. s. virtus etas et similia. et similiter in morbillo q̄n aderit repletio sanguinea. Et spaciū extractiōis sanguinis est vsq3 ad quartū. i. quousq3 incipiunt apparere variole. sed q̄n procedūt tūc nō fiat flebothomia nisi adsit vehementia replōnis et multitudo materie. nam in eo casu licet appuerint flōmetur quātitate q̄ exiccet. i. miōret. nam cōueniētius qd̄ administrat̄ in hac egritudine est flōmia. scd̄o dicit qd̄ si flebothomet̄ vena nasi cōfert. et similiter fluxus sanguinis nariū. et tuet̄ partes supiores. s. faciens a nocumento variolarū. Et est facilis super infantes. s. tam flōmia nasi q̄ fluxus sanguinis nariū: facile eñ tolerāt vtrūq3: nō ita facile flebothomiam venarum magnarum.

Et quando necessaria est flebothomia et non flebothomatur iterum complete timetur super ipsum corruptio extremitatis: et similiter timetur quandoq3 simile illi super illū cui9 assiduat̄ extictio et vēter soluit̄.

¶ In parte presenti probat necessitatez flebotho

mie.d.qđ quādo necessaria est flebotbomia.s.pp multitudinē et nō fit complete.i.sufficienter scđm exigentiā repletionis timetur sup infirmū corruptio extremitatis.i.alicuius mēbri extrinseci propter fluxum multe materie ad illud.vnde forte fit in eo cancrena et similia.et similiter timetur quādoqʒ simile illi i.corruptioni super illū egrū cuius assiduatur extinctio.i.supflue infrigidatur.materia eñi nō potens exire propter nimiā frigiditatē ingrossantē et cōpingentē eam et poros claudentem retenta interius corrūpit aliqđ mēbrū intrinsecum:et forte extrinsecū remanēs prope cutim et non exiens.et soluitur venter.i.aliquando accidit fluxus vētris.s.ppter omissionē flebotbomie cū.s. materia ē plurima:aut ppter nimiā infrigidationem.nam ipsa nō minorata:cū flebotbomia neqʒ exterius expulsa ppter nimiā infrigidationē conuersa interius facit fluxum vētris qui frequēter ē mortalis.facienda itaqʒ est flebotbomia: aut aliquid gerens vicē eius cū replo est magna neqʒ superflua fiat infrigidatio. ¶ Notandū pro declaratione partis qđ cum in variolis fit ebulitio in sanguine optima est ei⁹ euacuatio.vnde ɔsentiēte virtute et etate fieri debet et copiosa scđm exigentiā replonis:ita vt Rasis dicat.xviij.cōtinētis eē aliquando flōmandum vsqʒ ad sincopim.tum ppter euacuare multitudinē.tum ppter sedare ebulitionem. Ego tamē non auderē facere tantā flebotbomiā in bac febre quāuis sit sinocba quātuʒ ī alijs sinocbis que non terminātur per variolas timēs ne bmōi crisis p variolas impedireƚ. bec tamen flebotbomia debet fieri tēpore ebulitiōis anteqꝫ appareant variole que frequēter apparent in qrta die. Et post earū apparitionē siue fit in quarta siue añ:siue post non debet fieri flebotbomia nisi in casu in quo esset magna replo. nam tūc dato qꝫ apparuerint ē apđ Aui.faciēda flebotbomia minoratiua.s.a.iiij.ʒ.vsqʒ ad.vj.nec ppter banc flebotbomiā timendū est materiaʒ cōuerti interius et crisim.impediri cū vene in tanta replone ppter leuem flebotbomiā non inaniātur:ita vt trabant materiā intra.imo potius ꝟt⁹ alleuiata erit potētior ad expellendū residuū. Si vero virtus ꝛ etas non sufferrent flebotbomiā magnarū venarū que sunt in manibus et pedibus:dicit Auic. flebotbomandū esse venā que est in extremitate nasi. Sed bec cōiter omittiƚ.qꝛ difficulter inueniƚ: et interdum trabēdo materias ad nasum difformat ipm: et ē pluris nocumenti quā iuuamēti.vt inuit Aui. in quarta primi de flebotbomia. sed prouocatio fluxus sanguinis nariū est cōueniēs. Ego autem in bis infantibus credo conuenire ventosas cum scarificatione:aut sanguisugarū appōne. cū boc eñi qꝫ minorant materiā trabūt eam exterius: qđ nō ita facit flebotbomia. ¶ Scđo nota.qꝫ licet tēpore ebulitionis sit infrigidandum: non tamē extreme infrigidandum ppter causas dictas. vnde nō conuenit syrupus de papauere: aut pot⁹ aque frigide multe:sicut conuenit in alijs sinocbis: sed infrigidantia applicita exterius nullo modo cōpetunt:sicut epitbimatba et similia: etiam si ebulitio esset fortis.sed neqʒ existente ebulitione forti est multum operiendus pānis: aut aliter multum calefaciendus sicut inferius dicetur.

¶ Et oportet vt fiat in eis cibatio in primis cū eis in q̄b⁹ est confortatio cū repcussione et extinctione absqʒ ɔstrictione nature ꝛ inspissatione sanguinis sicut qđ fit de iuiubis cū tamarindis ꝛ casƚ.fist.ꝛ cū eo qđ fit ex dactilis īmaturis: et ex lentibus preparatis.ꝛ issidebegi ꝛ lenificatio vehemēs. Et silr opʒ vt sint cū istis tamarindi: ꝛ que eis ɔueniūt. Et cib⁹ factus ex cucurbita et melō alrachin:īmo opʒ vt sit natura lenis in principio:ꝛ sit intētio in eis quibus leuitur tamarindi. Et si non obedit cū eis additur sup eos siracost cū facilitate ꝛ cautela ꝛ tereniabim:aut infusio prunorū: ꝛ confert quandoqʒ si in potu detur in principio apparitiōis vestigiorū variolarū pōdus.ʒ.iij.de rob.dactilorū siluestriū cū vno de trociscis camphoratis:et syrupus de dactilis immaturis est vehemētis iuuamenti in huius hora.

¶ In bac pte ordinās regimē cibale ꝛ medicinale ɔueniēs tpe ebulitiōis:dicit qđ dʒ cibari in p̄mis idest tpe ebulitiōis cū eis q̄ ɔfortēt repcutiāt extinguant.s.calitatē supfluā inspissent sanguinem absqʒ ɔstrictiōe nature.i.vētris:sicut qđ fit de iuiubis tamarindis cassia.ꝛ boc mibi vr̄ magis medicina quā cib⁹.et pōt sic ordiari. ℞.pulpaꝝ iuiubaꝝ.xx.tamarindoꝝ.ʒ.ij.floris cassie.ʒ.ij.misce:ꝛ fac electuariū qđ ē partiʒ nutritiuū ptim stipticū rōne tamarindoꝝ inspissatiuū sanguis rōne iuiubarū infrigidatiuū et lenitiuū rōne boꝝ triū. ꝛ est dosis vna.pōt tñ ex bis fieri decoctio ꝛ assumi de bite cala.et cū eo qđ fit ex dactilis īmaturis q̄ infrigidāt stipticāt et igrossant:ꝛ ē magis cibale. et ex lētibus pparatis.i.decoctis abiecta p̄ma aq̄.ꝛ issidebegi:dicūt qđ est mica panis cū zucbaro. et lenificatio vebemēs.i.cibi in quib⁹ est notabilis lenificatio misceātur cū cibis stipticis: ita vt fiat vtrorūqʒ mutua refractio: vt per borū mixtionem leniaƚ vēter et mēbra intrinseca ɔfortentur.ppter qđ subdit.silr opʒ vt sint cū istis tamarindi: ꝛ que ɔueniūt eis:sicut pruna ꝛ cibus fact⁹ ex cucurbita et melon alracbin.i.melon palestinus bñs colluʒ lōgū vt cucurbita vocaƚ apđ arabes melon indus. Et subdit:īmo opʒ vt sit natura.i. vēter lenis ī p̄ncipio et intētio ī eis cū q̄b⁹ vēter leniƚ sit sicut ī tamarindis.i.qꝫ lenitio sit facilis.et si non obedit.s. vēter cū eis.s.tamarindis addaƚ sup eos siracost cū facilitate ꝛ cautela ꝛ tereniabim. et sunt ambo species māne:aut īfusio prunoꝝ.q.d. leniētia dñt esse facilia.semp eñi in bac passione timendus est fluxus:et confert quādoqʒ si in potu detur in p̄ncipio apparitiōis variolarū pōdus.ʒ.iij.de rob dactiloꝝ siluestrium cū vno de trociscis de campbora.et syrupus de dactilis īmaturis est vebementis iuuamēti in bac bora:īfrigidat eñi et īgrossat. ꝛ bec q̄nqʒ in p̄ncipio appitiōis ɔueniūt.q̄ñ.s.est vebemēs ebulitio.aliter nō ɔueniūt:vt statim dicetur. ¶ Et ex bis apte ɔprebēdis qđ regimē tam cibale quā medicinale dʒ esse frigidū ad sedandū ebulitionē.stipticū ad ɔfortandū mēbra ītrinseca nobilia vt repellāt a se materiā. et īspissatiuū sanguinis vt equetur ei⁹ suba. est eñi nimis subtilis ī variolis p admixtionē colere.et dʒ eē ptim lenitiuum ne vēter nimis ɔstringaƚ: ꝛ dʒ eē pauci nutrimenti.ita vt dieta sit tenuis tpe ebulitionis. Hec bmōi īfrīdātia administrata añ appitionē variolaꝝ nō tollūt ebulitionē pfectiuā:sed bñ remittūt

nesupfluat

ne superfluat ne sanguinis rectificationes corrũ-pantur. Sed in principio apparitionis tam regimen cibale quã medicinale debet esse calidũ aut temperatum in actiuis: nisi forte febris supfluat. sit tamen transitus gradatus de regimine infrigidante ad calefaciens. Et nota qꝫ quãuis dictum sit quod regimen: tam cibale quã medicinale de-bet esse lenitiuum vt educantur superfluitates in intestinis contente: non tamen debet esse solutiuũ eligendo. immo nec multuꝫ lenitiuũ ne forte seq̃-tur fluxus ventris qui frequẽter est mortalis tam in principio quã in processu propterea dixit Aui. Si non obedit cum tamarindis addatur siracost cum facilitate et cautela: qꝛ ponendo paruã quã-titatem. Ego autem vbi venter sit nimis stipticus sto contẽtus clisteribus lenitiuis. Si vero assellat semel in die omitto clisteria.

¶ Cum ergo pertransierit egritudo diem scdm: et incipiunt variole apparere: tunc fortasse erit infrigidatio causa erroris magni: ex eo quod retinet superfluitatem in-terius et delationẽ eius super mẽbra prin-cipalia: et fortasse non fit eis possibile procedere et apparere: et accidit inquietudo ꝛ angustia: et fortasse accidit nausea.

¶ In hac parte ponit curam quando incipiũt apparere. secundo ponit medicinas conuenientes tẽ-pore ebulitionis. secunda ibi. (Medicine ingrossantes.) Prima pars in quatuor. primo ponit ca-nones in his que intus sumuntur et ponit medici-nas. scdo in his que extra occurrunt. tertio in fle-botbomia. quarto ponit quosdam alios can. spe-ciales. secũda ibi. (Et oportet vt nõ approximẽt) tertia ibi. (Et fortasse flebotbomia.) quarta ibi. (Et quandoqꝫ accidit.) Prima in duas. in prima ponit canones. in secũda medicinas. secunda ibi. (Immo oportet.) Primo dicit qꝫ quãdo transie-rit egritudo. s. febris diem scdm et incipiunt vario-le apparere innuens qꝫ raro apparent nisi post scdm diem: tunc fortasse erit infrigidatio causa erroris magni: eo qꝫ retinet superfluitatem interi⁹ et delationẽ eius super mẽbra principalia. et for-tasse non est possibile eas procedere aut appare-re. vnde accidit inq̃etudo et angustia: et forte nausea nocumẽto ori stomachi cõmunicato. Dixit autem fortasse. nam dato qꝫ apparerent ꝛ esset feb. magna esset prestantius infrigidare aliquantulũ quã calefacere. quia temperando caliditatem su-perfluam virtus fiet potentior ad expellendum: ꝛ sic magis iuuabit hoc modo quã nocebit poros claudendo.

¶ Immo oportet vt iuuẽtur superfluita-tes in huius dispositione cum eis q̃ faciũt ebulire ꝛ aperiunt opilationes: sicut fenicu-lum et apium cum zucharo et succus eorũ: aut decoctio radicũ et seminum et fortasse odoratur aliquid de croco: et aqua ficuum est bona valde: ficus enim sunt vehemẽtis expulsionis ad exteriora: et illud ẽ vna de causis euasionis a nocumento earum.

¶ In ista parte describit quasdã medicinas. d. immo oportet vt iuuetur superfluitas. s. ad exeundũ in hmõi dispositiõe. s. in hoc tempore cũ eis q̃ fa-ciunt ebulire et aperiunt opilationes: sicut fenicu-lus et apium faciẽdo ea bulire in aqua et in deco-ctione illa aliquid zuchari ponẽdo. et succus eorꝫ puenit maxime cũ zucharo syrupizatus aut deco-ctio radicum et semẽ eorum: aut similiũ calefaciẽ-tium ꝛ aperientiũ et fortasse odoratur. s. ponit ali-quid de croco cũ his que dicta sunt. facilitãt enim exitum supfluitatis et cor confortant: et forte na-ribus odoretur vt trahat superfluitates extra in partibus faciei. ꝛ aqua ficuũ est valde bona. facit eñi materias exire ad cutim. quapropter scdo ca-no. faciunt pediculos et rectificant colorẽ corru-ptum mouẽdo sanguinẽ exterius. ficus eñi vehe-menter expellũt materias ad exteriora que est vna de causis euasionis a nocumento earum.

¶ Et de illis que conferũt valde in hmõi hora est vt sumãtur lacce ablute. ʒ. v. lentiũ excorticatarũ. ʒ. vij. dragagãti. ʒ. iij. deinde coquãtur cum libris quinqꝫ aque vsqꝫ quo remaneat quarta lib. vnius ꝛ detur i potu.

¶ Et de illis puenĩetibus in hac hora est hoc. ℞. lacce ablute que calefacit et aperit et cõfortat mẽ-bra naturalia. ʒ. v. lentiũ excorticatarũ. ʒ. vij. dra-ganti. ʒ. iij. que duo defendũt pulmonẽ a nocu-mento variolarꝫ: et etiã intestina. buliant in lib. v. aque quousqꝫ remaneat quarta lib. vnius. ꝛ detur in potu. et certe male poterit bibi nisi misceatꝛ cuꝫ aliquo liquore.

¶ Et de illis q̃ sunt vehementis iuuamenti ad faciendũ apparere variolas est vt su-mantur ficuum citrinarũ. ʒ. vij. lentiũ excorticatarũ. ʒ. iij. lacce. ʒ. iij. dragagãti: semis feniculi ana. ʒ. ij. decoquantur cũ lib. v. aque donec remaneat ex ea fere tertia et coletur et detur in potu de ea: expellit eñi calitatẽ a partib⁹ cordis et phibet pulsum cordis.

¶ Et de illis que multum iuuant ad faciendum apparere variolas est vt sumantur ficuum sicca-rum. ʒ. vij. lentium excorticatarum. ʒ. iij. lacce. ʒ. iij. dragagãti se. feniculi ana. ʒ. ij. decoquantꝛ in lib. v. aque donec remaneat fere ex ea tertia. coletur et detur in potu de ea. hoc similiter bibi non potest nisi misceatur cum aliquo liquore: expellit eñi cali-ditatẽ a partibus cordis et prohibet pulsum ei⁹. eius. hoc enim facit mouendo materias exterius.

¶ Et oportet vt nõ approximet ei in hac hora oleũ aliqꝺ omnino. Et oportet vt re-gatur et elõgetur ab aere frigido: et ꝑprie hyeme ꝛ fiat illo illud qꝺ fit cum sudante: frigus eñi opilat poros et redire facit ma-terias retro. Et multitudo potus aque fri-gide cũ niue ꝛ introitus in domo venti ma-la sunt valde: et fortasse flebothomia ẽ ma-la ꝑpterea qꝺ repellit ꝛ cõuertit illꝺ qꝺ ꝓ-cedit: q̃re caueatꝛ post duos dies aut tres.

¶ Hic ponit canones in his que extra occurrunt. Et primo dicitur ꝙ nullum oleum approximetur ei in hac hora. s. quando incipiunt apparere: quia impedit exitum earum claudendo poros sui visco-sitate. et debent elongari ab aere frigido ꝛ ꝑprie in hyeme. frigus eñi opilat poros et redire facit materias intus. vnde seruetur i eo regimen quod seruatur in sudante: quia cauere debet a vento et aere frigido. nam si sudantes ab extra infrigidantur nauseant. secundo problematum. xix. proble-mate. Tertio dicit qꝫ multitudo potus aque frigide. i. frigitate cum niue et introitus in domo ven-

ti sunt mala valde. est enim mos arabum et sara-
cenorum frequenter vti aqua cum niue infrigida
ta que omnino oportet caueri postq̄ inceperūt va
riolari. Nam anteq̄ incipiant apparere concedi-
tur .xviij. ptinētis. ad sedandū ebulitionē fortē. lz
credam multum potum aque frigide rarissime cō
uenire. quia nō nisi in ebulitiōe fortissima. Et for
tasse in hac parte dicit flebothomiam esse malaz:
propterea quia repellit ꝛ conuenit intus illud qđ
debet procedere extra: quare caueatur post duos
dies: aut tres. s. postq̄ inceperunt apparere. Sed
de hoc dictum est supra quantum est oportunum.

¶ Et quādo accidit ex coopertura ꝛ cale
factione quasi sincopis: aut accidet sinco-
pis: tunc necessarium est regimen aeris qui
attrahitur et reuerti ad odores camphore
et sandalorum: et si non fuerit excusatio q̄n
detegatur corpus domui venti: aut aeri fri
gido paulatim fiat. et similiter quādo ad-
iutorium est cum calefactione: aut dimissio
ne infrigidationis.

¶ Hic ponit quosdam canones. Primus quando
accidit ex coopertura et calefactione quasi sinco-
pis. i. lippotomia: aut accidit sincopis: tunc neces
sariuz est regimen aeris qui attrahitur: qui deb et
esse frigidus. est eñ conueniēs odorare sandalos
et camphorā vt infrigident et cor confortent. Et
si non fuerit excusatio quin detegatur corpus ven
to: aut aeri frigido fiat paulatim. et similiter est
paulatim procedendum de auxilijs frigidis ad
calida quando necessitas exposcit de frigidis ad
calida procedere. Et est hic afforism⁹ secūde par-
ticule. Omnia secundum multū: aut rumpente ca
lefacere et infrigidare ꝛc.

¶ Et qua ndo incipiunt exire et non inue
nitur cum exitu earum alleuiatio: immo in
uenitur caliditas inflammata et lingua ad
nigredinem decliuis tunc caue ne calefa-
cias.

¶ Hic est secundus canon. qđ quando incipiunt:
et non inuenitur cum exitu earꝝ alleuiatio: immo
inuenitur caliditas inflāmatiua et lingua ad ni-
gredinem decliuis: tunc caue ne calefacias. signi-
ficatur eñ multitudo materie. cuius licet aliquid
exiuerit: remanet tamen multa intus continuans
ebulitionem. et forte ebulitio illa est corruptiua ꝛ
non perfectiua: quare est infrigidandum.

¶ Et oportet vt tu alienes ab habētibus
variolas et morbillum emplastrationē ven
tris: in hac eñ est timor constrictionis an-
helitus subito. et q̄ accidat fluxus ventris
malus et mictus sanguinis.

¶ Tertius canon. ventres habentes variolas nō
sunt emplastrandi et maxime cum frigidis aut sti
pticis. in hoc enim timetur constrictio anhelitus
subito. et quod accidat fluxus ventris malus ꝛ mi
ctus sanguinis materia cōuersa interius. ¶ Con-
tra hunc canonem pcedunt medici cum variolis
associantur vermes: vomitus: aut fluxus ventris:
applicant eñ medicinas exterius pro horum cu-
ratione: sed errant. Alijs eñ ingenijs est procedē-
dum in horum curatione.

¶ Et in fine eius oportet vt conseruetur
natura: ꝛ cibetur loch lentiū sicut sunt: len-
tibus elixatis duabus elixationibus cū re-
nouatione aque: et loco lentium almalzid
cum tamarindis et lentibus frigidis ace-
tosis et aqua granatorū ꝛ sumach ꝛ agre-
sta et his similibus.

¶ Quartus canon: in fine eius. i. in processu con-
seruetur natura. i. venter ne fluat. et cibetur loch.
idest succo lentium sicut sunt: nihil aliud vltra len
tes addendo lentibus elixatis duabus elixationi
bus cum remotione aque vt virtus nitrosa soluti
ua existens in superficie lentium remoueatur ꝛ lo
co lentiuz cibetur almalzid. i. cibo facto ex farina
ordei: et lacte extracto butyro cum tamarindis.
Sed ponatur parum de eis: quia leniunt. Aliter
almalzid. i. dactilis et lentibus factis acetosis cū
aqua granatorum sumach et agresta: non autem
cum aceto: quia abraderet intestina.

¶ Medicine autem ingrossantes sangui-
nem ꝛ infrigidantes eum prohibentes euz
ab ebulitione que in initio precipiunt͛ sunt
sicut rob: ribes: agresta: ꝛ aqua fructuum
frigidorum: ꝛ sirupus alcori proprie ꝛ siru
pus altelea: ꝛ syrupus de zumar. Et sirup⁹
quidem alcori habet descriptiones plures
quas diximus in antidotario. Et dicemus
hic descriptionem fortem mirabilem: et est
illa que fit cum aqua lactis acetosi iterati:
ꝛ virtus eius est vehemens valde. ¶ De-
scriptio hec est. Sume rob alcori partes
duas. si autem non fuerit tibi presens. Ac-
cipe alcori ꝛ fac serrare ipsum ꝛ accipe ser-
raturam eius: aut mole ipsum et misce mo-
litum eius cum medietate sui de sandalis
in aceto distillato: aut in aqua agreste pu-
re diebus aliquot. deinde decoquatur in eo
decoctione cum facilitate cuz longitudine
donec dissoluatur: deinde exprimatur ꝛ su
matur de succo: ꝛ quāto acetum: aut aqua
agreste est plus tanto est melius: deinde su
matur aqua adog abstracto butyro mun-
dificata a sua caseitate adog: aut cum col-
latione vltima que fit dimittendo residere:
aut cum decoctiōe: sicut est decoctio aque
casei donec separetur aquositas: deinde su
mat͛ farina ordei ꝛ fiat ex ea ꝛ aqua lactis
acetosi foca ꝛ fiat acetosum illud foca: de-
inde coletur postea sumatur illud foca: et
sit in eo de subtili aqua ordei: et fiat aceto
sum: ꝛ quanto plus iterat͛ tanto est melius
Sumantur ergo de eo partes quinq̄ et su
matur aqua pirorum de seni et aqua cito-
niorum acetosorum plurime aque: et aqua
granatorum acetosorum: et aqua pomo-
rum acetosorū plurime aque: et aqua aza-
rur: et aqua limonis: et aqua prunorū ace-
tosorum: et aque dactilorum in primis cuz
incipiunt apparere expressorum: et aque
alcori recentis: et aque mororum de se-
ni que non maturantur integre: et aque
crisomillorum immaturorum et acetoso-
rum: et succi

rum: et succi agreste: et succi ribes: et succi preputiorum vitis: ⁊ succi rose ꝑsice: ⁊ succi nenufaris: ⁊ succi violarum. omniuꝫ ana tertiã partis vnius: ⁊ succi acetositatis citri. et succi acetositatis citrãguli ana duas tertias partis vnius ⁊ succi coriandri et lactuce ⁊ foliorũ papaueris humidi et enduie: ⁊ portulace ana quartaꝫ partis vni⁹ foliorum salicum: foliorum malorum: et foliorum pirorum. ⁊ foliorum azarur: ⁊ foliorum rosarum: ⁊ foliorũ virge pastoris ana quartam partis vnius: succi herbe hyrci. ⁊ rosarum siccarum ⁊ nenufaris sicci: ⁊ succi berberis sicci: ⁊ seminis enduie: ⁊ seminis lactuce: ⁊ balaustiarũ: ⁊ nenufaris ana medietatem decime partis vnius: et succi mẽte humide sextam partis vnius: ⁊ succi berberorum humidorũ medietatẽ partis: aggregentur medicine ⁊ succi et componãtur super ignem: et ponantur in eis de lentib⁹ ꝑtes quatuor: et de ordeo excorticato partes due: ⁊ de sumach partes tres: ⁊ de granis granatorum partes tres: ⁊ decoquantur omnia ad ignẽ donec remaneat medietas: deinde dimittatur donec infrigidetur et confricetur fortiter et coletur ⁊ sumatur de cãphora ad oẽ põdus. ccc. ʒ. põdus aur. j. et teraṫ cãphora ⁊ puluerizeṫ sup radicẽ cucurbite aut lrimie ⁊ fundaṫ super ea medicina cum facilitate. deinde ligetur caput eius cũ re vehemẽtis fortitudinis: deinde ponatur super prunas donec sciatur ꝙ forsitan feruet et concutiatur et ponatur in vitreata et stringatur caput eius vt non perdatur camphora et lutetur: ⁊ dosis eius sit vsqꝫ ad. ʒ. x. Et de hominibus est qui ponit in ea spice et zinziberis ⁊ semen feniculi et anisi et ciperi et piperis ꝑtes equales ẜm quantitatem que ei videtur.

¶ Hic describit medicinas conuenientes in principio tẽpore ebulitiõis et patet. aqua. i. succus frigidorũ fructuũ: sicut pirorũ citoniorũ et sirupus altelea. i. de piris de zumar. i. de sorbis scd̃m aliquos: sed zumar ẽ germen: siue pustulatio palme siluestris. scd̃o canõe. ⁊ syrup⁹. alcori. i. de palmis siluestribus habet multas descriptiões dictas in antidotario tractatu quinto vbi dicitur syrupus allredit vel allredic. ℞. alcorum. i. siluestrium palmarum. Est autem palma arbor dactilorum siluestrium. et oẽs partes eius sunt stiptice ꝑtes duas sicut exẽpli gratia lib. ij. si autẽ habueris a cori. i. palmas recentes siluestres fac serrare ipsum iam siccatum. et accipe serraturam eius: aut mole ipm scilicet diuisum in partes paruas cum molis molẽdini: vt fiat sicut farina. q̃ dicit in hac descriptione longa ꝓ maiori parte nota sunt. Aqua adog. i. lactis acetosi. foca. i. potus fact⁹ ex ordeo et alijs rebus. et ceruisia est species eius apud Symoneꝫ siue pot⁹: foca est species ceruisie. citranguli. i. arãtij et barba hyrcina scd̃m Auicen̄. est planta ypoquistidos crater est nomen vasis. cirmen nomẽ alterius vasis. ¶ Descriptio huius sirupi est nota et virtus eius est infrigidatiua ingrossatiua et sedatiua ebulitiõis. i. non ponitur in ea zucharũ neqꝫ mel: sed ponitur succus mente ad stomachi cõfortationem: quidam homines addunt quedam calida ad remittendum frigiditatem superfluã medicinarum frigidarum pororum apertionẽ et mẽbrorum confortationem.

¶ Et quando egrediũtur variole cum cõplemento ⁊ pertrãsit septimus et apparet in eo maturatio: tunc necesse est vt rumpãtur cum acubus de auro ⁊ auferatur humiditas cum coto.

¶ In ꝑte p̃nti curat variolas in statu: et ꝑmo aperiendo eas. secundo saliendo eas vt exiccẽtur. tertio docet eas quibusdam alijs ingenijs exiccare. secũda ibi. (Salitio autem.) tertia ibi. (Et fumigatio) In prima parte dicit. quando egrediuntur variole complete. et pertrãsit septimus ab initio apparitiõis et apparet maturatio completa: tũc necesse. i. vtile est vt rumpãtur cum acubus de auro. est enim prestantius quam ferrum ad aperiendum et cauterizandum propter bonitatem et proprietatem sue complexionis et sectio facta cũ ere facili⁹ curatur quã facta cũ ferro. prima ꝓblematum. 34. probleumate. et auferatur humiditas cum coto: vtilitas apertionis est. quia nõ derelinquũt ita cruste vestigium.

¶ Salitio autẽ necessaria ẽ: et cum volueris salire: tunc elõga salitionẽ ab eis quas erupisti de magnis dolorosis ex propĩquo illud enim facit dolorẽ: immo sali illas que sunt ꝑter eas ⁊ dimitte claudẽs cum eo viã orificiorum suoruꝫ: donec sugant salẽ suũ: ⁊ non saliantur ante complemẽtum maturatiõis: illud enim fortasse faciet accidere dolorẽ vehementẽ et apostema. Et salitio quidẽ est res que est necessaria postꝙ maturantur: ⁊ illud quidẽ fit cum aqua salis ĩ qua est virtus croci: ⁊ si aqua illa est aqua rosata: tunc est melius ⁊ aqua in qua decoquuntur tamariscus ⁊ lentes ⁊ rose: deinde salitur est vltima ⁊ proprie si ponũtur iterũ in ea cãphora ⁊ sandali. hec em̃ salitio maturat ⁊ exiccat: ⁊ facit cadere cũ velocitate.

¶ Salitio autem qua tamen hoc tempore nõ vtimur est ad festinam eorum exiccationem: sed non saliende sunt dolorose: nec que de nouo apte sunt neqꝫ ĩmature. fortasse em̃ accideret dolor fortis et apostema. Sed pro salitione. ℞. aque roſ. ℥. s. salis. ʒ. j. croci. ℈. 5. dissolue simul. Uel. ℞. tamarisci lentiũ roſ. ana. ʒ. ij. aque lib. j. buliant simul quousqꝫ lentes decocte sint: sed rose ponãtur ad buliẽdum in fine: deinde colẽtur. et pro vnaquaqꝫ. ℥. addatur salis. ʒ. j. aut minus: et hec est vltima. ⁊ proprie si ponatur pro vnaquaqꝫ. ℥. aque camphore gra. j. sandali. ℈. 5. hec em̃ salitio exiccat et maturat: et proprie per crocum si quid fuerit incomplete maturum: et facit velociter cadere eas. modus autem est vt cotum in huiusmodi aqua tepida infusum variolis applicetur: et aliquanto dimittatur tempore: et hoc aliquotiens fiat: exiccat: et facit eas cadere velociter.

¶ Et suffumigatio cum tamarisco ē iuuatiua valde: et in hyeme oportet vt applicet eger incensioni ex tamarisco. Et quādo variole sunt vehemētis humiditatis: tunc necessaria est suffumigatio cum mirto ꝛ folijs eius. Et de regimine bono apud maturitatem variolarum paruarū et magnam volūtatem exiccationis earū est vt dormiat patiens variolas sup farina risi et milij et ordei et fabarū: et magis conueniēs est vt ponas ipsam impletionē culcitre que sit rara in qua penetret virtꝰ. Et folia cipressi sunt bona in hoc: et oleum malum est in hac hora: qm̄ prohibet exiccationem.

¶ Hic docet alijs ingenijs exiccare. primo suffumigando cū tamarisco et applicando partes variolatas igni ex tamarisco. Item suffumigatio cū grano mirti lignis et folijs eius. scdo quando nō essent ex toto mature faciendo egrum dormire super farina risi ordei milij fabarum aut aqua earū aut impleatur culcitra rara his farinis et iaceat super eam et super pāno subtilissimo posito imediate super farinam. et folia cipressi sub lintheamine posita conferunt ad hoc. et omne oleum tempore exiccationis est vitandum. nam sua oleaginitate prohibet exiccationem.

¶ Et quando incipiunt variole exiccari: tūc oportet vel liniatur super eas ex medicinis predictis cum virtute croci. Et quando accidunt ex variolis vlcera confert vnguētum album et proprie permixtum cum aliquantulo camphore et rasura radicum canne cum aqua rosata aut rasura venarū arboris salicis aut arboris azarur. Et quādoqꝫ confert vnguentum de cerusa et litargiro. Et quādo sunt in naso cruste confert cerotum factum cum oleo rosato puro cuꝫ virtute ceruse et climie. Et admīstratio alicuius olei post exiccationē et apud vlcerationem est bona. apud exiccationem quidē cum eo quod facit cadere cuꝫ velocitate et apud vlcerationem propterea qd̄ ipsum ē materia emplastri ꝛ vnguenti. vnguentum quidem rubeum bonum ē ad vlcera variolarum.

¶ Ponit curam variolarum quando incipiūt exiccari. d. qd̄ liniatur super eas ex medicinis p̄dictis scilicet farina risi milij et similibus cū pauco croci miscendo cum aliquo liquore vtputa oleo roſ. et similibus. crocus maturat et sedat dolorem. Et quando accidunt vlcera ex variolis ꝯfert vnguentum album camphorizatum. Item rasura radicū cāne que vocatur arūdo cum aqua rosata. Itē rasura radicum arboris salicis aut arboris azarur. et est species piri. pro ipsa accipimus radicem arboris sorbe. Et quandoqꝫ confert vnguentum de cerusa et lirargiro. Et quando sunt in naso cruste confert vnguentum factum ex oleo roſ. puro. i. facto solum ex oleo et rosis cum virtute ceruse et climie que. s. fint solum infuse in eo et colate. et fit climia argenti aut plumbi. et administratio alicuiꝰ olei quando sunt exiccate. et quando remansit vlcus confert remolliendo et faciendo cadere crustas ipsarum: sed ratione vlcerum confert: quia ē materia vnguentorum simul cum cera. et vnguentum rubeum est bonum ad vlcera variolarum. vide ipsum. quinto canone. tractatu nono.

¶ De obseruatione membrorum et defensione eorum a nocumento variolarū et morbili. Cap. xj.

Membra que oportet custodiri a nocumento variolarū sunt sicut guttur et oculus et partes superiores narium ꝛ pulmo et intestina. hec enim mēbra sunt illa que vlcerantur.

¶ In hoc capitulo defendit quedam mēbra a nocumento variolarum. in sequēti remouet vestigia earum. Hoc primum capitulū habet tres partes. in prima enumerat mēbra que oportet custodiri. in secunda ponit nocumenta q̄ accidunt vnicuiqꝫ eorum. in tertia curat. secunda ibi. (Fortasse quidem. tertia ibi. (Conseruatio autem.) In prima parte dicit quod membra custodienda a nocumēto variolarum sunt guttur et oculus et partes superiores narium pulmo et intestina. hec eñ membra vlcerantur supple et alia nocumēta patiūtur.

¶ Fortasse enim oculus destruitur et fortasse accidit in eo albugo. In gutture vero fortasse accidit prefocatio. et fortasse accidunt vlcera que prohibēt deglutionem in meri. et fortasse perueniunt ad hoc vt sit illic corrosio pernitiosa. In superioribus vero partibus narium fortasse accidunt vlcera que stringunt meatus odoratꝰ. In pulmone vero fortasse accidit ex bothor variolarum et morbili constrictio anhelitus vehemens. et fortasse faciūt cadere in ptisim cum vlcerantur. In intestinis fortasse accidit excoriatio cui succurrere est difficile.

¶ Hic ponit nocumenta que incurrunt hec membra. et habet quinqꝫ partes sicut quinqꝫ sunt hec mēbra que nocentur. partes patent. Primum mēbrum est oculus qui fortasse destruitur et aliquando rumpuntur tunice et hūores egrediūtur. et fortasse accidit in eis albugo. In gutture vero accidit prefocatio cum variole fiūt in epigloti. et aliquando fiunt variole et vlcera in meri que prohibent deglutionē. et aliquādo vlcera illa fiunt corrosiua ducentia ad perniciem malignitate meri. In superioribus partibus narium aliquando accidunt vlcera supple ꝛ variole que stringūt meatꝰ odoratus. In pulmone vero aliquando accidit ex pustulis variolarū et morbillorū constrictio anhelitus vehemens. et aliquando cum vlcerantur faciūt ptisim. In itestinis accidit excoriatio cui difficile est succurrere propter vlcera derelicta ex variolis. et propter materiā acutam fluentē per intestina ipsa excoriantem.

¶ Conseruatio autem oculi melior est vt fiat alchool oculo cum almuri et aqua coriandri. et aqua rosa. in qua posita sunt sumach et camphora ꝛ proprie in primo die. et cum almuri solo. et similiter fiat alcohol cum alcohol nutrito ex aqua coriandri et

aq̄ sumach

aqua sumach posita in ea camphora. et succus pulpe granatorum est bonus iteruz in principio. Cum vero apparent tunc facere alcohol cum aqua rosa. et cāphora est magis conueniens. Et dictū est ꝙ facere alcohol cum napta alba est bonum in hoc. Et oleum de phisticis est de eis quibus vtunł mulieres in regione nostra post variolas ⁊ euentum nocumenti in oculo: ⁊ eradicat caliginem si fuerit et rectificat oculum: et collirium album est bonum valde apud apparitionem bothor. Conseruatio autem oris et gutturis est sicut suctio granatorum et suctio granorum eius in principio et suctio mororum de seni et gargarizatio cum rob eorum: et proprie quando cōqueritur de dolore in eis. et tunc oportet vt lābatur de rob eorū aliquid post aliquid. Sed superiores partes narium cum epithimatione ex memithe et sandalis ⁊ rob agreste ⁊ aceto. Et odorare acetum solum est vehementis iuuamenti. In conseruatione vero pulmonis non est quod sit sicut lohoc ex lentibus lene cum semine papaueris. Intestina autem plurimum quidem oportet vt conseruentur post inceptionez cū stipticis. Et cum incipit solutio ventris in fine egritudinis curetur cuz trociscis de spodio et ribes et trociscis de semine acetose.

¶ Hic succurrit nocumentis horuz quinque membrorum dicens quod conseruatio oculi ne incurrat nocumenta variolarum est vt fiat collirium cū almuri. i. de ord. vt. ℞. almuri de ordeo. ℈. ß. aque coriandri. aque rosa. añ. ℥. ij. in quibus posita sint in infusione sumach. ℈. ß. camphore. gra. ij. misce et proprie in primo die ante aduentum variolarū Itē cū almuri solo dissoluto cum aliqua ex aquis vnde Aui. scd̄o cañ. capitulo ꝓprio fit ex eo alcohol. in principio variolarum ⁊ ꝓhibet bothor ab oculo. Et similiter fiat alcohol. i. cohol. i. colliriū. cū alcohol. i. puluere subtilissimo nutrito ex aqua coriādri. Hic aūt puluis pōt esse ex almuri exiccato. postea nutrito ⁊ dissoluto cū aq̄ coriandri. Itē aqua sumach posita in ea cāphora. et succus pulpe granatorum est bonus. et iterum in principio ante apparitionem. Cum autem apparent: tunc magis cōueniens est facere alcohol. i. collirium cū aqua ros. ℥. ß. camphore grañ. vj. ⁊ non cum valde stipticis. ꝓhibent eñi in principio obtalmie ⁊ pustularum fortia stiptica. ⁊ laudantur stiptica non multuz frigida. Sed de hoc in obtalmia dixi quātum est opportunum. et dictum est ꝙ alcohol. i. collirium cum napta alba que est oleum petroleum est bonum valde: sed nō in principio immo potius in fine ad remouendum albuginem et similia. Et oleū de phisticis est de illis q̇bus vtūtur mulieres in regione nostra post variolas ad euentum nocumenti in oculo et eradicant caliginem. i. vestigiū caligans oculum et collirium. i. sief album in oculo collirizatum est bonum cum apparent bothor Conseruatio autem oris et gutturis fit sugendo succum granatorum expressum ex toto granato. Item succum eorū in principio. Item suctio mororum de seni et gargarizatio cum rob eorum. et proprie cum conqueritur de dolore in eis. ⁊ bonuz est vt lambat de rob eorum aliquid post aliquid. Sz superiores partes narium conseruentur cum epithimatione ex memithe et sandalis et rob aggreste ⁊ aceto: quod epithima dz potius intus poni ꝙ exterius. et odorare acetum solum est vehementis iuuamenti. In conseruatione autē pulmonis nō est aliquid ita conueniens sicut succus lentiū. scz coctarum cum semine papaueris qui pōt lambendo sumi. Intestina aūt debent conseruari cum stipticis sumptis et clisterizatis. et cū incipit solutio ventris in fine. i. ꝑcessu egritudinis curetur cū trociscis de spodio de ribes de semine accetose sumptis cū aliquo liquore. sedant eñi febres et sistunt fluxum ventris: sed pro completa noticia recurre ad tertiam quintam nonam decimam et decimam sextam tertij.

¶ De eradicatione vestigiorū violarū. Cap. xij.

In hoc quidem loquemur vice alia cuz loquemur de decoratione: nūc vero dicemus illud quod est magis conueniens et magis pertinens. Et de eis que eradicant vestigia variolarum iterum sunt radices arūdinis et sarcocolla et semen melonis et cortices eius exiccati et rizi ablutū et aqua ordei et albumen oui et creta rara vel lutum rarum et litargirum et zucharum taberzet et amilon et amigdale dulces et amigdale amare Et de oleis oleum de lilio et oleum de fisticis et adeps asini cum oleo ro. et que sunt eis similia et aqua que fit in vngula cameli que assatur est vltima. Et de illis que sunt fortiora est spuma maris et lapis piperis et costus et armoniacum et thus ⁊ sapo cū baurac. et ossa vetusta adusta semē raphani farina raphani exiccati aristologia lupini. Et de cibis rectificantibus colorem plūbeum sunt granata dulcia et cicer et vinuz bonum vitelli ouorum sorbilium ius galline et alcobugi et alduragi impiguati. Et oportet vt assiduet habens ea balneationē Et de cōpositis est vt sumas ossium adustorum et stercoris ouini antiqui et ostracorū nouorum et amili ⁊ seminis melonis et rizi abluti et ciceris omnium ana partes. x. et granorum alben et lupulorum et costi ⁊ aristologie omnium ana partes quinqz ⁊ radices arundinis sicce partes. xx. fiat ex eis epithima cū aqua melonis aut cū aq̄ cucumeris siluestris: aut cū aq̄ ordei aut cū aq̄ fabaꝝ et liniatł cū eo mēbrū ⁊ abluatur in mane cum decoctione violarū. Aliud ostracorum nouorum ossium antiquorum radicis arundinis ꝑsice amili seminis melonis rizi abluti. granorum granatorū costi partes equales fiat ex eis gumera. Et iterum lupini et cicer nigrum liniatur cum eis.

¶ Primo premittit se locuturuz septima huius de

hac materia.scdo ponit quedam couenientia.se
cunda ibi.(Et de eis.)Et hec ps diuidit in qua/
tuor.In prima ponit simplicia.quedã debilia:de/
inde fortia.In scda cibos rectificantes colorẽ plū
beum.In tertia regimen per balneum. In quarta
medicinas cōpositas.scda ibi.(De cibis.)tertia
ibi.(Oportet.)quarta ibi.(Et de cōpositis.)Et
que dicit in oibus his partibus nota sunt.Lutuz
rarum.i.lapis piperis sm aliquos est lapis inuē
tus in spongia ad similitudinem piperis:aut in/
tellige lapillum qui diu stetit in pipere.alcobugi
idest pdix.allzuragi et auragi idem sunt qd turtur
sed in vno ponitur alqui est articulus apud ara/
bes.gumera est medicina cū:qua mulieres fricant
faciem vt se decorēt.¶ Et nota q he medicine cō/
muniter applicant de nocte:sed postea in die abs
tergunt faciem ab his medicinis cū sacculo ple/
no furfuribus et violis quē infundūt in aqua cali
da et faciei applicant totiens q fiat bona abster
sio.Ideo dicit Auic.ppe finem capituli.et liniat
mēbrū cuz eo.s.in nocte.In manevero cū decoctio
ne violarū lauetur.¶ Cura variolarū triplex hz re
gimen.primū debetur tempore ebulitionis anq
appareant.scdm postq apparuerint vsq ad com
pletam exiccationē.tertium nō est cōmune vtriq.
¶ Primum regimen hz duas intentiones.prima
est euacuatio.scda est digestio sub qua comprehē
ditur ebulitionis sedatio.Prima intētio.s.eūatio
complet cū flebothomia:et alijs modis sangui/
nem minuentib⁹.si ergo virtus et etas consentiūt
fiat flebothomia ex vena cōmuni in brachio dex/
tro et hauriatur quantitas sanguinis sm exigen/
tiam repletionis ⁊ virtutis tolerantiã:que quāti/
tas sanguinis debet esse aliqn multa:immo vsq
ad sincopim exclusiue sm Rasim.18.continentis.
Sed credo prestantius esse plectoria existente ma
gna partiri flebothomiã.exēpli gratia.primo fle
bothomatur vena cōmunis dextra.scdo sinistra:⁊
hauriatur sanguis sm exigentiam.Si vero nō cō
senserit sicut est cōiter ventosetur cū scarificatio/
ne:et sanguisuge apponantur spatulis aut nari/
bus:aut puocetur sanguis ex naribus.huic tamē
eūationi si venter fuerit stipticus premittatur cli
stere lenitiuum in cōi forma magis aut minus de
clinans ad frigidum sm exigentiam febris:nec in
ipso ponantur solutiua eligentia.¶ Scda intētio
est digestio sub qua cōprehenditur ebulitionis se
datio que perficitur cum frigidis ingrossantibus
moderate stipticis:nō tn ventrē cōstringentibus
sicut aqua decoctionis or.⁊ iuiubarū cū syrupo de
granatis aut de acetositate citri aut limonis.ag/
greste ribes ⁊ similib⁹:aut sine his que digestiua
debēt esse frigida.magis in morbillis q in vario
lis.⁊ ad humi.⁊ siccum aut temperiem in actiuis.
¶ Regimen scdm debitum variolis postq appa/
ruerint hz tres intentiones.prima est eductio sup
fluorum ad cutim que sunt materia variolarum et
morbillorū vsq ad maturationē.scda est ipsarum
maturarum apertio.tertia ipsarum exiccatio.Pri
ma intentio cōpletur cum calidis subtiliantibus
aperientibus opilatioues ⁊ ducentibus materiã
ad cutim.sint tamē admixta aliqua que confortēt
et tueātur membra intrinseca a nocumento.¶ Et
nota q quāuis hec debeant esse calida:sint tamen
in initio remisse calida:et caliditas sicut remittit
feb.augendo pcedat.Et ex optimis que eligi ex
Auic.possunt est.℞.ficuum citrinarū numero sex
lentium coctarum abiecta prima aqua.ʒ.ij.lacce
ʒ.s.dragaganti:feniculi añ.℈.ij.incidātur ficus
et cum reliquis buliant in.ij.lib.aque vsq ad con/
sumptionez medietatis ⁊ coletur.hec possunt aro
matizari cum gra.iij.croci.scdo materia ducatur
ad cutim cū debita coopertura pannorū ita vt ca
leat:nō tn superflue.⁊ si panni sint rubei trahunt
exterius rōne similitudinis et nō competunt olea
neq alia exterius applicita phibētia exitū.¶ Se
cunda intentio.s.ipsarum maturarū apertio com
pletur cuz acubus de auro et sugatur humiditas
fluens cum coto:sed melius est vt remoueatur ali
quid cum forpicibus de pelle ne reclaudantur.
¶ Tertia intentio.s.ipsarum exiccatio completur
suffumigando cum tamarisco.⁊ folijs mirti.et ci⁹
granis.et Auicē.docet iacere super farina risi mi
lij fabarum et similium.⁊ precipit salitionem que
nō est in vsu:sed medici nostri veneti tangunt eas
cum folijs absinthij viridis.⁊ hoc tempore cauē/
dum est ab oleo et humectantibus Oleū tn cōue/
nit post eorum exiccationē ad faciendū crustas ca
dere:⁊ qr ē materia vnguētorū.¶ Tertiū regimē hz
duas intentiones.vna est correctio accidentium.
altera est regimē sex rerum.Prima intentio com/
pletur subueniendo sincopi sequenti superfluam
caliditatem cū inspiratione aeris frigidi et odore
camphore ⁊ sandali et paulatim discooperiendo
eum in aere frigido.Dolor aūt qui sequitur matu
rationem variolarum sicut in manibus et pedib⁹
sedatur infundendo loca in aqua calida:et accele
rat maturationē et eruptionem earū.⁊ cōfert cum
extrema infrigidantur ponere ea in aqua calida:
vlcera aūt subsequentia variolas curant cum vn/
guento albo camphorato:sed putrefactiones ex/
tremitatum curātur cura cancrene.variole future
in oculo subueniūt cum aqua ro.in qua infusum sit
sumach.⁊ si est magna caliditas ponantur pro.ʒ.
j.aque suprascripte grana.iij.cāphore:sed incohã
te pustula in oculo prima die.postea addatur his
parum sief albi.et curetur cura pustule oculi.vesti
gio aūt et caligini remanenti in oculo subueniat
cum zucharo candi:⁊ apud Auic.cum oleo de phi
sticis.Sed ad phibendum nocumentum oris:et
gutturis suctio succi granatorum expressorum cū
tota snbstantia cōfert.Similiter suctio mororū et
dyamoron cum aqua ro.in earum augmento et in
statu dyamoron cū aqua ordei ⁊ passularū.⁊ tueã
tur partes superiores narium cum aqua ro.⁊ agre
sta.⁊ pulmo cū dyadraganto.⁊ intestina cū trocis.
de spodio et clisterijs pprijs in dissinteria:sed ve
stigia variolarum phibentur ne fiāt ligando ma
nus pueri aut alr phibendo ne scalpent.⁊ epithi/
metur cum hoc vnguento.℞.farine lentium lupi/
norum fabarum orobi litargiri ceruse ablute cati
mie añ.ʒ.ij.cum oleo de lilio et assungia asini fiat
vnguentum et linimentū.Aliud Ras.℞.litargiri
nutriti radicis arūdinis ossium vetustorum fari/
ne cicerum farine risi se.melonū mundorū hen co
sti añ.quāntū libz hec cū mucillagine fenugreci.⁊
se.lini misceantur:⁊ ex altero eorum facies eorum
epithimetur de nocte et in mane abstergat cū sac
culo ex furfure et violis infuso in aqua calida.Se
cunda intentio scz regimen sex rerū patere pōt ex
dictis:sed dieta dz esse infrigidans et ingrossans
aliqualr stiptica:nō tamē ventrem ostringens de
clinans ad siccum in variolis ⁊ in morbillis ad hu
midum.Et dz cauere tempore ebulitionis a carni
bus ouis et vino.postea debet īgrossari dieta quã
to magis accidit ad sanitatem.et in summma sit
pp ortionata regimini medicinali.

¶ De febribus apostematum. Cap. xiij.

Iam sciuisti

Sophista Alexandrinꝰ pria Epidimiarum In interpolatis quidem in quibꝰ rigores fiūt nō fit apostema: in continuis vero in q̄bus nō sunt rigores apostema superuenit aut materia grossa existēte: aut virtute nō potente expellere materiaz.

Am sciuisti dispositiōes febriū que sequuntur apostemata apparentia. et ꝙ sunt scdm plurimum de genere febriuz diei cū apostemata ista scdm plurimū nō perueniunt ad cor nisi cum calefactione sua absqꝫ sua putredine. et plurimum quidem horum est a causis primitiuis. Cū aūt peruenit putredo eorū ad cor propter suaz magnitudinem aut ꝓpter suam ꝓpinquitatem fit feb. fortasse nō de genere feb. diei Et plurimum quidem similium horum nō fit nisi a causis añcedentibꝰ corporis et repletionalibus crudis. et quandoqꝫ fiunt ex vlceribus ad que trahuntur materie maligne et retinentur in carnibus mollibus.

¶ Primo ponit que febres sequantur apostemata taz intrinseca q̄ extrinseca. secūdo signa. tertio curam. partes patent. Primum capitulū diuidit in duas partes. in prima ponit que febres sequātur apostemata extrinseca. secūdo que sequantur apostemata intrinseca. secūda ibi. (Febres aūt.) In prima parte dicit ꝙ tu iā sciuisti scz in effimera scz ex apostemate cuiusmodi febres sequantur apostemata extrinseca. et ꝙ ꝭm plurimum sunt de genere febrium effimerarum: cum scdm plurimū apostemata ista non perueniant ad cor nisi cū calefactione absqꝫ putredine idest calefaciūt cor nō mittendo vaporem putridum ad ipsum. Secundo dicit ꝙ plurimum horum apostematum est ex causis primitiuis quando faciunt feb. effimeram Tertio dicit ꝙ cū fortasse. idest aliquando peruenit putredo idest putridus vapor ad cor propter suam magnitudinem idest apostematis: aut propter suam propinquitatem ad cor sicut quando esset in subasellis: aut sub mām̄illa sinistra nō fit feb. effimera: sed supple fit febris putrida. Quarto dicit ꝙ plurimum horum scz apostematuz que faciunt feb. putridas nō perueniunt nisi a causis antecedētibus corporeis sicut sunt male complexiones opilationes et a causis repletionalibus crudis idest ab humoribus replētibus indigestis. Quinto dicit ꝙ hec apostemata quando fiunt ex vlceribus supple vel pustulis ad que vlcera attrahunt materie maligne et retinentur in carnibus mollibus q̄ sunt in locis emunctorijs sicut post aures propter vlcera labiorum menti et colli. et sub asellis propter vlcera manuum et in inguinibus propter vlcera in virga aut in pedibus. Hec tamē apostemata facta in locis emunctorijs: quādoqꝫ faciunt putridas: quandoqꝫ effimeras iuxta afforismum. In bubonibus omnes febres male demptis effimeris.

¶ Febres aūt que sequunt intrīseca apostemata fortasse non fiunt ex applicatione calefactionis ad cor sine putredine.

¶ In parte presenti ostendit que febr. sequuntur apostemata in trinseca. secūdo ponit quasdam diuersitates febrium sequentium apostemata. in tertia ponit canones. secunda ibi. (Et vehementiores.) tertia ibi. (Et scias.) In prima parte dicit ꝙ feb. que sequuntur apostemata intrinseca fortasse non fiunt ex applicatione caliditatis ad cor sine putredine. nam ab apostemate intrinseco facile putridus vapor peruenit ad cor propter propinquitatem ad cor. et propter viarum rectitudinem et amplitudinem. econtra ab apostemate extrinseco. aliquando tamen accidit ab apostemate intrinseco fieri effimeram propter sui paruitatem et distantiam sicut a paruo apostemate existēte in extremitate intestini recti: immo quedā apostemata intrinseca nullam faciunt feb. sicut glandule et scroffule: ⁊ similes que non sunt calide: nec per se: nec per accidens.

¶ Et vehementiores quidem febres fiunt ab apostematibus intrinsecis quādo sunt ex genere herisipille in quibusdam visceribus et extenditur dolor et sitis et inflāmatio. et significant ea significationes permixtionis colere plurime cuz sanguine. Et hec apostemata intrinseca sunt sicut apostemata cerebri et velaminuz eiꝰ, et sumach auris et gutturis quandoqꝫ. et in velamine quod sequitur pectus. et epate et rene et vesica et matrice ⁊ intestinis et que sunt eis similia.

¶ In ista parte ponit diuersitates harum febriuz. Habet hec pars ꝑtes quinqꝫ sicut quinqꝫ sunt he diuersitates. Prima diuersitas est quod vehementes febres sequūtur apostemata colerica sicut herisipillam q̄ apostemata ab alijs humoribus pēdentia. secūdo dicit ꝙ dolor sitis et inflammatio intēditur in his apostematibus colericis. tertio dicit ꝙ apostemata colerica significantur per signa permixtionis plurime colere cum sanguine. quarto dicit ꝙ apostemata intrinseca que faciunt has febres sunt sicut apostemata substantie cerebri et pāniculorum eius. et sumach idest hotium auris siue nerui auditiui ortum habentis a quinto pari neruorum cerebri et apostema gutturis et apostema velaminis pectoris idest pleure: ⁊ per pleuraz intellige ceteros panniculos pectoris itrinsecos Item apostema renis vesice epatis matricis intestinorum. et his similibus sicut stomachi splenis mensenterij pulmonis et apostema cordis in hoc excedit reliqua.

Primo notandum ꝓ declaratione partis ꝓme ꝙ apostemata colerica sine dubio maiorē faciunt febrem q̄ apostemata flegmatica aut melancolica. sed de sanguineis est dubium. in quo tenendū est apostema colericum maiorez facere febrem intensiue q̄ apostema sanguineum. ⁊ econtra sanguineum maiorem facere febrem extensiue ꝓpter maiorem multitudinem vaporum eleuatorum ab apostemate sanguineo q̄ colerico. De dolore etiā est dubium quis sit maior. ⁊ credo ꝙ in eodem mēbro vel proportionali maior sit dolor sequens flegmonem q̄ herisipillam. Primo qꝛ hoc experimur sepe in apostematibus extrinsecis. naz in flegmone magnus dolor est. in herisipilla fere nullus. sic etiam debet esse interius. scdo qꝛ dolor magis sequitur solutionem continui q̄ malam cōplexionē vt docet experientia. licet hoc nō placuerit Auerroy sed in flegmone maior est solutio continui q̄ in herisipilla: cum sanguis sit grossior colera. Itez qꝛ dolor sequēs flegmonem est extensiuus ⁊ pulsatiuus: sed sequens herisipillam est pungitiuꝰ qui est minor illis. Nec Aui. dicit oppositū huius determinatiōis q̄uis dicat ꝙ dolor intendit: aut aliter extendit in herisipilla. nō eñi cōparauit herisipillam flegmoni: sed apatibus frigidis. Si tamē

textus dicat extenditur est verū in herisipilla comparata flegmoni in qua dolor est magis extensus in mēbro: cū colera ꝓpagatꝰ per mēbri superficiem sed ī flegmōe sanguis magis in vno loco colligitꝰ lꝫ tñ intensior sit dolor in flegmone. ¶ Scdō notādum ꝙ signa ꝑmixtionis colere cū sanguie multū sumuntꝰ ex signis cōplexionū q̄ vide scdā primi.

¶ Et diuersificantur febres eorū in vehementia et debilitate ẜm propinquitatē cordis et longitudineꝫ.

¶ Hec est scda diuersitas: ꝙ febres diuersificantꝰ in magnitudine ⁊ ꝑuitate ẜm propinquitatem et distantiā apatum a corde. que eñ sunt ꝓpinquiora ceteris paribus maiorem faciunt febrem.

¶ Et eorū iterū fe. q̄ sunt in mēbris carnosis est fe. vehementior. et eorū feb. q̄ sunt in pāniculis et eorum similibus est debilior.

¶ Hec est tertia diuersitas: ꝙ feb. q̄ sequuntꝰ apata exñtia in mēbris carnosis sunt vehementiores ꝙ̄ febres que sequuntur apostemata in panniculis et similibus que sunt neruosa.

Contra. oppositum vult Auicē. scdā primi cap. de signis apatum. ¶ Dicendū ꝙ febres dicūtur vehementiores dupl'r. vno mō in calore. ⁊ sic febris apatum mēbri carnosi dr̄ vehementior: quia plus de materia aggregatꝰ in membro carnoso et plus calefit. fiunt eñ febres pluris caloris. Alio mō dr̄ feb. vehemens in accñtibꝰ q̄busdā cōibus sicut dolore vigilia spasmo et sil'ibꝰ. ⁊ sic fe. apatū que sunt in mēbris neruosis sunt vehementiores.

¶ Et eorū q̄ sunt in vicinitate arteriarū febris est vehemetior: ⁊ eorū que sunt in vicinitate venarū solum feb. est debilior.

¶ Quarta diuersitas est ꝙ feb. horū apatum que sunt in vicinitate arteriarū sunt vehemētiores ꝙ̄ feb. apatum que sunt in vicinitate venarū solum: cuius cā est: q2 magis cōicant cordi per arterias ꝙ̄ per venas ceteris paribus.

Contra. q2 apata splenis sunt in mēbro magꝭ arterioso ꝙ̄ apata epatis. et tamē minorē facit febrē. ¶ Dicendū cetera nō esse paria. est eñ disꝑitas: q2 epar cōicat cordi per venā maximā. s. per venā chilis immediate: nō aūt splē īmediate cōicat cordi per arteriaꝫ maximam. Itē est diuersitas. q2 epar est maius membrū et nobilius ꝙ̄ splen. Itē epar magis vicinatur arterie magne ꝙ̄ splen. quāuis ergo splen habeat plures arterias ꝙ̄ epar: q2 epar nullā hꝫ saltē ẜm gibbū: nō tñ ꝓpter causas dictas sequitur ipsum debere maiorem facere febrem ꝙ̄ epar.

¶ Et nō euacuantꝰ iste febres a periodis scdm materias que effunduntur ad apata earum. periodi nanqꝫ earū sunt scdm generationem earum et scdm motuꝫ ipsarum et secūdum attractionem caliditatis et doloris ad ea. vnicuiqꝫ enim hūori est periodus qui sibi conuenit.

¶ Quinta diuersitas. febres apatū habent diuersos periodos ẜm diuersitatē materierū q̄ effundūtur ad apata ipsorū febricitantiū. periodi nanqꝫ earū feb. fiunt ẜm generationē materierū earū et ẜm diuersum motū ipsarū ad apata: qñ iam sunt genita ⁊ ẜm alterationē caliditatis et doloris ad ea. i. ẜm variā attractionē ipsarū materierū ad loca apata: que attractio fit a calore et dolore mēbri apostemati. vnicuiqꝫ enim humori inest periodus qui sibi conuenit.

Pro huius partis notitia est sciendū ꝙ Auicē. innuit hic oēs causas periodicationis intrinsecas: quarū quedā de intētio Gal. scdō de differentijs feb. sumuntꝰ ex dispositionibus mēbrorū mittentiū materias ad membrum apatum que materie cōtinentꝰ in ipsis membris mittentibꝰ. Quedā sumuntꝰ ex dispositionibꝰ ipsorū mēbrorū apatorū attrahētium que maxime attrahunt per caliditatem et dolorem: et hi se tenent ex parte mēbrorū de quibus loquitꝰ Ga. loco allegato. Quedā se tenent ex ꝑte diuersificatorum ẜm quātitatē. modū substantie: et ipsorū cōplexionē. ⁊ formā substantialē: et ꝓprietatem resistitiuam. ⁊ he ponūtur a multis auctoribus: precipue ab Aui. in hac prima quarti tractatu scdō ca. primo: quas oēs Aui. innuit in his paucis verbis Primas se tenentes ex ꝑte mēbrorū cū dixit. ꝑiodi nanqꝫ. scdās se tenentes ex parte humorū cū dixit: vnicuiqꝫ humorū inest periodus qui sibi cōuenit. et hic vult Gale. feb. apatum periodicare propter nouū motū materie ad membrū apatum qui motus diuersificatꝰ ꝓpter diuersitatē causarū suprascriptarū. ẜm plurimuꝫ tñ flegma periodicat quottidie: colera de tertio in tertiū. melancolia de quarto in quartū. sanguis quottidie affligit maxime ꝓpter suas formas substātiales ⁊ ꝓprietates resistitiuas. Omittit aūt cās extrinsecas sicut regimē sex rerū ⁊ influxus sup celestes quos astrologi ponūt. Sꝫ de hac materia dictū est supius quātū est opportunū in questione de periodicatione.

¶ Et scias ꝙ multotiens sanatur apostema in pleuresi et alijs et remanet febris. ⁊ significat tunc ꝙ mundificatio non accidit.

¶ Hic ponit duos canoñ. Primus. multotiēs sanatur apa pleureticū ⁊ feb. remanet. ⁊ similiter accidit in alijs apatibus. ⁊ hec remanentia feb. significat ꝙ nō est facta perfecta mūdificatio. ⁊ hoc accidit qñ apa nō est totaliter cā feb. immo pars materie que facit febrē fecit apostema. stat ergo apa pendens a pauca materia terminari ante feb. terminationē. Sicut me scribente super hoc capitulo euenit magnifico equiti dño Cristino Frācisco de beuilaqua veronēsi. aliqñ accidit qñ apa nō ꝑfecte curatꝰ: sed euātis partibus subtilioribus remanent quedā ꝑtes terrestres potentes febres cōtinuare. nō tamen dolorem tussim ⁊ alia accidentia propria pleureꝭ facere.

¶ Et iste quideꝫ febres quādoqꝫ ꝓlongātur et perducunt ad ethicam et ꝓprie quādo apostemata sunt in epate. Ille vero que sunt in velaminibus cum confirmantur nō expectant vsqꝫ ad ethicam.

¶ Secūdus canō. Et iste q̄dē febres cū ꝓlongātur ducunt ad ethicā. ⁊ ꝓprie qñ apata sunt in epate.

Contra. quia apata pulmōis deberēt magis ducere ad ethicā ꝓhibendo cordis euentationē. ¶ Dicenduꝫ est ꝙ ethicam que est quedā tabes et exiccatio cū pauca caliditate magis īcurritꝰ ꝓpter apostema epatis ꝙ̄ pulmonis ꝓpter defectum nutrimenti qui defectus est ab epate nō a pulmone: sed ethicam que est corporis arefactio cū inflammatione magis incurritur ex apostemate pulmonis. scdō dicit ꝙ ille febres que cōsequūtur apostemata in velaminibus cū cōfirmantur apostematibus a quibus pendent

bus pendent cōfirmatis nō expectāt vsq₃ ad ethicam: qꝛ moriunt᷑ prius ꝙ̄ fiant ethici. Vñ Gal. 10. terapen. loquens de apātibus dyafragmatis dicit. Multotiens vidi interficere anteq̄ꝫ cōpletur disnia et desipientia: sed in quibus tales dispositiones sunt plurimū moriūtur anteq̄ꝫ ethica generetur. Ex his pꝫ ꝙ per apā cōfirmatum nō debes intelligere apā existēs in statu: qꝛ ab hoc cōtingit euadere. Sed per apā confirmatum intellige maxime fixum et in malitia confirmatum.

¶ De signis earū ⁊ ipsarū indicijs. Cap. xiiij.

Um febribus ex apātibus intrinsecis inueniunt᷑ tres spēs signoꝝ et accñtium. s. signa et accidentia significantia membrū infirmū: et signa et accñtia significantia materiam: et signa et accidentia significantia dispositionem infirmi. Prima aūt signorū spēs est sicut pulsus serrinus. et dolor pūgitiu⁹ apātis in partibus pectoris. et similiter tussis sicca in primis et humida in scđo et q̄ sunt illis similia de signis pleuresis significantibus apostema in partibus pectoris.

¶ Primo ponit quandā diuisionē trimēbrē signorum et accidentiū febriū apātum et ipsam declarat. scđo ponit quandā diuisionē fundatā sup primo mēbro diuisionis. tertio subdit quedam alia signa feb. apātum intrinsecorum. scđa ibi. (Et mēbra quidē occulta.) tertia ibi (Et caliditas q̄dē.) Prima in duas. nā in prima ponit diuisionē predictam. loco exēpli ponit signa pleuresis. in scđa ponit signa quedā gñalia apātis intrinseci. scđa ibi. (Et ad summū.) In prima pte dicit ꝙ cū feb. ex apātibus intrinsecis sunt tres spēs signorum ⁊ accidentiū significantium mēbrū apostematum. Prima est species signorū significantiū mēbrum infirmū. Scđa est spēs signorū significantiū materiam apātem. Tertia species est signorum ⁊ accidentium significantiū dispositionem infirmi. i. quid sit futurū de infirmo. Et pro notitia signorū primorū vult redire ad tertiū canonē. et pro scđa specie signorum ad tertiā quarti. et pro tertia spē ipsorum ad secundā quarti vbi ponūtur signa ꝓnostica. Ideo in omni specie omnium horū signorum hic abbreuiat: ⁊ solum exempli gratia dicit q̄dam. Secūdo declarans primā speciē signorū dicit ꝙ pulsus serrinus ⁊ dolor lateris pungitiuus sunt signa apātis in partibus pectoris. s. pleuresis. s. tussis sine sputo i p̄mis. scđo cū sputo ⁊ silia de signis pleuresis. s. fe. ꝯtinua ꝯstrictio anhelit⁹.

¶ Et ad summū dolor et grauitas in mēbro. et est calidius reliquis mēbris addita calefactione nō consueta et sicut spasmus: q̄m multotiens associatur apātib⁹ calidis in mēbris neruosis. Species vero scđa est sicut significatio vehementie febris tertiane significat ꝙ materia est colerica. Accidentia vero infirmi sunt dispositiones que indicāt ei⁹ salutē aut indicāt ipsius mortē.

¶ In ista parte dicit ꝙ signa generalia apostematis intrinseci sunt dolor. scđm grauitas. tertiuꝫ caliditas maior in mēbro apostemato ꝙ̄ in reliquis est eñi sicut fornax febris. xj. terapen. vltimo cap̄. quartū ꝙ in reliquis mēbris est addita caliditas nō consueta. quintū est spasmus que frequēter sequitur apostemata calida in membris neruosis. Et tu istis adde duritiem et tumoreꝫ si illa apāta fuerint in mēbris que subiacent sensui. et tu cum visitas aliquem hec septē signa semꝑ habeas mēti ne incidas in errorem nō bene excusabilē. Scđa species signorū est sicut fe. tertiana que significat ꝙ materia apostematis est colerica: ⁊ quottidiana ꝙ est flegmatica. et quartana ꝙ est melancolica. et cōtinua cōclusa ꝙ est sanguinea: lꝫ s̄m plurimum in processu paroxismi harum febriū cōfundantur. Tertia species signorum significat salutē vel mortem. et his similia ventura super egrum.

¶ Et membra quidē occulta diuersificantur in faciendo feb. et recipiendo eas. et ꝑ durationem earum et ipsarū periodis s̄m magnitudinem eorum in se ipsis et magnitudinem venarum eorū: ⁊ s̄m membra sua.

¶ In parte presenti pro declaratione primi membri diuisionis precedentis. s. ꝙ quedā signa significant mēbrū apātum Auic. primo ponit vnā diuisionem. scđo declarat eam. tertio infert quosdam canones. scđa ibi. (Nā in mēbris.) tertia ibi. (Cū autem aggregatur.) In prima parte dicit ꝙ membra intrinseca apāta diuersificantur in faciēdo et recipiēdo eas: qꝛ primo fit calor in corde qui formaliter est feb. per mēbrum apātum: deinde recipitur in eo et in alijs membris. hoc dicit qꝛ dato ꝙ aliquod membrū habeat calorem extraneum et ipsum alteri mēbro cōicet: ille tamē calor nō dicit᷑ feb. nec alia mēbra recipientia calorem ab eo dicuntur febrire nisi calor prius fiat in corde. ⁊ postea per cor alijs cōicetur: cū cor sit primum subiectum feb. iuxta superius determinata. Et hec prima diuersitas cōcernit feb. magnitudinē aut paruitatem: salubritatem aut cōtrariū. nam quedam mēbra apostemata faciunt maiorē febrem ⁊ magis mortalem sicut epar et pulmo. quedam minorem et magis salubrē sicut renes et matrix. scđa diuersitas est in duratione earū. nam quedā faciunt longam sicut matrix: et quedā breuem sicut cerebrum. tertia diuersitas est in periodis earū. Aliter eñi periodicant febr. apātis: epatis. et aliter feb. apostematis renū: quāuis he diuersitates īsequātur diuersitates materierū: tñ etiā insequuntur diuersitates mēbrorū. he aūt tres diuersitates fiunt s̄m magnitudinē ipsorum. s. membrorū in seipsis que magnitudo attenditur penes tria. s. penes nobilitatem sue operatiōis: penes sensibilitatē suā: et penes ꝓpinquitatem ad cor. Aliter s̄m magnitudinem ipsorum. s. apātuꝫ in seipsis. i. s̄m ꝙ apostemata sunt magna vel parua. Secundū aūt penes quod diuersificantur membra apostemata in faciendo feb. est s̄m magnitudinem venarum sciłꝫ pulsatilium et quietarum. et in hoc tangit maiorem aut minorem colligantiā cum corde. Tertiuꝫ vero in quo diuersificantur membra apostemata in faciendo febrē est s̄m membra sua scꝫ alia a cor de quibus membris cōmunicat membrū apostematum faciens feb. exempli gratia. matrix cōicat capiti. ideo apostemata matricis faciunt feb. cuꝫ dolore capitis.

¶ Nam in membris intrinsecis sunt que sunt propinqua cordi et vehementis communitatis: sicut velamē et pulmo: et de eis sunt que sunt longinqua a corde et debilis cōmunitatis sicut renes. ipsi enim nō semper faciūt propter apostemata sua febres

fortes neq̃ continuas ⁊ multotiens quidē sunt interpolate et sunt de genere febriū cōmixtarum et febrium tertianarū: ⁊ quartane et quintane et sextane. ⁊ fiunt cum eis rigor et horripilatio: et ambiguū fit esse earū et significat eas grauitas in loco renum et in partibus allzatim et dolor ⁊ proprietas caliditatis in mēbro maioris cōsueta.

¶ Hic declarat predictam diuisionem: et quāuis sua interesset ostēdere quō membra diuersificata in magnitudine et paruitate et diuersificata ſm venas suas. et in summa ſm maiorem aut minorē colligātiam cum corde. et tertio diuersificata ſm membra sua alia a corde quibus cōicant faciunt febres diuersas in magnitudine et paruitate salubritate et mortalitate et longitudine et breuitate Item diuersitas in periodis tamen q: hec sunt nota ex dictis in tertio canone solū exempli gratia. ostendit: quomodo membra diuersificata in longitudine et propinquitate ad cor: et in maiori et minori cōmunitate cum corde cum apostemantur diuersificantur in faciendo febrem. Dicit ergo ꝙ de membris sunt aliqua que sunt ꝓpinqua cordi et vehementis cōmunitatis cum eo: sicut velamen. i. dyafragma et pulmo. et ista supple faciunt magnas febres et mortales ⁊ breues et cōtinuas cuꝫ apostemantur. et de eis sunt aliqua longinqua a corde ⁊ debilis cōitatis cuꝫ eo: sicut renes. ipsi eñi non semper faciunt cum apostemantur feb. fortes: neq̃ continuas: sed multotiēs sunt interpolate: et multotiens nō sunt interpolate. ⁊ sunt de genere febriū cōmixtarum: ⁊ quādoq̃ sunt tertiane et quartane et quintane et sextane: ⁊ fiunt cum eis rigor ⁊ horripilatio ⁊ ambiguū fit esse eorū. s. apostematum ignoratur eñi cuius mēbri sint apostemata ista que faciunt tantas feb. diuersitates: et an sint apostemata renum. hec tñ apta renū significātur per grauitatē in allzatim qui est locus renum. et per dolorem eius loci. et q: proprie in illo loco sentitur caliditas maior cōsueta. Et nota ꝙ quāuis hmōi inquisitio nō pertineat ad hūc locum sed potius ad. 17. tertij ꝙ cā tantarū diuersitatum in his febribus est triplex. Prima est diuersitas materierū que faciunt hec apata. vnde rōne huius permiscenꝫ feb. diuerse. scđa est longinquitas huius mēbri a corde. vnde feb. eius qñq̃ non sunt cōtinue: neq̃ fortes. tertia cā est diuersitas in adustiōe cū apostemata hec cronicāt: sicut frequēter accidit. vnde per adustionē materierum huius apatis añcedentiū: ⁊ cōiunctarum fit transmutatio harū in melancoliā. vnde fiunt quartane: quādo sunt pluris quantitatis: et nō ita per adustionem ingrossate. cum vero per adustionem magis paucificantur ⁊ ingrossantur fiunt tertiane et eodem modo sextane.

¶ Cum aūt aggregantur in membro vt sit proximum principali: aut fortis cōmunitatis cū eo: aut vehementis sensus et est neruosum: tunc cum vehementia feb. comitantium apostemata eius accidūt ei inquietudo magna et spasmus.

¶ In pte pñti infert canō primus. qñ hec oīa aggregantur in mēbro aliquo. primū ꝙ sit ꝓximum ꝑncipali. i. cordi. aut vehemētis cōitatis cū eo: vt puta per venas ⁊ arterias. aut vehemētis sensus: ꝙ sit neruosum: tunc cū vehemētia feb. ꝯñtiū apa eius accidūt inq̃etudo magna ⁊ spasm⁹. sicut exēpli gratia. in apate pāniculorum cerebri.

¶ Et fortasse comitantur ipsum accidentia extranea sicut apostemata matricis: associatur eñi ei cū fe. soda et dolor ceruicis.

¶ Scđo infert ꝙ aliqñ cū comitanꝫ apata mēbri intrinseci: sicut apa matricis accñtia extranea fit in eo soda et dolor ceruicis. i. partis posterioris colli ad caput terminati. huius aūt est cā: q: matrix dorso alligatur. vnde faciliter cōicatur capiti et collo per nucā et venas et arterias que sunt in dorso. appellat aūt hec accñtia extranea propter magnā distantiam matricis a collo ⁊ capite. ⁊ q: matrix nō est neruosa per neruos a cerebro ⁊ nuca ortum habentes. sic eñi accideret spasmus in fortibus doloribus eius. qđ bene sentit Auic. 21. tertij. caplo de anathomia matricis. et hoc est exemplū diuersitatis feb. sequentiū membra apata diuersificata ſm membra alia a corde quib⁹ cōmunicāt.

¶ Et caliditas quidem quāuis inflammetur in his apatibus. tamen nō est valde vehemētis acuitatis: sicut est in causonide nisi sit res magna. et causa in eo est quoniam putredo nō ē sparsa neq̃ mota ad exteriora.

¶ Hic ponit signa apatum intrinsecorū. primū est sumptum a caliditate. scđm a pulsu. tertiū ab vrina. partes patent. In prima parte dicit ꝙ caliditas quāuis sit intensa in his apatibus. nō tñ vehementis caliditatis. s. exteri⁹: sicut in causonide nisi sit res magna. i. apa magnū ab hūore multū calido. Et cā huius est. q: putredo. i. vapores putridi nō est sparsa ad exteriora. tum ꝓpter debilitatem virtutis. tum ꝓpter inobedientiā materie. et causa est. q: mouetur interius ad locum apatum.

¶ Et pulsus quidē in febribus apatuꝫ intrinsecorum est pulsus febriuꝫ putredinis paruus in principio velocis constrictionis apud statum: deinde magnificatur et fit velox et spissus ſm membruꝫ et materiam: et ſm ꝙ sciuisti: deinde erit serrinus et faciēs secundū membrum in neruositate et carnositate sua.

¶ Scđm signum. pulsus in febribus apatū intrinsecorum est sicut pulsus in fe. putridis. paruus in prin. exacerbationis ⁊ velocis cōstrictionis apud statum. i. in statu vel parū ante statuꝫ: cū maior sit necessitas mundificationis ꝙ̃ euentatiōis. Deinde: ly deinde notat ordinem locutionis ⁊ nō tpis vt sit sensus: deinde debes scire ꝙ pulsus magnificatur: et fit velox ⁊ spissus ſm mēbrum et materiam sicut sciuisti. s. lib. primo fen scđa cap. de pulsu apatum. et lib. tertio in ꝓprijs capitulis. nam membro apato existēte carnoso ⁊ arterioso vt materia existente calida pulsus fit magnus velox et frequens. ecōtra in membro ecōtrario se habente et materia frigida. Deinde. ly deinde notat ordinem locutionis. vt sit sensus. etiam debes scire ꝙ pulsus fit serrinus aut vndosus. ⁊ secundum membrum in neruositate et carnositate sua. nam membro existēte neruoso sicut panniculi fit serrinus. et existente carnoso sicut substantia cerebri et caro epatis fit vndosus.

¶ Et vrina scđm plurimū est ad albedinē decliuis et paucitatē tincture ꝓpter declinationem materiei ad apa scđm ꝙ sciuisti.

¶ Ultimum

¶ Ultimum signum vrina que fm plurimū est ad
albedinem declinans.i.ad paucitatē tincture pro
pter declinationem materie ad apa sicut sciuisti.
cap. de effime. ex apate. et fen scōa capi. de colori/
bus vrine.

Dubitatur an ad apostemata viscerū se/
quātur febres cōtinue arguit
q̄ nō. materia feb. cōtinuarū est intra venas. vt. s.
cap. de putredine: sed materia apatum exiuit ve/
nas et in poris membri cōtinetur. scdo. continua/
rum pprium est nō habere rigorem. primo de dif
ferentijs feb. sed quedam apostemata quorundā
viscerum vt renum faciunt febres cū rigore vt hic
Auicē. ¶ In oppositum est Ga. quarto afforismo/
rum super illo afforis. Febres quecunq; deficien/
tes. ¶ Dicendum q̄ licet fm plurimum febr. apa/
tum viscerum sint continue: stat tamen ipsas esse
interpolatas. primam partem huius cōclusionis
voluit Gale. loco allegato et quottidiana experiē
tia comprobatur. secundam partem vult Auicen.
in loco presenti. et multotiens sunt interpolate.

Sed ad rationes in oppositum re
spōdet. ¶ Ad pri
mam negetur maior vniuersaliter intellecta. ¶ Ad
secundam concedetur ad quod deducitur. est ta/
men neganda maior vniuersaliter intellecta: im/
mo exacerbationes continuarum aliquando inci/
piunt cū horrore vt in capitulo de latica.

¶ Cura earum. Capitulum. xv.

Curatio harum febrium est cu/
ratio febrium acutarū post cu/
rationem apostematum. radix
enim in eis est cura apostema/
tis cum obseruatione cure fe/
bris de infrigidatione et humectatione.
Et in his febribus non conceditur potus
aque frigide neq; introitus balnei.

¶ Habet hoc capitulū duas partes. in prima po
nit duas intentiones habēdas in cura feb. aposte
matum. et ostendit que sit dignior. in secūda. exem
pli gratia. ponit curam apostematis colerici. secū
da ibi. (Et si fuerit apostema.) In prima parte di
cit q̄ curatio harum febrium est curatio feb. acu/
tarum post curationem apostematum. nam radix
idest fundamentum in curatione earum est cura
apostematis. ¶ Hec enim est intentio prima cui
maxime intendendum est. ¶ Secunda intentio est
obseruatio cure febris cum infrigidatione et hu/
mectatione. ¶ Notandum hic Auicen. multum ab
breuiasse curam febriū apostematum: quia si ra/
dix cure. est apostematuz scita est in generali. quar
ta primi capitulo de cura apostematum. et scita
est tertio canon. de cura cuiusq; apostematis in/
trinseci. Et intentio que est ad febres scita est in
capitulo generali curationis febrium putridarū.
et in capitulo curationis acutarum. et si intentio
sit ad accidentia cura precessit in hac fen. ¶ Sed
contra dicta Auicen instatur. quia cura harum fe/
brium nō semper est cura febrium acutarum: cum
aliquando nec apostemata sint acuta neq; febres
sequentes ea sicut manifestum est in febribus se/
quentibus apostemata frigida. ¶ Secundo ali/
quando cura febris est dignior q̄ cura apostema/
tis: quando feb. est corpus arefaciens: tunc quam
uis obstet apostema cōpeteret potus aque frigi/
de. vt voluit Auicen. in capitulo generali curatio
nis fe. et in caplo de rebus in quarū quibusdā &c.

¶ Ad primam cōceditur ad quod deducitur. Sed
intentio Auic. fuit hic ponere curam feb. acutaruz
que sequūtur apostemata calida. q2 feb. sequētes
apostemata frigida parū aut nihil vertunt ad se
curam. sed quasi totaliter attendit apostemati ni
si fuerit ethica: que tamē raro accidit nisi post lon
gum tempus nisi forte fuerit apostema pulmo/
nis aut capsule cordis et similium impedientiū de
bitam cordis euentationem. et etiā nisi esset apo/
stema epatis et stomachi quibus nutrimentū sub
trahitur toti. hec enim satis festine ducūt ad ethi
cam. ¶ Ad secūdum cōceditur similiter ad qd̄ de/
ducitur. sed dicta Auic. in presenti parte veritatez
cōtinent vt in pluribus. Et nota q̄ ly post positū
in hoc textu nō dicit ordinem tpis: sed ordinem di
gnitatis. ambe enī intentiones. s. que debet apati
et que debet febri sunt simul tpe exequēde. Scdo
dicit q̄ in his feb. nō cōceditur potus aque frigi/
de ne materia apatis incrudetur. hoc tn̄ vt statim
dixi veritatē hz regulariter vt dixi et vt in plurib9
neq; cōceditur introitus balnei ne materia putre/
facta per balneum amplius fluat ad apostema vt
ii. terapentice.

¶ Et si fuerit apa herisipila lz fiat positio
rerū frigidarū et infrigidatarū actu de fo/
ris sup ipsum sicut succus lactuce et sempui
ue et portulace cū aliquātulo de sauich or/
dei albi q̄ sine cessatione infrigident sup ni/
uez et pmutent. et fortasse permiscet cū eis
oleū onfacinū aut oleū rosatū. Et si come/
derit lactucas ablutas ifrigidatas pertrā
sit et iuuatur cum eis.

¶ Hic curat apa colericū dictum herisipila et intē
dit repercussioni et multe infrigidationi ne corp9
marasmetur. dicens sup loco apato debent poni
res frigide. s. potētia infrigidate actu sicut succus
portulace lactuce sempuiue frigide et hūide in se
cundo cū aliquātulo de farina ordei que incessan
ter infrigident super niuem et permutētur. Et for
tasse. i. aliquādo permiscetur cū eis oleū onfaci/
num. et istud est ex oliuis immaturis et oleo rosa.
et hoc qn̄ nō esset opus tāta infrigidatione et ma
ioris doloris mitigatione. zoar tn̄ primo Theysir
ca. octauo timuit vngere cū oleo aliquo membrū
qd̄ cunq; in qd̄ colera dn̄atur. Scdo dicit q̄ si cōe/
derit lactucas ablutas infrigidatas. s. actu trāsit.
s. loco cibi. q2 erit satis subtilis dieta. et iuuat cum
eis loco medicine. ¶ Sed nota q̄ lactuce nō ablu/
te sunt minus frigide q̄ lactuce ablute. scdo cano
ne et pprie cū aqua calida. habēt enī partē nitro
sam in superficie que post ablutionē remouetur.
propter hoc nō ablute magis conueniunt sanis.
sed ablute egris maxime patientibus herisipilaz
cuz opus sit vehementi infrigidatione. nec time/
tur de ventositate. fortis enim calor herisipile re/
soluit illaz. debent autem comedi cocte vel crude
fm vigorem digerentis. ¶ Cura febris aposte/
matis duplex habet regimen. vnum debetur febri
complendum infrigidatione et hūectatione. secū/
dum debetur apostemati quod tripartitur. quod/
dam debetur cause antecedenti. quoddam cause
coniuncte. tertium vtriq;. Primuz regimen habet
tres intentiones. scilicet euationem: diuersionē. et
fluxus interceptionem. Euacuatio autez maxime
complenda est flebothomia aut aliquo tenente
locū eius. Cōpletur etiā solutiōe integrata mino
ratiuo, digestiuo, et eradicatiuo, q̄ respiciant ma/

teriam peccantē et apatū membrū. Euacuatiua sint ita moderata vt eūent materiā ꝓpriā que est añcedens ⁊ nō agitent materiā ꝯiunctā. Diuersio aūt perficitur cū eūantibus iā dictis cū clisterib⁹ et similibus. Itē couenīūt ventose sine euone: fluxus interceptio perficitur cuȝ stipticis applicitis super mēbrū: per qđ fluit materia ad mēbrū apatum. Itē cū ingrossantibus ⁊ cōtingentib⁹ materiam sicut sirupus de papauere: ⁊ similia. ¶ Scdm regimen debitū cause cōiuncte hȝ tres intentiōes scȝ repercussionē q̄ debeť in pn°. scdo repercussionē mixtam cū resolutione que debeť post pncipiū vsqȝ ad medium status. tertio resolutionē que debetur deinceps ꝙ si in viā maturationis tenderet adiuuetur et tandē erūpatur cū motibus. Item cū sumptis interius. postea mundificeť ⁊ cōsolideť. ¶ Tertiuȝ aūt regimen hȝ duplicē intentionem. s. curam accñtium perficiēdā ꝓm eorū exigentiā. Secūda est regimē sex rerū qđ declinet in ꝯtrū discrasie. ⁊ dieta dȝ esse magis tenuis in feb. apatū ꝙ̄ in quacunqȝ alia febre ne apata augeantur.

¶ De dispōnibus febriū cōpositarū. Cap. xvi.

Ebres quādoqȝ cōponunť adinuicem. Fortasse em̄ cōponuntur ex eis spēs ingrediētes in genera elōgata sicut cōpositio feb. ethice cū feb. putrida. ⁊ quādoqȝ cōponūtur spēs ex eis in genere ꝓximo couenietes sicut est cōpositio specierū feb. putredinis sicut tertiana cū fl'atica vt pote febris noīata emitriteus. et sicut cōpositio feb. apatū. Et qñqȝ cōponunť de eis spēs couenientes in spē sicut cōpositio duarū tertianarū et duarum quartanarū et trium quartanaruȝ. Quare fiunt due tertiane in appitione dispositionis ꝓm paroxismos fl'atice. et tres quartane in paroxismis fl'atice: et quandoqȝ cōponuntur tres de febrib⁹ tertianis. Si igitur fuerit ꝓm coalternationē erit paroxismus in die tertia vehementior qm̄ ꝑtinet ei ꝑiodus diei primi et inceptio diei tertij: et similiter in die quito. et similatur hec emitriteo sicut compositio duarum tertianarū similatur paroxismis flegmatice.

¶ Hic incipit determinare de feb. cōpositis. ⁊ primo in gñali. scdo in spāli determiat de quadā febre dicta emitriteus. scda incipit in pn. sequentis capli. Primū caplm diuido in tres partes. in pria ponit diuersas cōpositiones feb. sumptas ex diuersitate fe. cōponentiū. in scda ponit canones. in tertia ponit tres diuersas cōpositiones feb. sumptas ex tpe cōpositionis. scda ibi. (Et ꝓpter.) tertia ibi. (Et spēs.) Que dicit in pria pte nota sunt pro maiori parte. ⁊ sicut cōpositio feb. apatū intellexit ꝙ fe. sequēs apa est ꝓm plurimū cōposita ex diuersis spēb⁹ feb. que couenīūt in genere hūoralīū. et hoc qꝛ apa vt plurimū fit de diuersis hūoribus primo de accñti et morbo vltio cap. ⁊ tertia quarti. Et qñqȝ cōponūtur tres de febribus tertianis. si ergo fuerint ꝓm coalternationē erit ꝑoxismus in die tertio vehementior: qm̄ cōiungiť primus paroxismus tertie tertiane cū scdo ꝓme tertiane. et ita per dies impares cōiungenť duo ꝑoxismi. Sed nota ꝙ dato ꝙ ꝑoxismi nō coalternēt immo cōiungere nť per viā introitus aut cōitatis tñ paroxismus in diebus iparib⁹ esset vehementior. sed exemplificauit de paroxismis coalternātibus. qꝛ illa cōpositio est manifestior. reliqua vero nota sunt.

Hic cadunt duo dubia. Primū vtrū effimera possit coniungi cū alijs generib⁹ febriū. ⁊ hoc per me terminatum fuit in ca. de fe. effi. scdm vtrū putrida posset cōiungi cū etbica. ¶ In quo dubio tenendū est ꝙ etbica posset cōiungi cū putrida ⁊ etbica precedēte et putrida precedēte. ⁊ ambabus a causa vna vel diuersa pendentibus.

Et ꝓpter hmōi nō opȝ vt tota occupatione occupetur cū paroxismis: immo oportet vt occupeť cum accidentibus.

¶ In parte pñti ponit canones. ⁊ diuidiť in quatuor partes ꝓm ꝙ quatuor sunt canones. Primus canon. ꝓpter hmōi cōditiōes opȝ vt medicus nō cōfidat in solis ꝑoxismis ad cognoscendū fe. imo opȝ vt cōsideret accidentia feb. per que deueniat in earum notitiam.

Et quādoqȝ accidit si fuerint fe. iste tertiane pure vt festinent ꝑoxismi earū ad contentā. i. ad illā que fortior est: ita vt destruatur debilior earum prius.

¶ Scds canō. qñqȝ accidit si fuerint feb. iste tertiane pure. s. due aut plures vt festinent. i. anticipent paroxismi ad contentā. i. ad illā que fortior est ꝓm expositionē traductoris que merito dꝛ cōtenta: qꝛ teneť a causis magis fortibus ꝙ̄ febres min⁹ fortes. ideo paroxismi anticipant: cū forte aliarū ꝑoxismi postponant. qꝛ pendent a pauciori materia et minus irritante virtutē. iō subdit ꝙ destruiť debilior ea in primis et remanet fortior posterius. ¶ Et notanter dixit si fuerint iste tertiane pure. qꝛ si essent impure aut forte vna earū ipura staret ꝙ debilior minus molestās et cuius paroxismi postponerent remanert posterius. qꝛ pēdet a materia grossiori et minus calida. Et omitto alias expositiones quas ponit Gē. et alij. qꝛ hec est de intentione traductoris et cōsona textui Aui. et multiplicatio expositionum est confusio.

Et quādoqȝ significat cōpositionē reditio horripilationis post quietem.

¶ Tertius canō. reditio horripilationis post quietem eius significat cōpositionem. s. si per notabile tempus redit postq̄ quieuit: immo hoc est de signis emitritei vt videbitur.

Et turpe quidē est medico scienti significationes cuiusqȝ feb. et accñtia ei⁹ vt non ꝑcipiat cōpositionē a prīo die aut secūdo.

¶ Quartus cañ. turpe est medico scienti. i. q̄ scire dȝ signa cuiuscunqȝ feb. ⁊ accñtia eius vt non cognoscat cōpositionē earū a prīo die vel a secūdo. ¶ Notandū ꝙ cōpositio harū fe. que dȝ cognosci a primo die vel scdo nō est cōpositio effimere cum etbica vel putrida. qꝛ iuxta superius determinata hec cōpositio nō pōt fieri saltē ꝑ notabile tēpus. etbica etiā raro reperiť a pncipio. hec ergo cōpositio erit hūoralium adinuicem que si coniungantur per viam cōmunicationis cognoscuntur. quia non apparent accidentia vnius solius materie: neqȝ vnius solius paroxismi. id tamen est valde difficile nisi apud medicos valde doctos et exercitatos.

citatos. Si autem componantur secundum viam introitus id est minus difficile. sed opȝ medicū cōtinue assistere vt cōprehendat coartationē pulsus scđam post primā. Si vero cōponantur ſm viam coalternationis id est satis facile. Ga. tñ scđo de crisi mitiꝰ locutus ē dicens: ꝙ si nō cognoscis prima vel scđa die cognosces tertia vel q̄rta. ¶ Sed nota ꝙ aliud est cognoscere hoc generale. s. ꝙ plures fe. sint cōposite adinuicē. ⁊ aliud est cognoscere distincte fe. cōponentes. Prima notitia est satis facilis quā medicꝰ pōt cognoscere pria die vel scđa. sȝ secūda est difficilis. de qua loquit̄ Gale. secūdo de crisi.

¶ Et cōpositio feb. ethice cū feb. putredinis est ex illis que valde ambigua sunt. qm̄ ipsi vident interpolationes et inceptiones rigoris et horripilationis. et reditionis sudoris si fuerint ⁊ horas particulares. quare estimant ꝙ sint illic feb. putredinis tantum inseparabiles aut composite ex continua et interpolata.

¶ Hic est quintus canō. et est de cōpositione ethice cū humoralibus ꝙ cōpositio ethice cū febribꝰ putredis est de illis que sunt valde ambigua. qm̄ medici vident interpolationes. i. remissiones ⁊ inceptiones rigoris et horripilationis ⁊ reditiōes sudoris post sudorem precedentē si in illa feb. fuerit rigor. ⁊ vident horas ꝑticulares ꝑoxismorum. quare existimant ꝙ sint febres putredinis tantum cōtinue aut cōposite ex cōtinua et interpolata. et nō existimant ibi esse ethicam cū in ethica nō sint excrescentie neq̄ typi neq̄ sudores. et apparet sibi ꝙ oīa accn̄tia reduci possint in solas feb. humorales. ¶ Notandū ꝙ multi medici ſm Gē. credentes se esse magnos iudicatores cū vidēt vnaȝ cōtinuā q̄ exiccauit corpus ⁊ vident aliquaȝ vrine grossitiē et telā vnctuosam in suꝑficie vrine statiȝ iudicāt esse cōplicatā ethicā cū putrida: cū tñ nō sit. nā oīa hec accn̄tia in pluribus putridis cōiungi possunt. ¶ Nota tñ ꝙ minus malū est iudicare egritudinem maiorem q̄ꝫ minorem multis ex causis que tibi note esse debent.

¶ Et quandoq̄ cōtinuat̄ cōpositio ita vt appareat fe. vna cōtinua similis que similatur sinocho. et tūc quidē nō est excusatio reditionis ad significationes. Et si fuerint paroxismi breues nō cōsequit̄ eorū continuatio nisi ꝓpter rē magnā de multitudine numeri eorū ꝓprie. et fortasse vides interpolationes harum febrium longas.

¶ Sextus canō. qn̄q̄ cōponunt̄ fe. adinuicē vt appareat febris vna cōtinua similis. i. vniformis q̄ similat̄ sinocho. i. febri cōcluse. ⁊ ꝓ cognitione cōpositionis earū opȝ redire ad signa. s. ad notandū coartationes pulsus que erūt qn̄ paroxismi subingrediunt̄ alter alterū. ⁊ si ꝑoxismi erunt breues nō poterit saluari illa vniformitas nisi sint multi: ⁊ tūc videbis frequentes coartationes pulsus. et fortasse qn̄ sunt breues et nō ml'ti tu videbis interpolationes longas inter vnū ꝑoxismū ⁊ alterū ita vt nō seruet̄ feb. vniformitas. Si vero sunt longi et pauci tu videbis pauciores coartatiōes pulsus et erit difficile ꝙ seruet̄ vniformitas feb. cum oporteat ꝑoxismos ꝓcedere per tꝑa sua q̄ a medico facile cōprehendunt̄. Si vero sunt multi ⁊ longi senties frequentes coartationes pulsus ⁊ feb.

augendo procedit. coartatio itaq̄ pulsus est efficax signum subingressionis paroxismi. aut ꝙ noua materia moueatur.

¶ Et qn̄ cōponunt̄ fe. diuerse sicut emitriteus eradicat̄ postrema eorū ⁊ remanet cronica pura siue sint due interpolate aut due cōtinue aut interpolata et continua.

¶ Septimus canō. qn̄q̄ cōponunt̄ feb. diuerse sicut emitriteus q̄ cōponit̄ ex colerica et flegmatica et eradicat̄ postrema. i. colerica que est postrema in paroxismando cū ꝑoxismet de tertio in tertium flegmatica quottidie ⁊ remanet cronica pura scȝ flegmatica. ⁊ hoc est verū vt plurimum siue sint due interpolate aut cōtinue aut inerpolata ⁊ continua dico vt plurimum cuȝ posset esse flegmatica breuior certa colerica.

¶ Et quandoq̄ cōponit̄ cū emitriteo alia tertiana et fl'atica et mel'ica. nā si est cū tertiana eradicat̄ tertiana et purus fit emitriteus. et si est cū fl'atica aut mel'ica eradicatur emitriteus et depuratur flegmatica et similiter melancolica.

¶ Octauus canon. ⁊ qn̄q̄ cōponunt̄ cū emitriteo tertiana alia ⁊ flegmatica ⁊ mel'ica. ⁊ si cōponitur eradicat̄ tertiana ⁊ remanet emitriteꝰ purus. Si cū fl'atica aut mel'ica eradicat̄ emitriteus ⁊ remanet pura fl'atica aut melancolia. ¶ Cōtra q: eque cito dȝ eradicari colerica q̄ cōponit emitriteū sicut colerica addita emitritreo. et eque cito dȝ eradicari flegmatica emitriteo addita sicut flegmatica cōponens emitriteū: cū nō videat̄ cā diuersitatis. ¶ Rn̄detur ꝙ cā diuersitatis ꝙ flegma admixtum cū colera sicut est in emitriteo retardat motū colere et eius resol'onem: sil'r col'a accelerat motū flegmatis et eius resolutionem nō ita est quando flegma et colera sunt in diuersis mineris.

¶ Et quādoq̄ accidit cōpositio in eis ſm aliū modū et est vt cōponat̄ interpolata et cōtinua diuersi generis aut cōueniētes ambe in eo. aut cōuenientes in spē sicut tertiana periodica cū tertiana inseꝑabili. ⁊ sicut componuntur due interpolate similiter cōponuntur due continue.

¶ Hic ponit nonū canonē. scđo reprobat opinionē quorundā. scđa ibi (Quidā aūt.) In hoc 9° canone ponit plures cōpositiones duarū feb. simul nā qn̄q̄ cōponunt̄ cōtinua ⁊ interpolata diuersi generis. vt puta humoralis interpolata et continua ethica: aut cōuenientes ambe in vno genere. vt puta interpolata colerica et flegmatica continua vel ecōtra aut cōuenientes in spē sicut tertiana interpolata cū tertiana cōtinua. Et similiter sicut cōponunt̄ due īterpolate eiusdē spēi: sicut due tertiane interpolate sic cōponuntur due cōtinue eiusdem spēi sicut due continue tertiane.

¶ Quidā aūt extimauerūt ꝙ due cōtinue nō cōponuntur sicut due tertiane: qm̄ quādo materia est intra venas nō est poſ̄e vt diuersificetur illud in quo accidit putredo. putredo eñ est procedens in toto.

¶ In hac parte ponit opinionem quorūdam circa compositionem duarum continuarum eiusdeȝ speciei siue eiusdem humoris. scđo reprobat illaȝ secunda ibi. (Et hec quidē.) In prima parte dicit

ꝙ quidam estimauerũt ꝙ due cõtinue .s. eiusdẽ humoris nõ cõponuntur adinuicẽ: sicut due tertiane cõtinue nõ cõponuntur adinuicẽ: qm̃ quãdo materia. exẽpli gratia. colerica est intra venas illud .s. locus in quo accidit putredo .s. vni⁹ ꝑtis colere facientis vnã tertianã nõ põt diuersificari a loco in quo altera cõtinetur faciens alterã tertianam. putredo eñ accensa in vna parte colere est procedens in tota colera que in illo corpore cõtinetur: eo ꝙ vene illius corporis sunt continue. similiter colera in illis venis cõtenta est cõtinua. ergo ex illa colera nõ possunt fieri due febres. aliter sequeretur ꝙ quelibꝫ feb. esset due: immo plures ꝙ̃ due: cum humor faciens febrem sit diuisibilis in duas ꝑtes aut plures: quarũ ꝗlibꝫ sufficeret facere feb. relinquitᷣ ergo ꝙ si debent esse due feb. eiusdẽ speciei. vt puta due tertiane: ꝙ materia vnius dꝫ esse distincta a materia alterius loco. Hoc aũt nõ põt esse ad intra venas ꝓpter cãm dictaꝫ: sed bene ad extra: cum pori mẽbrorũ nõ sint adinuicẽ cõtinui. possunt itaq̃ due interpolate eiusdẽ spẽi adinuicẽ cõponi. nõ aũt due cõtinue eiusdem speciei.

¶ Et hec sentẽtia nõ ẽ de illis que necessaria sunt ꝓculdubio apud me: qm̃ putredo incipit ꝓculdubio ex loco: deinde spargitᷣ: deinde currunt indicia vehementie et interpolationis sm gradationẽ putredinis prime. et sm eam sunt ei motus. nõ ergo elongatᷣ quin accidat putredo cui sit dñiũ aliqd incipiẽs in ꝑte materierũ: cui nõ sit dñiũ sequendi aliud: immo aggregatur in ea vt incipiat et vt sequatᷣ simul: quare erit ei gradatio teporis qua experitur.

¶ In presenti parte remouet horum opinionem ⁊ fundamentũ suum. Sed pro huius textus difficilis declaratione: vt habeatur mens Auic. premitto ꝙ ad hoc vt due cõtinue eiusdem speciei. vt puta due tertiane cõponãtur requiritur ꝙ colere putrẽtes vel multũ disposite ad hoc vt putreãt faciẽtes istas duas tertianas sint discontinue vt vtriusq̃ tam cã ãñs ꝙ̃ ꝯiuncta sit discõtinua a causa ãñte et cõiuncta alterius. aliter sequeretᷣ sicut dictum fuit ꝙ quelibꝫ feb. pendens a materia sufficiente ꝓ duabus febribus essent due feb. qd̃ tñ est absurdum. ¶ Hoc premisso pono casum Genti. ꝙ vna portio colere ꝑata putredini cõtineatᷣ ĩ venis ortum habẽtibus a parte vene chilis descendentẽ infra emulgentẽ sinistrã que vene ramificantᷣ per totuꝫ eius sinistrũ. Similiter altera portio colere parata putredini cõtineatur in venis orientibus a parte vene chilis ascendentis ramificantis per brachium dextrũ. ⁊ colera existens in oĩbus alijs partibus sit bene disposita nõ parata putredini. Et pono die lune hora. 12ª. partẽ colere que continetur in venis cruris sinistri putrere ⁊ facere exacerbationem vnã que sit remissa ⁊ parũ affligens sed die martis hora. 18ª. putreat vna pars colere existentis in venis brachij dextri ⁊ faciat exacerbationem fortẽ ⁊ multũ affligentẽ. postea die mercurij hora. 12ª. putreat altera portio colere q̃ est in prima minera et faciat exacerbationem scd̃am prime similem in intensione et accñtibus: sed die iouis putreat altera portio scd̃e minere hora. 18ª. faciens exacerbationem intẽsam ⁊ seuam similez alteri que incipit die martis. et sic deinceps. ⁊ tãdem leuior feb. prio terminetᷣ remanente scd̃a per aliquot dies. tunc manifestũ est has duas feb. tertianas cõtinuas simul cõponi. et sunt vere due: cũ materia ãñs vnius et cõiuncta sit loco distincta a materia alterius. ¶ Et tunc ad formã argumenti prime opinionis rñdet Auic. negando ꝯñam hanc vene sunt cõtinue. ergo colera cõtenta in venis est cõtinua: immo forte nullus humor est cõtinuus nisi sanguis. Secũdo negetur hec ꝯña. colera est cõtinua in venis. ergo nõ possunt fieri due febres cõtinue a duabus portionibus colere putrentibus ad intra venas. Et sicut dictũ est de colera ita dicendum est de alijs humoribus ꝙ a quocũq̃ possunt fieri due febres cõtinue. ¶ His premissis facilis est expositio textus. Et hec quidẽ sñia nõ est de illis que apud me ꝓculdubio sunt necessaria: immo supple nõ est vera: qm̃ ꝓculdubio putredo. i. calor putredinalis incepit ex loco. i. in parte materie que in loco determinato cõtinetᷣ: deinde putredo spargitur per partẽ materie sufficientis ꝓ vno paroxismo: deinde currũt indicia vehementie idest excrescentie et interpolationes inter vnam excrescentiam et alteram sm gradationẽ putredinis prime. i. sm ꝙ putredo. i. calor putredialis accensus in prima parte materie egreditᷣ ad reliq̃s partes. et sm eam gradationẽ fiunt ei motus quibus periodicat: et hec dicta huiusq̃ pertinent ad vnam feb. cõtinuã. nõ ergo elongatᷣ quin accidat putredo. i. calor putredialis: in alia materia eiusdem speciei distincta loco a prima cui putredini sit dominiũ incipiens in parte materiei illius: cui scꝫ putredini nõ sit dñium sequendi aliud. i. aliaꝫ materiam loco ab hac diuersam: immo aggregatᷣ in ea. s. putredine vt incipiat in hac. s. materia secunda. et vt sequatur simul scꝫ in eadẽ materia putrefaciendo partem post partem et faciendo nouas exacerbationes. quare erit ei scilicꝫ putredini gradatio partis inter vnam excrescentiã et alterã qua experitur hanc esse febrem distinctam a priori. et hec ꝑtinent ad secundam febrem.

Sed dubitatur. vtrum due cõtinue de sanguĩe que sinoche appellãtur possint componi. ¶ In quo dubio tenendum est ꝙ due vere sinoche sine putredine nõ possint componi adinuicem saltez pro tempore notabili ꝙ sit de cõsideratione medici. nam cuꝫ sanguis sit in venis cõtinuis: ⁊ ꝓpter aliquã causam primitiuam ipsum inflammãtẽ incipiat ebullire: ebulitio in toto faciliter ꝓcedet. Similiter si ꝓpter superfluam quantitatem ipsius opilanteꝫ et prohibentẽ euentationẽ ebuliat sine putredĩe. ¶ Secũdo dicendum est ꝙ due aut plures sinoche putride pendentes a sanguĩe malignato: propter alterius humoris mixtionem possunt adinuicem componi. vt puta si sanguis a furcula supra malignaretur et putrefieret ꝓpter alteri⁹ humoris admixtionem. similiter ab inguinibus infra reliquo sanguine nõ existente malignato. ¶ Tertio dicendum est ꝙ sinocha sine putredine põt componi cũ sinocha putrida pendẽte ab aliqua putredine alicuius sanguinis in aliqua ꝑte corporis malignati ꝓpter alicuius humoris admixtionẽ ipsum putrefacientis. nam quãuis ꝓpter causam primitiuam totus sanguis ebuliat: stat tamen vnã partẽ putrefieri et alteram non putrefieri propter diuersam sanguinis dispositionem.

¶ Et species quidem cõpositionis febriũ sunt tres intrans. ⁊ coalternata. ⁊ cõicans. Et intrans est vt ingrediatur vna earum super alteram.

per alteram. Et coalternata vt ingrediat post eradicationem eius et cōicans est vt incipiat cum ea.

¶ In ista parte ponit diuersitates cōpositionis febris sumptas ex tpe cōpositionis. d. ꝙ sunt tres. intrans coalternās et cōicans. Intrans est vt vna ingrediatur super alteram. Coalternans est vt ingrediatur vna earum post eradicationem alteriꝰ. Cōmunicās est vt vna incipiat cum alia.

Sed ad illa duo dubia quibus vult Gen. excitare intellectus solertes facilis est responsio. ¶ Ad primuȝ querens in quo differunt due feb. simul incipientes ab vna pendente a tanta materia quanta est materia ambarum. Rn̄detur ꝙ ille calor qui est in corde existens vnus numero pendens a duabus materiebus loco distinctis est due febres. alter vero oīno similis illi pendens ab vna materia existēte in vno loco que ē equalis duabus materijs fe. duarū se cōicantium est solū vna feb. Sed hec difficultas et similes determinate sunt in expositione primi capituli huius fen. ¶ Ad scd̄m dubium querens in quo differt paroxismus vnius flegmatice in quo postꝙ incepit calor post frigus iterum incipit frigus. postea calor vt aliqn̄ accidit iuxta superius dicta in cap. de flegmatica a ꝑoxismis duobus duarū flegmaticarū qui cōponant ſm semitam introitus. ¶ Rn̄detur ꝙ in primo casu calor qui est in corde est vnus paroxismus. in scd̄o casu calor vnus existens in corde est duo paroxismi qꝛ pendent a duabus materijs loco distinctis.

¶ Et cū videris feb. cōclusam ⁊ est in ea rigor et non sudor. fortasse accidit in rigoribus pluribus sudor vnus. tunc testifica cōpositionem.

¶ Hic ponit duos canones. Primus cū videris febrem cōclusam. i. fortē ⁊ vniformē siue pendeat a colera siue a sanguine. et est in ea rigor ⁊ nō sudor qꝛ forte materia lȝ putreat extra venas ⁊ faciat rigorem nō tn̄ est sudatiua. ⁊ fortasse accidit in rigoribus pluribus sudor vnus: qꝛ forte tantum materia vnius feb. erit sudatiua et reliqua nō: quāuis putreat extra venas. tūc testifica cōpositionē. Est em̄ manifestū in ꝯclusa nō accidere rigorē nisi tpe crisis iuxta affori smū. A causone habito rigore.

¶ Et simil'r cū videris in cōclusa suꝑfluitatem in frigore extremitatū ⁊ rigoris: sed parū de ambobus. tūc fortasse est in cōclusa.

¶ Secūdus canō. sil'r cū videris in cōclusa superfluitatem in frigore extremitatū et rigore testifica cōpositionem: sed parū de ambobus. s. frigore fortasse est in cōclusa absqꝫ ꝙ sit alia feb. secum cōposita. ¶ Ex his ergo ifert ꝙ in feb. colerica cōtinua cui nō sit admixta alia feb. pōt esse parū frigoris ⁊ rigoris. vel qꝛ vene habēt obtusum sensuȝ in earū cōcauitate: vel qꝛ aliquis vapor colericus acutus in ꝑn. exacerbationis motus extra posset aliquē facere: aut tertio qꝛ ꝓpter suffocationē caloris inati aut aliud nocumentū intrinsecum calor naturalis fugit interiꝰ sicut in latica. hi tn̄ typi in cōtinuis parui sunt. ¶ Nota cura feb. cōpositarum multū pendet ex notitia curatiōis feb. simplicium cōponentiū. Itē ex canonibꝰ traditis superius in capitulis gn̄alibus. Sed hic attende ꝙ feb. cōposite aut sunt similes aut aliquo mō cōtrarie. si similes codē regimīe regende sunt. si vero cōtrarie magis attēdendū est ei que magis infestat et sine cuius curatione altera curari nō pōt: altera tn̄ nō neglecta. ꝓpterea sanū cōsilium est vt in morbis ꝯrijs cōpositis medicine cōtrarie misceātur que nō sint fermentate vt natura sagax possit dirigere vnanquāqꝫ cōtra suū cōtrarium corrumpendum. Vel primo cura illā que periculosior est et minores dat inducias: deinde reliquaȝ. Vel tertio elige medicinas medias inter vtrūqꝫ cōtrariū nā medium cōtrariat extremis: et est aptū vtrūqꝫ corrumpere cum auxilio nature: cū remissum semper remittat intensum.

¶ De emitriteo. Capitulum. xvij.

Emitriteus est febris cōposita ex duabus febribus. quarū vna est tertiana. et altera est fl'atica.

¶ Primo notificat emitriteū ponens diuersitates et causas. scd̄o signa eiꝰ. tertio ponit curā. scd̄a ibi. (Magis ꝓpriuȝ signorum est.) tertia ibi. (Necessarium.) Primū capl'm diuido in tres partes. in prima describit emitriteum. in scd̄a ponit quasdā diuersitates eiꝰ. in tertia ponit cano. ꝓnosticos. scd̄a ibi. (Et fit in die vno.) tertia ibi. (Et fortasse extenditur.) In ꝑma parte dicit ꝙ emitriteus est fe. cōposita ex duabꝰ quarū vna ē tertiana ⁊ altera flegmatica. In qua descriptione ponitur fe. loco generis. Ex quo aꝑte intelligere possumus emitriteum quāuis componatur ex duabus feb. esse fe. vnicā cuius vnitas seruatur in minera vna. nā in emitriteo flegma et colera facientes duas feb. sunt in vna minera. vt etiā clarius videbit statim. Ex quo infert ꝙ si due feb. cōponerent vna flegmatica ⁊ altera colerica quarum minere essent distincte loco. ille feb. non essent emitriteꝰ: qꝛ nō seruaret vnitas in minera.

Champerius. Febris hec mixta ē tabida: putridaqꝫ pituita cum amara bili tabida cōposita: ex vtrisqꝫ. Amphemerino quidē cū frigiditate ingrediēte: tertiana vero cuȝ rigore mixta ex vtraqꝫ horrorem incutit: rigoreȝ quidem minus aliquatenus habente. Maius autē circūgruēte frigore: quibus mixtis nihil est extremū maximumqꝫ.

¶ Et fit in die vno paroxismus tertiane et quotidiane simul: aut ſm semitā cōitatis ⁊ inuentionis: aut ſm semitā coalternatiōis et vicinitatis: aut ſm semitā ītroitus. Et de diuisionibus difficilior ad cognoscēdum est prima: deinde secunda.

¶ In hac parte ponit diuersitates q̄ sunt quatuor prima ꝙ in emitriteo fit in vna die paroximꝰ tertiane et quottidiane simul et ſm semitā cōitatis et inuentiōis: qꝛ ꝑoxismi ambo simul īcipiūt: aut ſm semitā coalternationis ⁊ vicinitatis: qꝛ finito vno alter incipit: aut ſm semitā introitus: qꝛ scd̄s subingreditur post incboationē ꝑmi et ante finē eius. scd̄o dicit ꝙ de his diuisiōibus. i. mēbris diuisionis difficilior ad cognoscendū est pria: deinde scd̄a. ¶ Notandū ſm Gen. ꝙ scd̄a nō accipitur hic vt distinguitur cōtra tertiā. esset em̄ sermo falsus. nā intelligeret ex hoc ꝙ emitritea composita ſm semitā coalternationis ⁊ vicinitatis esset difficilior ad cognoscendū ꝙ emitritea cōposita ſm semitā introitus: sed hoc est falsum: qꝛ ꝑoxismi quāto magis distincti inuadūt tanto est minor cōfusio et maior certitudo. sed distinctius inuadūt qn̄ cōpositio est ſm semitā coalternatiōis. ergo emitriteus talis cōpositionis est faciliōris cognitionis. et illa que est ſm semitā cōitatis est difficilioris cognitionis. illa aūt que est ſm semitā introitus medio modo se hȝ. Accipit ergo hic scd̄a pro scd̄a et tertia. et est sermo Gal. prio de dr̄ntijs fe. vbi ꝑmisit ꝙ duplex est dr̄ia fe. emitritee cōplicationū: qn̄qꝫ q̄dē inuadētibꝰ ꝑoxismis eadē hora fit quādoqꝫ ſm diuersa tꝑa subdit ꝙ emitritee ſm diuersa tempora inuadentes sunt facilis cognitio

nis scz respectu eius emitritee: cui⁹ paroxismi eadem hora inuadūt. hoc Gale. sed cum postea subdiuiditur certū est ꝙ ea cuius paroxismi coalternant est facilioꝛ ad cognoscendum ꝙ̄ illa cui⁹ paroxismi subintrant.

¶ Et quandoqꝫ sunt febres due cōtinue: qm̄ due putredines sunt intrinsece: ⁊ quando due sunt periodice eradicantur: qm̄ due putredines sunt extrinsece: ⁊ quandoqꝫ est cōtinua colerica: q2 eius putredo est extrinseca. et flegmatica est ecōtrario: ⁊ quādoqꝫ est econtrario.

¶ Hec est scđa diuisio quadrimēbris. et est nota: quā posuit Ga. scđo de differētijs fe. ꝙ qn̄qꝫ sunt ambe cōtinue: qn̄qꝫ ambe interpolate: qn̄qꝫ est cōtinua colerica flatica ecōuerso: qn̄qꝫ econtra.

¶ Et quidā posuerūt emitriteū purū feb. cōpositā q̄ fit ex tertiana extrinseca ⁊ flatica itrinseca. et illā q̄ est p̄ter eā nomināt nō puram. Et non est illud de illis in quib⁹ superflua occupatio sit habenda.

¶ Tertia diuisio fe. emitritea. quādoqꝫ est pura. s. vera et est ꝯm medicos. s. Gal. scđo de differentijs feb. et Aliabatem. 8. theoꝛice. ⁊. Jo. Serap̄. 6. sue prac. Cōposita ex tertiana interpolata et flatica cōtinua. et alias tres ponūt non veras. scđo dicit ꝙ hoc nō est de illis in quibus superflua occupatio sit habenda cū nō sit qđ nisi de noie. ¶ Hic nota ꝯm Gen. anteꝙ̄ libri Ga. et Aui. ad nos venirēt in scientia emitritee: multa erat varietas. Nā Salernitani diuiserunt emitriteū in maioꝛē minorez et medium. Et dixerūt ꝙ maioꝛ emitriteus est qn̄ colera putret intus et melancolia extra. minoꝛ qn̄ colera intus putret et flegma extra: media quādo flegma putret intus ⁊ colera extra. Aliqui dixerūt sicut passionarius ꝙ maioꝛ emitriteus est cōiunctus quartane. ita ꝙ preter flegmaticam et colericā cōiūcta sit vna quartana. Minoꝛ emitrite⁹ est cōiunct⁹ vni quotidiane. media tertiane. Sed hec est ociosa cōtentio. et qui vult videre has diuersitates: legat Gilbertum anglicum.

¶ Et foꝛtasse antecedēs ad putredinē est colerica: ⁊ foꝛtasse antecedēs ad putredinē est flegmatica: ⁊ foꝛtasse venīūt simul.

¶ Quarta diuisio. aliqn̄ ān̄s ad putredinē est colerica. q2 prima die ꝑoxismus eius incipiat. ⁊ secūda die paroxismus flegmatis. et tertia die ambo paroxismi. ⁊ sic semꝑ duo cōponentur paroxismi in diebus imparibus. Si aūt erit ecōtra ꝙ prima die incipiet paroxism⁹ flegmatice. et scđa die paroxismus colerice in diebus paribus concurrent ambo ꝑoxismi; et foꝛtasse simul venient quia ambo paroxismi in prima die simul incipient: et tūc fiet afflictio maioꝛ per impares. Aliter posset exponi; ꝙ quando fient ambo paroxismi in eodem die: aliquando prius incipiet paroxismus colerice: aliquando prius paroxismi flegmatice: ⁊ aliqn̄ simul venient ꝯm semitam cōmunitatis.

¶ Et iterū quandoqꝫ est materia faciens feb. flegmaticam magis dominās: ⁊ quandoqꝫ est materia faciēs feb. colericā magis dominans: ⁊ qn̄ocunqꝫ sit materia flegmatice ponit paroxismos colerice longioꝛes ⁊ tardioꝛis crisis ⁊ materia crisis ⁊ materia colerice ponit ꝑoxismos flatice ecōtrario.

¶ Quinta diuisio: ꝙ quandoqꝫ materia flegmatica est magis dn̄ans: qn̄qꝫ colerica. et tu supple ꝙ qn̄qꝫ sunt equales. vel quo ad molez vl' quo ad virtutem: sed rarissime quo ad molem colera equatur et dn̄atur flegmati. scđo dicit ꝙ qn̄ocunqꝫ sit materia flegmatice ponit paroxismos colerice lōgioris et tardioꝛis crisis. ⁊ materia colerice ponit paroxismos flegmatice ecōtra. s. bꝛeuioꝛis ⁊ velocioris crisis. Ex quib⁹ infert id qđ dictū fuit superi⁹: ꝙ colera ⁊ flegma facientes has duas feb. sunt in eadez minera: al'r nō possent agere ⁊ pati adiuicē.

¶ Et foꝛtasse extendit emitriteus lōgo tēpoꝛe. s. vsqꝫ ad septē mēses ⁊ supꝛa: ⁊ qn̄qꝫ fit ex emitriteo egritudo acuta.

¶ Hic ponit canones. Primus ꝙ quādo extēditur emitriteus vsqꝫ ad septem mēses. et est supple ꝓpter diuersitates materierū quib⁹ natura nequit faciliter dn̄ari. et quādoqꝫ fit ex emitriteo egritudo acuta qn̄ foꝛte materia est pauca ⁊ pꝛopinqua vijs ductuuz. Uel foꝛte fit aliquādo egritudo acuta: q2 permutatur ad aliquod mēbꝛum nobile ⁊ cito interficit.

¶ Et quandoqꝫ est emitriteus de febꝛib⁹ magis interficiētibus: qm̄ ꝑducit ad ethicam et egritudines cronicas et difficiles.

¶ Scđs canon: ꝙ qn̄qꝫ est de febꝛibus magis interficientibus: quādo perducūt ad ethicam: et ad egritudines cronicas. i. in quibus fit erroꝛ digestiue: sicut est ydꝛopisis maxie ꝓpter lōgitudinē ei⁹.

¶ Signa emitritei. Cap. xviij.

Magis ꝓpꝛium signoꝛum eius ⁊ pꝛimū eoꝛum: lz necessaria sint cōparia alia: est vt sit spacium huius febꝛis vno duoꝛū dierūz longius spacio tertiane et magis dieta: deinde sit in die alio leuioꝛis paroxismi et paucioꝛum accidentium.

¶ Hoc capitulum sex hz partes. In pꝛima ponit signa emitritei absolute. in scđa signa eius diuersificate ꝯm tꝑa. tertio signa sumpta ex parte dierum. quarto aggregat signa diuersoꝛum modoꝛū quinto ponit signa dn̄ij vel equalitatis. sexto ponit signa emitritei sumpta ex parte componentiū secunda. ibi. Et quādoqꝫ fiunt.) tertia ibi. (Et in hac febꝛe.) quarta ibi. (Et quandoqꝫ accidit significatio.) quinta ibi. (Et non expectet.) sexta ibi. (Et quandoqꝫ compositio.) In pꝛima parte ponit tria signa. Pꝛimū qđ est magis ꝓpꝛium ceteris. q2 sumitur ex natura humoꝛū: lz sint necessaria alia comparia. i. pariter cū hoc significātia. et est vt spacium huius febꝛis sit in vno duoꝛū dierum. s. in quo inuadunt ambo paroxismi longius spacio tertiane pure ⁊ magis quieta quo ad accidentia sequentia impꝛessionem materie. s. sitim instātiam vigiliarum inflāmationem ⁊ similia. Deinde sit in alia die. s. in qua est solum paroxismus flegmatis leuioꝛis paroxismi et paucioꝛum accidentium ꝙ̄ altera et verificaret hoc pꝛimum signum. Dixit autez lz sint necessaria alia comparia: quia possent esse due tertiane note: quarum vna esset lōgioꝛ et vehementioꝛum accidentiū ꝙ̄ altera. ⁊ verificatur hoc pꝛimum signum.

¶ Et quādoqꝫ iteratur in ea hoꝛripilatio ꝯm plurimum aliquotiens ꝓpter illud qđ

accidit de

accidit de pugna duarū materierum: aut introitu vnius earum super alteram. Et fortasse accidit hec iteratio tribus vicib9: aut quattuor: et iam calefiunt membra aliqua horripilatione fixa adhuc.

¶ Scōm signū ꝙ horripilatio que est dispositio in qua homo sentit diuersitatē in frigore cum pūctione ī cute ⁊ in lacertis iterat᷑ multotiēs in emitriteo scȝ in die in quo ambo veniunt paroxismi scōm semitam cōitatis: aut introitus. ideo dicit ꝑpter illud qđ accidit de pugna duarū materierū: aut introitu vnius earum super alterā. Et fortasse accidit hec iteratio tribus vicibus: aut quattuor: ⁊ iam calefiunt mēbra aliqua horripilatione existēte adhuc fixa in aliquibus mēbris propter diuersitatē materierū quarum vna iam calefacta calefacit aliqua mēbra. altera vero nuper mota infrigidat aliqua. ¶ Pro huius partis declaratiōe. nota ꝙ hec varietas ex horripilatiōe ad calorē iterata totiēs et similiter diuersitas in calefactiōe quorundā mēbrorum et eorū horripilatiōe sequitur pugnā flegmatis et colere qui humores sunt aliquo mō contrarij: et ꝑprie quādo sunt quasi eque potētes. nā colera pungit mēbra: ⁊ infrigidat faciēdo calorē retrahi: et silr̄ flegma suffocando calorē si putret intra infrigidat. si putret extra cū primo venit ad mēbra sensibilia infrigidat. deinde postea colera calefacta calefacit membra. postea flegma motū infrigidat dictis modis: sed nō multū infrigidat propter cōtraoperantiā colere: nec colera facit rigorē purū propter cōtraoperantiā flegmatis. fit ergo dispositio media: scȝ horripilatio que multotiens iteratur ex causis dictis. propterea hec iteratio non fit quādo humores ambo putrent intra venas. nec quādo colera putret intra ⁊ flegma extra: qr̄ sic non fieret horripilatio: sȝ frigus: sed fit quādo flegma putret intra et colera extra: aut quādo ambo putrent extra.

¶ Ex hac quidem que est emitriteus corpus non mundificatur integre.

¶ Tertium signū: quod ex emitritea corpus nō mūdificatur integre. nam si ambe sunt continue: aut vna est cōtinua res est clara. si vero ambe interpolate: adhuc propter flegmaticam remanent quedam reliquie caloris a quibus corpus nō integre mundatur.

¶ Et quandoqȝ fiunt pricipiū eius et augmentū ipsius vehementis cōmotiōis: ⁊ proprie quādo fuerit cōicatio: aut fuerit introitus in huius hora: tūc eñi fiunt horripilationi reditiones: et est status longinquus: ⁊ cum extimatur ꝙ corpus iam calefactum est: et febris habet statum inuenis horripilationem redeuntem: et ista accidētia sunt propter pugnā humorū. Et status quidem huius egritudinis in horis particularibus et vniuersalibus est ante statum flegmatice et velocior statu eius et tardior statu colerice: qm̄ caliditas non expanditur nisi cum labore: et proprie in primis: et fit fortis eius acuitas apud statum: et similiter fit declinatio longa propter illud qđ accidit de stationibus quas efficit reluctatio vnius duarū materierum cum alia: et parum quidem tepescit cum sudore.

¶ In hac parte ponit signa emitritei diuersificati scōm tēpora. et primo scōm principiū et augmentum. secundo penes statū. tertio penes declinationem. partes patent. Dicit ergo quod quādoqȝ fiūt principiū et augmentū: scilicet particulare vehementis cōmotionis et alterationis. ⁊ proprie quādo fuerit cōicatio: aut introitus huius paroxismi in alterū in huiusmodi hora. tunc enim horripilatio redit pluries: sicut dictū est in parte precedenti et est status: scilȝ particularis longinquus: et cum estimatur ꝙ corpus iam calefactum est: et est feb. in statu. scȝ particulari inuenis horripilationem redeuntem: et ita accidentia sunt propter pugnā humoris: vt dictum est in parte precedenti. Si eñi finita paroxismatiōe vnius humoris alter humor coalterna inuasiōe moueatur: nō fit pugna: et status quidem huius egritudinis in horis particularibus et vniuersalibus est ante statum flegmatice et velocior statu eius: quia colera velocitat statū flegmatis: et tardior statu colerice. quoniā caliditas nō expanditur nisi cum labore flegmate tardāte: et proprie in primis quando materia est cruda. Unde Gale. scđo de differētijs febrium. Colerici velocitatem detinet humor flegmatis. flegmatici vero tarditatem et pigritiā colericus colligit. ⁊ fit eius acuitas apud statum ambobus humoribus iam notabiliter calefactis. et similiter fit declinatio longa: scilicet vniuersalis et particularis propter id quod accidit de stationibus. quia licet inceperit declinare: non tamen declinat vniformiter: quas scilicet stationes efficit reluctatio: idest pugna vnius duarum materierū cum alia. colera eñi velocitat declinationem: flegma retardat. et propter hanc reluctationem accidunt stationes. ⁊ parum quidem tepescit: idest declinat cū sudore flegmate prohibente. Et est credendū quod secundū plurimū minus accidit sudor in emitriteo quā in colerica. et magis quā in flegmatica propter causas ab Auicen. sepe dictas.

¶ Et in hac febre dies tertius de diebus eius est similis primo ⁊ quartus secūdo.

¶ In hac tertia parte ponit tertium genus signorum sumptorum ex parte dierū dicēs: quod in emitriteo tertius dies est similis primo et quartus secundo: et sic in toto processu dies impares similantur inter se: ⁊ pares similiter similant᷑ inter se: sȝ impares dissimilantur paribus. causa nota est.

¶ Et quandoqȝ cadit significatio sup emitriteum ex modis diuersis. nam quandoqȝ accidit ex consuetudinibus: et quandoqȝ accidit ex accidentibus.

¶ In hac quarta parte ponit quattuor modos signorum. secundo prosequitur. scđa ibi. (Et casus) In prima parte dicit quod super emitriteis cadit significatio ex modis diuersis. nam quandoqȝ significam9 super emitriteis ex ꝯsuetudinib9. qn̄qȝ ex accidētibus: quid sit vtrūqȝ statim patebit.

¶ Et casus consuetudinū est sicut si in corpore hominis multiplicetur colera et putredo eius. deinde vtatur delitijs ⁊ dimittat exercitia et vtatur cibis de speciebus regiminis generantibus flegma: aut multiplicetur in corpore hominis flegma et putredo eius. deinde exercitetur plurimū et vtat᷑

⁊

eo quod generat coleram de speciebus regiminis: si fecerit necessarium etas illud in eo ita ut fiat adolescens post pueritiam ⁊ dominium humiditatis: aut fiat senex post iuuentutem et acutatē complexionis.

¶ Hic ponit signa sumpta ex cōsuetudinibus. secūdo ex accidentibus. secūda ibi. (Ex accidētibus vero.) In prima parte dicit quod casus consuetudinum est sicut si in aliquo m'tiplicet' colera ⁊ putredo eius quod forte erit merito complexiōis: aut regiminis: deinde utatur delitijs sicut somno multo multitudine ciborū et dimittat exercitia et utatur regiminibus generātibus flegma: sicut accidit clericis impinguantibus per adeptionē pinguium beneficiorū cum fuerint pauperes et multum vigilassent et laborassent ut consequerētur finē optatum: qui propter colerā priori tempore multiplicatam: et propter flegma multiplicatū. postꝙ facti sunt pingues incurrunt iusto dei iudicio emitriteū ex quo frequēter moriuntur. Similiter accidit ecōtra si in aliquo multiplicetur flegma merito regiminis aut cōplexionis: deinde in eo multiplicetur colera per exercitiū et vigilias et regimen ipsorū multiplicans incurrit emitriteū ambobus humoribus simul peccantibus. Similiter accidit merito etatis: ut si quis fiat iuuenis post pueritiā in iuuentute incurrit emitriteum propter flegma reseruatum ex pueritia et colerā multiplicatā in iuuentute. Similiter accidit: si aliquis fiat senex post iuuentutem et acuitatē cōplexionis in senectute incurrit emitriteū ex similibus causis. hec autē dicūtur cōsuetudines. quia consuetū est hos humores scd'm exigentiā regiminis et etatis multiplicari. ex quib' simul m'tiplicatis est aptus seq' emitrite'.

¶ Ex accidentibus vero sicut pulsus ⁊ urina et processio eius quod procedit ex vomitu ⁊ egestione et dispositione digestionis: et signa eius: ⁊ dispositio sitis: et dispositio tactus: ⁊ dispositio horripilationis ⁊ rigoris: ⁊ dispositiōes horaꝝ ⁊ paroxismoꝝ.

¶ Hic ponit signa emitritei sumpta ex accidētib' et primo enumerat ea. secūdo declarat. secūda ibi. (Pulsus aūt.) Dicit in prima parte quod accidētia quibus cognoscitur emitriteus sunt pulsus urina exiens cū vomitu ⁊ egestione dispositio egestionis et signa quibus ipsa significatur: sicut tactus horripilatio rigor. Item indispositiōes horarum et paroxismorum.

¶ Pulsus autem fit in ea minoris magnitudinis ⁊ velocitatis ⁊ frequētie ꝙ ille qui est in tertiana ⁊ cōtrarie earū sunt minores ꝙ ille que sunt in flegmatica.

¶ Hic declarat signa sumpta ex pulsu dicēs: quod pulsus in emitriteo est minor tardior et rarior quā in tertiana: et econtra maior velocior et frequentior quam in flegmatica. Cuius causa est: quia in emitriteo est minor necessitas euentandi quam in tertiana: et maior quam in flegmatica. ¶ Sed contra. pulsus flegmatice est frequentior pulsu tertiane: sicut dictum est in capitulo de flegmatica. ergo etiam est frequentior pulsu emitritei. Soluatur sicut solutum fuit superius in cap. de flegmatica.

¶ Urina vero est tarde digestionis.

¶ Intelligo respectu urine tertiane et non est tante tincture quāta est in tertiana.

¶ Et vomitus est permixtus ex colera et flegmate: et egestio est permixta ex colera ⁊ flegmate.

¶ Et vomitus est permixtus ex colera et flegmate: et similiter egestio. nam talis est materia que dominatur. Hinc accipe quod vomit' in quo flegma est permixtum colere est aliquando peior quā vomitus colere purioris: quia vomitus permixtus ex colera et flegmate cadit in signis tertiane pure q̄ feb. est salubrior quā emitritea.

¶ De dispositione autē calefactionis ⁊ frigoris ⁊ sitis ⁊ horripilationis ⁊ horarū paroxismorū iam locuti fuimus qd' oportuit.

¶ Hic succincte loquens de ceteris signis comprehensis sub hoc quarto genere signorum: dicit ꝙ de dispositione calefactionis et frigoris que accidūt in paroxismis emitritei iam locut' est quod oportuit. Et iam similiter de siti cum superius dixit: qd' est paucorū accidentium: et similiter de horripilatione cum dixit: quod multotiens iteratur: similiter de dispositione horarum: scilicet uniuersalium et paroxismorum cum comparauit in hoc capitulo eam flegmatice et colerice. dicens quod status huius egritudinis in horis particularibus ⁊ u'lib' est ante statū flegmatice: et tardior statu colerice.

¶ Et non expectatur statio super dominantem duorum humorū nisi per vincentē ex significationibus. nam si dominatur flegma sunt paroxismi longiores ⁊ horripilatio minor ⁊ coartatio ⁊ proprie in pulsu fortior: ⁊ extremitates sunt velociores ad suscipiendum frigus in principijs egritudinis et tardioris mundificationis a suo frigore ⁊ sitis est minor: ⁊ vomitus colere minor et urina vehementioris albedinis ⁊ cruditatis ⁊ sudor minor ⁊ etas. pueritia aut senectus ⁊ cōplexio corporis significat eam: ⁊ similiter cōsuetudo ⁊ que currūt cum ea. Et si dominatur colera sunt paroxismi breuiores ⁊ extremitates velociores ad calefactionē ⁊ sitis ⁊ vomitus colere plus ⁊ sudor magis exuberans. ⁊ fortasse declinat ad horripilationē que est sicut rigor: ⁊ sit urina vehemētius tincta: ⁊ etas est iuuētus. et cōplexio corporis quandoq' significat eam. ⁊ similiter consuetudo ⁊ que currunt cum ea. Et qn̄ equātur duo humores frequētantur significatiōes et est horripilatio pura completa nō rigor: ⁊ non perueniens ad rigorem.

¶ Hic ponit signa dominij humoris aut equalitatis. et primo ponit signa quando flegma dominatur. secundo quando colera dominatur. tertio quādo equantur. In prima parte dicit quod non expectetur statio: idest firma indicatio humoris peccātis siue dominantis nisi per vincentem ex significationibus: idest nisi quando signa unius humoris vincunt signa alterius. Nam si dominatur flegma sunt paroxismi longiores ⁊ horripilatio est minor quare accedit plus ad frigiditatem. et coartatio in pulsu fortior: et extremitates ad suscipiendū frig' in principijs particularibus egritudinis: et quod tardius mundificantur a frigore et sitis minor ⁊ vomitus colere minor et urina magis alba et cruda:

et sudor

et sudor minor: et etas pueritie et senectutis: quia in his magis multiplicatur flegma quã in iuuẽtute: et cõplexio corporis: scilicet flegmatica significat eam: et similiter consuetudo patiendi flegmaticam et consuetudo in cibis multiplicãtibus flegma: et que currunt cum ea: scilicet ars et sexus. Et quando dominatur colera sunt signa his contraria que patent ex dictis: et quando equantur duo humores frequẽtantur significationes: scilicet vtriusq; et est horripilatio pura: idest vera. et completa: idest fortis non rigor ⁊ non perueniens ad rigorem: quia significatur dominiũ colere: et tu supple nec perueniens ad infrigidationẽ: quia significaret dominiũ flegmatis: sed est media: et sic est multa mediorum signorum apparitio.

¶ Et quando compositio est manifestior in periodica et continua quẽ plures hominum appropriant nomine emitritei puri. et est continua ipsa flegmatica est rigor debilior: quoniam materia extrinseca est colerica: et non est contrarium ei ex parte flegmatis extrinseci cum ea in eo quod necessariũ est de rigore: sed est debilior. et fortasse iteratur in ea frigus ⁊ horripilatio ita vt faciat errare in statu sicut scis. et multiplicatur in ea caliditas viscerum et ventris cum frigore extremitatum: et fit pulsus vehementioris paruitatis et raritatis. Si autem continua est ipsa colerica non fit rigor: neq; magna horripilatio. et fit pulsus maior et velocior et angustia vehementior: et si componuntur due continue non erit rigor omnino et accidit tertiane continue vt alleuietur ante alleuiationẽ flegmatice. licet non redeat ante eius reditionem.

¶ Hic ponit signa emitritei. et primo veri compositi ex flegmatica continua ⁊ colerica interpolata Secundo emitritei compositi ex colerica continua et flegmatica interpolata. Tertio quando ambe sunt continue. In prima parte dicit quod quando emitriteus componitur ex flegmatica continua et colerica interpolata quem plures appellãt emitriteum purum: idest verum est rigor: quoniam materia colerica est exterius que est apta facere rigorem et non habet flegma extrinsecũ impediens rigorẽ faciendo frigus: sed ille rigor est debilior propter flegma fuisse mixtum cum colera quando erat sub forma cause antecedentis quod fregit acuitatem eius. Et fortasse multiplicatur in ea frigus ⁊ horripilatio propter fugã caloris interius et punctionem factam a colera: ita vt faciat errare in statu vt scis: scilicet ex dictis in primo genere signorum: quia quandoq; corpus calefit et apparet principiũ recessisse: et postea redeunte frigore et horripilatiõe constat ipsum non recessisse. et multiplicatur in ea caliditas: scilicet viscerum cum frigiditate extremitatum caliditate fugata interius propter nocumentum maxime a flegmate interius putrẽte causatum. et fit pulsus vehementer paruus propter flegma intrinsecum suffocans calorẽ. fit etiam vehementer rarus in comparatione ad emitriteum in quo ambe materie putrent intra venas: et etiã in comparatione ad illum in quo colera putret intra et flegma extra. ¶ Si autem continua est ipsa colerica non fit rigor neq; magna horripilatio: quia materia acuta non peruenit ad membra sensibilia: sed supple fit frigus propter flegma petens membra extrinseca: et fit pulsus maior et velocior propter maiorem necessitatem supple et frequentior et augustia vehementior propter magnam caliditatem spiritualem. Et si componantur due cõtinue non fit rigor omnino: quia nulla materia petit membra extrinseca sensibilia: et accidit tertiane continue vt alleuietur: scilicet ex illa exacerbatione ante alleuiationem flegmatice. licet non redeat ante eius reditionẽ: quia citius redit flegmatica cum redeat omni die. et colerica de tertio in tertium. ¶ Considerãdum quod omittit signa emitritei compositi ex flegmatica et colerica interpolatis: quia sunt ex dictis intellecta. et proprie ibi cum dixit. Et quando equantur. et etiam cum dixit de reditu horripilationis. in hac enim est apta horripilatio frequenter iterari maxime cum ambe cõponuntur secundũ semitã introitus.

¶ De cura emitritei. Cap. xix.

Necessarium est in emitriteo vt vehementem habeas solicitudinem in euacuando materiam secundũ species euacuationis ex solutione ventris et vomitu et prouocatione ⁊ sudatione plusq; vehementia que est per extinctiua.

¶ Post theoricam emitritei ponit curam eius. Secundo quia febres composite et proprie emitriteus est recidiualis: ponit canones in cura recidiue. secunda ibi. in principio sequentis capituli (Recidiuatio.) Primũ capitulũ in tres partes diuiditur. In prima ponit canonem generalem in cura emitritei. In secunda prosequitur et declarat illum canonem. tertio ponit medicinas conuenientes in cura eius. secunda ibi. (Et cum solutiuis.) tertia ibi. (Medicine vero.) In prima parte dicit esse necessarium in emitriteo vt multum sis solicitus in euacuando secundum species euacuationis in hoc casu opportunas: scilicet solutiõe ventris: vomitu prouocatione vrine et sudoris ⁊ multo magis quã in extinguendo caliditatẽ febrilẽ. Huius autem canonis causa est: quia emitriteus est multum repletionalis: sed nõ est multũ inflãmatiuus.

Sed hic cadit dubium discussione dignũ. cum emitriteus sit multum repletionalis et repletioni maxime opponatur flebotomia. quare Auicenna hic non precipit flebotomiam. Amplius si flebotomia precipitur in tertiana et flegmatica: vt patet in capitulis precedentibus. quare non precipitur in emitriteo ex vtrisq; composito. ¶ Dicendum quod flebotomia secundum plurimũ competit in emitriteo ⁊ multo magis quam in tertiana et flegmatica cum sit magis repletionalis. ¶ Preterea sicut dicet statim timetur in eo permutatio ad apostema intrinsecum a quo maxime preseruat flebotomia. Auicẽna tamẽ omittit loqui de flebotomia breuitati indulgens: et quia satis datur intelligi eius conuenientia per ea que dicta sunt in capitulo generali curationis feb. putridarum. necnõ per dicta in cura tertiane et flegmatice.

¶ Et cum solutiuis oportet vt conueniat digestio nisi sint ex genere que leniunt naturam et soluunt et nõ inquietant sicut aqua

lubleb cum geleniabim. si fuerit illud quod superat flegma. et sicut tereniabim: et siracost et infusio tamarindi. et syrupus viol. si dominans fuerit colera et sicut quod cōponitur ex istis si fuerit duo hũores quasi pares. et post apparitionē digestionis si euacuatio fiat hũoris cum fortibus pertransit.

¶ In presenti parte prosequitur can. iam dictum in euacuatiōe. et primo per solutiua. Secũdo per vomitiua. Tertio per prouocatiua vrine et sudoris. secunda ibi. (Et vomitus iterũ.) tertia ibi (Et prouocatio.) In prima parte dicit qđ opꝫ vt cum solutiuis conueniat digestio: idest quod oportet vt materia solutione euacuanda sit predigesta nisi illa solutiua sint ex genere eorum que leniunt naturam sicut aqua ordei et passularũ et parum cassie. et nisi sint de genere eorum que soluunt etiam electiue: sed non inquietant: idest agitãt materiam sicut aqua decoctiōis lubleb. ʒ. iij. cum duab⁹. ʒ. mellis rosꝫ. dominãte flegmate ⁊ sicut tereniabim. Et vt. ℞. mãne syrupi violati ana. ʒ. ß. aque infusiōis tamarindorũ. ʒ. ij. misce dñante colera. Et sicut qđ cōponitur ex istis si duo humores fuerint quasi pares. ℞. lubleb. ʒ. iij. mãne. ʒ. ß. mellis ro. syrupi violati ana. ʒ. ß. moderni tamē cōmuniter darēt. ʒ. iiij. floris cassie cum aqua decoctionis prunorũ ⁊ passularum. ¶ Sed pro notitia dictorũ sciendũ quod aliqua solutiua sunt solum lenitiua sicut passule ⁊ ficus et earũ decoctio iura pinguia. Aliqua vero cum hoc quod sunt lenitiua sunt etiã solutiua electiue sicut cassia et manna: et hec si dentur in pauca quantitate solum leniunt et nō eligunt. in multa vero eligunt et leniunt. et hec ambo possunt exhiberi nō premissis digestiuis: sꝫ de speciebus solutiuorũ. et quot modis fiat solutio dictum est oportune in capitulo generali curationis feb. putridarum. Secũdo dicit quod post apparitionē digestionis si euacuatio fiat cum fortib⁹ sicut turbith scamonea et similibus nō pertransit quin magis iuuat minorãdo quã noceat agitando. oportet eñi sicut dictũ est ĩ capitulo de flegmatica. in hismorbis repletionalibus paulatim digerere et paulatim euacuare. Sed quando esset completa digestio non diceret pertransit: sed diceret quod est regimen cōueniens. qꝛ illa euacuatio iuuaret absq̃ nocumento notabili: sed apparente digestione et nō completa aliqualiter nocet agitãdo. maius tñ est iuuamentũ nocumēto. ideo dixit pertransit.

¶ Et vomitus oportet vt sit iterum secundum humorē dominãtē aut ex aqua raphani cũ syrupo acetoso calido aut syrupo acetoso cum aqua calida.

¶ In hac parte ponit vomitiua dicens quod vomitus fiat secundũ humorē dominãtē: vt ex succi raphani. ʒ. iij. flegmate dominante. et cuꝫ syrupi acetosi. ʒ. ij. aut. iij. cum aqua tepida colera dominãte et potest esse syrupus acetosus zuccharin⁹ aut mellinus secundum exigentiam complexionis humoris et temporis anni.

¶ Et prouocatio oportet vt fiat cum eis in quibus est equalitas: et cum festinatur in potando decoctiones ante digestionem timetur sirsen.

¶ Hic ponit canonē in euacuatione per vrinam et sudorem. ⁊ primo ostēdit qualia debent esse. Secũdo tēpus vsus illorũ quando sunt fortia. scđa ibi. (Et cum fortia festinatur.) In prima parte dicit quod prouocatiua vrine ⁊ sudoris quibus vtimur nondum completa digestione debent esse equalia idest nō fortia: sed mediocria. lenia vero debēt esse illa quibus vtimur in principio sicut dictuꝫ fuit in capitulo generali. Et causam addens dicit quod cum festinatur in potando decoctiones: scilicet fortes ante digestionem: scꝫ completã timetur sirsen: idest apostema cerebri. ¶ Notandũ quod medicine prouocatiue vrine ⁊ sudoris sunt calide subtilis substantie: et quãto sunt fortiores sunt calidiores et magis subtilis substantie: et sunt triplices quedam leues vt aqua ordei et decoctio se. frigidorũ. et hoc conceditur in principio nonduꝫ apparente digestione. quedã mediocres sicut sunt aqua decoctionis radicũ apij feniculi petroselini. ⁊ hec conceduntur apparēte digestiōe. quedã fortes: et hec concedũtur cōpleta digestiōe sicut decoctio assari rubee milij solis et similiuꝫ. Et hic dicit Gentilis quod rudes expositores intelligũt per decoctiōes medicinas solutiuas. Et quod sic intelligentes dupliciter errant. Primo quia iam de solutiuis dixit canones completos. Secundo quia deficeret sciētia Auicenne in canone de tempore vsus prouocãtium. quapropter dicit per decoctiones Auicēna intelligit decoctiōes prouocatiuas vrine et sudoris. Conuenientes enim medicine prouocatiue vrine et sudoris dantur in forma decoctionis vt fluat in venis. medicine auteꝫ solutiue quarũ parũ euacuat parũ ex malo: et plurimũ euacuat plurimũ ex malo conueniētius dantur in substãtia quã in decoctione: vt supra dixi in caplo de tertiana nō pura. Cum ergo iste medicine prouocatiue habentes fortitudinē aliquã dantur ante digestionē timetur sirsen. i. apostema cerebri. agitãt eñi materias ⁊ faciunt eas fluere ad caput vel ad pect⁹ vel ad alias partes corporis: sed solũ dixit de partibus superioribus: quia ista prouocatiua inflãmant et agitant materias que ascendētes faciunt sirsen. Ego autē credo hunc textum accōmodari et ampliari ad medicinas exoluētes que exhibite ante digestionē inducunt apostema agitando materias et faciendo eas fluere ad locum debiliorē sicut frequenter vidi accidisse. ⁊ proprie in febribus repletionalibus medicine itaq̃ soluētes leniēdo ⁊ nō eligendo: aut que licet eligant: nō tamē inquietant possunt dari in principio ante digestionē: sed eligentes non: tamen exoluētes aut leniter exoluētes dantur apparente digestione. fortiter autem exoluentes nō dantur nisi completa digestione. Memor esto tamen semꝑ qđ est melius infra subsistere quã exquisitissime euacuare. ⁊ ita dico de medicinis ꝓuocãtibus.

¶ Medicine vero iuuatiue in via peruenientē ad statum ad rectificanduꝫ materiam et maturandum ipsam et succurrendum nocumentis eius. Ex singularibus est absinthium verum post septimũ et apparitioneꝫ digestiōis ita vt sit romanũ quod ex ipso bonum est. et cum tu festinas cuꝫ eo mouet humores et nō euacuat eos: cumq̃ similiter facit accidere angustiam et tristitiam et nauseam: deinde reuertitur super eos cum sua caliditate et exiccat eos et cum sua stipticitate facit eos pigros.

¶ Hic ponit aliquas medicinas: et primo ponit medicinã vnam simplicem: scilicet absinthiũ. Secũdo medicinã

cundo medicinā Gal. Tertio quasdā compositas
scđa ibi.(Et Gal.)tertia ibi.(Cōposita vero)In
prima parte dicit ꝙ medicine iuuatiue in via per/
ueniente ad statum: idest in augmento ad rectificā
dum materiā:scꝫ minorādo materiā ⁊ maturando
ipsam scꝫ equādo substantiā eius ⁊ succurrēdū no
cumentis eius que sunt horripilatio;et membrorū
debilitas. Ex simplicib⁹ est absinthiū maxime ro/
manum bene cōditionatū:et quāto vis: ipsum ma
gis solutiuū et aperitiuū elige qđ est magis ama/
rum. Secūdo;dicit ꝙ absinthiū debet administra/
ri post septimū ⁊ apparitionē digestionis. nō eñ
conceditꝛ nisi apparēte;digestiōe:que cōiter post se
ptimū consueuit apparere. propterea inter alios
dies maxime nominauit septimū. Et causam red
dens dicit quod cum administras ipm ante appa
ritionem digestiōis mouet hūores ⁊ non euacuat
eos.et facit accidere angustiā ꝓpter nocumentuꝫ
in spiritualibus:et tristitiam propter nocumētum
stomachi et nauseā humoribus qui sunt in stoma/
cho cōmotis et nō eductis:deinde remanens cum
humoribus exiccat eos sua caliditate et stipticita
te:et facit ipsos pigros,et ineptos euacuationi.

Dubitatur vtrū digestione apparēte cō/
petat absinthiū in emitriteo.
et arguitur quod nō:quia non euacuaꝛ flegma:cu/
ius maxime necessaria est euacuatio. scđo apparē
te digōne aliqua ei⁹ pars nō est digesta.ergo illaꝫ
mouebit et nō euacuabit.et silr illam exiccabit ⁊ fa
ciet pigrā. In co ntrariū est Aui.et ceteri doctores.

Pro solutione sciendū qđ absinthiuꝫ
calidū est in primo.⁊ sic
cū in scđo.sed succus eius ⁊ flos ei⁹ est calidior acce
dens ad scđm.et per substantiā suā calidā est ape/
ritiuū opilationū et solutiuuꝫ colere et flegmatis
aquosi.⁊ per substātiā terreā est membrorꝫ confor/
tatiuū ⁊ partiū laxarū sua stipticitate ꝯgregatiuū
et confert feb.lōgi tpis ⁊ feb.opilationū: ⁊ mirabi
lem est appetitū faciens. ¶ Scđo notandū ꝙ pos/
sumus vti succo eius et aqua decoctiōis ⁊ distilla
tionis ei⁹. Itē sua substātia puluerizata ⁊ trocisca
ta:aliqñ damus ipm viride solū cū alijs reb⁹ ꝯmi
xtū sicut passulꝛ:et alijs ſm diuersas necessitates.

His premissis sit hec prīa cōclusio. Ab
sinthiū nō ꝯuenit in pri
cipio ante apparitionē digestiōis:qꝛ multa nocu/
menta facit agitādo materiā ⁊ nō educendo. Iteꝫ
qꝛ remanēs cum materia exiccat:⁊ facit ipsam ine
ptam euacuatiōi:sicut dictū fuit in textu. Itē quia
stiptica nō cōueniunt ante digestionē: sicut de in/
tentione Aui.declaratū fuit in ca. gñali curatiōis
febriū putridarꝫ. ¶ Scđa ꝯclusio.apparēte digōne
succus eius ꝯuenit:⁊ aqua decoctiōis ⁊ distillatio
nis eius.euacuat nāqꝫ coleraꝫ et aquosum flegma
proprie succus et aqua decoctiōis et distillatiōis
eius:et cū hoc aperit ꝓuocat ⁊ mēbra ꝯfortat ⁊ nō
facit sua stipticitate materiā ineptaꝫ euacuationi
cū iam semidigesta sit. ¶ Tertia ꝯclusio.cōpleta di
gestiōe multo magis ꝯuenit tam in decoctionib⁹
quā in sua substātia exhibitū:cū materia sit para/
tissima euōni ⁊ mēbra indigeāt ꝯfortatiōe. ¶ Sed
supest respōdere ad rōnes adductas in cōtrarium
huius determinatiōis. Ad primū dr. ꝙ quāuis nō
euacuet flegma viscosum:tamē iuuat multuꝫ eua/
cuando colerā ⁊ flegma aquosuꝫ. ¶ Ad scđm nege
tur ꝯña.nā euacuat partē paratā euacuatiōi:⁊ cū
illa extra corpus educetur.vnde nō poterit exicca/
re residuum materie:nec poterit ipsam facere pi/
grā sua stipticitate:⁊ si forte faceret aliq̄d nocumē
ti erit multo maius iuuamentum.

¶ Et gale. quidē et qui ante eum fuerunt
curauit eos cum aqua ordei in qua est ꝟtus
piperis.

¶ In parte pñti ponit medicinā Ga.scđo ponit re
dargutionē Alexādri ꝯtra Gal. tertio ponit erro/
rem Alexādri:et redarguit ipm.scđa ibi.(Et dixit
quidā.)tertia ibi.(Ipse quidē.)In prima parte di
cit:qđ Gal.⁊ q̄ fuerūt ante ipm.s.hypo.⁊ alij cura/
uit.s.in terapētica ad Glauconeꝫ patiētes emitri/
teum cum aqua or.in qua est virtus piperis.vt. ℞.
or.mundi.ʒ.ſ. piperis.℈. ß.aque.ʒ.xx. bulliant ad
apertionem ordei.

¶ Et dixit quidā primorꝫ medicorꝫ ꝙ gal.
transgressus est in alienatione: et stetit:vbi
opꝫ vt miretur de eo:et nō sciuit ꝙ piper in
flāmat feb.⁊ aqua or.pigrā efficit materiā.

¶ Ponit Auicēna dicta Alexādri vituperātis Ga.
dixit nanqꝫ iste ꝙ Gal.alienat et stetit:sicut illi qui
errant et loquūtur:et nesciūt quid dicāt. vnde mi/
randū est de eo:et loquēs interrogatiue dicit non
scimus ꝙ piper inflāmat feb.⁊ aqua ordei infrigi/
dando pigrā facit materiā supple,flegmaticam.

¶ Et iste quidē cōtradictor errauit errore
qui nō appropriaꝛ in hac intentiōe: imo ca
non datus in adiutorio nature quādo ꝑpa
ratur ad resistēduꝫ huiusmodi materijs est
cum medicinis cōpositis ex infrigidātibus
et calefacientibus vt discernat natura inter
duas virtutes quare occupaꝛ infrigidatiuū
cū fe.et partibus cordis: ⁊ calefactiuū cum
materia:⁊q̄s est q̄ curet emitriteū absqꝫ hoc.

¶ Hic remouet opinionē Alexādri primo ostendēs
ꝙ eius error est error gñalis ⁊ ꝯfutat quoddā eius
motiuū vituperādo eum. scđo in speciali remouet
quendā errorē eius redarguens eū ex dictis suis.
tertio ad laudē Gal.miraꝛ de quodā dicto huius
cōtradictiōis. scđa ibi. (Et iste quidē.)tertia ibi.
(Amplius mirabile.)In prima parte dicit qđ er/
ror nō est solū in cura emitritei:immo supple in cu
ra cuiuscūqꝫ morbi in quo exigūtur intentiōes cō/
trarie.in illis enim miscemus medicinas ꝯtrarias
cōfidentes,ꝙ natura discernat.ideo subdit: immo
canon datus est in adiutorio nature qñ prepaꝛ ad
resistēdū hmōi scꝫ ꝯ̄rijs materijs vt cū medicis cō
positis ex īfrigidātib⁹ ⁊ calefaciētib⁹:vt discernat
natura inter duas cōtrarias virtutes' qualiter oc/
cupaꝛ infrigidatiuū cum feb. et partibus cordis:
supple et cum materia colerica: ⁊ calefactiuū cum
materia colerica:⁊ interrogatiue loquens dicit.et
quis est qui curet emitriteū absqꝫ hoc.

¶ Et si natura non est fortis ad discurren
dum:tunc nō prodest curatio quocūqꝫ mo/
do fiat:et errauit in alijs modis : allatione
quorum nō est necesse nos incedere via pro
longantium.

¶ Hic remouet dubiū:posset eñ cōtradictor dice/
re ꝙ natura nō est potēs ad discernēdum inter hec
cōtraria. Respōdet,ꝙ si natura nō est fortis ad di/
scernendū:tunc nō ꝓdest curatio quocūqꝫ mō fiat
siue fiat cū medicinis mixtis ex cōtrarijs scđm opi
nionē Gal.siue fiat scđm modū Alexādri q̄, statim
poneꝛ. Nam vt sepe dictū est cū deficit virtus non
valet curatio. Ultimo dicit ꝙ ille cōtradictor errat

alijs modis: quos nō est necessarium nobis afferre in medium ne sermo prolōgetur.

¶ Et iste quidē cōtradictor dixit: ꝙ opʒ vt administrētur subtiliātia quibꝰ non est fortis calefactio: sicut apiū ⁊ anetū: ⁊ nō sciuit ꝙ possibile est vt piper īfrigideẽ minoratione sui: ad hoc vt frāgatur eius calefactio et nō abbreuieẽ eius subtiliatio a subtiliatiōe apij plurimi: et fit aqua or. adiuuās ipm in faciēdo puenire virtutē eius ⁊ destruēdo superfluitatē eiꝰ: et faciēdo cadere materias ad ipsum vt alleuietur penetratio virtutis eius in eis.

¶ In parte presenti ponit opinionem Alexandri in cura emitritei. Secundo ex dictis suis probat opinionem Galeni esse bonaʒ. secūda ibi. (Et nō sciuit.) In prima parte dicit quod iste cōtradictor in cura emitritei dixit debere admistrari subtiliantia in quibus non est fortis calefactio. sicut apiuʒ et anetum faciendo ex eis decoctionem. secundo ex his verificat opinionem. Gale. interrogatiue dicens. Non sciuit iste contradictor quod possibile est vt piper infrigidetur minoratione sui: ad hoc vt frangatur eius calefactio. ⁊ non abbreuiatur eius subtiliatio a subtiliatione apij plurimi: idest quod piper potest in tanta quātitate minorari quod parum calefaciet: et tamen ita subtiliet sicut apium in quantitate multa. ¶ Et ex his patet quod medicina calida quarti gradus: sicut piper per minorationem sui potest calefacere precise in secūdo gradu: quia tunc non administratur in debita dosi secundum quod est ab autoribus graduatum: et fit aqua ordei adiuuans ipsum piper et faciēdo peruenire virtutem eius ad partes distantes: et in destruendo superfluitatem. scilicet caliditatis eius. et tertio in faciendo currere materias ad ipsum vt alleuietur penetratio ꝟtutis eius in eis ī humectā do materias et in faciendo eas fluxibiles: vt facile patianẽ a pipere et penetret eiꝰ virtus ad eas: vbi forte vsꝰ ē ypalage in faciēdo currere materias ad ipʒ. i. ipm currere ad materias. ¶ Et ex his pʒ rñsio ad rationes Alex. Negat enim Aui. ꝙ piper inflāmat febrem: sed natura dirigit piper ad materiaʒ flegmaticam et negat quod aqua ordei facit materiam pigram: quia natura dirigit illam ad partes cordis ad infrigidandum ipsum. Et si aqua ordei agit in materiam ipsam preparat: vt facile patiatur a pipere: et facit alia duo iuuamenta que dixit.

¶ Ampliꝰ mirabile fuit ꝙ ipse posuit gal. de illis qui ignorant ꝙ piper inflāmat febrē et nominat ipsum de illis qui obliuiscūtur ab hoc: vbi iudicat de hoc.

¶ Hic auicenna laudat Galenum in practica huius scientie summis laudibus dicens quod mirabile fuit quod iste posuerit Galenum in numero illorum qui ignorant quod piper inflammat febreʒ quasi dicat quod bene piper est calidum in quarto: ⁊ mirabile est ꝙ ipse nominet ipsum inter illos qui obliuiscantur alicuius rei particularis circa quam fert iudicium: ideo dixit vbi iudicet de hoc: idest de aliqua re particulari. quasi dicat. ipse fuit doctissimus in practica et in rebus particularibus sicut sibi bene imponit Auerro. dicens quod multa nouit in ramis. pauca in radice.

¶ Cōposita vero de medicinis quibus opʒ in hac hora vti sunt sicut trocisci de absinthio et trocisci de rosis. Trocisci leues boni ad emitriteum. Recipe rosarum. radicum liquiritie amborū ana. ʒ. iiij. tereniabin. ʒ. iij. spice. succi absinthij. spodij omniū ana. pōdus. ʒ. ij. fiant ex eis trocisci. Trocisci alij ad inflāmationem. Recipe rosarū. ʒ. vj. seminis acetose. gummi omniū ana. ʒ. iiij. amili pondus. ʒ. iij. berberis spodij se. portulace omnium ana. pondus. ʒ. ij. dragagāti croci spice reubarbari omniū ana. ʒ. . camphore pōdus tertie. ʒ. j. fiant trocisci. Trocisci alij boni habētibus hanc febrē. et proprie quādo cōqueruntur cum hoc de solutione ventris et tussi. Recipe spice aromatice xiloaloes croci berberis et succi eius omnium ana. ʒ. iij. reubarbari. ʒ. quattuor spodij rosarum. cum capitibus suis lacce gummi torrefacti karabe omnium ana. ʒ. quinꝙ seminis acetose torrefacti. ʒ. vj. crete romane. ʒ. septem. fiant trocisci. Descriptio alia bona. Recipe rosarum rubearū. ʒ. vj. berberis gummi seminis acetose omniū ana. ʒ. quattuor. spice eupatorij spodij amili semis portulace granorum cucumeris omniuʒ ana. ʒ. ij. seminis endiuie seminis cuscute omniū ana. ʒ. j. ß. succi liquiritie. ʒ. j. lacce reubarbari amborum ana. ʒ. semis aggregentur illa et fiant trocisci. Pillule bone ad hanc egritudinem ⁊ omnes cronicas et febres ledentes viscera. et ꝓprie quādo materia flegmatica ē magis vincēs. Re. aloes. masticis mirabolanoꝝ citrinoꝝ. reubarbari. succi eupatorij succi absinthij. rosarū rubearum omnium ana. partes equales. croci partē mediam fiant pillule cum aqua endiuie. Et sit dosis. ʒ. ij. cum syrupo acetoso. Descriptio bona cōueniēs post digestioneʒ. Recipe aloes masticis succi absinthij rosarū omnium equaliter croci ʒ. ß. informētur pillule cum aqua endiuie. et sit dosis. ʒ. ij. cum syrupo acetoso.

¶ Hic Auicen. primo nominat quasdā medicinas compositas. scdo describit quasdam: et nulla istarum conuenit a principio: sed postꝙ apparuit digestio illarum quas describit. prime quattuor sunt trocisci digerentes ⁊ confortātes. secunde due sunt pillule solutiue ⁊ cum hoc confortatiue. et simplicia has componentia secundū plurimū sunt nota ad inflāmatū. idest in qua colera dominatur. reu. idest reubarbarum in tertia descriptione quam dicit conferre in hac febre quādo coniungitur cuʒ tussi ⁊ solutione ventris multa ponuntur cōferentia solutiōi ventris: sed ad tussim solū ponitur crocus et gūmi. Creta romana est sicut nostra: sʒ loco illius melius est vti bolo arme. aut terra sigillata. ¶ A prima recepta pillularuʒ posset argui aloem soluere magis phlegma quā choleraʒ. In vltima descriptiōe dicit ꝓpe digestionē. s. cōpletā. ideo tex. qui ē in margine ē melior. ¶ Sed hic nota ꝓm

Gentilem

Gentilē qđ oēs hi trocisci et pillule cōuenientiores sunt pfecta digestione ꝛ factis aliquibus euacuationib⁹ quā in aliquo alio tpe. licet in augmēto postq̄ digestio appuit possint competere. ꝛ cā nota est ex p̄cedentib⁹. ¶ Cura emitritei decē exigit intētiones. Prima ordinat regimē sex rerum. secūda len͡t ventrem. tertia flebotbomat. quarta digerit. quīta euacuat materiā phlegmaticā ꝛ he due debent iterari scđm exigentiam. sexta est ꝓuocatio vomitus. maxime natura tentāte. septima prouocatio vrine. octaua ꝓuocatio sudoris. nona mēbroꝝ cōfortatio. decima accidentiū correctio. ¶ Regimen sex rerū debet ad humidū et frigiduꝫ declinare maxime dominante cholera. et debet in p̄ncipio dieta attenuari saltē per tres dies: quia est morb⁹ repletionalis. postea īgrossari. ꝛ quāto magis accedit ad statū debet magis attenuari. Unde in principio vniuersali subtrahendū est vinum regulariter: cui nō obstet ꝯsuetudo. Cibi sui debēt esse mixti cū calidis ꝛ frigidis sicut medicīe digestiue. aut debēt esse circa tēperiē poti⁹ leuiter ad frigidū et humidū declinātes: et debēt eē boni et copiosi nutrimenti. post primos tres dies cum egritudo sit cronica reliquū regimen pōt esse notum ex regimine tertiane nō pure. ¶ Pro secunda intētione Auicēna variat lenitiua scđꝫ qđ magis phlegma aut cholera dominatᷣ intēdens forte ad aliqualē materie ꝓprie minoratione absq̄ agitatione. et cassia cū decoctione fructuū est ꝓpria. et in processu teneatᷣ venter lenis cum clisteribus.

¶ Tertia intentio est flebotbomia que scđm plurimū est necessaria scđm ꝙ dictū fuit cū sit morb⁹ repletionalis: ꝛ fiat cōiter ex basilica: aut cōi: aut ex saphenis: si in causa esset retētio menstruorum aut emorroydarū. ¶ Pro quarta intētione sint digestiua mixta: quedā cōtra cholerā: quedam ꝯtra phlegma nō fermētata: et debēt esse in p̄ncipio īcisiua ꝛ abstersiua et parū apitiua postea magis apitiua. ¶ Pro q̄nta intētione etiam solutiua sint mixta euacuātia cholerā et phlegma nō fermentata: aut eligatᷣ vnū simplex euacuās vtrūq̄ hūorē: et sepe iterāda est digestio et euacuatio: sicut in phlegmatica et tertiana nota. et nō est ꝓperādū ad solutiua fortia. ¶ Prouocetᷣ autē vomit⁹ iuxta sextā intentionē maxime natura inuitāte in p̄ncipio cū leuioribus in ꝓcessu cū fortioribus q̄ accōmodētur vtriq̄ hūori scđm exigentiā. ¶ Septima intētio. s. prouocatio vrine pficitᷣ cū decoctiōe radicū apij feniculi et seminū ꝯmuniū. et si opus sit fortiorib⁹ addātur in decoctiōe radices sparagi. et ponātur magis calida aut minus scđm exigentiā humoris dominātis. ¶ Prouocatio aūt sudoris iuxta octauā intētionē pficitᷣ cum aqua ordei cui parū vini subtilis addi potest: et sumatᷣ calidum infirmo bene pānis coopto. ¶ Mēbroꝝ aūt cōfortatio iuxta nonā intētionē pficitur cū trociscis ī textu descriptis. Itē cū aromatico rosᷓ. dyarodon abbatis ꝧm dn̄iū hūoris dn̄antis. ¶ Corrigantᷣ aūt accidētia iuxta decimā intētionē ꝧm ipsorū exigētiā: sed iter cetera succurratᷣ casui appetitus maxime cū egritudo est longa.

¶ De recidiuatione. Cap. xx.

Recidiuatio est deterior radice.

¶ Primo ponit iudiciū. scđo dat cautelā in curatione. scđa ibi. (Et consilium.) In prima pte dicit qđ recidiua est deterior radice sua: cuius causa est, quia inuenit virtutem debilem.

¶ Et consiliū quidē est vt in ea nō fiat inceptio ad curandū donec manifest⁹ sit modus egritudinis. nā scđm plurimū est seua. ¶ Hic dicit qđ cōsiliū est qđ medicus nō incipiat curare ipsam nisi p̄mo sit manifest⁹ modus egritudīs. i. nisi p̄mo sit nota causa recidiue. et q̄ egritudo et quāta sit in cōparatiōe ad virtutē: nā ꝧm plurimū est seua. et ꝓprie cū est a causa intrinseca cū verisimiliter causa illa ītrinseca sit fortis ꝛ iueniat virtutē debilē. Et nota qđ licet hoc ꝯsiliū sit generale non solū in recidiua: sed in quacunq̄ febre: imo in quacūq̄ egritudine iuxta Auic. in capitulo generali curationis feb. cū inquit. Et scias ꝙ nō ē tibi possibile vt cures fe. nisi postq̄ cognoueris eam: attamē proprie seruandū est in recidiua in qua ex precedēti egritudine virt⁹ est facta debilis. et quia aliquando in principio licet recidiua appareat leuis est tamen praua occulta prauitate. Si igitur multiplicas remedia et ꝓprie notāda sicut medicinā solutiuam detegitᷣ malitia ꝛ moritur infirmus et tu eris infamatus absq̄ tui culpa. ꝓcede igitur cū lenibus sicut cū clisteribus si opus est euacuatiōe. et attenua dietā donec manifesta sit tibi egritudo et causa eius. nā que pendet a causa extrinseca ē leuis. que vero a causa intrinseca ē fortis ꝧm plurimū. ¶ Hic omitto solutionē q̄stionis an recidiua ꝛ sua radix sit vna egritudo. quia de hac dixi quantū ē oportunū in questione de maioritate morbi. et eius solutio magis pertinet parti theorice. Cura recidiue est eadem scđm plurimū cum cura sue radicis. verū oportet nos esse magis sollicitos de v̄tute cū sit debilior: et laborare vt recidiue causa amoueatur.

¶ Et in hoc finitur expositio fen prime quarti canonis Auicen̄. edita per. d. magistrū Joannē Herculanū Veronēsem doctorē famosissimū. Expēsis honesti viri Uincentij de portonarijs de tridino de mōteferrato Lugduni cusa anno dn̄i. 1518. in edibus Jacobi myt sexto mensis Decēbris die.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U X Y Z ꝛ Omnes sunt q̄terniones exceptis Z et ꝛ qui terniones sunt.

Herculeo arnulphus genitus sacra saxa Joanni
Hec statuit merita pro pietate patri.
Ille vir Hypocratem medicās et Apollina vicit.
Atq̄ fuit nostro tempore verus apis.
Doctrine preclara sue monumenta reliquit:
Multaq̄ per doctos scripta Joannis eunt:
Codicibus febres pestes cunctosq̄ nocentes
Corporibus morbos scripsit in orbe tribus.
Pulchra salutifero Uerona exultat alumno.
Huius enim medicam mundus adorat opem.
Sub duce quem borso clarum Ferraria vidit:
Fataq̄ corpus habent: cetera cuncta deus.

¶ Finis.

Index capitũ in Fen p̃ma q̃rti canõis Auicenne contentorum.

Primi tractatus capita.

De descriptione febris. Cap.j.fo.ij.
De preparatis ad febres. ca.ij.fo.ix.
De horis febrium. ca.iij fo.x.
De temporibus febrium. ca.iiij.fo.xj.
De causis effimere omnis speciei. ca.v.fo.xx.
De signis effimerarũ in generali. ca.vj.fo.xxij.
De signis permutationis effimerarum ad alias febres. ca.vij.fo.xxiiij.
De curatiõe gñali febriũ effimerarum. ca.ix.f.xxiiij.
De signis trãsit' effimere i alias feb.c.viij.f.xxiiij
De speciebus febris effimere. ca.x.fo.xxv.
De feb.effi.ex angustia et signis e'. ca.xj.fo.xxvj.
De cura effime.et q̃ in cuiuscunq; effime.cura exiguntur intentiones. ca.xij.fo.xxvj.
De feb.effi.ex tristitia. ca.xiij.fo.xxvj.
De feb.effi.ex cogitatiõe. ca.xiiij.fo.xxvij.
De feb.effime.ex ira. ca.xv.fo.xxvij.
De curatione eius. ca.xvj.fo.xxvij.
De feb.effime.ex vigilijs. ca.xvij.fo.xxvij
De curatione eius. ca.xviij.fo.xxvij.
De fe.effi.ex somno et quiete. ca.xix.fo.xxvij.
De curatione eius. ca.xx.fo.xxvij.
De feb.effi.ex gaudio. ca.xxj.fo.xxvij.
De feb.effi.ex timore. ca.xxij.fo.xxviij.
De feb.effi.ex labore. ca.xxiij.fo.xxviij.
De signis eius. fo.xxviij.
De cura eius. ca.xxiiij.fo.xxviij
De feb.effime.ex euacuatione. ca.xxv.fo.xxviij.
De curatione eius. ca.xxvj.fo.xxix.
De feb.effime.ex dolore. ca.xxvij.fo.xxix
De cura eius que fit ex dolore. ca.xxviij.fo.xxix.
De feb.effime.ex sincopi. ca.xxix.fo.xxix.
De signis eius. fo.xxix.
De cura eius. ca.xxx.fo.xxix.
De feb.effime.ex sanie. ca.xxx.fo.xxix.
De cura eius. fo.xxix.
De febre effime.ex siti. ca.xxxij.fo.xxix.
De cura eius. fo.xxx.
De feb.effime.ex opilatione. ca.xxxiij.fo.xxx.
De signis eius. fo.xxxj.
De cura eius. fo.xxxj.
De feb.effime.ex nauseatiua satietate et repletione. ca.xxxiiij.fo.xxxij.
De signis eius. fo.xxxiij.
De cura eius. ca.xxxv.fo.xxxiij.
De feb.effi.sequẽtib' apata.' ca.xxxvj.fo.xxxiiij.
De signis feb.effi.apata sequẽtiũ. fo.xxxiiij.
De curatione eius. fo.xxxv.
De feb.effime.ex terrestreitate.i.quãdo cutis fit dura vt testa. ca.xxxvij.fo.xxxv.
De feb.effi.ex calore. ca.xxxviij.fo.xxxv.
De signis eius. fo.xxxv.
De cura eius. fo.xxxv.
De febre effimera que accidit ex frigore et balneatione ca.xxxix.fo.xxxvj.
De signis eius. fo.xxxvj
De cura eius. fo.xxxvj.
De fe.effi.ex soliditate,ex aq̃s stipticis.c.xl.f.xxxvj.
De signis eius. ca.xlj.fo.xxxvj.
De cura eius. fo.xxxvj.
De feb.effimera ex vino. ca.xlij.fo.xxxvj.
De feb.effi.ex cibis calidis. ca.xliij.fo.xxxvj.
De cura eius. ca.xliiij.fo.xxxvj.

Tractatus secundi qui est de febribus putridis in vniuersali capita.

De causis putredinis. Cap.j.fo.xxxvj.
De signis feb.putredinis. ca.ij.fo.xlix.
De signis febris inseparabilis. ca.iij.fo.lij.
De rebus in quibusdam q̃r differũt febres putredinis:et cõicant in quibusdam. ca.iiij fo.lij.
De significatiõib' accidẽtiũ febriũ. ca.v.fo.liiij.
De signis rigoris:frigoris:horripilationis: ⁊ fractionis. ca.vj fo.lv.
De intentionibus ad curationes vniuersales febrium putridarum. ca.vij.fo.lx.
De cibatiõe febricitãtiũ i gñali. ca.viij.f.lxxxvij.
Canon in dando in potu aquam ordei ⁊ sirupum acetosum. ca.ix.fo.xciij.
De curatiõib' febriũ acutarum. ca.x.fo.xcv.
De rememoratione accidentiuz que in acutis febribus fiunt. ca.xj.fo.xcvij.
De regimine frigoris et horripilationis cũ superfluunt. ca.xij.fo.xcvij.
De regimine sudoris in febribus. ca.xiij.fo.xcix.
De regimĩe flux' nariũ superflui. ca.xiiij.fo.xcix.
De regimine vomitus qui febrientibus accidit. Capitulum.xv. fo.c.
De regimine fluxus ventris qui febrientibus accidit. ca.xvj.fo.cj.
De regimine sitis superflue eorum qui febriũt. Capitulum.xvij. fo.cj.
De somni profunditate que ijs qui febriunt accidit. ca.xviij.fo.cj.
De grauitate capitum eorum qui feb. laborant. Capitulum.xix. fo.cij.
De inquietudine habentium feb.et aliorum. Capitulum.xx. fo.cij.
De dolore ventris qui febrientibus accidit. Capitulum.xxj. fo.cij.
De asperitate lingue febrientium. ca.xxij.fo.cij.
De sternutatione assidua febrientibus accidẽte. Capitulum.xxiij. fo.ciij.
De regimine doloris capitis febrientibus accidentis. ca.xxiiij.fo.ciij.
De tussi febrientium. ca.xxv.fo.ciij.
De destructione appetitus eorũ.ca.xxvj.fo.ciiij.
De bolismo eorum. ca.xxvij.fo.ciiij.
De nigredine lingue eorum. ca.xxviij.fo.cv.
De appetitu eorum canino. fo.cv.
De sincopi que febrientibus accidit. Capitulum.xxix. fo.cv.
De constrictione anhelitus febrientiũ.ca.xxx.f.cv
De vehementia tristitie febrientiuz.ca.xxxj.fo.cv.
De difficultate deglutiendi que accidit eis. Capitulum.xxxij. fo.cvij.
De frigore extremitatũ qđ eis accidit.c.xxxiij.f.cvj
De febribus cholericis. ca.xxxiiij.fo.cvj.
De tertiana absoluta et nominatur triteus. Capitulum.xxxv. fo.cvij.
De differentia inter tertianam puram et non puram. ca.xxxvj.fo.cviij.
De signis tertiane continue. ca.xxxvij.fo.cix.
De cura tertiane pure. ca.xxxviij.fo.cix.
De cura tertiane nõ pure. ca.xxxix.fo.cxij.
De febre causon et ẽ illa que nominatur faricos. Capitulum.xl. fo.cxv
De signis eius. ca.xlj.fo.cxvj.
De cura causonidis. ca.xlij.fo.cxvij.
De feb.sanguinis. ca.xliij.fo.cxvij.
De signis eius. ca.xliiij.fo.cxxij.
De cura febrium sanguinis. ca.xlv. fo.cxxij.
De febre phlegmatica. ca.xlvj fo.cxxv.

De signis

Capitum et Dubiorum.

De signis phlegmatice piodice. Ca.xlvij.f.cxxvj.
De signis phlegmatice inseparabilis ⁊ est illa q̄ noiatur latica. Cap̄.xlviij. fo.cxxix.
De febribꝰ q̄ scōm plurimū sunt de gn̄e phlegmaticaꝝ: aut ad flaticas reducibiles. ca.xlix.fo.cxxix.
De febre in qua occultat̄ frigus et apparet in ea calor ⁊ est empialos. Cap̄.l. fo.cxxix.
De signis huius febris. Cap̄.lj. fo.cxxx.
De feb. q̄ lipparia vocatur. Cap.lij. fo.cxxxj.
De feb. in qua fit vnaqueq̄ duaruʒ rerum in vnoquoq̄ duorum locorum. Ca.liij. fo.cxxxij.
De feb. sincopali humorosa. Cap.liiij. fo.cxxxiij.
De feb. sincopali minuta. Cap.lv. fo.cxxxiij.
De fe. diurna ⁊ nocturna ex flaticis. ca.lvj. f.cxxxiiij.
De cura phlegmatice et aliarum febrium de quibus superius meminit. Cap.lvij. fo.cxxxiiij.
De cura phlegmatice continue que latica nominatur. Cap.lviij. fo.cxxxix.
De cura empialos et lipparie. cap.lix. fo.cxl.
De cura feb. cū sincopi ⁊ humorosa. ca.lx. fo.cxl.
De cura feb. cum sincopi. Cap.lxj. fo.cxlij.
De regimine nocturne ⁊ diurne. Cap.lxij. fo.cxlij.
De quartana periodica. Cap.lxiij. fo.cxlij.
De signis quartane periodice. Cap.lxiiij.fo.cxliij
De cura quartane periodice. Cap.lxv.fo. cxliiij.
De rememoratione solutiuorum quibus indiget post cibationem. Cap.lxvj. fo.cxlix.
De cibatiōe patiētiū quartanā. ca.lxvij. fo.cxlix.
De cura quartane cōtinue. ca.lxviij. fo.cl.
De febre sextana: septana: ⁊ similibus. ca.lxix.fo.clj.

Capita tractatus tertij qui est de febribus ethicis.

De feb. ethica. Cap̄.j.fo.cliiij.
De signis ethice absolute. cap̄.ij.fo.clvj.
De signis adubul. cap̄.iij.fo.clvij.
De cura ethice. cap̄.iiij.fo.clviij.
De rememoratiōe medicinarum infrigidantium ethicos. cap̄.v.fo.clviij.
De rememoratione medicinaum humectantium eos. cap̄.vj.fo.clix.
De cibatione habentiū ethicam. cap̄.vij.fo.clxj.
De succurrendo dispositionibꝰ sequentibus ethicam. ca.viij.fo. clxj.
De ethica senectutis. cap̄.ix.fo.clxij.
De signis ethice senectutis. ca.x.fo.clxiij.
De cura ethice senectutis. ca.xj.fo.clxiij.

Tractatus quarti qui est de febribus pestilentialibus et q̄ sunt eis homogenea variolis ⁊ morbillis capita.

De febre pestilentiali. Cap̄.j.fo.clxiiij.
De signis febris pestilētialis. ca.ij.fo.clxv.
De signis pestilentie aeris. ca.iij.fo.clxvij.
De curatiōibꝰ febriū pestilētialiū. c.iiij.f.clxviij.
De preseruatione a pestilentia. ca.v.fo.clxix.
De variolis. ca.vj.fo.clxix.
De signis apparitionis variolarū. ca.vij.f.clxxij
De morbillo. cap.viij.fo.clxxiij.
De signis salutis eius. ca.ix.fo.clxxiij.
De cura variolarum. ca.x.fo.clxxiiij.
De obseruatiōe mēbrorū et defensiōe eoꝝ a nocumento variolarū et morbilli. ca.xj.fo.clxxvj.
De eradicatiōe vestigioꝝ variolaꝝ. c.xij.f.clxxvij.
De febribus apostematum. cap.xiij.fo.clxxviij
De signis fe. apatū et ipaꝝ indicijs. c.xiiij.f.clxxix
De cura feb. apostematum. ca.xv.fo.clxxx.
De dispositiōibꝰ febriū ꝯpositaꝝ. ca.xvj.fo.clxxx.
De emitriteo. ca.xvij.fo.clxxx.
De signis emitritei. ca.xviij.fo.clxxxj
De cura emitritei. cap̄.xix.fo.clxxxiiij
De recidiuatione. ca.xx.fo.clxxxvj.

Finis Indicis seu Tabule omīa capita in Fen p̄ma q̄rti canōis Auicē. cōtēta ea serie et ordine quo explicantur complectentis.

¶ Index dubiorū in expositiōe Johannis Herculani contentorum.

Utrū febris sit calor superabundans. fo.ij.
Utrū feb. sit calor extraneus extraneatione opposita sanitati an vite. fo.iij.
Utꝝ fe. sit calor additꝰ calori naturali: vel sit calor naturalis pꝛiꝰ existēs: nūc factꝰ extraneꝰ: vel sit aggregatū ex vtroq̄ scʒ addito ⁊ p̄existēte. fo.iij.
Utrū cor sit primū subiectū febris. fo.iiij.
Utrū feb. existēs ī corde ꝓcedat ab eo mediātibꝰ spū et sāguīe ꝑ venas ⁊ arterias ī totū corpꝰ. f.v.
Utrū diuisio feb. ab Aui. posita sit sufficiēs. f.vij.
Utrum quelibet feb. specificet̄ et denoīetur scōm subiectū calefacti esse in corde. fo.viij.
Utrū diuisio feb. in effimeras: hūorales et ethicas sit per differentias essentiales. fo.viij.
Utrū feb. sit morbꝰ cōpositꝰ ex calido ⁊ sicco. f.viij.
Utrū corꝑa calida ⁊ hūida sint ad febres ceteris paratiora. fo.ix.
Cum sint nouē cōplexiones: octo distēperate: quatuor simplices. scʒ calˀa tm̄: frida tm̄: sicca tm̄: ⁊ hūida tm̄: ⁊ q̄tuor distēperate ꝯposite: calida ⁊ hūida calida ⁊ sicca: frida ⁊ hūida: frigida ⁊ sicca: ⁊ nona est tēperata ẜʒ vtrasq̄ ꝯtrarietates q̄re Aui. ꝯ̄ duauit solū sex ⁊ omisit frigidā tm̄: siccam tm̄: et temperatam. fo.ix.
Utrum q̄libet morbus habeat q̄tuor tēpora. fo.x.
Utrū cōtingat egrū mori in declinatione vniuersali vi morbi illius cuius est declinatio. fo.x.
Utrū ī p̄ncipio vl̄i possint appere signa māifesta digestiōis aut dispositiōis ꝯtrarie digōni. fo.xj
Descriptiōes tēporū posite ab Auicē. an sint tēporum vniuersalium aut particulariū. fo.xij.
Utrū ꝑoxismi breues significēt morbū breuē: ⁊ cōsequenter statū esse propinquum: et similiter econtra significēt paroxismi longi. fo.xiij.
Utrum in p̄ncipio exacerbationū febriū cōtinuarum possit accidere typus. fo.xv.
Utrū sit possibile febres interpolatas in p̄ncipio suoꝝ ꝑoxismoꝝ incipere sine typo. fo.xv
Utrū febris putrida salubris pēdēs a materia n reducibili ad benignū sit maior morbꝰ ī statu ꝙ̄ ī augmēto: et maior in augmēto ꝙ̄ in p̄ncipio loquēdo de his tꝑibꝰ distictis penes alt̄atione materie nō aūt penes accidētia: nec morbi eēntiā. fo.xvij.
Utrū effimera sit morbus factus. fo.xxj.
Utrū effimera sit putrida. fo.xxj.
Utrū effi. possit ꝯiūgi cū putrida vel ethica. f.xxj.
Utrū digō apparēs ī vrina ī p̄ncipio ⁊ ī toto ꝓcessu. feb. sit signū sufficiēs ad ꝯcludēdū effi. fo.xxiij.
Utrum effimera habeat quatuor tēpora. fo.xxiij.
Utrū aliqua effimera sit mortalis. fo.xxiij.
Utrū feb. effime. sit ꝑoxismalis vel ꝑiodica. fo.xxx.
Quare ex corrupta digestione epatis nō generat̄ febris effimera. fo.xxxij.
Utꝝ dyatriōpipereō ꝯueniat ī cura fe. effi. ex nauseatiua satietate ⁊ repletiōe ꝓueniētis. fo.xxxiij.
Quō pulsꝰ sit mˀtū velox ip̄o existēte mˀtū debili ⁊ arteria facta per siccitatē inobediētie. fo.xxxvj.
Que sint putredīs cause: et quomodo differāt a se inuicem. fo.xxxvij.
Utrum motus: balneatio: sol calidus: et calefaciētium sumptio sint cause putredinis. fo.xxxviij.

Utrum putredini sit semꝑ adiuncta opilatio aut probibita transpiratio. fo.xxxviij.
Utrum spūs possit putrefieri. fo.xxxix.
Utrū sāguis possit putrefieri extra venas.fo.xxxix
Quare Auicē.nō fecit mentionē de sanguie quaꝫ periodū seruet cū putret extra venas. fo.xxxix.
Utrum per cuiuscunqꝫ bumoris putredinē possit fieri continua conclusa. fo.xl.
Utrum putredo veniat semꝑ tꝑe paroxismi.fo.xl.
Utrū incipiēte rigore a materia q̄ non putreat: et postea putrebit:⁊ faciet febrē:ꝑoxismꝰ incipiat īcipiente rigore:et quando coartatur pulsus:aut solum quando incipit febris. fo.xlj.
Utꝝ ꝑoxismꝰ colē citiꝰ redeat ꝙ̄ ꝑoxismꝰ fl̄aʒ.f.xlij
Utrū febris colīca vel melīca tūc debeat facile verti in sanguineā vel fl̄aticaꝫ si būores sint vicini et ratione buius transeat bumor vicinꝰ in putredinē cum illi duo bumores maxime in venis dominentur. fo.xliij.
Cū īfrigidātur extrema ꝑꝑ fugā caloris īteriꝰ: ad quas ꝑtes tēdit calor ille fugatꝰ interiꝰ. fo.xliiij.
Utrū ex īdebito regimīe sex rex nō naturaliū possit in būano corꝑe accidere putrefactio. fo.xlv.
Utrū ꝓ assignādis causis ꝑiodicatiōis ꝑter causas manifestas sit necessariuꝫ in vnoquoqꝫ būore ponere ꝓprietatē occultā indiuidualē:aut specificam q̄ determīata ꝑiodo moueaꝛ vt puta fl̄a quotidie: cbolera de tertio in tertium ⁊c. fo.xlvj.
Utrū febris putrida possit eē absqꝫ causa. fo.xlix.
Utrū semper in ꝑ̇ncipijs febrium putridarū fiant pulsus veloces. fo.l.
Utrū principiū ꝓlongeꝛ in tertiana:status in conclusa:et declinatio in quotidiana. fo.liij.
Utrū fortitudo virtutis expulsiue q̄ est in lacertis sit causa rigoris. fo.lvj.
Utrum maiores rigores fiant a causa frigida ꝙ̄ a causa calida. fo.lvij.
Utrum sanguis et spiritus in rigore debeant mitti ad cutem et musculos extrinsecos. fo.lviij.
Utrum incboante rigore perducente ad febrē incipiat febris. fo.lviij.
Utrū bumor calidus ꝓpter suā mordicationē sit causa frequentis rigoris. fo.lviij.
Utrum rigor fiat ab bumore et proprie cum est salsus. fo.lviij.
Quare Auicen̄.non dixit de mordicatione materie frigide. fo.lix.
Cū Auicēna dicit mordicationē eē apud pāniculū tegentē īteriꝰ de quo pāniculo intelligit. fo.lix.
Que sunt cause rigoris preter suprascriptas ab Auicen̄. fo.lix.
Utrum sit prior intentio ad causam ꝙ̄ ad febrem aut ecōtra. fo.lx.
Utrū digestio debeatur cause antecedenti an coniuncte. fo.lxj.
Utrum sint eadem digestiua cause antecedentis et coniuncte. fo.lxj.
Utrū digestio ī iuuatiuo ꝓcedat īgrossādo. f.lxij.
Utrum digestiuū scōm plurimū sit calidū. fo.lxij.
Utrū euacuātia sint scōm plurimū calida.fo.lxiij.
Utrū zuccaꝝ rosatū ꝯueniat in ꝑ̇ncipio putridaꝝ nondū digesta aut minorata materia. fo.lxvj.
Utrū medicꝰ debeat euāre in die ꝑoxismi.fo.lxvj.
Utrū ī q̄lꝫ febre būorali ꝯpetat fl̄omia. fo.lxviij.
Si sirupus acetosus simplex cū decoctione apij ⁊ sirupus acetosus ꝯpositꝰ:aut oximel ꝯpositū ꝯueniat in principio:qn̄ exbibēdus erit sirupꝰ acetosus scꝫ zuccarinꝰ aut mellinꝰ qui est ꝓuocatiuus minus ⁊ minus aꝑitiuus:cū notabiliter aꝑientia et prouocantia debeant postponi. fo.lxx.
Utrum prouocatiuū vrine debeat precedere ꝓuocatiuum sudoris. fo.lxx.
Utrū medicꝰ iuxta q̇nqꝫ canōes suprascriptos faciens q̇nqꝫ euōnes.scꝫ fl̄omiā:lenitionē vētris:ꝓuocationē vrine:ꝓuocationem sudoris:prouocationē vomitꝰ euacuet aut euacuare intēdat materias cōes aut materias febrium būoraliū.fo.lxxj.
Utrū sicut reperiūtur medicine solutiue eligētes propriū būorē vt scamonea col̄am:turbith fl̄a:ita reꝑiaꝛ medicine vrinatiue eligentes proprium bumorem. fo.lxxij.
Utrū somnꝰ sit probibēdus in ꝑ̇ncipio particulari febriū būoraliū,et proprie cū sunt frigus:rigor et borripilatio. fo.lxxij.
Utrum somnus sit iuuatiuus apud statum et declinationem particularem. fo.lxxiij.
Utrū febres in quibus exbibeꝛ aqua frigida possint conuerti in pblegmaticas. fo.lxxvj.
Utrū in febribus būoralibus ī quibꝰ nō est būor crudus.grossus:cōpetat aqua frigida. fo.lxxvj.
Utrum in pregnante existentibꝰ oībus aut pluribus conditionibꝰ indicātibus et cōsentientibꝰ potui aque frigide debeat exbiberi. fo.lxxvij.
An pro exbibēdo aquā frigidā in febribꝰ būoralibus sit expectanda digestio. fo.lxxvij.
Utrum balneum aque frigide aut eius infusio cōpetat in febribus putridis. fo.lxxviij.
Utrum balneum aque dulcis calide competat in febribus putridis. fo.lxxviij.
Utrum vinum cōpetat in febribus. fo.lxxviij.
Utrū bec consequētia valeat natura non euacuat ergo medicus nō debet euacuare. fo.lxxx.
Utrum viso per experientiā in pluribus infirmis ꝙ medicina solutiua data ante digestionē libereꝛ febriēs:debeamꝰ ex boc formare canonē generalē ꝙ farmacum solutiuū debeat exbiberi ante digestionem. fo.lxxx.
Utrum sensus sine experientia possit esse cōtra rationem et quomodo. fo.lxxx.
Utrū materia furiosa sit calida vel frida. fo.lxxxj.
Utrum materia furiosa possit facere febrē et quā febrem. fo.lxxxj.
Utrum materia furiosa possit aꝑare. fo.lxxxj.
Utrū materia furiosa sit euacuanda. fo.lxxxj.
Utrum pro faciendo flebotbomiā in febribus sit expectanda digestio. fo.lxxxij.
Utrum liceat medico euacuare materiam indigestam. fo.lxxxij.
Utrum medicus debeat euacuare materiam indigestam superflua quantitate peccantem soluꝫ in principio. fo.lxxxij.
Utrum zuccarum vel iuleb sit ponenduꝫ in aqua potāda tempore paroxismi. fo.lxxxiiij.
Utrum mirobalani conueniant in febribus putridis. fo.lxxxv.
Utrum trocisci conueniant in febribus putridis ante digestionem. fo.lxxxvj.
An sit dare febrem in qua nullus cibus competat. fo.lxxxvij.
Utrum dicta Auicenne in cibando estate:byeme: et autumno contineāt veritatem. fo.xc.
Utrum dicta Auicenne de quibusdam regiminibus in egritudinibus de quibus meminit obseruandis contineant veritatem. fo.xcj.
Utrum corpora colerica indigeant contrario regimine ei quod dictū est:scꝫ ꝙ sint cibanda in ꝑ̇ncipio et statu paroxismi. fo.xcij.
Utrum aqua ordei sit bumida ꝟtualiter. fo.xciiij

Questionum.

Utrũ fabule remoueãt ꝓfunditatẽ somni. fo.cj.
Utrum in statu paroxismi tertiane pulsus sit magis diuersus quam in temporibus precedentibus. fo.cviij.
An post tres periodos cõueniat flebotbomia in tertiana. fo.cx.
Si esset duplex tertiana paroxismãs omni die q̇d esset faciendum. fo.cx.
Utrũ patiẽs tertianã nõ purã debeat vna die cibari scz in die quietis: altera vero die oĩno abstinere scz in die paroxismi. fo.cxiiij
Utrum vomitus post cibum debeat fieri natura non inuitante. fo.cxiij.
Utrũ causõ pẽdeat a cola vel a flate salso. fo.cxvj
Utrũ sit possibile causonẽ esse nõ putridũ. fo.cxvj
Utrũ causonis materia ꝯtineat̃ tm̃ i locis. fo.cxvj
Utrum lac in stomacbo infantis patiẽtis causonem corrumpatur ad acetosum. fo.cxvij.
Utrũ sit via ꝯcordie inter Auicennã dicentẽ cum aliquo instãti et tẽpore pusillo dari febrẽ sanguineã a putredine sanguĩs: et Galenũ qui opinat⁹ ẽ nõ fieri feb. sanguis a putrediẽ sanguĩs. fo.cxix.
Utrũ febris sanguinea putrida necessario sequatur sanguineam non putridam. fo.cxx.
Utrũ epigmasticus babeat quatuor tempora penes accidẽtia condistincta: et an duret per solum instãs: ꝛ quid ad ei⁹ ꝑncipiũ sit necessariũ. fo.cxxj.
Utrũ sit possibile febrẽ durare ꝑ instãs. fo.xxj.
Utrũ ex aliquo bũore ꝑter sanguinez possint fieri augmasticus: epigmasticus ꝛ omotenus. fo.cxxj.
Utrũ in sinocba solum debeat fieri flebotbomia in principio. fo.cxxiij.
Utrũ liceat in sinocba flebotbomare vsq̧ ad sincopim. fo.cxxiiij.
¶ Utrũ pulsus pblegmatice sit minor pulsu melãcolice. fo cxxviij.
Utrũ pulsus pblegmatice sit frequẽtior pulsu q̄rtane. fo.cxxviij.
Utrũ pulsus pblegmatice sit frequẽtior pulsu tertiane. fo.cxxviij.
Quis est locus ꝓfundus in quo pblegma vitreuz infrigidans cõtinetur. et q̄ sunt loca extrinseca q̄ calefiunt. fo.cxxx.
Qũo põt q̇spiã febrire si interiora frigẽt. fo.cxxx.
Quare vapor putridus tendit ad cor et facit feb. nõ putridus ꝟo tẽdit ad exteriora vbi infrigidat̃ et q̇d cause sit sepationis eorum. fo.cxxxij.
Utrũ sentiendũ sit cũ Auicẽna dicente in laborãtibus feb. sincopali bumorosa nõ esse in eorũ bumoribus qd̃ corpus nutriat: aut cũ Galeno oppositũ innuẽte. xij°. terapeñ. cap. ij. vbi sic dicit. Languentiũ eñi qui ita dispositi sunt: ferunt ieiunium ex ipsis quos babent crudis bumoribus digestis nutrito corpore. fo.cxxxiij.
Qui bũores faciũt feb. sincopalẽ minutaz: et q̄ sit et i quo tpe accidit bui⁹ febris sincopis. fo.cxxxiiij
Quottuplex est diureticum. fo.cxxxv.
Quare medicamẽ de amigdalis ita vocat̃ cuz in eo non ponantur amigdale. fo.cxxxix.
Utrum patientibus sincopalem bumorosam sit exbibendum solutiuum. fo.cxl.
Utrum in cura sincopalis bumorose medicus debeat esse cõtent⁹ fricationib⁹ ꝛ dieta tenui scilicet ptisana ordeacea ꝛ pane infuso in iuleb vel aqua mellis vsq̧ ad plures dies. fo.cxlj.
Utrum sit maius frigus i quartana pblegmatica q̄ melancolica. fo.cxliij.
Utrum flebotbomia moueat bumores ad exteriora et ratione buius sit nociua. fo.clxv.
Utrũ in die ꝑoxismi conueniat vomitus. fo.cxlvj.
Que est materia febriũ inordinate vagãtiũ sequẽtium febres compositas prolongatas. fo.clij.
Utrũ cũ deueniat̃ ad q̄ntanã ꝑcedentẽ etbicã: aut sequẽtẽ sit necessariũ ꝑuenire quartanã. fo.clij.
Utrũ q̄ntane: ꝛ sextane: et relique possint fieri nõ precedente alia febre. fo.clij.
Utrum sextana et sequentes sint deteriores quintana. fo.clij.
Utrũ sicut ex ebulitione prime bũiditatis si ebuliat cum putrediẽ generat̃ febris putrida scz sinocba putrida: et si ebuliat sine putrediẽ generat̃ sinocba nõ putrida: ita ex ebulitiõe roris cãbij glutinis cũ putrediẽ et sine putredine possint febres putride et nõ putride generari. fo.clv.
Utrum tres modi siue species etbice ab Auiceñ. posite sint vere species etbice. fo.clv.
Utrũ sint tantũ tres species etbice. fo.clv.
Utrum possit incipere feb. etbica non precedẽte effimera: aut bumorali. fo.clv.
Quis calor maior est an etbice: an feb. ex qua facta est etbica. fo.clvj.
Qũo etbica põt fieri mẽbro conueniens. fo.clvij.
Quare etbicus supercalesit a cibo: et quis est cibus qui etbicum supercalefacit. fo.clvij.
Quare lac debet mulgeri solũ cũ virt⁹ est fortis: ꝛ admistum aque cũ virtus est debilis. fo.clx.
Utrũ etbica senij posset esse ꝯiuncta feb. fo.clxij.
Utrum etbica senectutis possit esse cum equalitate in calore et frigore. fo.clxiij.
Utrum aer et aqua possint putrere. fo.clxiiij.
Utrũ fe. pestilẽtial' sit effimera vel putrida. fo.clxv
Utrum feb. pestilẽtialis posset eẽ in vno solo bomine. fo.clxv.
Utrum corpora dilatatorum pororum sint parata febribus pestilentialibus. fo.clxv.
Utrum sint aliqui ignes qui sint simul signa ꝛ causa pestilentie. fo.clxvij.
Quo tempore vẽtura sit pestilẽtia per bos ignes indicata. fo.clxvij.
Utrum ex residuo sanguinis menstrualis fiant variole ꝛ morbilli. fo.clxx.
Utrum magis properet aduentus morbillorum quam variolarum. fo.clxxiiij.
Utrum ad apostemata viscerum sequantur feb. continue. fo.clxxx.
Utrum effimera possit coniungi cum alijs generibus febrium. fo.clxxx.
Utrũ putrida possit coniungi cũ etbica. fo.clxxx.
Utrum due continue de sanguine que sinocbe appellantur possint componi. fo.clxxxj.
In quo differunt due febres simul incipientes ab vna pendente a tanta materia quanta est materia ambarum. fo.clxxxij.
In quo differt paroxismus vnius pblegmatice in quo postq̄ incepit calor: post frigus: iterũ incipit frigus: postea calor a paroxismis duobus duarũ pblegmaticarum qui componantur scd̃m semitã introitus. fo.clxxxij.
Cum emitriteus sit multũ repletionalis et repletioni maxiẽ opponatur flebotbomia quare Auicẽna nõ precipit in eo flebotbomiam. fo.clxxxiiij
Utrum digestione apparente cõpetat absintbiũ in emitriteo. fo.clxxxv.

¶ Finis Indicis seu Tabule dubia in expositiõe Joannis Herculani contenta complectentis.